FOND NAZ
PROV. BIOL
161
G
6.
BIB.NAZ.NAPOLI

BIBL. NAZ.
161
G
6

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CONCILIA GERMANIÆ,

QUÆ

CELSISSIMI PRINCIPIS

JOANNIS MAURITII,

ARCHI-EPISCOPI PRAGENSIS

SUMPTU

CL. JOANNES FRIDERICUS SCHANNAT

MAGNA EX PARTE PRIMUM COLLEGIT,

DEIN

P. JOSEPHUS HARTZHEIM S. J.

EJUSDEM CELSISSIMI IMPENSIS

PLURIMUM AUXIT, CONTINUAVIT,

NOTIS, DIGRESSIONIBUS CRITICIS, CHARTA, ET PRÆFATIONE CHOROGRAPHICIS

ILLUSTRAVIT.

TOMUS II.

AB ANNO DCCCXVI. AD M. ÆRÆ CHRISTIANÆ.

COLONIÆ AUGUSTÆ AGRIPPINENSIUM,

TYPO VIDUÆ JOAN. WILHELMI KRAKAMP, ET HÆREDUM CHRISTIANI SIMONIS, Bibliopolarum,

ANNO MDCCLX.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Google

REVERENDISSIMO. CELSISSIMO.
DOMINO. DOMINO.

J O A N N I.
M A U R I T I O.
G U S T A V O.

DEI. GRATIA. ARCHI-EPISCOPO. PRAGENSI.

SEDIS. APOSTOLICÆ. LEGATO. NATO.
S. ROMANI. IMPERII. PRINCIPI.

COMITI. DE. MANDERSCHEID-BLANCKENHEIM.
ET.
GEROLDSTEIN.

LIBERO. BARONI. IN. JUNCKERATH.
DOMINO. IN. BETTINGEN. DAUN. ET. ERP.
UTRIUSQUE. SACRÆ. CÆSAREÆ. NEC. NON. GERMANIÆ.
HUNGARIÆ. ET. BOHEMIÆ. REGIÆ. MAJESTATIS.
CONSILIARIO. INTIMO. ACTUALI.
INCLYTI. REGNI. BOHEMIÆ. PRIMATI.
ECCLESIARUM. METROPOLITANÆ. COLONIENSIS. ET.
CATHEDRALIS. ARGENTINENSIS. RESPECTIVE.
PRÆPOSITO. SENIORI. AC. THESAURARIO.
ILLUSTRIS. ECCLESIÆ. COLLEGIATÆ. AD. S. GEREONEM.
PARITER. PRÆPOSITO.
NEC. NON. UNIVERSITATUM. COLONIENSIS. ET. CAROLO-FERDINANDEÆ. PRAGENSIS.
CANCELLARIO. PERPETUO. ET. PROTECTORI. &c. &c.

TOMUM SECUNDUM D. D. C.

Servus deditiſſimus
JOSEPHUS HARTZHEIM S. J.

FACULTAS Rev. P. PROVINCIALIS
CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

CUm Vidua Joannis Wilhelmi Krakamp, & Hæredes Christiani Simonis, Bibliopolæ Colonienſes, typis vulgare deſiderent Tomum ſecundum *CONCILIORUM GERMANIÆ, à P. Joſepho Hartzheim, Societatis noſtræ Sacerdote, elucubratum:* Ego infraſcriptus, ejusdem Societatis in Provincia Rheni Inferioris Præpoſitus Provincialis, poteſtate ad id mihi facta ab Adm. Rev. P. N. LAURENTIO RICCI, univerſæ Societatis JESU Præpoſito Generali, Iisdem ad primam hanc duntaxat prædicti Tomi editionem facultatem impertio; ſimulque communico Privilegium Cæſareum, quo aliis Bibliopolis atque Typographis prohibetur, ne dictum Librum citra conſenſum Superiorum recudere, aut intra fines S. R. Imperii inferre præſumant. In cujus rei fidem has iis manu propria ſubſcriptas, ac conſueto officii Sigillo munitas dedi. Coloniæ 7. Januarii 1760.

(L.S) Hieronymus de Wymar S. J.

INDEX CHRONOLOGICUS PRIMI MILLENARII CONCILIORUM GERMANIÆ, CUM NUMERO CANONUM, ET EPITOME ACTORUM IN CONCILIIS.

CONCILIA TOMI I.

Anno Chriſti

SÆCULUM IV.

Pagina

358. IN GERMANIA LOCO INCERTO *Concilium I.* Epiſcoporum Germaniæ primæ & ſecundæ, & aliorum, ad quos confeſſio Arianorum Sirmienſis Concilii miſſa fuit anno 357, quam illi Patres damnarunt, & de hac ſua damnatione ſcripſerunt S. Hilario Pictavienſi Epiſcopo in Phrygia exulanti, & Arianis Epiſcopis.

386. TREVERENSE Concilium I. Epiſcoporum, qui Ithacium accuſatorem Priſcilliani ad communionem admiſerunt. 1

386. TREVERENSE Concilium II. in quo Felix Epiſcopus ordinatus fuit, præſente S. Martino. 5

Digreſſio de Synodis, quibus Germaniæ Epiſcopi extra Germaniam Sæculo IV. intervenerunt. 5

Cur Sæculo V. nulla in Germania Synodus celebrata fuerit? 7

9

SÆCULUM VI.

517. Concilium EPAONENSE in Valliſia in regno Burgundiæ: XXV. epiſc. Canones XL. Tom. II. 679

520. Synodus TORNACENSIS ſub Eleutherio epiſcopo. Dogma de Trinitate inſtauratum. 9

550. TULLENSE Concilium I. præſide Nicetio Metropolita Treverico. Excommunicantur Franci ob inceſtas nuptias.

Excuſatoria Epiſtola Mappinii Remenſis ob abſentiam. 13

550. METENSIS Synodus I. in cauſa eligendi epiſcopi Arvernenſis. 13

566. TREVERENSE III. Concilium. S. Goaris accuſatio. Ruſtici epiſcopi & Judicis, publica ſuffuſio. 14

590. METENSE Concilium II. Ægidii Remenſis epiſc. depoſitio: Monialium Pictavienſium antea excommunicatarum reſtitutio. 15

593. GREGORII I. Papæ Epiſtola ad Theodericum & Theodebertum Reges Franciæ & Auſtraſiæ: 1. Contra ordinationes Simoniacas. 2. Tributa a prædiis eccleſiæ non exigenda. 3. Ne ex laicis repente fiant epiſcopi. 4. Synodi ad hæc emendanda celebrentur. 5. Judæi ne habeant Chriſtiana mancipia. 17

Digreſſio de Conciliis Sæculi VI. extra Germaniam, quibus noſtrates Epiſcopi interfuerant. 19

21

SÆCULUM VII.

616. CONSTANTIENSE I. Concilium, in quo S. Gallus eligitur Epiſcopus, ſed excuſat ſe, & Joannem Diaconum eligendum deſignat. 24

626. Conventus Epiſcoporum & Procerum MOGUNTIÆ I. in quo Dagobertus Rex dat Amando Wurceburgenſi epiſcopo Laudenburgum. 25

Anno Chriſti Pag.
644. In LOCO INCERTO Conventus Sigeberti III. Regis Auſtraſiæ, & Epiſcoporum, in quo Rex fundat & dotat Monaſterium Caſæcunguidinenſe in Diœceſi Trevir. 26
649. MARTINI Pp. I. Epiſtola ad Amandum Trajectenſem Epiſcopum, cui mittit acta Synodi Romanæ anno 649. contra Monothelitas, cum Encyclica, petens, ut in Synodo congreganda legantur, & Synodus hæc Romam mittatur. Rogat, ne abdicet Epiſcopatum ob duritiam populi. 28
664. TREVERENSE IV. Concilium ſub Numeriano, cum variis Epiſcopis confirmante ea, quæ donata ſunt Monaſterio S. Deodati, T. II. p. 686

Digreſſio de Legibus Eccleſiaſticis Sæculi VII. 30

SÆCULUM VIII.

708. TUNGRENSIS Synodus I. ſub Sancto Huberto Epiſcopo, conſultante de transferendo corpore S. Lamberti Trajecto Leodium. 31
709. TUNGRENSIS II. Synodus, de Cathedra Epiſcopali Tungris transferenda Leodium. 32
710. LEODIENSIS I. ſub S. Huberto. Canones X. 32
726. LEODIENSIS II. contra impugnatores Imaginum. 33
726. GREGORII II. Pp. Capitulare ad varias quæſtiones canonicas a S. Bonifacio propoſitas. Continet cap. XII. 33
726. *Vel prius*, ejusdem GREGORII II. capitulare, datum Martiniano Archiepiſcopo, & Georgio Presbytero, in Bavariam ablegatis, capitula XIII. habet. 35
731. GREGORII III. reſponſoria canonica ad Bonifacium Epiſcopum Regionarium. 38
§. 1. Mittit ei Pallium Archiepiſcopale. §. 2. Poteſtatem dat, novos Epiſcopatus inſtituendi. §. 3. De Presbyteris corrigendis, qui ſe Romæ abſolutos eſſe narrabant. Demum interrogationibus reſpondet IX. capitulis.
740. Ejuſdem hortatoria ad varios Germaniæ Epiſcopos, ut ad Synodum a Bonifacio indictam accedant. 39
740. Ejusdem ad eundem, collaudat inſtitutos Epiſcopatus in Bajovaria: hortatur ad proſequendam doctrinam, & ad Synodos celebrandas. 40
740. In Bavaria LOCO INCERTO Concilium ſub S. Bonifacio. Coordinatio novorum Epiſcopatuum. 42
741. BONIFACII Epiſtola ad Zachariam Pp. cui gratulatur aditam Petri ſedem. 2. Petit prorogari ſibi Apoſtolicam legationem. 3. Confirmari tres in Franconia, I. in Thuringia, inſtitutos Epiſcopatus, & Synodos celebrandas: 4. Cupit varia doceri. 42
742. ZACHARIÆ Pp. Epiſt. ad Bonifacium, reſponſoria ad præcedentem. 45
742. Concilium Germanicum LOCI INCERTI Nationale, ſub Carlomanno Duce Francorum. Canones VII. ſtatuti. 48
743. LIPTINENSE in Diœceſi Cameracenſi Concilium nationale. Canones quatuor. 50
Abrenuntiatio Diaboli, & Indiculus ſuperſtitionum. 51
Allocutio triplex Sacerdotum ad plebem de conjugiis illicitis, & ſabbato. 52
744. Capitulare in LOCO INCERTO Germaniæ, ſub Bonifacio Legato Papæ. capp. XXV. 54
744. SUESSIONENSE I. Concilium a Bonifacio, & Epiſcopis Franciæ & Germaniæ celebratum. Canones X. Anno II. Childerici II. Regis, ſub Duce Francorum Pippino. 57
744. ZACHARIÆ Pp. Epiſt. ad Bonifacium, de non iterando Baptiſmo ob formam imperite pronuntiatam. 59

745.

Anno Chriſti — *Pag.*

745. Concilium ROMANUM, confirmans acta Synodica Bonifacii. 60
Deneardus Legatus Bonifacii recipitur, auditur. 61
Epiſtola Bonifacii ad Papam recitatur in Concilio.
Adelberti hæretici epiſtola legitur. 63
Oratio Adelberti legitur: facta ejus enarrantur: omnia damnantur. 64
Subſcriptiones Papæ & epiſcoporum. 65
Gemmuli, Diaconi Romani, Epiſtola ad Bonifacium, mittentis Acta Romanæ Synodi. 66
745. Synodalis Conventus LOCI INCERTI in Germania, in qua profeſſio fidei, & VII. canones de diſciplina. 67
745. ZACHARIÆ Pp. Epiſtola ad Francos & Gallos, collaudantis ſtatuta in Synodis. 68
745. ZACHARIÆ canonica ad Bonifacium, tria ſtatuta. 69
745. Synodus in Francorum Provincia, LOCO INCERTO. 72
I. Adelbertus & Clemens hæretici denuo damnati.
II. Gewilliebus Moguntinus Archiep. deponitur.
745. Statuta XXXIII. BONIFACII, in hujus, aut alterius anni Synodo promulgata. 73
747. ZACHARIÆ ad Bonifacium epiſtola, de Capitulis, ad Pippinum miſſis, in Synodo recitandis, & de Hæreticis denuo diſcutiendis. 75
747. ZACHARIÆ Pp. Capitula XXVII. Pippino Duci Francorum miſſa. 76
748. ZACHARIÆ Pp. Epiſtola, ad Bonifacii varias literas per Burchardum Legatum Romam miſſas, reſponſoria canonica. 83
§. 1. De forma & Miniſtro Baptiſmi. 2. De variis epiſcopis & clericis vitandis. 3. De Sampſonis Scoti hæreſi circa Baptiſmum. 4. Volumen Bonifacii de unitate fidei laudatur. 5. Conciliis ipſe præſideat. 6. De errore Virgilii circa alium mundum. 7. De Metropoli non Coloniæ, ſed Moguntiæ figenda. 8. Permittit Bonifacio electionem Succeſſoris.
751. ZACHARIÆ Papæ Canonica Epiſtola ad Bonifacium. Ad ejus XVII. quæſtiones totidem reſponſa mittit. 87
748. In VILLA DURIA I. Conventus ſub Pippino & Proceribus, de Eccleſiarum reſtauratione & cauſis pauperum corrigendis. 90
752. In AUSTRASIA loco incerto Synodus. Diſpenſatum cum monachis Fuldæ ſuper uſu vini propter ægros. 90
752. BONIFACII Archiepiſc. Epiſtola ad Stephanum II. Pp. Petit prorogari ſibi Legationem ſedis Apoſtolicæ. 91
752. BONIFACII Epiſt. ad Stephanum II., qua Ultrajectinam eccleſiam petit ſubjici immediate ſedi Apoſtolicæ. 92
752. MOGUNTINUM Concilium II. Ordinatio Lulli, ſucceſſoris S. Bonifacii. 93
Confirmatio aliorum Epiſcoporum, & Abbatum a S. Bonifacio conſtitutorum.
753. METENSE Concilium III. capitul. VIII. 94
759. CONSTANTIENSE Concilium II. in qua S. Othmarus Abbas calumniis obrutus, incarceratur. 95
762. CHRODEGANGI Metenſis Epiſcopi, regula Canonicorum. capp. LXXXVI. 96
764. WORMATIENSIS Conventus I. Legati Papæ ad Taſſilonem retardati. 123
§. 2. Diſputatio inter Legatos Papæ, & Legatos Conſtantini Imperatoris de obſervatione fidei Orthodoxæ.
§. 3. Pippini Legati ad Papam de geſti negotii ſerie.
§. 4. Cella S. Goaris Aſſuero Prumienſi Abbati commendatur.
768. In CELLA S. GOARIS conventus ob dedicationem novæ Baſilicæ ibidem. 124

Anno Chriſti *Pag.*
769. RATISBONÆ I. Concilium. Chorepiſcopis interdicitur functionibus Epiſcopalibus. 125
769. In GERMANIA loco incerto Caroli Magni Capitulare primum. capp. XVIII. 125
772. WORMATIÆ II. Conventus de rebus Eccleſiaſticis. 128
De Saxonibus ad fidem convertendis conſultatio.
772. Apud DINGOLVINGAM I. in Bavaria Concilium. canones IX. 128
Collaudatio Epiſcoporum de ſuffragiis pro defunctis fratribus. 130
772. Codex canonum Eccleſiæ antiquiſſimus, ab Hadriano I. Regi Carolo pro Eccleſiis regni ſui datus, collatus cum tribus coævis codicibus Eccleſiæ Metropolitanæ Colonienſis: notatis variantibus lectionibus. 131
Canones Apoſtolorum L. 131
Anni 318. Canones XX. Nicæni I. Concilii, cum profeſſione fidei, & ſubſcriptionibus epiſcoporum. 136
Anni 314. Canones XXIV. Ancyrani Concilii, cum ſubſcriptis Epiſcopis. 146
Anni 314. Canones XIV. neocæſarienſis Concilii, cum ſubſcriptionibus epiſc. 149
Anni 324. Canones XX. Gangrenſis Concilii, cum præfatione & ſubſcriptionibus epiſc. 152
Anni 341. canones XXV. Antiocheni Concilii, cum XXX. ſubſcriptis epiſcopis. 155
Anni 363. canones LIX. Concilii apud Laodiceam Phrygiæ. 161
Anni 381. Conſtantinopolitani I. œcumenici Concilii canones III. 166
Expoſitio fidei CL. Ss. Patrum ibi congregatorum. 167
Nomina ſubſcriptorum Patrum. 168
Anni 467. Epheſini I. Concilii CC. Epiſcoporum, præſide Cyrillo, profeſſio. Statuta XII. contra hæreſin Neſtorii. 170
Anni 451. Chalcedonenſis IV. œcumenici Concilii canones XXVII. 175
Conſtitutio & Fides ejuſdem Concilii. 180
Subſcriptiones Epiſcoporum DCXXX. quæ ſuperſunt. 182
Anni 347. Sardicenſe Concilium magno Nicæno confectarium. Canones XXI. 188
Subſcriptiones Epiſcoporum, quæ ſuperſunt ex CXXI. præſentibus.
Anni 419. Concilium VI. apud Carthaginem, ex hoc & antegreſſis ſuperſunt Canones XXXII. in codice Dionyſiano cum præfatione & profeſſione fidei præviis. 195
Africanæ Provinciæ canones CV. collecti ex variis Conciliis ab anno 393. ad 419. in codice Dionyſiano, donato Carolo Magno. 205
774. In VILLA DURIA II. conventus. Gemina donatio facta Fulrado, Abbati S. Dionyſii. 235
775. In VILLA DURIA III. Synodus, in qua judicio crucis Placitum Monaſterium adverſus Herchenradum pariſinum epiſc., Monaſterio San-Dionyſiano adjudicatur. 236
776. WORMATIÆ III. Synodus. Decretum de Saxonibus rebellibus, celeritate armorum obruendis. 237
777. Concilium I. PADERBORNENSE, ubi Saxones baptizati Regi ſe dedunt. 238
Fulrado Abbati privilegium Salonæ confirmat Carolus Rex, contra Epiſcopum Metenſem.
779. DURIENSIS IV. Synodus. Habet cap. XXIV. de perſonis & bonis eccleſiæ. 239
Decretæ preces ab epiſcopis pro Rege & exercitu. 241
Donatio Regia facta Fulrado Abbati S. Dionyſii. 242

780.

Anno Chriſti. *Pag.*
780. PADERBORNENSE II. Concilium. 243
§. 1. Controverſia de cella S. Goaris inter Archiep. Treverenſem, & Abbatem Prumienſem, definita pro Abbate.
§. 2. Wigtrudis, nobiliſſima Saxo, cum filio Meinulpho ſuſcipitur in Regiam tutelam.
§. 3. Eccleſiarum loca deſignata in Saxonia.
§. 4. Willibaldus in Wigmodiam mittitur præco Evangelii.
781. WORMATIÆ IV. Conventus. Taſſilo Dux Carolo Regi reconciliatur. Epiſcopis conceſſa miſſio a militia. 244
782. COLONIENSIS I. Synodus, in qua Saxones, excepto Widochindo, & alii populi, & Nuntii ad Regem venerunt. 245
782. PADERBORNENSIS III. ſeu ad fontes Lippiæ, ubi egit Carolus cum Epiſcopis de Epiſcopatibus per Saxoniam inſtituendis, dividendis, dotandis. 245
785. PADERBORNENSIS IV. Synodus ad fontem Paderæ: Ejurata ibi omnis ſocietas belli cum Witechindo, & Rebellium capitibus. Weſtfali & Angarii, novo fidei Sacramento dicto, tranſierunt in Imperium Francorum.
785. ATTINIACENSIS I. Conventus, in quo Witechindus Saxonum, & Albio Tranſalbinorum Duces baptizati fuere, uti & Geva, Sigefridi Danorum Regis filia, Patrinis Rege & Regina Francorum. 246
785. HADRIANI Papæ Epiſtola ad Carolum, de Saxonibus victis & baptizatis: orationes eo fine factæ & faciendæ. 247
Ejuſdem ad CAROLUM Regem, de modo Saxones, ad Paganiſmum relapſos, reconciliandi Deo & Eccleſiæ. 248
785. HADRIANI Papæ Capitula LXXX. Angilramo Metenſi data. 249
786. WORMATIÆ V. Synodus. Decretus exercitus, mittendus in Brittones rebelles, & alius contra Orientales Francos, & pœnæ dictatæ. 258
787. WORMATIENSIS VI. Conventus. 259
Carolus conſtituit Willehadum Epiſcopum Wigmodiæ, & confinium populorum.
Legatio ad Taſſilonem Bavariæ Ducem miſſa, hujus exercitus cæditur. Taſſilo ſe dedit Carolo victori.
788. Diploma Caroli Magni in Palatio Nemetenſi, pro BREMENSI Eccleſia dotanda, Willehado conſecrando. 759
788. Encyclica CAROLI MAGNI ad Baugulfum Abbatem Fuldenſem pro Scholis per ſingula Epiſcopia & Monaſteria inſtituendis. 261
788. In INGELHEIM I. Synodus. Decretoria Caroli ſententia in Taſſilonem. 262
789. AQUISGRANENSE I. Capitulare Caroli M. capitul. LXXXII. De Perſonis & rebus Eccleſiaſticis. 263
Ibidem capitula, quæ ad Monachos pertinent, XVI. Item alia capitula, de diverſis partim Eccleſiaſticis, partim Politicis, XXI. 285
790. WORMATIÆ VI. Conventus. Legatio Hunnorum audita & expedita. Diſpoſitio utilium in Regno. 287
792. RATISBONENSE II. Concilium, de hæreſi Felicis Orgellitani. 287
794. Concilium FRANCOFORDIENSE I. nationale. 288
1. HADRIANI Pp. Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, contra Elipandum Toletanum Epiſcopum.
2. Libellus Epiſcoporum Italiæ, decreto hujus Concilii miſſus ad Epiſcopos Hiſpaniæ. 295
3. Synodica Concilii, ſcripta ab Epiſcopis Galliæ & Germaniæ ad Præſules Hiſpaniæ. 304

Anno Chriſti. *Pag.*

4. CAROLI MAGNI Epiſtola ad Elipandum, in qua trium ſuperiorum fit mentio. 316
5. Admonitio Surii & Sirmondi ad canonem II. hujus Concilii. 322
6. Canones LVI. hujus Concilii. 323
7. Epiſtola PAULINI Aquilegienſis, in hoc Concilio ſcripta. 329
8. CAROLI Regis donatio, facta Monaſterio Caunenſi in ead. Synodo. 331

797. AQUISGRANI in generali Conventu Epiſcoporum & Optimatum II. Capitulare Saxonum, conſtat capitibus XI. 332

798. RATISBONENSE III. Concilium, de fundata cathedra hujus Eccleſiæ. 335

799. AQUISGRANENSE III. Concilium, contra Felicem Urgellitanum. Hujus demum profeſſio fidei.

799. In RISBACH I. Bavariæ Synodus. Canones II. ex Reginone ſuperſtites. *In Supplemento Tomo II.* 692

799. Capitulare CAROLI de Presbyteris criminoſis. 341
Fragmentum Epiſtolæ Carolinæ ad Leonem. 341
Capitula data poſt reditum legatorum Caroli a Sede Apoſtolica. De Chorepiſcopis canones V. 341

Digreſſio ad Sæculum VIII.

§. 1. *Synodi extra Germaniam celebratæ in cauſa Eccleſiarum noſtratium.* 342
§. 2. *De numero Synodorum S. Bonifacii.* 343
§. 3. 4. 5. *Sententia noſtra diverſa a Pagi & Manſi.*
§. 6. *Concilium ſuppoſititium anni* 748. *contra Cl. Eckhartum.* 346
§. 7. *De progreſſu ſcientiæ Canonicæ domi noſtræ.* 347
§. 8. *De Codice veteris Juris Canonici, dati Carolo Magn. ab Hadriano Papa.* 349
§. 9. *De Capitulis Angilramni.* 349
§. 10. *De Synodo Lateranenſi anno* 774. 350
§. 11. *De authoritate Principum in Conciliis? quo ſenſu ea convocaverint? An jus in ſacra ſibi attribuerint?* *ibid.*
An omnia Capitularia Francorum facta fuerint in Conciliis? Quanta ſit ſingulorum authoritas? 354
§. 12. *De diſſidio inter PP. Concilii ſecundi Nicæni anno* 787., *& PP. Concilii Francofordienſis anno* 794. 353
§. 13. *Numerus Conciliorum contra hæreſin Felicis Urgellitani.* 355

SÆCULUM IX.

800. Edictum CAROLI Regis de honore & adjutorio, Epiſcopis præſtando a Comitibus & aliis Judicibus. 355
800. Concilium MOGUNTINUM III. cujus acta perierunt. 356
800. Capitulum CAROLI Magn. de honoranda Sede Apoſtolica. 356
801. CAROLI Magn. indictum jejunium pro publica neceſſitate. 357
801. Epiſtola CAROLI Imp. ad Ghaerbaldum Epiſc. Leodienſem, de cura docendi populi, antequam ad baptiſmum admittantur. 358
801. GHAERBALDI Leodienſis Epiſcopi Epiſtola ad Presbyteros ſuæ Diœceſeos. 359
801. GHAERBALDI Epiſcop. Inſtructio paſtoralis ad gregem ſuum. 360
802. Antiquum Capitulare CAROLI M. per Miſſos promulgatum. capp. VII. 362
802. Apud AQUIS IV. Synodus, pro juſtitia pauperibus adminiſtranda. Statuit Carolus judicibus a Rege miſſis adjungere Epiſcopos & Abbates, Judiciis interfuturos. 363
802. Capitula XLI. Miſſis Dominicis data, anno II. Imperii. 365
803. WORMATIÆ VII. Synodus. De immunitate Sacerdotum a bello, capp. V. 372
De purgatione Sacerdotum capp. IV. 375

803.

Anno Chriſti. *Pag.*

803. AQUISGRANENSIS v. Synodus, relectio canonum pro Epiſcopis, & Presbyteris. Regulæ S. Benedicti inculcatio. Pſalmodiæ Romanæ commendatio pro omnibus in regno Caroli. Scholæ cantorum conſtituendæ in omnibus Monaſteriis. 377

803. RATISBONENSIS IV. Synodus de Chorepiſcopis. *In Suppl. Tom. II.* 692

803. Regularia Decreta a Synodo in Francia incerto loco ſub Carolo celebrata, per Simperthum Epiſcopum Auguſtanum patefacta. capp. XXII. 378

804. Conventus I. in SALTZ. Canones VIII. 383
Admonitio ad Presbyteros, capitula XII. 384

804. Concilium TEGERNSEENSE in diœceſi Friſingenſi. De lite Monaſterii Tegernſeæ cum ſuo Epiſcopo. 384

804. Conventus in SALTZ. Pax perfecta Carolum inter & Saxones domitos. Decimæ ſacerdotibus pendendæ. 386

804. AQUISGRANI, Præceptum Caroli de ſcholis græcis & latinis Oſnabrugæ. 387

805. Ad THEODONIS VILLAM I. Capitulare Dominicum capp. XVI. 388
Ibid. de honore Epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum.

807. SALISBURGENSE Provinciale Concilium, de diſtributione bonorum Eccleſiaſticorum. 389

807. In INGELHEIM II. Conventus. Carolus mandat Epiſcopis, & Comitibus, ut juſtitias faciant in regno ſuo. 390
Cambium bonorum inter Agilwardum Wurceburgi Epiſcopum, & Audulfum Comitem, ab Imp. confirmatum.

809. AQUISGRANI VI. Concilium, de proceſſione Spiritus S. a Patre, Filioque. 309
Epiſtola Caroli Magn. ex Concilio hoc ſcripta ad Leonem III. Pp. Ratio habita de Symbolo fidei inter Papam & Legatos Caroli. 394

809. FRISINGENSIS Synodus IV. ſub Attone Epiſc. acceptante traditionem Engilperti Clerici ad Eccleſiam Cathedralem. *In Suppl. Tom. II.* 694

811. CAROLI Imp. capitulare interrogandorum pro communi utilitate. 397
Brevis Capitulorum XIII. quibus fideles Epiſcopos & Abbates alloqui, & commonere vult Carolus. 398
Epiſtola Generalis CAROLI Imp. ad Archiepiſcopos Regni Francorum. 399

810. RATISBONÆ V. Synodus ſub Arnone Archiep. Salisburgi. Hroculfi donatio ſemel revocata nunc reſtituitur. *In Suppl. Tom. II.* 694

811. CAROLUS Imp. controverſiam finium regundorum inter Aquilegienſem & Salisburgenſem Eccleſiam dirimit. 400

812. AQUISGRANENSIS VII. Synodus. Monaſterii Fuldenſis pax reſtauratur. 401
Libellus Monachorum Fuldenſium Imp. oblatus poſtulatorum, XX. 402

813. MOGUNTINUM IV. Conc. ſub Carolo Magn. & omnibus Germaniæ Archi-Epiſcopis & Epiſcopis. 404
Habet Præfationem luculentam. Canones LV. 405

813. Poſt quatuor Concilia in toto imperio celebrata, Carolus capitula XXVIII. excerpta, ubique ſervanda præſcripſit. 413
Item adhuc capitula IV. & V.

813. Capitulare incertum Caroli Imp. conſtat capitulis XIV. 418

813. Capitulare XXVIII. Caroli, anni & loci incerti, ex Divinis ſcripturis, quæ electi Sacerdotes cuſtodienda, atque implenda cenſuerunt. 420

813. Capitula XX. ſub Carolo M. anni & loci incerti. 422

813. Capitula XIII ſub Carolo M. anni & loci incerti. 424
Capitulare XXXIV. capitum ſub Carolo M. Rege. 425

814. Ad Concilium TREVERENSE offert ſe Frotharius, Tullenſis Epiſc. ſuo Metropolitæ Hetti Treverorum Archi-Epiſcopo. 429

Anno Chriſti. *Pag.*
815. Concilium PADERBORNENSE V. Fundatio Corbejæ Saxonicæ. 430
815. FRISINGENSIS Synodus. Cundharti Comitis donatio per viduam ratificata acceptatur. *In Suppl. Tom. II.* 695
816. AQUISGRANENSE VIII. Concilium: in quo conditur regula Canonicorum. Capitibus 145. conſtans, Liber I. Præfatio prolixa in laudem Caroli Imp. Epiſcopi & Abbates CCCLXIII. interfuiſſe ſcribuntur. 430
Ejusdem Synodi Liber II. De inſtitutione ſanctimonialium: capp. XXVIII. 514
HLUDOVICI Imp. Epiſtola ad Arnonem Saltzburgi Archi-epiſcopum. De confirmata in Synodo regula Canonicorum & Sanctimonialium.
917. LUDOVICI Imp. Capitulare Aquisgranenſe IX. in conventu Epiſcoporum, Abbatum, & Comitum, complectens Capitula XXIX. proprie ad Epiſcopos & Ordines quoque Eccleſiaſticos pertinentia. 542

Finis Tomi I. editi 1758. menſe Novembri.

CONCILIA TOMI II.

815 Synodus FRISINGENSIS V, qua Hitto epiſcopus acceptat donationem Cundharti Comitis. *In Suppl. pag.* 695
817. Concilium AQUISGRANENSE XI. ſub Ludovico Pio epiſcopis & Abbatibus. Conduntur capitula 80. pro regula Monachorum. 1
817. Synodus FRISINGENSIS VI. publica ſub Hittone, acceptante donationes duas, factas Eccleſiæ Cathedrali: Item reſtitutionem ablatorum eidem Eccleſiæ. *pag.* 7. Alia VII. ejuſdem anni. *In Suppl.* 696
818. FRISINGENSIS VIII. Synodus ſub Hittone epiſcopo, acceptante oblationes factas Eccleſiæ. 8
818 AQUISGRANENSE Concilium XII. Puniuntur rebelles Clerici & Laici judicio Imp. & epiſcoporum. 10
818. ULMÆ Concilium, in quo monachis S. Galli, contra Wolfoleon epiſc. Conſtantiæ, Ludovicus Imp. confirmat privilegia. 10
819. Conventus publicus AQUISGRANI. Coram Ludovico ad honorem ſanctæ Dei Eccleſiæ cap. 29. conduntur, danda epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, & omnibus miſſis Dominicis. 11
Hetti Treverenſis Archiep. epiſtola ad Frotharium Tullenſem epiſcopum, de obtemperatione mandatis Regiis debita. 15
819. Synodus FRISINGENSIS IX. magna & univerſalis, in qua Hitto epiſcopus acceptat Parmoini donationes factas Eccleſiæ S. Mariæ. 16
820. AHYTONIS, Baſileenſis epiſcopi capitulare capitum XXV. 17
820. FRISINGENSIS X. Synodus. Alhoarti Presbyteri donationem olim factam, nunc reſtitutam acceptat Hitto epiſcopus. 21
821. FRISINGENSIS XI. Synodus. Hartpaldi donationes factas, acceptat Hitto epiſc. 21
821. In THEODONIS VILLA III. Conventus. Ludovicus Imp. reſtituit rebelles Clericos & Laicos. 22
822. TRIBURIENSE Capitulare. Petitio epiſcoporum XXXII. contra calumniatores & perſecutores epiſcoporum, & Presbyterorum. Decretum Imp. ad hanc petitionem. 23
822. FRISINGENSIS XII. Synodus. Oadalpaldi & Minigonis Presbyterorum dona olim facta, reiterata confirmat Synodos. 25
822. Conventus ATTINIACENSIS III. Imp. & epiſcoporum. Pœnitentia publica Imp. ob pœnas in nepotes & fratres: reconciliatio ejusdem cum Agnatis: horum reſtitutio. 26

823.

Anno Chriſti.		*Pag.*
823.	Capitulare 28. capitum, ad Miſſos Dominicos, Epiſcopos, & Comites.	27
825.	AQUISGRANENSE Concilium, de transferendo corpore S. Huberti Leodio Andainum, ſub Hadebaldo Metropolita Colonienſi, Walcando Leodii Epiſcopo.	34
826.	In INGELHEIM Conventus Ludovici Imp. duorum Legatorum Papæ, Leonis & Theophylacti. §. 1. Herioldi Daniæ Regis & familiæ baptiſmus. §. 2. Miſſio prima S. Ansgarii in Daniam. §. 3. Capitula VII. pro Eccleſia & Sacerdotibus.	35
826.	In WALACRIA Synodus S. Friderici Epiſcopi Ultrajectini. Illicitarum nuptiarum damnatio.	38
827.	FRISINGENSIS Synodus in Ehingen. §. 1. Hitto Epiſcopus acceptat traditionem Wicharii Presbyteri. §. 2. Fritilonis Presbyteri cenſum ablatum.	
828.	Ibidem Synodus. Hitto in ea confirmat traditiones Ellanpurgæ & Engilpurgæ. §. 2. Hæreditatem Denchilonis acceptat. §. 3. Traditionem Tutonis pro Eccleſia Cathedrali. §. 4. Traditionem hæreditatis in Crazzun.	40
828.	Capitulare AQUISGRANENSE Ludovici Imp. Capitum 27.	42
	Epiſtola Ludovici commonitoria ad omnes Fideles ſanctæ Dei Eccleſiæ.	44
	Ludovici, & Hlotharii Epiſtola Encyclica de Conciliis Epiſcoporum, in quatuor imperii partibus celebrandis.	52
829.	Synodus MOGUNTINA ſub Otgario Archiep. Vota parentum pueros offerentium quatenus ratificanda?	54
829.	Conventus RATISBONENSIS. Ludovicus fines Laureacenſis, & Salisburgenſis Diœceſeon dividit.	696
829.	WORMATIENSIS Synodus, in qua Ludovicus Imp. & Legati Apoſtolici legunt ea, quæ in quatuor Synodis, in quatuor locis Imperii ſtatuta ſunt.	55
830.	FRISINGENSIS Synodus, in qua Hitto Epiſcopus acceptat traditionem Innichonis.	56
830.	NOVIOMAGI Conventus, in quo decernitur reducenda Imperatrix ad Imp. Ludovicum.	56
831.	AQUISGRANI Placitum. Judithæ imperatricis purgatio & abſolutio canonica ab Epiſcopis.	57
	Ansgarii conſecratio in Epiſcopum Hammaburgenſem.	57
831.	FRISINGENSIS Synodus. Hereditatis Sigefunſi traditio.	58
	Traditio Jacobi proprietatis acceptatur.	59
834.	AQUISGRANI Conventus, in quo Ludovicus Imp. Diploma dat de paganis convertendis, & inſtitutio ac dotatio Hammaburgenſis Eccleſiæ firmatur.	59
834.	Narratio hiſtorica factorum in depoſitione Ludovici Baſileæ, Compendii &c.	62
835.	In THEODONIS VILLA Synodus a 2. Februarii ad 1. Martii.	
	Reſtitutio Ludovici in Imperium.	63
	Ebonis Remenſis confeſſio, & dimiſſio Epiſcopatûs.	64
	Fulconis Abbatis ſurrogatio in eam Cathedram.	65.
	Flori Diaconi Lugdunenſis accuſatio Amalarii apud Patres in Theodonis Villa congregatos.	66
836.	Conventus AQUISGRANENSIS. Commonitoria ad Pippinum Aquitaniæ Regem de reſtituendis rebus, Eccleſiæ ablatis.	73
	Canonum Libri III.	
	Caput I. De vita Epiſcoporum. Canones XII.	76
	Cap. II. De doctrina Epiſcoporum. Canones XII.	78
	De vita & doctrina inferior. ordinum. Canones XV.	80
	Cap. III. De perſona Regis, & Filiorum, & Miniſtrorum ejus. Canones XXV.	83

Anno Chriſti *Pag.*

Ex eadem Synodo Libri III. ad Pippinum Regem, contra raptores, aut detentores bonorum Eccleſiaſticorum ex Divinis Scripturis commonitiones. Lib. I. 94
Lib. II. 106
Lib. III. 118

837. Concilium AQUISGRANENSE, de ſubjectione Aniſolenſis Abbatis, erga Aldricum Cenomanenſem Epiſcopum. 126
Confirmatoria Synodalis ſententiæ per Ludovicum Imp. 133

838. NEOMAGENSIS Conventus. Ludovicus Imp. reſtituit Fuldenſi Monaſterio ablata. Donum facit Monaſterio Herivordienſi. 134

838. Synodus in FRISIA, ſub Friderico Epiſc. Ultrajectino. Doctrina vera de Ss. Trinitate traditur & promulgatur. 135

838. Synodus TULLENSIS. Frotharius Epiſc. confirmat Abbatiæ S. Apri Parochiam S. Maximini. 136

839. MORINENSIS Synodus, in qua cœnobium S. Audomari, Bertini Abbati ſubjicitur. 138

840. In INGELHEIM Concilium. Lotharius Imp. Ebonem reſtituit Remenſi ſedi cum conſenſu multorum Epiſcoporum. 139

841. In confinio GERMANIÆ & FRANCIÆ Synodus, in qua victoria ad Fontanetum contra Carolum Calvum obtenta, deciditur eſſe judicium Dei, pro cauſa Ludovici Germanici, & Caroli Aquitani: Victoribus a perſecutione deſiſtendum. Orandum, & jejunandum pro mortuis ex utraque parte. 141

842. In loco incerto, ut ſupra, decernunt Epiſcopi, Regnum Franciæ inter Ludovicum Germanicum, & Carolum Calvum herciscundum, excluſo Lothario Imp. 142

843. Synodus FRISINGENSIS, in qua Erchanbertus Epiſc. acceptat donationem Baldrici. 143

843. ULMÆ Conventus, in quo Epiſcopus Conſtantienſis, & Abbas S. Galli compromittunt in Regem arbitrium. *In Suppl.* 697

844. SERGII II. PP. Epiſtola ad Epiſcopos Transalpinos, quâ Drogonem conſtituit Vicarium Sedis Apoſtolicæ: 1. Dat ei poteſtatem congregandi Concilia in Germania & Gallia: 2. De Provincialium Synodorum relatione Papæ facienda: 3. Poteſtatem appellantes ad Papam audiendi: 4. Poteſtatem examinandi Epiſcopos & Abbates. 144

844. THEODONIS VILLANUM Concilium. Capp. VI. 146

845. Conventus in PATERBRUNNEN, de ſtatu Eccleſiarum in Saxonia firmando. 150
Donationes tres Regiæ Corbeienſi cœnobio, factæ in hoc Concilio.

843. Concilium TREVERIS indictum, ſed Pariſios translatum. 151

847. Concilium MOGUNTINUM Provinciale ſub Rabano Archiep. 151
Præfatio ad Ludovicum Germaniæ Regem. 151
Canones XXXI. conditi. 154
Caſtigatio Thiotæ Pſeudo-Propheteſſæ. 160
Conjunctio Epiſcopatus Hammaburgenſis cum Bremenſi Ansgario deſtinata. 161

848. Concilium MOGUNTINUM nationale. Sub Rabano II^m
Goteſcalci Monachi prædeſtinatiani auditio, damnatio, relegatio. 162
Epiſtola Synodica Rabani Moguntini ad Hincmarum Remenſem.
Reſtitutio decimarum Osnabruggenſi Eccleſiæ ablatarum. 164

852. Concilium MOGUNTINUM. Sub Rabano III^m
Confirmat Abbatem Gohbertum: dat ei poteſtatem eligendi advocati. Monaſterium ſub banno Regio conſtituit. 165
Ludovicus Rex donat novæ Corbeiæ Meppiam, & Eresburg, Heriſordiæ Bugimthi, & Hreni. Definit manſionaticam viſitaturo Epiſcopo. 167

Anno Christi — *Pag.*

853. Concilium FRANCOFORDIÆ.
857. Concilium MOGUNTINUM ſub Carolo. 169
Epitome Ventilatorum de jure Eccleſiaſtico.
Lecta Epiſtola Guntharii Archiepiſc. Colonienſis.
857. WORMATIENSE Concilium. Conſenſus Guntharii Colonienſis in conjunctionem Hammaburgi & Bremæ, ſi Papa conſentiat. Legatio Salomonis Epiſc. ad Papam a Rege & Synodo. 169
858. Nicolai I. Papæ Confirmatoria Synodi Wormatienſis. Anſgarii & Bremenſis Eccleſiæ exemptio a Metropoli Colonienſi. 170
859. Concilium TULLENSE ad Saponarias XII. Provinciarum ſub Carolo Calvo. 173
§. 1. Canones XIII.
§. 2. Libellus proclamationis Caroli Regis adverſus Wenilonem.
§. 3. Epiſtola Synodalis ad Wenilonem Senonenſem Archiepiſc.
§. 4. Epiſtola Synodalis ad Epiſcopos Britonum, qui à Metropolitano Turonenſi deſciverant.
§. 5. Epiſtola Synodi ad Brittones excommunicatos.
859. METENSE Concilium contra Ludovicum Germaniæ Regem, ad quem Epiſcopi cum commonitorio ablegantur. 185
Commonitorium Synodale. 186
859. WORMATIENSIS Synodus, in qua Ludovicus, Germaniæ Rex, Legatos Epiſcopos excipit, reſponſum differt: ad Papam cauſam defert per Thiotonem Abbatem Fuldenſem, & abſolvitur. 189
859. RABANI, Archiepiſcopi Moguntini, Epiſtola canonica ad Heribaldum Epiſcopum Antiſſiodorenſem. Continet capp. XXXIV. 190
Ejuſdem ad Reginboldum Epiſcopum Moguntinum reſponſoria canonica ad V. quæſtiones. 212
Ejuſdem ad Reginbaldum Chorepiſcopum reſponſoria & definitoria. 214
Ejuſdem de Chorepiſcoporum poteſtate ad Drogonem Metenſem Epiſcop. 219
Ejuſdem ad Humbertum Wurceburgenſem Epiſc. quotâ generatione liceat nubere? 226
895. RABANI Tractatus de conſanguineorum nuptiis, & de magorum præſtigiis. 228
860. Concilium MOGUNTINUM ſub Carolo Archiepiſc. 243
Cujus variis quæſtionibus Romam miſſis, reſpondet Nicolaus Papa, Epiſtola XIII. capitibus conſtante.
860. Concilium AQUISGRANENSE, in quo Teutberga Regina accuſatur inceſtûs V. Idus Januarii, & ad pœnitentiam damnatur. 246
860. Medio Februario Concilium AQUISGRANENSE, in quo iterato examine Teutberga publicæ pœnitentiæ ſubjicitur, & a Rege ſeparatur. 247
860. CONFLUENTIÆ Synodus, menſe Junio, in quâ arbitrio Epiſcoporum regna dividuntur, & fœdera jurantur. 249
Capitula ab omnibus ſervanda XII. 251
860. FRISINGENSIS Synodus. Manonis donatio pro colendis Sanctis in monte S. Stephani. 254
860. Concilium TULLENSE apud Tuſiacum. Canones V. 255
Epiſtola ſynodica ad rerum ſacrarum pervaſores. 258
862. Concilium AQUISGRANENSE, in quo permittitur Lothario divortium a Theutberga, & connubium cum Waldrada. 265
Conteſtatio Lotharii de ſua incontinentia. 268
Epiſcoporum aſſenſus. 269
862. NICOLAI Pp. a Theutberga provocati literæ ad Radoaldum, & Joannem Epiſcopos, Legatos in Lotharingiam, cognoſcendi divortii causâ, commonitorium iisdem Legatis datum. 278

Anno Chriſti. *Pag.*

862. Ejuſdem Epiſtola ad Lotharium Regem, ut Legatos ad Synodum cogendam mittat. 279
Ejusdem ad Carolum Calvum, ut Regni ſui Epiſcopos mittat Metas. 280
Ejusdem ad Ludovicum II. Imperatorem. Commendat ei Legatos, ad Synodum in Franciam miſſos. 281
Ejusdem ad omnes Archi-epiſcopos per Galliam & Germaniam, ut ad Synodum Metenſem accedant, cauſam Lotharii inquirant. 281
Ejusdem ad omnes Reverendiſſimos Archi-Epiſcopos Confratres in Concilio Metenſi reſidentes. 862

863. Concilium METENSE, de divortio Lotharii & Theutbergæ, præſentibus Legatis Apoſtolicis, & ſolis Epiſcopis Lotharingiæ, menſe Junio. 283
863. ADVENTII, Metenſis Epiſcopi, Libellus apologeticus pro Conciliis Aquisgranenſibus & Metenſi. 284
863. Synodica Epiſcoporum ex Concilio METENSI ad Papam. 286
863. Synodus ROMANA ſub Nicolao I. circa Kalend. Novembris. 287
In qua I. damnatur Conciliabulum Metenſe anni hujus:
Theutgaudus & Guntharius ab officio Epiſcopali deponuntur:
In complices Epiſcopos comminatio ſimilis, ni reſipiſcant:
Ingeltrudis, uxor Boſonis Comitis vaga, iterum excommunicatur.
Anathema in violatores Apoſtolicorum Decretorum.

864. THEUTGAUDI & GUNTHARII Epiſtola apologetica, & appellatio. 289
864. Eorundem & aliorum interceſſoria pro Rothado Sueſſionenſi, injuſte ab Hincmaro depoſito. 291
864. Synodus CONSTANTIENSIS ſub Salomone Epiſcopo, elevante corpus S. Othmari. 293
864. Synodus ROMANA II. Excommunicantur Theutgaudus & Guntharius Archiepiſcopi. 294
864. Narratio ſummaria geſtorum ab Arſenio Ortenſi Epiſcopo, Legato Papæ, Francofurti, in Gundulfi villa, Attiniaci, pro executione Concilii Romani anni 863. & pro tollendo divortio Lotharii & Theutbergæ. 295
864. NICOLAI Pp. Epiſtola ad Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Galliæ Reges, Epiſcopos in urbem mittendos fuiſſe: Lotharium a divortio removendum: Coloniæ & Cameraci conſecrandos Epiſcopos. 296

865. FRANCONI Tungrenſi, pœnitenti, veniam dat Nicolaus Papa. 299
865. ADVENTII Metenſis, Epiſtola ad Papam, purgatoria & deprecatoria. 233
865. CAROLI CALVI Regis, interceſſoria pro Adventio ad Papam. 303
NICOLAI Papæ abſolutoria, Adventio miſſa. 304

867. NICOLAI Papæ ad Hincmarum, & Epp. Galliæ Epiſtola narratoria de criminationibus Græcorum contra Occidentales Eccleſias, & excitatoria ad omnes Epiſcopos occidentis contra omnes Græcorum. 305

868. Concilium WORMATIENSE. Profeſſio fidei contra primarium errorem Græcorum. 307
Canones LXXX. circa diſciplinam & pœnitentiam. 311
Confirmatio Monaſterii Heriſienſis. 321
868. LOTHARII Regis Epiſtola ad Nicolaum Papam. Rogat, ne æmulis credat: paratum ſe, coram Papa, ad calumnias æmulorum confutandas. 322
868. NICOLAI Pp. ad Carolum Calvum, Patruum Lotharii, de novis attentatis hujus Regis: ut Theutbergam in regnum ſuum recipiat interim, dum Epiſtolas Pontificias Lothario, & Epiſcopis dirigat. 324
868. TREVERICO in conventu conatur Lotharius, Theutbergam iterum inducere, ut falſi criminis ſe ream fateatur, & velum ſumat. 327
868. Synodus TICINENSIS, hic primùm edita, ab Epiſcopis Ludovici II. Imp. celebrata pro depoſitis Theutgaudo, & Gunthario Archiepiſ. reſtituendis. 327
Epiſtola Synodica PP. Ticinenſium ad Nicolaum I. 331
Epiſtola Guntharii ad Hincmarum. 332

Anno Chriſti. *Pag.*
866. NICOLAI Pp. Reſponſoria ad Ludovicum Regem Germaniæ, ut deſinat intercedere pro depoſitis. 333
NICOLAI Pp. Reſponſoria ad PP. Synodi Ticinenſis. 334
Eadem eſt apologetica omnium Actorum a Nicolao in hac divortii cauſa.
868. NICOLAI Pp. ad Archi-Epiſcopos, & Epiſcopos in Regno Lotharii: Waldradam jam tertio excommunicatam eſſe; doceri vult, an & quomodo Lotharius cum Theutberga vivat. 343
868. Ejusdem ad Lotharium Regem, cui refert, quod Theutberga contra ſeipſam ſcripſerit. Matrimonium ſolvi non poſſe, niſi & ipſe cœlebs deinceps vivat. 346
868. Ejusdem ad Theutbergam. Reprehendit ejus impatientiam: conjugium non poſſe diſſolvi, niſi maritus cœlebs dein velit manere. 349
868. Ejusdem ad Ludovicum II. Regem, ut Lotharium ad Theutbergam, Ingeltrudem ad Boſonem redire compellat. 351
868. Ejusdem ad Ludovicum Regem. Reprehendit ejus in præſtandis promiſſis moram. Lotharium Romam non vult venire, niſi Waldradâ dimiſſâ, Theutbergâ receptâ: Coloniæ & Treveris legitimos Epiſcopos ordinandos eſſe. 352
869. Synodus Diœceſana COLONIENSIS. Electio & conſecratio Williberti Archiep. Coloniæ. 355
873. Synodus nationalis COLONIÆ. 356
§. 1. Licentia proprietatis Canonicis a Gunthario indulta, confirmatur.
§. 2. Electio Prælatorum iisdem conceditur.
§. 3. Poteſtas Præpoſiti in gubernandis perſonis, & rebus temporalibus.
§. 4. Licentia teſtandi.
§. 5. Dedicatio Eccleſiæ Metropolitanæ.
§. 6. Fundatio Eſſendienſis Cœnobii.
§. 7. Fundatio & dotatio Gerresheimenſis Cœnobii.
873. Conventus Regis & Epiſcoporum in FRANCONOFURT & MOGUNTIA. Caroli filii obſeſſi liberatio. 362
873. JOANNES VIII. Pp. Pallium donat Waloni Epiſcopo Metenſi. 363
876. Concilium TREVERENSE. De cauſa & uſu Pallii, Suffraganeo donati a Papa. 364
876. JOANNES VIII. invitat Epiſcopos Germaniæ ad Synodum Trecenſem. 365
880. Synodus GERMANICA loci incerti, in qua Adalgarius Coadjutor Hammaburgi conſtituitur. *In Suppl.* 699
887. Concilium COLONIENSE Provinciale, contra raptores rerum Eccleſiæ. Canones VI. 365
888. Concilium MOGUNTINUM ſub Arnulpho & Archiepp. Capitula xxv. cum Prælocutione ad Patres Concilii. 368
Confirmantur a Synodo privilegia Corbeiæ & Herivordiæ. 375
De ſubtractis Eccleſiæ Osnabrugenſi decimis conſultatio. 379
888. Concilium METENSE, de reformandis moribus. Capita IX. 380
890. FORCHEMENSIS Synodus. Confirmat fundationem Herifienſis Cœnobii, & donationes Wicberti Epiſcopi factas variis Eccleſiis. 383
890. Concilium WORMATIENSE, indictum in cauſa conjungendæ Bremæ & Hamburgi. 385
892. FRANCOFORDIENSE Concilium, in quo decernitur ſubjectio aliqua Bremenſis Epiſcopi erga Colonienſem Metropolitam.
Epiſtola Formoſi Papæ confirmatoria Synodi. 385
Confirmantur dona facta Heriſordienſi Cœnobio. 387
895. TRIBURIENSE Concilium ſub Arnulfo Rege, a XXIII. Epiſcopis celebratum. Canones LVIII. 388
Epiſtola præloquutoria Capitulorum.

Anno Chriſti *Pag.*

Capitula ex Burchardo ſervata præter priora LVIII. 408

898. TREVERENSIS Synodus. Elevatio corporis S. Maximini Archiep. 411

898. AQUISGRANI Synodus, in qua Trajectenſis Abbatia Treverico Archi-epiſcopo reſtituitur. 412

899. SALTZBURGENSIS Synodus. Wichingi Pataavienſis Epiſc. & Richardi ſurrogatio. 413

REMEDII, Curienſis Epiſcopi, Canones XLIX. ſæculo nono ſcripti. 414

Digreſſio ad Sæculum Nonum.

§. 1. *De delectu Conciliorum tum a Comitiis, tum nobiliorum, à conditis Canonibus.* 426

§. 2. *Synodi extra Germaniam habitæ, ſpectantes tamen ad Germaniæ Eccleſias.* 427

§. 3. *De exitu Synodi Aquisgranenſis anni* 809. *Ibid.*

§. 4. *Cur Canonizatio S. Swiberti anno* 803. *prætermiſſa ſit?* 428

§. 5. *Canoniſtæ Sæculi noni in Germania præcipui.* *Ibid.*

§. 6. *Quot Synodi in cauſa conjungendæ Bremæ cum Hamburgo celebratæ, quibus annis? contra Cl. Manſi in Supplementi Conciliorum Tomo I.* 430

§. 7. *De Gotteſcalci damnatione in Synodo Moguntina anno* 848. 433

§. 8. *De Synodis in cauſa divortii Lotharii & Toeutbergæ: diſſentiente Cl. Manſi.* 435

SÆCULUM X.

904. Libellus REGINONIS, de Eccleſiaſticis diſciplinis, & religione Chriſtiana. *à pag.* 438. *ad* 582

Inquiſitio de his, quæ Epiſcopus, vel Miniſtri ejus viſitaturi Diœceſin inquirant. 438

Primus Libellus colligit Canones CCCCXLIII.

Secundus continet Canones CCCCXLVI.

903. Synodus FORCHEMENSIS, in qua Adelbertus Comes ob vaſtatam Wurceburgenſem Diœceſin mulctatur a Ludovico III. Imperatore, & Epiſcopis ſuis bonis: donantur eidem Eccleſiæ nova bona. 583

903. OTTINGENSIS in Bavaria conventus Ludovici, & Epiſcoporum. Donatur Monaſterio S. Emmerani curtis. 584

906. In HOLTZKIRCHA Bavariæ Conventus. Ludovicus, & Epiſcopi renovant Eccleſiæ Friſingenſi libertatem, eligendi inter ſe Epiſcopi. 585

908. FRISINGENSIS Synodus. Dracholfi, Friſingenſis Epiſcopi, & Cuononis Chorepiſcopi, mutua complacitatio & traditio. 585

912. HALBERSTADENSIS Synodus, in qua Hatheburg, nupta Henrico Aucupi, quia ante nuptias monaſterium ingreſſa fuerat, & velata, excommunicatur. 586

916. TULLENSIS Synodus, in qua decima Eccleſiæ S. Apri reſtituenda decidituг. 587

916. Synodus in ALTHEIM, ſub Conrado Reg. Germaniæ, Canones X. ex Burchardo ſervati, & huc tranſcripti, ex XXXVIII. canonibus factis, ſuperſtites. 988

919. Aut poſt 512. CONSTANTIÆ Synodus una & altera, de Wendelgarta, Henrici Regis filia, ob abſentiam mariti velata, ſed reduci marito reſtituta, certis pactis. 591

920. LEODIENSIS Synodus. Eugenii Martyris & Epiſcopi reliquiæ advectæ & cultæ ſub Stephano Tungrenſi Epiſc. 591

920. CAROLI III. Simplicis Epiſtola ad Epiſcopos Regni ſui contra Hilduinum electum Tungrenſem. 593

920. HERMANNI Archiep. Colonienſis Epiſtola ad Richarium electum Tungrenſem. 595

920. JOANNIS PP. Epiſtola ad Hermannum Colon., qua jubetur Hermannus cum candidatis Tungrenſis Eccleſiæ Romam venire. 596

921.

Anno Chriſti. *Pag.*

921. Conventus Bonnæ, in quo Epiſcopi utriusque Regis arbitros & ſponſores agunt de regno Francorum inter Carolum Simplicem Franciæ Occidentalis, & Henricum Aucupem Franciæ Orientalis & Germaniæ Regem. 597

922. Synodus CONFLUENTINA eorundem Regum, ut ſupra, Conventus cum VII. Epiſcopis, Canones V. ſervati ex octo conditis. 599

927. TREVERENSIS Synodus, in qua liber Sanctionum Eccleſiaſticarum a Ruotgero Archiep. Treverenſi ſcriptus, promulgatur & acceptatur. 600

929. Concilium DUISBURGENSE, in cauſa Bennonis Epiſc. Metenſis excæcati. 600

932. ERFORDIENSE Concilium nationale. Capitula v. ſervata ex xxviii. 601

932. RATISBONENSIS Synodus. Admonitio mutua Epiſcoporum de omnibus rebus & juſtitiis, ad veram & orthodoxam religionem Catholicæ Fidei pertinentibus. Indictæ & condictæ Miſſæ, Pſalteria, Eleemoſynæ pro defunctis Epiſcopis. 602

932. DINGOLVINGENSIS Synodus. Reſtitutio facta Eccleſiis ab Arnulpho malo, Duce Bajoariæ. 603

937. LEONIS VII. Papæ Epiſtola ad Gallos & Germanos Epiſcopos, circa diſciplinam Cleri. 604

939. Leo VII. ſcribit Gerardo, Laureacenſi Epiſcopo, eique Pallium mittit, certis diebus gerendum, ſpeciatim Synodum celebranti. 607

942. BUNNÆ Synodus xxii. Epiſcoporum. Acta perierunt: at memoria ſupereſt. 608

944. DUISBURGI Synodus, ubi Ruotbertus Treviror., & Richardus Tungrorum Epiſcopi, ſe purgant apud Ottonem I. contra accuſatorem Conradum Lotharingum. 608

Corpus S. Servatii Duisburgum Trajecto advehitur, quo Rex flectatur ad vindictam inferendam Immoni Comiti, Eccleſias perſequenti.

947. VIRDUNENSE Concilium coram duobus Regibus Ludovico & Ottone, & plurimis Epiſcopis. 609

Artaldo ſedes Remenſis adjudicatur contra Hugonem competitorem.

948. MOSOMENSE Concilium. Artaldo iterum addicitur cathedra Remenſis. 610

Hugo à Communione ſuſpenditur uſque ad generalem Synodum.

948. INGELHEIMENSE Concilium nationale, menſe Januario. In eo Artaldi Remenſis electio confirmatur, Hugo excommunicatur, præſente Rege, Legato Apoſtolico Marino, & plurimis Epiſcop. Canones X. ſanciuntur. 610

948. ARTALDI Remenſis Archiepiſcopi Epiſtola ad Marinum Legatum Apoſtolicum apologetica. 614

948. TREVERENSE Concilium, in quo Hugo denuo excommunicatur, præſide Marino Legato Apoſtolico. 618

948. AGAPITTI II. Papæ Epiſtola ad Adalgarium Hamburgenſem Archiep. in qua conjunctionem cum Bremenſi confirmat. 619

948. COLONIENSIS Synodus, in qua Wicfridus Archiep. ampliat bona Eccleſiæ S. Severini. 621

952. FRANCOFURTENSIS Synodus. Capitula duo, Ottonis Regis, & Epiſcoporum conſenſu decreta. 621

952. AUGUSTANA Synodus nationalis ſub Ottone I. capitula xi. 622

954. In ARNSTADT Thuringiæ oppido conventus. Pax poſt cladem Hungerorum ſtabilita. Wilhelmus, Filius Ottonis, Moguntinus Archiep. à clero & populo electus. 624

956. FRISINGÆ Synodus. Concambium Lantperti Epiſcopi, & Engilscaletri nobilis viri. 624

Anno Chriſti. *Pag.*

957. In QUIDLINBURG conventus Regis, Epiſcoporum, & Abbatum. Monaſterium Alanesburg transfertur Lutram: præficitur Abbas, cujus electio libera datur cum variis prædiis ab Ottone Rege. 625

958. In INGELHEIM conventus XII. Epiſcoporum & Regis: Heroldo Saliſburgenſi exoculato ſubrogatur Fridericus. 626

961. RATISBONÆ conventus nationalis præſentibus duobus Legatis Apoſtolicis. Decernitur translatio reliquiarum S. Mauritii ad Magdeburgum. 626

962. JOANNIS XII. Bulla prima pro erectione Magdeburgi Archiepiſc. & Merſeburgi Epiſc. Canones VI. ſtatuti. 627

964. COLONIÆ Concilium ſub Brunone Archiepiſc. pro diſciplina cleri. 629

Synodica Brunonis Papæ miſſa a Rutgero dicitur, ſed periit.

965. COLONIÆ Concilium, in quo fundatio collegiatæ S. Martini Leodii confirmatur. 629

966. In QUEDLINBURG conventus Ottonis, & cunctorum Regni Archiepp. & Epp. Mathildis, filia unica Regis, Abbatiſſa benedicitur non ab uno Epiſcopo, ut moris eſt, ſed a multis ibi collectis Epiſcopis. 630

967. VIRDUNENSIS Synodus, ſub Wicfrido Epiſcopo. Decimam Capellæ S. Martini ſubjectam eſſe, & fuiſſe, ſancti Syri Eccleſiæ, VII. Presbyteri jurant, ratificante Epiſcopo ſuo Banno & Synodo. 631

967. Concilium RAVENNATENSE: in quo Heroldus Salisburgi Archiep. excæcatus, ob attentata varia contra canones, excommunicatur. 632

Synodica I. Joannis XIII. Pp. de inſtitutione Magdeburgi Metropolis, & ſuffraganeorum. 633

968. INGELHEIMII Synodus, in qua Fridericus Salzburgi Heroldo ſurrogatur. *In Suppl.* 701

968. Synodus ROMANA, in qua Burchardus, primus Miſnenſis Epiſcopus, Sanctæ Sedi immediate ſubjicitur: Termini diœceſis Miſnenſis finiuntur: Donata Miſnenſi Eccleſiæ ab Auguſto, Papa, & Synodo confirmantur. 634

Synodica altera Joannis XIII. qua Gerbertæ Abbatiſſæ Gandersheimenſi conceditur protectio Sedis Apoſtolicæ, libera electio Abbatiſſæ, & bona omnia confirmantur. 637

Synodica III. Joannis XIII. ad Theotfridum Abbatem S. Maximini, qua electio libera conceditur ejus Monaſterio: 2. Ab omni vi & juriſdictione eximitur: 3. Omnis alienatio vel cambiatio bonorum interdicitur. 638

968. RAVENNATENSIS Synodus, in qua perficitur inſtitutio Archidiœceſis Magdeburg. 639

Synodica IV. Joannis XIII. ad Adelbertum primum Magdeburgi Archiep. cui conceditur Primatus inſtar Moguntini in Germania prima, Treverenſis in Belgica, Colonienſis in Germania 2da. Canonicorum Metropolitanæ numerus, qualitas, poteſtas definitur. 641

968. JOANNIS XIII. Synodica ex Synodo Ravennatenſi, qua Adalberto Archiepiſcopo Magdeburgi mittit Pallium certis diebus geſtandum. 642

968. In Cœnobio S. GALLI CONSTANTIENSIS Diœceſis, conventus Epiſcoporum & Abbatum. Accuſationes intentatæ enervantur. Ruodmannus, Augienſis Abbas, accuſator rejicitur. Fraternitas omnibus datur. 644

968. LEODIENSIS Synodus ſub Eberkaro. Prædium ad Laureſham ſpectans, & decimæ inde provenientes eidem reſtituuntur. 648

969. ROMANUM Concilium, in quo Joannes XIII. Primatum Treverenſi Archiep. confirmat, & Vicariatum Sedis Apoſtolicæ. 648

969. In hac, vel poſt Synodum RAVENNATENSEM, Hatto Moguntinus Archiepiſcopus conſentit, & Hildewardus, Magdeburgenſi Archiepiſcopatui erecto, & ſubtractioni Brandeburgenſis & Havelburgenſis Eccleſiarum, ſubjiciendarum Magdeburgenſi. 649

970.

Anno Chriſti. *Pag.*

970. METENSIS Synodus, ſub Theodorico Epiſcopo, decimas hactenus deputatas perſonis laicalibus, Eccleſiarum officialibus reſtituit. 651

970. MAGDEBURGENSIS Synodus I. Inthronizatio primi Archi-Epiſcopi Adelberti, & ſuffraganeorum Hierarchia ordinata. 651

971. TULLENSIS Synodus, ſub Gerardo Epiſcopo, bona quædam Eccleſiæ S. Michaelis donante. 652

972. Concilium INGELHEIMENSE, quo Adalbero, nepos S. Udalrici, vetatur, uti inſignibus Epiſcopalibus, vivente Epiſcopo S. Udalrico. 654

Corbeienſis Abbas, & Herfordenſis Abbatiſſa, coguntur decimas reſtituere Eccleſiæ Oſnabrugenſi. 655

975. TULNENSIS in Bavaria Synodus, in qua bona, Batavenſi Eccleſiæ ablata, reſtituuntur. *In Suppl.* 701

975. Synodus ROMANA, in qua Benedictus VII. donat Theodorico Archiepiſc. Treverenſi cellam quatuor Coronatorum in urbe Roma. 656

976. Synodus LAUREACENSIS, ſub Piligrimo Archiep. de decimis Eccleſiæ huic debitis. 558

977. In TRUTMANNIA Synodus. Henricus, Auguſtæ Epiſcopus, exilio liberatur. 658

979. INGELHEIMII Synodus. Elevatio S. Celſi Epiſcopi Trevir. decreta Epiſcoporum conſenſu. 659

Conjunctio Monaſteriorum Stabulenſis & Malmundarienſis ſub unico Abbate, libere eligendo, a monachis utriusque cœnobii. 660

980. LEODIENSIS Synodus, in qua miracula S. Landoaldi lecta, approbantur, & Gandavum mittenda decernuntur, Notkero Epiſcopo præſide. 662

981. TREVERENSIS Synodus, ſub Egberto Archiepiſcopo. S. Paulini Monaſterium dotatur, & fundis augetur. 663

382. TULLENSIS Synodus, ſub S. Gerardo Ep. Præſide, confirmante teſtamentum Goderanni Primicerii, & omnia bona Abbatiæ S. Manſueti. 665

985. Apud TULNAM in Bavaria Conventus, ſub Piligrimo Epiſc. Patavienſi, obtinente ab Ottone III. immunitatem pro colonis Eccleſiaſtici patrimonii, in Auſtriam deductis. 667

985. Synodus LAUREACENSIS I. de decimis, Eccleſiæ Laureacenſi competentibus, ſub Piligrimo Epiſcopo Patavienſi: altera in Mautoren, tertia in Miſtelpach, de eodem argumento, eodem anno. 668

987. Synodus ANDERNACENSIS, in qua Otto III. auget privilegia Vilicenſis Cœnobii. 668

988. TULLENSIS Synodus, ſub S. Gerardo Epiſc. præſide, dante cellam, in Ingolini curte ſitam, S. Michaeli, manu ſua, teſtante Clero, & anathematis adjectis. 669

991. HALBERSTADENSIS Synodus, ſub Hildewardo, conſecrante ſuam Cathedralem, cujus ſingula altaria a diverſis Archiepiſc. & Epiſcopis conſecrantur, & reliquiis ditantur. 669

992. Synodus AQUISGRANENSIS. IV. Hebdomadis ante Nativitatem Domini, a Septuageſima ad Paſcha, XIV. diebus ante feſtum S. Joannis Baptiſtæ, interdicuntur ſæcularia placita, & nuptiarum celebratio. 771

993. ROMANA Synodus, in qua S. Udalricus Auguſtæ Epiſcopus canonizatur. 671

Synodica JOANNIS XIV. ad omnes Epiſcopos & Abbates Galliæ, & Germaniæ. ibid.

993. TREMONIENSIS Conventus, in quo deciditur controverſia inter Dudonem Epiſc. Monaſterienſem, & Monaſterium Metelenſe. 673

995. GANDERSHEIMENSIS Synodus, de controverſia Juriſdictionis in Cœnobium Gandersheimenſe inter Willigiſum Moguntinum Archiepiſcopum, & Bernwardum Hildeſinum. Confirmatio privilegiorum Corbeiæ ab Ottone III. 674

Anno Chriſti. *Pag.*

996. ROMANUM Concilium de cauſa vaſtatæ Cameracenſis Eccleſiæ ad favorem Hilduini. 675
Epiſtola Synodica Gregorii V. ad Hilduinum Cameracenſem. 676
998. ROMANUM Concilium, ex quo pauca excerpuntur.
Canon. III. de reſtituendo Merſeburgenſi Epiſcopatu.
Canon. IV. De Giſilario Magdeburgenſi Archiepiſcopo, examinando, qua via a minori ad majorem ſedem migraverit. 677
999. MAGDEBURGENSIS Synodus. Luitgarda rapta a Werinhario ad tempus ſeparatur. 678
Sigefridi apoſtatæ ab ordine Monaſtico purgatio.
Machtildis monialis a peccato abſolutio.
1000. AQUISGRANI Conc. XXV. de cauſa Giſilarii Merſeburgo removendi. 677
1000. QUEDLINBURGI Syn. II. de Giſilario appellante ad Concilium generale, contra Legatum Papæ. 677

Digreſſio ad Sæculum X.

§. 1. *De auctoritate Eccleſiæ Romanæ, & Epiſcoporum, apud Reges, & omnem Clerum, & populum, primo Millenario æræ Chriſtianæ, ac præſertim hoc Sæculo X.* 702
§. 2. *De Canoniſtis Germanis hoc ſæculo X.* 705
§. 3. *De Canonizationibus Sanctorum, & Reliquiarum elevatione hoc ſæculo.* 705
§. IV. *De Conciliis Germaniæ ſæculo X. nobilioribus.* 708
§. V. *De mutationibus Hierarchiæ Epiſcopalis fundatæ, ampliatæ.* 706

INDEX

INDEX ALPHABETICUS
CONCILIORUM GERMANIÆ
TOMO II.

Item eorum extra Germaniam, quæ pro, aut de Eccleſiis, aut Presbyteris Germaniæ coacta fuerunt.

A

Altheimenſe in Rhætia Concilium - CMXVI. pag. 288
Andernacenſis Conventus - - CMXXCVII. p. 668.
Aquisgranenſe Concilium undecimum DCCCXVI. p. 1.
Duodecimum DCCCXVIII. p. 10.
Decimum tertium DCCCXIX. p. 11.
Decimum quartum DCCCXXV. p. 34.
Decimum quintum DCCCXXVIII. p. 42.
Decimum ſextum DCCCXXXI. p. 57.
Decimum ſeptimum DCCCXXXVI. p. 73.
Decimum octavum DCCCXXXVII. p. 126.
Decimum nonum DCCCXLII. p. 142.
Vigeſimum - DCCCLX. p. 246.
Vigeſimum primum DCCCLXI. p. 247.
Vigeſimum ſecundum DCCCLXII. p. 205.
Vigeſimum tertium DCCCXCVIII. p. 412.
Vigeſimum quartum CMXCII. p. 671.
Vigeſimum quintum M. - p. 677.
Arnſtadt Conventus CMLIV. p. 624.
Attiniacenſis Conv. III. DCCCXXXII. p. 26.
Auguſtana Synodus CMLII. p. 622.

B

Bajoariæ in Ottinga Conventus - CMIV. - p. 584.
in Holtzkircha CMVI. - p. 585.
in Ehinga - DCCCXXVIII. p. 40.
in Uffhaſin DCCLXX. p. 689.
Baſileenſis Epiſcopi Haytonis Canones - - p. 17.
Bonnæ Conventus Epp. CMXXI. p. 597.

C

Coloniæ Concilium ſecundum - DCCCLXIX. p. 355.
Tertium - DCCCLXXIII. p. 356.
Quartum - DCCCLXXVII. p. 365.
Quintum - CMXX. - p. 595.
Sextum - CMXLVIII. p. 621.
Septimum - CMLXV. p. 630.
Confluentiæ Synodus
Prima - DCCCLX. p. 249.
Secunda - CMXXII. p. 599.
Conſtantienſis Synodus
Tertia - DCCCLXIV. p. 293.
Quarta - DCCCLX.
Curienſis Epiſc. Remedii Canones p. 414.

D

Dingolvingæ ſecundum Concilium - CMXXXII. p. 603.
Duisburgi Synodus CMXXIX. p. 600.
Altera - CMXLIV. p. 608.

E

Erfurtienſe Concilium CMXXXII. p. 601.
Epaonenſe in Valliſia DXVII. - p. 679.

F.

Forchemii Synodus I. DCCCXC. p. 383.
Secunda - CMIII. - p. 583.
Franckfurt. Synodus DCCCXCII. p. 385.
Altera - DCCCLXXIII. p. 362.
Tertia - CMLII. - p. 621.
Friſingenſis Synodus
Prima - DCCLXV. p. 688.
Tertia - DCCLXXIII. p. 690.
Quarta - DCCCIX. p. 694.
Quinta - DCCCXV. p. 695.
Sexta - DCCCXVII. p. 696.
Septima - DCCCXVII. p. 7.
Octava - DCCCXVIII. p. 9.
Nona - DCCCXIX. p. 16.
Decima - DCCCXX. p. 17.
Undecima - DCCCXXI. p. 21.
Duodecima - DCCCXXII. p. 15.
Decima tertia - DCCCXXVII. p. 39.
Decima quarta - DCCCXXVIII. p. 40.
Decima quinta - DCCCXXXI. p. 56.
Decima ſexta - DCCCXLII. p. 143.
Decima ſeptima - DCCCLX. p. 254.

G

In S. Galli cœnobio Synodus - CMLXVIII. p. 644.
In Gandersheimii Cœnob. DCCCLIV. p. 624.
Synodus II. VM. - p. 673.
Germaniæ loco incerto Synodus VI. - DCCCXLI. p. 141.
Synodus VII. DCCCXXC. p. 699.

H

Halberſtadii Synodus I. CMXII. p. 586.
Secunda - CMXCI. p. 669.

I

In Ingelheim Syn. III. DCCCXXVI. p. 35.
Quarta - DCCCXL. p. 139.
Quinta - CMXLVIII. p. 614.
Sexta - CMLVIII. p. 626.
Septima - CMLXVIII. p. 699.
Octava - CMLXXII. p. 654.
Nona - CMLXXIX. p. 659.

L

Laureacenſis Synodus CMLXXVI. p. 658.
Secunda - CMLXXXV. p. 668.
Leodienſis Synodus
Quarta - CMXX. p. 591.
Quinta - CMLXVIII. p. 647.
Sexta - CMXXC. p. 662.

M

Moguntiæ Synodus
Sexta - DCCCXLVII. p. 54.
Septima - DCCCXLVII. p. 151.
Octava - DCCCXLVIII. p. 162.
Nona - DCCCLII. p. 165.
Decima - DCCCLVII. p. 169.
Undecima - DCCCLX. p. 248.
Duodecima - DCCCLXXIII. p. 362.
Decima tertia - DCCCLXXXVIII. 368.
Decima quarta - CMLXIX. p. 694.
Moguntini Archiepiſc. Rabani variæ collectiones Canonum - p. 190.
Magdeburgi Synodus
Prima - CMLXX. p. 651.
Secunda - IM. p. 678.
Metenſis Synodus IV. DCCCLIX. p. 158.
Quinta - DCCCLXIII. p. 281.
Sexta - DCCCXXCVIII. 380.
Septima - CMLXX. p. 651.
Metenſis Epiſc. Adventii ſynodica, & variæ literæ DCCCLXIII. & ſeq. p. 284.
Morinenſis Synodus DCCCXXXIX. p. 138.
Moſomenſe Concilium CMXLVIII. p. 610.

N

Neomagi Conventus DCCCXXXVIII. p. 134.

P

Paterbornæ Synodus DCCCXLV. p. 150.

Q

In Quedlinburg Conventus CMLIX. p. 625.
Alter - CMLXVI. p. 630.
Tertius anno M. p. 677.

R

Ratisbonæ Concilium IV. DCCCIII. p. 693.
Quintum - DCCCX. p. 694.
Sextum - DCCCXXIX. p. 696.
Septimum - CMXXXII. p. 602.
Octavum - CMLXI. p. 626.
Ravennatenſe Concilium CMLXVII. p. 532.
Ravennatenſe ſecundum CMLXVIII. p. 639.
In Risbach Bajoariæ Concilium - DCCXCIX. p. 691.
Romana Synodus - DCCCLXIII. p. 287.
Romana Synodus - DCCCLXIV. p. 294.
Romana Synodus - CMXLIX. p. 613.
Romana Synodus - CMXCV. p. 671.
Romana Synodus - CMXCVI. p. 675.
Romana Synodus - CMXCVIII. p. 677.
Romanorum Pontificum litteræ de Eccleſiis, Epiſcopis, & Conciliis Germaniæ ſuo loco inſeruntur; aliæ, etſi ad Germanos ſcriptæ, ſi de jure Canonum nil tractent, prætermittuntur.

S

Saltzburgi Concilium II. DCCCXCIX. p. 414.

T

In Theodonis Villa Synodus tertia - DCCCXXV. p. 53.
Quarta - DCCCXLIV. p. 146.
Ticinenſis Synodus - DCCCLXVIII. p. 327.
Treverenſe Concilium
Sextum - DCLXIV. p. 687.
Septimum - DCCCLXVIII. p. 327.
Octavum - DCCCIIM. p. 411.
Nonum - CMXXIII. p. 600.
Decimum - CMXLVIII. p. 618.
Undecimum - CMLXXXI. p. 663.
Treverenſis Canoniſtæ, Reginonis Monachi Prumienſis Lib. II. Can. p. 438.
Tremonienſis Synodus CMXCIII. p. 673.
Triburiæ Capitulare I. DCCCLIX. p. 173.
Secundum - DCCCXCV. p. 388.
Tullenſis Synodus II. DCCCXXXVIII. p. 136.
Ad Saponarias III. DCCCLIX. p. 173.
Apud Tuſiacum IV. DCCCLX. p. 255.
Quinta - CMXVI. p. 587.
Sexta - CMLXXI. p. 652.
Septima - CMLXXXII. p. 663.
Octava - CMXXCXIII. p. 669.
Tulnenſis I. - CMLXXV. p. 700.
Tulnenſis II. - CMXXCV. p. 667.

V

Verduni Concilium I. CMXLVII. p. 609.
Secundum - CMLXVII. p. 621.
Ulmæ Concilium - CMXVIII. p. 10.
Ulmæ Concilium - DCCCXLIII. p. 697.
Ultrajecti in Friſia Syn. DCCCXXXVIII. p. 135.
In Walacria Concilium DCCCXXVI. p. 39.
Wormatienſis Syn. nona DCCCXXIX. p. 55.
Decima - DCCCLVII. p. 169.
Undecima - DCCCLIX. p. 189.
Duodecima - DCCCLXVIII. p. 307.
Decima tertia - DCCCXC. p. 385.

CATA-

CATALOGUS ROMANORUM PONTIFICUM

A SÆCULI IX. ANNO XVI. AD MILLESIMUM ÆRÆ CHRISTIANÆ,

Quorum anni in hoc II. Tomo Germaniæ Conciliis præfiguntur.

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Paſchalis I. *Romanus.*	Papa C.	Anno Chriſti DCCCXVII. 25. Jan. Ind. 10.	Annos VII. Dies 17.	Anno Chriſti DCCCXXIV. 10. Feb. Ind. 2.
Eugenius II. *Romanus.*	CI.	DCCCXXIV. 14. Februar. Indict. 2.	Annos III.	DCCCXXVII. Menſe Auguſt. Indict. 5.
Valentinus *Romanus.*	CII.	DCCCXXVII.	Menſem I. Dies 10.	DCCCXXVII.
Gregorius IV. *Romanus.*	CIII.	DCCCXXVII. extremo anno.	Annos XVII.	DCCCXLIV. 25. Januar. Indict. 7.
Sergius II. *Romanus.*	CIV.	DCCCXLIV. 10. Februar. Indict. 7.	Annos III. minus 18. diebus.	DCCCXLVII. 27. Januar. Indict. 10.
Leo IV. *Romanus.*	CV.	DCCCXLVII. 11. Aprilis. Indict. 10.	Annos VIII. Menſes III. Dies 6.	DCCCLV. 17. Julii. Indict. 3.
Benedictus III. *Romanus.*	CVI.	DCCCLV.	Annos II. Menſes VI. Dies 10.	DCCCLVIII. 8. Aprilis. Indict. 6.
Anaſtaſius *Pſeudo-Pontifex.*				
Nicolaus I. *Romanus, Magnus dictus.*	CVII.	DCCCLVIII. 24. Aprilis. indict. 6.	Annos IX. Menſes VI. Dies 2.	DCCCLXVII. 13. Novembr. Indict. 15.

Hadria-

Nomen & Natio.	Ordo Succeſſionis à S. Petro.	Adiit Pontificatum.	Sedit.	Obiit.
Hadrianus II. *Romanus.*	Papa CVIII.	Anno Chriſti DCCCLXVII. 14 Dec. Ind. 15	Annos V.	Anno Chriſti DCCCLXXII. Indict. 5.
Joannes VIII. *Romanus.*	CIX.	DCCCLXXII. 14. Decembr. Indict. 5.	Annos X. Dies 2.	DCCCLXXXII. 15. Decembr. indict. 15.
Marinus I. *Hetruſcus.*	CX.	DCCCLXXXII. extremo Dec. Indict. 15.	Annum I. Menſes V.	DCCCLXXXIV. in Majo. Indict. 2.
Hadrianus III. *Romanus.*	CXI.	DCCCLXXXIV. extremo Majo Indict. 2.	Annum I. Menſes IV.	DCCCLXXXV. Menſe Sept. Indict. 3.
Stephanus V. *Romanus.*	CXII.	DCCCLXXXV. extremo Septembri.	Annos VI.	DCCCXCI. extremo Septembri.
Formoſus *Romanus.*	CXIII.	DCCCXCI. poſt Septembrem Ind. 9.	Annos IV. Menſes VI.	DCCCXCVI. 4. Aprilis. Indict. 14.
Bonifacius VI. *Romanus.*	CXIV.	DCCCXCVI.	Dies 15.	DCCCXCVI.
Stephanus VI. vulgo VII. *Romanus.*	CXV.	DCCCXCVI. ante 20. Auguſti Indict. 14.	Annum I. Menſem I.	DCCCXCVII.
Romanus *Galleſinus.*	CXVI.	DCCCXCVII. ante 15. Octobris.	Menſes III. Dies 22.	DCCCXCVIII. extremo Jan. Indict. 1.
Theodorus II. *Romanus.*	CXVII.	DCCCXCVIII. Indict. 1.	Dies 20.	DCCCXCVIII. medio Martio. Indict. 1.
Joannes IX. *Tiburtinus.*	CXVIII.	DCCCXCVIII. medio Junio. Indict. 1.	Annos II. Dies 15.	CM. ineunte Aug. Indict. 3.
Benedictus IV. *Romanus.*	CXIX.	CM. pridie Kal. Septembr. Ind. 3.	Annos III. Menſes II.	CMIII. initio Octobr.
Leo V. *Ardeatinus.*	CXX.	CMIII. initio Octob.	Menſem I. Dies 26.	CMIII. ante medium Nov. Indict. 6.

Chriſto-

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Chriſtophorus *Romanus.*	CXXI.	Anno Chriſti CMIII. 13. Novembr.	Menſes VI.	Anno Chriſti CMIV. dejectus & incarceratus.
Sergius III. *Sabinus.*	CXXII.	CMIV. 18. Maji. Indict. 7.	Annos VII. Menſes tres.	CMXI. 23. Auguſti. indict. 14.
Anaſtaſius III. *Romanus.*	CXXIII.	CMXI. 25. Auguſti. Indict. 14.	Annos II. Menſes II.	CMXIII. medio Octob. indict. 1.
Landus *Sabinus.*	CXXIV.	CMXIII. 16. Octobris. Indict. 1.	Menſes VI. Dies 10.	CMXIV. ante VI. Kal. Majas. ind. 2.
Joannes X. *Romanus.*	CXXV.	CMXIV. extremo Apr. indict. 2.	Annos XIV. Menſes II. Dies 3.	CMXXVIII. 29. Junii dejectus.
Leo VI.	CXXVI.	CMXXVIII. indict. 1.	Menſes VII. Dies 5.	CMXXIX. 3. Februarii. indict. 2.
Stephanus VII. *Romanus.*	CXXVII.	CMXXIX. initio Februar. indict. 2.	Annos II. Menſem I. Dies 12.	CMXXXI. 15. Martii.
Joannes XI.	CXXVIII.	CMXXXI. indict. 4.	Annos IV. Menſes X.	CMXXXVI. initio Januarii. indict. 9.
Leo VII. *Romanus.*	CXXIX.	CMXXXVI. ante 9. Januar.	Annos III. Menſes VI. Dies 10.	CMXXXIX. 18. Julii. indict. 12.
Stephanus VIII. *Germanus.* *Vulgo* IX.	CXXX.	CMXXXIX. indict. 12.	Annos III. Menſes IV. Dies 15.	CMXLII. initio Decembris.
Marinus II. *Romanus.*	CXXXI.	CMXLII. indict. 1.	Annos III. Menſes VI. Dies 13.	CMXLVI. menſe Junio. indict. 4.
Agapitus II. *Romanus.*	CXXXII.	CMXLVI. ante 15. Junii.	Annos X. Menſes II.	CMLVI. poſt 20. Auguſti.
Joannes XII. *Romanus.*	CXXXIII.	CMLVI. indict. 14.	Annos VII. Menſes IX.	CMLXIV. pridie nonas Majas.

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Leo VII. *intruſus Antipapa.*				
Benedictus V. *Romanus.*	CXXXIV.	Anno Chriſti CMLXIV. in Majo.	Annum I.	Anno Chriſti CMLXV. Depulſus Hamburgum.
Joannes XIII. *Romanus.*	CXXXV.	CMLXV. Kal. Octobr. indict. 9.	Annos VI. Menſes II. Dies 5.	CMLXXII. VIII. idus Septembri.
Benedictus VI. *Romanus.*	CXXXVI.	CMLXXII. poſt 28. Nov. indict. 1.		CMLXXIV. Dejectus & jugulatus.
Bonifacius VII. *Antipapa.*				
Donus II. *Romanus.*	CXXXVII.	CMLXXIV.		CMLXXV.
Benedictus VII. *Romanus.*	CXXXVIII.	CMLXXV. ante 25. Martii.	Annos IX.	CMXXCIV. VI. idus Julii.
Joannes XIV.	CXXXIX.	CMXXCIV.	Menſes VIII.	CMLXXXV. incarceratus.
Joannes XV. *Romanus.*	CXL.	CMXXCV. Menſe Decembri.	Annos XI.	CMXCVI. indict. 9.
Gregorius V. *Germanus.*	CXLI.	CMXCVI. ante 30. Maji.	Annos II. Menſes VIII.	CMXCIX. XII. Kal. Mart.
Sylveſter II. *Aquitanus.*	CXLII.	IM. IV. non. April.	Annos IV. Menſ. I. Dies 9.	MIII. V. idus Majas.

SERIES

SERIES CHRONOLOGICA REGUM GERMANIÆ

Ab Anno DCCCXVI. ad Annum M.

I.

LUDOVICUS Caroli Magni Filius tertio genitus ex Hildegarda, anno 806. (quando Pater regna filiis ſuis diſtribuit in Theodonis Villa , & Teſtamentum Papæ Leoni ſubſcribendum per Eginhardum miſit) Rex Aquitaniæ conſtitutus fuit. Anno 813. in Comitiis Aquisgrani , duobus fratribus Carolo & Pippino præmortuis, Regni & Imperii collega adſciſcitur , ac Imperiali diademate aureo de altari ſumpto coronatur : omnibus Epiſcopis , Abbatibus , Ducibus, Comitibus, & exercitu acclamantibus. Hinc jam exordium Imperii nonnulla diplomata ducunt.

Anno 814. V. Kalend. Februarii , Patre Carolo ſančte mortuo , ex Aquitania ad Aquisgranum advolat , & Imperium regundum ſuſcipit : Hinc ſecunda , & ordinaria Epocha annorum Imperii Ludovici fluit.

Anno 817. tribus filiis , ex Ermengarda conjuge natis , Aquisgrani hæreditatem olim poſſidendam hoc pacto diviſit.

Lotharium primogenitum Imperatorem eſſe & appellari voluit , corona aurea ei tradita : Pippinum Aquitaniæ , Ludovicum Bajoariæ Regem conſtituit , primoribus & populo acclamantibus. Hujus præcocis & præmaturæ diviſionis ipſe primus pœnam luit non ſemel.

Cum enim Ludovicus defuncta prima uxore Ermengarda , anno 818. ſecundam duxiſſet , Juditham, & ex ea filium Carolum , dictum *Calvum* , genuiſſet ; voluit & huic portionem ex diviſa jam hæreditate attribuere. Lotharius non tantum Italiæ Rex , ſed a Papa jam Imperator coronatus , ardens odio novercæ , & Caroli Calvi, utcunque viſus eſt novam diviſionem , rogatu patris, ratam habere; at reapſe ſolus Monarchiam ambiebat , & rebellionem contra patrem meditabatur. Anno 830. adjunctis Pippino , & aliis rebellibus , Compendium venit. Juditha Auguſta capitur , & velum ei imponitur, & Pictavis Monaſterio retruditur. Patrem ſuum cuſtodia detinet Lotharius. Menſe Autumno Ludovicus Noviomagi , diffidens Francis , indicit conventum inter Germanos ; aliquot rebelles punit exilio : uxor Juditha ad eum redit : Lotharius filius jurat patri, nunquam ſe deinceps rebellaturum.

Anno 833. nova rebellio a Lothario inſtruitur : apud Baſileam , in campo men-

mendacii, populi & milites, variis prætextibus, a Patre Imperatore ad filium Lotharium tranſeunt. Pater ab omnibus deſertus in cuſtodiam Lothario datur ſecundò. Juditha noverca Dertonam in Italiam relegatur, Carolus Calvus ad Monaſterium Prumienſe. Inde Ludovicum Pium, Compendium abductum, pœnitentiam agere cogunt, veſtibus Regiis depoſitis; & Lotharius veluti Monarcham ſe gerit in Occidente.

Primo furentium rebellium æſtu præterito, duo alii fratres, Pippinus, & Ludovicus, de patre liberando, vel reſtituendo ſerio cogitant, & Epiſcopi adhærentes ſanæ parti, Ludovicum Imper. ad reaſſumendum Imperium excitant. Anno 834. Aquiſgrani Paſcha celebrat, & iis, qui coacti eum reliquerant, veniam offert. Lotharius Patri ſe ſubmittit ſecundò: ac demum anno 835. in Comitiis Theodonis Villanis plene reſtitutus imperio, iterum coronatur: pœnitentia, injuſte impoſita judicio Epiſcoporum, reſcinditur. Ebbo Remenſis Epiſcopus, crimen confeſſus, Epiſcopatu ſe abdicat: Abogardus, & Jeſſe Epiſcopi puniuntur: demum nova diviſio regnorum inter filios inſtituitur, Lothario neglecto. . . Anno 837. Carolum Calvum Neuſtriæ ſeu Franciæ occidentalis Regem conſtituit. Anno 838. Lotharius Patri Wormatiæ reconciliatus ſcribitur, & nova fit diviſio regnorum inter Lotharium, Ludovicum & Carolum filios. Nam Pippinus Aquitaniæ Rex hoc anno obiit.

Demum anno 840. XII. Kal. Julii in Inſula Rheni prope Ingelheimium obiit piiſſimus Imperator, & Metis ſepultus, aſſiſtente Drogone Metenſi Epiſcopo fratre ſuo. PIUS non fuit nominatus, dum viveret, uti nec Carolus dictus MAGNUS: utrique poſt mortem poſteri hos titulos: *Pio*, *Magno*, dederunt.

Vides hinc, a quot annis, quam variæ Epochæ Regnorum Ludovici ductæ fuere in diplomatibus & in Conciliis - - ſimilis Epocharum varietas in regnis Lotharii, & Ludovici, & nepotum omnium Caroli Magni.

REGES GERMANIÆ

Secretæ a Gallia, ſeu Francia occidentali, & ab Italia.

LUDOVICUS, Ludovici PII dicti, Imperatoris filius, Caroli Magni nepos, jam a patre vivente anno 817. conſtitutus fuit Bajoariæ Dux: anno 825. in Bajoariam miſſus, novæ Epochæ anſam dedit. Anno 835. amplioribus provinciis intra Germaniam auctus fuit, quia contra Lotharii fratris natu majoris impiam perduellionem, patrem Imperio reſtituere allaboravit. Anno 840. patre defuncto cum Lotharius frater Imperator, ſolus monarchiam ſupra fratres & nepotes ambiret, prælio ad Fontanetum devictus, ſæpe cum duobus fratribus pacifci de regnis dividundis, coactus fuit: ſed ita, ut relictis Ludovico Alamannia, Bajoaria, Saxonia, Thuringia, Friſia Ciſrhenana, & Belgio pænetoto, tranquille regundis Ludovicus vacaret. Anno 860. facta iterata diviſione regnorum

in

in procaſpide ſuper Moſam novis Provinciis auctum fuit Ludovici noſtri regnum, quas *Pithoeus & Baluzius* ac demum *Eckhartus* Tom. II. *Franciæ Orientalis Hiſtoria pag.* 556. recenſent : obiit demum Rex vere Chriſtianiſſimus , uti in pluribus Conciliis vocatur, anno 876. V. Kal. Septembris: ſepultus in Monaſterio Laureshamenſi. Ex Hemma Regina uxore tres liberos ſuſcepit : Carolomannum, Ludovicum , & Carolum, poſt dictum *Craſſum.*

LUDOVICUS II. hoc nomine, Rex Germaniæ , aliàs inter Caroli Magni nepotes tertius , a morte patris adiit regnum : quem Patruus, Carolus Calvus , eo deturbare voluit. Sed (quia hic victus apud Andernacum menſe Octobri anni 876. Ludovici , & fratris exercitu fuit :) manſit quietus poſſeſſor Germanici regni. Obiit anno 882. XIII. Kal. Februarii Francofurti.

CAROLUS , dictus Craſſus , Ludovici II. prædeceſſoris frater , fuerat a Patre miſſus in Italiam , ut obſiſteret ambitioni Caroli Calvi , quod felici marte præſtitit : Hic anno 881. in Epiphania Domini a Joanne VIII. Pp. conſecratur Imperator: poſt mortem fratris (qui non reliquerat, niſi filium unicum, Ratisbonæ caſu e feneſtra deciduum & mortuum) a proceribus Germaniæ Wormatiæ menſe Majo adunatis, advocatur ex Italia , & eligitur ut heres & Rex Bajoariæ, Alemanniæ, Franconiæ, Saxoniæ, Thuringiæ. Anno 887. æger corpore , & mente , ab optimatibus deponitur in Comitiis Triburiæ , menſe Novembri , & initio anni 888. moritur , deſertus ab omnibus.

ARNULFUS, Filius naturalis Carolomanni, Rhætiæ , Bavariæ , & Italiæ Regis , anno 880. defuncti , a proceribus Germaniæ Francofurti congreſſis , acceſſitur, & eligitur Rex. Anno 896. a Formoſo Pp. Romæ coronatur Imperator. Obiit Ratisbonæ 899. 29. Novembris.

LUDOVICUS III. Germanicus (aliis IV. dictus) Arnulſi prædeceſſoris filius ex legitimo thoro natus , ut hereditarius Rex eligitur in Comitiis Forchemenſibus. Obiit anno 911. Ratisbonæ X. Kal. Januarii , cælebs ſine prole. Hic ultimus Carolingici ſanguinis in Germania Rex fuit.

CONRADUS, Dux Franconiæ (recuſante Ottone Duce Saxoniæ ob ſenium, & Conradum proceribus commendante) eligitur Rex Germaniæ anno 911. poſt diem IX. Junii. Obiit 918. 23. Decembris , Fuldæ ſepultus.

HENRICUS Auceps , filius Ottonis Saxoniæ Ducis , ab optimatibus Germaniæ eligitur in Comitiis Frizlariæ , anno 919. ante Novembrem. Obiit 936. menſe Julio Memlebii, Thuringiæ palatio Regio. Rexit Germaniam annis 16. & 8. menſibus.

OTTO I. *Magnus* dictus , filius Henrici Aucupis & Mathildis , inter tres Mathildis filios primus , eligitur anno 936. Rexit Germaniam annis 37. Obiit Memlebii 973. 7. Maji, Magdeburgi in Metropolitana ſua ſepultus.

OTTO II. Filius anteceſſoris, qua heres, ſexennis eligitur, coronatur Aquisgrani 961. patre vivente. Obiit Romæ anno 983. 7. Decembris. Rexit Germaniam a morte patris annos undecim.

OTTO III. Filius anteceſſoris & Theophaniæ Auguſtæ. Anno 984. eligitur a patre, heres commendatur proceribus, & Aquisgrani in Natali Domini coronatur a Joanne Ravennatenſi legato Apoſtolico annos natus undecim ſub Warino Archiepiſcopo. Colonienſ. tutore dato. Obiit 1003. 23. Januarii in Italia, Aquisgrani ſepultus.

MONITIO.

Baronius, Bzovius, Pagius, & quotquot Annales univerſæ Catholicæ Eccleſiæ ſcribunt, poſt annos Pontificum Romanorum, præmiſerunt annos Imperatoris, veluti ſæcularis capitis Eccleſiæ, ut loquitur *Carolus IV. in bulla aurea*, poſt vero quam Imperium Romanum in Orientis & Occidentis Imperatores partitum fuit, adſcripſerunt annos Imperatorum Orientis & Occidentis. Quum ſubinde Carolus Magnus anno 800. Occidentis Imperator renuntiaretur, non obſtante Imperio Nicephori in Oriente; adſcripſerunt denuo annos utriusque Imperatoris.

Verum, cum nos ſola Eccleſiarum Germaniæ Concilia ad annos ſingulos retulerimus, adſcripſimus annos Caroli & Carolingorum, utpote in Germania Imperantium ab anno 800. ad 911. Tertio, poſtquam anno 835. vel 840. Germania cœpit ſuum Regem, ſecretum a Regibus Franciæ occidentalis, habere; hujus Regis annos potiſſimum ſupputamus uſque ad annum 911. Quo Carolingicus ſanguis in Germania defecit, & ſoli Germani ſanguinis Principes uſque ad annum 1000. gubernandam patriam, & Eccleſias tutati ſunt: ſcio Baronium, & univerſæ Eccleſiaſticæ ſcriptores annos Imperatorum poſt mortem Caroli Craſſi anno 888. a pontificibus coronatorum WIDONIS, LAMBERTI, BERENGARII interpoſuiſſe; iidem autem nihil in Germania, vel Germanicis Eccleſiis juris habuerunt unquam aut prætenderunt. Hinc eorum anni a nobis prætereuntur.

Principes Germanicos ex morte Arnulfi ſive ab anno 899. ad coronationem Ottonis I. Anno 962. vocamus Reges, licet multi & valde antiqui ſcriptores eoſdem Imperatores & Cæſares dixerint, & ſcripſerint.

Series Imperatorum Occidentis.

I. Anno 800. CAROLUS Francorum Rex renuntiatur Romæ die Nativitatis Chriſti Imperator a Papa Leone Tertio ab omnibus principibus Germaniæ & Italiæ, & toto populo præſente. Anno 814. V. Kal. Februarii moritur.

II. Anno 813. LUDOVICUS PIUS a Patre Carolo Aquisgrani declaratur conſors Imperii, & corona aurea Imperiali redimitur. Anno 840. 20. Junii obit.

III. Anno 817. LOTHARIUS Patris voluntate Aquisgrani Imperii conſors declaratur, acclamantibus omnibus proceribus. Anno 820. Rex Longobardiæ a Patre renunciatur. Anno 821. in Italiam miſſus, Romæ die Paſchatis anno 823.

à Pa-

a Paſchali Papa Imperator proclamatur, & coronatur. Anno 834 impia perduellione patrem Imperio exuere attentat, ſed brevi poſt utcunque reconciliatur. Patre mortuo anno 840. monarchiam Occidentis attentat, ſed victoria ad Fontanetum coactus, varias partitiones variis annis ab 841. ad annum 857. inivit: contentus demum Italiæ regno, titulo Imperii, & Provincia, & ſubin aliquot laciniis provinciarum fratribus ereptis, obiit anno 855. primo monachi habitu indutus, tumulatus Prumiæ.

III. LUDOVICUS II. Lotharii filius, & hoc nomine ſecundus Imp. Occidentis, a patre Lothario deligitur conſors Imperii anno a 849. coronatus à Papa anno 844. 25. Junii. Patre mortuo 855. contentus fuit titulo Imperii & Italia. Obiit 875. Mediolani ſepultus.

IV. CAROLUS CALVUS, Franciæ Occidentalis Rex, Ludovici Pii Imperat. filius quartus ex Juditha, anno 875. die Nativitatis Domini a Joanne VIII. Pp. coronatur Imperator. Anno 876. Papiæ in Comitiis Rex Longobardiæ agnoſcitur: anno 877. electio ejus in Imperatorem confirmatur in Romano Concilio. Obiit II. Nonas Octobris anno 877.

V. LUDOVICUS III. Caroli Calvi filius: fuit Imperator vix anno uno, nam anno 879. medio moritur.

VI. CAROLUS CRASSUS Ludovici I. Germanici Regis filius tertio genitus ex Hemma. Anno 881. die Epiphaniæ a Joanne VIII. Papa coronatur Imperator. Poſt mortem fratris Ludovici Germaniæ Regis anno 882. advocatur in Germaniam & ab omnibus proceribus Rex eligitur: deponitur a proceribus Imperii anno 887. Novembri menſe, anno 888. ineunte deceſſit.

VII. ARNULFUS filius naturalis Carolomanni Bajoariæ & Italiæ Regis 880. defuncti, in Comitiis Triburienſibus eligitur & advocatur Rex Germaniæ. Anno 896. Romæ a Formoſo Papa coronatur Imp. Obiit anno 899. Ratisbonæ.

VIII. LUDOVICUS IV. Arnulphi Imperat. ex legitima Uxore filius, patre mortuo 899. initio anni 900. Nonis Februarii in Comitiis Forchemenſibus Rex Germaniæ, & hereditario jure, & procerum conſenſu, conſtituitur. Obiit Ratisbonæ 911. cœlebs & ἄπαις X. Kalend. Januarii. Zuenteboldus rebellionem adornat, ſed Idibus Auguſti ad Moſam a Gerardo & Matfrido Comitibus interficitur. *Hic ceſſat in Germania ſtirps Carolingica.*

IX. CONRADUS Dux Franciæ Orientalis, recuſante Ottone Saxone ob ſenium, quem proceres eligere volebant, ejuſdem Ottonis hortatu & indicio anno 911. eligitur poſt diem IX. Junii, Rex Franciæ, Bajoariæ, Alemanniæ, Saxoniæ, Friſiæ cisRhenanæ. Anno 918. X. Kal. Januarii obiit, ſepultus Fuldæ.

X. HENRICUS auceps in Comitiis Fritzlarienſibus a proceribus electus anno 919. ante Novembrem, oblatam unctionem recuſat ex modeſtia. Anno 936. 2. Julii Memlebii vitam clauſit.

Ab anno 899. ad 962. nullus Rex Germaniæ a Papa Coronam Imperialem ſuſcepit, ſed RR. Pontifices WIDONEM, LAMBERTUM, BERENGARIUM, Duces Italos, Co-

rona Imperiali donarunt, quos omittimus, quia nullum in Germania dominatum prætenderunt, aut uſurparunt.

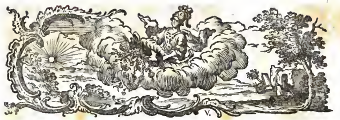
XI. OTTO. I. Rex Germaniæ electus anno 936. Henrici aucupis & Mathildis Reginæ filius. Rogatus a Joanne XII. ſuppetias & tuitionem contra Berengarium, hoſtem Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiarum prædonem, in Italiam cum exercitu anno 961, tetendit. Mediolani Coronam ferream regni Longobardici imponi ſibi voluit. Romæ demum anno 962., a Joanne XII. menſe Februario in Vaticano S. Petri templo Corona Imperiali redimitus fuit, quem honorem Pontifici fidelitatem ſpondenti, ampliſſimis & largiſſimis privilegiis remuneratus eſt. Ab eo die Otto Auguſtus annos regni & Imperii in diplomatibus, & Synodicis donationibus diſtinxit, ita ut annus 962. eſſet regni 26. Imperii primus. Obiit anno 973. 7. Maji. Memlebii in Thuringia ad Unſtrutam fluvium regni anno 37. Imperii XI.

XII. OTTO II. Sexennis, a patre Rex Germaniæ deſignatus, & electus a proceribus, coronatur Aquisgrani anno 961. Anno 967. a Joanne XIII. in Natali Domini Imperator coronatur & acclamatur. Hic iterum diſtinxit annos regni & Imperii. Obiit Otto II. anno 983. 7. Decembris, Magdeburgi ſepultus.

XIII. OTTO III. Filius Ottonis ſecundi anno 983. feſto nati Domini, Aquisgrani a Joanne Ravennatenſi Archi-Epiſcopo legato Papæ coronatur Imperator. Vita functus eſt Paterni in Italia anno 1002. 25. Januarii, regni 19.

In his Eckhartum, Hiſtoriæ Franciæ Orientalis ſcriptorem, potiſſimum ſecuti fuimus.

CON-

CONCILIA GERMANIÆ.

SÆCULUM NONUM.

CONVENTUS AQUISGRANENSIS.

Anno Chriſti DCCCXVII. VI. Idus Julias.
Paſchalis PP. I. Ludovici Pii Auguſti IV.
Indictione X.

ACTIO I. *Regulæ S. Benedicti Inſtauratio, & Explicatio.*
Uniformis obſervantia per omnia Germaniæ & Franciæ Monaſteria Præcepta. (a)
Viſitatores & Executores Regulæ in omnibus Monaſteriis inſtituti, imperiali authoritate muniti.

ACTIO II. *In eodem placito Ludovicus Pius filium ſuum primogenitum Lotharium Imperatorem appellari & eſſe voluit.*

TITULI CAPITULORUM. (b)

1. *De Abbatibus, mox ut ad Monaſteria ſua remeaverint, ut regulam diſcutiant, & efficaciter legant, & quod legerint, & intellexerint, cum ſuis obſervent Monachis.*

A

2. *De*

(*a*) Primus hæc Capitula edidit *Pithoeus* in additionibus ad Capitolaria Anſegiſi. Antonius *Yepez* Benedictinos, Chronici Benedictini *Tomo III.* Severio. *Binius* Tomo III. Conciliorum. *Sirmondus* Tomo II. Concilior. Galliæ. *Harduinus* Tomo IV. Conciliorum. *Baluzius* Tom. I. Capitular. p. 579. qui contulit cum quinque Codicibus antiquis MSS. *Heſtenus in Diſquiſitionibus Monaſticis pag.* 1092. denuo edidit, & notis eruditis explanavit: adde Hugonis *Menardi* notas ad Concordiam Regularum. *Mabillonius* in Annalib. Benedictinorum Tomo II. de hac Synodo notæ extant.

Interfuêre Ludovicus Imp. & HLotarius Filius, conſors Imperii adlectus hoc anno: Epiſcopi & nobiliſſimus Eccleſiæ Clerus, teſte *Aimono L. V. de Geſtis Francor. Cap. IX.* Abbates, Benedictus Anianæ primùm, deinde ad Indam. Arnulphus. Joſue S. Vincentii prope Vulturnum, in Provincia Capuana. Apollinarius Flaviniacenſis. Agiulfus Abb. Solemniacenſis. Ando Stabolenſis *Abbates.*

(*b*) Capitula XXC. plerique Codices MSS. repræſentant. Leo Oſtenſis LXII. Capita: quæ diverſitas Librariorum negligentiâ facile intervenit.

2. *De Monachis, ut Regulam S. Benedicti, qui valuerint, memoriter diſcant.*
3. *De regulari officio, ut juxta præceptum Sancti Benedicti celebretur inter alia.*
4. *Ut tam in coquina, quamque & in cunctis Monaſterii officinis, Monachi operentur, & ut ipſi veſtimenta ſua lavent.*
5. *De Monachis, ut poſt matutinalem expletionem, niſi ante conſtitutam ſurrexerint horam, denuo ad lectos ſuos non præſumant cauſa dormiendi redire.*
6. *Ut Monachi, niſi in Sabbato Sancto Paſchæ, per totam Quadrageſimam non radantur: alio tempore poſt finitos XV. dies licito radantur, tam in Sabbatis, quam & in octavis Paſchæ.*
7. *De balnearum uſu.*
8. *De non edendis volatilibus à Monachis intus foriſve, niſi infirmitatis cauſa.*
9. *Ne Epiſcopi Monachis volatilia comedere præcipiant.*
10. *Ne à Monachis poma, & lactucæ, niſi quando alius cibus ſumitur, manducentur.*
11. *De certo tempore phlebotomandi non obſervando: & ut Monachis tunc ibi cibus, potiùſque magis in ſupplementum largiatur.*
12. *Ut ſi neceſſitas poſtulaverit, Monachis poſt veſpertinum cibum, ante lectionem completorum potus tribuatur: ſimiliter Quadrageſimali tempore, vel quando mortuorum officium egerint.*
13. *De Monacho à Priore ſuo increpato.*
14. *Ne nudi coram aliis vapulent Monachi.*
15. *Ne ſoli in itinere dirigantur Monachi.*
16. *Ne ſibi compatres vel commatres Monachi faciant.*
17. *Ne murmurent Monachi tempore legendi, & meridiano occupati ad colligendas fruges.*
18. *De Monachis quarta & ſexta feria jejunantibus.*
19. *Ut in quadrageſimali tempore Monachi libros accipiant.*
20. *De veſtimento Monachis nec ſatis pretioſo, nec ſatis vili dando.*
21. *De cucullæ menſura.*
22. *De poteſtate Abbatis, ſi extra menſuram infra poſitam aliquid addendum decreverit.*
23. *De pedibus Fratrum viciſſim lavandis.*
24. *De Mandato poſt cœnam faciendo.*
25. *De menſura Monachorum, ut ea Abbates illorum ſint contenti.*
26. *De villis Fratrum, ut eas non circumeant Monachi.*
27. *De Abbate, vel quolibet Monacho, ne ad portam Monaſterii cum quocunque hoſpite manducare præſumat.*
28. *Ne ſervitores Fratrum poſt refectionem eorum ad unam menſam, ſed in propriis ſedeant locis.*
29. *De Lectore, ut nihil niſi quod regula decernit, accipiat.*
30. *De* Alleluja *in Septuageſima dimittendo.*
31. *De Præpoſito, ut majorem, quam cæteri, habeat poteſtatem.*
32. *De Præpoſito Monachis non conſtituendo, niſi & ipſe Monachus ſit.*
33. *De ſenioribus Fratribus Monaſterium circumeuntibus.*
34. *De novitio Fratre, ut non facilis ei in Monaſterium tribuatur ingreſſus.*
35. *De Monacho, quam profeſſionem faciat.*
36. *De puero, ut Pater & Mater eum ad Altare offerant.*
37. *De infantibus oblatis, ut carnem non comedant.*
38. *De Fratribus poſt ſextam dormientibus.*
39. *De Fratribus, ut uſque nonam in Quadrageſima operentur.*
40. *De his Fratribus, qui quolibet modo, tamen graviter delinquunt.*
41. *De eo, qui in refectorio negligenter coram Fratribus aliquid exceſſerit.*
42. *De plebeio non recipiendo in Monaſterio, niſi priùs Monachus fieri voluerit.*
43. *Ne Monachus jurando ſermonem proferat, niſi ſicut Sancti Patres conſtituerunt loqui.*
44. *De Abbatibus cellulas Monachorum vel Canonicorum habentibus.*
45. *De Schola in Monaſterio non habenda, niſi de his, qui oblati fuerint.*
46. *De præcipuis ſolemnitatibus Sanctorum, ut plenarium in eis officium fiat, & bis Monachi edant.*
47. *De jejunio Paraſceves.*
48. *De Benedictione poſt Completorium dicenda.*
49. *De decimis dandis tam Eccleſiæ, quàm pauperibus.*
50. *De ſpecialiter Pſalmis pro eleemoſynariis & defunctis cantandis.*
51. *De Pentecoſte, ut per hebdomadam non flectantur genua, neque jejunetur, niſi dies jejunii extiterint.*
52. *De Laicis in refectorium Monachorum manducandi vel bibendi cauſa non ducendis.*
53. *De veſtimentis & calciamentis, ut fratribus, quoties expedit, dentur.*
54. *De his, qui præponuntur, ut Nonni vocentur.*

55. *De*

55. *De ſeniore Decano.*
56. *De Præpoſito Decano, & Cellario.*
57. *De libra panis, ut triginta ſolidos penſet, antequam coquatur.*
58. *De dormitorio hoſpitum.*
59. *De Abbatibus, ut ſecum Monachos in itinere, nonniſi ad Synodum ducant.*
60. *De duobus ſignis ad Tertiam, Sextam & Nonam pulſandis.*
61. *De Monachis, ut diſconſutas cappas non habeant, niſi tantum villoſas.*
62. *De Abbatibus, & Præpoſitis, atque Decanis, ut Benedictionem Lectoribus tribuant, licet Presbyteri non ſint.*
63. *Ut è Fratribus docti eligantur, qui ſupervenientibus Monachis loquantur.*
64. *De incerto furto, ut oratio, & excommunicatio fiat, quouſque qui culpabilis exſiſtit, manifeſtetur.*
65. *De Monacho, qui adversùs alium Monachum teſtimonium protulerit.*
66. *De Pſalmo invitatorio, & Gloria pro defunctis non cantandis.*
67. *De Lectore, ut ſtans Benedictionem petat.*
68. *De eulogiis in refectorio Fratribus à Presbyteris dandis.*
69. *Quod ad Capitulum Primò Martyrologium legendum ſit, & verſus poſtea dicendus, inde Regula.*
70. *De Lectione in Capitulo exponenda.*
71. *De jejunio Fratrum æſtivo tempore.*
72. *De eo, qui culpæ noxa tenetur, ut die Dominico remiſſius habeat.*
73. *De anniverſaria die pro defuncto Abbate celebranda.*
74. *De eo, ut ad Miſſam inclinati* Sanctus *dicant, & ad* Pater noſter *genu flectant.*
75. *Non debet aliquis pro munere in Monaſterio recipi.*
76. *De menſura cibi ac potus, quæ Monachis ſeparatim debet tribui.*
77. *De Fratrum pinguedine, quam accipere debeant in victu quotidiano.*
78. *In Domini Natali, & feſtivitate Paſchæ Monachis volatilia ſumere quatuor diebus conceſſum eſt.*
79. *De muffulis Monachis dandis.*
80. *De diſciplinæ modo.*

PRÆFATIO.

ANno Incarnationis Domini noſtri JEſu Chriſti DCCCXVII. Imperii verò Glorioſiſſimi Principis Ludovici IV, VI. Idus Julias, cum in domo Aquiſgrani Palatii, quæ Lateranis dicitur, Abbates complures una cum ſuis reſediſſent Monachis, quæ ſubſequuntur Capitula, communi conſilio ac pari voluntate inviolabiliter à Regularibus conſervari decreverunt.

CAPITULA.

I.

UT Abbates, mox ut ad Monaſteria ſua remeaverint, Regulam per ſingula verba diſcutientes pleniter legant, & intelligentes Domino opitulante efficaciter cum Monachis ſuis implere ſtudeant.

II.

Ut Monachi omnes, qui poſſunt, regulam memoriter diſcant.

III.

Ut officium, juxta quod in regula Sancti Benedicti continetur, celebrent Monachi.

IV.

Ut in coquina, piſtrino, & in cæteris officinis propriis operentur manibus, & veſtimenta ſua opportuno tempore lavent.

V.

Ut nullo umquam tempore poſt vigilias cauſa dormiendi, niſi contigerit eos ante horam conſtitutam ſurgere, ad lectos redeant ſuos.

VI.

Ut in Quadrageſima, niſi in Sabbato Sancto, non radantur, in alio autem tempore, ſemel per quindecim dies radantur, & in octavis Paſchæ.

VII.

Ut balnearum uſus in arbitrio Prioris conſiſtat.

VIII.

Ut volatilia intus foriſve, niſi pro infirmitate, nullo tempore comedant.

IX.

Ut nullus Epiſcoporum Monachis volatilia comedere præcipiat.

X.

Ut poma & lactucæ, niſi quando alius ſumitur cibus, non comedantur.

XI.

Ut certum phlebotomiæ tempus non obſervent, ſed unicuique, ſecundùm quod neceſſitas expoſtulat, concedatur; & ſpecialis in cibo, & potu tunc conſolatio præbeatur.

XII.

Ut ſi neceſſitas popoſcerit ob operis laborem, poſt refectionem veſpertinam, etiam & in Quadrageſima pari modo, & quando officium mortuorum celebratur, priuſquam lectio completorii legatur, bibant.

XIII.

Ut cum à quocumque Priore ſuo increpatus quis eorum fuerit, *mea culpa* primò dicat: dehinc proſternens ſe illius pedibus cum cappa, ſi habuerit, veniam petat, & tunc jubente Priore ſurgat, & unde interrogatus fuerit, rationem humiliter reddat.

XIV.

Ut nudi pro qualibet culpa coram fratrum obtutibus non flagellentur.

XV.

Ut ſoli ſine alio fratre in via non dirigantur.

XVI.

Ut ſibi compatres, commatrésve non faciant, neque oſculentur feminas.

XVII.

Ut ſi neceſſitas fuerit eos occupari in fruges colligendo, conſtitutum legendi, & meridie pauſandi tempus præmittatur, & operantes non murmurent.

XVIII.

Ut quarta & ſexta feria jejunantes ante Nonam, & poſt Nonam, ſi neceſſitas fuerit, juxta Prioris arbitrium, levia opera exerceant.

XIX.

Ut in Quadrageſima libris de Bibliotheca ſecundùm Prioris diſpoſitionem acceptis, alios, niſi Prior decreverit expedire, non accipiant.

XX.

Ut eis veſtimenta nec multum vilia, nec multum pretioſa, ſed mediocria dentur.

XXI.

Ut menſura cucullæ duobus conſiſtat cubitis.

XXII.

Ut ſi infra poſitæ menſuræ quantitatem decreverit Abbas cauſa neceſſitatis quidpiam augeri, in illius maneat poteſtate. Alioquin hoc omnino provideat, ut camiſas duas, & tunicas duas, & cucullas duas, & cappas duas unuſquiſque Monachorum habeat. Quibus verò neceſſe eſt, addatur & tertia: & pedules quatuor paria, & femoralia duo paria, roccum unum, pellicia uſque ad talos duo: faſciolas duas. Quibus autem neceſſe eſt itineris cauſa, alias duas: Wantos in æſtate, muffulas in hieme vervecinas: calciamenta diurna paria duo: ſubtulares per noctem in æſtate duas, in hieme vero ſoccos, ſaponem, & uncturam ſufficienter: pinguedinem ad eſum excepto ſexta feria, & viginti diebus ante Nativitatem Domini, & ſeptimana illa, quæ ante Quadrageſimam vocatur Quinquageſima. Ubi autem vinum non eſt, unde emina detur, duplicem menſuram de cervilia bona. Et quæcumque præter hæc regula jubet, ſinguli, cum neceſſitas poſtulaverit, abſque dilatione accipiant.

XXIII.

Ut in Quadrageſima, ſicut & in alio tempore, viciſſim ſibi pedes lavent, & Antiphonas huic officio congruentes decantent. In cœna verò Domini pedes fratrum, ſi valeat, Abbas lavet, & oſculetur, & demum propria manu poculum eis porrigat.

XXIV.

Ut mandatum, ſi tempus cœna eſt, tam fratrum, quàm peregrinorum poſt cœnam fiat.

XXV.

Ut ea, quam Monachi ſui habent, menſura ſint Abbates contenti in manducando, in bibendo, in dormiendo, in veſtiendo, in operando, ſi in aliis utilitatibus non ſint occupati.

XXVI.

XXVI.

Ut villas frequenter, & niſi neceſſitas coëgerit, non circumeant, neque ſuis illas Monachis cuſtodiendas committant, & (c) eos ire ad eas neceſſitas fuerit, expleto neceſſitatis negotio ad ſua mox Monaſteria redeant.

XXVII.

Ut Abbas, vel quiſpiam fratrum, ad portam Monaſterii cum hoſpitibus non reficiantur. In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat. Ipſe tamen ea cibi potúſque menſura contentus ſit, quam reliqui fratres accipiunt. Si verò propter hoſpitem voluerit ad ſolitam menſuram fratribus ſibique augere aliquid, in ſua maneat poteſtate.

XXVIII.

Ut ſervitores non ad unam menſam, ſed in propriis locis, poſt refectionem fratrum reficiantur, quibus eadem lectio, quæ fratribus, recitetur.

XXIX.

Ut Lectori nihil niſi, quod Regula jubet, detur.

XXX.

Ut *Alleluja* in ſeptuageſima dimittatur.

XXXI.

Ut Præpoſitus intra, & extra Monaſterium poſt Abbatem majorem reliquis Abbati ſubditis habeat poteſtatem.

XXXII.

Ut Monachis non niſi Monachus conſtituatur Præpoſitus.

XXXIII.

Ut de Senioribus Monaſterium circumeuntibus quidam cum fratribus in obedientiam exeant, quidam in Monaſterio propter cuſtodiam remaneant.

XXXIV.

Ut Novitio non facilis in Monaſterium tribuatur ingreſſus, & ut in cella hoſpitum probationis cauſa hoſpitibus ſerviat paucis diebus: res verò, quas habet, Parentibus commendet. Expleto autem probationis ſuæ anno, ſecundùm quod Regula præcipit, inde faciet. Ipſe verò nec tondeatur, nec veſtimenta priſtina immutet, priuſquam obedientiam promittat.

XXXV.

Ut Monachus Profeſſione facta tribus diebus cuculla coopertum habeat caput.

XXXVI.

Ut puerum Pater aut Mater tempore oblationis offerant altari, & petitionem pro eo coram laicis teſtibus faciant, quam (d) tempore intelligibili ipſe puer confirmet.

XXXVII.

Ut infantes oblati carnem non niſi cauſa infirmitatis manducent.

XXXVIII.

Ut quando fratres poſt ſextam dormiunt, ſi quis eorum voluerit legere, in Eccleſia, aut in lecto ſuo legat.

XXXIX.

Ut in Quadrageſima uſque ad nonam operentur fratres, quatenus Miſſa celebrata congruo tempore reficiantur.

XL.

Ut domus ſemota his qui fugere, aut pugnis baculiſve inter ſe voluerint confligere, aut quibus ex integro factæ ſunt regulares diſciplinæ, habeatur hujuſmodi, qua in hieme poſſit ignis accendi, & atrium juxta ſit, in quo valeant, quod eis injungitur, operari.

XLI.

Ut ſi quis negligenter ſonitum fecerit, aut aliud quid exceſſerit in refectorio, mox à priore veniam petat.

XLII.

Ut nullus plebeius, ſeu clericus ſæcularis, in Monaſterio ad habitandum recipiatur, niſi voluerit fieri Monachus.

XLIII.

Ut nemini liceat ſermonem juramenti, aut affirmationis proferre, niſi ſicut Sancti Patres ſoliti fuerunt loqui.

A 3 XLIV.

(c) ſi. *Harduinus addit.*

(d) Hæc Regula moderatior eſt, & noſtro Sæculo prorſus tenetur, à Parentum votis pueros oblatos ad Monaſteria non teneri, niſi poſt annos pubertatis ratum habeant votum Parentum. Sed varia fuit hujus à Parentibus factæ oblationis variis Sæculis & locis obſervatio. *Vide Concilium Moguntinum hoc Tomo anno* 879. & Canonem 22. Concilii Wormatienſis anni 866. Vide Tomi I. pag. 34 Capitulare Gregorii II, ad Bonifacium, Can. VII. Ejuſdem noſtri Tom. I. pag. 546. Can. XX.

XLIV.

Ut Abbatibus liceat habere cellas, in quibus aut Monachi ſint, aut Canonici: & Abbas provideat, ne minus de Monachis ibi habitare permittat, quam ſex.

XLV.

Ut Schola in Monaſterio non habeatur, niſi eorum, qui oblati ſunt.

XLVI.

Ut in præcipuis Solemnitatibus, id eſt, in Natale, & in Octavis Domini, in Epiphania, in Paſcha quoque, & Aſcenſione Domini, in Pentecoſte, & in Sanctorum Feſtivitatibus, id eſt, Sancti Stephani, & Beati Joannis Evangeliſtæ, & in Natale Infantium, in Purificatione, & Aſſumptione Sanctæ Mariæ, ſimiliter & in Beatorum Apoſtolorum Feſtis, & in Sancti Joannis Baptiſtæ Nativitate, Sancti quoque Laurentii, atque Martini, ſeu in natalitiis cujuslibet Sancti, cujus honor in qualicumque Parochia ſpecialiter celebratur, plenarium officium agatur, & bis reficiatur.

XLVII.

Ut in Paraſceve non aliud, niſi panis & aqua ſumatur.

XLVIII.

Ut Benedictio poſt Completorium à Sacerdote dicatur.

XLIX.

Ut de omnibus in eleemoſynam datis, tam Eccleſiæ quam fratribus, decimæ pauperibus dentur.

L.

Ut prætermiſſis partitionibus Pſalterii, Pſalmi ſpeciales pro eleemoſynariis & defunctis cantentur.

LI.

Ut in hebdomada Pentecoſtes non flectantur genua, & non jejunetur, niſi ſtatuti fuerint dies jejunii.

LII.

Ut Laicus cauſa manducandi ac bibendi in refectorium non ducatur.

LIII.

Ut quoties expoſcit neceſſitas, veſtimenta & calciamenta, & omnia neceſſaria fratribus dentur.

LIV.

Ut qui præponuntur, Nonni vocentur.

LV.

Ut ſenior Decanus reliquis Decanis præponatur, & Abbate vel Præpoſito præſente locum proprium teneat.

LVI.

Ut Præpoſitus, Decanus, Cellarius, (e) de eorum miniſterio, niſi cauſa utilitatis aut neceſſitatis, non removeantur.

LVII.

Ut libra panis triginta ſolidis per duodecim denarios metiatur.

LVIII.

Ut dormitorium juxta oratorium conſtituatur, ubi ſupervenientes Monachi dormiant.

LIX.

Ut Abbates monachos ſecum in itinere, niſi ad generalem Synodum, non ducant.

LX.

Ut duo tantum ſigna ad Tertiam, Sextam, Nonámque pulſentur.

LXI.

Ut Monachi cappas diſconſultas præter villoſas non habeant.

LXII.

Ut Abbas, Præpoſitus vel Decanus, quamvis Presbyteri non ſint, lectoribus benedictionem tribuant.

LXIII.

Ut docti fratres eligantur, qui cum ſupervenientibus Monachis loquantur.

LXIV.

Ut de furto incerto oratio, & excommunicatio à corpore & ſanguine Chriſti fiat, quouſque culpabilis confiteatur.

LXV.

Ut ſi frater adversùs fratrem pro qualibet culpa teſtimonium protulerit, fratri perfectiori credatur.

LXVI.

Ut Pſalmus invitatorius, & *Gloria* pro defunctis non cantetur.

LXVII.

Ut Lector ſtando Benedictionem poſtulet.

LXVIII.

Ut eulogiæ fratribus à Presbyteris in refectorio dentur.

LXIX.

(e) Cellararius *Harduinus*.

LXIX.

Ut ad Capitulum primitus Martyrologium legatur, & dicatur verſus: deinde Regula, aut homilia quælibet legatur; deinde: *Tu autem Domine* dicatur.

LXX.

Ut ad Capitulum lectio tradatur, ſimiliter ad conſolationem, ſi tempus fuerit opportunum.

LXXI.

Ut quando fratres æſtivo tempore jejunant, poſt ſextam dormiant.

LXXII.

Ut is, qui noxæ culpa tenetur, die Dominico remiſſius habeat, & veniam non petat.

LXXIII.

Ut pro Abbate defuncto anniverſarium fiat officium.

LXXIV.

Ut ad Miſſam *Sanctus* ſtantes, & *Pater noſter* genu flectentes dicant.

LXXV.

Ut nullus pro munere recipiatur in Monaſterio, niſi quem bona voluntas, & merita commendant.

LXXVI.

Ut unicuique fratri in cibo & in potu ſua menſura ſeparatim detur, & de ipſa menſura ſibi data alicui nihil tribuat.

LXXVII.

Ut fratres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, excepto ſexta feria, & diebus octo ante Natale Domini; & à Quinquageſima uſque ad Paſcha.

LXXVIII.

Ut volatilia in Natale Domini, & in Paſcha, tantum quatuor diebus, ſi eſt unde, comedant; ſi vero non fuerit unde, non requiratur per debitum. Si autem Abbas & Monachi abſtinere ſe voluerint, in eorum ſit arbitrio.

LXXIX.

Ut muffulæ vervecinæ Monachis dentur.

XXC.

In doctrina ſua Abbas Apoſtolicam debet illam ſemper formulam ſervare, in qua dicit: *Argue, obſecra, increpa.* Id eſt, indiſciplinatos & inquietos debet arguere; obedientes, & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obſecrare. Negligentes & contemnentes ut increpet, & corripiat admonemus, neque diſſimulet peccata delinquentium; ſed mox ut cœperint oriri, radicitus, ut ea prævalet, amputet, memor periculi Eli Sacerdotis de Silo. Improbos autem, & duros, ac ſuperbos, vel inobedientes, verberum vel corporis caſtigatione in ipſo initio peccati coerceat, ſciens ſcriptum: *Stultus verbis non corrigitur,* & iterum: *Percute* (f) *filium tuum virga, & liberabis animam ejus à morte.* In omnibus igitur omnes magiſtram ſequantur regulam, neque ab ea temere declinetur à quoquam. Nullus in Monaſterio proprii cordis ſequatur voluntatem, neque præſumat quiſquam cum Abbate ſuo proterve intra monaſterium, aut foris contendere. Quodſi præſumpſerit, regulari diſciplinæ ſubjaceat. Si quis frequenter correptus pro qualibet culpa, ſi etiam excommunicatus non emendaverit, acrior ei accedat correctio, id eſt, verberum vindictæ in eum procedant. Similiter & qui præſumpſerit clauſtra Monaſterii egredi, vel quocunque ire, vel quidpiam quamvis parum ſine juſſione Abbatis facere, vindictæ regulari ſubjaceat. Peccantes autem coram omnibus arguantur, ut ceteri metum habeant.

Baluz. loc. citato.

(f) Proverbiorum XXIII.

Synodus publica congregata ad Friſinga,

Sub HITTONE Episcopo Frisingensi sexto. Anno Chriſti DCCCXVII. Paſchalis Papæ I. Ludovici Pii IV.

ACTIO. Donationem ſuæ hæreditatis in Adalbelmeshuſir, factam à Reginharto Diacono, acceptat Epiſcopus in publica Synodo.

Notum eſt cunctis in Epiſcopio Sanctæ Mariæ converſantibus, qualiter vir Venerabilis Hitto Epiſcopus, in beneficium præſtabit Reginharto Diacone

cono rebus propriis Sanctæ Mariæ ſemper Virginis in loco Echinaha, quas Oadalpald Presbyter jam olim domui Sanctæ Mariæ traditum, & firmiter condonatum habuit; nunc autem convenientiam inter ſe fecerunt jam dictus Oadalpald Presbyter, & Reginhart Diaconus, ut ipſe Reginhart propriam hæreditatem ſuam, quam habet in loco nuncupato (*a*) Adalhelmeshuſir, domui Sanctæ Mariæ tradidiſſet. Hoc condictum inter ſe congregatis parentibus & propinquis pervenerunt ad Pium Pontificem Hittonem *in publico Synodo* congregato ad Frigiſinga, ibique coram cunctis in S. Synodo congregatis ipſe Reginhart Diaconus acceſſit ad altare S. Mariæ, & tradidit, quicquid jam dicto loco Adalhelmeshuſir propriæ hæreditatis legibus habere videbatur, eo modo, ut poſt obitum illius nullus poteſtatem habeat, ullo modo domui S. Mariæ contradicere. Accepta traditione ab Epiſcopo Hittone ſtatim in beneficium conceſſit ambas res Reginharto Diacono, eo modo ſi ſe ipſe Reginhart contra domum S. Mariæ fideliter cuſtodiiſſet, & omni anno ad cenſum ſex denarios inde perſolviſſet. Hi ſunt teſtes per aures tracti: Swarzolh, Heriperht, Ampricho, Toto, Sigur, Willihelm, Luitprant, Adalger, Putilo, Hartmoat, Wichart, Wigant, Wicco, Emicho, Sigideo, Tato, Ellanheri, Suto, Meginrat, Lantrih, Huno, Deorrih, Reginperht. Actum eſt, die Conſule, quod facit XII. Kalendas Novembris, anno Glorioſi Imperatoris Hludowici IV. Indictione XI. Ego Tagibertus indignus Presbyter ſcripſi juſſione Hittonis Epiſcopi.

EJUSDEM SYNODI ACTIO II.

Similis acceptatio HITTONIS Epiſcopi.

NOtum eſt cunctis in Epiſcopio Sanctæ Mariæ converſantibus qualiter Sindperht Presbyter tradidit propriam hæreditatem ſuam in loco (*b*) Hohinreini ad Domum Sanctæ Mariæ ſemper Virginis, ſeu ad Corpus Beati Corbiniani Confeſſoris Chriſti, hoc eſt, Eccleſiam cum domo, vel quicquid, ad ipſam Eccleſiam Legibus pertinere videbatur, ipſéque jam dictus Sindperht Presbyter eo modo hanc traditionem peregit. Surrexit in publico Synodo ad Frigiſinga congregato in præſentia Viri Venerabilis Hittonis Epiſcopi, pariterque in præſentia cunctorum, qui in eodem Concilio congregatim eſſe videbantur; & tradidit, quicquid juſtè & legitimè in jam dicto loco Hohinreini propriæ hæreditatis vel adquiſitionis habuit; nihil enim ex cunctis prætermiſit, ſed totum ex integro Domui Sanctæ Mariæ tradidit, & firmiter condonavit. Hæc ſunt teſtes per aures tracti; Swarzolh, Heriperht, Ampricho, Toto, Sigur, Willihelm, Luitprant, Adalker, Putilo, Hartmoat, Wichart, Wigant, Wicco, Sigideo, Tato, Ellanheri. Actum eſt hoc in XII. Kal. Novembris, anno Glorioſi Imperatoris Hludowici IV. Indictione X. (*c*) Ego quidem Tagibertus indignus Presbyter hanc traditionem ſcripſi juſſione Epiſcopi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Libro I. Parte II. Inſtrumento CCCLIV. pag. 187. *& CCCLX. pag.* 190.

(*a*) Adalhelmeshuſir, Almanshauſen, Wolfratshuſiani diſtrictûs.

(*b*) Hohioreine. *Fortè* Hchenrein, aut vicus Wolfratshuſiani, aut arx Hiblingenſis diſtrictûs.

(*c*) Anno 817. currebat Indictio X, uſque ad Septembrem: licet nonnulli minus accuratè ea utantur uſque ad Decembrem: cæterum poſt Septembrem anni 817. Stilo Romano Indictio XI. currebat, quam & charta præcedens adnotavit.

SYNO-

SYNODUS IN FRIGISINGA

SUB HITTONE EPISCOPO.

Anno Chriſti DCCCXVIII. Paſchalis Papæ II. Ludovici Imperat. V.

Traditiones variorum factas Eccleſiæ Friſingenſi acceptat Epiſcopus in Synodo coram teſtibus.

FUlciti Divinâ videlicet compunctione inſtincti quidam laici nobili homines nomine Coteſcalch, & frater ejus Deotpald ceperunt cogitare, quomodo apud pium Dominum delictorum ſuorum indulgentiam adipiſcere, & tramitem rectum ad regna cœlorum intrandi mereantur. Ob hoc venerunt ad Frigiſingas, ubi Domnus pretioſus *Corbinianus* in corpore requieſcit, vel ibidem præeſt Venerabilis *Hitto* Epiſcopus cum norma plurima Monachorum ad Laudes Chriſti canendas, & tradiderunt ad Domum Beatæ, & inviolabilis Mariæ, & pro remedium animarum ſuarum in loco nominato Mezinga, quicquid ibidem jure dominationis habere noſcuntur, quod contra fratrem ſuum ſibi propriæ alodis uſurparent, hoc ipſud cum omni integritate ſeu ſtabilitate ad præfatam domum deligaverunt, nec non perpetualiter firmaverunt, ut deinceps prædictus Epiſcopus, quicquid placuiſſet, & poteſtatem haberet exhibendi; Hoc actum coram publico Synodo ſub die conſule, quod eſt in VIII. Idus Novembris, Indict. XI. anno Clariſſimi, atque Piiſſimi Hludowici Auguſti Principatum tenentis IV. Teſtibus illis: Luitpald Comes, Hato, Drudolt, Isker, Heriperht, Walgo, Eparheri, Rihpald, Tuato, Ampricho, Engilrih, Meginhart, Irminperht, Ellant.

Eodem quoque die Toato, & fratres ſui Rihheri, & Aſerch eorum adquiſitionem contra placitabant, quam habuerunt pro Eccleſia in loco nominato Tân, in honore Sancti Pancratii dedicata ad Hittonem Epiſcopum, & ſemetipſos, & ſucceſſores eorum adſcitos fecerunt coram multis, & coram ipſis ſupraſcriptis teſtibus hoc firmiter confirmaverunt.

Sacrum & memorabile Concilium Divino nutu in Frigiſenſe congregatum tam Presbyterorum vel cunctorum ſcilicet Eccleſiaſticorum ſub ditione Hittonis Epiſcopi commorantium, præveniente, & ſubſequente Chriſti gratiâ tractare, atque inſtituere, quæ Deo placita ſunt, & hominibus ſalubria. Contigit namque, Otkerum Presbyterum ibi interfuiſſe, tunc tamen ſurrexit ſonando, & ſuggerendo omnibus ab hoc Synodo venientibus, qualiter ſuam hæreditatem, vel adquiſitionem temporibus Taſſiloni Ducis ad domum Beatæ & inviolabilis Mariæ tradidit, atque donavit, & coram his memoratis renovavit, nec non obnixe rurſum tradidit, ſeu firmavit ad præfatam domum, ut nulla depravatio, aut fraudatio exinde non eveniſſet, poſtquam ipſe, & frater ejus Willipald vitam finiſſent, ſed tamen præfatam alodem jacentem prope fluvio ſemita in loco, qui dicitur Hohinprugka cum omnibus ibidem commorantibus poſt obitum ſuum firmiter ad poteſtatem Beatæ Mariæ, & illorum, qui præeſſent illo domo, funditus haberent. Actum eſt hoc in præſentia, quorum nomina hic inſeruntur: (*a*) Meginhart Abbas, (*b*) Sigimot, (*c*) Warmunt Abbas, Johann Archi-Presbyter, Heriperht Archi-Presbyter, Seacco Presbyter, Reginperht Presbyter, Altman, Hunolt Presbyter, Iſaac, Ekkihart, Reginolf, & alii Presbyteri innumerabiles, teſtes: Heriperht Comes, Rumolt, Kaganhart, Sigideo, Emicho, Regino, Diudolf, Lanfrit, Wichart, Emicho, Afolt, Hericco. Anno Glorioſiſſimi Hludowici IV. & in Bajowaria, Hlodhario filio ſuo regnante anno II. Indictione XI.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Lib. I. Part. II. Inſtrum. CCCLXV. CCCLXVII. pag. 192. 193.

B GON-

(*a*) Meginhart Abbas Tegernſeenſis.
(*b*) Sigimot Abbas Mospurgenſis.
(*c*) Warmunt Abbas Schlierſeenſis.

CONCILIUM AQUISGRANENSE.

Anno Chriſti DCCCXVIII. Paſchalis Papæ II. Ludovici Imp. V.

ACTIO. Punitio decreta varia Rebellium anno ſuperiore contra Ludovicum Imperatorem, Bernharti Regis Italiæ, Eggidei & Reginharti complicum, Epiſcoporum Anſelmi Mediolanenſis, Wolfoldi Cremonenſis, Theodolphi Aurelianenſis, (a) Depoſitorum & Monaſterio mancipatorum.

DEtectâ fraude, & conjuratione patefactâ, ac ſeditioſis omnibus in poteſtatem ſuam Imperialem redactis, Imperator Aquiſgranum (*b*) revertitur, tranſactóque quadrageſimali jejunio, paucis poſt Paſcha diebus conjurationis authores, qui ſuperiùs nuncupati ſunt, & Bernhartum Regem, Judicio Francorum capitali ſententiâ condemnatos, luminibus tantum juſſit orbari: Epiſcopos *Synodali* Decreto depoſitos Monaſteriis mancipari; cæteros, prout quiſque nocentior, vel innocentior apparebat, vel exilio præſenti, vel detondi, atque in Monaſteriis converſari (juſſit.)

(*a*) Theodulfus Aurelianenſis in ſuis Carminibus non ſemel proteſtatur ſe inſontem, nec potuiſſe ab Epiſcopis judicari, ſed à ſolo Summo Pontifice, à quo Pallium accepiſſet. *Labbé pag.* 1866.

(*b*) *Author vitæ Ludovici Pii apud Pithoeum & Ducheſne Tomo II. Scriptor. Franc.*
Annales Newenariani & Reuberiani & Bertiniani ad h. a.
Eginhardus in Chronico ad annum 817. 818.
Adelmus Benedictinus, & Strabo Fuldenſis ſed ad annum 819.

CONCILIUM ULMÆ.

Anno Chriſti DCCCXVIII. Paſchalis Papæ II. Ludovici Pii V.

ACTIO. Monachis Sancti Galli confirmatur facultas eligendi Abbatis & Immunitates quædam contra Wolfoleon Conſtantienſem Epiſcopum.

TAnta cauſa neceſſitatis Hludovicum piiſſimum Imperatorem Fratres de Monaſterio S. Galli adierunt, ejúſque Clementiam ſuæ miſeriæ ſolamen eſſe poſcebant. Epiſcopus quoque eodem tempore præſens aderat, *Coepiſcoporum confiſus ſolatio*, aliorúmque familiarium Regis, quos omnes ſuæ partis ſciebat eſſe adminiculatores, Monachorúmque adverſarios. Maximam tamen ſuæ pertinaciæ fiduciam habuit in quadam carta, quæ diabolicis machinationibus à quodam diaboli miniſtro conſcripta, non ſolum idem Monaſterium, ſed & alia loca non pauca falſiſſimè cavebat ad Epiſcopi partes, quaſi hæreditario jure pertinere. Monachi vero econtra nullam eo tempore ſuæ ſecuritatis cartam habuerunt, una ut prædiximus concremata, alia vero, ſicut etiam præfati ſumus, quam ſuſcipere ob aliquam cauſam Monachi noluerunt, ab Epiſcopo detenta.

Cùm vero altercatio inter Epiſcopum & Monachum oriretur coram Principe; Epiſcopus petiit, ut ſua carta coram Imperatore legeretur, & ſecundùm eam res dijudicarentur. Ipſam autem, quam ſuprà memoravimus, mendis pleniſſimam præferre cogitavit: ſed Divina pietas ſuis, quibus humana deerant ſolatia, ſuperna dignata eſt, intercedente S. Gallo, conferre ſubſidia.

Denique Epiſcopus, cum de manibus proprii miniſtri ſuæ voluntatis ſe putaret accipere cartam, imo (ad) S. Galli famulos deſtruendos invidioſam deci-

decipulam; non eam, quam voluit, ſed proficuo nobis errore aliam cartam Imperatori, cunctiſque Principibus, cauſæ penitus ignarus coram deſignavit, quam ab Imperatore Carolo *ſub Johanne Epiſcopo* nobis factam, ſed à noſtris anteceſſoribus ob alicujus infandæ additionis maculam non receptam, ſupra memoravimus, quam cùm piiſſimus Imperator ſuſcepiſſet, ſigillúmque ſui Patris recognoſcendo intuitus eſſet, venerando deoſculatus eſt, circumque aſtantibus ſimiliter honoris cauſa deoſculandum contradidit: deinde traditur carta legenda. Cùm vero audiſſet Epiſcopus, contra ſuum decretum cartæ procedere textum, protinus recuſavit, iſtam aſſerens perverſam, aliámque cupiens ſuæ perverſitatis in præſentiam afferre ſcripturam. Quod benivolus Imperator non conſenſit, ſed tantæ auctoritatis firmitatem Monachis reſtituendo contradidit, ut liberi ad ſua redeundi poteſtatem deinceps eligendi ſibi Abbates haberent, nullámque poteſtatem Epiſcopi abſque Magiſterii cauſa ſpiritalis ſuper eos deinceps haberent: excepto quodam cenſu, quem de Monaſterio ad Epiſcopatum perſolvi debere ſingulis annis, hoc eſt, unum equum, & unam unciam auri ſupra memorata adulterata à *Joanne* carta aſſerebat. Inſuper etiam præfatus Princeps ad augmentum ſecuritatis eorum cartam emunitatis ſua auctoritate illis contradidit.

Ratpertus de caſibus Monaſterii S. Galli Cap. VI. Goldaſtus rerum Alemannicarum Tomo I. Parte I. pag. 5.

Wolfuleon fuit Epiſcopus Conſtantienſis annis XVIII. ab anno nimirum DCCCXV. ad DCCCXXXII. fuerat ante Monachus S. Galli; ſed ingratus, poſt obtentam mitram S. Galli Abbatiam ſuæ Cathedræ incorporate ardebat, juſſus quieſcere ab iniquo poſtulato Imperio Ludovici Pii Auguſti, circa annum DCCCXVII. *Pregizerus in Suevia & Wirtenbergia Sacra* Coepiſcoporum auditis ſententiis & Auguſti edicto circa 1717. editis poſt *Stumphium Chronologia Helvetia Lib. IX. Cap. 31.*

CONVENTUS PUBLICUS AQUISGRANI.

Anno Chriſti DCCCXIX. Ludovici Pii VI. Paſchalis Papæ III. poſt Natale Domini.

ACTIO I. Auditio & Confirmatio Miſſorum Domini coram, id eſt, Epiſcoporum & Comitum Miſſorum (a) *per omnes Germaniæ & Franciæ Comitatûs.*

ACTIO II. Capitula nova 29. ad Legationem Miſſorum Regiorum memoriæ cauſa pertinentia, de quibus videlicet cauſis agere debeant. (b)

ACTIO III. Epiſtola Hetti Treverenſis Archi-Epiſcopi, ad Frothariúm Tullenſem Epiſcopum, de obſervantia Capitulorum Regiorum pro Eccleſia & Regno.

Hieme anni DCCCXIX. Imperator Ludovicus in Palatio Aquisgrani Conventum publicum populi ſui celebravit, & renuntiantes ſibi Miſſos de omni ſuo regno, quos pro ſtatu Sanctæ Eccleſiæ reſtaurando dejecto vel confirmando ſtante miſerat, audivit, & quidquid utile judicavit, ſancta impellente devotione ſuperaddidit, nihilque intactum reliquit, quidquid ad honorem Sanctæ Dei Eccleſiæ proficere poſſe viſum fuit.

Interea quædam Capita legibus ſuperaddidit, in quibus cauſæ forenſes claudicare videbantur, quæ hactenus veluti pernecesſaria ſervantur.

Author vitæ Ludovici Pii.

In Conventu Aquisgranenſi anni hujus multa de ſtatu Eccleſiarum & Monaſteriorum tractata atque ordinata ſunt.

Annal. Francor. Newenariani & Reuberiani.

(*a*) Miſſi à Lodovico Pio per Epiſcopatus & Comitatus Regni ſui Germanici, hi leguntur *Lib.* 11, *Capitularium* Aoſegiſi, apud Baluzium Tomo I. pag. 743. Cap. XXV.

Miſſi Regii in Germania.

In *Veſontio*, quæ eſt Diœceſis Bernoini Archi-Epiſcopi, Hæiminus Epiſcopus, & Monogoldos Comes.

In *Mogontia*, quæ eſt Diœceſis Heiſtulphi Archi Epiſcopi, idem Heiſtulphus Epiſcopus, & Rhuorbertus Comes.

In *Treviris* Hetti Archi Epiſcopus, & Adalbertus Comes.

In *Colonia* Hadaboldus Archi-Epiſcopus, & Ermundus Comes.

(*b*) Capitola quinque ad hunc annum ſcripta refert Baluz, Lib. 1. *Capitular.* pag. 597. & ſeqq. quatuor prima utpote potiſſimam partem ad forum civile ſpectantia prætermittimus. Solum quintum inſerimus.

CAPITULA
DE INSTRUCTIONE MISSORUM. (*)
INCIPIUNT.

1. *De Legatione omnium Miſſorum Dominicorum.*
2. *De illis libertatibus, & rebus reddendis, quæ in Dominica Veſtitura ſunt, qualiter inquirantur.*
3. *De oppreſſione pauperum, viduarum, & pupillorum.*
4. *De injuſtis conſuetudinibus noviter inſtitutis.*
5. *De honore Eccleſiarum.*
6. *De nonis & decimis.*
7. *De locis dandis ad clauſtra Canonicorum facienda.*
8. *De obſervatione Præceptorum Dominicorum.*
9. *De his, qui per occaſionem immunitatis juſtitiam facere renuunt.*
10. *De locis jam dudum ſacris, & nunc ſpurcitia fœdatis.*
11. *De Beneficiis Dominicis deſtructis.*
12. *De falſa moneta, & de aliis diverſis cauſis prohibendis.*
13. *De Miſſorum Dominicorum obſervatione.*
14. *De placitis à liberis hominibus obſervandis.*
15. *De debitis ad opus dominicum revadiato.*
16. *De his, qui ad Palatium vel in hoſtem pergunt, & inde redeunt.*
17. *De pontibus publicis.*
18. *De Clericis, Monachis, & ſervis fugitivis.*
19. *De Advocatis Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, & Abbatiſſarum.*
20. *De Vicariis vel Centenariis, ſi latrones celaverint.*
21. *De Comitibus & Vicariis admonendis de conſtitutione legis.*
22. *De foreſtibus dominicis.*
23. *De Miſſis dominicis, & de his, qui juſtitiam facere renuunt.*
24. *De Miſſis dominicis, ubi diutiùs non debeant immorari.*
25. *De Miſſis dominicis, & de Comite in aliquod Miſſaticum directo.*
26. *De Miſſis dominicis, qualiter conjectum accipere debeant.*
27. *De Vaſſis Dominicis, & Epiſcoporum, vel reliquorum, qui in hoſte non fuerunt.*
28. *De Epiſcopis, Abbatibus, & Comitibus, & de placito Miſſorum dominicorum.*
29. *De diſpenſa Miſſorum dominicorum.*

INCIPIUNT SUPRASCRIPTA CAPITULA ET EORUM TEXTUS.

De Legatione omnium Miſſorum dominicorum.

I. (*a*) Legatio omnium Miſſorum noſtrorum hæc eſt: primò, ut ſicut jam aliis Miſſis injunctum fuit, juſtitiam faciant de rebus & libertatibus injuſtè ablatis, & ſi Eipſcopus, aut Abbas, aut Vicarius, aut Advocatus, aut quislibet de

(*) *Baluz. Tomo I. Capitularium à pag.* 613. ex tribus Codicibus MSS, uno Bibliothecæ Regiæ, altero Bigotianæ, tertio Remenſis S. Remigii.

(*a*) Capitularium Anſegiſi Libro IV, 44.

de plebe hoc feciſſe inventus fuerit, ſtatim reſtituantur. Si vero vel Comes, vel Actor dominicus, vel alter Miſſus Palatii noſtri hoc perpetraverit, & in noſtram poteſtatem redegerit, res diligenter inveſtigata & deſcripta, ad noſtrum judicium reſervetur.

De illis libertatibus & rebus reddendis, quæ in dominica veſtitura ſunt, qualiter inquirantur.

II. (*b*) Volumus autem, ut de his libertatibus & rebus reddendis, quæ in noſtra veſtitura ſunt, primò per optimos quosque inquiratur. Et ſi per illos inveniri non poſſit, tunc per eos, qui poſt illos in illa vicinia meliores ſunt. Et ſi nec per illos rei veritas inveniri poteſt, tunc liceat litigantibus ex utraque parte teſtes adhibere. Et ſi diſcordaverint, ſecundùm inſtitutionem, à nobis promulgatam examinentur.

De oppreſſione pauperum, viduarum, & pupillorum.

III. (*c*) De pauperibus, viduis, & pupillis injuſtè oppreſſis, ut adjuventur, & releventur.

De injuſtis conſuetudinibus noviter inſtitutis.

IV. (*d*) De injuſtis occaſionibus, & conſuetudinibus noviter inſtitutis, ſicut ſunt tributa, & telonei in media via, ubi nec aqua, nec palus, nec pons, nec aliquid tale fuerit, unde juſte cenſus exigi poſſit, vel ubi naves ſubtus pontes tranſire ſolent, ſive in medio flumine, ubi nullum obſtaculum eſt, ut auferantur. Antiquæ autem ad noſtram notitiam deferantur.

De honore Eccleſiarum.

V. (*e*) De honore Eccleſiarum, ut per omnia eis exhibeatur, ſicut nuper à nobis cum conſenſu omnium fidelium noſtrorum conſtitutum eſt. Et ut hoc Miſſi noſtri omnibus in ſua legatione conſtitutis notum efficiant.

De nonis, & decimis.

VI. (*f*) De nonis & decimis, ut ſecundùm juſſionem noſtram dentur.

De locis dandis ad clauſtra Canonicorum facienda.

VII. (*g*) De locis dandis ad clauſtra Canonicorum facienda, ſi terra de ejuſdem Eccleſiæ rebus fuerit, reddatur ibi. Si de alterius Eccleſiæ vel liberorum hominum, commutetur. Si autem de Fiſco noſtro fuerit, noſtra libertate concedatur.

De obſervatione Præceptorum dominicorum.

VIII. (*h*) De obſervatione Præceptorum noſtrorum & immunitatum, ut ita obſerventur, ſicut à nobis & ab anteceſſoribus noſtris conſtitutum eſt.

De his, qui per occaſionem immunitatis juſtitiam facere renuunt.

IX. (*i*) De his, qui per occaſionem immunitatis juſtitiam facere renuunt, ut hoc obſervetur, quod à nobis conſtitutum eſt.

De locis jam dudum ſacris & nunc ſpurcitia fœdatis.

X. (*k*) De locis jam dudum ſacris, & nunc ſpurcitia fœdatis, ut juxta poſſibilitatem in antiquum ſtatum reformentur.

De Beneficiis dominicis deſtructis.

XI. (*l*) De beneficiis noſtris, quæ deſtructa inveniuntur, hoc impleatur, quod nuper à nobis conſtitutum eſt.

De falſa moneta, & de aliis diverſis cauſis prohibendis.

XII. (*m*) De nova moneta, & de falſa moneta, & de deſpectu literarum noſtrarum, & de latronibus coërcendis, vel puniendis, & de faidis pacandis, de homicidiis prohibendis, de perjuriis & falſis teſtibus compeſcendis, de his omnibus, vel cæteris his ſimilibus hoc, quod modo conſtituimus, omnibus adnuntietur, & in futurum obſervetur.

De Miſſorum dominicorum obſervatione.

XIII. (*n*) Hoc volumus, ut Miſſi noſtri obſervent, ut quidquid de his cauſis vel ſimul, vel ſingillatim emendare potuerint, emendent; & ea, quæ emendaverint, diligenter ſcriptis notent. Et hoc ſi peragere curent, quatenus juſtè reprehendi à quopiam nullatenus poſſint. Et quæ facere debent, aut poſſunt, nullatenus prætermittant; immo caveant, ne, quod abſit, aut gratia alicujus,

B 3

(*b*) Capitularium Anſegiſi Libro IV, 45.
(*c*) Ibid. 46.
(*d*) Ibid. 47.
(*e*) Ibid. 48.
(*f*) Ibid. 49.
(*g*) Ibid. 50.
(*h*) Ibid. 51.
(*i*) Ibid. 52.
(*k*) Ibid. 53.
(*l*) Ibid. 54.
(*m*) Ibid. 55.
(*n*) Ibid. 56.

cujus, aut honoris, aut timoris, ſive odii cauſa illud, quod agere debent, omittant. Et ſummopere ſtudeant, ut hoc, quod per ſe efficere non poſſunt, nobis notum faciant. Et omnimodis prævideant, ut per ſingula Capitula tam verbis, quàm ſcriptis, de omnibus, quæ illic peregerint, nobis rationem reddere valeant.

De placitis à liberis hominibus obſervandis.

XIV. (*o*) De placitis, ſi quidem quos liberi homines obſervare debent conſtitutio genitoris noſtri penitus obſervanda, atque tenenda eſt, ut videlicet in anno tria ſolummodò generalia placita obſervent, & nullus eos amplius placita obſervare compellat, niſi forte quilibet, aut accuſatus fuerit, aut alium accuſaverit, aut ad teſtimonium perhibendum vocatus fuerit. Ad cætera vero, quæ centenarii tenent, non alius venire jubeatur, niſi, qui aut litigat, aut judicat, aut teſtificatur.

De debito ad opus dominicum reuvadiato.

XV. (*p*) Ut de debito, quod ad opus noſtrum fuerit reuvadiatum, talis conſideratio fiat, ut is, qui ignoranter peccavit, non totum ſecundùm legem componere cogatur, ſed juxta quod poſſibile viſum fuerit. Is verò, qui tantum mala voluntate peccavit, totam legis compoſitionem cogatur exſolvere.

De his, qui ad Palatium, vel in hoſtem pergunt, vel inde redeunt.

XVI. (*q*) Ut nullus ad Palatium, vel in hoſtem pergens, vel de Palatio, vel de hoſte rediens, tributum, quod traſturas vocant, ſolvere cogatur.

De pontibus publicis.

XVII. (*r*) Ut pontes publici, qui per bannum fieri ſolebant, anno præſente in omni loco reſtaurentur.

De Clericis, Monachis, & Servis fugitivis.

XVIII. (*s*) Ut Clerici, Monachi, & ſervi fugitivi ad ſua loca redire cogantur.

De Advocatis Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, & Abbatiſſarum.

XIX. (*t*) Ut nullus Epiſcopus, nec Abbas, nec Comes, nec Abbatiſſa Centenarium Comitis Advocatum habeat.

De Vicariis vel Centenariis, ſi latrones celaverint.

XX. (*u*) Ut Vicarii vel Centenarii, qui fures & latrones vel celaverint, vel defenderint, ſecundùm ſibi datam ſententiam dijudicentur.

De Comitibus & Vicariis admonendis de conſtitutione legis.

XXI. (*w*) Ut Comites, & Vicarii, & Centenarii de conſtitutione legis admoneantur, qua jubetur, ut propter juſtitiam pervertendam munera non accipiant.

De foreſtibus dominicis.

XXII. (*x*) De foreſtibus noſtris, ut ubicunque fuerint diligentiſſimè inquirant, quomodo ſalvæ ſint & defenſæ, & ut Comitibus denuntient, ne ullam foreſtem noviter inſtituant; & ubi noviter inſtitutas, ſine noſtra juſſione invenerint, dimittere præcipiant.

De Miſſis dominicis, & de his, qui juſtitiam facere renuunt.

XXIII. (*y*) Ut ubicunque ipſi Miſſi, aut Epiſcopum, aut Abbatem, aut alium quemlibet quocunque honore præditum invenerint, qui juſtitiam facere vel noluit, vel prohibuit, de ipſius rebus vivant, quamdiu in eo loco juſtitias facere debent.

De Miſſis dominicis, ubi diutius non debeant immorari.

XXIV. (*z*) Ut in illius Comitis miniſterio, qui bene juſtitias factas habet, iidem miſſi diutius non morentur, neque illuc multitudinem convenire faciant, ſed ibi moras faciant, ubi juſtitia vel minus, vel negligenter facta eſt.

De Miſſis dominicis, & de Comite in aliquod Miſſaticum directo.

XXV. (*a*) Ut in illius Comitis miniſterio iidem Miſſi noſtri placitum non teneant,

(*o*) Capitularium Anſegiſi Libro IV, 57.
(*p*) Ibid. 58.
(*q*) Ibid. 59.
(*r*) Ibid. 60.
(*s*) Ibid. 61.
(*t*) Ibid. 62.
(*u*) Ibid. 63.
(*w*) Ibid. 64.
(*x*) Ibid. 65.
(*y*) Ibid. 66.
(*z*) Ibid. 67.
(*a*) Ibid. 68.

Google

teneant, qui in aliquod Miſſaticum directus eſt: donec ipſe reverſus fuerit, ut cauſa, quæ adhuc coram Comite non fuit, & is, qui ſe reclamat propter ſuam ſtultitiam, aut contumaciam comitem inde appellare noluit, iterum comiti commendetur.

De Miſſis dominicis, qualiter conjectum accipere debeant.

XXVI. (*b*) Ut Miſſi noſtri, qui vel Epiſcopi, vel Abbates, vel Comites ſunt, quamdiu prope ſuum beneficium fuerint, nihil de aliorum conjecto accipiant. Poſtquam verò inde longè receſſerint, tunc accipiant ſecundùm quod in ſua tractoria continetur. Vaſſi verò noſtri & miniſteriales, qui miſſi ſunt, ubicunquè venerint, conjectum accipiant.

De Vaſſis dominicis, & Epiſcoporum vel reliquorum, qui in hoſte non fuerunt.

XXVII. (*c*) Ut Vaſſi noſtri, & Vaſſi Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, & Comitum, qui anno præſente in hoſte non fuerunt, heribannum reuvadient, exceptis his, qui propter neceſſarias cauſas & à Domino ac Genitore noſtro Carolo conſtitutas domi dimiſſi fuerunt, id eſt, qui à Comite propter pacem conſervandam, & propter conjugem ac domum ejus cuſtodiendam, & ab Epiſcopo, vel Abbate, vel Abbatiſſa ſimiliter propter pacem conſervandam, & propter fruges colligendas, & familiam conſtringendam, & Miſſos recipiendos dimiſſi fuerunt.

De Epiſcopis, Abbatibus, & Comitibus, & de placito Miſſorum dominicorum.

XXVIII. (*d*) Ut omnis Epiſcopus, Abbas, & Comes excepta infirmitate, vel noſtra juſſione nullam excuſationem habeant, quin ad placitum Miſſorum noſtrorum veniat, aut talem Vicarium ſuum mittat, qui in omni cauſa pro illo reddere rationem poſſit.

De diſpenſa Miſſorum dominicorum.

XXIX. (*e*) De diſpenſa Miſſorum noſtrorum, qualiter unicuique juxta ſuam qualitatem dandum vel accipiendum ſit, videlicet Epiſcopo panes quadraginta, friſcingæ tres, de potu modii tres, porcellus unus, pulli tres, ova quindecim, annona ad caballos modii quatuor. Abbati, Comiti, atque miniſteriali noſtro unicuique dentur cotidie panes triginta, friſcingæ duæ, de potu modii duo, porcellus unus, pulli tres, ova quindecim, annona ad caballos modii tres. Vaſſallo noſtro panes decem & ſeptem, friſcinga una, porcellus unus, de potu modius unus, pulli duo, ova decem, annona ad caballos modii duo.

(*b*) Capitularium Anſegiſi Libro IV, 69.
(*c*) Ibid. 73.
(*e*) Ibid. 70.
(*d*) Ibid. 71.

EPISTOLA
HETTI (a) ARCHI-EPISCOPI.

Hetti gratia Dei Archi-Epiſcopus Venerabili in Chriſto, & cum ſumma reverentia nominando Frothario Epiſcopo Tullenſi ſaluberrimam implorat in Domino Salutem.

MEminiſſe volumus ſagacitatem veſtram, monitionis, quam inſtanti anno ſimillimis opicibus ſuſcepiſtis expreſſam. Non neſcitis enim, cum qua cautela hoc mandatum (*b*) ſuſcepimus, Domni Imperatoris, nos in Diœceſi noſtra,

(*a*) Hetti Archi-Epiſcopus Treverenſis electus fuit anno 814. intervenit Conciliis Aquisgranenſi anno 819. Theodonis Villano 821. Moguntino 834. Obiit anno 847. *Illmus Hontheimius Tomo I. Hiſtoria Diplomatica Treverica pag. 64. & pag. 171.*

(*b*) Mandatum hoc intelligo exemplar ab Archi-Epiſcopi Hetti ad Frotharium Tullenſem Epiſcopum Suffraganeum ſuum de exequenda Regula Canonicorum in Concilio Aquisgranenſi anno 816. promulgata. *Tomo I. pag.* 430. Ubi & ſimilis formæ Epiſtola Caroli Magni pag. 540; Scripta ad Arnonem Salisburgenſem pro executione mandati ſeu Regulæ Canonicorum.

ſtra, & Epiſcopi ſinguli in Parochiis ſuis, id eſt de regula augendæ Religionis, & de miniſtratoriis Canonicorum officinis: ut ſi quibus in locis bene comptæ eſſent, deinceps cum ſumma diligentia ornarentur. Nunc autem in proximo eſt placitum, (*c*) quo ſine dubio ſciſcitabitur de obtemperatione mandati ſui, Dominus mandati; quapropter ſcrutemini diligenter in Parochia veſtra, in veſtris aliorúmque Monaſteriis, ſi præfata regula digne per omnia conſervetur. Et ſi officinæ juxta ipſius decreta, conſtructæ atque innovatæ contineantur: ut cum imperiali ſolertiæ præſentabimur, dejecta procul molimenta aliorum una nobiſcum ex omnibus illi à nobis veritas nuntietur, (*d*) per Triennium enim hæc monitio facta eſt. Idcirco nulla poteſt inveniri occaſio. Ideóque quanto cuique fuerit imperfectior, tanto & fragilior. Valete in Domino, & parvitatis noſtræ nolite oblviſci. Deus Pacis & Dilectionis ſit nobiſcum. Amen. (*e*)

(*c*) Placitum hoc eſſe Aquisgranenſe anni 819. autumat *Illmus Hontheimius.*

(*d*) Nam ab 816. ad 819. triennium iotercurrir, quo durante hæc monitio per Legatos ſeu Miſſos Regios io toto regno facta fuir, & hoc anno 819. novis inſtructioobibus aucta. Teſtis *Author vitæ Ludovici Pii pag.* mihi 368. " Quem librum [Regularum] per omnes Civitates & Mooaſteria Caoonici Ordinis ſui Imperii miſir (*Ludovicus Pius Auguſtus*) per manus " Miſſorum prudentium, qui illum in omnibus ſupradictis locis tranſcribi facerent.

[*e*] Epiſtolam hanc primus edidit *Duchesne Tomo II. Scriptor. Franciæ* ex antiquis membranis Carnotenſibus ioter Epiſtolas Frothari N. XXVIII.

MAGNA ET UNIVERSALIS

SYNODUS AD FRIGISINGA,

SUB HITTONE EPISCOPO.

Anno Chriſti DCCCXIX. Paſchalis Papæ III. Ludovici Imperat. VI.

Pernwini Presbyteri Donationes factas Domui Sanctæ Mariæ in Friſingen, acceptat & ratificat Hitto Epiſcopus in magna & univerſali ſuæ Diœceſeos Synodo.

FIdeles namque Fidei ardore, & Chriſti amore ſuccenſi ob animarum ſuarum remedium, & cæleſtis Patriæ deſiderium ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam. Quapropter quidem Presbyter nomine Pernwin, vir bonus, quam etiam & in ſua converſatione honeſtus: die, ſiquidem contigit, eum, congregatione Presbyterorum, Diaconorum, cæterorúmque Clericorum intereſſe ad Frigiſinga, *ubi magnus & univerſalis Synodus* habebatur, ibique pro arbitrio, & ſpontanea voluntate in medio erupit, & omnibus conſiſtentibus publicâ voce indicavit, quòd tunc votum vovit, quando Atto Epiſcopus Eccleſiam dedicavit ſuam, ad domum deligare Sanctæ Mariæ propriam rem, nam etiam ſtatímque coram ſupra memorata multitudine jam fatus Presbyter pro (*a*) manice beverino in altarem Beatæ Mariæ, ubi electus, & glorioſus Domnus *Corbinianus* in corpore requieſcit, tradidit, nec non jure perpetuo firmiter ſtabilivit, quantumcunque hæreditatis, ſeu adquiſitionis in pago (*b*) Uparacha in loco, nuncupante Pere, habere viſus fuerat, hoc totum, penitùs omnia ex omnibus tam de alode, quàm & de comparato, ſeu per qualibet artem ad eum perveniſſe dinoſcitur, donavit, atque transfundavit ad prædicto Domo Mariæ Genitricis Dei in caſtro poſito Figiſinga cum domibus, ædificiis curtiferis, wadris, capis, terris, ſylvis, campis, pratis, paſcuis, farinariis, aquis, aquarúmque decurſibus, cultis, & incultis, greges cum pecoribus tradidit, atque

(*a*) Manice beverino. *Fortè*: Manica fibrina ſeu caſtorina.

(*b*) In Pago Uparacha: Uberacker ad fluv. Maiſacham Dachavienſis Territorij.

atque funditus ad meṁoratum domum perpetualiter munivit, ut in evum inconvulſum omnino firmum, & ſtabulis permaneret, eo utique tenore factum fuiſſe conſtat, ut ille ipſe tam diu in hac fragili, & miſera vita degeretur, ad ſuum uſum & utilitatem frueret, & pro hoc annis ſingulis dimidium ſolidum ad tributum perſolveret. Deinde omnino humiliter poſtulavit, ſi ſuæ ſcilicet neptis neceſſitas eveniſſet, & ſi eum ſuperſtis fuiſſet, quatenus annonam ad præbenda ibi teneret, cum tali cenſu, ſicut illi imponere decreviſſent. Poſt illorum quoque diſceſſum ad ſupra notatum Domum cum omni integritate, vel ſoliditate uteretur, ſtipulatione interpoſitâ, quorum nomina hic recitantur in præſentia *Hittonis* Epiſcopi, Sigimot, Hahart, Sabulo Abbas, Heriperht Archi-Presbyter, Oadalpald Presbyter & Monachus, Hiltolf, Alprat, Heriolt, Rubo, Undeo, Sigihart, Uuldarih, Erchanperht. Teſtibus illis: Sigur, teſtes, Situli, Corcperht, Oadalhart, Cundhart, Altfrid, Ellanhart, Heipo, Willihelm, Reginpald, Eparheri, Emicho, Kerperht, Weriant, Sigideo, Kaganhart, Engilhart, Adalperht, alius Kerperht, Leidrat, Arbeo, Reginhelm, Ratkis, Tato, Reginperht, Engilhart, Wichart, Walho, cæteríque innumerabiles aderant. Hoc actum ſub die Conſule, quod eſt in XIV. Kal. Novembris, Anno Incarnationis Domini DCCCXVIIII. Indictione XII. Regnum gubernante Hludovico Imperatore V. (c)

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Libro I. Parte II. Inſtrumento CCCXC. pag. 207.

(c) Reapſe VI.

AHYTONIS
EPISCOPI BASILEENSIS
CAPITULARE.

Hæc Capitula, quæ ſequuntur, Ahyto (a) *Baſileenſis Eccleſiæ Antiſtes, & Abbas Cœnobii,* (b) *quod Augia dicitur, Presbyteris ſuæ Diœceſis ordinavit: quibus monſtrentur, qualiter ſe ipſos, ac plebem ſibi commiſſam caſte & juſte regere, atque in Religione confirmare debeant.*

I.

PRimò omnium diſcutienda eſt fides Sacerdotum, qualiter credant, & alios credere doceant; ubi & exempla proponenda ſunt, quatenus à creatura Creator, quantulumcunque poſſit intelligi.

II.

Secundò jubendum, ut Oratio Dominica, in qua omnia neceſſaria humanæ vitæ comprehenduntur, & Symbolum Apoſtolorum, in quo fides Catholica ex integro comprehenditur, ab omnibus diſcatur tam latinè, quàm barbaricè: (c) ut quod ore profitentur, corde credatur & intelligatur.

III.

Tertiò, intimandum eſt, ut ad ſalutationes Sacerdotales congruæ reſponſiones diſcantur, ubi non ſolùm Clerici, & Deo dicatæ, Sacerdotali reſponſionem offerant, ſed omnis plebs devota conſona voce reſpondere debet.

IV.

Quartò, ut fides Athanaſii à Sacerdotibus diſcatur; & ex corde (d) die Dominico ad horam recitetur.

(a) Ahyto, ſeu Hatto. Vide *Præfationem Tomi I. §. VIII.* Obiit anno 836. 17. Martii.
(b) Augia dives, Cœnobium eſt Ord. S. Benedicti ad Rhenum in Diœceſi Conſtantienſi.
(c) Id eſt, Germanicè, quâ lingua loquebantur Franci, & ideo Latinis barbari dicti.
(d) *pro* memoriter.

V.

Quintò, ut ſciant, quid ſit Sacramentum Baptiſmatis, & Confirmationis, & quale ſit myſterium Corporis & Sanguinis Domini: quomodo in eiſdem myſteriis viſibilis creatura videtur, & tamen inviſibilis ſalus ad æternitatem animæ ſubminiſtratur, quæ in ſola fide continetur.

VI.

Sextò, quæ ipſis Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, id eſt Sacramentarium, Lectionarium, Antiphonarium, Baptiſterium, computus, Canon pœnitentialis, Pſalterium, Homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & ſingulis Feſtivitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi unum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo conſtabit: quia valde periculoſæ ſunt Evangelicæ minæ, quibus dicitur: *Si cæcus* (e) *cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.*

VII.

Septimò, ut ſciant tempora legitima ad baptizandum in anno; id eſt Sabbato Sancto Paſchæ: ut illa trina merſio in Baptiſmate imitetur triduanam mortem Domini, clarificatam reſurrectione. Et idcirco uſque ad octavum diem ipſa regeneratio ſacra ab omni Populo Chriſtiano celebrabitur. Aliud verò tempus Baptiſmatis Sabbato Sancto Pentecoſtes celebrandum eſt. Si verò neceſſitas contigerit, omni tempore ſubveniendum eſt, quia neceſſitas vix habet legem: & ut vas ad fontem Baptiſmatis, quod ad reliquos uſus nullatenus, aſſumatur.

VIII.

Octavò, Pronuntiandum eſt, ut ſciant tempora feriandi per annum; id eſt, omnem Dominicam à mane uſque ad veſperam, ne judaiſmo capiantur. Feriandi verò per annum iſti ſunt dies, ut ſupra orſi ſumus: Natalis Domini, Sancti Stephani, Sancti Joannis Evangeliſtæ, Innocentium, Octava Domini, Theophania, Purificatio Sanctæ Mariæ, Sanctum Paſcha, ſicut ſuperiori Capitulo comprehenſum eſt: Rogationes tribus diebus, Aſcenſio Domini, Sabbatum Sanctum Pentecoſtes, Sancti Joannis Baptiſtæ, Duodecim Apoſtolorum, maximè tamen Sanctorum Petri & Pauli, qui Europam ſuâ prædicatione illuminaverunt: Aſſumptio Sanctæ Mariæ, Dedicatio Baſilicæ Sancti Michaëlis Archangeli, Dedicatio cujuſcunque Oratorii, ſeu cujuſlibet Sancti, in cujus honore eadem Eccleſia fundata eſt, quod vicinis tantum circummorantibus indicendum eſt, non generaliter omnibus. Indictum verò jejunium, quando à Palatio, (*f*) vel à domo fuerit denuntiatum, ab omnibus generaliter obſervetur. Reliquæ verò feſtivitates per annum, Sancti Remedii, (*g*) Sancti Mauricii, Sancti Martini, non ſunt cogendæ ad feriandum, nec tamen prohibendum, ſi plebes hoc caſte & zelo Dei cupiunt exercere.

IX.

Nonò jubendum eſt iiſdem Sacerdotibus, ut non permittant ſecum mulieres habitare extraneas juxta Nicænum Concilium (*h*) niſi eas tantum, in quibus ſuſpicio nulla malæ famæ oboriri poteſt.

X.

Decimò, ut tabernas non ingrediantur, nec ſedendo domi, nec in itinere occupati. Si verò neceſſe habent ibidem aliquid emendi, miſſos ſuos dirigant, & oblata in aliam domum conferant, & cum gratiarum actione fideliter percipiant.

XI.

Undecimò, ut placita ſæcularia non obſervent, nec fidejuſſores exiſtant: nec canes ad venandum, nec accipitres, vel falcones, nec ſparvarios, nec ullius ludi, aut ſpectaculi licentiam habeant: ſufficit enim eis, quod in Pſalmo legitur: *In lege* (i) *Domini eſſe eorum voluntatem, & in lege ejus meditari die ac nocte*; & quod in Apoſtolo præcipitur: *Nemo* (k) *militans Deo, implicet ſe negotiis ſecularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit.*

XII.

Duodecimò ut ſciant, quia nemo per pecunias ordinandus eſt, nec per munera Eccleſiam debet occupare: quia ſi fa-

(*e*) Matth. XV.

(*f*) à Regibus Francorum indicta fuiſſe ſubditis jejunia, leges apud Gregor. Turonenſem L. XIX. Cap. 2.

(*g*) *Fortè* S. Remigii.

[*h*] Nicænum Concil. Canon. III. Tomo I. pag. 137.

(*i*) Pſalmo I.

(*k*) II. Timoth. II. 4.

ſi factum fuerit, & ipſe, & ordinator ejus deponendi ſunt; quia manifeſtum eſt, eos, qui talia agunt, Simoniaca hæreſe ægrotare: Et talem non per oſtium in ovile ovium juxta Evangelii verba, ſed aſcendentem aliunde furem eſſe & latronem. Et non ſolùm ipſi, qui hoc faciunt, ſed &, qui conſentiunt facientibus, excommunicandi ſunt.

XIII.

Tertiò decimo, ut nullus vagantem ex alia parochia audeat recipere, aut ſecum commorandi, aut Miſſam celebrandi, niſi permiſſione noſtra: nec ullius Eccleſiæ aut plebis gubernacula ſuſcipiendi, niſi præveniente conſcientia noſtra, (*l*) qui ſecus fecerit, excommunicabitur.

XIV.

Quartò decimo, ut in tuguriis, Eccleſiis non conſecratis, vel in domibus, niſi fortè viſitandi gratia in infirmitate detentis, Miſſarum myſteria non celebrent. Quod ſi fecerint, propter inobedientiam degradandos ſe ſciant.

XV.

Quintò decimo, quod decima, quæ à fidelibus datur, Dei cenſo (*m*) nuncupanda eſt, & Deo ex integro reddenda. Cujus tertia pars ſecundum Canonem Toletanum, (*n*) Epiſcoporum debet eſſe. Nos verò hac poteſtate uti nolumus, ſed tantum quartam partem, juxta conſtituta Romanorum Pontificum, & obſervantiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, de eadem habere volumus; quod ſi quis contentioſus inde repertus fuerit, ſive ille Clericus, ſive Diaconus ſit, communione privabitur, & ſynodali cenſura judicabitur.

XVI.

Sextò decimo, ut unusquisque hoc provideat, ut mulieres ad altare non accedant, nec ipſæ Deo dicatæ in nullo miniſterio Altaris intermiſceantur. Quod ſi pallæ Altaris lavandæ ſunt, à Clericis abſtrahantur, (*o*) & ad cancellos fœminis tradantur, & ibidem repetantur. Similiter & (*p*) presbyteri, cum oblata ab eisdem mulieribus offeruntur, ibidem accipiantur, & ad Altare deferantur.

XVII.

Septimò decimo, ut ipſi Sacerdotes verbo & exemplo prædicent, ut nullus uſuras accipiat, nec feſculpa, nec ſpeciem pro ſpecie. Quia valde infidelis & rebellis Dei juſſionibus eſt, qui hoc agit: quod omnibus Chriſtianis æquè interdictum eſſe dignoſcitur, maximè tamen Sacerdotibus, qui forma & exemplum fidei omnibus eſſe debent.

XVIII.

Decimò octavo, ut nullus ordinatus, ſive ordinandus migret de ſua parochia ad aliam, (*) nec ad limina Apoſtolorum cauſa orationis, Eccleſiæ ſuæ cura delicta, (*q*) nec ad palatium cauſâ interpellandi: nec à communione ſuſpenſus ab alio communionem recipiendi, ſine permiſſione & præſcientia Epiſcopi ſui: quod ſi fecerit, nihil valet hujuſmodi communio, aut ordinatio, aut demigratio. Et hoc omnibus fidelibus denuntiandum: ut, qui cauſa orationis ad limina beatorum Apoſtolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata ſua & ſic proficiſcantur: quia à proprio Epiſcopo ſuo, aut Sacerdote ligandi aut exſolvendi ſunt, non ab extraneo.

XIX.

Nonò decimo, ut aliud in Eccleſiâ non legatur (*r*) aut cantetur, niſi ea, quæ authoritatis Divinæ ſunt, & Patrum orthodoxorum ſanxit auctoritas. Nec falſa (*s*) Angelorum nomina colant, ſed ea tantum, quæ Prophetica, & Evangelica docet Scriptura: id eſt, Michaël, Raphaël.

Nec diverſa ſentiant in judiciis pœnitentium, cum unus minus, alter verò majus, alteri adulando, alteri detrahendo placere velit: ſed conſiderata qualitate perſonæ juxta modum culpæ agatur cenſura vindictæ.

XX.

Vigeſimò admonendi ſunt, ut perpendant, quidquid à fidelibus datur, redemp-

C 2

(*l*) Deſunt alia verba: nempe *det facultatem*, vel *faciat poteſtatem*.
(*m*) Cenſus *fortè* legendum.
(*n*) Concilium Toletanum nonum.
(*o*) *ab Altari* nempe.
(*p*) pro *à Presbyteris*.
(*) Vide Tomi I. pag. 177.
(*q*) pro *derelicta*.
(*r*) Burchardus Lib. V. Cap. 198.
(*s*) Vide Tomi I. Concilii Romani decreta de Angelorum nominibus pag. 65.

redemptio peccatorum eſt : ideo non glorientur talibus ſumptibus uti, ſed magis emineant, quod in veteri teſtamento Sacerdotibus dictum eſt; (t) *Iniquitatem populi eos debere portare.* Et ideo cum magno timore ſolliciti ſint, quorum donis participantur: quia magnum periculum eſt fieri vitæ alienæ, qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ.

XXI.

Vigeſimò primo, ut ſciant & intelligant, quid ſit inceſti crimen: & hoc unusquisque in ſua Parochia provideat, ne fiat; & ſi factum fuerit, quantum celerrimè potuerit, emendetur; id eſt, nullus ſibi accipiat de propinquitate uſque in quinto genu. (u) Quod ſi ignoranter factum fuerit, non facile credatur, ſed judicio Dei examinetur : & non ſeparentur in quarto genu, ſed in pœnitentia cunctis diebus conjunctionis ſuæ perſeverent. Similiter & vir duas uxores inter ſe ſimili ratione conjunctas, aut uxor duos viros inter ſe eodem modo conjunctos, aut cumpater, aut commater, filiolus, aut filiola ſpiritualis de fonte, aut de confirmatione, aut Deo dicata, aut alterius uxor vivente marito, aut alterius maritus vivente uxore. His talibus nulla ratione in matrimonium licitum eſt conjungi. In primo verò genu, vel ſecundo, ſi inventi fuerint ſcelus perpetraſſe fornicationis, matrimonii jura ulterius ſe ſciant funditus perdidiſſe. In tertio verò genu ſi inventi fuerint tali crimine pollutos eſſe, digna pœnitentia eos ſubſequatur, & tamen matrimonii jura eis non viciſſim, (x) ſed ad alios non negentur. Ubi verò mancipia non unius, ſed diverſæ poteſtatis juncta fuerint, niſi conſentientibus utriſque Dominis, hujuſmodi copulatio rata non erit. Quidquid verò negligendo ſentitur, & virtute, qua potuerit, non emendetur; nam hujus copulæ auctor erit, qui huic negligendo conſentit. Plura ſunt, quæ ad inceſti crimen ſcribi poterant, ſicut in matre & filia, & noverca, & pœne innumera, quæ menti ad ſcribendum non occurrunt. Hujusmodi tamen & his ſimilibus perſonis copula maritalis in ſempiternum ſubſtrahitur.

XXII.

Vigeſimò ſecundo ammonendi ſunt, ut ſciant populis denuntiare, quæ ſint opera miſericordiæ cum fructibus ſuis, quæ Evangelica & Apoſtolica pagina complectitur, quibus pervenitur ad vitam : quæve opera iniquitatis cum fructibus ſuis multiplicibus, quibus calle ſiniſtro ad æternum tenditur interitum. Et ut perjurii crimen omnimodo devitent : quia non ſolum in Evangelio vel reliquiis Sanctorum crimen perjurii, ſed in veritate, quæ Deus eſt (ſi mentitur) perpetrare dignoſcitur.

XXIII.

Vigeſimò tertio ammonendi ſunt, ut ſciant, quia in Eccleſiis, quibus præſunt, Sponſi facti ſunt : & ideo omni vigilantia qualiter eas decorent, & eis inceſſanter deſerviant, totius vitæ ſuæ vigilantiam impendant.

XXIV.

Vigeſimò quarto, ut horas canonicas tam nocturnas, quàm diurnas nullatenus prætermittant. Quia ſicut Romana Eccleſia pſallit, ità omnibus ejuſdem propoſiti viam tendentibus (y) faciendum eſt. Et non ſolùm novi Teſtamenti documenta ſunt eandem formulam obſervandi, ſed etiam veteris teſtamenti, patet ratio : quia Propheta Spiritu Sancto inſtinctus profert *: Septies in die* (z) *laudem dixi tibi : &, media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.*

XXV.

Vigeſimò quinto, ut plebibus denuntient, qui filios, & filias ſpirituales quos in Baptismate ſuſcipiunt, & eis fidejuſſores, & ſponſores exiſtunt, & pro eis diabolo, cui antea mancipati fuerant, abrenuntiant, & ideo, uſque cum adulti fuerint, & eis fidei ſuæ ſponſionem, & abrenuntiationis expoſuerint, & reddiderint, in ſua providentia habeant. Et quòd illi pro eis ſpoponderant, ab eis eadem reſponſa ex integro exigant.

Finiunt Canones Abytonis Epiſcopi Baſileenſis.

Ex Tomo VI. Specilegii D'acheriani. Harduin. Concilior. Tomo IV. p. 1241. *à* 1244.

CON-

[t] Numeror. XVIII, 1, 23.

[u] *pro* gradu *vel* generatione quinta.

[x] pro, non inter ſe in eodem gradu conjungantur.

[y] *Fortè* tenentibus.

[z] Pſalmo CXVIII, 164, 62.

CONGREGATIO PRESBYTERORUM ET ECCLESIASTICORUM.

SUB HITTONE EPISCOPO FRISIGENSI AD LOCUM EHINGA DICTUM.

Anno Chriſti DCCCXX. Paſchalis Papæ IV. Ludovici Imp. VII.

Altwart Presbyter Eccleſiam olim Sanctæ Mariæ Friſinga donatam poſtea alienatam reſtituit coram Epiſcopo in Sancta Synodo Ehingæ coacta.

Convenit itaque Sancta Synodus in loco, qui vulgò dicitur Ehinga, in quo ſederunt *Hitto* Epiſcopus, Meginhart, Sigimot, Sindihho Abbates, ibique quidam laicus nomine Wergant, in præſentia proceſſit, & reclamavit ſe ad hanc congregationem, dicens: quod Altwart Presbyter injuſtè ſuam igitur partem in Eccleſiaſtica cauſa, quæ eſt conſtructa in loco nominato (a) Luttinwanc de Epiſcopatu Sanctæ Mariæ tradidiſſet, quam traditionem prædictus Presbyter minimè potuit denegare. Tunc ſuprà memoratus Epiſcopus juſſit ipſum Presbyterum referre, ſicut circa illam cauſam rectiſſimè meminiſſet; Ille verò ait, quod Joſep Epiſcopus hanc Eccleſiam dedicâſſet, & poſtea ipſam Eccleſiam ſibi in proprium ab Epiſcopo datam uſque ad obitum vitæ ſuæ. Interea igitur ſurrexit Keidrih Presbyter, referens, quod ipſe Altwart, temporibus Attonis Epiſcopi eandem Eccleſiam cum omnibus ad eam pertinentibus ſibi reddidiſſet ad Epiſcopatum, & poteſtatem Sanctæ Mariæ, quod ibi in præſente verum eſſe repertum eſt, quam ob cauſam quæſivit prædictus Epiſcopus veſtituram ipſius Eccleſiæ, quæ ab antiquis temporibus tradita, ac deligata fuerat ad Domum Beatæ, & iterum in beneficiarium eam ſibi inde accepit. Tunc videbat, quod nequaquam contradicere, vel defendere poterat, ſed ſuis licet ſermonibus convictus nullam poteſtatem tradere habendi, & reddidit ipſam Eccleſiam cum omni veſtitura ad prædictum domum in manus *Hittonis* Epiſcopi. Fidejuſſores: Keidrih, Alprih. Præſentibus iſtis: Samuel, Sigiperht, Situli, Spulit, Luitpald, Wergant, Haholf, Cozolf, Eparachar, Wichart, inſuper autem cuncta congregatio Presbyterorum, cæterorúmque Eccleſiaſticorum. Actum ſub die conſule, quod eſt VIIII. Kalendas Julias, anno ſiquidem Hloduwico Sereniſſimo Imperatore Auguſto VII. Indictione XIII. Ego ac ſi indignus Subdiaconus Pirthilo juſſu Hittonis Epiſcopi ſcripſi, & ſubſcripſi.

Meichelbeck Hiſtor. Friſingenſ. Lib. I. Part. II. Inſtrumento CDXIII.

(a) *Luttinwanc, hod. Lutewang, in diſtrictu Landſpergenſi, ac Diœceſi Friſingenſi.*

PUBLICA SYNODUS FRIGISINGA

Anno Chriſti DCCCXXI. Paſchalis Papæ V. Ludovici Imp. VIII.

Traditionem Hartpaldi Presbyteri, & Majoli Clerici nepotis, ad Domum Sanctæ Mariæ acceptat Epiſcopus HITTO in publica Synodo Friſigenſi.

Dum & omnibus non habetur incognitum, ſed multis eſt in Epiſcopio Sanctæ Mariæ bene notum, qualiter vir Venerabilis Hartpald Presbyter pro-

propriam hæreditatem ſuam in loco Fiuſa Sanctæ Mariæ Domui Sanctæ Mariæ traditum jam olim habebat cum omnibus, quod propriam habere in loco eodem videbatur. Defuncto verò jam dicto Hartpaldo cæpit Mejol nepus ejus ipſam rem in beneficium à *Hittone* Dei Sacerdote magnopere deprecare. Tunc congregatâ multitudine propinquorum, ſeu amicorum ſuorum, venerunt ad virum Venerabilem *Hittonem* Epiſcopum, & narraverunt ei omnia, qualem conſilium jam dictus Mejol Clericus cum Parentibus ſuis habuit, & quia omnem hæreditatem ſuam *Domui Sanctæ Mariæ tradere* diſpoſitum habuit in hoc, quod jam dictam rem Hartpaldi Presbyteri, in beneficium habere mereretur. Complacuit hoc Epiſcopo, & omnibus ſimul audientibus *in publico Synodo Frigſinga congregato*, ibique coram cuncta congregatione acceſſerunt ad altare Sanctæ Mariæ ipſe Mejol cum Parentibus ſuis, & tradidit domui Sanctæ Mariæ omnia, quæ de propriâ hæreditate habere videbatur, ita, ut ſit ſtabilis in perpetuum domui Sanctæ Mariæ. Hæc ſunt teſtes: Sigiperht, Einhart, qui hanc cauſam magis apud Domnum Epiſcopum impetraverunt, atque fieri petierunt; deinde Alpolf, Haholf, Heipo, Reginperht, Walho, Hartnid, Emihho, Durinc, Eparheri, Crimuni, Suto, Adalunc, Crimheri, Reginperht, Hunolt, Cundhart, Erchanfrid, Marcheo, Rihperht, Helmuni, Sigihart, Alprich, Nothart. Actum eſt hæc anno Glorioſi Imperatoris Hluduwici VI. (a) die Conſule, quod facit VI. Idus Majas, indictione XIIII. Ego quidem Tagopertus indignus Presbyter conſcripſit. Fidejuſſores: Sigiperht, Alpolf, Cozolt, ad veſtituram, ſeu firmitatem hujus traditionis perficiendam.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Libro I. Parte II. Inſtrumento CCCXCV. pag. 210.

(a) Corrige VIII.

In Theodonis Villa CONVENTUS.

Anno Chriſti DCCCXXI. medio Octobri. Paſchalis Papæ V. Ludovici Imp. VIII. Indict. XIV.

ACTIO. Reſtitutio perduellium.

MEdio menſe Octobri Conventus generalis apud Theodonis villam magnâ populi Francorum frequentiâ celebratur. Illuc Legati Romani Pontificis Theodorus Primicerius ac Florus cum magnis venêre muneribus.

Eminuit in hoc placito Piiſſimi Imperatoris miſericordia ſingularis, quam oſtendit ſuper eos, qui cum Bernharto nepote ſuo in Italia contra caput ac regnum ſuum conjuraverunt; quibus ſibi in præſentiam venire juſſis, non ſolum vitam & membra conceſſit, verum etiam poſſeſſiones Judicio legis in fiſcum redactas, magnâ liberalitate reſtituit. Adelhardum quoque (*Abbatem Corbeienſem*) de Aquitania, ubi exulabat, evocatum Corbeiæ Monaſterio, ut prius fuerat, Abbatem ac Rectorem eſſe juſſit, & Bernarium fratrem ejus reconciliatum, eidem Monaſterio reddidit.

Annales rerum Franciæ Newenariani & Reuberiani ad h. a.

Autor vitæ Ludovici Pii apud Duchesne Tomo II. Scriptor. Franc.

Eginhardus in Chronico ad annum 821.

CA-

CAPITULARE TRIBURIENSE

DATUM ANNO CHRISTI DCCCXXII. AD PETITIONEM EPISCOPORUM IN THEODONIS VILLA (*a*) CONGREGATORUM ANNO SUPERIORE.

Anno Chriſti DCCCXXII. Paſchalis Papæ VI. Ludovici Imp. IX. Indictione XV.

PETITIO EPISCOPORUM.

IN Concilio apud *Theodonis Villam*, (*b*) ubi interfuerunt XXXII. Epiſcopi Aiſtolſus Magontienſis Archi-Epiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, Hadabaldus Colonienſis Archi-Epiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, Hetto Trevirenſis Archi-Epiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, Ebbo Remenſis Archi-Epiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, cum nuntiis reliquorum Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ, ob nimiam præſumptionem quorundam tyrannorum in Sacerdotes Domini bacchantium, & propter factum, quod in Waſconia noviter acciderat de Epiſcopo Johanne inhoneſtè & inauditè mordridato, decretum eſt, ut communi conſenſu & humili devotione ſupplicaretur auribus Principis, ſi ſuæ pietati complaceret, ut calumnia in Chriſti Sacerdotes peracta juxta ſynodica determinaretur pleniter Statuta, hoc idem Epiſcoporum judicio placeret, ſi ex toto ſecundum poteſtatem ipſorum poſſet definiri, id eſt, ut canonica ferirentur ſententia, hi videlicet, qui timorem Domini poſtponentes, in miniſtros ſuos graſſare præſumerent. Quodſi verò pietati illius complaceret, juxta capitula (*c*) Regum præcedentium, ubi eorum prævidio miſericorditer in offic.ſis pecuniæ quantitatem interpoſuit, pro conſolatione Sanctæ Eccleſiæ, ut præfatæ res per pecuniam ab Imperatoribus Sacerdotibus ad defenſionem conceſſam, & per pœnitentiam determinarentur Epiſcoporum judicio; ſi pietas illius conlaudare voluerit, ſic definiri eis complaceret.

CAP. I.

Si quis Subdiaconum calumniatus fuerit, vulneraverit, vel debilitaverit, & convaluerit, quinque quadrageſimas ſine ſubditis annis pœniteat, & trecentos ſolidos cum ſua compoſitione & Epiſcopalibus bannis Epiſcopo componat. Si autem mortuus fuerit, ſingulas ſupradictas quadrageſimas cum ſequentibus annis pœniteat, & quadringentos ſolidos cum tripla ſua compoſitione, & Epiſcopalibus bannis triplicibus Epiſcopo componat.

II.

Si Diaconum calumniatus fuerit, & convaluerit, ſex quadrageſimas ſine ſubditis annis pœniteat, & quadringentos ſolidos cum compoſitione ſua, & Epiſcopalibus bannis Epiſcopo componat. Si autem mortuus fuerit, ſingulas ſupradictas ſex quadrageſimas cum ſequentibus annis pœniteat, & ſexcentos ſolidos, cum tripla ſua compoſitione, & Epiſcopalibus bannis triplicibus Epiſcopo componat.

III.

Si quis presbyterum calumniaverit & ſpaſſaverit, ſex quadrageſimas ſine ſubditis annis pœniteat, & ſexcentos ſolidos cum triplici ſua compoſitione & Epiſcopalibus bannis triplicibus Epiſcopo componat. Si autem mortuus fuerit, duodecim annorum pœnitentia ſecundum canones ei imponatur, nongentos ſolidos cum triplici compoſitione ſua &

(*a*) *Burchardus L. VI. Cap.* 5: *Ivo. Parte X. C.* 134.

(*b*) Hoc Concilium Theodonis Villanum anno ſuperiore 821. celebratum fuiſſe judicamus cum Pagio in Crit. ad h. annum, *Eckhart Tomo II. Franciæ Orient.* Lib. XXVIII. N. CLXXI.

(*c*) *Capitulare ſecundum anni* 803. *Capite I. Baluz. pag.* 626. *Tomo I.*

& Epiſcopalibus bannis triplicibus Epiſcopo componat.

VI.

Si quis Epiſcopo inſidias poſuerit, comprehenderit, vel in aliquo dehoneſtaverit, decem quadrageſimas cum ſubditis annis pœniteat, & presbyteri occiſi triplicem compoſitionem componat. Si autem caſu & non ſponte occiditur, cum comprovincialium Epiſcoporum conſilio homicida pœniteat. Si quis autem ſponte eum occiderit, carnem non comedat, vinum non bibat omnibus diebus vitæ ſuæ, cingulum militare deponat, abſque ſpe conjugii in perpetuo maneat.

Aiſtolphus Magontienſis Archi-Epiſcopus dixit: ſi Principibus placuerit aliiſque ſuis fidelibus, rogemus ut conlaudetur & ſubſcribatur. Et conlaudatum eſt & ſubſcriptum eſt tam à Principe, quam à cæteris omnibus.

Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 625.

DECRETUM IMPERATORIUM. (a)

POST PETITIONEM EPISCOPORUM IN SYNODO TRIBURIENSI ANNI DCCCXXII.

Placuit nobis & Fidelibus noſtris, ut ſicut ab Epiſcopis & reliquis Sacerdotibus ac Dei Servis alio anno apud Theodonis villam admoniti fuimus & rogati, ut Epiſcopi & eorum miniſtri, quos Deus ſuo, non humano judicio reſervavit, juxta Sanctorum Canonum Sanctorumque Patrum, ac Capitularium præcedentium Regum coram poſitorum ſtatuta, & Dei Sacerdotes, eorumque cooperatores, quorum interceſſionibus ſupplicationibus Sancta Dei Eccleſia conſtare videtur, intacti permaneant.

I. Conſtituimus ut ſi quis ſubdiaconum calumniatus fuerit, & convaluerit, pœnitentia canonica pœniteat, & trecentos ſolidos Epiſcopo componat. Et ſi mortuus fuerit, juxta id, quod canones præcipiunt, pœniteat, & quadringentos ſolidos Epiſcopo componat.

II. Si Diaconum quis calumniatus, & convaluerit, pœniteat ſecundùm canones, & quadringentos ſolidos Epiſcopo componat. Si non convaluerit juxta præcepta ſynodalia pœniteat, & ſexcentos ſolidos Epiſcopo componat.

III. Si presbyterum quis malè tractaverit & ſpaſſaverit, ſecundùm ejus Epiſcopi ſententiam pœniteat, & nongentos ſolidos Epiſcopo componat. Si autem mortuus fuerit, ut Synodus dijudicaverit, pœniteat, & mille ducentos ſolidos Epiſcopo componat.

IV. Et ſi quis Epiſcopo inſidias poſuerit, comprehenderit vel in aliquo dehoneſtaverit, pœniteat ſecundum canonum ſtatuta, & presbyteri occiſi triplicem compoſitionem cum juſtitiis, quæ in ſuperiori Capitulo ſcriptæ & confirmatæ eſſe videntur, componat.

V. Si quis per induſtriam Epiſcopum occiderit, juxta id, quod apud (*b*) Theodonis Villam à XXXII. Epiſcopis decretum eſt, & quod ibi à nobis & à primatibus totius Galliæ & Germaniæ benigna conlaudatione conlaudatum eſt, & ſubſcriptum, pœniteat, & pecuniam à nobis conceſſam Eccleſiæ viduatæ perſolvat.

VI. Et hoc de noſtro adjecimus, ut, ſi quis in his ſupradictis Sanctorum Canonum noſtriq; decreti Sanctionibus Epiſcopis inobediens & contumax extiterit, primum Canonica ſententia feriatur, deinde in noſtro regno beneficium non habeat, & alodis ejus in bannum mittatur, & ſi annum & diem in noſtro banno permanſerit, ad fiſcum noſtrum redigatur, & captus in exilium (*c*) religetur, & ibi tamdiu cuſtodiatur, & conſtringatur, donec coactus Deo & Sanctæ Eccleſiæ ſatisfaciat, quod prius gratis facere noluerat.

(*A*) Et ſi omnibus vobis iſta (*d*) complacuerint, dicite. Et *tertio* ab omnibus (*e*) conclamatum eſt: placet. (*B*) Et Im-

(*a*) *Burchardus L. VI. Cap. VI. Ivo Parte X. Cap.* 135.
(*b*) Apud Triburiam. Legit *Goldaſtus Tomo II. Conſtitutionum Imperialium.*
(*c*) relegetur. *Goldaſtus.* (*d*) placuerint, *idem.* (*e*) acclamatum eſt, *idem Goldaſtus.*
Modus (A. B. C. D.) claudendi & ratificandi Synodos complectitur quatuor Actiones finales.

Imperatores & penes omnes Galliæ, & Germaniæ Principes ſubſcripſerunt, (*C*) ſinguli ſingulas facientes cruces (*D*) & Eccleſiaſticus ordo Deo & Principibus laudes referentes hymnum: *Te Deum laudamus.* decantabant, & ſic ſoluta eſt Synodus.

Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 627.

PUBLICA

SYNODUS AD FRIGISINGA

SUB HITTONE EPISCOPO.

Oadalpald & Minigo Presbyteri, Eccleſias olim traditas Domui Sanctæ Mariæ denuo offerunt, tradunt, & Domum S. Mariæ veſtiunt.

Dum & omnibus non habetur incognitum, ſed multis eſt in Epiſcopio beatiſſimæ Virginis Mariæ bene notum, qualiter Viri Venerabiles Oadalpald Presbyter, & Minigo Presbyter in illorum hæreditate in loco Etchinaha uterque ſuam conſtruit Eccleſiam, & propter familiarem fraternitatem, quam cum *Attone* fidele Epiſcopo ſemper habuerunt, cum licentia *Sindberti Epiſcopi* Attonem Epiſcopum conduxerunt, ut ipſe illorum conſecrâſſet Eccleſias. Ita & actum eſt cum conſenſu illorum Epiſcopi, & omnium convicinorum in eodem loco bonorum virorum ibidem commanentium, ita convenit omnes, ut unâ die ambas illas conſecrâſſet Eccleſias, ipſique jam dicti viri Deo devoti Oadalpald Presbyter, & Minigo Presbyter devotâ voluntate eodem die utraſque illas Eccleſias Domui Sanctæ Mariæ in manus Attonis Epiſcopi firmiter condonaverunt, & tradiderunt in præſentia omnium, tam Eccleſiaſticorum quàm ſæcularium immenſa multitudine ad dedicationem harum Eccleſiarum convenientium, ibique coram cunctis utraque Eccleſia Domui Sanctæ Mariæ firmiter tradita, & condonata omnibus in hac Provincia notum eſſe dinoſcitur. Nunc verò ſeneſcente Minigone Presbytero, veniens ad Virum Venerabilem Hittonem Epiſcopum in publica Synodo ad Frigiſinga renovare, & confirmare olim actam traditionem ſuam, quem ipſius Pontifex blandè ſuſcepit, & omnia, quod ipſe ſuggeſſit, libenter accepit; ſuppliciter enim Domnum Epiſcopum coram cuncta Congregatione Synodali petiit, ut nepoti ſuo, ſuo vocabulo nomen dato Minigo, in beneficium ipſam Eccleſiam de manu Dei Sacerdotis accipere ad ſuam vitam in ſervitio prædicti Epiſcopi meruiſſet cum tale cenſu, quale Domno Epiſcopo & omnibus bene ſuis placuiſſet. Et ſic valde hoc confirmatum eſt inter eos, ita ut nullus hoc contradicere vel evertere valeat, ſed firmam habeat ſtabilitatem in perpetuum. In his ſermonibus confirmatis ipſe Minigo Presbyter in præſenti Synodali congregatione acceſſit ad altare Sanctæ Mariæ, ipſam Eccleſiam cum omnibus ad eam pertinentibus reddidit, pariterque & tradidit, nihil enim prætermiſit, ſed cum omni integritate tradidit, & domum Sanctæ Mariæ veſtivit. Hæc ſunt teſtes per aures tracti: Hrodolt, Heriperht, Kerhart, Memmo, Wichart, Reginhoh, Wigant, Crimuni, Hiltiprant, Cozolt. Actum eſt hæc in XVI. Kal. Octobris, anno Glorioſi Hluduwici Imperatoris VIIII. Indictione XIII. (*a*) Ego Tagibertus indignus Presbyter ſcripſi juſſione Domni Hittonis Epiſcopi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Libro I. Parte II. Inſtrumento CDXXIX.

D CON-

(*a*) Anno 822. currebat Indictio XV.: imò ab Septembri Indictio I. Hæc autem Synodus Menſe Septembri habita fuit. Noluimus tamen corrigere Inſtrumentum, niſi fuerit error Librum deſcribentis.

CONVENTUS ATTINIACENSIS.

Anno Chriſti DCCCXXII. Menſe Auguſto. (*a*)
Paſchalis Papæ VI. Ludov. Imp. IX. Indict. XV.

ACTIO I. Pœnitentia publica Ludovici Imp. ex conſilio Epiſcoporum præſentium: Ob mortem Bernardi filii fratris ſui Pippini: Ob Drogonem, Hugonem & Theodoricum fratres ſuos invitos attonſos, & in Monaſterium detruſos: Ob Uualam virum innocentem relegatum iu exilium: Ob Uualæ fratres Adelhardum Abbatem, Bernarium Monachum, & Gundradam horum ſororem ſanctam Fœminam exilii ſimili calamitate affectos.

ACTIO II. Reconciliatio Imperatoris cum Agnatis; & reſtitutio eorum tum hoc, tum anno ſequenti. Interfuit Ludovicus Imp. Epiſcopi Germaniæ & Franciæ: Legati (b) *Romanæ Sedis, Epiſcopi & Optimates, Adalhardus Corbejenſis Abb. & Wala, Heliſachar, Abb. S. Maximini. Teſte* AGOBARDO L. de Diſpenſatione.

ACTIO III. Northildis & Agamberti conjugum lis coram Concilio.

IMperator Ludovicus conſilio cum Epiſcopis & Optimatibus ſuis habito, fratribus ſuis, quos invitos tonderi juſſit, reconciliatus eſt & tam de hoc facto, quàm & de iis, quæ erga Bernhartum filium fratris ſui (*Pippini*) nec non & iis, quæ circa Adelhartem Abbatem (*Corbeienſem*) & fratrem ejus Walachum geſta ſunt, publicam confeſſionem fecit & pœnitentiam egit, quod tamèn in Conventu, quem eodem anno menſe Auguſto Attiniaci habuit, in præſentia totius populi ſui peregit: in quo quidquid ſimilium rerum vel à ſe, vel à Patre factum invenire potuit, ſumma devotione emendare curavit.

Annales Newenaariani & Reuberiani ad h. a. & Eckhart. T. II. L. 28. *N.* 178. *ad h. a. refert.*

Biographus Ludovici Pii. In Conventu generali in loco, cujus vocabulum eſt Attiniacus, convocatis ad Concilium Epiſcopis, Abbatibus, Spiritualibúsque Viris, nec non & regni ſui Proceribus, primò quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos invitos attonderi fecerat, deinde omnibus, quibus aliquid læſuræ intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palàm ſe erràſſe confeſſus, & imitatus Theodoſii Imperatoris exemplum pœnitentiam ſpontaneam ſuſcepit, tam de his, quam, quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat, & corrigens ſi quid talium vel à ſe, vel à Patre ſuo geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & ſervorum Chriſti orationum inſtantiâ, nec non propriâ ſatisfactione à Deo divinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc, quæ legaliter ſuper unumquemque decurrerant, ſuâ geſta fuerint crudelitate.

Biographus ex editione Pithoei pag. 377. *mihi.*

Fœmina non ignobilis genere, nomine Northildis de quibuſdam inhoneſtis inter ſe & virum ſuum vocabulo Agembertum

(*a*) *Eginhartus in Chronico.*

(*b*) *Hincmarus* L. de Divortio Lotharii & Theutbergæ. *Theganus addit* Drogoni Epiſcopatum Metenſem à Ludovico Pio datum fuiſſe, (ſed anno 823.) Hugoni Cœnobialia Monaſteria; Theodoricus tertius frater obiiſſe videtur, cum ejus reconciliati nulla mentio fiat. *Cointii conjectura eſt.*

bertum ad Imperatorem publicè proclamavit: quam Imperator ad Synodum deſtinavit, ut inde Epiſcopalis autoritas, quid agendum eſſet, decerneret. Sed Epiſcoporum generalitas ad laicorum & conjuratorum eam remiſit judicium, ut illi inter illam & ſuum conjugem judicarent, qui de talibus negotiis erant cogniti, & legibus ſæculi ſufficientiſſimè præditi, eorúmque legalibus judiciis eadem fœmina ſe ſubjiceret, & quod de quæſtione ſua decreviſſent, ſine repetitione teneret. Si vero crimen aliquod eſſet, inde pœnitentiæ modum poſt illorum judicium ab Apoſtolica autoritate depoſceret, ſecundùm quod ſacri Canones præfixerunt, & imponere non negarent.

Nobilibus autem laicis ſacerdotalis diſcretio placuit, quia de ſuis conjugibus eis non tollebatur judicium, nec à ſacerdotali ordine legibus civilibus inferebatur præjudicium, & legem proclamationi fœminæ protulerunt, ac legali judicio quæſtioni terminum contulerunt.

Hincmarus L. de Divortio Regis Lotharii & Theutbergæ, qui hanc Synodum magnam & univerſalem totius Imperii vocat.

CAPITULARE

ANNI DCCCXXIII.

Admonitionem generalem continens ad utriuſque ordinis homines cum inſtructione Miſſorum Dominicorum, quos Imperator in diverſas Regni Provincias deſtinabat.

Anno Chriſti DCCCXXIII. Paſchalis Papæ VII. Ludovici Imperat. X.

INCIPIUNT CAPITULA.

1. *Præfatio.*
2. *De Divina Providentia in conſtitutione Domini Imperatoris, & de conſervatione trium Capitulorum.*
3. *De hoc, quod Admonitor fidelium Domnus Imperator ſit, & omnes fideles adjutores ipſius.*
4. *De ſacro miniſterio Epiſcoporum, & de admonitione Domni Imperatoris ad Epiſcopos.*
5. *De admonitione Domni Imperatoris ad Epiſcopos, de Sacerdotibus ad eorum curam pertinentibus, & de Scholis.*
6. *De admonitione ad Comites pro utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ.*
7. *De admonitione ad Laicos pro honore Eccleſiaſtico conſervando.*
8. *De admonitione ad Abbates & Laicos pro Monaſteriis ex regali largitate ſibi commiſſis.*
9. *De admonitione ad Epiſcopos, Abbates, & ad omnes fideles pro Comitum adjutoriis.*
10. *De admonitione ad Epiſcopos, vel omnes pro concordia ad invicem, & cum cæteris fidelibus.*
11. *De admonitione ad omnes generaliter pro caritate & pace ad invicem.*
12. *De hoc, quod unusquiſque Epiſcoporum, vel Comitum partem miniſterii regalis habeat, & de teſtimonio ipſorum ad invicem.*
13. *De cauſa orta ad inhonorationem Regni pertinente.*
14. *De pace in itinere exercitali cuſtodienda.*
15. *De denuntiatione, ut qui in hoſtem pergunt, ſuos, qui in ſuo obſequio ſunt, unusquiſque cognoſcat.*
16. *De inhonoratione Regis propter negligentiam eorum, qui legationes malè recipiunt.*
17. *De locis, in quibus Legationes recipiendæ ſunt.*
18. *De admonitione unius monetæ.*
19. *De injuſtis teloneis.*
20. *De pontibus, ubi antiquitus fuerunt renovandis.*
21. *De nonis & decimis.*
22. *De operibus in reſtaurationem Eccleſiarum adimplendis.*

23. *De Comitibus, ut Miniſtris Eccleſiæ in ſuis miniſteriis adjutores ſint.*
24. *De Capitulis à Cancellario Palatii ab Archi-Epiſcopis & Comitibus accipiendis.*
25. *De nominibus locorum, in quibus Miſſi Dominici legatione funguntur.*
26. *De commemoratione ad legationem prædictorum Miſſorum pertinente.*
27. *De hoc, quod per Miſſos Dominicos ea, quæ per Capitula ſtatuta ſunt, omnibus nota fieri debeant.*
28. *Admonitio ad eos, qui legatione funguntur.*

INCIPIUNT SUPRASCRIPTA CAPITULA ET EORUM TEXTUS.

PRÆFATIO.

I.

OMnibus vobis aut viſu aut auditu notum eſſe non dubitamus, quia genitor noſter & progenitores, poſtquam à Deo ad hoc electi ſunt, in hoc præcipuè ſtuduerunt, ut honor ſanctæ Dei Eccleſiæ, & ſtatus regni decens maneret. Nos autem juxta modum noſtrum eorum ſequentes exemplum, ſæpe veſtram devotionem de his admonere curavimus; & Deo miſerente multa jam & emendata & correcta videmus, unde & Deo juſtas laudes perſolvere, & veſtræ bonæ intentioni multimodas debemus gratias referre.

De Divina providentia in conſtitutione Domini Imperatoris, & de conſervatione trium Capitulorum.

II. Sed quoniam complacuit Divinæ providentiæ noſtram mediocritatem ad hoc conſtituere, ut Sanctæ ſuæ Eccleſiæ & regni curam gereremus, ad hoc certare & nos & filios ac ſocios noſtros diebus vitæ noſtræ optamus, ut tria ſpecialiter Capitula & à nobis & à vobis, Deo opem ferente, in hujus regni adminiſtratione ſpecialiter conſerventur, id eſt, ut defenſio & exaltatio, vel honor Sanctæ Dei Eccleſiæ & ſervorum illius congruus maneat, & pax, & juſtitia in omni generalitate populi noſtri conſervetur. In his quippe maximè ſtudere, & de his in omnibus placitis, quæ vobiſcum, Deo auxiliante, habituri ſumus, vos admonere optamus, ſicut debitores ſumus.

De hoc, quod admonitor fidelium Dominus Imperator ſit, & omnes fideles adjutores ipſius.

III. Sed quamquam ſumma hujus miniſterii in noſtra perſona conſiſtere videatur, tamen & Divina authoritate, & humana ordinatione ità per partes diviſum eſſe, cognoſcitur, ut unusquisque veſtrum in ſuo loco & ordine partem noſtri miniſterii habere cognoſcatur. Unde apparet, quod ego omnium veſtrum admonitor eſſe debeo, & omnes vos noſtri eſſe debetis. Nec enim ignoramus, quid unicuique veſtrum in ſibi commiſſa portione conveniat. Et ideo prætermittere non poſſumus, quin unumquemque juxta ſuum ordinem admoneamus.

De Sacro Miniſterio Epiſcoporum, & de admonitione Domini Imperatoris ad Epiſcopos.

IV. Sed quoniam ſcimus, quod ſpecialiter pertineat ad Epiſcopos ut primum ad Sacrum Miniſterium ſuſcipiendum juſtè accedant, & in eodem miniſterio religioſè vivant, & tam bene vivendo quam rectè prædicando populis ſibi commiſſis iter vitæ præbeant, & ut in Monaſteriis in ſuis parochiis conſtitutis ſancta religio obſervata fiat, & ut unusquiſque juxta ſuam profeſſionem veraciter vivat, curam impendant, omnes vos in hoc ſacro ordine conſtitutos & officio paſtorali functos monemus atque rogamus, ut in hoc maximè elaborare ſtudeatis, & per vosmetipſos, & per vobis ſubjectos, quantum ad veſtrum miniſterium pertinet, nobis veri adjutores in adminiſtratione miniſterii nobis commiſſi exiſtatis, ut in judicio non condemnari pro noſtra & veſtra negligentia, ſed potius pro utrorumque bono ſtudio remunerari mereamur, & ubicunque per negligentiam Abbatis aut Abbatiſſæ vel Comitis ſive vaſſi noſtri, aut alicujus cujuslibet perſonæ aliquod vobis difficultatis in hoc apparue-

rit obſtaculum, noſtræ dinoſcentiæ id ad tempus inſinuare non differatis; ut noſtro auxilio ſuffulti, quod veſtra authoritas expoſcit, famulante, ut decet, poteſtate noſtra perficere valeatis.

De admonitione Domini Imperatoris ad Epiſcopos, de Sacerdotibus ad eorum curam pertinentibus, & de ſcholis.

V. De Sacerdotibus verò ad veſtram curam pertinentibus magnum adhibete ſtudium, ut qualiter vivere debeant, & quomodo populis ad ſuam portionis curam pertinentibus exemplo & verbo proſint, à vobis cum magna cura edoceantur, & admoneantur, & id ut facere ſtudeant, veſtra pontificali authoritate conſtringantur. Quidquid autem in illis à populis juſtè reprehenditur in exemplo propriæ converſationis, veſtra providentia corrigere non negligat. Ne verò Eccleſiæ illis commiſſæ in reſtauratione, aut in luminaribus juxta poſſibilitatem rerum ab illis negligantur, veſtra nihilominus invigilare debet ſolertia. Et ſicut alios prohibetis, ne de manſis ad Eccleſiæ luminaria datis aliquid accipiant, ſic vel vos & veſtri Archi-Diaconi de eiſdem manſis nihil accipiendo aliis exemplum præbeatis; ſed potius ad id, ad quod data ſunt, ſervire concedantur; ut totum, ſicut dictum eſt, in reſtauratione Eccleſiarum & luminaribus veſtra auctoritate & ſtudio cedere poſſit. Scholæ ſanè ad filios & miniſtros Eccleſiæ inſtruendos vel edocendos, ſicut nobis præterito tempore ad Attiniacum promiſiſtis, & vobis injunximus, in congruis locis, ubi necdum perfectum eſt, ad multorum utilitatem & profectum à vobis ordinari non negligantur.

De admonitione ad Comites pro utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ.

VI. Vobis vero Comitibus dicimus, voſque commonemus, quia ad veſtrum miniſterium maximè pertinet, ut reverentiam & honorem Sanctæ Dei Eccleſiæ exhibeatis, & cum Epiſcopis veſtris concorditer vivatis, & eis adjutorium ad ſuum miniſterium peragendum præbeatis, & ut vos ipſi in miniſteriis veſtris pacem & juſtitiam faciatis, & quæ noſtra auctoritas publicè fieri decernit, ut in veſtris miniſteriis ſtudioſè perficiantur, ſtudeatis. Proinde monemus veſtram fidelitatem, ut memores ſitis fidei nobis promiſſæ, & in parte miniſterii noſtri vobis commiſſi, in pace ſcilicet & juſticia facienda, voſmet ipſos coram Deo, & coram hominibus tales exhibeatis ut & noſtri veri adjutores, & populi conſervatores juſtè dici & vocari poſſitis; & nulla quælibet cauſa, aut munerum acceptio, aut amicitia cujuslibet, vel odium aut timor, vel gratia ab ſtatu rectitudinis vos deviare compellat, quin inter proximum & proximum ſemper juſtè judicetis. Pupillorum vero & viduarum & ceterorum pauperum adjutores & defenſores & Sanctæ Eccleſiæ vel ſervorum illius honoratores juxta veſtram poſſibilitatem ſitis. Illos quoque, qui temeritate & violentia in furtis & latrociniis ſive rapinis communem pacem populi perturbare moliuntur, veſtro ſtudio & correctione, ſicut decet, compeſcite. Et ſi aliqua perſona in aliquo vobis impedimento fuerit, quin ea, quæ dicimus facere non valeatis, nobis ad tempus illud notum fiat, ut noſtra auctoritate adjuti miniſterium veſtrum dignè adimplere poſſitis.

De admonitionem ad laicos pro honore Eccleſiaſtico conſervando.

VII. Omnes verò laicos monemus, ut honorem Eccleſiaſticum conſervent, & dignam venerationem Epiſcopis, & Dei Sacerdotibus exhibeant, & ad eorum prædicationem cum ſuis devotè occurrant, & jejunia ab illis communiter indicta reverenter obſervent, & ſuos obſervare doceant, & compellant. Et ut etiam dies Dominicus, ſicut decet, & honorerur & colatur, omnes ſtudeant. Et ut liberius fieri poſſit, mercata & placita à Comitibus, ſicut ſæpe admonitum fuit, illo die prohibeantur.

De admonitione ad Abbates & laicos pro Monaſteriis ex regali largitate ſibi commiſſis.

VIII. Abbatibus quoque & laicis ſpecialiter jubemus, ut in Monaſteriis quæ ex noſtra largitate habent, Epiſcoporum conſilio & documento ea, quæ ad religionem canonicorum, monachorum, ſanctimonialium pertinent, peragant, & eorum ſalubrem admonitionem in hoc libenter audiant & obediant.

De admonitione ad Epiſcopos, Abbates, & ad omnes fideles pro Comitum adjutoriis.

IX. Epiſcopis iterum, Abbatibus, & vaſſis noſtris & omnibus fidelibus laicis dicimus, ut Comitibus ad juſtitias faciendas adjutores ſitis.

De admonitione ad Epiſcopos, vel omnes pro concordia ad invicem, & cum ceteris fidelibus.

X. Epiſcopi verò vel Comites & ad invicem, & cum ceteris fidelibus concorditer vivant, & ad ſua miniſteria peragenda viciſſim ſibi adjutorium ferant.

De admonitione ad omnes generaliter pro caritate & pace ad invicem.

XI. Omnibus etiam generaliter dicimus, ut caritatem & pacem ad invicem habeatis, & generalem juſſionem noſtram obſervare decertetis, & Miſſis noſtris pro qualicunque ſcilicet aut Eccleſiaſtica, aut publica utilitate, vel opportunitate à nobis directis noſtri honoris cauſa honorem exhibeatis, & noſtræ propter auctoritatis venerationem ea, quæ per illos injungimus, agere non negligatis.

De hoc, quod unusquiſque Epiſcoporum, vel Comitum partem miniſterii regalis habeat, & de teſtimonio ipſorum ad invicem.

XII. Et quoniam ſicut diximus, unusquisque veſtrum partem miniſterii noſtri per partem habere dignoſcitur, volumus ſtudere, & per clamatores, & per alia quælibet certa indicia, & per Miſſos noſtros, quos ad hoc ordinaverimus, qualiter unusquiſque ad hoc certare ſtuduerit, & per commune teſtimonium, id eſt, Epiſcoporum de Comitibus, Comitum de Epiſcopis, comperire, qualiter ſcilicet Comites juſtitiam diligant & faciant, & quam religiosè Epiſcopi converſentur, & prædicent, & amborum relatu de aliorum fidelium in ſuis miniſteriis conſiſtentium æquitate & pace atque concordia cognoſcere. Similiter etiam volumus ut omnes illis & illi omnibus de communi ſocietate & ſtatu à nobis interrogati verum teſtimonium ſibi mutuo perhibere poſſint.

De cauſa orta ad inhonorationem regni pertinente.

XIII. Et ſi talis cauſa in qualibet Provincia aut in aliquo Comitatu orta fuerit, quæ aut ad inhonorationem regni aut ad commune damnum pertineat, quæ etiam ſine noſtra poteſtate corrigi non poſſit, nos diu latere non permittatis; qui omnia corrigere debemus: quia quidquid hactenus in his, quæ ad pacem & juſtitiam totius populi pertinent, & ad honorem regni & communem utilitatem aut à nobis, aut à vobis neglectum eſt, debemus, Deo auxiliante, certare, qualiter ab hinc noſtro & veſtro ſtudio emendatum fiat.

De pace in itinere exercitali cuſtodienda.

XIV. De pace vero in exercitali itinere ſervanda uſque ad marcham hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicunque auctorem damni ſibi præterito anno inlati nominatim cognoſcit, ut juſtitiam de illo quærat, & accipiat.

De denuntiatione, ut qui in hoſtem pergunt, ſuos, qui in ſuo obſequio ſunt, unusquiſque cognoſcat.

XV. Deinceps tamen omnibus denuntiare volumus, ut cognoſcat unusquiſque omnes, qui in ſuo obſequio in tali itinere pergunt, ſive ſui ſint, ſive alieni, ut ille de eorum factis rationem ſe ſciat redditurum; & quidquid ipſi in pace violanda deliquerint, ad ipſius debet periculum pertinere; ea ſcilicet conditione, ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem ſive coram nobis, ſive coram Miſſo noſtro, dignas pœnas perſolvat; & ſenior, qui ſecum talem duxerit, quem aut conſtringere noluit aut non potuit, ut noſtram juſſionem ſervaret, & inſuper in noſtro regno prædas facere non timeret, pro illius negligentia, ſi antè eum de his non admonuerit, & poſtquam negligentia contemptoris ad ejus notitiam pervenerit, eum corrigere, ſicut decet, neglexerit, honore ſuo privetur; ut ſcilicet neuter eorum ſine juſta vindicta remaneat.

De inhonoratione Regis propter negligentiam eorum, qui legationes malè recipiunt.

XVI. De inhonoratione quoque Regis & Regni, & mala fama in exteras natio-

nationes diſperſa, propter negligentiam eorum, qui legationes ad nos directas in ſuis manſionibus aut malè recipiunt, aut conſtitutam à nobis expenſam non tribuunt, aut paravereda dare nolunt, aut furto aliquid eis ſubripiunt, aut, quod perpeſſimum eſt, apertas violentias eos cædendo, & res eorum diripiendo, in ipſis exercere non pertimeſcunt, hoc omnibus notum eſſe volumus, quod quicunque ex his, qui honores noſtros habent, abhinc negligentiam hanc emendare non certaverit, & ſuos homines, qui ejus vice hoc agere debent, ut id bene perficiant, non inſtruxerit aut conſtrinxerit, ut ulteriùs illud negligere non præſumant, & honorem noſtrum, & regnum nobis commiſſum cuſtodire contempſerit, nec noſtrum, nec regni noſtri honorem ulterius volumus ut habeat; ſed volumus, ut unusquiſque fidelium noſtrorum procuratores rerum ſuarum de his ſpecialiter inſtruat, ut quandocunque & undecunque legatio advenerit, & aut litteras, aut Miſſum viderint, honorificè illam in omni loco Imperii noſtri, propter noſtrum & totius regni honorem, omnes ſuſcipere valeant.

De locis, in quibus legationes recipiendæ ſunt.

XVII. In illis verò locis, ubi modo via, & manſionatici à genitore noſtro, & à nobis per Capitulare ordinati ſunt, Miſſos ad hoc ſpecialiter conſtitutos, qui hoc jugiter prævideant, habeant, ut omnia, quæ ad eaſdem legationes ſuſcipiendas pertinent, fideles noſtri ad hoc conſtituti, ad tempus præparare ſtudeant, ut non tunc ſit neceſſe de longe quærere, vel adducere, quando tempus eſt illa dare, vel perſolvere. In cæteris verò locis per totum Imperium noſtrum unusquiſque fidelium noſtrorum, & per ſe, & per miniſtros ſuos, ſicut diximus, ſedulam vigilantiam adhibeat.

De admonitione unius monetæ.

XVIII. De moneta verò, unde jam per tres annos, & admonitionem fecimus, & tempus quando una teneretur, & aliæ omnes ceſſarent, conſtituimus, hoc omnibus notum eſſe volumus, quoniam, ut abſque ulla excuſatione cito poſſit emendari, ſpatium uſque ad Miſſam Sancti Martini dare decrevimus, ut unuſquiſque Comitum in ſuis miniſteriis de hoc juſſionem noſtram tunc poſſit habere adimpletam; quatenus ab illa die non alia, ſed illa ſola per totum regnum noſtrum ab omnibus habeatur, juxta illam conſtitutionem, ſicut in Capitulis, quæ de hac re illis Comitibus dedimus, in quorum miniſteriis moneta percutitur, conſtitutum eſt. Quia tunc volumus Miſſos noſtros regni hujus rei gratia dirigere per ſingulos comitatus, qui diligenter inquirant, qualiter Comites in hoc noſtram juſſionem adimplere certaverint. Et quicunque negligens inde inventus fuerit, volumus, ut ante noſtram præſentiam quantocius venire jubeatur, & rationem reddat, utrum hoc, quod juſſimus, facere noluerit, aut non potuerit; aut ſi aliqua re præpediente id facere non potuit, cur nobis ipſam impoſſibilitatem ad tempus non adnuntiavit. Quia ſi ipſe aut non voluit, aut ſuæ negligentiæ cauſa non potuit, nos talem invenire volumus, qui hoc, quod jubemus, ſervare velit & poſſit. Ut autem juſſio noſtra in hac re citius impleatur, volumus, ut quicunque ab illa die alium denarium negotiandi cauſa protulerit, à Comite & Miniſtris ejus auferatur ab eo.

De injuſtis teloneis.

XIX. Similiter quoque de injuſtis teloneis, de quibus qualiter ab omnibus obſervandum eſſet, & capitulis conſtituimus, & creberrimas admonitiones fecimus, prædicti Miſſi noſtri volumus, ut inquiſitionem faciant, à quibus noſtra juſſio in hoc adimpleta, à quibus quoque ſit neglecta, & eum, qui implere neglexit aut diſtulit, ad noſtram volumus ut veniat juſſus præſentiam, ut cito rationem de his, ſicut ſuperius diximus, reddat, & ſi culpabilis inventus fuerit, dignam correctionem accipiat, ut ceteris negligentibus exemplum terroris præbeat.

De pontibus, ubi antiquitus fuerunt, renovandis.

XX. Ut ubi pontes antiquitus fuerunt, & in his locis, ubi tempore genitoris noſtri ipſo jubente diverſarum neceſſitatum cauſa facti ſunt, omnino abſque ulla dilatione ab his, qui eos tunc

tunc fecerunt, reſtituantur & renoventur, ità ut ad miſſam ſancti Andreæ reſtaurati fiant; niſi fortè aut ipſa operis magnitudo aut aquarum in quolibet mundatio hoc prohibeat. Aliter verò nullus qualibet occaſione hoc negligere aut differre præſumat, quin ad prædictum tempus completum fiat. Et Miſſi noſtri, quorum ſuperius mentionem fecimus., volumus ut renuntient, in quibus locis noſtra juſſio impleta, in quibus neglecta eſt, aut aliqua impoſſibilitate vel certa ratione delata.

De nonis & decimis.

XXI. De nonis quidem & decimis, unde & genitor noſter & nos frequenter, & in diverſis placitis admonitionem fecimus, & per capitularia noſtra, qualiter hæc obſerventur, ordinavimus, volumus atque jubemus ut de omni conlaborato & de vino & fœno fideliter & pleniter ab omnibus nona & decima perſolvatur. De nutrimine vero prodecima, ſicut hactenus conſuetudo fuit, ab omnibus obſervetur. Si quis tamen Epiſcoporum fuerit, qui argentum pro hoc accipere velit, in ſua maneat poteſtate, juxta quod ei & illi, qui hoc perſolvere debet, convenerit.

De operibus in reſtaurationem Eccleſiarum adimplendis

XXII. Similiter quidem de operibus in reſtaurationem Eccleſiarum, ſive in faciendo, ſive in redimendo Epiſcopalis potius ſequatur voluntas. Nullatenus tamen remaneat, quin, ſicut à nobis ſæpè juſſum eſt, hoc aut illud partibus Eccleſiarum perſolvatur. Et hoc omnbus notum ſit, quia quicunque negligenter exinde egerit, & coram nobis exinde negligens repertus fuerit, illud volumus omnino, ut ſubeat, quod in noſtro capitulari de hac re communi conſultu fidelium noſtrorum ordinavimus.

De Comitibus ut Miniſtris Eccleſiæ in ſuis miniſteriis adjutores ſint.

XXIII. Comites vero miniſtris Eccleſiæ in eorum miniſteriis, ut hoc pleniùs & de noſtris, & de ſe, & de ſuis hominibus obtinere poſſint, adjutores in omnibus ſiant. Et quicunque prima & ſecunda vice de his à Comite admonitus non ſe ſe correxit, volumus, ut per eundem Comitem ejus negligentia ad noſtram notitiam perferatur, ut noſtra auctoritate, quod in noſtro capitulari continetur, ſubire cogatur.

De Capitulis à Concellario palatii ab Archi-Epiſcopis & Comitibus accipiendis.

XXIV. Volumus etiam, ut Capitula, quæ nunc & alio tempore conſultu noſtrorum fidelium à nobis conſtituta ſunt à Cancellario noſtro Archi-Epiſcopi (a) & Comites eorum de propriis civitatibus modo aut per ſe aut per ſuos Miſſos accipiant, & unusquiſque per ſuam diœceſim ceteris Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, & aliis fidelibus noſtris ea tranſcribi faciant, & in ſuis Comitatibus coram omnibus relegant; ut cunctis noſtra ordinatio & voluntas nota fieri poſſit. Cancellarius tamen noſter nomina Epiſcoporum & Comitum, qui ea accipere curaverint, notet, & ea ad noſtram notitiam perferat, ut nullus hoc prætermittere præſumat. Vaſſi quoque & vaſſalli noſtri nobis famulantes volumus, ut condignum apud omnes habeant honorem, ſicut à genitore noſtro & à nobis ſæpe admonitum eſt.

De nominibus locorum, in quibus Miſſi Dominici legatione funguntur.

XXV. In Veſontio, quæ eſt Diœceſis Bernoini Archi-Epiſcopi, Heiminus Epiſcopus & Monogoldus Comes. In Mogontina, quæ eſt diœceſis Heiſtulfi Archi-Epiſcopi, idem Heiſtulfus Epiſcopus & Ruotbertus Comes. In Treviris Hetti Archi-Epiſcopus & Adalbertus Comes. In Colonia Hadaboldus Archi-Epiſcopus & Eemundus Comes. In Remis Ebbo Archi-Epiſcopus, quando potuerit; & quando ei non licuerit, Ruotadus Epiſcopus (b) ejus vice & Ruotfridus Comes ſint ſuper ſex videlicet

(a) Vide laudatiſſimam vigilantiam Ludovici Auguſti tam pro Executione Capitulorum Regiorum, quàm Canonum Eccleſiaſticorum, aliorùmque, quorum cuſtodia apud Cancellarium, qui ordinariè Archi-Capellanus Regis erat, ſanctiſſima fuit: ab his per Archi-Epiſcopos ad Epiſcopos, ab Epiſcopis ad omnes Clericos & populum notitia Capitularium Regiorum & Eccleſiaſticorum derivabatur, conſervabatur, & perpetuabatur.

(b) Sueſſioenſis, quia Ebba eo anno Converſione Daoorum occupabatur.

cet Comitatus, id eſt, Remos, Catalaunem, Sueſſionem, Silvanectem, Belvacum, & Laudunum. Super quatuor vero Epiſcopatus, qui ad eandem Diœceſim pertinent, id eſt, Noviomacenſem, Ambianenſem, Tarvanenſem, & Camaracenſem, Ragenarius Epiſcopus, (c) & Berengarius Comes. Senones Hieremias Archi-Epiſcopus & Donatus Comes. Rotomagum Willebertus Archi-Epiſcopus & Ingobertus Comes. Turonem Landrannus Archi-Epiſcopus & Ruotbertus Comes. Lugdunum, Tarentaſia, & Vienna Albericus Epiſcopus (d) & Richardus Comes.

De commemoratione ad legationem prædictorum Miſſorum pertinente.

XXVI. Commemoratio quid ad prædictorum Miſſorum legationem pertineat. Primò, ut conventum in duobus aut tribus locis congregent, ubi omnes ad eorum legationem pertinentes convenire poſſint; & omnibus generaliter notum faciant, qualis ſit eorum legatio; ſcilicet ad hoc ſe eſſe à nobis Miſſos conſtitutos, ut ſi quilibet Epiſcopus aut Comes miniſterium ſuum propter quodlibet impedimentum implere non poſſit, ad eos recurrat, & cum eorum adjutorio miniſterium ſuum adimpleat. Et ſi talis cauſa fuerit, quæ per eorum admonitionem emendari non poſſit, per eos ad noſtram notitiam deferatur. Et ſi fortè Epiſcopus aut Comes aliquid negligentius in ſuo miniſterio egerit, per iſtorum admonitionem corrigatur. Et omnis populus ſciat ad hoc eos eſſe conſtitutos, ut quicunque per negligentiam, aut incuriam, vel impoſſibilitatem Comitis juſtitiam ſuam adquirere non poterit, ad eos primum querelam ſuam poſſit deferre, & per eorum auxilium juſtitiam adquirere, & quando aliquis ad nos neceſſitatis cauſa reclamaverit, ad eos poſſimus relatorum querelas ad definiendum remittere. Ipſi verò Miſſi non ſine certiſſima cauſa vel neceſſitate huc illucque diſcurrant; niſi fortè quando tale aliquid in cujuslibet miniſterio ad legationem ſuam pertinente ortum eſſe cognoverint, quod eorum præſentiâ indigeat, & ſine illorum conſilio vel adjutorio emendari non poſſit. Inde tamen debent eſſe ſolliciti, ut propter illorum negligentiam nihil in ſua legatione incorrectum remaneat, ſed ubi certam & veram neceſſitatem cognoverint, noſtram juſſionem adimplere non negligant.

De hoc, quod per Miſſos Dominicos ea, quæ per Capitula ſtatuta ſunt, omnibus nota fieri debeant.

XXVII. Volumus etiam, ut omnibus notum ſit, quia ad hoc conſtituti ſunt, ut ea, quæ per capitula noſtra generaliter de quibuscunque cauſis ſtatuimus, per Miſſos nota fiant omnibus, & in eorum procuratione conſiſtant, ut ab omnibus adimpleantur. Et ubi fortè aliquo tali impedimento, quod per eos emendari non poſſit, aliquid de his, quæ conſtituimus ac juſſimus, remanſerit imperfectum, eorum relatu nobis ad tempus indicetur, ut per nos corrigatur, quod per eos corrigi non potuit.

Admonitio ad eos, qui legatione funguntur.

XXVIII. Noſſe vos credimus, quanti ſit ponderis legatio, quam vobis commiſimus, & quam ſit periculoſum tantæ rei curam negligere, quantam vos pro noſtra omnium communi ſalute ex noſtra obligatione ſuſcepiſſe non ignoratis. De qua re, cùm vos interrogaſſemus, non ſic nobis reſponſum eſt, ut in eo reſponſo ſufficere potuiſſet ad eam diſpoſitionem, quam rerum neceſſitas ad communem utilitatem pertinentium poſcere videbatur, vel quæ nobis aliquod ſecuritatis ſolatium afferre potuiſſet. Et hoc ideo veniſſe perſpeximus, quia anno præterito, quando Capitula legationis veſtræ vobis dedimus, cautè vos obſervare juſſimus, ne ſine cauſa his, quos honoratos eſſe volumus, aliqua fieret injuria. Quapropter volumus vobis notum facere, qualiter nunc Domino adjuvante eandem juſſionem noſtram debeatis adimplere. Volumus, ut Miſſi noſtri, quos ad hoc conſtitutos habemus, ut curam & ſollicitudinem habeant, quatenus unusquisque, qui rector à nobis populi noſtri conſtitutus eſt, in ſuo ordine officium ſibi commiſſum juſtè ac Deo placitè ad honorem noſtrum, ac populi noſtri

(c) Ambianenſis. (d) Lingonenſis.

ſtri utilitatem adminiſtret, in hunc modum cognoſcendi diligentiam adhibeant, ſi ea, quæ Capitulari noſtro, quod eis anno præterito dedimus, continentur, ſecundum voluntatem Dei ac juſſionem noſtram ſiant adimpleta. Itaque volumus, ut medio menſe Majo conveniant iidem Miſſi unuſquiſque in ſua legatione, cum omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ac Vaſſis noſtris, Advocatis noſtris ac Vicedominis Abbatiſſarum, nec non & eorum, qui propter aliquam inevitabilem neceſſitatem ipſi venire non poſſunt ad locum unum. Et ſi neceſſe fuerit, propter opportunitatem conveniendi, in duobus vel tribus locis, vel maximè propter pauperes populi, idem conventus habeatur, qui omnibus congruat. Et habeat unusquisque Comes Vicarios, & centenarios ſuos, nec non & de primis Scabineis ſuis tres aut quatuor. Et in eo conventu primum Chriſtianæ religionis & Eccleſiaſtici ordinis collatio fiat. Deinde inquirant Miſſi noſtri ab univerſis, qualiter unusquisque illorum, qui ad hoc à nobis conſtituti ſunt, officium ſibi commiſſum ſecundum Dei voluntatem ac juſſionem noſtram adminiſtret in populo, & quam concordes atque unanimes ad hoc ſint, vel qualiter viciſſim ſibi auxilium ferant ad miniſteria ſua peragenda. Et tam diligenter ac ſtudioſè hanc inveſtigationem faciant, ut omnem rei veritatem per eos cognoſcere valeamus. Et ſi aliqua talis cauſa ad eorum notitiam perlata fuerit, quæ illorum auxilio indigeat, ſecundum qualitates cauſarum, quæ in noſtro Capitulari continentur, tunc volumus, ut illuc pergant, & ex noſtra auctoritate illud corrigere ſtudeant.

Baluz. Tomo I. Capitular. pag. 631. & *ſeqq.*

Aquisgrani hoc Capitulare editum cenſet *Eckhartus Hiſtor. rerum Franc. L. XXVIII.* §. 222. Non Attiniaci, uti Sirmondus putabat. Rationem dat eam, quæ Cap. V. hujus Capitularis dicitur: " Scholæ ſane ad filios & miniſtros Eccleſiæ inſtruendos & edocendos, ſicut nobis in præ" terito tempore ad Attiniacum promiſiſtis, & vobis injunximus . . . non negligantur. " Annus ergo ſaltem ab Attiniacenſi Synodo effluxerat, antequam hoc Capitulare conderetur. Idem Cointius judicat.

CONCILIUM EPISCOPORUM AQUISGRANI.

Anno Chriſti DCCCXXV. Eugenii II. Papæ II. Ludovici Imp. XII.

ACTIO. Decretum de transferendo Corpore S. Huberti Leodio Andainum.

Poſtquam WALCANDUS Leodienſis Epiſcopus Andagium reſtituiſſet, & Canonicis ſublatis Monachos inſtituiſſet, & vitam regularem in eo in tantum promoviſſet; ut plures etiam ex ſuo Lamberti collegio illuc convolarent ad meliorem vitam: à quibus requiſitus, ut corpus S. Huberti illis ad devotionem & cultum concederet, " tri" bus annis eorum petitionem diſtulit. " Sed cùm ab ipſis Venerandis Viris " magnopere, ut id eis concederet, ex" igeretur; prudenti conſilio cuncta " peragens, ADEBALDUM (*a*) Vene" rabilem Virum Metropolitem ſuum " ſuper hac re conſuluit, qui & ipſe in " tanta re conſilium ſuum, ut decebat " ſummæ humilitatis virum, reputans " minimum, ratum duxit, ut una Chri" ſtianiſſimum atque orthodoxum Prin" cipem *Ludovicum* Imperatorem adi" rent, &, quæ eos pulſaret fratrum " peti-

(*a*) Hadabaldum, Metropolitam Coloienſem, interfuiſſe & præſediſſe huic Concilio Provinciali Authores teſtantur *Jonas Ep. Aurelianenſis de Translatione S. Huberti. Duchesne Tomo III: Scriptor. Franciæ pag.* 394.

" petitio, pariter edicerent. Qui & " ipſe glorioſus atque invictus Auguſtus " conſiderans rem pergrandem, atque " paucorum vires magnitudine ſui tran- " ſcendentem, ad *Concilium* Venerabile " Epiſcoporum, quod tunc temporis " apud Aquasgrani congregatum erat, " ſtatuit conferendum, & quid de his " eſſet agendum, à ſententia Sancti " Conventûs magnopere flagitandum. " Isdem autem venerabilis, ac prorſus " Deo amabilis Conventus, conſidera- " tis undique partibus, ſcilicet, qui, & " quam rem peterent, ſed & reverentia " Domini Confeſſoris, ſanxerunt, tot " religioſorum virorum voto, ſancti viri " oſſa committi, & in Monaſterio ſu- " pradicto, ubi religioſius honorarentur, " collocari.

" Quorum ſententiæ ſæpedictus " Pontifex obedientiam præbuit, conſi- " lio aſſenſit, & petentibus jam dictis " Viris Venerandis, Sanctiſſimi Viri " Huberti corpus attribuit. Nam anno " Ordinationis ipſius XVI: qui eſt In- " carnationis Dominicæ DCCCXXV. " XI. Kalend. Octobris ad beatiſſimi " Confeſſoris ventum eſt urnam, atque " à Sacerdotibus cum maxima reveren- " tia à loco ſepulturæ ejus effoſſa, indi- " démque cùm religioſi populi, gra- " dúsque Eccleſiaſtici frequentia in B. " Lamberti Eccleſiam Sancti Viri oſſa " ſunt transvecta, ubi triduo orationi- " bus & vigiliis proſecuta, pridie Ka- " lendas Octobris ad memoratum Mo- " naſterium cum loculo ſuo ſunt perlata, " ibidémque Chriſto annuente, ut tanto " Confeſſori competebat, ſunt decenter " condita.

Duchesne Tomo III. Scriptorum Franciæ. pag. 394.

Sanctus Hubertus poſt S. Lambertum Epiſcupus anno 709., ad ſoperos migravit annu 728, & in Sancti Petri tumulatus. Corpus ejus levatur à Karlomannu Rege annu 744, multisque honoribus afficitur. Tum Walcandus Epiſcopus de cunſenſu Regis Luduvici, & Metropolitani, & SYNODI, corpus idem in Andaginenſe Munaſterium tranſtulit, unde illi nomen remanſit. *Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, Autor coævus de Translatione S. Huberti Tungrenſis.*

PUBLICUS CONVENTUS OPTIMATUM ET SACERDOTUM CORAM AUGUSTO LUDOVICO PIO IN INGELHEIM CIRCA KAL. JUNII.

Anno Chriſti DCCCXXVI. Eugenii II. Papæ III. Ludovici Pii XIII.

Leo Centumcellenſis Epiſcopus, & Theophilactus Nomenclator ab Eugenio Papa directi ad Imperatorem, Ingelheimii excepti fuerunt.

ACTIO I. Baptiſmus Herioldi, Daniæ Regis & Familiæ.

II. Miſſio prima S. Anſgarii in Daniam ad prædicandum Evangelium.

III. Varia Capitularia de & pro Eccleſia.

HErioldus quidam Rex, qui partem Danorum tenebat, ab aliis ipſius Provinciæ Regibus, odio & inimicitiâ conventus, Regno ſuo expulſus eſt. Qui Sereniſſimum adiit Imperatorem LHudowicum (*circa Calendas Junii in Ingelheim*) poſtulans, ut ejus auxilio uti mereretur, quo Regnum ſuum denuo evindicare valeret. Qui eum ſecum detentum, tam per ſe, quàm per alios ad ſuſcipiendam Chriſtianitatem cohortatus, quod ſcilicet inter eos ità major familiaritas eſſe poſſet, Populúsque Chriſtianus ipſi ac ſuis promptiori voluntate in adjutorium ſic veniret, ſi uterque unum Dominum coleret: tandem gratia Divi-

Divina tribuente ad fidem convertit, & ſacro Baptiſmate perfuſum ipſe de ſacro fonte ſuſcepit, (*a*) ſibique in filium adoptavit. Quem cùm iterum ad ſua remittere vellet, ut ejus auxilio munitus Regni ſui fines repeteret; cœpit diligentius quærere, ſi quem invenerit ſanctæ devotionis virum, qui cum eo ire poſſet, eique continuò adhæreret, fierétque illi & ſuis ad corroborandam, ſuſcipiendámque fidem Domini Magiſter doctrinæ ſalutaris. De hoc itaque prædictus Auguſtus in publico Conventu (*in Saltz vel Ingelheim*) Optimatum ſuorum cum Sacerdotibus, cæteríſque fidelibus ſuis tractare cœpit, & ut ſibi aliquem ad tale opus & voluntarium & condignum invenirent, ſollicitius omnes rogare. Quod cùm univerſi abnuerent, nullatenus ſe quemquam ſcire dicentes tantæ devotionis virum, qui peregrinationem tam periculoſam pro Chriſti nomine ſuſcipere vellet. Extitit tunc temporis Venerabilis Abbas Monaſterii veſtri Walo, (*b*) qui memorato Imperatori dixit: unum ſe ſcire Monachum in Monaſterio ſuo, qui multo ardore circa Divinam Religionem ferveret, ac pro Dei nomine multa pati deſideraret, cujus quoque pariter inſtitutionem ac mores laudavit, & quod ad hoc opus eſſet ſatis idoneus, indicavit. Sed tamen ſe neſcire teſtatus eſt, utrum ad hanc peregrinationem tolerandam voluntarius eſſet. Quid plura? jubente Rege evocatur ad Palatium: cui Abbas cuncta, quæ acta & dicta ſunt, retulit, &, ad quid vocaretur, aperuit. Qui ſe ad ſervitium Dei in omnibus, quæ ei cauſâ obedientiæ injungerentur, paratum eſſe reſpondit. Deductus itaque ad præſentiam Auguſti, cùm ab ipſo interrogaretur, utrum pro Dei nomine ad prædicandum in gentibus Danorum comes fieri vellet Herioldi? omninò ſe velle conſtanter reſpondit.

Philippus Cæſar in Triapoſtolatu Septentrionis, in vita S. Auſgarii pag. 57. 58.

(*a*) *Biographus Ludovici Pii ad hunc annum.* Juditha Matrina Reginæ Danorum. Carolus Puer Regius, Patrinus Filii Herioldi Regis Danorum: Palatini Cæſarei Patrini Palatinorum Regis Daniæ. *Theganus de geſtis Ludovici Pii*, & *Eginhardus in Annalibus. Ermoldus Nigellus* fuſiſſimè & accuratiſſimè hoc factum exponit.

Ingelheimii baptizatum Herioldum, & quidem ab Epiſcopo Wurceburgenſi Wolfgario, credidit *Eckhartus Tomo II. Hiſtor. Franc. L.* 28. §. 23. etſi Annales Laureshamenſes, & Biographus Ludovici Pii Moguntiæ ad S. Albanum baptizatum Herioldum cum ſuis narrent; ſed *Ermoldus Nigellus*, & *Theganus* præferendi videntur, qui Ingelheimii factum indicant.

(*b*) Wala ſcribunt alii, Gallicæ Corbeiæ Abbas, & Autgarius Monachus ejuſdem Comes.

Comitia in Ingelheim alia menſe Octobri habuit Imperator, ſeu Conventum populi generalem hoc anno 826, diverſum ab eo, quem menſibus Majo & Junio in eodem Palatio Ingelheimenſi celebravit.

CAPITULA
DOMINI HLUDOVICI
IN INGILENHEIM
APOSTOLICA AUCTORITATE ET SYNODALI SANCTIONE, OMNIUM CLERICORUM AC LAICORUM GENERALITER CONSENSU ATQUE HORTATU DECRETA.

De his, qui rapinas infra regnum faciunt.

I.

Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam noſtro fideli ejusque homini aliquod vi abſtulerit, in triplo cui aliquid abſtulerit legibus componat, & inſuper bannum noſtrum, id eſt, ſexaginta ſolidos nobis perſolvat. Poſtmodum vero ante nos à Comite adducatur; ut in baſtonico retruſus, uſque dum nobis placuerit, pœnas luat. Nam ſi publicè actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta Sanctorum Canonum Sanctionem. Si vero occultè, Sacerdotum conſilio ex hoc agat pœnitentiam;

tiam : quoniam raptores : ut ait Apoſtolus , niſi veram egerint pœnitentiam, regnum Dei non poſſidebunt. Qui verò de rebus Eccleſiarum aliquid abſtulerit , gravius judicetur : quia Sacrarum rerum ablatio ſacrilegium eſt , & ſacrilegus vocatur , qui ex eis aliquid abſtulerit , aut rapuerit. Infames quoque tales perſonæ uſque ad ſatisfactionem Eccleſiæ , quam læſerunt , ſunt habendæ.

De Sacerdotibus & Levitis, atque Monachis interfectis, vel debilitatis.

II. Si quis Sacerdotem vel Levitam aut Monachum interfecit vel debilitaverit , juxta ſtatuta priorum Capitulorum, quæ legi Salicæ ſunt addita , componat, & inſuper bannum noſtrum , id eſt , ſexaginta ſolidos nobis perſolvat , & arma relinquat , atque in Monaſterio diebus vitæ ſuæ ſub ardua pœnitentia Deo ſerviat , nuſquam poſtmodum ſæculo vel ſæcularibus militaturus neque uxori copulaturus.

De his , qui Epiſcopo aliquam injuriam vel dehonorationem fecerint.

III. Si quis Epiſcopo aliquam injuriam aut injuſtam dehonorationem fecerit , de vita componat , & omnia , quæ habere viſus fuerit , Eccleſiæ, cui præeſſe dinoſcitur, integerrimè ſocientur , & nobis in triplo bannus noſter , id eſt , ſexaginta ſolidi perſolvantur , aut ipſe in ſervitio fiſco noſtro ſerviturus ſemper ſocietur uſque ſe redimere in triplo juxta Wirigildum ſuum potuerit. Sancta vero Eccleſia in Sacerdotibus conſtat. Idcirco magna pœna plectendi ſunt , qui Epiſcopis vel reliquis Sacerdotibus injuriam vel contumeliam fecerint. Nam detractatio Sacerdotum ad Chriſtum pertinet , cujus vice legatione in Eccleſia funguntur.

De religioſa muliere decepta , id eſt , veſte mutata , vel religionem profeſſa.

IV. Si quis rapuerit , aut ſollicitaverit , vel corruperit religioſam feminam , bona amborum Eccleſia vindicet , in qua talis mulier habitavit. Ipſi tamen capitali periculo ſubjiciantur. Quod ſi hoc mulier non conſenſit , cum ſuis rebus Monaſterii ditionibus tradatur. Si vero Comes ipſius pagi , unà cum conſilio ſui Epiſcopi, in cujus parochia tale ſcelus commiſſum eſt , hoc vindicare neglexerit , honore careat , & cingulum amittat , atque publica pœnitentia multetur , & inſuper Wirgildum ſuum fiſci viribus dare compellatur.

De blaſphemia in Deum.

V. Si quis quolibet modo blaſphemiam in Deum jactaverit, ab Epiſcopo vel Comite pagi ipſius carceri uſque ad ſatiſfactionem tradatur , ut publica pœnitentia multetur , donec precibus proprii Epiſcopi publicè reconcilietur , Eccleſiæque gremio Canonicè reddatur.

De his, qui in domo ſua oratorium fecerint.

VI. Qui in domo ſua oratorium habuerit , orare ibidem poteſt. Miſſas tamen in eo celebrare non audeat , nec agere cuiquam permittat , ſinè permiſſu ; vel dedicatione Epiſcopi loci illius. Quod ſi fecerit , domus illius fiſci viribus addicatur. Comes vero, qui hoc cognovit , & non prohibuit , publica pœnitentia multetur.

De privilegiis Eccleſiarum , & Clericorum non corrumpendis.

VII. Ut privilegia , quæ Eccleſiis, & Clericis ab anteceſſoribus noſtris, vel nobis conceſſa ſunt, ſemper maneant incorrupta.

Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 647. & Lib. VI. Capitularium Benedicti Levitæ Cap. XCVII.

Kalendis Junii Menſis ad Ingelheim venit, ibidémque illi Conventus populi ſui, ſecundùm quod præceperat, occurrit in eodem Placito ſecundùm morem ſuum , multa, quæ Eccleſiæ eſſent, utilia admonuit, ſtatuit ac definivit, Legationéſque tam à Sancta Sede Romana, quàm à monte Oliveti per Dominicam Abbatem perlatas ſuſcepit, audivit, abſolvit Hludovicus Pius Imp. *Biographus Ludovici Pii,* unde *Sirmondus ad hunc annum refert.*

SYNODUS IN WALACRIA (*a*)

SUB S. FRIDERICO EPISCOPO ULTRAJECTINO. (*b*)

SUMMARIUM. S. Fridericus ipſus navigat in Walachriam, evangelizat Chriſtianæ Legis conjugium, damnat illicitas nuptias, mittit præcones per Inſulam: Convertuntur Walachri; abjiciunt perperam nuptas; agunt impoſitam ab Epiſcopo pœnitentiam.

N. 22. FRidericus, Ultrajectenſis Epiſcopus, ſalutatis ex ordine fratribus Domus Ultrajectinæ, navem conſcendit & vento proſpero, ut libuit, Walachram applicuit, ingrediénſque Inſulam perrexit ad Eccleſiam, & interim vir dictus in pratis ſuum juſſit figi tentorium, quem, dum incolæ illius viderent adeſſe Patriæ, multi, quibus ſana fuerat mens, undeque confluxerunt ad eum, & cum honore condigno ſuſceperunt: plurimique vero ſupradictis *inceſtorum conjugiorum* polluti criminibus adverſus eum jam arma parabant velut ad prælium, dicentes illum interimi, ſi ipſis aliquid faceret incommodi. Hoc dum ad Præſulis perveniſſet auditum, ſanctam cunctis juſſit annuntiari Synodum, & quicunque non veniret, ſe ſciret excommunicandum, & poſt vitæ tranſitum, æternum ſupplicium minabatur. At illi, cùm iſta pro nihilo dicerent, & in perverſitate ſua permanerent, ſoli Seniores ad ſanctam venerunt Synodum, & in omnibus, ut juſtum fuerat, extiterunt obedientes.

N. 23. Beatus autem Pontifex, ut vidit indurata corda eorum, & ſe fruſtra in acquiſitione eorum laborare, flendo omnes, qui aderant, ſuppliciter rogabat ſenes, ut in deſtruendis tam inviſis conjugiis, quam melius poſſent, adjutores exiſterent, & Domino talentum duplicatum offerrent. Quod illi complentes ubique perrexerunt, ſupradictos admonentes & poſtulantes, ut ita non facerent, ſed veniam Epiſcopi, cui ad regendum erant commendati, quærerent, & culpabiles ſe in omnibus redderent, ne, ſi forte hæc negligerent, Dominus plagis aut in barbaris, aut aliis in peſtibus, vel in fame totam illam conſumeret terram, eo quod illum ſuperpoſitum illis deſpicerent Paſtorem. Ipſe enim cum Clericis in Sancta remanſit Eccleſia, gemitibus inenarrabilibus orans & deprecans Dominum, ut aperiret corda illorum, & daret eis ſenſum agendi pœnitentiam, ac bono in opere permanendi conſtantiam, ne poſt emendationem ſcelerum, veluti canes, redirent ad vomitum.

N. 24. Tunc ejus oratio exaudita eſt pro certo: nam die ſequenti illo cum Clericis de Divinis ſermocinanti Scriptura, ex Villis per gyrum fit ad eum populi concurſio maxima, quærens ex eodem veniam, & promittit dignam de omnibus agere pœnitentiam. Præſul de talibus continuo mirum in modum lætus effectus, Sanctam intravit Synodum, & dixit eis, nullam poſſe agere dignam pœnitentiam niſi priùs relinquerent, & execrarent conjugia, & juramine firmarent, ne ea poſt hæc repeterent. Quod dum cuncti devotè peregiſſent, & jam pœnitentiam (*nempe ab Epiſcopo impoſitam*) ſuſciperent ſecundum conſilium, Vir Dei per aliquos inibi manſit dies, docens eos illa, quæ ſunt Dei. Ut autem inde abiit, magnæ ſanctitatis ad cuſtodiendam plebem illic reliquit Presbyteros, valedicénſque omnibus ordinatim, ſuos in redeundo luſtravit Parochias, cunctíſque bene diſpoſitis Trajectum venit.

Ex Codice MS. triplici ediderut Hagiographi Antwerpiani hanc vitam S. Friderici ad diem 18. *Julii pag.* 464. *Tomo IV. Julii.*

SYNO-

(*a*) Walacria Walkeren, Inſula eſt Zeelandiæ Provinciæ, cujus urbs præcipua Middelburgum, diſtat Ultrajecto minimum viginti quatuor milliaribus Gallicis communibus.

(*b*) Fridericus Ultrajectinus circa annum 826. fuit donatus Epiſcopatu Ultrajectino à Ludovico Pio Augusto, & circa annum 838. martyrium ſubiiſſe creditur ab Hagiographis Antwerpienſibus *ad diem* 18. *Julii in actis Sanctorum pag.* 463.

SYNODUS IN EHINGEN.

Anno Chriſti DCCCXXVII. Gregorii IV. Papæ I. Ludovici Pii Imp. XIV.

Hitto, Friſingenſis Antiſtes, Synodum publicam celebravit in loco Ehingas nuncupato, & traditionem ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ Cathedralem factam per Wicharium Presbyterum nomine Epuchonis acceptat X. Kal. Junias, Indict. V.

DUm veniſſet Hitto venerabilis Antiſtes ad illo loco, nominato Ehingas, Synodum habere, cum ſuis Parrochianis, eisque viam vitæ ſalutis æternæ oſtendere, ut duces eſſe poſſint earum ovium, qui regimine illorum ſubjecti conſiſtunt, ibique quidam homo veniens nomine Epucho, in præſentia Hittonis Epiſcopi, & Ellanti judicis, ſeu Oadalſcalhi Comitis, & tradidit in illo loco, qui dicitur Alhmuntingas, pro Wicharium Venerabilem Presbyterum, quod illi Pater ejus, & ſui Anteceſſores dimiſerunt in proprium, ſeu quidquid ibi habere videretur in ipſo Vico, in Capſa Sanctæ Mariæ ad Frigiſienſe ad illo Sede, ut ſtatim de iſto die præſente ibidem firmiter permaneret in poteſtate, & in ſervitio Sanctæ Mariæ, ut nulla perſona poſt iſta traditione poteſtatui Sanctæ Mariæ, & ipſe Eupucho contraplacitabat cum ſuo Wadio omnem queſtionem, quam habuit ad illo Vico contra Irminfridum Advocatum Hittonis Epiſcopi, ut deinceps alius nullus homo prælocutionem haberet de illa cauſa ad ipſa Caſa Dei. Iſti ſunt teſtes illius placiti per aures tracti: Ellanperht Judex, Oadalſchalh Comis, Irminfrid, Odolt, Eigil, Kepahoh, Heriperht, Adalker, Tuto, Willihelm, Cotafrid, Regino, Einheri, Heipo, Kerhart, Reginpald, Cozolt, Sigiwart, Tetti, Maho, Oadalker, Managolt, Iſaac, Treſo, Wolſperth, Wicco, Fridarich, Wichelm, Frumolt, Rihperht, Liuto, alius Rihperht, Adalpert, Reginolt, Rihdeo, Mootheri, Ratolf, Cotadeo, Manno, Ampricho, Liuthart, Chuniperht, Paldachar, Tozi, Iſanpert, Iſancrim, Erchanolf, Sulman, Cundpald, Alawih, Cundhart, Egino, Adalcrim, Sigilo, Tetti, Engilrih. Actum hoc ad Ehingas in X. Kal. Junias, anno Hloduwici Imperatoris ſui XIV. Indict. V. Ego quidem Undeo indignus Diaconus ſcri[illegible] hanc Cartulam ex juſſu Hittonis Epiſcopi. Illius traditionis Fidejuſſor fuit Cotaperht.

Meichelbeck Hiſtor. Friſing. Tom. I. Part. II. Inſtrum. DIII. pag. 265.

ACTIO II.

SYNODI FRISINGENSIS AD EHINGAS.

Hitto, Epiſcopus Friſingenſis, in Synodo publica acceptat cenſum ſibi ſolutum ex hæreditate donata ab Fritilone Presbytero. III. Idus Majas.

NOtitia de traditione, quam jam olim Fritilo Presbyter fecit, quicquic habuit ad Priſingas propriæ hereditatis, vel adquiſitonis jam priſcis temporibus firmiter tradidit ad Frigiſingas, & annis ſingulis cenſum perſolvit ad domum Sanctæ Mariæ, hoc ſunt denarios XX. & iſti ſunt, qui viderunt, quod ad Chingas in publico Synodo in manus Hittonis Epiſcopi ipſum cenſum perſolvit. Anzo Comes, Rumolt, Reginperht, Willipato, Pilligrim, Paldachar,

dachar, Willihelm, Einheri, Hitto, Liutperht, Hrodperht, Kepahoh, Eigil, Wicco, Rihperht, Pezi, Sigilo, Waltheri, Tozi, Sigimot, Lantperht, Heimo, Reginhart, Friduperht, Irminfrid, Oadalker, Aroadilo, Roteſcalc, Wichelm, Otperht, Choanrat. Hoc factum eſt in IV. Idus Majas.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Tom. I. Part. II. Inſtrum. DLXVI. p. 296.

SYNODUS FRISINGENSIS AD EHINGAS.

Anno Chriſti DCCCXXVIII. Gregorii IV. Papæ II. Ludovici Imp. XV. Indict. V.

Ellanpurc & Engilpurc, Sanctimoniales fœminæ, traditionem hæreditatis ſuæ ad Friſingas coram advocato Epiſcopi confirmant in Congregatione publica Synodi.

IN nomine Domini. Notum ſit omnibus fidelibus, quia congregatio publico Synodo ad Ehingas, ibique in preſentiam venit quædam Sanctimonialis femina nomine Engilbur ſe reclamans dicendo pro traditionem, quam Mater ejus Ellanpurc, & ipſa Engilpurc de propria hereditate ad Frigiſingas fecerunt, in loco, quæ dicitur ad Lauppah, quia nepos eorum nomine Wicheri Presbyter eas abicere voluiſſet, ſed benignus Pontifex Hitto perdonabat illis, quamdiu vixiſſent. Et contra dicebat Wichario Presbytero, ut nec in ipſa Eccleſia non oråſſet niſi per licentiam eorum. Et ipſa Engilpurc mox cenſum reddidit in manus Advocati Epiſcopi cui nomen Spulit, tres denarios, & ità annis ſingulis ſpopondit reddere. Iſti ſunt, qui viderunt, & audierunt: Paldachar Chuniperht, Oadalſcalch, Irminfrid, Engilperht Liutperht, Oadalperht, Hegilo, Cotefrid, Heriperht, Oadalrih, Ambrico, Kernod, Hroadleoz, Cozolt, Sigiprant, Otperht, Deotrih, Sigilo, Hunperht, Mahho, Liutprant. Actum eſt hoc in XIV. Kal. Junias indictione V. (*a*) anno Hludowici Imperatoris XV. Et ego Cozroh indignus Presbyter conſcripſi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Tom. I. Part. II. Inſtrum. DXXXVI. p. 281.

(*a*) Anno 828. & Ludovici Imp. XV. currebat Indictio VI. uſque ad Septembrem, quo inchoabatur Indictio VII: ſed noluimus Inſtrumentum corrigere: idem obſerva in duabus aliis chartis anni Imperii Ludovici XV.

ACTIO II. EJUSDEM SYNODI FRISINGENSIS AD EHINGAS.

Hitto, Friſingenſis Epiſcopus, hæreditatem Denchilonis, quæ eſt in loco Dornakindorf, domui Cathedrali Sanctæ Mariæ donatam acceptat VI. Kalendas Julias.

PAteat cunctis agminibus Chriſtianis in Provincia Bajowarie, fidelibúſque viris in ea manentibus, quòd ego quidem Denchilo jam olim tradidi propriam hereditatem meam cum omni conqueſtu meo in loco, quæ dicitur Dornakindorf, ad Domino Sanctæ Mariæ Frigiſienſis, ut ibidem finmiter permaneat. Nunc quoque ego ipſe talem proprium, quod ibi habere videor, die præſente illud dimitto in manus Hittoni venerabilis Epiſcopi, ad ipſa cauſa Dei, ut deinceps ibidem in ſervitio, & in poteſtate Sanctæ Mariæ permaneat.

Actum

Actum eſt hoc ad Ehingas, quando Sancta Synodus ibi fuerat congregatus, in XVI. Kalendas Julias anno Hludowici Imperatoris XV. Indictione V. Iſti ſunt, qui hoc viderunt, & traditionem iſtam teſtimonio confirmare debent: Reginperht, Piligrim, Hercwart, Alawih, Uro, Wicco, Marcho, Mahtuni, Heriperht, Rihperht, Hatto, Cundhart, Adalhart, Heimperht, Raganhart, alius Adalhart, Altrih, Altolf, Oadalker, Wicperht, Isker, Urolf, alius Reginperht.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Tom. I. Part. II. Inſtrum. DXVIII. p. 273.

ACTIO III.

SYNODI FRISINGENSIS AD EHINGAS.

Hitto, Epiſcopus Friſingenſis, Synodo congregata in loco Ehingas, acceptat traditionem factam à Tutone pro Eccleſia ſua Friſingenſi Cathedrali, quæ eſt Domus Sanctæ Mariæ, XVI. Kal. Julias. Indict. VI.

DUm & omnibus non habetur incognitum, ſed multis in hac Provincia nobilibus viris commorantibus bene cognitum eſt, quòd Tuto tradidit curtiferam unam, & talem proprium, quicquid ibidem habuit in eo lolo, quæ dicitur Heriperhteshuſir in capſa Sanctæ Mariæ ad Frigiſingas Hittone Venerabili Epiſcopo preſente, & ſtatim dimiſit ad ſervitio Sanctæ Mariæ, quod ibidem habere videretur. Hæc ſunt teſtes: Reginperht, Piligrim, Heriwart, Alawih, Uro, Wicco, Marcho, Hatto, Mahtuni, Heriperht, Cundhart, Adalhart, Heimperht, Kaganhart, alius Adalhart, Altrih, Altolf, Oadalker, Wicperht, Isker, Urolf, alius Reginperht. Actum eſt hoc ad Ehingas, quando Sancta Synodus ibidem congregata fuerat; in XVI. Kalendas Julias anno Hludowici Imperatoris XV. Indictione V.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Tomo I. Part. II. Inſtrum. DXIX. pag. 273.

ACTIO IV.

SYNODI FRISINGENSIS.

Hitto ratam habet traditionem hæreditatis in locis Crazzun & Erlapach, factam à Rihpaldo Presbytero XII. Kal. Octobris, anno quo filius ejus Hludovicus, Germaniæ & Bavariæ Rex, cum conjuge in Bajowaria rediit. Indict. VII. à 1. 7bris incboata.

COgitans enim cogitavi pro remedium animæ meæ ego Rihpald Presbyter firmiter tradidi ad domum Sanctæ Mariæ, quicquid propriæ hereditatis, vel adquiſitionis habui in duobus locis nominatis ad Crazzun, & ad Erlapach, hoc totum & integrum cum mancipiis & pecoribus, & cum omnibus ad ipſis locis pertinentibus, preter mancipium I. condonavi, & firmiter tradidi. Hoc factum eſt in publico Synodo ad Frigiſingas, anno Incarnationis Domini DCCCXXVIII. Hludowici Imperatoris anno XV. anno, quo Filius ejus Hldowicus Rex cum conjuge (a) in Bajowaria rediit, Indictione VI. Et iſti teſtes per aurestracti: Juſip, Eginolf, Deothart, Pilgrim, Reginperht, Reginpald, Hahkis, alius Reginpald, Mahho, Reginperht, Karuheri, Juto, Reginolf, Amalrih, Reginhart, Williheri, Amalo, Lanto, Hroadperht, Arbeo, Sigiwart, Engilrih, Heriwic, Sigilo, Snelhart, Mejol, Kerhart, Cundheri, Starcholf, Pezzi, Wogo, die menſis factum XII. Kal. Octobris, Et ego Cozroh indignus Presbyter juſſione Hittonis Epiſcopi conſcribſi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Tom. I. Parte II. Inſtrumento DXXIX. pag. 277.

F LU-

(a) Hemma.

LUDOVICI PII
IMPERATORIS
CAPITULARE. (a)

Anno Chriſti DCCCXXVIII. Gregorii IV. Papæ II. Ludovici Pii XV.

De iis, quæ Aquiſgrani privato in placito ſub finem anni DCCCXXVIII. conſtituit, quando & Concilia Epiſcoporum quatuor in locis fieri juſſit, & Miſſos Dominicos per univerſum Regnum delegavit.

INDEX CAPITUM.

I. Qualiter Conventus Epiſcoporum fieri debeat.
II. Capitula ab Epiſcopis in eisdem Conciliis tractanda.
III Epiſtola, quæ generaliter populo eſt legenda.
IV. Capitula ad inſtructionem Miſſorum.
V. Capitula, quæ volumus, ut diligenter inquirant.
VI. Capitula propter interrogationem Miſſorum conſtituta, & ſub tribus diſtinctionibus ordinata.

I. De eo, qui ſine conſenſu Epiſcopi Presbyterum de Eccleſia ejecerit, vel conſtituerit.
II. De Eccleſiis inter hæredes diviſis.
III. De deſtructione Eccleſiarum.
IV. Ne de manſo Eccleſiæ dato contra ſancita ſervitium exigatur.
V. De nonis, ac decimis, quas quidam dare negligunt.
VI. De eo, qui decimam dare neglexerit Eccleſiæ, cujus eſſe debet, alterique Eccleſiæ eam dederit.
VII. De decimis à populo dandis.
VIII. De veſtitura XXX. annorum, ſive de rebus Eccleſiæ, quæ per triginta annos poſſeſſæ fuer.
IX. De his, qui Eccleſias reſtaurare negligunt, de rebus, quas in beneficium habent.
X. De his, qui agros Dominicatos excolere negligunt, ne nonas ex eis perſolvant.

VII. Item alia Capitula.

I. De eo, qui beneficium deſertum fecerit.
II. De malis Scabinis ejiciendis.
III. De melioribus & veracioribus eligendis.
IV. De Scabinis, qui propter munera & amicitiam injuſtè judicant.
V. De legitimis & rationabilibus commutationibus Eccleſiarum Dei.
VI. De eo, qui probatus fuerit teſtes in perjurium ſcienter induxiſſe.
VII. De diſcordibus hominibus.
VIII. Ut nummos bonos nullus reſpuat.
IX. De malis, quæ à fiſcalinis fiunt.
X. De collectis malis omnimodis prohibendis.
XI. Ut pontes publici, qui deſtructi fuerint, iterum exſtruantur.
XII. De examine aquæ frigidæ.
XIII. De reverſione Comitis & pagenſium, de hoſtili expeditione, ut eo die ſuper XL. dies ſit bannus reciſus.
XIV. De audientia Regis: & ut Comites & Miſſi Dominici maximam curam habeant pauperum.
XV. De inferenda à Vicariis, vel aliis Miſſis Comitum exigenda.

VIII. Ca-

(a) Civilia ſeu politica negotia multa & gravia in Conciliis Aquiſgranenſibus actitata fuiſſe non ignoramus; uti punitos perduelles, vitâ condonatâ, nimiâ & poſt noxiâ indulgentiâ: Miſſos Legatos Conſtantinopolim Halitgarium Cameracenſem Epiſc., & Ansfridem Abbatem Nonantulanum novimus: nos ſola Eccleſiaſtica Synodos & Clerum ſpectantia edimus. Dici poteſt idem Conventus *Comitialis & Conciliaris.*

VIII. Capitula, quæ pro lege habenda ſunt.

I. De honore Eccleſiarum, de homicidiis in Eccleſiis, vel in earum atriis commiſſis.

II. De eo, qui propter cupiditatem rerum quemcunque propinquorum ſuorum interfecerit.

III. De cujuslibet propria uxore dimiſſa, vel ſine culpa interfecta.

IV. De eo, qui res alienas, cuilibet homini vendiderit.

V. De placitis à liberis hominibus obſervandis.

VI. De liberis hominibus ad teſtimonium recipiendis.

VII. Ut inquiratur de iis, qui in exercitalem ire poſſunt expeditionem, vel qui fidelitatem necdum promiſerunt.

VIII. De faidis coërcendis.

IX. Capitula ad generalia Capitula reſervata.

X. Alia Capitula ad inſtructionem Miſſorum.

I.

Qualiter Conventus Epiſcoporum fieri debeat.

ANno ſexto decimo (*a*) regnante Domno noſtro Hludouvico, Conventus Epiſcoporum debet fieri in quatuor locis, id eſt, in *Mogontiaco*, in quo iſti Archi-Epiſcopi cum eorum Suffraganeis convenire debent, Autgarius, (*b*) Hadebaldus, Hetti, Bernuinus. In Pariſio Ebbo, Ragnoardus, Latramnus, Archi-Epiſcopus Senonis qui fuerit, cum eorum Suffraganeis. In Lugduno Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agericus cum eorum Suffraganeis. In Toloſa Notho, Bartholomæus, Adalelmus, Aiulfus, cum eorum Suffraganeis. In quibus Conventibus tractare, quærere, & cum Dei adjutorio invenire debent, de cauſis ad Religionem Chriſtianam, & eorum curam pertinentibus: & quid à Principibus & reliquo populo, vel ità, ut Divina auctoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte, vel ex toto dimiſſum ſit, ut non teneatur. Deinde quid in ipſorum, qui paſtores populi conſtituti ſunt moribus, converſatione, & actibus, inveniri poſſit, quod Divinæ Regulæ atque auctoritati non concordet: ſimúlque invenire, quæ occaſiones in utroque ordine id effecerint, ut à recto tramite deviaſſent. Et quidquid ab eis de his cauſis inventum fuerit, tam ſolerti cura cuſtodiatur, ut nullatenus ad aliorum notitiam pervenire permittant ante tempus conſtitutum. Et ideo unus Notarius inter omnes eligatur, qui quod ipſi invenerint, ſubtiliter deſcribat, & ſub juramento conſtrictus fideliter conſervet. (*c*)

II.

Hæc Capitula ab Epiſcopis in eiſdem Conciliis tractanda ſunt.

I. DE decimis, quæ ad Capellas Dominicas dantur, & hominibus, qui eas habent, & in ſuos uſus convertunt.

II. De fœminis, quæ in quibuſdam locis irrationabiliter velamen ſanctum ſibi imponunt.

III. Similiter de monaſteriolis puellarum in Legatione Autgarii, in quibus nullus ordo bonæ converſationis tenetur.

IV. De monaſteriolis etiam diverſis in Miſſatico Alberici.

V. De judicio aquæ frigidæ.

VI. De his, qui uſuris inſerviunt.

VII. Volumus, atque jubemus, ut Miſſi noſtri diligenter inquirant, quanti homines liberi in ſingulis Comitatibus maneant, qui per ſe poſſunt expeditionem facere, vel quanti de his, quibus unus alium adjuvet: quanti etiam de his, qui à duobus tertius adjuvetur, & præpa-

(*a*) Annus XVI. Ludovici eſt Chriſti XXIX. & Indict. VII, igitur anno 828. eſt ſtatutum, ut anno 829. fiant Concilia.

(*b*) Autgarius, Moguntinus. Hadebaldus, Colonienſis. Hetti, Trevereoſis. Bernuinus, Veſontionis Archi-Epiſcopi.

(*c*) In Codice Sancti Remigii adduntur hæc: *Volumus etiam ipſorum Conventum fieri octabas Pentecoſten; Miſſi vero noſtri ſuam incipiant Legationem peragere octabas Paſcha.*

præparetur: nec non de his, qui à tribus quartus adjuvetur & præparetur, ſive de his, qui à quatuor quintus adjuvetur & præparetur: ut eandem expeditionem exercitalem facere poſſint: & eorum ſummam ad noſtram notitiam deferant.

III.

EPISTOLA

QUÆ GENERALITER POPULO EST LEGENDA.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri JEſu Chriſti, Hludouvicus & Hlotharius Divina ordinante providentia Imperatores Auguſti, omnibus Fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris.

RECordari vos credimus, qualiter *hoc anno* conſilio Sacerdotum & aliorum fidelium noſtrorum generale jejunium per totum Regnum noſtrum celebrare juſſimus, Deúmque tota devotione depoſcere, ut nobis propitiaret, in quibus illum maximè offenſum habemus, nobis manifeſtare, & ut ad correctionem noſtram neceſſariam tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus ſiquidem tempore congruo placitum noſtrum generale habere, & in eodem de communi correctione agere: & ità Deo miſerante fieret, niſi commotio inimicorum, ſicut noſtis, præpediſſet. Sed quia tunc fieri non potuit juxta voluntatem noſtram, viſum nobis fuit præſens placitum cum aliquibus ex fidelibus noſtris habere; & in eo de his, quæ propter prædictum impedimentum remanſerunt, qualiter ad effectum pervenirent, Domino adjuvante conſiderare. Quapropter noſſe volumus ſolertiam veſtram, quod in iſto præſenti placito cum fidelibus noſtris conſideravimus, ut primò omnium Archi-Epiſcopi cum ſuis Suffraganeis in locis congruis tempore opportuno convenirent, & ibi tam de ſua, quàm de omnium noſtrum correctione & emendatione ſecundùm Divinam auctoritatem quærendo invenirent, & nobis atque fidelibus noſtris ſecundùm miniſterium ſibi commiſſum annuntiarent. Item conſideravimus, ut Miſſos noſtros per univerſum Regnum noſtrum mitteremus, qui de omnibus cauſis, quæ ad correctionem pertinere viderentur, quanto potuiſſent ſtudio, decertarent; & quidquid poſſibile invenirent, per ſemetipſos noſtra auctoritate corrigerent, & ſi aliqua difficultas in aliqua re eis obſiſteret, ad noſtram notitiam deferre curarent. Quapropter volumus, ut vos omnes propter communem ſalutem & regni honorem, ac populi utilitatem, obedientes & adjutores Miſſis noſtris in omnibus pro viribus eſſe non negligatis, ſimúlque ſciatis ob hanc cauſam nos velle per ſingulas hebdomadas uno die in Palatio noſtro ad cauſas audiendas ſedere: ut per hunc aut illum Comitem, & providentia Miſſorum, & obedientia populi manifeſtiùs appareat. Et ut hæc omnia ſucceſſum habeant, volumus, ut generale triduanum jejunium ſecunda feria poſt Octabas Pentecoſtes celebrandum indicetur, & generaliter ab omnibus cum ſummâ devotione obſervetur; Et quia undique inimicos Sanctæ Dei Eccleſiæ commoveri, & Regnum à Deo nobis commiſſum infeſtare velle cognoſcimus; præcipimus, atque jubemus, ut omnes homines per totum Regnum noſtrum, qui exercitalis itineris debitores ſunt, benè ſint præparati cum equis, armis, inſtrumentis, carris, & victualibus, ut quocunque tempore eis à nobis denuntiatum fuerit, ſine ulla mora exire, & in quamcunque partem neceſſitas poſtulaverit, pergere poſſint, & tamdiu ibi eſſe, quamdiu neceſſitas poſtulaverit.

IV.

Hæc ſunt Capitula ad inſtructionem Miſſorum.

DIcendum eſt illis, quia neceſſe eſt, ut intelligamus omnes communiter, quale periculum nobis immineat, in eo maxime, quod in noſtra negligen-

tia tanta & talia, per quæ Deus offendi potuit, & honor & honeſtas regni decreſcere, adhuc autem etiam aliam intellectam habemus negligentiam ex priori occaſione natam: id eſt, quod ipſa legatio non ita peracta fuit, ſicut ipſa neceſſitas depoſcebat; quanquam ex parte vos dicatis nos materiam in eo dediſſe, quod non per omnia ad hanc neceſſitatem inquirendam plenam vobis dediſſemus juſſionem. Ideo ſummopere tractandum eſt, quomodo Domino adjuvante, & in præſenti de his, quæ per negligentiam & incuriam depravata ſunt, corrigantur, & ne ultra talia fiant, ſollicitè caveatur: poſthæc ſocii denominandi ſunt, & tunc, qualis debeat eſſe legatio, injungenda eſt.

I. Primo injungendum eſt Miſſis, ut hoc omnimodis caveant, ne populo in eorum profectione oneri ſint, ne forte, quibus ſubvenire debuerint, afflictionem inferant.

II. Ut primo noſtram populo voluntatem & ſtudium, & qua intentione à nobis ſint directi, per noſtrum ſcriptum nuntient; inſtruendi ſunt etiam, quid inquirant.

III. In primis hoc maximè inquirant, quomodo hi, qui populum regere debent, unuſquiſque in ſuo miniſterio ſe cuſtoditum habeat, ut qui bene faciendo gratiarum actione digni ſunt, cognoſcamus: qui verò correctionem pro eorum negligentiis merentur, omnimodis nobis manifeſti fiant. Inquiſitio autem hoc modo fiat. Eligantur per ſingulos Comitatus, qui meliores & veraciores ſunt: & ſi aliquis inventus fuerit de ipſis, qui fidelitatem promiſſam adhuc nobis non habeat, promittat. Et tunc inſtruendi ſunt, qualiter ipſam fidem erga nos ſalvare debeant. Id eſt, ut quicunque ex his talem cauſam ſcit in illis rectonibus & diverſis miniſtris, qui populum regere & ſalvare debent, de quibus interrogati fuerint, quæ ad populi damnum & detrimentum pertinent, & propter hoc nobis periculum animæ evenire poſſit, & inhonoratio; omnino ſi ſalvam voluerit ſuam fidem & promiſſionem habere, manifeſtum faciat: & ſi poſt talem admonitionem, & conteſtationem, aliter quam ſe veritas habeat, dixiſſe aliquis deprehenſus fuerit, ſciat ſe inter infideles eſſe reputandum.

V.

Hæc ſunt Capitula, quæ volumus, ut diligenter inquirant.

PRimò de Epiſcopis, quomodo ſuum miniſterium expleant, & qualis ſit illorum converſatio, vel quomodo Eccleſias, & Clerum ſibi commiſſum ordinatum habeant, atque diſpoſitum; vel quibus rebus maximè ſtudeant; in ſpiritualibus videlicet, aut ſæcularibus negotiis? Deinde quales ſint adjutores miniſterii eorum, id eſt, Chorepiſcopi, Archi-Presbyteri, & Vicedomini, & Presbyteri per Parrochias eorum: quale ſcilicet ſtudium habeant in doctrina, vel qualem famam habeant ſecundum veritatem in populo. Similiter de omnibus Monaſteriis inquirant juxta uniuscujusque qualitatem & profeſſionem. Similiter & de cæteris Eccleſiis noſtra authoritate in beneficio datis. Utrum Epiſcopi in circumeundo Parrochias ſuas cæteras Eccleſias minores gravent, aut populo oneri ſint, & ſi ab ipſis, aut à miniſtris eorum indebita exenia à Presbyteris exigantur. Simili modo de Comitibus inquirant, quale ſtudium de ſuo habeant miniſterio, ut, qui bene exinde facit, cognoſcamus. Si aliter facit, & hoc noſſe omnino volumus. Id eſt, ſi populus per ſuam negligentiam & deſidiam juſtitia & pace careat, aut ſi ipſe ſciens, aliquid injuſte factum habeat. Deinde ergo quales miniſtros habeat ad regendum populum miſſos: utrum juſtè an injuſtè in ipſis miniſteriis agant, aut conſentiente vel negligente Comite à veritate & juſtitia declinent. Quæ perſonæ vel de quibus, cauſis culpabiles ad præſentiam noſtram venire debeant, diſcernendum eſt. Exceptis Epiſcopis Abbatibus, Comitibus, qui ad placita noſtra ſemper venire debent, iſti venient, ſi in talibus culpis & criminibus deprehenſi fuerint, quales inferiùs annotatæ ſunt.

Hactenus Baluzius Tomo I. Capitularium à pag. 653. *ad* 658. *Sequentia rejicit Baluzius ad annum* 829. *ad Wormatienſe placitum.*

VI.

Hæc ſunt Capitula, quæ propter interrogationem aliquorum Miſſorum conſiderata & ſcripta, vel ordinata ſunt, ſive de Eccleſiaſticis cauſis, ſive de cæteris, quæ ad correctionem majorum hominum, & quæ ad publicum honorem pertinent, quæ ſub tribus diſtinctionibus ordinata ſunt.

I.

De his, qui ſine conſenſu Epiſcopi Presbyteros in Eccleſiis ſuis conſtituunt, vel de Eccleſiis ejiciunt, & ab Epiſcopo, vel à quolibet Miſſo admoniti obedire noluerint, ut bannum noſtrum rewadiare cogantur, & per fidejuſſores ad palatium noſtrum venire jubeantur: & tunc nos decernemus utrum nobis placeat, ut aut illum bannum perſolvant, aut aliam harmiscaram ſuſtineant.

II.

De Eccleſiis, quæ inter cohæredes diviſæ ſunt, conſideratum eſt, quatenus ſi ſecundum providentiam & admonitionem Epiſcopi ſui cohæredes eas voluerint tenere & honorare, faciant. Sin autem hoc contradixerint, ut in Epiſcopi maneat poteſtate, utrum eas ità conſiſtere permittat, aut reliquias exinde auferat. Et ubi ad beneficium noſtrum Eccleſiæ pertinentes ita inventæ diviſæ fuerint, ut deſcribantur, & nobis renuntietur.

III.

De Eccleſiis deſtructis, ut Epiſcopi & Miſſi inquiſitionem faciant, utrum per negligentiam aut impoſſibilitatem deſtructæ ſint: & ubi negligentia inventa fuerit, Epiſcopali authoritate emendare cogantur hi, qui eas reſtaurare debuerant. Si verò per impoſſibilitatem contigit, ut aut plures ſint, quam neceſſe ſit, aut majoris magnitudinis, quam ut ex rebus ad eas pertinentibus reſtaurari poſſint, Epiſcopus modum inveniat, qualiter congruè emendari & conſiſtere poſſint.

IV.

De uno manſo ad Eccleſiam dato, de quo aliqui homines contra ſtatuta ſibi ſervitium exigunt, quicunque pro hac cauſa accuſatus fuerit, Comes vel Miſſi hoc, quod inde ſubtractum eſt, Presbyteris cum ſua lege reſtituere faciant.

V.

De his, qui nonas & decimas jam per multos annos, aut ex parte, aut ex toto dare neglexerunt, volumus, ut per Miſſos noſtros conſtringantur, ut ſecundum capitularem priorem ſolvant unius anni nonam & decimam cum ſuâ Lege, & inſuper bannum noſtrum. Et hoc eis denuntietur, quod quicunque hanc negligentiam iteraverit, beneficium, unde hæc nona & decimâ perſolvi debuit, amiſſurum ſe ſciat. Ità enim continetur in Capitulare bonæ memoriæ genitoris noſtri in in libro 1. capite CLVII. (*a*) "Ut qui Eccleſiarum beneficia " habent, nonam & decimam ex eis Eccleſiæ, cujus res ſunt, donent, & " qui tale beneficium habent, ut ad medietatem laborent, ut de eorum portio" ne proprio Presbytero decimas donent. Item in Capitulare noſtro, libro ſecundo, cap. XXI. de eadem re: "De nonis "quidem, & decimis, unde & genitor "noſter, & nos frequenter in diverſis "placitis admonitionem fecimus, & per "Capitularia noſtra, qualiter hæc obſer"ventur, ordinavimus; volumus atque "jubemus, ut de omni conlaborato, & "de vino, & de fœno, fideliter & ple"niter ab omnibus nona & decima per"ſolvatur. De nutrimine verò pro deci"ma, ſicut hactenus conſuetudo fuit "ab omnibus obſervetur. Si quis tamen "Epiſcoporum fuerit, qui argentum pro "hoc accipere velit, in ſua maneat po"teſtate, juxta quod ei, & illi, qui hoc "perſolvere debet, convenerit."

VI.

Quicumque decimam abſtrahit de Eccleſia, ad quam per juſtitiam dari

(*a*) Vide Tomi primi noſtri pag. 239. & 240. & ibidem Capitulare Carolinum anni 779. Capitulo VII. & XIII, eodem anno pag. 424. Capitulum IX. pag. 427. Capit. XXIV. pag. 428. Cap. XXXI.

ri debet; & eam præſumptioſè, vel propter munera, aut amicitiam, vel aliam quamlibet occaſionem ad alteram Eccleſiam dederit; à Comite vel à miſſo noſtro diſtringatur, ut ejuſdem decimæ quantitatem cum ſua lege reſtituat.

VII.

De decimis, quas populus dare non vult, niſi quolibet modo ab eo redimantur, ab Epiſcopis prohibendum eſt, ne fiat. Et ſi quis contemptor fuerit inventus, & nec Epiſcopum nec Comitem audire velit, ſi noſter homo fuerit, ad præſentiam noſtram venire compellatur: cæteri verò diſtringantur: ut inviti Eccleſiæ reſtituant, quæ voluntariè dare neglexerunt.

VIII.

Ut de rebus Eccleſiarum, quæ ab eis per triginta annorum ſpatium ſine ulla interpellatione poſſeſſæ ſunt, teſtimonia non recipiantur; ſed eo modo contineantur, ſicut res ad fiſcum Dominicum pertinentes contineri ſolent.

IX.

Quicunque de rebus Eccleſiarum, quas in beneficium habent, reſtaurationes earum facere neglexerint, juxta capitularem anteriorem, in quo de operibus ac nonis & decimis conſtitutum, ſic de illis adimpleatur. Id eſt, in libro IV. cap. XXXVIII. (*b*) de opere & reſtauratione Eccleſiarum conſideratum eſt, ut de frugibus terræ & animalium nutrimine perſolvantur. "De opere verò & reſtauratione Eccleſiarum, Epiſcopus & Abba, atque Comes una cum Miſſo noſtro, quem ipſi ſibi ad hoc elegerint conſiderationem faciant, ut unusquiſque eorum tantum inde accipiant ad operandum & reſtaurandum, quantum ipſe de rebus Eccleſiarum habere cognoſcitur. Similiter & Vaſſi noſtri, aut in commune tantum operis accipiant, quantum rerum Eccleſiarum habent, vel unusquisque per ſe juxta quantitatem, quam ipſe tenet: aut ſi inter eos convenerit, ut pro opere faciendo argentum donent, juxta æſtimationem operis in argento perſolvant. Cum quo pretio rator Eccleſiæ ad prædictam reſtaurationem operarios conducere, & materiamen emere poſſit. Et qui nonas & decimas dare neglexerit, primùm quidem illas cum lege ſua reſtituat, inſuper & bannum noſtrum ſolvat: ut ità caſtigatus caveat, ne ſæpius iterando beneficium amittat."

X.

De illo, qui agros dominicatos propterea neglexit excolere, ut nonas & decimas exinde non perſolvat, & alienas terras ad excolendum propter hoc accipit, volumus, ut de tribus annis ipſam nonam cum ſua lege perſolvat. Et ſi quis contemptor aut Comitis, aut Miſſorum noſtrorum propter hoc exſtiterit, per fidejuſſiores ad palatium venire compellatur.

Hæc X. Capitula Baluzius refert ad annum 829. & Wormatienſe Placitum ejusq; Partem primam.

VII.
Item alia Capitula.

I.

De beneficiis deſtructis hoc obſervetur, quod in capitulare priori continetur, id eſt libro IV. cap. XXXVI. "Quicunque beneficium ſuum occaſione proprii deſertum habuerit, & intra annum poſtquam ei à Comite vel Miſſo noſtro notum factum fuerit, illud emendatum non habuerit, ipſum beneficium amittat."

II.

Ut miſſi noſtri ubicunque malos ſcabinos inveniunt, ejiciant; & totius populi conſenſu in loco eorum bonos eligant: & cum electi fuerint jurare faciant, ut ſcienter injuſtè judicare non debeant.

III.

Ut in omni comitatu hi qui meliores & veraciores inveniri poſſunt, eligantur

(*b*) Synodorum editores rectè adnotârunt hoc Caput XXXVIII. Libri IV. Capitularium eo numero non extare, neque apud Lindenbrogium nec apud Baluzium, ſed numero 40. unde hæc diverſitas numerandorum Capitulorum oriatur, neſcimus. Verum illud anno Chriſti 829. inter Capitularia ſua Ludovici Pii N. IX. Titulo primo legi: igitur hoc Capitulare poſt 829. ſcriptum fuit vel inſtauratum potius.

gantur à miſſis noſtris ad inquiſitionem faciendam, & rei veritatem dicendam: & ut adjutores Comitum ſint ad juſtitias faciendas.

IV.

Volumus ut quicunque de ſcabinis deprehenſus fuerit propter munera, aut propter amicitiam injuſtè judicaſſe, ut per fidejuſſores miſſus ad præſentiam noſtram veniat. De cætero omnibus ſcabinis denuntietur, nequis deinceps etiam juſtum judicium vendere præſumat.

V.

Ubicunque commutationes tam tempore noſtro, quàm genitoris noſtri, legitimæ & rationales, atque utiles, Eccleſiis Dei factæ ſunt, permaneant: ubicumque verò inutiles & incommodæ, atque irrationabiles factæ ſunt, diſſolvantur, & recipiat unusquisque, quod dedit. Ubi verò mortua manus interjacet, aut alia quælibet cauſa, quæ rationabilis eſſe videatur, inventa fuerit, diligenter deſcribatur, & ad noſtram notitiam perferatur.

VI.

Quicunque comprobatus fuerit de eo, quod ſcienter teſtes in perjurium induxiſſet, ſub fidejuſſione ad palatium noſtrum venire compellatur, ut ibi cum fidelibus noſtris conſideremus, quid de tali homine faciendum ſit.

VII.

De his, qui diſcordiis & contentionibus ſtudere ſolent, & in pace vivere nolunt, & inde convicti fuerint, ſimiliter volumus, ut ſub fidejuſſoribus ad noſtrum placitum veniant, ut ibi cum fidelibus noſtris conſideremus, quid de talibus faciendum ſit.

VIII.

De bonis denariis, quos populus recipere non vult, volumus, ut hoc obſervetur & teneatur, quod in priori captulare noſtro conſtitutum eſt, id eſt in libro IV. cap. XXX. " Quicumque " liber homo vel in emptione, vel in de" biti ſolutione, denarium merum & benè " penſantem recipere noluerit, bannum " noſtrum, id eſt, ſexaginta ſolidos com" ponat. Si verò ſervi Eccleſiaſtici aut fiſ" calini noſtri, aut Comitum aut Vaſſallo" rum noſtrorum, hoc facere præſumpſe" rint, ſexaginta ictibus vapulent. Et ſi " actores noſtri aut aliorum vel advocati, " eos Miſſis noſtris & Comitibus juſſi præ" ſentare noluerint, prædictum bannum, " id eſt ſexaginta ſolidos componant." Et ad hanc conſtitutionem noſtram adimplendam Epiſcopi & Abbates, ſive reliqui, qui beneficia noſtra habent, adjuvent Comites in ſuis hominibus diſtringendis. Et ſi Comites hanc noſtram conſtitutionem neglexerint hoc per miſſos noſtros ad noſtram notitiam perferatur.

IX.

De homicidiis vel aliis injuſtitiis, quæ à fiſcalinis noſtris fiunt, quia impune ſe ea committere poſſe exiſtimant, nos actoribus noſtris præcipiendum eſſe decernimus, ne ultra impune fiant, ità ut ubicunque facta fuerint, ſolvere cum diſciplina præcipiemus.

X.

Collectæ ad maleficiendum fieri omnimodis prohibeantur: & ubicunque hujusmodi præſumptiones factæ fuerint, digna emendatione corrigantur. Et ſi per negligentiam Comitis vel factæ ſunt vel inemendatæ remanſerunt, hoc ad noſtram notitiam perferatur. Auctor verò facti ſi fuerit præpoſitus, vel advocatus, ſive Centenarius vel qualibet alia dignitate prædita libera perſona, poſt legalem emendationem in loco factam ſub fidejuſſoribus ad noſtram præſentiam veniat. Multitudo verò ſive de ſervis, ſive de libris ſit, legitima emendatione multetur.

XI.

De pontibus publicis deſtructis placuit nobis, ut hi, qui juſſionem noſtram in reparandis pontibus contempſerunt, volumus ac jubemus, ut omnes homines noſtri in noſtram veniant præſentiam, rationes reddere, cur noſtram juſſionem auſi ſunt contemnere. Comites autem reddant rationem de eorum pagenſibus, cur eos, non conſtrinxerint, ut hoc facerent, aut nobis nuntiare neglexerint. Similiter & de injuſtis teloneis, ubicunque accipiuntur, ſciant ſe exinde nobis rationem reddituros.

XII.

XII.

Ut examen (*c*) aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, à Miſſis noſtris omnibus interdicatur, ne ulteriùs fiat.

XIII.

Poſtquam Comes & pagenſes de qualibet expeditione hoſtili reverſi fuerint, ex eo die ſuper quadraginta noctes ſit bannus reciſus, quod lingua Theodiſca ſcaſtlegi (*d*), id eſt, armorum depoſitio vocatur.

XIV.

Hoc Miſſi noſtri notum faciant Comitibus, quod nos in omni hebdomada unum diem ad cauſas audiendas & judicandas ſedere volumus. Comites autem & miſſi noſtri magnum ſtudium habeant, ne fortè propter eorum negligentiam pauperes crucientur, & nos tædium propter eorum clamores patiamur, ſi noſtram gratiam habere velint. Populo autem dicatur, ut caveat de aliis cauſis ſe ad nos reclamare, niſi de quibus aut Miſſi noſtri, aut Comites eis juſtitias facere noluerint.

XV.

Quicunque Vicarii vel alii Miniſtri Comitum, tributum quod inferenda vocatur majoris pretii à populo exigere præſumpſit, quàm à miſſis bonæ memoriæ Genitoris noſtri conſtitutum fuit, hoc eſt, duos ſolidos pro una vacca, hoc, quod injuſtè ſuperpoſuit, atque abſtulit, ſibique retinuit, his quibus hoc tulit, cum ſuâ lege reſtituat, & inſuper fredum noſtrum componat, & miniſterium amittat.

Baluzio ſunt Pars tertia Capitularis Wormatienſis anno 829. *Tomi I. Capitularium.*

VIII.

Hæc ſunt Capitula, quæ pro Lege habenda ſunt.

I.

De homicidiis in Eccleſiis vel in atriis eorum commiſſis hoc obſervetur & teneatur, quod in capitulare priori conſtitutum eſt, id eſt, in libro IV. cap. XVII. Si quis ex levi cauſa, aut ſine cauſa, hominem in Eccleſia interfecerit, de vita componat. Si vero foris rixati fuerint, & unus alterum in Eccleſia fugerit, & ibi ſe defendendo eum interfecerit, etſi hujus facti teſtes non habuerit, cum duodecim conjuratoribus legitimis per Sacramentum affirmet ſe defendendo eum interfeciſſe: & ſi ipſe Author commotæ inter eos rixæ exſtiterit, Leudem interfecti, & inſuper bannum noſtrum ſolvere cogatur, & publicam agat pœnitentiam. Sin autem non ille, qui alterum interfecit, ſed is, qui interfectus eſt eamdem rixam commovit, abſque compoſitione jaceat: & is, qui eum interfecit ſecundum judicium canonicum publicam habeat pœnitentitentiam. Si cujuslibet proprius ſervus hoc commiſerit, judicio aquæ ferventis examinetur, utrum hoc ſponte, an ſe defendendo, feciſſet: & ſi manus ejus exuſta fuerit; interficiatur: ſin autem non fuerit, publica pœnitentia multetur, niſi forte & ipſe Author commotæ inter eos rixæ fuerit inventus. Tunc Dominus ejus, juxta quod Widrigildus illius eſt ad Eccleſiam perſolvat; aut eum ſi voluerit eidem Eccleſiæ tradat. De Eccleſiaſtico & Fiſcalino, & beneficiario ſervo, volumus ut pro unâ vice Widrigildus ejus pro eo componatur: alterâ vice ipſe ſervus ad ſupplicium tradatur: hæreditas tamen liberi hominis, qui propter tale facinus ad mortem fuit judicatus, ad legitimos hæredes illius perveniat. Si in atrio Eccleſiæ, cujus porta reliquiis Sanctorum conſecrata eſt, hujuſcemodi homicidium perpetratum, fuerit, ſimili modo emendetur & componatur. Si verò porta Eccleſiæ non eſt conſecrata, eo modo componatur, quod in atrio committitur, ſicut componi debet, quod immunitate violata committitur.

II.

Quicunque propter cupiditatem rerum patrem aut matrem, aut fratrem, aut ſororem, vel nepotem, vel alium propinquum ſuum interfecerit, hæreditas interfecti ad alios ſuos legitimos hæredes

(*c*) Examen Sagarum per aquam frigidam Sæculo XVI. in noſtra Archi-Diœceſi defendit Jacobus Ryckius & Oſtermannus JCtus Coloniæ, utrumque impugnavit Jordanæus Canonicus Bonnenſis.

(*d*) pro ſcaſtlegi Eckhartus legendum putat ſcafilegi, id eſt *haſta* depoſitio Tomo II. Franc. p. 242.

redes perveniat: interfectoris verò hæreditas in fiſcum redigatur. Ipſe verò ordinante Epiſcopo publicæ pœnitentiæ ſubdatur.

III.

Quicumque propria uxore derelicta, vel ſine culpa interfecta, aliam duxerit uxorem, armis depoſitis publicam agat pœnitentiam; & ſi contumax fuerit, comprehendatur à Comite, & ferro vinciatur, & in cuſtodia mittatur, donec res ad noſtram notitiam deducatur.

IV.

Quicumque res alienas cuilibet homini vendiderit, & ipſe homo easdem res alicui alteri dederit, ſive vendiderit, & ipſe, qui tunc easdem res comparatas habet, per malum ingenium proprio filio aut alteri cuilibet necdum legitimos annos habenti juſtitiæ tollendæ cauſa tradiderit, volumus, atque firmiter præcipimus, ut ſi pater ejuſdem parvuli vixerit, ipſe intret in cauſam rationem reddendi pro filio ſuo. Si autem ipſe Pater mortuus eſt, tunc legitimus ejus propinquus, qui juſtè ei tutor ac defenſor eſſe videtur, pro ipſo rationem reddere compellatur. Similiter de aliis omnibus juſtitiis ad eum pertinentibus, excepta ſua legitima hæreditate, quæ ei per ſucceſſionem parentum ſuorum legitimè venire debuit. Quod ſi quis hanc noſtram juſſionem contempſerit vel neglexerit, ſicut de cæteris contemptoribus, ita de eo agatur. Is verò, qui easdem res primus invaſit & injuſtè vendidit, nec non & emptores, excepta ſola perſona parvuli hoc, quod fraudulenter admiſerunt, infra patriam emendare cogantur: & poſtea ſicut contemptores juſſionis noſtræ ſub fidejuſſoribus ad noſtram præſentiam venire compellantur.

V.

De Vicariis, & Centenariis, qui magis propter cupiditatem quam propter juſtitiam faciendam, ſæpiſſimè placita tenent, & exinde populum nimis affligunt, ita teneatur, ſicut in Capitulare Domni Caroli Imperatoris continetur in Libro III. capite XL. ut nullus ad placitum manniatur, niſi qui cauſam ſuam quærit: ut ſi alter ei conquerere debet, exceptis ſcabinis ſeptem, qui ad omnia placita eſſe debent. Item de eadem re in Capitulare noſtro Libro IV. cap. LV. De placitis ſiquidem, quæ liberi homines obſervare debent, conſtitutio Genitoris noſtri penitus obſervanda atque tenenda eſt: ut videlicet in anno tria ſolummodò generalia placita obſervent, & nullus eos ampliùs placita obſervare compellat: niſi fortè quilibet aut accuſatus fuerit, aut alium accuſaverit, aut ad reſtimonium perhibendum vocatus fuerit. Ad cætera verò, quæ Centenarii tenent, non alius venire jubeatur, niſi qui litigat aut judicat, aut teſtificatur. Et quicumque hujus conſtitutionis transgreſſor à Miſſis noſtris inventus fuerit, bannum noſtrum perſolvat.

VI.

De liberis hominibus, qui proprium non habent, ſed in terra dominica reſident, ut propter res alterius ad teſtimonium non recipiantur. Conjuratores tamen aliorum liberorum hominum ideo eſſe poſſunt, quia liberi ſunt. Illi verò, qui proprium habent, & tamen in terra dominica reſident, propter hoc non abjiciantur, quia in terra dominica reſident, ſed propter hoc ad teſtimonium recipiantur, quia proprium habent.

VII.

Volumus atque jubemus, ut Miſſi noſtri diligenter inquirant, quanti liberi homines in ſingulis Comitatibus maneant. Hinc verò ea diligentia, & hæc ratio examinetur per ſingulas centenas, ut veraciter ſciant illos, atque deſcribant, qui in exercitalem ire poſſunt expeditionem: ac deinde videlicet ſecundus ordo, de his, qui per ſe ire non poſſunt, ut duo tertio adjutorium præparent. Et qui necdum fidelitatem nobis promiſerunt, cum Sacramento nobis fidelitatem promittere faciatis.

VIII.

De faidis coërcendis hoc obſervetur & teneatur, quod in Capitulare noſtro in Libro IV. capite XXV. continetur. Si quis aliqua neceſſitate cogente homicidium commiſit, Comes, in cujus miniſterio res perpetrata eſt, & compoſitionem ſolvere, & faidam per Sacramentum pacificare faciat. Quod ſi una pars ei ad hoc conſentire noluerit, id eſt, aut ille, qui homicidium commiſit, aut is, qui compoſitionem recipere debet,

bet, faciat illum, qui ei contumax fuerit, ad præſentiam noſtram venire: ut eum ad tempus, quod nobis placuerit in exſilio mittamus, donec ibi caſtigetur: ut Comiti ſuo inobediens eſſe ulterius non audeat, & majus damnum inde non acreſcat.

IX.

Hæc ſunt Capitula, quæ ad plurimorum notitiam ad generalia placita ſunt reſervata. (d)

I.

De Sacerdotibus à Laicis vinctis & flagellatis.

II. De homine, qui ad ſervitium quæſitus & ereptus eſt ab uno hærede, & cæteri hæredes eum interpellare, & acquirere conantur.

III. De Comitibus & Vicariis eorum, qui in aliquibus locis tantum accipiunt de conjectu populi ad minorem legationem, quantum ad majorem.

X.

Item alia Capitula.

I.

Volumus, ut talem conjectum Miſſi noſtri accipiant, quando per Miſſaticum ſuum perrexerint: hoc eſt, unusquiſque accipiat panes quadraginta, friskingas duas, porcellum, aut agnum unum, pullos quatuor, ova viginti, de vino ſextarios novem, de cervisa modios duos, de annona modios duos. Et quando prope ſunt de illorum domibus, nullum accipiant conjectum.

II. Volumus etiam, ut octavas Paſchæ incipiant ſuam agere legationem: Epiſcopi verò ſuum habere debent Conventum octavas Pentecoſtes.

III. Volumus, atque jubemus, ut Miſſi noſtri diligenter inquirant, quanti liberi homines in ſingulis comitatibus maneant, qui poſſint expeditionem exercitalem facere, nobiſque perbrevem eorum ſummam deferant: & qui nondum fidelitatem nobis promiſerunt, cum Sacramento nobis fidelitatem promittere faciant.

IV. Volumus, ut Miſſi noſtri per totam legationem ſuam primò omnium inquirant, qui ſint de liberis hominibus, qui fidelitatem nobis nondum promiſſam habeant, & faciant illos eam promittere, ſicut conſuetudo ſemper fuit: & poſtea incipiant legationem ſuam per cætera Capitula peragere.

V. Volumus, ut omnes res Eccleſiaſticæ eo modo contineantur, ſicut res ad fiſcum noſtrum contineri ſolent, uſque dum nos ad generale placitum noſtrum cum fidelibus noſtris invenerimus, & conſtituerimus, qualiter in futurum de his fieri debeat.

VI. Volumus, ut omnis inquiſitio, quæ de rebus ad jus fiſci noſtri pertinentibus facienda eſt, non per teſtes, qui producti fuerint, ſed per illos, qui in eo comitatu meliores, & veraciores eſſe cognoſcuntur, per illorum teſtimonium inquiſitio fiat: & juxta quod illi teſtificati fuerint, vel contineantur vel reddantur.

VII. Volumus, ut de rebus, quas Matfredus per diverſa loca, & per diverſos homines acquiſivit, ipſi, qui easdem res ei dederunt, interrogentur, ſi aliquis eorum eas repetere velit, & quicumque hoc ſe velle pronuntiaverit, ad generale placitum noſtrum venire jubeatur, ut inde cum eodem Matfredo rationem habere poſſit.

(d) Baluzius ea refert ad Capitulare Wormatienſe anni 829. quia in ſuo codice MS. ea ſubjuncta erant Capitulari Wormatienſi anni 829. Tom. I. *Capitularium* pag. 671. 674.

Ex variis MS. ſed potiſſimum ex Schedis Pithoeanis P. Jacobus Sirmondus edidit.

Harduinus Conciliorum Tomo IV. à pag. 1277. *ad* 1288. eadem deſcripſit: ſed Harduinus ea ad diverſos Conventus refert, uti jam adnotavimus, nempe priora ad Aquisgranenſem Conventum anni 829.: poſteriora ad Wormatienſem anni 829. menſe Auguſto celebratum.

EX PLACITO AQUISGRANENSI

Hludovici Pii et Hlotharii Filii Augustorum Epiſtola Encyclica, miſſa de Conciliis Epiſcoporum in quatuor Imperii partibus congregandis.

Incipit Epiſtola Cæſarea, quæ generaliter Populo Dei eſt legenda.

IN nomine Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Hludovicus & Hlotharius Divina ordinante providentia Imperatores Auguſti omnibus fidelibus Sanctæ Eccleſiæ Dei & noſtris. Recordari vos credimus qualiter hoc anno conſilio ſacerdotum & aliorum fidelium noſtrorum generale jejunium per totum regnum noſtrum celebrare juſſimus, Deumque tota devotione depoſcere, ut nobis propitiari, & in quibus illum maximè offenderimus, nobis manifeſtare, & ad correctionem noſtram neceſſariam tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus ſiquidem tempore congruo placitum noſtrum generale habere, & in eo de communi correctione agere, & ità Deo miſerante fieret, niſi commotio inimicorum, ſicut noſtis præpediſſet, ſed quia tunc fieri non potuit, juxta voluntatem noſtram viſum nobis fuit præſens placitum cum aliquibus ex fidelibus noſtris habere, & in eo die his, quæ propter prædictum impedimentum remanſerunt, qualiter ad effectum pervenirent, Domino adjuvante conſiderare. Quapropter noſſe volums ſollertiam veſtram, quod in iſto præſenti placito cum fidelibus noſtris conſideravimus, ut primo omnium Archi-Epiſcopi cum ſuis ſuffraganeis in locis congruis tempore opportuno convenirent, & ibi tam de ſua quam de omnium noſtrum correctione, & emendatione ſecundum Divinam auctoritatem quærendo invenirent, & nobis atque fidelibus noſtris ſecundum miniſterium ſibi commiſſum adnuntiarent. Quis enim non ſentiat Deum noſtris praviſſimis actibus eſſe offenſum & ad iram provocatum, cum videat tot annis multifariis flagellis iram illius in regno nobis ab eo commiſſo deſævire? Videlicet in fame continua, in mortalitate animalium, in peſtilentia hominum, in ſterilitate pene omnium frugum, &, ut ità dixerim, diverſiſſimis morborum cladibus, atque ingentibus penuriis populum iſtius regni miſerabiliter vexatum & afflictum, atque omni abundantia rerum quodam modo exinanitum. Nec illud etiam dubitamus ex juſta vindicta illius evenire, quod ſæpe ſcandala per tyrannos in hoc regno exſurgunt, qui pacem populi Chriſtiani & unitatem imperii ſua pravitate nituntur ſcindere. Nam & illud nihilominus peccatis noſtris deputandum eſt, quod inimici Chriſti nominis præterito anno in hoc regnum ingreſſi deprædationes, incendia Eccleſiarum, & captivationes Chriſtianorum, & interfectiones ſervorum Dei audenter & impune immo crudeliter fecerunt. Agitur ſiquidem juſto judicio Dei, ut quia in cunctis delinquimus, interius ſimul & exterius flagellemur. Beneficiis quippe Dei evidenter exiſtimus ingrati, quoniam his non ad voluntatem Dei ſed ad libitum noſtrum carnalem uti invenimur, & idcirco merito creaturæ Dei nobis divinitus conceſſæ, pro Deo contra nos ingratos pugnant, juxta illud: *pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos:* Verum quia tot modis vexamur atque percutimur, ad eum, à quo percutimur, toto corde dignum neceſſariumque eſt, ut revertamur, quatenus illud propheticum in nobis impleeatur, quo dicitur: *ſola vexatio intellectum dabit auditui.* Sed quia Pius & Clemens Dominus, ſic ipſum flagellum moderatur, ut non ad interitum

tum, ſed potius ad correctionem noſtram inferre videatur, debemus in conſpectu ejus veraciter humiliari, & faciem illius in confeſſione prævenire, ejusque pietatem pronis mentibus exorare, ut qui fecit nos juſtiſſima diſpenſatione flagella ſentire, faciat nobis peccata noſtra, pro quibus juſtè ab eo flagellamur cognoſcere, & in quibus maxime illum offendimus, & iram ilius provocavimus, manifeſtius intelligere, ut poſt eo commiſerante, prava deſerendo & corrigendo, bona etiam ſectando & tota cum devotione exſequendo, valeamus per Spiritum humilitatis, & animam contritam, ſacrificium Deo debitum offerre, iramque illius indignationis evadere, & per dignam congruamque correctionem, & bonorum operum exhibitionem, gratiam ejus propitiationis, licet indigni, promereri. At, quia nos magis in hoc peccaſſe cognoſcimus, qui forma ſalutis omnibus eſſe debuimus, & omnium curam gerere, & per auctoritatem imperialem pravorum acta, ne tantum accreſcerent, corrigere cupimus, Domino nobis propitio, in conſpectu pietatis illius per dignam ſatisfactionem veniam adipiſci, & per ſaluberrimam correctionem, vel per bonum ſtudium, quod noſtra deſidia & ignorantia hactenus neglectum eſt, conſultu fidelium tempore opportuno, quantum in nobis eſt ſtudioſiſſimè emendare, & noſtram in hoc voluntatem omnibus manifeſtam facere. Quapropter ſtatuimus & decrevimus, cum conſultu Sacerdotum ceterorumque fidelium noſtrorum, hujus rei gratia ob placandum ſcilicet contra nos nobiſque ſubjectos Domini furorem, conventus eorundem Epiſcoporum in quatuor imperii noſtri locis congruentiſſimè fieri. primo ſcilicet in Mogunciacenſi urbe, ubi conveniant Archi-Epiſcopi Autgarius, Hadabaldus, Hethi, Bernuinus cum ſuffraganeis ſuis. Secundo quoque Pariſiorum urbe, ubi futurus Antiſtes Senonicus, & Ebbo, Ragnoardus, & Landramnus cum ſuffraganeis ſuis conveniant. Tertio vero apud Lugdunum, ubi Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agericus cum ſuffraganeis ſuis ſimiliter conveniant. Quarto etiam apud Toloſam urbem, quo ſimul conveniant, Notho, Bartholomæus, Adalelmus, Agilulfus cum ſuſfraganeis ſuis. In quibus conventibus tractare, quærere & cum Dei adjutorio invenire debent de cauſis ad religionem Chriſtianam & eorum curam pertinentibus quid à Principibus & reliquo populo vel ità, ut Divina aucthoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte vel ex toto dimiſſum ſit, ut non teneatur. Deinde quid in ipſorum qui paſtores populi conſtituti ſunt, moribus, converſatione, & actibus invenire poſſit, quod Divinæ regulæ atque aucthoritati non concordet ſimulque inveniant, quæ occaſiones in utroque ordine id effecerint, ut à recto tramite deviatum ſit. Et quicquid de his cauſis inventum fuerit, tam ſollerti cura cuſtodiatur, ut nullatenus ad aliorum notitiam pervenire permittant ante tempus conſtitutum. Et ideo unus *Notarius* inter omnes eligatur, qui, quod ipſi invenerint, deſcribat, & ipſe ſub juramento conſtrictus ea quæ inventa & digeſta fuerint, diligenter fideliterque conſervet.

Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 657. 662.

Ex his quatuor Synodis ſolius Pariſinæ Acta & Canones ſuperſunt apud Synodographos Binium & Sirmondum.

Moguntinæ Synodi anno 829. celebratæ Canones XXXII. in membranis MSS. vidit & habuit Grothauſius Bibliothecarius Collegii Coloníenſis circa 1640: ſed quo ii devenerint, neſcitur.

SYNODUS MOGUNTINA.

Anno Chriſti DCCCXXIX. Gregorii IV. Papæ III. Ludovici Imperat. XVI.

Summarium Actionis unius, Vota Parentum offerentium Pueros Monaſteriis an ab his ratificanda?

INterpellavit Rabanum, Abbatem Fuldenſem Gotteſcalcus ejuſdem Monaſterii (oblatus & devotus à Parentibus Monachus, filius Berni Comitis Saxonis ab Eigile, Abbate Fuldenſi I. prædeceſſore Rabani) acceptatus & tonſus, aſſeferens, ſe invitum fuiſſe attonſum, & violenter ab eodem monaſticæ vitæ mancipatum. Habitâ ratione, cùm in Conventu Sacerdotum ſecundum divina humanaque jura diligenti ſtudio cauſa diſcuteretur, inventus eſt Gotteſcalcus interpellans auctoritate canonica eſſe ſolvendus; ac per hoc eorum judicio paternæ reſtitutus eſt libertati: eâ tamen ratione, ut, ſi Abbati placeret, controverſiæ eorum finis inter eos iſtius ac propinquorum ſuorum eſſet juramentum. Quod quidem, ſi Abbas ſuſcipere vellet, omnem ei injuriam, quam perpeſſus eſt, ſecundum legem componeret. Si autem ille juramentum nollet exigere, iſte compoſitionem ſuæ quæreret injuriæ, ſed tantum legitima frueretur libertate.

Epiſtola Rabani & Epiſtola Hattonis ad Otgarium, ſed Rabanus cum Otgarii licentia appellavit ad Synodum, in qua præſto eſſet Imperator.

Hactenus Centuriatores Magdeburgenſes.

Eckhartus Franciæ L. 28. Tomo II. §. 273. aliter paulo factum refert, ac ſi Gotteſcalcus immediatè ad Concilium Moguntinum provocarit, & ab Otgario à voto abſolutus fuerit. Deinde Rabanus à ſententia Otgarii & Concilii provocarit ad Ludovicum Pium, eidemque obtulit libellum *de oblatione puerorum* à ſe ſcriptum. Quid Ludovicus ſtatuerit, nos latet, *inquit Eckhartus.* Suſpiceris tamen ejus mandato Otgarium ſententiam permutaſſe, & Gotteſcalco monaſticum habitum ut retineret, ſed Fulda in Orbacenſe Monaſterium Diœceſis Remenſis commigraret, imperâſſe.

Serarius rerum Moguntiacarum L. IV. de Otgarii Synodis agens ne verbo quidem hujus meminit. *Schmidius in Diſſert. de Conc. Mogunt.* narrat in Labbeana collectione hoc Concilium legi: utrum autem Moguntinum idem ſit Wormatienſi hoc anno coacto, ſe neſcire anno 1710. ſcribit idem *Schmidius anno* 1718. *in Tomo II. introductionis Sagittarii ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam* omnino Synodum *hoc anno Moguntiæ habitam*, ſed acta non ſupereſſe, jam quoad Schmidii cauſam, hæc admitti nequit, quia Conventus Moguntinus Menſe Junio, Wormatienſis poſt menſem Julium medio menſe Auguſto anni 829. habiti fuerunt.

Nomina Epiſcoporum, qui Concilio Moguntino anni 829. juxta Centuriatores Centuria IX. Cap. IX. pag. 228.

Otgarius Moguntiacenſis.
Hatto Archiep. Trevir.
Hadubaldus Archiep. Colonienſis.
Bernwinus Archiep. Veſontionis.
Adalramnus Archiep. Salisburgenſis.
Crogo Ep. *Corrigo* Drogo Metenſis.
Bernoldus Ep. Straſburgenſis.
Benedictus Ep.
Nidgarius Ep.
Folcuinus Ep.
Wolfleoz Ep. Conſtantienſis.
Adalingus Ep.
Baduratus Ep. Paderborn.
Wolffgarius Ep.
Harud Ep. Ferdenſis *fortè* Haruch.
Theutgrinus Ep.
Hildi Ep. Virdunenſis.
Frotharius Ep. Tullenſis.
Waldgoz Ep.
Willericus Ep. Bremenſis.
Fridericus Ep.
Gerfridus Ep. Monaſterienſis.
Geboinus Ep.
David Ep.

Udal-

Udalricus Ep.	Wolfgrinius Chorep.
Hitto Ep. Friſingenſis.	Manno Chorep.
Baturicus Ep.	Rabanus Abbas Fuldenſis.
Reginher Ep. *fors* Ragunarius.	Sigimarus Abbas.
Epiſcopus Ambianenſis.	Winibertus Abbas.
Erbeo Ep.	Sindoltus Abbas.
Hubertus Chorep.	Albuinus Abbas.
Ebvraccar Chorep.	Theotgerus Abbas.

Ex quo libro autem Centuriatores iſta nomina Epiſcoporum & aliorum hauſerint, non indicant. Sanè Gotteſcalci cauſa diſcutienda tantæ molis opus non erat. Et ex Epiſtola Ludovici anni 828. publicata noti ſunt fines Conciliorum in quatuor Imperii locis indictorum: nempe, Placatio offenſi numinis per ſeriam emendationem delictorum, officia Chriſtianæ juſtitiæ à Principibus & populo implenda: ſed, ut jam ſupra dixi, hæc acta circa mores & diſciplinam in hoc Concilio Moguntino ad nos non pervenerunt.

CONVENTUS WORMATIENSIS.

Anno Chriſti DCCCXXIX. Gregorii IV. Papæ III. Ludovici Imp. XVI. medio Menſe Auguſto.

SUMMARIUM.

Apoſtolicæ Sedis & Papæ Gregorii Legato præſente, ea, quæ Epiſcopi in Synodis per quatuor loca Imperii traditis, neceſſariò & utiliter nuper invenerunt, lecta fuere.

NOſtri etiam ævi Auguſtus piæ memoriæ HLudovicus in Synodo ac Placito generali apud Wormatiam, Apoſtolicæ Sedis & Papæ Gregorii commeante Legato cum aliis plurimis, de his, quæ Epiſcopi in Synodis per quatuor loca ſui Imperii habitis, neceſſario & utiliter nuper invenerunt, de hac unde agatur cauſa, omnium tam Epiſcoporum, quam fidelium laicorum votis convenientibus ità diſcernens: Quicunque propria uxore derelictâ, vel ſine culpa interfectâ aliam duxerit uxorem, armis depoſitis publicam agat pœnitentiam, & ſi contumax fuerit, comprehendatur à Comite, & ferro vinciatur, & in cuſtodiam mittatur, donec res ad noſtram notitiam deducatur.

Hincmarus L. de Divortio Hlotharii & Theutbergæ.

Baluz. Tomo I. Capitularium: ſed Harduinus ea ad annum 828. *retulit.*

Annales Reuberiani ad h.a. 829. ADDUNT JUDITHÆ REGINÆ AFFICTUM CRIMEN. Primores quidam Pippinum Aquitaniæ Regem adeunt; Bernardum (*Septimaniæ Ducem & Limitum Hiſpanicæ marcæ Comitem, quem hoc anno Ludovicus Cameræ ſuæ præfecerat*) thori paterni inceſtatorem fuiſſe queruntur. Iidem hoſtes Bernardi, & reginæ Judithæ per Werinum & Lambertum Reginam ex civitate Lauduno & Monaſterii S. Mariæ Baſilica eductam compendium uſque perduci fecerunt, quam poſt diverſi generis pœnas morte propoſita adegerunt, ut promitteret, ſe, ſi copia ſibi daretur cum Imperatore (*Ludovico Pio conjuge*) loquendi, perſuaſuram, ut abjectis armis comiſque reciſis Monaſterio ſeſe inferret, ſe etiam impoſito velo capiti idem facturam.

SYNO-

SYNODUS FRISINGENSIS,

IN DOMO SANCTÆ MARIÆ SEU CATHEDRALI.

Anno Chriſti DCCCXXX. Gregorii IV. Papæ IV. Ludovici Imp. XVII.

Hitto Epiſcopus acceptat Traditionem de Zornkeltinga factam ab Imichone Presbytero, VII. Idus Decembris. Indict. VI.

IN nomine Domini. Notum ſit cunctis fidelibus, veracíſque Viris, quia ego Imicho indignus Presbyter renovavi priſtinam traditionem de Zornkeltinga, quicquid ibidem habui, iterum totum, & integrum tradidi, & adjunxi, quod ante promiſi, curtem in domo, & cum omnibus ædificiis, & cum omni adquiſitione, quod in antea adquirere, vel elaborare potuiſſem, mancipiis, terris cultis, & incultis, mobilibus, & immobilibus, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumque decurſibus, omnia in omnibus firmiter tradidi ad domum Sanctæ Mariæ. Hoc factum eſt, ad Frigiſingas in domo Sanctæ Mariæ in publico Synodo, in VII. Idus Decembris, anno Incarnationis Domini DCCCXXVIIII. indictione VI. Hludowici Imperatoris XVII. Et iſti teſtes, qui hoc viderunt & audierunt more Bajowariorum per aures tracti: Spulir, Piligrim, Odolt, Hroadperht, Wilihelm, Adalker, Adalhart, Walheri, Frumolt, Liutpald, Tetti, Wichelm, Otilo, Snelhart, Kaganhart, Engilrich, Altolf, Toato, Snelhart, & omni familia preſente: Rubo Archipresbyter, Sigihart Archipresbyter, Altman Presbyter, Adalmunt Presbyter, Eliuni Presbyter, Oadalpald Presbyter, & alii quamplurimi ipſius familiæ. Et ego indignus Presbyter Cozroh hoc videns, jubente Domino Hittone Epiſcopo conſcripſi.

Meichelbeck Hiſtoria Friſingenſ. Tom. I. Parte II. Inſtrumento DXLII. pag. 285.

CONVENTUS NOVIOMAGI.

Anno Chriſti DCCCXXX. Gregorii IV. Papæ IV. Ludovici Imp. XVII.

Decretum de reducenda Imperatrice ad Imperatorem. Depoſitio Ambianenſis Epiſcopi.

IN eo ab omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ac cæteris Francis judicatum eſt, ut conjux Imperatoris Juditha, quæ injuſtò & ſine lege & judicio ei ablata fuerat, ad memoratum condictum Aquisgrani Placitum reduceretur: etſi quislibet aliquod crimen illi objicere vellet, aut ſe legibus defenderet, aut judicium Francorum ſubiret.

Annal. Bertiniani. Biographus Ludovici ad annum 829. *impoſitam ſtropham Reginæ referunt, quam Pagi in Critica ad hunc annum refert.*

In eodem Noviomagenſi Placito per auctoritatem Apoſtolicam, & per conſenſum Epiſcoporum conſideratum, & canonicè definitum eſt, ut Imperator ſuam reciperet conjugem. Qui ſtatim per eam (*fortè poſt eam*) Optimates Regni ſui miſit, qui eam honorificè ad eum adducerent. Poſtea vero Karolum filium ſuum, & Drogonem Epiſcopum, fratrem videlicet ſuum cum aliis Optimatibus obviam ei miſit, qui eam ad Aquisgrani Palatium cum magno honore deducerent.

Hactenus Annales Metenſes.

Ibi

Ibi (Noviomagi) Jeſſe juſto judicio Epiſcoporum depoſitus eſt à Cathedra Ambianenſi.

Theganus de his Comitiis agens pag. mihi 312.

Hæ Actiones Eccleſiaſticæ in Conventu Noviomagenſi : cæteræ politicæ de Filiis, Ducibúsve ſe fictè aut verè ſubmittentibus HLudovico Patri, & de cuſtodia arcta conſpirationis Principum omittuntur.

GENERALE PLACITUM
AQUISGRANI.
Anno Chriſti DCCCXXXI. Gregorii IV. Papæ V. Ludovici Auguſti XVIII.

Judithæ Imperatricis Purgatio & Abſolutio canonica.

JUditham Reginam licet nullo Canonico Judicio damnatam ad pœnitentiam, ſed ſola vi coactam Imperator non ante in thalamum reduxit, quàm ſe judicio Francorum & Epiſcoporum imo & Papæ purgâſſet ab impacta calumnia inceſtûs cum Bernardo, filio ſpirituali Ludovici ejus Patrini.

Annales Bertiniani ſcripſerant Juditham ſine lege ac judicio ablatam fuiſſe Imperatori & velatam. Si cauſa vera fuiſſet , judicio mundano inquirenda fuiſſet, & veritate patefacta pœna canonica ſeu divortii per Epiſcopos ferenda fuiſſet, & pœnitentia determinanda: ſed nec audita, nec confeſſa velum ſumere coacta fuit, & bis in Monaſterium Lauduni & Pictavis retruſa fuerat.

Imperator nihilominus recuſabat pœnitentiæ addictam recipere in thorum, niſi judicio Eccleſiaſtico abſoluta eſſet. Cùm Auguſta parata eſſet ad objecta conſutanda, nemo autem ex calumniatoribus compareret, qui crimen imputatum probaret : purificavit ſe Regina ſecundùm judicium Francorum de omnibus, quibus accuſata fuerat, hoc eſt, juramentum præſtitit, & habuit, qui una cum ea jurarent, falſa eſſe, quæ inimici contra ejus honorem & pudicitiam ſparſerant. Hæc judicio Epiſcoporum Franciæ juncta ſufficiebant. Sed addebatur Pontificis auctoritas, Imperatoris, & Auguſtæ reſpectu, quorum eminens dignitas cauſam iſtam majorem faciebat, de majoribus autem cauſis Sedem Apoſtolicam conſulendam Innocentius I. olim docuit.

Eckhartus Tom. II. Hiſtor. Franc. Orient. Lib. XXVIII. pag. 252. §. 293. *ex Annalibus Francorum Bertinianis.*

CONVENTUS APUD AQUISGRANUM,
ACTIO II. (a)
Anſgarii Conſecratio in Archi-Epiſcopum Hammaburgenſem.

HAbito generali Sacerdotum Conſilio Pius Cæſar *Ludovicus* votum Parentis *Caroli Magni* cupiens implere Hammaburg, Transalbianorum civitatem

H

(a) Anno 831. Hamburgenſem Archi-Epiſcopum ordinatum fuiſſe, & conſecratum S. Ansgarium, Corbeiæ novæ ad Viſurgim Monachum, qui anno 826. jam fuerat in Daniam miſſus ab Ludovico Pio, uti diximus, eo anno judicat *Baluzius:* probat autem hanc Epocham *Pagius* ex anno obitûs, nempe 865. ab inſtituto Epiſcopatu anno XXXIV. III. Nonas Februarii, Indict. XIII. Igitur initium Archi-Epiſcopatûs ad 831. ſpectat: quo anno tres Conventus Imperator celebravit, unum Aquisgrani, alterum Ingelheimii, tertium in Theodonis Villa. *Pagi in Critica Annal. Baron. ad annum* 832. Fallitur Dupinius Tom. VII. *Bibliotheca nova Autorum Eccleſ. pag.* 197. dum ait S. Ansgarium anno 836. incepiſſe Miſſionem Danicam, & anno 842. creatum Epiſcopum Hammaburgenſem. Certum enim oſtendimus anno 826. primò miſſum fuiſſe in Daniam, anno 831. conſecratum fuiſſe.

teri in Metropolim omnibus barbaris ſtatuit nationibus Danorum, Sueonum, itemque Slavorum, & aliis conjacentibus in circuitu populis, eique Cathedræ primum Archi-Epiſcopum ordinari fecit Ansgarium. Hoc factum eſt anno Domini DCCCXXXIII, qui eſt Luthewici Imperatoris XVIII. (*b*) Willerici Bremenſis Epiſcopi XLIII. Conſecratus eſt autem à Drogone Metenſi Epiſcopo, (*c*) Cæſaris fratre germano, aſtantibus atque faventibus Otgario Moguntienſi, Ebone Remenſi, Hetti Treverenſi, & aliis: Conſentientibus etiam Willerico Bremenſi, & Helingaudo Ferdenſi Epiſcopis, (*d*) quibus antea Diœceſis illa commendata eſt: roborante à Papa Gregorio IV. Apoſtolica auctoritate & Pallii donatione.

Adamus Bremenſis Hiſtoriæ Eccleſ. Cap. XVII.

Philippus Cæſar in vita S. Anſgarii Cap. XI.

(*b*) Ex anno Imperii Ludovici XVIII. colligitor error in antecedente anno Chriſti anno 833. cum enim annus Imperii Ludovici Pii primus ſit annus Chriſti 814, ſequitur annum Imperii 18. coincidere in annum Chriſti 831. & annum XXI. Ludovici, quo datum fuit Diploma confirmatorium erecti Epiſcopatûs Hamburgenſis, triennio poſteriorem eſſe, adeòque referendum ad annum Chriſti 834, ubi nos id referemus, cum Clariſſimis Viris *Lambecio & Schannato* Adamum Bremenſem, aut ejus Librarium corrigentibus.

(*c*) Summæ Sanctæ Palatinæ dignitatis Præſule, ſeu Archi-Capellano, & ideo præcedente reliquos Archi- & Epiſcopos Regnorum Germaniæ & Franciæ: Idem Drogo anno 844. à Gregorio IV. Papa fuit creatus Vicarius Sedis Apoſtolicæ Transalpes cum poteſtate cogendi Concilia, dijudicandi cauſas appellantium ad Sedem Apoſtolicam, & inſtruendi cauſas Epiſcoporum & Abbatum. *Lege Epiſtolam Gregorii IV. ad omnes Epiſcopos Transalpinos.*

(*d*) Ex horum territoriis decerpta eſt nova Diœceſis Hammaburgenſis, hinc illorum conſenſus neceſſarius erat, & Papæ pro erectione novæ Diœceſeos.

SYNODUS FRISINGENSIS.

Anno Chriſti DCCCXXXI. Gregorii IV. Papæ V. Hludowici Imp. XVIII. Hludovici Reg. Bavariæ V.

Sigifuns Presbyter hæreditatem ſuam in loco Puppininga donat ad Domum Sanctæ Mariæ ad Frigiſingas.

IN nomine Domini noſtri Jheſu Chriſti. Notum ſit cunctis fidelibus: quia quidam Presbyter, nomine Sigifuns, cogitans pro remedio animæ ſuæ quicquid habuit propriæ hereditatis, vel adquiſitionis in loco Puppininga preter unum mancipium, quod ei animo conplacuiſſet, aliud, quicquid habuit in mancipiis, pecoribus, pecuniis, terris cultis, & incultis nihil pretermiſit, ſed omnia in omnibus firmiter tradidit ad domum Sanctæ Mariæ ad Frigiſingas. Hoc factum eſt in *publico Synodo* ad Frigiſingas in V. Idus Octobris, Indictione VIIII. Anno Incarnationis Domini DCCCXXXI. Hludowici Imperatoris ſui XVII. Hludowici Regis noſtri V. Iſti ſunt, qui hoc viderunt & teſtes extiterunt: Timo Palacii Comes, Luitpald Comes, Heipo, Einheri, Wicco, Mahtuni, Arahad, Willihelm, Erchanolt, Ambricho, Arhart, Sigihart, Tutti, Cundheri, Rihperht, Heriperht, Hiltipald, Iſanhart, Piligrim, Einhart, Friduperht, Ato, alius Friduperht, Pezzi, Willahelm, Luithart, Jacob, Ato, Poapo, Adaluni, Et ego Cozroh hoc videns, & audiens conſcribſi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Tomo I. Part. II. Inſtrum. DLIX. pag. 293.

SYNO-

SYNODI EJUSDEM
ACTIO II.

Hitto, Epiſcopus Friſingæ, Traditionem Jacobi ſuæ proprietatis in loco Alpicha ad Domum Cathedralem Sanctæ Mariæ ratam habet.

IN nomine Domini noſtri Jheſu Chriſti. Ego itaque Jacob cogitans pro remedium animæ meæ tradidi ad domum Sanctæ Mariæ, quicquid proprietatis, vel adquiſitionis habui in loco Alpicha, hoc totum, & integrum firmiter tradidi in altarem Sanctæ Mariæ ad Frigiſingas, ut in perpetuum ibidem cum omni integritate firmiter permaneat. Hoc factum eſt ad Frigiſingas *in publico Synodo* in VI. Idus Octobris. Indictione VIIII. Anno Incarnationis Domini DCCCXXXI. Hludowici Imperatoris ſui XVII. Hludowici Regis noſtri V. Iſti teſtes Herilant Comes, Liuthart, Nidhart, Jacob, Petto, Heito, Sigiwin, Oadalrih, Irminfrid, Arahad, Kejo, Tuti, Ato, Cundheri. Et ego Cozroh Presbyter hoc videns conſcribſi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Tom. I. Part. II. Inſtrum. DLX. p. 293.

LUDOVICI PII
PRÆCEPTUM

De Paganis ad Chriſtianitatem invitandis, & de Inſtitutione Epiſcopatus Hammaburgenſis, & Ansgario Archi-Epiſcopo in Conventu generali totius Imperii, & Archi- & Epiſcoporum conſenſu conſecrato.

Anno Chriſti DCCCXXXIV. Gregorii IV. PP. VIII. Ludovici Imp. XXI. Indict. XII.

IN nomine Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Hludovicus Divina propitiante Clementia Imperator Auguſtus. Si ſpecialibus cujusque fidelium noſtrorum neceſſitatibus perſpectis ſubveniendum eſſe imperialis authoritas monſtrat, quantò magis ad debitam generalitatis providentiam æquum dignúmque pertinet, ut Eccleſiæ Catholicæ atque Apoſtolicæ, quam Chriſtus ſuo pretioſo ſanguine redemit, eámque nobis regendam, tuendamque commiſit, piam ac ſollicitam in cunctis oportet gerere curam, & ut in ejus provectu vel exaltatione congruam exhibeamus diligentiam, novis ad ejus neceſſitatem vel utilitatem atque dignitatem pertinentibus rebus nova imo neceſſaria & utilia provideamus conſtituta. Idcirco Sanctæ Dei Eccleſiæ filiis præſentibus ſcilicet & futuris certum eſſe volumus, qualiter Divina ordinante gratia noſtris in diebus Aquilonaribus in partibus ingentibus ſcilicet Danorum ſive (a) Sweonum magnum cæleſtis gratiæ prædicationis ſive adquiſitionis patefecit oſtium, ità ut multitudo hinc inde ad Chriſti fidem converſa myſteria Eccleſiaſticaque ſubſidia deſiderabilitet expeteret. Unde Domino Deo noſtro laudes immenſas perſolventes exſolvimus, qui noſtris temporibus & ſtudiis Sanctam Eccleſiam Sponſam videlicet ſuam in locis ignotis ſinit dilatari atque proficere. Quamobrem unà cum Sacerdotibus, cæterisque imperii noſtri fidelibus hanc Deo dignam cernentes cauſam valde neceſſariam, atque futuræ Eccleſiæ dignitati

H 2

(a) Sueonum: *Philipp. Ceſar.*

tati proficuam dignum duximus, ut locum aptum noſtris in finibus evidentius eligeremus, ubi ſedem Epiſcopalem per hoc noſtræ Authoritatis præceptum ſtatueremus, unde omnes illæ barbaræ nationes æternæ vitæ pabulum faciliùs uberiúsque capere valerent, ſitientes ſalutis gratiam præ manibus vel oculis haberent, inſuper & magnorum progenitorum noſtrorum ſacra lucrandi ſtudia noſtris in diebus nunquam deficerent. Genitor etenim noſter glorioſæ memoriæ Carolus omnem Saxoniam Eccleſiaſticæ religioni ſubdidit, jugumque Chriſti aduſque terminos Danorum atque Slavorum, corda ferocia ferro perdomans, docuit: ubi inter has utraſque gentes, Danorum videlicet ſive Winedorum, ultimam Saxoniæ partem ſitam, & diverſis periculis, temporalibus videlicet & ſpiritualibus interjacentem proſpiciens, pontificalem ibidem Sedem fieri decrevit trans Albiam. Unde poſtquam terram Nordalbingorum laxata captivitate, quam ob multam perfidiam in ipſis Chriſtianitatis initiis patratam per ſeptennium paſſi ſunt, ne locus ille à barbaris invaderetur, (b) *Ekberto* Comiti reſtituere præceperat, non jam vicinis Epiſcopis locum illum committere voluit, ſed ne quiſquam eorum hanc ſibi deinceps parochiam vindicaret, ex remotis Galliæ partibus quendam Epiſcopum (c) *Amalarium* nomine direxit, qui primitivam Eccleſiam ibidem conſecraret. Sed & eidem Eccleſiæ Sacras Reliquias ac plura Eccleſiaſtica munera pia largitate ſpecialiter deſtinare curavit. Poſtmodum vero captivis optatam ad patriam undique confluentibus, eandem parrochiam cuidam (d) *Heridac* nomine ſpecialiter commendavit, quem univerſæ Nordalbingorum Eccleſiæ, ne ad ritum relaberentur gentilium, vel quia lucrandis adhuc gentibus locus ille videbatur aptiſſimus, diſpoſuerat conſecrari Archi-Epiſcopum, ut ipſa occaſione vel authoritate ſumma in ipſis terminis gentium ſedulitate prædicandi Sancta multiplicaretur Eccleſia, dum Vicinorum ipſius novitatis Epiſcoporum multa latitudinis cura ſufficiebat diſcurrere per omnia. Delegavit etiam eidem Presbytero qandam cellam (e) *Hrodnace* vocatam, quatenus eidem loco undique periculis circumdato fieret ſupplementum. Sed quia conſecrationem jam dicti viri velox ex hac luce tranſitus pii Genitoris noſtri in diebus ejus fieri prohibuit; ego autem, quem Divina Clementia in ſedem regni ejus aſciverat, cùm in multis regni diſponendis negotiis inſiſterem, hoc quoque prædicti patris mei ſtudium, velut regni in finibus peractum, minus cautè adtenderem, ſuadentibus quibusdam jam dictam cellam: *Ad Indam Monaſterium* contuli, prædictam verò parrochiam vicinis Epiſcopis interim commendavi. Nunc autem tam propter ſupraſcripta Eccleſiaſtia lucra in gentibus demonſtrata, quam & propter votum pii Genitoris noſtri, ne quid ejus ſtudii imperfectum remaneat, ſtatuimus una cum conſenſu Eccleſiaſtico præfata ultima in regione Saxonica trans Albiam in loco nuncupato *Hammaburg*, cum univerſa Nordalbingorum Provincia Eccleſiæ proprii vigoris conſtituere ſedem, cui & primum præeſſe atque ſolemniter conſecrari per manus *Drogonis Metenſis*, & *ſummæ Sanctæ Palatinæ dignitatis præſulis Anſgarium fecimus Archi-Epiſcopum adſtantibus Archi-Epiſcopis Ebbone Remenſi, Hetti Treverenſi*, & *Otgaro Moguntiacenſi*, *cum plurimis aliis generali in Conventu totius Imperii noſtri præſulibus congregatis aſſiſtentibus quoque ſpecialiter conſentientibus, atque conſecrantibus Helingaudo* (f) *ſive Willerico Episcopis* (g) à quibus jam dictæ parochiæ partes à nobis ſibi olim commendatas recepimus. Cui videlicet Ansgario, quia præfatis in gentibus hæc noſtris in diebus digniſſima in convocatione gentilium vel redemptione captivorum monſtrata ſunt lucra, tam noſtræ, quam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ authori-

(b) Egbertus Comes, Eſſesfelt ad fluvium ſturiam occupatum muoivit Anno 809. paci inter Carolum Magnum & Hemmingum Regem Danorum anoo 811. ſancitæ interfuit.

(c) Amalarius alius ab Amalario Treverenſi anno 813. à Carolo M. Conſtantinopolim miſſo.

(d) Heridac, Carolo Magno Nordalbiogis convertendis Presbyter datus Epiſcopus fuiſſet ordinatus, oiſi mors interveoiſſet.

(e) Rodenacum Villa eſt in Brabantia.

(f) Helingaudus, Ferdenſis Epiſcopus.

(g) Willericus, Bremenſis Epiſcopus, Succeſſor Willebaldi primi Bremenſium Apoſtoli, obiit Willericus DCCCXXXVIIJ. Sufficitur Leudericus in Bremenſi Cathedra.

thoritate hanc Deo dignam in præfatis gentibus commiſimus legationem, ac proprii vigoris aſcribere decrevimus dignitatem. Et quia caſus præteritorum cautos nos facit in futurum, ne quisquam Epiſcoporum aliquam ſibi trans Albiam vel alicubi in prædictâ parrochiâ vindicet poteſtatem, certo limite circumſcriptum eſſe volumus, *videlicet ab Albia flumine deorſum uſque ad mare Oceanum & rurſum pro omnem Slavorum Provinciam uſque ad mare, quod Orientale vocant*, & per omnes prædictas nationes ſeptentrionis. Omnes quoque paludes infra, ſive juxta Albiam poſitas, cultas & incultas, infra terminos ejuſdem parrochiæ ponimus, ut Transalbiani ſe & ſua ab incurſu paganorum, qui ſæpe timendus eſt, ſecuriùs in locis occultare queant. Et ut hæc nova conſtructio periculoſis in his locis cœpta ſubſiſtere valeat, quandam *Cellam Thurolt* (h) vocatam tam huic novæ conſtructioni, quàm Archi-Epiſcopi ſucceſſorumque ſuorum in gentibus legationi perrenniter ſervituram ad noſtram noſtræque ſobolis perpetuam mercedem Divinæ offerimus Majeſtati. Homines quoque, qui ejuſdem cellæ beneficia habere videntur, ab omni expeditione vel militia ſive qualibet occupatione abſolvimus, ut idem venerabilis Epiſcopus ad hanc Deo dignam peragendam in proviſis temporibus legationem nullum in hoc patiatur impedimentum. Dona verò, quæ ex eadem cella noſtris partibus dare ſolebant, & nobis, ſucceſſoribusque noſtris ſimiliter dari volumus. His exceptis majus minusve in convocatione paganorum vel redemptione captivorum, ſive ejusdem ſedis ſupplemento multimodis periculis circumdata, vel ibidem Deo militantium ſolatio, ob amorem Dei & beati Sixti (*i*) confeſſoris ejus perpetuò delegamus. Res itaque præfatæ ſedis & jam dicti Monaſterii ſub pleniſſima defenſione & immunitatis tuitione volumus ut conſiſtant ac tueantur, itâ ut nullus judex publicus aut alia quælibet poteſtate publica prædita perſona de eorum rebus freda, tributa, manſionaticos vel paratas, aut teloneum, vel fidejuſſores tollere, aut homines ipſorum tam litos, quàm & ingenuos ſuper terram eorum manentes diſtringere, nec ullas publicas functiones aut redibitiones vel illicitas occaſiones requirere, vel exigere præſumat. Sed liceat prædicto venerabili Epiſcopo, ſuisque ſucceſſoribus ac omni Clero ſub eorundem regimine conſtituto quietè in Dei ſervitio degere, & pro nobis proleque noſtra atque ſtatu totius imperii divinam miſericordiam exorare. Et ut hæc authoritas ſui vigoris perpetuam obtineat firmitatem, manu propria ſubter eam firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignare juſſimus.

SIGNUM HLODEUVICI PIISSIMI IMPERATORIS.

Hirminmarus Notarius, ad vicem Theodonis recognovit.

Data Idus Maji, anno Chriſti propitio, XXI. Imperii Domni HLODEUVICI Piiſſimi Auguſti, Indictione duodecima.

Actum Aquisgrani Palatio Regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Baluz. Tomo I. Capitularium Regum Francorum pag. 681. *& ſeqq.*

Philippus Cæſar in Triapoſtolatu Septentrionis anno 1642. *Coloniæ pag.* 175. minùs plenè & correctè editus.

Henſchenius Tomo III. in Actis Sanctorum ad diem 3. *Februarii idem refert cum Notis.*

[*h*] Tornholtum, Comitatus Flandriæ contiguus, in quo Monaſterium Sæculo VII. ſub Dagoberto creditur fundatum: nunc à Ludovico Pio donatur S. Anſchario, id eripuit S. Anſchario Reginarius Comes pag. 396. *Acta SS.* Februarii Tomo I.

(*i*) Sixtus, Remenſis Archi-Epiſcopus, etiam in antiquis Martyrologiis Confeſſor dicitur; in Martyrologiis quibuſdam Martyr.

NARRATIO HISTORICA
FACTORUM,
CIRCA DEPOSITIONEM LUDOVICI PII AUGUSTI, PROPE BASILEAM, COMPENDII, ET SUESSIONE ANNIS 833. 834. 835.

Anno 833. Wormatiâ digreſſus Ludovicus Pius venit in Feſtivitate S. Joannis Baptiſtæ VIII. Kalendas Julii ad locum Baſileæ urbi vicinum, qui poſt hunc diem *Campus mentitus, vel mendacii* (*a*) appellatus fuit, eo quod ii, qui fidem Imperatori promittebant (*Milites, Duces, Abbates*) mentiti ſunt, & ad Lotharium filium tranſierunt. Stabant hinc acies Ludovici Patris Auguſti Pii, inde Lotharii Regis Italiæ, & Ludovici filiorum, Regis Germaniæ, & Pippini Regis Aquitaniæ. Gregorius IV. Papa Româ eo venerat, quaſi mediator conciliaturus Patrem Filiis: ad Ludovicum acceſſit: Interea milites, & populus ex caſtris Patris ad filios tranſeunt. Juditha Auguſta in Ludovici filii tabernaculum introducitur, in Italiam, Dertonam uſque transvehenda. Sic Imperator penè ſolus cum filiolo Carolo relatus ab omnibus ducitur à Lothario, jam veluti ſolo ſupremo Domino COMPENDIUM uſque, ubi Epiſcopi Lothario adulantes Ebo Remenſis; (*b*) Agobardus Lugdunenſis, Bernardus Viennenſis, Bartholomæus Narbonenſis, Jeſſe Ambianenſis, Helias Tricaſſinus, Goswinus Oſnabrugenſis, Hereboldus Antiſiodorenſis, Wala Abbas Corbeiæ veteres accuſationes jam anno 822. productas reproduxerunt: *Libellum delictorum* Ludovico Pio imputatorum porrigunt, & ſuadere nituntur, ut de præteritis delictis iterum publicam pœnitentiam agat, armis depoſitis irrevocabiliter, & hoc modo Eccleſiæ ſatisfaciat.

Sic adjudicatum abſentem à conventiculo, & inauditum, nec confitentem, neque convictum *Compendio* Sueſſionem ducunt, & ante corpus S. Medardi Confeſſoris, & S. Stephani Martyris arma deponere, baltheum, & gladium ante altare ponere cogunt, pullâque indutum veſte, adhibita magna cuſtodia, ſub tectum quoddam in Monaſterio S. Medardi retrudunt.

Hoc ipſo autem, quod publicæ pœnitentiæ ſubjectus eſſet, opinio Vulgi erat, quod Imperium adminiſtrare non poſſet: Filius Carolus ad Monaſterium Prumienſe cuſtodiendus deducitur, ſed non tondetur.

In eo ſtatu pœnitentiæ publicæ permanſit Imperator Ludovicus Pius uſque ad Kalendas Octobris anni hujus 833. Indict. XII. Dum interea Ludovicus Bavariæ Rex, ac Germaniæ Comites, & nonnulli Franci indignè ferentes nefariam, & contra omnes leges attentatam exauctorationem Lothario Imperatori denunciant, & poſtulant, reddi ſibi Ludovicum Imperatorem cuſtodiæ vinculis abſolutum: Ipſummet verò hortantur ad recipiendas Infulas Imperatorias. Lotharius poſtulantibus, & arma minantibus reſpondit, „ *Se paternæ calamitati compati, nec* „ *ſibi imputandam culpam, ſed ſuamet accuſa-* „ *tioni; & Epiſcopali judicio imputent*, Imperator verò Ludovicus Pius nequaquam voluit præproperæ ſuorum fidelium acquieſcere ſententiæ, ſed in Eccleſiâ S. Dionyſii prope Pariſios Dominica die Quinquageſimæ anni 834. Epiſcopali Miniſterio voluit reconciliari.

Lotharium Filium, Regem Italiæ, per Burgundiam Viennam fugientem, licet multis hortantibus, perſequi noluit, poſt venientes ad ſe filios, & ſerius omnium Hlotharium ad ſe venientem benignè accepit, culpam condonavit.

Demum hoc anno feſtum S. Martini Attiniaci celebravit, receptâ jam Judithâ Auguſta ex Italiâ reducta, & filio Carolo Prumiâ egreſſo. Ineunte anno 835. Natalem Domini Metis: inde Theodonis Villam cum Drogone ſuo Archi-Capellano ad Palatium proceſſit, ubi quæ Acta ſunt, circa *Purificationem B. Mariæ* verbis Flodoardi referemus.

Hæc in coævis vel ſupparibus Annaliſtis Francorum,

ACTIONES CONVENTUS GENERALIS à DIE PURIFICATÆ VIRGINIS 835.

I. Inter cætera Eccleſiaſticæ inſtituta Diſciplinæ ventilata eſt Depoſitio Imperatoris Compendii facta anno 834. Eadem reſciſſa, nulla,

&

(*a*) Colmariam hodiernam vel Rothfeld fuiſſe eum locum, qui Campus Mendacii dictus fuit, conjicit Eckhartus Hiſtor. Franc. Tomo II. pag. 264.

(*b*) Ebo Remenſis Epiſcopus à *Thegano* Chorepiſcopo Treverenſi vocatur Impudicus & crudeliſſimus ex originalium ſervorum ſtirpe, Lotharianæ perduellionis præcipuus Dux.

& nefaria declarata libellis, ſcriptis, & ſubſignatis à XLII. Archi-& Epiſcopis.

II. è Palatio Theodonis Villæ ad proximam Cathedralem Metenſem Eccleſiam proceſſum, & hæc reſciſſio Actorum Conventiculi Compendienſis, & nova inſtauratio Imperii, reſtitutio inſignium publicè in Eccleſiâ Cathedrali facta.

III. Reditum dein ad Theodonis Villam.

IV. Ebbonis, Agobardi, & Hildemanni, qui rebellioni à Lothario excitatæ contra Patrem faverant, cauſa dijudicata. Primi duo depoſiti. Ebbo etiam ſua confeſſione, Agobardus abſens depoſitus. Hildemannus (c) *regulariter ſatisfacit accuſationibus ſuis, Goswinus* (d) *Ep. Oſnabrugæ ſe Corbeiæ novæ incluſit.*

Iterum reditum fuit Metas ad Cathedralem Eccleſiam, & gaudium inſtauratum. Dimiſſi Epiſcopi, & Proceres.

SYNODUS IN THEODONIS VILLA

A DIE PURIFICATÆ VIRGINIS AD DOMINICAM PRIMAM QUADRAGESIMÆ H. A. KAL. MARTII.

Anno Chriſti DCCCXXXV. Gregorii IV. Papæ IX. Ludovici Imp. XXII.

DCCCXXXV. LUdovicus Imperator ab æquivoco filio ſuo Ludovico Bavariæ, & Germaniæ Rege reſtitutus in regnum, & honorem ſuum in Eccleſiâ S. Dionifii anno 834. Dominicâ quinquageſimæ, Ebonem Remenſem Epiſcopum in Normanniam, ſeu Daniam fugam parantem per Epiſcopos Rothadum Sueſſionenſem, & Erchenradum Pariſiorum revocari fecit, & in Monaſterio Sancti Bonifacii (*Fuldæ*) ei, Clericis ac Laicis, qui cum eo erant, neceſſaria miniſtrari, & Synodum expectare præcepit. Ad quem anno incarnationis Dominicæ 835. ineunte venientes omnes Epiſcopi, qui convenerant, ſigillatim libellos de reſtitutione Imperatoris communi conſilio, atque conſenſu ediderunt, & propriis manibus ſubſcripſerunt. Cum quibus & Ebo, ut revera in ſtatu ſuo adhuc manens, libellum manu ſuâ cum additamento *Archi-Epiſcopi* ſcriptum edidit: in libello profeſſus eſt, quidquid in ipſius Imperatoris dehonoratione geſtum fuerat, injuſtè factum fuiſſe.

Item poſt pauca.

Et poſt datos libellos venientes Epiſcopi cum Imperatore, & quàm plurimis ejus fidelibus, & regni primoribus in urbem Metenſium, in Baſilica Sancti Stephani, publicè à Drogone Epiſcopo relecta ſunt, quæ de reſtitutione Imperatoris omnium unanimitate inventa fuère.

Poſthanc annuntiationem Ebo Remorum Epiſcopus, qui ejuſdem factionis veluti ſignifer fuerat (*in conventu Compendienſi anni* 834.) conſcendens eundem locum, ubi Drogo ſteterat, coram omnibus profeſſus eſt, eundem Auguſtum injuſtè depoſitum, & omnia, quæ adverſus eum patrata fuerant, iniquè & contra totius auctoritatis tramitem fuiſſe machinata: meritò, juſtéque proprio Imperii ſolio reformatum, & ſic omnibus laudes Deo canenti-

(c) Epiſcopus Belvacenſis.

(d) Ob perjurium ab Epiſcoporum conſortio ſemotus fuit.

nentibus, & quæ tunc ibidem agenda fuerant, peractis, ad Theodonis villæ Palatium regreſſi ſunt.

Ibique Hildemannus in Synodo præſens ſe à calumniâ illi impacta regulariter exuens ſatisfecit Synodo & per eam Imperatori.

Ebo verò in eadem Synodo præſens ab Imperatore præſente eſt accuſatus, quod eum falſo fuerat criminatus, & iiſdem falſis criminibus appetitum à regno dejecerat, armíſque ab eo ablatis nec confeſſum, nec invictum *contra Regulas Eccleſiaſticas* ab Eccleſiæ aditu, ac Chriſtianorum ſocietate eliminaverat: ſicut & idem ſcripto, ſubſcriptione ſuâ roborato, & verbis coram omnibus profeſſus fuerat.

Et cum eſſent alia etiam crimina, de quibus poſt hanc accuſationem accuſandus erat, & de quibus apud Imperatorem jam antea fuerat accuſatus, & non Canonicè (*e*) purgatus, ſicut & *Epiſtola Epiſcoporum ad Sergium Papam* demonſtrat, & pro quibusdam eorum exſtiterat à conſilio Imperatoris ejectus, quæ patefacta veritate negare non valebat, petiit ſeceſſum, ut ſine præſentiâ Imperatoris liceret ei in Synòdo Epiſcoporum (*ſolorum*) ſuam agere cauſam.

Quod obtinens convocavit ad ſe quoſdam Epiſcopos, (*f*) & nullo cogente, ſed propriâ ſponte ſecundùm eorum conſilium, ſequentium Concilium *Africanum*, ut parceretur ipſius verecundiæ, ac propter Eccleſiæ obprobrium, ac inſolentem inſultationem ſæcularium, ne dignitas Sacerdotalis pollueretur, ſi publicè de his, de quibus impetitus, & adhuc impetendus erat, confeſſus, aut convictus foret, libellum ſuæ depoſitionis dictavit, & ſcribi coram ſe fecit, & propriâ manu ſubſcripſit *ſecundum traditionem Eccleſiaſticam*, eundémque libellum propriæ, ac vivæ vocis confeſſione atteſtatum in abdicationem ſui, nullo ab eo quærente vel exigente, Synodo ultro porrexit, & ſicut videri tunc ab his, qui interfuerunt, potuit, Sacerdotio ſe ſponte ſubmovit, quærens remedium pænitendi, ſicut in eodem profeſſionis, ac ſubſcriptionis ſuæ libello continetur, hoc modo:

"Ego Ebo indignus Epiſcopus recognoſcens fragilitatem meam, & peccatorum meorum teſtes confeſſores meos Ajulfum (*g*) videlicet Archi-Epiſcopum, & Badaradum Epiſcopum, (*h*) nec non & Modoinum Epiſcopum (*i*) conſtitui mihi judices delictorum meorum, & puram ipſis confeſſionem dedi, quærens remedium pœnitendi, & ſalutem animæ meæ, ut recederem ab officio, & miniſterio Pontificali, quo me recognoſco indignum, & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccâſſe ſecreto ipſis confeſſus ſum, eo ſcilicet modo, ut ipſi ſint teſtes alii ſuccedendi, & conſecrandi in loco meo, qui dignè præeſſe, & prodeſſe poſſit Eccleſiæ, cui hactenus indignè præfui. Et ut inde ultra nullam repetitionem aut interpellationem authoritate canonica facere valeam, manu propriâ meâ ſubſcribens firmavi. Ebo quondam Epiſcopus ſubſcripſi.

Et ut omnia ſecundum leges, quibus moderatur Eccleſia, in Synodo legaliter adimpleret, ſimul cum eis, quos ſecundum *Africæ Provinciæ Canones* elegerat ſibi Judices; dicente Apoſtolo: *Adverſus* (k) *Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus*: *ut* (l) *in ore duorum vel trium teſtium conſtaret etiam ſuæ accuſationis*, & ut alius, ſe Sacerdotio defuncto, ei ſuccederet, teſtificationis verbum, aſcivit & alios tres Epiſcopos veritatis de ſuâ accuſatione, & teſtificatione conſcios in teſtimonium ſuæ profeſſionis: Theodoricum ſcilicet Epiſcopum Cameracenſem, & Achardum Epiſcopum Noviomenſem Diœceſeos ſuæ, & Nothonem Archi-epiſcopum (*Arelatenſem*) & ſic ipſe profeſſus, & ſex Epiſcopis ſuæ profeſſioni atteſtantibus, ut prædiximus, Libellum Synodo por-

(*e*) Canonica purgatio delicti Clericorum fiebat per juramenta & teſtes: Laicorum vero Ducum & militum purgatio fiebat per oblatum accuſatori duellum.

(*f*) Ab Judicibus, quos Epiſcopus accuſatus ſibi purgando elegerat, provocare non licebat: juxta Canonem LXIII. Concilii Africani, quem lege ſis *Tomo I. noſtro pag.* 223. Alii ſunt Judices à Synodo, vel ab Imperatore conſtituti criminis examinandi & dijudicandi cauſa.

(*g*) Aginlfum, Bituricenſem Archiep. (*h*) Paderbornenſem.

(*i*) Auguſtodunenſem. (*k*) Primæ ad Timotheum V, 19.

(*l*) Matth. XVIII, 16.

porrexit: cunctique Epiſcopi, qui Synodo interfuerunt, ſigillatim, ac viritim dixerunt illi: *Secundùm tuam profeſſionem, & ſubſcriptionem ceſſa à Miniſterio.* Et coram omnibus hanc notitiam cum præſcripto libello futuris temporibus conſecrandam, Jonas Epiſcopus Heliæ Notario tradidit, qui libellum Ebonis ſcripſerat, cui idem Ebo ſubſcripſit ſecundum *LIX.* (m) *Capitulum*, & idem ſecundum *Capitulum LXXIV.* (n) *Concilii* Africani pro omnibus dictavit, & idem Helias, (o) hæc, quæ ſequuntur, ſubſcripſit.

Acta eſt hæc Ebonis Profeſſio, ejúſque propriæ manus ſubſcriptione roborata in Conventu Synodali, generaliter habito apud Theodonis Villam, Anno Incarnationis Domini noſtri JEſu Chriſti octingenteſimo triceſimo quinto, anno etiam Imperii Glorioſi Cæſaris Ludovici XXIII.

Item poſt aliquanta. . . . Libellum uti ab Ebone porrectum poſt damnationem ejus Synodus Fulconi (*p*) Presbytero, qui eidem Eboni in Epiſcopatûs Remenſis ſuſceptione ſucceſſerat, cum ſynodali notitiâ dedit; quique in Remenſi Eccleſia conſervatur: cujus exemplar Sanctæ memoriæ Papæ Leoni directum didicimus.

Flodoardus Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Libro II. Cap. XX.

Acta poſt Synodum Theodonis Villæ.

Dominica proximâ poſt Synodum, quæ fuit forte prima Quadrageſimæ Dominica, Imperator Theodonis Villa in Metas civitatem redux, ubi Drogo Metenſis frater Ludovici Pii ante menſam prælegit actum reſtitutionis Auguſti Ludovici; ſeptem Archi-Epiſcopi, ſeptem reconciliationis Eccleſiaſticæ Orationes ſuper eum cecinerunt, & coronam ex altari ſumptam capiti Ludovici impoſuerunt. Ebo ex Ambone conſcenſo prælegit Acta Synodi Theodonis Villæ: & omnes populi hoc viſo pro plenariâ reſtitutione Imperatoris multas Deo gratias reddiderunt.

Biographus Ludovici Pii à Pithoeo editus pag. mihi 408. & Calmetus Hiſtoriæ Lotharingiæ Tom. I. Lib. XIII.

Interfuerunt Synodo Theodonis Villanæ ex Eckharti mente.

Drogo, Archi-Epiſcopus Metenſis.
Hetti, Archi-Epiſc. Treverenſis.
Ragnoardus, Archi-Epiſc. Rotomagenſis.
Landranus, Archi-Epiſc. Turonenſis.
Aldricus, Archi-Ep. Senonenſis.
Notho, Archi-Ep. Arelatenſis.
Ajulfus, Archi-Ep. Bituricenſis.
Rotoldus, Epiſcopus Sueſſionenſis.
Jonas, Epiſc. Aurelianenſis.
Frotarius, Ep. Tullenſis.
Erchanradus, Ep. Pariſienſis.
Raganarius, Ep. Venetenſis.
Vulfinus, Ep. Pictavienſis.
Theodoricus, Ep. Camaracenſis.
Achardus, ſive Eccardus, Ep. Noviomenſis.
Rothaldus, Ep. Veronenſis, qui Juditham ex Italia reduxerat, aliàs Rothadus dictus.
Badaradus, Ep. Paderbornenſis.
Modoinus, Ep. Aeduenſis.
Theodoricus, Ep. loc. incerti.
Walocharius, Ep.
Goldoricus, Ep.
Godofridus, Ep. Senlitenſis.
Teutmundus, Ep.
Ermbertus, ſeu Halenbertus, Ep. Bajocenſis.
Hubertus, ſeu Humbertus, Ep. Wirceburgenſis.
Erardus, vel Heiradus, Ep. Tungrenſis.
Albericus, Ep.
Freculphus, Ep. Lexovienſis.
Joannes, Ep.
Hildemannus, Ep. Bellovacenſis.
Hildi, Ep. Virdunenſis.
Chriſtianus, Ep. Autiſiodorenſis.

I Siſa-

(m) Editionis Dionyſianæ meæ Cap. XXVI. pag. 213. Tomo I. ſed apud Harduinum Cap. LIX. Conciliorum Tomo I. pag. 898. in codice Canonum Eccleſiæ Africanæ.
(n) Vide Tomum I. noſtrum pag. 225.
(o) Helias poſt Carnotenſis Epiſcopus fuit.
(p) Fulco, Abbas S. Remigii Remis, jam ab anno 834. erat Adminiſtrator Eccleſiæ Remenſis nominatus à Ludovico Pio, & à Synodo ſuffectus Eboni.

Siſagutus, EP. fortè Siſaburus. Siſebotus enim EP. Urgellitanus fuit.
Raganarius, EP. Ambianenſis.
Iſpio, loci ignoti EP.
Teutgandus, fortè Teganus, Chorep. Treverenſis.
Bonus, EP.
Flavo, EP. Cabillonenſis.
Ado, EP.
Teutbertus, EP.
Wiladus, EP.
Morbertus, fortè pro Gozberto, Sueonum EP.

Hactenus Eckhartus rerum Francicarum Tomo IV. Lib. XXIX.

F L O R I,

DIACONI ECCLESIÆ LUGDUNENSIS, (*a*)

De Libris AMALARII (b) *Chor-Epiſcopi Lugdunenſis, ad Theodonis Villæ Concilium, Epiſtola.*

Sancto & Venerabili Concilio apud Theodonis Villam habito.

AUdite Patres Beatiſſimi, & Reverendiſſimi; à Deo convocati, & in Deum uniti, propter Deum, auxiliante ipſo, laborantes & laboraturi, atque in illo, & cum illo poſt beatum laborem requieturi; audite ità, ut audiat vos Deus, ac mementote Apoſtoli, rectores Eccleſiæ exhortantis, & dicentis: *Attendite* (c) *vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit, Epiſcopos regere Eccleſiam Domini, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Sermo de fide agitur, & Catholica veritate, quam Prælatus Eccleſiæ Lugdunenſis, depravare, & ſubvertere lingua & calamo non deſiit, errorisque ac mendaciorum ſuorum vos ipſos, venerabiles Eccleſiæ Chriſti oculos, in tantum ſocios, & complices eſſe confirmat, ut in publico Eccleſiæ noſtræ conventu jactare auſus ſit, ad hoc vos ſuis perſuaſionibus in generali Synodo fuiſſe perductos, ut omnes manu propria ſuis ineptiſſimis libris ſubſcribere, & ſic unanimiter ſentire & obſervare velletis. Cui ego per majores natu reſpondi, non ſolum me de tantis viris id credere nullatenus poſſe; ſed etiam mihi indigno, qui ſum canis mortuus, & pulex exiguus, tres prius digitos, quibus ſcribimus, radicitus amputari vellem, quam errores hujusmodi manus propriæ ſubſcriptione firmarem. Addidi etiam, quod, ſi libri illi in bono Concilio fuerint diſcuſſi, & dijudicati, erunt procul dubio anathematizati: quos etiam Corepiſcopo Eccleſiæ noſtræ velut valde utiles omnibus, juſſit tranſcribere: quos, cum ego ex parte aliqua relegiſſem, & mendaciis plenos deliramentisque vidiſſem, dehortatus ſum, ne hoc penitus fieret, librosque ſuo quantocius auctori reſtituendos admonui, metuens videlicet, ne oves Chriſti, id eſt ſimplices quosque, ex eorum lectione quædam vaniſſima curioſitatis ſcabies aſpergeret, & ardentes papulæ diri erroris exurerent. Collegi autem ipſe ac digeſſi in ordinem, propriisque ſermonibus explicavi nonnulla, quæ in generali Presbyterorum Concilio propoſuit, diſſeruit, commendavit, ex quibus ejus vanitas contemptui, immo execrationi pateat; ſed ne quis me falſa putet aſſerere, veniat liber

(*a*) Ejuſdem Flori ſcriptoris permulta opera recenſet *Dupinius Bibliotheca nova Autorum Eccleſiaſticorum Tomo VII.* paginis 17. 177. 200: at harum duarum Epiſtolarum ſcriptarum ad PP. Concilii Theodonis Villani anni 835, vel ad PP. Concilii Cariſiaci anno 838. non meminit: in hoc ultima cenſura Librorum Amalarii Delatorum prodiit.

(*b*) Amalarium hunc Chorepiſcopum Lugdunenſem eundem eſſe cum Amalario Diacono Metenſi ſuſpicatur & opinatur Cl. Manſi *Tomo I. Supplement. Conciliorum pag.* 866. quia uterque ſcripſit *de Officiis Eccleſiæ*; ſed Autores, qui de Amalario, Lugdunenſi Diacono, meminerunt, ſtatuunt eum ſub Carolo Calvo vitam egiſſe: fortè quia plurima ſcripta ſub eo Rege edidit: quod non obſtat, quin & ſub Ludovico Pio antea fuerit Diaconus Eccleſiæ Metenſis.

(*c*) Actuum XX, 28.

ber illius in medium, & fœditatem ſui publicè legentibus, atque audientibus denudabit; ex quo & iſta, quæ ſinceriſſimo examini veſtro dijudicanda offero, veriſſima ab illo prolata probabitis, cùm illic multa inſaniora legeretis: teſtes ſunt horum Corepiſcopi, teſtes Archi-Diaconi, teſtes omnes, qui aderant presbyteri Lugdunenſes, à quibus hæc continuò irriſa, ac repudiata, immò planƈta & plorata cognovi; cùm Divinis affueti fluentis, de lacuna lutulenta bibere cogerentur, murmurantes in nequiſſimo pane doƈtrinæ, de quo Eccleſiaſticus loquitur liber: *In* (d) *nequiſſimo pane murmurabit civitas.* Et teſtimonium nequitiæ illius verum eſt; nec vero ille Divina docet, ſed ſua concinnat, & fabricat, & juxta Salomonem: *In* (e) *ſimilitudinem arioli, & conjeƈtoris æſtimat, quod ignorat.* Succurrite igitur Patres piiſſimi, ſuccurrite animabus noſtris. *Modicum* (f) *enim fermentum totam maſſam corrumpit*, & juxta quendam patrem antiquum, ſi quid in fide falſi admittitur, intrat putredo, de veneno ſerpentis naſcuntur vermes corruptionis, & nihil remanebit integrum. Teſtis eſt mihi omnipotens Deus, quia hæc non impulſu iracundiæ tanquam læſus exaggero, quæ ab ipſo ſtatim exordio, dum adhuc ſe mihi utcumque blandulum exhiberet, dolere, & deteſtari cœpi, nec Divinæ ordinationi ſeu imperiali piæ proviſioni, quod ille forſan jaƈtitat, velut rebellis exiſtens; cùm id mea exiguitas, nec cogitare unquam poterit; ſed erroris odio, & amore veritatis, Eccleſiæ quoque matris meæ vulneribus condolens, cujus uberibus ab infantia alitus ſum, in qua, & adminiſtrationis locum & doƈtrinæ, ac prædicationis officium indignus exercui. Certè vivam ego egentiſſimus, vel etiam moriar, ſi placet, tantum pateat vulnus putridum, pateat ſanies putrida; & omnes, qui hoc tabeſcunt contagio, vobis, opitulante Chriſto, medicantibus, gravi veterno depulſo, optata gaudeant ſanitate.

Martene veterum Monumentorum Colleƈtionis. Tom. IX. pag. 666.

Ex eo Manſi Tomo I. Supplementor. Concilior. pag. 867.

INCIPIT EPISTOLA
F L O R I,

TOTIUS VERITATIS PLENA, CONTRA FALSILOQUAS ADINVENTIONES AMALARII, QUONDAM LUGDUNENSIS COREPISCOPI, DE CORPORE DOMINI TRIPARTITO.

Dominis Beatiſſimis, Reverentiſſimis & Piiſſimis Paſtoribus, gregis Chriſti, Reƈtoribus Eccleſiæ Dei, Prædicatoribus, ac Propugnatoribus Catholicæ Fidei, Drogoni Sacri Conſilii Magiſtro, & Pontifici Clariſſimo, Heti Trevirorum Antiſtiti, Aldrico Reverentiſſimo Cenomannorum Epiſcopo, Rabban Abbati Venerabili, & ex Provincia Lugdunenſi prima, Albarico Lingonum Reverentiſſimis Epiſcopis, Eccleſiæ Catholicæ indignus Filius, & Pietatis ac Paternitatis veſtræ exiguus ſervus, Florus.

OBſecro, manſuetiſſimi, & beniginiſſimi Servi Chriſti, ut extremitatem meam periculis Eccleſiæ Dei condolentem, ac compatientem, & pro hoc neceſſitates ejus humiliter, & fidenter ad vos referentem, in ipſius Chriſti, & Dei Eccleſiæ, piæ Matris amore, pio ac benigno ſuſcipiatis affeƈtu. Exigua quidem, & indigna eſt perſona, quæ loquitur, ſed Domini eſt res, Domini eſt cauſa, quam loquitur, digna certe, quæ à melioribus ſuggereretur, & idonea, quæ ad veſtrum jam olim judicium examinanda per-

I 2

(d) Eccleſ. XXXI, 29. (e) Proverb. XXIII, 7. (f) I. Corinth. V, 6.

perferretur : ſed quoniam fortius clamare ſolent , qui atrocius vapulant , & qui maxima cogente indigentia importunius poſtulant , miſeratione potius , quam indignatione digni habentur : ſit & mihi minimo ſub veſtra pietate tutum ac liberum inter flagella vapulantis Eccleſiæ triſtius vociferari , de cladibus ejus ac miſeriis conqueri & à vobis paternæ opis auxilium deprecari.

Idcirco enim ad vos , Domini , & Patres Beatiſſimi, qui & dignitatis culmine, & fidei ſinceritate , & Dei timore & ſcientiæ probitate præcellitis , & Lugdunenſi Eccleſiæ quidem familiarius obſtricti eſtis , querelam hanc potiſſimum credidi deferendam : ut quanto plures Divini muneris largitate præitis , tanto inſtantius , & religioſius pro Divinæ fidei & veritatis tuitione certetis; memores Spiritus Sancti per Salomonem talibus , quales Chriſti eſtis gratia, proclamantis : *Erue* (a) *eos* , *qui ducuntur ad mortem* , & *qui trahuntur ad interitum, liberare neceſſe eſt.* Si dixeris , vires non ſuppetunt ; qui inſpector eſt cordis , ipſe intelligit , & ſervatorem animæ tuæ nihil fallit , reddetque homini juxta opera ſua. Præceſſit enim in præfata nuper Eccleſia per Prælatum ejus Amalarium error inſanus & vanus, fidei , & veritatis inimicus, religioni & ſaluti contrarius , quem primum quidem aggregata Presbyterorum Synodo , circumſedentibus omnibus , & velut præceptorem audientibus , viva voce conatus eſt ſerere , imo tota intentione, & ſtudio per totum triduum proponendo , & exponendo , exigendo , omnibus inculcavit , & tradidit, quaſi novi teſtamenti miniſter , tabulis cordis carnalibus cuncta , quæ aſſerebat , indelebiliter vellet imprimere. Deinde etiam magnum quendam codicem quatuor voluminibus diffuſum , à ſe compoſitum atque digeſtum legendum , tranſcribendumque tradidit ; aſſerens eum *Officialem* nuncupari, tanquam de Sacris officiis prudentiſſime & ſufficientiſſime diſputantem. Qui tantis veſaniis , & erroribus confertus , ut quibuslibet etiam imperitis , palam ridendus conſpuendusque videatur. Protulit quoque *Antiphonarium*, (*b*) velut à ſe digeſtum atque correptum : cui talia ex ſuo ſenſu inſeruit , ut pro ejus impudenti audacia frons legentis pudore ac rubore feriatur. Noviſſime vero novum digeſſit volumen , & apud Lugdunum ornate indui , ac vittis ſericeis diſtingui fecit : quod ad palatium ferens vel principi , vel Magiſtro conſilii dicitur oblaturus. In quo vere tam inepto eloquio , tam abſurdis ſenſibus , tam exquiſitis , & inauditis fantaſiis involvitur, ut putes eum limphatico more bacchari. Vocat hujus inſulſiſſimæ garrulitatis librum , *Embolim opuſculorum ſuorum*, Et rectiſſimè omninò. Eſt enim multiplicium errorum ejus , velut Cameli gibbus, procreſcens ac redundans argumentum.

De ſingulis autem pauca proponere & veſtræ gravitati faſtidioſum , & meæ ſupplicationis ſermoni videtur incongruum , quem metuo rebus frivolis facere prolixiorem , ne in ſeriis , ac neceſſariis oneroſior videatur. Certè libri ipſi fere ubique diſperſi , ferè omnibus noti ſunt , neque ullatenus ambigo, quin gravium ac prudentium virorum judicio ſeverius reprehendantur , quam exiguitatis meæ comprehendi ingenio , aut exaggerari poſſit eloquio. Attamen ne fruſtra opem ſanitatis videar implorare , ſi diſſimulo , aut formido vulnus detegere; nonnulla vel breviter replicabo. Vos ut cœleſtis cooperatores medici, ſive antidoto fidei , ſive ſcapello, aut cauterio ſinceriſſimæ veritatis curate languida , reſecate putrida, urite vitioſa, & ſaluti Corporis Chriſti in commune proſpicite. Abſit, abſit à veſtræ gravitatis cenſura , ut in ejuſmodi erroribus, & ineptiis confutandis , aut perſonæ reſpectu , aut adulationis fuco , aut humanæ offenſionis ſeu diſcriminis metu cujusquam pii & fidelis animus retardetur : cùm res fidei, cùm cauſa Eccleſiæ, cum negotium Chriſti agitur, ſola fides, ſola mater Eccleſia , ſolus amator veritatis , immo veritas Chriſtus præ oculis habeatur.

Docet Præceptor ipſe Amalarius egregius ita corpus Chriſti eſſe triforme, & tripartitum , ut tria Chriſti corpora : primum quod ipſe ſuſcepit ; ſecundum in nobis , qui ſuper terram ambulamus; tertium in illis , qui ſepulti jacent. Aſſerit in myſterio ſacrificii hac de cauſa tres debere fieri partes ; unam calicis pro

(*a*) Proverb. XXIV, 11. (*b*) Antiphonarium Agobardus Lugdun. Archiep. confutavit.

pro Chriſto; alteram in patena pro vivis, tertiam in altari pro mortuis. Dicit panem illum eſſe carnem Chriſti, ſanguinem animam, ut ſit totus Chriſtus. Hæſitandum dicit, utrum corpus Chriſti de altari ſumtum in corpore noſtro maneat uſque in diem ſepulturæ, an recipiatur inviſibiliter in cœlum, an quando venam incidimus, cum ſanguine profluat, an cum cæteris, quæ in os intrant, in ſeceſſum labatur. Epiſtola ejus eſt in ſuo officiali libro, ad juvenem neſcio quem Epiſcopum, ſcripta, quæ hoc continet. Ubi etiam de ſputis & flegmatibus ſpurciſſimè diſputat, & cùm ſit tam ſordidæ mentis, putidæque doctrinæ, ſe ſpiritalem jactat, qui omnia dijudicet, & alios carnales & animales vocat. Calicem Domini vocat ſepulcrum, Presbyterum Joſeph ab Arimathia, Archi-Diaconum Nicodemum, tamquam ſepultores Chriſti; Diaconos retro acclines Apoſtolos, ſe in Paſſione Domini velut contrahentes, & occultare volentes; Subdiaconos ad faciem erectos, mulieres liberę adſtantes. Aliam partem myſticæ orationis, qua Corpus Domini conſecratur, Chriſto tribuit oranti in monte Oliveti; aliam in cruce pendenti, & poſt neſcio quas fatuas diviſiones, aliam morienti. Cum vero Presbyter inclinatur, hoc eſſe: *Et inclinato* (b) *capite tradidit ſpiritum.*

In anno legitima jejunia ad quatuor humores refert, quibus corpus vegetatur humanum, & pro his fieri aſſerit in eisdem jejuniis. Duas lectiones quarta feria ad Miſſam legi, propter duo ſydera ipſo die condita, ut paganis ejus verbis utar, Phœbum, & ſororem ejus Phœbam. Nam & ſanctum David ſemper in Domino fortem, & bellicoſum, more ethnico arſiſſe dicit in marte, quem dœmonem eſſe peſſimum, inventorem tumultuum atque bellorum proclamat etiam Poëta gentilis dicens: *Sævit toto Mars impius orbe.* In Evangelio majoris litaniæ, per panem intelligit fruges terræ: in piſce genita ex aquis: in ovo animalia, quæ ex utroque ſexu gignuntur in terris: talemque fantaſiam ſenſus ſui, Evangelico præferens ſenſui, aſſerit, pro talium rerum conſervatione tunc à fidelibus celebrari litanias. Nam & meſſes tunc in profectum ſunt, inquit,

(b) Joann. XIX, 30.

& piſces tunc veniunt, & pulli campos tundunt. Addit inſuper & quaſdam ſignificationes monſtruoſas, & inſtar Antipodarum capite deorſum, pedibus ſurſum verſis, ita ut in his præcedat res ipſa, & ſequatur figura: cùm è contrario umbræ legis, juxta Apoſtolum, res deſignent futurorum bonorum. Cùm ab altari ſumitur Evangelium, ipſum altare ſignificat Jeruſalem, unde Evangelium proceſſit. Locus altaris, locum illum ſignificat, ubi Jacob dormiens Angelos vidit. Romanus Pontifex, cum ſabbato ante Palmas eleemoſynam dat, mulierem ſignificat, quæ Dominum unxit.

Jam de Sacerdotum & Miniſtrorum ſacris veſtibus, de vaſis Divini miniſterii, de cantorum tabulis, de ſignis æreis, de ipſis etiam indumentorum & calceamentorum fimbriis; coloribus & ſpeciebus, de officiis quoque ſacris, & pſalmorum diſtributionibus, quam inepta & fatua, & omni riſu digna confingit? quaſi ei ſoli licuerit poſt Legem & Prophetas, poſt Evangelia & Apoſtolos, res typicas & myſticas in Eccleſia ſtatuere, ita ut myſteriorum ejus prævaricator habeatur, qui uſu & conſuetudine ſimplici aliud quid celebrare præſumpſerit. Dicit ſe in talium fantaſiarum adinventionibus S. Auguſtini auctoritatem ſequi, eo quod obſcura quæque & ambigua tamdiu ille tractari jubeat atque verſari, donec ad dilectionem Dei vel proximi intelligentia perducatur: in quibus duobus mandatis tota lex pendet & Prophetæ. Nec conſiderat nimia novitatum cupiditate cæcatus, hæc illum de Sacrarum Scripturarum indagandis ſenſibus tradidiſſe, nempe libri, in quibus hæc loquitur, *de doctrina Chriſtiana* titulantur, de ſola in his Scripturæ Sacræ intelligentia regulæ traduntur; multa ibi de rebus, multa de ſignis diſſeruntur; & tamen de hujusmodi ſignificationibus, quas iſte perquirit, nihil penitus dicitur: immo in libris ad Januarium, omnem Eccleſiaſticarum obſervationum varietatem triplici genere diſtinguit: univerſas videlicet aut ex Scripturæ Sacræ auctoritate, aut ex generali Eccleſiæ traditione, aut ex diverſorum locorum multiformi conſuetudine eas aſſerens propagatas. Et

primas quidem oſtendit numero eſſe pauciſſimas, ſed obſervatione facillimas, ſignificatione præſtantiſſimas: ſecundas quoque pari religione aſſerit venerandas: in tertiis vero nullam omnino ſignificationem, nullum requirens myſterium, ſinceriſſimam atque graviſſimam beati Ambroſii ſententiam ſequitur, ac velut cœleſte oraculum ſequendam proponit, quam eidem reſpondit de talibus conſulenti: *Ad quamcunque*, inquiens, *Eccleſiam deveneris, ejus morem ſerva, ſi non vis alteri eſſe ſcandalum, nec quemquam tibi.* In eiſdem ad Januarium libris: quidquid humana auctoritate ſtatuitur, ac veluti Sacramentum & myſterium tenetur, nullatenus approbandum, immò & indubiè aſſerit reſecandum.

Quid igitur novellus iſte præceptor de myſteriis ſuis faciet; qua ratione tot vanitatum ſuarum commenta defendet; Scripturæ Sanctæ auctoritas deeſt, Eccleſiæ in talibus generalis traditio & regula nulla eſt, doctrina Patrum repugnat, libellum *Romani ordinis* tantæ auctoritatis habet, ut eum pene ad verbum nitatur exponere; & tamen, ſtatim ſibi contrarius, aſſerit, hunc Romano Archidiacono, cujus traditionibus gloriatur, ignotum. Quod ſi ſcripturarum ſenſus ad ſuas fabulas trahit, & commenta erroris ſui ex his fulcire conatur; quis hanc neſciat hæreticorum propriam eſſe inſaniam, ut ſua ſemper mendacia veritatis ſpecie pallient, vertentes juxta Iſaiam, argentum in ſcoriam, & cœleſtis vigorem vini terrenæ fatuitatis aquæ miſcentes? ignoſcat mihi indigno & exiguo veſtra paternitas, ſi rem neceſſariam fidei & ſalubrem Eccleſiæ devota ſupplicatione ſuggeſſero. Claudendus eſt plane juxta legis præceptum bos cornipeta, & os ejus ſempiterni fræno ſilentii conſtringendum; imo quia jam aut virum aut mulierem fortaſſis invaſit, id eſt, vel qui ſibi fortis videtur, vel qui verè infirmus in fide eſt, ſcandalizavit, Divinarum ſententiarum lapidibus obruendus, nec carnes ejus, id eſt, doctrina & ſenſus, ullatenus comedendæ. Nam quoties de his arguitur vel monetur, nequaquam, ut piorum moris eſt, libenter, & humiliter adquieſcit; ſed tunc jactantius & inſolentius cornua erigens multiplicat veſaniam ſuam ſic ſentire clamans omnem Germaniam, ſic totam Italiam, ſic ipſam Romam: ſe fuiſſe Conſtantinopoli, ſe apud Hiſtriam ſive Lucaniam, & idcirco in talibus ſingularis auctoritatis exiſtere. Nec ei ſat eſt, quod ipſe tantis implicatur erroribus atque fantaſiis, niſi & totum pene orbem ſui complicem infamet. Perſiſtit namq; ſub multorum Pontificum ficta auctoritate, ſuum de Sacro-Sanctæ Euchariſtiæ diviſione ineptiſſimum, immò blaſphemum confirmare ſenſum. Neque enim nos cujuſquam morem Eccleſiæ reprehendimus, nec alteram alteri ſuperbe præferimus, quas omnes in Chriſto conſtat vinculo pacis unitas, & Sancti Spiritûs diſtributione diſtinctas; ſed ſenſum profanum redarguimus; quem manifeſtiſſimè, & Scripturæ Sanctæ, & fidei Catholicæ, & unitati Eccleſiæ inimiciſſimum conſtat. Verè nulli unquam licuit corpus Chriſti dicere triforme vel tripartitum, quod Apoſtolus unum ſemper & unicum proclamat dicens: *Unus* (c) *panis*, *unum corpus*, *multi ſumus.* Et iterum: *Multi unum* (d) *corpus ſumus in Chriſto.* Et alibi: *Unum corpus* (e) *& unus Spiritus*, *ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.* Verè unius capitis Chriſti unum eſt omnium electorum corpus; uno Spiritu vegetatum, ſuo capiti inſeparabiliter unitum, ſuorum membrorum indiſſolubili connexione ſolidatum, atque compactum, ſola gratiarum varietate diſtinctum nec mortalitate diviſum, nec ipſa morte ſolvendum. Neque enim, quia talium figmentorum Doctor cùm adhuc mortaliter vivit, pater autem forſan mortuus, & pulveri redditus eſt, idcirco vel à Chriſto, ſi ejus membra meruerunt, vel à ſe invicem, quantum ad gratiam unitatis corporis Chriſti attinet, mortalitatis aut mortis obſtaculo diviſi ſunt, quoniam conditio mortalitatis & mortis ad pœnam pertinet prævaricationis antiquæ, non ad Spiritualis invocationis ineffabilem unitatem. Unitatem iſtam ſola caritas compaginat, ſola iniquitas diſſecat, teſtante Apoſtolo: *Qui adhæret* (f) *Domino, unus Spiritus eſt*; & Propheta è contrario inclamante: *Iniquitates*

(c) I. Corinth. X, 17. (d) Roman. XII, 5. (e) Philipp. IV, 14.
(f) I. Corinth. VI, 17.

tates (g) veſtræ diviſerunt inter vos, & Deum veſtrum.

Reprehendit Sanctus Auguſtinus Tichonium quod in libro regularum, unam de ſeptem de corpore Domini bipartito nominaverit, mutatoque nomine inreligioſo potius eam de corpore Domini vero atque ſimulato, vel de corpore Domini permixto aſſerit nuncupandam, ità Sanctus Pater edocuit eſſe nunc propter unam bonorum & malorum piſcium captionem in Chriſti corpore permixtionem.

Diviſionem vero repudiavit, quoniam indiſſolubilis Sacramenti unitas nullam penitus recipit ſectionem. Quam miſera autem anxietate ventilatur, & coarctatur, cùm corpus Chriſti humanæ corruptionis ſordibus inquinari formidat; & idcirco vel in cœlum recipi inviſibiliter, vel in corporis noſtri velut conditorio reponi mira vanitate delirat: addit quoque uſque in diem ſepulturæ, metuens videlicet, ne vel tunc, niſi neſcio quo inviſibili modo, à nobis diſcretum fuerit corporis Chriſti, noſtri corporis conditione in pulverem diſſolvatur. Quid autem honoris ei confert, ſi ex venæ inciſione, mirum cur non, & narium fluxu ſimul fluere opinatur; an non videmus quibus & quam ſordidis animalibus, ſive locis fuſus pateat ſanguis humanus? abſint ab animo fideli de myſterio ſalutari, atque cœleſti tam ineptæ & ſordidæ cogitationes. Prorſus panis ille Sacroſanctæ oblationis corpus eſt Chriſti, non materie vel ſpecie viſibili, ſed virtute & potentia ſpirituali. Neque enim in agro nobis corpus Chriſti gignitur, aut in vinea ſanguis ejus exoritur, vel torculari exprimitur. Simplex è frugibus panis conficitur, ſimplex è botris vinum liquatur, accedit ad hæc offerentis Eccleſiæ fides, accedit myſticæ precis conſecratio, accedit Divinæ virtutis infuſio, ſicque miro & ineffabili modo, quod eſt naturaliter ex germine terreno panis, & vinum efficitur ſpiritualiter corpus Chriſti, id eſt, vitæ & ſalutis noſtræ myſterium, in quo aliud oculis corporis, aliud fidei videmus obtentu, nec id tantum, quod ore percipimus, ſed quod mente credimus, libamus. Unde & fideliter petimus, ut quod ore contingimus, pura mente capiamus. Mentis ergo eſt cibus iſte, non ventris; non corrumpitur, ſed permanet in vitam æternam, quoniam pie ſumentibus confert vitam æternam, pie autem ſumit, qui Spiritu fidei illuminatus, in illo cibo & potu viſibili, virtutem intelligibilis gratiæ eſurit ac ſitit: & minus indulgentiæ, & ſalutis ſpiritaliter percipit.... nullatenus cogitanda vel metuenda eſt in hoc myſterio ulla pollutio. Chriſtus enim Dei virtus, & Dei ſapientia in eo ſumitur; quæ ſapientia ut ſcriptura teſtatur, candorem (*h*) lucis æternæ, & emendatio (*i*) quædam claritatis Dei ſincera, & ideo nihil inquinatum in illam incurrit: attingit autem ubique ſuam munditiam. Corpus igitur Chriſti, ut prædictum eſt, non eſt in ſpecie viſibili, ſed in virtute ſpiritali, nec inquinari poteſt fece corporea, quod & animarum, & corporum vitia mundare conſuevit.

Obſecro Patres beatiſſimi, ut reminiſcantur piiſſima corda veſtra, & cum omni timore ac tremore cogitent, quanta exſtiterit in antiquis Patribus cautela fidei, & cura veritatis, & quanto zelo perfidiæ ſemina & impietatis ſcandala extirpaverint, quatenus Eccleſia Chriſti Sponſa, Agni Sponſi ac Domini ſui ſanguine redemta & ornata ſine macula inveniretur & ruga. Taceo Sabellium & Arium, qui in ſummæ ac individuæ & coeternæ Trinitatis fide peccaverunt. Prætermitto Neſtorium, & Euticem, quos in fide Incarnationis Unigeniti impia ſenſiſſe vulgatum eſt. Nec illos contingo, qui licet eandem fidem Trinitatis tenentes, ſchiſmate obſtinationis ſpiritu ab Eccleſia receſſerunt. Ad eos venio, quos in cultu, & celebratione Sacrorum Sanctorum, ſeu in ſuperſtitioſis quibuſdam obſervantiis evaneſcentes, antiqua ſinceritas foras miſit. Sunt Catafriges funeſta, & Manichæi ſpurca celebrantes myſteria, jure damnati. Habeantur etiam Adamitæ ob impudentiam jure ab Eccleſia pulſi; nudi enim viri, & fœminæ ad imitationem Adæ, myſteria exercebant, Eccleſiamque ſuam Paradiſum vocabant, & tamen à ſuperſtitioſi cultus obſervantia, quantum differt ſuperſtitio nuditatis. Artonitæ, qui græco eloquio ex pane nuncupantur & caſeo, meritò judicentur extra-

(*g*) Iſaiæ LIX. 2. (*h*) *corrige* candor eſt (*i*) *corrige* emanatio

extranei, quoniam pro pane & vino Evangelico in myſteriis ſuis, velut Cain & Abel imitatores, panem & caſeum offerebant. Aquarii quoque ſimiliter, utpote aquam ſolam contra præceptum Evangelicum offerebant; & tamen pie conſiderandum, quod & hi, & illi ob hoc ſolummodo abjecti ſunt, quia in myſterio Sacrificii contra Evangelicum, & Apoſtolicum conſtitutum, vel mutare quippiam vel addere, aut ſubtrahere præſumſerunt. Hæc igitur in ſacris rite improbata jure videntur eſſe punita, utpote quibus tantum myſterium impiè violatur. Oro, quid commeruerunt Euchitæ græco vocabulo ab orando nuncupati? Quid Dactilici à digito; quid Aſchitæ ab utre vocitati deliquerunt, ut Eccleſia exeluderentur? Bona eſt oratio, & tamen primi ob nimium orationis exceſſum repulſi; bonum eſt & ſilentium, ſed ob nimiam ſilendi ſuperſtitionem, ita ut digitum labiis opponerent, ſecundi abjecti ſunt. Jam vero Askitæ quid agebant, quam leve nunc, quam non curandum, quam etiam ludicrum putaretur? utrem inflatum, & opertum ebrii circumvenientes (*i*) ſe utres novos Evangelico vino repletos dicebant. Cavendum ergo Patres Beatiſſimi! & paterna vigilantia providendum, ne forte & nunc hoſtis antiquus, qui tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, qui magnum de modico ſæpe malum excitat, & de ſcintillis conflat incendia nova, per has novas fantaſias in ſimplicium & ignorantium cordibus errorum ſemina nutriat. Curandum etiam, ne per earum imperitiſſimum actorem divina volumina violentur: confert enim ea aſſidue cum Hebræis; & quia nullam linguæ eorum, nullam litterarum familiaritatem habet, frequenter, ut audio, quæ ſunt recta, pervertit. Nam & in hac parte tantam Patres adhibuere cautelam, ut Evangelia, quæ Beatus Hieronymus ab Eſitio, ſive Luciano falſata eſſe commemorat, inter libros non recipiendos abjecerunt. Quanto enim magis iſtius emendatio debet eſſe ſuſpecta, qui in tantis, ut res ipſæ demonſtrant, præceptum calcat Scripturæ dicentis: *Ne transgrediaris* (k) *terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui.*

Hæc ſunt, ô Sanctiſſimi Patres, quæ pro timore Dei, pro honore Fidei, pro amore veſtro, immò totius Eccleſiæ, manſuetudini veſtræ credidi intimanda. Nunc precor indignus, & obſecro per Dominum noſtrum JEſum Chriſtum, qui dilexit Eccleſiam ſuam, & ſe ipſum credidit (*l*) pro ea, mundans eam lavacro aquæ in verbo, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, ut inflammemini veritatis zelo, & una cum Sancto Concilio expugnetis errorem inſulſiſſimum, neque de hac ſolum noſtra, quæ prædæ & direptioni, & conculcationi patet, ſed & ex aliis Chriſti Eccleſiis hujus ſuperſtitionis peſtilentiam exterminetis. Credite enim, Domini omni mihi veneratione digniſſimi, quia nihil ita hæc miſera & miſerabilis plangit Eccleſia, ſicut veritatis, quam non audit, diſpendium & multiplicium errorum, quos tolerare compellitur, incrementum. Videtis, Sanctiſſimi, pro qua & adverſus quem ſupplicem pro Eccleſia videlicet Chriſti, cui fidem & caritatem uſque ad mortem debeo, adverſus fabricatorem mendacii, & cultorem perverſorum dogmatum, qui temporibus prudentiſſimorum Antiſtitum, temporibus religioſiſſimi Principis, contra veritatem Scripturarum, contra auctoritatem Eccleſiaſticorum Patrum, contra omnem rationis ordinem, Eccleſiæ Dei vivi, quæ eſt columna, & firmamentum veritatis, auſu temerario, atque ſacrilego, tanta errorum & ſuperſtitionum ſcandala inferre conatus eſt; quæ procul dubio habent initium truncum, & medium putridum, & finem ruinoſum. Nam aut humiliter confitebitur errorem, ut poſſit dignam præbere ſatisfactionem, aut ſi inſaniarum ſuarum commenta pertinaciter atque impudenter aſſerere maluerit, quod ei non expedit, nec optamus, habet præcedentium in talibus rebus, ut ſupra oſtendimus, exempla, quorum exitus pertimeſcat.

Martene Tom. IX. veterum Monumentorum Collectionis. pag. 641.

Ex quo Manſi Supplement. Tom. I. p. 869. *& ſeqq. & veroſimiliter refert ad Concilii Patres in Theodonis Villa hoc anno congregatos.*

CON-

(*i*) *aliàs* circumeuntes. (*k*) Proverb. XXIX. 28. (*l*) *aliàs* tradidit.

CONVENTUS AQUISGRANENSIS.

Anno Chriſti DCCCXXXVI. Gregorii IV. Papæ X. Ludovici Pii Imp. XXIII.

Summarium Actorum in hoc Concilio.

IN ipſis diebus, in quibus Purificatio Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ celebratur, Conventus quidam magnus ſed præcipuè Epiſcoporum Aquisgrani convenit, in quo quum de aliis utilitatibus Eccleſiæ neceſſariis, tum præcipuè de rebus quæſtum eſt, quas Pippinus, & ſui multis Eccleſiis abſtulerunt. Ob quam rem Imperialis auctoritatis & communis conſilii commonitorium ordinatur: quibus commoneretur Pipinus & ſui, cum quanto periculo res Eccleſiaſticas pervaſerint. Quæ res proſperum ſuſcepit exitum. Nam Pipinus monita pii Patris, Sanctorumque virorum libenter ſuſcipiens omnia invaſa etiam per annuli ſui impreſſionem obedienter reſtituit.

Vita Ludovici Pii ab Anonimo ſcripta, edente Pitheo pag. mihi 415.

Annales Regum Francorum referunt hunc Conventum ad annum 837. *breviori Phraſ. & addunt:*

Et omnia invaſa etiam per annuli ſui impreſſionem reſtitui juſſit Pipinus Aquitaniæ Rex.

Quod Annales Bertiniani & Reuberiani referunt hunc Conventum ad annum 837. perperam faciunt, refelluntur enim ex Præſationibus, quas jam una cum actis expoſitis referemus. *Eckhartus Tomo II. rerum Francicarum Lib.* 29. §. 46.

S. Agobardus prima vice citatus fuit ad Conventum in Theodonis Villa anno ſuperiori 835. Secundò in Conventu Stremiacenſi anni ejuſdem, tertium hoc anno in Concilio Aquisgranenſi, cum eſſet citatus, ab Eccleſiæ præſulatu ſemotus eſt: ità Annales Fuldenſes à du Cheſnio deſcripti; aſt mox reſtitutus. *Eckhartus ibidem.*

CONCILIUM AQUISGRANENSE II. (a)

LUDOVICI PII AUGUSTI JUSSU, ET EVOCATIONE,

AQUISGRANI IN SECRETARIO BASILICÆ SANCTÆ MARIÆ, QUOD LATERANIS DICITUR, CELEBRATUM VIII. IDUS FEBRUARIAS, INDICTIONE XIV. ANNO CHRISTI DCCCXXXVI. LUDOVICI EJUSDEM IMPERATORIS XXIII.

TITULI CANONUM.

CAPUT I.

De Vita Epiſcoporum.

I. Ut Epiſcopatum nemo ambiat muneribus: & quales eſſe oporteat eos, qui ad Epiſcopatum aſſumuntur.

(a) Cur Harduinus hoc Concilium Aquisgranenſe ſecundum inſcribat: neſcio, non enim eſt ſecundum reſpectu civitatis Aquenſis, in qua multa Concilia celebrata fuere & ſub Ludovico Pio, & ſub Carolo Magno: nec eſt ſecundum reſpectu hujus anni 836., in quo bis fuit in hac civitate, nempe menſibus Februario & Decembri, nam Februario menſe hoc Concilium actuatum fuit, non Decembri.

II. Ut Epiſcopus miniſterio ſuo juxta Regulam Apoſtoli fungatur.

III. Quod hoſpitalitas ubique ſectanda ſit Epiſcopo.

IV. Ut Epiſcopus litigioſis non ſe immiſceat contentionibus, nec irreligioſis locutionibus indulgeat.

V. Ut nullus Epiſcoporum, Miniſtrorúmque ipſorum, pro ſacris Miniſteriis quidquam exigere præſumat.

VI. Ut Epiſcopus ebrietati deditus, niſi ſe correxerit, deponatur.

VII. Quod in Vita Sacerdotum penſandum ſit qualiter quiſque doceat.

VIII. Quod cum doctrina Sacerdotis convenire ipſius vita debeat.

IX. Quod actio Epiſcopi populi actionem tranſcendere debeat.

X. Quod cavendum ſit Epiſcopo, ne hominibus placere cupiat.

XI. Ut Epiſcopi Congregationes Canonicorum Monachorúmque ſibi ſubjectas diligentiùs gubernent.

XII. Ut Epiſcopi extra neceſſitatem remotiora loca relictis ſedibus non frequentent.

CAPUT II.

De Doctrina Epiſcoporum.

I. Quod Epiſcopus ante omnia rectam fidem ſcire, ac docere debeat.

II. Quod veteris, novíque Teſtamenti ſcripta noſſe debeat.

III. Quod ſpiritualem animarum medicinam ignorare non debeat.

IV. Quod Evangelicam & Apoſtolicam Doctrinam, Canonésque cum Paſtorali Sancti Gregorii ſcire debeat.

V. Quod Epiſcopum Sacræ Legis meditationi intentum eſſe oporteat:

VI. Quod noſſe, qua perſonarum diſcretione prædicandum ſit.

VII. Quomodo res Eccleſiaſticas diſpenſare debeat.

VIII. Ut ſemel in anno in cœna Domini Sancti Olei unctionem non negligat.

IX. De Veſpertinalibus in Vigilia Paſchæ celebrandis.

X. Ut Litania major more Romano celebretur.

XI. Ut ſinguli Epiſcopi Miniſtros ſuos rectè inſtruant.

XII. Ut, qui deinceps ab Imperatore defecerit, aut fidelitatem violaverit, ſi Clericus eſt, gradum amittat, ſi Laicus, anathematizetur.

De Vita, & Doctrina inferiorum Ordinum.

I. De Abbatibus Canonicorum, ut Congregationes ſuas verbo atque exemplo regant, & Epiſcopis ſubditi ſint.

II. De Abbatibus Monachorum, ut gregis ſibi commiſſi curam gerant, & de Monachis, ut ſæcularibus negotiis non implicentur.

III. Ut Monachi Epiſcopos, in quorum ſunt Parochia, non parvipendant.

IV. De Miniſtris Epiſcoporum, Chorepiſcopis, Archi-Presbyteris, & Archi-Diaconis, ne avari conſtituantur.

V. De officio Presbyterorum erga eos, qui ad ipſorum Eccleſias pertinent.

VI. De quadruplici negligentia Presbyterorum, &, ut, quæ Eccleſiis conceſſa ſunt, à Presbyteris, vel ab Epiſcopi Miniſtris non diripiantur.

VII. Ut Presbyteri, qui feminas domi vetitas habent, ab Epiſcopo corrigantur.

VIII. Ut ab Epiſcopis coerceantur Presbyteri, qui contra Canones aliquid indecenter agunt.

IX. Ut Clerici ad majorem diſciplinam revocentur, ſtipendiiſque amplioribus foveantur.

X. De Clericis, qui ridiculo habentur, ut ad debitum ſtatum reducantur, & laici congruum illis honorem impendant.

XI. Ut cum Presbyteris nulla cohabitet femina: qui contra fecit, gradum amittat.

XII. Ut monaſteria puellarum, in quibus diſciplina eſt collapſa, per religioſos viros emendentur.

XIII. Ut Prælatæ Monaſteriorum ſibi ſubditas probis moribus præcedant, & neceſſarium illis victum veſtitúmque ſuppeditent.

XIV. Ut Prælatæ provideant, ut in Monaſteriis ſuis ſint loca, in quibus Deus offendi poſſit.

XV. Ut in omnibus congregationibus clauſtra & congrua habitacula fiant, atque ut ſingulæ ſecundum præſcriptam ſibi regulam vitam conſtituant.

XVI. Ut unicuique Eccleſiæ, ſi fieri poteſt, ſuus imponatur Presbyter.

CA-

CAPUT III.

De Perſona Regis, Filiorúmque ejus, & Miniſtrorum.

I. Quod Regis nomen ei, qui rectè Regis conveniat.

II. Quod Imperator tuendæ Eccleſiæ causâ ſit conſtitutus.

III. Quod Regale Miniſterium ſit populum Dei cum juſtitia & pace regere.

IV. Quibus verbis Regis officium à Job, & Salomone deſcribatur.

V. Ut Imperator filiis ſuis, & proceribus, dignitatem ſacerdotalem notam faciat.

VI. Ut moneat fideles ſuos, ne de Eccleſiaſticis ſiniſtras opiniones ſine cauſa ſumant.

VII. Ut accuſationes Epiſcoporum ſine cauſa non admittantur, & ut ſecundùm veritatem examinentur.

VIII. De facultatibus Eccleſiæ per laicos non diſtrahendis, ſed ab Epiſcopo diſpenſandis.

IX. X. Ut in conſtituendis Paſtoribus Eccleſiarum, & Rectoribus Monaſteriorum curam adhibeat.

XI. De Reipublicæ Miniſtris, & Adjutoribus Regis, quales eligendi ſint.

XII. Ut Regis Confeſſarii & Miniſtri pacem & concordiam inter ſe habeant.

XIII. Ut filios ſuos in Dei timore diligenter erudiat.

XIV. Quòd in his Capitulis multa, quæ corrigi debent, contineantur.

XV. Quòd contra divinam auctoritatem Principes in cauſas Eccleſiaſticas proſilierint, & Sacerdotes ſæcularibus negotiis ſe occupârint.

XVI. De Epiſcopali libertate concedenda.

XVII. Ut Eccleſiaſticis Quadrageſimæ tempus ſub quiete agere liceat.

XVIII. Ut placita, & nuptiæ diebus Dominicis non fiant.

XIX. De Monaſteriis, quæ propter Reipublicæ neceſſitatem ſæcularibus dantur.

XX. Ut laici Sacerdotes contemptui non habeant.

XXI. Ut familiæ Eccleſiaſticæ injuſtè non graventur.

XXII. Ut communicatio Corporis Domini omni die Dominicâ celebretur.

XXIII. Ut Presbyteri aliarum Parochiarum ſine Epiſcopi ſui conſenſu in Palatio non recipiantur.

XXIV. Ut Monachi in publicis locis ſine cauſa diſcurrere prohibeantur.

XXV. Ut raptores Viduarum aut Virginum inveſtigentur, & Imperiali auctoritate caſtigentur.

PRÆFATIO.

IN Nomine Sanctæ Trinitatis. Cum convenîſſimus Epiſcopi, quorum nomina ſubter adnectentur, Synodali evocatione convocante Glorioſiſſimo, & Orthodoxo Imperatore Ludovico, invictiſſimo Auguſto, gratia inſpirante Divinâ, Aquisgrani Palatii in Secretario (*a*) Baſilicæ Sanctæ Genitricis Dei Mariæ, quod dicitur Lateranis, anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCXXXVI. Indictione XIV. anno verò Imperii prædicti Cæſaris XXIII. octavo ſcilicet Iduum Menſis Februarii, & ibi de ſtatu Sanctæ Dei Eccleſiæ, admonente Sereniſſimo, atque totius Religionis devotiſſimo præfato Imperatore, tractare cæpiſſimus pari conſenſu: Primò viſum eſt, normam univerſæ Religionis atque Eccleſiaſticæ diſciplinæ in duabus conſiſtere perſonis, Pontificali videlicet, atque Imperiali: de qua re Gelaſius (*) Romanæ Sedis Venerabilis Epiſcopus ad Anaſtaſium ſcripſerit ità Imperatorem: " Duo ſunt, inquit, " Imperator Auguſte, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas " ſcilicet ſacrata Pontificum, & Regalis poteſtas. In quibus tanto gravius " eſt pondus Sacerdotum, quanto " etiam pro ipſis Regibus hominum in " Di-

(*a*) Secretarium & veſtiarium loca ſunt contigua Eccleſiis primi millenarii; veſtiarium, vel Diaconia erat locus veſtibus & vaſis ad Sacrificium & Officiom Divinum neceſſariis aſſervandis. Secretaria eſt locus pro libris neceſſariis ad liturgiam & pro conſolationibus Epiſcopi cum Presbyteris, onde Synodi in Secretario habitæ leguntur. Vide *Catalogum noſtrum Bibliothecæ Metropolitanæ pag.* 117.

(*) Epiſtola 10. *Famuli veſtra.*

Digitized by Google

" Divino reddituri ſunt examine ratio-" nem." Unde etiam Fulgentius in Libro (*b*) de Veritate Prædeſtinationis, & gratiæ ità ſcribit : " Quantum perti-" net, inquit, ad hujus temporis vi-" tam, in Eccleſia nemo Pontifice po-" tior, & in Sæculo Chriſtiano Impe-" ratore nemo celſior invenitur." Cùm hæc quippe ità ſe habeant. Primo, ô Venerande Cæſar, omnipotenti Domino, veſtræque Benigniſſimæ Excellentiæ exſultantibus præcordiis immenſas referimus gratias, qui nos inſtinctu Divino per devotiſſimum à ſe electum, atque conſtitutum admonitorem tam miſericorditer, atque clementer admonere dignatus eſt, juxta conſuetudinem Beatiſſimæ Memoriæ Genitoris Veſtri; ut memores Miniſterii noſtri, divinitus nobis, licet indignis collati, pro modulo poſſibilitatis, officio Sacerdotali ſecundum omnipotentis Dei voluntatem operam dare ſtuderemus. Revolutis igitur à veſtra nobis benigniſſima devotione collatis tribus Capitulis, id eſt, ut ventilentur, ſine quo Epiſcopi Epiſcopale Miniſterium abſque offenſione Divina ullo modo perficere non poſſunt; aut quid unumquemque Epiſcoporum ſcire oporteat, atque implere, nec omnino ignorare abſque periculo liceat; vel etiam quid ad ornatum Sanctæ Dei Eccleſiæ, & Miniſterium Sacerdotale pertineat, ſine quo nec Sacerdotis vita probabilis eſſe poteſt, nec competens honor illi à ceteris devotè impendi; quidque hoc, ſine quo communis omnium ſalus ac ſalvatio eſſe non poteſt, Sacerdotum videlicet, totiúſque populi, quibus perfacilè ſuccinctim ac debitè per ſingula reſpondere non poſſumus. Sed quia juxta aſſertionem veſtram primo reperimus temporum varietate, & ordinum confuſione perplura, quæ ad Sanctæ Dei Eccleſiæ ornatum erigi debeant, quoquomodo neglectu elapſa: quæcumque in nobis noſtriſque in his neglecta videntur officiis, omni devotione, omnique exoptatione, prout omnipotens poſſe annuerit, erigenda, atque, ut in perfectiorem ſtatum vertantur, omnino Divinâ ſuffragante gratiâ operam dare deſideramus. Veſtram ſiquidem nihilo minus ſupplici admonitione, & affectu caritatis Excellentiam admonentes, ſi quæ ſunt Eccleſiaſtici juris veſtra poteſtate gubernatione erigenda, ut per vos, veſtróſque Chriſtianæ religionis commilitones ſubleventur. De cetero noverit Serenitas veſtra, (*c*) jam ut prædictum eſt, quæ in Eccleſiaſtico ordine confuſa videntur, ea nos pro modulo uniuscujusque capacitatis perquirere, & inſpecta, quantum ad nos pertinet, Domini opitulante gratia reſtaurare cupimus, & ut fiat, magno deſiderio optamus. Perſpicientes ergo devotionem veſtram Sanctam & Deo, ut credimus, amabilem, non mediocri laude magnificentiam Dei noſtri magnificandam, eamdemque devotionem valde neceſſariam Sanctæ Dei Eccleſiæ duximus. Atque benigno affectu commiſſa conſideranda ſuſcepimus, non aliquid novum quærentes, nec contra veritatis Religionem quid ſtatuentes, ſed ſtatuta antiquorum Patrum innovantes, quæ per deſidiam quorundam labefactata viſa ſunt in quocumque ordine, ac propter inuſitatum vel inveteratum uſum oblivioni tradita, ut ad priſtinum, Domino adjuvante, gradum releventur, Capitulis ſtrictim annectendum cenſuimus. De duabus ſiquidem perſonis, quas principales in hoc mundo eſſe non dubium eſt, (*d*) Sacerdotalem, prout ſub tanto temporis ſpatio poſſe non denegat, nonnulla, quæ ad hoc pertinere viſa ſunt, ſub brevitate annexuimus.

CANONES.

CAPUT I.

DE VITA EPISCOPORUM.

I.

INitium enim Epiſcopalis culminis poſt Divinam Prædeſtinationem eſſe videtur, quomodo quiſque ad culmen hujus honoris pervenerit. Ideóque Placitum

(*b*) Lib. II.

(*c*) *ut*, fortè tranſpoſitum videtur.

(*d*) *fortè* Regalem & Sacerdotalem.

citum Conventui humilitatis noſtræ, ut ſicut ſæpe auctoritate Divinarum Scripturarum, ſcilicet Beati Petri Apoſtoli in Simonem magum damnatione, nec non & Canonum Sanctione, ſed & Beati Gregorii adhortatione ſancitum, nullus Epiſcopale Miniſterium per ambitionem munerum attentare præſumat, ſed is ad Epiſcopale officium perveniat, ſi ſecundum Apoſtolum vivat, id eſt, (e) *Irreprehenſibiliter, ſobriè, prudenter, pudicè, ornatè, cum hoſpitalitate, cum doctrina*, non vinolenter, non injurioſè, modeſtè, non litigioſè, non cupidè. Oportet etiam Pontificem propriæ domui eſſe bene præpoſitum, & teſtimonium habere bonum, ab his, qui foris ſunt, ut doctrina Dei noſtri exornetur in omnibus. Nos autem etiam adjungentes, & ab his, qui intus ſunt converſantes cum Epiſcopo, habere teſtimonium omnem Epiſcopum oportere.

II.

Poſt verò, ut Epiſcopus juxta Regulam à Beato Paulo Apoſtolo decretam Miniſterium peragat Epiſcopale, & qui ſecùs geſſerit, canonum coerceatur auctoritate.

III.

Decernit etiam Apoſtolus hoſpitalitatem (f) eſſe ſectandam ab Epiſcopo, quam in pluribus reperimus locis neglectam. Ideóque placet, ut deinceps in ſingulis civitatibus & Monaſteriis, juxta modum rerum, hoſpitalitas ordinetur advenientium. Et placuit omnibus Epiſcopis, ut quocumque ſit loco Epiſcopus, coràm ſe aggreget pauperes ſemper ad refectionem.

IV.

Interdicit præterea Apoſtolica auctoritas litigium (g) omni Epiſcopo; quam & nos auctoritatem benignò amplectentes animo conſtituimus, ut nullus Epiſcoporum ſe litigioſis immiſceat contentionibus; ſed neque irreligioſis vel indiſciplinatis locutionibus tam in domibus, quàm in forinſecis conventiculis, omnino indulgeat.

V.

Cupiditatem porro, tamquam radicem omnium malorum (h) & Apoſtolica damnat ſententia, & ab omni ordine Eccleſiaſtico Canonica proturbat interdictio, ità ut ſtatuerit nullum Clericorum de qualibet re fenus accipere. Quorum (i) auctoritatem, & nos ſecuti decrevimus, immò illorum auctoritati aſſenſum præbuimus: ut nullus Epiſcoporum, vel Miniſtrorum ipſorum, deinceps pro diſtributione Sacrorum Ordinum, pro dedicatione Sanctæ Eccleſiæ, ſeu pro acceptione Sacri Chriſmatis, vel pro immutatione titulorum aliquid exigere præſumat, & qui fecerit, convictus Canonicæ ſubjaceat diſciplinæ.

VI.

Sobrietatem verò, quam Apoſtolus Epiſcopo habendam docet, adeo nos eam nobis ſectandam ſtatuimus, ut nullus Sacerdotum ebrietatis depravatione ſe, aut miniſterium ſuum vileſcere faciat. Quo merito reprehenſibilis videatur, quia legimus ebrietatem dedecus eſſe cuique Chriſtiano ſectari, quanto magis Sacerdotibus? Unde Apoſtolus inquit: nolite inebriari vino, (k) in quo eſt luxuria. Legitur & alibi, ſic oportere Epiſcopum bibere, ut quaſi non bibiſſe videatur. Quapropter deinceps quicumque hujus ordinis huic noxio vitio inſerviens deprehenſus fuerit, cenſuimus, ut ſecundum ſtatutum Canonicum, quicumque ebrietati deſervit, aut deſinat, aut deponatur.

VII.

In ipſa autem vita Sacerdotum, penſandum eſt, qualiter quiſque doceat, ſicut ait egregius Doctor Beatus Gregorius: (l) ut rectè docens infirmitatem ſuam quotidie omni conſideratione cognoſcat; ne aut humilitas acceſſum fugiat, aut perventioni vita contradicat, aut vitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Prius ergo appetitum timor temperet, poſt autem Magiſterium, quod ſuſcipitur (m) vitam commendet; ac deinde neceſſe eſt, ut paſtoralis vitæ bonum, quod vivendo oſtenditur, etiam loquendo propagetur.

VIII.

Doctrina autem Sacerdotalis ſecundum cujusque qualitatem omnibus ſufficiens

(e) I. Timoth. III, Ad Titum I.
(f) I. Timoth. III.
(g) Ibidem.
(h) I. Timoth. VI.
(i) Concilium Nicænum Can. 17. *Tomo I. noſtro pag.* 140.
(k) Epheſ. V.
(l) In Præfatione Lib. I. Paſtoralis.
(m) *fortè* vita.

ficiens eſſe debet , modeſta , prudens, diſcreta , honeſta , atque utilis : nec minùs Exemplum boni operis doctrinæ conveniens in Sacerdotibus eſſe debet , ut quod ore doctrina profert , vitæ meritum juſtæ operationis , verba Sacerdotis omnibus delectabilia faciat exequenda , vitámque probabilem commendet.

IX.

In libro paſtorali (n) Beatus Gregorius inquit : " Tantum debet actionem populi tranſcendere actio præſulis , quantum diſtare ſolet à grege vita paſtoris. Oportet namque , ut metiri ſe ſolicitè ſtudeat , quantâ , tenendæ rectitudinis neceſſitate conſtringitur , ſub ejus æſtimatione populus grex vocatur. Sit ergo , neceſſe eſt , cogitatione mundus , actione præcipuus , diſcretus in ſilentio, utilis in verbo , ſingulis compoſitione proximus, præ cunctis contemplatione ſuſpenſus , bene agentibus per humilitatem ſocius , contra delinquentium vitia per zelum juſtitiæ erectus : internorum curam in exteriorum occupatione non minuens , exteriorum providentiam internorum ſolicitudine non relinquens."

X.

Ejuſdem Papæ ex eodem libro: (o) " Inter hæc neceſſe eſt , ut rector ſolerter invigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulſet , ne cum ſtudioſè interiora penetrat , cum providè exteriora ſubminiſtrat , ſe magis à ſubditis diligi , quam veritatem quærat : cum bonis actibus fultus à mundo videtur alienus, hunc auctori reddat extraneum amor ſuus."

XI.

Didicimus ſane (p) nonnullos Epiſcopos in gubernandis congregationibus ſibi ſubjectis, canonicis videlicet, & Monachis & Sanctimonialibus, hactenus valde negligentes exſtitiſſe , & ob id multos in ſui detractionem , & contemptum provocâſſe, ità ut nonnulli alii Prælati in eorum Parochiis conſtituti eorum prava Exempla ſecuti , ſuas ſimiliter congregationes neglexerint. Quos & fraterno , & Synodali conventu admonendos eſſe neceſſario duximus , ut ab hac negligentia , deinceps ſe cohibeant, & ceteris ſe imitabiles præbeant ; ne forte propter illorum incuriam , & Divinæ ſervitutis contemptus , & pericula promoveantur animarum , & auribus Excellentiæ veſtræ moleſtia ingeratur , & noſtræ mediocritati in ſacris conventibus tædium & opprobrium inferatur.

XII.

Comperimus etiam (q) quoſdam ſocios ordinis noſtri, non cauſa neceſſitatis aut utilitatis , ſed potiùs avaritiæ , & propriæ delectationis, ſæpiſſimè propriâ Civitatis ſuæ ſede relictâ , Cleróque neglecto remotiora loca frequentare , de qua re , & deſtitutio Divini cultûs, & prædicatio in plebibus , & cura ſubjectorum poſtponitur , & hoſpitalitas negligitur. Quod ne ulterius à quoquam ſine inevitabili neceſſitate , & certâ utilitate fiat , pari coſenſu inhibuimus.

CAPUT II.

DE DOCTRINA EPISCOPORUM.

Conſultum etiam eſt in propoſitione ſecundi Capituli , commiſſúmque ventilandum, quid unumquemque Epiſcoporum ſcire oporteret , atque implere, nec omnino ignorare abſque periculo liceret.

I.

Primò viſum eſt in omnibus, unumquemque Pontificum ſcire oportere fidem ſinceram , ut à principio ſumamus exordium , omnium bonorum ponentes fundamentum , id eſt , qualiter illum fidem ac credulitatem Sanctæ Trinitatis in unitate Deitatis ſibi tenere , atque credere conveniat , ac ceteros perfectè inſtruere , qualiter & ipſi credendo ſalvi fieri poſſint.

II.

Summos itaque Sacerdotes inexcuſabiliter noſſe oportet , ut ex veteris, novíque teſtamenti ſcriptis, quæ vera ſunt, ſalutíque omnium proficua proferre do-

ctè

(n) Lib. II. Cap. I. (o) Ibidem. (p) Lib. V. Cap. 176.
(q) Lib. V. Cap. 177.

ctè ſciant, videlicet, quantum Divina gratia cœlitùs aſpirare cuique dignatur, quia neminem in hac incertitudine poſitum aſſequi omnia poſſe certum eſt, quouſque illo perveniatur, ubi erit Deus omnia in omnibus.

III.

Nec minus medicinam ſpiritualem, conſiliúmque ſalubre animarum Paſtores populi ſcire oportet, uti Medicos ſpirituales, aſſerente Sanctiſſimo Pontifice Gregorio, atque dicente: Quia (r) artium ars eſt regimen animarum. Quis autem interiora vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum, & ideo metuendum eſt cordis ſe eſſe medicos profiteri Sacerdotes miniſterii ſui ignaros.

IV.

Convenit inſuper Sacerdotali Miniſterio ſcire formam Evangelicam, documenta Apoſtolica, Canonum inſtituta, normam Regulæ Paſtoralis à Sanctiſſimo Pontifice Gregorio editæ: ne juxta eumdem Sanctiſſimum virum ab imperitis, quod abſit, paſtorale Magiſterium aliqua temeritate uſurpetur, aut vileſcat.

V.

Sed & hoc ſcire convenit, quantùm Rector Sacræ Legis meditationibus eſſe debeat intentus, juxta quod in Libro (*) Paſtorali habetur; id eſt, quod omne bonum ritè à Rectore agitur, ſi ſupernæ formidinis & dilectionis ſpiritu afflatus, ſtudioſè quotidie ſacri eloquii præcepta meditetur; ut in eo vim ſolicitudinis, & erga cœleſtem vitam providæ circumſpectionis, quam humanæ converſationis uſus indeſinenter deſtruit; divinæ admonitionis verba reſtaurent; & qui ad vetuſtatem vitæ per ſocietatem ſæcularium ducitur, ad amorem ſemper ſpiritalis patriæ compunctionis aſpiratione renovetur.

VI.

Sic denique ignorari non licet, quanta debet eſſe diverſitas, atque diſcretio in arte prædicationis, prout in Libro paſtoralis digeſtum habetur, ità inquiente Sancto Gregorio; (ſ) " Ut enim ante nos longè reverendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non una eadémque cunctis exhortatio congruit, " quia nec cunctos par morum qualitas " adſtringit. Sæpè namque aliis officiunt, " quæ aliis proſunt. Ideóque rector " ſcire debet diſcretiones perſonarum, " quæ in eodem Libro à melius ſcire volentibus inveniri poſſunt.

VII.

Similiter ſcire convenit Præſulibus res Eccleſiaſticas non ut proprias, ſed à Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas, atque juxta Proſperi documentum, (t) nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, quam vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Idcircò ſummopere eſt decertandum, ne aliquis Pontificum ea, quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt miniſteriis pro remiſſione peccatorum, aut aliis aptanda officiis, ut pauperibus eroganda, ne aliquis ea propria cupiditate, aut potentum terrore, parentúmque procuratione ad alios uſus retorqueat: ne fortè, quod aliis exſtat remiſſio peccatorum, ipſis ſit damnationis augmentum, ſed potiùs ſolerti meditatione indigentibus eas, & Eccleſiaſticis Miniſteriis diſtribuat, ne exinde à Domino velut inutilis diſpenſator damnetur; verùm, quod beatius eſt, deſiderabili voce laudetur juxta Evangelicæ Parabolæ exemplum: *Euge* (u) *ſerve bone, & fidelis, intra in gaudium Domini Dei tui.*

VIII.

Statutum etiam eſt, ut vel ſemel in anno, id eſt, in quinta feria, quæ eſt in Cœna Domini, unctio Sancti Olei, in quo Salvatio infirmorum creditur, per omnes civitates ab Epiſcopis non negligatur, ſicut nunc uſque neglecta eſt, ſed omni devotione juxta traditionem Apoſtolicam, ac Statuta decretalium, in quo de eadem re præcipitur, peragatur.

IX.

Veſpertinales quoque in vigilia Paſchæ melius celebrandæ ſunt propter lætitiam Reſurrectionis Domini, quam dimittendæ.

X.

De Litania quoque majore, (*) atque de rogationibus ventilatum eſt; ſed communi conſenſu ab omnibus electum atque decretum juxta morem Romanum

(r) Lib. I. Paſtor. Cap. II.
(*) Lib. II. Cap. XI.
(ſ) De vita contempl. Lib. I. Cap. III.
(*) Lib. VI. Cap. LXXIV.
(t) In Prologo Lib. III. Paſtor.
(u) Matth. 25. 21.

manum VII. Kalendas Maji illam celebrationem, ſecundum conſuetudinem noſtræ Eccleſiæ, non omittendam.

XI.

Dignum etiam duximus, ut unusquiſque Epiſcoporum ſtudeat Miniſtros ſuos pro modulo poſſibilitatis bene inſtruere, ut ſi fortè contigerit, aliquem Epiſcoporum tardiloquentem eſſe, aut infirmitate aliqua impeditum, habeat tamen Miniſtrum doctum, qui ejus vice pabula Verbi Divini populo adminiſtrare poſſit; vel etiam ſi Epiſcopus de hac mortalitatis luce tranſierit, ut Eccleſia, ſi à Domino factum fuerit, doctore futuro non indigeat.

XII.

Conſtat igitur, quia quicumque (x) poteſtati à Domino datæ reſiſtit, juxta Apoſtoli documentum, Dei ordinationi reſiſtit. Et idcirco in commune ſtatuimus, ut ſi quiſquam Epiſcoporum, aut quilibet ſequentis ordinis Eccleſiaſtici, deinceps timore, aut cupiditate, aut qualibet ſuaſione à Domino & orthodoxo Ludovico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violaverit, & ejus contrariis malevolâ intentione quolibet modo ſe copulaverit, gradum proprium Canonicâ, atque Synodali ſententia amittat. Quòd ſi quiſquam laicus ſuperius comprehenſa facere tentaverit, ſciat ſe ab univerſo gradu anathematizandum.

DE VITA & DOCTRINA INFERIORUM ORDINUM.

QUia verò de vita atque doctrina Epiſcoporum, quæ in poſterum ſervanda, nec non tenenda, de pluribus perpauca Divinæ auctoritatis documentis prædiximus, neceſſe eſt etiam, ut de ſequentibus ordinibus aliqua adjungamus.

I.

UT Abbates Canonici gregibus ſibi commiſſis inſtanter invigilent, & geminam eis paſtionem impendant, id eſt, cibi & verbi, quatenus abſque murmurationis vitio Domino ſervire valeant: ſimul etiam ut prædicti Abbates Eccleſiaſtica jure intemerata cuſtodiant, videlicet ut cognoſcant, cujus prænomine notentur in eo, quod Abbates vocati ſunt, quod & intelligitur in typo Chriſti, nomen Spiritalis Patris. Ideoque ſemetipſos nomini quod accipiunt, conforment, ut ſubditis, & Spiritalibus Filiis exemplum præeundo, & informando religioſe exhibeant. Ideoque non convenit miniſterio ipſorum aliqua turpia aut ſæcularia vel etiam inania quæque ſectari, quæ contra religionem eſſe noſcuntur: ſed potiùs Canonicè Religioſè, caſtè, ſobriè atque piè & juſtè vita eorum omnibus ſibi commiſſis æternæ felicitatis ducatum præbeat: & in quantum ipſi Abbates, Abbatumque ſubjecti, Epiſcopis propriis pro ſe ſuiſque omnibus rationem redditurus noverint, tanto eorum conſilio, atque auctoritate modis omnibus mancipentur.

II.

Abbates verò Monachorum oportet pervigilii ſtudio gregis ſibi commiſſi curam gerere, videlicet ut ſine quibus eſſe non poſſunt, temporalia ſubſidia adminiſtrent, tantóque id ſtudioſius decertent agere, quanto ſciunt exterius nihil contingere licere. Simul etiam Divinæ lectionis ſtudio jugiter eos informent, ne aut temporali auxilio Divinum opus explere nequeant, aut torpentes otio in laqueum tentationis incidant. Ipſos etiam Monachos paſſim, & quaſi abſque canonicæ auctoritatis jugo effrenatos per ſæcularia negotia minime oportet diſcurrere, & villicis, atque ſæcularibus curis inſervire: ſed ſecundùm inſtitutionem Canonicam, in quibus renuntiaverunt, contentos eſſe; & neque ſæcularibus, neque Eccleſiaſticis neque negotiis, niſi in cauſa neceſſitatis, acceptâ tamen propriæ civitatis Epiſcopi licentia, intereſſe.

III.

Monachi interea non debent parvipendere paſtures ſuos, in cujusque parochia conſiſtentes, ſicut aliqui faciunt.

IV.

(x) Rom. 13.

IV.

Epiſcopi miniſtros non ſectantes avaritiam per parochias ſuas conſtituant. Comperimus, quorumdam Epiſcoporum miniſtros, id eſt, Chorepiſcopos, Archipresbyteros, & Archidiaconos, non ſolùm in Presbyteris ſed etiam in plebibus parochiæ ſuæ avaritiam potiùs exercere, quàm utilitati Eccleſiaſticæ dignitatis inſervire, populíque ſaluti conſulere. Quam negligentiam, immo eorum exſecrabile ac damnabile cupiditatis vitium omnes in commune deinceps vitandum ſtatuimus. Pertimeſcenda porrò, & vigilanter cavenda eſt ſacerdotibus Domini Heli (y) Sacerdotis ruina, qui filios ſuos indignè agentes, Deúmque pravis ſuis actibus ad iracundiam provocantes, ſacrificióque Domini injuriam irrogantes, quia verbis tantum, & non verberibus corripuit, eis Divina juſtáque ultione ruentibus ruit. At ſi forte, quod abſit, ullus Epiſcoporum deinceps ſectatores avaritiæ miniſtros in parochia ſua conſtituerit, & eorum cognitam pravitatem auctoritate paſtorali acriter ferire detrectaverit; exemplum negligentis Heli Sacerdotis imitari ſe cognoſcat, & Synodali correptioni modis omnibus ſubjiciendum. Nam & in conſenſu communi ſtatuimus, ut unusquisque Epiſcoporum ſuper Archidiaconos ſuos deinceps vigilantiorem curam adhibeat, quoniam propter eorum avaritiam, & morum improbitatem multi ſcandalizantur, miniſterium Sacerdotale vituperatur, & in Eccleſiis à ſacerdotibus multa propter eos negliguntur.

V.

Presbyterorum verò, qui præſunt Eccleſiæ Chriſti, & in confectione Divini corporis & ſanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt, miniſterium eſſe videtur, ut in doctrina præſint populis, & in officio prædicandi, nec in aliquo deſides inventi appareant. Item ut de omnibus hominibus, qui ad eorum Eccleſiam pertinent, per omnia curam gerant, ſcientes ſe pro certo reddituros rationem pro ipſis in die judicii, quia cooperatores oneris noſtri eſſe procul dubio noſcuntur. Quapropter ab ortu nativitatis cujusque ad ſe pertinentis prædictam curam habeat, ne aliquis eorum abſque renatione Sacri Baptiſmatis moriatur. Poſt acceptum autem Sacrum Baptiſma, ſine manus impoſitione Epiſcopi non remaneat, ac deinde imbuatur ſcire orationem Dominicam, atque ſymbolum. Poſtea verò, qualiter vivere debeat, doceatur; ſi forte vitioſus vel criminoſus apparuerit, qualiter corrigatur, provideat; ſi autem infirmitate depreſſus fuerit, ne confeſſione atque oratione ſacerdotali, nec non unctione Sacrificati olei per ejus negligentiam careat. Denique ſi finem urgentem perſpexerit, commendet animam Chriſtianam Domino Deo ſuo more ſacerdotali cum acceptione Sacræ Communionis, corpúſque ſepulturæ, non ut mos eſt gentium, ſed ſicut Chriſtianorum.

VI.

De Presbyteris, (z) & eorum Eccleſiis, unde multa negliguntur, & ſcandala generantur, in noſtra diſcuſſione quatuor nobis pericula apparuerunt. Primò, quia nonnulli eorum, ab ipſis ſacerdotibus quadam ſecuritate accepta, nec ea, quæ ad cultum divinum pertinent, faciunt, neque in reſtauratione & luminaribus Eccleſiæ ſtudium habent, nec etiam ſenioribus ſuis debitam reverentiam exhibent, & inſuper Eccleſias ſuas exſpoliant, & in prædiola ſua propria transferunt. Quæ omnia ad negligentiam eorum pertinere deprehendimus. Ob id verò quadam occaſione accepta ſeniores eorum permoti in tantam audaciam prorumpunt, ut eos, etiam illicitè, & inhoneſtè, atque irreverenter tractare præſumant. Unde ſummopere omnibus modis ab hinc providendum judicavimus, ut ea, quæ à Domino Imperatore, conſenſu Epiſcoporum, ob honorem & amorem Dei Eccleſiis conceſſa ſunt, non in avaritiam presbyterorum, aut in rapacitatem Epiſcopalium Miniſtrorum, ſed in utilitatem Eccleſiæ, & in uſus Clericorum, & pauperum deveniant.

VII.

Illud (a) quoque non minùs periculoſum eſſe didicimus, quod in quorumdam

L

[y] I. Reg. II. [z] Lib. V. Cap. 171. [a] Lib. V. Cap. 172.

rumdam Epiſcoporum Parochiis quosdam Presbyteros contra interdicta Sanctorum Canonum, feminas in domibus ſuis non ſolum habitare, ſed etiam miniſtrare ſibi faciunt, quas & laqueum Sacerdotibus perſæpè exſtitiſſe, & multos hac occaſione in ſcandalum, & in detractionem corruiſſe, cognovimus. Quæ transgreſſio & tempore Genitoris veſtri, & veſtro, in Conventibus Epiſcoporum ſecundum auctoritatem Canonicam prohibita, ſed necdum ad correctionem plenè eſt perducta. Unde in commune cenſuimus, ut hi, qui tantæ transgreſſionis incorrectores hactenus exſtiterint, ſi ab hinc hujus rei correctores eſſe neglexerint, juxta Apoſtoli ſententiam, quaſi (*b*) conſentientes malorum coerceantur.

VIII.

Similiter (*c*) de illis Presbyteris, qui contra Statuta Canonum villici fiunt, tabernas ingrediuntur, turpia lucra ſectantur; & diverſiſſimis modis uſuris inſerviunt. Et aliorum domus inhoneſtè & impudicè frequentant, & comeſſationibus, & ebrietatibus deſervire non erubeſcunt, & per diverſos mercatus indiſcretè diſcurrunt, obſervandum judicavimus, ut ab hinc diſtrictè, ſeveritérque coerceantur, ne per eorum illicitam, & indecentem actionem, & miniſterium ſacerdotale vituperetur, & quibus debuerant eſſe in eorum exemplum, deveniant in ſcandalum.

IX.

Neceſſarium etiam in quibuſdam reperimus Eccleſiis, ut Clericorum ordo majori adſtringatur diſciplina & cuſtodia, ampliorique foveatur ſtipendiorum copia, ut occaſione temporalium ſubſidiorum ſanctarum non depereat reſtitutio rerum.

X.

De eorumdem Presbyterorum vita, quæ ùt vos verè fatemini, ridicula habetur, quantum nobis poſſe eſt, curabimus, ut minus perfecti eorum actus ad debitum revocentur ſtatum. Veſtrum autem erit præcipere laicis, ut ipſi congruum eis, & debitum impendant honorem, & in eos, qui contra eos perperam geſſerunt, congrua procedat caſtigatio, quatenus & illi corrigantur, & reliqui terreantur.

XI.

Decernimus etiam, ut Presbyteris nulla omnino cohabitet feminarum, contemnentes autem hanc conſtitutionem periculum proprii ſuſtinere gradus.

XII.

Illud namque neceſſarium viſum eſt de Monaſteriis puellarum, quæ in quibuſdam locis lupanaria potiùs videntur eſſe, quàm Monaſteria propter negligentiam ſtipendiorum, aut certe inſolentiam Prælatarum, unde poſtulandum eſt, ut religioſi viri ad hoc dirigantur, ut talia inquirant, & ſecundum religionem Deo placabilem emendare ſtudeant, ſicut ſuperius de Clericis decrevimus.

XIII.

Admonendæ etiam ſunt Prælatæ Monaſteriorum, ut ſubditas moribus probis atque exemplis præcedant, & de neceſſariis ſubditarum victualibus ad proprios uſus ſubditis ſubtrahere non præſumant, ne & illæ inde, occaſione videlicet minorationis victûs, atque veſtimentorum in laqueum incidant diaboli. [illegible] deinceps illæ ovibus Chriſti præferen[illegible] ſunt, quas contagio vitiorum non coinquinet, ſed religionis devotio commendet. Nam illud perſpicuum eſt, quæ necdum noverant eſſe filiæ in diſciplina religionis, nec in ſe ſe religionis normam habentes, matres religioſarum fieri non poſſe.

XIV.

Admonendæ Prælatæ ſunt, ut prævideant, ne in ipſis Monaſteriis multimodi ſint anguli, vel talia loca, quæ ſint tenebroſa, aut certè viſui Prælatorum occulta, in quibus Deus pro ſceleribus inibi commiſſis ad iracundiam provocetur.

XV.

In cuſtodiis vero congregationum tam Canonicorum, quamque Monachorum nec non Sanctimonialium ſummopere ſtudendum cenſuimus, ut in omnibus locis clauſtra eis prævideantur religioni eorum congruentia, ſed & habitacula domorum, in quibus religio Deum ſequi volentibus perfici, atque augeri poſſit potiùs, quàm vitia nutriri. Hoc tamen, ut non negligatur, à Prælatis congregationum Miſſis Dominicis committatur.

(*b*) Rom. I. (*c*) Lib. V. Cap. 173.

tur. Modus autem erga ipſatum congregationum-diſciplinam hic eſſe debet, id eſt, ut Canonici, ſecundum id, quod continetur in libro, qui de eorum vita (*d*) collectus, religioſè converſentur. Monachi verò ſecundum traditam (*e*) à Beato Benedicto regulam unanimiter, quantumcumque poſſe eſt, cujusque religionis regularem vitam in omnibus ſectentur. Sanctimoniales denique ſecundum id, quod earumdem ſexûs fragilitati convenit, religioni cum omni diligentia ſubdantur.

Hæc nos fideles, & devotiſſimi famuli & oratores veſtri, juxta parvitatem ſenſus noſtri, prout brevitas temporis permiſit, ſecundùm ſanctam ordinationem veſtram, de his, quæ ad noſtram, & Conſacerdotum, ſubjectorúmque noſtrorum correctionem & emendationem pertinere perſpeximus, pauca de multis Sanctarum Scripturarum excerpentes exempla, licet perplura inibi ad hæc pertinentia non ignorentur: quæ ſi per ſingula adnotarentur, nec etiam anni volutionem ad hoc poſſe credimus ſufficere, ideoque, ut diximus, pauca ſuccinctè, ordinatímque, ut videtur, adnotavimus.

XVI.

Communi conſenſu inſuper cenſuimus, ubicumque poſſibile fuerit, unicuique Eccleſiæ ſuus provideatur ab Epiſcopis Presbyter, ut per ſe eam tenere poſſit, aut etiam priori Presbytero ſubjugatus Miniſterium Sacerdotale perficere poſſit. Quia in multis locis pericula Presbyterorum imminentia perſpeximus. Videlicet in officiis Divinis, quamquam Miſſarum celebrationes per omnes Eccleſias ſibi commiſſas agere poſſent, cetera officia, quæ ad Divinum cultum pertinent, propter impoſſibilitatem & multitudinem Eccleſiarum, quodammodo neglecta elapſa, ſimiliter & providentiæ in baptiſmate infirmorum, & in confeſſione quærentium, atque in communione periclitantium, perplura remanſiſſe. Ideoque congruentius, ut ſupradictum eſt, omnibus videtur, cuique congruere Eccleſiæ proprium habere Presbyterum.

His itaque ſic ſe habentibus, nunc quia communium ſalutem perſpiciendam atque conſiderandam dignum duximus, petimus inſuper jam, quia labor ad ea, quæ propoſita ſunt inquirenda, additus eſt, ut non in tædium auditui vertatur, ſed potiùs ad audiendum aures accommodentur, ſupplici devotione rogamus.

CAPUT III.

DE PERSONA REGIS, FILIORUMQUE EJUS, ET MINISTRORUM.

Tertium quoque Capitulum duobus ſuperioribus Capitulis ex parte convenire videtur, in vita ſcilicet, atque doctrina Sacerdotum; in quibuſdam verò, pariter cum Sacerdotibus Principes, & omnem populum Chriſtianorum tangere non dubitatur, ſed & in utroque ordine partim deficiſſe. In Sacerdotibus enim defecit. Auctoritate ſacerdotalis ordinis labente, quantum in ipſorum ſtudio aliquid minus fuit, quam conveniret; In principibus, ſcilicet in illis, quos vos benevola intentione enutrire ſtuduiſtis, atque ſublimâſtis, non permanente dilectione, ſed abundante iniquitate, & refrigeſcente multorum caritate. Sed nunc quia de his, quæ præmiſſa ſunt, veſtro ardentiſſimo deſiderio prius ſatisfacere ſtuduimus; illud tamen, quod ad veſtram ſpecialiter perſonam, miniſteriúmque pertinere cognoſcimus, nullatenus oblivioni tradidimus, ſed potiùs veſtræ ſaluti proſpicientes, nonnulla Capitula neceſſaria fideliter collegimus, & vobis familiariter admonitionis gratiâ, devotéque porrigenda devovimus. Similiter quædam ad filios veſtros pertinentia, quædam vero ad commilitones veſtros non minus pertinentia. Nec prætereundum dignum judicavimus, ut apertè, atque diſtinctè inſpiciendo, legendo, & audiendo, veſtra cognoſcere poſſit ſolertia, filiorúmque veſtrorum, ac ceterorum omnium induſtria, de quibus, & pro quibus convenienter humilitati noſtræ ſecundum virium poſſibilitatem noſtrarum

(*d*) Anno 816. Tomo I. noſtro pag. 430.

(*e*) Anno 817. Tomo hoc noſtro pag. 1. & ſeqq.

ſtratum fideliter tractavimus pro communi omnium perpetua ſalute.

I.

UT quid Rex dictus ſit, Iſidorus (*f*) in libro Sententiarum ſcribit: Rex enim, inquit, à Regendo vocatur. " Si enim piè, & juſtè, & mi-" ſericorditer regit, merito Rex appellatur: " Si his caruerit, non Rex, ſed tyrannus eſt. Antiqui autem, ut idem Iſidorus *libro etymologiarum* ſcribit: omnes Reges tyrannos vocabant, ſed poſteà piè, & juſtè, & miſericorditer regentes Regis nomen ſunt adepti, impiè verò, injuſtè, crudeliterque principantibus non Regis, ſed tyrannicum aptatum eſt nomen. Unde & Beatus Gregorius ait in Moralibus: " Viros " namque Sanctos proinde vocari Reges " in Sacris eloquiis didicimus, eo, " quod recte agant, ſenſúſque propri-" os bene regant, & motus reſiſtentes " ſibi rationabili diſcretione componant. Rectè igitur illi vocantur Reges, qui tam ſemetipſos, quamque ſubjectos benè regendo, pacificare noverunt.

II.

Ad quid etiam conſtitutus ſit Imperator, Fulgentius in libro de veritate Prædeſtinationis, & Gratiæ ſcribit: " Clementiſſimus quoq; Imperator non " ideo eſt miſericordiæ vas præpara-" tum in gloriam, quia apicem terre-" ni principatûs accepit. Sed ſi in impe-" riali culmine rectâ fide vivat, & vera " cordis humilitate præditus culmen " Regiæ dignitatis Sanctæ Religioni ſub-" jiciat, ſi magis in timore ſervire Deo, " quam in tumore dominari populo de-" lectetur; ſi in eo lenitas iracundiam " mitigat; ornet benignitas poteſtatem; " ſi ſe magis diligendum, quàm me-" tuendum cunctis exhibeat: ſi ſubje-" ctis ſalubriter conſulat, ſi juſtitiam " ſic teneat, ut miſericordiam non re-" linquat: ſi præ omnibus ità ſe Sanctæ " Matris Eccleſiæ Catholicæ meminerit " filium, ut ejus paci, atque tranquil-" litati per univerſum mundum prodeſſe " ſuum faciat principatum. Magis enim " Chriſtianum regitur, ac propagatur " imperium, dum Eccleſiaſtico ſtatui " per omnem terram conſulitur, quam " cum in parte quacumque terrarum " pro temporali ſecuritate pugnatur. " Unde & Iſidorus dicit: Principes " namque ſæculi nonnunquam intra Ec-" cleſiam poteſtatis adeptæ culmina te-" nent, ut per eandem poteſtatem diſ-" ciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæ-" terum intra Eccleſiam poteſtates ne-" ceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non " prævalet ſacerdos efficere per doctri-" næ ſermonem; poteſtas hoc imperet " per diſciplinæ terrorem. Sæpe per " regnum terrenum cœleſte regnum " proficit: ut qui intra Eccleſiam poſi-" ti contra fidem & diſciplinam Eccle-" ſiæ agunt, rigore Principum con-" terantur: ipſámque diſciplinam, quam " Eccleſiæ utilitas exercere non præva-" let, cervicibus ſuperborum poteſtas " principalis imponat. Salomon in pro-" verbiis: *Miſericordia* (g) *& veritas cu-" ſtodiunt Regem, & roborat clementia " thronum ejus.*

III.

Regale namque miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare, & regere cum æquitate, & juſtitia, & ut pacem & concordiam habeant, ſtudere. Ipſe enim debet primo eſſe defenſor Eccleſiarum, & ſervorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterorúmque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipſius enim terror, & ſtudium hujuſcemodi, in quantum poſſibile eſt, eſſe debet. Primò ut nulla injuſtitia fiat, deinde ſi evenerit, ut nullo modo eam ſubſiſtere permittat; nec ſpem delitescendi, ſive audaciam male agendi cuiquam relinquat: ſed ſciant omnes, quoniam, ſi ad ipſius notitiam pervenerit quidpiam mali, quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed juxta facti qualitatem erit & modus juſtæ correptionis. Unde oportet, ut ipſe, qui judex eſt, judicium cauſámque pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne fortè illi, qui ab eo conſtituti ſunt, & vicem ejus agere debent in populo, injuſtè, aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant. Scire autem unumquemque, cujuslibet ſit ordinis, oportet, quia ſi de otioſo ſermone Deo rationem redditurus eſt, multò magis de miniſterio divinitus ſibi commiſſo.

IV.

(*f*) Iſidorus Lib. III. Sententt. Cap. 48.

(*g*) Prov. 20.

IV.

De Miniſterio autem Regis ita Job (*b*) loquitur : *Cumque ſederem quaſi Rex, circumſtante exercitu , eram tamen mærentium conſolator. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi, quod liberâſſem pauperem vociferantem, & pupillum , cui non eſſet adjutor. Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum ; juſtitia indutus ſum, & veſtivi me ſicut veſtimento & diademate judicio meo , oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, & cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inveſtigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Salomon : *Rex*, (i) *qui ſedet in ſolio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo.* Item ibi in libro Sapientiæ : *Diligite* (k) *juſtitiam, qui judicatis terram, ſentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum.* Item ibi : *Audite* (l) *ergo Reges, & intelligite , diſcite judices , finium terræ : præbete aures vos , qui continetis multitudines , & placetis vobis in turbis nationum , quoniam data eſt vobis à Domino poteſtas, & virtus ab Altiſſimo , qui interrogabit opera veſtra , & cogitationes ſcrutabitur : quoniam cum eſſetis Miniſtri ejus , non rectè judicâſtis , neque cuſtodiſtis legem juſtitiæ , neque ſecundum voluntatem Dei ambulâſtis. Horrende, & cito apparebit vobis, quoniam judicium duriſſimum in bis, qui præſunt, fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia ; Potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrabit perſonam cujuſquam Dominus , nec reverebitur cujuſquam magnitudinem, quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter pro omnibus cura eſt illi.*

Exſtant & alia innumera Sacrarum Scripturarum teſtimonia Regio nomini, & officio convenientia ; ſuper quibus colligendis veſtra ſancta devotio idcirco magnum nobis ademit laborem, eo quod Divina gratia adeo tot virtutum prærogativis veſtrum repleverit animum , & exornaverit dignitatem , ut non ſit neceſſe Sacerdotibus Domini , copioſioribus exemplis qualibet exaggeratione veſtrum animum onerare. Quare Deo omnipotenti gratias uberrimas ac multiplices referimus, qui ità vos religione, ſancta devotione , benigna humilitate, amore juſtitiæ, operibus miſericordiæ, ceterarúmque ſanctarum virtutum perfectione ſua gratuita pietate ditavit, ut merito ab omnibus amandi & imitandi ſitis.

V.

Petimus humiliter (*m*) veſtram Excellentiam , ut per vos filii , & proceres veſtri , nomen , poteſtatem , vigorem , & diligentiam ſacerdotalem cognoſcant , quod ex verbis Domini facilè intelligere poſſunt , quibus beato Petro, cujus vicem indigni gerimus, ait : *Quæcumque* (n) *ligaveris ſuper terram , erunt ligata in cœlo.* Et alibi diſcipulis generaliter dicit : *Accipite* (o) *Spiritum Sanctum ; quorum remiſeritis peccata , remittuntur eis, & quorum retinueritis , retenta ſunt.* Illud etiam ad exemplum reducendum eſt , quod in Eccleſiaſtica hiſtoria Conſtantinus Imperator (*p*) Epiſcopis ait : " Deus , inquit , conſtituit vos ſa-
" cerdotes , & poteſtatem vobis dedit
" de nobis quoque judicandi ; & ideò
" nos rectè à vobis judicamur ; vos au-
" tem non poteſtis ab hominibus judica-
" ri. Propter quod Dei ſolius inter vos
" exſpectate judicium : & veſtra jurgia,
" quæcumque ſunt , ad illud Divinum
" reſerventur examen. Vos enim nobis
" à Deo dati eſtis Dii, & conveniens
" non eſt , ut homo judicet Deos ; ſed
" ſolus , de quo ſcriptum eſt ; *Deus ſte-*
" *tit* (q) *in Synagoga Deorum , in medio au-*
" *tem Deos diſcernit.* Sed & hoc illis ad memoriam reducendum eſt , qualiter beatus Proſper, in libro , quem de contemplativa , (*r*) & actuali vita ſcripſit ; laudem ſacerdotum comprehenderit :
" Ipſis enim, inquit, Sacerdotibus pro-
" priè animarum curandarum ſolicitudo
" commiſſa eſt , qui pondus populi ſibi
" commiſſi viriliter ſuſtinentes , pro
" peccatis omnium , veluti pro ſuis, in-
" fatigabiliter ſupplicant Deo , ac velut
" quidem Aaron incenſum contriti cor-
" dis , & humiliati Spiritus offerentes,
" quo placatur Deus , avertunt iram
" futuræ animadverſionis à populo, qui
" per Dei gratiam fiunt Divinæ volunta-
" tis indices , Eccleſiarum Chriſti poſt
" Apoſtolos fundatores , fideles populi Duces,

[*b*] Job. 29.
(*i*) Prov. 20.
(*k*) Sap. 1.
(*l*) Sap. 6. & ſeqq.
(*m*) Lib. 3. Concil. Pariſ. Cap. 8. & 9.
(*n*) Matth. 16.
(*o*) Joannis 20.
(*p*) Rufin. Lib. 10. Cap. 2.
(*q*) Pſalm. 81.
(*r*) Lib. 2. Cap. 2.

" Duces, veritatis aſſertores, pravæ " doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabiles, & male ſibi conſciis etiam ipſo " viſu terribiles, vindices oppreſſorum, " Patres in fide Catholica regeneratorum, prædicatores cœleſtium præmiorum, exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium." Ipſi ſunt Eccleſiæ decus, quibus amplius fulget Eccleſia. Ipſi columnæ firmiſſimæ, quibus in Chriſto fundatis innititur omnis multitudo credentium. Ipſi januæ Civitatis æternæ, per quas omnes, qui credunt, ingrediuntur ad Chriſtum. Ipſi janitores, quibus claves datæ ſunt regni Cœlorum. Ipſi etiam diſpenſatores Regiæ domûs, quorum arbitrio in aula Regis æterni dividuntur gradus & officia ſingulorum. Licet enim Sanctis præcedentibus Sacerdotibus vita, & meritis longè inferiores ſimus, idem tamen Sacrum Miniſterium, quod indigni ſuſcepimus, non minoris auctoritatis & dignitatis exſiſtit. Et quamquam Miniſterio tanto indigni ſimus, propter illum tamen, cujus Miniſterium gerimus, in nobis non eſt contemnendum.

VI.

Illud etiam ſpecialiter neceſſarium (r) veſtræ ſuggerere pietati duximus, ut fideles veſtri per vos admoneantur, & inſtruantur, quatenus, quando aliquid nobis veſtra Celſitudo de noſtrâ correctione, vel veſtra, nec non illorum ſalute tractandum committit, ut non per inanem & falſam ſuſpicionem contra nos ſcandalum ſumant, & ſine cauſa in nos detrahendo Deum offendant, unde ſibi ſalutem ſperare, & acquirere debuerant, culpam incurrant. Quia nos nihil aliud quærere, aut tractare deſideramus, nec noſtri officii eſt, ut faciamus, niſi, quod ad noſtrum debitum Miniſterium, & ad illorum ſalutem pertinet. Et ideo non debemus ante tempus per ſuſpicionem judicari, ſed patienter exſpectari, donec ipſa veritas manifeſtum faciat, utrum magis audiendi, an improbandi ſimus: nos enim, ſi forte evenerit, ut aliquid ſiniſtræ opinionis de nobis fama ſparſerit, Deo nobis opem ferente, æquanimiter tolerare & poſſumus & debemus. Ipſi verò culpa immunes eſſe non poſſunt, dum patrum & fratrum intentionem ſine cauſa reprehendere non metunt. Quoniam hoc ſummopere laborandum eſt nobis, & vobis, ut ſemper inter paſtores Eccleſiarum, & gregem Chriſti pax & concordia unanimitáſque ſervetur. Niſi enim caritatem, & concordiam invicem habuerint, Deum ſicut oportet, propitium habere non merentur. Quapropter ſicut præmiſſum eſt, cum Deo inſpirante veſtra pietas de Eccleſiaſticâ & communi utilitate aliquid nobis tractare præcipit, non eſt nobis fas mentiri; quia aliquando veritatem ſine gravi periculo ad tempus retinere, numquam tamen interrogati de ipſa veritate ſine gravi diſcrimine poſſumus mentiri. Sed quia veritas ſæpe odium generat, & ſermo Dei adverſarius à Domino noſtris carnalibus voluptatibus deſcribitur: tamen ei in via, id eſt, in præſenti vita conſentiendum eſt. Sic etiam erga nos agendum eſt, ut quoticscunque interrogati veritatem proferimus, quamquam nonnulli infirmi ſine cauſa ſcandalizentur, nobis tamen conſentiendum eſt propter ipſam veritatem. Nam ſæpe, quando vobis ſuggerimus, ut fideles quique res Eccleſiarum piè, & cum reverentia & timore Dei tractent, & cognoſcant, illas Deo eſſe dicatas; quatenus ſic habeant de illis temporalem profectum, ut non propter ignorantiam, & negligentiam æternum patiantur detrimentum: ſuſpicantur nonnulli, quod nos cauſa cupiditatis potiùs hoc admoneamus, quam cauſâ ſalutis: cum nos veraciter nullis rebus ſibi collatis optemus eos exſpoliari, ſed magis eorum communi ſaluti conſultum præbere: quia non rerum, ut multi arbitrantur, ambitione, ſed animarum potiùs delectamur ſalvatione.

VII.

Didicimus ſane nonnullos Epiſcoporum à quibuſdam perſonis clam temeraria detractione accuſatos atque detractos; ſine approbatione tamen, in cauſis reprehenſibilibus, quæ Pontificatûs ordini non congruere viſæ ſunt, ſi approbatæ fuerint. Idcirco obnixè precamur, ut, ſi aliquis deinceps accuſator anniſus fuerit aliquem exceſſum in Epiſcopali ordine ritè reprehendere, & ad aures Imperiales perducere, ut non facile per cujuſcumque perſonam officium tanti

(r) Lib. 2. Cap. 10.

tanti miniſterii in aliquo vileſcere videatur. Accuſator itaque, uti, ſicut hactenus, deliteſcendo ſe ſubtrahere locum non habeat, ſed neque accuſatus: hujus rei veritas Synodali Conventui pateat: ibidémque omni occaſione remota utrorumque examinatio ſecundum veritatem examinetur: ut quod quiſque meretur, accuſatus videlicet, ſive accuſator pro merito canonicæ diſciplinæ ſubjaceat, ne fortè quiſquam Sacerdotum ſe reprehenſibilem exhibere audeat, aut etiam quiſque leviter, inanitérque propriæ intemperantiæ aſſenſum præbens, tanti ordinis viros ſine cauſa atque probatione vituperare præſumat. Licet enim Sacerdotes moderno tempore, propter imminentes perturbationes in multis ſint negligentes, non ſunt tamen vituperandi, nec deſpiciendi; ſed propter illum, cujus miniſterium gerunt, audiendi & congruo honore venerandi. Poſt Apoſtolos enim ad ipſos hæc Domini ſententia dirigitur: *Qui* (t) *vos audit, me audit; qui vos ſpernit, me ſpernit.* Quapropter attendendum eſt, quod Sacerdotum Chriſti ſpretio ad injuriam Chriſti pertinet, cujus vicem & miniſterium gerunt.

VIII.

De conſervandis rebus, quæ à fidelibus conferuntur, in Canonibus Nicæni Concilii ità roboratum eſſe conſtat. " Quæ (*u*) ſunt Eccleſiæ ſub omni ſolicitudine & conſcientia bona, & fide, " quæ in Deum eſt, qui cuncta conſiderat, judicátque, ſerventur, quæ etiam " diſpenſanda ſunt judicio, & poteſtate " Pontificis, cui commiſſus eſt populus, " & animæ, quæ intra Eccleſiam congregantur. Item in Decretalibus Papæ SIMMACHI: (*x*) Synodali igitur Conventu provida ſententia modis " omnibus enervari placuit, & in irritum deduci, ne in exemplum remaneret præſumendi quibuslibet laicis, " quamvis religioſis vel potentibus in " quacumque civitate quolibet modo " de Eccleſiaſticis facultatibus, aliquid " diſtrahendo decernere, quarum ſolis " Sacerdoubus diſponendi indiſcuſſa à " Deo cura commiſſa docetur." Quoniam, ut beatus (*y*) Proſper ait: "Res " Eccleſiæ non ſunt propriæ, ſed communes; vota videlicet fidelium, pretia peccatorum & patrimonia pauperum." Ergo quæ à religioſis viris ad ſubſtantiam pauperum ac ſervorum Dei, & ſuſtentationem ac reparationem Eccleſiarum ſunt derelicta, nulli contra fas ſine aliqua pietatis conſideratione licet diſpergi. Item unde ſupra in Concilio Toletano: (*z*) " Quia Eccleſiarum " omnium dotes ad Epiſcoporum ordinationem & poteſtatem pertineant, " nec à quoquam aliquâ præſumptione " diſtrahantur." Item poſt pauca: " Omnis itaque rei Eccleſiaſticæ quantitas, ſicut remedium veniæ tribuit " conferenti, ita damnum ritè præparat " abſtrahenti.

IX.

Iterum monendo Magnitudini Veſtræ ſuppliciter ſuggerimus, ut deinceps in bonis Paſtoribus, Rectoribúsque in Eccleſiis Dei conſtituendis magnum ſtudium atque ſolertiſſimam adhibeatis curam; quia ſi aliter factum fuerit, & ordo Eccleſiaſticus ſuam non habebit dignitatem, & Religio Chriſtiana in multis labefactando damna detrimenti ſui patietur, & animæ veſtræ, quod non optamus, periculum generabitur.

X.

Similiter poſcimus ut in Abbatiſſis conſtituendis, & Rectoribus Monaſteriorum veſtrum ſpecialiter periculum, ſicut vobis ſæpe eſt dictum, & per Divinam auctoritatem crebriùs manifeſtatum.

XI.

Sed & hoo obſecramus, ut in eligendis adjutoribus veſtris, & Reipublicæ miniſtris, qui vice veſtra populum Dei regere & gubernare atque judicare debent, ſolertiſſimam providentiam habeatis, ſemper illud attendentes, quod in libro Exodi ad Moſem dicitur: *Provide*, (a) inquit, *de omni populo viros prudentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios qui judicent populum omni tempore; quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipſi mino-*

[*t*] Luc. 10. [*u*] Syn. Antioch. Can. 24. *Tomo I. noſtro pag.* 160.
[*x*] Sub Symmacho Syn. III. Romana Can. 4. Anno 501.
[*y*] De vita Contempl. Lib. 2. Cap. 4. (*z*) Concil. Toletan. III. Cap. 19. (*a*) Exod. 18.

minora tantummodo judicent, leviúſque tibi ſit partito in alios onere. Si hoc feceris implebis imperium Domini, & præcepta ejus poteris ſuſtentare. Unde & in libro Deuteronomii: *Judices,* (b) inquit, & *Magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi per ſingulas tribus tuas, ut judicent populum juſto judicio, nec in alteram partem declinent.* Item ibi: *Dixique* (c) *vobis in illo tempore: Non poſſum ſolus ſuſtinere vos, quia Dominus Deus veſter multiplicavit vos, & eſtis hodie, ſicut ſtellæ cœli, plurimi. Dominus Deus Patrum veſtrorum addat ad hunc numerum multa millia, & faciat vobis, ſicut locutus eſt. Non valeo ſolus ſuſtinere veſtra negotia, & pondus, & jurgia. Date ex vobis viros ſapientes, & gnaros, & quorum converſatio ſit probata in tribubus veſtris.* Sed & in libro Paralipomenon ita legitur: *Conſtituitque* (d) *Rex Joſaphat judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca: & præcipiens judicibus, videte, ait, quid faciatis. Non enim hominis exercertis judicium, ſed Dei, & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim eſt apud Dominum Deum veſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.*

XII.

Rogamus etiam veſtram (*e*) pietatem propter Divinam miſericordiam, veſtrámque ſalutem, ac totius populi utilitatem nec non & regni honorem, atque ſtabilitatem, ut veſtra pietas ſolertiſſimam vigilantiam adhibeat, quatenus conſiliarii, & dignitatis veſtræ miniſtri, cuſtodéſque animæ veſtræ & corporis, qui debent eſſe intra regnum aliis decus & bonitatis exemplum, & in ceteris nationibus bonæ opinionis condimentum, caritatem, pacem, atque concordiam, omni ſimulatione, & calliditate poſtpoſita, adinvicem habeant, ut ſecundum Dei voluntatem, & veſtram honeſtatem, atque totius populi profectum, communiter decertent, & veri vobis adjutores in omnibus concorditer exiſtant. Tunc etenim veri conſiliarii, veríque adjutores veſtri, & totius regni ſalubriter eſſe poterunt, ſi unanimes exſtiterint, & invicem dilectionem habuerint. Decet quippe, ut ſacra domus veſtra cunctis ſpectabilis appareat, & imitabilis exiſtat, & fama ſuæ bonæ opinionis, ſive alios imperii veſtri ſubjectos, ſive exteras nationes abundantiſſimè perfundat. Ubi igitur omnes diſſenſiones & diſcordiæ dirimendæ, & omnis malitia imperiali auctoritate eſt comprimenda, neceſſe eſt, ut, quod in aliis corrigi decernit, in ea minime reperiatur.

XIII.

Nam & hoc humiliter admonemus, ut liberos veſtros, quos vobis Divina pietas largiri voluit, in timore Dei jugiter diligentérque erudiatis, ſicut & facitis. Et ut in mutua dilectionis caritate & fraternitatis amore, atque unanimitatis concordia viciſſim conſiſtant, ſedulâ paternáque admonitione inſiſtatis. Et ne illicitis actibus creatoris ſui offenſam incurrant, provida, ſolertique cirſpectione nihilominus invigiletis; attendentes beatum Job, cujus ſtudium ut beatus Gregorius in Moralibus libris ſcripſit, circa filios erudiendos tale exſtitit, ut non ſolùm eos exterius perfectos opere & ſermone perficeret, verum etiam eorum corda ſacrificii oblatione mundaret. Attendite etiam David inſtruentem Salomonem filium ſuum, de quo in primo libro Malachim legitur. *Ego* (f) inquit, *ingredior viam univerſæ terræ: confortare, & eſto vir fortis, & obſerva cuſtodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, & cuſtodas cæremonias ejus & præcepta. Fili mi* (g) *cognoſcito Deum Patris tui, & ſervias ei corde perfecto, & animo voluntario.* Attendite etiam Tobiam, de quo legitur quod cum factus eſſet vir, (*h*) accepit uxorem Annam de tribu ſuâ, & genuit ex ea filium, nomen ſuum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Item idem alloquens eundem filium ſuum. *Omnibus* (*i*) inquit, *diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & cave ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri. Ex ſubſtantia tua fac eleëmoſynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. Itâ enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ità eſto miſericors. &c.*

Item

(*b*) Deut. 16.
(*c*) Deut. 1.
(*d*) II. Paralip. 19.
(*e*) Lib. 3. Concil. Pariſ. Cap. 24.
(*f*) 3. Reg. 2.
(*g*) 1, Paral. 58.
(*h*) Tob. 3.
(*i*) Tob. 4.

Item paulo poſt : *Attende tibi* , (k) *fili mi* , *ab omni fornicatione* , *& præter uxorem tuam nequaquam patieris crimen ſcire. Superbiam numquam in tuo ſenſu* , *aut in corde dominari permittas* : *ex ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio.* Et idem non poſt multa : *Conſilium ſemper à ſapiente perquire. Omni tempore benedic Deum* , *& pete ab eo* , *ut vias tuas dirigat* , *& omnia conſilia tua in ipſo permaneant.* Item idem : *Audite* (l) *ergo filii mei*, *ſervite Domino in veritate* , *& inquirete* , *ut faciatis* , *quæ ſunt placita illi* : *& filiis veſtris mandate* , *ut faciant juſtitias* , *& eleemoſynas* , *ut ſint memores Dei* , *& benedicant eum in omni tempore in veritate* , *& in tota virtute ſua.* His omnibus prælibatis , innoteſcimus vobis , (m) quod ea , quæ in Capitulis veſtris nobis tractanda commiſiſtis , ſcilicet quid à principibus , & reliquo populo vel ità , ut Divina auctoritas doceat , aut aliter teneatur , vel quid inde ex parte , aut ex toto dimiſſum ſit , ut non teneatur ; nec non & in his , quæ præſenti anno conſcribi , & per Miſſos veſtros ob vitia comprimenda per imperium veſtrum direxiſtis ; fatemur, quod in his Capitulis , quæ ſuperius continentur , multa demonſtrata ſunt , quæ à paſtoribus Eccleſiarum , & à principibus , & reliquo populo , hactenus neglecta exſtiterunt : & aliter , quam Divina auctoritas ſe habeat in his , eos egiſſe , & agere novimus. Sed ſi hæc noſtra ſacerdotalis admonitio effectum , Deo operante , per veſtrum bonum ſtudium abhinc obtinuerit , credimus quod multa quæ à multis aliter , quam Divina auctoritas ſe habeat, dimiſſa ſunt, quæ non tenebantur , corrigentur.

XV.

Nam & illud , quod in eiſdem (n) capitulis continetur , ut manifeſtum fieret , quæ cauſæ id fecerint , ut ſacerdotes & principes à recto tramite deviaſſent , exceptis præmiſſis capitulis, quibus , ſicut diximus, multa negligebantur : ſpecialiter tamen unum obſtaculum ex multo tempore jam inolevisse cognovimus , id eſt , quia & principalis poteſtas , diverſis occaſionibus intervenientibus , ſecus , quam auctoritas Divina ſe habeat , in cauſas Eccleſiaſticas

M

proſilierit , & ſacerdotales partim negligentia , partim ignorantiâ , partim cupiditate , in ſæcularibus negotiis , & ſolicitudinibus ultra , quam debuerant , ſe occupaverint. Et hac occaſione aliter , quam Divina auctoritas doceat in utraque parte actum exſtitiſſe dubium non eſt. Sed quia , Deo miſerante , à progenitoribus , & Genitore veſtro , & à vobis multa correcta gratulamur , ſi ea , quæ admonemus , proſperum ſucceſſum habuerint , credimus , quod ad perfectionis ſtatum veſtra intentio noſtráque devotio , Deo cooperante pervenire poſſit. Verumtamen quia novimus ſtatum hujus regni ſub tali conditione , & tenore creviſſe , atque dilatatum eſſe & à prudentiſſimis , ſanctiſque prædeceſſoribus noſtris , ſive ſcilicet ab Epiſcopis ſive à Principibus, hanc cauſam ex toto correctam non fuiſſe , propter hæc quæ ſuo tempore dici poſſunt , & pondus tantæ conſiderationis , parvitatis noſtræ vires exceſſit , quoniam nec otium , nec ſpatium temporis , nec plenitudinem conſacerdotum noſtrorum , ſicut ipſa neceſſitas expoſcebat , habuimus.

XVI.

Porro de Epiſcopali (o) libertate, quam Deo annuente , veſtróque adminiculo ſuffragante , adipiſci ad Dei ſervitium peragendum cupimus , ſuo in tempore vobis dicenda, atque vobiſcum conferenda reſervavimus. Quatenus ita ſit, ut & noſmetipſos ſalvare , populóque nobis ſubjecto utiliter prodeſſe, atque pro vobis , & ſtabilitate imperii veſtri liberius valeamus exorare, & de veſtris obſequiis , & regni adjutorio, ſolatium debitum minimè ſubtrahatur , ſed, ſi poſſibile fuerit, potiùs augeatur.

XVII.

Veſtram interea , Deo amabilis Auguſte ! petimus Clementiam, uti abſque inevitabili neceſſitate ſanctum tempus Quadrageſimæ liceat Eccleſiaſticis viris ſub quiete agere: quatenus tempus illud , quod purificatio eſſe debet aliorum temporum, non inquinetur inquietudine perturbationum.

XVIII.

(k) Ibidem. (l) Tobiæ 14. (m) Ibid. Cap. 26.
(n) Ibidem. (o) Ibid. Cap. 27.

XVIII.

Jejunium diebus Dominicis tenere & canonica interdicit auctoritas, & reſurrectionis Dominicæ tanta ſolemnitas. Et ideo placita illis diebus, neque nuptias, pro reverentia tantæ ſolemnitatis celebrari viſum eſt. (*p*)

XIX.

Monaſteria Divinis ſolummodo cultibus dicata non debere ſæcularibus dari, & canonica prodit auctoritas & ipſorum deſtructio locorum. Sed quia id exigit reipublicæ neceſſitas, ſaltem collapſa loca erigi debent, & Clerici locis, in quibus fuerant, reſtitui, quouſque opportunitas id permittat, emendari plenius.

XX.

Laici ſane monendi ſunt, ne Sacerdotes contemptui habeant, néve eorum monita deſpiciant, & tam turpiter tractent, uti hactenus: ne ſuperveniat, quod dicit Propheta: *Populus* (q) *tuus, ſicut hi, qui contradicunt Sacerdoti: & corrues hodie: & corruet etiam Propheta tecum.*

XXI.

Meminiſſe etiam debent, qui res Eccleſiæ atque familiam ſub manu ſua habent, non eos debere ſeverè, & crudeliter cum eis agere, ſed cogitare, quia utrorumque Dominus eſt in cœlis: & conſuetum atque antiquum ab eis ſervitium exigant, nihil ſuperaddentes.

XXII.

Sane communicatio Corporis Domini omni die dominica debuit celebrari. Ideoque neceſſe eſt, quantum ratio permittit, ut moderna corrigatur conſuetudo: ne fortè, qui longe eſt à Sacramentis, quibus eſt redemptus, longe ſit à ſalute, quam fuerat conſecuturus.

XXIII.

Similiter eſt poſtulandum de Presbyteris, qui hinc inde de diverſis Parochiis veniunt, & in Palatio morantur, ut ſine proprii Epiſcopi conſenſu ibi locum conſiſtendi non habeant, nec recipiantur: quia fieri poteſt, ut intra parochiam metu perpetrati criminis, ne id palam juxta Canonum ſanctiones ulciſcatur, palatinas ædes frequentent: aut certè licet non ſit ordinatus, ipſe tamen abſque litteris ordinatum ſe atteſtetur.

XXIV.

Nec minus de Monachis poſtulandum eſt, ut & ipſi in publicis locis ſine ratione decenti diſcurrere prohibeantur, quia hoc à propoſito ipſorum procul abſiſtit. Fieri etiam poteſt, ut quidam illorum, ſicut ſuperiùs dictum eſt de Presbyteris, perpetrato ſcelere in Monaſterio, cauſam vagandi potiùs eligant, quam regularibus diſciplinis ſubjacere.

XXV.

De raptoribus etenim viduarum ac virginum dignum duximus, ut ab univerſis Comitibus omni niſu inveſtigentur, & inventi condigna invectione ex auctoritate imperiali caſtigentur, ut à tam illicita præſumptionis audacia ipſi coerceantur, & ceteri hoc admittere volentes terreantur.

Si hæc omnia debito, dignóque ordine impleantur, opitulante ſupernâ gratiâ honeſtatem ornatúmque Eccleſiæ adimplere credimus. Qui enim Eccleſiæ in una, atque indiſcreta Chriſti fide ac dilectione concorditer ad cœleſtia tendens populus dicitur, neceſſe eſt, ut prædicatorum bene vivendi ac docendi inſtantia, & auditorum obediendi, atque exſiſtendi inſiſtentia peroretur. Hic verò ornatus fieri ullatenus nequit, niſi uniuscujuſque officium propriè conſervetur, immò peragatur. Conſtat autem eam peregrinantem duabus, ut dictum eſt, præſentialiter perſonis gubernari, Sacerdotali ſcilicet, ac regali, quatenus auctoritate Epiſcopali, atque Imperiali cenſura intrinſecus, & extrinſecus circumſpecta, (*r*) liberius modum proprium valeat conſervare. Proinde cum liqueat nos plurimùm ac multifariè exorbitaſſe, in hoc ſummopere integritatem, ſinceritatémque cernimus eſſe concuſſam, quod filiorum veſtrorum defectio, atque improbitas, ſed & quorundam procerum perverſitas atque infidelitas in inauditum à ſæculis facinus excreviſſe cognoſcitur. Quæ omnia nullo modo integra, & ad neceſſarium dignúmque finem perduci poſſe nobis videntur, niſi miſerante Domino, imperia-

(*p*) Canon. XVIII. Concilii Gangrenſis Tomo I. noſtro pag. 154. Eodem Tom. I, p. 414. Cap. XV.
(*q*) Oſeæ 4.
(*r*) *fortè* circumſcpta.

periali poteſtate, paterna hæreditate, immo vigore ſinceriter reſtituta, honor Sanctæ Dei Eccleſiæ integerrimè reparetur; & Epiſcopalis auctoritas proprio, immo à Chriſto Domino ſibi commiſſo officio denuo ſolvatur. Meminimus enim, in præteritis Conventibus nonnulla Capitula ab Epiſcopis, veſtra admonitione fuiſſe tractata atque ſtatuta pro neceſſitate & communi ſalute utrorumque ordinum, Eccleſiaſticorum videlicet, atque ſæcularium; ſed neſcimus, quibus impedientibus obſtaculis, quaſi oblivioni tradita. Ideóque affectu devoto, ſupplici admonitione admonemus, & admonendo precamur, ne iſta, quæ nunc licet perpauca prælibavimus, ad ſtatum Sanctæ Dei Eccleſiæ ſimili modo oblivioni tradantur, ſed pro ſpeculo ab omnibus inconvulſa habeantur, atque conſerventur. Verum quod nos, ſi hæc vobis cœlitus attributa non fuiſſent, cum temporali periculo, propter auctoritatem Miniſterii noſtri, vos ad ea peragenda admonere, immo admonendo exigere à vobis, quoquo modo debueramus; Vos econtra propter divinum amorem & honorem, & admonendo nos ad potiora provocatis, & piam opportunámque (*s*) nobis ferre devotiſſimè curatis. Proinde humilibus precibus ſpecialiter pietati veſtræ ſuggerimus, ut bonum, quod cœpiſtis Deo opitulante, indeſinenter perficere ne gravemini, & in adimplendis operibus juſtitiæ, ac pietatis, & miſericordiæ nullatenus deficiatis; quoniam non inchoantibus, ſed perſeverantibus præmium æternæ vitæ datur: & juxta Veritatis vocem: *Qui* (*t*) *perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.*

Binius Tomo III. Concil. Part. I. pag. 313. *unde Harduinus Concilior. Tomo IV.*

(*s*) *opem*, deeſſe videtur. (*t*) Matth. 10.

SYNODI EJUSDEM AQUISGRANENSIS (*a*)
AD
PIPPINUM REGEM
AQUITANIÆ
LIBRI III.

In quibus ea, quæ per commonitorium Regi antea ſuggeſſerant, manifeſtis Sacræ Scripturæ auctoritatibus confirmantur.

TITULI CANONUM LIBRI I.

I. Quod Deus nullum peccatum inultum dimittit.

II. Cur Deus quædam peccata in hoc ſæculo judicat? Quædam in futuro judicanda reſervat?

III. Contra eos, qui dicunt, nullum eſſe diſcrimen, ſi rebus Deo oblatis in ſuis utantur neceſſitatibus.

IV. Quod omnia terrarum regna, & omnia bona terræ Domini ſint, & ex ſuis ſibi ſua offerantur.

V. Qualiter David Rex de ædificanda domo Domini Salomonem filium ſuum inſtruxerit?

VI. De impenſis, quas David ad domum Domini conſtruendam præparavit.

VII. De diverſis donariis, quæ in templo Domini conſecravit.

VIII. Quod juxta Verbum David peregrini ſumus, & advenæ in hac peregrinatione.

IX. Quod nemo Deo quidquam offerre valeat; niſi quod de manu Dei accepit.

(*a*) Centuriatores Magdeburgenſes referunt hanc Synodum Aquisgranenſem ad annum 830. 2dò Volunt eam ſub Pippino Rege celebratam fuiſſe. 3tiò. Ad confirmanda Sacrificia: triplex error eſt in anno, Rege, & fine, annus enim 836. evidenter eſt: Rex Ludovicus Pius ipſe interfuit & convocavit. Finis ſolus conſervatio bonorum Eccleſiæ pro Eccleſia contra raptores laicos.

X. *Quod nemo de injuſte adquiſitis Deo gratum quid offerre valeat.*

XI. *Qualiter origo, & religio Deo offerendarum rerum inchoaverit.*

XII. *Qualiter Apoſtoli poſt reſurrectionem Chriſti tam in Oriente, quam in Occidente Eccleſias fundaverint.*

XIII. *Quod memorata origo, & religio primum ſine altari ab Abel cœperit juſto.*

XIV. *Quod Noe & altare Domino ædificaverit & holocauſta ſuper illud obtulerit.*

XV. *Quid benedictionis Noe pro eo, quod altare Domino ædificavit, & deſuper holocauſta obtulit, conſecutus ſit.*

XVI. *Quid promiſſionis, quídve benedictionis Abraham pro eo, quod Deo credidit, cique diverſa altaria erexit,* (b) *conſequi meruerit.*

XVII. *Quod facta Abrahæ non imitantur hi, qui ea, unde Deo in altaribus ſuis famulandum eſt, auferunt.*

XVIII. *Quod Abraham Propheta Melchiſedec Sacerdoti Dei altiſſimi decimas dederit ex omnibus.*

XIX. *Quod fides & devotio Abrahæ circa Divinum cultum in tantum excrevit, ut ad filium ſuum Domino immolandum paratus fuerit.*

XX. *Quod imitatores Abrahæ, id eſt, amatores & exaltatores, & ditatores, ſive etiam veneratores Divini cultûs, à Domino, & in præſenti ſæculo tueri, & exaltari, & etiam* (c) *in futuro mercede æterna mereantur donari.*

XXI. *Qualiter Iſaac altare Deo ædificaverit, tabernaculúmque extenderit.*

XXII. *Quod in Jacob cultus Sanctæ Religionis amplius augmentatus ſit.*

XXIII. *Quod Jacob non ſolum altaria erexerit, oleum deſuper fuderit, victimáſque obtulerit: ſed & de omnibus, quæ Deus illi dediſſet, decimas & hoſtias* (d) *ſe daturum promiſerit.*

XXIV. *Quod Chriſtiana Religio adinſtar Jacob domos in honorem Dei ædificat,* (e) *& altaria erigit, eíſque oleum ſuperfundit, ac Sacroſancto Chriſmate* (f) *perungit.*

XXV. *Quod poſt internecionem Amalec Moyſes altare Domino ædificaverit.*

XXVI. *Quod poſt altaria à Moyſe Domino ædificata & cætera, quæ ei à Domino injuncta ſunt, peracta, religio Divini cultus excreverit.*

XXVII. *De diverſis donariis, quæ Dominus ad conſtruendum Sanctuarium & tabernaculum ſuum dari præcepit.*

XXVIII. *Quam expiationem Princeps in lege pro reatu ſuo Domino offerre præcipiatur?*

XXIX. *Qualiter ignis in altari* (g) *nutriri jubetur?*

XXX. *Quid ad Sanctuarium Domini paventibus promittatur?*

XXXI. *Quid autem ad Sanctuarium Domini non paventibus Dominus comminetur?*

XXXII. *De domibus, & agris, & hominibus Domino ſanctificatis,* (h) *& quod ea, quæ Domino ſanctificantur, ad jus pertineant Sacerdotum.*

XXXIII. *Quid concluſio Libri Levitici innuat? ABHINC EX LIBRO NUMERORUM ET DEUTERONOMII.*

XXXIV. *De omnibus Primitiis, & de his, quæ ad Sanctuarium Domini offeruntur, quod ad jus pertineant Sacerdotum: nec non & de erectione & dedicatione tabernaculi & altaris: & de his, quæ in eadem dedicatione à Principibus Domino oblata ſunt.*

XXXV. *Quod non ſit Dominus in Miniſtris ſuis detrahendus.*

XXXVI. *De partibus prædæ, quam filii Iſraël ceperant, Sacerdotibus, & Levitis, & tabernaculo Domini exhibitis, & quod Dominus in tabernaculo ſuo proprium ærarium habere voluerit.*

XXXVII. *Quod urbes Dominus, & ſuburbana earum Levitis dare præceperit.*

XXXVIII. *De votis Deo reddendis.*

EXPLICIUNT (i) *CAPITULA LIBRI I.*

PRÆ-

(b) *à Deo.* Sic habet Codex Metropolitanus MS. Numero CXXI. coævus, ex quo variaotes adnotavimus, & lacunas ſupplevimus.

(c) etiam *omittetur.*

(d) *ei.* cod. MS. Metrop.

(e) ac dedicat.

(f) *ea.* cod. MS. addit.

(g) *Domini.* cod. MS. addit.

(h) *ſanctificandis.* cod. M.

(i) Cod. MS. Met. addit.

PRÆFATIO,

SIVE

EPISTOLA SYNODI

AD PIPPINUM.

INclyto, Cæleſtique gratia, Regio munere inſigniter ſublimato, Domino Pippino Regi nobiliſſimo, & per immenſum à Deo conſervando, cætus venerabilium Præſulum, & ſequentis ordinis religioſorum Sacerdotum apud Aquisgrani (k) juſſu ſalutifero, & ordine providentiſſimo piiſſimi, & orthodoxi Genitoris veſtri Domini noſtri Ludovici Cæſaris Eximii, ob honorem & decorem Sanctæ Dei Eccleſiæ procurandum, & quaſdam dignitates Eccleſiaſticas, magnâ ex parte collapſas, atque fuſcatas, ad priſtinum ſtatum nitorémque, Domino opem ferente revocandas, ſynodaliter congregatus, æternæ beatitudinis optat (l) felicitatem.

Nos igitur fideliſſimi oratores veſtri ſalutiſque veſtræ amatores devotiſſimi, miſeramus (m) nuper Celſitudini veſtræ per venerabiles fratres, Aldricum videlicet Cenomanicæ urbis, & Herchinradum Pariſiorum noſtros, quamdam ſchedulam, quædam ex auctoritate Miniſterii noſtri ſalutaria monita continentem. Cui, quia de negotiis, unde veſtram magnitudinem admonuimus, teſtimonia Sanctarum Scripturarum, vitantes illius prolixitatem, annectere nequivimus, utile neceſſariumque judicavimus, ut in hoc opuſculo ea breviter annotaremus, veſtræque prudentiſſimæ ſolertiæ legenda mitteremus; ut ſi fortè quiſpiam objicere voluerit hæc, quæ vobis ſcripſimus non ex auctoritate Divina conſtare, ſed potiùs arbitrio cordis noſtri, immò & cupiditate, & quadam adinventione commentata eſſe, his lectis, atque perpenſis evidenter agnoſcat, nos, quæ Dei ſunt, & ad veſtram ſalvationem hìc, & in æternùm, & ad regni vobis commiſſi ſtabilimentum; ſe autem ea, quæ mundi ſunt, ejusque amatores diligunt, & Dei voluntati uſquequaque contraria exſiſtunt, & ad animarum interitum pertinent, abſque dubio loqui.

CAPUT I.

SUnt enim nonnulli, qui propterea hæc tam temere loquuntur, & in barathrum cupiditatum ſuarum miſerabiliter labuntur, eò quod Divinorum præceptorum transgreſſores, Sanctæque Dei Eccleſiæ (n) inhonoratores, atque expoliatores non continuo puniantur: non animadvertentes, neque animadvertere volentes, quod Deus nullum peccatum inultum dimiſſurus ſit. Tribus itaque modis peccata mortalium vindicantur, duobus in hac vita, tertio verò in futura vita. De duobus ità Apoſtolus (o) inquit: *Si nosmetipſos judicaverimus, à Domino non judicabimur.* Hæc eſt vindicta, quam inſpirante Deo omnis peccator pro ſuis admiſſis pœnitendo in ſe ipſo vindicat. Quod autem proſecutus idem Apoſtolus infert. (p) *Cum judicamur autem, à Domino corripimur: ut non cum hoc mundo damnemur:* Hæc eſt vindicta, quam omnipotens Deus miſericorditer peccatori irrogat, juxta illud: (q) *Deus, quem amat, corripit.* Tertia autem exſtat valde pertimeſcenda atque terribilis, quæ non in hoc, ſed in futuro, juſtiſſimo Dei judicio, fiet ſæculo. Quando juſtus judex dicturus eſt. (r) *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.*

CAPUT II.

Si enim, ut verbis beati Auguſtini utamur, omnipotens Deus omnia mala mortalium in hoc Sæculo judicaſſet, nequaquam homines malè agentes diem futuri judicii pertimeſcerent. Rurſus ſi nulla mortalium mala in hoc ſæculo judicaſſet, non putaretur res curare humanas. Idcirco quædam judicat in hoc ſæculo, ut videatur ejus piiſſima providentia,

(k) *Aquisgrani* cod. MS. Mett. ſine *apud*. (l) *optans* idem codex. (m) miſimus.
(n) dehonoratores. (o) 1. Corinth. 11. (p) Hebr. 12.
(q) Prov. 3. (r) Matth. 25.

dentia, & miſericordia gratuita rebus conſulere humanis: idcirco quædam non judicat, ſed futuro reſervat judicio, ut homines de futuro terreantur examine.

CAPUT III.

Sunt etiam quidam dignitatem Eccleſiaſticam non curantes, immo ſuam cupiditatem explere volentes, ſibique in Deo oblatis, ſacratiſque rebus auferendis impunitatem inaniter promittentes: qui contra ſalutem ſuam hæc temerario, immo pernicioſiſſimo ſolent dicere auſu: (*s*) Quid mali, quidve diſeriminis eſt, ſi rebus Eccleſiaſticis in noſtris pro libitu noſtro utimur neceſſitatibus? quid curæ eſt inde Deo, Sanctiſque ejus, ob quorum amorem Deo dicantur oblatæ, cùm utique in eorumdem Sanctorum uſus nihil ex his cedat? Et ubi Deus hæc, quæ Eccleſiarum rectores opponunt, juſſit ſibi offerri; præſertim cum omnia, quæ in terris ſunt, ſua ſint, & ille ea ad uſus hominum creaverit? Quorum argumentationi inſaniſſimæ, divinæque injuriæ pleniſſimæ, prout Dominus annuerit ex utriusque teſtamenti paginis, & Sanctorum Patrum dictis eximiis tentabimus reſpondere.

IV.

Primum quidem, quòd omnia terrarum regna, & omnia bona terræ, Domini ſint, & ex ſuis ſua ſibi offerantur, ex verbis David Regum Sanctiſſimi, & Prophetarum eximii: poſt autem, quod Deus ſua, ſive ante legem, ſive in lege, & ad Sanctorum, & ad templum Sanctum ſuum juſſerit offerri, conabimur demonſtrare.

V.

Legimus itáque in libro Paralipomenon: (*t*) *Dixit quoque David Salomoni filio ſuo: viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas, neque paveas. Dominus enim Deus meus erit tecum, & non dimittet te, neque derelinquet, donec perficias omne opus Miniſterii domus Domini.* Ecce diviſiones Sacerdotum & Levitarum (*u*) aſſiſtunt tibi, & parati ſunt, tam principes, quam populus, facere omnia præcepta tua. Locutúsque eſt David Rex ad omnem Eccleſiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhuc puerum & tenellum: *Opus autem grande eſt, neque enim homini præparatur habitatio, ſed Deo.*

VI.

(*x*) "Ego autem totis viribus meis "præparavi impenſas domûs Domini Dei "mei. Aurum in vaſa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum "in ferrea, lignum in lignea, & lapides "onychinos, & quaſi ſtibinos, & diverſorum colorum, omnem pretioſum "lapidem, & marmor parium abundantiſſimè.

VII.

"Et ſuper hæc quæ obtuli in domum "Dei mei, de periculo meo aurum, & "argentum, do in templum Dei mei, "exceptis his, quæ paravi in ædem (*y*) "Sanctam tria millia talenta auri de auro Ophir: & ſeptem millia talentorum "argenti probatiſſimi, ad deaurandos "parietes templi. Et ubicumque opus "eſt aurum de auro, & argentum de "argento, opera fiant per manus artificium. Et ſi quis ſponte offert, impleat "manum ſuam hodie, & offerat, quod "voluerit, Domino. Polliciti ſunt itaque principes familiarium, & proceres "tribuum Iſraël, tribuni quoque, & "centuriones, & principes poſſeſſionum "Regis. Dederúntque in operibus domus Domini auri talenta quinque millia, "(*z*) ſolidos decem millia, argenti talenta "decem millia, & æris talenta decem, "& octo millia, ferri quoque centum "millia talentorum. Et apud quemcumque inventi ſunt lapides, dederunt in "theſauros domus Domini per manum Jahiel Gerſonitis. Lætatúſque eſt populus, cùm vota ſponte promitterent, "quia cor de toto ea offerebant Domino. "Sed & David Rex lætatus eſt gaudio "magno, & benedixit Domino coram "univerſa multitudine, & ait: *Benedictus es Domine Deus Iſraël Patris noſtri ab æterno in æternum. Tua eſt Domine magnificentia & potentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus: cuncta enim, quæ in cælo ſunt, & quæ in terra, tua ſunt. Tuum Domine regnum, & tu es ſuper omnes Prin-*

(*s*) Hic incipit Cap. III. in cod. MS.
(*t*) 1. Paral. 28.
(*u*) In omne opus miniſterii domus Domini adſiſtunt tibi. *ſic ex MS.*
[*x*] 1. Paral. 29.
[*y*] Sanctorum.
[*z*] & addit C. M.

Principes, tuæ divitiæ, & tua eſt gloria, tu dominaris omnium, in manu tua virtus & potentia, in manu tua magnitudo, & imperium omnium. Nunc igitur Deus noſter, confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum. Quis ego, & quis populus meus, ut poſſimus hæc tibi univerſa promittere? Tua ſunt omnia; & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi.

VIII.

Peregrini enim ſumus coram te, & advenæ, ſicut omnes Patres noſtri. Dies noſtri, quaſi umbra ſuper terram, & nulla eſt mora. Domine Deus noſter, omnis hæc copia, quam paravimus, ut ædificaretur domus nomini tuo Sancto, de manu tua eſt, & tua ſunt omnia. Scio, Deus meus, quod probes corda, & ſimplicitatem diligas. Unde & ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc, & populum tuum, qui hic repertus eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſraël Patrum noſtrorum, cuſtodi in æternum hanc voluntatem, cordis eorum & ſemper in venerationem tui mens iſta permaneat. Ecce, quibus documentis tanti Regis, Deo videlicet pleni, de quo Dominus ait: (*a*) Inveni, David virum ſecundum cor meum, oleo Sancto meo unxi eum. liquido demonſtratur, quod omnia quæ in cœlis, & in terris ſunt, Domini ſunt.

IX.

Et quod Deo nemo quidquam offere valet, niſi ea, quæ de manu ipſius accepit, & quod Dominus de his, quæ dedit, ſibi pretioſa quæque, ſuóque nomini Sancto ſacratis locis offerri non abnuit; immò oblatis delectatur, & oblata auferri non patitur. Nam his & aliis Divinarum Scripturarum teſtimoniis luce clarius exſtat manifeſtum, quod ea, quæ Dominus ſibi offerri juſſit ad cultum ſanctuarii, templique ſui, & ad uſum Sacerdotum, Levitarúmque omnino cedere voluit. Et ſicut in votis ſpontè offerentium lætatur, ità in non offerentium, vel etiam quoquomodo auferre tentantium transgreſſionibus (*b*) periculum interminatur mortis, ſicut in ſequentibus demonſtrabitur.

X.

Nemo porro putet, ea, quæ injuſtè acquiſivit, de manu Dei ſe accepiſſe, aut quidquam ex his Deo gratum offerre poſſe, cum ſcriptum ſit; (*c*) *Qui offert Deo ex rapina pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu Patris ſui.* Qui ergo ordinate vult aliquid Deo offerre, primùm ſe ipſum offerat, videlicet juxta Apoſtolum. (*d*) *Hoſtiam vivam, ſanctam, Deo placentem:* Deinde ex his, quæ juſte accquiſivit, id eſt, quæ de manu Domini Dei accepit, ſibi profuturum feliciter fœnus Domino accommodet.

XI.

Aggrediamur igitur tandem ſeriem veteris teſtamenti, & rimando inſpiciamus, & inſpiciendo rimemur, qualiter origo, & religio Deo offerendarum rerum inchoaverit, & qualiter uſque in ſæculum noſtrum per mediatorem Dei, & hominum, Dominum videlicet Jeſum Chriſtum, redemptorem noſtrum, & per ejus Apoſtolos, nominis Sancti ſui ſtrenuos prædicatores, ſuæque fidei rudimenta in omnem terram propagantes (*e*) eorúmque ſucceſſores, dilatata & incrementata fuerit.

XII.

Per beatum videlicet Petrum Apoſtolorum Principem in Occidentis, (*f*) per beatum verò Joannem Apoſtolum, & Evangeliſtam in Orientis, id eſt, in Aſiæ partibus, per beatum etiam Paulum in tota generaliter mundi latitudine fundata, & ex oblationibus fidelium conſtat ditata, atque honorata. Qualiter autem ceteri Coapoſtoli illorum in regionibus ſibi à Chriſto Domino ad prædicandum commiſſis, Eccleſiam Chriſti fundaverint, & fidelium donis conſtare fecerint, geſta illorum, quæ in promptu habentur, evidenter teſtantur; quæ hic ponere magnæ eſſet prolixitatis.

XIII.

Memorata igitur origo & religio primum cæpit ſine altari ab Abel juſto, de quo in libro Geneſeos ita legitur: (*g*) *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui,*

(*a*) Pſalm. 88.
(*b*) transgreſſoribus Cod. M.
(*c*) Eccli. 34.
(*d*) Philipp. 4.
(*e*) propagatores Cod. M.
(*f*) in occiduis C. M.
(*g*) Geneſ. 4.

ſui, *& de adipibus eorum. Et reſpexit Dominus ad Abel*, *& ad munera ejus ; ad Cain verò*, *& ad munera ejus non reſpexit.* Quibus verbis non inconvenienter accipi poſſunt in perſona Abel hi, qui ſua ſponte, id eſt, ea, quæ de manu Dei acceperunt, Deo creatori ſuo gratanter offerunt ; in perſona vero Cain hi, qui malevolo & invido animo ex male acquiſitis quidquam Deo offerre gratum putant ; quapropter neceſſe eſt, ut factum Abel imitetur, & factum Cain prorſus deteſtetur.

XIV.

Noë quoque ingentis cataclyſmi periculo Domino ſe protegente liberatus, eóque jubente de arca egreſſus, non extra altare, ſed jam ſupra altare, ob liberationem ſui holocauſta Deo obtulit, ſicut in eodem libro Geneſeos (*b*) legitur : *Ædificavit autem Noë altare Domino*, *& tollens de cunctis pecudibus & volucribus mundis*, *obtulit holocauſta ſuper altare*, *odoratúſque eſt Dominus odorem ſuavitatis.*

XV.

Perpendenda ſunt hæc verba, quibus dicitur : *Odoratúſque eſt Dominus odorem ſuavitatis.* Manifeſtum quippe eſt, & offerentis animum & eadem holocauſta Deo uſquequaque grata extitiſſe: quoniam nec in his, quæ oblata ſunt, quidquam Deo odibile, ac deteſtabile creditur extitiſſe : & propter donum ſuæ oblationis, continuò benedictionem à Domino eumdem Noë percepiſſe. (*i*) *Benedixit*, inquit, *Deus Noë*, *& filiis ejus*, & dixit ad eos : *Creſcite & multiplicamini*, *& replete terram* : *& terror veſter*, *ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ :* & cetera, quæ ſequuntur. Si enim oblationem Noë Dominus in odorem ſuavitatis odoratus eſt ; procul dubio ablationem ſibi oblatarum rerum & deteſtatur, & deteſtatus eſt, & ſi pro ſua oblatione benedictionem à Deo idem Noë promeruerit : patet profectò, quod qui Deo oblata ſibi ſubripit, aut aliis diſtribuit, pro benedictione maledictionem incurrit.

XVI.

Abraham autem, cujus non natura, ſed gratia filii ſumus, & in cujus ſemine, id eſt, in Chriſto benedicimur, qui credidit Deo, & reputatum eſt ei ad juſtitiam, & qui Domino imperante egreſſus eſt de terra ſua, & de cognatione ſua, & de domo Patris ſui, & venit in terram, quam Deus ei demonſtravit, cui & Dominus dixit: (*k*) *Faciam te in gentem magnam*, *& magnificabo nomen tuum*, *eriſque benedictus* : *Benedicam benedicentibus tibi*, *& maledicam maledicentibus tibi*, *atque in te benedicentur univerſæ cognationes terræ.* Cui etiam rurſus apparens dixit : (*l*) *Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit altare Domino*, *qui apparuit ei.* Et ipſe, ut in libro Geneſeos legitur, *idem tranſgrediens ad montem*, *qui erat contra Orientem Bethel*, *tetendit ibi tabernaculum ſuum ab Occidente habens Bethel*, *& ab Oriente Hai. Ædificavit quoque ibi altare Domino*, *& invocavit nomen ejus.* Item poſt pauca in eodem libro : (*m*) *Dixit Dominus ad Abraham*, *poſtquam diviſus eſt Loth ab eo*: *Leva oculos tuos*, *& vide à loco*, *in quo nunc es*, *ad Aquilonem & Meridiem*, *ad Orientem*, *& Occidentem* ; *omnem terram*, *quam vides*, *tibi dabo*, *& ſemini tuo in ſempiternum*, *faciámque ſemen tuum ſicut pulverem terræ.* Si quis poteſt hominum numerare pulverem, & ſemen quoque tuum numerare poterit. Surge, & perambula terram in longitudine, & latitudine ſuâ, quia tibi daturus ſum eam, *Movens igitur Abraham tabernaculum ſuum*, *venit*, *& habitavit juxta convallem mambre*, *quæ eſt in Hebron* : *ædificavit quoque ibi altare Domino.* Perpendendum itaque eſt, quantæ fidei, quantæve devotionis vir iſte Sanctus fuerit, qui pro eo, quod Deo credidit, eique altaria erexit, cultúmque ejus venerando dilexit, & à Deo benedici, ſeménque ſuum propagari, ac multiplicari, eíque ampliſſima regna terræ dari, & de hoſtibus ſuis triumphum ſibi præberi, nec non & in ſuo ſemine, quod eſt Chriſtus, Gentes, quæ nos ſumus, benedici, & alia, quæ enumerare longum eſt, beneficia promeruit nanciſci.

XVII.

Quod ſi Abraham pro eo, quod Deo altaria erexit, cultúmque ejus veneratus eſt, tot à Deo meritorum prærogativis donatur, dubium non eſt, quin

(*b*) Geneſ. 8.
(*i*) Geneſ. 9.
(*k*) Geneſ. 12.
(*l*) Ibidem.
(*m*) Geneſ. 13.

quin Altarium Sanctorum everſores, & Sacrarum rerum, quibus in eiſdem altaribus Deo famulandum eſt, ſubreptores damnentur. Reverſo igitur eodem Abraham à cæde Regum, quos, Deo ſecum pugnante, ſuperaverat, & egreſſo ſibi obviam Rege Sodomorum, ità de illo in eodem ſequitur libro (n) *At vero Melchiſedech Rex Salem proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei Altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo Excelſo, qui creavit cœlum & terram, & benedictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.*

XVIII.

Quod Melchiſedec Sacerdos Dei Altiſſimi typum geſſerit Chriſti, Catholica ſentit Eccleſia. Quod ei Abraham decimas ex omnibus dedit, ipſius Abrahæ ingentia commendantur præconia. Quem imitantur, qui Sacerdotibus Chriſti ob illius amorem, & honorem decimas dant, & ab illius merito ſequeſtrantur, qui Deo oblatas decimas auferunt.

XIX.

Videamus itaque ſequentia, quibus fides, & devotio Abrahæ quodam admirabili modo incrementatur, qui adeo erga Divinum cultum timorémque Dei flagrando excrevit, & excreſcendo flagravit, ut jubente Domino non ſolum jam altare in honorem Dei conſtruxerit, ſed etiam in eo unigenitum filium ſuùm immolare paratus fuerit. Et quod ne filium immolaret, Angelus ei inhibuit, arietem tamen in holocauſtum Deo pro filio obtulit, & propterea audire meruit, ſicut in ſæpe fato libro legitur: (o) *Vocavit autem Angelus Domini Abraham ſecundo de cælo dicens: Per memetipſum juravi dicit Dominus, quia feciſti rem hanc, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli*, & cætera, quæ ſequuntur. Perſpicuum quippe eſt, & valde mirandum, quia, quanto ferventior circa Dei cultum mens Abrahæ fuit, tanto amplius, uberiúſque Divina beneficia, & præſentia, & futura ſibi polliceri audivit.

XX.

Unde datur intelligi, quod amatores, & exaltatores, & ditatores, ſive etiam venatores Divini cultûs, à Domino, & in præſenti ſæculo defendi (p) & exaltari, & in futura mercede æterna merentur donari, & qui ſecus agunt, aut egerint, infernalibus clauſtris mancipari. Deus itaque, ſicut jam ſupra dictum eſt, ſi ea, quæ dedit ſibi, ſuíſque ſacratis locis jubet offerri, & ea quidam auferre non timeſcunt, quid facerent, rogo, ſi Deus illis aut ſemetipſos, aut filios eorum ſibi in holocauſtum juberet offerri? Certè credendum eſt, quod, ſicut in auferendis ſacratis rebus Deo inobedientes exſiſtunt, ità nihilo minus in ſemetipſis offerendis, aut filiis, inobedientes exſiſterent.

XXI.

Audiamus etiam quid Iſaac Patriarcha fecerit, de quo ità in memorato habetur libro. (q) *Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee ubi apparuit ei Deus in ipſa nocte dicens: Ego ſum Deus Abraham Patris tui. Noli metuere, quia tecum ſum, & benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum propter ſervum meum Abraham.* Itaque ædificavit altare, & invocato nomine Domini extendit tabernaculum. Attende, quod Iſaac Deus apparere, &, ne metuere debeat, admonere eíque benedicere, ac ſemen ſuum ſe multiplicaturum polliceri dignatus ſit; eique Iſaac altare ædificaverit, tabernaculúmque extenderit. Et perpende, quod pro Dei beneficiis quibus largiente ejus clementia, immeriti, & ingrati ubertim in hac mortalitate utimur, potiùs debeamus Divinum cultum ad inſtar Iſaac, & ceterorum Sanctorum Patriarcharum in altaribus erigendis, &, oblationibus aliiſque muneribus offerendis honorare, quam his abſtractis, noſtróque libitu utentes quodammodo dehonorare.

XXII.

Videamus præterea, quomodo religio, de qua agitur, in Jacob Patriareha amplius exuberaverit, de quo ità in eodem libro legitur: (r) *Igitur egreſſus Jacob de Berſabee pergebat Haran. Cúmque venisſ-*

N

(n) Geneſ. 14. (o) Geneſ. 22.
(q) Geneſ. 26. (r) Geneſ. 28.

(p) tueri C.M.

veniſſet ad quemdam locum, & vellet in eo requieſcere poſt Solis occubitum, tulit de lapidibus, qui jacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormivit in eodem loco. Viditque in ſomnis ſcalam, ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum; Angelos quoque Dei aſcendentes & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ dicentem ſibi: Ego ſum Dominus Deus Abraham Patris tui, & Deus Iſaac; terram, in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo; eritque ſemen tuum quaſi pulvis terræ. Dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septemtrionem, & Meridiem, & benedicentur in te, & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ: & ero Cuſtos tuus, quocumque perrexeris: & reducam te in terram hanc, nec dimittam, niſi complevero univerſa, quæ dixi. Cúmque evigilaſſet Jacob de ſomno ait: *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Pavénsque, quàm terribilis,* inquit, *eſt locus iſte! Non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta Cæli.* "Surgens verò "manè tulit lapidem, quem ſuppoſuerat "capiti ſuo, & erexit in titulum, ſundens "oleum deſuper. Appellavítque nomen "urbis Bethel, quæ prius Luza vocaba-"tur; vovit etiam votum, dicens: Si "fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in "via, per quam ambulo, & dederit mihi "panem ad veſcendum, & veſtimentum "ad induendum, reverſúsque fuero pro-"ſperè ad domum Patris mei, erit mihi "Dominus in Deum, & lapis iſte, quem "erexi in titulum, vocabitur domus Dei, "cunctorúmque, quæ dederis mihi, deci-"mas offeram tibi." Item poſt pauca: (*s*) Tranſivítque in Salem urbem Sichimorum, quæ eſt in terra Chanaan, poſtquam egreſſus eſt Jacob de Meſopotania Syriæ, & habitavit juxta oppidum, emítque partem agri, in qua fixerat tabernacula, à filiis Emor patris Sichem, centum agnis: & erecto ibi altari, invocavit ſuper illud fortiſſimum Deum Iſraël. Imo paulo poſt; (*t*) Interea locutus eſt Deus ad Jacob: ſurge & aſcende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi, quando ſugiebas Eſau fratrem tuum. Jacob verò convocata omni domo ſua ait: Abjicite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt, & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra. Surgite, & aſcendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo, qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & ſuit ſocius itineris mei. Et infra: (*u*) Venit Jacob Luzam quæ eſt in terra Chanaan, cognomento Bethel, ipſe, & omnis populus cum eo. Ædificavítque ibi altare, & appellavit nomen loci illius: Domus Dei, ibi enim apparuit ei Deus, cum fugeret fratrem ſuum. Item infra: (*x*) Apparuit autem iterum Deus Jacob, poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixítque ei dicens: Non vocaberis ultrà Jacob, ſed Iſraël erit nomen tuum, & appellavit eum Iſraël; dixítque ei: Ego Deus omnipotens, creſce, & multiplicare: gentes, & populi nationum erunt ex te, Reges de lumbis tuis egredientur. Terrámque, quam dedi Abraham & Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo: & receſſit ab eo. Ille verò erexit titulum lapideum in loco, quo locutus ei fuerat Deus, libans ſuper eum libamina, & effundens oleum, vocánsque nomen loci illius Bethel. Item poſt multa: (*y*) Profectus eſt Iſraël cum omnibus, quæ habebat, & venit ad Puteum juramenti. Et mactatis ibi victimis Deo Patris ſui Iſaac, audivit eum per viſionem noctis, vocantem ſe ac dicentem ſibi: Jacob, Jacob. Cui reſpondit: Ecce, adſum. Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus Patris tui, noli timere, deſcende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te tibi. Ego deſcendam tecum illuc, & ego adducam te inde revertentem.

XXIII.

Ecce, quomodo (*z*) major jam in Jacob Divini cultûs amplificatio facta eſt, qui non ſolum altaria erexit, oleum deſuper ſudit, victimas obtulit, & Deo, ſi proſperè ad propria illum redire feciſſet, de omnibus, quæ illi dediſſet, decimas & hoſtias [*a*] illi daturum promiſit, locúmque, ubi in ſomnis ſcalam, pertingentem uſque ad cœlos, Angelóſque per eam deſcendentes & aſcendentes, & Dominum innixum ſcalæ vidit terribilem, & verè domum Dei ac Portam Cœli eſſe dixit.

XXIV.

Unde hodie quoque Chriſtiana Religio

(*s*) Geneſ. 33.
[*x*] Ibidem.
[*a*] ſe C. M.
(*t*) Geneſ. 35.
[*y*] Geneſ. 46.
(*u*) Geneſ. 35.
[*z*] quo C. M.

ligio, exemplum ſumens ex antiqua Patrum traditione, domos in honorem Dei ædificat, ac dedicat, & altaria erigit, eíſque oleum ſuperfundit, ac Sacroſancto chriſmate perungit ea, & de factis, dictíſque ejuſdem Jacob melodiam Chriſto canit; & à fidelibus oblationes & vota, & pretioſarum, diverſarúmque rerum, ad decorem & honorem Divini cultus, Sacerdotum, ceterorúmque Miniſtrorum Chriſti uſus, pauperúmque receptionem, ac recreationem, ſuſcipit donaria. Qui autem hujuſcemodi donaria ad injuriam Dei omnipotentis, templorúmque Sanctorum ſuorum dehonorationem, & humiliationem, Sacerdotúmque Dei vituperationem auferre præſumit, cujus ſit diſcriminis & damnationis, ut perpendat, ſalubriter admonemus. Quoniam ſicut vobis ejuſdem Patriarchæ Jacob apertè demonſtratur, cuncta Deo dicata templa & terribilia ſunt & Dei habitacula, & verè domus Dei ſunt, & portæ cæli. Paveat ergo adinſtar Jacob humana præſumptio, ne quoquomodo de tam terribilibus, & ſacratis locis violandis ſibi proveniat damnatio.

XXV.

Liberato quoque populo Iſraëlitico de Ægyptia ſervitute, quid Dominus per famulum ſuum Moſem, ſicut in libro Exodi legitur, (b) præceperit, videamus: (c) *Locutus eſt Dominus ad Moſen, dicens: Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Iſraël, tam de hominibus, quam de jumentis; mea ſunt enim omnia.* Si quærat aliquis, quid ſit ſanctificare, & ex hoc loco, & ex aliis Divinarum Scripturarum locis diligenter animadvertat, quod nomen Sanctificationis, Dominicæ ſit oblationis, atque conſecrationis. Sequitur in eodem libro: (d) *Cúmque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, ſicut juravit tibi, & Patribus tuis, & dederit eam tibi, ſeparabis omne, quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum eſt in pecoribus tuis, quidquid habueris maſculini ſexûs, conſecrabis Domino.* Notandum, quia quod ſupradixit, Sanctificare Domino, hic modo dicit: conſecrare Domino. Sequitur in eodem libro: (e) *Dixit autem Dominus ad Moſen: Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Joſue. Delebo enim memoriam Amalec ſub cœlo. Ædificavit* (f) *Moſes altare, & vocavit nomen ejus; Dominus exaltatio mea, dicens: Quia manus ſolii Domini, & bellum Dei erit contra Amalec à generatione in generationem.* Perpende quod famulus Dei Moſes ob gratiarum actionem, ſuique ac populi Dei liberationem, hoſtiúmque ſuorum internecionem, altare Domino erexerit. Et ſi Moſes propter hæc, quæ præmiſſa ſunt, Domino altare erexit, cavendum illis eſt, qui altaria Domini obruendo dehonorant, & dehonorando obruunt, ne ſi quando (g) ſe adverſus hoſtes ſuos pronpiunt, ſe ipſos eiſdem (h) triumphum exhibeant. Sequitur in eodem: (i) *Dixit præterea Dominus ad Moſem: Hæc dices Filiis Iſraël: Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper illud holocauſta, & pacifica veſtra, oves veſtras & boves, in omni loco, in quo fuerit memoria nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi.* Nota, quod altare Domino erigentibus, & holocauſta immolantibus, adventus Dei & benedictio promittatur. Poteſt & huic loco aptari illud Evangelicum, (k) quo dicitur: *Siquis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Felix porro, & valde felix illa mens eſt, quæ tanto habitatore lætatur. Quapropter noverint his, quæ paulo ſupra memorata ſunt, contraria agentes, & adventu, & benedictione Dei ſe indignos uſquequaque fore: ſequitur in eodem poſt multa: (l) *Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei:* Et infra: *Quod ſi audiveris vocem Domini Dei tui, & feceris ea, quæ loquor inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te, præcedétque te Angelus meus:* Item infra: (m) *Si ſervieritis Domino Deo veſtro, benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.* Vide quæſo, quot, quantáve pro primitiis frugum terræ Deo oblatis, & aliis, quæ cominus junguntur, beneficia offerentibus promittantur, & quanta non deferentibus pœna, & maledictio

N 2

(b) Exod. 13. (c) Ibidem. (d) præcipiat C.M.
[e] Exod. 17. (f) Hic incipit in C. M.
(g) *ſe* omiſſum eſt in C.M. & deinde legitur: *illic arma corripiunt.*
(h) hoſtibus ſuis triumphum C.M. [i] Exod. 20.
[k] Joannis 14. (l) Exod. 23. (m) Ibidem.

dictio interminetur, ſicut in ſubſequentibus multis in locis perfacilè inveniri poteſt. Sequitur in eodem: (*n*) *Scripſit autem Moyſes univerſos ſermones Domini: & mane conſurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Iſraël. Miſitque juvenes de filiis Iſraël, & obtulerunt holocauſta, immolaverúntque victimas pacificas Domino: aſſuménsque volumen fœderis legit audiente populo, qui dixerunt, omnia, quæ locutus eſt Dominus, faciemus, & erimus obedientes.* Quod ſi quærit aliquis, quid mercedis, quidve remunerationis pro altari ædificato, & oblatis holocauſtis, & victimis filii Iſraël nacti ſunt, audiat ſequentia: (*o*) *Aſcenderunt Moyſes & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta de Senioribus Iſraël, & viderunt Deum Iſraël.* Quæ merces, quæ remuneratio cultuum Dei venerantibus poteſt eſſe major, quam Deum ſuum videre, (*p*) qua ſe videri voluit, & loqui concedit, (*q*) & eſſe cum Deo ſuo.

XXVI.

Hactenus de altaribus Deo (*r*) erectis, & ædificatis, & quibuſdam oleo perunctis, de holocauſtis, & victimis, & hoſtiis pacificis Deo oblatis, & primitiis frugum terræ offerendis, & ceteris, quæ enumerare longum eſt, paucis collectum eſt: [*s*] nunc autem ſubtiliter perpendendum eſt, qualiter religio Divini cultûs ad majora & eminentiora Domino jubente ſuccreſcat. Sequitur enim in eodem libro: [*t*] *Dixit autem Dominus ad Moyſem: Aſcende ad me in montem, & eſto ibi: dabóque tibi tabulas lapideas,* [u] *& mandata, quæ ſcripſi, ut doceas filios Iſraël.* Et infra: Ingreſſúsque Moyſes medium nebulæ aſcendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

XXVII.

[*x*] Locutúsque eſt Dominus ad Moyſem, dicens: *Loquere filiis Iſraël, ut tollant mihi primitias: ab omni homine, qui offeret ultroneus, accipietis eas. Hæc ſunt autem, quæ accipere debetis; aurum, argentum, & æs, hyacinthum & purpuram, coccúmque bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum* (y) *& ligna Setim: oleum ad luminaria concinnanda, aromata in unguentum, & thymiamata boni odoris: lapides onychinos, & gemmas ad ornandum Ephod, & rationale: facientque mihi Sanctuarium, & habitabo in medio eorum, juxta omnem ſimilitudinem tabernaculi, quod oſtendam tibi, & omnium vaſorum in cultum ejus.* Qualiter verò ejuſdem Sanctuarii & tabernaculi, omniúmque ad cultum & honorem ejus pertinentium conſtructio Domino præcipiente celebrata ſit, quæve ſanctificata pretioſa Sacerdotum indumenta, nec non & Levitarum, & cetera ad uſus eorum pertinentia, & diverſarum rerum, non aliarum niſi pretioſarum, ingentia, ac multiplicia dona Domino oblata, & ſanctificata ſeu ſacrata ſint, quia hic longum eſt commemorare, ſiquis plenius ea noſſe vult, ſequentia legat; & inquirendo inveniet, quod ea, quæ Deo offeruntur, & ſanctificantur, in jus Sacerdotum cedere jubeantur; & non ſit externorum officii ad ea accedere, aut quemquam ex his aliquid contingere, aut offerre: (z) & qui hoc facere tentaverint, mors ei à Domino comminetur, ſicut habes in libro Levitici: (*a*) *Siquis externorum acceſſerit, morte moriatur.* Plenum ſane Sacramenti eſt, quod non alibi, niſi in Monte & Lex datur, & Sanctuarium Domini fieri præcipitur. Quid autem & Lex, & Sanctuarium, & Arca, & Tabulæ, & cetera, quæ ibi fieri jubentur, ſignificent, Sanctorum Patrum explanationibus legere & noſſe volentibus copioſiſſimè panditur.

XXVIII.

Sequitur in libro Levitico: (*b*) *Si peccaverit Princeps, & fecerit unum è pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur, & poſtea intellexerit peccatum ſuum offeret hoſtiam Domino.* Et infra: (*c*) *Rogabítque pro eo Sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.* Obſerva, quod quilibet reatus Principis non niſi oblatione Domino facta, & oratione ſalvatur Sacerdotis. Item in eodem: *Anima ſi prævaricans cærimonias per errorem in his, quæ, Domi-*

(*n*) Exod. 24.
(*o*) Ibidem.
(*p*) ſpecie videlicet C. M.
(*q*) omittitur *concedit* in C. M.
(*r*) Domino C. M.
(*s*) ſit Cod. M.
(*t*) Exod. 24.
(*u*) & legem ac mand. C. M.
(*x*) Exod. 25.
(*y*) & pelles arietum rubricatos & pelles hyacinthinas C. M.
(*z*) ſufferre C. M.
(*a*) Levit. 4.
(*b*) Ibidem.
(*c*) Levit. 5.

Domino ſunt ſanctificata, peccaverit offert pro delicto ſuo hoſtiam. Et infra: (d) *Ipſumque, quod intulit damni reſtituet, & quintam partem addet ſuprà, tradens ſacerdoti, qui rogabit pro eo, & dimittetur ei.* Si anima cæremonias Domini prævaricans per errorem in his, quæ Domino ſanctificata ſunt, peccaverit, expiatione holocauſti, & oratione indiget ſacerdotis: quid putas de anima illa, quæ non per errorem, ſed ſcienter, & per cupiditatem, & pernicioſam præſumptionem in his, quæ Domino ſanctificata ſunt, peccat, promittitque ſibi impunitatem, & jactanter dicit, ſi ea, quæ ſunt Domino Sanctificata abſtulerit, hisque ad ſuum libitum uſa fuerit, ſe nullo modo peccare.

XXIX.

Item in eodem. (e) *Ignis autem in altari ſemper ardebit; quem nutriet Sacerdos ſubjiciens ligna manè per ſingulos dies, & impoſito holocauſto deſuper adolebit adipes pacificorum. Ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquam deficiet de altari.* Multum igitur hæc verba legis ponderanda & pertimeſcenda ſunt his, qui unde ignis perpetuus, id eſt, luminaria in baſilicis Deo dicatis concinnari ex fidelium oblationibus debent, auferre præſumunt. Quoniam ſi (f) filii Aaron, Nadab, & Abiu, qui pro eo, quod per ſuam negligentiam ignis, qui jubebatur in altari eſſe perpetuus, extinctus eſt, & propterea ignem alienum coram Domino offerre præſumpſerunt, ob id igne egreſſo à Domino devorati ſunt: merito, quod non ſine magno animi mærore proſequimur, horribili morte devorandi ſunt hi, qui ignem Domini in baſilicis ſibi dicatis, & conſecratis audacter extinguunt. Et ſi quæritur, quando illum extinguant, manifeſtum eſt, quod, quando illud auferunt, unde idem ignis Domino nutriri debet, tunc illum extinguunt.

XXX.

Quod verò baſilicæ Deo dicatæ, & conſecratæ loca ſint Divina, ſint etiam Dei habitacula & omnibus in Chriſtiana religione conſiſtentibus pavenda, & veneranda: & in ſuperioribus jam dictum eſt, & hic non abs re repetendum eſt, quia ſequitur in eodem libro: (g) *Ego enim ſum Dominus Deus veſter, cuſtodite Sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum: Ego Dominus.* His verbis aperte demonſtratur, quod ad Sanctuarium Domini potius ſit pavendum, quam illud dehonorandum ſit, & exſpoliandum. Quid autem paventibus ad Sanctuarium Domini, & præcepta ejus ſervantibus Dominus promittat, ſequens ſermo demonſtrat, ità inquiens: (h) *Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur. Apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem; & comedetis panem veſtrum in ſaturitate, & abſque pavore habitabitis in terra veſtra. Dabo pacem in finibus veſtris; dormietis, & non erit, qui exterreat. Auferam malas beſtias, & gladius non tranſibit terminos veſtros. Perſequemini inimicos veſtros, & corruent coram vobis. Perſequentur quinque de veſtris centum alienos, & centum ex vobis decem millia. Cadent inimici veſtri in conſpectu veſtro gladio. Reſpiciam vos, & creſcere faciam. Multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiſcum, & comedetis vetuſtiſſima veterum: vetera, novis ſupervenientibus, projicietis. Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, & non abjiciet vos anima mea. Et ambulabo inter vos, & ero veſter Deus, voſque eritis populus meus. Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne ſerviretis eis: & qui confregi catenas cervicum veſtrarum, ut incederetis erecti.*

XXXI.

Quid autem Sanctuarium Domini non paventibus, ſed potiùs illud contemnentibus, & dehonorantibus, & non facientibus, quæ ab illo conſtituta ſunt, Dominus comminetur. Sequentia manifeſtant, quæ ita ſe habent: (i) *Quod ſi non audieritis me, nec feceritis omnia præcepta mea, ſi ſpreveritis leges meas, & judicia mea contempſeritis, ut non faciatis ea quæ à me conſtituta ſunt, ut ad irritum perducatis pactum meum, ego quoque hæc faciam vobis. Viſitabo vos quoque velociter in egeſtate & ardore, qui conficiat oculos veſtros, & conſumat animas veſtras. Fruſtra ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus devorabitur. Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubjiciemini his, qui oderunt vos, fugietis nemine perſequente, &* ce-

N 3

(d) Ibidem. (e) Levit. 6. (f) Levit. 19.
(g) Levit. 26. (h) Ibidem. (i) Levit. 26.

cetera, quæ latius ſtylus legalis exſequitur. Evidens namque eſt, quod ille populus carnalis, pro eo, quod legem Domini non cuſtodivit; & legis auctorem. Dominum videlicet noſtrum Jeſum Chriſtum, ſibi à Patriarchis & Prophetis promiſſum, non ſolum non recepit, quin immo crucis addixit, hæc quæ à Domino ſibi comminata ſunt, perpeſſus fuit. (k) Licet enim eidem populo carnalia & terrena, ſi ea, quæ à Domino conſtituta ſunt, obſervaverint, promittantur, & ſi ea obſervare contempſerint, auferri comminetur; tu tamen, ô Chriſtiane! jam per Chriſti gratiam Spiritalis affectus, cui non terrena & caduca, ſed cæleſtia, & perpetuo manſura promittuntur, niſi, ad Sanctuarium Dei pavidus fueris, illúdque venerationi, & honori habueris, & ſua offerre non omiſeris; quoniam ea, quæ (l) idem populus carnalis in temporibus perpeſſus eſt, corpore temporaliter, anima vero in æternis cruciatibus æternaliter te paſſurum, nullo modo dubites.

XXXII.

Item in eodem: (m) *Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit Domino, conſiderabit eam Sacerdos, utrum bona, an mala ſit, & juxta pretium, quod ab eo fuerit conſtitutum, venundabitur. Sin autem ille, qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æſtimationis ſupra, & habebit domum. Quod ſi agrum poſſeſſionis ſuæ voverit, & conſecravit Domino, juxta menſuram ſementis æſtimabitur pretium.* Et infra: (n) *Si voluerit redimere agrum ille, qui voverat, addet quintam partem æſtimatæ pecuniæ, & poſſidebit eum. Sin autem noluerit redimere, ſed alteri cuilibet fuerit venundatus, ultra eum, qui voverat redimere, non poterit: quia cum jubilei venerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus pertinet Sacerdotum.* Conſidera prudens auditor, & diligens lector, qualiter augeatur cultus Divinus. Superius namque pretioſa quæque in pecudibus, in auro & argento, & gemmis & ſerico, & ceteris diverſis ſpeciebus ſibi (o) Dominus ſuóque Sancto Tabernaculo juſſerat offerri: hic autem jam inchoantur, & domus, & agri Domino conſecrari, & ea, quæ Domino conſecrantur, ad jus pertinent ſacerdotum. Item in eodem: omne quod Domino conſecratur, ſive homo, fuerit, ſive animal ſive ager, non væniet, nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum, Sanctum Sanctorum erit Domino. Vide etiam in hoc loco, quid de homine ſibi conſecrato Dominus præcipiat, & perpende, quod homines conſecrari præcipiantur Domino. Item paulo poſt in eodem: *Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.* Et infra: *Bovis, & ovis, & capræ, quæ ſub Paſtoris Virga tranſeunt, quidquid ad decimam venerit, Sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum; nec altero commutabitur. Si quis mutaverit, & quod mutat, & quod mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.*

XXXIII.

Hæc ſunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moyſi ad filios Iſraël in monte Sinai. Obſerva, quod & paulo ſuperius de omnibus decimis terra, tam de frugibus, quàm de pomis arborum; hic autem de decimis pecorum Domino offerendis præcepta dentur. Sed & hoc nihilominus vigilantur obſerva, quid concluſio libri Levitici contineat, quæ ità ſe habet: *Hæc ſunt*, inquit, *præcepta, quæ mandavit Dominus Moſi ad filios Iſraël in monte Sinai.* Videtur itaque parvitati noſtræ eadem concluſio, præcedentium Divinorum præceptorum quaſi quoddam firmitatis eſſe ſignaculum. Et ſi parva magni comparari poſſint, ſicut quidam aut Regum, aut Imperatorum, ut ſua ſtatuta vigorem perpetuum obtineant, ſuo ſigillo ea ſubter firmant; ità & Dominus ſua præcepta à ſe conſtituta, & promulgata vera, & minimè violanda eſſe demonſtrat.

XXXIV.

Sequitur in libro Numerorum: (p) *Locutus eſt Dominus ad Moſem*, dicens: *Loquere filiis Iſraël, omnes primitiæ, quas offerunt filii Iſrael, ad Sacerdotem pertinent, & quidquid in Sanctuarium offertur à ſingulis, & traditur manibus Sacerdotis, ipſius erit.* Attende diligenter, Lector, quod & omnes primitiæ & quidquid ad Sanctuarium Domini à ſingulis aut offertur, aut oblatum

(k) ſit C. M.
(l) quin C. M.
(m) Levit. 27.
[n] Ibidem.
[o] *ſibi Dominus* omittit C. M.
[p] Numer. 3.

latum eſt, Sacerdotis ſint, & ad jus ejus pertineant. Item in eodem: (*q*) *Factum eſt autem in die, quâ complevit Moſes tabernaculum, & erexit illud, unxítque & ſanctificavit cum omnibus vaſis ſuis altare, ſimiliter & vaſa ejus, obtulerunt Principes Iſraël & capita familiarum, qui erant per ſingulas tribus Præfecti eorum, qui numerati fuerant, munera coram Domino.* Quid autem in dedicatione altaris præcipiente Domino Principes obtulerint, ſequentia ipſius libri demonſtrant. Item in eodem: (*r*) *Locutus eſt Dominus ad Moſem*, dicens: *mea ſunt omnia primogenita filiorum Iſraël, tam ex hominibus, quàm ex jumentis: ex die, quo percuſſi omne primogenitum in terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi, & tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſraël, tradidíque eos dono Aaron, & filiis ejus, de medio populi, ut ſerviant mihi pro Iſraël in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne ſit in populo plaga, ſi auſi ſint accedere ad Sanctuarium.* In his Domini verbis duo nobis videntur præcipuè, neceſſarióque conſideranda. Unum, quod idcirco Dominus jubet Levitas ſibi in tabernaculo pro Iſrael ſervire, ut orent pro eis; ad quorum exemplum conſtituti eſſe videntur Sacerdotes Chriſti in Eccleſia, ut contenti oblationibus fidelium orent ad Dominum pro eis. Alterum quo dicitur: *Ne ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad Sanctuarium.* Dat, non inconvenienter poſſe intelligi eamdem acceſſionem, aliquam circa Sanctuarium temerariam præſumptionem, aut quamlibet ſubreptionem.

XXXV.

Item in eodem: [*s*] *Et dixit Dominus ad Moyſen: Uſquequo mihi detrahet populus iſte? Quouſque non credet mihi in omnibus ſignis, quæ feci coram eis? Feriam igitur eos peſtilentiâ, atque conſumam.* Et poſt pauca: [t] *Vivo ego*, dicit Dominus, *implebitur gloria Domini univerſa terra: attamen omnes homines, qui viderunt Majeſtatem meam, & ſigna, quæ feci in Ægypto & in ſolitudine, & tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram, pro qua juravi Patribus eorum.* Hæc verba congruunt his, qui in miniſtris Domini Domino detrahunt, juxta illud, quod Dominus diſcipulis ſuis ait: (*u*) *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit:* Congruunt etiam & ea, quæ ſequuntur his, *Qui errata ſua corrigere promittunt, & quod promittunt, adimplere negligunt.* Unde verendum eſt, ne ſicut ille populus carnalis propter detractiones & tentationes ac murmurationes, & pro eo quod Imperio Domini inobediens exſtitit, in terram repromiſſionis minimè intravit, ſed potiùs in eremi vaſtitate occubuit; ità populus Chriſti nomine inſignitus, Imperiis Domini inobediens factus, à terra viventium ſit ſecretus. Item in eodem ait Moſes ad populum Iſrael: (x) *Cur transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in proſperum? Nolite aſcendere. Non enim eſt Dominus vobiſcum, ne corruatis coram inimicis veſtris.* His verbis deterrendi ſunt hi, qui cum Dominum ſecum non habeant, jure adverſus inimicos ſuos ſe arma convertere poſſe putant. Prius enim enitendum, & (*y*) diligenter procurandum eſt, ut Chriſtiani Dominum ſecum habeant, quatenus poſtea ſecuriùs, fidentiúſque, imo fortius hoſtes ſuos ſuperare prævaleant. Item in eodem: (z) *Dixítque Dominus ad Moſem & Aaron: Recedite de medio hujus multitudinis & jam nunc delebo eos, cúmque jacerent in terrâ dixit Moſes ad Aaron: Tolle turibulum & hauſto igne de altari mitte incenſum deſuper, pergens citò ad populum, ut ores pro eis; jam enim egreſſa eſt ira à Domino & plaga deſævit. Quod cum feciſſet Aaron & cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam jam vaſtabat incendium, obtulit Thymiama; & ſtans inter mortuos ac viventes pro populo deprècatus eſt, & plaga ceſſavit.* His verbis declaratur, quantum Dei Sacerdotum deprecatio valeat apud Altiſſimum. Patet quippe, quod hi, per quorum orationem furor Domini placari, & à populo plaga Dei poteſt ceſſare, nequaquam ſunt vituperandi & detrahendi, ſed potiùs propter eum, cujus miniſterium gerunt, honorandi & venerandi. Item in eodem: (*a*) *Locutus eſt Dominus ad Aaron; omnia, quæ ſanctificantur à filiis Iſraël, tradidi tibi, & filiis tuis, pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna.* Et infra: (*b*) *Omnis oblatio & ſacrificium, & quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, & cedit*

in

(*q*) Numer. 7.
(*r*) Numer. 8.
(*s*) Numer. 14.
(*t*) Ibidem.
(*u*) Luc. 10.
(*x*) Numer. 15.
(*y*) vigilanter C.M.
(*z*) Num. 16.
(*a*) Num. 18.
(*b*) Ibidem.

in Sancta Sanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum. Item infra: *Primitias autem, quas voverint & obtulerint filii Iſraël, tibi dedi, & filiis ac filiabus tuis jure perpetuo.* Item infra: *Omnem medullam olei & vini ac frumenti,* (c) *quidquid offerunt Primitiarum Domino, tibi dedi. Univerſa* (d) *frugum initia, quæ genuit humus, & deportantur Domino, cedent in uſus tuos.* Item infra: *Omne, quod ex voto reddiderint filii Iſraël, tuum erit: quidquid primum erumpet è vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, ſive ex hominibus, ſive de pecoribus fuerit, tui juris erit.* Item non poſt multa: *Omnes Primitias Sanctuarii, quas offerunt filii Iſraël Domino, tibi dedi ac filiis & filiabus tuis. Pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino, tibi, ac filiis tuis.* Hæc verba Domini contra illos agunt, qui ea, quæ Domino aut offeruntur, aut oblata ſunt, ad Sacerdotes Chriſti [e] pertinere contendunt. Verum, ſi ea diligenter conſideraverint, ſe non mediocriter errare, immò contra Deum agere reperient.

XXXVI.

In præcedentibus ſatis abundéque dictum eſt de diverſis Sacrificiis, & diverſorum munerum ſpeciebus: de his quæ Dominus ſibi offerri juſſit, ſive de his, quæ populus ſponte obtulit, ad tabernaculum Domini, quod typum gerebat futuræ Eccleſiæ Chriſti. Nunc autem quia jubente Domino populus Iſraëliticus contemptum Dei in Madianitis ultus eſt, ità, ut ne unus quidem ex his in bello occubuerit, quid pro gratiarum actione, ſuáque liberatione Deo pro ſe pugnanti, & vincenti, ſuóque Sacerdoti donariorum ad ſuum ſanctum contulerint tabernaculum, videamus. (*f*) *Dixit,* (*g*) inquit, *Dominus ad Moſem; Tollite* (h) *ſummam eorum, quæ capta ſunt ab homine, uſque ad pecus, tu, & Eleazar ſacerdos, & omnes principes vulgi, dividéſque* (i) *ex æquo prædam inter eos, qui pugnaverunt, & egreſſi ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem, & ſeparabis partem Domino ab his, qui pugnaverunt, & fuerunt in bello unam animam de quingentis, tam ex hominibus, quam ex bobus, & aſinis, & ovibus, & dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt.* Quod ità ad juſſum Domini Moſes fecerit, ſequentia demonſtrant. *Ecce pars, quæ Domino ad uſus ſacerdotum de his, quæ capta ſunt, oblata eſt.* Videamus etiam, quid in partem Levitarum de eadem præda, jubente Domino ceſſerit. Sequitur autem: (k) *De media verò parte, quæ contigerat, reliquæ multitudini, id eſt de ovibus trecentis triginta ſeptem millibus quingentis & duobus* (l) *triginta ſex millibus, & de aſinis triginta millibus quingentis, & de hominibus ſedecim millibus, tulit Moſes quinquageſimum caput, & dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, ſicut præceperat Dominus.* Ecce pars Levitarum. Videamus etiam partem Domini, quam populus ob ſuam liberationem de præda, quam ceperat, ei ſponte obtulit: perpendamus, quod Dominus in tabernaculo ſancto ſuo theſaurum ſive ærarium (utrumque legimus) habere voluerit: & opponamus eis, qui aurum & argentum, ceteras ſpecies pretioſas Domino ſacratas in Theſauris ſanctæ Dei Eccleſiæ reprehendendo aſſerunt fruſtra ineſſe. Hi ergo videant, quid ſequatur. (m) *Cúmque acceſſiſſent Principes, exercitus ad Moſem, tribuni & centuriones dixerunt. Nos ſervi tui recenſuimus numerum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtrâ, & ne unus quidem defuit. Ob hanc cauſam offerimus in donariis domûs Domini ſinguli, quod in præda auri potuimus invenire, periſcelides, & armillas, annulos, & dextralia, ac murænulas, ut depreceris pro nobis Dominum. Suſceperúntque Moſes, & Eleazar ſacerdos omne aurum in diverſis ſpeciebus pondus ſanctuarii ſedecim millia, ſeptingentos, quinquaginta ſiclos à tribunis, & centurionibus. Unusquiſque enim, quod in præda rapuerat, ſuum erat. Et ſuſceptum intulerunt in tabernaculum teſtimonii, in monumentum filiorum Iſrael coram Domino.* Si populus carnalis de præda hoſtium ſuorum, quam cepit, donaria grata Deo obtulit, & his datis, ut pro ſe oraretur, poſtulavit, Deumque ſibi placabilem fecit, cavendum omninò, immò expaveſcendum illis eſt, qui pretioſo Chriſti ſanguine

(*c*) *omittit* C. M. Primitiarum, *& ſic legit*: quidquid offerunt filii Iſraël Domino.
(*d*) univerſas frugum primitias. C. M.
[*e*] non *addit* C. M.
(*f*) Numer. 31.
(*g*) Dixit, inquit, Dominus. Incipit Caput XXXVI. C. M.
[*h*] tolle C. M.
(*i*) ea C. M. *addit.*
(*k*) Loco citato.
(*l*) & de bobus C. M.
(*m*) Loco citato.

guine ſunt redempti, & (*n*) aliis fidelibus Deo oblata & conſecrata, immo ſanctificata contra fas auferunt, & in ſuos illicitos uſus retorquent, ne fortè, ſicut memoratus populus de donariis, quæ Deo contulit, eum (*o*) ſibi propitium fecit; ità è contrario, quod abſit, illi de aliorum Deo, Eccleſiæque Sanctæ ſuæ oblatis rebus cum ſibi iratum faciant, ſuúmque immenſum furorem in ſe provocent: & quod plurimum pertimeſcendum eſt, ejus juſto judicio in prædam hoſtium ſuorum non ſolum viſibilium, verùm etiam inviſibilium incurrant.

XXXVII.

Quod ergo Dominus ad ſanctuarium ſuum inter ceteras ſpecies, quas dinumerare longum eſt, domos, & agros, & ſervos ſibi offerri præceperit, in ſuperioribus jam dictum eſt; nunc majora & copioſiora, quæ in tabernaculo ſancto ſuo famulantibus Dominus dari jubet, intueamur. (*p*) *Hæc* (q) *quoque locutus eſt Dominus ad Moſem in campeſtribus Moab ſuper Jordanem contra Jericho: Præcipe filiis Iſrael, ut dent Levitis de poſſeſſionibus ſuis urbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum, ut ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac jumentis.* Et infra: (*r*) *Ipſæ autem urbes, quæ dabuntur ex poſſeſſionibus filiorum Iſraël, ab his, qui minus, pauciores, ſinguli juxta menſuram hereditatis ſuæ dabunt oppida Levitis.* Quod ità Joſue in terra repromiſſionis fecerit, textus libri illius liquido depromit. Perſpicuum ſane ſatis eſt, & noſſe volentibus apertiſſimum, quod Deus idcirco populo ſuo de hereditate poſſeſſionum ſuarum domos, & agros, & mancipia, inſuper etiam, quod majus eſt, civitates & ſuburbana ſanctuario ſuo famulantibus dari præceperit, ut Miniſtri Sanctuarii ſui inſtantiùs, honeſtiúſque, atque inexcuſabilius ſacrum ſuum cultum exercere, ſuúmque ſamulatum potuiſſent liberiùs explere. Quibus verbis liquidò colligi poteſt, quod quisquis, (*s*) quæ alii fideles de hereditate poſſeſſionum ſuarum, ob remedium animarum ſuarum, Deo ad honorem, & decorem Eccleſiæ ſuæ, ejúſque miniſtrorum uſus contulerant, aut abſtulerit, aut auferre præſumit, procul dubio aliorum data in ſuarum animarum convertit pericula. Sequitur enim in eodem: (*t*) *Hæc ſunt mandata, atque judicia, quæ præcepit Dominus per manum Moſis ad filios Iſraël in Campeſtribus Moab ſuper Jordanem contra Jericho.* Non eſt prætereundum, nec negligenter conſiderandum, quid clauſula, vel concluſio libri hujus, id eſt, Numerorum contineat. Innuit autem, quod ea, quæ præcepta ſunt, Dominus præceperit, & facienda decreverit, & ea adimplentibus præmia, non autem adimplentibus diverſa ſupplicia interminatus ſit. Sequitur in libro Deuteronomii, in quo, inter cetera multa mandata, quæ Moſes locutus eſt ad filios Iſraël, ità legitur: (*u*) *En*, inquit, *propono in conſpectu veſtro hodie benedictionem, & maledictionem: benedictionem, ſi obedieritis mandatis Domini Dei veſtri, quæ ego hodie præcipio vobis; maledictionem, ſi non obedieritis mandatis Dei veſtri, ſed receſſeritis* (x) *à via, quam ego nunc oſtendo vobis.* Notandum diligenter eſt, quod obedientes Divinis præceptis benedictionem; inobedientes verò maledictionem mereantur. Luce enim clariùs conſtat, quod ſubreptores Eccleſiaſticarum rerum injuriam, & inobedientiam Deo irrogent, ſuorúmque præceptorum tranſgreſſores exiſtant. Unde providendum eſt, ne hujuscemodi maledictionem, quam legiter proponit, pro benedictione ſubeant. Qui autem noſſe vult, quæ ſit eadem maledictio, ſcrupuloſiſſimè, diligentérque præcedentia, & ſubſequentia Divinæ legis legat eloquia, & pro certo inveniet, quantum ſit terribilis & horribilis, atque pertimeſcenda ſit eadem maledictio. Porro, quod ad locum, quem Dominus elegit, veniendum ſit, & quæ offerenda, & ibi offerri decernantur, paulo poſt ſubſequentia innuunt: (*y*) *Ad locum*, inquit, *Moſes, quem elegerit Dominus Deus veſter de cunctis tribubus veſtris, ut ponat nomen ſuum ibi, & habitet in eo, convenietis, & offeretis in illo holocauſta, & victimas veſtras,* *deci-*

O

(*n*) ne ab C. M.
(*o*) que *annexit* C. M.
(*p*) Num. 35.
(*q*) *Hac quoque* incipit Cap. XXXVII. C. M.
(*r*) Ibidem.
(*s*) ea *addit* C. M.
(*t*) Num. 36.
(*u*) Deuter. 11.
(*x*) *de via* C. M.
[*y*] Deut. 12.

decimas, & primitias manuum veſtrarum, & vota, atque donaria. Et infra: (z) *Tranſibitis Jordanem. Et habitabitis in terra, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis, ut requieſcatis à cunctis hoſtibus per circuitum, & abſque ullo timore, habitetis in loco, quem elegerit Dominus Deus veſter, ut ſit nomen ejus in eo. Illuc omnia, quæ præcipio, offeretis, holocauſta, & hoſtias, ac decimas, & primitias manuum veſtrarum, & quidquid præcipuum eſt in muneribus, quæ voviſtis Domino.* Et poſt pauca: (a) *Cave, ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in eo, quem elegerit Dominus.* His verbis patenter intelligi datur, quod omnia, quæ ex muneribus præcipua, & pretioſa ſunt, ſibi Dominus voluerit offerri; & quod ſi ea, ſive, quæ Dominus præcepit, ſive ea, quæ ejus populus ſua ſponte offerre voluiſſet, non alibi, niſi in loco, quem Dominus elegiſſet, ut eſſet nomen ejus in eo, offerri jubeantur, procul dubio ea, quæ Eccleſiæ ſunt collata, non alienis, ſed ejusdem Eccleſiæ ſunt uſibus applicanda.

XXXVIII.

Item in eodem; (b) *Cùm voveris votum Domino Deo tuo, non tardaveris reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, abſque peccato eris!* (c) *Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſervabis, & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propriâ voluntate, & ore locutus es.* Si illi, qui propriâ voluntate Deo votum vovit, & non reddidit, Dominus in peccatum reputabat, quod putas peccatum Domino ſibi imputante incurrit, qui aliorum vota voluntariè Domino exhibita auferre præſumit, & tantæ comminationis pœnam non formidat? quia ergo, qui votum vovit, & non reddit, Dominus ſibi in peccatum reputat, & quisquis ea, quæ Domino vovit, reddidit ei, nullo modo poſtea auferre licet; multò minùs ea, quæ alii voverunt, & reddiderunt ei, fas eſt auferre: (d) Quoniam ſi illi, qui vovit, & non reddidit, in peccatum reputatur, multò magis ille, qui aliorum vota tollit, majus ſibi peccatum acquirit. Hæc de quinque libris Moſis congeſſiſſe ſufficiat. Ceterùm, quicumque pleniùs latiúsque de his, quæ Dominus ſibi, ſuóque tabernaculo, ſacerdotibus, & miniſtris ſuis offerri, & dari præcipit, ſcire voluerit, Pentateuchum ejuſdem Moſis enucleatim legat, & de his, quæ in hoc opuſculo non continentur, quæ utique plena ſunt authoritate, ad negotium de quo agitur, adſtruendum, & ad ſtipulandum, patenter reperire valet, quæ huic opuſculo ob ſui prolixitatem vitandam non inſeruntur.

EXPLICIT LIBER I.

[z] Ibidem. [a] Deut. 12. (b) Deut. 23.
(c) eris C. M. (d) Quoniam ſi illi, qui vovit & non reddidit, in peccatum reputatur, multò magis ille, qui aliarum vota tollit, magìs ſibi peccatum acquirit. *Hæc omnia omittit C. M.*

SYNODI AQUISGRANENSIS
AD
PIPPINUM, REGEM AQUITANIÆ
LIBER II.
TITULI CAPITUM LIBRI II.

I. De Jerichuntinæ urbis ſubverſione & populi Dei propter furtum Achan peremptione, & ipſius Achan, juſto Dei judicio, horribili internecione.

II. Quod punito, juſto Dei judicio, Achan, populus Iſraëliticus de hoſtibus ſuis triumphare meruerit, & pro eodem triumpho Joſue altare Domino Deo Iſraël ædificaverit.

III. De Gabaonitis, quos Joſue tabernaculo Domini mancipavit.

IV. Quod tempore Judicum cultus divinus propter peccata populi neglectus, & à quibuſdam judicibus Deo placentibus erectus,

ctus, & ob id perſæpe de hoſtium dominio populus Dei ſit liberatus.

V. Quid benedictionis Anna, pro eo, quod filium ſuum Domino obtulit, promeruit.

VI. Quomodo peccatum, quo in Deum peccatur, ſit accipiendum.

VII. Quod ruina Heli Sacerdotis, filiorúmque ejus, non ſolum Sacerdotibus, (a) verum etiam Patribus & filiis debitam ſibi reverentiam non exhibentibus, ſit pertimeſcenda.

VIII. Quod ſæpe culpa Sacerdotum populi, & populi culpa ruina exſtiterit Sacerdotum.

IX. Quid (b) raptoribus arcæ Dei, Deíque populi cæſoribus provenerit.

X. Quomodo tempore Samuëlis cultus divinus per negligentiam Miniſtrorum collapſus, & per ejus ſtudium, Domino ſe adjuvante, fuerit erectus, & populus ab Idolorum cultura ad divinum cultum revocatus.

XI. Quod obedientia, ſecundum verba ejuſdem Samuelis, præferatur victimis, & holocauſtis.

XII. De reprobatione Saül Regis, & electione atque unctione David Regis.

XIII. Quantu in veneratione idem David arcam Dei habuerit, & cum quanto honore eam in medio tabernaculo poſuerit, ibíque coram Domino holocauſta & pacifica obtulerit.

XIV. Quod in numeratione populi idem David Domino peccaverit, &, monente Gad Propheta, altare Domino conſtruxerit: & oblatis holocauſtis & pacificis, non ſolum reatûs ſui obliterationem, verùm etiam Divinam propitiationem, ac populi nanciſci meruerit liberationem.

XV. Quod David voluerit ædificare domum Domino, & cur eam ædificare non poſſet, per Nathan Prophetam inſtructus eſt, jubente Domino.

XVI. (c) Qualiter Salomon filius David domum Domini ædificaverit, & cum ingenti gloria dedicaverit: & ſuis atque paternis donariis ſublimaverit. (d)

XVII. Quod eadem domus ædificata à Salomone typum geſſerit Sanctæ Dei Eccleſiæ, & quod multa bona ejuſdem domus honoratores adepti, multa quoque ejus dehonoratores ſunt adverſa perpeſſi.

XVIII. Quod eadem ſacra domus ab externis gentibus, & Regibus ſit venerata, & multiplicibus donis honorata.

XIV. Quod idem templum Dei propter peccata Sacerdotum, & Regum, totiúsque populi, à Chaldæis primùm fuerit deſtructum, & dirutum.

XX. De abjectione & humiliatione, & cum feris habitatione Nabuchodonoſor Regis, quam propter ſacrilegium, quod circa templum Dei commiſit, & elationem, quâ contra Deum tumuit, perpeti promeruit.

XXI. De recognitione ejusdem Nabuchodonoſor & Dei in ſempiternum viventis laudatione, & glorificatione.

XXII. De Balthaſar, qui pro eo, quod Deo ſacrata vaſa ſibi afferri juſſit, ut in eis ipſe & Optimates ejus, & uxores, & concubinæ biberent, eadem nocte regno & vita caruit.

XXIII. De ſeptuageſimo captivitatis Iſraëlitici populi anno peracto, populo Dei ad propria reverſo, & ab eis, civitate & templo conſtructo.

XXIV. De eodem templo conſecrato, propter peccata Sacerdotum, & Regum, totiúsque populi, ab Antiocho profaniſſimo Rege Græcorum capto, & Idolorum ſordibus polluto, & de ſacratis rebus, quas ab eodem abſtulit templo.

XXV. Quod idem templum, expugnatis Antiochi ducibus, Judas Machabæus purificaverit & diverſis muneribus ditaverit, Deóque conſecraverit.

XXVI. De horrendâ & inviſibili plaga, quam Antiochus pro eo, quod templum Domini cepit & polluit, & vaſa ſancta inde abſtulit, tormentáque diverſa populo Dei inflixit, perpeſſus eſt.

XXVII. Quæ Menelaum pro eo, quod Antiochi Regis ad capiendum, & exſpoliandum templum Domini ductor & conſiliator exſtitit, pœna conſecuta eſt.

XXVIII. Quid Heliodorus, Comitéſque ejus, ærarium, id eſt, templum Domini, pecuniis Deo oblatis, & ab aliis depoſitis, exſpoliare tentantes perpeſſi ſint.

XXIX. Quòd in locis Deo ſacratis verè ſit Dei virtus, eorúmque viſitator, & adjutor Deus, & venientes ad maleficiendum percutiat & perdat.

O 2 XXX.

(a) cultum Dei negligentibus *addit* C. M.
(b) captoribus C. M.
(c) quod *addit* C. M.
(d) in hoc opere proſequi neceſſarium non ſit *addit* C. M.

XXX. Quod Deo oblata, quæ utique ſanctificata vocantur, ſecundum verba Judith, ab his, quorum officii non eſt, nullo modo auferri, aut contingi fas eſt.

XXXI. Quod Ozias Rex pro eo, quod ſacerdotale miniſterium ſibi indebitè uſurpavit, lepra multari meruit.

PRÆFATIO.

PRæſens opuſculum, quod hactenus ex libris Moſaicæ Legis de religione oblatarum Deo, ſive offerendarum rerum, quantum Dominus donare dignatus eſt, breviter congeſſimus, & abhinc tam de veteri, quod reſtat, quam etiam de novo teſtamento, & Sanctorum Patrum documentis congerere, adjuvante Chriſti gratia, cupimus, ob utilitatem legere volentium, & faſtidioſis tædium auferendum, in tribus libellis diſtinguéndum judicavimus. Exactus ſit ergo primus, & exordium à libro Jeſu Nave ſumat ſecundus.

CAPUT I.

DIxit autem Joſue ad omnem Iſraël: (e) *Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem, ſitque civitas hæc anathema: & omnia, quæ in ea ſunt, Domino:* Et infra; *Vos autem cavete, ne de his, quæ præcepta ſunt, quidpiam contingatis, & ſitis prævaricationis rei, & omnia caſtra Iſraël ſub peccato ſint, atque turbentur. Quidquid autem auri & argenti fuerit, & vaſorum æneorum ac ferri, Domino conſecrabitis repoſitum in theſauris ejus.* Nulli quippe dubium eſt, quin de Jericho civitate ſubvertenda hæc dicantur. Quapropter obſerva diligens lector, & curioſe auditor, quod duo in his verbis, quæ præmiſſa ſunt, jubeantur. Alterum videlicet, quo cavendum omnino præcipitur, ne de his, quæ Domino conſecrata ſint, quidpiam contingatur. Alterum, quo jubetur, quidquid auri vel argenti, ac ferri, omniúmque vaſorum æneorum fuerit, Domino conſecrari, & in theſauris ejus recondi. Vitandúmque tibi eſt, ne contingendo ea, quæ Domino conſecrata ſunt, ſis prævaricationis reus, & alii propter te ſub peccato ſint, atque turbentur; & ſagaciter intende, qualiter theſauri Domini, eo jubente, incrementententur. Sed & hoc diligenter obſerva, ne tuo æſtu, & cupiditate ea, quæ in theſauris Domini ei conſecrata ſunt, auferantur. Quod autem, ſicut Joſue, Domino imperante, facienda præceperat, poſtea ſint completa, ſequentia teſtantur. *Urbem autem, & omnia, quæ in ea erant, ſuccenderunt, abſque argento & auro, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in ærario Domini conſecrarunt.* Qui autem auſu quoque temerario illectus, de his, quæ Domino conſecrata ſunt, palàm, atque occulte ſurripere poſſe arbitratur, exemplo Achan deterreatur; qui æſtu avaritiæ ſuccenſus de his, quæ Domino conſecranda erant, furtim ſibi ſurripuit, pallium ſcilicet coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulámque auream quinquaginta ſiclorum: &, ne deprehenderetur, in tabernaculo ſuo ſubfoſſâ humo, conſciis liberis, ac domeſticis ſuis, occuluit, quæ utique Domino conſecrata erant. Ob cujus immane facinus quædam pars populi Iſraëlitici coram hoſtibus ſuis cæſa exſtitit, & Joſue, conſulto Domino, hæc audivit: (g) *Surge, cur jaces pronus in terra? Peccavit Iſraël, & prævaricatus eſt pactum meum: tulerúntque de anathemate, & furati ſunt, atque mentiti, & abſconderunt ſua. Nec poterit Iſraël ſtare ante hoſtes ſuos, eóſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate. Non ero ultrà vobiſcum, donec conteratis eum, qui hujus ſceleris reus eſt.* Nota, quod unius illicitum factum totus Iſraëliticus populus generaliter feciſſe narretur: & quod propter unius facinus in populum Dei Domini (h) indigens comminatio fiat, videlicet, ut nec Deum ſecum habere, nec coram inimicis ſuis ſtare poſſet, donec ille interiret, qui hujuſmodi ſcelere contaminatus erat. Qualiter verò ipſe Achan à Joſue applicato ſibi Iſraël per tribus ſuas, ſolertiſſimè examinatus, ac deprehenſus, ſive reatum ſuum confeſſus fuerit, qualiter etiam lapidum grandine occubuerit, & omnia, quæ illius erant, igne conſumpta ſint, ſequentia pandunt. Veruntamen valde pavenda ſunt hæc, &

(e) Joſue 6.
(h) ingens C. M.
(g) Joſue 7.

& omnibus fide Chriſti inſignitis cavenda; ne propter aliorum illicitum, immò ſacrilegum factum, nec ſecum, quod abſit, Dominum habeant, nec coram inimicis ſuis ſtare prævaleant. Patratores autem tam immanis, immo ſacrilegi facti, magnopere cavere oportet, ne propter ſuam cupiditatem, quam erga res Deo ſacratas aut exercent, aut exercere cupiunt, ſibi ad inſtar Achan mortem æternam, aliiſque Dei offenſam & coram hoſtibus ſuis acquirant miſerabilem ruinam.

II.

Punito itaque, juſto Dei judicio, eodem Achan, continuo, præcipiente Domino, populus Iſraëliticus de hoſtibus ſuis triumphare, quia Dominum jam ſecum habebat, promeruit, ſicut ſequentia libri ejuſdem Joſue manifeſtant, & ob id ædificatum eſt altare Domino Deo Iſraël. Habes igitur ità in eodem libro: (*i*) *Tunc ædificavit Joſue altare Domino Deo Iſraël in monte Hebal, ſicut præceperat Moyſes famulus Domini filiis Iſraël, & ſcriptum eſt in volumine legis Moyſi: Altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit, & obtulit ſuper illud holocauſta Domino, immolavítque pacificas victimas.*

III.

Quia igitur ſunt plerique diverſiſſimis modis argumentantes, & callide percontantes, unde uſus de mancipiis, Deo ſuóque tabernaculo, quod typum geſſit Sanctæ Eccleſiæ, delegandis inoleverit: ſi præcedentia, in quibus ſatis abunde de hominibus Sanctuario Domini mancipandis, & mancipatis (*k*) tractatum eſt, illis non ſufficiunt: attendant, qualiter Joſue Gabaonitas tabernaculo Domini ſervituros delegaverit. Ait enim illis, ſicut in eodem libro legitur: (*l*) *Non deficiet de ſtirpe veſtra lingua cædens, aquáſque comportans in domum Dei mei.* Et infrà: *Decrevítque in illo die, eſſe eos in miniſterio cuncti populi, & Altaris Domini, cædentes ligna, aquíſque comportantes, uſque in præſens tempus, in loco, quem Dominus elegiſſet.* Hi namque Gabaonitæ, eorúmque poſteritas, quod in tabernaculo Domini ſecundum conſtitutionem Joſue deſervierint, nec non & in templo, quod poſtea à Salomone Domino ædificatum, & dedicatum eſt, habes pleniſſime in libro Regum. Quod verò ſacerdotibus cum populo in captivitatem ductis, & in eadem captivitate per ſeptuaginta annos detentis memorati Gabaonitæ eorumdem ſacerdotum obſequio fuerint mancipati, habes in libro Eſdræ: (*m*) *Ubi ſeorſum ſacerdotes, ſeorſum verò numerantur Levitæ, ad extremum numerantur Nathanæi, numerantur etiam & filii ſervorum Salomonis.* Nathan quippe Hebraicè, latinè donatus. Nathanæi Hebraicè, latine donati, vel donatitii appellantur. Hi ſunt profectò accipiendi memorati Gabaonitæ, quos Joſue tabernaculo Domini ſervituros donavit. Porrò quos vocat in eodem libro Eſdræ, filios ſervorum Salomonis, hi ſunt abſque dubio intelligendi, quos Salomon ob honorem Divini cultûs templo Domini delegavit.

IV.

Tempore igitur judicum manifeſtum eſt, populum Iſraëliticum à cultu Divino receſſiſſe, & ab offerendis Deo ſacrificiis, & hoſtiis pacificis, & cæteris, quæ in lege præcepta ſunt, diverſarum ſpecierum muneribus torpuiſſe, & ad ritum gentium defeciſſe. Quoniam ut in libro judicum legitur: (n) *In diebus illis non erat Rex in Iſraël, ſed unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.* Et ideo ob meritum ſcelerum ſuorum, earumdem gentium dominio ſubjugatum, & diverſis tribulationibus, & anguſtiis afflictum fuiſſe. Qui ſæpe reatum ſuum agnoſcentes, & luctuoſis pœnitentiæ gemitibus deflentes per ſacrificia Deo oblata, à quibus diu vacaverant, de inimicis ſuis extitere victores, ſicut, legimus de Gedeon, & Manue. Hæc ideo protulimus, ut magnopere perpendatur, quanti ſit diſcriminis, cultum divinum Deóque ſacrificia debita aut negligi, aut dehonorari, & quanti ſit ſolatii contra hoſtes viſibiles, & inviſibiles, magníque muniminis, ea rite, & honeſtè Deo exhiberi. Verémurque nimium, ne hoc quod dicitur: (*) *Faciebat unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur*, quoquomodo illis valeat aptari, qui res Eccleſiæ aut dant aut accipiunt, & in ſuos uſus contra fas retorquent, & hoc ſibi rectum, juſtúmque videri putant.

V.

(*i*) Joſue 8.
(*k*) tractatum eſt *omittit* C. M.
(*l*) Joſue 9.
(*m*) 1. Eſdræ 2.
(*n*) Judic. 17.

V.

Legimus itaque in libro Samuëlis primo: (o) *Quia pro eo, quod Anna filium ſuum Samuelem adduxit in domum Domini, quæ erat in Silo, eúmque cum holocauſtis per officium Heli Sacerdotis obtulit Domino, ità ut cunctis diebus vitæ ſuæ ſerviret Domino, idcirco benedictionem* (p) *meruit accipere à Domino.* Nota, prudens lector, quod tabernaculum vocetur hic domus Domini, ſicut habes in eodem libro: (q) *Et abduxit eum, id eſt, Samuelem, in domum Domini in Silo.* At ſi fortè quis quærat, quam benedictionem eadem Anna conſecuta ſit, videat ſequentia: (r) *Aſcendit itaque Anna cum viro ſuo Elcana, ut immolaret hoſtiam ſolemnem, & benedixit Heli Elcanæ, & uxori ejus, dixítque: Reddat Dominus tibi ſemen de muliere hac pro fœnore, quod commodaſti Domino, & abierunt in locum ſuum. Viſitavit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios & duas filias, & magnificatus eſt puer Samuel apud Dominum.* Si pro filio & hoſtiis Deo oblatis Anna benedici, & Spiritum prophetiæ, & ſobolem meruit adipiſci; cavendum illis eſt, qui hoſtias ab aliis Deo oblatas auferunt, ut non ſolum maledictionem, ſed etiam extinctionem filiorum ſuorum incurrant, ſicuti quoſdam incurriſſe non ambigimus.

VI.

Quod autem ſequitur in eodem libro, nimium eſt terribile. (s) *Si,* inquit, *peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Inter cetera namque peccata, quibus in Deum peccatur, non minimum peccatum exſtat illud, quod cultus Dei contemnitur, aut diminuitur, vel dehoneſtatur: & idcirco tam ingens peccatum modis omnibus eſt cavendum. Quicumque ergo ea, quæ Divino nomini conſecrata ſunt, aufert, in Deum ſe peccare, nullo modo dubitet. Sed & hoc valde eſt terribile, quod Dominus loquens ad Heli Sacerdotem, ita inter cetera inquit: (t) *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Cum multis Deus in operibus noſtris glorificetur, juxta illud Evangelicum: (u) *Videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Specialiter tamen glorificatur Deus in cultu ſuo, & in his, quæ ei conſecrantur, & ſanctificantur: contemnitur autem ab his, qui in tantam veſaniam prorumpunt, ut illi conſecrata auferre non formident. Quibus valde pertimeſcendum eſt illud, quod ſequitur: (x) *Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Magna porro ignobilitas eſt, aliquam Deo in ſuis ſacratis rebus injuriam inferre, & à voluntate & ſervitio ejus ſe disjungere, & hoſtis ſui voluntati & obſequio mancipare.

VII.

Ruina quoque Heli Sacerdotis, filiorúmque ejus, quæ in eodem libro Samuelis ſequitur facta, non ſolum Patribus, ſed etiam filiis eſt pertimeſcenda. Quapropter Patribus ſtudendum eſt, ut filios ſuos indignè atque illicitè agentes congrua invectione corripiant: filiis autem providendum eſt, ne circa ea, quæ Domino aut conſecrata ſunt, aut conſecrantur, illicitum quid gerant. Illicitum dicimus factum, quando ea, quæ illis fas non eſt, à cultu Divino abſtrahunt, & ſine dubio furorem Domini in ſe concitant. Timendúmque valde eſt, ne tandem in auferendis rebus Deo oblatis tale gignatur peccatum, quod non expietur nec victimis, nec muneribus ſicuti pro iniquitate Heli, filiorúmque ejus à Domino dictum eſſe legimus. Unde in eodem libro per Samuelem Prophetam (y) in Heli Dominus loquitur. (z) *In illo die ſuſcitabo adverſus Heli omnia, quæ locutus ſum ſuper domum ejus, incipiam & complebo. Prædixi enim ei, quòd judicaturus eſſem domum ejus in æternum, propter iniquitatem ejus, eo quod noverat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos. Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis & muneribus uſque in æternum.* Attendendum & pertimeſcendum valde eſt, quale ſit facinus, vel flagitium, quod nec victimis, nec muneribus expiari poſſit; & agnoſcendum liquido eſt, quod tam terribilis Divina interminatio, quæ non modo victimis,

verum

(o) 1. Reg. 1.
(p) meruerit à Domino *habet* C. M.
(q) Loco citato.
(r) 1. Reg. 2.
[s] Ibidem.
[t] Ibidem.
[u] Matth. 5.
[x] 1. Reg. 2.
[y] 1. Reg. 3.
(z) de C. M.

verum etiam quibuslibet muneribus expiari interdicitur, ex duobus contemptibus naſci nullo modo dubitatur. Uno quidem, quo paterna diſciplina erga filios delinquentes, & Deum in ſuis actibus ad iracundiam provocantes, ex quodam vano carnalis affectûs amore ſegnior, remiſſiórque efficitur, & filiorum admiſſa in ſemetipſos redundare comprobantur. Altero, quo erga Sanctuarium Dei, Deóque diverſa conſecrata, ac ſanctificata donaria temerario auſu delinquitur; & idem delictum non ſolum in prælatis, verum etiam in ſubjectis Divina ultione perſæpè vindicatur. Hæc de Heli, filiiſque ejus transgredientibus præceptum Domini dicta ſint. Ceterum obſervandum eſt, & ſummopere, vigilantérque cavendum, ne factum Heli, filiorúmque ejus, filii Sanctæ Dei Eccleſiæ imitentur: ne forte, quod abſit, per eorum imitationem, & ipſi animarum ſuarum periclitationem incurrant, & per eos totus populus deveniat ad temporalem, & æternam damnationem. Captio denique arcæ Dei, in qua erant tabulæ teſtamenti, & cetera, quæ Divino præcepto ineſſe memorantur, propter peccata memorati Heli Sacerdotis, filiorúmque ejus accidiſſe minimè dubitatur.

VIII.

Populi quoque Dei tam flebilis interemptio, non ſolum propter Sacerdotum, verum etiam propter ſua innumera delicta, quibus cultum Dei nihili ducebant, accidiſſe manifeſtum eſt. Sæpe quippe accidiſſe legimus culpam Sacerdotum ruinam exſtitiſſe populi, & rurſus populi culpam ruinam exſtitiſſe Sacerdotum; ſicut apertè liquet, culpam Heli filiorúmque ejus populi exſtitiſſe ruinam, & rurſus culpam populi captivitatem exſtitiſſe Sanctorum Prophetarum, Ezechielis videlicet, Danielis, & Jeremiæ, & aliorum multorum Servorum Dei, ſecundum legis præceptum Deo ſincerè, ac religioſè ſervire volentium, ſicut in eorumdem Prophetarum libris facillimè animadverti poteſt. Capturam porro arcæ Dei, quæ typum geſſit capitis noſtri Chriſti, corporiſque ejus, Sanctæ videlicet Eccleſiæ, populíque ruinam propter Heli Sacerdotis negligentiam, filiorúmque ejus transgreſſionem, proveniſſe, nulli, qui ſanum ſapit, dubium eſt.

IX.

Veruntamen, quid ejuſdem arcæ Dei captoribus, Deſque populi cæſoribus, provenerit, manifeſtum eſt. Si ergo alienigenis propter peccata Sacerdotis, ſuorúmque filiorum præcepta Dei transgredientium, facta eſt arcæ Divini teſtamenti captio, & populi Dei flebilis collapſio, cavendum omnibus, qui Chriſti nomine cenſentur, ſummopere eſt, ne ſpreto Sacerdotum Chriſti miniſterio, & cultu ejus parvipenſo, propter ſuam cupiditatem & illicitam præſumptionem, arcam Dei, quam utique cum capite ſuo Chriſto unam conſtat eſſe perſonam, eamdem arcam in hoſtium ſuorum, quod Deus longe faciat, corruere faciant deprædationem.

X.

Qualiter denique Dei electus Propheta Samuel in cultibus ſacris, & in altaribus erigendis, & in holocauſtis offerendis, & in populis ab Idolorum cultura ad Divinum cultum revocandis, Deo placuerit, ipſius libri hiſtoria legentibus apertè demonſtrat. (*a*) Cujus verbis, & actibus evidenter pateſcit, quod licet cultus Divinus per Miniſtrorum inſolentiam, & vitiorum enormitatem quodammodo ſæpe proveniſſet collapſus; tamen per clementiam Divinam, & ineffabilem miſericordiam, ſervorum Prophetarum vaticiniis oſtenſam, fuerit erectus. Unde colligi datur, quod quamquam cultus Divinus impugnatores non ſolum indigenas, verum etiam externos habeat; numquam tamen Domino gubernante perpetuam deſolationem & dehonorationem habebit; quoniam adeſt, & aderit cultus ſuî fautoribus, & adminiſtratoribus ille, qui dixit: (*b*) *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.*

XI.

Quantum autem obedientia præferatur victimis & holocauſtis, ejus Samuelis Prophetæ verbis apertè demonſtratur: (c) *Numquid vult*, inquit, *Dominus holocauſta aut victimas*, & *non potius, ut obediatur*

(*a*) Sequentia non leguntur in Cod. M. uſque ad: *quod quamquam cultus.*
(*b*) Matth. 28. (*c*) 1. Reg. 15.

diatur voci Domini? Melior eſt enim obedientia, quam victima, & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum. Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare; & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere. Juſſit enim Dominus ſibi ſuoque tabernaculo diverſa donaria, & non alia, niſi pretioſa offerri, & ea penitus non eſt paſſus auferri. Ergo offerentes ſunt Domino obedientes, auferentes verò procul dubio exſtant ei inobedientes, atque repugnantes. Cavendúmque eſt illis, ne propter ſuam inobedientiam, immo cupiditatem, peccatum & ſcelus, quod ipſe Samuel commemorat, incurrant.

XII.

(d) *Abjecto itaque atque reprobato propter inobedientiam Saül Rege, David, electione divinâ, à Samuele, Domino præcipiente, ungitur in Regem.* Qui quantæ fuent fortitudinis, quantæque erga cultum Divinum amplificandum & exaltandum devotionis, jam & in præcedentibus commemoratum eſt, & hic ſuccinctim commemorandum.

XIII.

Inter cetera quippe circa Divinum cultum religioſa facta ſua, quantæ venerationi arcam Dei habuerit, intueamur: Habes ſiquidem ſecundo ejuſdem Samuelis libro: (e) *Cùmque tranſcendiſſent*, inquit, *qui portabant arcam Domini ſex paſſus, immolabant bovem & arietem, & David percutiebat in organis armizatis, & ſaltabat totis viribus ante Dominum. Porrò David accinctus erat Ephod lineo. Et David, &* (f) *omnis populus Iſraël ducebant arcam teſtamenti Domini in jubilo, & clangore buccinæ.* Et infra: (g) *Et introduxerunt arcam Domini, & poſuerunt eam in loco ſuo, in medio tabernaculi, quod tetenderat David. Et obtulit David holocauſta coram Domino, & pacifica. Cùmque compleſſet offerens holocauſtum & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.*

XIV.

Eumdem porro David in numeratione populi Domini peccáſſe, irámque illius in populo ſibi ſubjecto expertum fuiſſe perſpicuum eſt. Qui cùm vidiſſet Angelum cædentem populum, memor tranſgreſſionis & fragilitatis ſuæ, dixit ad Dominum: (h) *Ego ſum, qui peccavi: ego inquè egi; iſti, qui oves ſunt, quid fecerunt? Vertatur obſecro manus tua contra me, & contra domum Patris mei. Et monente Gad Propheta, emit aream ab Areuna Jebuſæo. Et conſtructo ibi altari Domino, & oblatis holocauſtis & pacificis, & reatûs ſui obliterationem & divinam repropitiationem, ac populi promeruit nanciſci liberationem*, ſicut ibi legitur: (i) *Et repropitiatus eſt Dominus terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſraël.* Hæc idcirco poſuimus, ut animadvertatur, quantum apud Divinam Majeſtatem valeat, & veneratio Divini cultus, & creɑtio ſacrorum altarium & holocauſtorum, & pacificorum, & ceterorum, quæ Domino offeruntur, oblatio, & quantum Deo diſpliceat eorum ablatio.

XV.

Ferventiſſima namque ejuſdem David erga templum Domini, ejúſque cultum, in tantum excrevit devotio, ut diceret ad Nathan Prophetam: (k) *Vidêſne, quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pellium?* & cetera, quæ ſequuntur. Voluit enim ſicut ſequentia docent, ardentiſſimè ac devotiſſimè domum Deo Iſrael miræ magnitudinis, & admirandæ pulcritudinis ædificare: ſed quia ab eadem ædificatione à Domino eſt prohibitus, & quod filius ejus, qui egrederetur de utero ejus, Domino ſibi revelante, ac pollicente, eamdem domum foret ædificaturus didicit: omnes expenſas ejuſdem ædificandæ domûs, quas dinumerare longum eſt, præparavit, nec non & donaria innumera, in diverſiſſimis, ac pretioſiſſimis ſpeciebus, læto, & alacri animo ſanctificavit, & in theſauris illius recondenda conſecravit, ſicut in Regnorum, præcipuéque Paralipomenon libris habetur.

XVI.

Qualiter autem Salomon filius David potentiſſimus ac ditiſſimus Regum domum Domino ex impenſis paternis, & copioſiſſimis ſumptibus ſuis ædificaverit, & cum ingenti gloria dedicaverit, & ea, quæ Pater ſuus, ſive ipſe Domino obtulerat,

(d) 1. Reg. 16.
(e) 2. Reg. 6.
(f) & omnis Domus Iſraël C. M.
(g) Loco citato.
(h) 2. Reg. 24.
(i) Loco citato.
(k) 2. Reg. 7.

lerat, & in theſauris ejus recondenda ſanctificaverat, & conſecraverat, & quid à Domino ſibi apparente & pollicente audivit, hic per ſingula commemorandum ſubſicivum duximus, præſertim cum legentibus omnia in memoratis libris in promptu habeantur.

XVII.

Quod verò eadem domus typum geſſerit Sanctæ Dei Eccleſiæ, nullus ſanum ſapiens ignorat. Quisquis enim ex aſſe noſſe cupit, quibus muneribus ceteri Reges eamdem honoraverint, & exaltaverint, atque [*l*] multiplicaverint domum, & ejus cultui debitum exhibuerint famulatum, & quibus præconiis veneratores, & amatores ejus à Domino ſint laudati, & de hoſtium ſuorum inſidiis tuti ac liberati; dehonoratores verò ejuſdem templi, & divinorum præceptorum transgreſſores, quantum à Domino ſint reprobati, & ab hoſtibus ſuis trucidati; ſeriem eorumdem librorum diligenter legat, & profecto reperiet, quod nulli Dominicæ domûs debonoratori, & eorum, quæ Domino oblata ſunt, ſurreptori impunè ceſſerit. Hæc de Iſraeliticis juſtis Regibus, Divini templi honoratoribus, & diverſa donaria Domino offerentibus, nec non & de injuſtis ſecus agentibus, & ejusdem ſacratiſſimi templi dehonoratoribus, & à cultu Divino ſe ipſos, populúmque Dei alienantibus, & ad idola gentium convertentibus, breviter congeſſiſſe ſufficiat.

XVIII.

Idem igitur Deo ſacratum templum ab externis gentibus conſtat eſſe veneratum, & multiplicibus donis honoratum, ſicut habes de Hiram, rege Tyri, & de Seleuco, rege Aſiæ, de quo in ſecundo libro Machabæorum legitur: (m) *Igitur cum ſancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adbuc optimè cuſtodirentur, propter Oniæ Pontificis pietatem, & animas odio babentes mala; fiebat, ut ipſi Reges & Principes locum ſummo bonore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illuſtrarent: ità, ut Seleucus Aſiæ Rex de redditibus ſuis præſtaret omnes ſimptus in miniſterium Sacrificiorum pertinentes.* Obſerva, diligens Lector, quantum memoratum venerabile templum non ſolum à Principibus & Regibus Divinam legem tenentibus, ſed etiam à diverſis nationum Regibus eamdem Dei legem ignorantibus propter amorem & honorem Dei, maximis muneribus ſit illuſtratum, & honoratum. Nam & idem templum ad adorandum Dominum, & diverſis muneribus honorandum, multos gentilium adiiſſe, adventus illius Æthiopis (*n*) quem à Philippo legimus baptizatum, nec non & Reginæ Saba, evidentiſſimè adſtruunt.

XIX.

Propter peccata quoque Sacerdotum & Regum, totiúsque populi, idem templum, quod in magna gloria à Salomone Domino fuerat conditum, & per quadringentos & triginta annos manſerat illæſum, immò valde glorioſum, à Chaldæis fuit incenſum atque dirutum, & Hieroſolymorum urbs deſtructa, populúsque in Babylonicam captivitatem deductus, & vaſa domûs Domini, & quæque in theſauris domûs Domini Domino fuerant conſecrata & ſanctificata, in Babylonem ſunt deportata. Non tamen eadem vaſa Domino ſacrata Nabuchodonoſor Rex profanus in ſuos præſumpſit retorquere uſus; ſed ea in locis (*o*) præcipuis, in delubris videlicet Deorum ſuorum, quæ apud illum magnæ habebantur venerationi, & religioni, ſervanda repoſuit. Sciendum vero eſt, quod pro eo, quòd templum Domini incendit, vaſa Domini in Babylonem tranſtulit, populo Dei captivitatem inflixit, ei ullo modo impunè non ceſſit. Quoniam & propter hoc factum, & pro eo, quod gloriam, & poteſtatem, & honorem Regni ſui non Deo, ſed ſibi tribuit, cælicam vocem audivit, quæ ita facta eſt: (*p*) *Tibi dicitur Nabuchodonoſor Rex; Regnum tranſibit à te, & ab bominibus ejicient te, & cum beſtiis, feríſque erit babitatio tua: fenum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias, quòd dominetur excelſus in regno bominum, & cuicumque voluerit, det illud.* Eadem horâ ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & cuncta, quæ dicta ei fuerant, provenerunt, ſicut ſequentia teſtantur.

XX.

(*l*) amplificaverint C.M.
[*m*] 1. Reg. 5. 2. Mach. 3.
[*n*] Act. 8. 3. Reg. 10.
[*o*] præcipuis *omittit* C.M.
(*p*) Daniel. 4.

XX.

Sed quia propter ſacrilegium, quod circa templum Domini patraverat, & ſuam magnam elationem, quâ contra Dominum ſuperbiendo tumuerat, & Danielis Prophetæ conſilium, ſuæ ſaluti commodum, audire contempſerat, quibus ei orſus eſt: (q) *Quamobrem Rex, conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleëmoſynis redime & iniquitates tuas miſericordiis pauperum: fortè ignoſcet Deus delictis tuis: tantam promeruit abjectionem, ut etiam cum beſtiis, & feris eſſet habitatio ejus, & fenum ùt bos comederet.* Videamus, quid poſt tranſactum abjectionis ſuæ tempus idem Nabuchodonoſor humiliatus dixerit:

XXI.

(r) *Igitur poſt finem dierum, ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cælum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & Altiſſimo benedixi, & viventem in ſempiternum laudavi & glorificavi, quia poteſtas ejus poteſtas ſempiterna & regnum ejus in generationem & generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt; juxta voluntatem enim ſuam facit, tam in virtutibus cæli, quam in habitatoribus terræ, & non eſt, qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti? In ipſo tempore ſenſus meus reverſus eſt ad me, & ad honorem regni mei, decorémque perveni; & figura mea reverſa eſt ad me, & Optimates mei, & Magiſtratus mei requiſierunt me, & in regno meo reſtitutus ſum, & magnificentia mea amplior addita eſt mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo & magnifico, & glorifico Regem cæli, quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in ſuperbia potens eſt humiliare.* Calicem præterea furoris Domini, qui ſecundum vaticinium Jeremiæ Prophetæ propinatus eſt gentibus, adverſantibus videlicet Iſraëlitico populo, & à teſtamento Dei procul ſecretis, eumdem Nabuchodonoſor in memorata abjectione plerique bibiſſe arbitrantur. Unde legitur in Jeremia Propheta: (s) *Et poſt eos bibet Seſach.* Seſach enim Nabuchodonoſor fuiſſe Doctores noſtri intelligunt. Quodſi Nabuchodonoſor tanti ſacrilegii, tantæque arrogantiæ, tantæ etiam impietatis Rex, propter ſuam humilem recognitionem, ad honorem, decorémque regni ſui pervenire, ſuóque regno reſtitui, & magnificentiam, Domino tribuente, ampliorem ſibi addi promeruit; liquet profecto, & indubitanter accipi poteſt, quod hi, qui res Deo ſacratas in ſuis audacter abutuntur uſibus, ſi ad tempus ſibi proſpexerint, & dignam Deo recognitionem illicitorum factorum ſuorum humiliter fecerint, veniam delictorum ſuorum poſſint promereri, & non ſolum in hoc ſæculo temporaliter à Domino exaltari, verùm etiam in futuro æternaliter remunerari. Si autem hoc facere præpropere detractaverint, verendum eſt illis, ne adinſtar Nabuchodonoſor cum feris beſtiis, id eſt cum immundis ſpiritibus, de quibus Pſalmographus ait: (t) *Ne tradas Domine beſtiis animas confitentium tibi;* ſit eorum ſine fine habitatio.

XXII.

Porro Baltaſſar, qui filius Nabuchodonoſor fuiſſe deſcribitur, vino deditus, in tantam prorumpere auſus eſt ſuperbiam, ſuæque ſalutis inimicam, immò ſacrilegam præſumptionem; ut in convivio ſuo Deo ſacrata vaſa ad libitum ſuum juberet adferri, ut biberet in eis ipſe & optimates ejus, uxores, & concubinæ ejus, & collaudaret Deos ſuos, & ob id ad ſuum interitum, articulum ſcribentis proſpexit in pariete, & eadem nocte, Medis, & Perſis ſe ſe obſidentibus, regno cum vita caruit, ſicut verba Danielis Prophetæ de eo, & adverſus eum teſtantur, quæ ita habent: (u) *O Rex! Deus altiſſimus regnum, & magnificentiam & gloriam & honorem dedit Nabuchodonoſor Patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, univerſi populi, tribus, & linguæ tremebant, & metuebant eum. Quos volebat interficiebat, & quos volebat percutiebat, & quos volebat, exaltabat, & quos volebat, humiliabat. Quando autem elevatum eſt cor ejus, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria ejus ablata eſt.* Et infra: (x) *Tu quoque filius ejus Baltaſſar, non humiliaſti cor tuum, cum ſcires hæc omnia: ſed adverſus Dominatorem cæli elevatus es, & vaſa domus ejus allata ſunt coram te: & tu, & Optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ, vinum in eis bibiſtis: Deos quoque argenteos & aureos, & æneos, ferreos, ligneóſque & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque ſen-*

(q) Dan. 4.
(r) Ibidem.
(s) Jerem. 25.
(t) Pſalm. 73.
(u) Dan. 5.
(x) Danielis 5.

ſentiunt, laudâſti: Porro Deum, qui habet flatum tuum in manu ſua, & omnes vias tuas, non glorificâſti. Idcirco ab eo miſſus eſt articulus manûs, quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt. Et paulò poſt: (y) *Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar Rex Chaldæus: Et Darius Medus ſucceſſit in regnum.* Si Baltaſſar pro eo, quod vaſa Domini ſibi afferri juſſit, ut in eis biberet, quæ utique poſtea ad imperium Cyri Regis Perſarum templo Domini ſunt reſtituta, & regno privari & morte meruit multari; quid putas de illis erit, qui non ſolum ſancta vaſa, verum alias Deo ſanctificatas res ſuis applicant uſibus? Quapropter obſervandum eſt illis, ne, quod abſit, adinſtar Baltaſſar, & præſentis, & futuræ vitæ habeant mortem.

XXIII.

Septuageſimo itaque captivitatis Iſraëlitici populi anno peracto, orantibus Daniële, & aliis Prophetis, idem populus, ſicut Dominus per Jeremiam (z) Prophetam prædixerat, permittente eodem Cyro Rege Perſarum, ad propria eſt reverſus, & omnia vaſa templi Domini, quæ Nabuchodonoſor aſportaverat, ad idem templum ſunt relata, & ab his idem templum, & civitas ad priſtinum ſunt reſtaurata ſtatum, adjuvantibus illis, & hortantibus, ut idem templum & civitatem reſtaurarent, Aggæo, & Zacharia Prophetis eximiis; & præfuerunt eidem operi Zorobabel de Regio, & Jeſu de ſacerdotali ſemine.

XXIV.

Hoc igitur templum ſtabile permanſit per trecentos quadraginta ſex annos. Quod rurſus propter peccata Sacerdotum, & Regum, atque populi, Antiochus profaniſſimus, & impuriſſimus Rex Græcorum, fraude capta Jeruſalem, ſordibus idolorum polluit, auferens inde Altare Domini aureum, menſam propoſitionis, candelabrum luminis & cetera vaſa templi aurea, quæ invenire potuit, & alia plura in eodem templo polluendo, & exſpoliando, populúmque Dei acriter affligendo, & interficiendo patravit, ſicuti in ſecundo Machabæorum libro legitur. Non tamen prætereundum eſt, quod de eodem Antiocho in eodem libro legitur. ſequitur enim ibi: Nec iſta eidem ſufficiunt Antiocho. "Auſus (a) eſt enim in-
"trare templum univerſa terrâ Sanctius,
"Menelao ductore, qui legum & Patriæ
"fuit proditor, & ſceleſtis manibus ſu-
"mens ſancta vaſa quæ ab aliis Regibus,
"& civitatibus erant poſita ad ornatum
"loci & gloriam, contrectabat indigne.
"Ità alienatus mente Antiochus non con-
"ſiderabat, quod propter peccata habi-
"tantium civitatem, modicum Dominus
"fuerat iratus, propter quod & accidit
"circa locum deſpectio. Alioquin niſi
"contigiſſet, eos multis peccatis eſſe in-
"volutos, ſicut Heliodorus qui miſſus à
"Seleuco Rege ad exſpectandum ærarium,
"etiam hic ſtatim adveniens flagellatus, &
"repulſus utique fuiſſet ab audacia. Ve-
"rùm non propter locum gentem, ſed
"propter gentem locum Deus elegit.
"Ideoque & ipſe locus particeps factus
"eſt populi malorum, poſtea autem fiet
"ſocius & bonorum. Et qui derelictus
"eſt in ira Dei omnipotentis, iterum in
"magni Domini reconciliatione eum ſum-
"ma gloria exaltabitur.

XXV.

Qualiter namque Judas Machabæus idem templum purificaverit, & ditaverit, Deóque conſecraverit, habes in eodem libro.

XXVI.

Quid vero idem profaniſſimus Rex Antiochus pro contaminatione ejusdem Sacratiſſimi templi, Sacrorúmque vaſorum aſportatione, & ceteris malis, quæ ſive erga memoratum templum, ſive erga populum Dei exercuit, perpeſſus ſit, videamus: (b) *Qui univerſa conſpicit Dominus Deus Iſraël, percuſſit eum inſanabili, & inviſibili plaga. Ut enim finivit hunc ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta.* Et poſt pauca: *Iſque, qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanam modum ſuperbiâ repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere; nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans, ità ut de corpore impii vermes ſcaturirent, ac viventes in doloribus carnes*

[y] Loco citato. [z] Jerem. 27. [a] 2. Machab. v. 15.
(b) 2. Machab. 9.

ejus effluerent, odore etiam illius, & fætore exercitus gravaretur, & qui paulò ante ſidera cœli contingere ſe arbitrabatur, cum nemo poterat propter intolerantiam fætoris portare. Et infra: (*c*) *Et cum nec ipſe fætorem ſuum jam ferre poſſet*, ità ait: *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.* Et poſt pauca: (*d*) *Templum etiam ſanctum, quod prius exſpoliaverat, optimis donis jam ornaturum, & ſancta vaſa muliplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis ſe præſtaturum pollicitus eſt.* Iterum non poſt multa: (*e*) *Igitur homicida, & blaſphemus peſſimè percuſſus, & ut ipſe alios tractaverat, peregre in montibus* (*f*) *miſerabili obitu functus eſt.* Horrenda planè, cunctiſque mortalibus eſt pertimeſcenda mors tam terribilis ſceleſtiſſimi Regis Antiochi, qui pro eo, quod auſus eſt templum intrare, & contaminare, & vaſa Deo ſacrata inde auferre, atque ſceleſtis manibus Sancta vaſa, quæ ab aliis Regibus ad ornatum loci, & gloriam Deo fuerant oblata, indignè contrectare, & in ſuos nefandiſſimos uſus convertere, juſto Dei judicio tam horribili morte meruit occumbere. In cujus interitu ſagaciter animadvertendum, quod Deus omnipotens invaſionem vel oblationem ſibi oblatarum rerum inultam nec dimiſit, nec dimiſſurus ſit. Quædam tamen, ut in ſuperioribus jam dictum eſt, in præſenti ulciſcitur ſæculo, quædam verò ulciſcenda in futuro reſervat ſæculo.

XXVII.

Quæ igitur (*g*) Menelaum ductorem, & hortatorem memorati Regis Antiochi ad exſpoliandum templum Domini, & vaſa Deo ſacrata auferenda (qui utique proditor legum, & patriæ ſcribitur exſtitiſſe) digna, congruáque ſit pœna ſubſecuta, ſequentia pandunt, quæ ità ſe habent: (h) *Anno centeſimo quadrageſimo nono cognovit Judas Antiochum* (i) *Eupatorem venire cum multitudine adverſus Judæam, & cum eo Lyſiam procuratorem, & præpoſitum negotiorum.* Et poſt pauca: (k) *Commiſcuit autem ſe illis, & Menelaus, & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui in principatum. Sed Rex Regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem, & ſuggerente Lyſia, hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit, ut eis eſt conſuetudo, comprehenſum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undique habens cineris. Hæc proſpectum habebat in præceps. Inde in cinerem ejici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum. Et quidem ſatis juſtè: nam quia multa erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis & cinis erat Sanctus: ipſe in cinere* (*l*) *morte damnatus eſt.* Notandum, quod Menelaus ideo ſacrilegus dicitur, pro eo quod Antiocho ductor exſtitit, & ut ſacra vaſa templi auferret, conſilium dedit. Nam & pro eo, quod circa aram Domini in multis deliquerat, tam exitiabili morte perierat. Cujus exemplo deterrendi ſunt, non ſolùm hi, qui circa aram Dei ad ſerviendum Domino, eíque miniſtrandum, verùm etiam hi, qui aliàs propter ſuam explendam cupiditatem, in auferendis Deo ſacratis rebus conſilium dant, & exhortatores fiunt, & facientibus impunitatem promittunt; ut ſe modis omnibus compeſcant. Ne tam mortis atrociſſimæ Menelai, quod abſit, participes exiſtant.

XXVIII.

Qui autem ærarium Domini id eſt templum ejus, pecuniis aut Deo oblatis, aut ab aliis depoſitis (*m*) exſpoliari impune poſſe, & debere arbitrantur, perpendant, quid Heliodorus, ſuíque Comites, eíque parentes Hieroſolymam advenientes, ut ærarium Domini pecuniis exſpoliarent, ab equo cæleſti, ejúſque terribili ſeſſore, nec non & cœlicolis juvenibus duobus perpeſſus ſit; de quo ità habes in eodem libro Machabæorum ſecundo: (*n*) *Cum veniſſet Heliodorus Hieroſolymam, & benignè à ſummo ſacerdote in civitate eſſet exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: & cujus rei gratia adeſſet, aperuit. Interrogabat autem, ſi verè hæc ità eſſent. Tunc ſummus Sacerdos oſtendit, depoſita eſſe hæc, & victualia viduarum, & puppillorum.* Et infra: (o) *De-*

(*c*) 2. Mach. 9.
(*d*) Ibidem.
[*e*] Loco citato.
(*f*) vita addit C. M.
(*g*) pœna *addit* C. M. in C. M. legitur anno autem 40mo 9no.
[*h*] 2. Mach. 13.
(*i*) Eupatoris C. M.
(*k*) 2. Mach. 13.
(*l*) morte *omittit* C. M.
(*m*) expoliandum habet C. M.
(*n*) 2. Mach. 3.
(*o*) Ibidem.

Digitized by Google

Decipi verò eos, qui credidiſſent loco & templo, quod per univerſum mundum honoratur, pro ſui veneratione & ſanctione, omnino impoſſibile eſſe. Et infra: (p) *Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat, eodem loco ipſe eum ſatellitibus circa ærarium præſens. Sed ſpiritus omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis evidentiam: ità ut omnes, qui auſi fuerant ei parere, ruentes Dei virtute & in diſſolutionem & formidinem converterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens ſeſſorem, optimus operimentis adornatus. Iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit. Qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria ſpecioſique amictu: qui circumſteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus concidit in terram, cúmque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt. Et is, qui cum multis curſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſtâ cognita Dei virtute. Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus,* (q) *atque omni ſpe & ſalute privatus. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificavit locum ſuum, & templum, quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitiâ impletum eſt. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, ut invocaret Altiſſimum, & vitam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus. Conſiderans autem ſummus Sacerdos, ne fortè Rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex judæis circa Heliodorum conſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem. Cúmque ſummus Sacerdos exoraret, iidem juvenes eiſdem veſtibus amicti adſtantes Heliodoro dixerunt: Oniæ Sacerdoti gratias age, nam propter eum tibi Dominus vitam donavit. Tu autem à Deo* (r) *flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & poteſtatem. Et his dictis non comparuerunt. Heliodorus autem hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſſis* (s) *ei, qui vivere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad Regem. Teſtabatur autem omnibus ea, quæ ſub oculis ſuis viderat, opera magni Dei. Cum autem Rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adbuc ſemel mitti Hieroſolymam, ait: ſi quem habes hoſtem aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, ſi tamen evaſerit: eo quod in loco verè ſit Dei quædam virtus. Nam ipſe, qui habet in cœlis habitationem, viſitator & adjutor eſt loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit ac perdit.*

XXIX.

De his itaque, quæ erga Heliodorum, Domino in ſuo ærario ſuam injuriam ſuámque dehonorationem ulciſcente, geſta ſunt, multa poſuimus: quoniam ea ad eorum audaciam, & peſtiferam præſumptionem reprimendam, qui loca Deo dicata exſpoliare non metuunt, valde neceſſaria prævidimus. Quibus ſcire & ſummopere diſcere convenit, quod in locis Deo dicatis verè virtus Dei ſit, eorúmque viſitator, & adjutor Deus ſit, & venientes ad malefaciendum percutiat ac perdat.

XXX.

Quod verò Deo oblata, quæ utique Sancta vocantur, ab his, quibus officium non eſt, auferri, immo contingi, fas non ſit, verba Judith loquentis ad Holophernem patenter innuunt, quæ ità inquit: (t) *Denique hoc ordinant ut interficiant pecora ſua, & ſanguinem eorum bibant, & Sancta Domini Dei ſui, quæ præcepit non contingi; in frumento vino, & oleo, hæc cogitaverunt impendere, & volunt conſumere, quæ nec manibus deberent contingere. Ergo quoniam hæc faciunt, certum eſt, quod in perditionem dabuntur.* At ſi forte quiſpiam quærat, ex qua auctoritate Judith hæc verba protulerit, legat diligenter Leviticum, & ceteros veteris teſtamenti libros, in quibus Domino conſecrata ab exteris contingi prohibentur, & manifeſtè inveniet, unde eadem verba ſumpſerit.

XXXI.

(u) Ozias interea Rex, pro eo, quod officium ſacerdotale, quod ſolummodo ad jus pertinebat ſacerdotum, arripere præſumpſit, illico lepra multatus eſt, & terræ motus tam illicitum, tamque ſacrilegum ejus factum ſubſecutus eſt: qui etiam uſque ad diem mortis ſuæ leproſus permanſit. Hanc igitur lepram

P 3

(p) 2. Mach. 3.
(q) atque omni ſpe & ſalute privatus *emittit* C.M.
(r) ab eo C.M.
(s) promiſit C.M.
(t) Judith, 11. 12.
(u) 2. Paral, 26.

lepram, quam Ozias propter ſuam temerariam præſ[illegible]mptionem, & alterius officii illicitam [illegible]ptionem in corpore uſque ad diem o[illegible]tûs ſui ſuſtinuit, cavere oportet eos, qui ea, quæ ad ſuum miniſterium non pertinent, auferre non pertimeſcunt: ne forte, quod abſit, in anima eamdem lepram miſerabiliter ſuſtineant.

Plura quidem de Sanctorum Prophetarum dictis, & hagiographorum libris teſtimonia huic opuſculo ſubnectenda fuerant, quæ evidenter negotio, (*x*) de quo agitur, multifarie (*y*) adſtipulantur: ſed ob prolixitatem vitandam, prætermittenda nobis viſa ſunt, quæ tamen (*z*) de veteri teſtamento brevitatis ſtudio poſuimus, veſtræ ſapientiæ ſufficientia fore credimus. Sed quia juxta Apoſtolum; ea, quæ carnali populo in figura contingebant, & ſcripta ſunt propter correctionem noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt; (*a*) nos, qui jam per Chriſti gratiam Spiritales effecti ſumus, debemus ea Spiritali ratione diſcutere; & qualiter illud templum judaicum typum geſſerit Eccleſiæ Catholicæ, & conditor illius Salomon, qui interpretatur pacificus, perſonam redemptoris noſtri Chriſti veri & ſummi Regis pacifici deſignaverit, in ſequenti opuſculo ex Sanctorum Patrum eloquiis demonſtrare.

SYNODI AQUISGRANENSIS
AD
PIPPINUM REGEM
AQUITANIÆ
LIBER III.

TITULI CAPITUM LIBRI III.

I. Quod Salomon, ædificator judaici templi, redemptoris noſtri, & templum, quod ædificavit, typum geſſerit Catholicæ Eccleſiæ.

II. Quod idem Rex noſter pacificus Chriſtus Eccleſiam in hoc ſæculo, quod per ſeptem dies evolvitur, conſtruat, & in futuro id eſt, in octavo die eam dedicaturus ſit.

III. Quod duæ ſint confuſiones, una in præſenti, altera in futuro ſæculo: una, quæ per pœnitentiam remedium capit, altera, quæ alteram pœnam flebiliter incurrit.

IV. Qualiter Eccleſia Chriſti ab exordio nativitatis ſuæ cæperit creſcere, dilatari, ac propagari, & fidelium oblationibus munerari.

V. Quod caput noſtrum Chriſtus oblata fidelium ſuſcepiſſe non ambigitur.

VI. Quod, qui aliquid de Eccleſia furatur, Judæ perdito comparetur.

VII. Quod idcirco Dominus, & redemptor noſter loculos habere voluerit, eo quod Eccleſia ipſius loculos habitura eſſet.

VIII. Quod juxta beati Hieronymi documentum, qui ſtipe templi, & his, quæ conferuntur in uſus Eccleſiæ, abutuntur in aliis rebus, quibus expleant ſuam voluntatem, ſimiles ſint ſcribarum & ſacerdotum redimentium mendacium, & ſanguinem Salvatoris.

IX. De unguento, quo mulier corpus Domini (b) *unxit.*

X. De vidua duas (c) *in Gazophylaicum ſtipes mittente, & quid ſit Gazophylaicum?*

XI. Quid reſpectio Domini in Gazophylaicum ſignificet?

XII. Quod Dominus & Redemptor noſter dehonorationem templi ſui fieri non velit, factum ejus demonſtrat, quando flagello adhibito vendentes, & ementes de templo ejecit.

XIII. Quod expoſitio beati Hieronymi valde ſit terribilis, quam digeſſit de expulſione ejusdem templi, quam Dominus & Redemptor noſter mirabilem (d) *fecit.*

XIV.

(*x*) negotium C. M. (*y*) adſtruunt C. M.
(*z*) in C. M. *legitur*: brevitati ſtudendo poſuimus, ſufficientia veſtræ magnitudini fore ſuppliciter flagitamus.
(*a*) 1. Corinth. 10. [*b*] perunxit C. M. (*c*) nummos *addit* C. M.
(*d*) mirabiliter C. M.

XIV. Quod licet Eccleſia Chriſti propter peccata noſtra diverſis temporibus, diverſiſque modis ſæpe expugnata, numquam tamen à Chriſto ſit deſerta.

XV. Quid beatus Hieronymus de his, qui poſſeſſiunculas Eccleſiæ, & ea, quæ in Dei donaria collata ſunt, vertunt in lucrum ſuum, in expoſitione Sophoniæ Prophetæ dicat.

XVI. Quid idem in expoſitione ejuſdem prophetæ ſentiat de his, qui de rapinis & nudatione miſerorum offerunt ſacrificia, & Eleëmoſynis ex iniquitate putant ſe redimere peccata.

XVII. Quid idem doctor in expoſitione Iſaïæ Prophetæ de his, qui plebem ſibi ſubjectam atterunt, & rapina pauperum in domibus eorum eſt, (e) *quando Eccleſiæ opibus abutuntur in delicias, & publicas ſtipes quæ ad ſuſtentationem pauperum datæ ſunt, vel ſibi reſervant, vel filiis diſtribuunt.*

XVIII. Quid ſignificet, quod Dominus & Redemptor noſter templum Hieroſolymitanum ſtatutis temporibus adierit, ibique docuerit, ſigna multa fecerit, & cetera, quæ ſacra teſtantur Evangelia.

XIX. Quomodo Eccleſia Chriſti poſt ejus Paſſionem & Reſurrectionem, & ad cælos Aſcenſionem (f) *per Apoſtolos roborata & propagata, atque fidelium oblationibus ſit ditata, & exornata.*

XX. Quod ad prædicationem beati Petri, (g) *per Apoſtolos Eccleſia in Chriſtum cæpit credere, & creſcere, ac multiplicari & in exordio ſui inchoaverit vota fidelium ſuſcipere.*

XXI. Quod Ananias, ſuáque uxor, pro eo, quod de propriis rebus, quas Deo voverant, aliquid abſtraxerunt, vel (h) *defraudaverunt, horribili morte multati ſunt.*

XXII. Quod Herodes parricida, & ſceleratiſſimus Rex, ut cetera ejus mala omittantur, pro eo quod Sacerdotes Domini interemit eorúmque miniſterium, & ea quæ ad cultum (i) *Domini conſecrata erant, ſurripuit, credatur meruiſſe, & ab angelo percuti, & à vermibus depaſci.*

XXIII. Quod Eccleſia Chriſti per ſucceſſores Apoſtolorum, ſub orthodoxis imperatoribus, & regibus ac principibus, ceteriſque fidelibus ſua vota Deo offerentibus exaltata ſit, ditata, ac ſublimata.

XXIV. Quod multa Sanctorum Patrum Latinorum, atque Græcorum documenta prætermittantur, quæ res Deo dicatas atque ſacratas impune auferri non poſſe teſtantur.

XXV. Quod apertè Canones ſacri auferendarum rerum Eccleſiaſticarum inhibeant audaciam.

XXVI. De duobus Capitulis (k) *Gangrenſis Concilii, quibus Deo oblata accipi, & dari prohibentur.*

XXVII. In calce hujus operis ſit ad Dominum Regem allocutio ſacerdotum humilis atque fidelis.

PRÆFATIO.

IN fine præcedentis libelli nos promiſiſſe meminimus, quod in hujus exordio (*l*) prout Deus poſſe dediſſet, ex Sanctorum Patrum oraculis breviter oſtenderemus, quod templum Domini, quod à Salomone ædificatum, & dedicatum Domino eſt, figura fuerit catholicæ Eccleſiæ per univerſum orbem diffuſæ, & conditor illius Salomon Rex perſonam geſſerit Chriſti, quod quidem nos, Domino favente, adimplere conamur. Salva quippe ſuper hac re ceterorum Sanctorum (*m*) eximiorum Patrum expoſitione, quorum dicta in ſubſequentibus ponenda ſunt, quid venerabilis, & modernis temporibus doctor admirabilis Beda presbyter de ſæpe memorato templo in expoſitione Evangelii Joannis ſentiat, videamus.

CA-

(*e*) & C. M.
(*h*) defraudati ſunt C. M.
(*f*) poſt Apoſt. C. M.
(*i*) domus *addit* C. M.
(*g*) poſt Apoſt C. M.
(*k*) Gangrenſi C. M.
(*l*) *In C. M. ſic legitur*: Templum Domini, quod à Salomone ædificatum & Domino dedicatum eſt, figura fuerit Catholicæ Eccl. per univerſum orbem diffuſæ, & conditor illius Salomon Rex perſonam geſſerit Chriſti, prout Deus poſſe dediſſet ex Sanctorum Patrum oraculis breviter oſtenderemus. Quod quidem nos Domino favente adimplere conamur.
(*m*) & *addit* C. M.

CAPUT I.

" Ait enim inter cetera : Salomon " Rex , qui interpretatur paci" ficus , ipſum redemptorem noſtrum " typicè deſignat. De quo Iſaïas ait (*n*) " *Multiplicabitur ejus imperium , & pacis non* " *erit finis.* Templum quod ædificavit, " Catholica ejus Eccleſia eſt , quam de " univerſis per orbem credentibus, quaſi " de vivis lapidibus , unam ſuæ fidei , " & caritatis compagem , aggregat. Hæc idem Beda (o) dixit.

II.

Ceterum ſciendum eſt , quod Rex noſter pacificus Chriſtus , qui per crucem paſſionis ſuæ (*p*) purificavit omnia , quæ in cœlis , & quæ in terra ſunt , & qui eſt vera pax noſtra , faciens utraque unum , eamdem Eccleſiam ſuam per ſeptem annos , id eſt , per ſeptem dies, quibus omne ſæculum evolvitur in hac mortalitate , ædificat ; quam octavo anno , id eſt , reſurrectionis tempore dedicaturus eſt , quando ſcilicet mortale noſtrum induerit immortalitatem : (*q*) quando electis ſuis dicturus eſt : (*r*) *Venite benedicti Patris mei , percipite regnum , quod vobis paratum eſt ab origine mundi: quia eſurivi , & dediſtis mihi manducare , ſitivi , & dediſtis mihi bibere ; hoſpes eram , & collegiſtis me ; nudus , & operuiſtis me ; infirmus , & in carcere , & veniſtis ad me.* Hanc pro certo benedictionem audituri ſunt , qui in membris Chriſti ſua largiti ſunt Chriſto. Quid ergo putas audituri ſunt hi , qui aliorum largita , & ad honorem Eccleſiæ decorémque , & ad uſus Miniſtrorum Chriſti, pauperúmque receptionem , ac recreationem collata , auferre non erubeſcunt ? Quia ergo valde terribile eſt , quod audituri ſunt , caveant , dum ſibi vivere conceditur , ne pro tamen ſelici benedictione percipiant maledictionem , & illam æternam confuſionem , de qua David Propheta ſe liberandum Dominum (*s*) deprecabatur , dicens : (*t*) *In te Domine ſperavi , non confundar in æternum. &c.*

III.

Confuſiones namque duas eſſe legimus : unam temporalem , per quam omnis peccator pœnitendo (*u*) & lugendo Domino ſe peccaſſe confunditur : alteram æternalem , & ſine fine manſuram , quam hi , qui à ſiniſtris erunt , audituri ſunt , quibus dicetur : (*x*) *Diſcedite* (y) *à me maledicti in ignem æternum , qui paratus eſt diabolo , & angelis ejus.* Qui hanc maledictionem , & æternam confuſionem non pertimeſcit , (*z*) nimis ferrei pectoris exiſtit. Quamobrem filiis Eccleſiæ vigilanter ſatagendum eſt , ut eamdem benedictionem à Chriſto audire , ab amicis , id eſt , pauperibus Chriſti , in æterna tabernacula recipi , & æternæ beatitudinis felicitate valeant ſine fine perfrui.

IV.

Qualiter porro Eccleſia Chriſti ab exordio nativitatis ſuæ cæperit creſcere , dilatari ac propagari , & fidelium oblationibus munerari , in ipſo capite noſtro Chriſto intueamur.

V.

Idem namque caput noſtrum Dominus ac Redemptor noſter Jeſus Chriſtus , qui cum ſit cœli & terræ creator , omniúmque bonorum largitor , oblationes tamen fidelium ſuſcepiſſe non ambigitur , unde erant nummi , quos miſer judas , & non miſerabilis , furabatur , & idcirco non qualiscumque fur , ſed fur ſacrilegus dicitur , qui adeò nummos avare dilexit , ut pro nummis Dominum , & Magiſtrum ſuum proderet ; de quo beatus Auguſtinus in homilia quadrageſima octava Evangelii Joannis ità dicit : " *Ecce inter Sanctos eſt Judas ; ecce fur eſt Judas ; & ne contemnas , fur ſacrilegus , non qualiscumque fur : fur loculorum , ſed Dominicorum ; loculorum , ſed Sacrorum. Si crimina diſcernuntur in foro qualiscumque furti , & peculatûs : (peculatus enim dicitur furtum de re publicâ) & non ſic judicatur furtum rei privatæ , quomodo publicæ ; quanto vehementius judicandus eſt Sacrilegus fur , non undecumque* (a) *tollens , ſed de Eccleſia tollens.* (b)

VI.

Qui aliquid de Eccleſia furatur , judæ perdito comparatur. Nota quod aliquid de

(*n*) Iſai. 9. (*o*) dixerit C. M. (*p*) pacificavit C. M.
(*q*) *addit C. M.* & corruptibile hoc induerit incorruptionem.
(*r*) Matth. 25. (*s*) precabatur C. M. (*t*) Pſalm. 30.
(*u*) & lugendo *omittit* C. M. (*x*) Matth. 25. (*y*) ite maledicti C. M.
(*z*) nimii C. M. (*a*) tollere C. M. (*b*) tollere C. M.

de Eccleſia tollere, furtum eſſe beatus Auguſtinus aſſeveret, & patratorem tanti furti (*c*) ſacrilegum appellet, nec non & Judæ perdito æquiparet.

VII.

Et poſt pauca: *Quare, inquit, loculos habuit, cui angeli miniſtraverunt, niſi quod Eccleſia ejus loculos ſuos habitura erat?* Ecce quibus tanti Doctoris documentis inſtruimur, quia, quod in capite præceſſit, in corpore ejus, quod eſt Eccleſia, videtur impletum. Porro Chriſtum, & Eccleſiam unam perſonam eſſe non neſcimus: & ideo, quæ Eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt, & quæ Eccleſiæ offeruntur, Chriſto offeruntur, & quæ ab Eccleſia ejus tolluntur, procul dubio Chriſto tolluntur. Eſto, erat futurum, ut Eccleſia Chriſti nummos haberet; ſi nummos, utique & prædia, & mancipia, & diverſarum ſpecierum innumera ornamenta: & quod illicitum ſit ea, quæ conferuntur Eccleſiæ, auferri, beati Hieronymi ſcribentis in expoſitione Matthæi Evangeliſtæ verba ità teſtantur.

VIII.

Omnes, inquit, qui ſtipe templi, & his, quæ conferuntur in uſus Eccleſiæ, abutuntur in aliis rebus, quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt ſcribarum & ſacerdotum, redimentium mendacium & ſanguinem Salvatoris. Subtiliter plane, ſagacitérque pertractanda ſunt, ac perpendenda verbi tanti doctoris, & cunctis fidelibus cavendum eſt, ne in his rebus, quæ Eccleſiæ collatæ ſunt, auferendis ſimiles efficiantur Phariſæis, & pſeudo ſacerdotibus, mendacium, ſanguinémque Chriſti redimentibus.

IX.

Scribit etiam idem beatus Hieronymus in expoſitione Evangelii Matthæi, ita: (*d*) *Mittens* (e) *enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. Quod vos putatis perditionem eſſe unguenti, officium ſepulturæ eſt. Nec mirum, ſi mihi bonum odorem fidei ſuæ dederit, cum ego pro ea fuſurus ſim ſanguinem meum. Multi ſanè ſunt hodie, qui Chriſtiani cenſentur nomine, qui ad inſtar Judæ dicere ſolent ſuper his, quæ aut Domino conſecrata ſunt, aut conſecrantur, aut conſecrari decernuntur: ut quid perditio hæc? putantes peditionem eſſe, quæ Eccleſiæ, miniſtriſque ejus ac pauperibus ob amorem Dei ſunt commodata.* Animadverti namque non inconvenienter poteſt, quod ſicut unguentum Mariæ Chriſtus ad officium ſuæ ſuſcepit ſepulturæ, ità nimirum vota fidelium ſuſcipiat ad officium ſanctæ ſuæ Eccleſiæ.

X.

Legimus itaque ſecundum Marcum Dominum Jeſum Chriſtum contra gazophylacium ſediſſe, & quomodo turba jactaret æs in gazophylacium, aſpexiſſe, & viduam duos nummos in gazophylacium mittentem ideo laudaſſe, eo quod omnes ex eo, quod illis abundabat, miſerunt, illa autem de penuria ſua miſerit totum victum ſuum. Quid Gazophylacium ſit, Beda exponente, didicimus: ſcribit enim in expoſitione ejuſdem Marci ità: *Quia ſermone græco φυλάξαι ſervare dicitur, & Gaza linguâ Perſica divitiæ vocantur: Gazophylacium locus appellari ſolet, quo divitiæ ſervantur; quo nomine & arcam, in quâ donaria populi congregabantur ad uſus templi neceſſarios, & porticus, in quibus ſervabantur, appellant.* (f) Habes etiam exemplum de porticibus in Evangelio. (g) *Hæc,* inquit, *verba locutus eſt Jeſus in Gazophylacio docens in templo.* Habes de arca in Libro Regum: (h) *Et tulit Joïada pontifex Gazophylacium unum, aperuitque foramen deſuper, & poſuit illud juxta altare* (i) *ad dextram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo ſacerdotes, qui cuſtodiebant* (k) *oſtia, omnem pecuniam, quæ deferebatur in templum Domini.* Hæc de Gazophylacio Beda dixit.

XI.

Ceterum ſuperius (*l*) diximus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum nummos habuiſſe, ſuámque Eccleſiam ſuo exemplo nummos habituram, & unguentum Mariæ, quæ typum geſtavit Eccleſiæ. Hic autem vota offerentium reſpe-

Q

(*c*) furem addit C. M.
(*d*) Matth. 26.
(*e*) *mittens* hic incipit Cap. IX. C. M.
(*f*) appellabant C. M.
(*g*) Joan. 9.
(*h*) 4. Reg. 12.
(*i*) Juxta altare ingredientibus Domus Domini. C. M.
(*k*) hoſtia C. M.
(*l*) dixerit C. M.

reſpexiſſe, & viduam duo minuta, id eſt, omnia, quæ habebat, in Gazophylacium mittentem laudaſſe. (*m*) Reſpectio namque Domini in Gazophilacium, & quo animo quis quid mitteret, ineffabilis diſcretio, ut nobis videtur, ſignificabat jam Eccleſiam ſuam, quæ eſt corpus ejus, à fidelibus multiplices oblationes accepturam. Et ſi tunc reſpiciendo vota offerentium certo examine diſcrevit, atque approbavit; dubitandum non eſt, quin factum ea de Eccleſia ſua auferre volentium vituperet, (*n*) & damnet.

XII.

Quod autem Dominus & Redemptor noſter violationem & dehonorationem templi ſui fieri nullatenus patitur, monſtrat factum ejus valde admirabile, eo quod flagello adhibito vendentes, & ementes ejecerit de templo, ità dicens: (*o*) *Scriptum eſt: domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.*

XIII.

Hæc illum juxta hiſtoriam feciſſe non ambigimus: ſed ſuper hac re ut oportet, quid (*p*) beatus Hieronymus ſentiat, vigilanter attendamus. Et expoſitionem, quam deſcribit, pariter expaveſcamus, & Domino adjuvante caveamus. *Quotidie*, inquit, *Dominus egreditur templum patris, & ejicit omnes tam Epiſcopos, & Presbyteros, & Diaconos, quam laïcos, & univerſam turbam de Eccleſia ſua, & unius criminis habet vendentes pariter, & ementes.* Item idem in eodem poſt pauca: *Non ſit in domo pectoris noſtri negotiatio, non vendentium, ementiúmque commercia, non domorum cupiditas, ne ingrediatur Jeſus iratus, & rigidus, & non aliter mundet templum ſuum, niſi flagello adhibito, ut de ſpelunca latronum, & domo negotiationis, domum faciat orationis.* Terribilia valde ſunt, quæ à tanto (*q*) auctore dicuntur, & idcirco omnibus ordinibus in Religione Chriſtiana conſiſtentibus præcavendum eſt, ne quidpiam illicitum in templo Dei agendo, à Jeſu irato foras ejiciamur, & templum ſuum, quod propter avaritiam noſtram factum eſt ſpelunca latronum, faciat orationis domum.

XIV.

Quoniam licet Eccleſia Chriſti propter multa peccata, diverſis temporibus, diverſisque modis, à multis ſæpe ſit expugnata, quæ gratulabunda canit: (*r*) *Sæpe expugnaverunt me à juventute mea, etenim non potuerunt mihi.* Hæc (*s*) tamen, qui eam ſuo pretioſo ſanguine redemit, numquam deſerturus eſt, ita ei pollicens: (*t*) *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.*

XV.

Scribit etiam idem Beatus Hieronymus in expoſitione Sophoniæ Prophetæ: (u) *Væ provocatrix & redempta civitas, Columba. Non audivit vocem, & non excepit diſciplinam; Principes ejus in medio ejus, quaſi leones rugientes; Judices* (x) *lupi veſpere, non relinquunt in mane. Illuſtris & redempta Civitas, juxta ſuperiora, perſpicuè Eccleſia intelligitur, quæ vocatur Columba, propter ſimplicitatem multitudinis in ea credentium. Hæc non audivit vocem Domini, neque ſuſcipere voluit diſciplinam: hæc confuſa eſt, quia noluit appropinquare Domino Deo ſuo. Fruſtra enim quis vocem Domini* (y) *ſui audire ſe dicit, & confidere in Domino, quando operibus fidem deſtruit. Hujus Principes ſicut Leones rugientes. Non ambigimus de rugitu leonum, quando viderimus Principes ejus ità in ſubjectos populos detonare, & voce tyrannicâ, rabidiſque conviciis plebem conterere, ut non Paſtorem inter gregem, ſed leonem inter oviculas putes* (z) *frendere. Judices quoque ejus quaſi lupi rabidi, occidentes* (a) *veſpere, & nil relinquentes in mane, non aſpicientes ad ortum Solis, ſed morantes ſemper in tenebris: &* (b) *poſſeſſiunculas Eccleſiæ, & ea, quæ in Dei donaria conferuntur, vertentes in lucrum ſuum, ut non habeant pauperes, quod mane comedant. Qui* (c) *quaſi in nocte, & nullo vidente omnia* (d) *populantur; &, cùm luporum more cuncta rapiant,* ne

(*m*) Hic incipit Cap. XI. C. M.
(*n*) ac damnet *omittit* C. M.
(*o*) Matth. 20.
(*p*) expoſitionem beati Hieron. *legamus* C. M.
(*q*) doctore C. M.
(*r*) Pſalm. 128.
(*s*) hanc C. M.
(*t*) Matth. 28.
(*u*) Sophon, 3.
(*x*) ejus *addit C. M.*
[*y*] Dei *addit C. M.*
(*z*) frendere *omittit* C. M.
(*a*) Cod. M. omittit illa verba: *Veſpere & nil relinquentes in mane.* & legit: Et veſpere non aſpicientes &c.
(*b*) C. M. *omittit*: &.
(*c*) C. M. & quaſi.
(*d*) C. M. *omittit*: omnia.

ne parvos quidem cibos indigentibus derelinquunt.

XVI.

Item idem in Jeremiam Prophetam: (e) *Ut quid* (f) *mibi thus de Saba offertis, & calamum ſuave olentem de terra longinqua? Holocautomata autem veſtra non ſunt accepta, & victimæ veſtræ non placuerunt mibi.* Hoc autem propriè convenit his, qui de rapinis & nudatione miſerorum offerunt Sacrificia, & eleëmoſynis ex iniquitate ſe putant redimere peccata, dicente Scriptura: [g] *Redemptio viri propriæ divitiæ: quæ non de iniquitate, ſed de labore, & juſtitia congregantur.* Item (*h*) in Jeremia Propheta: (*i*) *Hæc dicit Dominus: Judicate mane judicium, & eruite vi oppreſſum de manu calumniantis, ne forte egrediatur, quaſi ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat. Propriè autem ſermo ſit ad domum regiam, ut emendet errorem pœnitudine, ut clementiam Domini conſequatur. Judicate,* inquit, *mane judicium, non in tenebris iniquitatis, ſed in luce juſtitiæ; & eruite vi oppreſſum de manu calumniantis, ut non accipiatis perſonam in judicio; ſed divitibus pauperes opprimentibus, magis apud vos Dei imperium valeat, quam potentia perſequentis. Et ſi,* inquit, *hoc feceritis, nequaquam ſuccendetur* (k) *in vobis ignis furoris mei, nec invenit materiam, quam conſumat.*

XVII.

Item in Iſaia Propheta: (*l*) *Vos enim depaſti eſtis vineam meam: rapina pauperis in domo veſtra. Quare atteritis populum meum?* Manifeſte ad Principes dicitur Judæorum; ſed & ad noſtros Principes referri poteſt, *qui atterunt ſubjectam ſibi plebem, & rapina pauperum in domibus eorum eſt, quando replent theſauros ſuos, & Eccleſiæ opibus abutuntur in delicias, publicáſque* (m) *ſtipes, quæ ad ſuſtentationem pauperum datæ ſunt, vel ſibi reſervant, vel filiis ſuis diſtribuunt.* Cum ergo multa eximiorum Doctorum noſtrorum exempla proferri potuiſſent, propter tædium tamen legentium pauca prolata, atque congeſta ſunt.

XVIII.

Quod autem Dominus Jeſus Chriſtus templum Hieroſolymitanum ſtatutis temporibus adierit, ibíque docuerit, ſigna multa fecerit, illúdque venerandum, atque honorandum docuerit, ſacra teſtantur Evangelia: qui factis dictíſque ſuis atque exemplis manifeſte demonſtravit Eccleſiam ſuam (quæ utique templum (*n*) illud exſiſtit; unde ait Apoſtolus: (o) *Templum Dei Sanctum, quod eſtis vos*) à fidelibus ſuis fore ſanctæ religionis voto frequentandam, ac venerandam: & nihil in ea, vel de ea, niſi quod ad cultum honorémque ejus pertinet, agendum.

XIX.

Quomodo igitur Eccleſia Chriſti poſt ejus paſſionem, reſurrectionem, & ad cælos aſcenſionem, & Spiritûs Sancti ſuper Apoſtolos miſſionem, paulatim creverit, & per Apoſtolos roborata, & propagata, atque fidelium oblationibus ditata, & exornata fuerit, & actus eorumdem Apoſtolorum, & eorum geſta, quæ unusquiſque in provinciis ad prædicandum à Chriſto ſibi commiſſis geſſit, pleniſſimè adſtipulantur.

XX.

Sed quia in præcedentibus de hac re ſatis dictum eſt, ſupereſt nunc, ut de actibus eorumdem Apoſtolorum (*p*) ſuccinctè commemoremus. Petrus verò ait ad illos: (*q*) *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque veſtrûm in nomine Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritûs Sancti.* Et poſt pauca, (r) *Qui ergo* (s) *ſuſceperunt ſermones ejus, baptizati ſunt; &* (t) *appoſitæ ſunt in illa die animæ circiter tria millia. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Fiebat autem omni animæ timor; multa quoque prodigia & ſigna per Apoſtolos fiebant in Jeruſalem, & metus erat magnus in univerſis. Omnes* (u) *enim, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia*

[*e*] C.M. in eodem Propheta.
(*f*) Lib. 2. Cap. 6.
(*g*) Jerem. 6. Prov. 5.
(*h*) idem *addit* C.M.
[*i*] Jerem. 28.
[*k*] ſuccendatur C.M.
(*l*) Iſaiæ 3.
(*m*) & ſtypes C.M.
[*n*] illius C.M.
[*o*] 1, Cor. 3.
[*p*] pauca *addit* C.M.
(*q*) Act. 2.
(*r*) Ibidem.
(*s*) receperunt C.M.
(*t*) adpoſitæ C.M.
(*u*) etiam C.M.

omnia communia. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant illas omnibus, prout unicuique opus erat. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exſultatione, & ſimplicitate cordis, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat, qui ſalvi fierent, quotidie in (x) *idipſum.* Et poſt pauca: (y) *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una. Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri; & gratia magna erat in omnibus illis: neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum* (z) *ac domorum erant inter illos, afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebantur autem ſingulis, prout cuique opus erat. Joſeph autem, qui cognominatus erat Barnabas ab Apoſtolis (quod eſt interpretatum: filius conſolationis) Levites, Cyprius genere, cum haberet agrum, vendidit illum, & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.* Ecce habes, quomodo per prædicationem (*a*) Sancti Petri, & Apoſtolorum, Eccleſia in Chriſtum cæpit credere, & creſcere, ac multiplicari.

XXI.

Ecce etiam habes initium, & originem in Deo offerendis rebus: indubitanter crede, quod in primordio naſcentis Eccleſiæ cœpit eadem Eccleſia vota fidelium ſuſcipere, quorum exemplo laudandi ſunt votorum ac donorum ſuorum ultronei oblatores. Facto vero Ananiæ, & Sapphiræ deterrendi ſunt hi, qui aut ſuorum, aut aliorum votorum exſiſtunt ablatores vel defraudatores. Ipſe quoque Ananias cum Sapphira uxore ſuâ agrum proprium vendidit, ut ejus pretium, ſicut & ceteri faciebant fideles, ante pedes Apoſtolorum poneret: ſed quia de eodem pretio, conſciâ eadem uxore ſuâ, quiddam dedit, quiddam verò retinendo occuluit, uterque Apoſtolicâ auctoritate perculſus eſt. Pro qua re ſicut in eiſdem actibus Apoſtolorum legitur, *Factus eſt timor magnus in univerſa Eccleſia, & in omnibus, qui audierunt hæc.* Si enim de propriis ſuis rebus, quas ad integrum Deo voverant, pro eis, quod inde aliquid abſtraxerunt, vel defraudati ſunt, tam horribili morte multati ſunt: quid putandum eſt de his, qui ea, quæ alii obtulerunt Deo, auferre præſumunt? Hi procul dubio ſecundum verba beati Petri Apoſtoli, non hominibus, ſed Deo mentiri (*b*) convincuntur.

XXII.

Herodes verò parricida, & ſceleratiſſimus Rex, de quo & in iiſdem actibus Apoſtolorum (*c*) legitur, & plenius in libro Egeſippi invenitur, quo regnante natus eſt Chriſtus, cujus etiam ſæviſſimus ingentem parvulorum (*d*) catervam pro Chriſto trucidavit gladius, quia quosdam Sacerdotes necavit, eorúmque miniſterium ſibi ſubripuit, & quia, quæ Deo oblata erant, ſicut in eodem Egeſippi libro legitur, in ſuos uſus convertit, ut cetera ejus mala omittamus, pro tam temerario, & ut ità dixerim, crudeli facto, creditur, quod meruerit & ab Angelo percuti; & à vermibus depaſci, & infelicem miſerámque vitam digna morte finire.

XXIII.

Qualiter denique Eccleſia Chriſti per ſucceſſores Apoſtolorum, paſtores videlicet ejuſdem Eccleſiæ ſub Orthodoxis Imperatoribus, & ut de multis unum ponamus, Conſtantino, necnon Regibus aliis, ac Principibus, ceteriſque fidelibus ſua vota Deo offerentibus, eamque Eccleſiam diverſis donariis incrementantibus, atque ad alta ſublimantibus excreverit, hic enumerare & prolixum eſt, & laborioſum, & huic opuſculo incapabile. Geſta tamen ſingulorum manifeſtant eorum ſtudium, & Imperatorum ac Regum, Principumque, erga cultum divinum amplificandum, & ceterum Chriſtianorum ferventiſſimam devotionem: qualiter memoratam Eccleſiam uſque in præſens tempus honorando exaltaverint, & exaltando honoraverint, atque multifariis donariis divitem effecerint.

XXIV.

(*x*) in ipſum. C. M. (*y*) Act. 4. (*z*) aut C. M.
(*a*) C. M. *legit:* Beati Petri poſt Apoſtolos. (*b*) convincunt C. M. (*c*) Act. 12.
(*d*) duos Herodes in unum confundunt; Patrem, ſub quo Chriſtus natus, filium, à quo deriſus.

XXIV.

Multa ſiquidem Sanctorum Patrum, qui non ſolum latinè, verùm etiam græcè ſcripſerunt, documenta proferri poterant, quæ ob prolixitatem vitandam omittuntur; qui res Deo ſacratas atque dicatas nullatenus impune auferri poſſe teſtantur.

XXV.

Sacri quoque Canones toto orbe venerandi & Sancto Spiritu inſpirante digeſti, immò calamum Sanctorum Patrum, qui eos de ordine & ſtatu Sanctæ Dei Eccleſiæ conſcripſerunt, regente, cum in multis (*e*) auferendarum rerum Eccleſiaſticarum temerariam inhibeant præſumptionem, & tantæ rei temeratores per eam, quæ (*f*) à Chriſto illis collata eſt, percellant poteſtatem: libet de multis brevitatis gratia duo huic ſubnectere opuſculo, & non ſolum hæc duo, verùm etiam unum illorum, ad eorum audaciam, qui hæc, quæ (*g*) præmiſſa ſunt, fecerunt, aut faciunt, aut facere præſumunt, vel facientibus impunitatem promittunt, reprimendam, ſatis abundéque ſufficere poteſt.

XXVI.

Quorum alterum ſub duobus Capitulis, videlicet ſeptimo & octavo in Concilio (*h*) Gangrenſi (*i*) ita legitur: *Siquis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere, vel dare voluerit, præter conſcientiam Epiſcopi, vel ejus*, (k) *cui hujuſcemodi officia commiſſa ſunt, nec cum ejus agere voluerit conſilio, anathema ſit.* Item: (l) *Siquis dederit, vel acceperit oblata præter Epiſcopum, vel eum, qui conſtitutus eſt ab eo ad diſpenſandum miſericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema ſit.* Alterum etiam in decretis Symmachi Papæ (*m*) ita habetur, quod licet quibuſdam aliter videatur, negotio tamen, de quo agitur, & Eccleſiaſticè, & Canonicè evidenter adſtipulatur. Quod ita ſe habet: *Iniquum eſt enim, & ſacrilegii inſtar*, (n) *quæ vel pro ſalute, vel requie animarum ſuarum unusquiſque venerabili Eccleſiæ pauperum cauſa contulerit, aut certè reliquerit, ab his, à quibus maximè* (o) *convenerit ſervari, auferri, & in aliud transferri.* Arbitramur interea, quod his, de quibus, & contra quos agitur, hæc, quæ paucis congeſta ſunt, poſſint ſufficere. Quod ſi hæc parva eis non ſufficiant, neque ſi majora, quæ utique uberiori & prolixiori opere indigent, & perfacile in divinis oraculis inveniri poſſunt, eis ſufficient.

XXVII.

Te quoque, Nobiliſſime & Glorioſiſſime, totoque orbe famoſiſſime Optime Rex, humiles, ac fideliſſimi Oratores veſtri, veſtræque ſalutis amatores certiſſimi ac devotiſſimi, ſuppliciter exoramus, & flexis poplitibus veſtram Excellentiam flagitamus, ut hoc opuſculum, quod propter (*p*) honorem communis Redemptoris noſtri JEſu Chriſti, veſtræque animæ ſalvationem, & regni vobis commiſſi tuitionem, atque in longinquum felicem ejus protelationem, veſtrorúmque hoſtium (*q*) ſuperationem digeſſimus, veſtræ Celſitudinis obtutibus ſit gratum atque acceptum, vobíſque, prolique, ac populo vobis ſubjecto, Domino opem ferente, profuturum; quod non ex cœnoſo fonte jactantiæ, vel cujuslibet præſumptionis elatione emanâſſe, ſed potiùs ex veriſſimæ ſinceriſſimæque fidei integritate, & (*r*) ſacerdotali curam animæ veſtræ incomparabiliter [*s*] gerente auctoritate, collectum atque conſcriptum eſſe, (*t*) non dubiteis. Monemúſque ſalubriter magnitudinem culminis veſtri, ut hæc perpendatis, qualiter Progenitores veſtri, & ditando, & exaltando Sanctam Dei Eccleſiam, regnum hoc longe latéque dilataverint, glorioſúmque ac cunctis in circuitu nationibus terribile, atque Domino ſe protegente inſuperabile fecerint. Quapropter fideliter & humiliter veſtram hortando perſuademus, & perſuadendo hortamur à Deo ſublimatam poteſtatem, ut (*u*) eorum, qui Eccleſias Chriſti dehonoraverunt, & humiliaverunt, rebúſque propriis exſpoliaverunt, nullatenus imitatores, ſed magis Progenitorum veſtro-

[*e*] locis *addit* C.M.
[*f*] *loco* à *habet* C.M. ea.
(*g*) promiſſa C.M.
(*h*) Gangrenſi.
(*i*) Can. 7. Tom. I. pag. 154.
(*k*) cujus C.M.
(*l*) Cap. 8. Tom I. pag. 154.
(*m*) in Synodo III. Cap. 3.
(*n*) ut *addit* C.M.
[*o*] convenerat C.M.
[*p*] amorem C.M.
(*q*) ſuperandorum C.M.
(*r*) Sacerdotalis C.M.
(*s*) gerentis C.M.
(*t*) non dubiteris *omittit* C.M.
(*u*) eorum *omittit* C.M.

ſtrorum, qui eam ditatam atque exaltatam, & diverſis muneribus exornatam ad vos transmiſerunt, exſiſtatis ſectatores; (*x*) & jure cum illis, & cum ceteris fidelibus Deo ſincerè ac devotè ſua offerentibus, ſalvari, & heredes perpetuæ felicitatis mereamini effici. Sancta & Individua Trinitas te, bone Rex, ad profectum & exaltationem, atque defenſionem Sanctæ ſuæ Eccleſiæ per immenſum conſervet, & poſt hujus vitæ lacrymabilem convallem Sanctorum Regum conſortem efficiat. Amen.

[*x*] ut C. M.

CONVENTUS AQUISGRANENSIS (*a*)

Anno Chriſti DCCCXXXVII. Gregorii IV. Papæ XI. Ludovici Pii XXIV. pridie Kalendas Maji.

ACTIO. *Judicium Epiſcopale de ſubjectione Sigemundi Abbatis Aniſolenſis, ejúſque Monaſterii præſtanda Aldrico Epiſcopo Cenomanenſi, ejúſque Eccleſiæ Matri.*

Interfuére Ludovicus Imp. Judith Imperatrix, Carolus filius glorioſiſſimus Rex, Archi-& Epiſcopi, & Proceres infrà nominati.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Temporibus Hludovici piiſſimi Auguſti ſubter inſerta cauſatio vel evindicatio fuit de monaſterio Aniſolæ inter *Aldricum Epiſcopum*, & Sigismundum Abbatem, qui illud tunc tenebat. Nam præfatus Aldricus dicebat, & ſcriptis & teſtibus approbabat, quòd de jure ſuæ ſedis Eccleſiæ præfatum Monaſterium cum omnibus ad ſe pertinentibus eſſe debebat, & ſui anteceſſores illud ex rebus Cenomanicæ (*b*) matris Eccleſiæ magna ex parte fundarant, & ad ipſam matrem Eccleſiam ſubjectum eſſe debebat, & hoc legibus affirmabat. Econtra Sigismundus dicebat, quod proprium Domini Imperatoris eſſe debebat, & non de prædicta Eccleſia: ſed nullam veram authoritatem exinde oſtendebat, niſi tantum unam Epiſtolam, quam Pipinus propter odium Gauzioleni Epiſcopi cuidam ſuo Monacho fecerat, ut illi ſubjectum eſſet, & non Gauzioleno, & hoc propter odium Gauzioleni factum eſſe perſcrutatum eſt, quia quando fuit Pipinus Cenomanica in patria, & de quadam perſecutione inimicorum ſuorum reverſus, per Germanicam Patriam tranſibat, tunc eum præfatus Gauziolenus & ſuus frater Harivius non receperunt, ſed infra Cenomanicam urbem, cum omnibus, quos ſecum ducere potuerunt, ſe recluſerunt, & Dominum Pipinum Regem illuc introire non permiſerunt, ſed damnum ei de ſuis hominibus facere nitebantur, & ſuum pincernam coram eo ſtantem, dum ſua câſtra in vinea Sancti Petri juxta urbem Cenomanicam poſita erant, interfecerunt, & alios homines vulneraverunt. Videns

(*a*) In hoc Conventu duo politica negotia tractanda fuerunt: Primum, quod Ludovicus Auguſtus Filio ſuo Carolo ex Juditha genito aſſignavit Regnum, ejúsque fines ſecrevit à Regnis Pippini & Ludovici fratrum Caroli, quorum & aſſenſus in hanc partitionem Regnorum acceſſit ad Paternam voluntatem.

Biographus Ludovici. Annales Bertiniani & Nithardus. Annales Pithoeani ad annum ſequentem 838.

Alterum de Regni limitibus muniendis contra irruptionem Danorum, qui Normanni vocantur. *Thegani Appendix Lambeciana.*

Nos his miſſis unum judicium Eccleſiaſticum Epiſcoporum de re Eccleſiaſtica repræſentamus.

(*b*) Cenomanum, urbs Epiſcopalis in Gallia, eſt ſub Archi-Epiſcopo Turonenſi: *Mans* nunc dicitur.

dens autem Domnus Pipinus, quòd ibi proficere non potuit, vaſtans totam illam Regionem, pergere cœpit ad Franciam. Tunc in ipſo itinere venit ad ipſum prædictum Monaſterium Aniſolam, & præcepit illis Monachis, ut nullam obedientiam facerent jam dicto Gauzioleno, eò quod ei rebellis eſſet, ſed ſub ſuo mundeburdo, vel ſub ſuâ tantummodo tuitione vel dominatione permanerent. Et tunc eis ac Siebaldo eorum Abbati talem Epiſtolam dedit, quod propter odium, ut dictum eſt, Gauzioleni, & non propter ullam aliam rem aut injuſtitiam factum eſſe liquet. Tunc enim ipſe Siebaldus non fuit auſus ibi remanere, ſed unà cum Pipino uſque in Franciam perexit. Poſtea verò cognoſcens Pipinus, quod injuſtè feciſſet, & propter odium Gauzioleni hoc egiſſet, præcepit filio ſuo Carolo, & jurejurando conteſtatus eſt, ut præfatum Monaſterium redderet Cenomanicæ matri Eccleſiæ, cujus juſtè eſſe debebat, ne aliquod detrimentum ſua anima ex hoc haberet. Et ſic fecit poſtea Domnus Carolus, & Franconi Epiſcopo illud reddidit, atque per præceptum ſuum prædictæ matri Eccleſiæ confirmavit. Multi autem hactenus vivunt, qui Domno Carolo hoc dicere audierunt, qualiter ſuus Pater Domnus Pipinus ei hoc conteſtando facere præcepit. Et quando jam dictum Monaſterium Franconi reddidit, multi vivebant, qui hoc Domnum Pipinum Carolo præcipere & conteſtari audierunt. Iſtam verò rationem pleniter prædictus Aldricus Epiſcopus perſcrutatam apud veridicos homines habebat, & hoc teſtibus veris ac bonis coram omnibus affirmabat. Taliter enim Aldricus & Sigiſmundus altercantes, pervenit ipſa ratio uſque ad Domnum Imperatorem; qui hoc firmiter inquirere præcepit, & veraciter ſibi renuntiare juſſit. Sed antequam ipſa cauſatio ante Domnum Imperatorem veniret, volebant eorum amici & boni homines eos inde pacare & concordare. Sed Aldricus Epiſcopus obtemperabat eorum juſtis petitionibus, & Sigiſmundus non faciebat, ſed quidquid ei juſtè & rationabiliter ſui amici agere ſuadebant, prædictus Sigiſmundus ſpernebat. Offerebat enim ei ſperatus Aldricus Epiſcopus, ut aliquem cenſum ei ex hoc ſolveret, ſicut ſui anteceſſores prædicti Epiſcopi anteceſſoribus faciebant, & per ſuum beneficium illud tenere, & nunquam ei diebus vitæ ſuæ de illo aliquot impedimentum facere volebat, ſed quietè & pacificè unà cum ſuis Monachis eum inibi eſſe permittebat. Offerebat etiam & aliam cauſam prædicto Sigiſmundo, ſuadentibus prædictis amicis, & bonis hominibus, jam dictus Aldricus Epiſcopus, ut ſi hanc non vellet, ſaltem aliam faceret. Permittebat autem ei, duas aut tres villas, quales ſibi eligeret, per ſuum beneficium habere, & ex his nullum ſervitium, aut aliqua dona requireret, ſed quidquid ex his vellet, faceret. His omnibus à Sigiſmundo ſpretis, cœpit ſæpedictus Epiſcopus ſuam juſtitiam ſæpe & rationabiliter quærere, quia plenam & juſtam rationem ſibi in hoc habere videbatur. Præcepit enim juſtitiam hanc inquirere Domnus Imperator Ebroino Pictavienſis urbis Epiſcopo & Rorigoni Comiti, & Altmaro Seneſchalcho Domnæ Judith Imperatricis, & Miſſo Palatino unà cum aliis vaſſis dominicis. Sed dum hæc res ad effectum tunc minimè pervenit propter alias neceſſitates, & hoc Domno Imperatori renuntiatum eſſet, præcepit, ut ante ſe in ſuo Palatio ipſa altercatio finiretur. Tunc ergo juſſit Domnus Imperator, ut haberent ambo eorum auctoritates & teſtimonia Aquiſgrani Palatio ad ſuum placitum, quod ibi tempore quadrageſimali cum Epiſcopis & Abbatibus, & Comitibus, & cæteris fidelibus ſuis habebat, ut ibi pleniter præfixa altercatio finem perciperet. Sed Sigiſmundus jam vocatus, ad ipſum placitum minimè pervenit. Qua de re iterum Domnus Imperator per ſuam Epiſtolam eum vocavit, ut poſt Paſcha veniret. Qui & hoc renuens jam tertiò vocatus minimè venit, neque miſſum aliquem miſit, cur hoc dimitteret. Tunc cernens Domnus Imperator ſuam inobedientiam & contumaciam, expectavit tamen adhuc poſt tertium condictum placitum quindecim dies, ut veniret: ſed cernens eum jam venire non velle, neque ſuam rationem juſtè diffinire, quia minimè hoc rationabiliter & veraciter ſe facere confidebat, & propterea venire ad Placitum nolebat: tunc Domnus Imperator interrogavit ſuos Conſiliarios & Epiſcopos, ſive Abbates & Comites, & reliquos fideles ſuos, quid ex hoc facere de-

deberet, & quale conſilium ex hoc ei darent, & quid de tam inobediente ſuo præcepto facturus eſſet? tunc reſpondentes dixerunt utriuſque ordinis omnes. Vidimus, quod iſte Epiſcopus veſter Aldricus habet ſuas authoritates, & præcepta regalia, tam Genitoris veſtri, quam & aliorum veſtrorum anteceſſorum, videlicet Regum Francorum, in quibus, ut coram nobis relectum eſt, continetur inſertum & Sanctorum Sacerdotum, ac Regum manibus propriis corroboratum, quod monaſterium Aniſolæ, unde agitur hæc juſtitia, Cenomanicæ matri Eccleſiæ traditum fuit, & ab Epiſcopis ejuſdem matris Eccleſiæ conſtructum & ornatum, atque legibus poſſeſſum. Habet etiam præfixus Epiſcopus, quos videmus & audimus, ſuos teſtes veros & bonos, qui has authoritates firmas, & veras eſſe teſtantur, & jurejurando, quæ dicunt, affirmant. Inſuper teſtantur, quod infra legitimo tempore prædicta mater Cenomanicæ civitatis Eccleſia veſtituram legitimam habuiſſet de prædicto Monaſterio, & adhuc triginta anni non ſunt tranſacti, quòd ex eo legitimam veſtituram habuit, & propterea inde fuit modò alienatum, quod Franco Epiſcopus prædictæ Eccleſiæ ſuo propinquo Adalghyſo illud impetraverit, ut pro illa regalia ſervitia, & itinera faceret, quæ ille pro ſua infirmitate & ſenectute facere non valebat. Affirmant etiam eundem Franconem aliquas villas, & quoſdam vaſallos, caſatoſque, ut nominant, ex præfixo monaſterio ad ſuum opus, dum ad vixit retinere, ſed illis ambobus defunctis non fuit ad præſens Epiſcopus ejuſdem ſedis qui Dominum Imperatorem Hludovicum ex hoc interpellaret ad tempus; & ſic datum eſt alio, & tali occaſione ſublatum eſt de præfixa ſede. Sed & hoc, quod iſti Monachi dicunt, quod veſtrum proprium eſſet, prædicti teſtes Aldrici Epiſcopi, per eorum authoritates, & per vaſallos veſtros, & alios veridicos, & bonos homines affirmant non eſſe. Dicunt etiam, ſi veſtrum proprium eſſet, res ipſius Monaſterii ſecundùm legem ſalicam, aut Ribuariam tuerentur, ſicut alia loca, & res, quæ de veſtro ſunt proprio, faciunt, & mancipia non partirentur, ſicut de aliis locis & rebus, quæ de veſtro ſunt proprio, in illa regione eſt conſuetudo facere. Sed de iſtis cauſis in rebus Sancti Carilephi ſicut in propriis Domini Imperatoris obſervare apud eos eſt conſuetudo, nihil unquam conſervatum fuit; & pro iſtis cauſis affirmant & defendunt jam dicti teſtes ſæpedictum Monaſterium non veſtrum proprium aut alicujus eſſe, ſed de jure Cenomanicæ matris Eccleſiæ, de cujus rebus eſt fundatum, illud eſſe affirmant, quod & rationabiliter & legibus ut nobis videtur, facere poſſunt. Teſtantur etiam ſupra memorati teſtes, quod omnes Epiſcopi, qui in prædicta civitate, & in jam dicta ſede à tempore Sancti Innocentis Epiſcopi ſecundi, ſucceſſoris videlicet Sancti Victurii, & à tempore Sancti Carilephi confeſſores eximii fuerunt, prædictum Monaſterium ſubjectum habuiſſent, exceptis duobus. Quod propter prædictum odium, & pro aliqua negligentia veraciter factum eſſe inquiſitum eſt. Teſtantur etiam, quod plus ad jus, & ſubjectionem prædictæ matris Eccleſiæ præfatum Monaſterium pertineat quàm ad veſtrum proprium, aut ad aliam aliquam cauſam, & hoc, ſi aliqui teſtes contra ſe venerint, falſos eos, qualiter præceperitis, facere poſſe teſtantur, firmiterque affirmant. Supra dicta verò ratione hanc juſtitiam diligentiſſimè ventilatam, rei veritatem cognoſcentes, pleniter & rationabiliter legis Divinæ & mundanæ nos utriusque ordinis veſtri fideles authoritate inſtructi & plena ratione ſuffulti, judicamus, voſque hortamur, ut ei auferatur, qui vobis inobediens extitit, & ad veſtrum placitum non ſolùm ſemel, aut bis, vel ter vocatus venire contempſit, quia de ſua abſentia culpabilis, & convictus eſſe cognoſcitur, & ei veſtra authoritate, noſtroq; judicio reddatur præfatum monaſterium, qui vobis inobediens non fuit, nec ad placitum venire renuit, ſed ſemper præſens cum ſuis authoritatibus, & nobilibus teſtibus affuit, & hoc pleniter & legaliter approbare eſt paratus, quod ſuæ ſedis Eccleſiæ præfatum monaſterium cum omni integritate, ut reddatur judicamus. Quidam autem eorum dixerunt. De nobis ipſis aliter judicare non poſſumus, quòd ſi aliquis noſtrum licet nemine quærente, aut aliqua cauſatione pulſante, vocatus ad veſtrum placitum venire contempſerit, ni infirmitas, aut legitima ſomnis(a) eum detinuerit, & ſi ali-

(a) Saumnuß mora impedimentum juſtum.

ſi aliqua ſomnis, aut infirmitas eum detinuerit, ni ipſe ſuum advocatum, aut ſuam excuſationem rationabilem ad vos miſerit, juſtè & plena ratione perdere debet unusquisque noſtrum, quod de veſtro habet. Et propterea ſicut & de nobis, ſic & de illo judicamus, quia neutrum fecit, nec ipſe venit, nec mandare ſtuduit, cur illud dimiſit. Sed ſicut iſti homines qui præſentes adſtant, id eſt, Hagano, & Benedictus, & alii dicunt, & affirmare volunt qualitercunque vobis placuerit, ſive ſi aliquis ex vobis aliter dixerit, ſingulare certamen cum eo præliari; ſive in judicio, ſi vobis placuerit, ſeu cum Sacramento verum facere nullam ob aliam cauſam præfatum Sigismundum remanſiſſe, neque propter infirmitatem, neque propter aliam neceſſitatem, niſi, quod venire, ne convinceretur, noluit, quia nulla n juſtitiam, neque aliquam juſtam aut rationabilem cauſam prædicta quæſtione ſe habere confidebat. Et hæc prædicti homines quotidie ante vos, & ante nos, & reliquos fideles veſtros clamant, & approbare, ſicut prædictum eſt, vel qualiter vos placuerit, & eis præceptum fuerit, volunt. Et hoc ſæpiſſime publiciter in hoc palatio eſt acclamatum, & perquiſitum nobis, cæteris fidelibus veſtris audientibus, ſed nemo eſt, qui eis contradicere aut reſiſtere velit, ſed plus dicunt omnes eos veritatem dicere. Quod & veriſimile nobis eſſe videtur. Sic vos jam quindecim dies per aliud placitum vel tertium ei conceſſum expectantes, neque ſuum advocatum, aut ſuas authoritates miſit, neque ullam excuſationem de ſe vel ſuo contemptu facere noluit. Idcirco de ſua abſentia vel contumacia jam convictum atque damnatum eum eſſe legibus judicamus, ità, ut nec ejus vox ampliùs de hac cauſa audiatur. Et ut hoc, quod dicimus, & judicamus authoritate Canonum, & legis pleniùs confirmemus, precamur, ut nonnullæ ſententiæ ad hoc pertinentes Canonum, & legum ante vos legere jubeatis. Et tunc publicè coram omnibus recitatæ hæ ſententiæ Canonum & legum.

Excerptum ex Decretis Papæ Bonifacii. Capitulo III.

" Manifeſtum eſt confiteri eum de " crimine, qui indulto & delegato judi" cio purgandi ſe occaſione non utitur. " Nihil enim intereſt, utrum in præſen" ti examine omnia, quæ dicta ſunt, " de eo comprobentur, cum ipſa ab" ſentia pro confeſſione conſtet.

Item ex Decretis ejuſdem Bonifacii Papæ.

" Nulli dubium eſt, quod reus ju" dicium nocens ſubterfugit, quemad" modum ut abſolvatur, qui eſt inno" cens, quærit. Confitetur enim de om" nibus, quisquis ſe ſubterfugere judici" um dilationibus putat.

Item ejusdem cujus ſuprà.

" Cavendum eſt, ut ſi quis adeſſe " neglexerit, dilationem ſententiæ de " abſentia non lucretur; ſed quæ ma" le pullulaſſe noſcuntur, radicitus evel" lantur & emendentur.

Ex Decretis Cœleſtini Papæ.

" Non caret enim ſuſpicione, qui " ad judicium venire contempſerit, & " purgari ſe diſtulerit, quia ipſa abſen" tia ſua eſt comprobatio. Inſuper occur" ret veritas, ſi falſitas diſplicet. Meri" tò namque cauſa nos reſpicit, ſi ſilen" tio faveamus errori. Ergo corripian" tur, qui hujusmodi ſunt modis omni" bus, ut veritas eorum verſutiis non " ſopiatur, ſed aſtuta eorum cavillatio " aptiſſimè, & prudenter omnibus ma" nifeſtetur, & emendetur, atque re" ſtituatur, quod hactenus occultum & " neglectum fuit.

Item excerptum ex decretis Papæ Innocentii.

" Veritas ſæpius exagitata magis " ſplendeſcit ad lucem & pernicies revo" cata in judicium graviùs condemna" tur. Nam fructus Divinus eſt juſtitiam " ſæpiùs recenſeri, & errata corrigere, " ablata reſtaurare. Nec otioſa ergo Do" minus judex noſter in nobis eſſe pati" tur, quæ exercenda donavit.

Sequentia verò Capitula ad eandem rationem pertinentia à ſapientibus Comitibus & Scabinis Dominicis ſunt prolata, & per judicium coram omnibus ſunt recitata.

Hæc

Hæc Capitula, quæ ſubſequuntur, de Lege Romana ſunt aſſumpta.

Imperator Valentinianus inter cætera Firmino præfecto, & Patricio data. Si quis pulſatus in judicio adeſſe noluerit, poſt ſecundam aut tertiam conventionem ſciat ſe contumacis ſententiam ſubiturum, id eſt, ut quidquid, ſi fuiſſet in judicio, addicendus erat petenti Litigatori, quaſi victus exolvat. Data VII. Kal. Maji. V. C. Conſ.

Quinque Capitula de effectu ſententiarum, & finibus litium Pauli ſententiarum. Lib. V. *Quicumque tribus authoritatibus judicis conventus, aut trinis literis vel tribus edictis ad judicium fuerit provocatus, aut uno pro omnibus peremptorio, id eſt, quod cauſam extinguit, fuerit evocatus, & præſentiam ſuam apud eum judicem, à quo ei denuntiatum eſt, exhibere non voluerit, adverſùs eum quaſi in contumacem judicari poteſt; quinimmo nec retractari per appellationem negotia poſſunt, quoties in contumacem fuerit judicatum.*

Item Theodoſius Libro quarto de ſententiis ex periculo recitatum.

Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius A. A. A. Clearcho Præfecto. Quidquid præſentibus partibus in cauſis fuerit ordinatum, habebit pleniſſimam firmitatem, nec poterit immutari. Data. Kal. April. Honorio VIII. & Boëtio Conſſ.

Sequitur Sententia de eadem Lege Romana, de libro Pauli aſſumpta.

Si enim judicibus talia conceduntur, quanto magis rebus, & imperatoribus fræna & loca ampliora & latiora relaxantur, quoniam de crimine Majeſtatis graviùs judicantur rei & incriminati, quàm alterius alicujus generis ſæcularis: quia honor capitis decus eſt aliorum membrorum. Porrò, quia omnia membra ſequuntur caput, ſcilicet ut in comparatione prædeceſſorum noſtrorum, more videlicet antiquorum, loquamur, ſicut ab illis non ſemel aut bis vel ter, ſed perſæpe firmatum & definitum eſſe legimus, dehonoratio & deſpectio ſeniorum, & Magiſtrorum & contumacia eorum contumelia eſt ſubditorum, & juniorum: & honor & exaltatio atque benevolentia, & obedientia ſeniorum, & Magiſtrorum honor, & exaltatio eſt ſubditorum & juniorum, quia & illi ab iſtis, & iſti ab illis mutuò foventur, & exaltantur, & honor Regni & populorum ampliatur, & vis atque juſtitia eorum creſcit, & populus ſalvatur & exaltatur. Si quis autem contra hæc inire, aut aliqua machinatione aliquid agere præſumpſerit, damnatus in omnibus & ab omnibus interius externuque ſententia ultionis feriatur, ne in poſterum quisquam talia agere præſumat, & ſi quis facere tentaverit, ſimiliter damnetur; & ultionis ſententiam non effugiat.

Item unde ſupra, ſi quis ad placitum venire diſtulerit.

Si quis ſubterfugiendo placitum huc illucque vadit, & ad placitum venire diſtulerit, & maximè ſi vocatus à judicibus fuerit, omnimodis providendum eſt, ne quærens ſuam juſtitiam pro tali occaſione perdat, ſed quaſi convictus ille, qui ad placitum venire diſtulerit, item culpabilis, & convictus de ſua abſentia judicetur, & deinceps hoc recuperare non valeat ſed magis metallis, & aliis pœnis deputetur, ne ampliùs quisquam talia agere præſumat & ille de ſua verſutia & abſentia viciſſe non lucretur, neque ſubterfugiſſe gaudeat, neque ſuam juſtitiam perdat. Data IX. Kal. Maji.

His & aliis authoritatibus Sanctorum Patrum, & Canonum & Legum rationabiliter inſtructi judicavimus, & iterum judicamus, ut Aldrico ſæpedicto Epiſcopo jam dictæ res, qui ſemper pleniter inſtructus præſens adfuit, & nunquam ad ſuam juſtitiam comprobandam defuit, veſtra authoritate, veſtroque judicio reddantur. Etſi talis firmitas ex hoc facta ſit, quæ in poſterum appareat, nunquam deinceps de hoc prædicta Eccleſia ſibi commiſſà aliquod damnum aut ſcandalum, aut ullam cauſationem patiatur. Etſi aliquis, quod non credimus, ex hoc deinceps aliquam propulſationem, aut cauſationem ei facere voluerit, aut ſuis ſucceſſoribus, evindicare non valeat, nec ejus vox penitùs audiatur, qui hoc facere tentaverit, ſed hoc judicium, quod modo agitur, ratum futuris maneat temporibus, & veſtra redditio firma, & ſtabilis permaneat. His taliter peractis hoc diviſimus.

Tunc Dominus Imperator coram reddidit Aldrico Epiſc. præfixo per eorum judicium plena authoritate Monaſterium Aniſolæ, in quo Dominus Carilephus corpore requieſcit, ad jus Cenomanicæ,

matris

matris Eccleſiæ, cui præfatus Epiſcopus præerat, futuris temporibus poſſidendum, & Miſſos ei dedit, qui ei inde plenam veſtituram facerent, Fulconem ſcilicet Comitem palatii, & Arduinum & Gaufridum Comites & Folcrandum Vaſſum Dominicum, qui poſtea ſicut Dominus Imperator eis juſſit, plenam & legalem veſtituram per cloccas & oſtia ſenioris ipſius Monaſterii Eccleſiæ, in qua etiam Sanctus Carilephus corporaliter requieſcit, & per portas ipſius monaſterii jam dicto Aldrico Epiſcopo multis coram teſtibus in ipſo monaſterio ſolemniter fecerunt. Hoc autem factum eſt anno incarnationis Dominicæ DCCCXXXVIII. (c) Indictione II. & anno Imperii prælati Domini Hludovici piiſſimi Imperatoris XXV. Anno ordinationis ſæpedicti Aldrici Epiſcopi ſexto. pridie quoque Kalendarum Majarum Aquisgrani palatio prædictum judicium eſt actum, & in ipſa die ipſa ratio à præfixo Imperatore legibus eſt adimpleta, & plena ratione peracta. Propterea ergo hoc memoriale conſcribere libuit, ut ſi aliqua altercatio deinceps exorta fuerit, qualiter hæc res acta ſit, per hoc memoriale declaratum appareat, ut ſi aliquis ex hoc aliquam querelam facere tentaverit, evindicare minimè valeat. Actum atque conſcriptum eſt hoc memoriale Aquisgrani palatio Kal. Maji in Sacrario Sanctæ Mariæ, regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum. Hæ verò chartæ & hæc præcepta publicè relecta, & recitata ſunt ante Dominum Imperatorem, & Drogonem ejus fratrem, & Archicapellanum, ſive etiam ante ſuos Miſſos, quos Domnus Imperator ad hanc cauſam audiendam, & diſcernendam conſtituit, ſeu ante conſcriptos Epiſcopos, & Comites & miniſtros & judices, quando hoc judicium in præſcripto palatio judicatum eſt, & quando præfatum Monaſterium ad jus præfixæ Cenomanicæ matris Eccleſiæ eſt legibus redditum, & ſupradicto prætextu evindicatum id eſt.

I.

Traditio Sancti Carilephi, quam fecit Sancto Innocenti Epiſcopo per licentiam & conſenſum Childeberti Regis.

II. Charta commendationis, qualiter ſe Dominus Carilephus per licentiam ſui Abbatis, exhortante Domino Avito, unà cum ſuis monachulis ſubdidit Eccleſiæ civitatis, & in manus Sancti Innocentis Epiſcopi duabus vicibus ſe tradidit.

III. Precaria, quam S. Carilephus accepit à S. Innocente de eadem re.

IV. Præceptum Childeberti Regis, quod juſſit facere ſuper traditionem Sancti Carilephi, & ſuper precariam, quam ipſe Sanctus Carilephus accepit à Sancto Innocente.

V. Charta Donationis de rebus & villulis, & auro, & argento, & veſtimentis tam Eccleſiaſticis, quàm & aliis, ſive libris & crucibus, & capſis, & reliquiis Sanctorum multorum, quæ Dominus Innocens in adjutorium ad monaſterium Aniſolæ conſtruendum & ornandum Domino Carilepho, & ſuis monachulis per Scripturam tradidit.

VI. Charta de conventionibus Sancti Innocentis & Sancti Carilephi miræ magnitudinis conſcripta, & à quindecim Epiſcopis firmata, ut eorum conventiones nullo modo irritæ fierent, ſed per omnia ſtabiles permanerent.

VII. Precaria, quam Sanctus Domnolus Epiſcopus Abbati ſuo Gallo fecit de Monaſterio Sancti Carilephi.

VIII. Præceptum, quod Chilpericus Rex Sancto Domnolo Epiſcopo fecit, & ſuo Abbati Gallo de Monaſterio Aniſolæ.

IX. Præceptum emunitatis, quod fecit Chilpericus Rex Sancto Domnolo Epiſcopo de monaſterio Aniſolæ, & de omnibus villulis & rebus ad eum pertinentibus.

X. Precaria, quam Hadoindus Epiſcopus de Monaſterio Sancti Carilephi Sigramno Abbati fecit.

XI. Præceptum, quod Rex Chlotarius Haduindo Epiſcopo, & Sigramno Abbati de Monaſterio Aniſola fecit.

XII. Præceptum emunitatis, quod fecit Chlotarius Rex Haduindo Epiſcopo de Monaſterio Aniſola, & de omnibus villulis & rebus ad illum pertinentibus.

XIII. Precaria, quam Dominus Berarius Epiſcopus de Monaſterio Sancti Carilephi Ibboleno Abbati fecit.

R 2 *XIV.*

(c) Contendit Eckhartus *Tomo II. rerum Francicarum Lib.* 29. *pag.* 299. annum 837. reponendum eſſe pro anno 838, quia eo anno concurrit annus Ludovici Auguſti XXV, ſi primus ejuſdem Imperii annus computetur à Januario 814. quo Carolus M. obiit.

XIV. Præceptum Dagoberti Regis ſuper precariam Ibboleni Abbatis, quam à Domino Berario Epiſcopo de Monaſterio Aniſola accepit.

XV. Præceptum emunitatis, quod fecit Dagobertus Rex Domino Berario Epiſcopo de Monaſterio Aniſola, & de omnibus villulis & rebus ad illud pertinentibus.

XVI. Precaria, quam Gauziolenus Epiſcopus de Monaſterio Sancti Carilephi Didoni Abbati fecit.

XVII. Præceptum Chilperici Regis, quod fecit Gauzioleno Epiſcopo, & Subaldo Abbati ſuper precariam eorum de Monaſterio Aniſola.

XVIII. Præceptum Chilperici Regis ſub emunitatis tuitione Cenomanicæ Sedis Eccleſiæ factum Gauzioleno Epiſcopo. Simul & Confirmatio in hoc ipſo præcepto continetur, quam fecit ſuper precariam prædictus Rex Gauzioleno memorato Epiſcopo, & Didoni Abbati ſuo.

XIX. Præceptum emunitatis, quod fecit Theodoricus Rex Berario Epiſcopo de cellulis, & villulis ſui Epiſcopii, & nominatim de Monaſterio Aniſola.

XX. Præceptum emunitatis, quod fecit Dagobertus Rex Epiſcopo Herlemundo de cellulis & villulis, de ſuo Epiſcopatu, ubi & monaſteriolum Aniſola commemorat, & ſuæ Sedis Eccleſiæ eſſe affirmat.

XXI. Monumentum de vita Sancti Innocentis Epiſcopi.

XXII. Exemplar de vita & actibus Sancti Turibi Epiſcopi.

XXIII. Præceptum, quod fecit Dominus Carolus Franconi Epiſcopo, quando ei monaſterium Aniſola per judicium, & plenam authoritatem reddidit, & ſuæ ſedis Eccleſiæ confirmavit, ſicut in eo continetur inſertum.

XXIV. Præceptum, quod fecit Dominus Hludovicus Imperator Franconi Epiſcopo de mancipiis Sanctæ Mariæ & Sancti Carilephi, in quo continetur monaſterium Aniſolæ ſubjectum eſſe debere Cenomanicæ matri Eccleſiæ.

XXV. Præceptum, quod fecit Dominus Carolus Franconi Epiſcopo, quando ei conceſſit ut hoſtes, & itinera nulla faceret, ſed Adalghiſus ſuus propinquus omnia regalia ſervitia pro eo faceret, & per licentiam Franconis aliquam partem Abbatiæ Sancti Carilephi teneret, & poſt obitum Adalghiſi ad jus & regimen Cenomanicæ matris Eccleſiæ abſque ulla contradictione reverteretur, ſicut in eo continetur inſertum.

HUic judicio & redditioni interfuere ſubter inſerti viri. Judith Imperatrix, Karolus Glorioſiſſimus Rex, Drogo Archi-Epiſcopus atque Archi-Capellanus, Autcarius Archi-Epiſcopus, Hadaboldus Archi-Epiſcopus, Amaluuinus Archi-Epiſcopus, Ajulphus Archi-Epiſcopus, Rataldus Epiſcopus, Ecardus Epiſcopus, Erardus Epiſcopus, Ebruinus Epiſcopus, Wiliricus Epiſcopus, Albericus Epiſcopus, Ghefridus Epiſcopus, item Albericus Epiſcopus, Simeon Epiſcopus, Ercanradus Epiſcopus, Jonas Epiſcopus, Vuiladus Epiſcopus, Aſigaudus Epiſcopus. Adalardus Comes, Radulphus Comes, Bonefacius Comes, Adalbertus Comes, Vuarinus Comes, Herbertus Comes, Audulphus Comes, Stephanus Comes, Rainaldus Comes, Gillebertus Comes, Landricus Comes, Gerardus Comes, Abbo Comes, Teoto Comes, Poppo Comes, Erminus Comes, Anfredus Comes, Adalgarius Comes, Gebuinus Comes, Tetghildus Comes, Froandus Comes, Ardoinus Comes, Rumaldus Comes, Herloinus Comes, Hungarius Comes, Theodoricus Comes. Ricboto Abbas, Hludovicus Abbas, Stolido Abbas, Hilduinus Abbas, Burchardus Abbas, Lamtramnus Abbas, Godolricus Abbas, Daniel Abbas, Georgius Abbas, Elmeradus Abbas, Vuaringarius Abbas, Aldricus Abbas, Eribertus Abbas, Tethaldus Abbas, Marcoardus Abbas, Humbertus Abbas, Eginardus Abbas. Fulco Vaſſus Dominicus & Comes Palatii, Ragenarius Vaſſus Dominicus & Comes Palatii, Teutfridus Vaſſus Dominicus, Adalelmus Vaſſus Dominicus, Hericus Vaſſus Dominicus, Engiſcardus Vaſſus Dominicus, Diſo Vaſſus Dominicus, Franco Vaſſus Dominicus, Theoto Vaſſus Dominicus, Folcradus Vaſſus Dominicus, Bernuinus Vaſſus Dominicus, Evrardus Vaſſus Dominicus, Salaman Vaſſus Dominicus, Egibertus Vaſſus Dominicus, Vuinitmarus Vaſſus Dominicus, Vuitbaldus Vaſſus Dominicus, Radulphus Vaſſus Dominicus, Gunzo Vaſſus Dominicus, Odocricus Vaſſus Dominicus, Cadilo Vaſſus Dominicus, Letri-

Letricus Vaſſus Dominicus, Nantarius Vaſſus Dominicus, Robertus Vaſſus Dominicus, Iſaac Vaſſus Dominicus, Hugo Vaſſus Dominicus, Dagobertus Vaſſus Dominicus, Ebruinus Vaſſus Dominicus, & reliqui innumerabiles, quorum nomina propter prolixitatem hic non inſerimus.

Baluz. Libro III. Miſcellaneorum edit. Paris. 1580. *à pag.* 114. *ad* 130.

Baluzius *eodem Tomo III. Miſcellaneorum* refert aliam chartam Ludovici Auguſti, & judicium Epiſcoporum fere omnium, qui Aquisgranenſi Placito bujus anni ſubſcripſeront pro Monaſterio Aniſolenſi ſubjecto Eccleſiæ Cenomanenſi, ejúsque Epiſcopo Aldrico. Etſi enim in ea charta dicatur hæc *Confirmatio* ſubjectionis ejus Monaſterii ſub Eccleſia Cenomanenſi facta fuiſſe anno DCCCXXXVIII. in Cariſiaco Palatio in principio chartæ, & in fine dicatur hoc judicium Epiſcopale *factum fuiſſe VIII. Idus Septembris anno Imperii Ludovici XXV. Indict. I. Aquisgrani Palatio Regio:* attamen Eckhartus corrigendum putat, & reponendum annum 837. pro 838. nam illi non huic coincidit annus 25. Imperii Ludovici Pii, adde idem Ludovicus VIII. Idus Septembris non fuit Aquisgrani, ſed Cariſiaci, ut omnes coævi Scriptores teſtantur: ergo pro Aquisgrano reponendum Cariſiaco. Idem loc. citato Eckhart *Tomo II. pag.* 302. 303.

Non obſtantibus his Regiis Confirmationibus bujus Monaſterii, ſubjecti Eccleſiæ & Epiſcopo Cenomanenſi ſtatus mutatus fuit: nam ſub Carolo Calvo in Synodo apud Bonoilum anno 856; dein anno 862. in Synodo Juſtenſi, poſtremo in Vermeria Palatio anno 864. hoc Monaſterium Eccleſiæ Cenomanenſi ſubtractum fuit, ut *Baluzius* in nova collectione Conciliorum prolatis Canonibus oſtendit.

HLUDOVICUS

IMPERATOR

Confirmat Jus ALDRICI, Cenomanenſis Epiſcopi in Monaſterium Aniſolenſe, & Judicium Optimatum ſuorum contra Præcepta, quæ Monachi de Monaſterio Aniſolæ attulerunt coram eo, quando contra Aldricum Epiſcopum de prædicto Monaſterio, in rationes venerunt.

QUando *Aquisgrani Palatio*, anno Imperii Domini Hludovici Piiſſimi Auguſti XXV. coram eo & Principibus ſuis, tam Eccleſiaſticis, quam & ſæcularibus in generali Conventu querela de monaſterio Aniſolæ & rebus ſuis inter Aldricum Cenomanicæ Urbis Epiſcopum, & Sigemundum ejuſdem Monaſterii Abbatem agebatur & diligentius ſcrutabatur, atque jam dictus Pontifex inter reliqua inſtrumenta Chartarum, & Præcepta regalia, unum præceptum, quod Dominus Carolus facere juſſit, ſua videlicet propria manu roboratum, & anulo ſuo ſubter ſigillatum, per quod ipſe jam dictum Monaſterium Franconi Epiſcopi (*a*) Eccleſiæque ſibi commiſſæ reddidit; & Monachi prædicti Sigemundi quoddam præceptum de electione eorum, ut de ſemetipſis haberent licentiam eligendi Abbatem, quod dicebant juſſu Domini Hludovici Piiſſimi Imperatoris eſſe conſcriptum, ad quod reſpondit Dominus Imperator: " Si ego hoc præceptum fieri " juſſi, neſciebam, quod prædictum Mo" naſterium de Epiſcopio Cenomanico " eſſet, & ignorabam, quod Pater meus " illud ibi per ſuum præceptum redderet. " Sed quia vos & pares veſtri hoc mihi " celaſtis, & per fraudem & malum in" genium facere ſuaſiſtis; idcirco ipſum " præceptum, quod mihi præcipere fieri " dicitis, veſtro mendacio infirmatur, " quia cauſa, ubi fraus intercedit, non " valet, ſed magis reproba efficitur, & " ideo veſtrum præceptum ſtare non pote" rit, quia veſtro mendacio, & veſtra " fraude funditus deſtruitur. Si enim " nos unam vobis tantum electionem con" ceſſimus, ipſam citò finitam eſſe cog" noſcimus, quia Sigemundum, quem " vobis Abbatem elegiſtis, memoratum " Monaſterium ſua culpa perdidit, quia " nobis inobediens & infidelis extitit.

 Hæc

(*a*) *lege*: Epiſcopo.

" Hæc taliter prædictus Dominus Imperator agens, interrogavit cunctos circumſtantes, quid ſuper hac re eis rectius videbatur. Qui reſpondentes dixerunt, tam Epiſcopi, quam Abbates, etſi Comites & reliqui omnes: Hæc poſteriora præcepta, quæ iſti Monachi afferunt, non poſſunt deſtruere anteriora, quæ Aldricus Epiſcopus, & Eccleſia ſibi commiſſa habet; ſed anterioribus credendum eſt, & poſteriora, quæ fraude & malo ingenio impetrata fuerunt, infirmantur, & ſtare non poſſunt, quia actio, qua in quibuscunque negotiis fraus interceſſerit, non valebit. Et ut ratione & lege firmentur, ea quæ teſtamur, aliqua *ex Authenticis noſtris* vobis teſtimonia indicantes proferimus. Conſtitutum eſt à S. Patribus, & bonis Imperatoribus & Lege decretum, ut quidquid falſa petitio à Principe obtinuerit, quia fraus intervenit, non valebit. *Item alibi:* Quæcumque contra jus conſcripta fuerint, non valebunt, quocunque modo fuerint impetrata. *Item alibi:* Qui falſa Principum præcepta detulerint, puniantur. *Item alibi:* Dolus malus eſt, cum aliter agitur, aliud ſimulatur. *Item alibi:* Qui dolum, vel metum adhibuit, ut res ad alium tranſiret, de doli actione tenebitur. *Item alibi:* Dolus malus eſt, ſi per falſitatem voluerit quis prius definita convellere. *Item alibi:* Redintegrandum eſt à præſentibus Judicibus, & in ejus, unde abſceſſit poteſtate revocandum, quod quâcumque conditione temporis, aut dolo, aut captivitate, aut virtute majorum, timore faciente deperierit. *Item alibi:* Quidquid vera, ſeu falſa petitio à Principe obtinuerit, quia fraus interceſſit, non valebit. Magna fraus fuit, quoniam Monachi prædicti memoratum Monaſterium de jure Cenomanicæ Sedis Eccleſiæ eſſe ſciebant, quia non ſunt adhuc XXX. anni, quod à Pontificibus memoratæ Sedis poſſeſſum eſt, & hæc celantes vobiſque mentientes præcepta ſibi ſine conſenſu prædictæ Sedis Pontificis, cui juſtè debetur, facere ſuadebant. Et hoc juſtum eſt, ut ſi aliquis laicorum hoc feciſſet, ut magnum detrimentum ſuſtineret; ſed & pro certo judicaretur illi, ut capitali ſententia puniretur. Sed quia non laici, ſed jam dicti Monachi hoc fecerunt, dignum eſt, ut ita coerceantur, ne alii Monachi deinceps talia agere præſumant. " Propterea nonnulli præfati Monaſterii Monachi cum Sigemundo prædicto eorum Abbate, exilio damnati ſunt. Et ſic confirmatum ſæpe dictum Monaſterium Aldrico Epiſcopo, & ejus Epiſcopio, ſicut in ejus notum eſt præceptis, & aliis monumentis chartarum continetur inſertum.

Baluz. Miſcellaneorum Tomo III. p. 237.
Ex quo Manſi Tomo I. Supplementi Conciliorum pag. 893.

CONVENTUS NEOMAGENSIS.

Anno Chriſti DCCCXXXVIII. Gregorii IV. Papæ XI. Ludovici Pii XXV.

ACTIO I. *Reſtitutio capturæ piſcium ad Monaſterium Fuldenſe.* II. *Imperatoris liberalis Donatio facta Monaſterio Herivordienſi Virginum.*

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXXXVIII. Indictione prima, menſe Junio XVIII. Calendas Julii facta eſt contentio Gozboldi, & Hrabani Abbatis coram Imperatore Ludovico, & filiis ejus Ludovico, & Carolo, nec non & principibus ejus in palatio apud Neomagum oppidum conſtituto, de captura piſcium D. Bonifacio olim donata, & per fraudem injuſte ablata, quam convicti iniqui poſſeſſores D. Bonifacio, & Cœnobio Fuldenſi, cui tum præerat Rabanus Abbas, juſſu Imperatoris reddere coacti ſunt: tabulæ his teſtibus conſignatæ, Drugone Archi-Epiſcopo, (a) Otgario Archi-Epiſcopo, (b) Radolto Epiſcopo, (c) Helmgaudo Epiſcopo, (d) Gerfredo Epiſcopo, (e) Theotgrimo Epiſcopo, (f) Badurato Epiſcopo. (g) IN

[a] Metenſi. (b) Moguntino. (c) Argentoratenſi. (d) Verdenſi. (e) Monaſterienſi. (f) Hildesheimenſi. (g) Paderbornenſi.

Digitized by Google

IN nomine Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Hludovicus Divina Clementia propitiante Imperator Auguſtus. Si illius amore, cujus munere cæteris mortalibus prælati ſumus, loca Divino cultui conſecrata congruis munificentiæ noſtræ beneficiis ad Divinum cultum ulterius exequendum ſuſtollimus, digno retributionis præmio à Domino fideliter remunerari credimus. Quapropter notum eſſe volumus cunctis fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ noſtriſque præſentibus ſcilicet & futuris, quia complacuit nobis ad quoddam Monaſterium nuncupatum vocabulo Herivarth, quod in Ducatu Saxoniæ in honore Sanctæ Dei genetricis Mariæ ſemper Virginis conſtat eſſe dicatum, quod præſenti tempore venerabilis Tetta Abbatiſſa regere dinoſcitur, quaſdam res & mancipia noſtræ proprietatis ſitas in memorato Ducatu pro mercedis noſtræ augmento delegare, ut inde uberius ancillis Chriſti inibi per tempora degentibus ſtipendia neceſſaria miniſtrentur, & neceſſitates ejusdem Monaſterii procurentur; id eſt, in pago, qui dicitur Burſibant, in villa vocata Remi, Eccleſiam ibi conſtructam cum decimis, & omnibus rebus ac mancipiis ad ſe juſtè, & legaliter pertinentibus, & in pago, qui dicitur Schoppingus, in villa nuncupata Wattringas, Eccleſiam inibi fundatam cum decimis, & omnibus rebus ac mancipiis ad ſe juſte, & legaliter pertinentibus, & in eodem pago, qui dicitur Schoppingus in villa, quæ dicitur Stocheim, Eccleſiam inibi fabricatam cum decimis, & omnibus rebus ac mancipiis ad ſe juſte, & legaliter pertinentibus, & aſpicientibus. Verum, ut eadem noſtræ Majeſtatis largitio futuris temporibus inviolabilis permaneret, hanc noſtræ auctoritatis conſcriptionem circa memoratum Monaſterium fieri decrevimus, per quam decernimus, atque jubemus, ut memoratæ Eccleſiæ cum decimis & omnibus rebus ac mancipiis ad ſe juſte, & legaliter pertinentibus in jus ejusdem Monaſterii Herivarth nomine perpetuo conſiſtant, & nullus ex ſucceſſoribus, aut etiam ex fidelibus noſtris ullo unquam tempore eaſdem Eccleſias ſubripere aut inde aliquid minuere, aut eas de jure ejuſdem Monaſterii abſtrahere præſumat, ſed licet Rectricibus & miniſtris ſæpe dicti Monaſterii eaſdem Eccleſias cum rebus, & mancipiis ad eas jure pertinentibus Eccleſiaſtico ordine diſponere atque gubernare: & ut hæc auctoritas noſtra firmior habeatur, manu propria ſubter eam firmavimus, & annuli noſtri impreſſione aſſignari juſſimus.

(L.S.) HLUDOVICI Sereniſſimi Imperatoris.

Hirminmaris Notarius ad vicem Hugonis recognovi.

Data VII. Idus Junii. Anno Chriſto propitio XXV. Imperii Domini Hludowici piiſſimi Auguſti. Indictione prima. Actum Neomagi Palatio Regio. In Dei nomine feliciter Amen.

Schatenus Annalium Paderbornenſium Lib. II. ad hunc annum.
Ex Annalibus Francorum Pithoeanis.
Ex Biographo Ludovici Pii.
Ex antiquitatibus Fuldenſibus Piſtorii Tomo I. pag. 474.

SYNODUS IN FRISIA,

DIOECESIS ULTRAJECTINÆ.

S. Fridericus (a) *Ep. Ultrajectinus navigat in Friſiam, Arii & Sabellii errores repullulantes impugnat, Synodum celebrat, & accito S. Odulpho Canonico Trajectenſi, ſanam doctrinam ſtabilit vulgatâ Synodica de myſterio Trinitatis ſanam doctrinam continente.*

PEr idem ſive tempus, Diabolo inſtigante & adminiſtrante Freſonicus populus de agnitione Sanctæ & Individuæ Trinitatis, adeo multis erravit in locis, ut

ut Sabellii, Ariique ſectam ſecundò putares eſſe diſſeminatam & exortam. Quod cum Præſulis Friderici verberaret aures, excanduit citúſque flendo & ejulando Alechmere fluvium transmeavit, pagos & villas docendo peragrans. Sed pro nefas, neque per ſemetipſum, neque per ſuos commilitones diram nequibat corrigere gentem. Tunc Athleta Dei fortis, quid ageret ignorans, tandem accepto conſilio, Trajectum miſit Legatum, ut Sanctum Odulphum (*Canonicum Trajectenſis Eccleſiæ*) quam citius poſſet ad eum in Friſiam pergere rogaret: ſi forſitan Deus aliquam illi populo per eum daturus eſſet ſalutem. Legato autem ad urbem veniente, & legationem ſuam narrante, vir Dei protinus deſiderio Martyrii ductus quaſi ad epulas invitatus, lætus ſurrexit, transmenſóque jam dicto fluvio, ubi Pontifex manſit, *Staveren* pervenit. (*b*)

§. 30. Quo viſo Epiſcopus magno repletus eſt gaudio, datóque invicem oſculo ambo Divini verbi armati gladio totam illam regionem circuierunt, prædicando, & populum cor gerentem belluinum, Domini vivifico paſcentes pabulo mitigatum velut agnum ad Fidem Catholicam reduxerunt. Continuo ſcripſit enim beatus Præſul hujuſmodi chartam de Sancta Trinitate conſtructam, quam ad ſe pertinentibus Parochiis miſit & Sacerdotibus, ut ſi ſchiſma ulterius fieret in populo, frequenter legeretur in publico: " Æternus eſt Pater, æternus eſt Filius, " æternus eſt Spiritus Sanctus: Diſtinctio " enim in Perſonis, unitas cognoſcitur " in natura. Omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens & Spiritus " Sanctus. Trinum quidem nomen, ſed " una virtus & potentia. Filius à Patre " incomprehenſibiliter genitus, Spiritus " Sanctus à Patre & Filio ineffabiliter " procedens, poteſtas non accidens, ſed " perpetua & individua manens, ſummitas ſociabiliter, regnum ſine fine, " gloria ſempiterna, quæ ſola creat, ſola " peccata dimittit, & cœlorum regna " concedit." Inſuper ad placandam Sanctam Trinitatem orationem de Sancta Trinitate compoſitam pro ſalute plebis, ſingulis diebus tribus vicibus, videlicet mane, meridie, atque veſpere juſſit recitare, Sancto autem Odulpho cum conſilio Cleri & Fidelium illius Patriæ laicorum quamvis invito, Staverenſem ad regendum commendavit Eccleſiam, cunctiſque bene diſpoſitis reverſus eſt Trajectum.

Ex vita MSS. S. Friderici edita in Actis Sanctorum Tomo IV. Julii ad diem 18. *Julii pag.* 466. *ab Hagiographis Antverpienſibus Soc. Jeſu.*

HEUSDEN autor *Batavia Sacra Tomo I. pag.* 100. affirmat in Concilio apud Walacros habito Fridericum adornaviſſe Fidei Symbolum ad normam illius, quod Athanaſii nomen præfert. Sed error eſt. Symbolum hoc editum fuit in Concilio apud Freſones habito cum Odulpho, & reliquis Presbyteris, Friſii enim errabant circa myſterium Trinitatis, non Walachri, ſed horum error erat circa Sanctitatem conjugii, quod inceſtis nuptiis polluebant. Alia igitur materia erat Concilii celebrati apud Walachros, alia apud Friſios.

(*a*) S. Friderici Martyrium *Emmius*, *Buchelius & Mabillonius* ad annum Chriſti DCCCXXXVII. referunt: ergo ante hunc annum Synodum in Friſia celebravit.

(*b*) Stavera urbs & Emporium Friſiæ cum portu maritimo hodiéque noto.

SYNODUS TULLENSIS.

Anno Chriſti DCCCXXXVIII. Gregorii IV. Papæ XI. Ludovici Imp. XXV.

Frotharius, Epiſcopus Tullenſis, confirmat Abbatiæ S. Apri Parochiam S. Maximini.

OMnibus hujus ſanctæ Tullenſis Eccleſiæ filiis, & fratribus tam futuris quàm præſentibus, Frotharius miſericordia Dei Epiſcopus. Perſpicuè cognoſcimus, & certâ lege tenemus, quòd pro cunctis bonæ actionis ſtudiis, &

Digitized by Google

& ſpiritualibus animarum curis corona nobis & merces à Deo præparatur in cœlis. Unde ſicut cœpta juſtorum bona à nobis ſunt quotidie ſolidanda atque fovenda, ità & amiſſa ſolerter corrigenda, & ad ſtatum rectitudinis ſollicitudine pervigili revocanda; præſertim cum nobis Divina providentia cuſtodiam animarum, & regimen contulerit Eccleſiarum, quibus oves ſuas alimentis vitalibus paſcere, perdita requirendo, abjecta reducendo, & quæ vigent, diligentius ducendo præcepit. Proinde notum eſſe volumus veſtræ dilectioni, qualiter cellam ſancti Apri ab ordine religionis deſtitutam, rebuſque omnibus nudatam, Deo annuente, ac Domno & piiſſimo Ludovico Cæſare Auguſto conſulente, & authorizante, ad regularis normæ rectitudinem perduximus, rebus quibuſdam, antea ſublatis, redditis, quas etiam cupimus augmentari, ſi occaſio ſe apta præbuerit. Sed quoniam prava mens ſemel concepta difficile deſerit, raptores earumdem rerum à ſua cupiditate non facile potuerunt avelli. Unde compulſi Monachi prædicti Monaſterii, noſtram adierunt præſentiam, inter multas querimonias hanc maximè deferentes, quod ab adjacentibus ſuburbanis parochiis moleſtarentur, volentibus, parochiam Eccleſiæ Sancti Maximini ante fores ipſius Monaſterii poſitæ, à nobis autem eidem loco cum ſuis appenditiis redditæ, à terminis antiquitus conſtitutis detruncare, & parochianos ejus ſuis quisque finibus applicare.

Quam eorum querimoniam ad Synodum referentes, & ſubtiliter inveſtigantes, teſtimonio multorum tam clericorum, quam laicorum, qui antiquiores videbantur, reperimus prædictam baſilicam ſub titulo matricis Eccleſiæ antiquitus conſecratam. Qui etiam cum Sacramento probaverunt, ſe veraciter ſcire ipſam parochiam infra ſuburbium à priſcis temporibus ità determinatam, ut à muris urbis, & portâ auſtrali, atque à fluviolo Lingruſcia, qui medium ſuburbium interluit, quidquid hac metâ concluditur, uſque ad ſummum vici ſancti Apri prædictæ matrici Eccleſiæ, more parochiali, legaliter ſine præjudicio foret ſubjectum; eâ tamen lege, ut ſi ipſi parochiani de terrâ ſancti Stephani aliquid extra præfinitum terminum excolerent, ad titulum ſancti Joannis debitam decimationem redderent. Extra ſuburbium autem, quia legitimæ determinationes definiri non poterant, ubicumque ſua perveniret pars, ſine controverſia acciperet. Hoc ergo teſtimonio, ancipiti ſubmotâ ſententiâ, decernimus, & conſultu totius Synodi ſtatuimus, ut ſecundum præfixum terminum prædicta Eccleſia jus parochiale in perpetuo poſſideat. Obſecramus autem, ac ſub invocatione nominis Divini obteſtamur unumquemque Antiſtitum ſucceſſorum noſtrorum, ne in aliquo prædictam determinationem violari patiatur; ut dum particeps ſit noſtræ bonæ voluntatis, ſit & remunerationis. Si quis verò, quod non credimus, contra hoc teſtamentum noſtrum venire tentaverit, aut hoc decretum violare, vel calumniari, ſive definita removere, feriatur judicio Divinæ ultionis ſub judicio perpetui anathematis. Quod ut magis fixum & ſtabilitum æternaliter maneat, manu propriâ firmavimus, & conſedentibus nobis firmandum tradidimus.

Ego Frotharius Epiſcopus, à me facto teſtamento, relegi & ſubſcripſi.
Ego Leutmundus primicerius ſubſcripſi.
Ego Bernardus presbyter ſubſcripſi.
Ego Hautfarius presbyter ſubſcripſi.
Ego Nivultus presbyter ſubſcripſi.
Ego Lohel presbyter ſubſcripſi.
Ego Ocrengaudus presb. & bibliothec. ſubſcripſi.
Ego Ermentrannus Levita ſubſcripſi.
Ego Euſtardus Diaconus ſubſcripſi.
Ego Herbertus Levita ſubſcripſi.

Actum Tullo in plenaria Synodo ſub die iduum Octobrium anno ab Incarnatione Domini octingenteſimo trigeſimo octavo indict. 3. Imperante Ludovico Sereniſſimo Auguſto anno XXV.

Calmet Tomo IV. Probationum Hiſtor. Lotharingiæ pag. 484. 485.

MORINENSIS SYNODUS.

In qua Cænobium S. Audomari, Abbatis S. Bertini Imperio ſubditur.

Anno Chriſti DCCCXXXIX.

HOc (839.) vel ſequenti anno (*a*) Synodum quandam celebratam fuiſſe in Morinis uno tantum verbo aſſerit *Joannes Iperius in Chronic. S. Bertini*, vulgato *à P.P. Martene & Durand. Anecdot. Tom. III.* Ibi enim *cap.* 12. *part.* 1. *col.* 511. legimus, Hugonem, Caroli magni filium, qui Monaſterium S. Bertini anno Ludovici Pii XXI. Chriſti DCCCXXXIV. regendum ſuſceperat, anno regiminis ſui ſexto Ludovici XXVI. (quæ annorum data in inſtrumento ejuſdem Hugonis legitur) Monaſterium S. Audomari, quod ab anteceſſore ſuo canonicis ſæcularibus traditum fuerat, obedientiæ utcumque Monaſterii S. Bertini reſtituiſſe; cujus rei gratia à Ludovico Imperatore privilegium obtinuiſſe, quod ait Author, *in plena Synodo confirmatum & publicatum fuit.* Quæ Synodus hæc fuerit, ubi locorum celebrata, ignorare me fateor. Interfuiſſe huic videtur S. Folquinus qui Morinorum Epiſcopatum anno 816. vel 815. regendum ſuſcepit, ut patet ex data ejuſdem inſtrumenti, quod conſignatur anno præſulatus Folquini XXIII. Concilium illud collectores fugit. Verba Iperii hæc ſunt: " Hugo noſter Abbas, cui ordinatio " Fridogiſi ſui prædeceſſoris præjudicare non potuit, cum par in parem " non habeat Imperium, de dicta ordinatione privilegium ſuum conceſſit, " conſenſu Imperatoris antedicti, quod ſic " incipit. Quidquid ob amorem Dei exigentes rei brevitatem, &c. actum anno Domini DCCCXXXIX. Indictione " ſecunda. Imperii autem Ludovici Regis anno XXVI. præſulatus quoque " almi præſulis Folquini anno XXIII. (*b*) " & noſtri regiminis anno ſexto. Ego " Hugo Abbas, conſenſu Domni Ludovici Imperatoris hæc voluntariè " firmavi, ipſumque ut ſubſcriberet " rogavi. Hac etiam ordinata ſubjectione authoritate regia, & Imperiali, " ſanctique *Folquini* Epiſcopi privilegio " roborata, & utriusque collegii capitulari ſententia concordata, ac in *plena* " *Synodo confirmata & publicata*, noſter " Hugo Abbas ædituum ibidem conſtituit hujus loci monachum, nomine " Morum, ordinationem exequens antedictam,

Manſi Supplementi Conciliorum Tomo I. pag. 897.

Ex Martene & Durand Anecdotorum Tom. III. Cap. 12. *Part. I. Columnâ* 511.

DD. Canonici Audomarenſes diploma iſtud de ſubjectione Monaſterii Sithivenſis ſub Bertinico Monaſterio, cui ante Fridogiſum ſubjectum jam fuerat, volunt eſſe ſuppoſititium, cum inde à Fridogiſo Abbate Prædeceſſore Hugonis ſemper ſui juris fuerint, & ab eo Præpoſitos ſuos accerſierit. *Malbrancq. de Morinis Tomo I. pag.* 235.

(*a*) Cl. Manſi in ſuis ad *Pagium animadverſionibus* ad annum Chriſti 839. hanc animadverſionem de hac Synodo inſeruerat.

(*b*) In Eccleſia S. Mariæ XII. Kal. Julii præſente *univerſali Synodo* ego Folquinus ex conſenſu & præcepto Domini Hludovici Imperatoris hæc voluntariè firmavi, & cum Epiſcopali interminatione ſubſcripſi. Ego Maximus Archi-Diaconus ſubſcripſi. Ego Hugo Abbas ſubſcripſi. Signum Adalardi Monachi. S. Amalberti III. S. Hunroci Comitis. S. Odgrini Advocati. S. Everucci Militis. S. Berarii Militis. Ego Gontbertus Levita & Monachus, juſſu D. Folquini Præſulis, hanc Chartam ſcripſi, & ſubſcripſi. *Hæc clauſula eſt P. Jacobi Malbrancq. S. J. Tomo II. de Morinis L. V. pag.* 235. *diverſa ab illa, quam Manſi ex Yperio refert.*

CON-

CONCILIUM IN ENGILENHEIM.

Imperator Lotharius cum aſſenſu variorum Epiſcoporum reſtituit Ebonem, anno 835. *in Synodo Theodonis Villæ depoſitum, Eccleſiæ Remenſi.*

Anno Chriſti DCCCXL. Gregorii IV. Papæ XIV. Lotharii Imp. XXI. & I.

IGitur Ebo poſt hanc depoſitionem ſuam in Ciſalpinis fertur regionibus converſatus uſque ad obitum Ludovici Imperatoris, qui contigit anno Incarnationis Dominicæ DCCCXL. Quo Imperatore defuncto, Lotharius ab Italia in Franciam venit: cui Ebo ad Wormaciam civitatem occurrit, eique Lotharius poſt aliquot dies ſedem, & Diœceſim Remenſem per edictum imperiale reſtituit. Cujus edicti habetur exemplar.

" In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei æterni. Lotharius divina ordinante providentia Imperator Auguſtus. Quia confeſſio delictorum non minus in adverſis neceſſaria eſt, quàm in proſperis, & cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit; gaudium etiam eſſe Angelorum in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente non dubitamus: nos mortales in terris eos nequaquam deſpicimus, pro quibus gaudere Angelos in cœlo divino teſtimonio non ignoramus. Accuſantes & reprehendentes in exceſſibus ſemetipſos divina nos benignitas non condemnare ſed recreare docuit, qui meretricem non ſolum à legali damnatione eripuit; verum etiam publicanum humiliatum, & accuſantem ſe non condemnavit; ſed magis juſtificando exaltavit; qui non dixit: omnis, qui ſe humiliat, condemnabitur; ſed exaltabitur. Poteſtatem ergo, quam pro cauſa noſtra raptus perdidiſti, repetentibus Eccleſiæ tuæ filiis, præſentibus quoque adſtantibus, ac decernentibus præſulibus, ſedem ac Diœceſim Remenſis urbis tibi, Ebo, reſtituimus, ut priſtino ſanctæ largitatis Apoſtolorum pallio indutus concordiam atque gratiam divini officii nobis, cum humili ſatisfactione expleta ſolenni noſtra à largitate recipiendo exerceas. Drogo Epiſc. aſſenſi. Otgarius Archi-Epiſcopus. Hetti Archi-Epiſcopus, Amalwinus Archi-Epiſc. Audax Archi-Epiſcopus, Joſeph Epiſcopus, Adalulphus Epiſc. David Epiſc. Rodingus Epiſ. Giſelbertus Epiſc. Flotarius Epiſc. Badaradus Epiſc. Hagano Epiſc. Hartgarius Epiſc. Ado Epiſc. Samuel Epiſc. Rambertus Epiſc. Haiminus Epiſc. Ratoldus Presbyter vocatus Epiſc. Amalricus vocatus Epiſc. cum cæteris plurimis presby. ac Diac. publicè aſſiſtentibus. Actum in Engilenheim palatio publico, in menſe Junii (*a*) VIII. Kalend. Julii, regnante & imperante Domno Lothario Cæſare, anno reverſionis ejus I. Succeſſor factus Patris in Francia; Indictione III. Cui reſtitutioni præfatæ, quæ Sueſſionis (*b*) habita eſt, contradixit Synodus, aſſerens, quod damnatus à ſe atque à XLIII. Epiſcopis, à minori numero reſtitui non valuit. Quod edictum Remis Ebo ſecum detulit, & apud ipſos & plures illud diverſæ profeſſionis, & ordinis divulgavit, & in Eccleſia Remenſi publicè recitari fecit. Ita eo tempore, quo Lotharius Carolum à regno expulit, & ultra Sequanam fugavit, Ebo ſedem Remen-

S 2

(*a*) Cointius & Pagius errorem hic notant; cùm enim Ludovicus Pius hoc anno XII. Kal. Julii mortuus ſit, quo tempore Hlotharius adhuc in Italia erat, qui lento gradu in Germaniam venit: hinc reponunt *in menſe Auguſto*, *VIII. Kal. Septembr.*

(*b*) Anno 853. VI. Kal. Maji Synodus celebrata Sueſſione, an canonicè reſtitutus Ebbo fuerit anno 841. & an ordinati ab eo Clerici legitimè ordinati fuerint?

menſem poſt ſex annos ſuæ depoſitionis recepit, & Epiſcopale miniſterium agere cœpit. Sicque ordinationes celebrans quoſdam clericos ordinavit, & per *totum circiter annum* hoc Epiſcopium tenuit: donec Carolus (*c*) reſumptis viribus in Belgicam reverſus eſt. Quod audiens Ebo, relicta ſede Remenſi, ad Lotharium profectus eſt, & in ejus familiaribus manſit obſequiis: donec una cum Drogone Metenſium præſule Romam (*d*) periit; ubi à Sergio Papa reconciliari, ac pallium ſibi tribui poſtulavit. Cui idem Papa communione tantum conceſſa, dare pallium renuit. (*e*)

Flodoardus Hiſtoriæ Remenſis L. II. Cap. XX.

Alia ſeries Epiſcoporum, qui ſubſcripſerunt huic Synodo.

Epiſcopi, qui in Conventu Ingelheimenſi reſtitutioni Ebonis Remenſis ſubſcripſerunt, ſeu vi, ſeu metu Hlotharii, ſeu partium ſtudio, hi recenſentur apud Ducheſne.

Drogo Epiſcopus Metenſis, Archi-Capellanus, & Regis Frater.
Hecti Archiep. Treverenſis.
Otgarius Archiep. Moguntinus.
David Archiep.
Amalcoinus Archiep.
Joſeph Archiep.
Audax Archiep.
Adalulſus Epiſcop.
Erminius Epiſcop.
Badierada Ep. Paderbornenſis.
Agario Ep. Bergomenſis.
Samuel Epiſcopus Wormatienſis.
Rodingus Epiſcopus.
Frotharius Ep. Tullenſis.
Giſlebertus Ep. Noviomenſis & Tornacenſis.
Ado Epiſcopus.
Strampertus Epiſc. Brixienſis.
Ratulſus vocatus Epiſcopus.
Harcarius vocatus Epiſc.
Amalricus vocatus Epiſc. Comenſis.
Boſo Abbas.

cum aliis quamplurimis Abbatibus, Presbyteris, atque Diaconibus, remiſſus eſt autem à jam dicto Imperatore Lothario, ſeu à præfato Concilio, ad ſedem propriam, Remenſem ſcilicet Eccleſiam, ad quam veniens VIII. Idus Decembris receptus eſt ab Epiſcopis Suffraganeis ſuis.

Hactenus *Ducheſne Tomo II. Scriptor. Franciæ pag.* 341. *ex codice MS. Atrebatenſi.*

Goldaſtus Tom. I. & Eckhartus L. XXIX. rerum Franciæ Tomo II. pag. 334. *variam Lectionem nominum habet è Quercetana Editione.*

Hardouin. Tomo IV. Concilior.

(*c*) Anno 841. VII. Kal. Julii, Carolus Calvus & Ludovicus Germanicus contra fratrem Lotharium Imperatorem prælio decretorio victoriam ad Fontanitum referunt, quâ victoriâ Carolus Metis potiebatur, Ebo pulſus ad Hlotharium refugit. *Annales Bertiniani, Fuldenſes, Metenſes. Ademarus in Chronico Aquisgranenſi.*

(*d*) Ebbo Remenſis, & Bartholomæus Narbonenſis, cum Ludovico Hlotharii Imp. Filio Romam petierunt anno 844., ubi à Sergio II. Papa conſecrato IV. Idus Februarii anni hujus coronatus fuit Rex Longobardiæ XV. Junii in Baſilica S. Petri: Duo Epiſcopi Eccleſiæ reconciliari, & Pallium orârunt Papam. Sergius Papa edixit, eos communione intra Clerum indignos eſſe, & laicorum ſolam communionem conceſſit. *Eckhart. rerum Franc. Lib. XXX. §. 13. pag.* 374.

(*e*) Anno 8 . Ebo ad Synodum Pariſinam citatus non comparuit coram Hincmaro Præſide confirmato in Sede Remenſi anno 847, igitur jam 2da aut 3tia vice à Sede Remenſi deponitur, & ejus ordinationes anno 840. declarantur irritæ. *Eckhart. loco citato.*

(*f*) Poſt Rembertum II. Epiſcopum Hildeſienſem anno 847. defunctum Ebo gratiâ Ludovici Germanici, eo anno amici Hlotharii, fit Epiſc. Hildeſienſis uſque ad 851, quo, teſte Frodoardo, defunctus eſt XIII. Kal. Februarii, adeoque quinquennio Hildeſii ſedit. Errat Catalogus Leibnitii eidem dans annos XII. in Cathedra Hildeſina.

SYNO-

SYNODUS INCERTI LOCI
EPISCOPORUM GERMANIÆ ET FRANCIÆ.
Anno Chriſti DCCCXLI. Gregorii IV. Papæ XV. Lotharii Imp. XXII. & II.

In qua decretum fuit: victoriam à Ludovico Germanico & Carolo Calvo obtentam apud Fontanetum contra Lotharium Imp. eſſe JUDICIUM DEI pro cauſa vera Ludovici & Caroli.

Decretum 2do: à Victoribus Fratribus, quod à perſecutione fugientium ceſſandum ſit. Omnes tam ſuaſores, quam effectores prælii pro ſola juſtitia & æquitate decertaviſſe.

Decretum 3tio: preces pro occiſis amicis & inimicis ſolvendas, & triduanum jejunium pro omnibus mortuis injunctum.

PRælio quidem, (*a*) uti præfatum eſt, ſtrenuè peracto, quid de palantibus perageretur, Lodhuvicus & Karolus in eodem campo deliberare cœperunt. Et quidam ira correpti, perſequi hoſtes ſuadebant: quidam autem, & maximè Reges, miſerantes Fratris, plebiſque, & ut *Judicio Dei*, & hac plaga repreſſi ab iniqua cupiditate reſipiſcerent, & Deo donante, deinceps unanimes in vera juſtitia devenirent, piis viſceribus, ſolito more, optabant. In quo negotio, Dei miſericordia ut præſtolaretur, ſuadebant. Quibus cætera multitudo aſſentientes à prælio & præda diſceſſerunt, & fere mediante die, ad caſtra redeunt: quid deinceps conſultius acturum videretur, deliberaturi. Fuit quidem ingens numerus prædæ & ingens cedæ, (*b*) inſuper ammirabilis immo & merito notabilis miſericordia tam Regum, quam & univerſorum. Nam diverſis pro rebus diem Dominicum inibi acturos ſe deliberarunt, in quo Miſſa peracta, amicos & inimicos, fideles & infideles pariter ſepulturæ tradebant. Plaga correptos ac ſemivivos eodem modo pro viribus ex animo refovebant. Poſt hos, qui ſuga evaſerant, miſerunt offerentes, ſi revera ſana fide vellent, omnia delicta remitti. Poſt hæc Reges populiſque ſuper fratris populóque Chriſtiano dolentes, percontari Epiſcopos cœperunt, quid agere ſuper hoc negotio deberent? Quamobrem unanimes ad Concilium omnes *Epiſcopi* confluunt, inventúmque *in Conventu publico* eſt, quod pro ſola juſtitia & æquitate decertaverint, & *hoc Dei judicio* manifeſtum effectum ſit: ac per hoc immunis omnis Dei miniſter in hoc negotio haberi tam ſuaſor, quam & effector deberetur. At quicunque conſcius ſibi, aut ira, aut odio, aut vana gloria, aut certe quolibet vitio quiddam in hac expeditione ſuaſit, vel geſſit, eſſet vere confeſſus ſecretè (*d*) ſecreti delicti, & ſecundum modum culpæ dijudicaretur. Verumtamen in veneratione ac laude tantæ declarationis juſtitiæ, pro remiſſione delictis mortuorum fratrum ſuorum in eo, quod imperfecti peccatis intervenientibus ſe noverant, ut in multis volentes nolentéſque delinquebant, ut ſuo adjutorio ab his exuti liberarentur. Inſuper autem uti hactenus in juſtitia adjutor & protector illi Deus extitit, ità ut deinceps ubique exiſteret: proque his omnibus triduanum jejunium inventum, immoque libenter ac celebre celebratum eſt.

(*a*) Apud Fontanetum (aliis Fontaniacum oppidum eſt Franciæ, non procul Autiſiodoro ſitum) VII. Kal. Julii prælium cruentum inter tres fratres fuit. Hlotharius Filius primogenitus Ludovici Pii Auguſti nolebat acquieſcere diviſioni Regnorum factæ à Patre Wormatiæ anno 838.

(*b*) Forte *cædis* aut *cæſorum.*

(*c*) Communis perſuaſio omnium Francorum & Germanorum hoc ſæculo, in privato duello & publico bello, per victoriam à Deo declarari innocentiam victoris contra victum.

(*d*) Ecce uſum ſecretæ Confeſſionis pro peccatis internis. Licet enim victoris cauſa juſta fuerit, attamen ſi interveniſſet ex parte privatorum hominum vel ambitio, vel ira, aliúsve perverſus finis, ſecretâ Confeſſione ſe expurget, & pœnam ſecundùm modum culpæ à judicio Sacerdotis accipiat.

Nithardus de Diſſenſionibus Filiorum Ludovici Pii Libro III. pag. mihi 463. ex Editione Pithoei.

Aquisgrani Consultatio Episcoporum et Sacerdotum

De Regno Franciæ inter Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum dividundo, excluſo Lothario Imperatore.

Anno Chriſti DCCCXLII. Gregorii IV. Papæ XVI. Lotharii Imp. XXII. & II.

Ludovicus & Karolus Lotharium à Regno ſuo abiiſſe certis indiciis cognovêre: Aquis Palarium, quod tunc ſedes prima Franciæ erat, petentes: ſequenti vero die, quid conſultius de populo ac Regno, à Fratre relicto, agendum videretur, deliberaturi.

Et primum quidem viſum eſt, ut rem ad Epiſcopos & Sacerdotes, quorum aderat pars maxima, conferrent, ut illorum conſultu, velut Numine Divino harum rerum exordium atque auctoritas proderetur. Et hoc illis, quoniam merito ratum videbatur, commiſſum eſt. Quibus ab initio geſta Ludharii conſiderantibus, quomodo Patrem ſuum Regno pepulerit: quoties populum Chriſtianum perjurum ſua cupiditas effecerit: quoties idem ipſe hoc, quod Patri Fratribúsque juraverat, fruſtraverit: quoties poſt Patris obitum fratres ſuos exhereditare atque delere temptâſſet: quota homicidia, adulteria, incendia, omnigenáque facinora univerſalis Eccleſia ſua neſandiſſima cupiditate perpeſſa ſit; Inſuper autem neque ſcientiam gubernandi Rempublicam illum habere, nec quoddam veſtigium bonæ voluntatis in ſua gubernatione quemlibet invenire poſſe ferebant.

Quibus ex cauſis non immerito, ſed JUSTO DEI omnipotentis JUDICIO primum à prælio, & ſecundum à Regno ſuo fugam illum iniiſſe ajebant.

Ergo omnibus unanimiter viſum eſt, atque conſentiunt, quod ob ſuam nequitiam vindicta Dei illum ejecerit, Regnúmque fratribus ſuis, melioribus ſe, juſtè ad regendum tradiderit.

Veruntamen haud quaquam illis hanc licentiam dedêre, donec palàm illos percunctati ſunt: Utrum illud *Regnum* per veſtigia fratris ejecti, an ſecundùm Dei voluntatem regere voluiſſent?

Reſpondentibus autem: in quantum nôſſe ac poſſe Deus illis concederet, ſecundùm ſuam voluntatem ſe & ſuos gubernare & regere velle, ajunt: Et *authoritate Divina*, ut illud ſuſcipiaris, & ſecundùm Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.

Nithardus Lib. IV. de Diſſenſionibus Filiorum Ludovici pag. mihi 476. 477.

Binius Tomo III. Concil. Part. I. p. 340.

Eckhart. Tomo III. rerum Franc. p. 347.

Beeck. Hiſtoriæ Aquiſgrani Cap. X. pag. 225.

SYNO-

SYNODUS FRISINGENSIS

Anno Chriſti DCCCXLIII. Gregorii IV. Papæ XVII. Lotharii Imp. XXIV. & IV.

Traditio & veſtitura variorum bonorum facta à Baldrico in manus Erchanberti, Epiſcopi Friſingenſis, pro ejuſdem Eccleſia Cathedrali.

IN nomine Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Notum ſit omnibus, Chriſtianam Religionem colentibus, quod *Erchanbertus Frigiſienſis* Eccleſiæ Epiſcopus annuente gratia divina cum Paldricho viro venerando ſe coadunavit talium rerum, ut ſequens ratio per ordinem demonſtrat, hoceſt, quòd idem Epiſcopus, idémque vir nominatus convenerunt in loco nuncupante Dungeih, quod eſt juxta civitate Viriduna, ubi trium fratrum Hludhary, Hludowici, & Karoli facta eſt concordia, & diviſio Regi (*a*) ipſorum. Condixerúntque, quòd præfatus Baldricus proprietatem, quam haberet in finibus Bajowariorum, pro pecunia valente libras CCL. tradidiſſet ad domum ſanctæ Mariæ, & ut Erchanbertus jam dictus Epiſcopus nepos ſuus Reginbertus videlicet eandem proprietatem uſque ad exitum vitæ ipſorum ad proprium haberent, cenſúſque ab eis annuis temporibus ad jam dictam domum Dei veniret de argento ſolidi II. hoc eſt, de cuique illorum unus interdum cùm viverent. Poſt hæc acceſſit prænotatus Baldricus, & tradidit in capſas Sanctæ Mariæ, ac in manus Erchanberti Epiſcopi, & nepotis ſui Reginberti, atque advocati illorum Eparhary talem proprietatem, quam haberet in exercitu Bajowariorum in locis nominatis Tannara, Helidkereshuſir, Chleninawa, Munninpah cum omnibus ad hæc pertinentibus, hoc eſt, curtem cum domo, mancipiis, territoriis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarúmque decurſibus, mobile & immobile, totum, & integrum cum omni integritate, & juſtâ inquiſitione pertinente ad loca vocata. Iſti ſunt teſtes per aures tracti ſecundùm legem Bajowariorum: Fritilo Palatinus Comis, Cundpald Comis, alius Cundpald Comis, Rotolt Comis, Herilant Comis, Orendil Comis, Adalperht, Managolt, Reginperht, Adalhoh, Irinc, Hunolf, Cundalperht, Cundperht, Kejo, Piligrim, Aeriperht, Meginolt, Canto, Kepahart, Liuthart, Folmot, Petto, Regino, Reginperht, Eparheri, Otperht, Altol, Adalo, Eginolf, Althrih, Willihelm, Kepahoh, alius Kepahoh, Tozzi, Hringolf, Sigiwart, Cozzolt, Waldfrid, Alphrih, Maheperht, Rihperht, Willihart, Rocholf, Kernod, Tozzilo, Kartheri, Job, Friduperht, Reginhart, Immo, Tagaperht, Hiltikern, Hludowic, Erchanbert, Irmfrid, Regindeo, Chuniperht, Manno, Engilpald, Cotaperht, Jacob, Alpkis, Eccho, Aelmuni, Antres, Oadalſcalch, Reginheri, Perhtram, Urolf, Eigil, Ermperht, Offo, Rihheri, Heriperht, Engilrih, Meginperht; & iſti ſunt Frieſoni Vaſalli Dominici: Ermfrid, Waldker, Lantfrid, Germo, Perhtolt, Adalhart, alius Adalhart. Et iſti Vaſalli Paldrici: Sipot, Kerans, Otachar, Camanolf, Folchans, Deotolf, Hiltihram, Kerrih Drudpald, Leipwin, Engilperht, Dincfrid, Magnus, Reginperht, Frumolt, Iſti etiam ſunt fidejuſſores: Sigipoto, Cundpald, à quibus Erchanbertus Epiſcopus, & Advocatus ejus Eparharius una cum nepoti ſui Reginperhto prædictarum rerum XI. Kal. Septembris veſtituram acceperunt coram multis teſtibus, quorum nomina: Adalperht, Cotaperht, Etih, Cundperht, Piligrim, Hitto, Eparheri, Juſiph, Folmot, Willihelm, Waldker, Oadalrih, Iſankrim, Iſanhart, Froimar, Nordperht, Wiſunt, Reginpoto, Perhtrih, Piſin, Jacob, Altolf, Lantperht, Talamot, Erchanolf, Riheri, Hucperht, Frecholf, Paldrih, Ekkiheri, Cozperht, Hrodperht, Rihheri, Lantperht, alius Hitto,

(*a*) Regni.

Hitto, Hiltolf, Hrodlant, Eparhelm, Reginolt, Reginpoto, Anno Incarnationis Domini DCCCXLIII. Indict. VI. Actum die decimo menſis VIII. hoc eſt IV. Idus Auguſti.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Tom. I. Part. II. Inſtrum. DCXXIX. pag. 320.

EPISTOLA SERGII

PAPÆ II. ANNO I.

AD EPISCOPOS TRANSALPINOS

Anno Chriſti DCCCXLIV. Lotharii Imp. XXV. & V.

I. De Prælatione Drogonis (a) Vicarii Sedis Apoſtolicæ, Filii Caroli Magni, Patrici Regum Hlotharii, Ludovici, Caroli Calvi.

II. De ejuſdem poteſtate congregandi Synodos generales in Germania & Galliis.

III. De Provincialinm Synodorum ad eundem relatione facienda.

IV. De poteſtate Appellantis ad Sedem Apoſtolicam audiendi.

V. De poteſtate examinandi Epiſcopos & Abbates.

OPtaveram equidem, fratres chariſſimi, tam glorioſo certamini noſtram corporalem exhibere præſentiam, pro recuperanda tam excellentis ordinis gloria modis omnibus deſudare. Sed quia nos cunctarum ſolicitudo angit Eccleſiarum, ubi ipſi eſſe non poſſumus, more præcedentium noſtrorum moderationis noſtræ vicarios damnos. Ad noſtræ igitur humilitatis vicem, cunctis provinciis trans alpes conſtitutis. Drogonem Archi-epiſcopum Metenſem, glorioſi quondam Karoli Imperatoris filium, cujus beatiſſimi moderatoris induſtria Romanorum Francorúmque concorporavit Imperium, cauta deliberatione conſtituimus. Ut quia Sereniſſimi atque piiſſimi filii noſtri magni Imperatoris Hlotharii, ejuſque fratrum dilectiſſimorum filiorum noſtrorum Hludouvici, & Karoli regum avunculus eſt, inſuper ſanctitate doctrinaque conſpicuus, ab hac ſede ſanctiſſima Apoſtolorum Principis auctoritate percepta, veſtris neceſſitatibus vice noſtra idoneus ubique miniſter exſiſtat. Et quia omnium veſtrorum ſolicitudinem illi gerere præcepimus, omnium volumus obedientia comitari. Decet ſane, fratres, ut qui pro omnibus laborat, cunctorum ſubſidio fulciatur. Huic ergo in congregandis generalibus Synodis, in omnibus ſupradictarum regionum partibus noſtram commodamus auctoritatem: & quidquid Provinciali Synodo fuerit, ad ejus abſque dilatione ſtatuimus notitiam perducendum. Si cui autem ab illis partibus hanc ſanctam Sedem appellare opus fuerit, & in noſtra audientia ſe audiri popoſcerit, hunc commonemus; ut ad ejus primum audientiam ſe ſummittat: & Eccleſiaſticorum geſtorum in ſua regione rationabili digeſtione prolata, ſi Epiſcoporum de eo, qui forte criminibus impetitur, ſententia diſcordaverit, ut ab aliis reus, innocens judi-

(a) Drogonem hunc Metenſem Epiſcopum primum poſt Bonifacium à Papis Gregorio III. Zacharia & Stephano *Tomo I. pag.* 39. 43. 9. conſtitutum Vicario generalio Legatum Apoſtolicum per Germaniam, Bajoariam & Gallias ſecundum fuiſſe inſtitutum Vicarium Sedis Apoſtolicæ ex Hincmaro obſervat *Sirmondus Tom. III. Concil. Galliæ pag. 9.*

judicetur ab aliis ; tunc ipſis geſtis ad nos delatis , litteris etiam præfati fratris noſtri, cui vicem noſtram conceſſimus commendatus ſive ad nos , ſive ad beatiſſimi Petri Sedem ſecurus accedat, nullaque eum in veniendo mora præpediat, quam etiam condicto fratri noſtro Drogoni Archi-Epiſcopo in examinandis ac perquirendis Epiſcopis & abbatibus, ſub hoc tenore hanc noſtram licentiam , & auctoritatem conceſſimus , ſalvo in hujus omnibus univerſalis Romanæ Sedis primatu , noſtrique præſulatûs honore , vigoreque & exaltatione cariſſimi , ſpiritalis filii noſtri Domini Hlotharii magni Imperatoris. Nam nobis valde placuit , propter diverſas Eccleſiarum perturbationes , hoc neceſſarium ſatiſque dignum opus explere. Si vero hac admonitione contempta , ſolâ improbitate ſe criminibus exuendum exiſtimaverit ; noverit à noſtra manſuetudine nequaquam ſe temerariam abſolutionem adepturum , niſi primum & Provinciali Synodo , & poſtmodum generali , prædicti fratris noſtri audientia ejus fuerit actio ventilata. Illic enim cauſa ſubtilius examinatur, ubi perpetrata dignoſcitur. Tamen ſi ſe ad nos venire popoſcerit , ut ante prædiximus , non teneatur. Si autem vel ſui Metropolitani provincialem Synodum evocatus adire noluerit , vel ad generalem præfati Vicarii, Legatique noſtri conventum venire contempſerit, cùm hæc noſtris Apoſtolicis auribus per ſuas litteras intimare decreverit, noſtra & totius Eccleſiæ Catholicæ ſe noverit auctoritate judicandum. Quod ſi violentiam ſibi à religioſis filiis noſtris regibus quilibet Epiſcoporum ; quominus Canonum ſtatuta cuſtodiat , queritur irrogatam ; nos hoc ſuffugium , annuente Domino , litteris ad eus miſſis credimus amputandum. Nequaquam enim auditu tolerabile eſt , ut germanorum fratrum in fide Trinitatis terna ſocietas à ſui dilectione , communi juris æquitate diſſiliat. Quodſi eorum quilibet poſt diſcordiæ principem abire maluerit ; nec Catholica fuerit pace contentus , hunc merito , Deo auxiliante , Canonicis auctoritatibus , prout melius poſſumus , caſtigare ſtudemus. Ceterum , fratres , tamquam ſub uno charitatis globo conſtitutam veſtram alloquor ſanctitatem , ut idipſum omnes ſentiatis , & non ſint in vobis ſchiſmata ; neque per aliquos inanium argumentationum cuniculos , vel vobis ipſis , vel populo vobis commiſſo , veritatem ſubducatis , quæ abſque refragationis diverticulo vera proſequitur , dicens : *Beati Pacifici , quoniam filii Dei vocabuntur.* At contra , qui bella volunt, quia diaboli filii ſint, palam datur intelligi. Sed nos in eo , qui vincit mundum , beato Petro Apoſtolo intercedente , confidimus , quod nullo typho ſæcularis audaciæ veſtra ſuccumbit auctoritas : tamen etſi ad tempus prævaluerint , quia in æternum damnabuntur , ambiguum non eſt. Vos autem etſi perſecutionem patimini propter juſtitiam, beati. Deus vos incolumes cuſtodiat, fratres, Amen.

Sirmondus Tom. III. Concilior. Galliæ ex Codice S. Arnulphi Metenſis.

Epiſtola Sergii Papæ, ut Sergio II. adſcriberemus, erat enim ἀντίγραφον, fecit authoritas Hincmari, qui Drogonem à Sergio prælationem obtinuiſſe ſcribit Epiſtola VI. adeptum autem anno DCCCXLIV. intelligi licet ex Cap. II. Synodi Vernenſis. *Sirmondi Nota.*
" De Prælatione (*b*) Reverendiſſimi Drogonis definire aliud non audemus , niſi exſpe-
" ctandum, quam maximus cogi poteſt, Galliæ, Germaniæque Conventum ; & in eo Me-
" tropolitanorum , reliquorúmque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum, cui reſiſtere
" nec volumus, nec valemus. Nobis tamen, ſi quid tale alicui committi poteſt , & non
" alia, quam quæ prætenditur, latet cauſa : illi potiſſimum convenire videtur, qui & com-
" munione Sacerdotii nobis, & Excellentiæ veſtræ propinquitatis privilegio ſociatur.

(*b*) Hic eſt Canon XI. Concilii in verno Palatio celebrati, anno 844. unde relucet poteſtatem Vicarii Pontificii à Sergio II. Drogoni collatam non fuiſſe in uſum inductam ante conſenſum Antiſtitum Germaniæ & Galliæ : & hic conſenſus nuſpiam datus fuiſſe legitur.

CONCILIUM AD THEODONIS VILLAM.

Capitula, quæ acta ſunt in Synodo ſecus Theodonis Villam habita, in loco, qui dicitur Judicium, quando tres Fratres glorioſi Principes, Hlotharius videlicet, Hludouvicus & Carolus, ſimul convenerunt, cui Synodo Drogo Metenſis Epiſcopus præſedit, conſenſu eorumdem Regum: quæ & ipſi Principes ante ſe, Fdelêsque eorum relecta Capitula approbaverunt, & ſe eadem ſervaturos, auxiliante Domino, promiſerunt, menſe Octobri, Indictione VII. (*)

Anno Chriſti DCCCXLIV. Sergii II. Papæ I. Ludovici Germaniæ Regis XI. (*a*) à morte Patris IV.

TITULI CAPITULORUM.

I. Ut Principes mutuam inter ſe caritatem & concordiam habere ſtudeant.

II. Ut Epiſcopi ordinentur in viduatis ſedibus, & ſuos recipiant, quæ his privatæ ſunt.

III. Ut Monaſteria laicis conceſſa, Religioſis deinceps viris, ſeu feminis, committantur.

IV. De rebus Eccleſiaſticis non pervadendis, præter ſubſidium, quod exinde offertur Reipublicæ.

V. Ut locorum Religioſorum, quod laici tenent, curam interim & providentiam gerant Epiſcopi.

VI. Ut ordo Eccleſiaſticus antiquum vigorem recipiat, judicium & juſtitia omnibus reddatur, & pœnitentia de præteritis agatur.

PRÆFATIO.

NAvis Sanctæ Eccleſiæ ab exordio ſuo variis ſæpe perturbationibus merſa, ſed excitato fidelium precibus gubernatore ſuo Chriſto nunquam eſt usquequaque demerſa. Quæ quondam etiam, ut nunc videtur, pæne collapſa, Progenitorum veſtrorum ſtudio & devotione eſt authore Deo juxta modum divinitus conceſſum recuperata. Unde immenſas Domino Deo noſtro laudes referimus, qui & corda veſtra ad intentionem ſimilem excitavit, & poſt veſtigia Patrum veſtrorum, quibus per temporale regnum ad æternum perveniatis, ire velle docuit & inſpiravit. Veſtræ nihilominus nobiliſſimæ Dominationi multimodas gratiarum actiones rependimus: quia ad evitandum & veſtrum & noſtrum periculum, & ad communem totiusque periculi providendam ſalvationem, bonam & bene placitam Dei voluntatem ſubſequi, & divinum conſilium ſecundum præceptum Domini, quo dicitur: *Interroga* (b) *Sacerdotes legem meam: & interroga* (c) *Patres tuos, & annuntiabunt tibi.* à nobis quamquam indignis Chriſti tamen Vicariis quærere, & benigna devotione, velut revera ex ore ipſius

(*) Indictio in Caroli regno & diplomaribus plerumque à Natali Chriſti inchoatur judice *Eckharto Tom. II. pag.* 379, inde Indictio VII. retinenda.

(*a*) Ludovicus Germaniæ & Bajoariæ Rex triplex habet Regnorum ſuorum initium, primum à Ducatu Bajoaria, quem Pater Ludovicus Pius anno 833. ei conceſſerat. Secundum à morte Patris Ludovici Pii, quæ anno 840. obtigit. Tertium ab anno 839. ut oſtendit *Mabillon. de re Diplomatica*, & *in Annalibus Benedictinis Tomo II. Lib. XXXIII. Cap.* 31. Nos prima Epocha ducta ut anno 833. duntaxat utemur. Chartæ Bavaricæ ab anno 825. æram Ludovici numerant, judice *Hanſitzio.*

(*b*) Aggæi II. 2. (*c*) Deuteron. XXXII. 7.

ipſius Dei, exſpectare dignamini. Quod humilitatis veſtræ ſupernum donum Sancta Eccleſia cum tanto gaudio ſuſcipit, ut de vobis etiam in conſolatione ſua ſibi dictum à Domino aptare velit: *Pro Patribus* (d) *tuis nati ſunt tibi filii.* Id eſt, pro iſtorum Progenitoribus, qui te paterno affectu ditaverunt, & ampliaverunt, ac coluerunt, nati ſunt tibi iſti filii, qui in te & paterna munera reſarciant, recuperent, & conſervent; & te fideli devotione, ut bonæ indolis adoleſcentes, me ſuper eos intendente, eisque manum ſolatii porrigente, tueantur & excolant.

CAPITULA

I.

His ita præmiſſis, Nobiliſſimi Domini, ut cum pace veſtra dicamus, quia conſtat hanc Sanctam Eccleſiam ſanguine Chriſti redemptam, & Prædeceſſorum veſtrorum multo labore redintegratam ac adunatam, atque gubernatam, veſtra diſcordia eſſe diſciſſam & perturbatam atque afflictam; videtur nobis, ſi & in præſenti feliciter regnare, & in futuro cupitis eſſe ſalvi; & ab hac eadem Eccleſia vobis ad gubernandum commiſſa, pro qua ex miniſterio regali redituri eſtis Regi Regum rationem in die judicii, tam multiplices ac pernicioſas corruptionis peſtilentias vultis amovere; & vigorem regium ac ſeniorale, & ſuper veſtros, & ſuper impugnantes poteſtatem veſtram optatis habere; caritatem illam, quam Apoſtolus docuit: *De corde* (e) *puro, & conſcientia bona, & fide non ficta*, inter vos ſtudete habere; & quia ſic habeatis, & fidelibus & infidelibus veſtris omni virtute & puritate curate manifeſtare; ſicut Dominus docuit, dicens: *In hoc cognoſcent* (f) *omnes, quia mei eſtis Diſcipuli, ſi dilectionem habueritis, ad invicem.* Quæ non tantum verbo & lingua, ſed potius remoto quolibet modo, omni occulta nocendi machinatione, aut quod abſit, aliena à caritate aperta impugnatione, quocumque quis indiget, pro viribus vero conſilio, & prompto auxilio ab altero adjuvetur: quoniam ſcriptum eſt: *Frater, qui adjuvatur* (g) *à fratre, quaſi civitas firma.* Et ita in populum commendatum, pro iſta quæ hactenus operante per membra ſua diabolo verſata eſt diſcordia, pacem illam diſſeminate, quam Chriſtus in cœlum aſcendens fidelibus ſuis munere magno reliquit, dicens: *Pacem* (h) *relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Sine qua nemo videbit Deum.

II.

Quia bene noſtis ab illo, qui ſolus merito & Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Eccleſiam diſpoſitam eſſe, ut Pontificali authoritate & regali poteſtate gubernetur: & ſcriptum eſſe liquido pervidetis: *Ubi non eſt gubernator*, (i) *populus corruit.* Et tanto pericuſioſius, quanto anima eſt plus pretioſa, quam corpus: Canonum etiam irrefragabilis authoritas ſuper Epiſcoporum ordinatione, & in populi ad cuſtodiendum ſuſcepti vigilantia, ac ſedium ſuarum tenaci ſtabilitate evidentiſſimè præcipiat: ferventiſſimè Dei legatione fungentes monemus, ut ſedes, quæ veſtra diſcordia ulterius nec nominanda, ſine ſacro Epiſcopali miniſterio, & ſine Epiſcopis viduatæ manent, ſubmota funditus peſte Simoniacæ hæreſeos, ſine dilatione, juxta authoritatem Canonicam, aut Epiſcopos à Deo datos, & à vobis regulariter deſignatos, & gratia Sancti Spiritus conſecratos accipiant: aut quæ ſuis Epiſcopis quacumque occaſione privatæ ſunt, Canonicè eos ſine aliqua excuſatione aut tarditate recipiant.

III.

Sacrum quoque monaſticum ordinem à Deo inſpiratum, & ab ipſis Apoſtolis fundatum, ſeu à nominatiſſimis & Sanctiſſimis Patribus excultum, atque per iſtud imperium à veſtris piæ memoriæ Prædeceſſoribus propagatum, & quædam etiam loca ſpecialius venerabilia, contra omnem auctoritatem, & rationem, ac Patrum veſtrorum, ſeu Regum præcedentium conſuetudinem, laicorum curæ & poteſtati, in maximo veſtro periculo, & illorum perditione, & Dei ac Sanctorum non modica ad iraſcendum provocatione, vos commiſiſſe dolemus. Quapropter pro Chriſto devotiſſimè obſecramus, ut tam magnam offenſam & juſtam

(d) Pſal. XLIV. 7. (e) I. Timoth. I. 5. (f) Joannis XIII. 35.
(g) Proverb. 18. 19. (h) Joannis 14. 27. (i) Proverb. XI. 14.

juſtam reprehenſionem, atque periculoſam ſine exemplo præcedentium præſumptionem, ab animabus veſtris, & à felicitate regni veſtri pellatis, & loca venerabilia, & habitum ac ordinem ſacrum, eis, qui ad hoc vocati ſunt, viris ſcilicet, qui ex Clericali, & Eccleſiaſtico vel Monaſtico ordine, religioſis, ſeu & in ſuo ſexu feminis Deo dicatis atque devotis, & in ſchola Chriſti eruditis, ad cuſtodiendum & providendum committatis, qui & quæ Dei ſunt, Deo, & quæ ſunt Cæſaris, Cæſari reddant. Qui ſi minus perfectè, & in Divina Religione, & in Reipublicæ utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum ſubſtituantur; & non propter pravorum nequitiam ordo religionis, & loca ſacratiſſima eis, quibus licitum non eſt, committantur: cum manifeſtiſſimè Scriptura demonſtret Ozam (*k*) morte damnatum, qui arcam Domini quaſi cadentem relevare voluit, quam vel contingere illicitum ei fuit.

IV.

Occaſionem etiam, & fomitem, unde ordo Eccleſiaſticus & Canonica forma, atque Monaſtica Religio ſæpe à longe ſuperiori tempore, cùm minus religioſos Principes habuit, titubavit, & iterum, cùm devotos, & in Dei zelo ferventes Principes accipere meruit, reſurrectione quadam revixit, & vigorem recepit, atque ſui proceſſus tempore ambulavit (quod non ſine dolore gravi, & metu ultionis Divinæ dicimus) in veſtri regiminis tempore *in deſtructionem* (*l*) *non in ædificationem*, ſicut Paulus docuerat, accidiſſe conſpicimus. Quod & noſtris peccatis, qui diſpenſatores Eccleſiarum eſſe debuimus, veraciter imputamus: & eorum, quorum factione res iſta adeo malè pullulavit, & excrevit, alia præcedentia peccata hoc meruiſſe pro certo auctoritate Divina cognoſcimus; ut qui nocebant, ſicut ſcriptum eſt, nocerent adhuc, & qui *in ſordibus* (*m*) *erant, ſordeſcerent adhuc:* unde Deum gravius ad iracundiam provocarent; & ſanctos, quos interceſſores ſuis peccatis habere debuerant, infenſos haberent; & Sacerdotes ac viros religioſos ſeu Chriſti pauperes, quos oratores & reconciliatores ſibi de ſuo promereri neceſſe fuerat, proclamatores adverſum ſe fieri irritarent; & ad cumulum ſuorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conſpectu Dei rationem in die terribilis judicii redderent, augerent, quæ illi commiſerunt, qui eadem iſta peccata per interceſſionem fideliſſimarum oblationum deleverunt, quibus Eccleſiaſticarum rerum pervaſores inconſulte, & in perniciem ſui ſine reverentia abutuntur. Quod ità verum eſſe, ut dicimus, Dominus proteſtatur, dicens: *Peccata* (*n*) *populi mei comedunt*. peccata enim populi comedunt, qui contra auctoritatem Divinam res Eccleſiaſticas indebite pervadunt; & nec interceſſionis ope, nec prædicationis conſilio, vel quocumque Divino auxilio, pro peccatis eorum, qui eas dederunt, laborant; nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inſervire permittunt. De quo periculoſo facto vos, Chriſtianiſſimi Principes, venerabiliter admonemus, & devotiſſime obſecramus; ut memores ſalutis veſtræ, præſentis ſcilicet, & æternæ, memores etiam largitatis progenitorum veſtrorum erga ſanctas Eccleſias, propter quam feliciter regnarunt, & ſibi contrarios ſuperaverunt, memores ſiquidem, cum quanta religione etiam ante Chriſti ſanguinem, & in tempore famis in Ægypto diſcretione ſancti Joſeph apud nefandum regem Pharaonem *terra* (*o*) *Sacerdotalis* extitit. Innumera quoque Scripturarum exempla, ut lacte Eccleſiæ nutriti, & ſcientiæ ipſius ſufficienter repleti, ante oculos reducentes, tunicam Chriſti, qui vos elegit, & exaltavit, quam nec milites auſi fuerunt ſcindere, tempore veſtro quantocius reconſuite, & reſarcite: & nec violenta ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione, res ab Eccleſiis vobis ad tuendum, & defendendum, ac propagandum commiſſis auferre tentate: ſed ut ſanctæ memoriæ avus, & pater veſter eas gubernandas vobis ſautore Deo, dimiſerunt, redintegrate; & præcepta regalia, earumdem Eccleſiarum conſervate ac confirmate: ne ſicut intentavit Samuel Propheta ad Roboam filium Salamonis in *conſciſſione Pallii*, (p) præſens regnum, quod abſit, vobis patrum labore acquiſitum,

(*k*) II. Regum VI. 7.
(*l*) II. Corinth. III. 10.
(*m*) Apocalypſ. XXII. 11.
(*n*) Oſeæ IV. 8.
(*o*) Geneſ. XLVII.
(*p*) III. Regum XI, 10.

ſitum, & hæreditate relictum, à vobis ipſe Chriſtus dividat, & æternum regnum, quod promiſit, non tribuat. Nec contra Dei faciem iratas hominum facies conſidereτis : quia ſi ad tempus illis diſplicueritis, cum vos Deo placebitis, in vobis ille, quod promiſit, implebit : *cum placuerint* (inquiens) *Domino* (q) *viæ hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem.* Quod ut commodius valeatis implere, unuſquiſque vir Eccleſiaſticus, & interceſſionis adjutorium, & ſolatii, quo res publica indiget ſubſidium, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſæ, ſalvo jure, quod exinde divinis diſpenſationibus debet impendi prompte, & ex animo parare, & impigre, ſicut tempore anteceſſorum veſtrorum conſueverat, ſtudebit offerre.

V.

Et quia ſancta Eccleſia, in arca trituræ Dominicæ docta, quædam novit redarguenda, quædam diſſimulanda quædam etiam gemenda uſque ad tempus perficienda; perſpeximus, eo ferventiori zelo, quo majora corrigenda ſunt, veſtram poteſtatem, & ſacerdotalis conſilii auctoritatem, quædam ad præſens ex aſſe non valere corrigere. Et ideo de Canonicorum Monaſteriis & Sanctimonialium, quæ ſub eadem forma vivere dicuntur, conſideramus, ſicut Apoſtolus Paulus dicit : *Secundum* (r) *indulgentiam, non ſecundum imperium*, ut ſi propter imminentem reipublicæ neceſſitatem laicis interim committuntur, Epiſcopi providentia, in cujus parochia conſiſtunt, adjuncto ſibi aliquo Abbate viro religioſo, ſtudeatur, qualiter reſtauratio locorum, & ſtudium, ac cuſtodia officii & religionis, atque ſubſidium temporalis neceſſitatis, in eiſdem locis degentibus, juxta qualitatem & quantitatem moderationis, adhibeatur. Et qui eadem loca tenuerint; eis inde, ſicut & de aliis Chriſtianæ religionis negotiis, pro Chriſti, & veſtra reverentia obediatur. Quodſi quis non fecerit proviſorum curæ erit, ut ad veſtram hoc notitiam referant : & veſtra Dominatio, ſecundum ſibi à Deo commiſſum miniſterium, pro modo culpæ, quæ emendanda ſunt, corriget. Per loca etiam monaſtica ejuſdem ordinis proviſores neceſſe erit diſponere, cum veſtra auctoritas eos, qui vices Chriſti ſecundum regulam divinitus dictatam in Monaſteriis agant, ſtuduerit ordinare.

VI.

Petimus tandem, ut ordo Eccleſiaſticus, in quibuscumque ei fuerit neceſſe, rigorem ſalutis humanæ exſerere, per poteſtatem veſtram, & per miniſterium miniſtrorum dominationis veſtræ, ſecundum antiquam conſuetudinem ſuum vigorem recipiat. Et populi generalitas una, cum Eccleſiaſtica devotione judicium, quod honor Regis diligit, & juſtitiam, qua thronus ejus firmatur, per diſpoſitionem veſtram ſuſcipiat; ſeu admonitione atque conſilo ſacerdotali veſtra ſublimitas, & quiſque in quolibet ſtatu vel ordine, de rapinis, & ceteris, quæ diſcordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus pœnitudinem gerat, & Domini reconciliationem expoſtulet. Quam facile omnis, qui quæſierit, inveniet, ſi in loco diſcordiæ plantata fuerit caritas, quæ cooperit multitudinem peccatorum: eumque potius quam nos in conſilio non noſtro, ſed Dei attendatis, qui dixit : *Qui* (s) *vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit; non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.*

Binius. Sirmondus. Hardouin.

ADNOTATIO P. SIRMONDI.

In Concilio Meldenſi Synodus hæc præponitur Lauriacenſi. Prius enim Capitula memorat, quæ apud Theodonis Villam ſtatuta fuerant, tum quæ apud Lauriacum. Conſtat autem utramque Synodum uno eodem menſe habitam, hanc in Caroli regno, illam in Lotharii.

(*q*) Proverb. XVI. 17. (*r*) I. Corinth. VII. 6. (*s*) Lucæ X. 26. Matth. X. 20.

CONVENTUS IN PATERBRUNNEN.

Anno Chriſti DCCCXLV. Sergii II. Papæ II. Lotharii Imp. XXV. & V. Ludovici Germaniæ Regis VII. (*a*)

Acta in hoc Conventu pro Statu Eccleſiæ per Saxoniam formando & reparando temporum injuria perierunt. Superſunt tres donationes Regiæ Corbeienſibus factæ in hoc Conventu.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Hludovicus divina favente gratia Rex. Cum in nomine unicæ & perpetuæ Trinitatis pro Regimine S. Matris & univerſalis Eccleſiæ etiam & pro ſtatu regni nobis divinitus & paterno jure commiſſi Patherbrunnen pervenimus, aderant inter cæteros fideles noſtros quidam Monachi cum venerabili eorum Præpoſito Walanæ (*b*) ex Monaſterio, quæ nova Corbeia nuncupatur, coramque familiaribus Conſiliariis noſtris in præſentiam culminis noſtri adducti attulerunt Domini ac Genitoris noſtri Hludovici Excellentiſſimi Imperatoris quoddam Præceptum, in quo continebatur, qualirer idem Chriſtianiſſimus Imperator præfatum Monaſterium in honorem S. Stephani Proto-Martyris Chriſti ſuper fluvium Wiſera in Villa Regia, in loco dudum nuncupante Hucxeri Adalhardo cuidam ſeni Abbati germanoque ſuæ Walanæ (*c*) conſtrui ac fabricari præcepiſſet, obſecrantes clementiam Serenitatis noſtræ, ut pro majori firmirate ac certiori ſtudio ſecuritatis, noſtræ manſuetudinis ſuper hoc præceptum paterno ac regali affectu confirmari deberet. Quorum petitioni juſtæ & rationabili aurem libenter accommodavimus, ac præſcriptam villam Hucxeri, (*d*) quam Sereniſſimus Auguſtus ad præfatum Monaſterium tradiderat, cum omnibus finibus vel terminis ſuis terríſque, ſilvis, aquis, aquarúmve decurſibus, ſeu cunctis adjacentiis, nec non apendiciis ſuis ſive res & poſſeſſiones, quæ à Deum timentibus, vel gratiam divinam diligentibus ibi conlatæ ſunt, (*e*) etiam & res, quæ ad Corbeiam antiquiorem; ex cujus vocabulo illud Monaſterium nomen uſurpat, traditæ fuerunt, infra fines regni Saxoniæ terris, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarúmque decurſibus, propriis vel communibus ædificiis, prius habitis vel poſtea conſtructis, mancipiis quoque diverſi generis vel conditionis, mobilibus & immobilibus datum vel traditum erat cum omni integritate præfato Monaſterio, & Monachis ibidem Deo ſoli (*f*) militantibus ad poſſidendum fruendúmque per hanc noſtram auctoritatem in eleëmoſynam præfati piiſſimi Genitoris noſtri, ac noſtram confirmare ac ſtabilire decrevimus. Libuit etiam noſtræ Celſitudinis Pietatem erga Divæ memoriæ Genitoris noſtri Nobiliſſimi Auguſti inſtitutionem, quando divina vocatione Abbas (*g*) prædicti Monaſterii vitam finierit mortalem, quamdiu ipſi Monachi inter ſe talem invenire hujuſce vitæ quiverint, qui ipſam congregationem ſecundum regulam S. Benedicti, primi inſtructoris illius normæ, regere valeat, per hanc noſtram auctoritatem licentiam habeant eligendi Abbatem, quatenus ipſos ſervos Dei, qui illic uni Deo diu noctúque ſerviunt, pro nobis proleque noſtra & ſtabilitate regni à Deo nobis conlati jugiter Domini miſericordiam exorare delectet. Illud vero inſerere hoc præcepto noſtræ placuit regiæ auctoritati, ut licentiam habeant Rectores & Miniſtri ejuſdem Monaſterii, cum quibuslibet homi-

(*a*) Annum VII. Ludovici Regis Franciæ Orientalis computar Schatenus ab anno 839, quo adjutus à Saxonibus & Thuringis Alemanniam & Franciam Orientalem ſibi vendicavir. *Schatenus ad h. annum.*

(*b*) MS. *Walone.* (*c*) MS. *Walone.* (*d*) MS. *Huxeri.*

(*e*) MS. *fuerant* pro *ſunt.* (*f*) *ſoli* aberar à MS. (*g*) *Abba* MS.

hominibus liberis res & mancipia legaliter commutare, videlicet ut quidquid pars juſtè & rationabiliter alteri contulerit parti, deinceps per hanc noſtram auctoritatem jure firmiſſimo teneant, atque poſſideant, & quidquid exinde facere voluerint, libero in Dei nomine perfruantur arbitrio faciendi quidquid elegerint. Et ut hæc auctoritas largitionis atque confirmationis noſtræ per diuturna tempora inviolabilem, atque inconvulſam obtineat firmitatem, manu propria ſubter firmavimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus.

(L.S.) HLUDOVICI Glorioſiſſimi Regis.

Dominicus Notarius ad vicem Radleici recognovi.

Data IV. Idus Decembris. Anno Chriſto propitio ſeptimo Regni Domni Hludovici Regis in Orientali Francia. Indictione VII. Actum Patherbrunnen in Dei nomine feliciter. Amen.

Schatenus Annal. Paderbornenſ. Lib. II. pag. 130. *ad hunc annum ex Originum literis Corbeienſibus.*

Secunda Donatio Corbeiæ facta, eodem die & Concilio, uti & tertia eodem menſe, ſed non eodem loco Corbeiæ novæ facta donatio, cum nihil ſingulare contineant dignum publica Germanicarum Eccleſiarum ſcientiâ, legi poſſunt apud *Schatenum loco citato.*

SYNODUS TREVIRIS INDICTA,
INDEQUE TRANSLATA PARISIOS.
AD ANNUM 847.

Cùm anno ſuperiore Ebbonis quondam Remenſis Archi-Epiſcopi recruduiſſet, inſtigante Sergium Lothario adverſus Hincmarum Ebboni in Cathedra ſuffectum, diſceptandæ controverſiæ Treviris indicta Synodus, quo & Ebbo, & Hincmarus cum primariis Galliarum Epiſcopis evocati. Dederat ad Carolum Regem & Guntboldum Rothomagenſem Archi-Epiſcopum Sergius Papa literas, ut poſt diem Sanctæ Domini Reſurrectionis cum cæteris Epiſcopis Treviri adeſſet, judicium de Ebbonis depoſitione repararet, Hincmarum ibidem ſiſteret. Verùm poſtquam Legati, qui à Sergio exſpectabantur, tempori non affuere, Synodus Lutetiam translata: ubi Ebbonis cauſa, judicum horum tribunal effugientis, iterum jugulata, favente quoque Leone novo Pontifice, Hincmari honoribus.

Brower. Annal. Trevir. pag. 1. *ad h. a. ex Flodoardi Hiſt. Rhem. Eccl. L.* 3. *C.* 2.

CONCILIUM MOGUNTINUM
PROVINCIALE.
SUB RABANO ARCHI-EPISCOPO,

PRO JURIBUS ET IMMUNITATIBUS ECCLESIASTICIS CELEBRATUM ANNO DOMINI DCCCXLVII. LEONIS IV. PAPÆ I. LOTHARII IMP. XXVIII. & VIII. LUDOVICI GERMANIÆ REGIS XV.

Domino Sereniſſimo & Chriſtianiſſimo Regi Ludovico (*) *veræ Religionis ſtrenuiſſimo Rectori ac Defenſori Sanctæ Dei Eccleſiæ, una cum uxore & prole ſua ejúſque Fidelibus, vita & ſalus, honor & benedictio cum victoria ſine fine manſura.*

Digniſſimæ Reverentiæ veſtræ patefecimus nos humillimi famuli veſtri Rabanus videlicet Moguntiacenſis Eccleſiæ indignus Archi-Epiſcopus, cum Co-

(*) Ad Ludovicum Germaniæ, Franciæ Orientalis, Bajoariæ Regem Ludovici Pii Auguſti Filium directa eſt hæc Synodalis Epiſtola ex hoc Provinciali Concilio Moguntino,

Coepiſcopis meis, quæ ad prædictæ Eccleſiæ Diœceſim pertinent, hoc eſt, Samuele, (a) Egobaldo, (b) Baturato, (c) Hebone, (d) Gorbratho, (e) Hemmone, (f) Walggario, (g) Anſgario, (h) Otgario, (i) Latone, (k) Salomone (l) & Gebehardo, (m) cum reliquis collegis noſtris Chorepiſcopis, Abbatibus, Monachis, Presbyteris, & cæteris Eccleſiaſticis Ordinibus: quia venimus ſecundùm juſſionem veſtram in civitatem Moguntinam: ibique pariter adunati, poſt triduanum jejunium, quod cum Litaniis celebravimus, Divinam ſuppliciter poſtulantes Clementiam, quatenus ſancta gratiâ ſua conventum, & actionem ipſius Synodi ſibi acceptabilem facere dignaretur, & Chriſtiano populo proficientem ad ſalutem, & vitam perpetuam, vobiſque ad æternum honorem & gloriam. Ubi etiam decrevimus, ut ſingulis Parochiis per Epiſcopos & Clericos, per Abbates & Monachos, oratio pro vobis, & pro veſtra conjuge, ſimul prole nobiliſſima fieret: (n) cujus orationis ſumma eſt, Miſſarum tria millia & quingenta, & pſalteriorum mille ſeptingenta: hoc omni devotione poſtulantes, ut Deus omnipotens diuturnam vobis ſanitatem & proſperitatem concedat, regnumque veſtrum diu ſtabiliat ab omni hoſte defenſum in terra, poſtque hujus vitæ terminum in regno cœleſti vobis gloriam ſimul cum Sanctis ſuis concedat ſempiternam. Tunc verò conſidentes in clauſtro Sancti Albani martyris, ſecundum morem illum, quo priſcis temporibus, (o) ſub Carolo Imperatore Hildebaldus, Richolphus cum ceteris Epiſcopis, Abbatibus illuc convenientibus fecerunt, & cœpimus in Dei nomine communi conſenſu, & voluntate tractare pariter de ſtatu veræ religionis, atque utilitate & profectu Chriſtianæ plebis. Convenit inter nos de noſtro communi collegio clericorum atque monachorum duas facere turmas, ſicut & fecimus: ità ut in una turma conſiderent Epiſcopi cum quibuſdam notariis, legentes atque perſcrutantes ſanctum Evangelium; nec non Epiſtolas, & actus Apoſtolorum: Canones quoque, ac diverſa Sanctorum Patrum opuſcula, cum cæteris ſacris dogmatibus: diligenti ſtudio perquirendo, quibus modis ſtatum Eccleſiæ Dei, & Chriſtianæ plebis profectum ſana doctrina, & exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratia Dei, perficere & conſervare poſſent. In alia vero turma ſederunt Abbates ac probati Monachi, regulam ſancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere poſſent; & ubicumque per negligentiam atque deſidiam rectorum regularis ordo dilapſus fuiſſet, rurſum ſecundum normam regulæ ſancti Benedicti ad integrum reſtitueretur. His ergo ità diſpoſitis atque peractis, primo decrevimus unicuique perſonæ vel ſexui congruum honorem impendere ſecundum dictum ſancti Petri primi Paſtoris Eccleſiæ, quo ait: (p) *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, regem honorificate. Servi, ſubditi eſtote in omni timore Dominis, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis: hæc eſt enim gratia in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Cui paria doctor gentium ad Timotheum diſcipulum ſuum ſcribens: ait: *Attende* (q) *tibi & doctrinæ, inſta in illis: hoc enim faciens, & te ipſum ſalvum facies, & eos, qui te audiunt. Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut patrem; juvenes, ut fratres: anus ut matres: juvenculas ut ſorores, in omni caſtitate.* Inſuper congruum etiam eſſe viſum eſt, ut Sacerdotes & Eccleſiæ Dei (r) jure legitimo inconvulſo honorarentur: de quibus Do-

(a) Samuele, Wormatienſi. (b) Egorbaldo, Gotzbaldo, Herbipolenſi, legit *Eckbart*,
(c) Paderbornenſi. (d) Hildeſienſi.
(e) Curienſi, *Gerbracho* Eckhartus & Schatenus. (f) Halberſtadienſi.
(g) Verdenſi. (h) Hammburgenſi. (i) Otgario, Eichſtadenſi.
(k) Lantone, Auguſtano. (l) Salomone, Conſtantienſe. (m) Gebehardo, Spirenſi.
(n) Actio prima hujus Concilii erat, oratio pro Rege, & determinatio Orationum & Sacrificiorum offerendorum à Clero per univerſum Regnum Ludovici Germaniæ, Bajoariæ, Alſatiæ, & Lotharingiæ partis Regis.
(o) Vide Tomi I. noſtri paginam 405., & in ea Concilii Aquisgranenſis anni 813. Præfationem.
(p) I. Petri II. (q) I. Timoth. IV.
(r) Actio ſecunda. Decretus, honor & reverentia debita Epiſcopis & Eccleſiis, & Eccleſiaſticis bonis contra invaſores & raptores.

Digitized by Google

Dominus ait: *Qui* (*s*) *vos audit, me audit, & qui vos recipit, me recipit: qui autem me recipit, recipit eum, qui me miſit.* Et Apoſtolus ad Hebræos: *Obedite,* (*t*) inquit, *præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis: ipſi enim pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris.* Nam de reverentia Eccleſiarum Dominus ait: *Domus* (*u*) *mea Domus orationis vocabitur cunctis gentibus:* Unde etiam legitur in Evangelio, quod ipſe Dominus, cùm veniſſet ad Jeruſalem, & introiſſet in templum, eos, qui negotia terrena & emptiones, & venditiones illicitas in eodem exercebant, quaſi flagellum de funiculis faciens, omnes inde ejecerit. Proh dolor, his temporibus nec loca ſancta venerantur: neque miniſtri Dei condigne honorantur: ſed verſa vice illi, qui honorari debuerunt, flagellantur, ſpoliantur, atque diverſis calumniis franguntur. Unde neceſſitas magna nos coëgit pro hac re ad vos reclamare & petere, ut ſicut apud Anteceſſores veſtros Reges & Imperatores, qui ante vos fuerunt, honorem Sancta Dei Eccleſia habuit, & per immunitatem eorum poſſeſſiones Eccleſiaſticæ inconvulſæ permiſerunt, manentesque in eis ſemper illæſi perſeveraverunt; ità apud vos modernis temporibus incontaminatæ permaneant. Zelo enim Dei oportet vos defendere Eccleſias Chriſti, qui vobis regnum in terra, & Dominationem tribuit: ut per nullius ſuggeſtiones iniquas veſtram conceſſionem, quam in eleemoſynam veſtram Eccleſiis Chriſti contuliſtis, ſinatis permutari. Quia inhoneſtum eſt, ut hoc, quod non ſolum Chriſtianis temporibus, à Chriſtianis Imperatoribus, ſed etiam à paganis regibus tempore gentilitatis ad honorem Dei collatum eſt, veſtris temporibus in veſtro regno permutetur. Nam legimus apud Eſdram, quod Artaxerxes Rex Eſdræ ſcribæ legis Dei per Epiſtolam mandaverit, ità dicens: *Ego* (*x*) *Artaxerxes Rex ſtatui atque decrevi omnibus cuſtodibus arcæ publicæ, qui ſunt trans flumen, ut quodcumque petierit à vobis Eſdras Sacerdos ſcriba legis Dei cæli, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne forte iraſcatur contra regnum Regis, & filiorum ejus. Vobis quoque notum facimus ac univerſis Sacerdotibus, & Levitis & Cantoribus, & Janitoribus, Nathinæis, & Miniſtris domus Dei hujus, ut vectigal & tributum, & annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos. Tu autem Eſdra, ſecundum ſapientiam Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue judices & præſides, ut judicent omni populo, qui eſt trans flumen, his videlicet, qui noverunt legem Dei tui; ſed & imperitos docete libere. Et omnis, qui non fecerit legem Dei tui, & legem Regis diligenter, judicium erit de eo, ſive in mortem, ſive in exſilium, ſive in condemnationem ſubſtantiæ ejus, vel certe in carcerem.*

De Chriſtianis vero Regibus, & Imperatoribus non neceſſe eſt aliqua exempla ponere; cùm omnes, qui rectæ fidei, & ſani dogmatis fuerunt, à Conſtantino Imperatore, qui primus Imperatorum Chriſtianam religionem defendere, atque honorem Eccleſiarum Dei amplificare cœpit, uſque ad vos ſemper in hoc ſtudio ſolerter laboraverint, ut Eccleſia Dei pacem, & tranquillitatem haberet, quatenus cultus Dei incontaminatus foret, & ſervi ejus ſine impedimento Deo delectabiliter deſervirent: qualis autem vindicta illis, qui contra mandata Dei, & contra juſſionem veſtram Eccleſiæ Chriſti per avaritiam moleſtiam inferunt, conveniat, in ſequentibus per Sanctorum Patrum Canones, & per doctrinam divinarum Scripturarum congruo loco demonſtrabimus. Non enim formidamus, juxta exemplum Domini Salvatoris, corruptoribus templi Dei, & contaminatoribus ſacrorum locorum, judicium congruum inferre: quia, ſi illi à Chriſto Domino ejecti ſunt foras de domo Dei, qui per cupiditatem terrenam violabant ſanctum locum; non eſt iniquum inſolentibus, & ſe corrigere nolentibus canonicum inferre judicium: ut ſentiant correpti, quod ante noluerunt ſentire leniter admoniti. Deus omnipotens vos in ſua juſtitia confortet, & illæſum ab omni hoſte protegat.

V *TITU-*

(*s*) Luc. X. Matth. X. (*t*) Hebræ. XIII. (*u*) Iſai. LVI.
(*x*) I. Eſdræ VII.

TITULI CAPITULORUM.

I. De fide Catholica.
II. De dogmate Eccleſiaſtico
III. De Sacramento Baptiſmatis.
IV. De pace & concordia.
V. De Conſpiratione.
VI. De immunitate rerum Eccleſiaſticarum.
VII. De poteſtate Epiſcoporum ſuper res Eccleſiaſticas, eorumque convenientia cum laicis, deque abominandis perverſis præmiis.
VIII. De proprietatibus ab Epiſcopis vel Presbyteris poſt ordinationem acquiſitis.
IX. De manumiſſionibus.
X. De decimis dandis, & in quatuor portiones dividendis.
XI Ut antiquæ Eccleſiæ habeant privilegia ſua.
XII. Ne Presbyteri ſine conſenſu Epiſcoporum per Eccleſias conſtituantur, vel ab his recipiantur
XIII. De Clericorum vita, ſive monachorum.
XIV. De voto monachorum.
XV. De Clericis comam nutrientibus
XVI. De vita Sanctimonialium.
XVII. De pauperibus non opprimendis
XVIII. De rebus pauperum per malam occaſionem non emendis.
XIX. De his, qui ad ſubvertendam juſtitiam munera accipiunt.
XX. De parricidis.
XXI. De mulieribus, quæ partus ſuos necant.
XXII. De homicidis.
XXIII. De homicidiis non ſponte commiſſis.
XXIV. De occiſis presbyteris in gradu poſitis.
XXV. De presbyteris poſt degradationem occiſis.
XXVI. De infirmis in periculo mortis conſtitutis.
XXVII. De his, qui ſuſpenduntur in patibulis.
XXVIII. De inceſtuoſis.
XXIX. De damnatis nuptiis.
XXX. Quota generatione conjugia copulari debeant.
XXXI. De modo dandæ pœnitentiæ.

CAPITULA

I.

INitium actionis noſtræ de fide eſſe decrevimus, quæ bonorum eſt omnium fundamentum: & quamvis *ſine* (y) *fide*, ut dicit Apoſtolus, *impoſſibile ſit placere Deo;* fides tamen indiget opere, *quia* (z) *fides ſine operibus mortua eſt.* Ideo beatus Gregorius: " Ille, inquit, vere " credit, qui exercet operando, quod " credit. Quapropter de fide noſtra omnes omnino Chriſtianos alterutrum inter ſe jugiter admonere & docere oportet: maximè tamen Domini Sacerdotes in eo certamine laborare decet, ut firmiter ab omnibus teneatur.

II.

Cum igitur omnia *Concilia Canonum*, (*a*) qui recipiuntur, ſint a Sacerdotibus legenda & intelligenda, & per ea eis ſit vivendum & prædicandum; neceſſarium duximus, ut ea, quæ ad fidem pertinent, & ubi de exſtirpandis vitiis, & plantandis virtutibus ſcribitur, hoc ab eis crebro legatur, & bene intelligatur, ut in populo prædicetur. Et quilibet Epiſcopus homilias (*b*) continentes neceſſárias admonitiones, quibus ſubjecti erudiantur: id eſt, de fide Catholica, prout capere poſſint: de perpetua retributione bonorum, & æterna damnatione malorum, de reſurrectione quoque futura & ultimo judicio, & quibus operibus poſſit promereri beata vita, quibuſve excludi. Et ut eaſdem homilias quiſque aperte transferre ſtudeat in ruſticam Romanorum linguam (*c*) Theotiſcam, (*d*) quo facilius

(*y*) Hebr. XI. (z) Jacob. II.

(*a*) Concilia Canonum recepta in Eccleſiis Germaniæ & Galliæ erant hoc Sæculo; Primò Concilia in codice Romano à Dionyſio collecta, & Carolo M. data, & per eum his Eccleſiis communicata. 2dò Concilia Germaniæ & Galliæ Nationalia, Provincialia, & quædam Diœceſana, in & ab Epiſcopis Germaniæ & Galliæ celebrata.

(*b*) deeſt *habeat*, aut aliquid ejuſmodi.

(*c*) *Ruſtica Romana lingua* eſt ex Latina & Germanica mixta, qualis hodie Gallis uſitatata eſt.

(*d*) Lingua Theotiſca ſui generis propria, nec extraneis mixta eſt noſtra Germanica. Homilias & Catecheſes Theotiſcas hujus Sæculi collegerunt *Goldaſtus*, *Eckhart*, *Schilter*, *Schertzius.*

lius cuncti poſſint intelligere, quæ dicuntur.

III.

Sacramenta itaque Baptiſmatis volumus, ut concorditer atque uniformiter in ſingulis parochiis ſecundum Romanum ordinem inter nos celebrentur jugiter, atque conſerventur: id eſt, ſcrutinium ad ordinem Baptiſmatis, ſicut in *decretis Leonis Papæ* ſub duobus continetur Capitulis: "In Capitulo quinto: hæc " duo tempora, id eſt, Paſchæ & Pentecoſtes ad baptizandum à Romano " pontifice legitima ſunt præfixa. Item " in Capitulo ſexto: non interdicta licentia, qua in baptiſmo tribuendo quolibet tempore periclitantibus ſubveni" tur. Et Siricius: In qualibet neceſſita" te fuerit opus ſacri unda baptiſmatis, " omni volumus celeritate ſuccurri. De" bent igitur Epiſcopi cum magna dili" gentia presbyteris ſui tradere baptiſmi " Sacramentum, & quid in eodem re" nuntiandum quidve credendum ſit. Renunciatur enim diabolo & operibus ejus. Opera vero diaboli, opera carnis eſſe intelliguntur: quæ ſunt homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his ſimilia; quæ diabolico inſtinctu prius cognitione mentis concipiuntur, quam opere perpetrentur. Pompæ vero ejuſdem ſunt, ſuperbia, jactantia, elatio, vana gloria, faſtus, & alia quam plurima, quæ ex his oriri videntur.

IV.

Sanè opus eſt, ut pax & concordia ſit atque unanimitas in populo Chriſtiano, quia unum Deum Patrem habemus in cœlis, & unam Matrem Eccleſiam, unam fidem, unum baptiſma: ideo in una pace & unanimitate concorditer vivere debemus, ſi ad unam & veram hereditatem regni cœleſtis cupimus pervenire: *Quia* (*e*) *non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis*, ut ipſe ait: Igitur ſi inter omnes fideles pax, & concordia habenda eſt, dicente Apoſtolo: *Pacem* (*f*) *ſequimini cum omnibus, & Sanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*: multo magis inter Epiſcopos, & Comites eſſe debet, qui poſt imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ità enim inter ſe concordare debent, ut alterutrum ſibi ad Dei ſervitium peragendum, & miniſterium ſuum rectè explendum, non ſolum non noceant, quin potius adminiculo ſint.

V.

Si vero pax & concordia ſummum inter homines, & maxime Chriſtianos bonum judicatur, & præmio ſummo remunerandum, id eſt, ut ejus merito filii Dei vocemur, nonne è contrario diſcordiæ, & diſſenſionis ſummum eſt malum, & ſumma pœna plectendum? Ità ut Sapiens dicat, animam Domini illum deteſtari, qui inter fratres diſcordias ſeminat: atque ideo filius diaboli non immerito nominetur. Unde ſtatuimus, atque auctoritate Eccleſiaſtica confirmamus, eos, qui contra Regem vel Eccleſiaſticas dignitates, ſive Reipublicæ poteſtates in unoquoque ordine legitimas (*g*) diſpoſitiones conſtitutas, conjurationes & conſpirationes rebellionis, & repugnantiæ faciunt, à communione & conſortio Catholicorum veram pacem amantium ſummovendos; & niſi per pœnitentiam, & emendationem paci ſe Eccleſiaſticæ incorporaverint, ab omnibus filiis pacis ſancimus extorres.

VI.

Quiſquis faſtu ſuperbiæ elatus domum Dei ducit contemptibilem, & poſſeſſiones Deo conſecratas, atque ad honorem Dei ſub Regiæ immunitatis defenſione conſtitutas, inhoneſte tractaverit, vel infringere præſumpſerit, quaſi invaſor, & violator domus Dei excommunicetur. Decet etiam, ut indignationem ipſius Domini Regis ſentiat, cujus benevolentiæ contemptor, & conſtitutionis prævaricator exſtitit. Nihilominus tamen Rex ſuæ conceſſionis immunitatem ab omnibus ditioni ſuæ ſubjectis illæſam conſervari præcipiat: aſſenſum vero non præbeat improvide affirmantibus, non debere eſſe res Dominicas, id eſt, Domino dominantium deditas, ita ſub defenſione Regis, ſicut propriæ ſuæ ſunt hereditates: magiſque advertat, quia quanto Deus excellentior eſt homine, tanto præſtantior eſt divina cauſa mortalium poſſeſſione. Quocirca decipitur, quiſquis plus in pro-

V 2

(*e*) I. Corinth. XIV. (*f*) Hebr. XII. (*g*) *forte* legitima diſpoſitione.

propriis quam in Dominicis rebus gloriatur: quarum nivinarum rerum defenſor, & cuſtos divinitus ſtatutus, diligenti cura non ſolum eas ſervare, ſed etiam multiplicare debet; magisque illa, quæ diximus præſtantiora, quam ſua defendere illum oportet, & augmentare. Si quis igitur inſanus importunitate improbitatis Regem à recto propoſito avertere tentaverit, nullisque remediis mitigari poſſe viſus fuerit; licet obſequiis aliquibus tranſitoriis ſit neceſſarius, abjiciendus ab eo projiciendusque eſt, juxta illud Evangelium: *Si pes* (g) *nuunus, oculuſve tuus ſcandalizet te, erue illa, & projice abs te.*

VII.

Ut Epiſcopi poteſtatem habeant (*h*) res Eccleſiaſticas providere, regere, & gubernare, atque diſpenſare, ſecundum Canonum auctoritatem, volumus: & ut laici in eorum miniſterio obediant Epiſcopis ad regendas Eccleſias, viduas, & orphanos defendendos: & ut obedientes ſint eis ad eorum Chriſtianitatem ſervandam: conſentientesque ſint Comites, & judices præſulibus ſuis: & nullatenus per aliquorum mendacium, vel falſum teſtimonium, neque per perjurium, aut per præmium, lex juſta in aliquo depravetur.

VIII.

In Concilio Carthaginenſi (*i*) ſcriptum eſt, ut Presbyteri, Diaconi, vel quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatus vel Clericatus ſui agros vel quæcumque prædia ſuo nomine comparant, tamquam rerum Dominicarum invaſionis crimine teneantur, niſi admoniti Eccleſiæ eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis proprii aliquid libertate alicujus, vel ſucceſſione cognationis obvenerit, faciant inde, quod eorum propoſito conveniat. Quod ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitaverint, honore Eccleſiaſtico indigni tamquam reprobi judicentur. Presbyteri vero non vendant rem Eccleſiæ, ubi ſunt conſtituti, neſcientibus Epiſcopis ſuis, non habentes neceſſitatem. Nec Epiſcopo liceat matricis Eccleſiæ rem tituli ſui nomine uſurpare.

IX.

In Concilio Carthaginenſi (*k*) ità continetur: de manumiſſionibus in Eccleſia celebrandis: ſi id noſtri conſacerdotes per Italiam facere reperiuntur, noſtræ etiam erit fiduciæ iſtorum ordinem ſequi: data plane licentia miſſo legato, ut quæcumque digna fide pro ſtatu Eccleſiæ, & ſalute animarum agere potuerint, nos ſciant laudabiliter in conſpectu Domini accepturos.

X.

Volumus, ut decimæ, quæ ſingulis dantur Eccleſiis, per conſulta Epiſcoporum à Presbyteris ad uſus Eccleſiæ & pauperum ſumma diligentia diſpenſentur. Quatuor autem tam de reditibus, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Eccleſiæ facultas admittit, ſicut dudum rationabiliter eſt decretum, convenit fieri portiones: quarum ſit una Pontificis, altera Clericorum, pauperum tertia, quarta Eccleſiæ fabricis applicanda juxta conſtitutionem Epiſcopalem. Admonendum tamen eſt, ut decima Deo omnino dari non negligatur, quam Deus ipſe dari ſibi conſtituit: quia timendum eſt, ſi quis Deo ſuum debitum abſtrahit, ne forte Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua.

XI.

Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ, nec decimis, nec aliis poſſeſſionibus pro novis Oratoriis ſine conſenſu & conſilio Epiſcopali, priventur.

XII.

Quicumque Presbyter per pretium Eccleſiam fuerit adeptus, omnino deponatur: (*l*) quod contra Eccleſiaſticæ regulæ diſciplinam agere dignoſcitur, qui alium Presbyterum legitimè ad Eccleſiam ordinatum per pecuniam expulerit; eámque ſibi taliter vindicaverit, quod vitium late diffuſum ſummo ſtudio emendandum eſt. Itemque interdicendum videtur Clericis, ſive laicis, ne quis cuilibet Presbytero

(*g*) Matth. XVIII.
(*h*) Concilii Moguntini anni 813. Capite VIII. Tomo I. pag. 407.
(*i*) Canone XXXII. vide Tomi I. noſtri pag. 204.
(*k*) Canone XXXI. pag. 214. Tomi I. & pag. 217. Cap. 49.
(*l*) Concilii Chalcedonenſis Cap. II. vide pag. 176. Tom. I.

bytero præſumat dare Eccleſiam ſine licentia & conſenſu Epiſcopi ſui.

XIII.

Providendum neceſſario eſt unicuique Epiſcopo, qualiter Canonici vivere debeant; nec non & Monachi, ut ſecundum ordinem regularem vivere ſtudeant, ut ait Apoſtolus: *Unusquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat:* & ut à negotiis ſæcularibus omnino abſtineant: multa ſunt enim negotia ſæcularia: de his tamen pauca perſtrinximus. Ad quæ pertinet omnis libido, non ſolum immunditia carnis, ſed etiam in omni carnali concupiſcentia, quidquid plus juſto appetit homo: turpe lucrum, munera injuſta accipere, vel etiam dare pro aliquo ſæculari, cum quæſtu pretio aliquem conducere, contentiones & lites, vel rixas amare, in placitis ſæcularibus diſputare, exceptâ defenſione orphanorum aut viduarum: conductores aut procuratores eſſe ſæcularium rerum, turpis verbi vel facti jaculatorem eſſe, vel jocum ſæcularem diligere, aleas amare, ornamentum inconveniens propoſito ſuo quærere, in delitiis vivere velle, gulam & ebrietatem ſequi, pondera injuſta vel menſuras habere, negotium injuſtum exercere (nec tamen juſtum negotium eſt interdicendum propter neceſſitates diverſas, quia legimus Sanctos Apoſtolos negotiatos eſſe; & in Regula Sancti Benedicti præcipitur prævidere, per quorum manus negotium Monaſterii tranſeat) canes & aves ſequi ad venandum, in commeſſationibus & vinolentiis nimiis incumbere, ſuperfluitatem in quibuslibet rebus nolle fugere. Quæ omnia Miniſtris altaris interdicimus, hortantes eos ſervare illud Apoſtolicum; *Nemo* (n) *militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*: conſiderare quoque ſententiam Domini dicentis: *Attendite* (o) *ne graventur corda veſtra in crapula & ebrietate:* moderare cibum & potum, ut juxta Apoſtolum, ſobrii ſint, parati ad ſervitium Domini: ante ſe joca ſæcularia vel turpia fieri non permittere, ſed pauperes & indigentes ſecum ad menſam habere, & lectionem Divinam ibidem audire, & ſumere cibum cum benedictione & laude Domini: ſecundum Apoſtolum dicentem: *Sive* (p) *manducetis, ſive bibatis, omnia in laudem Dei facite.*

XIV.

Nullus Monachorum aliquid proprietatis habeat, & res ſæculares, quibus renuntiavit, nullatenus ſibi uſurpet: nec Parochias Eccleſiarum accipere præſumat, ſine conſenſu Epiſcopi. De ipſis verè (*q*) titulis, in quibus conſtituti fuerint, rationem Epiſcopo, vel ejus Vicario reddant, & convocati ad Synodum veniant.

XV.

In decretis Gregorii Papæ ſcriptum eſt: Si quis ex Clericis laxaverit comam, anathema. Unde ſancimus, ut ejuſmodi coërceantur ad priſtinum ſtatum reverti.

XVI.

Abbatiſſa, (*r*) quæ in civitate Monaſterium habet, nequaquam de Monaſterio egrediatur, niſi per licentiam Epiſcopi ſui, aut qui ejus vicem obtinet, niſi forte regali juſſione cogatur. Et ſi quando foras pergit, de Sanctimonialibus, quas ſecum ducit, curam & vigilantiam habeat, ut nulla eis detur peccandi licentia ſive occaſio. Sed & cum pergit, in Monaſterio talem in vice ſua conſtituere debet, quæ de Sanctimonialium animabus curam & vigilantiam gerat. Habeat etiam Abbatiſſa ſtudium in ædificando ea, quæ ad Sanctimonialium neceſſitatem pertinent, & in reſtaurando. Sanctimoniales vero in Monaſterio conſtitutæ habeant ſtudium in legendo & in cantando, in Pſalmorum celebratione ſive oratione: & horas Canonicas, matutinam videlicet, primam, tertiam, ſextam, nonam, veſpertinam, completorium pariter celebrent: & omnes, exceptâ, quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad conſolationem veniant: & ut cetera ſervent, quæ in regula Sanctimonialium continentur, & quæ à Sanctis Patribus illic conſtituta ſunt.

XVII.

Monemus Regiam Pietatem de oppreſſione pauperum liberorum, ut non à potentioribus per aliquod malum ingenium

(*n*) II. Timoth. II. (*o*) Luc. XXI.
(*p*) I. Cor. X. (*q*) *forte* verò.
(*r*) Confer Cap. VII. & ſequentia de Abbatiſſis in Concilio Aquisgranenſi Tom. I. p. 530.

nium contra juſtitiam opprimantur; vel cogantur, ut res ſuas vendant ſive tradant; ne forte parentes eorum contra juſtitiam fiant exhereditati, & regale obſequium minuatur, & ipſi propter indigentiam mendici vel latrones ſeu malefactores efficiantur: & ut ſæpius non fiant manniti (s) ad placita, niſi ſicut in Dominico Capitulari olim facto præcipitur.

XVIII.

Propter proviſiones pauperum, quorum curam habere debemus, placuit nobis, ut nec Epiſcopi, nec Abbates, nec Comites, nec Vicarii, nec Judices, nulliſque omnino ſub mala occaſione, vel malo ingenio res pauperum, vel minus potentium, emere, aut tollere audeat: ſed quiſquis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito coram idoneis teſtibus, & cum ratione hoc faciat: ubicumque autem aliter inventum fuerit factum, hoc omnino emendari per regiam convenit juſſionem.

XIX.

Qui verò ad ſubvertendam juſtitiam à duobus munera accipiunt, hoc eſt, ab eo, qui quod ſibi injuſte ablatum eſt, juſte requirit, & ab eo, qui eadem injuſte invaſit, admonendi ſunt, & fortiter increpandi, ne regnum Chriſti, quod omnibus juſtè facientibus patet, ſibi ſine ulla retractatione ſecludant.

XX.

Parricidium autem, quàm ſit deteſtabile crimen, in judicio facto inter Cain & Abel fratrem ſuum Dominus oſtendit ipſe: cùm ad Cain parricidam ait: *Maledictus* (t) *eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua: cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terram.* In quo etiam poſuit ſignum, hoc eſt, ut tremens & gemens profugus ſemper viveret, nec auderet ſedes habere quietas. Sed quia in modernis temporibus parricidæ profugi currunt per diverſa, & vanis viris, atque gulæ illecebris deſerviunt, melius nobis videtur, ut in uno loco manentes pœnitentia diſtricta ſemetipſos caſtigent, ſi forte à Domini bonitate indulgentiam facinoris ſui percipere mereantur. Non enim eis licebit ultra militiæ cingulum ſumere, & nuptiis vel conjugiis copulari, quia ſacri Canones hoc eis non conſentiunt.

XXI.

" De mulieribus, quæ fornicantur, " & partus ſuos necant, vel quæ agunt " ſecum, ut utero conceptus excutiant, " antiqua quidem definitio uſque ad exi- " tum vitæ eas ab Eccleſia removet, hu- " manius autem nunc definimus, ut eis " decem annorum tempus ſecundum " præfixos gradus pœnitentiæ largiatur. " Item in *Concilio Elberitano* Cap. LXIII. " ſcriptum eſt de his, qui filios ex adul- " terio necant: ſi qua per adulterium " conceperit, idque poſt facinus occide- " rit, placuit vix in fine ei dandam eſſe " communionem, eo quod geminaverit " ſcelus." Item in *Concilio* (*) *Herdenſi* Capite ſecundo ſcriptum eſt de his, quæ aborrum faciunt, vel natos ſuos extinguunt. " Hi vero, qui male conceptos ex adul- " terio ferus, vel editos necare ſtudue- " rint, vel in ventribus matrum potio- " nibus aliquibus colliſerint, in utroque " ſexu adulteris poſt ſeptem annorum " pœnitentiæ curricula communio tribua- " tur: ità tamen ut omni tempore vitæ " ſuæ fletibus & humilitati inſiſtant.

XXII.

" In Concilio *Ancyrano*, Cap. XXI. " (u) de homicidis ita ſcriptum eſt: Qui " voluntariè homicidium fecerint, pœni- " tentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant, " perfectionem vero circa vitæ exitum " conſequantur. In *Concilio Agathenſi* (x) " Cap. XXXVII. de homicidis & falſis " teſtibus ita legitur: Itaque cenſuimus " homicidas & falſos teſtes à communio- " ne Eccleſiaſtica ſubmovendos, niſi " pœnitentiæ ſatisfactione crimina adiniſ- " ſa diluerint. Item in *Concilio Agathenſi* " Cap. LXII. ſcriptum eſt de his, qui " ſervos extra judicem necant: Si quis " ſervum proprium ſine conſcientia ju- " dicis occiderit, excommunicatione vel " pœnitentia biennii reatum ſanguinis " emundabit. Item in *Concilio Elberitano* " Cap. V. ſcriptum eſt, de Domina, quæ " per zelum ancillam ſuam occiderit: Si " qua fœmina furore zeli accenſa flagel- " lis verberavit ancillam ſuam, ita ut in- " tra tertium diem animam cum cruciatu effun-

(s) id eſt viritim *vocati*. (*) Ilerdenſi *lege*. (t) Geneſis IV. (u) Vide Tom. I. pag. 148. (x) Concilium Agathenſe in Gallia Narbonenſi anno DVI. celebratum fuit.

" effundat, eo quod incertum ſit voluntate an caſu occiderit: ſi voluntate, poſt ſeptimum annum: ſi caſu, per quinquennii tempora acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. Quodſi vero intra tempora conſtituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

XXIII.

In Concilio *Ancyrano cap. XXII.* (y) ſcriptum eſt: " De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit; ſecunda vero quinquennii tempus explere.

XXIV.

Qui Presbyterum occidit, XII (z) annorum ei pœnitentia ſecundum ſtatuta priorum imponatur: aut, ſi negaverit, ſi liber eſt, cùm XII. juret: ſi autem ſervus, per XII. vomeres ferventes ſe purget. Convictus vero noxæ, uſque adultimum tempus militiæ cingulum deponat, & uxorem admittat.

XXV.

Nuntiatum eſt nobis, quod aliqui qui olim dixerunt ſe fuiſſe Sacerdotes, & poſtea degradati pro ſuis peccatis, pœnitentiam agendo ſuffragia ſanctorum per diverſa loca tranſeuntes quæſierunt, trucidati ſunt. Hujuſcemodi interfectionibus omnem Eccleſiaſticam communionem denegamus, donec dignam pœnitentiam pro reatu ſuo ſecundùm judicium Epiſcoporum exſolvant.

XXVI.

Ab infirmis in mortis periculo poſitis, per Presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, ſed innoteſcenda: & cum amicorum orationibus, & eleëmoſynarum ſtudiis, pondus pœnitentiæ ſublevandum: ut ſi forte migraverint, ne obligati excommunicatione, alieni ex conſortio bene fiant: à quo periculo ſi divinitus erepti convaluerint, pœnitentiæ modum à ſuo confeſſore impoſitum diligentes obſervent. Et ideo ſecundum Canonicam auctoritatem, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus, & conſolationibus Eccleſiaſticis ſacra cum unctione Dei animati, ſecundum ſtatuta Sanctorum Patrum communione viatici reficiantur.

XXVII.

Quæſitum eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus poſt confeſſionem Deo peractam, utrum cadavera illorum ad Eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non. Quibus reſpondimus: ſi omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine ſecundum canonicum juſſum danda eſt, cur non eis, qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſolvunt? Scriptum eſt enim: *Non* (a) *vindicat Deus bis in idipſum*: Nam ipſe Dominus ait: *In* (b) *quocumque die converſus fuerit peccator, peccata ejus non reputantur ei.* Et iterum: *Nolo* (c) *mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.* Salutem ergo homini adimit, quiſquis mortis tempore pœnitentiam denegat, & deſperat de clementia Dei, qui eam ad ſubveniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe non credit. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet: cùm eſſet in pœna, pœnituit; & per unius ſermonis profeſſionem, habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum mente potius æſtimanda, quam tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: *Cum* (d) *converſus ingemueris, tunc ſalvus eris.*

XXVIII.

Ut Epiſcopi inceſtuoſos penitus inveſtigare ſtudeant, omnino decrevimus: qui ſi pœnitere noluerint, de Eccleſia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur. Quod ſi Sacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in priſtinis perdurare criminibus, oportet eos per ſæcularis pœnitentiæ diſciplinam à tam prava conſuetudine coërceri.

XXIX.

(y) Vide Tomi I. pag. 149.
(z) Vide hujus Tomi Concilii Triburenſis C. III. p. 23. & Ingelheimenſis C. II. p. 37.
(a) Nahum I. ex græco. (b) Ezech. XXXIII. (c) Ibidem.
(d) Ezech. XXXIII. ex græco.

XXIX.

Si quis viduam uxorem duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit: aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum Patre & Filio: item ſi quis relictam fratris, quæ pæne prius ſoror exſtiterat, carnali conjunctione violaverit: ſi quis neptem in conjugium acceperit: ſi quis novercam, aut nurum ſuam duxerit: ſi quis conſobrinæ ſuæ impudice ſe ſociaverit, vel relictæ ſive filiæ, avunculi, aut Patris filiæ, vel privignæ ſuæ concubitu pollutus, vel hujuscemodi conjunctionis attactu maculatus fuerit: eos disjungi, & ulterius numquam conjugio copulari, ſed ſub magna diſtrictione fieri volumus.

XXX.

Conrradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur: ubi autem poſt interdictum factum inventum fuerit, ſeparetur. Sane eadem, quæ in viri, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum regula cuſtodienda eſt. Quia ergo conſtat eos duos eſſe in carne una, communis illis utrimque parentela eſſe credenda eſt: ſicut ſcriptum eſt: *Erunt* (c) *duo in carne una.*

XXXI.

Modus tempuſque pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum Canonum inſtitutionem, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem imponi debet à Sacerdotibus. Nam qui pro peccatis gravibus leves quoſdam, & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt pulvillos, ſecundum Propheticum ſermonem, ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas. Sed diſcretio ſervanda eſt inter pœnitentes publice, & qui abſconſe pœnitere debeant. Nam qui publice peccat, oportet ut publica mulctetur pœnitentia, & ſecundum ordinem Canonum pro merito ſuo & communicetur, & reconcilietur. Pœnitentes vero tam expletionem conſtituti temporis, quam facinoris remiſſionem deſiderent: nec eis ſufficiat, ſi à quarumdam rerum perceptionibus abſtineant, niſi etiam à noxiis delectationibus ſubtrahant: declinantes autem à malo faciant bonum, inquirant pacem, ac ſequantur illam.

Multa quidem alia per diverſas quæſtiones coram nobis illata ſunt, ſed pro brevitate temporis in præſenti Concilio omnibus reſpondere, & ea abſolvere non potuimus. Hæc vero, quæ vobis transmiſſa ſunt, petimus ut veſtra auctoritate firmentur: & ſi quis adverſarius illis exſiſtere voluerit, prævalere non permittatur. Dei enim cooperatores vos eſſe debetis, & adjutores Sanctæ ejus Eccleſiæ: quatenus Religio Chriſtiana incontaminata temporibus Regni veſtri uſque in finem ſervetur.

Binius Tomo III. Concilior. Parte I.
Harduinus Tomo V. Concilior. pag. 5. 6.

ACTIO III. Caſtigatio Thiotæ, Pſeudo-Prophetiſſæ, in eodem Concilio.

PEr idem tempus mulier quædam de Alamanniæ partibus, nomine Thiota Pſeudo-Prophetiſſa Moguntiacum venit: quæ Salomonis Epiſcopi *Conſtantienſis* Parochiam ſuis vaticiniis non minimum turbaverat. Nam certum conſummationis ſæculi diem, aliáque perplura ſolius Dei notitiæ cognita, quaſi divinitus ſibi revelata, ſcire ſe fatebatur: & eodem anno ultimum diem mundi imminere prædicabat. Unde multi Plebæi utriusque ſexus timore perculſi ad eam venientes munera illi ferebant, ſéque orationibus illius commendabant, &, quod gravius eſt, ſacri ordinis viri doctrinas Eccleſiaſticas poſtponentes, illam quaſi Magiſtram cœlitus deſtinatam ſequebantur.

Hæc in præſentiam Epiſcoporum apud S. Albanum *Moguntiæ* deducta, & diligenter de ſuis aſſertionibus requiſita, Presbyterum quendam ſibi ea ſuggeſſiſſe, & ſe talia queſtûs causâ narrâſſe profeſſa eſt.

Quapropter Synodali judicio, publicis cæſa flagellis miniſterium prædicationis, quod irrationabiliter arripuit, & ſibi contra morem Eccleſiaſticum vindicare præſumpſit, cum dedecore amiſit, ſuisque vaticiniis tandem confuſa finem impoſuit.

Annales Metenſes & Fuldenſes. Annales Francorum Pithoeani ad h. an. pag. mihi 42. *ex quibus Binius Tomo III. Concilior. P. I.*

(c) Geneſ. II. Matth. XIX.

ACTIO

ACTIO IV. Conjunctio Epiſcopatus Hammaburgenſis & Bremenſis in hoc eodem Concilio Moguntino incepta : nam Hammaburgenſis veluti ſuppreſſa Verdenſi Epiſcopo attribuebatur. Anno 848. *in Concilio Moguntino perfectior conjunctio determinata fuit.*

CUm cella ſupradicta Turholt (*a*) in partem conceſſiſſet Venerandi Regis Caroli, (*b*) ipſe eam à ſervitio, quod Pater ſuus diſpoſuerat, amovit, & vobis bene cognito dedit Reginario. Pro qua te, cum à Fratribus ſuis glorioſiſſimis Regibus, & à multis quoque aliis ſæpius fuiſſet admonitus, & ipſe eorum petitioni nullatenus aſſentiret, jam dictus Pater noſter *Anſgarius*, tunc cœpit atteri (*c*) neceſſitatibus & indigentiis. Unde contigit, ut & fratres veſtri, qui tunc cum eo hic aderant, ad veſtram ſocietatem redierint, & multi quoque alii cauſa paupertatis eum dereliquerint.

Ipſe tantum cum paucis, qui cum eo ſubſtiterant, prout poterat, ſe agebat, & licet in paupertate degens, injunctum ſibi officium nequaquam deſerere voluit.

Dominus quoque humilitatem ejus & patientiæ fortitudinem conſpiciens, quia cor Regis in manu Domini eſt; Chriſtianiſſimi Domini, & Senioris noſtri Ludovici Regis, qui poſt Patrem ſuum hujus regni gubernacula ſuſcepit, ad hoc animum incitavit, ut quærere inciperet, unde ei ſolatium ſubſiſtendi facere poſſet, quo Legationis ſuæ mandatum perficere poſſet.

Et quia in hac Provincia Cellam noſtram huic Legationi habebat congruam: erat autem ibi juxta Epiſcopatus Bremenſis Eccleſiæ tunc deſolatus Paſtore, (*d*) illum ei dare diſpoſuit.

Unde in publico Conventu Epiſcoporum, cæterorúmque Fidelium ſuorum, tractare cum eis cœpit, utrum hoc ei facere Canonica auctoritate liceret? Dominus enim & Paſtor noſter hoc ſibi periculoſum eſſe aliquo modo formidans, & ne à quibuslibet nævo cupiditatis reprebenderetur, cautè providens non facile huic diſpoſitioni aſſentiebat.

Jubente itaque Rege *Ludovico* hæc eadem res in Concilio Epiſcoporum ventilata eſt. Qui multis præcedentibus exemplis probaverunt, bene fieri poſſe, ut quia Diœceſis illa, ad quam ipſe ordinatus fuerat (*anno* 831.) admodum parva erat (nam nonniſi quatuor baptiſmales habebat Eccleſias) & hæc ipſa multotiens jam barbarorum incurſibus devaſtata *Hammaburgenſis*, iſta *Bremenſis* ei cauſa ſolatii adjungeretur.

Verum, ne in aliquo ſcrupulum Ferdenſis pateretur Epiſcopus *Waltgarius*, quod etiam partem de ſuo Epiſcopatu ultra Albiam ſumptam ipſe cum Bremenſi tota ſimul Parochia retineret, ſtatuerunt, ut ſicut tempore Domni Ludovici primo fuerant, Epiſcopatus ipſe & Bremenſis, & Ferdenſis reſtituerentur. Et ipſe *Anſcharius* teneret Bremenſem, ex qua major pars Diœceſis ſuæ ſumpta erat, quæ etiam tunc 847. erat præſentia Paſtoris deſolata. Quo decreto ita ab Epiſcopis conſtituto, Ipſe jubente Rege Bremenſem ſuſcepit Diœceſin gubernandam. Porro partem Parochiæ, quæ ultra Albiam ad ſe pertinere debebat, Waltgarius recepit, tunc Ferdenſis Epiſcopus.

Quod cum ita aliquamdiu eſſet, iterum diligentius ipſâ re in alio (*e*) Concilio

X

(*a*) Vide pag. 59. hujus Tomi, Ludovici Pii donationem cellæ Turholt pro ſubſiſtentia Anſcharii tunc conſecrati Hammburgenſis Epiſcopi.

(*b*) Anno 843. ex nova partitione trium Fratrum Carolo Calvo obtigit Francia Occidentalis, in qua Turholt, ereptáque Anſchario alterius Regni Epiſcopo, & data Reginario Comiti.

(*c*) igitur ab 843. ad 847. caruit Anſcharius neceſſariis alimentis: unde à ſociis derelictus fuit.

(*d*) Leudericus Tertius Bremenſis Epiſcopus circa vel ante 847. defunctus erat, ſucceſſit enim anno 837. Willerico Bremenſi & nonniſi octo annos ſedit *Adam Bremenſ.*

(*e*) *Eckbartus* credit anno 849. Moguntiæ Concilium ea de cauſa coactum ex his cauſis: quia Leudericus Epiſcopus Bremenſis nonniſi anno 849. obierit. adò. Quæ age-

cilio Epiſcoporum ventilatâ, viſum eſt eis non bonum eſſe, ut ſedes, ad quam ille ordinatus fuerat, ab alio Epiſcopo teneretur (nam *Hammaburg* tunc in partem ceſſerat *Waltgarii*) poteſtatem quidem Regis eſſe dicentes, ut Diœceſin parvam & admodum captivatam augeret; locum tamen ad Epiſcopalem dignitatem auctoritate Apoſtolica firmatum (*f*) nullatenus immutandum. Unanimo ergo conſenſu cum voluntate Regis prædicti Piiſſimi *Ludovici*, Epiſcopi ibi conſtituti cenſuerunt, ut ſedem, ad quam conſecratus fuerat, Pater noſter Anſcharius reciperet, & ſe quid ultra Albiam ex Ferdenſi ipſe retineret Diœceſi, ex Bremenſis Eccleſiæ Parochia illius ſedis reſtitueret Epiſcopo. Quod ita & Regio juſſu, & Synodali Epiſcoporum decreto, ipſius quoque Waltgarii memorati Ferdenſis Epiſcopi voluntate & aſſenſu perfectum eſt.

Rembertus Biographus S. Anſgarii, ex pleniore editione Henſchenii, ad diem 3. Februarii.

batur annus Ludovici Germanici IX. quando introductus eſt in Sedem Bremenſem S. Anſcharius. Sed Hagiographi rectius ſentiunt primam partem hujus narrationis ſpectare ad Concilium Moguntinum anni 847, alterum ſeu 2*dum* Concilium fuiſſe Concilium Moguntinum 848. Vide Tomum I. Februarii pag. 392. 393. & pag. 417. Leudericus probabiliſſime obiit 846. aut ante 845. ut in nota (*d*) dictum. Ludovici Germanici annus nonus cadit in 848. ſi incipias annos regni in Saxonia ab 839. anno uno ante mortem Patris, uti Scharenus computat. Nulla ergo neceſſitas Moguntini Concilii ad annum 849. ſtatuendi.

(*f*) Gregorius IV. PP. qui ſedit ab 827. ad 843. confirmavit S. Anſchario Archi-Epiſcopatum Hammaburgenſem.

Bulla extat in Actis SS. Tomo I. Februarii pag. 406. & in Appendice Triapoſtolatus Philippi Cæſaris pag. 179.

CONCILIUM MOGUNTINUM II.

NATIONALE SUB RABANO.

In quo Gotheſcalcus, Monachus Prædeſtinatianorum, hæreſis convictus damnatúsque Metropolim eſt remiſſus.

Anno Chriſti DCCCXLVIII. Leonis IV. Papæ II. Ludovici Germaniæ Regis XVI. Lotharii Imp. XXIX. & IX.

Synodi hujus circa Kalendas Octobris, & Gotheſcalci in ea damnati, mentio eſt in Annalibus incerti auctoris, *anno DCCCXLVIII. Gotheſcalcus quoque quidam Presbyter de prædeſtinatione Dei prave ſentiens, & tam bonos ad vitam, quam malos ad mortem perpetuam inevitabiliter à Deo prædeſtinatos eſſe affirmans, in Conventu Epiſcoporum apud Moguntiacum rationabiliter, ut plurimis viſum eſt, convictus, & ad proprium Epiſcopum Hincmarum Remis tranſmiſſus eſt: prius tamen juramento confirmans, ne in regnum Hludovici ultra rediret.* Meminit Synodi ejuſdem cum aliis ſæpe locis Hincmarus, tum maxime in Capite II. poſterioris operis adverſus Gotheſcalcum, & prædeſtinatianos ſcripti. Ubi & Synodalem Epiſtolam profert à Rabano Epiſcopo ad ſe miſſam

Præter Gotheſcalci examen convictionem, condemnationem & legationem extra Regnum Ludovici, aliam actionem referunt, *Francorum Annales Pithoeani pag. mihi* 43. Homines etiam Hrabani Epiſcopi adverſus Dominum ſuum conſpirantes, publicè convictos Ludovicus Germaniæ Rex cum eo pacificavit.

Eodem loco aliam politicam actionem eodem tempore & loco habitam, iidem Annales referunt eadem *pag.* 43.

Legatos Fratrum ſuorum, Hlotharii Imperatoris, Caroli Calvi Regis Franciæ, & Nordmannorum (Danorum) Sclavorúmque ſuſcepit, audivit & abſolvit.

miſſam de Gotheſcalco. *Gotheſcalcus, inquit, ex Metropolis Eccleſiæ Remorum Monaſterio, quod Orbacis dicitur, habitu Monachus, mente ferinus, quietis impatiens, & inter ſuos mobilitate noxia ſingularis, de omnibus, quæ perverſe tunc temporis ſenſa cognoverat, quatuor ſibi elegit Capitula, omnium pæne perverſitatum illarum fœditas, & cænulentas fæces in ſe continent: & à Monaſterio irregulariter exiens, peragratis regionibus plurimis, in Moguntina civitate habitæ Synodo, & Rabano Archi-Epiſcopo, libellum ſui erroris porrigens damnatus cum litteris Synodalibus Remorum Metropolim eſt remiſſus. Quarum litterarum exemplar ita ſe habet.*

RABANI EPISCOPI EPISTOLA SYNODALIS,

AD

HINCMARUM ARCHI-EPISCOPUM REMENSEM.

DE GOTHESCALCO.

Reverentiſſimo Fratri, & Conſacerdoti Hincmaro Archi-Epiſcopo, Rabanus Servus Chriſti & Servorum ejus, in Domino Salutem.

NOtum ſit Dilectioni veſtræ, quod quidam Gyrovagus monachus, nomine Gotheſcalc, qui ſe aſſerit Sacerdotem in veſtra Parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntinam, novas ſuperſtitiones, & noxiam doctrinam de prædeſtinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens: dicens, quod prædeſtinatio Dei, ſicut in bono, ſit ità & in malo: & tales ſint in hoc mundo quidam, qui propter prædeſtinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non poſſint ab errore, & peccato ſe corrigere; quaſi Deus eos feciſſet ab initio incorrigibiles eſſe, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ego opinionem nuper *in Synodo* apud Moguntiam habita ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente atque jubente piiſſimo Rege noſtro Hludovico, decrevimus eum cum perinicioſa ſua doctrina damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in veſtra Parochia, unde primum inordinate receſſit: & non ſinatis eum amplius errorem docere, & ſeducere populum Chriſtianum: quia jam multos, ut audivi, ſeductos habet, & minus devotos erga ſuam ſalutem, qui dicunt: quid mihi proderit laborare in ſervitio Dei? Quia ſi prædeſtinatus ſum ad mortem, numquam illam evadam: ſi autem male egero, & prædeſtinatus ſum ad vitam, ſine ulla dubitatione ad æternam requiem vado. Hæc ergo paucis vobis ſcripſimus, intimantes qualem ejus doctrinam reperimus. Vos etiam valebitis de ore ejus, quod ſentit, plenius audire, & quod inde agendum juſte ſit, decernere. Dominus omnipotens ſanctitatem veſtram bene valentem, & pro nobis orantem, in æternum conſervare dignetur.

Recuſa eſt hæc Epiſtola Tomo II. operum Sirmondi Venetiis 1728. unà cum tribus aliis ejuſdem Rabani Epiſtolis prolixioribus de hoc eodem errore Gotheſcalci nempe, una ad Hincmarum Remenſem Archi-Epiſc.: altera ad Notingum Veronenſem Ep. 3tia ad Heberardum Comitem in Italia.

Binius Tomi III. Concilior. Parte I. eruditis & prolixis Notis hanc Synodum illuſtrat, tum ex Annalibus Pithoeanis, tum ex Epiſtolis Rabani ad Hincmarum; & Hincmari Rhemenſis ad Hincmarum Laudunenſem.

Tomus II. Concil. German.

Alia Actio hujus Synodi Moguntinæ fuit, confirmata reſtitutio Decimarum Eccleſiæ Oſnebruggenſi ereptarum à Cobbone Comite, & Gozberto Sueonum Epiſcopo, eo tempore, quo Geſwinus Epiſcop. Oſnabrugenſis ſuæ infidelitatis in Ludovicum Pium conſcius latebat in Monaſterio Fuldenſi, ab Epiſcoporum conſortio ſemotus.

IN nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis Hludowicus Divinâ favente Rex. Omnibus Fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ, noſtríſque præſentibus ſcilicet, & futuris notum ſit, qualiter Vir Venerabilis Oſnebruggenſis Eccleſiæ Epiſcopus, nomine Egibertus, Serenitatis noſtræ clementiam Apoſtoli præceptum ſequens arguendo, increpando, obſecrando, & juventutem noſtram non parum incuſando, adiit querimoniam faciens, Epiſcopium ſuum à Cobbone Comite, & Gozberto Sueonum Epiſcopo, quibus dum Geſuuinus ſuæ infidelitatis in Patrem noſtram conſcius, & pro perjurio ab Epiſcoporum conſortio ſemotus fugitivus abſcederet, tuendum commiſimus, in decimarum direptione ſibi debite pertinentium eſſe decurtatum, & huc uſque non ſine noſtra culpa indecens, & informe quaſi pecus mutilum permanſiſſe. Et, ut inde juſtitiam accipere, & ſe ſuáque firmius & ſecurius habere valuiſſet, noſtræ immunitatis & libertatis præceptum conſcribi præciperemus, poſtulavit. Cujus reclamationi aſſenſum noſtro ſolo conſilio præbere non cenſentes, præfato Epiſcopo ſuíſque adverſariis Franconofort, ubi Principibus noſtris convenire ſtatutum eſt, ut & ipſi venirent, præcepimus. Ibi in noſtra, ceterorúmque fidelium noſtrorum præſentia præfatus Epiſcopus litteras magni & admirabilis Karoli avi noſtri Imperatoris Auguſti ipſius ſigillo aſſignatas in palam proferebat. His in noſtra, cæterorúmque conſidentium præſentia recitatis Oſnebruggenſem Eccleſiam Adriani Papæ conſilio & conſultu ab eodem magno & illuſtri viro Karolo primitus in Provincia Weſtfala fundatâ, & à Venerabili Egilfritho Leodicenſi Epiſcopo conſecratâ, & eisdem decimus,(a) quia alia ibi tunc temporis non erant donaria, dotatam. Et privilegiis paparum ante nos relectis omnem hominem, qui hæc ſancita aliquo modo irritaverit, anathematizatum conſtare abſque ulla ambiguitate didicimus. Qua de cauſa ob amorem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Sancti Petri Principis Apoſtolorum & precioſiſſimorum Martyrum Criſpini & Criſpiniani, quorum corpora illuc translata ſunt, aſſenſum libenti animo præbentes ita fieri decrevimus. Et hoc præceptum inde conſcribi juſſimus præcipientes, ut ſicut reliquæ Sanctæ Dei Eccleſiæ, quæ in Regno noſtro immunitatis tuitione anteceſſorum noſtrorum videlicet Regum auctoritate confirmantur: ita jam dicta Eccleſia perpetuo per hoc noſtrum præceptum, Domino opitulante, ſtabilita conſiſtat. Ita ut nullus Judex, publicus Dux, vel Comes, neque aliqua alia judiciaria poteſtas, niſi illius loci Epiſcopus, & ſuus Advocatus aliquid in rebus ſibi pertinentibus poteſtatem habeat agendi, vel homines illius dijudicandi, quod eorum lingua Obarzala dicitur. Sed idem Epiſcopus, ſuíque ſucceſſores decimas infra terminum ſui Epiſcopii, cæteráſque res ſuæ Eccleſiæ, quas modo poſſidet, vel deinceps adquiſierit, quieto ordine optineat & gubernet. Exceptis decimis Dominicalium, Monachis & Sanctimonialibus pertinentium, quod nos Foravuerch vocamus, quas Pater noſter Hludouvicus de eodem Epiſcopatu per cambiatum adquiſivit. Et ad pauperum ſuſtentationem & peregrinorum receptionem jam dictis Monaſteriis tradidit. Servi autem ipſorum, & liberi, & cujuscunque conditionis coloni decimas, ut cæterorum in Saxonia jus eſt Epiſcoporum ſecundum Karoli inſtitutionem Epiſcopo pleniter offerant. Et ut hæc auctoritas noſtra firmiorem in Dei nomine obtineat ſtabilitatem. Manu noſtra ſubſubtus eam roborantes annulo noſtro juſſimus ſigillari.

(L.S.) DOMNI HLUDOUVICI Glorioſiſſimi Regis.

Comeatus Notarius ad vicem Radleici recognovi & (L.S)

Data

(a) *Lege:* decimis.

Data IV. Id. Novembr. anno Chriſto propitio. XV. Regni Domni Hludouvici Glorioſiſſimi Regis in Orientali Francia. Indictione XII. Actum Moguntia Civitate. In Dei nomine feliciter Amen.

Hoc Diploma ex ipſo Autographo Eccleſiæ Oſnabrugenſis deſcriptum ſervatâ primigeniâ ortographia edidit P. Ludovicus Henſeler Soc. Jeſu anno 1717. in appendice Diplomatis Carolini pro Scholis Latinis & Græcis Oſnabrugenſibus criticè expenſi, *pag.* 107. 108.

CONCILIUM MOGUNTINUM III.

SUB RABANO.

Sejunctum à Comitiis Regis & Optimatum, fuit in eadem civitate.

Anno Chriſti DCCCLII. Leonis IV. Papæ VI. Ludovici German. Regis XII. Lotharii Imp. XXII. & XII.

SUMMARIUM.

Habita eſt Synodus ex voluntate atque præcepto Sereniſſimi Principis in civitate Moguntia, Metropoli Germaniæ, præſidente Hrabano Venerabili ejuſdem urbis Archi-Epiſcopo, cum omnibus Epiſcopis atque Abbatibus Orientalis Saxoniæ, Franciæ & Bajoariæ: Et illi quidem de abſolvendis quæſtionibus Eccleſiaſticis tractatum habebant: Rex verò cum Principibus & Præfectis Provinciarum publicis cauſis, litibúsque componendis inſiſtens, poſtquam Synodalia eorum Decreta ſuo judicio comprobavit, & Legationes Bulgarorum, Slavorúmque audivit & abſolvit, Bajoariam reverſus eſt.

Annales Fuldenſes Francorum. Binius, Serarius L. I. Hiſt. Mog. Cap. 33.

Actio I. Concilii Moguntini anni DCCCLII.

LUDOVICUS

GERMANIÆ REX, MONASTERIO RHINAUGIENSI

Confirmat electum Abbatem Gobbertum, dat Abbati poteſtatem eligendi Advocati & Defenſoris, idem Monaſterium ſub banno regali conſtituit.

IN nomine Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Hludovicus Divina ordinante providentia Rex. Quoniam Principem, ac Defenſorem Eccleſiarum nos fecit Dominus, ne ejus ingrati eſſe videamur gratiæ, ſervicium ſuum augmentare, Eccleſias ditare, bene & opportune conſtructas defendere, deſtructas verò nos oportet reſtaurare. Idcirco notum ſit omnibus fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, qualiter Rabanus Metropolitanus Moguntienſis, & Salomon Epiſcopus Conſtantienſis, nec non *Folcwinus venerabilis Abbas Augienſis* cum multis aliis Principibus, in generali Concilio Moguntiæ celſitudinem noſtram adierunt, & quendam nobilem virum de Alemannica in pago Turgowe in Comitatu Adalhalmi ob laudes Divinas, & regulares diſciplinas conſtruxerant, obtutibus noſtris præſentaverint, humiliter deprecantes, quatenus monachum

nachum quemdam nomine Gohbertum, quem idem Wolvene à fratribus & à ſe electum dixerat, in præfato Locelo Abbatem conſtitueremus, quod & ità fecimus, eâ videlicet ratione, quod monachos ſuos regulariter regat, nulli calumniam ſine juſto judicio inferat, res Monaſterii intus, & bene ordinet, omnia juxta ſapientis architecti diſpoſitionem decenter, congrue, & utiliter gubernet.

Hic talis atque ſucceſſores à nullo eliciantur, niſi tali, quod abſit, facinori involvantur, quod Eccleſiaſtici viri eos inter ſe non patiantur; tunc primo in Concilio generali Conſtantienſi, vel Moguncienſi juſto conregularium judicio deponantur. Poſtquam verò aliquis eorum ſic depoſitus fuerit, vel de hac luce, quod magis cupimus, migraverit, non aliunde Abbas conſtituatur, niſi, quod abſit, inter eos nullus idoneus inveniatur. Præterea Principes ſupradicti nobis flebiliter ſunt conqueſti, quod & nos ſatis audivimus, & veraciter ſcimus, ſcilicet pleroſque eorum qui Eccleſiarum vocantur Advocati, debita poteſtate in tantum abuti, ut qui deberent eſſe modeſti defenſores, impudenter effecti ſint rapaces & injurioſi exactores. Quapropter noſtræ placuit providentiæ, in præfati Abbatis ſuorumque ſucceſſorum, & fratrum videlicet Monachorum loco perpetualiter ponere poteſtate, ut ſapientium uſi conſiliis, & eis, quos inter potentes ſæculi eſſe noverint æquitatis modeſtiæ amatores, eligant ſuo competenter loco Advocatos & Defenſores, nec quiſquam omnium ſibi hanc curam, vel poteſtatem præſumat vindicare, vel quaſi hæreditariam, aut aliquo jure debitam invadere, niſi quem Abbatis Electio, & Monachorum conſulta approbatione velint admittere. Cujuscunque autem fidei Abbas ejusdem Cænobii advocatiam non timet committere, eidem nos & ſucceſſores noſtri bannum regale debemus contradere, eo videlicet tenore, ut quandocunque ſui commiſſi prævaricator in rebus vel hominibus, quod vulgò *Balmunt* dicitur, exiſtat, vel ſi aliquem Advocatum, ſive exactorem præter ſe ſine Abbatis permiſſione ſibi uſpiam conſtituat, ſemel, ſecundo, & tertio commonitus, ſi non emendaverit, ſtatim ſine mora, & ſine præjudicio advocatiam cum omnibus commodis perdat. Idem Advocatus in præfato loco nullum jus habeat placitandi, vel aliquam judiciariam poteſtatem exercendi, niſi fortè ab Abbate vocatus advenerit, & tunc voluntati ſive petitioni ipſius ſatisfaciat. Quæcunque autem potens, vel impotens Perſona hoc ſtatutum bonæ memoriæ Caroli avi noſtri, ac piæ recordationis Hludowici patris noſtri una cum noſtra confirmatione aliqua temeritate transgredi, & infringere præſumpſerit, ſexaginta Libras auri, medietatem Palatio noſtro, medietatem Abbati perſolvat. Et ut hæc confirmationis noſtræ authoritas nunc & ſemper ſtabilis, & inconvulſa permaneat, manu propria illam firmantes ſigillo noſtro conſignari juſſimus.

Hadebertus Subdiaconus ad vicem Grimaldi Archi-Capellani recognovi.

Datum anno ab Incarnatione Domini 852. Regni Domini Hludewici Regis (*a*) primo. Indictione XV. Actum Moguntiæ coram multis Principibus *in generali Concilio* feliciter. Amen.

Manſi Supplementi Conciliorum Tomo I. pag. 925. 926. deſcripſit.

Ex Galliæ Chriſtianæ Tomo V. pag. 507.

(*a*) Sic Manſi edit: At Indictio XV. quæ h. a. ad Septembrem currebat, coincidit anno XIII. Ludovici Germanici, ſi à morte Patris ducatur anni 840. Epocha: anno X. ſi à diviſione Virdunenſi anni 843. exordians.

Demum, ſi ab initio Ducatûs Bavarici anno 825, numerabis XXVII. uti Hanſitzius, annus erit XXVIII: ſed Eckhartus *Tom. II. Hiſtor. Franc. Orient. pag.* 472. ab anno 833. refert Bavaricam Epocham Ludovici Germanici, quod eo anno à Patre Ludovico Pio præfectus fuerit Bavariæ, & ab eo anno vult S. Anſcharium *L. de Miraculis S. Willebadi* annum Chriſti 860. computâſſe, annum XXVIII. Ludovici noſtri Germanici.

Concilii ejuſdem Actio II.

LUDOVICUS REX

I. Donat novæ Corbeiæ, Meppiam & & Eresburg.
II. Herifordiæ donat Bugimthi in Oſnabrugenſi Diœceſi. Hreni in Monaſterienſi Diœceſi.
III. Determinat viſitanti Epiſcopo portionem manſionatica.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ludovicus Divina favente gratia Rex. Si petitiones ſervorum Dei juſtas & rationabiles ad effectum perduxerimus, & ad humanam vitam feliciter tranſigendam, & perpetuam felicius promerendam procul dubio nobis profuturum ſperamus. Quapropter notum eſſe volumus, quomodo venerabilis Abba Warinus adiit Excellentiam noſtram, ſuppliciter orans, ut noſtra munificentia proſpiceremus Monaſteriis illi commiſſis, quorum unum eſt monachorum, nova Corbeja nominatum, ubi & ille primum regulari electione Abbas extitit, & alterum eſt Sanctimonialium, Herifordt dictum, & propriæ Abbatiæ, cujus nomen Addila, ſubjectum, ſed juxta conſuetudinem, quod ancillarum Dei congregationibus procurari ſolent Præpoſiti ex Eccleſiaſtico ordine, jam dicto Abbati commendavimus, ut tam in diſciplina Abbatiſſam juvare, quam in cunctis negotiis, quæ familiæ Chriſti pro ſexu, & profeſſione ſuâ exequi non poſſent, ipſarum proviſor, & patronus exiſteret. Is ergo petiit Celſitudinem noſtram recordari, quod pie memoriæ Genitor noſter Hludovicus Imperator ambo hæc Monaſteria extrui juſſit, ad normam videlicet præcipuorum in Gallia Monaſteriorum, novam utique Corbejam ad ſimilitudinem antiquæ Corbejæ, Herifordenſe verò Cænobium ad exemplum Monaſterii Sanctimonialium in Sueſſionis civitate exiſtentium, & ut in eleëmoſynam ſuam hoc totius generis ſui inſtitutionem earundem perfectio expleretur, cellam juris ſui, quæ vocatus *Meppia* cum decimis, & poſſeſſionibus undique ad eam pertinentibus, & Eccleſiam *Eresburg*, quam Avus noſter Carolus primo exſtruens in Saxonia decimis dotavit circumquaque habitantium, per duas Saxonicas raſtas, præfatus noſter Genitor ad novam Corbejam tradidit. Ad Herfordienſis autem Monaſterii adjumentum dedit, in Epiſcopatu quidem Osnabrugenſi Eccleſiam *Bugimthi* (a) cum ſubjectis ſibi Eccleſiis in Parochia vero Mimigerfordenſi, Eccleſiam *Hreni* (*b*) cum iis, quæ ad eam pertinent, Eccleſiis. Ita ſanè, ut decimarum aliarúmque redituum proventiones præfatis cederent Monaſteriis, & ab ipſis viciſſim procurentur ſubjectæ plebes in Baptiſmate, in Eccleſiaſtia, in ſepulturis, in confeſſione peccatorum audienda. Et Presbyteri, qui principales ex his Eccleſias tenerent, Archi-Presbyterorum officio fungerentur ad agenda omnia, quæ ſolet fieri ab Archi-Presbyteris Epiſcoporum. Cum autem ipſi Epiſcopi circuitiones ſuas ibi agere deberent, ad eorum manſionatica daretur, quod in Capitularibus (*c*) anteceſſorum noſtrorum præſcriptum habetur. Nos igitur rata eſſe volentes certa omnia, tantum expenſas ad miniſterium Epiſcopi propter ægritudinem & ſenectutem ei, quæ

(*a*) Bugimthi, hodie dum Bomte, prima ſtatio eſt Osnabruga Hanoveram euntibus.
(*b*) Hreni, hodie Rhenen, oppidum eſt Diœceſis Ultrcjectinæ ad Rhenum.
(*c*) In Capitularibus Regum Francorum, quæ nunc habemus non invenitur, determinata quantitas annonæ debitæ Epiſcopo viſitanti Monaſterio. *Eckbartus ex codice Sæculi IX. Bibliothecæ Geubacenſis Loc. cit. deſcribit hunc notabilem locum.* Servitium plenum Epiſcopi de una Matre Eccleſia modii II. farinæ, porci II. porcellus I. pulli IV. anſer I. ova XXXIII. aceti tertia pars ſextarii. De melle ſimiliter. De cera denaratæ II. De ſale ſextarius I. De pipere unciæ II. De vino tonnæ II. De avena excuſſa modii X. & garbæ XL. De fœno tertia pars carradæ. De ſtramine ſimiliter, ſed Gozberto Wurceburgenſi Epiſcopo ob ſenectutem ſervitium auctius à Rege & Concilio Moguntino conceſſum. *Hactenus Eckbartus.*

quæ nunc eſt Gozberti augere debemus. Id juxta petitionem ſæpè dicti Abbatis Warini ità moderari placuit, ut deſcripto, quantum ſatis ſit, ad ſervitium Epiſcopi, hoc nullo modo ſubtrahatur, & Epiſcopus viciſſim ampliora non requirat, nec cum pluribus veniat, quàm ut ei ſufficere poſſint. In quibus ſatis eſſe conſenſit præfatus Epiſcopus coram nobis, *Archi-Epiſcopo noſtro Hrabano, cæteriſque cum eo in Synodo agentibus.* Item ut dentur ad ſingulas Eccleſias porci quatuor, valentes ſinguli denariis duodecim, & octo arietes, qui eadem pene ſumma, quod quatuor porci æſtimarentur, tres procelli, quatuor aucæ, octo pulli, viginti ſitulæ de medone XX. de mellita cereviſia XL. de non mellita. CXX. panes. C. modii de avena, manipuli DC. ſitque in poteſtate Epiſcopi, utrum hæc per ſingulas Eccleſias ad unam *manſionaticam*, an ad duas velit habere. Ne autem in ſumma debiti his plus aut minus compleatur, hoc authoritatis noſtræ præcepto cum *conſenſu Synodali* decernimus atque jubemus. His etiam adjungere placuit liberam utrique loco conceſſionem eligendæ de propria congregatione in regimen ſuis, per futura ſemper tempora, congruæ perſonæ. Et ut omnis hinc dubietas tollatur, manu propria hæc roborantes annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus.

(L.S.) HLUDOVICI Sereniſſimi Regis.

Hadelbertus Subdiaconus ad vicem Baldrici Abbatis recognovi.

Data XI. Cal. Junii, anno Xmo regni glorioſiſſimi Regis Hludovici in orientali Francia regnantis, Ind. I. Actum in palatio Regio Franconeford, in Dei nomine feliciter. Amen.

Binius. Tomi III. Concilior. Partis I. Sectione II. pag. 384.
Pithoeanam Eclogam deſcripſit poſt Baronium & Serarium.
Manſi. Tomo I. Supplementi Concilior. pag. 923. 924.
Ex Lunigii Spicilegii III. Parte pag. 66.

Henricus III. Rex anno 1039. eadem prædia confirmavit Abbatiæ Corbeienſi: teſte *Eckharto Tom. II. rerum Franciæ L. XXX. pag.* 418. 419.

Circa annum Chriſti 844. *apud Toloſam civitatem in regno Caroli Provinciæ Regis hæc definita leguntur:*

CAPUT II. Ut unum modium frumenti, & unum modium hordei, atque unum modium vini cum menſura, quæ publica & probata, ac generalis, ſeu legitima per civitatem & pagum, atque vicinitatem habetur, Epiſcopi à Presbyteris accipiant, & Friſchingam ſex valentem denariis, aut ſex pro ea denarios, & non amplius exigant. Et ſi hæc non accipiunt, accipiant, ſi volunt pro his omnibus duos ſolidos in denariis: ſicut in Toletano (VII.) & Bracenſe (II. C. 2.) conſenſu Epiſcopi conſideraſſe dicuntur.

Extat igitur, ſecus ac Eckhart ſupra ſcripſerat, in Capitularibus Francorum jam ante determinata quantitas manſionaticæ. Hæc manſionatica nunc vocatur procuratio Viſitatorum Diœceſeos.

Baluz. Tom. II. Capitularium pag. 2. 22.
Regino Canonem ex Concilio Triburienſi refert Lib. 1. *Cap.* 12.

Mabillon. Sæculi IV. Benedictini Parte I. & Schatenus Annal. Paderborn. Tom. II. ad 853. refert hoc Diploma ad annum ſequentem 853: quo Francofurti Diploma expeditum fuit; ſed Synodus, in quo donatio Regia & diſpoſitio collaudata fuit ab Epiſcopis, non Francofurti, ſed Moguntiæ anno 852. celebrata fuit. *Eckhart. T. II. p.* 419. Annus X. Regni Ludovici in Francia Orientali exordiendus à diviſione nova Virduni anni 844. cæterum Ludovici Germaniæ Regnum ab anno 840. ducendum eſt. *Schatenus.*

SYNO-

SYNODUS MOGUNTINA.

Anno Chriſti DCCCLVII. Benedicti III. Papæ III. Ludovici II. Imp. IX. VIII. III. Ludovici Germ. Regis XVIII.

HAbita eſt Synodus apud Moguntiacum circa Kalendas Octobr. præſidente Carolo (*a*) Archi-Epiſcopo, ubi inter alia, quæ ventilata ſunt de JURE ECCLESIASTICO, præſentata eſt Epiſtola Guntharii, Colonienſis Epiſcopi, ad Altfridum (*b*) directa, in qua legebatur contigiſſe Coloniæ XVII. Kal. Octobris, terribilem valde tempeſtatem: populo cuncto præ nimio horrore in Baſilicam Sancti Petri confugiente, & ſignis Eccleſiæ concrepantibus unanimiter Dei miſericordiam implorante ſubito fulmen informe, ignei Draconis inſtar Baſilicam ſcidiſſe ac penetrâſſe, atque ex omni illa multitudine tres homines, diverſis quidem locis, ſed uno ritu in mortem dejeciſſe, Presbyterum ſcilicet juxta altare Sancti Petri, Diaconum vero ad altare S. Dionyſii, Laicum autem ad altare S. Mariæ. Alios etiam numero ſex eodem impetu ita proſtraviſſe, ut elati ſemivivi vix convaleſcerent.

Annales Francorum Pithoeani ad h. a.
Annales Hildenesheimenſes Leibnitii Tom. I. rerum Brunſvicenſium pag. 716.
Lambertus Schaffnaburgenſis ad h. a.

(*a*) Pippini, Regis Aquitaniæ Filio, Caroli Magni nepote, anno 856. in Cathedram Moguntinam evecto.
(*b*) Altfridum, Epiſcopum Hildenesheimenſem.

CONCILIUM WORMATIENSE

TEMPORE QUADRAGESIMÆ.

Anno Chriſti DCCCLVII. Benedicti III. Papæ III. Ludovici Germaniæ Reg. XVIII. Ludovici II. Imp. III.

ACTIO I. Conſenſus Archi-Epiſcopi Colonienſis Gunthari ab Anſchario, Regibus & Patribus quæritur pro Sede Bremenſi ſuffraganea conjungenda Hamburgenſi, & à Gunthario datur ſub obtinendo conſenſu Sedis Apoſtolicæ.

ACTIO II. Legatio Romam deſtinatur à Regibus & Synodo.

CUm hæc agerentur (anno 847. 848. conjunctio nempe Bremenſis Eccleſiæ cum Hammaburgenſi vaſtata, in gratiam Anſcharii) Colonia civitas, ad quam Bremenſis Parochia Suffraganea erat, eo tempore abſque benedictione Epiſcopali degebat: quod quia diuturnum extitit, illud etiam ſine illius loci Pontificis præſentia neceſſario decernendum fuit. Poſtea tamen conſecrato ad eum locum venerabili Præſide Gunthario, hoc ipſum Dominus & Paſtor noſter (*Anſgarius*) ei ſuggerere ſtatuit, ut ſua quoque auctoritate firmaretur, cui tamen rei ipſe admodum contrarius extitit.

Qua de cauſa poſtmodum (hoc anno 857.) in Wormatia civitate poſitis duobus Regibus, Hludovico ſcilicet & Hlothario coram multa Epiſcoporum utriusque Regni frequentia, præſente Venerabili Patre noſtro hæc eadem res expoſita eſt.

Quod cum ab omnibus bene ita ordinatum probaretur, ut prædictus Pontifex Guntharius hoc ipſum ſua auctoritate firmaret, cuncti rogarunt. Qui primo quidem fortiter his reniti cœpit, juſtum non eſſe multipliciter aſſerens, ut Sedes Suffraganea in Archi-Epiſcopalem verteretur, non ſe debere honorem ſuæ ſedis in aliquo minuere. Poſtremo tamen & ipſis Regibus, & cunctis ſimul Epiſcopis ibi aggregatis pro hoc ipſo eum rogantibus, & omnino cauſâ neceſſitatis id licitum fore, dicentibus, reſpondit. Si Apoſtolica auctoritate firmaretur, ex ſe quoque ratum eſſe.

Quo reſponſo accepto, cum etiam omnes Suffraganei ejus hæc eadem conſenſiſſent, piiſſimus Rex Hludouvicus cupiens & Patris ſui eleëmoſynam in omnibus augmentare, & quod ipſe diſpoſuerat, per omnia ratum fieri, Reverendiſſimum Salomonem Conſtantiæ civitatis Epiſcopum pro hoc ipſo ad ſedem direxit Apoſtolicam: cum quo etiam Dominus & Pater noſter Ansgarius, quia ipſe per ſe non poterat, filium ſuum fratrem ſuum Nordfridum Presbyterum miſit.

Vita S. Anſgarii edita à Philippo Cæſare. Acta Sanctorum ad diem III. Februarii.

Miror Pagium, qui in *Critica* anno 858. & Concilio *Moguntino* hanc unitionem ratificatam adſcribit, cum Biographus Anſcharii *In Wormatienſi Concilio factam* narret. Cùm adò Guntharium Moguntino Concilio hujus anni interfuiſſe non conſtet, imò abſens veroſimillime fuit, ob ejus literas ad Altfridum ſcriptas & recitatas in Moguntino. Wormatienſi certo interfuit, teſte Anſcharii Biographo.

NICOLAUS PAPA

I. Per Salomonem Epiſcopum, Legatum Ludovici Germaniæ Regis, decretam in Synodo Wormatienſi conjunctionem Eccleſiarum Bremenſis & Hammaburgenſis confirmat.

II. Creat Anſcharium, Archiepiſcopum Nordalbingorum, & Legatum ad gentes Danorum: eximit à Colonienſi Metropoli.

III. Pallium eidem mittit & uſum docet.

NIcolaus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Omnibus fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ, præſentis temporis ſcilicet & futuris. Quisquis Dominum, & Redemptorem noſtrum Jeſum Chriſtum de ſinu patris ad terram pro demonſtranda cordibus hominum vera & certa fide deſcendiſſe non dubitat, profecto non ignorat, omnes, qui ejusdem fidei per gratiam ipſius participes facti ſunt & præcipue nos, qui per primum tantæ virtutis miniſtrum locum præcipuum retinemus, hominibus debere lucrandis inſiſtere, & per univerſas gentes verbi ſemina ſerere, & ſolatia ſerentibus miniſtrare. Nunc autem quia Ludowicus ſublimiſſimus Rex per Salomonem venerabilem Epiſcopum civitatis Conſtantiæ noſtro ſtuduit Apoſtolatui intimare, quod piæ memoriæ Ludowicus Imperator Genitor ſuus quendam monachum, nomine Ansgarium de Monaſterio Corbeia tuliſſet, & collocaſſet eum juxta Albiam fluvium in confinibus Danorum & Slavorum, ſive Saxonum, in caſtello Hammaburg, inter duos Epiſcopatus, Bremen & Verde, de quibus tollens Eccleſias & decimas ad ſuſtentationem provehendi jam fati Epiſcopi, Clericorumque ejus, condonaſſet in prædicto loco, annuente ac ſolemnia Sedis Apoſtolicæ privilegia præbente prædeceſſore noſtro beatæ memoriæ Papa Gregorio; cujus etiam auctoritate in ſupradicto Nordalbingorum populo ſedes conſtituta eſt Archi-Epiſcopalis in caſtello ſuperius memorato Hammaburg; & in eadem quoque ſede Archi-Epiſcopus, accepto à Sede Apoſtolica pallio primus eſt ordinatus Ansgarius, cui à præfato Pontifice delegata eſt cura ſeminandi verbum Dei, & animas lucrandi Deo. Cujus delegationis & auctoritatis & pallii acceptionis pagina nobis eſt à præfato filio noſtro Ludowico Rege per jam dictum Salomonem Sanctiſſi-

tiſſimum Epiſcopum deſtinata, juxta morem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ebullata; per cujus tenorem paginæ hæc ità fuiſſe comperimus, ſicut pietas nobis jam fati Regis per fidelem virum Salomonem ſcilicet Epiſcopum intimavit. Unde nos veſtigia tanti pontificis, & prædeceſſoris noſtri ſequentes Gregorii, omnemque ibidem Deo dignam ſtatutam providentiam agnoſcentes, magnorum Principum votum, Ludowici videlicet, divæ recordationis Auguſti, & æquivoci ejus filii excellentiſſimi Regis, tam hujus Apoſtolicæ auctoritatis præcepto, quam etiam pallii datione, more prædeceſſorum noſtrorum roborare decrevimus. Quatenus tantâ fundatus auctoritate prænominatus Ansgarius primus Nordalbingorum Archi-Epiſcopus, & poſt ipſum ſucceſſores ejus lucrandis plebibus inſiſtentes adverſus tentamenta diaboli validiores exiſtant: ipſumque filium noſtrum jam dictum Ansgarium Legatum in omnibus circumquaque gentibus Sueonum ſive Danorum, nec non etiam Slavorum vel in cæteris ubicunque illis in partibus conſtitutis Divina pietas oſtium aperuerit, publicam evangelizandi tribuimus auctoritatem, ipſamque ſedem Nordalbingorum Hammaburg dictam, in honorem Sancti Salvatoris Sanctæque ejus intemeratæ Genitricis ſemper Virginis Mariæ conſecratam, Archi-Epiſcopalem deinceps eſſe decernimus: atque ut ſtrenui prædicatoris Epiſcopi, poſt diſceſſum (a) crebro dicti Ansgarii Archi-Epiſcopi, perſona tantoque officio apta eligatur ſemper ſucceſſio, ſub Divini judicii obteſtatione ſtatuimus. Verum quia Karolus Rex, frater ſæpe dicti Regis Ludowici, poſt diſceſſum (b) Imperatoris patris ſui piæ memoriæ Ludowici, abſtulit à prælato loco, qui dicitur Hammaburg, Monaſterium quod appellatur *Turbolt*, utpote quod poſt partitionem inter fratres ſuos in regno ſuo conjacere videbatur, ſitum in occidentali Francia, quod illic Genitor ſuus ad ſupplementum, & victum Epiſcopo & Clericis ejus dederat; cœpere, ſicut fertur, omnes miniſtri altaris recedere, deficientibus quippe neceſſariis ſumtibus, ab ipſis receſſerunt gentibus, & eadem ad gentes legatio per hujuſmodi factum defecit: ipſaque Metropolis Hammaburg pene deſerta facta eſt. Igitur dum hæc agerentur; mortuus eſt Bremenſis Diœceſis Epiſcopus, quæ huic contigua eſſe dicitur: cumq; ſæpe dictus Rex, & hanc diœceſin vacantem, & illam novellam inſtitutionem deficientem, inſuper, & utramque hanc Eccleſiam, Dei permittente occulto judicio per barbarorum ſævitiam admodum attenuatam, (c) quærere cœpit, qualiter prædicta Bremenſis Eccleſia prædictæ quoque novellæ Archi-Epiſcopali uniretur, ac ſubderetur ſedi, noſtro hoc votum roborante decreto: unde per ſæpe nominatum Miſſum Salomonem videlicet Conſtantiæ civitatis Epiſcopum, nobis hoc relatum eſt confirmandum, ac poſtulatum eſt noſtra auctoritate roborandum. Nos igitur id ſubtili perpendentes examine animo advertimus propter inſtantem neceſſitatem, & animarum lucra in gentibus demonſtrata utile fore. Omnia enim, quæ proficua Eccleſiæ probantur exiſtere, & Divinis non reſultant præceptionibus, licita & facienda eſſe non dubitamus; maxime in tam novellæ Chriſtianitatis plantatione, in qua varii ſolent eventus contingere. Quamobrem omnipotentis Dei & beatorum Apoſtolorum Petri ac Pauli, & hoc noſtro decreto, decernimus ſecundum Reverendiſſimi Ludowici votum ipſas prædictas diœceſes, Hammaburgenſem & Bremenſem ſcilicet, non deinceps duas, ſed unam eſſe, & vocari ſubdique ſedi, quæ prædeceſſoris noſtri decreto Archi-Epiſcopali eſt munere ſublimata, reſtituta duntaxat de Bremenſis Eccleſiæ rebus Epiſcopatui Verdenſi parte inde ante ablatâ. Nullus vero Archi-Epiſcopus Colonienſis ullam ſibi deinceps in eadem diœceſi vindicet poteſtatem: quinimo & ipſis & omnibus omnino ſuademus veræ religionis cultoribus, ut ſacra hac legatione fungentibus adjutorio & ſolatio ſint; quatenus gratia hujus beneficii plenam mercedem recipere mereantur ab eo, qui dixit: *Ite docete omnes gentes, &c, quicunque receperit vos, me recipit.* Itaque omnia à dilecto filio noſtro Rege Ludowico ad hoc Deo dignum officium deputata, noſtra etiam pia ejus vota auctoritate firmamus. Et quia caſus præteritorum nos cautos faciunt in futurum, omnem

(a) *Crantzius legit* deceſſum.
(b) deceſſum *Crantzius.*
(c) cerneret *Crantzius rectè addit.*

quoque adverſantem vel contradicentem, atque piis his noſtris ſtudiis quolibet modo inſidiantem, anathematis mucrone percutimus, atque perpetuæ ultionis reum diabolica ſorte damnamus: ut culmen Apoſtolicum more prædeceſſorum noſtrorum, cauſamque Dei pro affectu zelantes ab adverſis hinc inde partibus tutius muniamus. Et quia te, chariſſime fili Ansgari, divina Clementia nova in ſede primum diſpoſuit eſſe Archi-Epiſcopum, nosque Pallium tibi ad Miſſarum ſolemnia celebranda tribuimus, quod tibi in diebus tuis, uti & Eccleſiæ tuæ perpetuo ſtatu manentibus privilegiis uti largimur. Quocirca hujus indumenti honor morum à te vivacitate ſervandus eſt. Si ergo paſtores ovium ſole geluque pro gregis ſui cuſtodia, ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis lanianda morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant; quanto ſudore quantaque cura debeamus eſſe pervigiles, nos qui paſtores animarum dicimur, attendamus, & ne ſuſceptum officium in terrenis negociis aliquatenus implicare debeamus, admonemus. Vita itaque tua filiis tuis ſit via; in ipſa; ſi qua (d) fortitudo illis ineſt, dirigant; in ea, quod imitentur, aſpiciant, in ipſa, ſe ſemper conſiderando, proficiant, ut tuum poſt Deum videatur eſſe bonum quod vixerint. Cor ergo tuum neque proſpera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant: diſtrictum mali cognoſcant, pium benevoli ſentiant. Inſontem apud te culpabilem malitia aliena non faciat, reum gratia non excuſet, viduis ac pupillis injuſtè oppreſſis defenſio tua ſubveniat. Ecce frater cariſſime, inter multa alia iſta ſunt Sacerdotii, iſta ſunt pallii, quæ ſi ſtudioſe ſervaveris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Veruntamen iſta omnia ſuperius annexa ab Apoſtolica Sede Beatitudini tuæ indulta agnoſce, ſi à fide & decretis ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ in nullo penitus declines. Quod ſi à fide & inſtitutis aut ſanctionibus te tanto ſublimantis honore Sedis Apoſtolicæ declinare ſtudioſe præſumſeris, his noſtris tibi collatis careas beneficiis. Porro te Pallio uti non niſi more ſedis concedimus Apoſtolicæ, ſcilicet ut ſucceſſores tui per ſemetipſos vel per legatos ſuos, & ſcriptum, fidem nobiſcum tenere, ac ſanctas ſex Synodos recipere, atque decreta omnium Romanæ ſedis Præſulum & Epiſtolas, quæ ſibi delatæ fuerint, venerabiliter obſervare atque perficere omnibus diebus ſuis ſcripto ſe & juramento profiteantur. Scriptum per manum Zachariæ Notarii Regionarii, & ſcriniarii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Majo, Indictione duodecima, Bene valete. Data pridie Calend. Junii per manum Tiberii Primicerii Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Imperante Domino Piiſſimo Auguſto Ludowico à Deo coronato magno Imperatore, Anno quinto decimo, indictione duodecima.

Lambecius L. II. rerum Hamburgenſ. poſt Crantzium, Henſchenium, Philippum Cæſarem.

Hanc Nicolai I. Confirmationem ad annum 858. refert Henſchenius Tomo I. Februarii, quo anno currebat Indictio VI. non XII. & Ludovici II. Imperatoris annus à morte Patris Hlotharii erat annus tertius.

Cl. Manſi Supplementi Conciliorum Tom. I. hanc Nicolai Confirmationem refert ad annum 864. & Synodum Wormatienſem, è qua ea petita fuit, ad 863. cujus probationes reſervamus confutandas in *Digreſſione ad hoc Sæculum nonum.*

Epocha Concilii *Wormatienſis* ad annum 857. ex *Annaliſtis Francorum* pæne coævis certa eſt, ſtatuta ab Henſchenio & Pagio. Poſt hanc Synodum hæc Confirmatio à Nicolao Papa data eſt certò; nec ulla veroſimilis cauſa hujus petitæ Confirmationis ad Sexennium differendæ. Igitur corrigenda Indictio XII. in VI., quo anno currebat Ludovici II. annus ab adoptione Patris anno 849. decimus: ab anno Coronationis ſuæ 850. nonus: à morte Patris Lotharii 855. tertius. *Reliqua Digreſſioni reſervo.*

(d) *Crantzius rectè legit* tortitudo.

CON-

CONCILIUM TULLENSE
AD SAPONARIAS.

Anno Chriſti DCCCLIX. Nicolai I. Papæ I. Ludovici Germaniæ Regis XIX. Caroli Calvi XIX. Nepotum Fratrum IV.

Index eorum, quæ in hac Synodo continentur.

§. *I. Canones ſeu Capitula XIII.*

§. *II. Libellus Proclamationis Caroli Regis, adverſus Wenilonem Archiepiſcopum.*

§. *III. Epiſtola Synodalis ad Wenilonem Archiepiſcopum.*

§. *IV. Epiſtola Synodi ad Epiſcopos Britonum, qui à Metropolitano ſuo Turonenſi deſciverant.*

§. *V. Epiſtola Synodi ad Britones excommunicatos.*

TITULI CANONUM.

I. De concordia inter fratres Ludovicum, & Carolum Reges reformanda.

II. Ut Epiſcopi mutuo ſe conſilio & auxilio adjuvent, & Synodos frequentent.

III. De ſtabili unione principum Caroli & Lotharii atque Caroli Regum.

IV. De Tortoldo Diacono, qui Epiſcopalem poteſtatem in Baiocenſium urbe occuparat.

V. De Anſcario Subdiacono, qui Lingonum ſedem vivo ejus Epiſcopo pervaſerat.

VI. De proclamatione Caroli Regis adverſus Vvenilonem Archi-Epiſcopum Senonenſem, qui ab eo defecerat.

VII. De Attone Virdunenſium Epiſcopo, qui contra regulas Eccleſiaſticas provectus dicebatur.

VIII. De litteris Synodi ad Epiſcopos Britonum, qui à Metropolitano ſuo deſciverant, & cum excommunicatis communicabant.

IX. De litteris Synodi ad Britones excommunicatos, quibus niſi ſe corrigant, anathema intentatum.

X. De Capitulis quibusdam in Synodo relectis, de quibus inter quosdam Epiſcopos erat controverſia.

XI. De conſervando privilegio Monaſterii ſancti Benedicti.

XII. De aliis, quæ ſpecialius in eadem Synodo ſtatuta ſunt.

XIII. De precibus, quas inter ſe condixerunt Epiſcopi, qui ad hoc Concilium convenerant.

HÆC VENTILATA, DEFINITA, ATQUE OBTENTA SUNT IN SYNODO XII. PROVINCIARUM, QUÆ HABITA EST ANNO INCARNATIONIS DOMINI DCCCLIX. INDICTIONE VII. IN TERRITORIO TULLENSI, SUB PRINCIPIBUS CAROLO, LOTHARIO, ET ITEM CAROLO.

I. De concordia inter fratres Ludovicum, & Carolum Reges reformanda.

UT charitas fraterna, & concordia pacis reformetur inter fratres; Principes ſcilicet ac glorioſos Reges noſtros Hludowicum, & Carolum: qualiter & ſchiſma, quod ortum eſt nuper in Eccleſia, ad unitatem benignitatis valeat redintegrari, & ſtatus Eccleſiæ

pene

pene collapſus reſtitui, & pax ac juſtitia in populo Chriſtiano valeat procurari, & qui à fidelitate debita defecerant, judicio & juſtitia per rectam rationem, & rationabilem miſericordiam poſſint ſalvari, & à perverſo conamine ad ſalubriora converti.

II. Ut Epiſcopi mutuo ſe conſilio, & auxilio adjuvent; & Synodos frequentent.

Epiſcopi namque, ſecundum illorum miniſterium, ac ſacram auctoritatem, uniti ſint, & mutuo conſilio atque auxilio Reges regnorumque primores, atque populum ſibi commiſſum in Domino regant, & corrigant. Et nemo ſe à ſolatio mutuo ſubtrahat, ſed Synodales Conventus ſecundum juſſionem Canonicam frequentare procurent: quatenus ordo Eccleſiaſticus, qui quaſi obliteratus jam fuerat, quoniam Synodi propter diſcordiam Regum frequentari non poterant, Epiſcopali collatione ad neceſſarium ac debitum ſtatum reduci prævaleat. Unde etiam conſenſum apud Reges expetitum obtinuerunt.

III. De ſtabili unione Principum Caroli, & Lotharii, atque Caroli regum.

Reges nihilominus ac Principes noſtri, Carolus, & Hlotharius, atque item Carolus, ad Dei voluntatem, atque Sanctæ Eccleſiæ ſtatum, ſuamque ſalutem, & populi ſalvationem, gratias Deo, uniti & in eadem ſalutari unitate firmati ſunt.

IV. De Tortoldo Diacono, qui Epiſcopalem poteſtatem in Baiocenſium urbe occupârat.

Perventum eſt ante conventum Epiſcoporum quemdam Diaconum, cui Tortoldus nomen eſt, Epiſcopalem poteſtatem in urbe Baiocacenſium occupaſſe, & pollicitationibus atque minis ſollicitare multos ac perturbare. Unde definivit ſancta Synodus, ut Wenilo Senonum Archi-Epiſcopus, cujus Diaconus fuit, adjunctis ſecum tribus aliis, memoratum Diaconum evocatum audiant, & ſecundum auctoritatem Canonicam de eo definiant. Si autem refugerit eorum cognitionem, annitente principali poteſtate venire ad audientiam compellatur. Quod ſi hanc quoque declinaverit, anathemate feriatur.

V. De Anſcario Subdiacono, qui Lingonum ſedem vivo ejus Epiſcopo pervaſerat.

De quodam etiam Subdiacono Anſcario, qui vivo & incolumi Epiſcopo civitatis Lingonum ſedem pervaſit, ſimili eſt ſententia definitum. Sed intervenientibus legatis ejuſdem Subdiaconi humanior eſt prolata ſententia: videlicet ut Sacramento confirmet, ſe nunquam talia hujusmodi præſumptione facturum. Cujus Sacramenti tenorem huic capitulo ſubnectere dignum duximus. " Ego *Anſcarius* Subdiaconus con-
" fiteor coram Deo, & ſanctis angelis
" ejus, reverentiæ ſanctæ paternitatis
" veſtræ, contra Dei voluntatem, &
" contra Canonica ſtatuta temere me fe-
" ciſſe in Iſaac venerabilem Pontificem,
" uſurpando ſedem Eccleſiæ Sanctæ ſibi
" commiſſæ Lingonicæ, & ſollicitando
" Clericos & Vaſallos ejus, omnemque
" familiam. Atque ideo, pro tantæ præ-
" ſumptionis exceſſu, per Sacri Mini-
" ſterii veſtri vobis largitam à Domino
" poteſtatem, veniam mihi pœnitenti
" largiri ſuppliciter deprecor. Deinceps
" vero, nec in eumdem Antiſtitem nec
" in alium quemlibet, nec in illa, nec in
" alia Eccleſia, hujusmodi præſump-
" tionem facere tentabo: & neque illi,
" aut alicui ſuorum Clericorum, aut lai-
" corum, in aliqua re impedimentum
" faciam pro hac cauſa, in qua me gra-
" viter deliquiſſe confiteor, neque in-
" ſidias eis ullius inquietudinis parabo;
" neque per me, neque per meorum
" aliquem propinquorum, nec per
" quemcunque hominem: ſed potius
" adjutor pro viribus & intelligentia ipſi
" ſuisque ero prout ſibi placuerit, &
" qui ſibi pro hoc ipſo inimici ſunt, quos
" ipſe voluerit, ſi potuero, eidem con-
" ciliari procurabo. Si me Deus adju-
" vet, & iſtæ Sanctorum reliquiæ.

Statuit etiam Sancta Synodus, ut numquam ad eandem Lingonenſem Eccleſiam, ſive ad Januenſem, quam jam pridem pari modo afflixerat, debeat adſpirare: & ſi ità ut præmiſimus juſſis Epiſcopalibus obedire refugerit, ſententiam ſuperius Diacono datam incurrat.

VI. De proclamatione Caroli Regis adverſus Wenilonem Archi-Epiſcopum Senonenſem.

Deinde glorioſus Rex Dominus Ca-

Carolus Sacræ Synodo libellum appellationis, Electorumque judicium inter ſe & Wenilonem Senonum Archi-Epiſcopum, qui ab eo defecerat, & proclamationis diploma porrexit. Unde ſecundum ſacram auctoritatem & induciæ ac dierum dilatio eſt conceſſa, & certa accuſatio per Epiſcopos, & Synodicas litteras præfato Archi-Epiſcopo & intimata ſecundum regulas divinitus promulgatas.

VII. De Attone Virdunenſium Epiſcopo, qui contra regulas Eccleſiaſticas profectus dicebatur.

Mota etiam quæſtio de Attone Viridunenſium Epiſcopo, quod oblatione regulari, unde petitio ibidem eſt præſentata, in Monaſterio Sancti Germani Autiſiodorenſium extiterit, & contra regulas Eccleſiaſticas inde diſcedens, minus proviſe, quam ſacra auctoritas doceat, ad ordinem Epiſcopalem pervenerit. Unde etiam definitum eſt, dari ſibi commeatus veniendi ad aliam Synodum, ſicut ſacra ſancit auctoritas.

VIII. De litteris Synodi ad Epiſcopos Brittonum, qui à Metropolitano ſuo deſciverant, & cum excommunicatis communicabant.

Ad Epiſcopos ſiquidem Brittonum, qui à Metropoli ſua moliuntur diſcindere, Synodus litteras ſecundum auctoritatem ſacram direxit, quatenus ad ſuam Metropolim redeant, eique debito jure ſe ſubdant, nec à Canonica & Epiſcopali communione ſe ſegregent. Excommunicatis etiam, ſicut ſacræ decernunt regulæ, nequaquam communicent: & Salomonem commoneant, ut promiſſam fidem glorioſo Regi Carolo obſervet, & ipſe & Brittones excommunicatis communicantes ipſi ſe Sacra Communione non privent.

IX. De litteris Synodi ad Brittones excommunicatos, quibus, niſi ſe corrigant, anathema intentatum.

Ad memoratos quoque excommunicatos Sancta Synodus litteras dirigit, eiſque uſque ad proximam futuram Synodum corrigendi ſpatium tribuit, monens Eccleſiaſtica pietate, ut convertantur & vivant: quia niſi ſe correxerint, in futura Synodo generali unanimitate anathemate terribili ferientur.

X. De Capitulis quibuſdam in Synodo relectis, de quibus inter Epiſcopos erat controverſia.

Relecta ſunt denique in eadem Synodo quædam capitula, ſuper quibus quorundam fratrum ſenſus diſſentire probantur. Unde convenit inter Epiſcopos, ut Deo favente pace ac tranquillitate recuperata ſimul conveniant, & prolatis Sanctarum Scripturarum atque Catholicorum Doctorum ſententiis, quæ ſaniora ſunt, concordi unanimitate ſequantur.

XI. De conſervando privilegio Monaſterii S. Benedicti.

Tandem poſtulavit humiliter generalis Synodus, ſe ad terram uſque proſternens ante Carolum Regem, & Rodulfum Biturigum Archi-Epiſcopum, obſecrans, & adjurans per crucem, & Chriſti ſanguinem, ut privilegium Monaſterii S. Benedicti, quod annuente præfato Rege firmaverant, quodque idem Rodulfus ſubſcripſerat, qui præfatam Abbatiam inregulariter retinebat, ratum, & inconvulſum ſervare ſtuderent. Quod ſi Abbas negligens, & ſacris regulis inconveniens, per directos Miſſos inventus fuerit, ab eadem paternitate removeatur, & alius, qui dignus repertus fuerit, ſubſtituatur, & privilegii regularis auctoritas in eodem Monaſterio quacumque occaſione non deſtituatur.

XII. De aliis, quæ ſpecialius in eadem Synodo ſtatuta ſunt.

Hæc de præcipuis in eadem ſacra Synodo fuere ſtatuta. Ceterum ſpecialia de quibusque parochiis, prout viſum fuit, ſecundum Eccleſiaſticam auctoritatem definita, & Epiſcopis in propriis parochiis ad exequendum ſunt commiſſa.

XIII. De precibus, quas inter ſe condixerunt Epiſcopi, qui ad hoc Concilium convenerant.

Placuit omnibus, ut creditur inſtinctu divino, qui ad univerſale Concilium in vicinia Tullenſium confluxerunt, quoniam calamitatum tædio laborabant, quo invenirent aliquid, ubi conſolationis gratia reſpirarent. Statuerunt itaque, ut pro ſe invicem omnes dum ad-

adviverent preces hujusmodi frequentarent. Scilicet ut ſinguli pro cunctis, per ſingulas hebdomadas feria IV. Miſſam celebrarent. Poſt vocationem autem cujuslibet eorum, ſuperſtites obtineant, ut pro eo, qui deceſſerit, in ſedibus ſeptenæ Miſſæ, totidemque Vigiliæ Domino perſolvantur. A Presbyteris autem Monaſteriorum, ſive villarum, tres Miſſæ, totidemque Vigiliæ dependantur. Exitus autem uniuscujusque viciſſim piis currentibus litteris innoteſcat. Præſentes etiam Abbates in tam profutura ſocietate recepti eadem ſe conditione junxerunt.

Antonius Auguſtinus, Baronius, Binius. Sirmondus Tom. III. Concilior. Galliæ. pag. 136.

Concilii Tullenſis apud Saponarias

§. II. LIBELLUS PROCLAMATIONIS

DOMNI CAROLI CALVI REGIS,

ADVERSUS WENILONEM ARCHI-EPISCOPUM SENONUM ELECTIS JUDICIBUS REMIGIO LUGDUN. EIRARDO TURON. WENILONI ROTHOMAGENS. ET RODULPHO BITURIGUM ARCHI-EPISCOPIS IN SANCTA SYNODO XIII. PROVINCIARUM APUD TULLENSEM PAROCHIAM IN SUBURBANO EJUSDEM URBIS, QUOD DICITUR SAPONARIAS, PROPRIA IPSIUS MANU PORRECTUS. ANNO INCARNAT. DOMIN. DCCCLIX. INDICT. VI. XVIII. KAL. JUL.

CAPUT I.

QUia, ſicut dixit Sanctus Gregorius, & ex conſuetudine olitana cognoſcitis, in Francorum regno Reges ex genere prodeunt, mihi à Domno & Genitore meo, piæ memoriæ Ludovico Auguſto pars regni inter fratres meos, Reges, divina diſpoſitione eſt tradita, in qua parte regni vacabat tunc Paſtore Metropolis Senonum, quam juxta conſuetudinem prædeceſſorum meorum Regum, Weniloni tunc Clerico meo in capella mea mihi ſervienti, qui more liberi Clerici ſe mihi commendaverat, & fidelitatem Sacramento promiſerat, conſenſu Sacrorum Epiſcoporum ipſius Metropolis ad gubernandam commiſi, & apud Epiſcopos, quantum ex me fuit, ut eum ibidem Archi-Epiſcopum ordinarent, obtinui.

II.

Poſt hæc de diviſione regni inter me, & fratres meos ratio eſt exorta notiſſima, unde partem diviſionis cum mutuis, noſtris ſcilicet, noſtrorúmque fidelium Sacramentis, ſicut etiam Primores totius Regni invenerant, tenendam, & gubernandam ſuſcepi. Quam diviſionem inter me, & fratres meos de cætero à me ſubſtantialiter tenendam, ſicut & alii, qui ibi adfuerunt, Epiſcopi, Wenilo mihi, fratribúſque meis propriâ manu juravit: pacem etiam & mutuum adjutorium inter me, & præfatum fratrem Ludovicum Wenilo Sacramento firmavit.

III.

Sed & poſt hoc, electione ſuâ, aliorúmque Epiſcoporum, ac cæterorum fidelium regni noſtri voluntate conſenſu, & acclamatione cum aliis Archi-Epiſcopis, & Epiſcopis Wenilo in diœceſi ſuâ apud Aurelianis civitatem in Baſilica Sanctæ Crucis me ſecundum traditionem Eccleſiaſticam, Regem conſecravit, & in regni regimine chriſmate ſacro perunxit, & diademate, atque regni ſceptro in Regni ſolio ſublimavit. A qua conſecratione vel regni ſublimitate ſupplantari vel projici à nullo debueram, ſaltem ſine audientia & judicio Epiſcoporum, quorum Miniſterio in Regem ſum conſecratus, & qui throni Dei ſunt dicti, in quibus Deus ſedet, & per quos ſua decernit judicia; quorum paternis correptionibus, & caſti-

gato-

gatoriis judiciis me ſubdere fui paratus, & in præſenti ſum ſubditus.

IV.

Denique cum ſeditiones in regno noſtro per homines irreverentes cæperunt crebreſcere, conſenſu Epiſcoporum, ac cæterorum noſtrorum chirographum invicem conſcripſimus, qualiter ego erga eos cooperante Domino agere vellem, & qualiter mihi conſilio, & auxilio, iidem fideles noſtri ab inde poſtmodum ſolatium ferre debuiſſent; cui ſcripto Wenilo Bajernam Villam propria manu ſubſcripſit, ſicut in præſenti videre poteſtis.

V.

Deinde, cum contra paganos ad Inſulam loci, qui Oſcellus dicitur, cum fidelibus noſtris, in terreno ac navigio, ſicut ſcitis, perrexi, quidam à nobis deficientes fugâ lapſi ſunt. Wenilo autem ſe pro infirmitate ſua illuc ire non poſſe dicens, ad ſedem ſuam reverſus eſt. Dum autem in procinctu eo infirmi degeremus, frater noſter Ludovicus, ſicut ſcitis, cum manu hoſtili, & ſeditioſis hominibus,ex regno ſuo regnum noſtrum irrupit. Ad cujus colloquium, ſine mea voluntate atque licentia, Guenilo venit, quem ſupplantatorem meum eſſe cognovit, quod nemo Epiſcoporum ex regno noſtro alius fecit.

VI.

De cætero, cum contra prædictum fratrem meum, & inimicos meos, ac vaſtatores Eccleſiæ, & depopulatores regni, qui cum illo erant, cum fidelibus Dei ac noſtris perrexi, nec per ſe ipſum, nec per debitum ſolatium, quod anteceſſores mei Reges, & ego ipſe ex Eccleſia illi commiſſa habere ſolitus eram, aliquid adjutorii præbuit, præſertim cum hoc devote ab illo petierim.

VII.

Cum autem ratio & neceſſitas mihi accidit de villa Brerna, ut à prædicto fratre meo ſecederem. Et ipſe frater meus Ludovicus ad hoc rediit in partem regni mei, ut mihi meum neporem ſubriperet, & homines meos mihi ſubtraheret, ac fideles meos vaſtanter imprimeret, Guenilo,cum quo potuit ſolatio,ad prædictum fratrem meum Ludovicum in meam contrarietatem venit, cum quo erant excommunicati iſtius regni, & ſeditioſi, de quorum excommunicatione Coepiſcoporum ſuorum literas accepit, & miſſas publicas fratri meo, cum quo ipſi ſeditioſi erant, in palatio meo Attiniaco, & parrochia, & provincia alterius Archi-Epiſcopi fideles noſtri ſine licentia ac Coepiſcoporum conſenſu Guenilo excommunicatis, vel excommunicatorum participibus celebravit. Et in eo Concilio, atque conſilio fuit, quo nepos meus Lotharius per mendacia, quantum ex deductoribus ſuis ſubriperetur, & debitum ac ſacramento promiſſum ſolatium ac adjutorium ex illo mihi ſubtraheret.

VIII.

Prædicti nihilominus fratris mei conſiliariis, & publicis ac ſecretis tractatibus Guenilo cum ſpecialibus familiaribus, & inter priores ejus familiariter cum Epiſcopali judicio, ut diximus, excommunicatis, & judicio regni dijudicatis interfuit, quatenus partem regni, quam idem frater meus, & Guenilo me Regem ſacraverat, ſæpefatus frater meus obtineret, & ego illam perderem.

IX.

Wenilo in eo conſilio & tractatu fuit, ut Epiſcopi, qui mihi fidei promiſſæ debitores erant, & conſilium atque auxilium manu propria confirmatum ferre debuerant, deficerent, & ad fratris mei Ludovici obſequium, & ſubditionem ſe verterent.

X.

De Abbatia Sanctæ Columbæ, & rebus vel honoribus regni mei apud Ludovicum fratrem meum præceptum obtinuit, & litteras ad miſſos, qui eandem Abbatiam revocarent, Echardum & Theodoricum impetravit.

Sed in eiſdem litteris ad præfatos miſſos juſſionem fratris mei Ludovici Guenilo obtinuit, ut de muro Caſtelli Meloduni, quod jus regiæ eſt poteſtatis, petras haberent licentiam prendere. Unde conſtat, quæ in plebe iſtius regni mihi à Deo collati eum ſtudebat colere, & ſatagebat tenere.

XI.

Guenilo in eo conſilio, & tractatu cum præfatis exccommunicatus fuit, ubi

ubi conſideratum eſt, quatenus illi homines, qui mihi fideles erant, & mihi Sacramento fidelitatem promiſerant, ſive nolentes ſive volentes fratri meo Ludovico jurarent, ut ei adjutorium ferrent, qualiter regnum meum contra me obtinere potuiſſet: & non ſolum conſilio Guenilo interfuit, ſed & ipſe hoc idem conſilium fratri meo Ludovico contra meam fidelitatem, quam mihi promiſit Sacramento, donavit.

XII.

Wenilo per ſe, & per familiares ſuos ſupradictos ſcilicet excommunicatos apud fratrem meum Ludovicum obtinuit, ut vacans Epiſcopatus Bajocacenſis ſcilicet civitatis propinquo ſuo Clerico meo nomine Toutoldo, qui mihi ſe commendavit, & fidelitatem Sacramento promiſit, donaretur, qui eundem Epiſcopatum in mea infidelitate & contra infidelitatem mihi promiſſam conſenſu Ludovici fratris mei accepit.

XIII.

Tandem poſtquam mihi Deus vires recuperandi mei per ſolatium fidelium meorum contra fratrem meum donavit, perrexi prope de civitate Guenilonis, qui me contra fratrem meum ad recuperandum regnum meum pergere ſcivit, & nullum adjutorium vel per ſe promiſſo, ac ſubſcripto conſilio, vel per militiam, quæ ex Eccleſia ſibi commiſſa ſolet exire, adiutorium aliquod præſtitit.

§. III. EPISTOLA SYNODALIS TULLENSIS. AD WENILONEM ARCHI-EPISCOPUM.

Dilecto & Venerabili Weniloni Senonum Metropolitano, Remigius Lugdunenſium Metropolitanus Epiſcopus, Rudolphus Biturigum Metropolitanus Epiſcopus, Guntarius Agrippinenſium Metropolitanus Epiſcopus, Hincmarus Remorum Metropolitanus Epiſcopus, Arduicus Veſontionum Metropolitanus Epiſcopus, Teutgaudus Treverorum Metropolitanus Epiſcopus, Wenilo Rotomagenſium Metropolitanus Epiſcopus, Herardus Turonum Metropolitanus Epiſcopus, Immo Noviomagorum Epiſcopus, Jonas Æduorum Epiſcopus, Ungerus Trajectenſis Epiſcopus, Ebbo Gratianopolitanus Epiſcopus, Fredebertus Baſilienſis Epiſcopus, Arnulphus Tullenſis Epiſcopus, Rothadus Sueſſionum Epiſcopus, Ermenfridus Bellovacenſis Epiſcopus, Adventius Metenſis Epiſcopus, Atto Virdunenſis Epiſcopus, Abbo Antiſiodorenſis Epiſcopus, Æneas Pariſii Epiſcopus, Rataldus Argentarienſis Epiſcopus, Erpuinus Silvanectenſium Epiſcopus, Giſſebertus Carnotenſis Epiſcopus, Guntbertus Ebrocenſis Epiſcopus, Ratbertus Valentinenſis Epiſcopus, Franco Tungrenſis Epiſcopus, Agius Aurelianorum Epiſcopus, Hildegardus Meldenſis Epiſcopus, Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, Erchanraus Caralaunenſis Epiſcopus, Robertus Cenomanenſis Epiſcopus, Erloinus Conſtantiæ Epiſcopus, Abbo Maurogenſis Epiſcopus, Hildebrandus Sagenſis Epiſcopus, Airardus Lexovienſis Epiſcopus, Waltbertus Abrincatenſis Epiſcopus, Godelſadus Cabilonenſis Epiſcopus, Hilmeradus Amvianenſis Epiſcopus, & multi alii Epiſcopi, qui ad univerſale Concilium in Suburbano Tullenſi convenerunt, in Domino ſalutem. De inſtauratione pacis totiusque ſtatus Eccleſiaſtici redintegratione conferentibus nobis, glorioſus Rex Dominus noſter Carolus XVIII. Kal. Julias ſubmiſsè unanimitatem noſtram adiit implorans, ut quæ à vobis vehementer indebitè paſſus eſſet cognoſceremus, & maculam noſtri ordinis juſto judicio tergeremus. Imputat, quod cum jurejurando fidei à vobis accepto Senonum præſulatum vobis largitus ſit, & in diviſione regni juramentum cum aliis feceritis, pacis & alterni adjutorii inter ſe & fratrem Hludovicum perpetuitate, Sacramento prius à vobis firmata: cumque veſtra electione, & aliorum Epiſcoporum, ceterorúmque Fidelium conſenſu, in Regem à vobis ſit Divina gratia conſecratus, ac chirographo, quod veſtræ fidei qualitatem & immobilitatem erga ſe continet, illius vero in vos firmam benevolentiam, ad omnes ſiniſtras ſuſpiciones utrimque abolendas compoſito ſubſcrip-

ſeritis

feritis, quod omnes abſque recuſatione fecerunt dumtaxat fideles. Poſt repetita toties Sacramenta, in procinctu contra Paganos veſtro cum veſtrorúmque deſtitueritis auxilio, & Hludouvico fratri, impulſu ſeditioſorum regnum invadenti, ſoli omnium Epiſcoporum ſponte accedentes, ejus injuſſu fueritis conlocuti. Se vero contra eumdem fratrem, & vaſtatores patriæ proficiſcentem, conſueta Eccleſiæ veſtræ privaveritis militia, quam ſupplex ipſe à vobis popoſcerat, & poſt diſceſſum à Breona, ad fratrem, cum quo erant excommunicati, in ejus damnum acceſſeritis, & in eo concilio fueritis, quo Lotharius Rex nepos confictis mendaciis ejus auxilio ſubtrahebatur: & familiariter interfueritis Hludouvici fratris conſiliis publicis & privatis, quibus ei partem Regni parabat ſubripere, pro qua obtinenda uterque veſtrum ei juraverat. Ei quoque, in quo tractabatur, ut Epiſcopi à ſe deficerent, & ad dominationem Hludouvici tranſirent. Imputat præterea, quod Monaſterium S. Columbæ à Hludouvico impetraveritis, & de aſſignatione ejus litteras ad Miſſos Echardum & Theodoricum. Saxa quoque muri Meledunenſis caſtelli à Hludouvico popoſceritis. Unde ſatis claruerit eum potius Principem, quam ſe illo vos tempore adprobaſſe atque duxiſſe. Quod id etiam conſilium dederitis, ut fideles ejus Sacramento conſtringerentur, quo occupatum regnum Hludouvico contra ſe tuerentur: & quod vacantem ſedem Bajocacenſium Tortoldo propinquo veſtro à Hludouvico obtinueritis, & poſtquam ſe virtus divina annixu fidelium in regnum reſtituerit, & id adverſus fratrem ſibi cœperit vindicare, nullum ei per vos, aut militares Eccleſiæ veſtræ, præſtiteritis ſuffragium. Hæc plenius in libello comprehenſa glorioſus Rex nobis obtulit, quæ ſtrictim vobis fide integra expreſſimus, ne ex improviſo objecta amplius perturbarent. Elegit autem terminandæ querelæ judices me Remigium & Wenilonem Rotomagenſium, & Herardum Turonum, & Rodulfum Biturigum Epiſcopos, ceteris noſtrum judicium ſuo conſenſu adprobaturis. Proinde, Frater cariſſime, à tempore, quo litteras has acceperis, poſt diem XXX. quocunque evocatus fueris; ita canonicè inſtructus occurre, ut defenſionis tempore ac loco accepto, ſi conſcientiæ, quod plurimum optamus, confidis, ſuffragante veritate probabiliter objecta diſſolvas: ſin autem in defenſione defeceris, ſententias à majoribus inſtitutas excipias.

Accuſatus Epiſcopus, quemadmodum ſit evocandus, ex Concilio Carthaginenſi. Cap. XXX.

Aurelius (*a*) Epiſcopus dixit: Quisquis Epiſcoporum accuſatur, ad Primatem Provinciæ ipſius cauſam deferat accuſator: nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam electorum judicum die ſtatuta litteris evocatus minime occurrerit, hoc eſt infra ſpatium menſis, ex ea die, qua eum litteras accepiſſe conſtiterit. Quod ſi aliquis veras neceſſitatis cauſas probaverit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ ſuæ dicendæ intra alterum menſem integram habeat facultatem. Verum tam diu poſt menſem ſecundum non communicet, donec purgetur. Sin autem nec ad Concilium univerſale anniverſarium occurrere voluerit, ut vel ibi cauſa ejus terminetur, ipſe in ſe damnationis ſuæ ſententiam dixiſſe judicetur. Tempore ſane quo non communicat, nec in ſua Eccleſia vel Parochia communicet. Accuſator autem ejus, ſi numquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, à communione non removeatur. Si vero aliquando defuerit ſubtrahens ſe reſtituto in communionem Epiſcopo, ipſe removeatur à communione accuſator: ita tamen ut nec ipſi adimatur facultas cauſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere voluiſſe, ſed non potuiſſe probaverit. Illud vero placuit, ut cum agere cœperit in Epiſcoporum judicio, ſi fuerit accuſatoris perſona culpabilis, ad arguendum non admittatur, niſi proprias cauſas, non tamen eccleſiaſticas, afferere voluerit. *OBJECTIO.* In tua conſpiratione vita mea periclitata eſt: & niſi mihi Dei pietas ſubveniſſet, etiam viventi fœda regni accidiſſet amiſſio. *Primo.* Ex Concilio Carthaginenſi quærendum eſt in judicio, cujus ſint converſationis & fidei is qui accuſat, & is qui accu-

(*a*) Tomo noſtro primo pag. 202.

accuſatur. Deinde oſtendendum Canonicè inſtructam cognitionem. *Ex Concilio eodem.* Felix (*b*) Epiſcopus dixit: Suggero ſecundum ſtatuta veterum Conciliorum, ut ſiquis Epiſcopus, quod non optamus, reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia neceſſitas non poſſe plurimos congregare; ne in crimine remaneat, à XII. Epiſcopis; Presbyter à VI. Epiſcopis cum proprio ſuo Epiſcopo audiatur, & Diaconus à tribus. *Tum niſi efficax ei occurrat defenſio, inferendum judicium.* Ex Concilio Calchedonenſi Cap. XVIII. Conjurationis (*c*) vel conſpirationis crimen & ab exteris legibus eſt omnino prohibitum: multo magis hoc in Dei Eccleſia, ne fiat, admonere convenit. Si qui ergo Clerici vel Monachi reperti fuerint conjurantes, aut conſpirantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis, aut Clericis, gradu proprio penitus abjiciantur.

OBJECTIO. Celebrâſti Miſſas excommunicatis præter conſenſum Epiſcoporum, qui eos propter crimina ab Eccleſia removerunt. *Item, niſi probabilis reddatur defenſio, ſequitur judicium.* Ex Concilio Carthaginenſi Cap. IX. Auguſtinus Epiſcopus (*d*) dixit: Hoc ſtatuere dignamini, ut ſi qui forte merito facinorum ſuorum ab Eccleſia pulſi ſunt, & ſive ab aliquo Epiſcopo, vel Presbytero, fuerint in communionem ſuſcepti, etiam ipſe cum eis pari crimine teneatur obnoxius, refugiens ſui Epiſcopi regulare judicium. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, omnibus placet. *OBJECTIO.* Sacramenta in cauſis, quæ tibi opponuntur, ſæpiſſimè violaſti. *Niſi protexerit recipienda defenſio, ſequitur judicium.* Ex decretis Papæ GELASII. Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota diſcretione ſummota, non ſolum de factis atrocibus neceſſariam pœnitudinem non habere, ſed nec aliqua correctione penitus ſuccedente ad Divinum miniſterium, honorémque conſcendere. Nonnullos autem in ipſis ordinibus conſtitutos, gravibus delinquentes facinoribus non repelli. Cum & Apoſtolus clamet, *nemini cito manus imponendas*, nec communicandum peccatis alienis; & majorum veneranda conſtituta pronuncient, hujusmodi etiam ſi forte ſubrepſerint, tam qui ante peccaverunt, detectos oportere depelli, quam ſacræ profeſſionis oblitos, prævaricatores ſancti propoſiti procul dubio ſummovendos. *De Accuſato, & Accuſatore.* Ex Concilio Carthaginenſi. Item (*e*) placuit, ut accuſatus vel accuſator in eo loco, unde eſt ille, qui accuſatur, ſi metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum ſibi eligat proximum, quo non ſit difficile teſtes perducere, ubi cauſa finiatur. *De Contemptu Judicii.* Ex Epiſtola Papæ BONIFACII. Probat vera eſſe illa, quæ adverſum ſe dicta ſunt, qui ad ea conſutanda adeſſe minime vult: & nullus dubitat, quod ita judicium nocens ſuhterfugit, quemadmodum ut abſolvatur, qui eſt innocens quærit. Sed aſtuta cavillatio eorum, qui verſutis agendum credunt eſſe conſiliis, numquam innocentiæ nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quisquis ſubterfugere judicium dilationibus putat. Veniet tamen aliquando ille, qui talis perhibetur in medium: nec proderit illi toties latuiſſe, toties ſubterfugiſſe, quem ſui actus & commiſſa, quocunque fugerit, ea quæ objiciuntur illi, ſi vera ſunt, crimina proſequuntur. Ut ſi adeſſe voluerit, præſens, ſi confidit, ad objecta reſpondeat: ſi vero adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ de abſentia non lucretur. Nam manifeſtum eſt confiteri eum de crimine, qui indulto & toties delegato judicio, purgandi ſe occaſione non utitur. Nihil enim intereſt, utrum in præſenti examine omnia, quæ dicta ſunt, comprobentur, cum ipſa quoque pro confeſſione procurata toties conſtet abſentia. *Concilium Sardicenſe.* Gaudentius (*f*) Epiſcopus dixit: Addendum ſi placet huic ſententiæ, quam plenam ſanctitate protuliſti, ut cum aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Romana, alter Epiſcopus in ejus Cathedra poſt appellationem ejus, qui videtur eſſe depoſitus, omnino non

(*b*) Tomo I. noſtro pag. 201. Cap. XII. Carthaginenſ.
(*c*) Tomo I. pag. 179.
(*d*) Tomo I. noſtro pag. 200.
(*e*) Tomo I. noſtro pag. 203. Can. XXX.
(*f*) Tomo I. noſtro pag. 190. Can. IV. Sardicenſi.

non ordinetur, niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata. *Ex Concilio Toletano.* Dignum eſt, ut vita innocens nulla maculetur pernicie accuſatoris. Ideo quisquis à quolibet criminatur, non ante accuſatus ſupplicio detur, quam accuſator præſentetur, atque Legum & Canonum ſententia, exquiratur. Quod ſi indigna ad accuſandum perſona invenitur, ad ejus accuſationem non judicetur, niſi ubi pro capite Regiæ Majeſtatis cauſa verſatur.

Sirmondus Tomo III. Conciliorum Galliæ.

§. IV. EPISTOLA SYNODICA
CONCILII TULLENSIS APUD SAPONARIAS,
AD BRITANNIÆ (*a*) EPISCOPOS,
Ut obediant Archi-Epiſcopo Turonenſi, nec excommunicatis ab eo communicent.

SYnodus univerſalis collecta ex Galliâ & Germaniâ, in ſuburbio Tullenſi, villa Saponarias, Remigius Lugdunenſium, Wenilo Rotomagenſium, Herardus Turonenſium, Rodulphus Biturigum, Hincmarus Remorum, *Guntarius Agrippinenſium*, Arduicus Veſontionis Metropolitani Epiſcopi, cum multis aliis Epiſcopis Faſtcario, Wernario, Garurbrio, Felici, in Domino ſalutem.

Quò plura emergunt in populo Dei noxia, & Epiſcopali diligentiâ reſcindenda, ad hoc plures, & frequentius convenire neceſſe eſt Epiſcopos, ne miniſterii ſacerdotalis nomen fruſtra comprobentur geſtare. Hâc intentione confluximus ad memoratum locum, ut fidâ collocutione, quid nobis in tantis periculis, & tribulationibus agendum ſit, ſollicitè quæreremus, & Spiritu Sancto demonſtrante inveniremus. Ad hanc conlocutionem vos præſertim evocatos non comparuiſſe moleſtius tulimus. Decuerat enim, ut quorum unum eſt officium, par ſtudium probaretur. Sacris inſtituti canonibus non ignoramus, Metropolitano, veſtro, cariſſimo fratri noſtro Herardo, competentem reverentiam vos debere: ità, ut præter ejus præſentiam, aut conſenſum nullus in Regione veſtrâ Canonicè poſſit ordinari Epiſcopus, nec vos generale aliquid ſine ejus conſenſu poſſe ſancire. De qua reverentiâ, ſalubriter & à gente veſtrâ, & à vobis Metropolitano impendendâ, tempore Nomenoii Ducis, & Reverendiſſimi Papæ Leonis, & ſucceſſoris ejus Benedicti, ſcripta docuerunt, & refragantibus Apoſtolicæ Authoritati dignam excommunicationis protulerunt ſententiam. Movet etiam nos, quod iis, quos veſter Metropolitanus cum aliis Epiſcopis propter diverſa crimina excommunicavit, indifferenter vos communicare comperit. In Canonibus autem divinitus inſtitutis ſocii excommunicatorum eorundem ſententiâ feriuntur. Proinde monemus ſanctam, nobisque amabilem fraternitatem veſtram, ut ab his exceſſibus ulterius temperetis, & veſtrâ inſtantiâ, opitulante Dei gratiâ, gentem veſtram ad olim traditæ diſciplinæ, ac totius Eccleſiaſticæ Religionis obſervantiam invitetis, & unanimiter, & conſtanter abſque dilatione reducatis. Siquidem etiam illis obſervandum eſt, ne damnatorum illicitâ ſocietate ſententiam damnationis incurrant. Quæ autem à nobis diligentiore tractatu reperta ſunt, atque decreta, venerabilis Coepiſcopi Herardi relatione diſcetis. Verum ſi, quod non optamus, ab ejuſdem Metropolitani ſollicitudine ulterius reſilieritis, & noſtris ex charitate manantibus exhortationibus vos conſtiterit reluctari, miniſterii neceſſitate canonicam in vos cogemur proferre ſententiam. Bene valete, & orate pro nobis.

Pithœus inter Annales Francorum pag. mihi 496.
Martene & Durand Tomo III. Anecdotorum pag. 857. 858.

(*a*) Minoris, in qua Dolenſis Epiſcopus Feſtiniarius ſubtrahere ſe voluit obedientiæ debitæ Herardo Turonenſi Archi-Epiſcopo ſuo Metropolitæ, nam Salomon Britanniæ minoris Dux, qui pro *Rege* ſe gerebat, auſus fuit petere Pallium pro Dolenſi *Epiſcopo*. Ea Controverſia fere annos CCC. tenuit, demum anno MCXLIV. Dolenſis Turonenſi Metropolitæ ſubjectus à Papa declaratur.

§. V. Indiculus, quibus de rebus Salomonem (a) commonere debeant.

PLacuit *univerſali Concilio*, ut *Salomoni*, qui Britannorum tenet Regionem ſuggeratis, ut quæ pro ejus ſalute mandamus, obedienter audiat, ſi Deum habere propitium, & noſtræ unanimitatis tenere conſortium. Ut permittat totius Britanniæ Epiſcopos debitam reverentiam Metropolitano inferre. Ut facultates Eccleſiaſticas nec ipſe Deo auferat, nec aliis auferre permittat. Ut conſideret, quanto animæ ſuæ periculo Britannorum Dominationem invaſerit, cùm Domino noſtro Regi Carolo fidelitatem prius juraverit. Ut recordetur gentem Brittannorum Francis ab initio fuiſſe ſubjectam, & ſtatutum dependiſſe tributum, ac per hoc ne dedignetur ad nuper omiſſam reverti conſuetudinem. Ut proprietates à parentibus relictas, vel quolibet modo rationabiliter acquiſitas juſtos poſſeſſores habere permittat. Niſi enim ſe ab hac audaciâ, & impietate retraxerit, & Divinâ pœnitudine deleverit, quod deliquit, noſtræ authoritatis affectu, nobis admonentibus, cito ei Deus uſurpatam auferet poteſtatem, & debitam inferet ultionem. Ut pro diverſis Canonicè excommunicatos ne recipiat, ſuadere; oſtendentes, Divino Judicio, ſi id præſumpſerit, pari cum vindictâ conſtringi.

Pithoeus inter Annales Francorum pag. mihi 497.

Binius Concilior. Tom. III. Sirmondus.

(a) Salomon Brittonum Rex non erat, ſed quia circulo aureo & purpura ex Caroli Calvi conceſſione utebatur, ideo Regis nomen uſurpabat. *Martene in Notis.*

§. VI. EPISTOLA SYNODI TULLENSIS AD SAPONARIAS, AD BRITONES PROPTER VARIA SCELERA EXCOMMUNICATOS.

Ut deſiſtant, ne, ſi perſtiterint, anathemati ſubjiciantur.

UNiverſalis Synodus ex diverſis partibus in nomine Domini ad vicinum locum Tullenſi urbe, qui dicitur Saponarias, congregata, utinam bonis filiis, Rotberto, Odoni, Heriueo, Truando, Ingelboldo, Frotmundo, item Heriueo, Magenardo, Cadoloni, & ceteris in veſtra ſocietate conjunctis, ſalutarem converſionem, propter defenſiones, & diverſas contentiones, quæ in veſtris Regionibus exortæ ſunt. Longum tempus eſt, quod voluimus venire in unum, & dolorem noſtrum oſtendere: quod propter veſtram omnium perverſitatem talem vindictam ponit Deus ſuper nos, qualis non eſt audita ante nos, poſtquam Deus ſua gratia poteſtatem dedit Regibus, & genti Francorum. Ipſe Deus nos in unum ad hoc adduxit, ut vel flagellati diverſis tribulationibus recogitemus peccata noſtra, ut nos primum convertamur ad ipſum, & alios ad eum noſtra prædicatione, & exemplo adducamus. Et oramus omnes cum gemitu, & nimio dolore, & qui poſſumus cum lacrymis, ut reſpiciat nos ultimos ſervos ſuos ad ſe volentes redire, & dignetur nobis præſtare, ut quod aliis prædicamus ipſi quoque faciamus. Quia ſic dicit ipſe Salvator noſter, *Non* (a) *omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum Cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cælis eſt, ipſe intrabit in regnum Cælorum.* Hæc eſt noſtra intentio. Vos nolite attendere, quod reprehenſibiles ſumus: ſed quod miniſtri Dei ſumus in his, quæ bene vobis dicimus, audite Dominum præcipientem: *Quæ* (b) *dicunt facite.* In his quæ male facimus, audite iterum ipſum præcipientem, *Quæ faciunt, facere nolite.* Doctrina enim Dei à nobis indignis benevolis adnuntiata, ſi obedieritis, vobis proderit, quaſi ex beato Petro Principe Apoſtolorum eam audieritis, & erit vobis ſalvatio: nobis

(a) Matth. 7. 21. (b) Matth. 23. 3.

bis autem, ſi non obſervaverimus, quod aliis præcipimus, erit damnatio. In commune deſeruimus cultum Dei. Quidam ex nobis mandata Dei, & minas ejus, atque promiſſiones cognoſcimus ſed non timemus, neque amamus: quidam neque dignamur cognoſcere. Ut utrique ſumus magno periculo, niſi convertamur, antequam moriamur. Mors noſtra incerta eſt unicuique noſtrum, & certa eſt vindicta Dei & in proximo, niſi converſio & pœnitentia nobis ſubvenerit: Propterea nos humiliamus, licet omnes tales non ſumus, ut vos nobis cum ad Dominum adtrahamus. Fratres audite & intelligite quid Deus dicat omnibus ſuis fidelibus: *Vigilate*, [*c*] *quia neſcitis diem, neque horam.* Quod propterea dicit, ut ſuſpectam ſemper habeamus mortem, quam effugere non valemus, & ad eam vincendam ſemper præparemur, quam ſcimus nulli eſſe præcognitam, & omnibus adventuram. Peccata noſtra quotidiana ſunt, unde quotidie dicimus: *Dimitte* (*d*) *nobis debita noſtra*: ſed non debent eſſe mortifera, id eſt criminalia, de quibus dicitur per Prophetam; *Anima* [*e*] *quæ peccaverit, ipſa morietur*, & per & Apoſtolum Paulum, *Quoniam* (*f*) *quia talia agunt, regnum Dei non conſequuntur.* Fratres & filii, audite nos nunc pie monentes, ne in judicio Dei, quando non pœnitentiæ locus, audiatis, quod ipſe Deus avertat, juſte & veraciter accuſantes. Primo cognoſcite, quia in diſcordia eſtis, & diſcordia tam grande eſt malum, quod oblatio, quæ ſolet alia peccata delere, non recipitur à Deo, donec diſcordia deponatur, & ad bonam concordiam redeatur. Hoc vobis notum eſt ex Evangelio. Etiam ſapientes mundi intellexerunt, & bene docuerunt, quia parvæ res per concordiam creſcunt, & maximæ res per diſcordiam corruunt. Quod verum eſſe probatur in nobis, qui regnum Francorum cum in concordia eſſet, magnum vidimus, & nunc, cum eſt in diſcordia, jam pene nullum videmus. Cariſſimi, videte ne de tanto malo vos ſitis capita, ne pro ea cogamini debita ſuſtinere tormenta. Deus dicit in Evangelio: *Quiſquis* (*g*) *ſcandalizat unum ex puſillis, melius erat ei, ut alligata mola mergeretur in profundum maris.* Vos ſcandalizaris innumerabilem multitudinem. In quanto, & in quam incomparabili eſtis periculo & judicio Dei qui alios inquietatis, & opprimitis? In præſenti vita nec habetis quietem, nec ullam ſecuritatem: in futuro autem habebitis inevitabilem damnationem. Quæritis quæ ſit illa damnatio? Ignis eſt æternus, quo omnes impii punientur. Sic enim dicit Deus ſe dicturum impiis, *Ite* [*h*] *in ignem*, & non ſtetit, ut finiret ſententiam: ſed addidit, *æternum*, ut quem non terret tanti ſupplicii attrocitas, mittat eum in pavorem numquam finienda ſupplicii perpetuitas. Per Iſaiam de impiis Deus dicit, *Vermis* (*i*) *eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*, & per aliam ſcripturam: *Vindicta carnis impii, ignis & vermis.* Anima impiorum, credite nobis auctoritatem Divinam vobis explanantibus, patietur vermem, id eſt morſum infructuoſæ pœnitentiæ; & corpus impiorum ad augmentum tormenti patietur vermis corporalis morſum, & ignem ipſum corpua ſemper ſuccendentem, & nunquam finientem. Attendite actus veſtros. Nulla lege vivitis: nec illa, quam homines ad conſervandam præſentem pacem præfixerunt: nec illa, quam ad tenendam præſentem juſtitiam, & ad promerendam cæleſtém gloriam Divinæ litteræ docuerunt. Omnes abſque reverentia rapinam faeitis, & Apoſtolus Paulus dicit. *Quia rapaces* (*k*) *regnum Dei non poſſidebunt.* Et dives purpuratus non propterea ardet in inferno, quod ſalvator eum referat crudeliter aliena rapuiſſe, ſed miſerieorditer propria indigenti non tribuiſſe. Unde exiſtimate, quanta pœna cruciabitur, qui aliena diripit, ſi inferni igne damnatur, qui petenti propria denegavit. Plurimi veſtrum, abjecto timore Dei, templa violant, vaſa Dei & in diverſis ſpeciebus theſaurum auferunt, & depoſita, id eſt commendata propter paganorum incurſionem ab aliis Eccleſiis, in ſuoa uſus transferunt, & ſacrilegium jam publice ſine timore committunt. Poſſeſſiones Eccleſiæ, id eſt villas, quæ datæ ſunt Deo ab his, qui ante vos Chriſtiani fuerunt propter redemptionem animarum &

(*c*) Matth. 25. 13.
(*d*) Matth. 6. 12.
(*e*) Ezech. 18. 20.
(*f*) Gal. 5. 21.
(*g*) Matth. 8. 6.
(*h*) Matth. 25. 41.
(*i*) Eſ. 66. 24.
(*k*) 1. Cor. 6. 10.

& propter templorum Dei inſtaurationem, & eorum victum, & veſtimentum, qui ſine ceſſatione laudes Deo perſolvunt, & propter ſtipendium pauperum, & ſi opus eſſet redemptionem captivorum, vos Deo auſertis, & quia ſtatim non vindicat, quaſi cum ſecuritate poſſidetis. Domini eſt terra & plenitudo ejus, & quicunque Deo aliquid obtulit, nihil ei dedit, niſi quod ab eo accepit. Ut tamen ſciamus eum noſtram devotionem non faſtidire, quaſi noſtrum accipit, quod ipſe dedit. Sic enim dignatur promittere ſe dicturum pietatem impendentibus proximis: *Hoſpes fui* (*l*) *& ſuſcepiſtis me: nudus, & operuiſtis me, eſurivi, & dediſtis mihi manducare ſitivi, & dediſtis mihi bibere.* Quaſi ea ex ſuo largiantur, qui hæc manifeſte Divino munere perceperunt. Tam neſarium ſcelus, quo præſentibus, & futuris nocetis, jam vindicaret quia juſtus eſt, niſi eſſet & patiens. Sed utinam omnes talia agentes ejus patientia ad pœnitentiam adducat, quia in præſenti tempore ſecundum Apoſtolum Paulum, patientia Dei ad pœnitentiam vos invitat. Sed ſi in his & ſimilibus facinoribus perduraverimus, quanto nunc eſt mitior ejus patientia, tanto erit durior poſtea inflexibilis vindicta. Dei vox eſt. *Tacui,* (*m*) *numquid ſemper tacebo?* Id eſt, in hac vita quieſco, in altera vindicabo. Vindictam in laturus quidem dicturus eſt, audiſtis me præcepiſſe: *Non* (*n*) *concupiſces rem proximi tui* rem proximi veſtri ſi concupiſtis, quia non auſi eſtis, aliquando non abſtuliſtis, meam non ſolum concupiſtis, ſed ad meum contemptum audaciſſime vobis vindicaſtis: & plus timuiſtis ſervum, quam me Dominum. Ergo meus contemptus, & veſtra, quæ radix fuit omnium malorum, cupiditas vos mergit in tartarum. Non permittat Deus, ut hæc audiatis in futuro, ſed potius audiatis in præſenti, nobis dicentibus in auribus veſtris, Dominum dicentem in cordibus veſtris, *convertimini ad me, & ſalvi eritis.* Plurimi veſtrum fornicationes, & adulteria ſine timore Divino, & ſine humana verecundia faciunt. Audiant Apoſtolum dicentem: *Fornicatores* (*o*) *& adulteros vindicabit Deus*, id eſt damnabit. Audiant etiam eundem dicentem: *Horrendum* (*p*) id eſt timendum, *eſt incidere in manus Dei viventis.* Homicidia crudeliſſime exercent, & creaturam diſſipant, quæ facta eſt ad imaginem Dei, ad ejus injuriam qui creavit Sancti Dei, qui ante nos Eccleſiam rexerunt, eos, qui voluntarium homicidium fecerint, pœnitentiam quam diu viverent facere ſtatuerunt, & ut nunquam acciperent ſanctam communionem, niſi in fine pro viatico, decreverunt. De uno homicidio hoc ab illis eſt confirmandum: nobis quid ſaciendum eſt, quibus nuntiatur multos à ſingulis trucidatos? Incendiarii Chriſtianorum villas incendunt, & plurimorum damnis atque mortibus faciunt ſe dignos incendio ſempiterno, Epiſcopos ad matrem Eccleſiam revocantes non auditis, miniſtros eorum affligitis, monachos & Sanctimoniales penuria opprimitis: agricolas, quorum labore vivitis, fame torquetis, à Deo, & bonis operibus, his & aliis inauditis ſceleribus vos ſeparatis. Sed video cui vos jungitis. Deus dicit: *Beati* (*q*) *pacifici, quia Filii Dei vocabuntur.* Si pacifici eſtis, Filii Dei eſtis & eritis: ſi pacifici non eſtis manifeſtum eſt, quia nec Filii Dei eſtis. Salvator dicit, *Qui eſt ex Deo,* (*r*) *verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Si verba Dei aure corporis audiſtis, & aure mentis percipitis, ut opere compleatis, ex Deo eſtis: ex Deo autem non eſtis, ſi iſta negligitis. Abſit, ut inter eos immoremini, quibus ipſe Dominus dicit: *Vos ex patre diabolo eſtis.* Deus ſi obedientibus dabit ſe ipſum, ut intelligatur, & habeatur, & ſit gaudium ſempiternum in regno cælorum. Diabolus ſibi obedientibus hoc præſtabit, ut cum eo mergantur in ignem æternum. Chariſſimi, dum tempus eſt, fugite ſeductorem, & ſequimini Salvatorem. Sitis illius, qui vos fecit, non illius qui vos decepit. Dominus dicit. *Quid prodeſt homini,* (*s*) *ſi lucretur univerſum mundum ſe ipſum autem perdat, & detrimentum ſui faciat?* Quod propterea dicit, quia nihil prodeſt homini, ſed multum nocet, ſi adquirat totum mundum, & perdat ſe ipſum. Quod ſine offenſione Dei habere non poſſu-

(*l*) Matth. 25. 35.
(*m*) Eſ. 42. 14.
(*n*) Exod. 20. 17.
(*o*) Hebr. 13. 4.
(*p*) Hebr. 10. 30.
(*q*) Matth. 5. 9.
(*r*) Joh. 8. 47.
(*s*) Matth. 16. 26.

poſſumus, ut Dei amatores habere nolimus. Iſta, quæ in hoc ſeculo videntur, ſecundum auctoritatem Divinæ Scripturæ temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. Ne peccemus in ſuperflua dilectione temporalium, ne amittamus beatitudinem æternorum. Unicuique noſtrum Deus dicit: *In omnibus (t) operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Si imparati fuerimus, ab his, quæ licitè amamus, invitè abſtrahemur: & quæ ſuavia nobis ſunt, erunt aſperrima. Nihil proderit pompa ſæculi, non adjuvabunt propinqui, nec ulli carnales amici, & magna peccata, quæ non deleverimus per pœnitentiam, compellent nos ſuſtinere æternam vindictam. Paterna pietate minas Dei, & promiſſiones vobis proponimus, ut ab omnibus vitiis, quæ pacem præſentem, & futuram gloriam tollunt, cum feſtinatione recedatis, & ad Dominum ex toto corde converſi faciatis bona opera, quibus ſpem ſalutis habere poſſitis. Pro criminibus, quæ ſuperius expoſita ſunt, vos excommunicatos à quibuſdam Epiſcopis comperimus. Sed ipſis intercedentibus damus ſpatium, ut ad noſtram piam admonitionem deponatis mortiferam ſocietatem, & peccatorum conſuetudinem: ne forte ſi in veſtra contumacia perſtiteritis, cogamur vos anathemate generali contra noſtram voluntatem propter miniſterii neceſſitatem ferire.

Sirmondus Tomo III. Conciliorum Galliæ.

Subjiciebantur his Decreta, ſeu Canones Synodi *Lingonenſis*, & Capitula aliquot ex Synodo *Valentina* in hac Synodo à Tullenſi apud Saponarias relecta. Verùm, cùm eæ duæ Synodi Gallicanæ fuerint, & à ſolis Galliarum Epiſcopis celebratæ, judicavi, eas Germanicis inſerendas non eſſe.

(t) Eccl. 7. 40.

CONCILIUM METENSE.

Anno Chriſti DCCCLIX. Caroli Calvi Regis XIX.

Occaſio Synodorum Cariſiacenſis & Metenſis contra Ludovicum Germaniæ Regem, & Legationis ad eum deſtinatæ.

LUDOVICUS, Germaniæ, Bajoariæ Rex, anno 858. à Proceribus Caroli Regis Aquitaniæ (Hlotharii Auguſti Filii) invitatur ad Regnum Aquitaniæ tuendum & ſuſcipiendum his cauſis, 1. Quia Carolus pro libitu ſuo, nec ſecundùm Regum leges viveret. 2. Exactionibus populum gravaret. 3. Nec à Normannis Regnum diripientibus eos tueretur: & hoc ipſo anno inſeliciter adversùs Normannos pugnavit, & à ſuis undique deſertus fuit. Menſe Julio anni hujus Adalardus Abbas Sithienſis, & Odo Comes Bleſenſis Francofurtum ad Ludovicum veniunt, ſuppetias orant, & defenſionem contra Normannos, quam apud legitimos ſuos & orthodoxos Dominos invenire non poſſunt: Tyrannidem Caroli ſe diutius ferre non poſſe: Normannos reſiſtente nemine prædas agere in regni meditullio, captivos facere, & vendere, cædes perpetrare, incendiis graſſari: quod reliquum, Carolum Regem ſubdole ſæviendo diſperdere, nec quemquam in omni populo jam eſſe, qui promiſſionibus & juramentis ejus ampliùs fidat. Ludovicus Rex dubius an fratri & nepoti parceret, vel populo ſupplicanti opem denegaret; demum metuens, ne auxilium populis oppreſſis præſtitum ad cupiditatem alieni occupandi quis interpretaretur (*cùm cuncti conſiliorum Regis conſcii veraci ſermone teſtati ſint Ludovicum ab alieni regni ambitione alieniſſimum fuiſſe, ut Annales Fuldenſes ajunt*): ſtatuit demum, præſtare, ut multorum ſaluti conſulat, quam unius hominis libidini & contumaciæ tot mala regni permittat: igitur Legatis promittit auxilium, & exercitum ad liberandam Galliam à Normannis, ac pacandam Aquitaniam de facto mittit. Exercitu Wormatiæ medio menſe Auguſto congregato per Alſatiam tranſit, atque ad regiam pagi Pertenſis villam Pontigonem Calendis Septembris venit, ubi eum primores regionis illius ſuſcipiunt, paucis exceptis, qui Carolo adhuc adhærebant.

ANNALES BERTINIANI.

Wenilo Archi-Epiſcopus Senonùm ad Ludovicum venit, & Concilia cum eo confert pro liberatione, & conſervatione Provinciæ Aquitaniæ contra Regem Carolum, ubique à Normannis invaſum, fugatum & fugientem. Anno 858. Ludovicus Germanicus Galliam

ingreſſus, Epiſcopos Gallicanos invitat ad Conventum in urbe Remenſi ad VIII. Kalendas Decembris à ſe indictum.

858. Menſe Novembri, Synodus Cariſiacenſis Epiſcoporum Remenſis & Rotomagenſis Provinciæ ſcribunt primò Ludovico Germanico excuſatorias, quod in Conventu indicto Remis non comparuerint, ſecundò prolixam dehortatoriam à bello eidem Regi ſcribunt, imò excommunicationem eidem vel infligunt, vel comminantur, niſi à bello contra Regem Aquitaniæ Carolum deſiſtat, & mala Eccleſiis per exercitum illata reparet.

Anno 859. V. Kal. Junii, Carolus Calvus & Lotharius Reges, Conventum Metenſem habent, & Legatos deſtinant ad Ludovicum Germaniæ Regem, qui pœnitentiam ſuadeant, & abſolutionem, & pacem offerant ſub conditionibus præſcriptis.

De Indulgentia Ludovici Regis.

HÆC CAPITULA TRACTATA ET CONFIRMATA SUNT AB EPISCOPIS IN SYNODO HABITA APUD METTIS CIVITATEM DE INDULGENTIA HLUDOUVICI REGIS, PRO SEDITIONE ET EXCESSIBUS IN REGNO FRATRIS SUI KAROLI PERPETRATIS.

COMMONITORIUM EPISCOPIS AD LUDOVICUM REGEM LEGATIS A SYÑODO METENSI.

Dilectis in Chriſto Fratribus & Conſacerdotibus noſtris, Legatis videlicet Divinæ pacis, ac noſtræ unanimitatis, Hincmaro, Erchanrao, Epiſcopis, quorum nomina ſubter habentur adſcripta: qui favente Domino, & annuentibus glorioſis Principibus noſtris Karolo & Hlothario, in Mediomatricum civitatem, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLIX. Indictione VII. V. Kalendas Junias Synodali Decreto convenimus.

CAPUT I.

NOta, & pro dolor nimis eſt nota diſcordia atque calamitatis pernicies, quæ factione quotundam ſeditioſorum hominum, nuper intet fratres Reges noſtros Hludovicum, & Karolum accidit. Unde tanta ac talia in Eccleſia nobis ad regendum Divina dignatione commiſſa, & in hoc regno perperc ſunt admiſſa, ut ipſa etiam auditu horribilia cognoſcantur. Et ſi hæc diſcordiæ peſtilentia diutius operante humani generis antiquo hoſte duraverit, quam exitiabilis & mortifera exiſtat, melius ipſi ſcitis. Qua de te memores quid vetitas miſſis prædicatoribus juſſerit, ut divinus Paulus dicit: *Legatione* (a) *pro Chriſto fungentes vos*, fratres chariſſimi, legatos Deo amatæ pacis, quoniam exinde jam glorioſos Principes noſtros Karolum, & Hlotharium Epiſcopali auctoritate monuimus, ad Dominum Hludovicum Regem glorioſum mediante Domino ordinamus, ſicut Salvator dicit: *In quamcumque*, (b) inquiens, *domum intraveritis, primum dicite, pax huic domui, & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin autem, ad vos revertetur.* Quia aut erit quisque prædeſtinatus ad vitam, & cæleſte verbum ſequetur, quod audiet: aut ſi nullus audire voluerit, ipſe prædicator ſine fructu non fuerit, quoniam ei à Domino pro labore ſui operis merces recompenſabitur.

II. Poſt

Legati tres Archi-Epiſcopi, Hincmarus Remenſis, Wenilo Senonenſis, Guntharius Agrippinenſis: ſex Epiſcopi, Erchanraus, Herluinus, Hildegarius, Adventius, Abbo, Hincmarus.

(a) II. Corinth. V, 20.

(b) Matth. X, 11.

II. Poſt prædicatam verò, & poſtulatam pacem, legatio veſtræ fraterniratis hujusmodi erit conditionis, ut iisdem Rcx nobis, & utinam Deo ſemper amabilis admiſſorum indulgentiam conſequatur.

III. Videlicet, ſi ſe de omnibus, quæ per eum malitioſorum hominum perſuaſione, atque ſeductione, in parochiis noſtris fratrumque noſtrorum perpetrata ſunt, veraciter recognoverit, ſicut ſcriptum eſt: *Juxta (c) eſt Dominus bis, qui tribulato ſunt corde*, & *Sacrificium Deo (d) eſt Spiritus contribulatus*, quoniam cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Et ſicut hi, qui fictè Deum quærunt, invenire numquam merentur, ità prope eſt Dominus omnibus invocantibus ſe. in veritate.

IV. Et ſi poſt veram recognitionem puriter confeſſus fuerit: quia iterum dicit Scriptura: *Qui (e) abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Et ſi (f) confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.*

V. Poſt puram autem confeſſionem, ſi promiſerir, quæ malè geſta ſunt, per dignos pœnirentiæ fructus, præveniente, adjuvante, & ſubſequente Divina gratia, ſe pro viribus emendaturum. Quia ſcriptum eſt: *Facite (g) fructus dignos pænitentiæ*, ut tanto majora quærat bonorum operum quisque lucra per pœnitentiam, quanto graviora ſibi intulir damna per culpam. Quoniam & illi beati, quorum tecta bonis operibus ſunt peccata. Et ut ſcriptum eſt, quia peccavir & populum peccare fecit, tanta ſint bona, quæ tanta operiant mala.

VI. Deinde ſi ſpoponderit, ad pacem, & concordiam præſentaliter in corde & ore, & quantocius rationabiliter & poſſibiliter, atque convenienrer ex communi ſenſu fieri poterit, etiam præſentia corporis ad pacem, & concordiam cum fratre ſuo Karolo ſe rediturum, & in pace, & caritate Deo placita, cum præfatis principibus noſtris Karolo atque Hlothario, ſi ipſi eandem pacem, & concordiam erga eundem ſervaverint, permanſurum, & in ſe peccantibus debita dimiſerit, ſicut ſua à Deo debita ſibi cupit dimitti. Quia ibidem ſcriptura dicit, *Pacem (h) ſequimini cum omnibus, & Sanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* Et cum mala cuncta bonis ſequentibus diluantur, tantum eſt diſcordiæ malum, quæ niſi extincta funditus fuerit, bonum nullarenus ſequi Evangelio teſte permittat. Er caritas eſt, quæ operit multitudinem peccatorum: ſine qua etiamſi quis corpus ſuum tradat ad ignem, nihil ei niſi damnationis judicium proderit. Et Dominus dicit: *Si (i) non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter cæleſtis dimittet vobis peccata veſtra.*

VII. Poſt hæc ſi promiſerit, quod jam ulterius tale vel ſimile ſchiſma in hac Sancta Dei Eccleſia, atque in iſta Chriſtianitate non reiteret. Unde ſcriptum eſt: *Qui (k) baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus?* Baprizatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato: ſed poſt baptiſma mortuum tangit, qui culpas poſt lacrymas repetit. Er iterum ſcriptum eſt: *Canis (l) reverſus ad vomitum ſuum, & ſus lota in volutabro luti.* Quia qui peccatum poſt pœnitentiam repetit, quaſi in lutoſa aqua ſemetipſum volvit: quia dum fletibus ſuis vitæ munditiam ſubtrahit, ipſas etiam lacrymas ante Dei oculos ſordidas facit.

VIII. Tunc demum promittat ſe ab illorum perditorum hominum tuitione atque favore, per quos tam graviter Deum offendit, disjungere; & qui quaſi ad ejus fidem, ſed potius infideliter ad eum venerunt, ad rectam rationem in proximo placito ante fratrem ſuum Karolum, & nepotem ſuum Hlotharium, ſicut Deo teſte jam apud *Marſnam (m)* propria manu firmaverat, venire

(c) Pſ. XXXIII, 19. (d) Pſ. L, 19. (e) Prov. XXXVIII, 13.
(f) I. Timoth. I, 9. (g) Luc. III, 8. (h) Hebr. XII, 14.
(i) Matth. VI, 15. (k) Eccl. XXXIV, 30. (l) II. Petr. II, 22.
(m) Anno 847. Tractatus Pacis & diviſio Regnorum inter Fratres & Nepores apud Marſnam tertia poſt mortem Ludovici Pii. Prima anno 842. apud Strasburg olim Argentaria convenerunt Ludovicus Germanicus & Carolus Calvus, & ſacramento diviſionem regnorum ſanciverunt, Ludovicus Romana, Karolus Teudiſca lingua loquentes. Secunda anno 843. apud Virdunum, Tractatus Pacis & diviſio Regnorum, *Nithardus de Diſſenſionibus Filior. Ludovici Lib. III.*

nire ſi potuerit faciat, & quemcunque illorum recta ratio dignificaverit, digno honore ſuo fruatur: & qui per rectam rationem erga ſeniorem ſuum juſtificari non potuerit, & rationabilem miſericordiam pro eo expetierit, eandem rationabilem miſericordiam illi obtineat. De illo verò, quem recta ratio & juſtum judicium condemnaverit, ut Rex Chriſtianus cum Rege Regum Chriſto concordet, & alienæ perditioni ſe non commiſculet. Quia ut Paulus dicit, *Non (n) ſolum qui faciunt, ſed etiam qui male facientibus conſentiunt, digni ſunt morte.* Unde S. Innocentius dicit, quia non multum intereſt inter committentis animum, & conſentientis ſavorem. Addo amplius, plerumque dediſcit errare, cui nemo conſentit. Et iterum S. Paulus cum talibus hominibus nec cibum ſumere permittit. Et S. David, dum totum ſe ad fœdera pacis internæ conſtringeret, teſtatur, quod cum malis concordiam non teneret, dicens, *Nonne, (o) qui oderunt te, Deus, oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos: inimici facti ſunt mihi.* Et inimicos etiam Dei perfecto odio odiſſe, eſt id quod facti ſunt diligere, & quod faciunt, increpare. Hinc Phinees peccantium civium gratia coeuntes cum Madianitis perculit, & iram Dei iratus placuit. Et Joſaphat, qui tot de anteacta vita præconiis attollitur, cui à Domino per Prophetam dicitur: *Impio (p) præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitia jungeris. Et idcirco iram quidem Domini merebaris; ſed bona opera inventa ſunt in te.* Hinc Sacri Canones Sancto promulgati Spiritu dicunt, ut hi, qui poſt excommunicationem vel interdictum cum communicatis communicaverint, condemnati anathema habeantur. Et S. Cyprianus Regis Miniſterium eſſe dicit impios de terra perdere, homicidas, perjuros, adulteros, veneficos, ſacrilegos non ſinere vivere. Et in libro Regum ſcriptum eſt, dicente Domino per Prophetam: *Quia (q) dimiſiſti virum morte dignum, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius.* Et quam noxia ſit indebita erga iniquos miſericordia, monſtratur in opere Saul ac Samuëlis: quoniam cui Saul pepercit offendens Dominum, Samuel Propheta in fruſta concidit. Nam ſicut quisque in ſe peccantibus debet propter Deum dimittere, ita in Deum peccantes, & Eccleſiam conculcantes, & regni pervaſores, & in Chriſtianitatis depopulatores, & in pacis perturbatores, & in patriæ proditores debet miniſter Domini Rex debitam vindictam propter Deum exercere. Qua propter ſciat Rex nobis amabilis, quia ſicut infirmus ſanari non poteſt, qui à medico coquitur, quamdiu ferrum ignitum in illius tenetur corpore: ità & nemo ſanari poteſt à peccato, quandiu in peccato manſerit, vel quandiu in peccato manenti ſcienter, & libenter communicaverit.

IX. Tandem ſi ſe promiſerit adjutorem & cooperatorem Dei pro viribus de cetero, & rationabiliter futurum, qualiter Eccleſia Dei, quæ in ſuo regno ac regnis noſtrorum Principum una eſt, ſicut & unum Sacerdotium, ſecundum qualitatem periculoſi temporis in unoquoque ordine reſtituatur, & Sacerdotes Dei debita privilegia, & Eccleſiaſticum vigorem obtineant, & populus juſtitiam, & pacem habeat: congregatis vobis, & noſtro immo Divino Spiritu, qui eſt remiſſio omnium peccatorum, per Eccleſiaſticam Apoſtolicæ auctoritatis poteſtatem illi peccata, in noſtris parochiis per illum, & ab illo commiſſa, Eccleſiaſtica pietate, & Canonico more dimittite, eique indulgentiam poſtulanti donate: atque illum Sacræ Communioni, qua ipſe ſe privaverat excommunicatis communicans, reſtituite.

X. Et licet multorum annorum, ſecundum præfixos à Sacris Canonibus gradus, pœnitentia hæc perpetrata facinora indigerent, tamen confiſi de Dei miſericordia, apud quem non ſic acceptatur menſura temporis, ut doloris, nec abſtinentia ciborum, ſicut mortificatio vitiorum, non præjudicantes Patrum ſententias, quæ de hujusmodi decreverunt, ſed potius eorum ſequentes humaniorem definitionem, hæc ſcribimus. Ait Sancta Synodus Africana: (*) Pœnitentibus ſecundum differentiam peccatorum Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ

(n) Rom. I, 32. (o) Pſ. CXXXVIII, 21. (p) II. Par. XIX, 2.
(q) III. Reg. XX, 42. (*) Vid. Tom. I. pag. 209. Canonem X. African.

tiæ tempora diſcernantur. Et S. Leo Apoſtolicæ Sedis Pontifex his, inquit, qui in tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio indicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire: apud quem nullas patitur veniæ moras confeſſio, dicente Dei Spiritu per Prophetam: *Cum converſus (r) ingemueris, tunc ſalvus eris.* Et alibi: *Dic iniquitates tuas prior, ut juſtificeris.* Et item: *Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio.* In diſpenſandis itaque donis non debemus eſſe difficiles, nec ſe accuſantium gemitus lacrymasque negligere, cum ipſam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo: *Ne (s) forte det illis Deus pœnitentiam, ut reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.* Et S. Gregorius in Evangelii homilia dicit, veniat foras mortuus, id eſt culpam confiteatur peccator: venientem verò foras ſolvant diſcipuli, ut paſtores Eccleſiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.

XI. His perpenſis, fratres cariſſimi, ſi ut diximus, jam dictum Regem à nobis amabilem ità contemperatum Divinæ voluntati, & Sacræ auctoritati inveneritis, ſecundum Miniſterium vobis à Deo traditum eum veſtra unanimitate abſolvite. Sin alias, vos ullo modo cum eo, quem abſolvere non poteritis, ligare nolite: quoniam nec coram Deo nec in Synodo nos inde auctores habebitis, ſi agere aliter, quod abſit, præſumpſeritis, voſque, & in Synodo, & coram Deo, pro facto irrito dabitis rationes.

XII. Et ſi ipſe, quod Deus longe faciat, ea, quæ egit, unde illum nunc commonere vos mittimus, reiteraverit, omnia & ante Divinos oculos, & ad Eccleſiaſtica judicia, redivivo vulnere curanda vel amputanda noverit revenire. Si quid quoque contra Sanctam auctoritatem præſumptum aut ſubreptum, ſive extortum fuerit, non ſolum in Divinis examinationibus, verum nec in Divinis legibus quippiam prævalebit. Et non ſit de cetero immemor idem Rex glorioſus, quod dicit ſanctus Gregorius: ” Sciendum eſt, inquiens, quia quisquis inlicita nulla commiſit, huic jure conceditur, ut licitis utatur; ſicque pietatis opera faciat, ut tamen, ſi noluerit ea, quæ mundi ſunt, non relinquat. Quilibet verò tanto à ſe licita debet abſcindere, quanto ſe meminit & inlicita perpetraſſe. Neque enim par fructus eſſe boni operis debet ejus, qui in quibuslibet facinoribus cecidit: ſed tanto quisque majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto graviora ſibi intulit damna per culpam. ” Unde à vobis noſtra, quin potius Dei voce commoneatur, ut ſic ſtudeat præteritorum pœnitens, & imminentia atque futura cavens, Deo militare in regno terreno, quatenus mereatur conregnare Chriſto in regno cæleſti.

Sirmondus Tom. III. Concilior.

(r) Eſ. CXLIV, 26.

(s) II. Tim. II, 26.

CONVENTUS WORMATIENSIS.

ANNO DCCCLIX. PRIDIE NONAS JUNII, LUDOVICI REGIS GERMANIÆ ET PAUCORUM EPISCOPORUM REGNI SUI. II. LEGATORUM EX CONVENTU METENSI ET CARISIACO AD LUDOVICUM GERMANICUM CONVENTIO.

Hæc, quæ ſequuntur, Epiſcopi peractâ Legatione renuntiarunt.

DE indulgentia ſua nobis Hludovicus Rex pridie nonas Junias *in Wormatia* dixit: Volo vos precari, ut ſi in aliquo veſtros animos offendi, ut hoc mihi perdonetis, ut in antea ſecurus vobiscum loqui poſſimus. Ad hæc Hincmarus,

marus, qui primus in ordine ex ſiniſtra parte illius ſtetit, reſpondit dicens: Iſta cauſa cito ad effectum pervenire poteſt, quia quod nos offerimus, hoc vos petitis, & monente Grimoldo (*a*) ac Theoderico (*b*) Epiſcopo, iterum ipſe Hincmarus dixit: Nihil contra me feciſtis, unde noxium rancorem in mente contra vos teneam, quia ſi facerem, ad altare ut Domino ſacrificarem, accedere non auderem. Iterum monentibus eiſdem Grimoldo, & Theoderico ac Salomone, (*c*) dicente ipſo Theoderico hæc verba: Facite ſicut ſenior noſter precatur, parcite illi: reſpondit ipſe Hincmarus hæc eadem verba. Quod in me, id eſt, in mea perſona, offendiſtis, & peperci, & parco: de hoc autem, quod in Eccleſia mihi commiſſa, & in populo male eſt factum, voluntarie vobis dono conſilium, & ſecundum Deum præſto auxilium, ut inde ſalvi ſitis, ſi vobis placet. Et præfati viri reſponderunt. Certe bene dicit. Et ceteri fratres noſtri in hæc verba & ſenſerunt, & proſecuti ſunt. Tanta & talis indulgentia illi largita fuit, & non altera, neque amplius. De ſcripto autem, quod confirmandum nobis eſt traditum, nec ipſe à nobis quiddam quæſivit, neç nos illi aliquid diximus: quoniam necdum cum illo ex hujusmodi in ratione eramus. Ipſe autem poſt hæc & alia, dixit nos egiſſe, quod non egimus, ex hoc materiam ſumens, quod Guntharius illi familiariter, ut eum inſtrueret, & ad ſatisfactionem provocaret, ſcriptum relegit, ità inquiens: Vos mihi transmiſiſtis veſtram Epiſtolam cum Capitulis: vos veniſtis cum cauſa facta. Nos non ſumus hic niſi duo vel tres, qui ſine aliis huc exilivimus. In illas cauſas intrare non poſſum, antequam cum noſtris Epiſcopis inde tractemus, quia Deo gratias nihil ſine illorum conſilio feci: & poſtea inde reſpondeam. Nos autem expectabamus, ut conſilium à nobis de ſua ſalute oblatum ipſe quæreret: & tunc ei ſecundum illud ſcriptum donaremus conſilium. Ipſe autem de ſuo gradu reſpondit, quod in illud ſcriptum non intraret, antequam cum ſuis Epiſcopis conſideraret. Et ſic, quicquid in generali cauſa Eccleſiæ & populi egit, penes illum remanſit.

Sirmondus Tom. III. Concil.

Exitus Conventus Wormarienſis hic fuit. Legati Gallicani Caroli Calvi re infectâ diſceſſerunt, Ludovicus enim eorum literis nec reſpondere dignatus eſt, *è ſuo gradu;* id eſt, è ſuo throno. Mirabatur enim Excommunicationem ſibi intentari ab iis, qui nec ſpiritualem, nec temporalem ullam jurisdictionem in ejus perſonam habebant. Secundo nihilominus aſſeveravit ſe reſponſurum auditis Epiſcopis Regni ſui.

Interea Carolus Calvus, & Carolus Aquitaniæ Rex varios & novos Conventus tentant, primo in Inſula Rheni inter Andernacum & Confluentes, nullo effectu. Poſt Baſileæ ſub Autumnum Conventus indicitur nullo effectu.

Ludovicus Germanicus, laſſus audiendis tot arbitris & judicibus rerum ſuarum, mittit acta ſua pro liberanda Aquitania à Tyrannide Caroli Summo Pontifici Nicolao, & Hlothario Auguſto Imperatori per Thiotonem Abbatem Fuldenſem. Thioto honorificè ab utroque excipitur. Bellum à Ludovico ad inſtantiam ſubditorum illatum facilè excuſat, & à Pontifice & Imperatore abſoluto Regi litteras à Pontifice refert. *Annales Pithoeani ad hunc annum.* Ità omnis Excommunicatio Ludovico Germanico intentata evanuit & in auras abiit. Imo ipſe Wenilo Archiep. Senonenſis, licet à Rege Carolo accuſatus in Synodo Tullenſi, ſtatim in gratiam rediit Regis, ut Annales Bertiniani teſtantur. Hinc annis proximè ſequentibus intereſt Synodis & ſubſcribit. *Eckhartus Tomo II. L. XXX. N.* 47. 48.

(*a*) *Abbas, Archi-Capellanus.* (*b*) *Mindenſis.* (*c*) *Conſtantienſis.*

RHABANI MAURI
ARCHI-EPISCOPI MOGUNTINI
EPISTOLA,
AD HERIBALDUM EPISCOPUM
ANTISSIODORENSEM.

CAPITULA SEQUENTIS LIBELLI.

I. De homicidiis ſponte commiſſis.

II. Item de homicidiis & falſis teſtibus.

III. De his, qui ſervos ſuos extra judicem necant, & de domina, quæ per zelum ancillam occidit.

IV. De homicidiis non ſponte commiſſis, & de his, qui quemlibet occidunt (a)

V. De adminiſtratoribus, & his, qui preces criminales dictant.

VI. De populi neceſſario commiſſo.

VII. De parricidio.

VIII. De his, qui partus ſuos ex fornicatione perimunt.

IX. De his, quæ aborſum faciunt (b)

X. De his, qui poſt ſacrum ordinem capitalia crimina committunt; & eorum pœnitentia ſeu excommunicatione.

XI. De Presbyteris, qui uxores acceperunt vel fornicati ſunt.

XII. De his, qui pœnitentiam violantes rurſum prævaricantur.

XIII. Quod pœnitentibus in cœna Domini ſit remittendum.

XIV. Quòd nulli ultima pœnitentia ſit deneganda.

XV. Ut qui pro illicitis veniam petit, etiam à multis licitis ſe abſtineat, nec tempore pœnitudinis lucra negotiationis exerceat.

XVI. Ne quis poſt pœnitentiam redeat ad militiam.

XVII. Quod quibusdam pœnitentibus priſtina concedantur conjugia.

XVIII. De perjurio.

XIX. De Epiſcopis ſive presbyteris, qui per pretium gradum & Eccleſiam acquiſierunt.

XX. De inceſtis conjunctionibus, & de eo, qui filiolam ſuam vel matrem duxerit uxorem. (c)

XXI. De his, qui adulterium committunt.

XXII. De his, qui mœchantur.

XXIII. De Virginibus Deo ſacratis, ſive ſæcularibus, ſi mœchaverint.

XXIV. De his, qui ſe ſacris Virginibus ſociant, & de virginibus non velatis, ſi mœchaverint.

XXV. De his quæ inter ſe fornicantur; & de his, quæ ſemen virorum ſuorum pro libidine cibo vel potui miſcent.

XXVI. De his, qui ſe gentilibus vel judæis junxerunt.

XXVII. De his, qui cum judæis veſcuntur.

XXVIII. De his, qui uxorem ſimul & concubinam habent.

XXIX. De conjugatis, qui nubere non poſſunt.

XXX. De his, quæ menſtruum ſanguinem, aliis in cibo vel potu dant, & de his, qui magicam artem divinatione, & augurio obſervant.

XXXI. De ſortilegis, & auguribus.

XXXII. De his, qui fornicantur irrationabiliter.

XXXIII. De Euchariſtia. (d)

XXXIV. De reſtitutione Ebonis Epiſcopi.

RHABANI MAURI (e)
ARCHI-EPISCOPI MOGUNTINI
EPISTOLA,
AD HERIBALDUM EPISCOPUM
ANTISSIODORENSEM. (f)

Dilecto fratri Heribaldo Alcedronenſi Antiſtiti Rhabanus peccator, & Servorum Dei viliſſimus ſervus in Chriſto ſalutem. Capitula quædam in pittatio ſcripta

(a) Qui ſe excuſant, quaſi inſontes ab homicidio in prœlio commiſſo juſſu Principum. Codex Metropoliticæ Colonienſis Eccleſiæ.

(b) qui C.M. (c) ſive commatrem.

(d) quod Corpus Domini, poſtquam comeditur, in ſeceſſum emittatur, more aliorum ciborum. C. M.

(e) Rhabani Archi-Epiſcopi Moguntini varia Opuſcula ad Canones Eccleſiaſticos, & ſtatum juris ſacri in Eccleſiis Germaniæ Sæculo nono vigentis, diverſis temporibus prodierunt, nos cum ſingulorum certam Epocham aſſignare non valeamus, ea nunc ſub unum conſpectum edimus poſt annum mortualem 856. diem 4. Februarii: vitam & cætera vide in Præfatione Tomi primi noſtri. Contulimus editionem Baluzii cum codice MS. Eccleſiæ noſtræ Metropolitanæ No. 118.

(f) Heribaldus Epiſcopus Antiſſiodorenſis, ſed juxta antiquos Codices & noſtrum Metropolitanum *Alcedronenſis* dictus fuit XXXVI., hujus Eccleſiæ Epiſcopus; anno 841. adhuc ſuperſtes. *Roberti Gallia Chriſtian.*

ta per nuntium Cunurdi Comitis mihi allata ſunt; quæ de diverſis quæſtionibus me vobis reſpondere coëgerunt. Sed quia ſigillatim omnibus reſpondere non valui, ſtrictim ea denotare curavi. Fuerunt enim ibi loca quædam, quæ de homicidio facto interrogabant, quædam de fornicatione, & adulterio, quædam etiam de his, qui ante gradum ſe libidine polluerunt; quædam autem de illis, qui poſt gradum acceptum ſe coinquinaverunt, & tamen ab officio Eccleſiaſtico, & Miniſterio Altaris ſe prohibere noluerunt: præter cætera quoque alia capita ibi inveni ſcripta, de quibus me reſpondere poſtulaſtis. Ego autem ea, quæ in Sacris Canonibus inde explicita reperi, in præſenti Epiſtola inſerere non tardavi. Vos autem inde facite, quod juſtum vobis videtur, & quod Sacra Scriptura vos agere docet. In libris enim veteris, & novi Teſtamenti, quàm abominabilia ſint homicidia coram Deo, fornicationes, avaritia, maleficia, & magicæ artis ſcelera, omneſque malorum operum actiones, manifeſtiſſimè declaratur. De quibus pauca hìc inſerere curavi. Cæterum autem de ipſis divinis libris, ſi colligere intentè volueritis, & eis obedire decernitis, quid vobis agendum, & ſalubre ſit, per voſmetipſos valetis inveſtigare, & utile documentum inde accipere. Deus autem dirigat cor veſtrum, & ſtudium in omne opus bonum; ut præſenti vita ea doceatis, atque agatis, quæ ſibi ſunt placita, ſicque per ejus gratiam ad mercedem plenam, & ad vitam perveniatis æternam.

Prohibentur enim in lege Domini homicidia, & adulteria, ſicut ſupra ſcriptum eſt, omniaque vitia. Unde in Levitico ſcriptum eſt, quod Dominus juſſerit populo ſuo dicens: *Sanctificamini* (g) *& eſtote Sancti, quia ego Sanctus Dominus Deus veſter. Nolite facere iniquum aliquid in Judicio, in regula, in pondere. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Non oderis fratrem in corde tuo, ſed publice argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum. Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. Qui* (h) *maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Patri, matrique qui maledixerit, ſanguis ejus ſuper eum. Si moechatus fuerit quis cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjuge proximi ſui, morte moriantur & moechus, & adultera. Qui dormierit cum noverca ſua, & revelaverit ignominiam patris ſui, moriantur ambo, & ſanguis eorum ſit ſuper eos. Qui dormierit cum maſculo coitu fœmineo, & uterque operatus eſt ſcelus, morte moriantur; ſanguis eorum ſuper eos. Si quis dormierit cum nuru ſua, uterque moriatur, quia ſcelus operati ſunt. Sanguis eorum ſuper eos. Qui ſuper uxorem filiam duxerit matrem ejus, ſcelus operatus eſt. Sanguis ejus ſuper eos. Vivus ardebit cum eis. Nec permanebit tantum nefas in medio veſtrum. Qui cum jumento, & pecore coierit, morte moriatur, pecus quoque occidite. Mulier quæ ſuccubuit cuilibet jumento, ſimul interficietur cum eo, Sanguis ejus ſuper eam. Qui acceperit ſororem ſuam filiam patris ſui, vel filiam matris ſuæ, vel viderit turpitudinem ejus, illaque conſpexerit fratris ignominiam; nefariam rem operati ſunt. Occidentur ambo in conſpectu populi, eò quod turpitudinem ſuam mutuò revelaverunt, & portabunt iniquitatem ſuam. Qui coïerit cum muliere menſtruata, & revelaverit turpitudinem ejus; ipſaque aperuerit fontem ſanguinis ſui, interficiantur ambo de medio populi. Turpitudinem amitæ, & materteræ tuæ non diſcooperies. Qui hoc fecerit, ignominiam carnis ſuæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem ſuam. Qui coïerit cum uxore patrui vel avunculi ſui, & revelaverit ignominiam cognationis ſuæ, portabunt peccatum ſuum, abſque liberis morientur. Qui duxerit uxorem fratris ſui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris ſui revelavit. Abſque liberis erunt.* (i) *Ne polluatis animas veſtras in pecore, & in avibus, & cunctis, quæ moventur in terra, & quæ vobis oſtendi polluta eſſe. Vir ſive mulier in quibus pythonius vel divinationis fuerit ſpiritus; morte moriantur. Lapidibus obruent eos. Et ſanguis eorum ſit ſuper eos. Cuſtodite leges meas atque judicia, & facite ea, ne & vos evomat terra, quam intraturi eſtis, & habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulſurus ſum in* (k) *vos.*

Sed hoc non ſolum in veteri Teſtamento, ſed etiam in novo, cultoribus Dei ſimiliter agere omnino vetatur. De concupiſcentiis verò carnalibus Paulus ad Galatas ſcribens ità loquitur: *Dico* (l) *autem,*

(g) Levit. XX. (h) Levit. XX. ſed non ſervato continuo ordine vulgatæ lectionis.
(i) Ibid. v. 25. & ſeqq. (k) C. M. *ante vos.*
(l) Gal. V, 16. & ſeqq.

autem : ſpiritu ambulate , & deſideria carnis non perficietis. Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum , ſpiritus autem adverſus carnem. Hæc enim ſibi invicem adverſantur ; ut non, quæcunque vultis , illa faciatis. Quod ſi ſpiritu ducimini , non eſtis ſub lege. Manifeſta autem ſunt opera carnis : quæ ſunt fornicatio , immunditia , luxuria , Idolorum ſervitus , veneficia, inimicitiæ , contentiones , æmulationes , iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, (m) *hæreſes , invidiæ , ebrietates, commeſſationes , & his ſimilia : quæ prædico vobis , ſicut prædixi : quoniam qui talia agunt , regnum Dei non conſequentur. Fructus autem ſpiritus eſt, caritas, gaudium , pax, patientia , longanimitas , bonitas , benignitas , manſuetudo, fides, continentia, caſtitas. Adverſus hujuſmodi non eſt Lex. Qui autem ſunt Chriſti , carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis , & concupiſcentiis. Si vivimus Spiritu , Spiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi , invicem invidentes, invicem provocantes.* Et paulo poſt: *Nolite* (n) *errare. Deus non irridetur. Quæ enim ſeminaverit homo , hæc & metet. Quoniam qui ſeminat in carne ſuâ , de carne & metet corruptionem. Qui autem ſeminat in Spiritu , de Spiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non deficiamus. Tempore enim ſuo metemus.* (o)

Cum enim illa omnia vitia , quæ ſupra nominata ſunt , tam à legislatore , quam etiam ab Apoſtolo noxia (p) (*) prohibentur , & cultoribus Dei Divina authoritas prohibet facere , pœnamque eis, qui hæc agunt, minatur perpetuam, è contrario verò ſpiritalia dona laudat Apoſtolus , hortaturque per omnia ſequenda , bonum eſt , ut caveamus omne peccatum , & omne ſcandalum, quantum Dominus nos poſſe donaverit , & faciamus , quæ ſibi ſunt placita , & lex Domini nobis mandat ; quia ſic & in præſenti , & in futuro ejus miſericordiam , & protectionem inveniemus. Si enim juxta hiſtoriam , legislator transgreſſoribus mandatorum Dei minatus eſt carnis mortem , & præſentis vitæ terminum; quanto magis nobis juxta mandatum Salvatoris , & Evangelicam (q) doctrinam formidanda eſt mors animæ , & pœna perpetua , quàm illa , quæ finem quodammodo habuit ? iſta autem ſine termino cruciabit noxios. Unde neceſſe eſt , ut in præſenti vita juxta Apoſtolum, (r) *Mortificemus membra noſtra , quæ ſunt ſuper terram* , hoc eſt deſideria carnis noſtræ , & voluptates terrenas in nobis extinguere contendamus, vitiaque omnia , quantum nos Dominus poſſe concedit, procul expellamus, Deique voluntati , & mandatis ejus obtemperare ſatagamus ; quoniam ſic mortem perpetuam evadere , & ad vitam æternam Domino largiente pervenire poſſumus : dehinc quoque ad interrogata , quantum poſſumus , breviter juxta Canonum inſtituta reſpondere curemus.

De Homicidiis ſponte commiſſis.

CAP. I.

PRimùm ergo de homicidii perpetratione , quid Sacri Canones ſanciant ; & qualiter pœnitentia his agenda ſit , qui (s) hoc commiſerint, breviter denotare curavimus. In Concilio Ancyrano (t) cap. XXI. de homicidiis ſcriptum eſt : qui (u) voluntariè homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant, perfectionem verò circa vitæ exitum conſequantur.

Item de homicidiis , & falſis teſtibus.

CAP. II.

In Concilio (x) Agathenſi cap. XXXVII. de homicidis & falſis teſtibus ſcriptum eſt: Itaque (y) cenſuimus homicidas , & falſos teſtes à communione Eccleſiaſtica ſubmovendos , niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint.

De

B b

(m) *hæc vox non extat apud Paulum.*
(n) Galat. VI, 8.
(o) non deficientes. C. M.
(p) eſſe probentur. C. M.
(*) *forte* probentur.
(q) atque Apoſtolicam C. M.
(r) Coloſſ. III.
(s) Pœnit. Rhab. C. 12.
(t) Tom. I. noſtro pag. 148. Liber *Pœnitentium* Rhabani hic allegatus conſtat Capitib. XL. hujus Libelli Capitulis valde affinibus & quandoque iiſdem : impreſſus fuit Coloniæ 1532. in 8vo. & in folio inter omnia Rhabani opera Coloniæ anno 1627.
(u) Regino Lib. 2. C. 10.
(x) Pœnit. Rhab. C. 12.
(y) Regino Lib. 2. C. 12.

De his, qui ſervos ſuos extra judicem necant, & de Domina, quæ per zelum ancillam occidit.

CAP. III.

Item in Concilio Agathenſi (z) cap. LXII. ſcriptum eſt de his, qui ſervos ſuos extra judicem necant: Si quis (a) ſervum proprium ſine conſcientia judicis occiderit, excommunicatione vel pœnitentia biennii reatum ſanguinis emundabit. Item in Concilio Eliberti-no (b) cap. V. ſcriptum eſt: de Domina (c) quæ per zelum ancillam occiderit, ità ut infra diem tertium animam cum cruciatu effundat, eo quod incertum ſit, voluntate an caſu occiderit, ſi voluntate, poſt ſeptem annos, ſi caſu, per quinque annorum curricula acta legitima pœnitentia ad communionem admitti placuit. Quod ſi infra tempora conſtituta fuerit infirma, accipiat communionem.

De homicidiis non ſponte commiſſis, & de his, qui quemlibet occidunt juſſu Principis.

CAP. IV.

In Concilio Ancyrano cap. XXII. ſcriptum eſt de his, (d) qui ſponte homicidium commiſerint: De homicidiis (e) non ſponte commiſſis prior quidem diffinitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit; ſecunda vero quinquennii tempus explere.

Quod autem (f) quidam homicidium, quod nuper in ſeditione & prælio (g) principum noſtrorum perpetratum eſt, excuſant, quaſi non neceſſe ſit pro hoc cuilibet agere pœnitentiam, eo quod juſſu principum noſtrorum peractum ſit, & *Dei Judicio* ità finitum. ſcimus enim, quod Dei Judicium ſemper juſtum eſt, & nulla reprehenſione dignum. De quo etiam ſcriptum eſt: *Juſtus* (h) *Dominus in omnibus viis ſuis, & Sanctus in omnibus operibus ſuis. Qui judicat orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua.* Sine quo nec paſſer cadit ſuper terram. Sed nemo judicia Dei penetrare poteſt: quoniam ſcriptum eſt: *Judicia (i) tua abyſſus multa.* Unde oportet eos conſiderare, qui hanc necem nefariam defendere cupiunt, utrum illos coram oculis Dei, quaſi innoxios, excuſare poſſint, qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix eſt, & idolorum ſervituti comparatur, atque propter favorem Dominorum ſuorum temporalium, æternum Dominum contempſerunt, & mandata illius ſpernentes, non caſu, ſed induſtria homicidium perfecerunt. Nam de his legimus, qui homines non ſponte interficiunt, Deum per legislatorem urbes refugii deputaſſe; ad quas confugientes ſalvarentur ab ultore ſanguinis proximi ſui, & non morerentur. Unde in Deuteronomio ſcriptum eſt: *Hæc* (k) *lex homicidæ erit, cujus vita ſervanda eſt. Qui percuſſerit proximum ſuum neſciens, & heri & nudius tertius nullum odium contra eum habuiſſe comprobatur, ſed abiiſſe cum eo ſimpliciter ad ligna cædenda, & in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit de manu, aut ferrum lapſum de manubrio amicum ejus percuſſerit, & occiderit, hic ad unam urbium ſupradictarum confugiat, & vivat, ne proximus ejus, cujus ſanguis effuſus eſt, ſtimulo doloris percutiat animam ejus.* De eo vero, qui per induſtriam aliquem occiderit, in exodo ita præceptum eſt: *Si quis (l) per induſtriam & per inſidias occiderit proximum, ab altari meo eum evelles, ut moriatur.* Et in Deuteronomio: *Si quis,* (m) inquit, *odio habens proximum ſuum, inſidiatus fuerit vitæ ejus: & percuſſerit eum ſurgens, & mortuus fuerit, & fugerit, ad unam de ſupradictis urbibus, mittent ſeniores illius civitatis,*

(z) Pœnit. Rhab. C. 14.
(a) Regino Lib. 2. C. 26.
(b) Pœnit. Rhab. ibid.
(c) Reg. Lib. 2. C. 58.
(d) Vide Tomum I. pag. 148. Cap. XXII. Ancyrani.
(e) Pœnitent. Rhab. C. 15.
(f) Pœnit. Rhab. ibid. Reg. Lib. 2. C. 50.
(g) Hic eſt ſermo de prælio ad Fontanetum anno 841. & de judicio Epiſcoporum de cæſis hoc prælio indiſcriminatim Deo commendandis, etſi victoria hujus prælii de exercitu Caroli Calvi *Judicium* Dei viſum & æſtimatum fuerit ex uſu illius temporis. Victis tamen nulla pœnitentia fuit impoſita *ex Synodo loci incerti anno* 841. igitur poſt hoc tempus hic liber ſcriptus fuit.
(h) Pſal. 144.
(i) Pſal. 35.
(k) Deuter. 19.
(l) Exod. 21.
(m) Deuter. 19.

tis, & eripient eum de loco refugii, & tradent eum in manus proximorum ejus cujus ſanguis effuſus eſt, & morietur; nec miſereberis ejus. Si ergo eum, quem Dominus dignum morte judicavit, reum non eſſe quis (*n*) dicat; quomodo contrarius legi Dei non exiſtit, qui hoc, quod Dominus præcepit, caſſum eſſe contendit? Videndum ergo illi, ne forte ipſe in illorum numero ſit, quibus per Prophetam dicitur: *Væ vobis*, (*o*) inquit, *qui dicitis malum bonum, & bonum malum, lucem tenebras, tenebras lucem, vel amarum dulce, dulce amarum.* Tales ergo mortificant animas, quæ non moriuntur, & vivificant, quæ non vivunt.

Qui ergo malorum ſine condigna pœnitentia quemquam veniam à Deo percipere dixerit, penitus errat, & cum deceptus, alios decipere feſtinat, duplici noxa conſtringitur, hoc eſt, proprii erroris, & alienæ deceptionis. Sed inter hæc ſciendum eſt, quod magna diſtantia eſt inter legitimum principem, & ſeditioſum Tyrannum, inter eum, qui ſubvertere nititur Chriſtianæ pacis tranquillitatem, & illum, qui armis contra iniquitatem certat defendere æquitatem. De quo plurima ſub lege vetere, & ſub novo Teſtamento fortium virorum exempla inveniuntur, quæ poſſunt nos inſtruere, quid de hujusmodi debeamus ſentire.

De adminiſtratoribus, & his, qui preces criminales dictant.

CAP. V.

De Adminiſtratoribus autem, (*p*) qui judicia ſecularia ſecundum legem majorum ſuorum exercent, quid Sacri Canones ſentiant, facile eſt invenire. Nam in Decretis Innocentii Papæ cap. XXIII. ita legitur: quæſitum eſt etiam ſuper his, qui poſt baptiſmum adminiſtraverunt, aut tormenta ſua exercuerunt, aut etiam protulerunt capitalem ſententiam. De his nihil legimus à majoribus diffinitum. Meminerant enim à Deo poteſtates has eſſe conceſſas, & propter vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, Dei miniſtrum datum eſſe in hujuſmodi vindicem. Quemadmodum igitur reprehenderent factum, quod authore Deo viderent eſſe conceſſum? De his ergo ita, ut hactenus ſervatum eſt, ſic habemus, ne aut diſciplinam evertere, aut contra authoritatem Domini venire videamur. Ipſis autem in ratione reddenda geſta ſua omnia ſervabuntur.

Item in eisdem decretis (*q*) cap. XXV. ſcriptum eſt, quod, qui preces criminales dictant, habeantur immunes: Illud etiam ſciſcitari voluiſti, an preces dictantibus liberum concedatur, utique poſt baptiſmi regenerationem, à principibus poſcere mortem alicujus vel ſanguinem de reatu? Quam rem principes nunquam ſine cognitione concedunt; ſed ad judices commiſſa ipſa vel crimina ſemper remittunt, ut cauſa cognita judicentur. Quæ cum quæſitori fuerint allegata, aut abſolutio, aut damnatio pro negotii qualitate profertur. Et dum legum in improbos exercetur authoritas, erit dictator immunis.

De populi neceſſario commiſſo.

CAP. VI.

De populi autem (*r*) neceſſario commiſſo, quomodo inultum ſoleat præteriri, idem Papa quibusdam Epiſcopis de Macedonia ad interrogata reſpondens, ita ſcribit dicens. Provideat ergo (*ſ*) dilectio veſtra hactenus talia tranſiſſe, & advertite, quod utique, ut dicitis, neceſſitas imperavit, in pace etiam Eccleſias conſtitutas non poſſe præſumere, ſed ut ſæpe accidit, quoties à populis aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, inultum ſolere tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei Judicio, de reliquo maxima ſollicitudine præcavendum. Non enim hic, ut mihi videtur, iſte Doctor Apoſtolicus dicit non neceſſarium eſſe populo pro malè commiſſis agere pœnitentiam: ſed quia in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, priora dimittenda Dei Judicio; de reliquo maxima ſollicitudine præcavendum, ne fiant.

Bb 2 De

(*n*) *non addit* C. M.
(*o*) Eſai. 5.
(*p*) Pœnitent. Rhab. C. 16.
(*q*) Pœnitent. Rhab. ibid.
(*r*) Pœnitent. Rhab. C. 17.
(*ſ*) Decreta Innoc. I. C. 56.

De Parricidio.

CAP. VII.

Parricidium autem (*t*) quam ſit deteſtabile crimen, judicio facto inter Cain, & Abel fratrem ſuum Dominus ipſe oſtendit, cum ad Cain parricidam ait: *Maledictus* (u) *eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem Fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit fructus. Vagus & profugus eris ſuper terram.* In quo etiam poſuit ſignum, hoc eſt, ut gemens, & tremens, & profugus viveret ſemper, nec uſpiam (*x*) ſedes haberet quietis. Sed quia modernis temporibus parricidæ profugi diſcurrunt per diverſa loca, & variis vitiis, atque gulæ illecebris deſerviunt, melius mihi videtur, ut in uno loco manentes pœnitentiâ diſtrictâ ſemetipſos caſtigent, ſi forte à Domini bonitate indulgentiam facinoris ſui percipere mereantur. Non (*y*) enim eis licebit ultra cingulum militiæ ſumere, & nuptiis, atque conjugii copula uti, quia ſacri Canones hoc eis non concedunt, ſicut poſtmodum de pœnitentibus pro culpis gravibus decreta Synodica decernere oſtenſuri ſumus.

De his, qui partus ſuos ex fornicatione perimunt.

CAP. VIII.

Itaque (*z*) in Ancyrano Concilio cap. XX. ſcriptum eſt de his, quæ partus ſuos ex fornicatione conceptos diverſis modis interimunt: de mulieribus (*a*) quæ fornicantur, & partus ſuos necant, vel quæ agunt ſecum, ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem diffinitio uſque ad exitum vitæ eas ab Eccleſiâ removeri juſſit, humaniùs autem nunc diffinimus, ut eis decem annorum tempus pœnitentiæ largiamur. (*b*)

Item (*c*) in Concilio Elibertino cap. LXIII. ſcriptum eſt de his, quæ filios ſuos ex adulterio necant: ſi qua (*d*) per adulterium abſente viro conceperit, idque poſt facinus occiderit, placuit vix in fine dandam eſſe communionem, eò quod geminaverit ſcelus.

De his, quæ aborſum faciunt.

CAP. IX.

Item (*e*) in Concilio Hilerdenſi cap. II. ſcriptum eſt de his, quæ aborſum faciunt, vel natos extinguunt: hi (*f*) verò, qui male conceptos ex adulterio factos vel editos necare ſtuduerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliſerint, in utroque ſexu adulteris poſt ſeptem annorum curricula communio tribuatur, ita tamen, ut omni tempore vitæ ſuæ fletibus & humilitati inſiſtant.

De his, qui poſt ſacrum ordinem capitalia crimina committunt, & eorum pœnitentia ſeu excommunicatione.

CAP. X.

De his (*g*) ergo viſum eſt vobis conſcribi, qui ſacros ordines habent, & ante vel poſt ordinationem contaminatos in capitalibus criminibus ſe eſſe profitentur. In quibus (*h*) ut mihi videtur, hæc diſtantia debet eſſe, ut hi, qui deprehenſi vel capti fuerint publice in perjurio, furto, atque fornicatione, & cæteris hujuſmodi criminibus, ſecundùm Sacrorum Canonum inſtituta à gradu proprio deponantur: quia ſcandalum eſt populo Dei tales perſonas ſuper ſe poſitas habere: quas ultra modum vitioſas eſſe conſtat. Nempe inde homines detrahunt Sacrificio Dei, ſicut quondam filiis Heli precantibus feciſſe leguntur, & rebelles hinc atque contrarii exiſtentes, eorum pravis exemplis cotidie pejores fiunt. Qui autem de prædictis (*i*) vitiis per occultam confeſſionem mala abs ſe abſconſè commiſſa coram oculis Dei præſente etiam ſacerdote,

(*t*) Pœnit. Rhab. C. 11. Reg. L. 2. C. 28.
(*u*) Gen. 4.
(*x*) *nec audiret* addit C. M.
(*y*) Regino Lib. 2. C. 29.
(*z*) Pœnitent. Rhabani C. 11. Vid. Tomum noſtrum I. pag. 148.
(*a*) Regino Lib. 2. C. 63.
(*b*) *ſecundum præfixos gradus* addit C. M.
(*c*) Pœnitent. Rhab. ibid.
(*d*) Regino Lib. 2. C. 65.
(*e*) Pœnit. Rhab. C. 11.
(*f*) Regino Lib. 2. C. 64.
(*g*) Pœnit. Rhab. C. 1. Burchard. Lib. 10. C. 150. Ivo Parte 6. C. 400.
(*h*) Gratian. Diſt. 50. Cap. De his.
(*i*) Vetus collectio Canonum MS. in Bibliotheca Regia: peccatis abſconditè à ſe admiſſis per occ. con. coram oc. D.

dote, qui eis indicturus eſt pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos graviter deliquiſſe (*k*) accuſant, ſi veraciter pœnituerint, & ſe per jejunia, & eleemoſynas, vigiliasque, atque ſacras orationes cum lacrymis purgare certaverint, his etiam gradu ſervato, ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire, neque vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat.

Nam de illis, qui (*l*) ad honorem Presbyterii ſine examine provecti ſunt, in Concilio Nicæno cap. IX. (*m*) ſcriptum eſt: Si qui presbyteri ſine examine provecti ſunt, vel cum diſcuterentur, peccata ſua confeſſi ſunt, & homines contra Canones commoti, manus confeſſis imponere tentaverunt: tales regula non admittit: quia quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia.

Item (*n*) in Neocæſareenſi Concilio cap. IX. de his ità ſcriptum eſt: Presbyter (*o*) ſi præoccupatus corporali peccato provehatur, & confeſſus fuerit de ſe, quod ante ordinationem ſuam deliquerit, oblata non conſecret; manens in reliquis officiis propter bonum ſtudium. Nam reliqua peccata plerique dixerunt, per manus impoſitionem poſſe dimitti. Quod ſi de ſe ipſo non fuerit confeſſus, & argui manifeſte non poteſt, poteſtatis ſuæ judicio relinquatur.

Item (*p*) in eodem Concilio cap. X. ſimili modo etiam Diaconus, ſi eodem peccato ſuccubuerit, ab ordine miniſterii detrahatur.

De illis (*q*) qui poſt acceptum gradum peccaverint, tertio (*r*) Apoſtolorum Canone ità legitur: Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: Non (*s*) judicabit Dominus bis in idipſum.

Item (*t*) in Canone Apoſtolorum cap. XXIX. Si quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus depoſitus juſte ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium ſibi commiſſum, hic ab Eccleſia penitus projiciatur.

Accuſationem autem (*u*) adverſus ſacri ordinis viros facile non recipiendam, ſed prius cauſam diligenter examinandam, & poſtea judicium inferendum, Apoſtolus docet ſcribens ad Timotheum: *Accuſationem*, (*x*) inquit, *adverſus presbyterum non recipias, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. Peccantes coram omnibus argue, ut cæteri metum habeant.*

Quales (*y*) autem ipſi teſtes eſſe debeant, in Africano Concilio manifeſtatur; ubi cap. (z) VI. & XV. ita ſcriptum: " Placuit, ut omnes ſervi vel
" proprii liberti ad accuſationem non
" admittantur, vel omnes, quos ad ac-
" cuſanda publica crimina leges publicæ
" non admittunt; omnes infamiæ ma-
" culis aſperſi, id eſt, hiſtriones, ac
" turpitudinis ſubjectæ perſonæ. Hæ-
" retici etiam, ſive pagani, ſive Judæi.
" Sed tamen omnibus, quibus accuſa-
" tio denegatur, in cauſis propriis ac-
" cuſandi licentia deneganda non eſt.

Item (*a*) in eodem cap. XCIX. teſtes non admittendos ad teſtimonium, qui nec ad accuſationem admitti præcepti ſunt, vel etiam, quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimonium autem intra annos XIV. ætatis ſuæ non admittatur.

Item (*b*) cap. XCVII. placuit, quotieſcunque Clericis ab accuſatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex his, de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cætera non admittatur.

De his autem (*c*) quorum occulta ſunt peccata, nec manifeſte ab aliquo argui poſſunt, ſi ſalubriter compuncti pro peccatis confeſſionem coram Epiſcopo, ſive Presbytero occulte faciunt, bonum

(*k*) C. MS. *queruntur.*
(*l*) Pœnitent. Rhab. Ibid.
(*m*) Vid. Tom. noſtri I. pag. 138.
[*n*] Pœnitent. Rhab. ibid.
[*o*] Tomi I. noſtri pag. 151.
[*p*] Pœnit. Rhab. ibid. Tom. I. noſtro pag. 151.
[*q*] Pœnitent. Rhab. ibid.
[*r*] Canone mihi XXV. Tomo noſtro I. p. 133.
[*s*] Nahum. 1.
[*t*] Pœnit. Rhab. ibid. Tomo I. pag. 133.
[*u*] Pœnit. Rhab. ibid.
[*x*] 1. Tim. 5.
[*y*] Pœnit. Rhab. ibid.
[*z*] Canon. African. mihi XCV. Tom. I. pag. 229.
[*a*] Pœnit. Rhab. ibid. Canone Africano mihi XCVIII. Tom. I. pag. 229.
[*b*] Pœnit. Rhab. ibid. Tomo I. noſtro pag. 229.
[*c*] Pœnit. Rhab. ibid. Burchard. Lib. 19. C. 151. Ivo parte 15. C. 160.

bonum mihi videtur, ut ſecundum id, quod ſibi decretum fuerit ab Epiſcopo ſive Presbytero, pœnitentiam agant non tepide, non tarde, ſed ferventer, & ſollicite; ac ſic ſe veniam (*d*) à Domino percepturos & gradum recuperaturos confidant. Quod etiam beatus Gregorius Papa in Epiſtola, quam ad Secundinum ſervum Dei incluſum ſcripſit, ita probat, dicens: Nam (*e*) tua ſanctitas à nobis requiſivit, ut tibi reſcriberem de ſacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi authoritates, dum dicis de hoc Canones diverſos te legiſſe, diverſaſque ſententias inveniſſe, alias reſurgendi, alias nequaquam poſſe. Nam nos generaliter à Nicæna incipientes, hanc cum reliquis quatuor veneramur, quia ipſam ſequentes cæteræ in cunctis unanimes concordant. Nos ergo præcedentes nos patres ſequimur, quia authore Deo, ab illorum doctrina non diſcordamus. A capite itaque incipientes, uſque in quartum altaris miniſtrum hanc formam ſervandam cognoſcimus, ut ſicut minorem major præcedit in honore, ita & in crimine, & quem major ſequitur culpa, major ei implicetur vindicta, & ſic poſtea pœnitentia credatur fructuoſa eſſe. Quid enim prodeſt triticum ſeminare, & fructum illius non colligere? aut domum inſtruere, & illic non habitare? Poſt dignam enim ſatisfactionem credimus poſſe redire ad honorem, Propheta dicente: *Numquid* (f) *qui cadit, non adjiciet ut reſurgat?* & qui averſus eſt, non revertatur? Idem & peccatori ait: *In* (g) *quacunque die converſus ingemuerit, ſalvus eris.* Unde & Pſalmiſta ait: *Cor* (h) *mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innova in viſceribus meis. Ne projicias me &c.* Dum enim petit, (*i*) ne abjiciatur pro lapſus culpa (alienam quippe Rex ſimul & Propheta rapuiſſe uxorem (*k*) ſe expavit) Propheta judicante flagitium ſuum, pœnitentiam agens addidit: *redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & Spiritu principali confirma me.* Si enim Deo dignam pœnitentiam non feciſſet, nequaquam aliis prædicaret: *Docebo iniquos vias tuas.* Dum enim peccata ſua proſpexit Propheta mundata per pœnitentiam; non dubitavit prædicando caſtigare aliena. Et ſic Sacrificium ſemetipſo offerre ſtuduit, cum dicebat: *Sacrificium* (l) *Deo Spiritus contribulatus.* Ad hæc iſta ſufficerent. Sed omnis ſententia, quo plus Sacræ Scripturæ teſtimoniis confirmatur, facilius creditur. De hoc enim Propheta ait: *Nolo* (m) *mortem peccatoris, ſed magis, ut convertatur, & vivat.* De hoc peccantibus dicitur: *Peccator in quacunque die converſus ingemuerit, omnes iniquitates ejus in oblivionem tradentur.* Si enim Redemptor noſter, qui peccatores non perdere, ſed vivificare venit, in oblivione delicta peccantium derelinquit, quis hominum condemnanda reſervet, cùm Apoſtolus dicat: *Si Deus juſtificat, quis eſt, qui condemnet?* Ad fontem miſericordiæ revertentes, Evangelicam proferamus ſententiam. *Gaudium* (n) *eſt Angelis*, inquit, *ſuper uno peccatore pœnitentiam agente plus, quam ſupra nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia.* Et ovem perditam, nonaginta novem non errantibus relictis, humero ad ovile reportavit. Si ovis errans poſt inventionem ad ovile reportatur, cur iſte poſt pœnitentiam ad Eccleſiæ miniſterium non revocetur? Quid eſt ergo gravius carnale delictum admittere, ſine quo non multi, ſed pauci inveniuntur; aut Filium Dei timendo negare? In quo peccato ipſum beatum Petrum Principem Apoſtolorum, ad cujus nunc corpus indigni ſedemus, lapſum eſſe cognoſcimus. Sed poſt negationem pœnitentia ſecuta eſt, & poſt pœnitentiam miſericordia data: quia illum ab Apoſtolatu non dejecit, qui ante ſe ipſum negare prædixit.

Tibi hæc Fili chariſſime, dicta ſufficiant, ut illum, quem conſpicis delicta fletu delere, in conſpectu divinitatis non dubites miſericordiam conſequi: quia nullum peccantem reverſum deſpicit, qui peccantes ſuo ſanguine redimere venit.

Hinc (*o*) etiam beatus Auguſtinus ad Petrum Diaconum de fide ſcribens ait: Omni (*p*) homini in hac vita eſſe poteſt

[*d*] *peccatorum* addit C. M.
[*e*] S. Gregor. Lib. 7. Indict. 2. Ep. 53.
[*f*] Pſal. 40.
[*g*] Ezech. 3.
[*h*] Pſal. 50.
[*i*] *à Deo.*
[*k*] *tremefactus* addit C. M.
[*l*] Ibid.
[*m*] Ezech. 18.
[*n*] Luc. 15.
[*o*] Pœnit. Rhab. ibid.
[*p*] Auguſt. in Lib. de fide ad Petrum C. 3.

poteſt utilis pœnitentia ; quam quocunque tempore homo egerit , quamlibet iniquus , quamlibet annoſus , ſi ex toto corde renuntiaverit peccatis præteritis , & pro eis in conſpectu Dei non ſolum corporis , ſed etiam cordis lacrymas fuderit , & malorum operum maculas bonis operibus diluere curaverit , omnium peccatorum indulgentiam mox habebit. Hoc enim nobis Dominus Prophetico eloquio promittit , dicens : *Si* (q) *converſus fuerit* , *&* *ingemuerit*, *ſalvus erit :* & alio loco dicitur *: Fili*, (r) *peccaſti ? Non adjicias iterum ; ſed de præteritis deprecare , ut tibi dimittantur.* Nunquam eſſet peccanti indicta pro peccatis deprecatio , ſi deprecanti non eſſet remiſſio concedenda. Sed etiam pœnitentia peccatori tunc prodeſt , ſi eam in Eccleſia Catholica quis gerat , cui Deus in perſona Beati Petri Apoſtoli ligandi, ſolvendique tribuit poteſtatem, dicens : *Quæ* (s) *alligaveris ſuper terram , erunt ligata & in Cœlis ; & quæ ſolveris ſuper terram , erunt ſoluta & in Cœlis.* In quacunque igitur homo ætate veram peccatorum ſuorum pœnitentiam egerit , & vitam ſuam Deo illuminante correxerit , non privabitur indulgentiæ munere : *Quia* (*t*) *Deus* , ſicut per Prophetam dicit : *non vult mortem peccatoris* (*u*) *tantum ut revertatur à via ſua mala , & vivat anima ſua.* Veruntamen nullus hominum debet ſub ſpe miſericordiæ Dei in ſuis diutius remanere peccatis , cum & in ipſo corpore nemo velit ſub ſpe futuræ ſalutis diutius ægrotare. Tales enim , qui ab iniquitatibus ſuis recedere negligunt , & ſibi de Deo veniam repromittunt , nonnunquam ita præveniuntur repentino Dei furore , ut nec converſionis tempus , nec beneficium remiſſionis inveniant. Ideo unumquemque noſtrum Sancta Scriptura præmonet dicens : *Ne* (*x*) *tardaveris converti ad Dominum* , *& ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira ejus , & in tempore vindictæ diſperdet te.* Dicit etiam Beatus David : *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Cui quoque Beatus Paulus concordat his verbis : (*y*) *Fratres, ne forte ſit in aliquo veſtrum cor malum incredulitatis diſcedendi à Deo vivo ; ſed adhortamini vosmetipſos per ſingulos dies , donec hodie cognominatur , ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Obdurato igitur corde , vivit , qui ſe non convertit , deſperans de indulgentia peccatorum , ſive qui ſic miſericordiam Dei ſperat , ut uſque in finem vitæ præſentis in ſuorum perverſitate criminum remaneat. Proinde diligentes miſericordiam Dei , metuentesque juſtitiam , nec de remiſſione peccatorum deſperemus , nec remaneamus in peccatis , ſcientes , quia illa omnium hominum debita ſit exactura æquitas juſtiſſimi judicis , quæ non dimiſerit miſericordia clementiſſimi redemptoris. Sicut enim miſericordia ſuſcipit , abſolvitque converſos , ita juſtitia repellet & puniet obduratos. Hi ſunt , qui peccantes in Spiritum Sanctum , neque in hoc ſæculo, neque in futuro remiſſionem accipient peccatorum.

Nam (z) & de hoc Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus ad inquiſitionem Maſonis (*a*) Epiſcopi ita ſcribit dicens : Verum , quod (*b*) ſequenter venerabilis fraternitas tua innotuit, nulla eſt in ejuſmodi ſententiis decretorum diverſitas intelligenda : quod alibi legitur in lapſu "corporali reſtaurandum honoris gradum " poſt pœnitentiam , alibi poſt hujus" modi delictum nequaquam reperan" dum antiqui ordinis meritum. Hæc enim diverſitas hoc modo diſtinguitur. Illos enim ad priſtinos officii gradus redire canon præcipit , quos pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio. (*c*) At contra hi, qui neque à vitio corruptionis emendantur , atque hoc ipſum carnale peccatum , quod admittunt , etiam vindicare quadam ſuperſtitioſâ temeritate nituntur , nec gradum utique honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergo ita eſt dirimenda utraque ſententia , ut neceſſe ſit illos reſtaurari in loco honoris , qui per pœnitentiam reconciliationem meruerunt divinæ pietatis. Hi , nec immerito , conſequuntur adeptæ dignitatis ſtatum , qui per emendationem pœnitentiæ recepiſſe noſcuntur vitæ remedium. Id enim , ne forte ſit magis

[*q*] Eſai. 30.
[*r*] Eccli. 21.
[*s*] Matth. 18.
[*t*] Ezech. 33.
[*u*] *quantum* C.M.
[*x*] Eccl. 5.
[*y*] Hebr. 3.
[*z*] Pœnit. Rhab. Cap. I.
(*a*) *Manſonis* C.M.
(*b*) *in Epiſtolis* addit C. M.
(*c*) *vel digna peccatorum confeſſio* C.M.

gis ambiguum, divinæ authoritatis ſententia confirmetur. Ezechiël enim Propheta ſub typo prævaricantis Hieruſalem oſtendit, poſt pœnitentiæ ſatisfactionem priſtinum reſtaurari honorem poſſe: *Confundere* (d) *O Juda, & porta ignominiam tuam.* Et poſt paululum, *& tu*, inquit, *& filii* (e) *tui revertimini ab* (f) *iniquitate veſtra.* Quod dixit, confundere, oſtendit poſt confuſionis, & deprecationis opus debere quemquam erubeſcere, & pro admiſſis ſceleribus verecundam frontem humi proſtratam demergere, pro eo, quod dignum confuſionis perpetraverit opus. Deinde præcepit, ut p· rtet ignominiam depoſitionis ſuæ, lugens cum humilitate, quod peccaverit, ſicque revocari ſecundum Prophetam ad priorem ſtatum poterit. Item Joannes Evangeliſta Angelo Epheſi Eccleſiæ inter cætera ſimile quiddam ſcribit: *Memor* (g) *eſto*, inquit, *unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Alioquin veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ejus.* In Angelo Eccleſiæ præpoſitum utique, id eſt, Sacerdotem, oſtendit, juxta Malachiam, qui dicit: *Labia* (h) *Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirant de ore ejus; quia Angelus Domini exercituum eſt.* Præpoſitus ergo lapſus in vitium, per Evangeliſtam monetur, ut memor ſit, unde ceciderit, & pœnitentiam agat, & prima faciat opera, ut non moveatur candelabrum ejus. Nam candelabrum Angeli doctrina ſacerdotalis, vel honor poteſtatis, quem geſtat, intelligitur. Juxta quod ſcriptum eſt apud Samuëlem in damnatione Heli: *Oculi* (i) *ejus caligaverant, nec poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur.* Lucerna quippe Dei fuerat, quando dignitate Sacerdotali pollens, juſtitiæ claritate fulgebat; quam extinctam Propheta aſſerit, dum ob ſcelera Filiorum Sacerdotis poteſtatem, meritorumque lumen amiſit. Candelabrum ergo, ſive lucerna ſacerdotis, quæ intelliguntur chariſmata honoris, tunc penitus juxta Joannem extinguitur & movetur, quando poſt delicti caſum, neglecta pœnitentia, admiſſa ſcelera non deflentur. Non enim dixit, pro eo, quod cecidiſti, movebo candelabrum tuum de loco ſuo; ſed: *Niſi pœnitentiam egeris, movebo candelabrum tuum.* Ergo quemque præpoſitum peccantem, ſi prævenerit pœnitentia delicti, utique ſequetur & meriti. Et in proverbiis ſcriptum eſt: *Qui* (k) *abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur. Qui confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.* Nam & ipſum, quod Canonum cenſura poſt ſeptem annos remeare pœnitentem in ſtatum priſtinum præcepit, non hoc electione proprii arbitrii Sancti Patres, ſed potius ex ſententia divini Judicii ſanxerunt. Nam legitur, quod ſoror Aaron Maria, dum obdurationis adverſus Moyſen incurriſſet delictum, illico ſtigmate lepra perfuſa eſt. Cumque peteret Moyſes ut emundaretur, præcepit eam Dominus extra caſtra ſeptem diebus egredi, & poſt emundationem rurſus in caſtra admitti. Maria ergo ſoror Aaron, caro intelligitur Sacerdotis: quæ dum ſuperbiæ dedita, ſordidiſſimis corruptionum contagiis maculatur, extra caſtra ſeptem diebus, hoc eſt, extra collegium ſanctæ Eccleſiæ ſeptem annis projicitur, ubi poſt emundationem vitiorum loci, ſive priſtinæ dignitatis recipiet meritum. Ecce! in quantum valui, Concilii Ancyrani antiquam plane, & plenam authoritate ſententiam ſacris teſtimoniis explanavi, oſtendens eum poſſe reſtaurari proprio honore, qui per pœnitentiæ ſatisfactionem novit propria delicta deflere; eum vero non poſſe reſtaurari, qui nec luget, quæ agit, & lugenda ſine ullo pudore religionis, vel timore divini judicii committit. Hucuſque Iſidorus.

Auguſtinus ad Bonifacium: ut (*l*) inquit, in Eccleſia ſanciretur, ne quiſquam poſt alicujus criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum diſciplinæ. Alioquin contra claves Eccleſiæ datas diſputaretur, de quibus dictum eſt; *Quæ* (m) *ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Sed ne forſitan de

(*d*) Ezech. 16.
(*e*) *filiæ tuæ* C.M.
(*f*) *ad antiquitatem veſtram* C.M.
(*g*) Apoc. 2.
(*h*) Malach. 2.
(*i*) Reg. 3.
(*k*) Prov. 28.
(*l*) Auguſt. Epiſt. 50.
(*m*) Matth. 16.

de criminibus ſpe honoris Eccleſiaſtici intumeſcens animus ſuperbi ageret pœnitentiam ſeveriſſime placuit, ut poſt actam de crimine damnabili pœnitentiam nemo ſit clericus, ut deſperatione temporalis altitudinis, medicina verior & major eſſet humilitatis. Nam & David de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore ſuo permanſit. Sed non ideo ſupervacua putanda eſt poſterior diligentia; qui, ubi ſaluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo ſalus tutius muniretur; experti, credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum potentias. Cogunt enim invenire multas medicinas multorum experimenta morborum.

In Concilio Ilerdenſi (y) Cap. V. de his, qui altario deſerviunt, ſi ſubito flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente digne pœnituerint, ita ut mortificato corpore cordis contriti ſacrificium Deo offerant, maneat in poteſtate Epiſcopi vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore ab Eccleſiæ corpore ſegregare, ita tamen, ut ſi officiorum ſuorum loca retineant, non poſſint ad altiora officia ulterius promoveri. Quod ſi iterato velut *canes ad vomitum* reverſi fuerint, non ſolum dignitate officii careant, ſed etiam ſanctam communionem niſi in exitu percipiant.

Item (z) in Concilio Carthaginenſi cap. XXVII. ſcriptum eſt, quod Presbyteri & Diaconi in graviore culpa convicti, manus impoſitionem tanquam laici nequaquam ſuſcipiant: confirmatum eſt, ut ſi quando Presbyter vel Diaconus in aliqua graviore culpa convicti fuerint, ob quam eos à miniſterio neceſſe eſt removere, non eis manus tanquam pœnitentibus imponatur, vel tanquam fidelibus laicis, neque permittendum eſſe, ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur.

De Presbyteris, qui uxores acceperunt vel fornicati ſunt.

CAP. XI.

Item de Presbyteris, qui uxores acceperunt, vel fornicati ſunt, in Concilio Neocæſarienſi cap. V. ſcriptum eſt: Presbyter, (a) ſi uxorem acceperit ab ordine deponatur, ſi verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.

Item (b) ex Decretis Innocentii Papæ cap. XXVI. propterea quod dignum & pudicum, & honeſtum eſt, tenere omnino Eccleſia debet, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coëant, quia miniſterii quotidianis neceſſitatibus occupantur. Scriptum eſt enim: *Sancti eſtote, quia ego Sanctus ſum Dominus Deus veſter.* Nam priſcis temporibus de templo Dei Sacerdotes anno vicis ſuæ non diſcedebant, ſicut de Zacharia legimus, nec domum ſuam omnino tangebant. Quibus (c) utique propter ſobolis ſucceſſionem uxoris uſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter ex ſemine Aaron, ad Sacerdotum nullus fuerat præceptus accedere. Quanto magis hi Sacerdotes vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel Sacerdotium vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, quo vel à Sacrificiis divinis vel Baptiſmatis officio vacent. Nam ſi Paulus ad Corinthios ſcribens ait: *Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi*, & hoc utique Laicis præcepit, multo magis Sacerdotes, quibus & orandi, & ſacrificandi jugiter officium eſt, ſemper debent ab hujuſmodi conſortio abſtinere. Qui ſi contaminatus fuerit carnali concupiſcentia, quo pudore vel ſacrificare forſitan uſurpabit? aut qua conſcientia, quove merito exaudiri ſe credit, cum dictum ſit: *Omnia (d) munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum.*

Item in Decretis Leonis Papæ cap. XVII. ſcriptum: Lex (e) continentiæ eadem eſt altaris miniſtris, quæ Epiſcopis atque Presbyteris: qui, cum eſſent Laici ſive Lectores, licite & uxores ducere, & filios procreare potuerunt. Sed cùm pervenerunt ad prædictos gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Unde ut de carnali fiat ſpiritale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quaſi non ha-

C c

(y) Pœnit. Rhab.
(z) Pœnit. Rhab. ibid. Tomo noſtro I. pag. 203.
(a) Regino Lib. I. C. 84. Tomo primo Canone I. mihi pag. 150.
(b) Regino Lib. I. C. 88.
(c) Decreta Innoc. I. C. 21.
(d) Tit. I.
(e) Regino Lib. I. C. 96.

habeant, ſic habere; quo & ſalva ſit caritas connubiorum, & ceſſet operatio nuptiarum.

Item in Carthaginenſi Concilo cap. XXV. Aurelius [*f*] Epiſcopus dixit: addimus (*g*) fratres cariſſimi, præterea, cum de quorundam clericorum, quamvis Lectorum, erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod & diverſis Conciliis confirmatum eſt, ut Subdiaconi, qui ſacra myſteria contrectant, & Diaconi, & Presbyteri, ſed & Epiſcopi, ſecundum priorum ſtatuta, etiam ab uxoribus ſe abſtineant, ut tanquam non habentes eſſe videantur. Quod ſi non fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio. Cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, niſi maturiori ætate.

De his, qui pœnitentiam violantes rurſum prævaricantur.

CAP. XII.

In Concilio (*b*) Aureliano cap. VII. ſcriptum eſt de his, qui pœnitentiam violant: Hi vero, qui ſuſceptam pœnitentiam religionemque ſuæ profeſſionis obliti, ad ſæcularia relabuntur, placuit eos à communione ſuſpendi, & ab omnium Catholicorum conviviis ſeparari. Quod ſi poſt interdictum cum eo quiſquam præſumpſerit manducare, & ipſe communione privetur.

In Concilio (*i*) Toletano cap. LV. quicunque ex ſæcularibus accipientes pœnitentiam, ſe totonderunt, & rurſus prævaricantes Laici effecti ſunt, comprehenſi ab Epiſcopo ſuo, ad pœnitentiam, ex qua receſſerunt, revocentur. Quod ſi aliqui per pœnitentiam irrevocabiles ſunt, nec admoniti revertuntur, poſtea coram Eccleſia anathemate (*k*) condemnentur, non aliter, quam hi, qui detonſi à parentibus fuerunt, aut ſponte ſua amiſſis parentibus, ſe ipſos religioni devoverunt, & poſtea ſæcularem habitum ſumpſerunt, iidem à Sacerdotè deprehenſi, ad cultum religionis, acta prius pœnitentia revocentur. Quòd ſi reverti non poſſunt, [*l*] apoſtatæ anathematis ſententiæ ſubjiciantur. Quæ forma ſervabitur etiam in viduis virginibusque ſacris, ac pœnitentibus fœminis, quæ ſanctimonialem habitum induerunt, & poſtea aut veſtem mutaverunt, aut ad nuptias tranſierunt. Ex (*m*) Decretis Siricii Papæ cap. X. de his verò non incongrue dilectio tua Apoſtolicam Sedem credidit conſulendam, qui acta pœnitentia, tanquam canes ac ſues ad vomitus priſtinos, & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & lubricas voluptates & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodidere. De quibus etiam, quia (*n*) ſuffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam fidelibus oratione jungantur, ſacræ myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint, à Dominicæ autem menſæ convivis ſegregentur; ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen quia carnali fragilitate cecidere, viatico munere, cum ad Deum cœperint proficiſci per Communionis gratiam volumus ſubveniri. Quam formam & circa mulieres, quæ ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus.

Item in Concilio Arelatenſi cap. II. Pœnitentes, quæ defuncto viro aliis nubere præſumpſerunt vel ſuſpecta vel interdicta familiaritate cum extraneo vixerunt, cum eodem ab Eccleſiæ limine arceantur. Hæc etiam de viro in pœnitentia poſito placuit obſervari.

Quod pœnitentibus in cæna Domini ſit remittendum.

CAP. XIII.

Item (*o*) ex decretis Innocentii Papæ Cap. VII. ſcriptum eſt: De pœnitentibus autem, qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla intervenit ægritudo, quinta feria ante Paſcha eis remittendum Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat.

(*f*) *Aurelianus* C. M. (*g*) Tomo I. noſtro pag. 203. Regino Lib. 1. C. 92.
(*b*) Concil. Aurel. I. C. 11. Pœnit. Rhab. C. 37. (*i*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*k*) *Anathematis ſententia* C. M. (*l*) *Ut à poteſtate* C. M.
(*m*) Decreta Siricii C. X. (*n*) *jam* addit C. M.
(*o*) Pœnit. Rhab. C. 35.

ſtrat. Cæterum de pondere æſtimando delictorum, ſacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti, cum viderit ſatis congruam ſatisfactionem. Si quis autem in ægritudinem incidit, atque uſque ad desperationem venerit, ei eſt ante tempus Paſchæ relaxandum, ne de ſæculo abſque communione diſcedat.

Quod nulli ultima pœnitentia ſit deneganda.

CAP. XIV.

In (*p*) Decretis Cœleſtini Papæ cap. XV. ſcriptum eſt, quod nulli ultima pœnitentia ſit deneganda. Agnovimus enim pœnirentiam morientibus denegari. Nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore [*q*] animæ ſuæ cupiunt ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore convertenti ſuccurrere ac periclitantem ſub onere peccatorum hominem (*r*) pondere, quo ſe ille expedire deſiderat, liberare. Quid hoc, rogo, aliud eſt, quam morienti mortem addere, atque animam ſua (*s*) credulitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere, cum Deus ad ſubveniendum paratiſſimus, invitans ad pœnitentiam ſic promittat: *Peccator* (t) *in quacunque dic converſus fuerit, peccata ejus non reputabuntur ei.* Et iterum: *Nolo mortem peccatoris, ſed tantum ut convertatur, & vivat.* Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore pœnitentiam denegaverit. Et deſperavit de clementia Dei, qui eum ad ſubveniendum morienti ſufficere, vel momento poſſe non credidit. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet. Cùm eſſet in pœna, pœnituit, & per unius ſermonis (*u*) profeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente promeruit. Vera (*x*) ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum mente potius æſtimanda eſt, quam tempore, Propheta taliter hoc aſſerente: *Cum converſus ingemueris, ſalvus eris.* Cum ergo Dominus ſit cordis inſpector, quo tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti, cum ſe obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari.

Ut qui pro illicitis veniam petit, etiam à multis licitis ſe abſtineat; nec tempore pœnitudinis lucra negotiationis exerceat.

CAP. XV.

In (*y*) Decretis Leonis Papæ cap. XXII. ſcriprum eſt, quod oporteat eum, qui pro illicitis veniam poſcit, etiam à multis licitis abſtinere. Aliud quidem eſt juſta debita repoſcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam poſtulantem oportet etiam à liciris abſtinere, dicente Apoſtolo: *Omnia* (*z*) *quidem licent, ſed non omnia expediunt.* Unde ſi pœnitenres habent cauſam, quam negligere forte non debeant, melius expedit Ecelesiaſticum, quam forenſe judicium.

Item (*a*) in eiſdem Decretis cap. XXIII. ſcriptum eſt, quod pœnitenti nulla lucra exercere conveniat negotiationis. Qualitas (*b*) lucri negotianrem aut excuſat, aut arguit, quia eſt honeſtus quæſtus, & turpis. Veruntamen pœnitenti utilius eſt diſpendia pari, quam periculis negotiationis obſtringi. Quia difficile eſt inter ementis, & vendentis commercium non intervenire peccatum.

Iſidorus in libro officiorum: Hi qui pœnitentiam gerunt, capillos & barbam nutriant, ut demonſtrent abundantiam criminum, quibus caput peccatoris gravatur. Capilli enim pro vitiis accipiuntur, ſicut ſcriptum eſt: *Et crinibus peccatorum ſuorum unusquisque conſtringitur.*

Ne quis poſt pœnitentiam redeat ad militiam.

CAP. XVI.

Item (*c*) in eiſdem Decretis cap. XXIV. ſcriptum eſt, quod aliquis ad militiam

(*p*) Pœnit. Rhab. C. 38.
(*q*) *hoc remedio* addir C. M.
(*r*) *pondere* omittir C. M.
(*s*) *crudelitate* C. M.
(*t*) Ezech. 18.
(*u*) *promiſſionem* C. M.
(*x*) Regino Lib. 1. C. 110.
(*y*) Pœnir. Rhab. C. 39.
(*z*) 1. Cor. 6.
(*a*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*b*) Regino Lib. 1. C. 313.
(*c*) Pœnit. Rhab. C. 40.

litiam ſæcularem poſt pœnitentiam redire non debeat: contrarium eſt omnino Eccleſiaſticis regulis poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſecularem; cum Apoſtolus; dicat: *Nemo* (d) *militans Deo applicat ſe ſecularibus negotiis*; Unde non eſt liber à laqueis diaboli, qui ſe militia mundana vult implicare.

Quod quibusdam pœnitentibus priſtina conceduntur conjugia.

CAP. XVII.

In (e) Concilio Toletano (f) ſcriptum eſt, quod quibuſdam pœnitentibus priſtina reddantur conjugia: Antiqui & Sanctiſſimi eſt Patris ſententia Papæ Leonis, ut is, qui ætate adoleſcentiæ poſitus, dum mortis formidat caſum, pervenerit ad pœnitentiæ remedium, ſi eſt jugatus, & forte fuerit incontinens, ne poſtea adulterii incurrat lapſum, redeat ad priſtinum conjugium, quouſque poſſit adipiſci, temporis maturitate, ſtatum continentiæ. Quod nos de fœminis judicamus, ſimiliter de viris cenſemus, non quidem generaliter & legitime præceptum, ſed conſtat à nobis pro humana fragilitate indultum, ea duntaxat ratione, ut ſi is, qui pœnitentiæ legibus non eſt deditus, antea ab hac vita diſceſſerit, quam ex conſenſu ad continentiam (g) veniant, ſuperſtiti non liceat denuo ad uxoris tranſire amplexus, ſi autem illius vitæ extiterit ſuperſtes, qui non accepit pœnitentis benedictionem, nubat, ſi continere non poteſt, & alterius uxoris conſortio fruatur. Quod de utroque ſexu pari modo à nobis manifeſtum eſt decerni, ita videlicet; ut in his omnibus Sacerdotis ordinatio expectetur, juxta quod ætatem aptam perſpexerit continentiæ, abſolutionis vel diſtrictionis tribuat legem.

De Perjurio.

CAP. XVIII.

Perjurium in lege divina omnino prohibetur, dicente Legiſlatore: *Non aſſumas nomen Domini Dei tui in vanum. Non enim inſontem habebit eum Dominus, qui aſſumpſerit nomen Dei ſui fruſtra.* Unde ipſa veritas dicit in Evangelio: *Nolite jurare omnino, neque per cælum; neque per terram.* &c. Hinc & in Canone ſcriptum eſt: quicunque [h] vero ſciens ſe perjuraverit, annos ſeptem ſe pœnitentiæ ſubdat, & ita deinceps ad communionem revertatur.

Item (i) Ecbertus Anglorum Epiſcopus diffinit ita dicens: qui juramentum in Eccleſia fecerit, aut in Evangelio, ſive in reliquis Sanctorum, ſeptem annos. Alii judicant undecim. Si vero [k] in manu Epiſcopi, aut Presbyteri vel Diaconi, ſeu in Cruce poſita conſecrata, unum annum pœniteat. Alii ſeptem annos judicant. Et in Cruce non conſecrata, unum annum pœniteat; vel ſeptem menſes, ut alii judicant. Qui autem ſeductus ignorans, & poſtea cognoſcit, unum annum vel tres quadrageſimas pœniteat. (l) coactus, pro qualibet neceſſitate, tres quadrageſimas. Alii annos tres, unum ex his in pane & aqua, ut alii judicant. Item perjurium tres annos pœniteat. Qui (m) ſuſpicatur, quod perjurus in juramentum ducitur, ſed tamen per conſenſum jurat, duos annos pœniteat.

De Epiſcopis ſive Presbyteris, qui per pretium gradum, & Eccleſiam acquiſierunt.

CAP. XIX.

Sed quia in multis locis ab his, qui per avaritiam terrenæ profeſſionis, & Eccleſiaſtici ordinis pretium dant, ut terrenarum rerum abundantiam ſibi inde acquirant; ſæpe perjurium fit illis, qui hoc ſcandalo decipiuntur, juſtum eſt, ut illis, qui hoc faciunt, condicta vindicta retribuatur. Nam de talibus ita ſtatutum eſt in Canonibus.

(n) In Synodo Remenſi Cap. XXI. ſcriptum eſt: quicunque Presbyter per pretium gradum (o) acquiſierit, deponatur. (p) Ex Concilio Aurelianenſi Cap. X. ut

(d) 2. Tim. 2.
(e) Concil. Tolet. 6. C. 8.
(f) *titulo VI.* addit C. M.
(g) *eorumdem fuerit regreſſus*, addit C. M. omittit *veniant*.
(h) Regino Lib. 2. C. 324.
(i) *Eigbertus* C. M.
(k) Regino Lib. 2. C. 331. & ſeq.
(l) Regino Lib. 2. C. 332.
(m) Regino Lib. 2. C. 326.
[n] *Hic incipit Cap. XIX.* C. M.
(o) *& Eccleſiam* addit C. M.
(p) *illa verba* omittit C. M. uſque ad illa (q) In Concilio Turonenſi.

ut nullus Presbyter ad introitum Eccleſiæ Xenia. (*q*) In Concilio Turonenſi ſive Moguntinenſi cap. XV. ſcriptum eſt: quicumque [*r*] Presbyter per pretium Eccleſiam fuerit adeptus, omni modo deponatur; quoniam & ille contra Eccleſiaſticæ Regulæ diſciplinam agere dignoſcitur. Item & ille deponatur, qui alium presbyterum legitime ad Eccleſiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamque ſibi totaliter vendicaverit. Quod vitium late diffuſum ſummo ſtudio emendandum eſt. Itemque interdicendum videtur Clericis, ſive laicis, ne quis cuilibet Presbytero præſumat dare Eccleſiam ſine licentia & conſenſu Epiſcopi.

De inceſtis conjunctionibus, & de eo, qui filiolam ſuam vel matrem duxerit uxorem.

CAP. XX.

De inceſtis (*s*) autem conjunctionibus in Concilio Agathenſi Cap. LXI. ita ſcriptum eſt: Inceſtis conjugiis (*t*) nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtos vero nullo conjugii nomine cenſendos, quos etiam deſignare funeſtum eſt, hos eſſe cenſemus. Si quis relictam fratris, quæ pene prius ſoror extiterat, carnali conjunctione violaverit. Si quis fratris germanam uxorem acceperit, ſi quis novercam duxerit, ſi quis conſobrinæ ſe ſuæ ſociaverit. Quod ita præſenti tempore prohibemus, ut ea, quæ ſunt ante nos conſtituta, non diſſolvamus. Si quis relictæ vel filiæ avunculi miſcetur, aut Patris Filiæ vel privignæ ſuæ concubitu polluitur. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem.

Item [*u*] de iisdem in Concilii Aurelianenſis cap. XIV. ſcriptum eſt: ne (*x*) frater ſuper thorum defuncti fratris aſcendat, ne quiſquam, amiſſa uxore, ſorori audeat ſe ſociare. Quod ſi fecerit, ab Eccleſiaſtica diſtrictione feriatur.

Item [*y*] de iiſdem in Concilio [*z*] Ilerdenſi cap. IV. qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit, quouſque in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeverant, uſque ad Miſſam rantum Catechumenorum in Eccleſia permittantur; cum quibus etiam nec cibum ſumere ulli Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus juſſit, oportet.

Item [*a*] de his in Ancyrano Concilio cap. XXIV. quidam ſponſam habens, ſororem ejus violavit, & gravidam reddidit; poſtmodum deſponſatam ſibi duxit (*b*) uxorem. Illa vero, quæ corrupta eſt, laqueo ſe peremit. Omnes, qui ejusmodi fuerunt conſcii [*c*] decem annos in pœnitentiam redigantur ſecundum Canones conſtitutos.

In Decretis Siricii Papæ C. IV. omnimodis prohibemus, ne quis ſponſam alterius ducat uxorem; quia illa Benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur.

Deſponſatas [*d*] puellas, & poſt ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus ante fuerant deſponſatæ, etiam ſi eis à raptoribus vis illa conſtiterit.

De his (*e*) quæ duobus fratribus nupſerint, vel qui duas ſorores uxores acceperint, in Neocæſarienſis Concilii cap. II. ita dictum eſt: mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem. Veruntamen in exitu propter miſericordiam, ſi promiſerit, quod facta incolumis, hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum pœnitentiæ conſequatur. Quod ſi defecerit vir, aut mulier in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

Item [*f*] de his qui duabus ſororibus copulantur in Elibertino Concilio cap. LXI. ita ſcriptum eſt: ſi quis poſt obitum uxoris ſuæ ſororem ejus duxerit uxorem, & ipſa fuerit fidelis, quinquenni-

(*r*) Conc. Tur. III. C. 15. Conc. Mogunt. anno 847. ſub Rhabano C. 12. hoc Tom. II. Regino Lib. 1. C. 338. Vide Capitulare Theodulfi C. 16.
(*s*) Pœnit. Rhab. C. 2.
(*t*) Regino Lib. 2. C. 185.
(*u*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*x*) Regino Lib. 2. C. 191.
(*y*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*z*) *Hilerdenſi* C. M.
(*a*) Tomo I. noſtro pag. 149. Pœnit. Rhab. ibid. Regino ibid. C. 192.
(*b*) *ſororem* C. M.
(*c*) *gradus pœnitentiæ conſtitutos* C. M.
(*d*) Regino Lib. 2. C. 155.
(*e*) Tomo noſtro I. pag. 150. Pœn. Rhab. C. 2.
(*f*) Pœnit. Rhab. ibid.

um à communione placuit abſtinere, niſi forte velocius dari pacem neceſſitas coëgerit infirmitatis.

Item [*g*] de muliere, quæ duos fratres ſumit in conjugio in Canonibus Martini Epiſcopi ſic ſcriptum eſt: ſi qua (*h*) mulier duos fratres, aut ſi quis duas ſorores duxerit, à Communione abjiciantur uſque ad mortem. In morte ejus communio propter miſericordiam detur. Si vero ſupervixerint communione accepta, & de infirmitate convaluerint, agant plenam pœnitentiam tempore conſtituto.

Qui (*i*) duas in conjugium ſorores acceperint, vel filiam fratris, clericus eſſe non poterit.

De eo (*k*) vero quod interrogaſti, ſi ille, qui filiolam ſuam, quam de ſacro fonte Baptiſmatis ſuſcepit, & de [*l*] eo, qui concubuit cum matre ſua ſpiritali, & de illo, qui filium ſuum baptizavit, & cujus uxor eum de fonte ſuſcepit, ſi poſtea in tali copulatione permanere poſſent, omnino illicitum eſſe judicamus. Nam in Concilio Mogontinenſi cap. LV. de talibus ſcriptum eſt: nullus proprium filium aut filiam à fonte Baptiſmatis ſuſcipiat, nec filiolam, nec commatrem ſuam ſuſcipiat uxorem, nec illam, cujus filium aut filiam ad confirmationem duxerit. ubi autem factum fuerit, ſeparentur.

Item [*m*] in Synodo Mogontienſi cap. LVI. ſi quiſquam viduam uxorem duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit, aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari & disjungi præcipimus, nec unquam amplius conjugio copulari, ſed ſub magna diſtrictione fieri.

Quam [*n*] deteſtabile, & quam execrabile ſcelus ſit unicuique Chriſtiano filiolam ſuam ſibi ad libidinem jungi, teſtatur Sanctus Gregorius Papa in dialogis ſuis, ubi refert quendam hominem conſtupraſſe filiolam ſuam, & tribus diebus reſervatum eſſe ad ſatisfactionem pœnitendi. Sed ille miſer ſperans peccatum ſuum aut latere Deum, aut oblivioni miſericorditer datum, neglexit pœnitentiam agere. Sed non longe poſt miſerabili morte correptus expiravit, ita ut ſepulchrum ejus igne conſumeretur. In hoc opere apparuit ineffabilis Dei clementia, quæ ipſum hominem reſervare voluit ad indulgentiam, ſi ille non tardaret converti.

Item [*o*] in Synodo Mogontienſi de inceſtis conjugiis ſcriptum eſt: Si quis fornicatus fuerit cum duabus Sororibus, vel cum noverca ſua, vel cum amita ſua, vel cum commatre ſua, vel cum filiola ſua, quam de fonte Baptiſmatis ſuſcepit, vel ante Epiſcopum ad confirmationem tenuit, vel ſi qua mulier ſimili modo fornicata fuerit, abſtineat ſe ab ingreſſione Domus Dei uno anno, & eodem anno niſi feſtis diebus, & præcipuis, ſolummodo pane & aqua & ſale utatur, arma pugnatoria non ferat, oſculum nulli præbeat, Sacrificium, niſi pro Viatico, minime ſumat, ſex deinde annis ingrediatur domum Dei, ſed carnibus & vino ac ſicera minime utatur, niſi feſtis præcipuiſque diebus: de armis vero & oſculo ſive ſacrificio, ſicut ſupra dictum eſt, faciat. Poſtea vero duobus annis, quando carne veſcitur, à potu omni, qui poteſt inebriare, ſe contineat. Quem potum ſi biberit, non carne veſcatur abſque præcipuis feſtis diebus. De armis vel oſculo & ſacrificio modum teneat jam dictum. Inde uſque ad obitum ſuum, niſi prædictis feſtis diebus, à carne abſtineat tres legitimas ferias in omni hebdomada, & tres Quadrageſimas in anno legitime cuſtodiat. De armis vero, ſicut jam dictum eſt, faciat, & nunquam conjugio copuletur. Hæc eadem pœnitentia imponenda eſt parricidis, & fratricidis, vel conſanguineis, nec non & his, qui ſponte per fraudem & avaritiam hominem innoxium occidunt. Quod Theodiſca lingua morchidum dicitur.

De his, qui adulterium committunt.

CAP. XXI.

Adulterium [*p*] autem non ſolum lex damnat, ſed etiam Evangelica authoritas omnino fieri vetat. Unde & ſancti

(*g*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*h*) Collectio Martini Bracar. C. 79.
(*i*) Canon. Apoſtolorum C. 19.
(*k*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*l*) Regino Lib. 2. C. 196.
(*m*) Regino Lib. 2. Cap. 197. hoc Tom. II. pag. 160.
(*n*) Regino Lib. 2. Cap. 198.
(*o*) Regino Lib. 2. Cap. 199.
(*p*) Pœnit. Rhab. C. 3.

ĉti Patres, magiſterio cœleſti imbuti, de hoc quid ſervandum ſit, ſanxerunt. Nam in Concilio Ancyrano Cap. [*q*] XVII. ſcriptum eſt: [*r*] cujus uxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annis in pœnitentia completis, oportet eos perfectionum ſecundum priſtinos gradus conſequi.

Item [*s*] in Africano Concilio Cap. LXIX, de his, qui uxores, aut quæ viros dimittunt, ut maneant ſic, ita ſcriptum eſt: placuit [*t*] ut ſecundum Evangelelicam & apoſtolicam diſciplinam, ut neſiue dimiſſus ab uxore, nec dimiſſa à marito, alteri conjungantur, ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur. Item [*u*] in Decretis Innocentii Papæ Cap. XXIV. ſcriptum eſt, quod viri adulteris fœminis non conveniant: & (*x*) illud deſiderandum eſt ſciri, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum contra uxores in conſortio adulterotum virorum manere videantur. Super hoc Chriſtiana Religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio aceuſant. Non enim habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud Sacerdotes deferre conſueverunt. Et ideo mulieribus, prodito earum crimine communio denegatur. Virorum autem latente commiſſo non facile aliquis ex ſuſpicionibus abſtinetur. Qui utique ſubmovebitur, ſi ejus flagitium detegatur. Cum ergo par cauſa ſit, interdum, probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit.

Item [*y*] in ejuſdem Papæ Decretis Cap. XXVII. (*z*) ſcriptum eſt: de (*a*) his etiam requiſivit dilectio tua, qui interveniente repudio, alii ſe matrimonio eopulaverunt: quos in utraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui vero vel uxore vivente, quamvis diſſociatum videatur eſſe conjugium, ad aliam copulam feſtinarunt, neque poſſunt adulteri non videri in tantum, ut etiam hæ perſonæ, quibus tales conjuncti ſunt, ipſæ adulterium commiſiſſe videantur, ſecundum illud, quod legimus in Evangelio: Qui dimiſerit uxorem ſuam & duxerit aliam, mœchatur, & qui dimiſſam duxerit, mœchatur. Et ideo omnes à communione abſtinendos. De Parentibus autem & propinquis eorum nihil tale ſtatui poteſt, niſi ſi incentores illiciti conſortii fuiſſe detegantur.

In (*b*) Concilio quoque [*c*] Elibertino Cap. IX. de Fæminis, quæ adulteros maritos reliquerunt, & aliis nubunt, ſcriptum eſt: Fœmina (*d*) fidelis, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alii nubit, prohibeatur, ne ducat. Si duxerit, non prius accipiat communionem, niſi, quem reliquit, ſi ſeculo exierit, niſi forte neceſſitas infirmitatis dare compulerit.

De his, qui mœchantur.

CAP. XXII.

Item [*e*] in Coneilio Elibertino Cap. XXX. de mœchis ſcriptum eſt: Subdiaconos eos ordinari non debere, qui in adoleſcentia ſua fuerint mœchati, eo quod poſtmodum per ſurreptionem ad ulteriorem gradum forſitan promovebantur. Qui autem ſunt in tempore præterito ordinati, amoveantur.

Item (*f*) in eodem Concilio Cap. XXXI. de adoleſcentibus, qui poſt lavacrum mœchantur, ſcriptum eſt: Adoleſcentes, qui poſt fidem lavacri ſalutaris fuerint mœchati, cum duxerint uxores, acta legitima pœnitentia, placuit ad communionem eos admitti.

Item (*g*) in eodem Concilio Cap. XLVII.; de eo, qui uxorem habens, ſæpius mœchatur ſcriptum eſt: Si quis [*h*] fidelis habens uxorem, non ſemel, ſed ſæpe, fuerit mœchatus, in fine mortis

(*q*) *XVIII.* C M. & Tom. I. pag. 148.
(*r*) Regino Lib. 2. C. 99.
(*s*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*t*) Regino Lib. 2. Cap. 104. & Tom. I. pag. 224.
(*u*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*x*) Regino Lib. 2. C. 139.
(*y*) Pœnit. Rhab. C. 3.
[*z*] *XXVI.* C. M.
(*a*) Regino Lib. 2. C. 101.
(*b*) Pœnit. Rhab. C. 3.
(*c*) *Eliberitana* C. M.
(*d*) Regino Lib. 2. C. 103.
(*e*) Pœnit. Rhab. C. 4.
(*f*) Pœnit. Rhab. ibid.
[*g*] Pœnit. Rhab. ibid.
(*h*) Regino Lib. 2. C. 137.

tis eſt conveniendus. Quod ſi ſe promiſerit ceſſaturum, detur ei communio. Si reſuſcitatus, rurſus mœchatur, placuit ulterius non ludere eum de communione pacis.

De Virginibus ſacratis, ſive ſæcularibus, ſi mœchaverint.

CAP. XXIII.

Item (*i*) in Concilio eodem Cap. XIII. de Virginibus ſacratis ſcriptum eſt, ſi mœchaverint: Virgines, quæ ſe Deo dicaverint, ſic pactum perdiderunt Virginitatis, atque eidem libidini inſervierint, non intelligentes, quid amiſerint, placuit nec in fine eis dandam eſſe communionem. Quod ſi ſemel perſuaſæ, ad infirmi corporis vitia lapſæ, tempore vitæ ſuæ hujuſmodi fœminæ egerint pœnitentiam, ut abſtineant ſe à coïtu, placuit eas in finem communionem accipere debere.

Item (*k*) in eodem de Virginibus ſæcularibus ſi mœchatæ fuerint: Virgines (*l*) quæ virginitatem ſuam non cuſtodierint, ſi eoſdem, qui eas violaverint, duxerint & tenuerint maritos, eo quod ſolas nuptias violaverunt, poſt annum ſine pœnitentia reconciliari debebunt. Vel ſi alios cognoverint viros, eo quod mœchatæ ſint, placuit poſt quinquennii tempora, acta legitima pœnitentia admitti eas ad communionem.

Item [*m*] in Concilio Ancyrano Cap. IX, de his, quæ Virginitatem profeſſæ ſunt, & de his, quæ ſub ſororis habitu cum aliquibus commorantur ſcriptum eſt: Quotquot (*n*) Virginitatem promittentes, irritam faciunt ſponſionem, inter bigamos computentur. Virgines autem, quæ tanquam ſorores cum viris habitare volunt, ab eorum conſortio prohibemus.

De his, qui ſe ſacris Virginibus ſociant, & de Virginibus non velatis ſi mœchaverint.

CAP. XXIV.

In (*o*) Decretis Gelaſii Papæ Cap. XX. de his, qui ſe ſacris Virginibus ſociant ſcriptum eſt [*p*] Virginibus ſacris temere ſe quoſdam ſociare cognovimus, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera ſacrilegaque miſcere: quos protinus æquum eſt à ſacra Communione detrudi. Et niſi per publicam probatamque pœnitentiam, omnino non recipi. At his viaticum certe de ſeculo tranſeuntibus, ſi tamen pœnituerint, non negetur.

Item (*q*) in Decretis Innocentii Papæ Cap. XX. de Virginibus non velatis, ſi deviaverint, ſcriptum eſt: Hæ vero, quæ necdum ſacro velamine tectæ tamen in propoſito Virginali ſemper ſe ſimulaverunt permanſiſſe, licet velatæ non ſint, ſi forte nupſerint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia eſt: quia ſponſio earum à Domino tenebatur. Nam ſi apud homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigit, quomodo ſolvi ſine vindicta poterit. Nam ſi Apoſtolus illas, quæ à propoſito viduitatis diſceſſerunt, dixerit habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto potius Virgines, quæ prioris promiſſionis fidem frangere ſunt conatæ?

De his, quæ inter ſe fornicantur; & de his; quæ ſemen Virorum ſuorum, pro libidine, cibo vel potui miſcent.

CAP. XXV.

De (*r*) feminis, quæ inter ſe fornicantur in Ancyrano Concilio ſcriptum eſt: ſi mulier (*s*) cum muliere fornicata fuerit, annos tres pœniteat. Item: ſi mulier more fornicationis ad alteram conjunxerit, tres annos ſicut Fornicator pœniteat. Sic & illa, quæ ſemen Viri ſui, in cibo miſcens, ut inde plus ejus amorem accipiat, pœniteat. Mulier ſola, ſi cum ſe ipſa coitum habeat, tres annos pœniteat.

De

(*i*) Pœnit. Rhab. C. 4.
(*k*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*l*) Regino Lib. 2. C. 151.
(*m*) Pœnit. Rhab. ibid. Tom. I. p. 148. C. XVIII. mihi.
(*n*) Concil. Ancyr. C. 18.
(*o*) Pœnit. Rhab. C. 5.
(*p*) *& fœdera incerta commiſcent, quod communicare non poſſint, niſi forte publicam pœnitentiam geſſerint, dictum eſt.* addit C. M.
(*q*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*r*) Regino Lib. 2. C. 363.
(*s*) Ivo parte 9. C. 87.

De his, qui ſe Gentibus vel Judæis junxerunt.

CAP. XXVI.

Item de his, quæ ſe gentibus vel judæis junxerint in Concilio Arelatenſi ſcriptum eſt: Puellæ fideles, quæ gentilibus junguntur, placuit, ut aliquanto tempore à communione ſeparentur.

Item in Concilio Elibertino Cap. LXXVIII. de fidelibus conjugatis, ſi cum judæa vel gentili mœchaverint, ſcriptum: Si quis (*t*) fidelis habens uxorem cum judæa vel gentili fuerit mœchatus, à communione arceatur. Quod ſi alius eum ſeduxerit, poſt quinquennium, acta legitima pœnitentia, poteſt Dominicæ communioni ſociari.

De his, qui cum Judæis veſcuntur.

CAP. XXVII.

Item (*u*) in Concilio Elibertino de Chriſtianis, qui cum judæis veſcuntur ſcriptum eſt: Si vero quis Clericus vel fidelis cum judæis cibum ſumpſerit, placuit eum à communione abſtineri, ut debeat emundari.

Item (*x*) In Concilio Toletano Cap. XIV. ſcriptum de judæis: Suggerente Concilio id Glorioſiſſimus Dominus noſter Canonibus inſeri præcepit, ut judæis non liceat Chriſtianas habere uxores vel concubinas, neque mancipium Chriſtianum in uſus proprios comparare; ſed filios, qui ex tali conjugio nati ſunt, aſſumendos eſſe ad baptiſmum.

Nulla officia publica eos opus eſt agere, per quæ eis occaſio præbeatur pœnam Chriſtianis inferre. Si qui vero Chriſtiani ab eis judaiſmi ritu maculati ſunt, vel etiam circumciſi, non reddito pretio, ad libertatem & religionem redeant Chriſtianam.

De his, qui uxorem ſimul & concubinam habent.

CAP. XXVIII.

Item (*y*) de his, qui uxorem habent, ſi concubinam habuerint, in Concilio Toletano Cap. XVII. ſcriptum eſt: Si quis habens uxorem fidelis, ſi concubinam habeat, non communicet. Cæterum is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, à communione non repellatur. Tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ, ut ei placuerit, ſit conjunctione contentus. Aliàs vero vivens abjiciatur, donec deſinat, & ad pœnitentiam revertatur.

De Conjugatis, qui nubere non poſſunt.

CAP. XXIX.

Quod (*z*) autem interrogaſti de his, qui matrimonio conjuncti ſunt, & nubere non poſſunt, ſi ille aliam vel illa alium ducere poſſit, non cum authoritate, ſed de quorundam ſtatutis reſpondemus, in quibus ſcriptum eſt: Vir & mulier, ſi ſe conjunxerint matrimonio, & poſtea dixerit mulier de viro, quod non poſſit ei nubere, ſi poteſt probare per juſtum judicium, quod verum ſit, accipiat alium.

De his, quæ menſtruum ſanguinem aliis in cibo vel potu dant. Et de his, qui magicam artem, divinationem, & auguria obſervant.

CAP. XXX.

De his (*a*) etiam, ſuper quibus interrogaſti, id eſt, de (*b*) illa fœmina, quæ menſtruum ſanguinem ſuum miſcuit cibo vel potui, & dedit viro ſuo, ut comederet, & de illa, quæ ſemen viri ſui in potu bibit, & de ea, quæ teſtam hominis combuſſit igni, & viro ſuo dedit pro infirmitate vitanda, quali pœnitentia ſint plectendæ; ut nobis videtur, tali ſententia feriendi ſunt, ſicut magi & arioli, qui magicam artem exercuiſſe noſcuntur. Nam (*c*) de his, qui magicam artem exercent, & auguria attendunt, & divinationes obſervant, Theodori Archi-Epiſcopi gentis Anglorum conſtitutiones habemus, in quibus ſcriptum eſt: qui immolat dæmoniis in minimis, unum annum pœniteat. Mulier, ſi qua ponit filiam ſuam ſupra tectum vel in fornacem pro ſanitate febris, ſeptem annos pœniteat. Qui ardere facit grana, ubi mortuus

D d

(*t*) Regino Lib. 2. C. 141.
(*x*) Pœnit. Rhab. ibid.
(*z*) Regino Lib. 2. C. 242.
(*b*) Burchard. Lib. 19. C. 152.
(*u*) Pœnit. Rhab. C. 26.
(*y*) Pœnit. Rhab. C. 10.
(*a*) Regino Lib. 2. C. 362.
(*c*) Regino Lib. 2. C. 360. 361.

tuus eſt homo, pro ſanitate viventium & domus, quinque annos pœniteat. Si (*d*) mulier incantationes vel divinationes fecerit, unum annum vel tres quadrageſimas, vel quadraginta dies, juxta qualitatem culpæ pœniteat.

De hoc in Concilio Ancyrano Cap. XXII. dicitur: Qui auguria, auſpicia, ſive ſomnia, vel divinationes quaslibet ſecundum mores gentium obſervant, aut in domos ſuas hujuſmodi homines inducunt in exquirendis aliqua arte maleficis, aut ut domos ſuas luſtrent; hi ſi de clero ſunt, abjiciantur; ſi vero ſæculares, quinquennio pœniteant. Qui cibum immolatum comederit, & deinde confeſſus fuerit, ſacerdos conſiderare debet perſonam, in qua ætate, vel quomodo edoctus, aut qualiter contigerit. Et ita authoritas ſacerdotalis circa infirmum moderetur, & hoc in omni pœnitentia ſemper, & confeſſione omnino, in quantum Deus adjuvare dignetur, cum omni diligentia conſervetur.

De ſortilegis & auguribus.

CAP. XXXI.

Item (*e*) in Concilio Agathenſi de ſortilegis vel augurium ſervantibus ſcriptum eſt: Ne de eo fortaſſe videatur omiſſum, quod maxime fidem Catholicæ Religionis infeſtat, qua Sanctorum ſortes divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcumque Scripturarum inſpectione futura promittunt. Hoc quicunque clericus vel laicus detectus fuerit vel conſulere vel docere, ab Eccleſia habeatur extraneus.

De his, qui fornicantur irrationabiliter.

CAP. XXXII.

Item (*f*) in Concilio Ancyrano Cap. XV. ſcriptum eſt de his, qui irrationabiliter, id eſt, cum (*g*) pecoribus & maſculis fornicantur: De illis, qui irrationabiliter verſati ſunt ſive verſantur, quotquot ante vigeſimum ætatis annum tale crimen commiſerint, (*h*) XVI. annos acta pœnitentia, communionem mereantur orationum. Deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis Sacramenta contingant. Diſcutiatur autem vita eorum, quales tempore pœnitudinis extiterint, & ita miſericordiam conſequantur. Quod ſi inexplebiliter his hæſere criminibus, ad agendam pœnitentiam prolixius tempus inſumant. Quotquot autem poſt viginti annos ætatis, uxores habentes, in hoc peccato prolapſi ſunt, viginti quinque annos pœnitentiam agentes, ad orationis communionem recipiantur: In qua quinquennio durantes tunc demum oblationis Sacramenta percipiant. Quod ſi & uxores habentes, & tranſcendentes quinquageſimum ætatis annum ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam conſequantur.

Item (*i*) in eodem Concilio Cap. XVI. eos qui irrationabiliter vixerint, & lepra injuſti criminis alios polluerint, præcepit Sancta Synodus inter eos orare, qui ſpiritu periclitantur immundo.

De Euchariſtia.

CAP. XXXIII.

Quod (*k*) autem interrogatis, utrum Euchariſtia, poſtquam conſumitur, & in ſeceſſum emittitur more aliorum ciborum, iterum redeat in naturam priſtinam, quam habuerat, antequam in altari conſecraretur, ſuperflua eſt hujuſmodi quæſtio, cum ipſe Salvator dixerit in Evangelio: *Omne, quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur.* Sacramentum corporis & ſanguinis id eſt, ex rebus viſibilibus & corporalibus conficitur, ſed inviſibilem tam corporis, quam animæ efficit ſanctificationem. Quæ eſt enim ratio, ut hoc, quod ſtomacho digeritur, & in ſeceſſum emittitur, iterum in ſtatum priſtinum redeat, cum nullus hoc unquam fieri aſſeruerit. (*l*) Nam quidam nuper de ipſo Sacramento

(*d*) Reg. Lib. 2. C. 357. & Tom. I. noſtr. p. 149.
(*e*) Pœnit. Rhab. C. 23.
(*f*) Pœnit. Rhab. C. 6.
(*g*) Reg. Lib. 2. C. 255. & Tom. I. noſtr. p. 148.
(*h*) XV. annos C. Metrop.
(*i*) Pœnit. Rhab. ibid. Regino ibid. C. 256.
(*k*) Iſta ſententia contraria eſt ſententiis Clementis Papæ, & aliorum multorum Sanctorum Patrum, qui dicunt Corpus Domini non cum cæteris communibus cibis per aqualiculos in ſeceſſum mitti.
(*l*) Sæculo nono & decimo agitata fuit quæſtio, quid fieret ſpeciebus panis & vini ſumptis cum corpore & ſanguine Chriſti? utrum in ſtomacho divina virtute vel annihilentur vel auferantur alio, vel convertantur in ſanguinem & carnem noſtram, vel denique an excernerentur more aliorum ciborum. Qui hoc poſtremum aſſerebant,

mento corporis & ſanguinis Domini non rite ſentientes dixerunt hoc ipſum corpus & ſanguinem Domini, quod de Maria virgine natum eſt, & in quo ipſe Dominus paſſus eſt in cruce, & reſurrexit de ſepulchro [idem eſt, quod ſumitur de altari] cui errori, quantum potuimus, ad Egilum Abbatem ſcribentes, de corpore ipſo, quid verè credendum ſit aperuimus. Dicit enim de corpore & ſanguine ſuo Dominus in Evangelio: *Ego ſum Panis vivus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* Hanc ergo vitam non habet, qui illum panem non manducat, nec iſtum ſanguinem bibit. Nam illam temporalem vitam ſine illo homines utcunque in hoc ſæculo habere poſſunt, qui non ſunt per fidem in corpore ejus, æternam verò nunquam, quæ Sanctis promittitur. Ne autem putarent ſic in iſto cibo & potu, quem carnaliter ſumunt, & ſpiritaliter non intelligunt, in fide promitti vitam æternam, ut qui (*m*) eam ſumerent, nec anima nec corpore morerentur, huic cogitationi dignatus eſt occurrere. Nam cum dixiſſet: *Qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam*, continuo ſubjecit & dixit: *Ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die*, ut habeat interim ſecundum ſpiritum vitam æternam. In noviſſimo ergo die, quando anima incorruptum corpus ſuſcipiet, tunc anima & corpus cujuſcunque Sancti in unum ſociata habebunt vitam æternam, quia adunantur ſimul caput & membra. Et ſic totum corpus Chriſti gaudebit in perpetuum. Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Cum enim cibo & potu id appetebant homines, ut non eſuriant, neque ſitiant, hoc veraciter non præſtat, niſi iſte cibus & potus, qui eos, à quibus ſumitur immortales & incorruptibiles facit, id eſt, ſocietas ipſa Sanctorum, ubi pax erit & unitas plena atque perfecta.

De reſtitutione Ebonis Epiſcopi.

CAP. XXXIV.

(*n*) De Ebonis autem Remenſis Epiſcopi depoſitione atque reſtitutione, non neceſſe eſſe æſtimo tuæ interrogationi reſpondere. Videant illi, qui hoc egerunt, utrum juſtè an injuſtè hoc fecerint. Ego dum in Epiſcopatu Moguntienſi Eccleſiæ indignus conſtitutus ſum, (*o*) inveni eum in Hiltineshaim in Saxonia Epiſcopalem ſedem habere. Nec eum prohibui præſulis officium gerere, quia audivi ab Apoſtolica Sede in locum ſuum reſtitutum eſſe. Sicque ad finem vitæ in ſuo officio remanſit. Rogantibus autem quibuſdam fratribus, Hincmaro Epiſcopo nuper pro hoc ipſo Epiſtolam direxi, quia audivi eum illos, quos Ebo poſt reſtaurationem ſuam conſecravit, à ſacerdotali (*p*) atque clericali officio removiſſe. Poſtquam autem mihi inde reſponſum opportunum redditum fuerit, tibi intimare curabo.

EPILOGUS.

Hæc igitur tibi, Sancte Frater, juxta poſtulationem tuam ad interrogata, quantum ægritudo infirmi corporis mei ſinebat, & commoditas temporis permiſit, juxta ſanctorum canonum inſtituta, & Sanctorum Patrum ſententias reſpondere curavi. Tu autem, qui ſoſpes es, & multorum librorum copiam acquirere & legere vales, ſi quid melius & congruentius invenire poteris, meæ parvitati in Epiſtolari ſcriptura intimare non grave-

Dd 2

(quos inter Herigerus Abbas Rhabanum hic numerat) vocantur ab Erigero, Algero & Guitmundo *Stercoraniſtæ*, ſed Rhabanum nunquam de carne & ſanguine Chriſti ſed de ſolis ſpeciebus vel ſymbolis id opinatum fuiſſe oſtendit *Mabillonius in Præfatione Partis II. Sæculi IV. Benedictini.* Sana igitur Rhabani doctrina eſt.

(*m*) *eum.*

(*n*) Ebbonem Remenſem ſuo & Theodonis Villani Concilio ab Epiſcopatu remotum fuiſſe anno 835. Poſt mortem Ludovici Pii à Hlothario, non ab Apoſtolica ſede reſtitutum per annum Remenſem Eccleſiam adminiſtrâſſe: circa annum 846. Hildesheimenſem Epiſcopum beneficio Ludovici Germanici nominatum fuiſſe, ac demum circa 851. mortuum variis in locis adnotaſſe me memini.

(*o*) Scripſit ergo hunc libellum poſt 847. cujus anni VI. Kal. Julii Archi-Epiſcopus Moguntiæ ordinatus fuit.

(*p*) In Concilio Sueſſionenſi anno 853.

graveris: (*q*) ſciasque, quod quantum poſſum & ſapio, devotus tibi per omnia permanere curabo. Hoc, quod ante omnia pero, ut mei peccatoris per temetipſum, tuóſque confratres & domeſticos in ſacris orationibus memor eſſe digneris: illud deprecans, ut omnipotentis Dei clementia in hac vita in fide recta & bona ſpe atque plena dilectione me ſervare dignetur, & poſt hujus vitæ terminum remiſſis omnibus peccatis ad æternam beatitudinem ſua gratia me pervenire concedat.

Ex editione Baluzii Pariſiis 1671.

(*q*) *Hoc additamentum habet ſolus codex Metropoliticus Colonienſis N. CXVIII. non Baluzius.* Collata eſt hæc editio Baluzii cum codice MS. Metropolitanæ Eccleſiæ Colonienſis, ſed Baluzii Codex MS. plenior eſt, quam noſter Metropoliticus.

RHABANI ABBATIS FULDENSIS EPISTOLA,

AD REGIMBOLDUM EPISCOPUM MOGUNTINUM, RESPONSORIA AD QUÆSTIONES PROPOSITAS AB EODEM.

Reverentiſſimo, atque in Divino cultu Religioſiſſimo Chriſti Sacerdoti Regimboldo, Hrabanus in Domino Salutem.

Nuper ad nos quidam frater venit de monaſterio, quod dicitur *Herolvesfeld* (*a*) vicino nobis, portans in pittacio quaſdam quæſtiunculas conſcriptas, petensque ex tuo nomine, quatenus eas noſtris reſponſionibus ſolveremus. Cujus petitioni libenter aurem accommodavimus, & quantum potuimus, *ex patrum* ſententiis eas ſolvere cœpimus.

I. Primum ergo ibi quæſitum eſt, quale judicium ille ſuſtinere debeat, qui flagellando uxorem ſuam, duos filios ſuos in partu occidit, ita, ut ad baptiſmi gratiam pervenire non potuerint, tertium vero filium ita debilitavit, ut poſt partum mox baptizatus vitam finierit. Ubi liquido patet quod propter immoderatam correptionem in crimen cecidit parricidii. Quid autem de homicidio Sacri Canones ſanciant, tibi non ignotum eſt, cum in Ancyrano Concilio (*b*) ita ſcriptum eſt: Qui voluntarie homicidium fecerit, pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant, perfectionem vero circa vitæ exitum conſequantur. De homicidiis (*c*) non ſponte commiſſis prior quidem definitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit, ſecunda vero quinquennii tempus explere. Ubi etiam conſideranda eſt infirmitas perſonæ pœnitentis & modus pœnitentiæ. Qui fervide pœnitentiam de peccatis ſuis gerit, citius indulgentiam per Domini miſericordiam obtinebit.

II. Secunda quæſtio eſt de eo, quem canis furens in pede laceravit morſu, ob cujus remedium quidam ei neſcienti dederunt jecur ejuſdem canis ad manducandum, quaſi ſanus inde fieri poſſet. Ubi humanus error delicti noxam peperit in his, qui volentes ſanum mederi, vim medicinæ neſcierunt. Sunt ergo hujuſmodi ab hoc errore corrigendi, ne ultra tale facinus perpetrent, & pro facto, quod commiſerunt, aliqua diſciplina vel jejunio corripiendi, ut cæteri metum habentes tale ſcelus poſt hæc committere non præſumant.

III. Tertia quæſtio de eo fuit, qui cani feminæ irrationabiliter ſe miſcuit; & quarta de illo, qui cum vaccis ſæpius fornicatus eſt. Quid de hujuſmodi hominibus judicandum ſit, & de hujuſmodi animantibus & partu earum faciendum.

(*a*) Brun, Abbas Hersfeldenſis, obiit anno 846. qui fundamenta Eccleſiæ S. Wigberti anno 831. jecerat. Brunoni Brunwart ſucceſſit. Hic Concilio Wormatienſi anni 868. interfuit & ſubſcripſit. Sub uno ex his Abbatibus Rhabanus conſultus fuit.

(*b*) *Tomo I. Cap. XXI. pag.* 148.

(*c*) Ibidem Canone XXII.

dum? Ubi dementia humanæ mentis & miſeria patet maxima; eoque deteſtabilius eſt illud factum, quo ſcelus in eo apparet maximum, cum animal rationale contra naturam irrationabili per libidinem ſe commiſcet animanti. In lege ergo Dominus tale crimen judicio mortis puniendum eſſe decrevit, ita dicens: *Qui* (*d*) *cum jumento & pecore coierit, morte moriatur. Pecus quoque occidite. Mulier, quæ ſuccubuerit cuilibet jumento, ſimul interficiatur cum eo. Sanguis eorum ſit ſuper eos.* Sed ſi aliquis quærendum putat, quomodo ſit reum pecus, cum ſit irrationale, nec ullo modo legis capax, intelligat, inde pecora juſſa interfici, quia tali flagitio contaminata indignam replicant facti memoriam, neque humano uſui ſint digna, ubi abominatio claret maxima. Sacri autem Canones de eis, qui fornicantur irrationabiliter, id eſt, commiſcentur pecoribus, aut cum maſculis polluuntur, ita (*e*) præcipiunt "ut quotquot ante viceſimum annum tale crimen commiſerint, quindecim annis exactis in pœnitentia communionem mereantur orationum; deinde quinquennio in hac communione perdurantes, tunc demum oblationis Sacramenta contingant. Diſcutiatur autem & vita eorum, qualis tempore pœnitudinis extiterit. Et ita miſericordiam conſequantur. Quod ſi inexplebiliter hæſere criminibus, ad agendam pœnitentiam prolixius tempus inſumant. Quotquot autem peracta XX. annorum ætate, aut uxores habentes, hoc peccato prolapſi ſunt XXV. annis pœnitudinem gerentes, in communionem ſuſcipiantur orationum; in qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis Sacramenta ſuſcipiant. Quod ſi qui & uxores habentes, & tranſcendentes quinquageſimum annum ætatis ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam conſequantur.

IV. De vitulis quoque, qui à vaccis illis pollutis nati ſunt, neſcio, quid obſit, ne eorum uſus hominibus deſerviat. Sed ſi ſcrupulum eſt alicui, utrum eorum lac aut carnes comedi poſſint, & propter pollutionem matris eorum ſcandalum aliquod oriatur, ſimul cum matre occidantur, vel paganis vendantur, ne turpitudinis priſcæ memoria ſcandalum fiat. Dicit enim Apoſtolus: (*f*) *Si eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo in æternum. Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur, jam non ſecundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. Omnia munda ſunt. Sed malum eſt homini, qui per offenſionem manducat.*

V. Quod autem quinto interrogaſti de illo, qui avunculum ſuum nolens ſive volens interficit: quid pati debeat, jam ſuperius de homicidio ſatis dictum eſt juxta id, quod Sacri Canones continent. Sed manifeſtum eſt, quod parricidii crimen majori ſubjicitur vindictæ. Unde ſancti Patres ſanxerunt, quod parricidæ deponentes militiæ cingulum, omni tempore vitæ ſuæ in pœnitentia perſiſtant, ſive in monaſterio Deo ſerviant.

Hæc ergo omnia ſecundum id, quod in Scripturis Sacris, vel in Canonibus patrum expreſſum invenimus, conſcripſimus. Tu autem, ſanctiſſime, (*h*) ſecundum id, quod videas unicuique expedire, ita temperes judicium, diſcretionem in omnibus ſervans, quia diſcretio mater eſt omnium virtutum. Dedit enim tibi Dominus in omnibus intellectum, qui bene certanti, & gregem ſuum diligenter cuſtodienti æternum cum ſanctis paſtoribus in cœli regno daturus eſt præmium.

Ex veteri codice Oratorii Trecenſis edidit Stephanus Baluzius, in appendice ad Tomum II. Capitularium Regum Francorum pag. 1378. 1379.

(*d*) Levitici CXX, 15, 16.
(*e*) Conc. Ancyran. Cap. XV. Tom. I. p. 148.
(*f*) I. Corinth. VIII, 13.
(*g*) Roman. XIV, 15, 20.
(*h*) Reginboldus erat duntaxat Chorepiſcopus Moguntiæ ſub Otgario Archiep. Moguntin.

INCIPIT EPISTOLA CANONICA
RHABANI ARCHI-EPISCOPI
AD
REGINBALDUM EPISCOPUM.

Reverentiſſimo atque amantiſſimo fratri Reginbaldo Chorepiſcopo, Hrabanus exiguus ſervorum Dei ſervus in Domino ſalutem.

POſtquam Sanctitas tua noſtræ parvitati repræſentari voluit, tui deſiderium iterum videndi validè nobis ingeſſit, ita ut cogitantes gravitatem morum, honeſtatem locutionis, humilitatem habitus, hilaritatemque vultus, quam dilectio tua nobis exhibuit, præſentia tua non vellemus carere, ſi quomodo eam poſſimus continuam habere. Sed quia veræ charitatis eſt ratio, ut quod corporaliter ſecum habere non poteſt, ſpiritaliter nunquam habere ceſſet: licet corpore abſens ſis, ſpiritu tamen præſens eſſe nobiſcum conſiſtis: quod eo uſque fiet, donec per Dei gratiam eruti à corpore præſentes erimus apud Dominum. Hoc tamen adipiſci nos poſſe magis Divini eſt muneris, quam humanæ facultatis, Sed ſpe jam ſalvi facti ſumus. Qui autem in Domino ſperat, beatus eſt. De cætero quoque, quia Veneratio tua quædam Capitula mihi in cartula tunc oſtendit ſcripta, in quibus flagitabas me tibi reſpondere de his, quæ ibidem continebantur;

Relegi quantum licebat volumina Divinorum teſtamentorum atque Sanctorum Patrum ſententias, & quantum tempus permittebat, ea, quæ ad hoc reſpondendum neceſſaria erant, in unum colligebam. Hludovici Regis adventus, quod te ſcire non ambigo, nobis imminens urgebat, ut ad ejus ſuſceptionem occupati eſſemus, nec jam licuit ſecuræ lectioni inſiſtere, quando ipſe animus ſentiebat ſe in multas partes diviſum eſſe. Sed quia tui amoris fervor ineſt, tibi parcere (*a*) cogebat in mundanis ſollicitudinibus temperatio, quantum fragilitas humanæ mentis ſinebat, potiſſimum tuæ decrevimus conſentire voluntati. Quorum Capitulorum hæc fuit ſeries.

PRIMO interrogabas, quid de eo faciendum eſſet, qui hominem Chriſtianum ſollicitando furatus fuerit, & ad paganam gentem tradendo vendiderit? à quibus ultra ille venditus ſe eruere non poſſit.

Ad quod tunc reſpondi, homicidii reatum ipſum hominem ſibi contrahere mihi videri. Quod & poſtea legens Divinam Sanctionem in Deuteronomio ita probaviſſe reperi, cum homicidæ & furi hominem vendenti parem vindictæ modum impoſuiſſet. Nam ſicut ibi legitur: Animam pro anima homicidam reddere oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede. Sic & ipſum hominem, qui deprehenſus fuerit ſollicitâſſe fratrem ſuum de filiis Iſraël, & vendidiſſe accipiendo pretium, jubet interficere, & ita auferre malum de medio populi ſui. Unde mihi videtur, ſicut par ſententia in lege Divina eſt conſtituta de homicida & fure hominem vendente: ſic & canonica auctoritate pari modo plectendum eſſe, qui fratrem ſuum furando atque ſollicitando vendiderit, & illum, qui proximum ſuum hoc eſt Chriſtianum hominem injuſtè peremerit: & eo gravius, quo eum in paganas gentes tradiderit, nec de animæ ſuæ ruina ullam compaſſionem habuerit. In Concilio ergo Ancyrano ita ſcriptum eſt. "Qui voluntarie homicidium fecerit, "pœnitentiæ jugiter ſe ſubmittant, perfectionem vero circa vitæ exitum conſequantur. De homicidiis non ſponte "commiſſis, prior quidem definitio poſt "ſeptem annorum pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit: ſecunda vero "quinquennii tempus explere." Sed in omnibus judiciis temperanda eſt ſententia juxta intentionem & ſtudium pœnitentis. Si quis enim veraciter pœnitentiam egerit cum lacrimis, jejunia & orationes ſolvens & eleemoſynas largiter expendens, hujus itaque habet ſacerdos pote-

(*a*) *forte* parere.

poteſtatem mitigare judicium. Qui autem mentis eſt duræ, & negligens eſt ad agendam pœnitentiam in hoc omnino decretum eſt tempus ſervandum.

SECUNDO. De infantibus, qui mortui inveniuntur cum patre & matre, & non apparet, utrum ab eis oppreſſus ſit ipſe infans ſive ſuffocatus? an propria morte defunctus?

Non debent inde ſecuri eſſe, nec ſine pœnitentia ipſi parentes: ſed tamen in eis conſideratio debet eſſe pietatis, ubi non voluntas ſed eventus mortis cauſa fuit. Si autem eos non latet ipſos ejus eſſe interfectores; ſcire debent graviter ſe deliquiſſe, quod in Ancyrano (*b*) Concilio hoc modo probatur. "De mulieribus, " quæ fornicantur, & partus ſuos necant, " vel quæ agunt ſecum, ut de utero con- " ceptos excutiant: antiqua quidem defi- " nitio uſque ad exitum vitæ eas ab Eccle- " ſia removet. Humanius autem nunc " definimus, ut eis decem annorum tem- " pus ſecundum præfixos gradus pœniten- " tiæ largiantur: " ſed alii trium annorum pœnitentiam hujuſmodi hominis judicant eſſe debere; hoc eſt, qui infantem ſuum incaute oppreſſerit, quorum unum ex eis exigat cum pane tantum & aqua, abſtineat ſe ab omni luxuria tempore pœnitentiæ ſuæ.

TERTIO. De eo vero, qui viduam proximi ſui in conjugem duxit, illud conſiderandum eſt, quota generatione connubia ipſa inter propinquos legitime fieri poſſint? Et ſic de utroque ſexu judicium æquum agendum, quia alii tertia vel quarta generatione hoc fieri poſſe judicabant, alii quinta, alii ſexta. Sed illud præcipue conſiderandum eſt, quid lex Divina inde præcipiat. Super quo Capitulo HUMBERTO (*c*) Epiſcopo ſciſcitanti jam reſpondimus, cujus reſponſionis formulam ad te jam nunc tibi direximus. Manifeſtum eſt enim, quod Sacri Canones ei anathema dicunt, qui de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem: & ideo tibi ſumma cautela eſt habenda: ne forte pro inceſti noxa æterna damnatio ſequatur.

QUARTO. De eo autem, quod interrogabas, ſi pater & filius, vel ſi duo fratres avunculus & neptis (*) cum una muliere fornicaverint, quid inde faciendum eſſet.

Manifeſtum eſt, quod gravi vindicta plectendum erit, quod grave facinus eſſe reperitur. Omnis enim mœcha interdicitur: ubi ſcriptum eſt, non mœchaberis: quanto magis cum cognata vel cum conjuge ſeu concubina cognati. Quid autem Dominus in lege in vindicta talium juſſerit, liber Leviticus demonſtrat, ubi ita ſcriptum eſt. "Si mœchatus fue- " rit quis cum uxore alterius, & adulte- " rium perpetraverit, cum conjuge pro- " ximi ſui, morte moriantur, & mœchus, " & adultera. Qui dormierit cum noverca ſua, & revelaverit ignominiam Patris " ſui, morte moriantur ambo: ſanguis " eorum ſit ſuper eos. Si quis dormierit " cum nuru ſua, uterque moriantur, qui " ſcelus operati ſunt: ſanguis eorum ſit " ſuper eos; Qui ſupra uxorem filiæ duxe- " rit matrem ejus, ſcelus operatus eſt, " vivus ardebit cum eis, nec permanebit " tantum nefas in medio veſtrum. Qui " acceperit ſororem ſuam, filiam patris ſui, " vel filiam matris ſuæ, & viderit turpitu- " dinem ejus, illaque conſpexerit fratris " ſui ignominiam, nefariam rem operati " ſunt, occidentur ambo in conſpectu po- " puli, eo quod turpitudinem ſuam mutuo " revelaverint & portabunt iniquitatem " ſuam. Turpitudinem materteræ & amitæ tuæ non diſcooperies: qui hoc fecerit, " ignominiam carnis ſuæ nudabit, porta- " bunt ambo iniquitatem ſuam. Qui coierit cum uxore patrui vel avunculi ſui, " & revelavit ignominiam cognationis " ſuæ, portabunt ambo peccatum ſuum: " abſque liberis morientur. Qui duxerit " uxorem fratris ſui, rem facit inlicitam: " turpitudinem fratris ſui revelavit, abſque " filiis erunt." His enim indiciis patet, quantum Domino diſpliceat omnis inceſtus & pollutio coitus inliciti, quia mortis judicio hujuſmodi ſcelus puniendum eſſe judicavit. Nec enim filium cum uxore patris, nec patrem cum uxore filii licet concumbere, quia dormire cum noverca ſeu cum nuru prohibuit. Sed neque ducere uxorem fratris convenit: quia hujuſmodi abſque filiis fieri, hoc eſt, mortis reus eſſe judicatur. Si enim Dominus in lege turpitudinem inceſtûs mortis ſententia vindicare juſſit, quomodo in Evangelio, ubi ſumma juſtitia eſt,

(*b*) Tomo I. noſtro pag. 148.
(*) *Lege*: nepos, ita Codex Metropol. MS.
(*c*) Wurceburgenſi.

eſt, inceſtuoſus pœnam peccati evadet? Maxime cum ibi pœna temporalis decernitur, his gehennæ ignis perpetuus prædicitur. Qui diſcretionem ſentiens Apoſtolus ad Hebræos ſcribens: " Irritam qui fecerit legem Moyſi, ſine ulla " miſeratione ſub duobus vel tribus teſti" bus morietur: quanto magis putatis de" teriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei " conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti " pollutum duxerit, in quo ſanctificatus " eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fece" rit." Proinde valde neceſſarium eſt, ut duram judicii ſententiam mitigare ſtudeat peccator per condignam pœnitentiam, ne forte ſcelus incorrectum ultio puniat perpetua. Unde & Joannes Baptiſta in Evangelio turbas, quæ exibant, ut baptizarentur ab eo, exhortatus eſt dicens: *Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira! facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Jam enim ſecuris ad radices arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Sacri autem Canones, quid de inceſtuoſis præcipiant, facile eſt agnoſcere. Nam in Cæſarienſe Concilio ità ſcriptum eſt: " Mulier (*b*) ſi duo" bus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque " ad mortem. Verumtamen in exitu " propter miſericordiam, ſi promiſerit, " quod facta incolumis hujus conjun" ctionis vincula diſſolvat, fructum pœ" nitentiæ conſequatur." Quod ſi defecerit vir aut mulier in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti. Unde patet, qnod æque malum eſt, hoc, quod mulier duobus fratribus nupſerit, & illud, cum vir duas ſorores duxerit. Aut pater & filius cum una muliere fornicati fuerint, aut avunculus aut nepos, ſi cum una muliere dormierint, aut aliquid hujuſmodi factum eſt, ut taliter peccantes uſque ad finem vitæ pœnitentiam agant: niſi forte propter nimium fletum & compunctionem validam, devotamque pœnitentiam aliquid humanius Sacerdos apud pœnitentem agendum eſſe decreverit. Quia, cujus Dominus cor in compunctione lacrymarum & amaritudine fletuum viſitaverit, hujus breviandi tempus pœnitentiæ poteſtatem Sacerdos habebit: ſicut ſcriptum eſt in Laodicenſi Concilio. " De " his (*c*) qui diverſis facinoribus pecca" verint, & perſeverantes in oratione " confeſſionis & pœnitentiæ converſio" nem habuere perfectam, pro qualita" te delicti, talibus poſt pœnitentiæ tem" pus impenſum, propter clementiam " & bonitatem communio concedatur.

In Ancyrano quoque Concilio de adulterio ita ſcriptum eſt. Si cujus (*d*) uxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem conſequi ſecundum priſtinos gradus.

Igitur *Theodorus* (*e*) judicavit eum, qui inceſtum fecerit, duodecim annos pœnitere debere. Quid autem cæteri Doctores inde ſentiant, in libellis eorum, quos de pœnitentia conſcripſerunt, inveniri poterit: quam alii XV. annis, alii XII, aiii X. alii VII. de hujuſmodi ſceleribus judicaverunt. Ut pœnitudinem expendamus. Sed tu priſcorum patrum veſtigia ſequens illis ſolis pœnitentiæ ſpatium temperes, qui devote & cum lacrimis pænitentiam egerint: cæteri autem definitum tempus expleant: quia in Salomone ſcriptum eſt: *Qui* (f) *abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur*; qui autem converſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Pius eſt enim Deus & miſericors, & *miſericordia* (g) *ejus à progenie in progenies ſuper timentes eum. Fecit potentiam in brachio ſuo:* diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Qui autem mentis eſt duræ in malum corruet: & (h) *qui cuſtodit mandatum cuſtodit animam ſuam.* Qui autem negligit vias ſuas, mortificabitur.

Quinto. De ſervo autem, qui fugerit Dominum ſuum: interrogabas, ſi ille in ipſa fuga mortuus fuerit aut pſalmodias. (*i*) Hoc in divinis prohibitum: ſed tamen ſcimus ab Apoſtolis fortiſſime præceptum, ut ſervi (*k*) *ſubditi ſint in omni timore Domini, non tantum bonis & mode-*

(*b*) Tomo I. noſtro pag. 150. Canon. II. Concil. Neocæſarienſis.
(*c*) Tomo noſtro pag. 162. Can. II. Laodicenus.
(*d*) Tomo I. pag. 148. Cap. XIX. Ancyrano.
(*e*) Archiep. Cantuariæ floruit A. C. 688.
(*f*) Proverb. XXVIII, 13.
(*g*) Lucæ I, 50.
(*b*) Proverb. XIX, 16.
[*i*] Hiatus hic eſt in Cod. Metropolit. MS.
(*k*) I. Petri II, 18. Epheſ. VI, 5.

modeſtis, ſed etiam diſcolis, & obedientes illis fiant in omnibus.

In Canone autem Gangrenſis (*k*) Concilii ita ſcriptum eſt: " Si quis ſervum ſub prætextu divini cultus doceat Dominum contemnere proprium, ut diſcedat ab ejus obſequio, ne ei cum benevolentia & omni honore deſerviat, anathema ſit. " Unde datur intelligi, quod ſi ille anathema meruit, qui docet ſervum proprium Dominum contemnere, & ab ejus obſequio recedere, quanto magis, qui Dominum ſuum ſpernit,& ejus ſervitio ſubdi noluerit. Sed tamen diſtantia eſt inter eum, qui propter ſuperbiam,& illum,qui propter neceſſitatem fugit, coactus crudelitate Domini ſui. Nam Agar famula Saræ fugam iniit, affligente eam Domina ſua: ſed Angelo monente, ut reverteretur, & fieret ſubjecta Dominatrici ſuæ, reverſa eſt ad Dominam ſuam. Sic & Honeſimus ſervus Philemonis effugit à Domino ſuo: ſed Paulo Apoſtolo docente credidit Chriſto & baptizatus eſt. Sic per patrocinium Apoſtoli refutatus eſt proprio Domino; Admonendus eſt ſervus quilibet fugitivus per fideles Chriſti Doctores, ubicunque fuerit inventus, ut revertatur ad Dominum ſuum, & fiat ei ſubjectus, ne forte contemnens præceptum Domini perpetuo anathemate percutiat. Attamen ſi ipſa fuga obierit, orandum eſt pro eo, ut, ſi forte aliquo crimine majori implicetur aut per invidiam devolvatur, unde fructuoſa pro eo non poſſit eſſe oratio; attamen Auguſtinus ad Laurentium ſcribens, ita inter alia ait: Cum ergo ſacrificia ſive altaris ſive quarumcunque eleemoſinarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt, pro valde malis propiciationes ſunt, pro valde malis etiam, ſi nulla ſunt adjumenta mortuorum, qualeſcunque tamen vivorum conſolationes ſunt; quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, aut, certe ut tolerabilior fiat ipſa damnatio.

De illo vero, qui presbyterum ſe eſſe finxit, cum non eſſet ordinatus & baptiſmi officium exercuit, requirendum eſt, utrum ipſe baptizans baptizatus eſſet, & utrum in nomine Sanctæ Trinitatis ſub trina merſione baptizaverit; quod ſi ita erat; non eſt iterum baptizandus, ſed per inpoſitionem manus Epiſcopalis unctione ſacri Chriſmatis id quod factum eſt, confirmandum, quia quod ſemel in Sacrmento baptiſmatis eſt confectum, non licet iterari. Quum unus eſt Dominus, una fides, unum baptiſma. Attamen ille qui præſumptioſe agit & non pro neceſſitate, aliqua Canonica diſciplina eſt coercendus. Igitur, ut beatus Ambroſius teſtatur, poſtquam omnibus locis Eccleſiæ ſunt conſtitutæ & officia ordinata, aliter compoſita res eſt, quam ceperat. Primum enim omnes baptizabant, quibuscunque diebus aut temporibus fuiſſet occaſio. Nec enim Philippus tempus quæſivit aut diem, quo Enuchum baptizaret, neque jejunium inter poſuit: neque Paulus & Silas tempus diſtulerunt, quo optionem carceris baptizarent cum omnibus ejus. Neque Petrus clericos habuit, aut diem quæſivit, quando Cornelium cum omni domo ſua baptizavit: nec ipſe, ſed juſſit fratribus, qui cum illo erant apud Cornelium in Joppe. Adhuc enim præter ſeptem Diaconos nullus fuerat ordinatus. Ut ergo creſceret plebs & multiplicaretur in omnibus, inter initia conceſſum eſt, & evangelizare & baptizare & ſcripturas in Eccleſia explanare. At ubi autem omnia loca circumplexa eſt Eccleſia, conventicula conſtituta ſunt, & rectores & cetera officia Eccleſiaſtica ordinata, ut nullus de cætero auderet, qui ordinatus non eſſet præſumere officium, quod ſciret non ſibi creditum vel conceſſum: & cœpit alio ordine & providentia gubernari Eccleſia, quia ſi omnes eadem poſſent, irrationabile eſſet, & vulgaris res & viliſſima videretur. Hinc ergo eſt, unde nunc neque Diaconi in populo prædicant, neque ceteri vel Laici baptizant. Neque quocunque die credentes unguntur, niſi ægri: ideo non per omnia conveniunt ſcripta Apoſtoli ordinationi, quæ nunc in Eccleſia eſt. Quia hæc inter ipſa primordia ſunt ſcripta, nam & Timotheum Presbyterum à ſe creatum Epiſcopum vocat. Quia primi Presbyteri Epiſcopi appellabantur, ut recedente eo, ſequens ei ſuccederet. Denique apud Egyptum Presbyteri conſignant, ſi præſens non ſit Epiſco-

E e

(*k*) Tom. I. pag. 153. Cap. III. Gangrenſ.

Epiſcopus: ſed quia ceperunt ſequen-
tes Presbyteri indigni inveniri ad prima-
tus tenendos, immutata eſt ratio proſpi-
tientis conſilio. Ut non ordo ſed meri-
tum crearet Epiſcopum multorum Sa-
cerdotum judicio conſtitutum, non in-
dignus temere uſurparet, & eſſet multis
ſcandalum. Quod autem unum ſit Chri-
ſti baptiſma, & licet à diverſis miniſtris mi-
niſtretur, non debet iterari vel mutari:
Sacrum Evangelium oſtendit, ubi verba
Johannis Baptiſtæ poſita ſunt, ita dicen-
tis: "Quia vidi Spiritum deſcendentem
" quaſi columbam de cœlo, & manſit ſu-
" per eum, & ego neſciebam eum. Sed
" qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi
" dixit: ſuper quem videris Spiritum deſ-
" cendentem & manentem ſuper eum, hic
" eſt qui baptizat in Spiritu Sancto, & ego
" vidi & teſtimonium perhibui, quia hic
" eſt Filius Dei." Quam ſententiam beatus
Auguſtinus ita exponit: Quid ergo per co-
lumbam didicit Johannes, niſi quandam
proprietatem in Chriſto talem futuram.
ut quamvis multi miniſtri baptizaturi
eſſent, ſive juſti ſive injuſti, non tribue-
retur ſanctitas baptiſmi, niſi illi, ſuper
quem deſcendit columba, de quo dictum
eſt: hic eſt qui baptizat in Spiritu San-
cto. Petrus baptizat, hic ėſt, qui bapti-
zat, Paulus baptizat, hic eſt, qui bapti-
zat, Judas baptizat, hic eſt, qui baptizat.
Nam ſi pro diverſitate meritorum bap-
tiſmum eſſet; quia diverſa ſunt merita,
diverſa eſſent baptiſmata: ſed unum eſt
baptiſma, & ſolus eſt Chriſtus, qui per
diverſos miniſtros ſuo baptiſmate bapti-
zat in remiſſionem omnium peccato-
rum. Ideo ſacri Canones præcipiunt,
ut qui ab hæreticis baptizati ſunt, non re-
baptizentur, ſed per impoſitionem manus
ſola Sancti Spiritus invocatione, quem ab
hæreticis nemo accepit, à Catholicis Sacer-
dotibus Eccleſiæ unitatem conſequantur.

De illis vero, qui in quadrage-
ſima ante Paſcha carnem manducant, vel
juramentum in Altare, vel in ſanctis re-
liquis faciunt, manifeſtum eſt, quod in-
juſte agunt, quia divinis mandatis con-
trarii exiſtunt, unde & per Eſaiam Do-
minus pravorum jejunium reprobans
oſtendit, quale jejunium elegerit, ita
dicens: "Ecce in die jejunii veſtri invenie-
" tur voluntas veſtra, & omnes debitores
" repetitis. Ecce ad lites & contentiones
" jejunatis, & percutitis pugno impie. No-
" lite jejunare ſic uſque ad hanc diem, ut
" audiatur in excelſo clamor veſter. Num-
" quid tale eſt jejunium, quod elegi per
" diem affligere hominem animam ſuam?
" Nunquid contorquere quaſi circulum
" caput ſuum & ſacco & cinere ſternere?
" numquid iſtud vocavi jejunium & diem
" acceptabilem Domino? nonne hoc eſt
" magis jejunium, quod elegi? diſſolve
" colligationes impietatis, ſolve faſciculos
" deprimentes: Dimitte eos qui confracti
" ſunt liberos, & omne onus diſrumpe,
" frange eſurienti panem tuum, & egenos
" vagoſque induc in domum tuam: cum
" videris nudum, operi eum, & carnem
" tuam ne deſpexeris. Tunc erumpet qua-
" ſi mane lumen tuum, & ſanitas tua ci-
" tius orietur, & anteibit faciem tuam
" juſtitia tua, & gloria Domini colliget te:
" tunc invocabis, & Dominus exaudiet,
" clamabis, & dicet, ecce adſum, quia mi-
" ſericors ſum Dominus Deus tuus." Hinc
& in Canone ſanctorum Patrum ſcriptum
eſt; quod non oporteat in quadrageſima
nuptias aut natalia celebrare, nec jejuni-
um ſolvere, totamque quadrageſimam
ſine veneratione tranſire, magiſque con-
veniat omnem quadrageſimam diſtricto
venerari jejunio: non eſt enim dignus,
ut, qui Eccleſiæ unitatem ſcindit & ſanc-
torum Patrum traditionem ſpernit, ſine
vindicta exeat, ſed pro hoc pœnas con-
dignas ſolvat. Sacerdotis autem judicio
temperanda eſt pœna vindictæ ſecundum
modum pœnitentis, quia ut ſupra dictum
eſt: qui veraciter pœnitet, & per lacri-
marum judicia cordis ſui contritionem
manifeſtat, leviori diſciplina tractandus
eſt, quia cor contritum & humiliatum
Deus non ſpernit, & in quocunque die
peccator perverſus pœnitentiam egerit,
& fecerit judicium & juſtitiam vita vi-
vet, & non morietur. Nec temporis lon-
ginquitas ſed animi affectus penſandus
eſt, quia ſuſcepit Deus triduanam pœ-
nitentiam Ninevitarum, & Petri nega-
tionem amariſſimis fletibus ablutam Do-
minus indulſit, cum eum tertia die re-
ſurgens inter ceteros diſcipulos angelica
vocatione ad ſuam præſentiam & recon-
ciliationem venire juſſit. Hæc tibi ſan-
cte, prout opportunitas temporis ſe con-
tulit, feſtinanter dictavi, paratus, ſi quid
deeſt in reſponſis, tempore opportuno tibi
planius explicare. Tu autem & com-
mendatum tibi gregem diligenter inſtrue,
&

& nos orationibus juva, quatenus aliquod tibi dignum ſcribamus & de tuo bono operecotidie congratulemur. Dominus omnipotens in hac vita te bonis meritis augeat, & in futuro mercede remuneret ſempiterna.

Ex Codice MS. Metropolitano Coloníenſi N. CXVIII.

RHABANI MAURI
LIBER
DE CHOREPISCOPIS,
ET DIGNITATE, ATQUE OFFICIO EORUM.
AD
DROGONEM, Episcopum Metensem.

Drogoni Summo Pontifici Rhabanus famulus Chriſti Salutem.

POſtquam per nos tranſeuntes abiſtis, cogitavi mecum de hoc, quod mihi præſentialiter retuliſtis, qualiter quidam ex (*a*) Occidentalibus Epiſcopis ſenſerint de Chorepiſcoporum ordine, & quod quidam eorum reordinarent illos, qui temporibus Anteceſſorum ſuorum ab Chorepiſcopis ordinati ſunt, Presbyteros, atque Diaconos, nec non & Eccleſias ſimiliter ab illis conſecratas, prophanantes omnem ſanctificationem priſtinam, quaſi non legitimam; quam tamen cum conſenſu, atque præcepto Epiſcoporum ſuorum ipſi Chorepiſcopi perpetraverunt. Unde & ſchiſmata in Eccleſia oriuntur, cum Rectores populi Dei in doctrina ſua ab invicem diſcrepant; alii dicentes, licere Chorepiſcopis cum conſenſu, atque præcepto Majorum ſuorum, hoc eſt, Præſulum Civitatum, ſub quibus ipſi degunt, manus baptizatis imponere, ut accipiant Spiritum Sanctum, Presbyteróſque, atque Diaconos, nec non & cæteros gradus Eccleſiæ ordinare; alii vero affirmantes, nullo modo eis hoc miniſterium competere, ſed tantum illis Epiſcopis, qui urbibus præſunt. Ex quo videlicet excitantur ſectæ, invidiæ, iræ, rixæ, æmulationes, diſſenſiones, contentiones; per quæ multi de populo videntes magiſtrorum diſſenſionem, non mediocriter ſcandalizantur. Non enim hujusmodi litigatores illam concordiam Apoſtolicam ſequuntur, de qua Philippenſes Paulus obſecrat, dicens: *Si* (b) *qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes, id ipſum ſentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes, non, quæ ſua ſunt, ſinguli conſiderantes, ſed ea, quæ aliorum ſunt.* Unde & ipſe volens juniores ſuos auditoribus commendare, & non deſpectos, ſed acceptabiles reddere, Corinthios per Epiſtolam ſuam admonet, dicens: *Rogo* (c) *ergo vos, Fratres, imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Ideo miſi ad vos Timotheum, qui & filius meus cariſſimus, & fidelis in Domino, qui vos commonefaciat vias meas, quæ ſunt in Chriſto Jeſu, ſicut ubique, & in omni Eccleſia doceo.* Et rurſum: *Si* (d) *autem*, inquit, *venerit Timotheus, videte, ut ſine timore ſit apud vos. Opus enim Domini operatur, ſicut & ego. Ne quis ergo illum ſpernat, deducite illum in pace, ut veniat ad me. Expecto enim illum cum fratribus.* Philippenſibus quoque de eodem Timotheo ita ſcripſit, dicens:

Ee 2

[*a*] Occidentalium nomine Hrabanus intelligit eos Epiſcopos, qui inter Rhenum & Alpes, Pyrenæos montes, Oceanum, & mare Mediterraneum conſtituti erant. Hanc enim Imperii partem, addita etiam Catalonia Franciam Occidentalem tum vocabant. *Baluzii Nota.*

[*b*] Philipp. II. [*c*] I. Corinth. IV. [*d*] I. Corinth. VI.

cens: *Neminem* (e) *enim habes tam unanimem, qui ſincerâ affectione pro vobis ſollicitus ſit. Omnes enim, quæ ſua ſunt, quærunt, non, quæ ſunt Jeſu Chriſti. Experimentum autem ejus cognoſcite, quoniam ſicut Patri filius, mecum ſervivit in Evangelio.* Nam & præceptum humilitatis ut daret, ab ipsâ veritate ſumpſit, quæ in Evangelio Diſcipulos de primaru contendentes inſtruxit, dicens: *Reges* (f) *gentium dominantur eorum; & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Vos autem non ſic. Sed qui major eſt in vobis, fiat ſicut junior, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator,* & ſuo exemplo eos confirmans ſequitur, dicens: *Ego autem in medio veſtri ſum, ſicut qui miniſtrat. Filius enim* (g) *hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.*

Habebant enim Apoſtoli ipſi adjutores in prædicatione Evangelii Chriſti, qui etiam ordinationes fecerunt ex præceptis eorum. Unde legitur in codice, quem Damaſus Papa de Epiſcopis Romanæ Eccleſiæ petente Hieronymo Presbytero conſcripſit; quod Linus, & Petrus ex præcepto Beati Petri ordinationes Presbyterorum fecerint; cum tamen poſt paſſionem Petri, non illi, ſed Clemens in honorem Cathedræ ſucceſſerit, ipſo eidem tradente Principe Apoſtolorum, ſicut Epiſtola ejuſdem Clementis ſcripta ex mandato Petri ad Jacobum fratrem Domini teſtatur. Hinc reor, quod uſus Chorepiſcoporum primum originem ſumpſerit, & hactenus in Eccleſia Catholica retineatur, ut ipſi Chorepiſcopi à propriis Epiſcopis ſuis ordinati, juxta præceptum eorum Diaconos, & Presbyteros, & cæteros gradus ordinent, atque reliqua officia ſacerdotalis officii peragant. Unde miror, quomodo iſti, qui hanc contentionem movent, ordinem Chorepiſcoporum tantum deſpiciant, ut pene eis nihil amplius dignitate Presbyterorum tribuant, cum hoc nec novorum, nec antiquorum, nec etiam ipſis Apoſtolorum dogmatibus, conſuetudinibúsque conveniat, ſed in ſenſu ſimul, ac dogmate diſſentiat. Claret enim hoc, quod in his non ratio, & humilitas, ſed invidia, atque ſuperbia dominentur, ita ut deſpectis cooperatoribus ſuis, ipſi ſoli potentes, ac ſanctificatione pollentes videri appetant, & hoc, quod ſancti Patres propter concordiam, & unionem ſingulis dignitatibus conſcripſerunt, ipſi magis damnationem noxiam, quam diſcretam diſpoſitionem eſſe, putent.

Præcipiunt enim ſacri Canones, qualiter unusquiſque ordo menſuram ſuam cuſtodiat, à minimo uſque ad maximum, & minor gradus majori ſemper ſubditus fiat; ita ut Diaconi abſque Epiſcopo vel Presbytero baptizare non præſumant, niſi prædictis fortaſſis officiis longius conſtitutis, neceſſitas extrema compellat, & ut gratiam Sacræ Communionis poſt Presbyteros accipiant, aut Epiſcopo, aut Presbytero porrigente; ſed nec ſedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat, nec etiam coram Presbytero ſedere audeant, ſed juſſione Presbyteri ſedeant. Similiter quoque mandant, ut Diaconis honor exhibeatur ab obſequentibus, id eſt, Subdiaconis, & omnibus Clericis. De Presbyteris vero in decretis Gelaſii Papæ, (*h*) ita ſcriptum eſt: " Nec minus etiam Presbyteros contra ſuum modum tendere prohibemus, nec Epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere, nec conficiendi Chriſmatis; non conſignationis Pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem; non præſente quolibet Antiſtite, niſi fortaſſe jubeantur vel orationis, vel actionis ſacræ ſuppetere ſibi præſumant eſſe licentiam; neque ſub ejus aſpectu, niſi jubeantur, aut ſedere præſumant; aut venerabilia tractare myſteria; nec ſibi meminerint, ullâ ratione concedi ſine ſummo Pontifice Subdiaconum, vel Acolythum jus habere faciendi; nec prorſus dubitent, ſi quicquam ad Epiſcopale miniſterium ſpecialiter pertinens ſuo motu putaverint exſequendum, continuo ſe Presbyteri dignitate, & ſacrâ communione privari.

De Chorepiſcopis autem in *Ancyrano Concilio* (*i*) ita ſcriptum eſt: " Chorepiſcopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare, ſed nec Presbyteros civitatis ſine præcepto Epiſcopi, vel literis in unaquaque Parochia. " Attende, quod non dicit, Chorepiſcopis non licere penitus Diaconos, & Presbyteros

[*e*] Philipp. II. [*f*] Lucæ XXII. [*g*] Matth. XX.
[*h*] Capite ſexto. [*i*] Tomo I. Cap. XII. Conc. Ancyr. pag. 147.

teros ordinare, ſed non aliter licere, niſi ex præcepto Epiſcopi ſui, vel literis in unaquaque Parochia.

Item in *Antiocheno* (k) *Concilio* ſic legitur: " Qui in vicis vel poſſeſſionibus " Chorepiſcopi nominantur, quamvis " manus impoſitionem Epiſcoporum " perceperint, & ut Epiſcopi conſecrati " ſint, tamen Sanctæ Synodo placuit, " ut modum proprium recognoſcant, & " gubernent ſubjectas ſibi Eccleſias, ea" rúmque moderamine, curáque contenti " ſint. Ordinent etiam Lectores, & " Subdiaconos, atque Exorciſtas. Qui" bus promotiones iſtæ ſufficiant. Nec " Presbyterum vero, nec Diaconum au" deant ordinare præter civitatis Epiſco" pum, cui ipſe cum poſſeſſione eſt ſub" jectus. "

Cum autem Chorepiſcopos manus impoſitionem Epiſcoporum percipere dicit, & quod ſicut Epiſcopi conſecrati ſint, cur cum conſenſu Epiſcoporum, quibus ſubjecti ſunt, conſecrationes ſacrorum ordinum eis facere non licet, & cum Chriſmate ſacro fideles conſignare?, Vanum eſt enim, quemquam conſecrationem Epiſcopalem habere, ſi miniſterium Epiſcopi ei non licet agere. Ad quid ergo invocatur Spiritus Sanctus ab Epiſcopo ordinatore, ut ſanctificationem perſonæ ordinandæ tribuat, ſi ipſe invocator, & ordinator poſt conſecrationem, quam rite peregit, mox reprehenderit? Nunquid Deum invidet, cujus donum poſcit, cum poſtea ipſud donum ſpreverit? Nunquid hæc calumnia, quia Domini ſanctificationem inludit, ad ipſum autorem ſanctificationis pertingit? Planum eſt ergo, quod in Spiritu Sancto per verbum Dei omnis ſanctificatio adimpletur. Et quare non pertimeſcit blaſphemare, & derogare Spiritus Sancti pœnitentiæ, cum ſcriptum: *Qui* (l) *dixerit verbum, contra filium hominis, remittetur ei. Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Unde Petrus Apoſtolus in actibus Apoſtolorum, cum Cornelium centurionem, & eos, qui ſecum erant, videret accepiſſe gratiam Spiritus Sancti, Judæos contra ſe altercantes pro eo, quod ad gentes introiret, & manducaret cum illis, tali reſponſo refutat dicens: *Si ergo* (m) *eandem gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis, qui credidimus in Dominum Jeſum Chriſtum, ego quis eram, qui poſſem prohibere Deum? His auditis tacuerunt, & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit.*

Quem ergo Deus dono Spiritus ſui honorat, non eſt rectum, ut ab hominibus dehoneſtetur; nec debet quiſquam pro calumnia deputare, quod divina diſpoſitione conſtat ordinatum eſſe. Quæ enim ſunt, à Deo ordinata ſunt. Proinde nec inferioribus Epiſcopis dignitas proprii gradus tollitur, cum Metropolitano totius Provinciæ cura delegatur. Nam ſine eo in Provincia Epiſcopum ordinare, nec generale Concilium convocare, nec quicquam aliud cæteris Epiſcopis licet in Provincia agere, niſi quantum conſtat ad ſingulorum Parochias, & Epiſcopatus pertinere. Si enim in Epiſcoporum ordine Chorepiſcopos non liceret habere, nullatenus inter trecentos decem, & octo Patres, qui in Nicæno Concilio adſuerunt, adnumerarentur, in quorum catalogo amplius, quam duodecim Chorepiſcopi inſerti ſunt; ubi nullus Presbyterorum, vel Diaconorum in numero præfinito Patrum, ſed ſolummodo Metropolitani & Epiſcopi, atque Chorepiſcopi nominatim recenſiti inveniuntur.

At quid enim Epiſcopus cujuslibet civitatis Chorepiſcopum ſibi vult, ac decernit ordinare, ſi ipſam ordinationem ſuam nullam efficaciam arbitratur habere? Dicit enim Apoſtolus: *Beatus,* (n) *qui non judicat ſemetipſum in eo, quod probat. Qui autem diſcernit, ſi manducaverit, damnatus eſt; quia non ex fide. Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Hanc quidem ſententiam non ad ciborum ſolummodo qualitatem, & differentiam diſcernendam, ſed ad omnem ambiguitatem, & duplicitatem tollendam, prolatam eſſe intelligimus; *Ut non ſimus* (o) *parvuli fluctuantes in omni vento doctrinæ, ſed ſani, & ſtabiles in fide, & firmi in Apoſtolica doctrina. Vir enim* (p) *duplex animo inconſtans eſt in omnibus viis ſuis. Et qui hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur, & circumfertur. Non ergo æſtimet homo ille, quod acci-*

[k] Tomo I. pag. 158. Cap. X. Can. ant.
[l] Matth. XII.
[m] Actor. XI.
[n] Roman. XIV.
[o] Epheſ. IV.
[p] Jacobi I.

accipiat aliquid à Domino Ait enim ipſa veritas in Evangelio: *Amen dico vobis* (q) *quicquid orantes petitis, credite, quia accepietis, & veniet vobis.* Omnia enim poſſibilia ſunt credenti. Quia fides vera recte credentem ſalvat, & *juſtus* (r) *in fide ſua vivit*, illa videlicet, quæ per dilectionem operatur.

Hoc enim Sanctorum Patrum prudentia poſteris ſuis prævidit, & ſacra Canonum auctoritas inſtituit, ut diſſenſio, & ſchiſmata in Eccleſia Dei non fierent, ſed magis unitas, & concordia pacis inibi prævaleret; & ideo cuique ordini juxta menſuram ſuam officium delegavit, ut per ſtudium humilitatis, & dilectionis pax Chriſtiana, & concordia in populo Dei perſeveraret. De quo & ipſa Veritas, diſcipulos ſuos ad imitationem ſuî provocans, ait: *Tollite* (s) *jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve eſt.* Hoc jugum per caritatem fideles ſociat, non per contentionem diſſipat; hócque onus non opprimit ſe portantem per ponderis gravitudinem, ſed magis ſublevat, ac ſuſtentat per ſolatii conlationem. Nihil ergo juvat reprehenſores hos, & vaniloquos Magiſtros, quod ad defenſionem erroris ſui illud de actibus Apoſtolorum ſumere nituntur, quod Petrus, & Joannes miſſi ſint ab Apoſtolis, de Hieroſolymis in Samariàm, ut imponerent manus illis, qui à Philippo baptizabantur, quatenus acciperent Spiritum Sanctum; quoniam aliter hoc fieri non decebat, quam ut Apoſtoli implerent, & perficerent ea, quæ à miniſtro eorum bene cœpta fuerant. Non enim Philippus hic unus de duodecim, ſed unus de ſeptem Diaconibus erat, qui ab Apoſtolis paulo ante ordinati ſunt, qui & in catalogo ſeptem Levitarum primus poſt Stephanum ante alios adnumeratus eſt. Unde poſt Stephani necem ſtatim ad Philippi actus explicandos ſcriptor hiſtoriæ videtur tranſire, ita dicens: *Facta* (t) *eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia, quæ erat Hieroſolymis; & omnes diſperſi ſunt per regiones Judææ & Samariæ, præter Apoſtolos. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper illum. Saulus vero devaſtabat Eccleſiam, per domos intrans; & trahens viros, ac mulieres, tradebat in cuſtodiam. Igitur, qui diſperſi erant, pertranſibant evangelizantes verbum Dei. Philippus autem deſcendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Chriſtum. Intendebant autem turbæ his, quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes ſigna, quæ faciebat. Multi enim eorum, qui habebant Spiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici, & claudi curati ſunt. Factum eſt autem gaudium magnum in illa civitate.* Et non multo poſt: *Cum autem*, inquit, *audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Joannem. Qui cum veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quempiam illorum ſupervenerat; ſed baptizati tantum erant in Nomine JESU. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Idem etiam Philippus baptizavit Eunuchum Candacis Reginæ Æthiopum, ſicut conſequenter narratur. Et poſt diſceſſum ejus pertranſiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæſaream. De quo Lucas alibi mentionem facit, cum tranſitum Pauli ad Hieruſalem enumeràſſet, ita dicens: *Alia* (u) *autem die profecti venimus Cæſaream; & intrantes domum Philippi Evangeliſtæ, qui erat unus de ſeptem, manſimus apud eum. Huic autem erant filiæ quatuor prophetantes.*

Unde apparet, quod iſte Philippus non fuit Epiſcopus, neque Chorepiſcopus, ſed tantum Diaconus, & Evangeliſta. Si enim Choepiſcopus eſſet, nequaquam ſcriptor hiſtoriæ hoc tacuiſſet. Necdum enim Apoſtoli ab invicem diſceſſerant, ut in ſingulis provinciis ſive civitatibus Epiſcopos, aut Chorepiſcos ordinarent; ſed in Hieroſolymis tantum manentes prædicabant verbum Dei, donec Spiritus Sancti diſpoſitione cogente ad prædicandum gentibus per orbem directi ſunt; ſicque omnis ordo Eccleſiaſticus in ſingulis locis juxta eorum diſpenſationem diſtributus, hactenus in Eccleſia Catholica ſervatur. Et ſicut una fides, unum baptiſma, una religio à Chriſtianis in toto orbe tenetur, ita unius, ejuſdemque Spiritus Sancti diſtributione pax & concordia in electis Dei ubique firmiter corroboratur, omnis-

(q) Mar. XI. (r) Roman. I. (s) Matth. XI.
(t) Actor. VIII. (u) Actor. XXI.

omniſque diſcordia procul pellitur, quoniam, juxta Apoſtolum, *quicunque Spiritu Dei aguntur, hi filii ſunt Dei; qui autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.* Unde idem Doctor gentium nos admonet, dicens: *Obſecro itaque* (y) *vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia ſupportantes invicem in caritate, ſolliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis, unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.*

Convenit autem quibusque fidelibus, & membris Corporis Chriſti, ut honore ſe invicem præveniant; alterutrum ſe ſufferant, ne contra Apoſtolum efficiantur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes, ſed magis unanimes omnes ſint in oratione, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, humiles, & nihil agant per contentionem; quia non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis. Hæc enim tantummodo nobis contendendi regula ex præcepto dominico conceditur, ut *contendamus* (z) *per anguſtam portam intrare, & arctam viam incedere, quæ ducit ad vitam, non latam, & ſpatioſam, quæ ducit ad mortem.* Si enim bonæ devotionis & manſuetudinis indicia per humilitatis, atque obedientiæ præbemus officia, veri imitatores Dei effecti, Chriſti Domini ſequemur exempla: qui, cum adhuc peccatores eſſemus, *pro impiis ſervis mortuus eſt, juſtus* (a) *pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem Spiritu*: Qui deſtruxit quidem mortem, inluminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium. Excelſus inter Angelos, humilis inter homines, miniſtrare voluit, non miniſtrari.

Unde in cœna myſtica diſcipulorum pedes lavit, & linteo, quo erat præcinctus, terſit, peccatores in convivium recepit, & cum publicanis, & peccatoribus manducavit; peccatricem mulierem ad ſe accedere permiſit, & lavare lacrymis, ac tergere capillis pedes ſuos conſenſit, nihil veritus Phariſæorum ſuperſtitioſam reprehenſionem. Propter quod injuſtis querimoniis eorum ita reſpondit, dicens: *Dimiſſa ſunt* (b) *ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Et item: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores.* & alibi: *Filius, inquit, hominis venit ſalvare, quod perierat.* Et rurſum: *Non enim venit filius hominis, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.*

At contra, ſi deſpectis cæteris fratribus noſtris, atque conſervis in ſublime volumus extolli, ac ſoli potentes, ac glorioſi cupimus ab hominibus videri, ſine dubio illius imitamur jactantiam, qui deſpectis cæteris ſanctis Angelorum turmis ad ſimilitudinem Dei non per humilitatem, ſed jactantiam voluit ſublimari, cum dixit: *Aſcendam* (d) *in cælum ſuper altitudinem nubium & ponam thronum meum ad Aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo*: Unde merito de ſublimitate angelica projectus in inferni tartarum Draco perfidus traxit ſecum tertiam partem ſiderum: ubi & nos, ſi ejus ſequimur vecordiam, propter mentis noſtræ ſuperbiam à Sanctorum ſocietate expulſi, pœnas gehennæ cum illo luemus æternas.

Quomodo autem tam prælatis, quam etiam ſubditis agendum ſit, Eccleſiæ Paſtor Petrus in Epiſtola ſua oſtendendo commonet dicens: *Seniores* (e) *ergo, qui in vobis ſunt, obſecro conſenior, & teſtes Chriſti paſſionum; qui & ejus, quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator, paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum; neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie, neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo; ut, cum apparuit Princeps Paſtorum, percipiatis immarceſcibilem gloriæ coronam. Similiter adoleſcentes, ſubditi eſtote ſenioribus. Omnes autem invicem humilitatem inſinuate, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.*

Quapropter neceſſarium mihi (*f*) videtur, ut omnes humiliemus nos ſub potenti manu Dei, quatenus ipſe nos exaltet in tempore viſitationis, & quiſquis in majore dignitate ex electione divina ſe poſitum agnoſcit, commilitones ſuos, ac comminiſtros omni honore dignos arbitretur, & ex mutuâ delectione locum eis præbeat proficiendi, ac bene operandi: quia venient dies, quando non honoris dignitates, ſed bonorum operum à nobis requirentur actiones. Filius

(*y*) Epheſ. IV.
(*z*) Matth. VII, 13.
(*a*) I. Petri III. 18.
(*b*) Lucæ VII, 47.
(*c*) Matth. IX. XVIII. Joannis III.
(*d*) Iſaiæ XIV.
(*e*) I. Petri V, 1.
(*f*) *forte* videtur.

"lius enim hominis venturus eſt in gloria "Patris ſui cum Angelis ſuis. Et tunc "reddet unicuique ſecundum opera ejus. "Omnes ſimul ſtabimus ante tribunal "Chriſti, ut referat unusquiſque propria "corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſi-"ve malum." Qui autem inferioris gradus eſt, non majora, & quæ ad ſe non pertinent per elationem appetens tentet; ſed contentus ſit officio, quod ſibi divina ordinatio voluit conferri; & ita rite credendo, & recte docendo, beneque operando, quotidie in Domino proficiat, ut miniſterii ſui bonum præmium conſequatur. Qui enim bene miniſtraverit, gradum ſibi bonum adquirit, unde ipſa veritas ait: *Qui mihi* (g) *miniſtrat, me ſequatur; & ubi ſum ego, illic & erit miniſter meus. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus, qui eſt in cœlis* Et alibi: *Volo*: inquit, *Pater, ut, ubi ſum ego, ibi ſit & miniſter meus.*

Grandis honor eſt, Chriſti miniſtrum eſſe. Unde & grande præmium bene miniſtrantem ſequitur, ita ut cum Chriſto, & ſanctis Angelis ejus in cœleſti beatitudine ſine fine lætetur. Atque ideo non convenit ſervis Chriſti contendere de ſublimitate honoris, ſed magis certare de utilitate ſanæ prædicationis, & aſſiduitate bonæ operationis; ut populus Chriſti audiat ex ore eorum verbum rectæ fidei, & videat in actibus eorum bonum exemplum per humilitatis indicium; quia juxta veritatis ſententiam, *omnis*, (h) *qui ſe exaltaverit, humiliabitur, & qui ſe humiliaverit, exaltabitur.*

Qui enim gradum honoris in Eccleſiâ Chriſti acceperunt, quomodo vivere, & quid agere debeant, audiant ipſum Dominum oſtendentem, atque præcipientem: *Sint*, inquit, *lumbi* (i) *veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus; & vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando revertatur à nuptiis, ut cum venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.* Et quale eos præmium taliter facientes in futuro ſequatur, mox ſubjungit dicens: *Beati ſervi illi, quos, cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Et paulo poſt: *quis putas eſt*, inquit, *fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram? Beatus ille ſervus, quem, cum venerit Dominus ſuus, invenerit ita facientem. Vere dico vobis, quia ſuper omnia, quæ poſſidet, conſtituet illum* Non enim pigris, & hebetibus doctoribus, & de primatu hujus mundi atque divitiis certantibus tale præmium promittitur, ſed bene laborantibus, & digne Deo ſervientibus. Non eſt enim æquum, ut conlatio ſacri ordinis ſervis Chriſti fiat cauſa elationis, & terrenæ voluptatis; quia nec in ipſius magiſtri, nec in diſcipulorum ejus dictis ſive exemplis aliquid hujuſmodi reperiunt.

Quomodo autem de Chriſti moribus nos inſtruat Paulus Apoſtolus, audiamus: *Hoc enim* (k) *ſentite in vobis & quod in Chriſto Jeſu: qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æquale in Deo; ſed ſemetipſum exanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo. Humiliavit ſemetipſum, factus obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Hic ergo diſcipulis ſuis præcepit dicens: *Nolite ſolliciti* (l) *eſſe dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis. Quærite autem primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Qui non* (m) *renuntiaverit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Qui enim* (n) *voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Quid enim prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* & cetera.

Hinc & Petrus exhortans fideles in Epiſtola ſua ait: *Succincti* (o) *lumbos mentis veſtræ, ſobrii, perfecte ſperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam in revelatione Jeſu Chriſti, quaſi filii obedientiæ, non configurati*

(g) Joannis XII. (h) Matth. XXIII. (i) Lucæ XII.
(k) Philipp. II. (l) Matth. VI. (m) Lucæ XIV.
(n) Matth. XVI. (o) I. Petri I.

rati prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis ; ſed ſecundum eum, qui vocavit vos, ſanctum, & ipſi ſancti in omni converſatione eſtote ; quoniam ſcriptum eſt : Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. De quo & Joannes ait : *Nolite* (p) *diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. Siquis diligit mundum ; non eſt caritas patris in eo ; quoniam omne, quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum eſt, & ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt. Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Qui autem facit voluntatem Domini, manet in æternum.*

Hinc & Paulus ait : *Non* (q) *ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ad obedienlum deſideriis ejus ; ſed neque exbibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exbibete vos Deo tanquam ex mortuis viventes, & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.* Et iterum : *Carnis*, inquit, *curam ne feceritis in deſideriis.* Et rurſum : *Non ergo amplius invicem judicemus ; ſed boc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum.*

Et item : *Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere. Unusquiſque veſtrum proximo ſuo placeat in bonum ad ædificationem.*

Si autem ſecundum hujuſmodi doctrinam conformemus nos exemplis obedientiæ, humilitatis, & manſuetudinis Cbriſti, conſiderantes ſinguli, non quod nobis, ſed quod aliis utile eſt, nec cupiditatibus iſtius mundi, atque inlecebris voluptatum operam damus, nulla erit inter nos contentio de ſublimitate honoris, & inani jactantia terrenæ poteſtatis, nec conflictus nequam de quæſtu nefando præſentis ſæculi; ſed erit firma pax, & concordia inter nos, exercebitúrque unanimiter cultus pietatis, & religio ſancta, & immaculata coram Deo & Salvatore noſtro ſine reprehenſione cuſtodietur. Et ita omnia membra corporis Chriſti erunt in pace, exſpectantes ſupernam gloriam in revelatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem, cum non videmus, diligimus, in quem nunc quoque non videntes credimus, & exultando ſperamus, quod in adventu ejus percipiamus finem fidei noſtræ, ſalutem animarum noſtrarum.

Igitur, quia ordo præteritæ narrationis veſtræ, & reſponſione parvitatis noſtræ hoc exigebat, ut contra tam ineptum conflictum Sacerdotum, atque ſcandalum plebis aliqua de Scripturis Sacris, atque orthodoxorum Patrum ſententiis exceperemus, quæ oſtenderent, ac declarando manifeſtarent, quod ſervos Chriſti non oportet litigare, ſed manſuetos eſſe ad omnes, dociles, & patientes, fecimus, quod agendum eſſe cenſuimus, & in brevi libello hæc omnia comprehendentes, Sanctitati veſtræ dirigere curavimus, petentes, ut, ſi dignum ducatis hunc relegere, ea, quæ ibi recte poſita ſint, veſtra authoritate confirmetis ; ſi qua autem reprehenſione ibi digna videantur, ignorantem veſtra prudentia inſtruatis ; quatenus labor noſter per omnia non inanis fiat, & ſtudium doctrinæ veſtræ multiplici mercede ab omnium bonorum datore remuneretur.

Sanctitatem veſtram omnipotentis Dei gratia in æternum conſervare dignetur, venerande Præſul, memorem noſtri.

Ex vetuſtiſſimo codice Bibliotbecæ Regiæ Galliarum edidit Baluzius in appendice Concordiæ Petri de Marca.

Tomo I. pag. 125. exhibuimus Concilium Ratisbonenſe anni 769. contra Chorepiſcopos, nempe interdicendos omni munere Epiſcopali: pag. 941. exhibuimus Reſcriptum Leonis III. PP. ad Legationem directam Romam à Carolo M. per Arnonem Salisburgenſem Archiepiſc. contra Chorepiſcopos. Annis 801. 802. 803. eandem materiam in variis Conventibus agitatam, & ſemper contra Chorepiſcopos, quos ſolorum Presbyterorum nomine & officio dignabantur. Hincmarus Archiepiſc. Remenſis, fretus Leonis III. & Conciliorum Germaniæ ac Galliæ decretis totis viribus Chorepiſcopos impugnat, omnémque eis Epiſcopalem functionem adimit: Hrabanus *conſuetudine*, quæ neque ſæculo hoc nono exoleverat, ſed in multis Eccleſiis Germaniæ & Galliæ durabat, tuetur ordinem Chorepiſcoporum, eorumque poteſtatem circa ordines conferendos & cætera Epiſcopalia munera. *Nota Baluzii.*

(p) I. Joann. II.

(q) Rom. VI. XIII. XIV. XV.

RHABANI MAURI
MOGUNTINENSIS ARCHI-EPISCOPI,
QUOTA GENERATIONE LICITUM SIT CONNUBIUM? EPISTOLA.

Domino vere ſancto, ac beatiſſimo Patri Humberto, (a) *gratia Dei Epiſcopo, Rhabanus viliſſimus ſervorum Dei ſervus, in Chriſto ſalutem.*

Nuper venerunt ad me literæ de tua ſanctitate directæ, quæ inter alia ex quibus mecum tua dilectio decrevit tentare, continebant de nuptiis: ut quota generatione legitimum eſſe poſſet, tibi edicerem: ubi & commemorabas te quædam capitula legiſſe Papæ Gregorii ad Auguſtinum gentis Anglorum Epiſcopum: nec non & Decreta Zachariæ (*b*) de eadem re: ſimiliter quoque, quid Iſiodorus Hiſpalenſis Epiſcopus, in Etymologiis ſuis inde ſenſerit, notum habere: & quid ego ſuper hæc omnia ſentirem, tibi à me reſcribi poſtulabas. Unde ego tunc videns quantitatem negotii, breviter reſpondi: quod tanta res, & ſpatium temporis & otium ſcribentis quæreret; nec cito me poſſe ad ea quæ rogabas, in multis occupatum condigne reſpondere: ſed multorum dicta & ſacrorum librorum volumina ante perſcrutari velle: & ſic ad reſcribendum manum mittere. Sed cum poſtmodum te ſentirem ad promiſſa exequenda avidius anhelare, præoccupavi tempus, & feſtinanter tuæ voluntati obtemperare decrevi: breviter hæc commemorans, quæ legiſſe me recordatus ſum: vel quæ ſubito dictanti in mentem venerant. Igitur de nuptiis quid licitum ſit vel illicitum, Dominus per legem & Evangelium innotuit, qui bono conjugali uti conceſſit: atque omnem incæſtum & fornicationem omnino prohibuit. Quomodo autem conſanguinitas honoranda ſit, liber Leviticus (*c*) oſtendit: Locucus eſt Dominus ad Moyſen dicens: *Loquere Filiis Iſrael, & dices ad eos: Ego Dominus Deus veſter: juxta conſuetudinem terræ Aegypti, in qua habitaſtis, non facietis: & juxta morem regionis Chananææ, ad quam ego introducturus ſum vos, non agetis: nec in legitimis eorum ambuletis: facietiſque judicia mea & præcepta ſervabitis & ambuletis in eis. Ego Dominus Deus veſter, cuſtodite leges meas atque judicia, quæ homo faciens, vivet in eis. Ego Donimus. Omnis homo ad proximum ſanguinis ſui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus, ego Dominus. Turpitudinem Patris tui, & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies. Mater tua eſt: non revelabis turpitudinem ejus. Turpitudinem uxoris patris tui non diſcooperies, turpitudo enim patris tui eſt. Turpitudinem ſororis tuæ ex patre ſive ex matre, quæ domi vel foris genita eſt, non revelabis: quia turpitudo tua eſt. Turpitudinem filiæ filii tui, vel neptis ex filia non revelabis, quia turpitudo tua eſt. Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & eſt ſoror tua, non revelabis. Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies: quia caro eſt patris tui. Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis: eo quod caro ſit matris tuæ: Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur. Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui eſt: nec diſcooperies ignominiam ejus. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudo fratris tui eſt. Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis: filiam filii ejus, & filiam filiæ illius non ſumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius ſunt, & talis coitus incæſtus eſt. Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies: nec revelabis turpitudinem ejus.* Cum enim Dominus

minus

(*a*) Epiſcopo Wurceburgenſi; cui & ſuos commentarios in libros *Judicum* & *Ruth* nuncupaverat Rhabanus: his autem præfixa legitur Epiſtola Humberti ad Rhabanum Maurum illuſtrem virum & præſtantiſſimum Patrem.

(*b*) Decreta Zachariæ Papæ de variorum conjugiis illicitis, lege *Tomo I. noſtro* pag. 76. 77. 78. 79. &c.

(*c*) Capite XVIII.

minus populum ſuum de contaminationibus gentium voluiſſet ſeparare, primum generali vocabulo ad proximitatem ſanguinis prohibuit quenquam accedere, ne revelaret turpitudinem ejus. Deinde ipſam generalitatem ferme in duodecim ſpecies ſubdiviſit: quæ tamen ultra tertiam vel quartam generationem non procedunt: ac ideo reor Dominum GREGORIUM Papam AUGUSTINO interroganti, tertiâ vel quartâ generatione jam licite connubia jungi, reſpondiſſe. Similiter & in Theodori Archiepiſcopi gentis Anglorum capitulis, quæ de neceſſariis rebus conſcripſit, invenimus, quod in tertia propinquitate carnis ſecundum Græcos liceat nubere: in quinta vero ſecundum Romanos. Qui tamen conjugia in tertia propinquitate facta non ſolverent, ſi antea ab inſcientibus compacta fuiſſent: æqualiterque conjungerentur in matrimonia eis, qui ſibi conſanguinei ſunt, & uxoris ſuæ conſanguineis poſt mortem uxoris. Hunc autem THEODORUM Tarſo Ciliciæ natum, (*c*) VITELLIANUS Papa, Romæ Epiſcopum ordinans, Britanniam miſit: unde etiam Orientalium Eccleſiarum conſuetudinibus pleniter inſtitutus fuerat: nec eum aliqua latere potuerunt, quæ in obſervationibus legitimis Græci vel Romani eo tempore habuerunt: maxime cum in utraque lingua perfecte inſtructus eſſet. Quod autem proximis temporibus Romanorum Pontificum ſcripta contineant, uſque ad ſextam vel ſeptimam generationem conjugii uſum differendum, magis ex conſuetudine humana, quam ex lege divina hoc eos præcepiſſe credendum eſt. Quod ita ſentiens beatus BONIFACIUS Martyr, noſterque Patronus, de eadem re Epiſcopos gentis ſuæ credidit conſulendos, ut ipſi, quid in ſanctorum Patrum ſententiis inde explanatum invenirent, ſibi reſcriberent. Nam quod ISIDORUS in ETYMOLOGIIS ſuis, uſque ad ſextam generationem conſanguinitatis abſtinendum, & ſic legitime connubio conjungendum aſſeruit, inde reor eum feciſſe, quod genealogiæ ſeriem retexens, quouſque ordinem numerando perduxit, eo cognationem ſanguinis ſervandam æſtimavit: ſicque ad noſervationem generis & amicitiæ ejus confirmandam, redire ad connubium ſancivit, quando jam cognationis ordo numerari deſivit. Cæterum ante omnia conſiderandum eſt, ut ſic cenſura diſciplina temperetur, ne per immoderationem correptionis, peccati cumulus augeatur. Scimus enim, quod, qui in lege cognationis jus obſervare conſtituit, ipſe in Evangelio fœdus conjugii non diſſolvendum præcepit, ita ſane, *ut ſi quis* (d) *dimitteret uxorem excepta cauſa fornicationis, faceret eam mœchari, & qui dimiſſam duceret, mœcharetur.* Sic & Apoſtolus eandem rationem ſequens in Epiſtola ſua, juſſit *mulierem* (e) *à viro non diſcedere: quod ſi diſcederet, manere innuptam aut viro ſuo conciliari.* Si enim ubicunque aliquid proximitatis vel conſanguinitatis licet longinquæ, inter conjugatos inveniri poteſt, ſtatim matrimonium diſſolvitur, ne (reor) quod adulterium & fornicationis ſcelus multiplicetur, qui cum conjugato adoleſcenti vel juveni ſocietas comparis ſuæ denegatur: nec aliquid ei ſolatii impenditur, unde continentiam ſervare poſſit, libidine inflammatus, per Diaboli inſtigationem, multiplici fornicatione forſan polluitur: ac ſic in præcipitium mortis æternæ anima demergitur: Unde Apoſtolus hujuſcemodi vitium amputare volens, ſcripſit dicens: *Bonum* (f) *eſt mulierem non tangere: propter fornicationem autem, unusquiſque uxorem ſuam habeat. Uxori vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor viro*: & paulo poſt: *Nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam.* His ergo omnibus conſideratis, bonum mihi videtur, ut legis divinæ conſtitutio inviolata ſervetur: & ſcandalum quantum ad homines pertinet, pro facultate virium declinetur: ubi autem ſine majori detrimento ſcandalum toleretur: quoniam maximum propter ..... incaute jam efficiatur.

Igitur, quia à mea parvitate voluiſti, quid ſentirem de hac re, tibi reſcribi, propter infirmitatem inſtantis temporis, reor hoc, quod Theodorus Archiepiſcopus inter Gregorium & Iſidorum medius incedens, in ſuis capitulis diffinivit, magis ſequendum: ut poſt quin-

(*c*) *Lege:* Vitalianus. (*d*) Matth. V. (*e*) I. Cor. VII. (*f*) Loc. c.

quintam generationem jam licitum connubium fiat: quia lex divina hoc non contradicit: nec etiam ſanctorum Patrum dicta hoc prohibent. Si autem & in quinta ab inſciis copula fuerit peracta, melius mihi videtur, ut cum pœnitentiæ humiliatione, ſi ſe exoratus continere non vult, Deo ſatisfaciat: & tamen ei prædicetur, quoniam bonum ſit, ut ab hujuſcemodi copula ſemetipſum abſtineat: ſi forte det illi Deus pœnitentiam, & reſipiſcat à diaboli laqueis, gratamque continentiæ ſuæ ſpontanea voluntate oblationem, poſtmodum offerat Deo: & ſic ni fallor, cautela erit in judicio: atque juſtitia ſervatur in facto.

EPISTOLÆ FINIS.

Ex codice Rhabani impreſſo Coloniæ 1532. *typo Joannis Prael.*

TRACTATUS RHABANI MAURI MOGUNTINENSIS ARCHI-EPISCOPI,

De Conſanguineorum nuptiis, & de Magorum præſtigiis, falſisque divinationibus.

Magnorum Virorum & clariſſimorum Doctorum mos ſemper fuit, ad ea, de quibus interrogati fuerant, competenter reſponſum quærere, & adnitentes auctoritati Sanctarum Scripturarum Sanctorumque Patrum ſententiis, ea quæ ab eis poſtulata fuerant, breviter dilucidéque referere. (*a*) Sed cum hæc ipſe indoctus, & non tam ſermone, quam etiam ſcientia imperitus, pro modulo meo imitari ſolebam: & his, qui me de aliquibus quæſtionibus pulſabant, per Scripturas Sacras & ſententias Sanctorum Patrum reſpondere curabam: nunc ita apud te, chariſſime virorum & ſolertiſſime cuſtos gregis Dei Bonoſe (*b*) mihi evenit: quoniam in his, in quibus aliquo modo ſatis egi, tibi nullo modo ſatisfacere potui, ſed ſemper juxta conſuetudinem tuam aſtutius inquirebas, & diligentius inveſtigabas, quomodo ea, quæ prolata ſunt, inviolata conſtare poſſent? Unde modo difficilem exitum in quæſtionibus à te mihi propoſitis invenire potui: eo quod teſtimonia de vetere lege adſumpta, in Epiſtola reſcripta ad Humbertum Epiſcopum, quota generatione liceret cognatis connubia jungere, redarguebas: quaſi non convenientia huic tempori, hoc eſt, religioni Chriſtianæ, ſed quia in novo teſtamento de hoc plane ſcriptum non inveni, neceſſarium æſtimavi, quod Sancti Patres de ipſis ſententiis legis Dei ſenſerint, de opuſculis eorum, tibi exempla proferre: ut qui mihi propter utilitatem meæ perſonæ difficulter credis, ſaltem illis, qui magnæ auctoritatis ſunt; coactus credas. Proponebas enim mihi duas quæſtiones: *Unam* de Conſanguineis, quota generatione cis liceret ſe invicem nuptiis copulare? *Alteram*, quid de his ſentiendum eſſet, qui magicis præſtigiis ſive incantationibus dæmoniacis, dicuntur homines fallere: & à ſtatu ſuo priſtino evertere poſſe?

Unde *Primum* de præfatis nuptiis, deinde de magicæ artis argumentis, ſcribendum tibi eſſe arbitramur. Sed prius notandum eſt, quod ubi veteris legis præcepta neceſſaria ſunt in teſtimonium adſumenda, non ſunt deſpicienda: quia unus atque idem auctor veteris & novi teſtamenti eſt, Deus. Idcirco ipſe mediator Dei & hominum, de lege & Prophetis exempla ſumens, confirmabat & commendabat doctrinam Evangelicam auditoribus ſuis, ſicut ſcriptum eſt de eo in Evangelio, quod ipſe in Synagoga ſur-

(*a*) *forte:* referare vel referre.
(*b*) Bonoſus vel Hatto, Abbas Fuldenſis, legerat priorem Rhabani Epiſtolam, Humberto inſcriptam, variaque in ea reprehendebat, puta, quod Rhabanus ex veteris teſtamenti libris probâſſet matrimoniorum inter Chriſtianos impedimenta.

ſurrexerit (b) *legere : & datus ſit illi liber Eſaiæ Prophetæ. Qui cum aperuiſſet librum, invenit locum, ubi ſcriptum erat : Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me : evangelizare pauperibus miſit me. Sanare contritos corde : prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum : dimittere confractos in remiſſionem : Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. Et cum plicuiſſet librum, reddidit Miniſtro & ſedit, & omnium in Synagoga oculi erant intendentes in eum. Cœpit autem dicere ad illos, quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris : & omnes teſtimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius :* & poſt reſurrectionem legitur, quod duobus diſcipulis ſecum in via ambulantibus & dubitantibus, dixerit : *O ſtulti* (c) *& tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam! & incipiens à Moyſe & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis, quæ de ipſo erant*, & in aliis pluribus locis idem feciſſe invenitur, nec immerito. Nam in monte, ubi coram tribus diſcipulis transfiguratus eſt, *Apparuerunt* (d) *Moyſes & Helias cum eo loquentes, & dicebant exceſſum, quem completurus erat in Hieruſalem.* Ut intelligeretur eum teſtimonium habere velle, à lege & Prophetis. Unde & Apoſtolus, gratiam novi teſtamenti teſtificatam aſſerit à lege & Prophetis : *Quia* (e) *lex ſpiritalis eſt & ſancta, & mandatum ſanctum & juſtum & bonum.* Ex quo notandum eſt, quod ipſa lex in aliquibus locis ſecundum hiſtoriam tantum, in aliquibus vero ſecundum allegoriam, in aliquibus autem ſecundum hiſtoriam ſimul & allegoriam, intelligenda eſt. Quia ut Beatus Ambroſius ſcripſit, triplex quidem lex eſt. Ita ut prima pars de Sacramento Divinitatis, ſit Dei : ſecunda autem, quæ congruit legi naturali, quæ interdicit peccatum : tertia vero, lex eſt factorum, id eſt, ſabbati hiſtorica obſervatio, neomeniæ & circumciſio : quæ ſpiritaliter, non carnaliter, temporibus gratiæ ſervanda ſunt. Similiter autem eſt lex naturalis, quæ concordat in multis legi Moyſi, tres habet partes. Cujus prima hæc eſt, ut agnitus honoretur creator : nec ejus claritas & majeſtas, alicui de creaturis deputetur. Secunda autem pars eſt moralis, hoc eſt, ut bene vivatur modeſtia gubernante. Congruit enim homini habenti notitiam creatoris, vitam ſuam lege frænare, ne fruſtretur agnitio. Tertia vero pars eſt docibilis : ut notitia Dei creatoris, & exemplum mox cæteris tradatur : ut diſcant quemadmodum (*) creatorem meritum collocetur : hæc eſt enim vera & Chriſtiana prudentia : & omni Catholico ad diſcendum, atque ad ſervandum neceſſaria, quia per hanc in hoc ſæculo vita honeſta ducitur, & in futuro ad præmia æterna pervenitur. Igitur, ubi de Sacramento Divinitatis ſermo fit, vel de vitandis vitiis ac virtutibus aſſequendis præcepta dantur, bona eſt hiſtorica & moralis intelligentia. Ubi autem umbra futurorum exprimitur, ut de lege factorum diximus, ſpiritalis omnino intellectus ibi quærendus eſt. Cæterum ubi hiſtoria narrat tranſitum filiorum Iſraël de Ægypto per mare rubrum, & in deſerto conſtructionem tabernaculi, & ſigna miraculorum, quæ in priori populo Domini juſſu facta ſunt, præliaque Iſraelitarum cum Chananæis & cæteris gentibus, hæc quidem hiſtorialiter ita facta eſſe credenda ſunt, & tamen in myſteriis veneranda. Unde Paulus Apoſtolus facta priorum myſtice intelligens, ad Corinthios ſcripſit, dicens : *Nolo* (f) *enim vos ignorare fratres, quoniam Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum ſpiritalem biberunt. Bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra. Petra autem erat Chriſtus.* Similiter autem & ad Galatas ſcribens : *Duos filios Abrahæ, unum de ancilla natum, & alterum de libera*, duobus populis per ſimilitudinem comparavit dicens : ſcriptum eſt quoniam (g) *Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera. Sed qui de ancilla, ſecundum carnem natus eſt. Qui autem de libera, per repromiſſionem : quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta : unum quidem à monte Sina in ſervitutem generans, quæ eſt Agar. Sina enim mons eſt in Arabia, qui conjunctus eſt ei, quæ nunc eſt Hieruſalem, & ſervit cum filiis ſuis. Illa autem, quæ ſurſum*

(*b*) Lucæ IV, 16, 17. (*c*) Luc. XXIV, 25. (*d*) Lucæ IX, 30.
(*e*) Roman. VII, 14. (*) *fors* apud. (*f*) I. Cor. X, 1. (*g*) Gal. IV, 22.

ſum eſt Hieruſalem, libera eſt: quæ eſt mater noſtra. Scriptum eſt enim: Lætare (h) *ſterilis, quæ non paris, erumpe & clama, quæ non parturis, quia multi filii deſertæ, magis quam ejus, quæ habet virum. &c.* Si ergo ipſa veritas & diſcipuli ejus, ex teſtimoniis legis doctrinam ſuam probaverunt, & auditoribus ſuis commendaverunt, quis eſt, qui ipſam legis aſſertionem audeat reprehendere, quando eam viderit Evangelicæ doctrinæ concordare? Cum enim ſalubria præcepta in lege de charitate, de caſtitate, de continentia, & de miſericordia, cæterisque virtutibus auctoritate Divina proferuntur, omni cum honore ſuſcipienda, & cum magna diligentia ſervanda ſunt: quia in hoc ſe quiſque probat ipſius veritatis devotum eſſe diſcipulum & mandatorum Dei cuſtodem diligentiſſimum, ſi conſentiat legi Dei, & credit illis, quæ in ea ſcripta ſunt. Hinc quoque ipſe ad incredulos Judæos, & contra ſe altercantes, ait: *Si enim* (i) *crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi. De me enim ille ſcripſit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo meis verbis credetis?* Hinc & alibi in Evangelio legitur. Abraham diviti de inferno ad ſe clamanti & poſtulanti, ut Lazarum tranſmitteret in domum Patris ſui, quatenus teſtaretur illis, ne & ipſi venirent in locum ipſum tormentorum, reſpondiſſe. *Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos.* At ille dixit: *Non Pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pænitentiam agent. Ait autem illi: Si Moyſen & Prophetas non audiunt, neque, ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.* Ac ſi patenter diceret: Si legi & Prophetis, juſtitiam & veritatem docentibus non adquieſcunt, nec Chriſto, qui ex mortuis reſurrexit, & evangelicam doctrinam adnuntiat, rite obediunt.

Denique de conſanguinitate Dominus ipſe, qui legem dedit, & poſtmodum Evangelii benedictionem addidit, ut electi ſui ambularent de virtute in virtutem, in Levitico ad Moyſen locutus eſt, dicens: *Loquere* (l) *filiis Iſrael & dices ad eos: Ego Dominus Deus veſter: juxta conſuetudinem terræ Aegypti in qua habitaſtis, non facietis & juxta morem regionis Chanaan, ad quam ego introducturus ſum vos, non agetis. Neque in legitimis eorum ambulabitis. Facietis judicia mea & præcepta mea ſervabitis, & in eis ambulabitis: ego Dominus Deus veſter. Cuſtodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus: ego Dominus: Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies: mater tua eſt: non revelabis turpitudinem ejus. Turpitudinem uxoris patris tui non diſcooperies: turpitudo enim patris tui eſt. Turpitudinem ſororis tuæ ex patre ſive ex matre quæ domi vel foris genita eſt: non revelabis: Turpitudinem filiæ filii tui vel nepotis ex filia non revelabis, quia turpitudo tua eſt. Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & eſt ſoror tua, non revelabis. Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies, quia caro eſt patris tui. Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro ſit matris tuæ. Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur. Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui eſt, nec diſcooperies ignominiam ejus. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis. Quia turpitudo fratris tui eſt. Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis: filiam filii ejus, & filiam filiæ ejus non ſumes, ut reveles ignominiam ejus, quia caro illius ſunt: & talis coitus inceſtus eſt. Sororem uxoris tuæ in pellicatum illis non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus, adhuc illa vivente.* Cujus Capituli expoſitionem, ex dictis Beati Patris Auguſtini hic interſerendam eſſe cenſuimus: ut lector ſobrius, ejus ſenſui non diffidat credere atque conſentire, quem videt nullo modo à veritatis tramite deviare. Turpitudinem, inquit, Patris tui, & turpitudinem matris tuæ non revelabis. Turpitudo enim eorum eſt. Prohibet cum matre concumbere. Ibi enim eſt turpitudo patris & matris. Nam propterea prohibet & novercæ, ubi dicit: Turpitudinem uxoris patris tui non revelabis: turpitudo enim patris tui eſt. Ubi expoſuit, quomodo in matre utriuſque ſit turpitudo, id eſt, patris & matris: in noverca autem, tamen patris. Turpitudinem ſororis tuæ ex patre tuo, aut ex matre tua, quæ domi vel foris nara eſt, non revelabis. Turpitudo enim earum eſt. Quæ domi nata eſt, intelligitur ex matre: ſi forte de priori viro eam mater ſuſceperat, & cum illa in domum venerat, quando patri

(h) Eſa. LIV, 2.
(i) Joh. V.
(k) Luc. XVI, 19.
(l) Lev. XVIII, 2.

tri ejſis nupſerit: quoniam monet Scriptura, ne revelet turpitudinem ſororis ſuæ, hic videtur non prohibuiſſe, & quaſi prætermiſiſſe concubitum cum ſorore de utroque parente nata: non enim dicit turpitudinem non revelabis ſororis tuæ ex patre & ex matre: ſed ex patre aut ex matre. Verum, quis non videat etiam illud eſſe prohibitum multo maxime? Si enim non licet ſororis turpitudinem revelare ex quolibet parente natæ, quanto magis ex utroque! Quid eſt autem, quod interpoſita prohibitione concubitus etiam cum ſuis nepotibus ſive de filio, ſive de filia, ſequitur & dicit. *Turpitudinem filiæ uxoris patris tui non revelabis?* Si enim hucuſque dixiſſet, intelligeremus etiam cum filia novercæ prohibitum fuiſſe concubitum, quam ex priore viro noverca peperiſſet, nec hujus, qui prohibetur, ſoror eſſet vel ex patre, vel ex matre. Cum vero addidit, quæ ex eodem patre ſoror tua eſt, non revelabis turpitudinem ejus, manifeſtat de ſorore factam eſſe iſtam prohibitionem, cum fuerit ex patre & ex noverca, de qua jam ſuperius dixerat: an ideo iterum hoc apertius voluit prohibere, quia ſuperius ſubobſcurum fuit. Sæpe enim hoc facit Scriptura: *Turpitudinem fratris patris tui non revelabis, & ad uxorem ejus non introibis.* Expoſuit, quid dixerit, Turpitudinem fratris patris tui, id eſt, patrui tui non revelabis, hoc eſt enim, ad uxorem ejus non introibis. In uxore quippe patrui tui, voluit intelligi turpitudinem patris tui. Sicut in uxore patris, turpitudinem patris. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, turpitudo enim fratris tui eſt. Quæritur utrum hoc vivo fratre an mortuo, ſit prohibitum? & non parva quæſtio eſt. Si enim dixerimus de vivi fratris uxore locutam ſcripturam uno generali præcepto, quo prohibetur homo ad uxorem accedere alienam, etiam hoc utique continetur. Quid eſt ergo, quod tam diligenter has perſonas quas appellat domeſticas, propriis prohibitionibus diſtinguit à cæteris? Non enim & quod prohibet de uxore patris, hoc eſt, de noverca vivo patre accipiendum eſſet, & non potius mortuo. Nam vivo patre, quis non videat multo maxime prohibitum, ſi cujuslibet hominis uxor aliena, prohibita eſt maculari adulterio? De his perſonis ergo videtur loqui, quæ poſſent non habentes viros in matrimonium convenire, niſi lege prohiberentur, ſicut fertur eſſe conſuetudo Perſarum. Sed turſus, ſi fratre mortuo intellexerimus prohibitum eſſe ducere fratris uxorem, occurrit illud, quod excitandi ſeminis cauſa, ſi ille ſine filiis defunctus eſſet, jubet Scriptura eſſe faciendum: ac per hoc collata iſta prohibitione cum illa juſſione, ne invicem adverſentur, intelligenda eſt exceptio, id eſt, non licere cuique defuncti fratris ducere uxorem, ſi defunctus poſteros dereliquit, aut etiam illud eſſe prohibitum, ne licet ducere fratris uxorem, etiam, quæ à fratre vivo per repudium receſſiſſet: tunc enim ſicut Dominus dixit: *Ad duritiam* (m) *Judæorum Moyſes permiſerat dari libellum repudii:* Et per hanc dimiſſionem potuit putari, quod licite quiſquam ſibi uxorem copularet fratris, ubi adulterium non timeret, quoniam repudio diſceſſiſſet. Turpitudinem mulieris & filiæ ejus non revelabis, id eſt, ne putet quiſquam licere ſibi ducere filiam uxoris ſuæ. Simul etiam mulieris & filiæ ejus, non licet revelare turpitudinem ejus, id, ambabus miſceri, & matri & filiæ. *Filiam filii ejus & filiam filiæ ejus non accipies:* etiam neptem uxoris de filio vel de filia duci prohibuit uxorem. Super uxorem ſororem ejus non accipies in zelum. Hic non prohibuit ſuperducere, quod licebat antiquis propter abundantiam propagationis. Sed ſororem ſorori noluit ſuperduci, quod videtur feciſſe Jacob, ſive quia nondum fuerat lege prohibitum, ſive quia ſuppoſita alterius fraude, deceptus eſt. At illa magis de placito veniebat, quam poſterius accepit: ſed injuſtum erat priorem dimitti, ne faceret eam mœchari. Hoc autem quod ait, in zelum: Utrum ideo poſitum eſt, ne ſit zelus inter ſorores, quod inter illas, quæ ſorores non eſſent, contemnendum fuit? an ideo potius, ne propter hoc fiat, id eſt, ne hoc animo fiat, ut in zelum ſororis, ſoror ſuperducatur. Qualiter autem in cognatis jus matrimonii ſervandum ſit, memoratus Doctor oſtendit, dicens: Quod autem poſtea legitur, *Quicunque dormierit cum cognata, turpitudinem cognationis ſuæ revelabit: ſine filiis morientur;* Quæritur, quo-

(m) Marci X, 5.

quouſque ſit intelligenda iſta cognatio, cum ex longo gradu licet utique accipere uxorem, ſemperque licuerit. Sed intelligendum eſt ex his gradibus, quos prohibuit non licere & ſecundum ipſos dictum. Quicunque dormierit cum cognata ſua. Ubi & aliqua non commemorata intelligenda dimiſit; Sicut ſororem de utroque parente, ſicut uxorem fratris matris, id eſt, avunculi. Nam de uxore patrui primum prohibuit, quamvis hæc non cognatio, ſed affinitas perhibetur. Sed quid eſt, ſine (*n*) filiis morientur, cum filii ex hujuſmodi conjunctionibus & ante nati ſunt & hodie naſcuntur? An hoc intelligendum eſt, lege Dei conſtitutum, ut quicunque ex eis nati fuerint, non deputentur filii? Id eſt, nullo parentibus jure ſuccedant. Quod autem quidam reprehendunt reſcripta beati Gregorii ad interrogationem Auguſtini Epiſcopi gentis Anglorum, qui ab eo ſciſcitatus eſt, *uſque ad quotam generationem fideles debeant cum propinquis ſibi conjugio copulari*, & novercis & cognatis ſi liceat copulari conjugio? non caute faciunt, quia, qui irreprehenſibilis eſt in cæteris dogmatibus ſuis, in hac etiam reſponſione non poteſt rite reprehendi, quia legi Dei & ſanctorum Patrum ſententiis magis ſtuduit concordare, quam nova ex ſuo ſenſu condere, qui inter cætera ſic ait: Quædam (*o*) terrena lex in Romana Republica permittit, ut ſive frater & ſoror, ſeu duorum fratrum germanorum vel duarum ſororum filius & filia miſceantur. Sed experimento diſcimus ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere: & ſacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde neceſſe eſt, ut jam tertia vel quarta generatione fidelium licenter ſibi jungi debeat. Nam ſecunda quam prædiximus, à ſe omni modo debet abſtinere. Cum noverca autem miſceri, grave eſt facinus, quia & in lege ſcriptum eſt: Turpitudinem patris tui non revelabis. Neque enim patris turpitudinem filius revelare poteſt. Sed quia ſcriptum eſt: *Erunt duo in carne una*, qui turpitudinem novercæ, quæ una caro cum patre fuit, revelare præſumpſerit, profecto patris turpitudinem revelabit. Cum cognata quoque miſceri prohibitum eſt, quia per conjunctionem priorem caro fratris fuerit facta: Pro qua re etiam Joannes Baptiſta capite truncatus eſt, & ſancto martyrio conſummatus. Cui non eſt dictum ut negaret, & pro Chriſti confeſſione occiſus eſt. Sed quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus dixerat, *Ego* (p) *ſum veritas* pro veritate Joannes occiſus eſt videlicet, & pro Chriſto ſanguinem fudit. In hoc ergo reſponſo facile poteſt lector diligens agnoſcere, utrum hanc relationem ad præcepta legis divinæ, quæ ſuperius commemorata ſunt, hic Præſul ſedis Apoſtolicæ referret, an de ſuo aliquid noviter conſtituerit: Non enim mihi videnter ejus dicta diſcordare à ſupra memoratis ſententiis beati Auguſtini: ſed ejus ſenſui paria ſentire.

In Canonibus autem Patrum, quid de incæſtis conjugiis decretum ſit, inſerendum arbitror, ut ibi perſpiciatur, utrum eorum ſententiæ, ad prædictorum Doctorum ſcripta concordent, an non. Nam *in Agathenſi Concilio* ita ſcriptum eſt: Incæſtos (*q*) vero nullo conjugii nomine deputandos cenſemus: quos etiam deſignare funeſtum eſt, id eſt, ſi quis relictam fratris, quæ prius ſoror extiterat, carnali conjunctione violaverit: Si quis frater germanam uxorem accipiat: Si quis novercam duxerit: Si quis conſobrinæ ſuæ ſe ſociaverit. Quid ita præſenti tempore, prohibemus, ut ea quæ ſunt ante nos conſtituta, non diſſolvamus. Si quis relictæ vel filiæ avunculi miſceatur, aut patris filiæ, hæc conjunctio illicita interdicitur. Habebunt enim, ineundi melioris conjugii libertatem. *In Aurelianenſi* (r) *quoque* Synodo ita decretum legitur de inceſtis, ut excommunicentur: Ne ſuperſtes ſuper thorum defuncti fratris accedat: neve quiſque amiſſa uxore ſorori audeat ſociari: quod ſi fecerit, ab Eccleſiaſtica diſtrictione feriatur. Item *in Capitulari Orientalium Patrum* quod *à Martino Epiſcopo* cæteriſque Epiſcopis conſtitutum eſt, ita ſcriptum reperitur: Si (*s*) quæ mulier duos fratres, aut ſi quis

[*n*] Gratianus XXXV. Qu. VII. *Quid eſt.*
(*o*) Gratianus C. 35. Qu. 2. C. *Quædam Lex.*
(*p*) Joannis VI.
(*q*) Gratianus cauſa XXXV. Qu. 2. C. *De inceſtis.*
(*r*) Gratianus cauſa eadem Qu. 8. Cap: *Inceſtuoſi.*
(*s*) Martinus, Bracarenſis Epiſcop.

quis vir duas ſorores habuerit, à communione abſtineant uſque ad mortem. In morte eis communio per miſericordiam detur. Si vero ſupervixerint communione accepta, & de infirmitate convaluerint, agant plenam pœnitentiam tempore conſtituto. In Decretis quoque GREGORII PAPÆ, qui apud Romanos à primo ſecundus dicitur, ita ſcriptum eſt: *Si quis fratris* (t) *uxorem duxerit in conjugio, anathema ſit*. Si quis commatrem ſpiritalem duxerit in conjugio, anathema ſit: & reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si fratris uxorem duxerit in conjugio, anathema ſit: & reſponderunt omnes tertio anathema ſit. Si quis neptem duxerit in conjugio, anathema ſit: & reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis novercam aut nurum ſuam duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis conſobrinam duxerit in conjugio, anathema ſit: & reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Non enim hic de trinepote ſive de trinepte aut de trinepotis nepote, ſeu trinepotis nepte aliquid dicitur, aut ſpecialiter enumeratur. Unde magis arbitror hoc ſequendum, quod divina auctoritas in duobus teſtamentis ſancivit: & quod juxta ejus exemplum, plurimorum patrum ſententia in communi conventu ſervandum conſtituit: quam quod quilibet juxta libitum ſuum conjectura propria ſequendum eſſe, decrevit. Veruntamen, ſi quis voluerit ſe continere uſque ad quintam vel ſextam vel etiam ſeptimam generationem, non prohibendus eſt, ſed magis hortandus: quia quanto longior eſt à diſcrimine, tanto ſecurior erit de internecione. Nam Apoſtolo (u) teſtante: *Honorabiles ſunt nuptiæ & thorus immaculatus*. Ideo Chriſtianum decet omnia honeſte & ſecundum ordinem facere. Ego quoque, quia ex meo aliquid noviter non auſus ſum proferre, majorum ſcripta vel dicta, ſecundum id quod inveni, ſimpliciter poſui: non præjudicans alteri melius intelligenti. De his ſentiat quiſque quod velit, ita tamen, ut diſcretionem in judicio & veritatem conſervet in facto.

Ex impreſſione Colonienſi anni 1532. *in* 8vo. *typo Joannis Prael.*

(t) Tomo primo noſtro pag. 36. 37.

(u) Hebr. 13.

DE MAGICIS ARTIBUS.

DE magicis autem artibus, atque incantationibus, & de ſuperſtitionibus diverſis, quas gentiles, & falſi Chriſtiani in divinationibus ſuis, & obſervationibus perverſis ſequi videntur, quid Lex Divina ſanciat, in auctoritate veteris teſtamenti ac novi, facile eſt invenire. Deteſtatur enim illos Lex Divina: Quæ in libro Exodi (a) ita dicit: *Maleficos in terra tua non patieris vivere*, & item: (b) *Qui immolat*, ait, *Diis occidetur, præter Domino ſoli*. Et in Levitico: (c) *Non comedetis*, inquit, *carnem cum ſanguine. Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia: & ſuper mortuo non incidetis carnem veſtram: neque figuras aliquas, & ſtigmata facietis vobis. Ego Dominus*. Et item: (d) *Non declinabitis*, ait, *ad Magos, nec ab hariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos*. Et item: (e) *Vir*, inquit, *ſive mulier, in quibus Pythonicus, vel Divinationis fuerit Spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos: ſanguis eorum ſit ſuper eos*. In Deuteronomio quoque (f) ſic dicit: *Quando ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium: nec inveniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ſuam ducens per ignem, aut qui hariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia, atque auguria. Non ſit maleficus, neque incantator, neque qui Pythones conſulat, neque divinos: & quærat à mortuis veritatem. Omnia autem hæc abominatur Dominus, & propter iſtiusmodi ſcelera, delebit eos in introitu tuo. Perfectus eris, & abſque macula cum Domino Deo tuò. Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram, augures, & Divinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter inſtitutus es*. Et quid ſequendum ſit vel obaudiendum, mox ſubſequitur dicens: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, ſicut me ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus. Ipſum audies,*

(a) Exod. XXII. (b) Ibidem. (c) Levit. XIX.
(d) Ibidem. (e) Levit. XX. (f) Deut. XVIII.

audies, ut petiſti à Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata eſt, atque dixiſti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei: & ignem hunc maximum amplius non videbo, nec moriar. Et ait mihi Dominus: Bene omnia ſunt locuti: Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tuî: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor exiſtam. Propheta autem, qui arrogantia depravatus, voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine aliorum Deorum, interficietur. Quis autem ille Propheta fuerit, cujus ſermones audire debent, & cui tota intentione animi obediendum eſt, patet, cum in Evangelio legitur, quod turba fidelium videns miracula, & ſigna, quæ faciebat JESUS, clamaret dicens: (*g*) *Vere hic eſt Propheta, qui venturus eſt in hunc mundum.* Et alibi de eo (*h*) ſcriptum eſt: *Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum dicentes: Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitavit plebem ſuam.* Hic ergo Propheta, & Dominus omnium Prophetarum, qui eſt via, veritas, & vita, conditor utriuſque teſtamenti, non ſolum in veteri, ſed etiam in novo omnes errores & divinationes, atque artes noxias reſpuit, atque condemnat: nec ab alio, quàm à ſe requiri veritatem, aut ſanitatem vult, quia ipſe cum Patre, & Spiritu Sancto, unus, verus, atque omnipotens eſt Deus, faciens mirabilia magna ſolus. Unde & in Evangelio (*i*) omnes ad ſe invitat, dicens: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Et item: (k) *Ego ſum*, inquit, *lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* Hic ergo juxta Pauli ſententiam: (l) *Salvator eſt omnium hominum, maxime fidelium.* De quo & Petrus ait: *Non eſt enim aliquod nomen datum hominibus ſuper terram, in quo oporteat homines ſalvos fieri.* In quo etiam nomine, quotidie ſigna magna, & ſanitates in Eccleſia per orationes fidelium fiunt: quoniam ipſe Diſcipulis ſuis in Evangelio ait: (*m*) *Ecce ego do vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſupra omnem virtutem inimici. Euntes prædicate Evangelium, infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, Dæmones ejicite.* De quo etiam Marcus (*n*) teſtatus eſt, dicens: *Multos enim ſanabat, ita, ut irruerent in eum, ut illum tangerent. Quotquot autem habebant plagas, & ſpiritus immundos, cum illum videbant, procidebant ei, & clamabant, dicentes: Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifeſtarent illum: & aſcendens in montem vocavit ad ſe, quos voluit ipſe, & venerunt ad eum, & fecit, ut eſſent duodecim cum illo, & ut mitteret eos prædicare. Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi Dæmonia.* Quid ergo neceſſe eſt ſalutem ab alio, quam à medico competente quærere? aut quæ ratio eſt ſcientiam, aut ſapientiam ab alio quolibet diſcere velle, quam ab omni ſcientiæ, ac ſapientiæ fonte? De quo (*o*) ſcriptum eſt: *Omnis ſapientia à Domino Deo eſt, & apud illum fuit ſemper, & eſt ante ævum. Harenam maris, & pluviæ guttas, & dies ſeculi, quis dinumeravit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyſſi, quis menſus eſt? Sapientiam Dei præcedentem omnia quis inveſtigavit? Prior omnium creata eſt ſapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo. Fons Sapientiæ Verbum Dei in excelſis: & ingreſſus illius mandata æterna.* Qui autem ſine Salvatore ſalutem vult habere, & ſine vera ſapientia æſtimat ſe prudentem fieri poſſe, non ſalvus, ſed æger; non prudens, ſed ſtultus, in ægritudine aſſidua laborabit: & in cæcitate noxia ſtultus, & demens permanebit: ac proinde omnis inquiſitio, & omnis curatio, quæ à Divinis, & magis, vel ab ipſis Dæmoniis in Idolorum cultura expetitur, mors potius dicenda eſt, quam vita: & qui ea ſectatur, ſi ſe non correxerint, ad æternam perditionem tendunt: Quoniam Pſalmiſta (*p*) dicente: *Omnes Dii gentium ſunt Dæmonia*: Qui perceptos (*q*) homines alios decipere quotidie geſtiunt, ut perditionis ſuæ faciant eos eſſe participes. Itaque hæc vanitas magicarum artium, ex traditione Angelorum malorum in toto terrarum orbe plurimis ſæculis valuit, per quandam ſcien-

(*g*) Johan. VI. (*h*) Lucæ VII. (*i*) Matt. XI.
(*k*) Ibidem. (*l*) Actor. IV. (*m*) Lucæ X.
(*n*) Marc. III. (*o*) Eccleſiaſt. I. (*p*) Pſal. XCV. (*q*) *forte* percaptos.

ſcientiam futurorum & infernorum, & per inventiones eorum inventa ſunt aruſpicia, augurationes, & ipſa, quæ dicuntur oracula, & necromantia: nec mirum, de Magorum præſtigiis: quorum in tantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moyſi ſimillimis ſignis reſiſterent, vertentes virgas in Dracones, aquas in ſanguinem. Fertur etiam in gentilium libris, quod quædam Maga famoſiſſima ſocios Ulyſſis mutaverit in beſtias. Legitur & de ſacrificio, quod Arcades Deo ſuo Lyceo immolabant. Ex quo quicunque ſumerent, in beſtiarum formas convertebantur. Sed hæc omnia Magicis potiùs præſtigiis fingebantur, quæ rerum veritate complebantur. Ut ergo ipſi errores ignorantibus manifeſti fiant, de eorum proprietate, atque inventoribus juxta traditionem Majorum primùm dicere congruum arbitramur.

MAGI ſunt, qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permiſſu Dei elementa concutiunt, turbant mentes hominum minus in Deo confidentium, ac ſine ullo veneni hauſtu, violentia tantum carnis interimunt. Unde & Lucanus: Mens hauſti nullâ ſanie polluta veneni, incantata perit. Dœmonibus enim accitis, audent ventilare, ut quiſque ſuos perimat malis artibus inimicos. Hi etiam ſanguine utuntur, & victimis ſæpe contingunt corpora mortuorum. NECROMANTICI ſunt, quorum præcantationibus videntur reſuſcitari mortui: divinare, & ad interrogata reſpondere. Νεκρὸς enim Græce mortuus: μαντεία divinatio nuncupatur. Ad quos ſuſcitandos cadaveri ſanguis adjicitur. Nam amare dœmones ſanguinem dicuntur: ideoque quoties necromantia fit, cruor aquæ miſcetur, & colore ſanguinis facilius provocantur. HYDROMANTIA ab aquâ dicta. Eſt enim hydromantia in aquæ inſpectione umbras dœmonum evocare, & imagines ludificantes eorum videre, ibique ab eis aliqua audire: Ubi adhibito ſanguine, etiam inferos perhibentur ſciſcitari. Quod genus divinationis à Perſis fertur allatum. Varro dicit, divinationis quatuor eſſe genera, terram, aquam, aërem, & ignem. Hinc *geomantiam*, *aëromantiam*, *pyromantiam* dictam autumat. *Divini* dicti quaſi Deo pleni. Divinitate enim plenos ſe eſſe aſſimulant, & aſtutâ quâdam fraudulentiâ, hominibus futura conjectant. Duo autem ſunt genera divinationis, ars, & furor. *Incantatores* vero dicti ſunt, qui artem verbis peragunt. *Arioli* vocati ſunt, propter quod circa aras idolorum nefarias preces emittunt, & funeſta ſacrificia offerunt, hiſque celebritatibus dœmonum reſponſa accipiunt. *Aruſpices* nuncupati, quaſi horarum inſpectores. Dies enim & horas in agendis negotiis, operibuſque cuſtodiunt: & quid per ſingula tempora obſervare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inſpiciunt, & ex iis futura prædicunt. *Augures ſunt*, qui volatus avium, & voces intendunt, aliaque ſigna rerum, vel obſervationes improviſas, hominibus occurrentes, ferunt. Sunt etiam & auſpices. Nam auſpicia ſunt, quæ iter facientes obſervant. Dicta ſunt autem *auſpicia*, quaſi avium aſpicia: Et auguria quaſi avium garria, hoc eſt, avium voces, & linguas. Item augurium quaſi avigerium, quod aves gerunt. Duo ſunt autem genera auſpiciorum, unum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos ſcilicet volatus, ad aures vox avium. *Pythones* à Pythio Apolline dicti, quod is auctor fuerit divinandi. *Aſtrologi* dicti, eoquod in aſtris augurantur. *Genethliaci* appellati ſunt propter natalium conſiderationes dierum. Geneſes enim hominem per duodecim cœli ſigna deſcribunt, ſiderumque curſu, naſcentium mores, actus, & eventa prædicere conantur. Id eſt, quis quali ſigno fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ qui naſcitur. Hi ſunt, qui vulgo *Mathematici* vocantur. Cujus ſuperſtitionis genus, conſtellationes Latini vocant; id eſt, notationes ſiderum quomodo ſe habeant, cum quis naſcitur. Primum autem iidem ſtellarum interpretes, *Magi* nuncupantur: Sicut de his legitur, qui in Evangelio natum Chriſtum adnunciaverunt. Poſtea hoc nomine ſoli mathematici dicti ſunt: cujus artis ſcientia uſque ad Evangelium fuit conceſſa, ut Chriſto edito, nemo exinde nativitatem alicujus, de cœlo interpretaretur. *Horoſcopi* dicti, quod horas nativitatis hominum ſpecularentur, diſſimili, & diverſo fato. *Sortilegi* ſunt, qui ſub nomine fictæ religionis per quaſdam

dam, quas ſanctorum ſortes vocant, divinationis ſcienriam profitentur, aut quarumcunque ſcripturarum ſcientiæ inſpectione, futura promittunt. *Saliſatores* vocati ſunt, quia dum eis membrorum quæcunque ſalierint, aliquid ſibi exinde proſperum aut triſte ſignificari prædicunt. Ad hæc omnia pertinent & ligaturæ execrabilium remediorum, ſeu in præcantationibus, ſeu in caracteribus, vel in quibuscunque rebus ſuſpendendis, atque ligandis, in quibus omnibus ars dœmonum eſt ex quadam peſtifera ſocietate hominum, & Angelorum malorum exorta. Unde cuncta vitanda ſunt Chriſtiano & omni penitus execratione repudianda, atque damnanda. Auguria autem avium Phryges primi invenerunt: Præſtigium vero Mercurius primus dicitur inveniſſe. Dictum autem præſtigium, quod præſtringat aciem oculorum. Aruſpicinæ artem primus Herruſcus tradidiſſe dicitur: quidam Phryges. Hic ex horis aruſpicinam dictavit, & poſtea non apparuit. Nam dicitur fabuloſe, arante quodam ruſtico ſubito hunc ex glebis exiluiſſe, & aruſpicinam dictaſſe, qua die & mortuus eſt. Quos libros Romani ex Hetruſcâ linguâ, in propriam mutaverunt. His ergo portentis per dœmonum fallaciam illuditur curioſitas humana, quando id imprudenter appetunt ſcire, quod nullâ ratione eis competit inveſtigare: ac ideo datur poteſtas immundis ſpiritibus, ut per vaſa ſibi apta, hoc eſt, pravos homines, ſeducant illos, qui ſpernunt veritatem, & credunt mendacio: & juxta Pauli ſententiam (n) *Sanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus: & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* (o) *Onerati peccatis ducuntur variis deſideriis, ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Jamnes, & Mambres reſtiterunt Moyſi, ita & iſti reſiſtunt veritati: Homines corrupti mente, reprobi circa fidem: Sed ultra non proficient. Inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.* Nec ideo quiſquam credere debet, quoslibet magicis artibus aliquid facere poſſe, ſine permiſſu Dei, quoniam quæ fiunt, aut juſto judicio facit, aut permiſſu ſuo ita fieri ſinit, quod prædicti magi leguntur ſimilia feciſſe Moyſi, *qui* (p) *virgam ſuam projecit, & converſa eſt in Draconem: projecerintque ipſi ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in Dracones: Sed devoravit virga Aaron virgas eorum.* Non ergo fuerunt creatores Draconum, nec magi, nec angeli magi, quibus miniſtris illa operabantur. Inſunt enim rebus corporeis per omnia elementa mundi, quædam occultæ ſeminariæ rationes: quibus, cùm data fuerit oportunitas temporalis, prorumpunt in ſpecies debitas ſuis modis, & finibus: & ſic non dicuntur Angeli, qui iſta faciunt, animalium creatores, ſicut nec agricolæ ſegetum vel arborum, vel quorumcunque in terra gignentium creatores dicendi ſunt, quamvis noverunt præbere quaſdam viſibiles oportunitates, & cauſas, ut illa naſcantur. Quod autem iſti faciunt viſibiliter, hoc illi inviſibiliter. Deus vero ſolus, unus creator eſt, qui cauſas ipſás, & rationes ſeminarias rebus inſeruit. Præterea quidam quærendum putant, quomodo ſcriptura narret, pythoniſſam Samuelem Prophetam ſuſcitaſſe ad colloquium Saul impiiſſimi Regis, ſi pythonica divinatio errori magicæ artis deputandæ ſit? Quibus ita reſponderi poteſt, indignum omnino facinus eſſe, ſi ſecundum verba hiſtoriæ commodetur adſenſus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magicâ adtraheretur vir, & nativitate Sanctus, & vitæ operibus juſtus? Aut ſi non adtractus eſt, conſenſit: quod utrumque de viro juſto credere adverſum eſt. Si enim invitus adductus eſt, nullum ſuffragium habet juſtitia. Si autem voluntarius, amiſit meritum ſpiritalis, * quem poſitus in carne, quæſiverat, quod valde abſurdum eſt, quia hinc qui juſtus recedit, permanet juſtus. Porro autem hoc eſt præſtigium Satanæ, quo ut plurimos fallat, etiam bonos in poteſtate ſe habere confingit: quod Apoſtolus inter cætera (q) oſtendit, dicens: *Ipſe Satanas transfigurat ſe in Angelum Lucis.* Ut enim errorem faceret, in quo gloriaretur, in habitu viri juſti, & nomine ſe ſubornavit: ut nihil proficere ſpeciem, quam prædicabant, Dei cultoribus mentiretur, quando hinc exeuntes, juſtos finxit in ſua eſſe

(n) II. Timoth. IV. (o) II. Timoth. III. (p) Exod. VII.
(q) II. Cor. XI.

eſſe poteſtate. Sed hoc quoſdam fallit, quod de morte Saul, & filii ejus non ſit mentitus, quaſi magnum ſit diabolo, ante occaſum, mortem corporis prævidere, cum ſigna quædam ſoleant apparere morituris: quippe à quibus Dei protectio amota videtur: quanto magis diabolus, quem angelicâ majeſtate ſublimem prophetica oracula fuiſſe teſtantur: de cujus magnitudine Apoſtolus (r) ait: *An ignoratis altitudinem Satanæ?* Quid mirum ergo, ſi imminentem prope mortem potuit prævidere, cum hoc ſit unde fallit, & ſe in Dei poteſtate vult adorari. Nam tantâ hebetudine demens effectus eſt Saul, ut ad Pythoniſſam confugeret. Depravatus enim, cauſa peccati, ad hæc ſe contulit, quæ damnaverat. Sed ſi quis propter hiſtoriam, ut ea, quæ verbis expreſſa ſunt, putet non prætermittenda, ne ratio hiſtoriæ inanis ſit, recte faciet quidem, ſi tamen minime iſtud ad veri rapiat rationem, ſed ad viſum, & intellectum Saul. Neque etiam reprobus factus, poterat bonum intellectum habere. Hiſtoricus enim mentem Saul, & habitum Samuelis deſcripſit, ea, quæ dicta & viſa ſunt, exprimens: prætermittens ſi vera, an falſa ſint. Quid enim ait? Audiens in quo habitu eſſet excitatus, intellexit hunc, inquit, eſſe Samuel. Quia intellexit, retulit: & quia non bene intellexit, contra ſcripturam alium adoravit quam Dominum: & putans Samuelem, adoravit diabolum, ut fructum fallaciæ ſuæ haberet. Satanas hoc enim nititur, ut adoretur quaſi Deus. Si enim vere Samuel illi apparuiſſet, non utique vir juſtus permiſiſſet ſe adorari, qui prædicaverat Dominum ſolum eſſe adorandum: & quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad virum peſtilentiæ, dignum ardore gehennæ: *Cras mecum eris.* His duobus titulis ſubtilitatem fallaciæ ſuæ providit improvidus Sathanas: quia & adorari ſe permiſit ſub habitu, & nomine Samuelis contra legem: vel virum peccatis preſſum, cum magna diſtantia peccatorum & juſtorum ſit cum Samuele juſtiſſimo futurum mentitus eſt, verum poteſt videri, ſi de Samuelis nomine taceatur: quia Saul cum diabolo futurus erat: ad eum enim tranſmigravit, quem adoravit. Semper ergo diabolus ſub velamine latens prodit ſe, dum ea confingit, quæ horreant perſonæ, per quas fallere nititur. Si autem aliquis mihi opponit, ac dicit: Quomodo eveniunt illa, quæ illi Divini & Prophetæ falſi prædicunt futura? aut quomodo poſſunt ægris præbere medelam, aut ſanis immittere ægritudinem, ſi aliquid propriæ virtutis, ac poteſtatis non habent? Hoc à me recipiat reſponſum, quod ideo quiſquam non debet eis credere, quia aliquando eveniunt, quæ prædicunt, aut ſanare videntur languidos, aut lædere ſanos: quia hoc permiſſu Dei fit, ut ipſi, qui hæc audiunt vel vident, probentur: & appareat, quali fide ſint, & devotione erga Deum. Sicut in Deuteronomio (s) legitur Moyſes verbo Domini populo Dei præcepiſſe ita dicens: *Si ſurrexerit in medio tui Prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignum, atque portentum, & venerit, quod locutus eſt, & dixerit tibi, eamus, & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſerviamus eis, non audies verba Prophetæ, aut ſomniatoris hujus, quia tentat vos Dominus Deus veſter, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non in toto corde, & in tota anima veſtra. Dominum Deum veſtrum ſequimini, & ipſum timete, mandata illius cuſtodite, & audite vocem ejus: ipſi ſervietis, & adhærebitis &c.* Ubi ſane intelligi voluit etiam illa, quæ à divinantibus non ſecundum Deum dicuntur, ſi acciderint, quæ dicuntur, non accipienda: vel etiam ſi fiant, quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur, quæ coluntur ab eis. Nec præter ſuam poteſtatem Deus oſtendit eſſe, quod iſta contingunt: ſed quaſi quæreretur, cur ea permittit, cauſam tentationis expoſuit, ad cognoſcendam utique eorum dilectionem, utrum eam habeant erga Deum ſuum: cognoſcendum vero ab ipſis potius, quam ab illo, qui ſcit omnia, antequam fiant. Sciendum vero eſt, hanc Dœmonum eſſe naturam, ut aërei corporis ſenſu, terrenorum corporum ſenſum facile præcedant. Celeritate etiam propter aërei corporis ſuperiorem mobilitatem, non ſolum curſus quorumlibet hominum, vel ferarum, verum etiam volatus avium incomparabiliter vincant: quibus duabus rebus,

(r) Apoc. II. (s) Deut. XIII.

rebus, quantum ad aëreum corpus attinet, præditi, hoc eſt, acrimonia ſenſus, & celeritate motus, multo ante cogitata prænunciant vel nunciant, quæ homines pro ſenſus terreni tarditate, mirentur. Acceſſit etiam Dæmonibus per tam longum tempus, quo eorum vita protenditur, rerum longe major experientia, quam poteſt hominibus propter brevitatem vitæ provenire. Per has efficacias, quas aërei corporis natura ſortita eſt, non ſolum multa futura prædicunt Dæmones, verum etiam mira multa faciunt: qui, quoniam homines dicere, ac facere non poſſunt, eos quidam quibus ſerviant, & quibus divinos honores deferant, arbitrantur: inſtigante maxime vitio curioſitatis, propter amorem felicitatis falſæ, atque terrenæ, & excellentiæ temporalis. Qui autem ſe ab eis cupiditatibus mundant, nec eis ſe ferendos, rapiendosque permittunt, ſed inquirunt, & amant aliquid, quod eodem modo ſemper eſt, cujus participatione beati ſint, primum conſiderant, non ideo ſibi præponendos eſſe Dæmones, quod acriore ſenſu corporis prævalent, aëris ſcilicet, hoc eſt, ſubtilioris elementi: quia nec ipſis terrenis corporibus beſtias ſibi præponendas putant, quum acrius multa præſentiunt: veluti ſagacem canem, quia latentem feram olfactu acerrimo ita invenit, ut ad eam capiendam, ducatum quendam homini præbeat: non utique prudentiore intellectu animi, ſed acutiore corporis ſenſu: vel vulturem, quia projecto cadavere ex improviſa longinquitate advolat: nec aquila, quia ſubliminiter volans, de tanto intervallo natantem ſub fluctibus piſcem dicitur providere: & graviter aquis illiſa, exertis pedibus, atque unguibus rapere: nec alia multa animantium genera, quæ inter herbas ſaluti ſuæ noxias, paſcendo circumerrant, nec (*t*) aliquis earum, quo lædantur, attingunt: cum eas homo vix experiendo didicerit: & multa innoxia, cum ſint inexperta, formidet. Unde conjicere facile eſt, quantum poſſit in aëris corporibus ſenſus eſſe acrior: nec ideo tamen, Dæmones, qui eo præditi ſunt, bonis hominibus præponendos prudens quiſque cenſuerit. Hoc & de corporum celeritate dixerim. Et hæc (*u*) enim præſtantia non ſolum à volucribus homines, verum à multis etiam quadrupedibus ita ſuperantur, ut in eorum comparatione plumbei reputandi ſint: nec tamen ideo ſibi hæc animantium genera exiſtimant præponenda: quibus capiendis, atque in ſuæ voluntatis uſum, commodumque redigendis, non vi corporis, ſed rationis imperitant. Illam vero tertiam Dæmonum potentiam, quod diurna rerum experientia, quemadmodum prænoſcant, atque prænuncient, multa didicerunt, ita contemnunt, qui hæc vigilanter curant à veriſſimæ lucis veritate diſcernere, ut nec malos ſenes plura expertos, & ob hoc quaſi doctiores ideo probi adoleſcentes ſibi antecellere exiſtiment: ut nec medicos, nec nautas, nec agricolas, quos pravæ voluntatis, & iniquis moribus viderint, ideo putent ſibi eſſe præferendos, quod illi de valetudinibus, illi de tempeſtatibus, illi de arbuſtorum, fructuumque generibus multa ita prænuntiant, ut harum rerum inexperto divinare videantur. Qnod vero non ſolum quædam Dœmones futura prædicunt, verum etiam quædam mira faciunt, pro ipſa utique ſui corporis excellentia, cura non contemnatur à prudentibus? Cum plerique iniqui, ac perditi homines, ita exerceant corpora ſua, tantaque diverſis artibus poſſint, ut ii, qui hæc neſciunt, nec aliquando viderunt, etiam narrata vix credant. Quam multa funambuli, cæterique theatri artifices, quam multa opifices, maximeque mechanici, miranda fecerunt. Num ideo meliores ſunt bonis, & ſancta pietate præditis hominibus? Quæ ideo commemoravi, ut qui hæc ſine pervicacia, & ſine vana reſiſtendi animoſitate conſiderat, ſimul cogitet, ſi de ſubjacenti craſſiore materia, vel ſui quiſque corporis, vel terræ, & aquæ, lapidum, atque lignorum, metallorumque variorum tanta quidem homines poſſunt, ut eos illi, qui hæc non poſſunt, plerumque ſtupendo in ſui comparatione divinos vocent. Cum quidam illorum ſint artibus potentiores: quidam iſtorum moribus meliores, quanto meliora, & majora pro ſubtiliſſimo corporis, hoc eſt, aëris facultate, & facilitate Dæmones poſſint: cum tamen ſint pravitate voluntatis, maximeque ſuperbiæ faſtu, & inviden-

(*t*) *lege*: aliquid eorum.

(*u*) *forte*: hac præſtantia.

videntiæ malitia ſpiritus immundi, atque perverſi? Quantum autem valeat aëris elementum, quo eorum corpora prævalent, ad multa viſibilia inviſibiliter molienda, movenda, mutanda, atque verſanda, longum eſt nunc demonſtrare: & puto, quod vel mediocriter conſideranti facile occurrat. Quæ cum ita ſint, primum ſciendum eſt, quoniam de divinatione dœmonum quæſtio eſt, illos ea plerumque prænuntiare, quæ ipſi facturi ſunt. Accipiunt enim ſæpe poteſtatem & morbos immittere, & ipſum aërem vitiando morbidum reddere: & perverſis, atque amatoribus terrenorum commodorum, malefacta ſuadere: de quorum moribus certi ſunt, quod ſint eis talia ſuadentibus conſenſuri. Suadent autem miris, & inviſibilibus modis per illam ſubtilitatem corporum ſuorum, corpora hominum inſenſibiliter penetrando: & ſe cognationibus (*x*) eorum per quædam imaginaria viſa miſcendo, ſive vigilantium, ſive dormientium: Aliquando autem, non quæ ipſi faciunt, ſed quæ naturalibus ſignis futura prænoſcunt, quæ ſigna in hominum ſenſus venire non poſſunt, ante prædicunt. Neque enim, quia prævidet medicus, quod prævidere neſcit hujus artis ignarus, ideo jam divinus habendus eſt. Quid autem mirum, ſi quemadmodum ille in corporis humani vel perturbatâ, vel modificatâ temperie, ſeu bonas ſeu malas futuras prævidet valetudines, ſic dœmon in aëris affectione, atque ordinatione ſibi nota, nobis ignota, futuras prævidet tempeſtates? Aliquando & hominum diſpoſitiones, non ſolum voce prolatas, verum etiam cogitatione conceptas: cum ſigna quædam ex animo exprimuntur, in corpore tota facilitate perdiſcunt: atque hinc etiam multa futura prænuntiant, aliis videlicet mira, qui iſta diſpoſita non noverunt. Sicut enim apparet concitatior animi metus in vultu, ut ab hominibus quoque aliquid forinſecus agnoſcatur, quod intrinſecus agitur, ita non debet eſſe incredibile, ſi etiam leviores cognationes dant aliqua ſigna per corpus, quæ obtuſo ſenſu hominum cognoſci non poſſunt, acuto autem dœmonum poſſunt. Hac atque hujuſmodi facultate multa dœmones futura prænuntiant, cum tamen ab eis longe ſit altitudo illius prophetiæ, quam Deus per ſanctos Angelos, & prophetas operatur. Nam ſi quid de illâ Dei diſpoſitione prænuntiant, audiunt, ut prænuntient, & cum ea prædicunt, quæ inde audiunt, non fallunt. Veraciſſima enim ſunt angelica, & prophetica oracula. Si autem indignanter accipitur, quod aliqua etiam talia dœmones audiant & prædicant, quaſi aliquid indignum ſit, ut quod ideo dicitur, ut hominibus innoteſcat, hoc non ſolum boni, verum etiam mali non taceant? Cum in ipſis hominibus etiam vitæ bonæ præcepta videamus, pariter à juſtis, perverſiſque cantari: nec obeſſe aliquid, imo etiam prodeſſe ad majorem notitiam, famamque veritatis. Cum de illa etiam hi, quicquid noverunt, dicunt: quæ (*y*) ei perverſis moribus contradicunt. In cæteris autem ſuis prædicationibus dœmones plerumque & fallunt, & falluntur. Fallunt quidem, quia cum ſuas diſpoſitiones prænuntiant, ex improviſo deſuper aliquid jubetur, quod eorum conſilia cuncta perturbat: velut ſi aliquid diſponant quilibet homines quibuſque poteſtatibus ſubditi, quod non prohibituros ſuos præpoſitos arbitrentur, idque facturos ſe eſſe promittant, at illi penes quos major poteſtas eſt, & alio ſuperiore conſilio, hoc totum diſpoſitum, atque præparatum repente prohibeant. Falluntur etiam cum cauſis naturalibus, ſicut medici, & nautæ, & agricolæ; ſed longe acutius, longeque præſtantius pro aërei corporis ſenſu, ſollertiore exercitatione prænoſcunt: quia & hoc ab Angelis Deo ſummo pie ſervientibus, ex alia diſpoſitione ignota dœmonibus, ex improviſo, ac repente mutantur, tanquam ſi aliquid ægro extrinſecus accedat, quo moriatur, quem medicus veris ſalutis præcedentibus ſignis, victurum eſſe promiſerat: aut ſi aëris qualitate præviſa, diu flaturum illum ventum, nautarum aliqui prædixiſſent, cum Dominus Chriſtus cum diſcipulis navigans, ut quieſceret, (*z*) *imperavit, & facta eſt tranquilitas magna.* Vel ſi agricola illo anno fructificaturam vitem aliquam polliceatur, naturam utique terræ ex numero ſeminum callens: quo tamen anno eadem, vel improviſa cœli tempories areſaciat: vel aliqua juſſio potentior era-

(*x*) *forte* cogitationibus.

(*y*) *forte* qui.

(*z*) Matthæi IV.

eradicet: ita multa etiam ad præſcientiam, prædictionemque dœmon pertinentia, quæ minoribus, & uſitatioribus cauſis futura prævidentur, eadem majoribus, & occultioribus cauſis impedita mutantur. Fallunt autem etiam ſtudio fallendi, & invidâ voluntate, quia hominum errore lætantur. Sed ne apud cultores ſuos pondus authoritatis amittant, id agunt, ut interpretibus ſuis, ſignorumque ſuorum conjectoribus culpa tribuatur, quando vel decepti fuerint, vel mentiti. Nonnunquam vero ipſi maligni ſpiritus, & illuſores hominum, atque inviſores ſalutis eorum, ſolent prædicere defectum culturæ ſuæ, & idolorum ruinam: quatenus præſcii videantur, quid in ſingulis regnis, aut locis eventurum ſit: & quid adverſi ſuæ factioni contingere poſſit: quod etiam illi, qui gentilium hiſtorias legunt, non ignorant. Quid ergo mirum, ſi jam imminente templorum, & ſimulacrorum everſione, quam Prophetæ Dei ſummi, tanto ante prædixerant; Serapis dœmon alicui cultorum hoc de proximo prodidit, ut ſuam quaſi divinitatem recedens vel fugiens commendaret. Fugantur enim ipſi, vel etiam juſſis ſuperioribus colligati abſtrahuntur, & alienantur à locis ſuis, ut de rebus, in quibus colebantur, fiat voluntas Dei, qui hoc tanto ante per omnes gentes futurum eſſe prædixit: &, ut per fideles ſuos fieret, imperavit. Cur autem hoc non ſineretur dœmon prædicere, cum ſibi jam prænoſceret imminere? Cum hæc prædictio & in Prophetis atteſtaretur, à quibus ſunt iſta conſcripta, & prudentibus daret intelligi, quam vigilanter eſſet dœmonum cavenda fallacia, cultusque fugiendus: qui cum ante per tam longum temporis in templis ſuis hæc futura tacuiſſent, quæ per Prophetas prædicta ignorare non poſſent: poſtea quam appropinquare cœperunt, voluerunt ea, quaſi prædicare, ne ignari, victique putarentur. Cum igitur tam longe ante prædictum eſſet, atque conſcriptum, ut alia interim taceam, illud, quod Sophonias Propheta dicit: (a) *Prævalebit Dominus adverſus eos, & exterminabit omnes Deos gentium terræ: & adorabunt eum unusquiſque de loco ſuo: Omnes Inſulæ gentium.* Aut non credebant iſta ſibi eventura, qui in gentium templis colebantur, & hæc ideo per ſuos vates ad Phanaticos frequentare noluerunt: aut cum ea ventura certiſſime ſcirent, ideo per ſua templa tacuerunt, ne jam tunc inciperent ab hominibus intelligentibus deſeri, atque contemni, quod de templorum, & ſimulacrorum ſuorum futura everſione eis à Prophetis atteſtarentur, qui eos coli prohibebant. Nunc vero poſtea quam tempus advenit, quo complerentur vaticinia Prophetarum Dei unius, qui iſtos falſos Deos interdicit, & ne colantur, vehementiſſime præcepit, cur non hoc etiam ipſi compertum prædicere ſinerentur, ut inde clarius appareret eos hæc antea vel minime crediſſe, vel ſuis cultoribus enuntiare timuiſſe? In fine autem tanquam nihil amplius habentes, quod agerent, etiam ibi voluiſſe ſuam oſtentare Divinitatem, ubi jam produntur diu ſimulâſſe divinationem: tamen nec iſta ipſa, quæ ab eis vix raro, & clanculo proferuntur, movere nos debent, ſi cuiquam dœmoni exortum (*b*) eſt, id prodere cultoribus ſuis, quod didicerat ex eloquiis Prophetarum, vel ex oraculis Angelorum: quod cur non fieret, cum & iſta non ſit oppugnatio, ſed atteſtatio veritatis? illud enim, quod ſolum ab ipſis phanaticis flagitandum eſt, nec unquam antea protulerunt, nec unquam præterea niſi forte confictum, proferre conabuntur aliquid Deos ſuos per vates ſuos contra Deum Iſraël auſos fuiſſe prædicere: aut dicere de quo Deo doctiſſime eorum authores, quia omnia illa legere, & noſſe potuerunt, magis quæſiverunt, quis Deus eſſet, quam Deum negare potuerunt. Porro autem Deus iſte, quem nullus eorum negare auſus eſt verum Deum, quia, & ſi negaret, non ſolum ſubjaceret debiius pœnis, verum etiam certis evinceretur effectis. Iſte ergo Deus, quem nemo, ut dixi, illorum negare auſus eſt verum Deum, illos falſos eſſe Deos, & omnino deſerendos, eorumque templa, & ſimulacra, & ſacra evertenda, per ſuos vates, hoc eſt prophetas, aperta denuntiatione prædixit: apertâ poteſtate præcepit: apertâ veritate complevit. Unde quis eſt, qui uſque adeo deſipiat, ut non eum potius colendum eligat, quem coli non perhibent,

quos

(*a*) Sopho. II, 11.

(*b*) *forte* extortum.

quos colebat? Quem procul dubio cum colere cœperit, illos utique non eſt culturus, quos prohibet coli, quem colit. Quod autem ipſum eſſent culturæ gentes exterminatis Diis falſis, quos antea colebant, à Prophetis ejus eſſe prædictum, paulo ante commemoravi, & nunc repeto: (*c*) *Prævalebit*, inquit, *Dominus adverſus eos, & exterminabit omnes Deos gentium terræ; & adorabunt eum unuſquiſque de loco ſuo, omnes Inſulæ gentium.* Neque enim ſolæ Inſulæ hic intelligendæ ſunt, ſed potius omnes gentes in his poſitæ adorant Deum. Nec mirum: quandoquidem alibi non inſulas nominat, ſed univerſum orbem terrarum (*d*) dicens: *Commemorabuntur, & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu ejus univerſæ patriæ gentium. Quoniam Domini eſt regnum, & ipſe dominabitur gentium.* Hæc autem per Chriſtum fuiſſe complenda, & aliis pluribus teſtimoniis, & in eodem ipſo pſalmo, unde commemoravi, ſatis apparet. Cum autem paulo ſuperius futuram paſſionem ſuam per Prophetam ipſe loqueretur (*e*) dicens: *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea. Ipſi vero conſideraverunt, & conſpexerunt me: diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*, paulo poſt infert, quod poſui: *Commemorabuntur, & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ*, &c. Quanquam & illud teſtimonium, quod prius adhibui, ubi dictum eſt: *Prævalebit Dominus adverſus eos, & exterminabit omnes Deos gentium terræ*, in eo, quod poſitum eſt, prævalebit, ſatis oſtenditur etiam hoc prænuntiatum, quod Pagani prius oppugnaturi eſſent Eccleſiam, nomenque Chriſtianum, quantum valerent, perſecuturi: ut ſi fieri poſſet, de terra omnino deleretur. Et quia eos patientia Martyrum, & magnitudine miraculorum, & conſequente fide populorum erat ſuperaturus, ideo ſicut dictum eſt, prævalebit Deus adverſus eos. Non enim diceretur, prævalebit adverſus eos, niſi oppugnando illi reſiſteret. Unde & in Pſalmo (*f*) ita prophetatum eſt: *Ut quid fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum, adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus*; & paulo poſt dicitur: *Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* His atque hujuſmodi propheticis documentis prædictum oſtenditur, quod impleri videmus, per Chriſtum futurum fuiſſe, ut Deus Iſraël, quem unum verum Deum intelligimus, non in una ipſa gente, quæ appellata eſt Iſraël, ſed in omnibus gentibus coleretur: & omnes falſos Deos gentium & à templis eorum, & à cordibus cultorum ſuorum amoliretur. Eant nunc iſti, & adhuc contra Chriſtianam religionem, contra verum Dei cultum vanitates priſtinas defenſitare audeant, ut cum ſtrepitu pereant. Nam & hoc de illis prædictum eſt in Pſalmis, dicente Propheta: (*g*) *Sediſti ſuper thronum, qui judicas æquitatem. Increpaſti gentes, & periit impius, nomen eorum deleſti in æternum, & in ſæculum ſæculi. Amici defecerunt frameæ in finem, & civitates eorum deſtruxiſti. Periit memoria eorum cum ſtrepitu: & Dominus in æternum permanet.* Neceſſe eſt ergo, ut impleantur hæc omnia, nec etiam illud, quod adhuc audent ipſi pauci, qui remanſerunt, vaniloquas ſuas oſtentare doctrinas, & Chriſtianos tanquam imperitiſſimos irridere, nos commovere debet, dum eis impleri ea, quæ prædicta ſunt, videamus. Ex quo enim fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania, adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus, quando ab eis fundebatur ſanguis Sanctorum, & vaſtabatur Eccleſia uſque ad hoc tempus, & deinceps quotidie minuuntur. Nos autem adverſus eorum opprobria, & ſuperbas irriſiones fortiſſimos reddunt oracula Dei, quæ de hac quoque re videmus, & gaudemus impleri. Sic enim nos alloquitur per Prophetam: *Audite me, qui ſcitis judicium popule meus, in quorum corde lex mea. Opprobria hominum nolite metuere, & detractione eorum ne ſuperemini: nec quod vos ſpernant, magni duxeritis. Sicut enim veſtimentum, ita per tempus abſumuntur, & ſicut lana à tinea, comedentur. Juſti autem in ea in æternum manent.* Attendendum eſt ergo, atque omni ſtudio cavendum, ne noſtris

(*c*) Sophon. II. [*d*] Pſal. XXI. (*e*) Pſal. eod.
(*f*) Pſalm. II. [*g*] Pſalmo IX. nonnihil diverſum à vulgata.

ſtris temporibus, in quibus videmus Chriſtianam Religionem in toto orbe dilatatam, propter deſidiam magiſtrorum, & inertiam Doctorum, pauci illi, qui adhuc ſuperſunt, confundant ritum culturæ veri Dei, & dœmoniacis illuſionibus depravati, divinationes falſas in populo Dei agunt, ruſticos, & imperatos ſeducentes: ita ut deſertâ ipſa veritate, quæ *lux eſt mundi*, &, *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* tenebrarum harum, quærant ſcientiam futurorum & à deceptoribus hominum quærant ſalutem animarum, ſive etiam corporum ſuorum. His enim prævaricationibus maxime irritatur Deus, & ad vindictam provocatur. Unde per Ezechielem (*b*) comminatur dicens: *Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident, quaſi vulpes in deſertis Prophetæ Iſraël erunt. Nunquid non viſionem caſſam vidiſtis, & divinationem mendaciorum locuti eſtis, & dicitis, ait Dominus, cum ego non ſim locutus? propterea hæc dicit Dominus Deus: quia locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium, ideo ecce ego ad vos ait Dominus Deus: & erit manus mea ſuper Prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium, in concilio populi mei non erunt: & in Scriptura domus Iſraël non ſcribentur: nec in terram Iſraël ingredientur.* Ad Doctores autem, per eumdem Prophetam increpans eorum inertiam, (*i*) loquitur dicens: *Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël, ut ſtaretis in prælio in die Domini.* Et rurſum, *Væ*, inquit, *Paſtoribus Iſraël, qui paſcebant ſemetipſos. Nonne greges paſcuntur à Paſtoribus. Lac comedebatis, & lanis eorum operiebamini, & quod craſſum erat, occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis: & quod ægrotum, non ſanaſtis; quod fractum eſt, non alligaſtis: & quod abjectum, non reduxiſtis: quod perierat, non quæſiſtis. Sed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia: & diſperſæ ſunt oves meæ, eo quod non eſſet Paſtor, & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.* Hinc & per Hieremiam dicitur: (*k*) *à minimo uſque ad maximum omnes avaritiam ſequuntur. A Propheta uſque ad Sacerdotem, cuncti locuti ſunt mendacium: & ſanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes, pax, cum non eſſet pax. Confuſi ſunt quia abominationem fecerunt.* Idcirco hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego cibabo populum iſtum abſinthio, & potum dabo eis aquam fellis: & diſpergam eos in gentibus, quas non noverunt ipſi, neque patres eorum: & mittam poſt eos gladium, donec conſumantur. Qualiter ergo Deo omnipotenti Paſtorum negligentia & ſubditorum error diſpliceat, non ſolum prophetica teſtimonia oſtendunt, ſed etiam facta antiquorum declarant. Cum in libro (*l*) Regum legitur, quomodo malignus ſpiritus deceperit Achab Regem Iſrael per falſos Prophetas: ita ut credens eis, interierit: & quomodo (*m*) Ochozias Filius ægrotans, miſit nuntios ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron, *utrum vivere, atque convaleſcere poſſit de infirmitate ſuâ?* ob quod Helias Propheta à Deo miſſus, increpabat eum dicens (*n*) *Quia miſiſti nuntios ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in Iſraël, à quo poſſis interrogare ſermonem, ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Mortuus eſt igitur ipſe juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt Helias, & ſalutem, quam quærebat, non invenit. Quapropter curandum ſummopere eſt omnibus nobis, hoc eſt, prælatis, & ſubditis, majoribus, & minoribus, ſacerdotibus, & plebi, ne aliquem ſeducat per hujuſcemodi illuſionem fraus, dolus, & nequitia hoſtis antiqui, ita ut à mendacibus velimus diſcere veritatem: & à peſtiferis morbis, mortiſque authoribus quæramus infirmitatis noſtræ remedium. Sed magis ad Dominum vivum, & vivificatorem omnium confugiendo, devoto corde properemus per orationes ſacras, jejunia, & eleemoſynas illum deprecantes, ut ipſe propter benignitatem ſuam conſulat ſervis ſuis, eripiens nos de omnibus inimicis noſtris, doceatque nos facere voluntatem ſuam, quia ipſe eſt Dominus Deus noſter. Spiritumque ſuum bonum in nobis tribuat, qui nos deducat in viam rectam, vivificetque nos in æquitate ſua, quatenus ejus magiſterio omni tempore vitæ noſtræ gratum ſer-

(*b*) Ezech. XIII.
(*i*) Ibidem.
(*k*) Jerem. VI, 13.
(*l*) III. Reg. XXII.
(*m*) IV. Req. I.
[*n*] Eodem loco.

ſervitium ei exhibentes, poſt hanc vitam per ejus gratiam mereamur beatitudinem poſſidere ſempiternam, Amen.

Ex editione Colonienſi anni 1532. *typo Joannis Prael.*

Obſerva Textum Scripturæ à Rhabano citatum, multis in locis differre à noſtrâ vulgata, ſed differentia grammaticæ, non ſenſûs.

CONCILIUM MOGUNTINUM.

CIRCA DCCCLX.

Colligitur ex ſequenti Epiſtola

NICOLAI PAPÆ

RESPONSORIA AD SYNODICAM è MOGUNTINO CONCILIO SCRIPTAM,

AD

CAROLUM ARCHI-EPISCOPUM MOGUNTINUM, EJUSDEM EPISCOPOS, SUFFRAGANEOS ET ABBATES.

SUMMARIUM.

I. Nicolaus Papa laudat curam PP. Concilii Moguntini in communicandis Actis Sedi Apoſtolicæ.
II. Negat literas à S. Sede pro conjugio Abbonis rato ſcriptas fuiſſe.
III. Confirmat ſententiam Concilii conformem Decretis Papæ Gregorii II. & Zachariæ.
IV. Præcipit conjugium Abbonis irritum declarari, dein varia canonica Præcepta exponit, vel inſtaurat ex vetuſtioribus Canonibus.
V. Etſi enim jam ſcripſiſſet non eſſe ineunda conjugia cum conſanguineis uſque dum generatio memoria tenetur: addit ſe numerum generationum hac ſua Epiſtola nolle definire.
VI. Sacerdoti fornicanti honorem Sacerdotii auferendum.
VII. Crimine non manifeſto nec probato detur locus purgandi ſe juramento: eadem facultas ſit Diaconis accuſatis.
VIII. Fœminæ velatæ in crimen lapſæ & pœnitentiæ jugi ſubmittendæ.
IX. Parricidii & fratricidii pœna canonica.
Tempus pœnitentiæ diſcretioni Epiſcoporum relinquitur.
Uti & an, & quibus lapſis conjugia concedenda?
X. De Peccatis cum matre vel filia ſpirituali.
XI. An liceat marito adulterum interficere?
XII. De homicidio involuntario.
XIII. Viduæ ſemel velatæ obligatio perpetua.

NICOLAUS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, REVERENTISSIMO ET SANCTISSIMO CONFRATRI NOSTRO CAROLO ARCHIEPISCOPO, (*a*) SALOMONI, (*b*) HILTIGRIMO, (*c*) THIODRICO, (*d*) GUNTONI, (*e*) GEBEHARDO, (*f*) ARN. (*g*) WITGARIO, (*h*) EGIBERTO, (*i*) REVERENTISSIMIS EPISCOPIS, ATQUE GRIMALTO, (*k*) EGILBERHTTO, (*l*) THIOTONI, (*m*) AMALI, (*n*) ADALGARIO, (*o*) RELIGIOSIS ET VENERABILIBUS ABBATIBUS.

Divinorum fulgentes dogmatum diffinitiones ſcientiæ ſacro ſedis noſtræ alvo procedunt, ſemperque deſcendunt, quia rectitudinis & æquitatis ſpecies gignere novit & inſtitura dilectionis diſponere adminiſtrare. Pacis enim ac juſtitiæ amatrix cognoſcitur & benignitatis amica. Cujus conſuetudine fulti atque induſtria, veſtræ beatitudini apices deſtinavimus, rectitudinis fundentes dulcedinem, & probabili ſanctione ornatos, cum ABBONIS cauſam, de quo fertis veſtra præſentia Epiſcoporum ſubtili inquiſitione examinare decrevimus, ut de ea certitudinis per nos maluiſſemus ſcire cognitionem. In Salomonem quippe Epiſcopum nec criminis neque facinoris ſententiam certe protulimus, niſi ut commiſſam ſibi à Domino plebem, ſicut audieramus, non conſtringeret juramentis. Epiſtola vero, quam nobis quaſi à nobis miſſam, GRIMOLDUS obtulit Abbas, numquam noſtro eſt ſcrinio ſcripta, neque à nobis edita, neque à noſtra ſede directa, ſed omnimodis falſitatis argumento plena, & mendacii conſtructa demonſtratur tenore. En quia *Abbonis* jam dicti cauſam atque intentionem ſecundum noſtræ inſtitutionis deliberationem, *Synodali examinatione* inquirere ſtuduiſtis, nobiſque geſtis rei veritatem ſignificaſtis, ingentes veſtræ agimus beatitudini grates, & quia tantæ claritatis erga ſedem polorum clavigeri habetis devotionem, ovantes veſtram ſpiritualibus ulnis amplectimur almitatem. Et quia ipſi Abboni veridicis, ut fertis, teſtibus *in veſtro Concilio* comprobatum eſt, quod *contra ſacrorum Canonum ſanctiones* uxorem accipere præſumpſiſſet, *in quarta etiam generatione* ſibi copulaſſet, ſancimus & Apoſtolica promulgatione decernimus, hujus infauſti conjugii omnimodis copula diſſolvatur, quia propriæ conſanguinitatis & cognationis demonſtratur atque cognoſcitur eſſe. Et hoc vobis interrogantibus ſtatuimus, ut nulli liceat Chriſtiano de propria conſanguinitate ſive cognatione uxorem accipere, uſque dum generatio recondatur, cognoſcitur, aut memoria retinetur. Lætamur autem veſtramque laudamus induſtriæ obſervantiam, quia in hac re beatiſſimorum antececeſſorum noſtrorum GREGORII (*p*) & (*q*) ZACHARIÆ Pontificum hactenus in veſtris Parochiis, ut veſtris protuliſtis in litteris, obſervando tenetis (decreta.) Dixiſtis enim in quota generatione ſibi fideles jungantur. Nos autem generationum in hac re numerum non definimus, ſed ut ſupra retulimus, incunctantur obſervare monemus. Sacerdotes vero, ſi in fornicationis ceciderint laqueum & criminis, & manifeſtus ſive oſtenſus fuerit actus, ſacerdotii non poſſunt habere honorem, ſecundum Canonicæ inſtitutionis auctoritatem. Sacerdotes illi qui in crimine fornicarionis fuerint accuſati, & crimen illis non fuerit comprobatum, aut ipſi non manifeſtaverint, quid aliud agendum eſt, niſi quod in NEOCÆSARIENSIS (*r*) SANCTI CONCILII CAPITULO legitur ac demonſtratur? Tamen ſi ipſi juramento

(*a*) Moguntino. (*b*) Conſtantienſi. (*c*) Halberſtadenſi.
(*d*) Mindenſi. (*e*) Wormatienſi. (*f*) Spirenſi.
(*g*) Wirceburgenſi Arnoni, *non Arnulfo Tullenſi, ut Martene conjiciebat.*
(*h*) Auguſtano. (*i*) Oſnabrugenſi Epiſcopis.
Ita Eckhartus explicat Tomo II. Hiſtoriæ Franciæ pag. 473.
(*k*) S. Galli. (*l*) Laureshamenſis Cœnobii. (*m*) Fuldenſis.
(*n*) Amalo vel Amale Campidonenſis. (*o*) Corbeienſis Abbatibus.
(*p*) Tomo primo pag. 36. Capitulari ſexto Gregorii PP.
(*q*) Tomo I. Zachariæ Papæ Capitula XX. XXI. XXII. XXV. XXVI. XXVII. pag. 81. 82.
(*r*) Tomo I. pag. 150. C. I. II. III. Concil. Neocæſarienſ.

mento ſe voluerint purificare, licentiam habeant. Similiter autem & Diaconi ſi fuerint accuſati, peragant. Fœminæ ſcilicet, quæ ſacro ſunt velamine conſecratæ, ſi fuerint, quod nolumus, fornicatæ, velamen deponere non præſumant; ſed pœnitentiæ jugo ſubmiſſæ, ſummopere decertare feſtinent, ut ad indulgentiæ & remiſſionis valeant gratiam pervenire. De patricidis & fratricidis præcipimus, ut per unius anni circulum ante fores baſilicæ orantes Domini clementiam perſeverent. Completo vero anni circulo introducantur Eccleſiam, tamen inter *audientes*, uſque dum unius anni ſpatium finiatur, ſtent, cum ad Miſſarum ſolemnia vel ad alia ſacra audire officia venerint. His ita peractis, ſi pœnitentiæ fructus in eis conſpiciuntur, Corporis & Sanguinis Domini noſtri JESU CHRISTI participes fiant, ut deſperantiæ non indurentur caligine. Carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum, vinum atque pulmentum ſumere non præſumant, niſi tres dies per hebdomadam. Jejunent autem uſque ad nonam diei horam quotidie, exceptia Feſtis diebus atque Dominicis. Arma gerere non audeant vel ſumere, niſi contra paganos, & ubicumque ire maluerint, nullo vehiculo deducantur, pedeſtri more proficiſci ſtudeant. Tempus autem hujus pœnitentiæ, in veſtræ beatitudinis arbitrio ponimus, ut ſecundum converſionem illorum aut extendere vel minuere valeatis. Ab uxoribus, ſi habuerint, non ſeparentur; ſi autem non habuerint, & ſe continere non valuerint, legitimas accipiant in conjugio feminas, ne fornicationis voraginem incidere videantur. Si autem antequam duorum prædictorum annorum finiantur curricula, finis vitæ illorum pervenerit, viaticum illis non negetur. Si quis cum duabus fuerit fornicatus, aut cum perſonis de quibus Sacra Scriptura prohibet, ſi dignam egerit pœnitentiam, & tamen non maluerit continentiam ſuſtinere; liceat legitimam conjugio uxorem accipere. Similiter & mulier, quæ tali fuerit ſcelere lapſa, ut fornicationis ad chaos non perducatur, perficiat. *Sed hoc de laicis viris ac mulieribus ſolummodo ſtatuimus. Si quiſquam cum matre ſpirituali fuerit fornicatus, anathematis, ut ſcitis, percutitur ictibus. Similiter autem & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit, aut cum illa, quam ante Epiſcopum tenuerit, cum ſacro chriſmare fuerit uncta, fornicationis crimen perpetraverit; legitimam autem ſi habuerit, non dimittat uxorem. Inter hæc veſtra ſanctitas addere ſtuduit, ſi cujus uxor adulterium perpetraverit, utrum marito ipſius liceat ſecundum mundanam legem eam interficere. Sancta Dei Eccleſia mundanis numquam conſtringitur legibus, gladium non habet niſi ſpiritualem ac divinum, non occidit ſed vivificat. De his, qui non ſponte homicidium commiſerunt, in vigeſimo ſecundo capitulo (*s*) Ancyrani Concilii, qualiter agere debeant, definitum habetis. Homicidæ poſt unius anni ſpatium liceat Eccleſiam intrare. Vidua quidem, quæ ſacrum capiti velamen impoſuerit, & inter ceteras velatas feminas in Eccleſia oraverit, ſi profeſſa eſt in eodem habitu permanere, ſpondens numquam religionis deponere velamen, religionia obſervantia diſcedere non præſumat. Optamus ſanctionem veſtram in Chriſto bene valere.

Martene & Durand. veterum Script. & Monumentorum ampliſſima Collectio. Tom. I. pag. 149. 150. Ex quo Eckbartus, Coletus & Manſi in Supplement.

Concilium hoc Moguntiæ à Carolo celebratum fuiſſe circa 859. vel 860. recte ſtatuit Eckhartus & alii ex hac Epiſtola, quæ eſt Reſponſoria Papæ ſcripta ad Synodicam ex Moguntino Concilio Romam directa.

Actum fuit in hoc Concilio utrum conjugium Abonis cum uxore quarto gradu conſanguinea legitimum fuerit? Concilium negat diſſentientibus, ut apparet, Salomone, & Grimoldo S. Galli Abbate, qui etiam *fictitias literas* Pontificias protulit Concilio, pro valore hujus Matrimonii aſtruendo.

(*s*) Tomo I. noſtro pag. 148.

CONCILIUM AQUENSE.

V. IDUS JANUARII.

Anno Chriſti DCCCLX. Nicolai Papæ II. Ludovici Germaniæ Regis XX.

SUMMARIUM. Accuſatio Tetbergæ Reginæ, apud Hlotharium Regem. Rex accuſationem Epiſcopis examinandam defert. Epiſcopi auditam Reginam, & confitentem ad pœnitentiam, & velum damnant: nec Rex ultra ad eam accedat.

CAPUT I.

POſtquam Dominus noſter Hlotharius Sereniſſimus ac Glorioſiſſimus Rex Tetbergam cum conſenſu & voluntate fidelium ſuorum ad conjugium more regali ſibi ſociavit, (*a*) & diſcordiarum querelæ inter eos cœperunt exoriri; dictum eſt ei Principi à quibuſdam, quomodo memorata Tetberga ſcelus quoddam horribile ac nefas patratum, vulnus occultum in animo ſive in corpore haberet, & in quo Deum graviter offenſum haberet. Pro quo etiam illi non eſſet digna, neque liceret vel eum deceret ad conjugium eam amplius habere.

CAP. II. Ex opinione vero præmiſſa, quæ de illa per ora quorundam volitabat, præfatus Rex in conſpectu fidelium ſuorum ſecreto ac manifeſto frequenter conlocutus ſuit, & cum eis rationes habuit; unde judicium poſtea per ipſorum conſilium extitit factum, ſed non divina pietas indulgens rei veritatem manifeſtare voluit. Sed cum poſtmodum ad fratrem ſuum Hludovicum Imperatorem in Italiam deveniſſet, illuc apertius patratum ſcelus eſt illi manifeſtatum.

CAP. III. Proinde ne ſuſpicio iſta & nequiſſima fama de uxore regia diutius inexaminata aut improbata maneret; quatenus idem Dominus noſter certior, ſecuriorque effectus de hac cauſa, cum, quæ illi agenda erant, more regali liberius exequeretur; convenerunt juſſu ejuſdem Principis, anno videlicet Incarnationis Dominicæ DCCCLX, & Regni ejus V. Indict. VIII. V. Idus Januarii. Aquis Palatio, Guntharius ſummus Capellanus, & Teotgaudus Archiepiſcopi, Adventius & Franco Epiſcopi, Hegil & Odelingus Abbates, ſive alii fideles ejus: quibus omnia ſuperius inſerta referens, jubendo monuit præſcriptos Epiſcopos atque Abbates, dirigens ad illam, ut de prædicta fama apud eam omnem rei veritatem perquirerent, ſicut & ſecerunt. Nam ipſa confeſſa eſt eis coram Deo & Angelis ejus, omnia quæque in illa erant, omneque ſecretum juxta exortam famam penitus aperuit illis, ipſique reverſi nuntiaverunt prædicto Regi, quod ad uxorem non liceret illi eam habere.

CAP. IV. Primus Guntharius dixit: Confeſſa eſt Deo & nobis, quod vulnus in ſe haberet interius, non tamen ſua ſponte, ſed violenter ſibi inlatum, pro quo indignam ſe eſſe omnino judicavit, ad regalem ſive maritalem thorum jam ulterius accedere, & nullatenus poſſet pro prædicto ſcelere, quod turpe eſt dicere conjugium famulare cum eo, vel cum quolibet amplius habere, & ideo deprecata eſt licentiam ſibi dari mutandi ſæcularem habitum, & à virili commixtione diſcedendi, nulla interveniente fraude iracundiæ etiam vel voluntate, quam contra eundem Regem haberet, ſed ab illa

(*a*) Anno 856. Lotharius Tetbergam Reginam ſibi in Matrimonium junxit.

Annales Metenſes Regino.

In prima accuſatione Tetberga negavit ſe hujus criminis ream, & oblata probatione aquæ ferventis, Regina eam acceptavit, & ſubſtituit loco ſui hominem, qui cæremoniis ipſius ſæculi omnibus adhibitis manum illæſam ex aqua fervente extraxit, adeoque innocentiam Tetbergæ ab impacta calumnia probavit: idem judicium Hincmari pag. 550. *in dicto opuſculo de Divortio.*

illa diſcedente, ipſe animo & corpore ſolaretur, & ipſa, quod inique egit per Dei miſericordiam & eorundem Epiſcoporum orationes deflere potuiſſet.

CAP. V. Adventius dixit. Hoc me facinus & factum hactenus latuit, & nefas eſt illud, ut deinceps more maris & fœminæ ſimul conveniatis: & ſi tamen, ut prius fuit, vobis eſſet amabilis & dilecta, darem vobis conſilium ſecundum miniſterium mihi commiſſum, & probarem omnino, ne ulterius lateri veſtro ſociaretur ſicuti conjunx: ſed juxta petitionem ejus velum accipere, & habitum mutare, hoc permitteretis.

CAP. VI. Similiter Teotgaudus Archi-Epiſcopus dixit atque conſenſit.

CAP. VII. Egil Abba vice ejuſdem Tetbergæ ita faciendum ſuaſit & petiit, ut, quia non ſua ſponte, ſed vi oppreſſa rem nefandam perpetraverat, tribueretur ei facultas velandi, & locus, quo patratum vulnus ſanaret: quod vero ſimpliciter & nullo incumbente timore aut qualibet occaſione vel voluntate, ſed pro Dei amore, & animæ ſuæ ſolutione petebat.

Hincmarus Opuſculo de Divortio Hlotharii & Tetbergæ pag. 312. *addens* hunc libellum VII. Capitulorum de Concilio Aquiſgranenſi adeo abſurdum, & vero diſſimilem ſibi videri; ut credi non debeat à præfatis confectus Epiſcopis. 2do in initio hujus opuſculi judicat cauſas nuptiales Excellentiſſimorum Regum ad Apoſtolicam Sedem dijudicandas transmitti debere pag. 294. edit Pariſinæ anni 1615.

CONCILIUM AQUISGRANENSE

MEDIANTE FEBRUARIO.

***SUMMARIUM.** Epiſcopi iterato examine & confeſſione Tetbergæ eam publicæ pœnitentiæ ſubjiciunt ob criminis atrocitatem.*

ANno ab Incarnatione Domini DCCCLX. Indictione VIII. mediante Februario menſe, decernentibus Glorioſis Regibus Hludovico, Carolo atque Hlothario juniore in generali Conventu Optimatum ex regno almi Hlotharii actum eſt Concilium Epiſcoporum Aquiſgrani Palatio, Guntharii Agrippinenſis, Teotgaudi Treverenſis, Wenilonis Rotomagenſis, Franconis Tungrenſis, Hattonis Viridunenſis, Hildegarii Meldenſis, Halduini Avinienſis.

CAP. XV. Ad locum de fœmina, unde agitur, ita ſcriptum reperimus. Porro illa nulla ſecuritate hoc celandi aut ſuperandi fulta primo Regi ordinem perpetrati reatûs, ut fama fuerat, enarravit. Deinde quibuſdam Epiſcoporum ſimul & Laicorum idipſum enucleavit. Poſtea quoque cartulam ſuæ confeſſionis ſuo rogatu conſcriptam, in noſtra omnium & multorum laicorum præſentia in manu Glorioſi Regis Hlotharii porrexit, moxque coram omnibus palam locuta: Domine mi Rex (inquit,) propter Deum rogo, & propter veſtram mercedem, ut mihi pœnitentiam agere liceat: quoniam & verbis & ſcripto confiteor me conjugalem copulam non mereri, ideoque proſtrata ſuppliciter expoſtulo, ut mihi jam nunc, & deinceps non denegetis, quod meæ ſaluti poſthac ſuccurrere poteſt.

Textus itaque illius Scripturæ hæc verba & hunc ſenſum continebat.

Ego Thietbrihc, quam fœminei ſexus imprudentia & fragilitas fefellit humana, & conſcientia delicti mordet, propter ſpem ſalutis animæ meæ & propter fidelitatem erga ſeniorem meum veram confeſſionem coram Deo & Angelis ejus ac Venerabilibus Epiſcopis, ſeu nobilibus Laicis, ſic profiteor, quia germanus meus Hucbertus Clericus me adoleſcentulam corrupit, & in meo corpore contra naturalem uſum fornicationem exercuit, & perpetravit. Hoc teſtificor, teſte mihi conſcientia mea, non aliqua malevola ſuggeſtione perſuaſa, neque violenti neceſſitate compulſa, ſed ſimplici voluntatem rei veritatem (ſicut erat) profeſſa. Sic me adjuvet Dominus, qui peccatores ſalvare venit, & peccata ſimpliciter ac veraciter confitentibus veram indulgentiam promiſit. Si nihil fingo, ſi vera pro-

propria voce prænuntio, & literarum Chirographo rem geſtam confirmo. Quia tolerabilius eſt mihi imprudenti ac deceptæ fœminæ coram hominibus culpam ſimpliciter confiteri; quam ante tribunal domini erubeſcere atque æternum væ habere.

CAP. XVI. Hoc itaque recitato aſtantium animos horror pariter ac dolor perculit, ac de tanta licentia diabolicæ fraudis Sacerdotum pectora gemitus complevit. Sed quamvis iſta ejus confeſſio credibilis appareret, tamen ne forte pro aliqua deceptione aut pro timore alicujus ſæpedicta mulier mentiretur, denuo memoratum Regem alloquentes magnis eum obteſtationibus obſtrinximus, ut nobis confiteretur, ſi eam ſuaſione aut comminatione ad ſeipſam fallaciter criminandum compuliſſet.

Econtra ipſe cum maximis atteſtationibus nobis declaravit, ſolam rei veritatem illam confiteri ſe perſuaſiſſe, nec in ea cauſa induſtrioſe aliquid amplius egiſſe.

Referebat etiam nobis in ipſa hora, quomodo, poſtquam primum infandam rem audivit, & veram credidit, quantum inde doluit? quantumque ſibi inopinatum malum & minime optata ſors diſplicuit. Qualiter denique rem fœdam patienter ferre & niſi jam tantum fama cucurriſſet, occultare voluit, & quantum potuit, fecit. Unde & falſum judicium ſe ſciente pro verifica examinatione ſuſcepit, & toleravit, ut ſi fieri poſſet, tanta turpitudo incredibilis appareret, & ſic in mundo evaneſceret, ipſeq; coram ſæculo in tam ignominioſa macula & ruinoſa offenſione non remaneret. Poſtquam autem revelata peſtis latere non potuit, ac ipſe pondus tanti opprobrii ferre nequivit; maxime cum partibus Burgundiæ atque Italiæ diſcurrens nimis diffamatam ac divulgatam fœditatem exhorruit; non eſt paſſus hanc cauſam ſine Epiſcoporum examine diutius ſubſilere.

Revera lacrymoſis ſuſpiriis multipliciter id ſibi de memorata fœmina inculcatum, & in hoc etiam regno à plurimis affirmatum non ſine gemitu repetebat.

CAP. XVII. Nos igitur rurſus eandem mulierem primum ſecreto deinde coram laicis adivimus, eamque cum adjuratione divina monitis pluribus exhortati ſumus, ne ſibi ullo modo falſum crimen inferret: æternarum quoque pœnarum minis, ſi hoc faceret, deterrere curavimus: iterumque de noſtro conſilio & auxilio tuitione ac defenſione contra omnes inſidias vel violentias ſecuram reddidimus, tantum ut nobis jam tunc fiducialiter confiteretur, utrum perſuaſa an compulſa ad ſeipſam criminandam fuiſſet. Ad hæc illa aſpero intuitu nos redarguens: putatis (inquit) ut meipſam pro aliqua re in mundo ita perdere voluiſſem? Sicut enim confeſſa fui, ſic confiteor, & ſic confirebor. Tantum obſecro propter Dei amorem, ut meis precibus deſideratam miſericordiam jam modo concedatis. Hinc noſtra ſollicitudo requiſivit, an ipſa ulterius inde aliquam vellet querimoniam movere, aut aliquas aliquando inſidias moliri, ſi ſuæ petitioni fieret ſatisfactum: cujus obligationem & noſtra illico unanimitas ita perfecuta eſt. Scias O filia, quia ſi noſtram in Te tuamque confeſſionem ſententiam expectabis, ut te divinæ & canonicæ comprehendat auctoritatis cenſura, & indiſſolubilis incipiat ligare Sacerdotum catena: unde adhuc potes recuperare, ſi tamen potes, ulterius (ut æſtimamus) no recuperabis. Sic & laici plurimum eam admonuerunt, maxime ipſius familiares & amici, admodum illam, ne ſe deciperet, pulſando increpabant. Ipſa tamen, veluti ſi ejus conſcientiæ ſecretum intuentium oculis viſibiliter appareret, immobilis in ſua confeſſione perduravit.

CAP. XVIII. Quid longius immoremur? jam omni dubietate remota, & rei veritate comperta novum auditu ſcelus, infandaque pollutione horrendum, præſertim cujus fœtorem jam diu per innumeros longe lateque fama diſperſerat, ne præſentibus ac futuris peſtiferam corruptionem inferat, niſi ſeverius, diligentiusque evellatur, nulla levi cura vel indulgentia tractandum viſum eſt.

Non enim dubium eſt, quia naturalis inter fratrem & ſororem concubitus veniam temporalis non meretur honoris, & nihil aliud reſtat, quam vindicta & pœnitentia, nec habet ulterius progrediendi occaſionem damnabile crimen, quod ſtatim à prævaricatoribus multa, quæ fuerant licita, penitus amputat. Ideoque hoc

hoc eo rarius à Sæculo contigit, quo conſtat, quia nullus inde exemplum ſibi præſumpſit, quod nunquam veniale apud mundi gloriam eſſe potuit. Sed cum quilibet aliquotiens in hanc miſeriam lapſi ſunt, non de exemplo alterius accidit, ſed de antiqua Diaboli fraude & ſimili fragilitatis impulſu ac præcipitio recens, & quaſi nova ruina fuit. Iſtud autem contagionis genus, quod nunc incipit eſſe novum, & antea nobis erat inauditum, cavendum eſt, ne morboſam peſtem & incurabilem luem generi tranſmittat humano, ut ita videlicet origo pernitioſa funditus extirpetur, quo nullum exemplum, nullamque fragilibus relinquat occaſionem, ne forte (quod abſit) talis conſuetudo innoteſcat, qua naturalem conſanguinitatis concubitum quis devitet, & fornicari contra naturam in proprio genere, leve hoc æſtimans malum, licentius aſſueſcat.

CAP. XIX. His ergo conſideratis & diligenter perſpectis lugendam inceſti pollutionem in publicum exhalatam, publicæ pœnitentiæ ſatisfactione purgandam decrevimus.

Hincmarus de Divortio Hlotharii & Thetbergæ à pag. 312. ad 315.

Ubi & hoc Conciliabulum improbat, & varia in eo contra Canones peccata recenſet.

Theutgaudus Trevirenſis & Hatto Virdunenſis ab his Aquenſis Concilii Antiſtitibus Romam ablegati fuere: prætexentes apud Pontificem publicum ſcelus publica pœnitentia expiandum viſum fuiſſe.

CONVENTUS CONFLUENTIÆ
NONIS JUNII.
ARBITRIUM EPISCOPORUM ET COMITUM, DE *COMMUNI REGNO DIVIDUNDO,*
INTER LUDOVICUM II. IMPERATOREM, LUDOVICUM REGEM GERMANIÆ ET BAJOARIÆ, CAROLUM CALVUM REGEM FRANCIÆ OCCIDENTALIS, HLOTHARIUM REGEM LOTHARINGIÆ, ET CAROLUM REGEM BURGUNDIÆ ET PROVINCIÆ.

Adnuntiatio Domini Karoli.

Vos ſcitis, quomodo aliquanti homines minus, quam neceſſe fuerat, Deum timentes, noſtrum fratrem Hludowicum quaſi ſub bona intentione hoc anno ſollicitaverunt, ut in regnum noſtrum taliter veniret, ſicut ipſi ſcitis. Unde nos Deus, & veſtra fidelitas ſic adjuvavit, ſicut & bene cognoſcitis. Poſt hoc laboravit, adjuvante Domino, iſte cariſſimus nepos noſter, ut inter nos pax fieret, ſicut per rectum eſſe debet, & ut monentibus Epiſcopis ad illam caritatem, & fraternam concordiam rediret, ſine qua nullus Chriſtianus ſalvus eſſe non poteſt. Propterea tranſmiſit ad nos ſuos miſſos, & mandavit nobis primo tale miſſaticum, quod nobis impoſſibile viſum fuit. Deinde quia illud miſſaticum non ſuſcepimus, aliud miſſaticum nobis ſui Miſſi dixerunt. Quod quia & ſecundum Deum ſalubre, & ſecundum ſeculum utile nobis videtur, volumus vobis illud dicere. Et ſi vobis ita, ſicut & nobis videtur, cum veſtro conſilio volumus illud recipere, & quod Deus conceſſerit, ad neceſſarium effectum perducere.

Hæc ſunt NOMINA EPISCOPORUM, qui anno Incarnationis Dominicæ DCCCLX. Non. Juniis in Secretario Baſilicæ Sancti Caſtoris conſideraverunt cum nobilibus, ac fidelibus Laicis firmitatem, quam Glorioſi Reges noſtri Hludowicus, & Karolus,

atque Hlotharius inter ſe fecerunt VII. Idus Junias in eodem Monaſterio, & qui hæc Capitula ab omnibus conſervanda acceptaverunt:

Hincmarus, (a) *Guntharius*, *Altfridus*, *Salomon*, *Adventius*, *Hatto*, *Franco*, *Teudericus*, *Leutbertus*, *Gebehardus*, *Chriſtianus*, *Vulfadus Abbas*, *Witgarius Abbas*.

HÆC NOMINA LAICORUM.

Chounradus, (b) *Eurardus*, *Adalardus*, *Arnulfus*, *Warnarius*, *Liutfridus*, *Hruodulfus*, *Erkingarius*, *Giſlebertus*, *Ratbodus*, *Arnulfus*, *Hugo*, *item Huonradus*, *Liutharius*, *Beringarius*, *Matfridus*, *Boſo*, *Sigeri*, *Hartmannus*, *Liuthardus*, *Richuinus*, *Wigricus*, *Hunfridus*, *Bernoldus*, *Hatto*, *Adalbertus*, *Burchardus*, *Chriſtianus*, *Leutulfus*, *Heſſi*, *Herimannus*, *item Hruodulfus*, *Sigebardus*.

SACRAMENTUM FIRMITATIS HLUDOWICI REGIS.

A modo, & quamdiu vixero, iſtum fratrem meum Karolum, & nepotes meos Hludowicum, Hlotharium, atque Karolum, ad Dei voluntatem & Sanctæ ejus Eccleſiæ ſtatum, & honorem, atque defenſionem, & ad noſtram communem ſalutem, & honorem, & ad populi Chriſtiani nobis commiſſi ſalvamentum, & pacem, & ad legis, & juſtitiæ, atque rectæ rationis conſervationem, quantum mihi ſcire, & poſſe Deus donaverit, & ipſi me obaudierint, & à me ipſi quæſierint, vero conſilio, & ſecundum quod mihi rationabilitet, & ſalubriter poſſibile fuerit, ſincero auxilio adjutor ero ad regnum illorum continendum, & nec in vita, nec in membris, neque in regno illorum eos forconſiliabo. In hoc ut ipſi etga me ſimilem promiſſionem faciant, & conſervent. Sic me Deus adjuvet, & iſtæ Sanctæ Reliquiæ.

CAPI-

(a) Hincmarus, Archi-Epiſcopus Remenſis. Guntharius, Archi-Epiſcopus Colonienſis. Altfridus, Epiſcop. Hildenesheimenſis. Salomon Conſtantienſis. Adventius Metenſis. Hatto Virdunenſis. Franco Tungrenſis. Teudericus Mindenſis. Leutbertus Mönaſterienſis. Gebehardus Spirenſis. Chriſtianus Autiſſiodorenſis. Vulfadus, Abbas Monaſteriorum S. Medardi Sueſſionenſis & Resbacenſis. Witgarius, Abbas Abbatiæ inferioris, alias communiter Otgarius dictus.

Principum Laicorum nomina & officia juxta Eckhartum.

(b) *Chounradus*, frater Judithæ Auguſtæ, & avunculus Caroli Calvi. *Eurardus*, Comes in Diœceſi Tornacenſi, & Dominus Ciſonii, ſororis Caroli Regis maritus. *Adalardus*, avunculus Ermentrudis uxoris Caroli Regis, ejusque Comes Palatii. *Arnuſtus* vel *Erneſtus*, Dux Bajoariorum, Ludovico Regi cariſſimus. *Warnarius*, Comes ex Primoribus Francorum. *Liutfridus*, Comes propinquus, & affinis Gerhardi Comitis Viennenſis, frater Ermengardis, & ideo avunculus Lotharii Regis junioris. *Hrodulfus*, frater Judithæ Auguſtæ, & ideo avunculus Caroli Calvi. *Erkingarius*, Comes in Alamannia, Pater conjugis prioris Caroli Craſſi Imperatoris. *Giſlebertus*, Comes Manſuariorum, maritus Ermengardis, Hlothario Imperatore natæ. *Ratboldus*, Comes. *Arnulfus*, Comes ad Moſam in placito Viennenſi anni 858. memoratus. *Hugo*, Comes. *Chuonradus*, Comes. *Liutharius*, Comes in Saxonia anno 880. à Danis cæſus, Comitum Stadenſium ſator. *Beringarius*, Comes in Orientali Francia. *Matfridus*, Comes Ripuariorum. *Boſo*, Comes Bivini Comitis in Arduenna filius, & poſtea Rex Provinciæ factus. *Sigeri*, Comes. *Hartmannus*, Comes. *Liuthardus*, Comes, Gerardi Comitis Viennenſis vulgo Ruſſilionenſis Pater. *Richuinus*, Comes in Alſatia. *Wigricus*, Comes in Tractu Viennenſi. *Hunfridus*, Marchio Gothiæ. *Bernoldus*, Comes. *Hatto*, Comes Moguntinus. *Adalbertus*, Comes in Bajoaria. *Burchardus*, *Chriſtianus*, Comites. *Leutulfus*, Dux Saxoniæ. *Hruodulfus*, Comes & Abbas S. Richarii Centulenſis. *Sigebardus*, Comes, vir illuſtris & clariſſimus in traditionibus Fuldenſibus apud Piſtorium appellatus. Hactenus *Eckhartus Tom. II. Franciæ pag.* 476. 477.

CAPITULA AB OMNIBUS CONSERVANDA.

CAPUT I.

UT omnium præteritorum malorum, & contrarietatum, & ſupplantationum, ac malarum machinationum; atque molitionum, ſeu nocumentorum invicem actorum abolitio ita inter nos, & apud nos fiat, & à noſtris cordibus penitus avellatur cum omni malitia, & rancore, ut nec in memoriam ad retribuendum duntaxat mali, vel contrarietatis, atque exprobrationis, ſeu improperii de cætero exinde quiddam veniat.

II. Ut tanta inter nos Domino cooperante veræ caritatis benignitas, abhinc in ante ſemper maneat de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, ſine dolo & ſimulatione, ut nemo ſuo pari ſuum regnum, aut ſuos fideles, vel quod ad ſalutem ſive proſperitatem, ac honorem regium pertinet, diſcupiat, aut forconſiliet, ut per occultos ſuſurrones libenter compoſita mendacia ſeu detractiones acceptet.

III. Ut unusquiſque fideliter ſuum parem, ubicunque neceſſitas illi fuerit, & ipſe potuerit, aut per ſe, aut per filium, aut per fideles ſuos, & conſilio, & auxilio adjuvet, ut regnum, fideles, proſperitatem, atque honorem regium debitè valeat obtinere. Et veraciter unusquisque erga alterum certatim demonſtret, quia in paris ſui adverſitate, ſi evenerit, fraterno modo contriſtetur, & in proſperitate illius lætetur. Et talem fidem ſicut inter nos modo abhinc in ante conſervaturos, confirmatum habemus, ſic unusquiſque infantibus fratris ſui, ſi obierit, ille, qui ſuperfuerit, conſervabit.

IV. Et quia per vagos, & tyrannica conſuetudine inreverentes homines pax, & tranquillitas regni perturbari ſolet, volumus, ut ad quemcunque noſtrûm talis venerit, ut de his, quæ egit, rationem, & juſtitiam ſubterfugere poſſit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat, vel retineat, niſi ut ad rectam rationem, & debitam emendationem perducatur. Et ſi rationem rectam ſubterfugerit, omnes in commune, in cujus regnum venerit, illum perſequantur, donec ad rationem perducatur, aut de regno deleatur.

V. Similiter & de eo agendum eſt, qui pro aliquo capitali, & publico crimine à quolibet Epiſcopo corripitur vel excommunicatur, aut de excommunicatione crimen faciens, Regnum, & Regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam ſuſcipiat, aut ſuſceptam legitime peragat. Interdum etiam inceſtam propinquam ſuam, aut ſanctimonialem vel raptam, ſive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens ſecum ducit. Hic talis, cum Epiſcopus, ad cujus curam pertinebit, nobis notum fecerit, diligenter perquiratur, ne morandi vel latendi locum in regno alicujus noſtrûm inveniat, & Dei, ac noſtros fideles ſuo morbo inficiat; ſed à nobis, & miniſtris reipublicæ conſtringatur, & ut ſimul cum diabolicâ prædâ, quam ſecum duxit, ad Epiſcopum ſuum redeat, & de quocunque crimine publico pœnitentiam debitam ſuſcipiat, aut ſuſceptam legitime peragat, compellatur.

VI. Ut nemo Epiſcoporum hominem peccantem ab Eccleſia, & Chriſtiana communione alienet, donec illum ſecundum Evangelicum præceptum, ut ad emendationem, & pœnitentiam redeat, communionem habeat. Qui peccans, ſi commonitus inobediens, & incorrigibilis permanſerit, & ad emendationem redire noluerit, regiam, vel reipublicæ poteſtatem per ſe Epiſcopus, vel per miniſtros ſuos adeat, ut conſtringatur, & ad emendationem & pœnitentiam peccator redeat. Qui, etiam ſi ita ad emendationem perduci nequiverit, tunc ſecundum leges Eccleſiaſticas medicinali ſeparatione à communione Eccleſiaſticâ ſegregetur.

VII. Ut illis hominibus, qui in talibus perturbationibus, ſicut in his præteritis annis acciderunt, in Deum, & in ſanctam Eccleſiam, atque in nos peccaverunt, ſi ſe ex veritate recognoſcentes petierint, & deinceps nobis veraciter fideles eſſe voluerint, & in regnis noſtris pacifici, & quieti, & legibus, ac juſtitiæ obedientes extiterint, rationabilis miſericordia impendatur, non ſolum in indulgentia commiſſorum, & in conceſſione proprietatum, verum etiam & in

in largitione honorum ſecundum noſtram rationabilem poſſibilitatem.

VIII. Ut de rapinis, & deprædationibus, & de conſpirationibus, atque ſeditionibus, & de raptis fœminarum ſicut Eccleſiaſticæ, & Chriſtianæ leges progenitorum noſtrorum capitula continent, ita ab omnibus, & in omnibus conſerventur.

IX. Ut alia etiam Capitula eorundem Progenitorum noſtrorum de ſanctæ Eccleſiæ honore, & immunitate, ac conſervatione, & de regio etiam honore, atque vigore, & populi nobis commiſſi lege, & juſtitiâ in omnibus, & ab omnibus conſerventur.

X. Ut noſtri fideles, unusquiſque in ſuo ordine, & ſtatu, veraciter ſint de nobis ſecuri, quia nullum abhinc in antea contra legem, & juſtitiam, vel autoritatem, & juſtam rationem aut damnabimus, aut dehonorabimus, aut opprimemus vel indebitis machinationibus adfligemus; & illorum ſcilicet veraciter nobis fidelium communi conſilio, ſecundum Dei voluntatem, & commune ſalvamentum, ad reſtitutionem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & ſtatum regni, & ad honorem regium, atque pacem populi nobis commiſſi pertinenti adſenſum præbebimus, in hoc, ut illi non ſolum non ſint nobis contradicentes & reſiſtentes, ad iſta exequenda, verum etiam ſic ſint nobis fideles, & obedientes, ac veri adjutores, atque cooperatores vero conſilio, & ſincero auxilio ad iſta peragenda, quæ præmiſimus, ſicut per rectum unusquiſque in ſuo ordine, & ſtatu ſuo Principi, & ſuo ſeniori eſſe debet.

XI. Ut ſic ſimul conjuncti, & nos, frater, ac nepos noſter ad invicem, & nos cum fidelibus noſtris, & fideles noſtri nobiſcum, & omnes ſimul cum Deo nos reconjungamus, & ut nobis ſit propitius, illi pro devoto munere offeramus, & unusquiſque omnium noſtrûm abſque ſua propria excuſatione, vel juſtificatione recognoſcamus, in quibus aut ſingillatim, aut communiter contra illius mandata, & decreta ſuorum Sanctorum fecimus, aut conſenſimus in ordine Eccleſiaſtico, & ſtatu regni, & per ſingula in medium producamus illa; & nemo noſtrûm ſuo aut amico, aut propinquo, vel confœderato, immo nec ſibi ipſi ſeculariter parcat, ut ſpiritualiter, & ſalubriter parcere poſſit. Quin, ſicut præmiſimus, in præcedenti capitulo, vero conſilio, & ſincero auxilio, illa in commune certatim emendari totis viribus procuremus, quantocius rationabiliter potuerimus.

XII. Et ſi aliquis de ſubditis, in quocunque ordine, & ſtatu, de hac convenientia exierit, aut ſe retraxerit, vel huic communi decreto contradixerit, ſeniores cum veraciter fidelibus ſuis hæc ſecundum Dei voluntatem, & legem, & juſtam rationem, velit nolit ille, qui divino conſilio, & decreto, & huic convenientiæ reſiſtens, & contradicens fuerit, exequantur Et ſi aliquis de ſenioribus de hâc convenientiâ exierit, aut ſe retraxerit, vel huic communi decreto, quod abſit, contradixerit, cum plures ſeniorum noſtrorum fideles, & regnorum primores in unum convenerint, eodem qui obſervaverint conſilio, & judicio Epiſcoporum, & communi conſenſu, qualiter de eo, qui debite admonitus, incorrigibilis perſeveraverit, agendum ſit, faciente Deo decernatur. Et ut obnixius ſupraſcripta capitula à nobis auxiliante Domino inviolabiliter obſerventur, & nos illa obſervaturos certius credatur, manibus propriis ſubterfirmavimus.

Adnuntiatio Domini Hludowici Regis apud Confluentes linguâ Theodiſcâ.

CAPUT I.

Vos ſcitis, quid in iſto regno evenit. Et ideo huc convenimus, ut de Dei voluntate, & Sanctæ Eccleſiæ ſtatu, & de noſtra, & communi ſalute, atque honore, & pace populi Chriſtiani, cum Dei adjutorio, & fidelium noſtrorum conſilio tractaremus.

II. Et miſimus hoc ſuper Epiſcopos, & cæteros fideles noſtros, ut illi hoc invenirent, qualiter nos ad hæc, quæ diximus, exequenda adunaremus. Et volumus,

lumus ut ſciatis, quia ſicut illi invenerunt, & ſcripto nobis oſtenderunt, ad invicem adunati ſumus, ſicut fratres per rectum eſſe debent, & nos ſimul cum iſto nepote noſtro, & ille nobiſcum. Et etiam ſuos fratres nepotes noſtros in hac adunationis firmitate nobiſcum recepimus, ita tamen ſi & ipſi hanc firmitatem erga nos fecerint,& obſervaverint.

III. Et ſciatis, quia non volumus, ut ullus inter nos abhinc in antea alia verba portet, niſi talia, quæ Deo ſint placita, & quæ ad noſtram communem ſalutem, & noſtrum honorem pertineant; ut ſic ſimus, ſicut fratres in invicem, & patrui cum nepotibus, & nepotes cum Patruis eſſe debent. Et ſi aliquis fuerit, qui hoc facere tentaverit, producatur in medium ad rationem, & taliter inde caſtigetur, ut nemo alius ſimilia agere tentet.

IV. Et volumus; ut Eccleſiæ, & caſæ Dei, & Epiſcopi, & Dei homines, Clerici, & Monachi, & Nonnæ, talem mundeburdem, & honorem habeant, ſicut tempore anteceſſorum noſtrorum habuerunt.

V. Et volumus, ut vos, & cæteri homines fideles noſtri talem legem, & rectitudinem, & tale ſalvamentum in regnis noſtris habeatis, ſicut anteceſſores veſtri, tempore anteceſſorum noſtrorum, habuerunt; & nos talem honorem, & rectam poteſtatem in noſtro regio nomine apud vos habeamus, ſicut noſtri anteceſſores apud veſtros anteceſſores habuerunt; & juſtitia, & lex omnibus conſervetur, & pauperes homines talem defenſionem habeant, ſicut tempore anteceſſorum noſtrorum lex & conſuetudo fuit, & ſicut hic fideles noſtri communiter conſenſerunt, & ſcripto nobis demonſtraverunt, & nos cum eorum conſilio conſentimus, & obſervari communiter volumus. Et ſi aliquis hoc perturbare voluerit, à nullo noſtrûm recipiatur, niſi ut aut ad rectam rationem, aut ad rationabilem indulgentiæ conceſſionem deducatur.

VI. Sed & de iſtis rapinis, & deprædationibus, quas jam quaſi pro lege multi per conſuetudinem tenent, ab hoc die, & deinceps de Dei banno, & de noſtro verbo bannimus, ut nemo amplius hoc præſumat. Sed unuſquiſque infra patriam cum pace, & ſine oppreſſione pauperum, & circummanentium conſiſtat, & in hoſtem vel ad placitum ſive ad curtem veniens, de ſuo ſic warnitus & de domo ſua moveat, ut cum pace venire, & nobiſcum ſtare, & ad domum ſuam redire poſſit. Et qui hoc transgreſſus fuerit, ſicut tempore anteceſſorum noſtrorum conſuetudo fuit, & in illorum capitulis continetur, volumus, ut hoc in illis transgreſſoribus emendetur.

VII. Similiter & de conſpirationibus, & de raptis fœminarum tam viduarum, quam & Puellarum, atque Nonnarum, bannimus ex Dei, & noſtro verbo, ut nullus hoc in regnis noſtris agere præſumat. Et ſi quis hoc præſumpſerit, ſecundum legem, & ſicut in capitularibus progenitorum noſtrorum continetur, ſic hoc emendare cogatur.

Hæc eadem Dominus Karolus Romanâ linguâ adnuntiavit, & ex maxima parte lingua Theodiſca recapitulavit.

Poſt hæc Dominus Hludowicus ad Karolum Fratrem ſuum lingua Romanâ dixit: *Nunc ſi vobis placet, veſtrum verbum habere volo de illis hominibus, qui ad meam fidem venerunt.*

Et Dominus Karolus excelſiori voce linguâ Romanâ dixit: Illis hominibus, qui contra me ſic fecerunt, ſicut ſcitis, & ad meum fratrem venerunt, propter Deum, & illius amorem, & pro illius gratiâ, totum illis perdono, quod contra me misfecerunt, & illorum alodes de hæreditate, & de conquiſitu, & quod de donatione noſtri ſenioris habuerunt, excepto illo, quod de mea donatione venit, illis concedo, ſi mihi firmitatem fecerint, quod in regno meo pacifici ſint, & ſic ibi vivant, ſicut Chriſtiani in Chriſtiano regno vivere debent. In hoc, ſi frater meus meis fidelibus, qui contra illum nihil misfecerunt, & me, quando mihi opus fuit, adjuvaverunt, ſimiliter illorum alodes, quos in regno illius habent, conceſſerit. Sed & de illis alodibus, quos de meâ donatione habuerunt, & etiam de honoribus,

bus, ſicut cum illo melius conſiderabo, illis, qui ad me retornabunt, voluntarie faciam.

Et Domnus Hlotharius linguâ Theodiſcâ in ſupra adnuntiatis capitulis ſe conſentire dixit, & ſe obſervaturum illa promiſit.

Et tunc Domnus Karolus iterum lingua Romanâ de pace commonuit, & ut cum Dei gratiâ ſani & ſalvi irent, & ut eos ſanos reviderent, oravit, & adnuntiationibus finem impoſuit.

Annaliſta Francorum Pithoeanus & Fuldenſis eadem juramenta Confluentiæ ad h. a. referunt.

Goldaſtus Conſtitutionum Imperialium Tomo I. pag. 192.

Baluz. Capitularum Tomo II. pag. 137. 138.

Dumont Corps Diplomatique du droit des gens Tomo I. N. XX.

SYNODUS FRISINGENSIS.

Anno Chriſti DCCCLX. Nicolai I. Papæ III. Ludovici Germaniæ Regis XXI.

Marcho Presbyter confinia ſylvæ ad Ziebolfesbuſen tradit, & donat in publica Synodo, colendis Sanctis in monte S. Stephani quieſcentibus.

PErpendens & conſiderans quidam Presbyter, nomine Marcho, corporalem fragilitatem Corporis ſui, ut requiem habere meruiſſet ad Friſingas, omnia confinia ſylvæ, quæ habuit ad Zieholfeshuſin pertinentia, præter unum lucum, quem prætermiſit, firmiter tradidit ad Friſingas. Hoc factum eſt *in publica Synodo* in monte Sancti Stephani, ubi oſſa cum pulvere Sancti Alexandri & Sancti Juſtini honorabiliter humata cernuntur, die, quo factum eſt, id eſt, Octobris, anno Incarnationis Domini DCCCLX. Indictione VIII. Nomina teſtium in libro traditionum habentur.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Tomo I. Parte II. Inſtrumento DCCCX. pag. 353.

Inſigne teſtimonium de corporibus Ss. Alexandri, & Juſtini in Weichenſtephanenſi Monaſterio eo tempore adhuc ſepultis. Sacras illas exuvias poſteris temporibus fuiſſe translatas in Eccleſiam Cathedralem, diſcimus ex *Chronico Weichenſtephanenſi*, in quo poſt annum Chriſti 860. hæc legimus.

Non longo abhinc temporis intervallo Venerabiles illæ Reliquiæ Ss. Alexandri PP. & Martyris, & S. Juſtini Presbyteri, ad Cathedralem Friſingenſem ſunt translatæ..... à quo autem Epiſcopo, quove anno pretioſus ille Reliquiarum theſaurus ab Eccleſia S. Stephani fuerit ablatus, non ſatis conſtat.

CON-

Digitized by Google

CONCILIUM TULLENSE II.
APUD TUSIACUM.
AB EPISCOPIS QUATUORDECIM PROVINCIARUM IN TULLENSIS TERRITORII (*a*) VILLA, TUSIACO, SUB DIE XI. KALENDAS NOVEMBRES, INDICTIONE IX, ANNO CHRISTI DCCCLX. NICOLAI PP. III. CAROLI CALVI REGIS XXI.

TITULI CANONUM.

I. *Adverſus rerum ſacrarum pervaſores.*
II. *De velatis Deoque ſacratis Virginibus ac Viduis incontinenter viventibus.*
III. *De perjuris & falſis teſtibus.*
IV. *De iis, qui rapinas, & alia ſcelera committunt.*
V. *Ut Clerici & Monachi vagi ad Epiſcopos & Abbates ſuos revocentur.*

PRÆFATIO.

Cum in nomine Dei omnipotentis nos Epiſcopi ex provinciis (*b*) XII. Veſontionenſi ſcilicet Lugdunenſi, Trevirenſi, Remenſi, Viennenſi, Senonica, Agrippinenſi, Bituricenſi, Turonenſi, Burdigalenſi, Narbonenſi, Rotomagenſi, & ſi qui alii ex aliis provinciis, conveniſſemus in territorio Tullenſi, in Villa Tuſiaco, Anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCLX. Indictione IX. cœpimus auxilio Dei noſtri tractare de ſtatu temporis noſtri, & de periculo percuntis populi ſub manu noſtra conſtituti: & quomodo peccatis noſtris agentibus omnes leges, tam divinæ quam humanæ contemptæ ſint, omniſque ordo religionis confuſus, ſolumque maledictum, & mendacium & adulterium & homicidium inundaverint, & ſanguis ſanguinem tetigerit, & propterea vorata ſit terra, & infirmatus ſit omnis, qui habitat in ea. Cum igitur de his & ſimilibus tractaremus, juxta manum Dei noſtri propitiam nobiſcum ut ſecundum regulam patrum noſtrorum ſtaremus in viis Dei noſtri, decrevimus ſingulis malis emergentibus, zelo canonicæ pietatis, cenſum diſtrictionis obviare; ac ſacrilegos flagitioſos atque facineroſos, de domo Dei noſtri flagello diſciplinæ cædendo eliminare; & quia inveteratum vulnus malitiæ plaga deſperationis fecit, ferrum ſectionis adhibere, ne quod ſanum remanſerat, putredine tabefieret.

CANONES.

I.

In primis igitur propter pertinaciam multorum, qui cum ſint ſacrilegi, Templum Dei in ſemetipſis corrumpentes, ſacras res, ex oblatione & voto fidelium ſacris locis contraditas, invadere non timent; ſtatuimus ſecundum regulam antiquam Patrum noſtrorum, ut ſi quis oblationes fructuum, & rerum omnium, quæ miniſtris Eccleſiæ conferuntur, aut collatæ ſunt, extra Eccleſiam accipere vel dare voluerit præter conſcientiam

(*a*) *Valle*, habet MS. Codex Sancti Germani Antiſſiodorenſis.
(*b*) XIV. numerantur in Epiſtola Synodali, & in altera Synodi juſſu ſcripta ab Hincmaro.

entiam Epiſcopi vel ejus, qui conſtitutus eſt ab eo ad diſpenſanda officio Eccleſiaſtico diſpoſita; tam is qui dat, quamque is, qui accipiet, anathema ſit, judicio omnipotentia Dei, niſi reſipuerit, perpetuo damnatus, & dum vivit, ita à cœtu & ſocietate fidelium remotus, à corpore & ſanguine Domini ſeparatus, ut nec in fine communionem accipiat, neque corpus ipſius more fidelium, cum oblationibus & Pſalmis, atque Hymnis ad ſepulturam deducatur. Si clericus tanta cupiditate ſacrilegii corruptus, aut laïcus quicumque hac iniquitate deceptus fuerit; & cognoſcens damnationem ſuam, pœnitentiæ remediis ſecundum ordinem & diſpenſationem ſui Epiſcopi ſe ſubmiſerit; volumus ut pervaſa & præſumpta ſecundum qualitatem perſonæ, aut in triplum, aut in quadruplum Eccleſiæ, cui damnum illatum eſt, primum reſtituat: inde pro ſacrilegio ab Epiſcopo ſuo conſilium ſalutis & pœnitentiæ modum ſuſcipiat.

II.

De velatis & ſacratis tam viduis quam virginibus, ſi clam adulteraverint, vel ſi publice nupſerint, ſive de viduia incontinentibus, quæ luxuriando turpiſſime in domibus ſuis vivunt; ita ut etiam quædam filias ſuas laſcivis juvenibus in concubinas ſubſtituerint, licet à patribus noſtris, quorum loca & vices tenemus, ſufficienter, qua diſtrictione feriantur, definitum ſit, volumus, ut uſque ad finem vitæ in ergaſtulis retruſæ pœnitentiam agant: viri autem, qui vim eis intulerint, & ipſi cenſura Eccleſiaſtica ad pœnitentiam conſtringantur. Habeantque principes & judices hanc in populo Dei diligentiam, & ubicumque tales in poteſtate eorum ab Epiſcopis requiſiti fuerint, abſque mora eos exhibeant: ne forte, ſi diſſimulaverint, aut mandatum Epiſcopi contempſerint, ab Eccleſia Dei projecti nec ſepulturam cum fidelibus accipiant.

III.

De his quoque, qui jurant & perjurant in nomine Dei omnipotentis mendaciter, quod genus mali nimia prævaluiſſe dolemus: & de falſis teſtibus, quorum exſecrabilia malitia uſquequaque prævaluit, quod à Sanctis Patribus noſtris ex eis definitum eſt, ſervetur: atque duræ & diſtrictæ pœnitentiæ ſubdantur, quamdiu in crimine manent, foras ab Eccleſia projecti: neque nomen eorum inter fideles recitatum habeatur.

IV.

De his etiam, qui rapinas exercent, incendia, ſtupra inaudita committunt, cædea & homicidia perpetrant, res Eccleſiarum ſubtrahunt, atque diripiunt, quantum ad judicium noſtrum attinet, volumus, ut ſive auctores tanti criminis, ſive fautores eorum, qui cum eis collecti participant, à ſacro Miſſarum ſacrificio, à foribus Eccleſiarum, ab omni ſocietate Chriſtiana, uſque dum pœnitentiæ ſe humiliter ſubmittant, removeantur. Invicem ſibi Epiſcopi pro his ſcripta tranſmittant, quatenus omnes ſciant cum talibus damnatis nullam communionem habere: parique ſententia teneatur obnoxius, qui poſt interdictum cum eis communicaverit.

V.

Quia peccatis noſtris agentibus plurima loca Deo ſacrata incenſa & vaſtata ſunt à perfidis Chriſtiania, & à crudeli etiam gente Northmannorum, ſub hac occaſione multi laſcivi Clerici & Monachi relicto religionis habitu retro abierunt, & abſque ulla canonica licentia & reverentia vagabundi feruntur, ab ovili gregis Dei errantes. Ideoque patrum auctoritate volumus, ut talibus omnibus neceſſitas imponatur, quatenus ad ordinationem & diſpoſitionem Epiſcoporum, & Abbatum ſuorum revertantur, & ſub diſciplina eorum maneant. (c)

Hæc fratres chariſſimi, & conſacerdotes noſtri, quæ unanimi vobis intentione ſecundum ſententiam LX. Epiſcoporum promulgata, tenenda omnino, & conſervanda ſunt: videlicet, ut omnes raptores ſanctimonialium virginum, atque viduarum, cujuſcumque etiam rei prædones, inceſtos, perjuros, oppreſſoreſque pauperum, invaſores per vim Eccleſiaſticarum rerum, uſurarum exactores, hos videlicet, qui judicantes magis pauperes compellunt reddere, quam acceptum fuerat in prima donatione; nec non ſubtractores decimarum. . . . . . *deſunt reliqua.*

SUB-

(c) Poſt hæc ultima verba in manu ſcripto codice ſancti Germani Antiſſiodorenſis adſcripta ſunt, quæ ſequuntur.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Ego Arduicus Veſontionenſis Epiſcopus has Conſtitutiones zelo pietatis perfectas relegi, conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Wanilo, Senonicæ urbis Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Hincmarus, ſacræ Remorum Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Ado, humilis Viennenſis Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Theutgaudus, Trevirorum Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Guntharius, Agrippinenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi.

Rodulfus, ſacræ Biturigenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi.

Herardus, Turonum Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Frotarius, Burdigalenſium Epiſcopus, ſubſcripſi.

Fredoldus, Narbonenſium Epiſcopus, ſubſcripſi.

Remigius, Lugdunenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Wenilo, Rotomagenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Hildegarius, Meldenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Adventius, Mediomatricorum Epiſcop. ſubſcripſi.

Æneas, Pariſiorum Epiſc. ſubſcripſi.

Atto, Virodunenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi.

Erpuinus, Silvanectenſium Epiſcopus, ſubſcripſi.

Hincmarus, Laudunenſium Epiſcopus, ſubſcripſi.

Chriſtianus, Antiſiodorenſium Epiſcop. ſubſcripſi.

Eurus, Carcaſonenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Audeſindus, (*d*) Roſcellenſium Epiſcop. ſubſcripſi.

Godelſadus, Cabilonenſium Epiſcopus, ſubſcripſi.

Gundbertus, Ebrocenſium Epiſcop. ſubſcripſi.

Iſaac, Lingonenſium Epiſcop. ſubſcripſi.

Jonas, Æduorum Epiſc. ſubſcripſi.

Breindincus, Matiſcenſium Epiſcop. ſubſcripſi.

Adahulfus, Barcinonenſium Epiſcopus, ſubſcripſi.

Agius, Aurelianorum Epiſc. ſubſcripſi.

Erchanraus, Catalaunenſium Epiſcopus, ſubſcripſi.

Huntfridus, Morinenſium Epiſcop. ſubſcripſi.

(*e*) Rainelmus, Noviomagenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Erchambertus, Bajocacenſium Epiſcop. ſubſcripſi.

Hilduinus, Avennicorum Epiſc. ſubſcripſi.

Wiſadus, Orgellitanus Epiſc. ſubſcripſi.

Stodilo, Lemovicenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Stabilis, Arvernenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Arduinus, Vellaunenſium Epiſcop. ſubſcripſi.

Engenoldus, Pictavienſium Epiſcop. ſubſcripſi.

Dagbertus, Agathenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Launus, Æcolenenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Arnulfus, Tullenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Rataldus, Stratburgenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Franco, Tungrenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Teutramnus, Darantaſiæ Metropolitanæ Epiſc. ſubſcripſi.

Immo, Noviomagorum Epiſc. ſubſcripſi.

Ebbo, Gratianopolitanus Epiſcop. ſubſcripſi.

Ungerius, Trajectenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Fredebertus, Baſilcenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Rothadus, Sueſſionicus Epiſc. ſubſcripſi.

Irminfridus, Bellovacus Epiſc. ſubſcripſi.

Abbo, Antiſiodorenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Giſlebertus, Carnotenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Ratbertus, Valentinenſis Epiſc. ſubſcripſi.

Dodo, Andegavenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Hilmeradus, Ambianenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Waltbertus, Abrincatenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Abbo, Maurianenſium Epiſc. ſubſcripſi.

Sirmondus primum in lucem edidit è Codice Eccleſiæ Laudunenſis. Tomo III. Concilior. Galliæ.

(*d*) Gallice du Rouſſilon, Helenenſis Epiſcopus, dicitur in privilegio Sancti Martini.
(*e*) Raginelmus Tornacenſis, in privilegio Sancti Martini.

EPISTOLA SYNODALIS
CONCILII EJUSDEM,
AD RERUM ECCLESIASTICARUM PERVASORES, ET PAUPERUM PRÆDATORES.

UNDE, ET QUANDO, AC QUALITER ACCIDERIT, UT RES ECCLESIASTICÆ DOMINO SINT CONSECRATÆ: ET QUANTUM SIT PERICULUM PAUPERES DEPRÆDARI.

Anno Incarnationis Dominicæ DCCCLX. Indictione nona, XI. Kalendas Novembres, Sancta Synodus congregata in villa TUSIACO TULLENSIS PAROECIÆ, *Epiſcoporum quatuordecim Provinciarum, Lugdunenſium videlicet, Rotomagenſium, Turonenſium, Senonum, Viennenſium, Arelatenſium, Veſontionum, Moguntinenſium, Agrippinenſium, Trevirorum, Remorum, Biturigenſium, Burdigalenſium, Narbonenſium, omnibus Dei Fidelibus, & Sanctæ Eccleſiæ Filiis, ad quos hæc Divinæ conſtitutionis notitia potuerit pervenire, pacem & ſalutem optat in Domino.*

Deus omnipotens, ſummus & verus, unus ac ſolus, Pater ſcilicet, & Filius, qui eſt conſubſtantiale verbum ejus, & utriuſque Spiritus Sanctus, utrique coæternus, ac coæqualis, Trinitas inconfuſa atque inſeparabilis, qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habet inacceſſibilem, quem nemo hominum vidit, nec videre poteſt, nec locorum vel finito vel infinito ſpatio continetur, nec temporum vel finito vel infinito volumine variatur; neque enim eſt in ejus ſubſtantia, qua Deus eſt, quod brevius ſit in parte, quam toto; qui ſine initio eſt, & permanet ſine fine, incommutabili æternitate vivens; creavit omnia ſimul, ex quibus currerent tempora, & implerentur loca, temporalibuſque, & localibus rerum motibus ſæcula volverentur. In quibus rebus quædam ſpiritualia, quædam corporalia, viſibilia ſiquidem & inviſibilia condidit: formans materiem, quam nec alius nec ullus, ſed omnino ipſe informem, ac formabilem inſtituit, ut formationem ſuam non tempore, ſed origine præveniret: teſtante Scriptura: *Qui* (a) *vivit in æternum, creavit omnia ſimul.* Et: *In principio* (b) *fecit Deus cælum & terram.* Et omnia opera ſua bona valde, quæ in cœlo ſunt, & quæ in terra. Duas quoque harum creaturarum ſuarum rationales creaturas, ſcilicet angelicam & humanam, imaginis, & ſimilitudinis ſuæ dote ditatas, cum libero arbitrio condidit: ut, ſicut ipſe non neceſſitate, ſed natura eſt bonus & voluntarie; & ita ipſæ rationales creaturæ non conſtrictæ neceſſitate, ſed bonæ eſſent, ut natura, ita & voluntarie. Quia ſi tales eſſent, ut liberæ voluntatis arbitio malum vitare, & bonum non poſſent agere, lapidibus & cæteris rebus inſenſibilibus, atque irrationalibus potius quam Deo ſimiles eſſent; & merito illius retributione carerent, nec eſſet unde pro qualitate voluntatis & actionis remunerarentur à Deo. Qui ideo bonus eſt, quia vult, non quia cogitur: quippe bonum velle non ex accidenti, ſed ut & bonus & omnipotens eſſet, eſſentialiter habet. Cui ſecundum quorumdam opinionem ſententiæ non repugnat, quod dicit Apoſtolus: *Seipſum* (c) *negare non poteſt.* Porro nec peccare, nec mori poteſt. Et tamen non falſo Angelus & homo, qui potuère peccare, imaginis & ſimilitudinis ejus dignitate donati leguntur. Quia aliud eſt ſimilitudo, & aliud ſignaculum ſimilitudinis: & aliud imaginem eſſe,

(*a*) Eccleſiaſt. XVIII. (*b*) Geneſ. I. (c) II. Tim. II.

eſſe, & aliud ad imaginem factum eſſe. ſolus quippe conſubſtantialis filius eſſentialiter imago inviſibilis, & ſplendor, & figura eſt ſubſtantiæ Dei Patris. Sic ad omnipotentis hoc vel magis omnipotentiam pertinet, quia aliud non poteſt, quam bonum velle & aliud quam bonus & omnipotens eſſe, & ſeipſum negare; peccare quoque, vel mori, mutari, falli, miſer fieri, ſeu vinci non poteſt. Hæc atque hujuſmodi abſit, ut poſſit omnipotens. Sed quia non vult, non poteſt, quia & velle non poteſt. Non enim poteſt juſtitia velle facere, quod injuſtum eſt, aut ſapientia velle, quod ſtultum eſt, aut veritas velle, quod falſum eſt. Ac per hoc non ſolum oſtendit veritas omnipotentem non eſſe, quod iſta non poſſit: ſed etiam cogit veritas omnipotentem non eſſe, qui hæc poſſit. Volens enim eſt Deus quidquid eſt. Æternus ergo, & incommutabilis, & verax, & beatus, & inſuperabilis volens eſt. Si ergo poteſt eſſe quod non vult, omnipotens non eſt, eſt autem omnipotens. Ergo quidquid vult, poteſt, & ideo quod non vult, eſſe non poteſt, qui propterea dicitur omnipotens, quoniam quidquid vult poteſt. De quo & pſalmus dicit: *In cælo* (d) *& in terra omnia quæcumque* (*) *fecit.* Nihil enim in cœlo vel in terra fit, niſi quod ipſe aut propitius fecit, aut fieri juſte permittit. Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & neminem vult perire.

Sed juſtus Dominus juſtitiam diligens, & iniquitatem non volens, eis, quos ad imaginem & ſimilitudinem ſuam fecit, nec poſt primi hominis caſum vult tollere violenter ſuæ voluntatis arbitrium liberum; quibus reddere paratus eſt meritum, ut ſcriptura demonſtrat: *Quis* (e) *eſt*, inquiens, *homo, qui vult vitam:* & ac ſi reſpondenti, *Ego*, Dominus dicit: *Diverte* (f) *à malo & fac bonum.* Et è regione volens ſalvari dicit: *Voluntarie* (g) *ſacrificabo tibi.* Et: *ex voluntate* (h) *mea confitebor illi.* De quo ſcriptum eſt: *Quia, non* (i) *privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia.* Ut autem ambulantes ambulent & perſeverent in innocentia, ſanat & adjuvat eorum arbitrium gratia; atteſtante Apoſtolo: *Gratia* (k) *Dei in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboravi, non autem ego, ſed gratia Dei mecum.* Quibus & aliis ſcripturæ ſententiis, quoniam poſt caſum primi hominis ineſt homini ad bene volendum, & ad bonum incipiendum & perficiendum, atque in bono perſeverandum, liberum arbitrium, gratia liberatum, & gratia de corrupto ſanatum, gratia præventum, adjutum, & coronandum. A bono autem deficiens, & in malo proficiens homo, poſt caſum primi hominis habet arbitrium liberum, ſcilicet juſtitiæ liberum, peccati ſervum: quo, qui ſe elongant à Deo volente congregare filios nolentis Jeruſalem, peribunt. Unde quia gratia Dei eſt, ſalvatur mundus: & quia ineſt liberum arbitrium homini, judicabitur mundus.

Ex his namque rationalibus creaturis, angelica videlicet & humana, Angelos ad ſe cognoſcendum atque perpetuo collaudandum in cœleſti gloria collocavit. Unde pars quædam Angelorum ex ſuperbia debriata per liberum arbitrium cecidit, qui appellantur diaboli. Et tales ſuo vitio ſunt effecti, ut jam non velint, nec poſſint meriti eſſe boni. Sicut & illi, qui per liberum arbitrium in voluntate conditoris permanſerunt, ipſius gratia, & retributione juſtitiæ, acceperunt in munere, quod creator, cujus ſignaculum ſimilitudinis ſunt, habet eſſentia; ut non velint, nec valeant eſſe mali. Hominem vero opifex Deus de corpore de limo terræ formavit, cui animam de incomprehenſibili nobis ſuæ virtutis opere, in moribus & æternitate ad imaginem & ſimilitudinem ſuam conditam, in qua, interiore videlicet homine, per fidem in nobis habitat, inſufflavit. In quo etſi exterior homo noſter corrumpitur, renovamur induentes novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate, & veritate. Et factum eumdem primum hominem in animam viventem, id eſt, factam animam rationalem, factam carnem vivificantem, atque in duabus, & ex duabus, ſcilicet ſpiritus ac luti ſubſtantiis, in uni-

(*d*) Pſalmo CXXXIV. (*) *voluit.* (*e*) Pſal. XXXIII. (*f*) Ibidem.
(*g*) Pſal. LIII. (*h*) Pſal. XXVII. [*i*] Pſalm. LXXXIII.
(*k*) I. Corinth. XV.

unitate perſonæ ſubſiſtentem, in paradiſo delitiarum, quem plantaverat ab initio, poſuit, ut operaretur eum, vel in eo, ſicut & quæ ei præcepit, & cuſtodiret, ne illa admitteret, quæ & ſicut illi prohibuit. Cui ex latere fabricavit mulierem, dum in ſomno corporis obdormivit, unde & dixit: *Erunt* (l) *duo in carne una:* itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: ſecundum præſcientiam ſuam, qua novit omnia etiam antequam fiant, vero demonſtrans indicio, quoniam ſine transfuſione ſeminis viri, ex femina ipſe venturus eſſet in carnem, ad redimendum hominem, qui in carne condidit hominem. Et qui eum fabricavit ex pulvere, quo ſine ſeminis transfuſione hominem fecit ex homine, homines quoque fabricetur ex ſemine. Quique corporis morte in cruce pro nobis mortis debitoribus, ſolus inter mortuos liber à mortis debito dormiens, prædeſtinatus Dei filius in virtute ſecundum Spiritum ſanctificationis; & prædeſtinatorum omnium caput, ac lumen, atque exemplum factus ex muliere; legiſque lator, qui legi nihil deberet, factus ſub obedientia legis, ut eos, qui ſub lege peccati & mortis futuri erant, redimeret, ut adoptionem filiorum, quam in Adam perdituri eramus, reciperemus: de his, qui in eum credere voluerint, ſive adventum ejus in carne præceſſerint, ſive etiam forent ſecuti, (nam *per gratiam*, (m) inquit, *Domini JESU ſalvari credimus, quemadmodum & illi.*) Ædificaturus erat Eccleſiam aperto lanceæ latere, de quo produxit aquam & ſanguinem: quibus nunc lavacro rigatur & poculo, id eſt, mundatur aqua baptiſmatis, & per fidem illi incorporatur potato ſanguine redemptionis, juſtificata ſpiritu ſanctificationis. Hoc Sacramentum magnum eſt in Chriſto, & in Eccleſia. Quæ eodem Spiritu Sancto ab immaculato Divini fontis utero ſuos regenerat natos, quo & de illibata virgine Chriſtus eſt natus.

Iſdem namque primus homo, quia & Eva ipſa eſt Adam, conditus ut dominaretur creaturæ à creatore factæ, & diſponeret orbem terrarum in juſtitia & æquitate, & in directione cordis judicium judicaret, ſi in accepta lege vitæ & diſciplinæ libero arbitrio permanſiſſet; videlicet, ſi in conditoris voluntate perſeveraſſet, ut non peccaret; nec ipſe moreretur, nec mortales, neque mortis ac gehennæ filios generaret. Sed merito hujus permanſionis & retributione juſtitiæ, ſicut & Sancti Angeli acceperunt, accepiſſet in munere, quod creator, ad cujus imaginem & ſimilitudinem conditus eſt, habet eſſentia, ut nec peccare vellet, nec jam cadere poſſet. Ipſi autem diabolo invidenti, quia illuc erat homo terrenus per debitam obedientiam aſcenſurus, unde ipſe cecidit per ſuperbiam angelicus ſpiritus; & mendacia ſuadenti plus credens, quam voluntati conditoris ſui obediens, abuſus arbitrio libero deſeruit Deum; & deſertus juſte à Deo peccavit ac cecidit; & per malum velle perdidit bonum poſſe, qui per poſſe bonum vincere potuit velle malum. Qua de re facta eſt maſſa perditionis totius humani generis. De qua ſi nullus ad ſalutem eriperetur, irreprehenſibilis eſſet Dei juſtitia: quia vero multi ſalvantur, ineffabilis eſt Dei gratia. Qui ab ipſo mundi primordio, incipiens ab Abel juſto, ſalutis humanæ præcones mundo in ſua infirmitate languenti, & in peccatorum ſuorum tenebris tabeſcenti, donec ipſe lux mundi adveniret, per Patriarchas & legis Doctores & Prophetas, ac juſtis verbis & prodigiis prædicans, conſolando præmiſit.

Tandem ipſe, qui ſemper unum, & ubique eſt cum Patre & Spiritu Sancto eſſentia Majeſtatis, propter nos homines & propter noſtram ſalutem, opere conceptus ejuſdem Spiritus Sancti, natus ex Maria Virgine, id eſt, ex virginea maternæ carnis ſubſtantia in duabus & ex duabus naturis atque ſubſtantiis, divinitatis ſcilicet & humanitatis, verus per omnia Deus & verus homo anima rationali & humana carne in unitate perſonæ ſubſiſtens, ad nos per præſentiam aſſumptæ veniens carnis, factis & dictis ad aliud in ſe credentes ſæculum invitavit, id eſt ad gloriam ſempiternam, quam Angeli Sancti habent in cœlo, & ad quam obtinendam conditus fuerat primus homo. Et quoniam ad illam pervenire non poſſumus, niſi ſicut nos docuit, de ſcriptum eſt: *Quia* (n) *ſic oportuit pati Chriſtum & intrare in gloriam ſuam,* DUX & DOCTOR hujus itineris ſcilicet per labo-

(l) Geneſis II. (m) Act. XV. (n) Lucæ XXIV.

labores & dolores , quos in primo parente meruimus, promerentes regnum Dei, quia non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis : & in iſtius agonis ſcammate certantes, ſine viatico non valemus ſubſiſtere.

Primitiva Eccleſia, id eſt, fideles in exordio naſcentis Eccleſiæ vendebant omnia, quæ poſſidebant , & deferebant poſſeſſionum ſuarum pretium ad pedes Apoſtolorum, docentes non debere à rationali homine ſervari , ſed dominari divitiis, & uti eis in tranſitum , non eas amare pro æterna perventione. De quo pretio dividebatur ſingulis , prout cuique opus erat. Cum autem gratia Dei cœpit multiplicari credentium numerus , ad quorum ſuſtentationem non ſufficiebant pretii reditus: quoniam omnes ad hoc non dabant, neque valebant compelli, ut à conjugio & in totum à mundanis vacarent actibus , ne ſæculum deperiret , donec omnes, qui ſalvandi ſunt, id eſt, omes prædeſtinati, vel uti ſcriptum eſt, Filii Dei, qui erant diſperſi, id eſt, in maſſæ generaliter perditæ ex debito relictione conſperſi, & ex ea, antequam mundus fieret, prædeſtinatione Dei , cui nihil præteritum tranſiit, acciditque futurum, electi, ſcilicet, gratia Dei, congregentur in unum : in plenitudinem videlicet cœleſtis ac ſempiternæ Eccleſiæ, ad quam tanti ex hominibus ſalvatis , & eidem ſociandis ſunt aſcenſuri, unde diabolus cum ſuis ſequacibus cecidit , quanti illic electi Angeli remanſerunt : ut unum ovile unius Paſtoris ſcilicet , & individuæ Trinitatis perpetua viſione , & perfecta cognitione , quæ eſt non ſolum hominum, ſed & Angelorum vita, ſine fine gaudeat, ſocietate glorioſa repletum : Conſtituit idem Dominus & Magiſter ſalutis per Sanctos ſuos, in quibus & cum quibus loquebatur, & per quos ſuam gubernabat , & uſque hodie meritis & precibus gubernat Eccleſiam ; ut credentes non jam ex aſſe poſſeſſiones & prædia venumdarent ; ſed de ipſis poſſeſſionibus Domino conſecrarent. Unde qui quaſi ſpecialiter eidem Dominorum Domino adhærent , & miniſtri ſermonis & donorum æternæ ſalutis atque mediatores inter Deum & homines ope fiunt aſſiduæ interceſſionis , vivant; & in omnibus neceſſariis, ſine quibus humana fragilitas non poteſt ſubſiſtere , eis in eleemoſynas eorum , qui eaſdem poſſeſſiones Domino conſecrarunt, miniſtretur. Ut dum Chriſti pauperes atque miniſtri Eccleſiæ , ex his in præſenti ſubſiſtunt ſæculo , largitores poſſeſſionum de ſua fideli eleemoſyna , ſicut & in baptiſmate, à malo funditus converſi , & cum fide recta perſevantes in bonis operibus , mundentur à peccato , & efficiantur Chriſto, cui eas devoverant , conſortes in cœlo , ſicut ipſe dicit in Evangelio : *Date* (o) *eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Etitem: *Quod* (p) *uni ex minimis meis feciſtis , mihi feciſtis. Venite Benedicti Patris mei , percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.*

Quapropter ſicut illi , qui ſeipſos ac divitias & poſſeſſiones ſuas Domino fideli mente conſecraverunt , hæredes Dei & cohæredes Chriſti per Prophetas & Apoſtolos, & ab ipſo Domino appellantur, & fiunt, ita & tales poſſeſſiones atque facultates, Domino in ſuis Eccleſiis , & in ſpecialibus ſervorum ipſius uſibus conſecratæ, propter fideles Chriſti, qui eis & exinde aluntur, Dei hæreditas, cum orbis terrarum , & plenitudo ejus ipſius ſit , quaſi ſpecialiter appellantur. Sicut enim, quando omnis domus Iſraël Domini hæreditas vocabatur, tribus tamen Levi , quaſi decimatio adhuc etiam in lumbis Abrahæ à Deo electa, cum decimis & primitiis, urbibus & ſuburbiis, villabus, & poſſeſſionibus & facultatibus cunctis , ſpecialis Domini hæreditas , pars vel aſſumptio dicebatur, ita & iſti, qui κληρος, id eſt, ſors vel pars Domini appellantur, cum omnibus Eccleſiis, id eſt, divinis ovilibus ad ſe pertinentibus, ſpecialis Chriſti hæreditas dicitur & exſiſtit : cum omnes credentes ac eredituri, tam ex circumciſione, quam qui ex præputio, Chriſti hæreditas appellentur, dicente Proheta : *Deus* (q) *venerunt gentes in hæreditatem tuam.* Et: *Poſtula* (r) *à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* De quibus quicumque indebite quodam abutitur, ſine ulla dubitatione illa maledictone mulctatur, & ipſa

(o) Luc. XI. [p] Matt. XV. [q] Pſalm. LXXVIII.
[r] Pſalm. II.

ipſa tenetur obnoxius, quam & cœleſtis & omnis terrena continue Domino decantat Eccleſia: *Qui* (s) *dixerunt*, inquit, *hæreditate poſſideamus Sanctuarium Dei! Deus meus, pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti, ſicut ignis, qui comburit ſilvam, & ſicut flamma comburens montes, ita perſequeris illos in tempeſtate tua, & in ira turbabis eos. Imple facies eorum ignominia, ut quærant nomen tuum Domine. Erubeſcant & conturbentur in ſæculum ſæculi, & confundantur & pereant, & cognoſcant, quia nomen tibi Dominus: tu ſolus altiſſimus in omni terra.*

Sanctus quoque *Anacletus* Papa, ab ipſo Beato Petro Apoſtolo Presbyter ordinatus, poſtea in Sede Romana Succeſſor illius factus Epiſcopus, cum totius mundi Sacerdotibus judicavit: "Qui " abſtulerit, inquiens, aliquid patri vel " matri, homicidæ particeps eſt, Pater " noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos " creavit: Mater vero noſtra Eccleſia, " quæ in baptiſmo ſpiritualiter regenera" vit. Ergo qui Chriſti pecunias & Ec" cleſiæ rapit, aufert, vel fraudatur, " homicida eſt, atque homicida an" te conſpectum juſti judicis deputa" bitur. Qui rapit pecuniam proxi" mi ſui, iniquitatem operatur: qui " autem res Eccleſiæ abſtulerit, ſa" crilegium facit, & ut ſacrilegus " eſt judicandus. Item, Sanctus *Urba" nus* Papa & Martyr: Res & faculta" tes Eccleſiaſticæ, oblationes appellan" tur, quia Domino offeruntur, & vo" ta ſunt fidelium, & pretia peccato" rum, & patrimonia pauperum. Si " quis illa rapuerit, reus eſt damna" tionis Ananiæ & Sapphiræ: & oppor" tet hujuſmodi tradere Satanæ, ut ſpi" ritus ſalvus ſit in die Domini. Item " Sanctus *Lucius* Papa: Rerum Eccle" ſiaſticarum & facultatum raptores, à " liminibus Sanctæ Eccleſiæ anathema" tizatos Apoſtolica auctoritate pellimus, " & damnamus, atque ſacrilegos eſſe ju" dicamus, & non ſolum eos, ſed & " omnes conſentientes eis: quia non ſo" lum, qui faciunt rei judicantur, ſed " etiam qui facientibus conſentiunt. Par " enim pœna agentes & conſentientes " comprehendit. A qua pœna conſen" ſus liberi eſſe non poſſunt illi, quorum " miniſterium eſt, & qui talia poſſunt " prohibere, comprimere & emendare, " & ea non ſtudent corrigere.

Et Sanctus *Gregorius* in Epiſtola ad Sabinum Subdiaconum: " Sa" crilegium, inquit, & contrà leges " eſt, ſi quis quod venerabilibus locis " relinquitur, pravæ voluntatis ſtudiis " ſuis tentaverit compendiis retinere. Et " Sanctus *Auguſtinus* in Sermone Evan" gelii Sancti Joannis dicit: Fur ſacrile" gus loculorum Sacrorum & Domini" corum eſt Judas: & qui aliquid de " Eccleſia furatur & rapit, Judæ perdi" to comparatur. Et item in Sacris Canonibus à Sancto Spiritu dictatis, & Chriſti ſanctione confirmatis, ſcriptum eſt: " Si quis (*t*) de potentibus " clericum, aut quemlibet pauperum, " aut religioſum exſpoliaverit, & manda" verit ad ipſum Epiſcopus, ut eum " audiat; ſi contempſerit, invicem mox " ſcripta percurrant per omnes Provin" ciæ Epiſcopos, & quoſcumque adire " potuerit, ut excommunicatus habea" tur, donec audiat, & reddat aliena." Et item ſcriptum eſt: " Clerici etiam, " vel ſæculares, qui oblationes paren" tum, aut donatas, aut teſtamento re" lictas, retinere præſumpſerint, aut id, " quod ipſi donaverunt, Eccleſiis vel " Monaſteriis crediderint auferendum, " ſicut Synodus ſancta conſtituit, velut " necatores pauperum, quouſque red" dant, ab Eccleſiis excludantur.

Unde ſummopere caveant potentiores quique, unuſquiſque in ordine & dignitate ſua, ne præſumant in damnationem ſuam res ſibi Eccleſiaſticas: neque fatigent, vel affligant inconſuetis conſuetudinibus Dei Eccleſias: & loca Sanctorum: ſcientes quia, ut præmiſimus, res Eccleſiaſticæ vota ſunt fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum; & in tuitione atque defenſione Chriſti conſiſtunt, qui eas terræ principibus atque primoribus ad defendendum & conſervandum, non ad affligendum vel uſurpandum, ſive præſumendum, commiſit. Nam, quæcumque prætendatur à quocumque utilitatis, ſive neceſſitatis occaſio, ille corda omnium conſpicit, qui novit cogitationes hominum, & remunerat actiones, & etiam cogi-

[s] Pſalm. LXXXII.
[u] Concil. Agathenſ. Can. 4.
[t] Concil. Tolet. I. Can. 11.

cogitationes inremuneratas nullatenus derelinquet.

Quo circa omnis, qui vult ſalvus fieri & ab æterna morte liberari, & ad æternam vitam pervenire, attentiſſima cordis aure exaudiat, quid Spiritus Sanctus per eos locutus eſt: quibus dixit Dominus: *Ecce* (x) *ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Et: *Non* (y) *vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Et: *Quæcumque* (z) *alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Et: *Accipite* (a) *Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Et: *Qui* (b) *vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Dicunt enim illi, qui in cœlo & in terra miraculis coruſcant, qui & uſque hodie nobiſcum vivunt, & cum ſucceſſoribus noſtris uſque in perpetuum vivent, quoniam apud Deum eſt merces eorum: " Si quis (*c*) oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere, vel dare voluerit, præter conſcientiam Epiſcopi, vel ejus, cui hujuſmodi officia commiſſa ſunt, nec cum ejus voluerit agere conſilio, anathema ſit. Anathema autem interpretatur in Romana lingua alienatio: quia omnis talia faciens, quamdiu in illis peccatis manet, licet nos Epiſcopi, qui in Apoſtolis, & cum Apoſtolis, non noſtro merito, ſed gratia divina, ligandi & ſolvendi poteſtatem accepimus, interdum tardi, interdum divini ſenſus ignari, interdum quæ committuntur neſcientes, aliquando etiam commiſſa, ut expedit, corrigere non valentes, quæ ſtatuta ſunt exſequi diſſimulemus, vel etiam negligamus, ut talem hominem ab Eccleſia, & fidelium ſocietate excommunicantes ſegregemus: jam tamen à ſacris Canonibus excommunicatus & prædamnatus eſt, donec peccatum illud deſerat, & per ſatisfactionem Eccleſiaſticam & Sacerdotalem reconciliationem, Domini gratiam, & fidelium ſocietatem recipiat. Et quicumque in peccatis ſuis, & talibus ſceleribus implicatus, ante ſatisfactionem neceſſariam, vitam iſtam finierit, communionem & ſocietatem cum electis in regno Dei habere nullatenus poterit; nec de inferni pœnis, & dæmonum ſocietate unquam liberari valebit.

Sed nunc forte tales, qui privilegia de locis & rebus Deo dicatis, ſanctorum manibus confirmata, parvipendentes ſibi, quia volunt, non quia poſſunt, excommunicationes uſurpatoribus rerum & facultatum Eccleſiaſticarum à Sanctis Domini intentatas alleviant; dicentes ſe pro hoc illata damnatione, id eſt, anathematis vinculo, non teneri. De quibus Sanctus Gregorius (*d*) in Epiſtola ad Theoctiſtam Patriciam dicit: " Ipſi, inquiens, ſibi teſtes ſunt, quia Chriſtiani non ſunt. Qui ligamenta Sanctæ Eccleſiæ vanis ſe æſtimant conatibus ſolvere; ac per hoc nec abſolutionem Sanctæ Eccleſiæ, quam præſtat fidelibus, veram putant, ſi ligaturas ejus valere non æſtimant. Contra quos diutius diſputandum eſt, quia per omnia deſpiciendi & anathematizandi ſunt: ut unde ſe fallere veritatem credunt, inde in peccatis ſuis veraciter ligentur." Si qui ſunt igitur, qui ſub nomine Chriſtiano hæc aut prædicare audent, aut taciti apud ſemetipſos tenere, eos & ego, & omnes Catholici Epiſcopi, atque univerſa Eccleſia, anathematizamus, quia veritati contraria ſentiunt, & contraria loquuntur.

Rapinæ quoque, & deprædationes, quæ in iſtis regnis jam ex conſuetudine ſic ab omnibus pœne tenentur, quaſi peccata non ſint, aut quaſi levia peccata ſint, Sanctus Paulus Apoſtolus, per quem locutus eſt Chriſtus, & qui antequam mortis debitum ſolveret, ad tertium cœlum, & paradiſum fuit raptus, ubi ſtuduit ſecreta Domini verba, inter mortalia crimina ea poſuit, dicens: *An neſcitis,* (e) *quia iniqui Regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces Regnum Dei poſſidebunt.* Et iterum dicit: *Si quis* (f) *fornicator eſt, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum hujuſmodi nec cibum ſumere.* Id eſt, cum tali non homine, ſed cum tali diabolo, non licet Chriſti

[*x*] Matth. XXVIII. [*y*] Matth. X.
[*a*] Joannis XX. [*b*] Lucæ X.
[*d*] Regiſtri Epiſtol. L. XI. Ep. XLV.

[*z*] Matth. XVIII.
[*c*] Conc. Gangr. can. 7. Tom. I. noſtro p. 154.
[*e*] I. Corinth. VI. (*f*) I. Corinth. V.

Chriſti diſcipulo, iſt eſt, Chriſtiano homini, ante ſatisfactionem, id eſt, correctionem atque emendationem, & dignam pœnitentiam, cibum ſumere. Sanctus quoque Joannes Apoſtolus electus, & dilectus Chriſti, qui in cœna ſuper pectus ejus recubuit, talem hominem etiam ſalutare vetat: *Nec ave ei* (f) inquiens, *dixeris: neque in domum eum receperis. Qui enim dicit ei Ave, communicat operibus ejus malignis.* Et item Sanctus Paulus dicit unicuique Chriſtiano: *Nec* (g) *communicaveris peccatis alienis.* Et Dominus, quando venturus eſt judicare vivos & mortuos, & in adventum ejus omnes homines reſurgent cum operibus ſuis, & reddent de factis propriis rationem, ſe in judicio dicturum promittit in Evangelio, his qui peccata ſua eleemoſynis redimere cum poſſent, noluerunt: *Ite maledicti* (h) *in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus.* Unde cogitandum eſt raptoribus, quo ibunt illi, qui aliena rapiunt, ſi in infernum ibunt, qui eleemoſynas non fecerunt. Et item Dominus per Iſaiam Prophetam dicit raptoribus: *Rapina* (i) *pauperis in domo veſtra.* Et: *Lacrymæ* (k) *viduæ ad maxillam deſcendunt: & exclamatio ejus ſuper deducentem eas. A maxilla in cœlum coram Deo aſcendunt, & Dominus non delectabitur in illis.* Scilicet viduæ lacrymis, qui Pater orphanorum, & defenſor viduarum, queritur contra judices dicens: *Cauſa* (l) *viduæ non ingreditur ad eos.* Quapropter ſciant raptores, in cujus domo ſive corporis ſive manſionis, rapina eſt pauperis, quia non habitat in illa domo Spiritus Sanctus, ſed ſpiritus malignus. Et ſi accedit ad communionem corporis & ſanguinis Chriſti ante dignam ſatisfactionem, non mundatur per illam communionem à peccato, ſed plenius poſſidetur à diabolo: ſicus Judas, quando in cœna Dominica plenus rapina, & iniquitate, & avaritia atque cupiditate, communicare præſumpſit de manu Domini Salvatoris.

Et forte tales erunt, cum hæc audierint, qui dicant: Non communicabimus. Sed ſciant, quia ſicut Dominus dixit: *Niſi* (m) *quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, nec intrabit in Regnum Cælorum:* ita dixit: *Niſi* (n) *manducaveritis carnem meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et ſicut dixit: *Qui crediderit* (o) *& baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Ita etiam dixit: *Qui* (p) *manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die, & non morietur in æternum.* Propterea nullum aliud reſtat ſalutis refugium, niſi ut declinet, quiſquis vult ſalvus fieri, ab iſtis malis, & ab aliis mortalibus criminibus, & per pœnitentiam reconcilietur Deo, & communicet vivificis myſteriis, & vivere valeat in æternum.

Nihil enim prodeſt ulli homini, ſi Chriſtianus vocatur, ſi opera Chriſti, quæ præcepit ipſe Chriſtus, non fecerit. Immo etiam magis ad ſuum judicium Chriſtianus vocatur, qui ſub nomine Chriſti idola colit diaboli. Ipſa enim veritas, quæ Deus eſt, proteſtatur, quia qui ſervit Mammonæ (ſic enim Dœmon divitiarum præpoſitus appellatur) diabolo ſervit, vel idola colit diaboli: qui ſervit luxuriæ, voluntati carnis pro Deo ſervit. Unde ſcriptum eſt: *Gloria* (q) *eorum in confuſione eſt*, id eſt, in genitalibus membris, quæ vulgo verecunda appellantur. Deum quippe ſcriptura gloriam appellavit, quæ dicit de Judæis: *Mutaverunt* (r) *gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fænum.* Sed & de eis, qui gloriantur, quando ſua libidine caſtitatem expugnant; & aliorum toros maculant, hæc quæ ſupra dicit idem Apoſtolus: *Gloria* (s) *in pudendis eorum, qui terrena ſapiunt.* Et alibi ſcriptum: *Lætantur* (t) *cum male fecerint, & exſultant in rebus peſſimis.* Contra quod præcipit, ut *qui* (u) *gloriatur, in Domino glorietur.* Qui ſervit avaritiæ, idola colit, ſicut Paulus dicit: *Et* (x) *avaritiam quæ eſt idolorum ſervitus.* Qui ſervit gulæ & ebrietati, ventrem pro Deo colit. Unde item dicit: *Quorum* (y) *Deus venter eſt.* Quæ ita non utique ad dignitatem dominantium, ſed ab infelicitate

citate

[*f*] II. Joan. X.
[*g*] I. Tim. V.
[*h*] Matth. XXV.
[*i*] Iſai. III.
[*k*] Eccleſ. XXXV.
[*l*] Iſaiæ I.
[*m*] Joan. III.
[*n*] Joan. VI.
[*o*] Marc. XVI.
[*p*] Joan. VI.
(*q*) Philipp. III.
(*r*) Pſalm. CV.
(*s*) Philipp. III.
(*t*) Proverb. II.
(*u*) I. Corinth. I.
(*x*) Coloſſ. III.
(*y*) Philipp. III.

citate ſamulantium, ſic appellat Apoſtolus, qui fratrem, id eſt, Chriſtianum hominem injuſte per potentiam opprimit, aut pro acceptione munerum juſtitiam facit, diabolum imitatur, & juſtitiam vendit, quæ Chriſtus eſt, ſicque ſimilis Judæ eſt. Qui veritatem pervertit pro invidia, aut veritatem reticet, aut dicit pro muneribus, diabolum imitatur, & Judæ ſimilis eſt. Et ſic de cæteris vitiis intelligendum eſt. Et cui vitio quiſque ſervit, illi diabolo ſubjectus eſt, qui eidem vitio præpoſitus eſt, & cum eo ſine fine torquebitur, niſi digne antea pœnituerit. Et ne principes terræ, vel quilibet Chriſtiani, dicant: Epiſcopis, Presbyteris & Monachis ſtrictiora præcepta dedit Deus; nos qui homines laïci, & ſæculares ſumus, hæc omnia attendere non valemus: Audiant, quid Dominus in Evangelio dicat: *Qui eſt* (z) *ex Deo, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Et qui non eſt ex Deo, certum eſt, quia ex diaboli parte eſt. Et quid lucrabitur, ſi etiam totum mundum habuerit, & animæ ſuæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Idcirco quicumque eſt homo, audiat dicentem ſibi Dominum per Prophetam: *Indicabo* (a) *tibi homo, quid ſit bonum facere: facere judicium & juſtitiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo.*

Hæc fratres & filii, in quocumque ordine, & dignitate ſit quiſque Chriſtianus, ad vos ex Domino mandata dirigimus, qui de omnibus hominibus dicit omni Epiſcopo: *Tu* (b) *autem audiens nuntiabis eis ex me.* Ex me, inquit, & non ex te. Propterea hæc ſicut Domini mandata ſuſcipite: cujus potentiæ non poteſtis, & cujus voluntati atque mandato non debetis reſiſtere, ſi non vultis ut veſtri proprii inimici ſaluti veſtræ obſiſtere. Nos autem talia vobis tacere nec poſſumus, nec audemus, quibus Dominus per Prophetam dicit, quod ſi non annuntiaverimus vobis, ſanguinem veſtrum de manu noſtra requiret. Et ab illis Patribus, & Prædeceſſoribus noſtris, quorum vices tenemus in terris, coram Domino degradamur in cœlis, ſi non exſequimur, quæ illi ſtatuerunt regulis divinitus inſpiratis. Quapropter ſi vos ab his, unde commonemini quantocius non correxeritis, ſicut illi in cœlo, & nos in terra, una cum Apoſtolicæ Sedis Præſule, & omnium Sacerdotum unanimitate, vos à Chriſti & fidelium ejus conſortio ſegregabimus. Quod ne nos agere compellatis, vos pro Chriſto & veſtra ſalute obnixius deprecamur. Vos autem ſi mandatis Dominicis obedire ſtudueritis, & veſtram ſalutem, præſentem ſcilicet & futuram agetis; & gloria atque corona noſtra coram Deo eritis, qui de vobis reddemus illi in die judicii rationem: ſicut & vos de vobis ipſis, & de omnibus vobis commiſſis rationem eſtis ſine dubio reddituri. Et ideo multo ſtudio ſatagite, ut in illa tremenda die ab iniquorum conſortio ſegregati ſitis. Quod tunc erit, ſi modo à diabolicis & malis operibus, atque à perverſis hominibus vos ſeparaveritis: vindicantes contra diabolum, & vitia atque peccata honorem veſtrum, qui homines ad Dei imaginem facti eſtis. Ad hoc enim, ſicut ſcriptum eſt, ut Deum timeat, & mandata ejus cuſtodiat, factus eſt omnis homo, propter quem factus eſt Deus homo, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti vivit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Sirmondus primum in lucem edidit è codice Virdunenſi & aliis. Tom. III. Concil. Franc.

(z) Joan. VIII. (a) Mich. VI. (b) Ezech. XXXIII.

SYNODUS AQUISGRANENSIS III.
SUB HLOTHARIO.
Anno Chriſti DCCCLXII. Nicolai Papæ V.

SUMMARIUM. In cauſa Theutbergæ uxoris Lotharii Regis, in qua permiſſum eſt Lothario, ut aliud conjugium iniret.

CAPUT I.

ANno DCCCLXII. Indictione decima, die tertia Kalendarum Majarum ex vocatione Domini HLOTHARII Glorioſiſſimi Regis, Archi-Epiſcopi eorumque Coepiſcopi Aquis convenerunt, vide-

videlicet: Guntharius Agrippinenſis Archi-Epiſcopus, & Sacri Palatii Archi-Capellanus, nec non & Theutgaudus Trevirenſis Archi-Epiſcopus, Adventitius Mediomatricorum Epiſcopus, Atto Viridunenſis Epiſcopus, Arnulfus Tullenſis Epiſcopus, Franco Tungrenſis Epiſcopus, Ungarius Epiſcopus Trajectenſis, Ratholdus Argentorienſis Epiſcopus. Ut Divina auxiliante clementia pro utilitate ac receſſitate Sanctæ matris Eccleſiæ, apud memoratum Sereniſſimum Principem, fideliter ac ſalubriter paſtorali proviſione intervenirent. Unde noſtris jam periculoſis temporibus, ſaltem ſero paſtoralis tuba inſonare prophetica admonitione debuerat, ubi dicitur: *Clama* (e) *ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.* Ergo multipliciter & fideliter malefidis Dei diſcrimina, & ſeneſcentis mundi pericula replicantes non ſine gravi gemitu noſtro, Chriſtianiſſimo Principi ad memoriam reduximus, ut non immemor vocationis ſuæ, quod nomine cenſetur, opere compleat, ut Rex Regum Chriſtus, qui ſui nominis vicem illi contulit in terris, diſpenſationis ſibi creditæ, dignam remunerationem reddat in cœlis, (*b*) ad hæc ille, ſicut verus Dei cultor, noſtræ pure ac veraciter annuit unanimitati, per omnia irreſragabiliter promittens noſtris ſe obedire velle conſiliis & rationabilibus obtemperare monitis, & (ut ita dixerimus) ultra quam credi poteſt, ita nobiſcum ſuum benigniſſimum informavit affectum, ut procul dubio pateret, quod ſuum cor illius amplexatur dextera, in cujus manu corda ſunt Regum.

CAP. II.

Interea (*c*) de his, quæ ad ſtatum Sanctæ Dei Eccleſiæ & utilitatem Regni, atque ſalutem populi ſibi commiſſi pertinent, ſalubribus reſponſis & ſpiritualibus conſiliis noſtram conſolatus eſt unanimitatem, ſe in omnibus paratiſſimum eſſe affirmans, ut verus adjutor atque indeſeſſus auxiliator noſtri ordinis, & totius Sanctæ Religionis exiſtat.

CAP. III.

Poſt hæc humiliter ac devote paſtorale conſilium requiſivit, *Libellum proclamationis*, & ſuæ ſummæ neceſſitatis, in manibus noſtrorum fratrum imponens, ubi ſatis lugubriter divinum & paſtorale conſilium expetiit; ſuæque imbecillitatis cauſas queruloſis vocibus retractavit, qualiter in quadam fœmina Theutperga nomine, factioſis perfidorum hominum argumentis fuerat defraudatus, imo non mediocriter repetebat, quod judicio Epiſcoporum diſcidii ſententiam pertuliſſet; quam, ſi idonea fuiſſet conjugali thoro, & peſtifera inceſtus pollutione fœdata non eſſet, & vivæ vocis confeſſione publice condemnata, ſponte retineret. Porro ſe incontinentem eſſe profeſſus eſt, & ſine conjugali copula juvenis ætatis ardorem ferre non poſſe aſſeruit, procul dubio replicans, quod illi Theutpergam inceſtuoſam diximus, & ab omni concubina abſtinere præcepimus, & quod illi perdifficile eſt in juvenili ætate taliter permanere. Hinc vero teſtis affuit Theutgaudus Archi-Epiſcopus, quod juxta divinum ac ſuum conſilium, ſi aliquid in adhibita ſibi concubina deliquit, Eccleſiaſtico medicamine adjutus, ſecretis jugibusque hoc lacrymis & vigiliis, ac ſpiritalis continentiæ macerationibus, inſuper eleemoſynarum largitionibus ſalubriter delevit. Et ut de multis pauca dicamus, ſi læta caro illum traxit ad culpam, afflicta (ut credimus) reduxit ad veniam.

CAP. IV.

Igitur paſtoralis Regiminis cura, ac Divinorum eloquiorum documenta, noſtrorum fratrum animos ſollicitare cœperunt, quid nobis agendum, quidve tractandum eſſet, atque pro hujuſmodi querula proclamarione rationabiliter definiendum, illudque ante omnia formidantes, ne forte (quod abſit) poſt dignam ſatisfactionem & ſaluberrimam reconciliationem fragilitatis noxam tantus Princeps incurreret, reverſus ad vomitum, & quaſi ſus in volutabro luti, illicitos aliquoties repeteret amplexus.

CAP. V.

Inde actum eſt, quod pia fratrum ſollicitudo retractavit, qualiter Eccleſiaſticæ auctoritatis cenſuram in præſcripta fœmina Theutperga, ſua publica confeſſione exigente complevit.

CAP.

[a] Iſaiæ LVIII, 1.
(*b*) Sirmondus idem Concilior. Galliæ Tomo III. paulo aliter interſecat, & à Lit. (*b*) incipit Caput II. à Littera (*c*) incipit Cap. III. & ſic deinceps.

CAP. VI.

Allato quoque diverſorum Conciliorum volumine, ex Concilio (*d*) Hilardenſi Capitulum quartum recitari fecimus, ubi ita ſcribitur: *De his, qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit, ut quouſque in ipſo deteſt.ndo, & illicito carnis connubio perſiſtunt, uſque ad Miſſam tantum Catechumenorum in Eccleſi: admittantur, cum quibus etiam nec cibum ſumere ulli Chriſtianorum; ſicut Apoſtolus juſſit, oportet.*

CAP. VII.

Hinc quoque S. Ambroſii (*e*) in expoſitione Epiſtolæ Beati Pauli Apoſtoli ad Corinthios Cap. trigeſimo tertio hos alloqui, qui matrimonio juncti ſunt, ore Dominico: *Uxorem à viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, manere innuptam. Hoc Apoſtoli conſilium eſt, ut ſi diſceſſerit propter malam converſationem viri, jam innupta maneat; quod ſi continere ſe non poteſt, quia pugnare nou vult contra carnem, ſuo viro reconcilietur. Non enim permittitur mulieri ut nubat, ſi virum ſuum cauſa fornicationis dimiſerit, aut apoſtaſiæ, aut illicita impellente laſcivia: vir uſum quærat uxoris* (f) *quia inferior non omnino hac lege utitur, quâ potior. Si tamen apoſtata & vir, aut non uſum quærat uxoris invertere, non alteri poteſt nubere mulier, nec reverti cauſa* (g) *fornicationis ad illum. Et virum uxorem non dimittere, ſub-au.litur autem, excepta cauſa fornicationis. Et ideo non ſubjecit, ſicut de muliere dicens,* (h) *ſi demiſerit uxorem peccantem. Non enim ea lege conſtringitur vir, ſicut mulier, caput enim mulieris vir eſt. Nam cæteris (inquit) ego dico non Dominus: hoc dicit, ut oſtendat, quid proprio ore Dominus juſſit, & quid hujus auctoritate conceſſit: quia & per iſtum Dominus loquitur, qui ait, an experimentum* (i) *quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus.*

CAP. VIII.

Ex Concilio Agathenſi Cap. LXII. *De inceſtis conjunctionibus nihil prorſus veniæ reſervemus,* (k) *niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtos vero nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam deſignare funeſtum eſt.* Ibique poſt aliqua ita ſcribitur: *Sane, quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem.*

CAP. IX.

De cœtero his atque hujuſmodi canonicis Sanctionibus, & S. Patris Ambroſii oraculis, liquido perſpectis, credimus non illam fuiſſe idoneam, aut legitimam conjugem, neque à Deo præparatam uxorem, quæ publica (ut dictum eſt) confeſſione, inceſtuoſo fornicationis crimine denotata probatur. Quo circa glorioſo Principi noſtro, pro ſua in Divino cultu devotiſſima affectione atque victorioſiſſima Regni tuitione, cui non ſolum nos, verum etiam Canonica auctoritas inceſtuoſum conjugium interdicit, legitimum atque idoneum conjugium à Deo illi conceſſum non denegemus, juxta indulgentiam dicentis Apoſtoli: *Melius eſt nubere,* (l) *quam uri.*

Ex codice Treverico MS. P. Browerus Illuſtriſſimo Baronio hoc Concilium miſit: qui illud inſeruit Annalibus Eccleſiaſticis ad hunc annum N. XXIII. & ſeqq.

Binius Conciliorum Tomo III. Parte I. pag. 557. *& Synodographi poſteriores.*

Hic tertius error hujus tertii Conciliabuli Aquenſis. Primi Conciliabuli anno 860. V. Idus Januarii error fuit, quod ad falſam narrationem inceſtus commiſſi Hlotharius Rex ad Theurpergam accedere non debeat.

2dus error 2di Conciliabuli medio Februario 860. coacti, quod Theurperga ob propriam confeſſionem peccari ſui ſit publicæ pœnitentiæ ſubjicienda, perpetuoque ſeparanda à Hlothario.

Tertius error, quod Hlotharius Theurpergæ relictâ, alteri, puta, Waldradæ legitimo conjugio ſociari poſſit.

(*d*) Kilerdenſi, *Sirmondus*. Lege: Ilerdenſi anno 524. celebraro.
(*e*) Non eſt S. Ambroſii hæc Expoſitio in Paulum, ut notat *Baronius*.
(*f*) *invertere.* (*g*) *cauſa fornicationis*, abeſt à Sirmond.
(*h*) *quod ſi diſceſſerit manere ſic: quia viro licet ducere uxorem*, interſerta legit Sirmond.
(*i*) II. Corinth. XIII, 5. (*k*) *reſervamus*, Sirmond.
(*l*) I. Corinth. VII.

CONTESTATIO HLOTHARII REGIS,

APPELLANTIS EPISCOPOS DE CONJUGIO SIBI CONCEDENDO.

Coram Concilio Aquisgranenſi tertio, in cauſa Theutbergæ.

Vos O Sancti Pontifices & Venerandi Patres, qui eſtis poſiti mediatores inter Deum & homines; quibus commiſſa eſt noſtrarum cura animarum; qui medicinam præſtatis vulneribus peccatorum, qui ligandi & ſolvendi habetis poteſtatem, & eſtis Doctores atque Ductores noſtri: ad vos humiliter proclamo, & veſtrum benignum atque fidele conſilium fiducialiter expoſtulo. Regalis enim poteſtas ſublimem debet recognoſcere ſacerdotalis dignitatis authoritatem: quibus videlicet duobus ordinibus Eccleſiaſticorum credentium auctore Deo regitur & gubernatur. Sed tantum ſuperiorem unum altero novimus, quanto excellentiam cœleſtis magiſterii Deo propinquiorem merito veneramur. Ideo, qui vobis propter Deum humana fragilitate delinquimus, aut leviter vel ſponte oberramus, ad veſtram paſtoralem dignitatem ſolemniter recurrimus, atque confugimus. Egomet igitur divina inſpirante clementia proprios cognoſcens errores, & tantarum maculas culparum expaveſcens, atque exhorreſcens, ſuppliciter confitendo, veniamque poſtulando per vos à Chriſto remedium ſalutis exquiro. Multum certe de pietate veſtra confido, qua me ſpiritualiter compaſſione miſericorditer & diſcrete ſuſcipi atque tractari minime dubito juxta illud Apoſtoli: *Quis* (a) *infirmatur, & ego non infirmor?* Et (b) *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris.* Et alia ſcriptura monet, *calamum* (c) *quaſſatum non conterendum.* De cætero patres immenſas vobis gratias referimus; Quoniam & ſeniori Patri noſtro fidem debitam conſervaſtis ac poſt ejus obitum nobis in omnibus benigni & fideles extitiſtis. Et cum multipliciter ac generaliter noſtram adoleſcentiam & labilem ætatem (d) procuraſtis quoque ſpecialiter, & diligenter circa fraudem nobis in nuncupata uxore illatam vigilaſtis. De quo ſiquidem negotio qualiter veſtris conſiliis actum fuerit, ſcimus quia vos in memoria penitus habetis. Nam ipſam feminam de infando, & inceſtuoſo fornicationis contagio ſponte confeſſam, juxta Beati Pauli præceptum, qui ait: *Ne* (e) *commiſceamini fornicariis:* à nobis veſtra juſſione ſequeſtravimus. Quidquid tamen poſtea incontinentiæ fragilitate commiſi, ſive voluntate, veſtrum eſt opportune rationabiliter emendare, atque meum eſt libenter obedire. Vos etenim ſcitis, quia ab infantia ſeu pueritia inter feminas converſatus, propter caſtitatis bonum, & impudicitiæ malum devitandum, ad portum legitimi conjugii pervenire deſideravi. Non ergo ignoro, quia quidquid ex hoc præter licitam copulam fuerit, malo fornicationis, & noxæ pollutionis adſcribi poſſit. Scio concubinam non eſſe uxorem: & nolo habere illicitam, ſed licitam. Vos tamen memores juventutis meæ, videte quid agendum ſit, cui nec uxor conceditur, nec concubina permittitur. Vobis notum, quid Apoſtolus dicat: *Volo* (f) *juniores nubere, filios procreare. Et qui ſe non continet, nubat. Melius eſt enim nubere, quam uri.* Et iterum: *Unuſquiſque ſuam uxorem habeat propter fornicationem.* Et Matthæus Apoſtolus (g) Deus nuptias benedixit, & permiſit amorem dominari in corporibus hominum. Itaque ſimpliciter loquor, fateorque me non omnino poſſe durare abſque aliqua conjugali copula. Veruntamen cupio ſecundum interiorem hominem ab omni fornicatione eſſe alienus. Et nunc cariſſi-

(a) II. Cor. II. (b) Galat. VI. (c) Iſai. XLII.
(d) hic deeſt verbum attendiſtis: aut aliud ſimile. (e) I. Cor. V.
(f) I. Cor. VII. (g) hic deeſſe aliquid videtur.

cariſſimi, nos ſuppliciter veſtram imploramus ſanctitatem, ac pro illius amore, qui nos redemit, deprecamur; ut noſtro periculo corporis & animæ ad utilitatem Sanctæ Dei Eccleſiæ, & regni nobis commiſſi, benigna veritate & devota fidelitate ſubvenire non differatis: quatenus de proſperitate ac noſtra erga vos promptiſſima devotione pariter nos in Domino gaudeamus & exſultemus.

Sententia Epiſcoporum Aquisgrani coactorum, qua Lothario Regi permiſſum eſt, ut abjecta Theutberga uxore, aliam, ea adhuc vivente, duceret.

Cum ex diverſis Provinciis totius Regni Sereniſſimi Regis Hlotharii ad Aquas Grani Palatii, Archi Epiſcopi, & Epiſcopi conveniſſemus, ac Paſtorali cura & ſollicitudine Eccleſiaſtica jura ventilaremus; ejusdem Principis noſtri cauſa ad medium deducta eſt, quæ de conjugii ſui controverſia jam pridem noſtris in manibus fuerat evoluta. Paſtoris igitur ſummi, Domini videlicet noſtri Jeſu Chriſti, qui venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, exemplo informati, & authoritate muniti; peccatoribus terrorem ſupplicii; niſi reſipiſcant, incurrere, veniamque niſi recipiſcant permittere, & concedere fiducialiter poſſe, & debere ſcientes, præfatum Regem divina nobis depoſitione donatum, & in ipſo regni tyrocinio fallaciter ſauciatum, ut comperimus, acriter condoluimus: eumque laqueis, quibus inretitum ſe ingemiſcebat, provide, & fideliter erigere decertavimus juxta illud Apoſtoli: *Si quis* (h) *erraverit ex vobis à veritate, & converterit quis eum, ſcire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte.* Quod ergo omnibus impertiri jubemur, Regi & Principi noſtro negare nequaquam debemus, qui priori conventui noſtro ſe humiliter exhibens, lamentatus eſt in conjugii nomine ſe horribiliter defraudatum, nec tamen abſque tali conſortio juventutis ſuæ conſcius conſiſtere ſe poſſe adjecit, libellumque proclamationis & viam ſuæ ſalvationis depoſcentem divinitus aſpiratus porrexit. Cujus nos mœrori & anxietati, ut competebat compatientes intellecto, puræ devotionis affectu, pœnitentiæ remediis præterita delere peccata, & futura bonorum operum exhibitionibus præcavere monſtravimus. Quod & ille neceſſario, & libenter amplectens ad exhortationem noſtram adhibitis ſibi quibusdam ex collegio noſtro, toto quadrageſimæ tempore Jejuniis, Eleemoſynis, ac reliquis Deo placitis operibus vigilanter inſiſtens, congrua ſatisfactione Dominum placare deſiderans, id ſe promereri velle etiam diſcalciatis pedibus incedens patulo oſtendit. Deinde in hoc quoque Concilio fragilitatis ſuæ caſus enucleavit, & ſalutis ſuæ conſilium utiliter ac laudabiliter à nobis quæſivit. Itaque ſecundum petitionem, & devotionem ſuam ſervata ſolertiſſime humanæ pietatis forma, & vigilantiſſime miniſterii noſtri moderata cenſura, qualiter eis proſpexerimus, memoriæ mandare decrevimus. Fœminam ſibi uxoris nomine, & improbo conamine injectam potius quam legitime conjunctam pluribus didicimus documentis: & conjugem eſſe non potuiſſe quam plurimis atteſtationibus, immo deteſtationibus, ad poſtremum ſpontanea confeſſione ſua liquidius agnovimus. Quomodo enim poſſit matrimonio copulari, quam juxta ſuam aſſertionem frater non pertimuit obſtuprare? Dicente Domino ad Moyſen: *Turpitudinem* (i) *ſororis tuæ non revelabis*: & eodem Moyſe Domino inſpirante terribiliter intonante; *Maledictus, qui dormierit cum ſorore ſua filia patris vel matris ſuæ.* Hinc alia ſcriptura dicit: *Qui tenet adulteram, ſtultus & impius eſt*: hinc & Apoſtolus: *qui* (k) *adhæret meretrici, unum corpus efficitur.* Hinc & in *Concilio Agathenſi* cap. III. ita dictum eſt: qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit quouſque in ipſo deteſtando, & illicito carnis contubernio perſeverant, uſque ad Miſſam tantum Cathegumenorum in Eccleſia permittantur. Cum quibus etiam nec cibum ſumere ulli Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus juſſit, oportet. Hinc etiam beatus *Ambroſius* in expoſitione primæ Epi-

(h) Jac. V. (i) Levit. XVIII. (k) I. Cor. VII.

Epiſtolæ ad Corinthios Cap. XXXIII. ſcribit: Poſtquam innuptis locutus eſt, & viduis, hos alloquitur, qui matrimonio juncti ſunt, ore Dominico: Uxorem à viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, manere innuptam. Quod ſi continere ſe non poteſt, quia pugnare non vult contra carnem, ſuo viro reconcilietur. Non enim permittitur mulieri, ut nubat, ſi virum ſuam cauſa fornicationis dimiſerit, aut apoſtaſia aut illicita impellente laſcivia, vir uſum quærat uxoris: quia inferior non hac lege utitur, qua potior. Si tamen apoſtatet vir, aut uſum quærat uxoris invertere, nec alii poteſt nubere mulier, nec reverti cauſa fornicationis ad illum. Et virum uxorem non dimittere. Subauditur autem: excepta fornicationis cauſa. Et ideo non ſubjecit, ſicut de muliere dicens: quod ſi diſceſſerit, manere ſic: quia viro licet ducere uxorem, ſi demiſerit uxorem peccantem; quia non ea lege conſtringitur vir ſicut mulier: caput enim mulieris eſt vir. Nam cæteris ego dico non Dominus. Hoc dixit, ut oſtendat, quid proprio ore Dominus juſſit, & quid hujus auctoritate conceſſit: quia & per iſtum Dominus loquitur, qui ait: *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur, Chriſtus?* Ad hæc forte inter alia quis dicat: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Optime nimirum aptiſſimeque hoc in his obſervandum, quod Deus conjungit, quia à (l) *Domino*, ut alibi ſcriptum eſt, *præparabitur viro uxor*; ſed quis audeat dicere hanc à Deo conjunctam vel præparatam, quæ tot ac tantis veteris & novi teſtamenti inhibitionibus non ſolum non copulanda, ſed magis lugenda, & in interitum carnis tradenda eſſe, ut Spiritus ſalvus fiat, ex proprii oris confeſſione monſtratur? Juxta illud, *ex* [m] *verbis tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis:* Et David eum, qui ſe Saulem Regem interemiſſe jactaverat, mox jugulare præcepit, dicens: *Sanguis* [n] *tuus ſuper caput tuum, os enim tuum locutum eſt: ego interfeci Chriſtum Domini.* Hinc Innocentius Papa ad Toloſanos ſcribens affirmat, nullo modo abſolvi poſſe, qui in ſe aut veri confeſſione, aut teſtimonio falſitatis dixerit ſententiam mortis, quæ dicta in alium puniretur: cum omnis, qui ſibi fuerit mortis cauſa, major homicida ſit. Sed & hoc ex Epiſtola Valentini concilii ad Forojulienſes, & *in Concilio Africano* Cap. XCI. abundantiſſime demonſtratur. His quocirca aliiſque divinorum inſtrumentis eloquiorum non ſegniter imbutos, ac mediocriter fultos, ſi quis nos irrationabiliter ac inconſiderate in omni hoc negotio vel egiſſe vel definiſſe dicere præſumpſerit: niſi detractionis vel injuſtitiæ deprehenſionis maculam deterſerit, noverit ſe ante tribunal æterni judicis nobiſcum de his diſtrictiorem habiturum rationem. Quippe cum nullo livoris toxico aut amaritudinis zelo Deo teſte adverſus eandem feminam moti aut alicujus favoris gratia ducti quippiam de ea feciſſe aut dixiſſe nos coram Deo proteſtemur; niſi quod moderatius & manſuetius, ſalva Canonicæ auctoritatis regula, quam violare nullatenus permittimur, diligentiſſimo examine, & ſtudioſiſſima indagatione agendum reperimus, ſicut ex literis diſcuſſionis noſtræ, ſuper hac re à nobis conſcriptis dignoſcere fas eſt. Porro eidem Principi ac ſeniori noſtro Lothario poſt exceſſum cognitionem, & errorum ſuorum convenientem mira afflictione punitionem, ſcientes juxta ejuſdem profeſſionem aliam legem in membris ejus repugnantem legi mentis ſuæ, ne in deteriora labatur, uxorem ducere, filios procreate vetare non poſſumus, dicente Apoſtolo: *Qui* (o) *ſe non continet, nubat, tantum in Domino; melius enim nubere, quam uri.* Et iterum: *unuſquiſque propriam uxorem habeat propter fornicationem*: quæ ſcilicet neceſſitatis conceſſio eſt, non Apoſtolicæ voluntatis. Qui rurſus ait: *Vellem omnes homines eſſe, ſicut & ego.* Et nos ergo idcirco iſta non omnimodis inhibere audemus, ut graviora facilius caveantur, & omnis indebita cauſatio ſollicitiori deinceps cuſtodia devitetur. Hujus ſeries rationis in commune à nobis Domino inſpirante repertæ duobus ex noſtris fratribus literis ſequeſtratim commendari injunctum eſt. Quod nocturno actum tempore, primo mane ſacro Concilio uterque ſcripturam ſuam præſentavit, & mira ſenſuum convenientia redolentem omnis cœtus noſter collaudavit, & de concordi ſententia Dominus gratias egit. Quod ideo ſubjiciendum cenſuimus, ne ſi alterius

(*l*) Prov. XIX. XIV. ex Græco. (*m*) Matth. XII. (*n*) II. Reg. I.
(*o*) I. Cor. VI.

rius ſcripturæ tenor in verbis diſcrepans in cujuslibet manus devenerit, non moveatur de diſſonantia ſermonum, quem fidem accommodare compellit conſonantia lenſuum.

Collectio variorum locorum ex Sacra Scriptura, Conciliis, opuſculisque Patrum à duobus Epiſcopis facta in Conciliabulo Aquisgranenſi ad ſolutionem hujus quæſtionis: Si liceat homini uxore dimiſſa aliam ducere adhuc illa vivente?

Supet quæſtione, de qua reverentia veſtra præcepit, ut inſpectis opuſculis Patrum, quæ viderentur, vobis deſcriberemus, curavimus, ut potuimus breviter & conſequenter quæ pertinent ad eam reſpondere.

Quæſtionis ſumma hæc eſt: ſi liceat homini uxore dimiſſa aliam ducere adhuc illa vivente? In Evangelio Dominus ſecundum Matthæum ita dicit: *Dictum* [p] *eſt, quicumque dimiſerit uxorem, det illi libellum repudii: ego autem dico vobis: quia omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam: excepta fornicationis cauſa, facit eam mæchari, & qui demiſſam duxerit, adulterat.* Hic quidem dimitti uxorem poſſe, ſed fornicationis cauſa Dominus teſtatur. Aliam vero nullum dicit eſſe cauſam, cur poſſit dimitti. Dimiſſa vero præter cauſam fornicationis nubere non poteſt alii, ſed neque duci ab alio. In utroque enim mœchia deprehenditur. An vero is, qui mulierem cauſa fornicationis dimiſerit, aliam ducere non poſſit, in hoc loco non aperte ſignificatut. Alio vero in ejuſdem Evangeliſtæ loco manifeſtius exprimitur: ubi interrogatus Dominus à Phariſæis: *Si* [q] *liceat homini dimittere uxorem quacumque ex cauſa*, reſpondet: *non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos?* Et dixit: *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Interim videtur præcipere, ne uxor dimittatur, qua dimiſſa unius corporis factam eſſe diviſionem: cum enim dicit, jam non duo ſunt, ſed una caro, oſtendit, quicumque dimiſerit, quod unius carnis, id eſt corporis, faciat ſolurionem. Apoſtolus vero inferius: *Dico* [r] *autem vobis: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur; & qui dimiſſam duxerit, mæchatur.* Quod in ſermone obſcurius poſuit, hic manifeſtius: illic enim ait: Quia omnis, qui dimiſerit uxotem ſuam excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari, & qui miſſam duxerit, adulterat; mulieris cauſam ſi nupſerit denotans, qui dimiſſam duxerit; ejus vero, qui dimiſerit, non manifeſtans. Hic vero ait: *Quicumque* [s] *dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, niſi ob fornicationem, mæchatur:* deſignans quia ſi dimiſerit, non liceat ei aliam ducere, ſi mœchus eſſe noluerit. Unam tamen rem poſuit, quæ faciat quæſtionem dicens, niſi ob fornicationem. Sed videamus, quid alii dicant Evangeliſtæ. In Marco legitur; quicumque dimiſerit uxorem ſuam & aliam duxerit, adulterium committit; & ſi uxor dimiſerit virum ſuum & alii nupſerit, mæchatur. Nulla interponitur cauſa, ſed ſimpliciter innuitur, quod vir, ſi dimiſerit uxorem ſuam, & duxerit aliam, adulterio polluitur. Quæ res in uxore quoque ſimiliter accipitur, ut ſi dimiſerit virum quacumque de cauſa, & alteri nupſerit, adultera denotabitur. Videmus in iſto excludi Evangeliſta, quod in Matthæo poſitum quæſtionem faciebat. Illud videlicet, quod interpoſitum fuerat, cauſa fornicationis: veluti ſi propter fornicationem mulier dimiſſa fuerat, quod is, qui dimiſerat, aliam ducere potuiſſet. Sed præſentis teſtimonii verbis agnoſcimus, quod nequaquam ſive adulterii ſive alia quacumque cauſa dimiſſa fuerit uxor, liceat dimittenri aliam ducere: Quod ſi fecerit, adulterii culpa non erit immunis. Lucas vero: *Omnis* (t) *qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, mæchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mæchatur.* Gradatim igitur, & quod in alio minus aperte, in alio manifeſtius ſignificatur. Matthæus fornicationis cauſam interponit, qua dimittenda ſit uxor. Marcus, quod nulla de cauſa dimittenda ſit: quod ſi dimitti-

(*p*) Matth. V. (*q*) Ibid. XIX. (*r*) I. Cor. VII.
(*s*) Marc. X. (*t*) Luc. XVI.

mittitur, nequaquam alii copulanda. Lucas vero dimitti poſſe dicit uxorem : ut intelligatur ſive religionis, ſive fornicationis cauſa, altera tamen nullo modo fore ducendam. Quibus omnibus inſtruimur, uxorem à viro non eſſe dimittendam, niſi vel fotnicationis, vel religionis cauſa interetit: quod ſi dimiſſa fuerit, nec vir, qui dimittit, ducere poſſit alteram, nec dimiſſa alii nubere : donec utetque, id eſt, & qui dimittit, & dimiſſa ſuperſtes fuerit. Paulus Apoſtolus: *His* (u) *autem*, inquit, *qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere. Quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari: & vir uxorem non dimittat.* Manifeſte uxoris determinat cauſam virum dimittentis, ut maneat innupta, aut proprio viro reconcilietut.

An vero vitum, ſi dimiſerit uxotem, eadem lege conſtringat, quæſtionem facit, proptet illud, quod in commentario Beati Ambroſii legitut : Quod quia penes vos eſt, non fuit neceſſe ſubjicere; Dicimus tamen Paulum nequaquam ab Evangelio diſſentire, nec aliud docere, quam docuit Chriſtus. Quid ſentiant Evangeliſtæ, teſtimonia ſuperius poſita liquido demonſtrant. Unde quod hic minus poſitum eſt ab Apoſtolo ſuper viri conditione dimittentis uxorem, & ex ſuperioribus ipſius Apoſtoli datut intelligi, & ex Evangeliſtarum teſtimoniis (*x*) convenerunt de uxore à viro diſcedente loqueretur, ait: Quod ſi diſceſſerit, maneat innupta, aut viro ſuo teconcilietur: oſtendit non debere diſcedere, aut ſi diſceſſerit, innuptam permanere, aut poſtremo, quod reſtat, viro ſuo reconciliari. Cum vero ſubjunxit : & vir uxorem non dimittat, nihil ultra addens à ſuperioribus (*y*) ſubintelligendum, ut ait uxorem non dimittat, aut ſi dimiſerit aliam non ducat, aut poſtremum, quod eſt, uxori ſuæ reconcilietur. Quæ ſententia tam ipſius Apoſtoli dictorum conſequentia, quam Evangeliorum conſonantia confirmatur.

Tranſeamus ad Doctorum ex præſenti loco ſententias. Venerabilis Auguſtinus in ſermone Domini ſecundum Matthæum : Non enim, qui ptæcepit, inquit, dare libellum repudii (*z*) huic præcepit, ut uxor dimittatur, ſed qui dimiſerit, inquit, det illi libellum repudii, ut iracundiam temerariam projicientis uxotem libelli cogitatio temperaret. Qui ergo dimittendi moram quaſivit, ſignificavit, quantum potuit, duris hominibus, ſe nolle diſcidium. Et ideo ipſe Dominus, alio loco de hoc interrogatus ita reſpondit : *Hoc* (a) *Moyſes propter duritiam veſtram fecit.* Dominus ergo ad illud confirmandum, ut non facile uxor dimittatur, ſolam cauſam fornicationis excepit. Cæteras vero univerſas moleſtias, ſi quæ forte exſtiterint, jubet pro fide conjugali, pro caſtitate fortiter ſuſtinere : Et mœchum dicit etiam virum, qui eam duxerit, quæ ſoluta eſt à viro. Cujus rei Apoſtolus Paulus terminum oſtendit, qui tamdiu obſervandum dicit, quamdiu vir ejus vivit : Illo autem mortuo dat nubendi licentiam. Præſens auctor ſolutionem mulieris à viro faciendam eſſe non facile dicit, & ſolam cauſam fornicationis eſſe, qua fieri poſſit : facta vero ſolutione aut reconciliando ſibi invicem, aut neutrum alteri jure matrimoniali ſociandos.

In commentario Hieronymi ſecundum Matthæum : dictum eſt, quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det illi libellum repudii. Ego autem dico vobis : quia omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, & reliqua. In poſteriori parte iſtum locum plenius Salvatot exponit : Quod Moyſes libellum repudii dari juſſerit propter duritiam cordis maritorum, non diſcidium concedens, ſed auſerens homicidium. Multo enim melius eſt licet lugubrem evenire diſcordiam, quam per odium ſanguinem fundi. Auctor iſte Domini fultus auctoritate diſcidium potius eligit, ne homicidium fiat. Ut vero vel dimiſſus vel dimiſſa experiri poſſit denuo alias nuptias, utroque vivente, non dicit. In eodem commentario : ſola fornicatio eſt, quæ uxoris vincat affectum, immo cum illa unam carnem in aliam diviſerit, & ſe fornicatione ſeparaverit à marito, non debet teneri, ne virum quoque ſub maledicto faciat : dicente Scrip-

(u) I. Cor. VII.
(*y*) Forte ſubintelligendum, ait: ut uxorem.
(a) Matth. XIX.
(*x*) Forte: convenit. Nam cum de uxore.
[z] forte: hic.

ſcriptura : *Qui* (b) *adulteram tenet*, *ſtultus & impius eſt.* Ubicumque eſt igitur fornicatio , & fornicationis ſuſpicio , libere uxor dimittitur. Et quia poterat accidere , ut aliquis calumniam faceret innocenti , & ob ſecundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret , ſic priorem dimitti jubet uxorem , ut ſecundam prima vivente non habeat. Non interdicit beatus Hieronymus uxorem dimittendam in adulterio deprehenſam , & quod majus eſt , etiam ſuſpicionis infamia denotatam , ſi non alias mariti poterit ira frænari ; ut tamen excludatur alterius cauſa ducendæ uxoris & caſtitatis zelo abjici propria , dicit non eſſe ſecundam ducendam , (c) qui primam tenere noluerit.

Venerabilis Beda presbyter in commentario Evangelii Marci : Una ergo ſolummodo carnalis cauſa fornicatio , una ſpiritualis timor Dei , ut uxor dimittatur, ſicut multi religionis cauſa feciſſe leguntur. Nulla autem cauſa eſt Dei lege præſcripta , ut vivente ea , quæ relicta eſt, ducatur. Et hic dimitti poſſe non negat uxorem ſive fornicationis , ſive religionis cauſa : aliam vero duci poſſe vivente priore , ſequens auctoritatem majorem non conſentit.

Sanctus Ambroſius in explicatione Evangelii ſecundum Lucam. Prius dicendum eſt , arbitror, de lege conjugii, ut poſtea de prohibendis divortiis diſputemus. Quidam enim putant omne conjugium à Deo eſſe ; maxime quia ſcriptum eſt : Quæ Deus conjunxit , homo non ſeparet. Ergo ſi omne conjugium à Deo , omne conjugium non debet ſolvi. Et quomodo dicit Apoſtolus : quod ſi infidelis diſcedit , diſcedat ? in quo & mirabiliter noluit apud Chriſtianos cauſam reſidere divortii, & oſtendit non à Deo omne conjugium. Neque enim Chriſtianæ gentilibus Dei judicio copulantur , cum lex prohibeat. Ex verbis hujus doctoris datur intelligi, & non eſſe omne conjugium à Deo , & in quibus hoc ſit intelligendum. Videlicet ſi Chriſtianus infidelem ducat , aut Chriſtiana Judæo nubat , hujusmodi conjugium , quia non eſt à Deo, fore ſolvendum. Si vero Chriſtianus Chriſtianam ducat , & quæ legaliter fieri debent , compleantur, conjugium tale non negat eſſe à Deo. In ſequentibus inquit : Noli ergo uxorem dimittere , ne Deum tuæ copulæ diffitearis auctorem. Etenim ſi alienos , multo magis uxoris debes tolerare , & emendare mores. Audi quid dixerit Dominus : *Qui* [d] *dimittit uxorem* , *facit eam mœchari* : etenim cui non licet vivente uxore mutare conjugium, poteſt obrepere libido peccandi : itaque qui auctor erroris , etiam reus culpæ eſt. Non eſſe dimittendam uxorem omnino proteſtatur : Quod ſi dimiſſa vel nupſerit, vel clanculo ſe corruperit , in eum culpa redundabit, auctor diſcidii, qui exſtiterit. Item in conſequentibus : Dimitris vero uxorem , quaſi jure ſine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet , ſed Divina prohibet. Qui hominibus obſequeris, Deum verere. Audi legem Domini , quam obſequuntur etiam, qui leges ferunt : *Quæ* (e) *Deus conjunxit*, *homo non ſeparet.* Tangit hoc loco, quod apud ſæculi ſolet homines fieri in uxoribus dimittendis. Lege divina hoc penitus interdicitur , humanæ vero leges concedunt. Sed Beatus Ambroſius potius Divinis dicit, quam humanis legibus obtemperandum : & cæleſte jus humano eſſe præferendum juri, cui debent etiam ipſi ſubjici , humana qui condunt jura. Item in conſequentibus : Paterîsne, oro, vivente te eſſe liberos tuos ſub vitrico, aut incolumi matre degere ſub noverca ? Pone ſi repudiata non nubat ; & hæc tibi debuit diſplicere, cui adultero fidem ſervat ? Pone, ſi nubat, neceſſitas illa tuum crimen : & conjugium , quod putas, adulterium eſt. Quid enim refert, utrum id aperta criminis confeſſione , an mariti ſpecie adulterium admittas ; niſi quod gravius eſt lege criminis feciſſe , quam furtim? Plures innectit cauſas , quibus diſcidium diſſuadeat, quod & impium ſit, & iniquum. Impium , ſi habens ex dimiſſa liberos , & illa nupſerit , filiique proprii ſub vitrico fuerint : quod fieri ſolet, quando una cum matre , etiam filii pelluntur; vel certe, ſi ſola matre pulſa filii retineantur , & alia ducta uxore filii ſub noverca duxerint inliberalem vitam. Hæc

(*b*) Prov. XVIII , XXII.
[*d*] Matth. XIX.
(*c*) Hic deeſſe aliquid videtur.
(*e*) Ibidem.

Hæc quidem omnia impietatem proteſtantur. Porro ſi dimiſſa nubere noluerit, continentia ſua adulterum virum condemnat. Et iniquum eſt caſtam ab incontinente dimitti. Vir quoque ſi alteram duxerit, nihilominus iniquum (*f*) eſſe, quia contra Dei leges facit, & idcirco in hac etiam parte iniquo exſiſtit. Docet ergo nullo modo uxorem dimitti: quod ſi dimiſſa fuerit, alteram duci minime: nec liberum poſſe matrimonium dici aut eſſe ſine peccato, quamvis ex lege ſæculi patrocinium habere videatur, quandoquidem contra leges Chriſti nubitur, Auguſtinus in lihris de adulterinis conjugiis ſatis ſuperque diſputat: quos qui ſtudioſe legerit, nulla quæſtionis hujus cunctatio, animam illius obtinere valebi.. Ex quibus pauca curavimus in præſenti Capitulo breviter annotare. Ut qui totius operis plenitudinem vel non voluerit, vel non voluerit procurare; ex paucis cognoſcat, quid in hac re auctor ille Catholicus à Catholicis teneri velit.

In Libro primo poſt multa ſic ait: Quid ſi enim ſecundum Matthæum non quidem quod ad hanc rem pertinet, dictum eſt totum; ſed ita pars dicta eſt, ut intelligeretur à parte totum: quod tanquam explanantes Marcus & Lucas, ut clareſieret plenius ſententia, totum dicere maluerunt? Cum itaque primum non dubitantes verum eſſe, quod apud Matthæum legitur: *Quicumque* (g) *dimiſerit uxorem ſuam præter cauſam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur;* Quæſierimus utrum tantum iſte mœchetur, ducendo alteram uxorem, qui præter cauſam fornicationis priorem dimiſerit; an omnis, qui dimiſſa uxore alteram duxerit, ut ibi ſit etiam ille, qui fornicantem dimiſerit. Nonne ſecundum Marcum reſpondebitur nobis: quid quæritis, utrum ille ſit mœchus, & ille non ſit? Quicumque dimiſerit uxorem ſuam & aliam duxerit, adulterium committit. Nonne etiam ſecundum Lucam dicetur nobis: Quid ambigitis, utrum ille, qui propter cauſam fornicationis uxorem dimiſerit, & aliam duxerit, non mœchatur? Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, mœchatur. Ac per hoc, quoniam fas non eſt, ut Evangeliſtas, quamvis diverſis verbis de una re loquentes, ab uno ſenſu eademque ſententia diſſentire dicamus; reſtat ut Matthæum intelligamus à parte totum ſignificare voluiſſe, eandem tamen tenuiſſe ſolertiam; ut dimittens uxorem & alteram ducens quidam mœchetur, id eſt, qui propter fornicationem dimiſerit: quidam vero non mœchetur, id eſt, qui propter fornicationem dimiſerit. Sed omnis, qui dimittit uxorem vel ducit aliam, mœchari minime dubitatur. Nam & illud, quod etiam ſecundum Lucam ſequitur: Qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur; quomodo eſt verum? quomodo mœchatur, niſi quia illam, quam duxit, eo vivente à quo dimiſſa eſt, adhuc uxor aliena eſt? Si enim jam ſuæ non alienæ miſcetur uxori, utique non mœchatur: mœchatur autem, aliena eſt ergo, cui miſcetur: Porro ſi aliena eſt, hoc eſt, ejus à quo dimiſſa eſt, etiamſi propter fornicationis cauſam dimiſſa eſt, nondum dimittentis uxor eſſe ceſſavit: ſin autem illius eſſe ceſſavit, jam hujus eſt, cui alteri nupſit. Et ſi hujus eſt, non mœchus judicandus eſt, ſed maritus; ſed quia non eum maritum, ſed mœchum dicit Scriptura, adhuc illa illius eſt, à quo etiam fornicationis cauſa abjecta eſt: & ideo quamcunque etiam jam illa dimiſſa ducit uxorem, quia cum alieno marito concumbit, adultera eſt. Unde autem fieri poteſt, ut adulter etiam ipſe non ſit, quem conſtat adulterare cum ea quam duxit? Pluribus rationibus Venerabilis oſtendit Auguſtinus, quod ſive fornicationis cauſa dimittat quis uxorem, ſive præter fornicationem, & alteram duxerit, mœchatur. Et illa, quæ ſive propter fornicationem, ſive fornicationis cauſa excepta dimiſſa alii nupſerit vivente viro, mœchetur: nec tales legitimi poſſe matrimonii eſſe ſecundum Eccleſiæ leges, quas adulterio conſtat eſſe ſolutas.

Item in ſecundo Lihro: Chriſtianis equidem loquor, qui fideliter audiunt. Caput mulieris ſunt: ubi ſe agnoſcunt duces, illas autem comites eſſe debere: Et ideo cavendum viro, illa ire vivendo, qua timet, ne uxor ſequatur imitando. Sed iſti, quibus diſplicet, ut inter virum & uxorem par pudicitiæ forma ſervetur; & potius eligunt, maximeque in hac cauſa mundi legibus ſubditi eſſe, quam Chriſti; quoniam jura forinſeca non eisdem quibus feminas pudicitiæ nexibus

viros

(*f*) *pro:* eſt.

(*g*) Ibidem.

viros videntur obſtringere; legant quid Imperator Antoninus non utique Chriſtianus de hac re conſtituerit: ubi maritus uxorem de adulterii crimine accuſare non ſinitur, cui moribus ſuis non præbuit caſtitatis exemplum: ita ut ambo damnentur, ſi ambos pariter impudicos conflictus ipſe convicerit. Nam ſupradicti Imperatoris hæc verba ſunt, quæ apud Gregorianum leguntur. Sane, inquit, litteræ meæ nulla parte cauſæ præjudicabunt. Neque enim ſi penes te culpa fuit, ut matrimonium ſolveretur, & ſecundum legem Juliam Euſtaſia uxor tua nuberet, propter hoc reſcriptum meum adulterii damnata erit, niſi conſtet eſſe commiſſum.

Habebunt autem ante oculos hoc inquirere, an cum tu pudice viveres, illi quoque bonos mores colendi auctor fuiſti. Periniquum mihi videtur eſſe, ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipſe non exhibet. Quæ res & poteſt virum damnare, non ob compenſationem criminis mutui rem inter utrumque componere, vel cauſam facit tolerare. Si hæc obſervanda ſunt propter decus terrenæ civitatis, quanto caſtiores quærit cæleſtis Patria, & ſocietas Angelorum? Quæ cum ita ſint, numquid ideo minor eſt, an potius major & pejor virorum impudicitia, quia ineſt illis ſuperba & licentioſa jactantia? Monſtratur igitur Doctoris auctoritate præſentis, parem uxoris maritique culpam communi pœna feriendam: non licere viro, quod non licet uxori: & ſicut illa non ſervando fidem marito mœchatur, ſic & vir fidem non ſervando uxori mœchus habetur.

His breviter prælibatis, qui vult hujus auctoris ſententiam ſuper hac re plene cognoſcere, libros legat, de quibus iſta decerpſimus: & videbit, quia ſi uxor dimittitur, alii ſecundum Evangelicam doctrinam ſociari nuptialiter non poteſt, nec tale matrimonium conjugium appellandum, ſed potius adulterium. In Canonibus Apoſtolorum: ſi quis Laicus uxorem propriam pellens alteram vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur. Item in Concilio Africano: placuit ut ſecundum Evangelicam, & Apoſtolicam doctrinam, neque dimiſſus ab uxore neque dimiſſa à marito alteri conjungatur, ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur: In quam cauſam legem imperialem petendum promulgari. In Decretali Innocentii Papæ: Et illud deſideratum eſt ſciri, ut communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum contra uxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Chriſtiana religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat: ſed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud ſacerdotes deferre conſueverunt, & ideo mulieribus prodito earum crimine communio denegatur. Virorum autem latente commiſſo non facile quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur: rectè utique ſummovebitur, ſi ejus flagitium detegatur. Cum ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante vindictæ ratio conquieſcit. Hoc capitulum propterea interpoſitum eſt, ut videamus in adulterii crimine parem eſſe pœnam tam viri, quam uxoris: quamvis in uxore facilius ſolet puniri, non diſpari cauſa, ſed ceſſante delatore. Duo vero ſuperius capitula cum ſententiis patrum ſuppoſitis conveniunt: videlicet ut uxore dimiſſa vel marito dimiſſo, aut ſibi reconcilientur aut alteri non nubant.

Hactenus quod egimus, probare contendimus, quod is, de quo agitur, aut cælebs manere, aut uxori debet reconciliari, ſi tamen divinis literis vel authoritate patrum maluerit obtemperare. Quod autem opponitur, non fuiſſe copulam illam legitimum matrimonium, quia non virgo nupſerit marito, ſed corrupta, & hoc à fratre; quidquid ante fuerit, priuſquam nupſerit, ſi fidem, poſtquam nupſit marito, caſtitatem tenendo ſervavit, antiqua corruptela poſteriori caſtitati non præjudicat. Licet fuerit meretrix, licet proſtituta, licet multis corruptoribus expoſita, ſi nuptiale incontaminatum fœdus ſervaverit, prioris vitæ maculas poſterior mundicia diluit. Dicit enim Apoſtolus: *Et* [h]

(*b*) I. Corinth. VI.

hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis. Hinc beatus Auguſtinus ad Pollentium ſcribens, ait: quod autem tibi durum videtur, ut poſt adulterium reconcilietur conjux conjugi; ſi fides adſit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos vel baptiſmate ablutos vel pœnitentia credimus eſſe ſanatos? Videmus igitur, quod prioris vitæ corruptionem ſanctimonia conjugali credere debeamus eſſe mundatam; & quod deletum eſt vel baptiſmo, vel pœnitentia, id eſt, continentiæ profeſſione, cujus teſtimonium conjugii pacta confirmant, non debet denuo in culpam vocari: nec deputari immundus, qui ſordes pollutionis abjiciens, caſtitatis mundiciam conjugali fœdere diligenter conſervat. Nec contra Apoſtolicam doctrinam Eccleſiæque fidem videamur venire. In Concilio Agathenſi, De inceſtis conjunctionibus nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtos vero nullo conjugii nomine deputandos; quos etiam deſignare funeſtum eſt. Hactenus ex præſenti capitulo, in literis quas meminiſtis poſitum recognoſcitis; volentes; qui poſuerunt probare, quod conjugium, de quo agitur, inceſtum potius, quam conjugium ſit appellandum. Sed videamus ſequentia, hos enim eſſe cenſemus, ſubauditur, inceſtos. Si quis relictam fratris, quæ pæne prius ſoror extiterat, carnali conjunctione polluerit. Si quis fratris germanam uxorem acceperit. Si quis Novercam duxerit. Si quis conſobrinæ ſe ſociaverit. Si quis relictæ vel filiæ avunculi miſceatur, aut patrui filiæ, aut privignæ ſuæ, aut ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuit, concubitu polluerit, aut duxerit uxorem: quos omnes & olim atque ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus.

Hinc igitur videmus inceſtum eſſe vel deſignari conjugium, ſi conſanguineam, vel quam conſanguineus habuit, ducat uxorem; & tales nuptias reprobandas. Perſonæ vero de quibus agitur, nulla ſibi ſanguinis propinquitate copulantur. Etſi dicitur à fratre polluta. Non fuit tamen in uxorem accepta. Et vel latet, vel purgata eſt culpa; vel nullis certis teſtibus comprobatur. Idoneo deficiente accuſatore ſeu manifeſta convictione, vel quod delictum eſt in adoleſcentia, puerili fragilitate purgavit ſatisfactio emendatione congrua per maritalem confederationem; ſiquidem in majorum conſtitutis exempla nos docent, adoleſcentiæ lapſibus quantum indulgeri oporteat: ſiquidem adoleſcentem cum ſorore lapſum pœnitentiæ remedio dicunt eſſe ſanandum, non à conjugio penitus removendum. Quæ res ex Sanctorum dictis manifeſte comprobatur. Unde ſuperiori capitulo, nuptiæ, quas dicimus, non videntur comprehendi, quia remotæ ſunt à ſanguinis propinquitate. Nam etſi carnalis quædam per lubricum ætatis pollutio ſubripuit, delendum eſt pœnitentiæ remedio, non puniendum ſeparatione conjugii: nec maritus in uxoris lapſu polluitur, ſi nec opere nec conſenſu miſcetur. Denique ſi quemadmodum fertur, illa pollutionem incidit; quid ad virum pertinet, ſi cum ea caſte vixit? Aut quomodo conjugis pollutio conjugem polluere poteſt, ſi caſte, poſtquam nupta eſt, vixit cum conjuge? Nec timendum, ne maledictio ſit maritus cum tali junctus, propter illud, quod Salomon dixit: *Qui* (i) *tenet adulteram ſtultus eſt:* quoniam poſtquam ei nupſit, caſtitatem ſervavit. Non enim antiqua reputanda ſunt delicta, ſi melior converſatio jam purgavit illa. ſicut enim infidelis jam non eſt infidelis, & ſicut humilis jam non eſt ſuperbus, & ſicut Sanctus jam non eſt immundus; ſic caſtus jam non eſt impurus: ſic quoque conjugium continentiæ ſanctitate mundum adulterii ſordibus non eſt addictum. Quamvis forte contingat, ut priuſquam nubant, uterque ſexus per quædam illicita ſe polluerit. Unde quamvis quondam illa contraxerit fortaſſis, priuſquam nupſerit, corruptionem, nupta tamen non legitime vocabitur adultera, caſtitatis fidem ſi ſervaverit marito. Quod ſi ita eſt, quomodo poteſt fornicationis cauſa dimitti à marito; quandoquidem caſta manſit cum ipſo, quidquid uterque ante corruptioois pertulerit, & non ſit licitum ſolvi matrimonia, niſi fornicationis interceſſerit nævum? Nec hujusmodi nuptias eſſe velut inceſtas deputandum: quoniam etſi prius fortaſſis inceſta fuit, jam tamen non eſt, quod fuit, dum

[i] Prov. XVIII.

dum legitimum tori fœdus inivit, & vivendo caſte eum legitimo conjuge, damnavit illud, quod ante fortaſſis per adoleſcentiam admiſit. Nam ſi volumus perpendere, omnem illicitum coïtum inceſtum eſſe non dubium eſt: ſed Canones cum de inceſtis præſcribunt, de conjugatis loquuntur, non de his, qui non licite paſſim coiërunt, quos vel luxurioſos vel adulteros vocari manifeſtum eſt. Adulteros ſi in matrimonio conſtituti, fidem ſibi vel unus eorum non ſervando, illicitum cum alieno vel aliena exercet coïtum. Ceterum vel qui nondum nupti ſunt, vel qui intercedente morte ſeparati ſunt, ſi concumbant cum alieno vel aliena, non tales adulterio, ſed luxuriæ crimine denotantur. Ac propterea de talibus cum canones loquuntur, non inceſtos vocant, quoniam omnis illicitus coïtus inceſtus (*k*) eſt; ſed corruptionis libidine pollutos. Qua de re nec ille de quo agitur, illam ſi teneat, quæ dicitur à fratre polluta, vocabitur inceſtus, vel quaſi adulteram tenens; quandoquidem illa nondum fuerat adultera nondum habendo maritum, quamvis non ſervando caſtitatem fuerit polluta: (*l*) nec eum abnegato facinore conjugii caſtimoniam delegit, & fidem marito ſervavit, poteſt ſancta, non adultera, ita nec inceſta vocari. Quidquid enim antequam nupſerit, egerit, in eam redundat, non in maritum: & ſi ſe purgavit ab illis, & poſtquam nupſit, caſta permanſit, non eſt, jam quod fuit. Dicit namque beatus Auguſtinus in libro de bono conjugali: mulier ſi fide conjugali violata, fidem ſervat adultero, utique mala eſt, ſi nec adultero pejor eſt. Porro ſi eam flagitio pœniteat, & in caſtitatem rediens conjugalem pacta ac placita adulteria reſcindat, miror ſi eam fidei violatricem vel ipſe adulter putabit. Nulli dubium, quod mulier adultero juncta polluta ſit, ſed ſi rediret ad proprium torum adultero repudiato, & caſte vixerit, ſecundum beati Auguſtini auctoritatem jam non debet vocari adultera: nec is, qui ei conjungitur, judicabitur tanquam ſtultus, vel eſt ſub maledicto veluti adulteram tenens; quandoquidem jam non ſit adultera, adulterii flagitium quæ reſpuit, & cum viro ſuo vivere deinceps delegit. Alioquin ſi quæcunque committuntur ante nuptias, poſtquam nuptum fuerit, in crimine detineantur; licentia non modica tribuitur, & viro, & mulieri ſolvendi conjugium. Ut de mulieribus taceam, rarus aut nullus eſt vir, qui cum uxore virgo convenit. Et ſi prioris vitæ maculas liceat maritum in litem conſtituere, judicabitur tanquam adulter, vel quia concubinam habuit, vel quia fortaſſis fornicatus eſt, antequam nupſerit. Sed nulla lex hoc dicit; neque auctor quiſquam conatur hoc adſtruere: immo videtur iniquum, & nulla fultum auctoritate, ut judicium ſubeat ex eo, quod jam vel pœnituit vel damnavit. Unde videtur juſte retineri poſſe matrimonium, de quo agitur; nec poſſe judicari maritus tanquam vel inceſtam vel adulteram retineat; quandoquidem jam non ſit nec inceſta, poſtquam legitime nupſit, nec adultera poſſit dici; cum etſi aliter coïerit ante, non poſtquam nupſit, hoc egerit. (*m*) Et quidem talis coïtus luxuriæ, ſed non adulterii. Hæc quidem rogati ſequentes Patrum dicta ſcripſimus: ceterum an recte dicta ſint, vos judicabitis.

(*k*) *Pro:* non eſt. (*l*) *Forte:* & cum. (*m*) Forte eſt.

Labbé hanc Conteſtationem Hlotharii, & ſententiam Epiſcoporum in tertio Concilio Aquiſgranenſi edidit, acceptas à Cardinali Franciſco Barberino; qui per Lucam Holſtenium ex codice Palatinæ Bibliothecæ in Vaticano aſſervatæ, eas deſcripſerat. *Ex Labbéo Harduinus edidit Tomo V. Concilior.*

NICOLAI PAPÆ

Epiſtola XIII.

AD EPISCOPOS, LEGATOS, IN FRANCIAM MISSOS.

Mittit ad eos Commonitorium pro cauſa Teutbergæ, in Synodo Metenſi reformanda.

REVERENDISSIMIS, ET SANCTISSIMIS RADOALDO, ET JOANNI EPISCOPIS.

QUemadmodum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ fideles eſtis, & Apoſtolicæ Sedis columnæ exiſtitis; ita cuſtodientes omnia ſecundum priorem præceptionem noſtram peragere feſtinate, & METIS Apoſtolica auctoritate Synodo evocata, noſtra juſſa perficite. Quodſi Synodus Epiſcoporum ſe illuc minime collegerit, aut Hlothario veniente diſtulerit; tunc vos ad eum pergere ſtudete, & noſtra juſſa, atque inſtituta declarate: Et deinde cum pro cauſa Balduini ad Carolum perrexeritis, eidem glorioſo Regi Epiſtolas *Synodicas*, & has, quas nunc vobis dirigimus pariter cum *Commonitorio* præſentibus cunctis oſtendite. Et non ſolum ei, ſed omnibus Epiſcopis, & univerſis Fidelibus hoc notum facientes palam legere, & denuntiare ſtudete. Præterea ſcitote à nobis veſtræ Sanctitati duas dirigi Epiſtolas, vice ablatarum, unam Carolo Regi, ſecundam vero uxori. Epiſcopis autem Galliæ, & Germaniæ alteram cum hac ipſa ad vos deſtinata mandamus.

Binius Conciliorum Tomo III. Parte I. Appendicis Epiſtolarum Nicolai I. Sirmondo Epiſtola XIII.

COMMONITORIUM NICOLAI PAPÆ,

LEGATIS SUPRADICTIS DATUM.

NICOLAUS, RADOALDO PORTUENSI, ET JOANNI FICOCLENSI EPISCOPIS.

HLotharius Rex profitetur Waldadram ſe à Patre accepiſſe, & ſororem poſtmodum admiſiſſe Hucberti. Ubi primum diligenti inveſtigatione inquirite, & ſi eundem glorioſum Regem prædictam Waldadram præmiſſis dotibus coram teſtibus ſecundum legem & ritum, quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inveneritis accepiſſe, & publica manifeſtatione eadem Waldadra in matrimonium ipſius admiſſa eſt; reſtat, ut perſcrutemini, cur illa repudiata ſit, vel filia Boſonis admiſſa. Sed quia idem glorioſus Rex metu Theutbergam admiſiſſe ſe dicit; Vos illud Evangelium recolite, quo Dominus: *Nolite*, inquit, *timere eos*, *qui corpus occidunt*, & iterum ait: *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* In quibus dominicis ſententiis conſiderandum eſt, quod ſi occiſores corporum timendi non ſunt, contra juſtitiam hominem impellentes, & lucrum totius mundi non profit homini anima perdita, quanto minus metu unius hominis tantus Rex debuit contra Divinum præceptum in immane præcipitium mergi? in hoc certe ſe magis reprehenſibilem oſtendit, in quo amori mundi amorem Dei poſtpoſuit. Ubi nihil vobis aliud præcipimus, manifeſtatione ſua eodem Rege convicto, niſi ut ſecundum canonicam auctoritatem noſtra

noſtra vice freti, cauſam illius definiatis. Sin vero minime probatum fuerit, Waldadram uxorem fuiſſe legitimam, neque nuptiis ſecundum morem celebratis per benedictionem ſcilicet Sacerdotis, filio noſtro Hlothario extitiſſe conjunctam: ſuggerite illi, ut non moleſte ferat legitimam ſibi, ſi ipſa innocens apparuerit, reconciliari uxorem: nec in hoc carnis voci obtemperet, ſed potius Divinis præceptis obediens, pudeat eum, immo pertimeſcat in luxuriæ ſtercore putreſieri, & voluntatem propriam ſequendo ante tribunal Chriſti ſtrictam ponere rationem. Præterea vos ſcire volo, quia præſata *Teutberga* Apoſtolicam Sedem bis, & ter appellavit, & ſe à præfato Rege glorioſo queſta eſt injuſte fuiſſe dejectam, & vi coactam falſam contra ſe compoſuiſſe piaculum. Nam eo tempore ad Apoſtolicam Sedem libellum appellationis ſuæ miſit, in quo non quidem adhuc confeſſam, ſed ut contra ſe falſum diceret crimen, cogi ſe ſe innotuit. Inſuper ſubjungens, quodſi amplius compulſa fuero, ſcitote non veritate, ſed timore mortis, & evadendi ſtudio, quia aliter non poſſum, quod voluerint, dicam. Vos autem memores eſtote mei, hæc vobis inſinuantis. Unde præcipimus vobis, ut cum eadem Teutberga ad condictam Synodum, ſicut ſtatuimus, advenerit, cauſam ejus diligenti examinatione tractetis: &, ſi ei objicitur, quod illa crimen ſe aliquod admiſiſſe confeſſa fuiſſet, & contra illa violentiam ſe pertuliſſe proclamaverit, vel ſi inimicos ſibi judices fuiſſe teſtata fuerit; tunc illud renovetis judicium ſecundum æquitatis normam, ut injuſtitiæ mole non opprimatur.

Binius in Appendice nova Epiſtolarum Nicolai Papæ pag. 535. Tomo III. Concil. Part. I. Sirmondus Tom. III. Concil. Galliæ Ep. XIII. Nicolai.

Rodoaldus, qui in Legatione Apoſtolica ad Synodum Metenſem anni 863. prævaricator inventus eſt, pecuniâ Regis Hlotharii corruptus (*ut Rhegino teſtatur*) magis favens iniquitati, quam æquitati, fuit à Nicolao Papa anno 864. in Concilio Romano ab Epiſcopatu depoſitus & excommunicatus.

Baronius colligit hanc Synodum ex Epiſtolis Nicolai in Orientem ſcriptis VII. & X. apud Binium.

Binius Tomo III. Concilior. Parte I. qui LXX. Epiſtolas Nicolai Papæ edidit præter Reſponſa ad conſulta Bulgarorum, & Appendicem adhuc XIX. Epiſtolarum Nicolai nunquam antea editarum.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
LOTHARIO REGI. (a)

SUMMA. Legatos ad Synodum cogendam mittit, ad quam præcipit duos de Caroli regno Epiſcopos accedere, ſicut de Ludovici patrui, & Caroli fratris ejus regno binos alios convenire juſſerat.

Regalis Excellentia veſtra nuper Apoſtolatui noſtro direxit, ut pro facienda Synodo miſſos è latere noſtro dirigere dignaremur: quod nos & ante litterarum veſtrarum preces, & poſtmodum facere deſiderio ardenti cogitavimus. Sed quia multis Sanctarum Eccleſiarum Dei utilitatibus hactenus fuimus occupati, tam celeriter ut volebamus eos deſtinare nequivimus. Nunc autem, Domino noſtro Jeſu Chriſto favente, Legatos Sanctæ noſtræ, cui Deo auctore deſervimus, Eccleſiæ, duos reverentiſſimos Epiſcopos, *Rhadoaldum* Sanctæ

(a) Filio Hlotharii Imperatoris ſecundo genito, I. Regi Lotharingiæ, nepoti Ludovici Germaniæ Regis, & Caroli Calvi Franciæ Occidentalis Regis.

Sanctæ Portuenſis (*b*) Eccleſiæ, & *Joannem* (c) *Sanctæ Ficoclenſis* [d] Eccleſiæ, delitioſos noſtros, quorum adventu atque præſentia Dei Sacerdotum Synodus congregetur, transmittimus: ſicut noſtris vobis jam pridem direximus litteris, quibus magnitudini veſtræ intimatum eſt, binos Epiſcopos de regno Ludovici Regis patrui veſtri, & Caroli Regis fratris veſtri, ad ipſam Synodum convenire debere. Nunc autem volumus, atque litteris noſtris directis jubemus, ſimiliter duos de regno Caroli glorioſi Regis patrui veſtri ibidem ſine aliqua ambiguitate adeſſe. Quas ſane litteras nobilitati veſtræ dirigentes, petimus ut eas ipſi Carolo Regi de præſenti per veſtrum fidelem hominem transmittatis: quatenus & duo regni ejus Epiſcopi, ut diximus, ad præfatam Synodum, quæ auxiliante Domino congreganda eſt, cum noſtris pariter legatis valeant convenire. Quos ſane Apoſtolatus noſtri legatos excellentia veſtra digno honore ſuſcipiat, & familiaritatis eis locum concedat, ut Domino auxiliante, cum ad nos fuerint reverſi, digna nobis de parte veſtra nuntiantes, maximas Deo gratias referre, & Apoſtolicæ vos benedictionis munere ditare poſſimus, congaudentes ſane in veſtræ humilitatis devotione fideli. Dextera vos ſupernæ Majeſtatis illæſos conſervare per tempora longa dignetur. Data IX. Kalendas Decembris. Indictione IX.

Binius. *Sirmondo ſexta.*

(*b*) Radoaldus jam in Legatione Conſtantinopolitana maculam non levem incurrerat, & in Synodo Romana à Sacerdotii gradu & Fidelium communione dejectus.

(*c*) Joannes hic alias Caganus vocatur Reginoni.
Nicolaus primus VIII. Kalendas Majas anno 858. præſente Ludovico II. Imperatore coronatus fuit. Obiit Idibus Novembris 867.

(*d*) Ficocla hodie *Cervia*, urbs Epiſcopalis maritima Romandiolæ Provinciæ.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
CAROLO GLORIOSO REGI.

SUMMARIUM. Ut duo de ejus Regno Epiſcopi ad Synodum Metis cogendam proficiſcantur.

SEdes hæc Sancta atque præcipua, cui Dominici gregis eſt ſolicitudo curaque commiſſa, in omnibus mundi partibus rectitudinis ſuæ diſpoſitione ſalubri cuncta ordinare proficereque divino freta procurat auxilio: & quod ſingulari pro auctoritate perficere valet, multorum ſæpe Sacerdotum decernit definire conſenſu; & juſtitiæ cenſura ea ſcilicet emendanda deliberare, quæ perperam atque enormiter fuerint alicubi commiſſa. Unde veſtræ regali Deoque amabili excellentiæ notum eſſe volumus, quia ad futuram Synodum, quæ Metis civitate Lotharii Regis nepotis veſtri pro Teutberga ſorore Hucberti Clerici, & Waldrada congreganda eſt, duos de regno veſtro Epiſcopos, quos prudentes atque veraces vos eſſe cognoſcitis, convenire jubemus: qui una cum ſanctæ ſedis noſtræ legatis, quos illuc, Domino auxiliante, nunc deſtinamus, & aliorum venerabilium Epiſcoporum cœtu, qui ad eamdem Synodum conveniendi ſunt, ſubtili cuncta indagatione, rectaque valde inquiſitione, ſecundum Deum, & venerabiles Sanctorum patrum inſtitutiones examinare ac definire decertent. Nam & Ludovico glorioſo Regi, fratri veſtro, ſimili modo litteras noſtras direximus, duos regni ſui Epiſcopos ad ipſam Synodum convocantes, quatenus in omnibus, quæ ibi ſtatuenda ſunt, rectitudo vigeat, juſtitia polleat, & falſitate fugata veritas ſplendeat: ut venerabili Sacerdotum Dei certamine Chriſti Eccleſia ab omnibus inconcuſſa conſiſtat adverſis. Quos ſane in veniendo Epiſcopos, & ad jam dictam Synodum juſſione noſtra volentes accurrere, veſtra non retardet nobilitas: ſed pro Dei amore ipſos abſque temporis protelatione ad præfatam Synodum ſinatis accurrere. Data nono Kalendas Decembris Indictione XI.

Sirmondo VII.

NICO-

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
LUDOVICO IMPERATORI,
PRO SYNODO.

SUMMA. Commendat Legatos pro cauſa Lotharii fratris ejus in Franciam miſſos.

AUguſtæ Serenitatis Magnitudini veſtræ, imperiali fulgente decore, his Apoſtolatus noſtri litteris innoteſcimus, quia multis & quotidianis Eccleſiarum Dei ſolicitudinibus & utilitatibus, quibus nos vigilanter inſiſtere decet, præpediti, Miſſos noſtros, pro perficienda Synodo, quam pro cauſa Lotharii glorioſi Regis, Fratris veſtri, noſtra Apoſtolica fieri auctoritate decrevimus, tam celeriter, ut inter nos ſtatutum eſt, in Franciam deſtinare nequivimus. Et quoniam Eccleſiaſticæ rectitudinis & utilitatis zelo, quo nos ſemper fervere oportet, accenſi, Legatos nunc ſicut diximus noſtros, duos Venerabiles Epiſcopos Rhadoaldum videlicet Sanctæ Portuenſis Eccleſiæ, & Joannem Sanctæ Ficoclenſis Eccleſiæ Antiſtites, delitioſos noſtros, illuc pro ejuſdem rei, quam ſcitis, negotio canonicè diffiniendo direximus. Quos Clementia veſtrâ benigne ſuſcipiat, eiſque fidelem atque prudentem tribuat hominem, qui eos uſque ad locum, quo à talibus ſuſcipiantur hominibus, quorum comitatu ad prædictum Regem Lotharium fratrem veſtrum illæſi valeant pervenire, ſecuros & quietos, omnique ſuavitate deducat. Quia pro communi Eccleſiæ pace atque conſenſu duos Epiſcopos de regno Caroli Regis Patrui veſtri, ad ipſam Synodum, quæ Domino auxiliante in Metis civitate congreganda eſt, Sedis Apoſtolicæ miſſa vocatione convenire præcipimus: qui una cum Miſſorum noſtrorum præſentia, & aliorum Sacerdotum Conventu, quod diffinire oportet, juſtè, canoniceque decernant. Data IX. Kalendas Decembres, Indictione XI.

Sirmondo VIII. inter Nicolai Epiſtolas.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
OMNIBUS ARCHI-EPISCOPIS PER GALLIAM ET GERMANIAM CONSTITUTIS.

SUMMA. Ut ad Synodum Metenſem cum Legatis accedant, ibique audito Lothario, ejus divortii cauſam cognoſcant & canonice definiant.

INcognitum vobis eſſe non credimus, qualiter pro duabus feminis Lotharii Regis, Eccleſiæ Dei facies illiciti connubii nævo aſperſa ſit, vel qualiter una repulſa idem Rex alteram ſibi ſceleratiſſime copulaverit. Quarum prior Theutberga nomine pro ſui repudio acriter dolens per emiſſam Legationem ſuper hoc negotio ſedis noſtræ expelivit judicium. Ex qua re unius partis cauſam ſine altera judicare, Canonicum fore minime duximus. Statuimus ergo, fraternitatem veſtram Metis collectam, pariter cum Legatis noſtris ejuſdem Lotharii cauſam audire, & canonice communi ſententia diffinire. Itaque juxta ſtatutum noſtrum cum duos illas in partes fratres noſtros deſtinaremus Epiſcopos, accidit ad noſtram notitiam pervenire, quod Lotharius, legitima & prima repulſa muliere, ſecundam ſibi adſciverit conjugem, neque ſedis noſtræ petitum ac

ac promiſſum judicium exſpectans, neque canonico judicio uſpiam ſuccumbens. Qua ex re quid aliud datur intelligi, niſi quia ibi plurimorum judicium prævenit, ibi ſuo judicio prævaricatorem ſe indicavit? Et ideo univerſaliter hanc Fraternitati veſtræ Apoſtolicæ auctoritatis Epiſtolam deſtinavimus, ut Chriſtianæ Religionis zelo accenſi, pariter cum Miſſis noſtris Metim proficiſcamini; illucque Lotharium convocantes audiatis, & in eum Canonicum judicium profe-ratis. Quod ſi venire diſtulerit, & à præſentia ſe ſynodali præſentibus Legatis noſtris ſubduxerit, & ad pœnitentiam ac ſatisfactionem repedare minime curaverit, ita ut præſentialiter ad Synodum coram Miſſis noſtris ſatisfacturus, & à ſcelere receſſurus occurrat; illum de cetero excommunicatum reddemus, & quamdiu in hoc permanſerit, à totius Eccleſiæ conſortio faciemus exſortem.

Sirmondo XI. inter Nicolai PP. Epiſtolas.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
OMNIBUS REVERENTISSIMIS ARCHI-EPISCOPIS, CONFRATRIBUS NOSTRIS, & EPISCOPIS IN CONCILIO RESIDENTIBUS, QUOD METIS CELEBRATUR.

Ut Theutbergæ cauſam examinent ac definiant, Conciliique Acta ad ſe mittant.

Reverentiæ Sacerdotali nunc debitus honor impenditur, cùm eos in omnibus, quæ ab illis ſub æquitatis libramine geri debent, trutinam miſericordiæ cum lance rectitudinis tenere conſpicimus; & tenendo nullius favore retenti, aut quorumcumque terroribus permoti, vel etiam numeroſis pecuniis, aut honorum amplitudinibus à tramite juſtitiæ quoquomodo inclinati permutantur. Sed quàntum eis erga proximos in diſcutiendo cura conceditur, tantum his ſine perſonarum acceptione ad ſui cuſtodiam pavor cum zelo rectitudinis procul dubio adhiberi debet, ne immemores illius Apoſtolicæ ſententiæ videantur, dicentis: *Unusquiſque* (a) *propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem.* Nam cum inter multarum Eccleſiaſticarum rerum, quæ ad ſalutem & fidei ſoliditatem populi Dei pertinere videntur, noſter Apoſtolicus animus cauſas extenderetur; de quarumdam fœminarum controverſia, Theutbergæ ſcilicet atque Waldradæ, admodum quorumdam referentium, quia paſtoralis nos cura ad audiendum commoverat, relatio Intentos reddidit, & ne aliquo violentiæ morbo per deſidiam grex fatigetur Dominicus, ad medelam recuperandæ ſanitatis ardore caritatis ferventius invitavit. Prædicta quippe Teutberga multis vicibus ſedem Apoſtolicam lacrymoſis litteris ſtuduit appellare: in quibus affatu flebili puram ſe, quo accuſatur crimine, inquit, atque inſontem. Ad quod negotium & judicii diſcretionem, ſicut jam veſtram fraternitatem per Apoſtolicos apices commonere decrevimus, Apoſtolico vos hortamine adeſſe volumus. Quatenus à Pontificii noſtri latere venientibus Miſſis, Synodicam illic celebrationem, Apoſtolica fulti auctoritate, cum fraternitate veſtra præſidentibus adunare debeatis; & una cum eis vigilantius ſine doloſitatis macula, vel fomento invidiæ, aut odii nutrimento, quæ poſſunt homines à via veritatis pervertere, & à calle rectitudinis, proh dolor! declinare, ſemper Deum præ oculis habentes, perſonas Principum & terrores, qui ad tempus inſurgunt, & in tempore finiuntur, contemnentes; quid in his juſtius, quidve veracius, cum ſatis Miſſis noſtris invenire volueritis, horum conſenſu diffinire, & ſtatuere procul dubio ſtudeatis, caventes hoc, quod per Prophetam dicitur: *Væ* (b) *his, qui dicunt bonum malum, & malum bonum:*

(a) I. Cor. III. (b) Iſai. V.

rum : qui ponunt tenebras lucem , & lucem tenebras : qui dicunt dulce amarum , & amarum dulce. Nam & Evangelica inter cetera quæ nos ad bene vivendum inſtruit, ſententia admonet dicens : *Nolite* (c) *judicare ſecundum faciem , ſed juſtum judicium judicate.* Pſalmiſta quoque ait : *Si* [d] *vere utique juſtitiam loquimini, juſta judicate filii hominum.* Igitur cum multa ſint , quibus veſtram fraternitatem , non oblivionis aut ignorantiæ cauſa de vobis judicantes , ſed caritatis ſtudium amplectentes , commonere poſſumus : ideo ſufficere credimus , quia ad plura vos & Evangelicæ atque Apoſtolicæ, Propheticæque lectionis dogmata in talibus memoria tranſcendere non dubitamus. Tantum eſt , ut cum æquitatis juſtitia in præſenti examinatione , ſine aliquo dolo vel invidiæ macula , ſicut præfati ſumus , quia Deo præſente adſiſtitis , proximorum cauſas, cum jam dictis Miſſis noſtris, ita juſtè & irreprehenſibiliter cum Dei timore diffinire ſatagatis , ut illorum in omnibus , veſtræque ſanctitatis conſenſus , atque judicium æquitate fulgere videatur. Nam ſi vos vel illos ad aliquam partem , pro cujuſcumque favore à Canonicis, & Sanctorum Patrum inſtitutionibus , quod non optamus, declinare perſpexerimus , arguere non dubitamus. Si vero aliarum Eccleſiaſticarum utilitatum in eodem Concilio res acciderint , digno examine pertractantes eaa cum Dei timore diffinire ſatagite. Si autem aliqua in eo fuerit contentio orta , in qua diffinitionis ponere nequiveritis fortaſſe cenſuram , noſtro eam judicio reſervare ſancimus. Statuimus autem , ut cuncta , quæ in eodem Concilio peracta fuerint , ac diffinita , noſtro præſulatui geſtorum ſerie incunctanter ſignificetia : ut ſi ea , juſtitiæ pulchritudine probabilique ſanctione diffinita perſpexerimus , Deo omnipotenti gratias referamus : ſi vero injuſtitiæ , quod nolumus , & contrarietatis fuerint acta intentione , ea renovare ſummopere jubeamus. Miſſos quidem noſtri Pontificii , ut in prima Epiſtola veſtræ dilectioni ſignificavimus , pro quibuſdam Eccleſiaſticis utilitatibus quibus fuimus occupati , deſtinare nequivimus. En Chriſto juvante , ſtrenuitatis pollentes ſcientia atque doctrina , reverentiſſimos nunc dirigere Miſſos decrevimus , Rhadoaldum ſcilicet atque Joannem Epiſcopoa , dclitioſos & conſiliarioa noſtros, qui prædictum cum veſtra ſanctitate Concilium , ut protulimus , ſtudeant celebrare. Omnipotens Deus , qui vos ſacri regiminis culmine perornavit , veſtræ beatitudinis corda rectitudinia , & juſtitiæ claritate repleat atque decoret, ut in omnibus veſtria actibus æquitatis videamini plenitudine rutilare. Data Kalendas Decembres. Indictione XI.

Sirmondo XII. inter Epiſtolas Nicolai, poſt Baronium & Binium.

(*c*) Joann. VII. (*d*) Pſalm. LVII.

CONCILIUM METENSE.

Anno Chriſti DCCCLXIII. Nicolai Papæ VI. Caroli Calvi Regis XXIII. Ludovici Germanici XXIII.

De Divortio Lotharii & Theutbergæ Reginæ , præſentibus Legatis Apoſtolicis, & Epiſcopis ſolius Regni Lotharingiæ.

IN regno Lotharii pro eo , quod dimiſſa uxore legitima alteram duxit, Synodus in Mettis congregata eſt omnium Epiſcoporum ejus (Lotharii) præter Hungarium Trajectenſem, quem ægritudo detinuit. Aderant & Miſſi Nicolai Romani Pontificis, ob eandem cauſam diligenter inveſtigandam directi. In quo negotio ventilato Rex factum ſuum, propter quod arguebatur, conſilio & auctoritate Epiſcoporum ſe feciſſe teſtatus eſt. Quod illi non inficiantes quaſdam aſſertiones rationum veroſimilium, quibus rei qualitatem munire niſi ſunt,

ſunt, oppoſuerunt, easque literis comprehenſas, ut Legati Apoſtolici ſuggeſſerunt, per Guntharium Coloniæ, & Theotgaudum Treverenſem, Galliæ. Belgicæ Archi-Epiſcopos Apoſtolicæ Sedis Pontifici probandas transmiſerunt.

Annales Francorum Pithoeani ad hunc annum.

Regino & Annales Metenſes, plura hic errant, quæ Natalis Alexander & Pagius correxerunt.

Quam variis modis deluſa fuerit Sanctiſſimi Pontificis cura, breviter indico. *1mo.* Non fuere Epiſcopi præſentes, quam ex ſolo regno Lotharii: literæ Pontificiæ ſcriptæ ad Ludovicum II. Imperat., ad Carolum Calvum, ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ fuerunt vel à Legatis, vel à Lothario retentæ, nec iis communicatæ *2do.* Teutberga, quæ jam bis & tertio ad Sedem Apoſtolicam appellaverat, ut Papa *in Commonitorio* dicit, citanda fuerat & audienda: nihil horum factum. *3tio.* Waldradæ prætenſum ante multos annos connubium denuo examinandum erat. Nec hoc factum: imo Rex ex Conciliabuli Aquenſis ſententiâ cum Waldrada copulatus palam ſe oſtentavit, & in Epiſcopos Matrimonii hujus approbatores culpam rejecit. *4to.* Legati pecuniâ corrumpi ſe permiſerunt, *ut Rhegino ſcribit*, & loco examinis Acta Conciliabulorum Aquisgrani recitata ſunt, & ab Adventio conſcripta, Romam miſſa fuerunt.

ADVENTII
METENSIS EPISCOPI,
LIBELLUS APOLOGETICUS,

Pro ACTIS in tribus Conciliabulis Aquisgranenſibus & Metenſi Romam miſſus, ex meris fictis & falſis conflatus.

AUguſtus divæ recordationis Lotharius per electionem populi, regni Romanorum creatus eſt imperator, arcemque Regni Francorum Regens, inter reliquias geſtorum ſuorum deliberationis filio ſuo Domino Lothario virginem nobilem nomine Waldradam, ſub nomine divinæ fidei tradidit, ut eam in Dei fide, & ſua, futuro tempore cuſtodiret, & obtineret. Et ut hæc copula juſta eſſe pateſceret, in prætitulatione dotis centum manſos glorioſiſſimo puerulo tradidit: qui nec dum ſuæ libertatis erat, licet futurus hæres patri; ſed ſub tutoribus, & actoribus manebat, ſicuti talibus loquitur Apoſtolus, dicens: *Quanto* [a] *tempore hæres parvulus eſt, nihil differt à ſervo ſuo, cum ſit Dominus omnium, ſed ſub tutoribus & actoribus eſt uſque ad præfinitum tempus à patre.* Verum quamdiu prædictus Imperator regni Francorum ſublimitatem obtinuit, præfatus puerulus datæ ſibi puellæ paterno munere inhæſit; quod non in angulo paratum fuit, quia veritas non habet angulos, ſed in publico Pontificum & Optimatum ſpectaculo, ſicut pædagogi ejus teſtantur, etiam & avunculus ejus Leutfridus. Domino Imperatori Lothario migrante, in ipſis diebus paterni luctus. Hucbertus (*) Acefala cum ſuis complicibus, ſororem ſuam nomine Teutpergam Domino Regi Lothario clariſſimo adoleſcentulo adduxit, & fraudulenter eam ſibi ſociavit, minans Regis eſſe periculum de ſtatu regni ſui, ſi ſuis non faveret hortamentis. Acquievit Rex, licet nolens, ſicut ipſe teſtatus eſt.

Fama peſſimæ turpitudinis Theutpergam ſequitur, & de inceſtuoſo concubitu fratris ſui Hucberti rea acclamatur, affertur ſcedula confeſſionis, ubi ſponte confeſſa legitur. Judicio conſulum damnatur, miſericordiâ præſulum

(*a*) Gal. IV.

(*) Nomen Hucberto fratri Teutbergæ Reginæ, Abbati S. Mauritii, Duci creato inter Juram & Montem Iovis, demum Abbati S. Martini Turonenſis (fuit anno 856. accuſatus multorum criminum, & à Benedicto Papa Romam citatus) affictum neſcitur à quo & cur?

lum ſalvatur, fugam capeſſit. Hujus facti notitiam per illuſtres viros piiſſimus Rex Dominus Lotharius Romam mittit, & cauſas rei pandere ſtatuit. Beatiſſimus Papa Nicolaus ratione comperta, delicioſos Miſſos Rodoaldum ſcilicet Portuenſem, Joannem Fidiculenſem, (*b*) in Franciam mittit, & in urbe Metica generale (*c*) Concilium celebrare decernit. Ubi præſentiam ſuam glorioſiſſimus Rex Lotharius, cum univerſo Primatum ſuorum, nobiliumque conſiliorum Comitatu oſtendens, in Sancta Synodo reſedit, ibi cauſas ſuæ actionis in conſpectu Legatorum Romanæ Sedis expoſuit, quomodo in fide Dei genitor ſuus excellentiſſimæ memoriæ Dominus Lotharius perpetuus Auguſtus, & virginem prænobilem manu propria tradiderit, & reliqua quæ ſupra enumeravimus. Quod vero Teutperga reatûs ſui culpam publice confeſſa fuerit, in prædicto Concilio, quod Metis (*d*) civitate paratum eſt, ſenatores univerſi regni Francorum perficere ſe acclamaverint. In quibus prudentia tam temporalis quam ſpiritalis refulget, quorum patres, proavi, & atavi Romanorum conſilii maturitate rexerunt imperium, quorum ſtirpem tempore Auguſtorum Domini Ludovici Imperatoris, & magnificentiſſimi Lotharii ſemper titulo conſulatus exornatam intuitus ſum. Horum ſpecialem conſilii prærogativam nequaquam abjiciendam univerſitas acclamavit: quippe cum nec criminum eis damnoſitas objiciebatur, ſed probitatum ingenuitas laudibus efferebatur. Quapropter quia paſſim plurimi varie de his opinantur, & multiplicia definitionum genera ponunt, quo affectu ſuper his tractaverim ac ſenſerim, reverentiæ fidelium elucidari curabo. Quando Imperator piiſſimus filii ſuo æquivoco, puellam nobilitate carnis inſignitam dedit, nondum eram Epiſcopali onere prægravatus, nec his interfui actibus. Teutperga cum introducta fuit, & ſecundum conjugium patratum eſt, niſi auditu penitus ignoravi. His rebus ita excurſis, expetitus à Clero, & electus à plebe, Epiſcopus Canonice conſecratus in his factis taliter ſenſi: Chriſtianiſſimus Imperator in fide Chriſti & ſua, Virginem filio dedit: fides Dei ſcortum non donat, ſed repudiat dicens: *Non* (e) *mœchaberis.* Et Pſalmiſta: *Perdes* (f) *omnes, qui fornicantur ab te.* Paulus qui fide Dei præcinctus erat, clamat: *Hoc*, (*g*) inquiens: *Scitote intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei*, qui portans ſtigma Jeſu in corpore ſuo, hoc eſt, vexillum fidei, non fovet adulteros, ſed cuſpide ſacri flaminis terebrat dicens: *Neque* [h] *adulteri regnum Dei poſſidebunt.* Dominus qui fidelis eſt, & dat Sancta David fidelia, & orthodoxo Imperatori Lothario non abſtulit poteſtatem conjungendi filium ſuum, cum quacunque puella decreviſſet, in Evangelio dicit: *Qui* (i) *dimiſſa uxore alteram duxerit, mœchatur.* Unde oportet, ut hæc audientes, pio & devoto ſtudio paternos Canones audiant ac ſervent, quia terminos patrum nunquam transgredi oportet. Nam ſacri Canones paterno munere mulierem datam culpa carere proclamant. Imperator qui culturæ Divinæ deditus erat, fornicationis deteſtabili facinore filium uti non permiſit, Lotharium Regem, cujus profeſſio, & omnium Senatorum talis extitit, de copula Walradæ, quod eam genitor in fide Dei ſibi dederit.

De Teutperga vero, quod ſceleris ſui malum de horrendo impudenti fratris amplexu confeſſa, & comprobata fuerit, ſimiliter omnino proteſtati ſunt quæ non pavidis à nobis minis territa eſt, nec amœnis confota blanditiis. Ipſe autem ſecundum Apoſtolum faciens, ubi dicit: *Si fieri* [k] *poteſt, cum omnibus hominibus pacem habete*, & conſulum nobilium voces audiens, ſicut ſupra per ſuccedentia tempora exemplis annotavimus, quod audita & approbata ſunt Senatorum conſilia, in omnibus ſubſcriptionibus, & definitionibus noſtris hoc modo cenſuimus, ut ſi Teutperga confeſſa prædictum fuiſſet reatum, Regia ſocietate

(*b*) Ficoclenſem, corrigit Editor Baronii.
(*c*) Imo Nationale ſolius Lotharingiæ fuit reipſa.
(*d*) Non Metis ſed in Conciliis Aquisgranenſibus.
(*e*) Exod. XX.
[*f*] Pſalm. LXXII.
[*g*] Epheſ. V.
[*h*] I. Cor. VI.
[*i*] Matth. XIX.
[*k*] Rom. XII.

cietate indignam eſſe cenſui. Et ſi Waldrada in fide Dei munere patris juncta eſſet Regi, fidem Dei non auſus ſui blaſphemare, ne forte perfoderet me Scriptura verbi jaculo dicens: *Blaſphemos* (l) *ne patiaris vivere.* Apoſtolus licentiam dat, *ut* (m) *unusquiſque in ſuo ſenſu abundet.*

Ex Codice Treverenſi MS. edidit Illmus Baronius ad a. 862. N. XXIX. & ſeq.

[l] Levit. XXIV. [m] Rom. XIV.

SYNODICA EPISCOPORUM

EX CONCILIO METENSI ANNO DCCCLXIII.

EPISCOPORUM REGNI LOTHARII, QUI SUPRASCRIPTÆ SYNODO INTERFUERUNT,

EPISTOLA AD NICOLAUM PAPAM.

Exponunt, quid in Synodo Metenſi actum ſit, orântque, ne calumniantibus aures præbeat, priuſquam Lotharii Legati in urbem veniant.

DOmino vere Sanctiſſimo, ac Beatiſſimo, totiusque Sanctæ Matris Eccleſiæ, pii Regis Chriſti ſanguine acquiſitæ, Pontifici, & univerſali Papæ Nicolao, Archi-Epiſcopi, & Coepiſcopi in regno Domini, ac glorioſiſſimi Regis Hlotharii conſiſtentes, in Chriſto Paſtorum Principe, fidelia orationum vota, ſummæque felicitatis, & pacis gaudium. Apoſtolicis documentis, & Pontificialibus decretis multipliciter informamur, ut veſtri Sanctiſſimi Apoſtolatûs apicem, Principis Apoſtolorum fide, & nomine conſecratum, quoties ſancta Eccleſia aliqua novitate pulſatur, humiliter adeamus: ibique veri conſilii ſaluberrima inſtituta ſinceriter hauriamus, ubi mitis Magiſter, Chriſtus, & ſummum Caput noſtrum, Fundamentum Eccleſiæ poſuit. Et quia omnipotens Deus noſtris jam periculoſis temporibus miſericorditer nobis veſtræ auctoritatis jubar, fauſtiſſimis Divinæ Sapientiæ floribus, & ſanctiſſimis virtutum ſtudiis inſignitum prævidit, illum laudamus, qui præſtitit, ejuſque clementiam votis imploramus aſſiduis, ut talem, ac tantum patrem nobis incolumem cuſtodiat temporibus diuturnis. Quippe ſi temporum opportunitas arrideret, veſtræ Sanctitati multum deſideraremus noſtram unanimem exhibere præſentiam. Sed hoc ne fiat malefidis Dei fluctuoſa tempeſtas intercipit, ac multiplex rerum varietas impedire non ceſſat. Ille tamen, qui duobus mœſtis in via apparuit, amplitudinem veſtræ caritatis illò dilatare dignabitur, ut tandem aliquando de veſtra deſiderabili præſentia conſolemur. Enim verò nec verbis fari, nec juſtæ æſtimationis poterit compendio ponderari, quanta Divinæ legis inſtituta, quantave diu optatæ pacis incrementa à ſuo paulatim recto tramite exorbitantia, reſtaurari poterant, ſi veſtræ dignationis viſitatione frui mereremur. Revera totius humani generis inimicus zizaniorum ſator, tanto amplius ovile Chriſti lupina rapacitate circuire non ceſſat, quanto citius Sanctorum gloriam appropinquare conſiderat: eoque largius venena ſuæ perfidiæ ſpargere ſatagit, quo abundare iniquitatem, & multorum caritatem refrigeſcere ſerpentino aſtu intelligit. Hinc eſt, quod virulenta, ac nefaria vitiorum germina, olim divina animadverſione ſubverſa, imo lethæo, ac flammivomo barathro juſto Dei judicio deputata, quaſi redivivis radicibus, heu, heu, frondeſcunt in frutice. Porro quod nos non ſine gravi mœrore deſcribimus, funeſta vulnera, Divinis oraculis, atque Apoſtolico antidoto, in cæca gentilitate ſalubriter procurata, jam male fœtentia ad veſtras iterum redeunt manus: impleturque illud Propheticum: *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata.* Sed unde modo pauca ſcripſimus per fratres noſtros

Theut-

Theutgaudum Trevirenſis Eccleſiæ venerabilem Archi-Epiſcopum, atque *Attonem* (a) Coepiſcopum latius exponere curabimus. Per illos ergo veſtræ Celſitudini pura, & viva voce, verbis, ac ſcriptis fideliter, ac veraciter ſignificare deſideramus, de quibus veſtram Sanctitatem conſulendam noſtra decrevit unanimitas. De cætero prævios noſtræ humilitatis apices veſtris ſacris obtutibus perferendos direximus, quia quorundam relatione comperimus, quod veritatis æmuli noſtrique ſenioris Domini Hlotharii evidentiſſimi inimici admodum adverſa velint in cauſa uxoris ſuæ, & hoc argumento falſitatis non modicas ordiri ſatagunt ſimultates; ſuoſque Legatos ad veſtram ſanctam dignoſcentiam mittere non verentur, & noſtram nondum diſinitam ſententiam ſiniſtra interpretatione prævertere conantur. Præſertim cum noſtra unanimitas de uxore noſtri Principis (ſi forte uxor dici debeat, quæ ſe Germano inceſtu maculaverat) nihil aliud hactenus determinaverit, niſi quod perſpecto ſuæ confeſſionis libello publice confitenti remedio pœnitentiæ ſubvenire decrevimus. Inter hæc illa fuga (b) lapſa: unde humiliter petimus, ut veſtræ Paternitatis, veræque charitatis anchoram ſolido figatis in littore, nullaque mendoſi flatûs impulſione veritatis & juſtitiæ libra vacillet: ſed fidiſſimus almifluentis factus (c) præſcriptos Legatos Domini, ac Senioris noſtri Hlotharii glorioſi Principis, & dilecti filii veſtri præſtolætur, ut fucata mendacia nullis ſe gaudeant delituiſſe latibulis. Oramus Sanctiſſimam Paternitatem veſtram Summo Pontificatûs apice cœlitus ſublimatam ad cuſtodiam gregis Dei feliciter vigere, ac proſperato temporum curſu æternam nanciſci remunerationem multum Venerande, ſemperque deſiderande Pater. Amen.

Sirmondus Tomo III. Concilior. Galliæ pag. 158. *poſt Aquiſgranenſia duo Concilia anni* 860. *collocat. Ego poſt* 3*tium anni* 862. *colloco.*

(a) Atto, Verdunenſis Epiſcopus, ſedit ab 855. ad 869. Secunda nunc vice Romam ablegatus: nam prima vice anno 862. ex Aquiſgranenſi Synodo ablegatus fuerat cum Theutgaudo & Gunthario.

(b) Theutperga, pœnitentiæ ex falſa cauſa ſibi impoſitæ non ſe ſubjecit, ſed ad Pontificem Nicolaum provocavit, & interim ſaluti ſuæ & ſecuritati conſulens ad Carolum Calvum confugit, cui & Nicolaus Papa eandem contra vim & machinationes Lotharii tutandam commendavit. Epiſt. L.

(c) *forte* flatus.

SYNODUS ROMANA

CIRCA KAL. NOVEMBR.

Anno Chriſti DCCCLXIII. Sub PP. Nicolao I. an. VI.

DE DIVORTIO HLOTHARII ET THEUTBERGÆ.

§. *I. Damnatio Conciliabuli Metenſis anni hujus Menſe Junio coacti.*

§. *II. Depoſitio Theutgaudi & Guntharii ab officio Epiſcopali.*

§. *III. In complices Epiſcopos comminatio, niſi reſipiſcant.*

§. *IV. Ingeltrudis Boſonis Comitis uxor vagabunda denuo excommunicatur, & eidem communicantes.*

§. *V. Anathema in violatores hujus & ſimilium Apoſtolicorum interdictorum.*

NICOLAUS SERVUS SERVORUM DEI, REVERENDISSIMIS ET SANCTISSIMIS FRATRIBUS NOSTRIS ARCHI-EPISCOPIS IN REGNO LUDOVICI REGIS GERMANIÆ CONSTITUTIS.

SCelus, quod Lotharius Rex, ſi tamen Rex veraciter dici poſſit, qui nullo ſalubri regimine corporis appetitus refrenat, ſed lubrica enervatione ma-

magis ipſius illicitis motibus cedit, in duobus fœminis Teutberga ſcilicet, & Waldrada commiſit, omnibus manifeſtum eſt. Sed & dudum Epiſcopos The:tgaudum, & Guntharium in tali facto eum habuiſſe tutores atque factores, pene totus nobis orbis undique ad limina, ſeu Sedem Apoſtolicam confluens referebat, abſentibus quoque id ſcribentibus noſtro Apoſtolatui. Quod nos tanto credere renuimus, quanto de Epiſcopis tale quid audire nullatenus ſperabamus, donec ipſi Romam tempore Concilii venientes, coram nobis, & *Sancta Synodo* tales inventi ſunt, quales fuerant à multis ſæpe prædicati, ita ut ſcriptura, quam ſuis ſtipulaverant manibus, quamque volebant, ut noſtro roboraremus chirographo, caperentur; & dum muſcipulam innocentibus opponere ſatagerent, inſidiis ſuis illaqueati ſunt ipſi: ſicque completum eſt, Deo authore, quod in Proverbiis legitur: *Fruſtra* (a) *jactatur rete ante oculos pennatorum:* Siquidem *ipſi obligati ſunt, & ceciderunt.* Nos verò, qui in hoc flagitium cecidiſſe falſo dicebamur, favente Domino cum juſtitiæ propugnatoribus reſurreximus, & erecti ſumus. Igitur decernente nobiſcum Sancta Synodo, in præſentia depoſiti, & officio ſacerdotali excommunicati, atque à regimine Epiſcopatus alienati indubitanter exiſtunt. Unde noſtra (*b*) fraternitas canonum normam cuſtodiens, & decretorum ſanctiones obſervans cavet, ne hos, quos nos abjecimus, recipere in ſacerdotum catalogo quis præſumat. Depoſitionis autem ſententia, quam in prædictos Thetgaudum, & Guntharium protulimus, cum cæteris capitulis, quæ *Sancto Concilio nobiſcum ſanciente* promulgavimus, inferius annexa monſtrabitur.

De Synodo in Metenſium urbe à Theutgaudo, & Gunthario Archi-Epiſcopo congregata penitùs abolenda. Capitulum.

CAP. I. Synodum, quæ nuper, id eſt, ſub piiſſimo Imperatore Ludovico per indictionem XI. menſe Junio *in Metenſium* urbe ab Epiſcopis, qui noſtrum prævenerunt judicium, collecta eſt, quique Apoſtolicæ Sedis inſtituta temere violaverunt, ex tunc, & nunc, & in æternum judicamus eſſe caſſatam, & cum Epheſino Latrocinio reputatam Apoſtolicâ authoritate in perpetuum eſſe ſancimus damnandam, nec vocari Synodum, ſed tanquam adulteris faventem, *proſtibulum* appellari decernimus.

DEPOSITIO THIETGAUDI, ET GUNTHARII ARCHI-EPISCOPORUM.

CAP. II. Theutgaudum Treverenſem Primatem Belgicæ Provinciæ, & Guntharium Agrippinæ Coloniæ Archi-Epiſcopos, nunc coram nobis, & Sanctâ Synodo, ſub geſtorum inſinuatione qualiter cauſam Lotharii Regis, & duarum mulierum ejus Theutbergæ ſcilicet, & Waldradæ recognoverint, judicaverint, ſcriptum ſuper hoc propriis roboratum manibus offerentes, nihilque ſe plus vel minus aut aliter egiſſe ore proprio multis coram poſitis affirmantes, & ſententiam quam à ſede Apoſtolicâ, in Ingeltrudem uxorem Boſonis Sanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis Archi-Epiſcopus Tado, & ceteri Coepiſcopi noſtri petierant emittendam, & nos divino ſuccenſi zelo, ſub anathematis obteſtatione Canonice protuleramus, publice vivâ voce ſe violaſſe confitentes, in quibus omnibus invenimus eos Apoſtolicas, atque Canonicas Sanctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe, omni judicamus Sacerdotii officio permanere penitus alienos, Spiritus Sancti judicio, & Beati Petri per nos authoritate omni Epiſcopatus exutos regimine conſiſtere definientes (*c*) Quod ſi juxta præcedentem conſuetudinem tanquam Epiſcopi auſi fuerint aliquid de Sacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis, ſed communicantes eis omnes abjici de Eccleſiâ, & maximè ſi poſteaquam didicerint, adverſùs memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eisdem communicare tentaverint. *DE*

(*a*) Prov. I, 17. (*b*) *veſtra* legit Dumont pro *noſtra.*

Archi-Epiſcopi Lotharingiæ depoſiti Ludovicum II. Imp. adeunt, queruntur Lotharium Regem & Familiam Regiam indigne tractatam. Canones violatos: inauditam eſſe depoſitionem Metropolitani ſine Principis ſui voluntate & conſenſu Metropolitanorum. Ludovicus Imper. ſalvum conductum concedit, Romam aggreditur, petit reſtitutionem Metropolitanorum. Nicolaus PP. poſt triduanum jejunium & Litanias Synodum celebrat. *Hæc Annales Bertiniani anno* 864. *referunt.*

[*c*] Definimus, habet *Dumont.*

DE CÆTERIS EPISCOPIS.

CAP. III. Cæteri autem Epiſcopi, qui complices horum Theutgaudi ſcilicet, & Guntharii vel Sectatores eſſe feruntur, ſi cum his conjunctionem, conjurationes vel conſpirationes fecerint, vel ſi à capite, id eſt, à ſede Beati Petri, illis hærendo diſſenſerint, pari cum eis damnatione teneantur aſtricti. Quod ſi cum ſede Apoſtolica, unde eos principium Epiſcopatus ſumpſiſſe manifeſtum eſt, ſapere de cætero per ſemetipſos, vel Miſſos ad nos Legatos cum ſcriptis ſuis profeſſi extiterint, noverint, ſibi à nobis veniam non negandam, nec amiſſionem honorum ſuorum pro retroactis præſumptionibus, aut ſubſcriptionibus, quas pro inſanis fecerunt feſtis, per nos ullo modo formidandam.

DE ENEGILDRUDA.

CAP. IV. Engildrudam filiam quondam Mattefredi Comitis, quæ à Boſone proprio viro relicto, ecce jam per ſeptem circiter annos hac atque illac vagabunda diſcurrit nuper cum factoribus ſuis regulariter anathematizavimus, ſed propter contumaciam iterato anathematis vinculis duximus innodandam. Sit igitur à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto uno, & vero Deo, ab omnibus Sanctis Patribus, & ab univerſa Sancta Dei Catholica, & Apoſtolica Eccleſiâ, & à nobis penitus anathema cum omnibus complicibus & communicatoribus atque auxiliatoribus ſuis; ita ut ſicut jam decrevimus, ſi quis ei communicare, vel favere in aliquo præſumpſerit, ſiquidem Clericus fuerit, eodem vinculo conſtrictus, officum Clericatus amittat: Monachi verò, & Laici, ſi inobedientes præſenti decreto fuerint, ſimiliter anathematizentur. Sanè ſi eadem mulier ad virum ſuum reverſa fuerit, vel Apoſtolicam Beati Petri Sedem Romam properans acceſſerit, veniam ei poſt dignam ſatisfactionem procul dubio non negabimus. Veruntamen ſub priori vinculo anathematis, quo illam prius, & nunc obligavimus, interim conſtricta permaneat. Si quis autem eidem Engildrudæ Apoſtolicam Beati Petri Sedem ſpecialiter properanti vel occurrenti neſcius communicaverit, aut ſciens opem in veniendo præſtiterit, nullo pro hoc vinculo teneatur innexus.

DE SENTENTIIS ANTIQUIS INTERDICTIS SEDIS APOSTOLICÆ.

CAP. V. Siquis dogmata, mandata, interdicta ſanctiones vel decreta pro Catholica fide, pro Eccleſiaſtica diſciplina pro correctione fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum à Sedis Apoſtolicæ Præſule ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit.

Annales Bertiniani apud Ducheſne Tomo III. Scriptorum Franciæ.
Annales Francor. Pithoeani pag. mihi 63.
Baronius ad ann. 853. *No. XXII. & ſeq.*
Ex his Binius Tomo III. Concilior. Part. I. unde Synodographi poſteriores.
Dumont. Corps Diplomatique, Tomo I. N. XXI.

THEUTGAUDI ET GUNTHARII
ARCHI-EPISCOPORUM,
EPISTOLA APOLOGETICA
ET APPELLATORIA AD TOTIUS ECCLESIÆ COMMUNIONEM, AD NICOLAUM I. SCRIPTA. (a)

CAPUT I.

NIcolao Pontifici, Guntharius & Theutgaudus. Patres Epiſcopi, & Fratres Coepiſcopi noſtri ad te nos direxerunt, & nos ſponte ivimus, conſulere videlicet, expleta generali legatione, tuum

O o

(a) Annales Bertiniani præmittunt huic Appellationi Epiſtolam cum hac Epigraphe: " Sanctis ac Venerandis Fratribus & Coepiſcopis Guntharius atque Theotgaudus in

Tomus II. Concil. German.

tuum magiſterium ſuper his ſpecialiter, quæ pariter, prout nobis viſum fuit, & adjicientibus notum eſſe potuit, judicavimus, autoritates, rationesque, quas ſecuti fuimus, ſcriptis oſtendentes, ut tua prudentia perſcrutatis omnibus, quid inde ſentires, & quid velles, nobis paterno demonſtrares affectu, nosque fraterna caritate procurares, & ſi melius tua Sanctitas illud inveniret, ut nos inſtrueres, & doceres, ſuppliciter obſecravimus, parati, quidquid rectius, & probabilius eſſet, libenter amplecti.

CAP. II. Sed nos per tres hebdomadas tuum expectantes reſponſum, nihil certitudinis, nihilque doctrinæ nobis expreſſiſti. Tantum quodam die in publico dixiſti, nos excuſabiles apparere, & innocentes juxta aſſertiones noſtri libelli.

CAP. III. Ad ultimum autem nos evocati ad tuam præſentiam deducti ſumus, nihil adverſitatis ſuſpicantes, ibique obſeratis oſtiis, factâ more latrocinali conſpiratione, & clericis, & laicis turba collecta, & permixta, nos violenter inter tantos opprimere ſtuduiſti, longa ſcilicet intercapedine à noſtris & clericis, & laicis ſeparatos, atque ſine Synodo, & ſine canonico examine, nullo accuſante, nullo teſtificante, nullaque diſputationis diſcretione dirimente, vel auctoritate, ac probatione convincente, abſque noſtri oris confeſſione, abſentibus aliis Metropolitanis, & Diœceſanis Coepiſcopis, & confratribus noſtris, extra omnium omnino conſenſum, tuo ſolius arbitrio, & tyrannico furore nosmet damnare voluiſti, ſubito quadam tibi cartula, & improviſe porrecta lectoris officium aſſumens, aſſiſtente lateri tuo Anaſtaſio, olim Presbytero ambitus damnato, & depoſito, & anathematizato, cujus ſcelerato magiſterio tuus præcipitatur furor.

CAP. IV. Ergo tuam pravam ſententiam à zelo rectitudinis alienam, injuſtam, & inrationabilem, canonicis legibus contrariam, nequaquam recipimus, imo cum omni cœtu fraterno, quaſi nefas, atque maledictum fruſtra prolatum contemnimus, atque abjicimus, tibique anathematizatorum, & religionis ſacræ abjectorum, & contemptorum fautori, & communicatori revera communicare nolumus; contenti totius Eccleſiæ communione, & fraterna ſocietate, quam tu arroganter te ſuperexaltans deſpicis, teque ab ea elationis tumore indignum faciens ſegregas.

CAP. V. Igitur ex tua levitatis temeritate propriâ tibimet ſententiâ anathematis plagam inflixiſti, exclamans; qui Apoſtolica præcepta non ſervat, anathema ſit, quæ multipliciter violare, & violâſſe dignoſceris, divinas leges ſimul, & ſacros canones calcans, & quantum in te eſt, evacuans, prædeceſſorum tuorum Pontificum Romanorum veſtigia ſequi nolens. Nunc ergo, qui fraudulentiam tuam, & calliditatem experti ſumus, indignationem quoque, tumidumque potentatum agnoſcimus; nihil tibi, tuæque ſuperbiæ cedimus, quâ nos ad vota noſtrorum, quibus faves, inimicorum obruere feſtinabas, ſciesque nos non tuos eſſe, ut te jactas, & extollis, clericos, quos ut Fratres, & Coepiſcopos recognoſcere, ſi elatio permitteret, debueras. Et hæc tibi noſtri ordinis non inſcii, nimium tua improbitate compulſi reſpondemus, non quaſi ad illatam nobis contumeliam provocati, ſed contra tuam iniquitatem Eccleſiaſtico zelo accenſi, nec noſtræ vilitatis perſonam attendentes, ſed omnem noſtri ordinis univerſitatem, cui vim inferre conaris, præ oculis habentes. Quid noſtræ ſpecialis propoſitionis ſumma fuerit, in paucis replicamus. Lex Divina & Canonica aptiſſime probat, etiam venerandæ ſæculi leges adſtipulantur: quod nulli licet ingenuam virginem alicui tradere in concubinatum, maxime ſi illa puella nunquam illicitæ adſentire voluit copulæ. Et quia ſuo viro parentum conſenſu, fide, affectu ac dilectione conjugali ſociata eſt (Waldrada) uxor profecto non concubina habenda ſit.

Annales Bertiniani ad annum 864.
Annales Francorum Pithœani ad h. ann. pag. mihi 67.
Multo correctius, quam Dumont edidit. Ex his Baronius ad an. 863. *N. XXVII, & ſeqq. & Binius Tomo III. Conc. Part. I. inde cæteri Synodographi.*

" Domino ſalutem: " Rogamus ſuppliciter cariſſimam fraternitatem veſtram, ut " nobis pro vobis aſſidue orantibus ſanctarum Precum ſolaria inſtanter impendatis,

& ne

" & ne turbemini, neque terreamini pro his, quæ fama forte de nobis ac vobis ſi-
" niſterius nuntiat. " An hanc Encyclicam ad omnes Epiſcopos ſaltem Lotharingiæ miſerint ante vel poſt appellationem interjectam, dicere non habeo: narrant autem in hac Encyclica ſe *ſemel Roma egreſſos, iterum Romam revocatos fuiſſe.*

Præter hanc injuriis & falſis querimoniis plenam Epiſtolam, quam Pontifici inſinuatam volebat, Pontifice autem renuente, Guntharius *1mo.* per fratrem ſuum Hilduinum elericum ſepulcro S. Petri injectam voluit, ſcripſerunt hi duo Archi-Epiſcopi *2do* ad Photium Pſeudo-Patriarcham Conſtantinopolitanum, ejuſq; ſchiſmatici conſortium ambierunt. *3tio.* Ludovicum II. Imperatorem concitarunt in Summum Pontificem, quaſi ipſi Legati Hlotharii Regis & Synodi Lotharingicæ ſpreti eſſent, & damnari, nullo accuſante contra Canones. Sed Acta Synodi Romanæ hæc omnia falſi convincunt. Theutberga injuſte condemnata, provocando ad Sanctam Sedem Apoſtolicam accuſatrix legitima fuit, & Pontifex non niſi viſis actis Conciliabuli ab ipſis ad eum delati, & à ſe acceptati ſententiam cum Synodo Romana juxta Canones pronuntiavit.

EPISTOLA
INTERCESSORUM EPISCOPORUM,
PRO ROTHADO, SUESSIONENSI EPISCOPO, AB HINCMARO PERPERAM DAMNATO.

Venerabilibus in Chriſto Fratribus, Archi-Epiſcopis & Epiſcopis in regno Eximii Regis Hludovici conſtitutis, Theotgaudus Belgicæ Galliæ Primas, Guntharius Agrippinenſis Coloniæ, Arduicus Veſontionenſis, Rotlandus Arelatenſis, Tado Mediolanenſis Eccleſiarum Archi-Epiſcopi, eorumque Coepiſcopi, ſalutem & pacem orant & optant.

Diverſis Eccleſiam Dei perturbationibus concuti, & percelli quotidie exterius cernimus ac ſuſpiramus: interius vero vexari eam atque exuri in ſuorum diſſenſione membrorum, videntes nimium perhorreſcimus, & dolemus. Neque enim dolere & lugere non poſſumus, quod Sanctos Dei Sacerdotes, Hincmarum videlicet Archi-Epiſcopum religione, & ſapientia longe lateque vulgatum, & Rothadum (*a*) longiturnæ, & venerabilis converſatione Sanctitatis famo-

(*a*) Rothadus, Sueſſionenſis Epiſcopus, ab anno 822. interfuit variis Conciliis Germaniæ & Galliæ: Theodonis villano anni 835. Tullenſi apud Saponarias 859. Tullenſi apud Tuſciacum 860. Presbyterum quendam ſuæ Diœceſeos in ſtupro deprehenſum canonicè depoſuerat judicio Epiſcoporum XXXIII. Hic Presbyter ad Hincmarum, Remenſem Metropolitanum Sueſſionenſis Eccleſiæ, appellaverat, & reſtitutus fuit, & qui à Rothado in locum depoſiti ſubſtitutus fuerat, eum per vim Hincmarus abductum excommunicatum incarceravit. Rothadus ægre tulit hanc perverſitatem & violentiam Hincmari: Hic ut bili ſuæ faceret ſatis, in Synodo ſuburbii Sueſſionenſis 861. Rothadum Epiſcopali communione privavit:

Rothadus in Synodo Piſtenſi menſe Junio 862. à Carolo Calvo coacta citatus comparuit, & appellavit ad Sedem Apoſtolicam Nicolai. Hincmarus in nova Synodo ſuburbii Sueſſionenſis anno 863. coactâ, Rothadum non obſtante toties factâ appellatione denuo exauctoravit, & in carcerem conjici facit. Nicolaus de his informatus plures literas ad Hincmarum, ad Regem, ad Epiſcopos Galliæ dedit, ſed fruſtra donec tandem impetrata licentia Romam advenit: ubi dimidio anno fruſtra expectatis accuſatoribus, aut Hincmari Legatis, Papa Nicolaus anno 865. die S. Agnetis Rothadum abſolvit, reſtituit gradui priſtino: Arſenium Legatum ſuum cum eo mittit in Gallias, & reſtitutionem plenam procurat.

Natalis Alexander in hiſtoriam Eccleſiaſt. Sæculi IX. Diſſert. VI. Bertiniani Annaliſtæ mendacia confutans.

Pro hujus Rothadi cauſa maturius examinanda ſcripta fuit hæc Epiſtola ab Epiſcopis in regno Ludovici conſtitutis ad Epiſcopos Galliarum in regno Caroli Calvi.

Tomus II. Concil. German.

famoſum, ita comperimus ab invicem diſcordaſſe, ut non veritus ſit Metropolitanus idem ſuffraganeo eidem excommunicationis ſententiam intorquere, (*b*) & officio privatum Divino cuſtodiæ deputare. Sed quem è duobus magis defleamus, admiratione ſimul ac ſtupore vallati neſcimus. Rothadum ſcilicet ita à vero exorbitaſſe, ut ei digne talia infligerentur; aut Hincmarum ita juſtitiæ, & dignitatis limitem tranſiliiſſe, ut aliquo amaritudinis aut ambitionis zelo devinctus ſeu devictus, Sancto, ut credebatur, & annoſo (*c*) Epiſcopo talia inferre minime dubitaret. Ille etenim ſe injuſte damnatum proclamat: qui etiam inter alia excuſationum ſuarum munimina in appellatione Romani perſtabat Pontificis. Iſte autem inter cetera invectionum commenta de contemptu, & inobedientia ſui juſte eum ab officio Sacerdotali removere denuntiat. Quod quia nobis per omnia incertum eſt, quippe qui neutrius cauſam palam cognovimus, rumoribus nec facile credere audemus, nec abſentium diſſenſiones temere dijudicare debemus. Ob hoc tamen multos, immo pæne omnes ad quoscumque hæc fama pervenit, nobiſcum ſcandalum paſſos non ſine gravi mœrore ſanctitati veſtræ mandamus, orantes, & unanimitatem veſtram poſcentes, ut diſcordiam prædictorum antiſtitum, animadverſis antiqui hoſtis inſidiis, & conſideratis humanæ fragilitatis exceſſibus, qualiter cœperit: & intendatis ac perpendatis, & nobiſcum Domino mediante convenientes, dubietatis hujus nebulas ſtudioſiſſima indagine abſtergamus, & ad veritatis lucem vera luce revelante perducamus: quo aut Rothadus, ſi juſte depoſitus comprobatur, omnium judicio conticeſcat, aut Hincmarus de injuſte damnato merito erubeſcat: & ſcandalum ſive murmur, quod in Sancta Eccleſia ſuper hac controverſia plurimos diverberat, noſtra vigilantia deſtructum atque ſedatum fatiscat: ne tantum offendiculum Chriſtianum populum diutius perturbet. Neque ergo ullis hoc debet argumentis prætermitti; aut occaſionibus differri: quoniam ut meminiſſe nos arbitramur, & Sedes Apoſtolica quandam ſuam ſententiam in melius commutavit, cum ſibi ſubreptum de quodam perſpexit: & Dioscorus, quia Sanctum virum dignæ memoriæ Flavianum injuſte depoſuerat; à Sede Apoſtolica damnatus evanuit; remanentibus aliis indamnatis, qui ei non ſponte, ſed quaſi coacte in depoſitione Sancti conſenſerant Epiſcopi; quos ipſe Dioſcorus multiformiter, & argute fallere callidus argumentator elaboraverat. Nolite jam nunc morari creſcente periculo: & inſultantibus Sancto ordini detrahentibus multis, gloriantes ſibi fiduciam promittunt, qud nobis invicem mordentibus atque diſſentientibus uſquequaque nocere valeant. De quibus autem Rothadus queritur, noſque plurimum movet; Sanctitati veſtræ breviter annectimus. Si debeat Presbyter aut Diaconus à proprio Epiſcopo juſte depoſitus, à Metropolitano aut alio quolibet in gradum priſtinum ſine ejusdem Epiſcopi conſenſu reſtitui? cum in Concilio *Antiocheno* (*d*) Cap. III. de hoc ita habeatur: " ſi qui presbyteri aut Dia-
" coni à proprio Epiſcopo excommuni-
" cati auſi fuerint, &c. Item in eodem
" Concilio cap. VI. " ſi quis à proprio Epiſcopo communione privatus eſt. &c. Si debeat Presbyter criminatus atque damnatus poſt quatuor annos reconciliari, cum de hoc in Concilio *Africano* Cap. XII. ita habeatur. " Si quis infra annum cauſam ſuam purgare contempſerit &c. Si debeat quilibet Epiſcopus alterius ordinatum retinere, quanto minus capere vel in carcerem trudere, cum de hoc in decretalibus ita ſtatuatur:
" Nullus Epiſcopus alterius parochia-
" num præſumat retinere, &c. Et poſt aliquanta: " Si quis Metropolitanus
" Epiſcopus, niſi quod ad ſuam ſolum-
" modo propriam pertinet Parochiam, &c. Si debeat Epiſcopus alterius Epiſcopi miniſtros ſcriptis invitare, aut aliquo modo ſollicitare, aut plebes alterius poteſtati ſuæ uſurpare; cum de hoc in *Africano Concilio* ita dicatur, Cap. X.
" Nullus debet collegæ ſuo facere inju-
" riam, &c. Multa quin etiam in eodem

(*b*) Anno 863. in Synodo Sylvanectenſi.
Annales Bertiniani ſcribunt anno 861. ab Hincmaro Remenſi in Synodo Sueſſionenſi Rothadum Epiſcopali communione privatum, donec obediat.
(*c*) Anno 863. jam 40. annos ſederat in Cathedra Sueſſionenſi.
(*d*) Tomi I. noſtri pag. 157.

dem Concilio de his alia promulgantur. Si debeat Epiſcopus minus quam à XII. audiri, quanto magis damnari, quod in Sardicenſi Concilio evidentius inhibetur. Si debeat damnari, vel in locum ejus Epiſcopi ſubrogari alter Epiſcopus, qui in appellatione perſtat Romani Pontificis, niſi fuerit cauſa appellantis ejus determinata judicio. Si poſſit ſuſpectum, & minus certum judicium renovari, vel ſi ſuſpectus Metropolitanus vicinos provinciæ judices convocare: unde multa in *Conciliis Synodalibus*, & *decretis Romanorum Pontificum* continentur. Si debeat innocens vel inauditus damnari. Si debeat damnari eo quod ægritudine detentus Synodo occurrere non potuit; cui non pro impoſſibilitate hoc, ſed pro contemptu imputatur. Si debeat condemnari pro eo, quod & Metropolitanum omnemque conventum ſuſpectum habeat, & contra ſe conſpiratos metuens aut ſciens, ad tempus Synodi locum ingredi differt, Romanum Pontificem ſemper appellans. Si debeat accuſator teſtis eſſe vel judex: Vel ſi Epiſcopum hæc univerſa conveniat agere pariter? Hæc itaque vos ſacerdotes Domini, comminiſtri Dei noſtri, qui in lege Domini meditamini die ac nocte, perſcrutatis, & evolutis Divinarum auctoritatum paginis rimari curate, utrum ſit hujusmodi ſapientia deſurſum; quæ juxta Apoſtolorum primum quidem *pudica eſt*, *deinde pacifica*: an quod abſit, ea, quam præmiſit terrena, animalis diabolica? Redeat itaque quantocius pia ſolertia veſtra, & labore, Sancta Eccleſia, ac fraterna caritas in pacem, quæ ſcandalizata videtur aliorum improbitate.

Ex Schedis Lucæ Holſtenii.
Hardouin. Tom. V. Concilior.

SYNODUS CONSTANTIENSIS

Sub SALOMONE Episcopo.

De Sublevatione (a) *Corporis S. Othmari Abbatis, VII. Kal. Novembris peracta Feria IV.*

BEnivolus autem Pontifex Conſtantienſis *SALAMON* perſpectia vitæ Beati *OTHMARI* exemplis, multimodas gratiarum actiones bonotum omnium authori perſolvit, quod bellatotem ſuum pto zelo juſtitiæ fortiter dimicantem tam apertis miraculorum oſtenſionibus declaravit, remoto etiam dubietatis ſcrupulo, de Sanctitate ejus quamvis certus extiterit, nihil tamen temere, nihilque de ſe ipſo inordinate ſua ſola authoritate voluit diffinire (*b*) ſed more ſuo prudenti uſus conſilio, cauſa Eccleſiaſticorum dogmatum annualem *Synodum* ſollemniter indicit, ae Presbyteros & Diaconos diverſique ordinis Clericos apud Conſtantienſe opidum eonvenire præcipit, quibus in unum eollectis venerandus Pontifex in medium ſurgit, factoque ſilentio vitæ ipſius Sanctimoniam, quæ jam multos ibidem reſidentes dulci rumore aliquantulum permulſerat, ſparſim pro tempore caram omnibus recitavit. Quo facto cum maxima Clericorum copia in veri Dei laudibus acclamaret; primo Augienſis cœnobii Abbatem qui etiam tunc tempotis cum quibuſdam fratribus nobis valde catiſſimis illo confluxerat, ac deinde omnem illius conſilii Clerum Epiſcopus communit, ut triduani jejunii abſtinentiam facientes totius boni fontem in commune precarentur, quatenus pietatis ſuæ munere his in rebus ſuæ voluntatis diſpoſitionem dignare-

(*a*) Prima translatio corporis S. Othmari facta fuerat anno 830. in Baſilicam S. Petri. *Hepidannus & alii.*

(*b*) Concilium Moguntinum anni DCCCXIII. *Cap.* 51. *Tomo I. noſtro pag.* 412. ſtatuerat, ut deinceps corpora Sanctorum de loco ad locum nullus præſumat transferre ſine conſilii Principis, vel (id eſt, &) Epiſcoporum, & Sanctæ Synodi licentia. Utrumque præſtitit Walcandus, Leodienſis Epiſcopus, in translatione S. Huberti. *Notæ Domni Mabillonii.*

tur perficere. Quibus dictis Epiſcopi ſententiam Synodus collaudat, ſeque libenter ita facturam conclamat.

Inito itaque hujus Synodi conſilio ac peracto trium dierum jejunio venerabilis præſul ad idem Monaſterium cum ſuis perveniens ſeniorem noſtrum GRIMALDUM (c) Rectorem ipſius Monaſterii ac Hludovici Regis Archi-Capellanum de hac re tractaturus aggreditur. Poſt amicæ vero ſalutationis officia cum multis inter ſe colloquiis vitæ illus rigorem ac miracula ob indicium ſanctitatis ejus frequenter oſtenſa commemorarent, Monachos ejuſdem Cœnobii in unum convenire præcipiunt, ſimulque cum eis reſidentes, ſanctum corpus de tumulo, in quo eatenus jacebat auferendum atque in Sancti Galli Eccleſia collocandum pari voto ac communi conſilio omnes unanimiter decernunt.

Ex Libro I. Miraculorum S. Othmari C. II. & III. ſcripto ab Iſone Cœnobita S. Galli Sæculo IX.

Apud Mabillon. Sæcul. III. Benedictini Parte II. pag. 164.

(c) Grimaldus præfuit Monaſterio S. Galli ab anno DCCCXLI. per annos triginta & unum Abbas ſæcularis, & Hludovici Regis Archi-Capellanus, ſub quo Harmotus Monachus Proabbatis geſſit officium ſucceſſor poſtea factus. *Nota Sirmondi.*

SYNODUS ROMANA II.

In cauſa depoſitorum Archi-Epiſcoporum.

ANNO DCCCLXIV. CIRCA KALENDAS NOVEMBRIS.

NIcolaus Papa Synodum Romæ convocat circa Kalendas Novembris, indicans, ſe in ea Archi-Epiſcoporum Theotgaudi & Guntharii *olim* depoſitionem *denuo* confirmaturum, & tractaturum de cauſa Lotharii, & Ignatii Conſtantinopolitani Epiſcopi præcedenti anno depoſiti; in cujus loco quidam laicus attonſus (Photius) & mox Epiſcopus eſt ordinatus. Ad quam Synodum prædicti Theutgaudus & Guntharius ſponte perrexerunt, putantes Ludovici Imperatoris interventu ab Apoſtolico poſſe reſtitui.

Eodem tempore Papa Nicolaus Epiſtolas per omnes Archi-Epiſcopos & Epiſcopos Galliarum, Germaniarum, & Belgicæ Provinciæ mittit pro confirmatione depoſitionis Theutgaudi Treverorum, & Guntharii Colonienſis Archi-Epiſcoporum. (a) (b)

Sed & aliis Epiſcopis, (c) (d) qui ex regno Lotharii in divortio Theutbergæ, & ſuperinductione concubinæ Waldradæ conſenſerunt, & ad eum profeſſione ſua miſerunt Epiſtolas ſuas, indulgentiam largiendo, ſicut in ſcripta ſuperius continente promiſerat (in prima Synodo Romana poſt Metenſem) dedit.

Annales Francorum Bertiniani. Tomo III. Ducheſne Scriptorum Franciæ pag. 222.

In

(a) (b) Nicolai Papæ Ep. XL. ad Rodulfum, Bituricenſem Epiſcopum, de iterata condemnatione Theutgaudi & Guntharii. *Sirmondus Tom. III. Concil. pag.* 237.

(c) Adventii, Epiſcopi Metenſis, Libellus ſupplex ad Papam Nicolaum. *Sirmondus Tom. III. Concil. pag.* 241.

(c) Epiſtola Caroli Calvi Regis, intercedentis pro abſolutione Adventii Epiſcopi. *Sirmond. loc. cit. pag.* 243.

(c) Epiſtola XLII. Nicolai Papæ, Abſolutoria Adventii Metenſis Epiſcopi. *Sirmond. loc. cit. pag.* 244.

(d) Abſolutoria Epiſt. XLIII. Nicolai Papæ, Franconi, Tungrenſi Epiſcopo. *Sirmond. loc. cit. pag.* 245.

In Conventibus Francofurti, Gandulſi villa Attiniaci, Wormatiæ geſta ab Arſenio Epiſcopo, Legato Nicolai Papæ, pro executione (a) Concilii Romani anni 863. *aliisque Pontificiis exequendis hoc anno.*

CUm Legati Pontificii anno 863. *miſſi ad Concilium Metenſe, Radoaldus & Joannes corrupti muneribus à Lothario, Epiſtolas Domini Apoſtolici ſibi traditas ad Reges & Epiſcopos occultâſſent, & nihil de his, quæ ſibi commendata fuerunt, ſecundum ſacram auctoritatem egiſſent, Papa Nicolaus condigna eos pœna caſtigavit, & novum Legatum pro executione ſententiæ Concilii Romani, aliorumque mandatorum Pontificiorum miſit ARSENIUM, Epiſcopum Ortenſem, Apocriſarium & Capellanum ſuum cum Epiſtolis ad Hludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum fratres, ſed & ad Epiſcopos ac Primores regnorum illorum.*

I. Idem Arſenius per Curiam & Alemanmam ad Hludovicum Germaniæ Regem in Franconofort *Palatium veniens, Epiſtolas Apoſtolicas ei tradidit, quibus ad pacem & concordiam cum fratre Carolo Calvo & nepotibus excitabatur.*

II. Inde in Gandulfi Villam *ad Hlotharium venis, cui & Epiſcopis & Primoribus Regni ſui Epiſtolas Papæ dedit continentes, quia niſi uxorem ſuam Theotbergam reciperet, & Waldradam abjiceret, renuntiante ſibi Arſenio, illum ab omni Chriſtianorum ſocietate debuiſſet rejicere. Convocato Epiſcoporum Conventu Lotharium Regem alloquitur, ut unum è duobus eligat, aut propriæ reconcilietur uxori, abdicato Waldradæ pellicis conſortio, aut protinus anathematis gladio feriretur, ipſe & omnes, qui ei in hoc ſcelere faverent. Hac neceſſitate conſtrictus vellet nollet Tietbergam Reginam in matrimonium recepit, interpoſito jusjurandi Sacramento, ſe illam ita in reliquo habere, ſicut æquitatis jura dictant legitimam uxorem eſſe tenendam, nec eam à ſe separaret, nec ipſa vivente aliam ſuperinduceret.*

Hactenus Metenſes, ſed *Bertiniani in Attiniaco* Palatio dicunt ab Arſenio, & Archiepiſcopis in manibus Lotharii Regis redditam fuiſſe; & in die Aſſumptionis Mariæ coram Lothario & Teutbergæ Regio cultu paratis, & coronatis Miſſas celebravit Arſenius.

III. Poſt hæc Waldradam ex auctoritate Dei è Sancti Petri, & verbo Domini Apoſtolici Romam ire petiit, ut pro ſe rationem reddat.

IV. Engiltrudem Boſonis Comitis, quæ fuit filia Matfridi Comitis, à Sede Apoſtolica excommunicatam eſſe omnibus declaravit; quia proprium dimiſerat maritum & Wangerum famulum ſuum in Gallias ſecuta fuerat: quam excommunicationem cum omnibus, qui aderant Epiſcopis renovavit: Poſt hæc eadem Engiltrudis prædicto Arſenio in Warmatia *civitate ſe præſentavit: in quo loco præfatus Epiſcopus Ludovico Regi Germaniæ occurrerat. Conſtrinxit itaque ſe Engiltrudis in præſentia ipſius Epiſcopi horribili Sacramento, quod ipſa cum eo Romam iret, & quidquid Dominus Apoſtolicus juberet, ex toto perficeret. Sed, quod juravit, minime adimplevit. Siquidem uſque ad Danubii fluenta cum eodem Arſenio perrexit, ibique ad quandam conſanguineam pro equorum amminiculo ire condixit: & ad Auguſtam civitatem ad eundem Miſſum* Arſenium *ſe reverſuram pollicita eſt. Tali occaſione greſſum retorquens ex Alamannia in Franciam repedavit.*

Quod cum præfatus Arſenius cognoviſſes, Epiſtolam (b) *miſit omnibus Archi Epiſcopis, Epiſcopis & omnibus Sanctæ Dei*

(a) Non ſunt hi quatuor Conventus Comitia Epiſcopalia, ſed meræ executiones Concilii Romani anni 863. contra Waldradam & Engiltrudem: etſi Attiniaci Epiſcopi aliquot intervenerint, teſtes & ſpectatores factæ reconciliationis Teutbergæ cum Lothario.

(b) Hanc Epiſtolam expanſam refert Illuſtriſſimus Baronius ad annum 865. Num. XLIII.

Dei Eccleſiæ Fidelibus, Galliæ, Germaniæ, ac Neuſtriæ commorantibus, obteſtans omnes per auctoritatem Dei omnipotentis, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & univerſalis Papæ, ut nullus eam in ſua Parochia reciperet, ſed eam funditus in omnibus Eccleſiis ſuis excommunicatam prædicarent, & ab omnium Chriſtianorum communione ſequeſtratam, inſuper & anathematis vinculo innodatam, & inter impias & ſceleratas damnatam, donec de peſtiſeris actionibus ſuis, atque perpetrato perjurio ante Domini Apoſtolici præſentiam dignam acceperit pœnitentiam.

V. De Lothario ad Carolum circa medium Julium menſem in Attiniacum Palatium Arſenius veniens, uniformes ſicuti Ludovico & Lothario Regibus Epiſtolas ſuas ſatis bonorifice tradidit, & Rotbadum canonice à quinque Provinciarum Epiſcopis dejectum, & à Nicolao Papa non regulariter, ſed potentialiter reſtitutum ſecum reducens Carolo præſentavit. Et cùm Sacri Canones dicant, (c) *ut Epiſcopus à gradu dejectus ab Epiſcopis Provinciæ ad Epiſcopum Romanum confugerit, ſcribat Romanus Epiſcopus finitimæ & propinquæ Provinciæ Epiſcopis, ut ipſi omnino diligenter cauſam inquirant, & juxta fidem veritatis definiant.*

Hactenus verba Annaliſtæ *Bertiniani, & Metenſis. Sed Metenſis in Chronologia errat, uti & Rhegino. Bertinianus parum reverenter de Summo Pontifice loquitur, & Hincmari cauſam contra Rotbadum injuſtiſſimè depoſitum, pertinaciter tuetur.*

(*c*) Canon. VII. Concilii Sardicenſis Tomo I. noſtro pag. 190.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
DILECTISSIMIS FILIIS LUDOVICO ET CAROLO GLORIOSISSIMIS REGIBUS.

SUMMA. Reprehendit, quod Epiſcopos in urbem ad Synodum non miſerint. Ut Lotharium de divortio commonere pergant. De Epiſcopis in Colonienſi & Cameracenſi Eccleſia conſecrandis, & de Rotbado Sueſſionenſi.

CRedimus ex Dei dono, filii cariſſimi, proceſſiſſe, quod unanimes effecti vos de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta junxiſtis. Unde fit, ut uno animo, & uno ore per vos glorificetur Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ad Sanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ, regnique veſtri decus conjunctio veſtra proficiat, & ſalutem. De Epiſtolis autem noſtris, quas ſuſcipientes Archi-Epiſcopis, & Epiſcopis regnorum veſtrorum, immo, & Lotharii regni pariter Archi-Epiſcopis & Epiſcopis ſecundum tenorem illarum dediſtis, grates excellentiæ veſtræ retulimus. Sed quia eos ad Synodum noſtram, & pro anguſtia temporis, & pro injuria tranſitus, occurrere non valere dixiſtis, merito dure tulimus: cum tanta temporis anguſtia non immineret, ut ſaltem de vobiſcum converſantibus binos mittere nequiviſſetis: præcipue tu, fili mi Carole Rex, qui regnum tuum per maximum ſpatium, longius, quam fratris tui Ludovici dilecti filii noſtri glorioſi Regis, ab hac Sancta Sede in occidentalibus partibus ſecus mare oceanum diſparari fateris. Non enim credibile poteſt exſiſtere, ut adeo longius diſparetur regnum tuum, ut, ſicut ſupra meminimus, vel binos unius, aut duarum Metropoleon Legatos omnium vices agentes dirigere non valuiſſes. Reprehenſibile denique valde eſſe conſtat, quod ſubintuliſti, dicendo majorem partem Epiſcoporum omnium die noctuque, cum aliis fidelibus tuis, contra piratas maritimos invigilare, ob idque Epiſcopi impediantur venire: cum militum Chriſti ſit Chriſto ſervire, militum vero ſæculi, ſæculo; ſicut

ſicut ſcriptum eſt : *Nemo* (*a*) *militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Quod ſi ſæculi milites ſæculati militiæ ſtudent , quid ad Epiſcopos & milites Chriſti, niſi ut vacent orationi ? Sperabamus te, fili cariſſime, in talia non prorumpere , qui Deo gratias, clarus in cunctis haberis. Aditus autem veniendi ad tantum negotium antiſtitibus denegari non debuit : Et ſi forte denegare vellent; quoquomodo, ſi monitis noſtris parere delegiſſent , aditus illis , & tranſitus pateficeret. Si veniſſent collectis operariis, hoc utique ne fieret, melius corrigeremus. Quia illis inde, & nobis hinc Deus in conventu noſtro medius tribuerat , ut & noſtris , & veſtris deinceps aditus denegari non poſſet. Nam nec de noſtris melius dicere poſſumus , nec pejus de veſtris ; quia quid nobis impediat longum eſt narrare. Quod ſi intercapedine temporis ad Cluſas pro Deo aliquid toleraſſent , lucrum pro tentationibus , & laboribus à Domino magnum reciperent. Sed quia occaſione tranſitus ſuffugiunt , nos licet coacti adhuc hæc gravamina ſuſtinebimus : vos tamen videbitis. Sed intelligi datur eos monitis noſtris non velle parere , propter illud , quod in litteris veſtris ſubditur. Dicunt enim poſt aliquanta , ut Epiſcopos de regnis veſtris ad Synodum Romam mittendi neceſſitas non poſtulet. Unde ſi vos fortaſſe aliter dicitis , nos illud dicimus , quod divinitus revelatur; quia cum novitatum mala multiplicari videamus , ſi ex diverſis Provinciis fratres in invicem conveniſſent juxta priſcum morem , & nos conſenſu illorum , revelante Domino , quæ decernenda ſunt , decerneremus : & ipſi neceſſitates ſuas referentes , & nos noſtras exponentes , quæ decreta fuiſſent melius in omnium notitiam facerent pervenire , qui ſemper Synodalem conventum à nobis aggregari petierant : ſicque fieret, ut ſecundum qualitatem morbi medicina conficeretur , & ad ſananda vulnera longe lateque effunderetur. Salomon quidem verbis noſtris conſentit , cum dicat : *Salus* (b) *ubi multa conſilia.* An neſcitis nonnullos ex nonnullis Provinciis præſules ita feciſſe ? Quod facilius ſcire poteſtis , ſi vultis ; licet vos , ſi vultis , minime lateat. Denique tam prudentes , tamque præcipuos , & præclaros , ac quos Deus in caritate vera conjunxit , viros reprehendere nolumus : quin potius ut dilectiſſimos filios paterno amore excolimus , & ut in unitate fidei permaneatis , cunctipotentis Clementiam exoramus. Quod ſi qui ex confratribus noſtris Epiſcopis talia nobis miſiſſent , habueramus qualiter illos reprehendere , & redarguere deberemus : excepto, ſi regalem magnitudinem veſtram ſibi impedire dixiſſent , in vobis hoc pendere , & corrigi debere videretur. Ecce Epiſcopis regnorum veſtrorum impedimentum præparatur ne veniant : Lotharii autem Epiſcopis , qui frater iſtius eſt , quid obſiſtit , niſi quia de veſtris ſumant occaſionem , & ſicut veſtri , ita & illius negligentes appareant ? Nam inter cetera plurimum nunc in cauſa ejuſdem Lotharii , de quod ſubinſeremus , profuerat ſi veniſſent : quia auditis decretis & inſtitutis lucidius cuncta referrent , ita ut nubilum aliquid minime remaneret. Fortaſſe etenim hæc illorum dilatio , & abſentia magis obſuit in ejus emendatione , quam obſtinatio : quia ſi abſentia , & dilatio non eſſet , obſtinatio utique jam ſaltem coacta ceſſaret. Sed his omiſſis , ad veſtra conſulta ſtilum noſtrum reflectamus. Dicitis enim vos præfatum commonuiſſe Lotharium ; ſicut in *commonitorio* nobis , à vobis directo legere prævaluiſſemus ; & eumdem ſæpe vobis mandaſſe aſſeveratis , quod Romam pergere velit, & per noſtram diſpoſitionem de cauſa ſui conjugii facere. Sed, heu! dictis opus non accommodaſtis : quia ſæpius de directione commonitorii mentione facta idem commonitorium abfuit , & nobis fruſtratis nequaquam comparuit. Quod ſi habuiſſemus , certamen veſtrum ſuper his cognoſceremus: ſed cum illud defuerit , neſcimus , ſi labor veſter fructuoſus fuit. Ipſe quidem Lotharius nobis , ut vobis , vicibus per imperiales legatos mandavit , quod Romam vellet venire. Cui interdiximus , & omnino interdicimus , ut iter talis , qualis nunc eſt non arripiat ; eo quod Sancta Romana Eccleſia talem reſpuat , & contemnat , & in hoc perſeveret , quod latè in toto diffuſum eſt orbe. Nam verſo diù lumine per apices veſtros , anhelando

Pp

[a] II. Tim. VIII. (b) Proverb. XI.

do præſtolabamur locum attingere, qui nos vel verbo aliquo modo opis annueret, quo poſſemus aliquam lætitiam præſumere. Sed perſcrutatis omnibus, ac ad calcem uſque relectis, poſt lectionem ipſa, quæ inerat Lætitia abſceſſit: & nos dolor continuus illico poſſedit, quia in cunctis ſumus fruſtrati, & quod non optabamus, derelicti. Verumtamen quoniam circa (c) miſſam Sancti Joannis, de quo diximus, Lotharium, diſpoſitum habetis denuo commonere, non moleſtè tulimus. Forſitan omnipotens Deus cor ejus ad ſibi placita inclinare dignabitur, & de prævaricatore tandem faciet convertendo dilectum. Si autem ſubdole Theutbergam, ut eam perdat, velle repetere dicitur, ſi ipſa tales elegerit, per quos ſibi ſecuritas certiſſima fiat, ecce bene. Sin autem, idem Lotharius præbeat Sacramentum, quo polliceatur eam digno matrimonio recipere, & ut uxorem legitimam decenter venerari & colere, ac deinceps incolumem conſervare. De pœnitentia autem ejus noſtro judicio reſervantes ſtatuimus, ut ſi prædictæ Theutbergæ captioſe aliqua alia crimina, poſtquam eam à ſe repulit, objicere voluerit, hoc expurgetur Sacramento, ſi ita neceſſitas compulerit. Quod ſi innupta manere decreverit, & viro ſuo reconciliari noluerit, ſancimus, ut cogatur in amplexus uxorios redire; quia utriusque ſe ſeparandi non fuit voluntas. Nam ſi utrique in divortio conſenſerint, & Lotharius jam omnino copulam concubitus non repetierit, hoc fieri non prohibemus: quia Dominus de dimittenda uxore cauſam tantum fornicationis excepit. Igitur, ſi Lotharius, quem hactenus converti præſtolati ſumus, & vindictam in eum, ne ſanguis effunderetur, & ne bella excitarentur, propalare diſtulimus, cornu extulerit, & noſtris veſtriſque monitis obedire neglexerit; de cetero talis habendus eſt, qualem illum per Epiſtolam noſtram Rhadoaldo dudum Epiſcopo, & Joanni Epiſcopo miſſam, nos habere jam cognoviſtis: ſed filii dilectiſſimi, & ſingulariter à nobis diligendi, ecce *Arſenium* venerabilem Epiſcopum ad hoc vobiſcum pertractandum, & monitionibus corrigendum, cum Apoſtolicis Epiſtolis illuc deſtinavimus [*d*] quarum exemplaria, ne authenticæ iſtarum aut interceptæ, aut à quibus fortaſſe dehoneſtatæ, aut perditæ, aut etiam propter quod vobis dubietas credendi generaretur, pro libitu aliter habitæ fuiſſent, magnitudini veſtræ per hunc gerulum tranſmiſimus. Tunc ſi authenticas ita ſe habere repereritis, aſſenſus veſter eidem Arſenio præbeatur. Sin autem, excepto de *Rotbado* & *Albuino*, illi vos credere non oportet. Et quidquid illis in partibus actum fuerit, ſub geſtorum inſinuatione nobis, antequam illud per alios cognoſcamus, optime munitum, ut melius laborare poſſimis, dirigere petimus, nequaquam omittite. Sunt & alia quamplurima, quæ nobis non mandare valde oportuerat: ſed quia tam clariſſimis, & prudentiſſimis pauca ſufficiunt, & hic gerulus nobis erat incognitus, atque hoc eum latebat, præter hæc ſcribere deſiimus. Porro de Eccleſia Colonienſi, de qua nos conſuluiſtis, decernimus ut ibi conſecretur antiſtes. De Cameracenſi vero, quod ſtatutum habemus, volumus obſervari: videlicet, ut ſi ibi electio Canonica fuerit, conſecrari in ea debet Epiſcopus.

Ad extremum quod ſilere non poſſumus, quin immo ſuper dictis veſtris obſtupeſcimus, de Sueſſonica ſcilicet Eccleſia, de qua, fili mi Carole, quod loquimini, per os alterius loquimini, quam etiam per XXX. circiter annos ab infructuoſa ficulnea Rothado inutiliter occupatam, excepto ſolo nomine, paſtorali dicitis vacaſſe ſolicitudine: miramur, cur tantus Rex ſuaſoriis verbis cedit, & non magis nos, qualiter de Rothado obediat, lætificare procurat. Deſine ergo, fili, & deprecatoria verba pelle à

(c) *hoc eſt*, circa feſtum.

[*d*] Circa annum 865 menſe Junio ad Ludovicum Germaniæ Regem Francofurtum venit Arſenius; Synodum Coloniæ, uti in Metropoli Lotharingici regni ſuadet, dein Galliam pergit, & Theutpergam Reginam à Lothario dudum dimiſſam, ſicut ei ab Apoſtolico injunctum fuerat, eidem reſtituens Waldradam concubinam ejus in Italiam duci præcepit: Et ut Lotharius Teutbergam quemadmodum Rex legitime ſibi conjunctam deinceps tractaret Reginam, duodecim ex Optimatibus ejuſdem Regis juramento firmare coegit. *Annales Francorum Pithœani ad annum* 865.

Digitized by Google

le à corde, incipeque noſtris monitis parere: ut excellentiſſima gloria veſtra cum exultatione fructificet, & eum gaudio manipulos colligat. Tamen qualiter de illo ſublimitatem veſtram oporteat facere, aliis litteris noſtris liquidius cognoſcere valebitis. Quibus cognitis, credimus, ut quod petimus obtineamus: & quod decrevimus, ratum coram oculis Dei, & coram vobis eſſe videatur. Apud nos namque idem Rothadus fructuoſa ficulnea manet: tamen poſt renovatum judicium ejus, ſi fructuoſa eſt, an infructuoſa patenter declarabitur, habitis omnibus ſecundum quod de illo ſtatuimus. Hanc autem Epiſtolam ideo more ſolito ſcribi non fecimus, quia & legatus veſter ſuſtinere non poterat, & ob feſta Paſchalia ſcriniarios noſtros, eo quod debitis vacabant occupationibus, habere ut debuimus non valuimus. Rogamus præterea, & expreſſe vos adjuramus, ut quæ ſuperius exarata ſunt, non ſimplicitate ſermonis, ſed ex quanta mœſtitia, & compunctione proceſſerint, interiori oculo, non exteriori tantum attendatis: & omnes neceſſitates noſtras in his conſideretis, dolore patris miſerabiliter moti ut filii cariſſimi. Divina Majeſtas ad exaltationem Sanctæ ſuæ Eccleſiæ vos conſervet incolumes.

Hardouin, Tomo V. Concilior. p. 244.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
FRANCONI EPISCOPO TUNGRENSI.

Accepta ejus profeſſione veniam indulget, quod particeps fuerat Synodi Metenſis: hortaturque, ut Lotharium Regem monitis ſuis curare ſtudeat.

Anno DCCCLXV. Indictione XIII.

Exeuſationis tuæ litteris per Richardum venerabilem Disconum tuum ſuſceptis, profeſſio Sanctitatis tuæ, qua te in nullo à Sede Apoſtolica diſſentire manifeſtas, quamque nobis à te minus quam ab ullis aliis ſperabamus offerendam, nos plurimum exhilaravit. Sed confeſſio nihilominus in Domino exſultare fecit. Eo enim, quo veniam petitis, deliquiſſe vos procul dubio demonſtratis. Et revera qualiter ſine delicto evadere poteratis, qui ſedentes in Concilio vanitatis, etſi non favendo, certe tacendo; ſi non ſcribendo, profecto non reſiſtendo profanis geſtis declaramini conſenſiſſe? Ecce enim Dominus per Prophetam dicit: *Quaſi* [a] *tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum.* Ergo quia non annuntiaſti, peccaſti: & quoniam vidiſti & tacuiſti, procul dubio conſenſiſti. Verumtamen poſtquam, vivificante gratia, te foras vivificatum per confeſſionem exeuntem aſpicimus, quem introrſus labe mortuum putabamus; incomparabiliter exſultamus, & gratias auctori omnium bonorum immenſas exſolvimus. Et hoc jam tibi divinitus non imputari optamus, quod tibi, quomodocunque exceſſeris, remitti à Domino poſtulamus, & quantum in nobis eſt, ex corde tibi ignoſcimus: quod beatum Leonem omnibus qui in Epheſino latrocinio conſentiendo errori deliquerant, amputato totius auctore ſcandali, ſolo videlicet Alexandrino Dioscoro, pepercisse non ignoramus. Quid autem mirum, ſi Guntharius, quem dicitis uti vetito ſibi officio, Apoſtolicam floccipendere ſententiam non metuit, qui divina præcepta totiens parvipendiſſe convincitur? Clare vero, & cunctis manifeſte datur intelligi, etiamſi nulla alia pravitatis ſuæ præſtitiſſet indicia, qualis ante pœnam exſtitit, qui ſe poſt pœnam talem exhibuit: & quam debite percuſſionem promeruit, qui etiam poſt, unde magis percuti debest, admittere minime recuſavit. Eo igitur ſuadente nunc Apoſtolicis

(a) Iſai. LVIII.

Tomus II. Concil. German.

ſtolicis inſtitutis inobediens errat, quo nuper cœleſtibus oraculis ſemper obviâſſe repertus dicitur: antiquo ſcilicet adverſario, qui ſicut *Leo* [b] *rugiens*, juxta primum Apoſtolum, *circuit quærens, quem devoret.* Sed tamen ad propoſitum redeamus, & votis tuis, quantum poſſumus, Deo præſtante, miſericorditer annuamus. Itaque ſi Teutgaudum Epiſcopum, ſicut profiteris, in Catalogo Epiſcoporum non receperis, quouſque de eo humanius tractemus; & ſi Guntharium, miniſterium ſibi vetitum uſurpantem, non ſolum inter Epiſcopos non receperis, ſed nec fautoribus ejus communicaveris, & ei in ſcelere permanenti Epiſcopaliter contradixeris, & ſecundum vires in nullo à conſtitutis, & ſententiis ab Apoſtolicæ Sedis præſule prolatis deviaveris: ſed de cetero pro fide Catholica, & correctione fidelium, ac pro conſervandis Pontificis Apoſtolicæ Sedis privilegiis nobis conſenſeris, nobiſcum pro viribus decertaveris, fratres quoque & proximos tuos nobiſcum ſapere hortatus fueris; Deus omnipotens, interceſſione Apoſtolorum Principum Petri ac Pauli, vincula omnia peccatorum tuorum abſolvat, & quidquid humanitus, quod in oculis majeſtatis ejus diſplicuit, egiſti, tibi miſeratus indulgeat, & te benedictionis ſuæ gratia replens ad beatitudinem viſionis ſuæ perducat. Ceterum admonemus te, ut, ſi vere Epiſcopus es, vere te ordines, te ſerves, in te gloriam Regis Lotharii exquiras: ita ut veſtra unanimitas nobis arctius hærens, vulnus ipſius admonendo, blandiendo, ſuadendo, in reliquo autem & brevitatem præſentis temporis exponendo, pœnas inferni & cœleſtia regna ante oculos proponendo, curetis. Quod agere nullatenus poteſtis, niſi carnem ſuam, quam odio habens contra Apoſtolum à ſe projicit, reciſo membro meretricis, noſtro & veſtro judicio hortatus, etſi non ſponte, ſaltem invitus receperit. Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto bene valere. Data XV. Kalendas Octobris, indictione (c) XIII.

Binius Tomi III. Concilior. Parte II. Epiſtol. XLV. inter Nicolai I. Epiſtolas.

Lunig Spicilegii Eccleſiaſtici des teutſchen Reichs Archivs fol. 482.

(b) I. Petri II. (c) Indictio III. currebat à Septembri 864. ad Septembr. 865.

ADVENTII
EPISCOPI METENSIS,
EPISTOLA AD NICOLAUM PAPAM.

Mittit profeſſionem ſuam, qua purgans ſe de cauſa Lotharii, acquieſcere ſe, atque obſequi docet ſtatutis à Pontifice in Synodo Romana. Proinde veniam & pacem implorat.

GLORIOSISSIMO DOMINICI GREGIS PASTORI DOMINO AC BEATISSIMO NICOLAO, SUMMO ET UNIVERSALI PAPÆ, ADVENTIUS HUMILIS METENSIUM SEDIS EPISCOPUS, NUNC ET IN ÆTERNUM VALERE.

CHriſtus Dominus Deus proprii ſanguinis pretio acquiſito gregi ſolita pietate proſpiciens, vobis ſummi Sacerdotii contulit dignitatem: cui inter plurima ſpiritualium virtutum ornamenta, quibus Sanctam Matrem Eccleſiam inimitabili Sanctitate condecoratis, ſacra etiam priſcæ auctoritatis dogmata affatim reſplendent: quo Chriſtiana plebs efficaciſſimo tanti Patris exemplo feliciter imbuta, vitiorum monſtra devitare, & auxiliante Deo æterna poterit præmia comprehendere, immo Eccleſiaſtici ordinis diſciplina veſtris temporibus inviolabilis permanere. Unde mea parvitas, omneſque divina dignatione mihi crediti multipliciter congaudentes, magnas omnipotenti Deo gratias referimus devotis pre-

precibus implorantes, ut Deus omnipotens veſtri Pontificatus apicem diu incolumem cuſtodire dignetur, ad conſolationem Sanctæ ſuæ Eccleſiæ, omniumque fidelium animarum. Quippe cum inter ſæviſſimas paganorum preſſuras, denſiſſimasque perverſorum Chriſtianorum ſimultates occuparemur, & per capita humilitatis noſtræ Dominici ovilis ſolicitudinem gerere optaremus, decreta excellentiſſimi Apoſtolatus veſtri nobis directa ſunt. Super quibus reſponſa dignitati Majeſtatis veſtræ, feſtinantiſſime currens præſentialiter dare viva voce deſiderarem, niſi longæva ſenectus me gravidum redderet, & indeficiens corporis ægritudo frequenter atque inopinate ſpiritum exhalare cogeret. Magnum enim, & quaſi totius meriti gaudium obtinerem, ſi ad limina Apoſtolorum, veſtramque deſiderabilem, & præeminentiſſimam præſentiam, virium imbecillitas me ire ſineret. Sed quia podagrici dolores, & veterani mei artus optata denegant, omnipotenti Deo, & Sancto Petro, atque incomparabili clementiæ veſtræ magnitudinis, meæ parvitatis quantitatem committo, qui vices Dei tenetis, & in reverentiſſima ſummi Principis Cathedra verus Apoſtolus reſidetis, ut veſtris fovear ſolaminibus. Si enim fallaciter, quaſi fautor vitiorum, in conſpectu veſtræ manſuetudinis diffamatus exiſto, ſi non corpore, mente tamen ad veſtra ſacra veſtigia provolutus, humiliter peto, ut excuſationis meæ cauſas, nullo mendacii fuco obnubilatas, paternæ pietatis affectu recipere non dedignemini, quas capitulatim miſericordiæ veſtræ pandere ſtudui.

CAP. I. In catalogo Sacerdotum nequaquam recipio Theutgaudum, quondam Archi-Epiſcopum, qui depoſitionis ſuæ ſententiam à vobis prolatam hactenus patienter ferens, juxta præcedentem conſuetudinem nil omnino de ſacro miniſterio contingere præſumpſit: ſed quaſi mitiſſimus vir, incaute ſe proprio ſermone lapſum, atque alterius pertinaciſſima obſtinatione deceptum fatetur, & per humilitatis & obedientiæ viam incedens, à veſtra pia largitate locum ſatisfactionis præſtolatur.

II. Guntharium quondam ſacri Palatii Archi-Capellanum, in Epiſcoporum numero non ſuſcipio, neque ei, vel fautoribus ſuis communicare præſumo, quoniam vetito uſus eſt officio, & Apoſtolicam floccipendere excommunicationem non metuit.

III. Cauſam piiſſimi Regis Hlotharii, in præſentia veſtrorum Legatorum, præfati quondam Primates Eccleſiarum, cum aliis Archi-Epiſcopis, eorumque Coepiſcopis, de duabus uxoribus in noſtra urbe ventilantes, & Magiſtratus noſtri principatum obtinentes, quid de jam dicti noſtri Principis querela decreverint, veſtram non latet Sanctitatem. Ego igitur, teſte Deo cum Angelis & Archangelis, arbitratus ſum pariter vera manere, quæ plurimorum conſulum adſtipulatione effabantur. Interea decernentibus tunc temporis præſcriptis Archi-Epiſcopis, eorumque Coepiſcopis, ſolus ego, qui eſſem meritis, & ordinatione noviſſimus, qui Magiſtrorum auctoritatibus & judiciis reſiſterem? Et ne forte in aliquo contra decretum Leonis Papæ offenderem, verebar, qui titulo XXXII. ita ſcribit: " Igitur ſecundum " Sanctorum Patrum Canones, Spiritu " Dei conditos, & totius mundi reve" rentia conſecratos, Metropolitanos " ſingularum Provinciarum Epiſcopos " jus traditæ ſibi antiquæ dignitatis inte" meratum habere decernimus. " Si enim à regulis præſtitutis ulla aut licentia, aut præſumptione diſceſſerant, ego penitus neſciebam. Unde & in Antiocheno Concilio Cap. IX. ita ſcribitur: " Per (a) ſingulas regiones Epiſcopos con" venit noſſe, Metropolitanum Epiſco" pum ſolicitudinem totius Provinciæ " gerere: propter quod ad Metropolim " omnes undique, qui negotia videntur " habere, concurrant, &c. " Sola quippe plurimorum relatione de jam dicta querela, quæ in primordiis geſta ſint, aure non oculo percepi: quia Epiſcopus non eram, ſed in excubiis templi Beati Stephani Protomartyris occupatus, noviſſime in regno Domini Hlotharii ſenioris mei expetitus à Clero, & electus à plebe, paſtoralis officii curam, Deus novit, non ultro ambiens, ſed canonice invitatus accepi. Et multo amplius, ſi fieri poteſt, verbis Archi-Capellani, ac ceterorum Patrum, qui interfuerunt, credulus extiti, quam mihimetipſi. Et ſi for-

[a] Tomo noſtro primo pag. 158.

ſi forte in aliquo ſimpliciter egi, reſtat ut ad Magiſtrum veritatis recurram. Nunc ergo proferat ſingularis ſapientia veſtra normam in hoc facto, & ecce paratus ſum obſecundare edictis veſtræ auctoritatis veluti Deo, in cujus perſona cuncta profertis. Veſtro enim ſancto ac ſalubri conſilio uſus, jugo me obedientiæ humiliter ſubmitto. Nam quamvis quorumdam levitate contra me tumultum detractionis ſentiam, niſi de ſimplicitate, nullus me in hac re accuſare poteſt. Fidenter enim dico: Ecce in cœlo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Unde vas electionis dicit: *Gloria* (a) *noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Hinc enim Beatus Gregorius Papa in Epiſtola Theoctiſtæ patriciæ directa, ita ſcribit: " In omne, inquit, quod agi-" mus, vel quod extra de nobis dicitur, " recurrere ad arcana mentis debemus. " Et ſi omnes vituperent, liber eſt, quem " conſcientia non accuſat.

IV. Si decretum veſtræ auctoritatis judicio Sancti Spiritus ab omni paſtoralis officii regimine præfatos Metropolitas exutos definivit, propter exceſſus ſanctionum, & abſolutionem anathematis à Sede Apoſtolica emiſſi ſuper Ingeltrudem Boſonis uxorem; ſciatis veriſſime, quia in ejus abſolutione nequaquam particeps extiti: & poſtquam illam vera relatione infauſto adulterii genere ſauciatam audivi, ſemper quaſi mortiferum venenum abominatus ſum. Communionem vero cum excommunicatis nullatenus habere univerſos moneo. Si ſacris uti auſi fuerint, ſicut Capitulum Concilii Antiocheni quartum oſtendit, (b) quod excommunicantes eis ab Eccleſia abjici jubet.

V. Sectatorem damnatorum, ac ſeditioſum, vel conjurationis, aut conſpirationis reum, me penitus eſſe denego, faventibuſque quibuſcumque nequaquam aſſentire fateor: ſed cum capite, id eſt, ſancta & venerabili ſede Beati Petri, cui claves regni cœlorum commiſit, in qua etiam petra Chriſtus Rex æternus ſanctam ædificavit Eccleſiam, contra quam portæ inferi non prævalebunt, canonice in omnibus me favere profiteor.

VI. Porro Sanctitas veſtræ paternitatis inviolabiliter cenſuit, nullo modo pavendam bonorum amiſſionem pro temeritatibus & ſubſcriptionibus: atque indulgentiam non eſſe negandam, ſi vobiſcum ſapere, noſtrumque per noſmetipſos, aut per Legatos noſtros aſſenſum cum ſcriptis offerre ſtuderemus. Noverit præcellentiæ veſtræ Sanctitas munificentiſſima, quod Legatus noſter, qui jam vobis ſatam profeſſionem oſtenderet, & multiplicibus verbis enuclearet, ideo tardavit, quia ceteros Confratres noſtros huc illucque de diverſis partibus advocans, vobiſcum ſentire unanimiter, & ſapere hortatus ſum. Eorumque omnium generaliter unanimitate comperta, quaſi præconem Legati noſtri, in ipſo margine præſentis vitæ conſtitutus, veſtræ ſanctæ Paternitati præmiſi, præſentem videlicet litterarum portitorem. Nihil in me ambiguum, nihilque damnabile remanere patior, cui viam omnis carnis arripere proprii corporis reſolutio pollicetur. Sed in omnipotentis Dei miſericordiam valde confido, quod mihi peccatori ſpatium hujus calamitoſæ vitæ concedere debeat, quouſque digna ſatisfactione purgatus, veſtræ paternæ pietatis gratiam petenti redditam intelligam, meque receptum in veſtro Deo digno conſortio congratuler. Credimus enim, quod favente Deo, & Apoſtolorum omnium Principe, qui in eleemoſynis, & jejuniis, & furtivis orationibus ſpiritaliter occupati eſtis, omnibus viribus divina diſpoſitione prævidere debeatis, ne pro falſidica deceptione viventia in Chriſti corpore membra moriantur. Igitur ſi meis lacrymoſis precibus veſtra miſericordia in aliquo flectitur, per ſanctam & individuam Trinitatem humiliter deprecor, ut per latorem præſentium litterarum, ſi amplius eſſe non poteſt, ſaltem de veſtra ſancta manu in naufragio vitæ conſtitutus illud recipere merear, quod mitis magiſter veſter Chriſtus quibuſdam diſcipulis hæſitantibus januis diviſis apparens, imprecatus eſt, dicens: Pax Vobis. Excellentiam Sanctitatis veſtræ aſſiduis votis & precibus diu incolumem vigere humiliter exoramus.

Harduin. Tomo V. Concil. pag. 321. in appendice I. Epiſtol. Nicolai PP.

CARO-

(a) II. Corinth. I, 12. (b) Tomo primo noſtro pag. 157.

CAROLI CALVI REGIS,

EPISTOLA AD NICOLAUM PAPAM.

Intercedit pro Adventio Epiſcopo, petitque, ut in gratiam recipiatur.

SANCTISSIMO AC REVERENTISSIMO PATRI NICOLAO, CATHOLICÆ ET APOSTOLICÆ SEDIS SUMMO PONTIFICI ET UNIVERSALI PAPÆ, CAROLUS GRATIA DEI REX ET SPIRITALIS FILIUS VESTER.

QUia ſicut devotio noſtra erga Sanctam Sedem Apoſtolicam, & veſtri honorem in iſtis Tranſalpinis regionibus longe lateque, gratias Deo, cognoſcitur, & colendæ cum ſummi amoris veneratione Paternitatis veſtræ benignitas erga filialem noſtram dilectionem, non ſolum noſtris benevolis ſed & æmulis, auctore Deo, certis indiciis, veluti Sanctitatem veſtram (cilicet religionis culmen decet, innotuit: Adventius Metenſium venerabilis Epiſcopus, hunc fratrem nomine Bettonem. nobis fidelem, ut credimus, in monaſterio regni noſtri ab infantia regulariter educatum, & noſtra munificentia, ſicut inter nos convenit, ſibi conceſſum, ad nos miſit, petens à nobis veſtræ amantiſſimæ paternitati pro eo litteras mitti, quas profuturas, & non modice ſibi apud auctoritatem veſtram credidit ſuffragari. Mandavit enim mihi, quod profeſſionem ſuam, ſubreptionum præteritarum correctionem, & futurarum cautelam continentem, ſicut regulæ ſanctæ præcipiunt, manu ſua ſubſcriptam, veſtro Apoſtolatui per hunc fratrem vellet dirigere, quatenus & exceſſuum veniam, & Apoſtolicæ Sedis communionem, & veſtri Apoſtolici vigoris gratiam valeat obtinere. Unde quoniam venerandus, & amantiſſimus patruus noſter DROGO, qui licet in regno fratris noſtri Hlotharii, quondam Imperatoris, poſt obitum Domni, & patris noſtri degiſſet, eo quod ſedes in partem regni ipſius devenerat, nobis tamen unice dulciſſima dilectione, & obnixa fidelitate conjunctiſſimus fuit, eundem venerabilem Adventium nutrivit, & domeſtica familiaritate habuit, & ipſe Adventius nobis fidelis, & amicus exiſtit: ac ſi veſtigia Sanctiſſimæ Paternitatis veſtræ deoſculantes, cum omni devotione depoſcimus, ut noſtra petitione, ſicut credit, apud auctoritatem veſtram ſe ſentiat adjuvari, ne ipſe & ſedes ejus in illo modo quolibet, quod abſit, dehonoretur: quæ poſtulatione avi noſtri divæ memoriæ Karoli Imperatoris honorari ab Apoſtolica Sede meruit, ut Engilramnus prædeceſſor iſtius, ſummus Capellanus ejus, & Apocriſiarius Apoſtolicæ ſedis, in iſtis regionibus aliquandiu fieret: & poſtea deprecatione Sanctæ recordationis Pii Auguſti, Domni & Genitoris noſtri, excellenti genio à Sede Apoſtolica in præfato patruo noſtro Drogone venerando Epiſcopo fuerat honorata, ut una cum prædicto Miniſterio & Imperatoris, & Apoſtolicæ ſedis, etiam uſu Pallii poteretur. Nam etſi hic vir venerabilis Adventius aut Principis ſui, aut magiſtrorum ſuperſtitione actus, aut favore acconſenſu plurimorum attractus vel alio quolibet modo ſubreptus, vel interceptus, in aliquo minus, quam debuerat, providus extitit: quoniam ut Auguſtinus dicit: " Amat Deus confitentibus " parcere, & eos, qui ſemetipſos ju" dicant, non judicare, ceſſatque Di" vina vindicta, ſi converſio præcur" rat humana:" veſtri Apoſtolatus mitiſſima, & præſtabilis cunctis converſis benignitas, in eo ſententiam prædeceſſoris ſui Leonis ſequetur, qua dicit: " Sedis, inquiens, Apoſtolicæ moderatio

" tio hanc temperantiam ſervat, ut &. ſeverius agat cum obduratis, & veniam cupiat præſtare correctis: quatenus venia concedatur, ſi error aboleatur. Petimus ſiquidem, ut iſtum non modo ſuum, verum & noſtrum Legatum, Bettonem, religioſum monachum, & litterarum ſcientia, bonique ingenii capacitate, Dei gratia, & ſedulo ſtudio imbutum, benigne & familiariter recipiatis, quo ea, quæ ſibi injuncta ſunt, manſuetudini veſtri Apoſtolatus domeſtica ſuggeſtione valeat enarrare. Deus omnipotens orantem pro nobis ſanctitatem veſtram, ævo longiore conſervare in voluntate ſua dignetur, Sanctiſſime, & reverentiſſime Pater in Domino.

Hardouin. Tomo V. Concil. p. 323.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
REVERENTISSIMO ET SANCTISSIMO ADVENTIO, EPISCOPO METENSI.

Approbat profeſſionem Adventii, eique veniam & pacem indulget, quam optabat.

EXcuſationis tuæ litteras per Theudericum religioſum Presbyterum tuum ſuſcipientes, quoniam his te in extremitate vitæ poſitum indicaſti, mœror nos continuo ingens obtinuit. Sed profeſſio tua, qua te in nullo à Sede Apoſtolica diſſentire manifeſtas, quamque nobis à te minus, quam ab aliis ſperabamus offerendam, inter mœſtitiam merito lætitiam miſcuit. Quoniam licet de exteriori homine, cum ipſius privamur fraterno ſolatio, doleamus: de interiori tamen, quem extinctum putabamus, nunc vero per gratiam Dei vivificatum audimus, incomparabiliter exultamus. Quamvis autem probabilem tua videatur habere excuſatio rationem, teque innocentem comprobetur oſtendere: ſufficeret tamen, etiam ſi qua prætenitorum noxa tenereris exceſſuum, ſatisfactio, quam in articulo mortis, ſicut ipſe fateris, poſitus, litteris datis Apoſtolatui noſtro, ut decreveramus, oſtendis. Cujus rei teſtis eſt latro, qui in cruce pendens, in ipſo momento mortis jam jamque conſtitutus, confeſſus eſt: Et *hodie mecum* (a) *eris in paradiſo*, à JEſu audire promeruit. Et Propheta ſubitaneam gementis ſalutem demonſtrans, *cum converſus*, inquit, *ingemueris*, *tunc ſalvus eris*. Verumtamen potens eſt Deus miſericorditer operari, ut qui excuſationes tuas, & obedientiæ promiſſa ſuſcipientes, de immortali vita tua per id fiduciam ſumpſimus, percipiamus etiam in hoc temporali curſu, longævitate divinitus tibi conceſſa, unde & verbi Dei fructibus multipliciter perfruamur, ac per hoc in Domino gloriemur. Quid autem mirum, ſi Guntharius, dudum Archi-Epiſcopus, Apoſtolicam floccipendere ſententiam non metuit, qui divina præcepta toties parvipendiſſe convincitur? Claret vero, & cunctis manifeſte datur intelligi, etiamſi nulla alia pravitatis ſuæ præceſſiſſent indicia, qualis ante pœnam extitit, qui ſe poſt pœnam talem exhibuit: & quam debite percuſſionem promeruit, qui etiam poſt, unde magis percuti debeat, minime admittere tecuſavit. Eo igitur ſuadente nunc Apoſtolicis inſtitutis inobediens effectus eſt, quo nuper cœleſtibus oraculis ſemper obviaſſe repertus eſt: antiquo videlicet adverſario, qui *ſicut leo rugiens*, juxta primum Apoſtolum, *circuit* (b) *quærens*, *quem devoret*: Illud vero, quod dicitis, Regibus & Principibus vos eſſe ſubjectos, eo quod dicat Apoſtolus: *Sive* (c) *Regi tanquam præcellenti*, placet. Veruntamen videte, utrum Reges iſti, & Principes, quibus vos ſubjectos eſſe dicitis, veraciter Reges, & Principes ſint. Videte, ſi primum ſe bene regunt, deinde ſubditum populum, nam qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? Videte, ſi jure principantur: alioqui potius tyranni credendi ſunt quam Reges habendi; quibus magis reſiſtere, & ex adverſo aſcendere, quam ſubdi debemus. Alioquin ſi talibus ſubditi

(a) Luc. XXIII, 43. (b) I. Petr. V, 8. (c) I. Petr. II, 13.

diti & non prælati fuerimus nos, neceſſe eſt eorum vitiis faveamus. Ergo Regi quaſi præcellenti, virtutibus ſcilicet, & non vitiis, ſubditi eſtote, ſed ſicut Apoſtolus ait: Propter Deum & non contra Deum. Superfluum autem judico, quod in Conventu Epiſcoporum Capitula S. Leonis Papæ, ac Antiocheni Concilii quidam, ut aſſeris, legerint. Quoniam ſi ſanctus vir Metropolitanos ſingularum Provinciarum Epiſcopos jus traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decrevit, privilegia tamen hujus ſedis non abſtulit, & huic divinitus jura conceſſa non minuit: quia ſicut ipſe ſcribit ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, ac per eum ad omnes: " Inter (*d*) beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis: " & cum omnium par eſſet electio, uni " tamen datum eſt, ut cæteris præemineret. De qua forma Epiſcoporum " quoque eſt orta diſtinctio. Et magna " ordinatione proviſum eſt, ne omnes " ſibi omnia vindicarent, ſed eſſent in " ſingulis Provinciis ſinguli, quorum " inter fratres haberetur prima ſententia: " & rurſus quidam in majoribus urbibus conſtituti, ſollicitudinem ſuſciperent ampliorem, per quos ad unam " Petri ſedem univerſalis Eccleſiæ cura " conflueret, & nihil uſquam à ſuo capite diſſideret. " Itidem ipſe alibi, ut de componendis atque compoſitis relatio ſibi plena mittatur, præcipit. Rurſus ſi fatetur Antiochenum Concilium: per ſingulas regiones convenit nôſſe, Metropolitanum Epiſcopum ſollicitudinem totius Provinciæ gerere, quid præjudicat Sedi Apoſtolicæ ſollicitudinem habenti, non ſolum unius Provinciæ, ſed & totius Eccleſiæ? Cum idem Concilium magis Metropolitas coerceat, refrænet, & arctet, dum eos non ampliùs, quam ſuarum Provinciarum dicat ſollicitudinem gerere. Quorum enim quis ſollicitudinem gerit, & judicium prætendere neceſſe eſt, ut B. Papa Innocentius ad Alexandrum Antiochenum ſcribens: " Quorum (*e*) enim, inquit, te maxima ex" ſpectat cura, præcipue tuum debent " mereri judicium. " Ergo quia totius nos Eccleſiæ maxima cura præſtolatur, noſtrum præcipue de Eccleſia tota procul dubio judicium promereri. Sed tandem ad propoſitum redeamus, & votis tuis, quantum poſſumus, Deo præſtante, miſericorditer annuamus. Itaque, ſi Theutgaudum, dudum Epiſcopum, ſicut profiteris, in catalogo Epiſcoporum non recipis, quouſque de eo humaniùs tractemus, & ſi Guntharium miniſterium ſibi vetitum uſurpantem, non ſolum inter Epiſcopos non ſuſceperis, ſed nec ipſi, nec fautoribus ejus communicaveris, & Regi in ſcelere permanenti epiſcopaliter contradixeris, & ſecundum vires in nullo à conſtitutis & ſententiis ab Apoſtolicæ Sedis Præſule prolatis deviaveris, ſed de cetero pro fide Catholica, & correctione fidelium, ac pro conſervandis Pontificis Sedis Apoſtolicæ privilegiis nobiſcum ſenſeris, nobiſcum pro viribus decertaveris, fratres quoque & proximos tuos nobiſcum ſapere hortatus fueris, Deus omnipotens, interceſſione Apoſtolorum Principum Petri ac Pauli, vincula omnium peccatorum abſolvat. Et quicquid humanitus, quod in oculis Majeſtatis ejus diſplicuit, egiſti, tibi miſeratus indulgeat, & benedictionis ſuæ gratia replens ad beatitudinem viſionis ſuæ perducat.

Apud Binium Tomo III. part. I.

Apud Sirmondum XLII. inter Epiſtolas Papæ Nicolai. Tomo III. Concil. Galliæ.

(*d*) Leo Epiſt. LXXXVIII.

(*e*) Innoc. Epiſt. XX.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
REVERENDISSIMIS AC SANCTISSIMIS HINCMARO, ET CÆTERIS FRATRIBUS NOSTRIS ARCHI-EPISCOPIS ET EPISCOPIS IN REGNO CAROLI GLORIOSI REGIS ECCLESIAS CONSTITUTAS REGENTIBUS. (*a*)

Pro Synodo Wormatienſi anno 868.

OMnium nos portare onera, qui gravantur, immo hæc in nobis portare Beatiſſimum Petrum, qui nos adminiſtrationis ſuæ protegit, & tuetur hære-

hæredes, fraternitas veſtra liquido novit. Verumtamen inter alia, quæ nos immenſis laboribus inſerunt, illa nos præcipue commovere videntur, quæ nobis immo univerſæ occiduæ parti à Græcorum Imperatoribus, Michaële & Baſilio, & ab iis, qui ſibi parent, nequiter ingeruntur. Hi enim odio & invidia contra nos inflammati, quæ inferius annotabimus, nobis quaſi crimina hæreſeos impingere moliuntur. Odio quidem, quia Photii adulteri & Invaſoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ atque Neophyti à depoſitis & anathematizatis factam promotionem non approbaverimus: fratris ſcilicet & comminiſtri Ignatii ejuſdem Eccleſiæ Patriarchæ dejectionem, utpote à ſubjectis, & ab Imperiali potentia factàm nullo ſuſcipientes aſſenſu: invidia vero, quia Regem Bulgarorum Michaelem nomine cum gente ſua, Chriſti fide ſuſcepta, à Sede S. Petri inſtitutores & doctrinam expetiiſſe audierunt. Volentes quippe & nimium anhelantes eoſdem Bulgaros à B. Petri ſubjectione ſubducere, ſuoque imperio ſub prætextu Chriſtianæ Religionis callide ſubjugare, talia de Sancta Romana Eccleſia non habente maculam neque rugam, aut aliquid hujuſmodi, prædicant, quatenus illi adhuc in fide rudes hæc audientes, nos quaſi noxios, & diverſarum hæreſeon ſqualore reſperſos vitent, declinent, atque penitus deſerant. &c. (*b*)

Accipientibus itaque nobis Epiſtolam (Michaëlis & Baſilii Impp. Conſtantinopolitanorum per Regem Bulgarorum Romam miſſam) & perſcrutantibus eandem cum aliis ſcriptis Epiſtolam, non hanc ſæpe memorati Principes dictantes, niſi in lacu blaſphemiæ tinxiſſe calamum, & luto erroris uſi pro atramento fuiſſe procul dubio potuere.

Conantur enim tam noſtram ſpecialiter, quàm omnem generaliter, quæ lingua latina utitur, Eccleſiam reprehendere. 1. Quod jejunamus in ſabbato. 2. Quod (*c*) Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere dicimus. 3. Dicunt præterea nos abominari nuptias, quia Presbyteros ſortiri conjuges prohibemus. 4. Et inſimulare tentant, quoniam eoſdem Presbyteros chriſmate linire baptizatorum frontes prohibemus. 5. Quod Chriſma nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrantur. 6. Reprehendere nihilominus moliuntur, quod octo hebdomadibus ante Paſcha à carnium, & ſeptem hebdomadibus à caſei & ovorum eſu more ſuo non ceſſamus. Mentiuntur quoque nos, ſicuti per alia ipſorum ſcripta indicatur, agnum in Paſcha more Judæorum ſuper altare cum Dominico corpore benedicere & offerre. Quin & reprehendere ſatagunt, quod penes nos clerici barbas ſuas radere non abnuunt: & quia Diaconus non ſumpto presbyteratûs officio, apud nos Epiſcopus ordinatur. Cum ipſi etiam illum, quem Patriarcham ſuum nominant, à laico tonſuratum ac monachum factum ſaltu ad Epiſcopatûs apicem imperiali favore & brachio provehere, ùt ipſi putant, minimè formidarent.

Et adhuc, quod eſt gravius, à Miſſis noſtris contra omnem regulam, & præter omnem conſuetudinem libellum fidei, ſi ſe ab illis recipi vellent, exigere moliebantur; in quo tam iſta Capitula, quàm ea tenentes anathematizarent. Nec non & Epiſtolas canonicas ab eo, quem ſuum Oecumenicum Patriarcham appellant, dandas improbe requirebant.

His igitur, exploſis cæteris curis, vos fratres ſummopere convenit deſudare: & quia communia ſunt hæc opprobria, quæ univerſali Eccleſiæ in ea duntaxat parte, quæ latina uti dignoſcitur lingua ſicut prætulimus, ingeruntur: communiter omnes, qui divino Sacerdotio illuſtrati videmini, decertare debetis, quo paternæ traditiones tantæ derogationi non pateant: ſed quæ pravi quique conſueta contemptione tam mentientes, quam errantes maculare geſtiunt; manu communi defenſionis ab omni nævo blaſphemiæ funditus eruantur.

Ridiculum eſt enim & ſatis abominabile

(*a*) Hæc Pontificia Epiſtola hoc anno Hincmaro, & cæteris Archi-Epiſcopis & Epiſcopis ſcripta fuit, ut ſe ad calumnias Græcorum confutandas accingerent.

(*b*) Hic Papa inſerit compendium Actorum & Legationum pro damnatione Photii, & evectione S. Ignatii Patriarchæ, quæ ad nos non ſpectant.

(*c*) Sic legit Frodoardus L. III. Hiſtor. Eccleſiæ Remenſis C. XVII. Baronius ad h. annum N. XLIX. *Quod Spiritum S. non ex Patre procedere fateamur.* Quam variam lectionem jam Binius adnotaverat.

nabile dedecus, ut temporibus noſtris, vel falſò inſimulari Sanctam Dei Eccleſiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus à Patribus noſtris ſuſcepimus, pro libitu ſemper errantium infringi patiamur.

Quapropter neceſſe eſt, ut eorum conatibus reſiſtamus, & falſis illorum jaculis veritatis clipeum opponamus. Quod Nos quidem opitulante ſuperna potentia, prout valemus, agere non omittemus. Nec cum opportunitas cælitus datur, contra illos pro Eccleſia Chriſti tacebimus. Sed magnopere convenit, ut & veſtra quoque fraternitas morem ſequuta MAJORUM concertans nobiſcum, & unanimiter collaborans in talibus inveniatur. Siquidem (niſi mente receſſit) nunquam Heſperiæ regiones, ut de aliis mundi plagis interim taceamus, à ſede B. Petri in hujuſmodi quæſtionibus diſſonantes inventæ ſunt. Unde unusquiſque veſtrum, qui Metropolitana jura ſortitus eſt, junctis ſibi Fratribus & Coepiſcopis ſuis, qui ſub ſe ſunt, de his diligentem curam ſuſcipiat, & quid invidis eorum detractionibus opponi neceſſe ſit rimari ſtudeat, & invenire ſummopere geſtiat, atque inventum nobis ocyus transmittere minime parvipendat....

Tua (*d*) vero frater HINCMARE pietas, cum hanc Epiſtolam legerit, maxime curet, ut ad alios Archi-Epiſcopos, qui in regno filii noſtri Karoli glorioſi Regis conſiſtunt deferatur, ac id ſummopere agere ſtudeat, ut & de his ſingulis in Diœceſibus una cum Suffraganeis ſuis, in cujuscunque regno ſint conſtituti, convenienter tractare, & nobis, quæ repererint, ſuggerere curent, eos incitare non negligat: ita ut eorum omnium, quæ præſentis Epiſtolæ circumſtantia continet, tu & ſtrenuus executor illis exiſtas, & apud nos verax & prudens ſcriptorum tuorum ſerie relator inveniaris .... Datum decimo Kalendas Novembris, Indictione prima.

Binius Ep. LXX. Tom. III. Concil. p. 1. Sirmondus, edit. Regia, Labbé, Baronius ad hunc annum.

Fuit igitur hujus Epiſtolæ exemplum, communicatum Ludovico Germaniæ Regi, aut Archi-Epiſcopis Moguntino &c. occaſio prima cogendi Concilii Wormatienſis, & *in eo inſtaurandæ* profeſſionis Fidei. Ex illis, qui à Conciliis vel Epiſcopis invitati ſcripſere hoc ſæculo contra errores Græcorum, in Eccleſia Occidentali, fuere Æneas Epiſcopus Pariſinus editus à D'acherio Specilegii Tomo I. novæ editionis, Ratramnus ſeu Bertramnus, Monachus Corbeiæ Gallicæ, editus ab eodem D'acherio eodem Tomo I. Odo, Bellovacenſis Epiſcopus. Dein Patres Concilii Wormatienſis, qui ad præcipuum caput erroris Græcorum confutandum, Eccleſiarum Germaniæ Catholicam confeſſionem ediderunt, cæteros vero errores non cenſuerunt confutandos.

(*d*) Hic omittimus ea, quæ Germaniam non concernunt.

CONCILIUM WORMATIENSE.

Anno Chriſti DCCCLXVIII. Hadriani II. PP. II. Ludovici Germanici Regis XXVIII. XVII. Kalendas Junii. Indict. I.

SUMMARIUM.

§. *I. Profeſſio Fidei.*

§. *II. Canones LXXX. circa diſciplinam & pœnitentiam.*

§. *III. Confirmatio Monaſterii Heriſienſis ad inſtantiam Epiſcopi Paderbornenſis.*

TITULI CANONUM.

I. Quibus temporibus debeat Sacramentum Baptiſmi exhiberi.

II. Ut præter Epiſcopum nullus Chriſma conficiat.

III. De conſecranda Eccleſia.

IV. Quid in Sacrificio offerri debeat.

V. De Baptiſmi Sacramento.

VI. Ut Eccleſia cum rebus ſuis ad Epiſcopi ordinationem pertineat.

VII. De oblationibus fidelium, ſeu de redditu Eccleſiæ, quot portiones fieri debeant.

VIII. De his, quæ prohibentur presbyteris in Eccleſiaſticis Sacramentis.

IX. De Epiſcopis, cæteriſque Sacris Miniſtris ut ab uxoribus abſtineant.

X. De incriminatis, qualiter expurgari debeant.

XI. De Sacerdotibus in fornicationem lapſis.

XII. De Sacerdotibus, quibus crimen fornicationis impingitur.

XIII. Ut Epiſcopus pro levibus & parvis cauſis neminem excommunicet.

XIV. De Clericis, ſi excommunicati pro levibus cauſis, aut innocentes fuerint.

XV. Si in Monaſteriis aliquid furatum fuerit, qualiter ipſi fratres ſe inde expurgare debeant.

XVI. Ut nulli Epiſcopo liceat à Synodo vel ante peractam Synodum diſcedere.

XVII. Ut Epiſcopi, Presbyteri; Diaconi, canes ad venandum, & accipitres habere non debeant.

XVIII. De Clericis, qui ſine Epiſtola ſui Epiſcopi proficiſcuntur.

XIX. De vagis & inobedientibus Clericis.

XX. De fœminis ſacro velamine conſecratis.

XXI. De viduis, quæ ſacrum velamen capiti impoſuerunt.

XXII. De parvulis à parentibus intra ſepta Monaſterii traditis.

XXIII. De profeſſione monachorum.

XXIV. Ut nullus ſæcularium Eccleſiam aut Clericum fatigare [a] præſumat.

XXV. Sub quam cauta conſideratione erga pœnitentes ſacerdos exiſtat.

XXVI. De his, qui Sacerdotem ſponte occiderint.

XXVII. De eo, qui meditatione odii, vel propter avaritiam paganum occiderit.

XXVIII. De eo, qui inſaniens aliquem occiderit.

XXIX. De eo, qui arborem incidit, & dum operi neceſſario inſiſtit, aliquis ſubtus ipſam arborem deveniens opprimitur.

XXX. De patricidis & fratricidis.

XXXI. De leproſis fidelibus, ſi participationem Dominici corporis & ſanguinis percipere debeant.

XXXII. In quota generatione ſibi fideles copulentur.

XXXIII. De his, qui cum duabus ſororibus fuerint fornicati, vel cum his perſonis, de quibus ſacra ſcriptura prohibet.

XXXIV. De eo, qui cum commatre Spiritali, vel cum ea, quam de ſacro fonte Baptiſmatis ſuſceperit, aut cum illa, quam ante Epiſcopum tenuerit, cum Sacro Chriſmate fuerit uncta, fornicationem perpetraverit.

XXXV. De mulieribus, quæ conceptos utero infantes voluntate excutiunt, vel quæ dormiendo filios ſuffocare videntur.

XXXVI. De eo, qui viduam in matrimonium ſuſceperit, & cum filia ipſius, quam ex priori marito habuit, concubuerit: vel quæ patri filioque ſe ſubſternunt, ſeu de his, qui cum duobus ſororibus concubuerint.

XXXVII. Qui pro diverſis erratibus pœnitentiam ſubierint, ſi à propriis uxoribus ſeparari debeant.

XXXVIII. De his, qui ſervos ſuos judicibus non judicantibus necant.

XXXIX. De Domina, quæ zeli cauſa ancillam ſuam occiderit.

XL. Si Epiſcopus ſervum alterius clericum fecerit.

XLI. De his, qui odio ad pacem non revertuntur.

XLII. Ne ſine legitima accuſatione condemnetur quiſpiam.

XLIII. De refugis ac perfidis Laicis.

XLIV. De adulteris.

XLV. Ut curam rerum Eccleſiaſticarum tantum Epiſcopus habeat.

XLVI. De eadem re ex Concilio Antiocheno.

XLVII. Bona Eccleſiæ, quot partibus dividenda, ex decretali Papæ Gelaſii, capite XXIX. primæ decretalis.

XLVIII. Ut abſque præceptione novæ Baſilicæ non dedicentur.

XLIX. De conſtituendis Presbyteris.

L. De manſis uniuscujuſque Eccleſiæ.

LI. De Presbyteris uniuscujuſque Eccleſiæ.

(a) ſacere habet codex MS. Colon.

LII.

LII. De villis, novis Ecleſiis in eis noviter conſtitutis.

LIII. De Eccleſiis deſtructis: vel de nonis & decimis.

LIV. De Eccleſiarum honore.

LV. Ut Eccleſia cum rebus ſuis ad Epiſcopi ordinationem pertineat.

LVI. De ordinatione Presbyterorum.

LVII. ………

LVIII. De honore pro Eccleſiis dando.

LIX. De decimis diſpenſandis.

LX. De petendo Chriſmate.

LXI. De non quærendo Clericis Judicio ſæculari, ex Carthaginenſi Concilio.

LXII. De Epiſcopis aut Presbyteris vagis in Parochia aliena non admittendis, ex Concilio Carthaginenſi.

LXIII. De concubitu vago & inceſtuoſo, ex Concilio Carthaginenſi.

LXIV. De carne à beſtiis læſa, aut per ſe mortua non edenda. Item de apibus hominem necantibus, necandis ex Concilio Carthaginenſi.

LXV. Animalia, quæ, quibus comedi, quomodo licita ex Concilio Carthaginenſi.

LXVI. Si quis Presbyter contra Epiſcopum ſuum inflatus ſchiſma fecerit, anathema ſit.

LXVII. Ut nullus Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus conductor ſit.

LXVIII. Lectoribus neceſſario vel uxores ducendæ, vel continentia profitenda.

LXIX. De fœnore Clericis inhibito.

LXX. De infantibus baptizandis, quoties dubitantur, utrum fuerint baptizati.

LXXI. De Clericis, qui intra annum cauſam non procurant.

LXXII. De Epiſtola Sancti Jacobi Apoſtoli, in qua pro infirmis præcipit orare.

LXXIII. De Diaconiſſis mulieribus, ex Concilio Calcedonenſi, cap. XV.

LXXIV. De conjuratione vel conſpiratione ex eodem Cap. XVIII.

LXXV. Quod non liceat Clericis poſt mortem Epiſcopi ſui, res ad eum pertinentes diripere, ex eodem cap. XXII.

LXXVI. Quod non oporteat ordinationes Epiſcoporum diu differre, ex eodem, Cap. XXIV.

LXXVII. De his, qui rapiunt puellas, Cap. XXVI.

LXXVIII. Quota generatione conjugia copulari debeant.

LXXIX. De honore pro Eccleſiis.

LXXX. De his, qui ſuſpenduntur in patibulis. [b]

PRÆFATIO.

DUm ſtudio amoris Chriſti, ac juſſione Excellentiſſimi, glorioſique Domini Ludovici Regis, cujus tanta erga Deum devotio exſtat, ut non ſolum in rebus humanis, verum etiam cauſis divinis maximam ſemper ſollicitudinem gerat, apud Wormaticam civitatem, anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCLXVIII. Indictione prima, XVII. Kalendas Junii conveniſſemus ut de quibuſdam Eccleſiaſticis utilitatibus communis à nobis tractatus ageretur: primum gratias Salvatori noſtro Deo omnipotenti retulimus, quos nos ob ſuam immenſam pietatem ſalubri conventu ad tractanda Eccleſiaſtica negotia dignatus eſt aggregare, poſtea communi tractatu ac diligenti conſideratione, *priorum* Patrum authoritatem ſecuti, Capitula in ſubſequentibus attitulata, à nobis promulganda eſſe neceſſarium duximus. Et quoniam generale Concilium egimus, oportuit primum noſtræ vocis ſermonem de eo eſſe, ut poſt profeſſionem fidei noſtræ, ſequentia noſtri operis vota quaſi ſupra fundamentum firmiſſimum diſponerentur.

Profeſſio Epiſcoporum apud Wormatienſem (c) civitatem, XVII. Kalendarum Junii in Synodali Conventu conſiſtentium.

COnfitemur & credimus Sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, unum Deum naturaliter eſſe, unius

(*b*) Codex MS. Metropolitanæ Colonienſis habet præter Fidei Profeſſionem duntaxat XLIV. Capitula: dein ordine diverſiſſimo recenſita.

(*c*) Nicolaus Pontifex Romanus Epiſcopis Germaniæ duas deſtinavit Epiſtolas, unam quidem de factionibus Græcorum, alteram vero de Theutgandi & Guntharii Epiſcoporum depoſitione..… Synodus apud Wormatiam menſe Majo habita eſt præ-

us naturæ, unius Majeſtatis atque virtutis. Et patrem quidem non genitum, non factum, ſed ingenitum profitemur. Fons ergo & origo ipſe eſt totius Trinitatis. Pater namque ineffabili ſubſtantia Filium genuit, (d) Deus Deum, lux lucem. Filium quoque de ſubſtantia Patris ſine initio ante ſæcula natum, nec tamen factum, fatemur. Igitur non ſicut Filius à Patre, ita Pater à Filio eſt, quia non Pater à Filio, ſed Filius à Patre generationem accepit. Filius ergo Deus de Patre, Pater autem Deus, ſed non de Filio. Si enim Pater ſemper fuit, ſemper habuit Filium, cui Pater eſſet: & ob hoc Filium de Patre natum ſine initio confitemur. Spiritum enim Sanctum, qui eſt tertia in Trinitate perſona, unum atque æqualem cum Deo Patre, & Filio credimus eſſe Deum, unius ſubſtantiæ, unius quoque naturæ: Nec tamen genitum vel creatum, ſed à *Patre Filioque procedentem*, amborum eſſe Spiritum. Nec enim procedit de Patre in Filium, nec de Filio tantum procedit ad ſanctificandam creaturam, ſed ab utriſque procedere monſtratur, quia caritas ſive Sanctitas amborum eſſe agnoſcitur. Et nec Patris tantum, nec Filii tantum, ſed ſimul Patris & Filii Spiritus dicitur. In relativis vero perſonarum nominibus, Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus Sanctus ad utroſque refertur. Quæ cum relative tres perſonæ dicantur, una tamen natura vel ſubſtantia creditur: nec ſicut tres perſonas, ita tres ſubſtantias prædicamus, ſed unam ſubſtantiam, tres autem perſonas. Quod enim Pater eſt, non ad ſe, ſed ad Filium; & quod Filius eſt, non ad ſe, ſed ad Patrem eſt. Similiter Spiritus Sanctus non ad ſe, ſed ad Patrem & Filium relativè refertur in eo; quod Spiritus Patris & Filii prædicatur. In hac ergo Sancta Trinitate tres perſonas, unum Deum confitemur. Ergo non ipſum, qui eſt Pater, dicimus eſſe Filium, vel Spiritum Sanctum: nec ipſum Filium Patrem, aut Spiritum Sanctum fatemur, nec Spiritum Sanctum Patrem vel Filium dicere valemus: ſed quod Pater eſt, hoc eſſe Filium, hoc eſſe & Spiritum Sanctum ſine ulla ambiguitate pronuntiamus: Perſonas enim diſtinguimus, non naturam Deitatis ſeparamus. Tres ergo illas unius, atque inſeparabilis naturæ perſonas, ſicut non confundimus, ita ſeparabiles nullatenus prædicamus: cum nulla ante aliam, nulla poſt aliam, nulla ſine alia vel exſtitiſſe, vel quidpiam operaſſe aliquando creditur. Inſeparabiles ergo inveniuntur, & in eo, quod ſunt, & in eo, quod faciunt. Habet enim Pater æternitatem ſine nativitate, Filius æternitatem cum nativitate, Spiritus vero Sanctus æternitatem proceſſionis à Patre & à Filio ſine nativitate. De his vero tribus perſonis ſola Filii perſona hominem verum ſine peccato, pro liberatione humani generis, ex Maria Virgine novo ordine, novaque nativitate aſſumpſit. Novo ordine, quia inviſibilis divinitate, viſibilis monſtratur in carne. Nova autem nativitate eſt genitus, quia incorrupta virginitas, & virilem coïtum neſcivit: & fecunda per Spiritum Sanctum, carnis materiam (e) miniſtravit. Dei enim Filius, non perſonam hominis accepit, ſed naturam. Naturam quippe noſtram in unitatem ſuæ perſonæ aſſumpſit: & idcirco Filius Dei, & Filius hominis unus eſt Chriſtus. In eo namque quod Filius eſt Dei, æqualis eſt Patri: & in eo, quod Filius eſt hominis, *minor eſt Patre.* Qui etiam, ex quo homo eſt, pro delictis noſtris paſſionem ſuſtinuit: morique addictus & cruci, veram carnis mortem accepit. Tertiâ quoque die virtute propria ſuſcitatus, de ſepulchro ſurrexit. Hoc ergo exemplo capitis noſtri, in hac carne, qua nunc ſumus & movemur, reſurrecturos nos credimus. Idem autem Dominus & Salvator noſter peracto reſurrectionis ſuæ triumpho paternam ſedem repetiit, à qua per divinitatem numquam diſceſſit. Inde in fine ſæculorum venturus judicabit vivos & mortuos, redderque ſingulis, prout quiſque geſſit in corpore, ſive bonum, ſive

ſente Hludovico Rege, ubi Epiſcopi nonnulla Capitula de utilitate Eccleſiaſtica conſcribentes, Græcorum ineptiis congrua ediderunt reſponſa. *Annales Pithoeani ſeu Fuldenſes ad h. a.* Reſponſa ſunt hæc ipſa Profeſſio Fidei, quæ loquitur ſaltem contra præcipuum errorem Græcorum, nempe de proceſſione Spiritus S. à ſolo Patre.

(d) *nec tamen aliud, quàm quod ipſe eſt, genuit.* addit Cod. Metr.

(e) *monſtravit.* Cod. Metr.

ſive malum. Eccleſiam Catholicam pretio ſui ſanguinis redemptam, cum eo credimus in perpetuum regnaturam. Credimus & confitemur unum baptiſma in remiſſionem omnium peccatorum. Hanc ergo fidem profeſſionis noſtræ inviolatam nos retinere, & ab ea nunquam deviare promittimus: hancque, qui ſalvus eſſe cupit, ſine ulla ambiguitate retinere ſtudeat.

CANONES.

I.

SAcroſanƈti autem Baptiſmi Sacramentum nonniſi in Paſchali feſtivitate, & Pentecoſte unusquisque fidelium noverit eſſe præbendum: exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis ſubveniri.

II.

Chriſma conficere nullus præter Epiſcopum præſumat: nam illi ſoli hæc dignitas conceſſa eſt.

III.

Placuit, quoties ab aliquo fidelium ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopus invitatur, non quaſi ex debito munus aliquod à fundatore requirat; ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuatur. Attamen unusquisque Epiſcopus meminerit, ut non prius dedicet Eccleſiam, niſi antea dotem Baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non levis eſt iſta temeritas, ſi ſine luminaribus, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſervituri ſunt, tamquam domus privata conſecretur Eccleſia.

IV.

Cum igitur Magiſter veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, panem tantum, & calicem ſub hoc Sacramento præbuiſſe cognoſcimus. Ideoque præter panem, & vinum cum aqua mixtum aliud offeri non debet; Calix enim Dominicus aqua, & vino permixtus debet offerri. Quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo quando in calice aqua vinum miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & jungitur. Quæ copulatio & conjunƈtio aquæ, & vini ſic miſcetur in calice Domini, ut commixtio illa non poſſit ſeparari. Nam ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: ſi vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Non enim poteſt calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur.

V.

Dum quidam Sacerdotes in quibuſdam partibus terræ trinam, quidam ſimplam merſionem faciunt, à nonnullis ſchiſma eſſe conſpicitur, & unitas fidei ſcindi videtur. Nam dum partes diverſæ, & quaſi contrario modo agant, alii alios non baptizatos eſſe contendunt. Proinde quid à nobis in Sacramenti diverſitate finiendum ſit, Apoſtolicæ ſedis informemur præceptis, non noſtram ſed paternam inſtitutionem ſequentes. Beatæ igitur memoriæ Gregorius Romanæ Eccleſiæ Pontifex, efflagitante Sanƈtiſſimo Leandro Epiſcopo, de hac diverſitate, quid potius eſſet ſequendum, inter cætera reſcribens ei, ſic ait: " De trina ve-
" ro merſione baptiſmatis nihil reſpon-
" deri verius poteſt, quam ipſi ſenſiſtis:
" quia in una fide non officit Sanƈtæ Ec-
" cleſiæ conſuetudo diverſa. Nos autem
" quod tertio mergimus, triduanæ ſe-
" pulturæ Sacramenta ſignamus: ut, dum
" tertio ab aquis infans educitur, reſur-
" reƈtio triduani temporis exprimatur.
" Quod ſi quis forte etiam pro venera-
" tione ſummæ Trinitatis æſtimet fieri,
" neque ad hoc aliquid obſiſtit, bapti-
" zandum ſemel in aquis mergere: quia
" dum in tribus ſubſiſtentiis una ſubſtan-
" tia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus
" poterit infantem in baptiſmate vel ter,
" vel ſemel mergere: quando & in tri-
" bus merſionibus, perſonarum Trini-
" tas, & in una poteſt divinitatis ſin-
" gularitas deſignari. Quod ſi nunc uſ-
" que ab hæreticis infans in baptiſmate
" tertio mergebatur, finiendum apud
" vos eſſe non cenſeo, ne dum merſio-
" nes numerant, Divinitatem dividant:
" dumque quod faciebant, faciunt, mo-
rem

* rem veſtrum ſe viciſſe glorientur. Quapropter quia de utroque Sacramento, quod fit in Sancto Baptiſmo, à tanto viro reddita eſt ratio, utrumque (f) ratum, utrumque irreprehenſibile in Sancta Dei Eccleſia habeatur. Et ne forte cuiquam ſit dubium hujus ſimplex myſterium Sacramenti, videat in eo mortem & reſurrectionem Chriſti ſignificari. Nam in aquis merſio, quaſi in infernum deſcenſio eſt: & rurſum ab aquis emerſio, reſurrectio eſt. Item videat in eo unitatem divinitatis, & Trinitatem perſonarum oſtendi: unitatem, dum ſemel mergimus: Trinitatem, dum in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti baptizamus. Panditur hujus ſingularis baptiſmatis myſterium etiam Sacrarum Scripturarum exemplis, Paulo Apoſtolo atteſtante: *Nolo* (g) *vos ignorare, fratres, quoniam Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moſe baptizati ſunt in nube & mari.* Mare quippe rubrum ſignificat baptiſmum, Chriſti ſanguine conſecratum, per quod populus Dei ſemel tranſit. Ibi tamen erat tota Trinitas, præcedens populum in columna ignis & nubis. In igne quippe ſignificatur Pater, in columna Filius, in nube Spiritus Sanctus. Jordanis quippe fluenta cum arca populus Dei ſemel tranſit, per quod ſignificatur ſimpla merſio baptiſmatis, cujus Sacramento Eccleſia abluitur, & de ſæculi hujus laboribus per baptiſmum, quaſi per Jordanem, ad terram cæleſtis repromiſſionis ingreditur.

VI.

Multi contra canonum conſtituta Eccleſias, quas ædificaverint, & ab Epiſcopo poſtulaverint conſecrari, dotem quam eidem Eccleſiæ contulerint, ad Epiſcopi ordinationem putant non pertinere. Quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Ergo omnia ſecundum conſtitutionem antiquam Jura Eccleſiarum ad Epiſcopi ordinationem, & poteſtatem pertineant.

VII.

De redditu vero Eccleſiæ, & de oblatione fidelium, quatuor fiant portiones: quarum unam ſibi retineat Epiſcopus, alteram Clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate diſtribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam Eccleſiaſticis Fabricis noverit reſervandam.

VIII.

Igitur Presbyteris, quamvis cum Epiſcopis plurima myſteriorum communis ſit diſpenſatio; quædam tamen authoritate veteris legis, quædam novellis & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint. Conſecratio ergo virginum, & benedictio vel unctio Altaris à Presbyteris minime fiat. Similiter non liceat eis Eccleſias conſecrare, nec per impoſitionem manus paracletum Spiritum tradere, nec Chriſma conficere, nec Chriſmate baptizatorum frontem ſignare, ſed nec publice quidem in Miſſa quemquam pœnitentium reconciliare. Hæc enim omnia illicita eſſe Presbyteris cognoſcuntur, quia Pontificatus apicem non habent: quæ tamen omnia Epiſcopis authoritate canonum conceduntur.

IX.

Si Epiſcopo (b) aut Presbytero cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, in ſingulis Miſſam celebrare, & ſecretam publice dicere, & communicare debet, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem reddere. Quod ſi non fecerit, quinquennio à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur, ſicut antiqui canones inſtituerunt.

XI.

Sacerdotes igitur, ſi in fornicationis laqueum ceciderint, & criminis manifeſtus ſive oſtenſus fuerit actus, Sacerdotii non poſſunt habere honorem, ſecundum Canonicæ inſtitutionis authoritatem.

XII.

Sacerdotes, qui in crimine fornicationis fuerint accuſati, & crimen illis non fuerit comprobatum, aut ipſi non manifeſtaverint, quid aliud agendum eſt, niſi quod in nono Cæſareenſis Sancti Concilii capitulo legitur ac demonſtratur?

(f) Erat ergo Sæculo nono & una & triplex merſio utralibet licita & uſurpata in diverſis Eccleſiis.

(g) I. Cor. X.

(b) Gratianus cauſa II. qu. IV. C. Si Epiſcopo.

ſtratur? Tamen ſi ipſi juramento ſe voluerint purificare, licentiam habeant. Similiter & Diaconi, ſi fuerint accuſati, peragant.

XIII.

Ut nullus Sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis levibus cauſis à communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri juſſerunt aliquid committentes.

XIV.

Epiſcopi vero, ſi ſacerdotali moderatione poſtpoſita innocentes, aut in minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, & ad gratiam feſtinantes recipere fortaſſis noluerint, à vicinis Epiſcopis cujuslibet provinciæ communio illis uſque ad tempus Synodi non negetur.

XV.

Sæpe contingit, ut in Monaſteriis furta (*i*) perpetrentur, & qui hæc committunt, ignorentur. Idcirco ſtatuimus, ut quando ipſi fratres de talibus ſe expurgare debeant, Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe Abbas præceperit, præſentibus fratribus: & ſic in ultima Miſſæ celebratione, pro expurgatione ſua corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſtendant.

XVI.

Si quis autem Epiſcoporum Synodo neglexerit adeſſe, aut cœtum fratrum, antequam Concilium diſſolvatur, (*k*) reddiderit deſerendum, alienatum ſe à fratrum communione cognoſcat; nec eum recipi liceat; niſi in ſequenti ſynodo fuerit abſolutus.

XVII.

Epiſcopis, Presbyteris, atque Diaconibus, canes ad venandum, & accipitres non liceat habere. Quodſi quis harum perſonarum hac fuerit voluptate detentus, Epiſcopus tribus menſibus, ſe à communione ſuſpendat, Presbyter duobus menſibus, Diaconus uno menſe ab omni officio & communione abſtineat.

XVIII.

Presbytero, aut Diacono, vel Clerico, ſine antiſtitis ſui Epiſtola ambulandi communionem in officio ſuo celebrando nullus impendat.

XIX.

Placuit etiam, ut (*l*) ſive in miniſterio Diaconii, vel Presbyterii officio aliquis conſtitutus exſiſtat, ſi Epiſcopi, à quo ordinatus eſt, præceptis non obedierit, ut in delegata ſibi Eccleſia officium dependat aſſiduum, quouſque in vitio permanſerit, & communione & honore privetur.

XX.

Fœminæ ſcilicet, quæ ſacro velamine ſunt conſecratæ, ſi fuerint (quod nolumus) fornicatæ, velamen deponere non præſumant: ſed pœnitentiæ jugo ſummiſſæ ſummopere decertare feſtinent, ut ad indulgentiæ & remiſſionis valeant gratiam pervenire.

XXI.

Vidua quidem, quæ ſacrum capiti velamen impoſuerit, & inter cæteras velatas feminas in Eccleſia oraverit, & oblationem cum illis obtulerit: ſi profeſſa eſt in eodem habitu permanere, ſpondens nunquam religionis deponere velamen, à religionis obſervantia diſcedere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, & ad id, quod ſpoſponderat, revocari non poteſt, à liminibus Sanctæ Eccleſiæ ſegregetur, donec ad emendationis remedium confugiat.

XXII.

Si Pater, (*m*) vel Mater, filium, filiamque inter ſepta Monaſterii in infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina, non liceat eis, poſtquam ad pubertatis devenerint annos, egredi & matrimonio copulari. Hoc ergo omnino devitandum eſt: quia nefas eſt, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frena laxen-

R r

(*i*) Gratianus II. 2. quæſt. 5. S. Thomas jam Sæculo XIII. hunc diſciplinæ ritum abolitum ſcribit *III. Part. quæſt.* 80. *art.* 6. *ad* 3. Bellarminus Lib. II. de Conciliis Cap. VIII.

(*k*) *forte*, crediderit.

(*l*) *aliàs:* ſi in miniſterio.

(*m*) Vide Synodi Tridentini Seſſ. 25. Cap. 17. & 18.

laxentur. Igitur (ut prædiximus) non liceat eis ſuſceptum habitum unquam deſerere: ſed convicti, quod tonſuram, aut religioſam veſtem aliquando habuerint, in religionis cultu velint, nolint, permanere cogantur.

XXIII.

Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit. Quidquid horum fuerit alligatum tenebit. Proinde huic ad mundum reverti interclūdimus aditum, & omnes ad ſæculum interdicimus regreſſus.

XXIV.

Si quis vero ſæcularium per calumniam Eccleſiam aut clericum fatigare tentaverit, & (*n*) victus fuerit, ab Eccleſiæ liminibus, & à Catholicorum communione niſi digne pœnituerit, arceatur.

XXV.

Pœnitentibus ſecundum differentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernuntur. Debet itaque Sacerdos in pœnitentia danda ſingulorum cauſas ſingulatim conſiderare, originem quoque modúmq; culparum, & affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifeſteque cognoſcere: temporum etiam & perſonarum, locorum quoque, & ætatum qualitates inſpicere, ut etiam pro conſideratione locorum, ætatum vel temporum, ſeu pro qualitate delictorum atque gemituum uniuſcujusque delinquentis, à Sacris regulis oculos non reflectat.

XXVI.

Qui Sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præſumat: jejunet autem, uſque ad veſperam, exceptis feſtis diebus, atque Dominicis. Arma non ſumat, & ubicunque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed propriis pedibus proficiſcatur. Eccleſiam per quinquennii tempus non ingrediatur, ſed cum Sacrarum orationum officia, aut Miſſarum ſolemnia celebrantur, ante fores baſilicæ perſeveret, orans ac deprecans Deum, ut tanto crimine abluatur. Poſt expletum vero quinquennii tempus Eccleſiam ingrediatur, nondum vero communicet, ſed inter audientes tantummodo ſtet, vel cum facultas conceditur, ſedeat; Et cum decimi anni curſus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi tribuatur medela: maneat autem in reliquis obſervationibus, & tres dies per hebdomadam jejunet, ut perfectius ad culmen purificationis pervenire mereatur.

XXVII.

Qui odii meditatione, vel propter avaritiam paganum occiderit, quia non levi vitio committitur, ut homicidam convenit pœnitere: quandoquidem nec exteris gentibus, niſi oblatam pacem reſpuerint, bellum (*o*) eſt populo antiquo penitus inferre præceptum.

XXVIII.

Si quis inſaniens aliquem occiderit, ſi ad ſanam mentem pervenerit, levior ei pœnitentia imponenda eſt, quam ei, qui ſana mente tale quid commiſerit. Cui quamvis pœnitentia ſit imponenda, quia ipſa infirmitas cauſæ peccati, licet fortaſſis occulta, contigiſſe creditur; (*p*) tantum tamen levior, quàm ei, qui ſanus aliquem occiderit, quantum inter ſanum & inſanum, irationabile, & rationabile, conſtat eſſe diſcriminis.

XXIX.

Sæpe (*q*) contingit, ut dum quis operi neceſſario inſiſtens arborem incidat, aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur: & idcirco ſi voluntate vel negligentia incidentis arborem factum eſt, ut homicida pœnitentiæ debet omnino ſubmitti. Quod ſi non voto, non incuria illius, non denique ſcientia contigit, ſed dum ille operi neceſſario fortaſſis incumberet, iſte inſperatus occurrens, ſub arbore improviſus devenit, & ſub ipſa nemine valente penitus adjuvare, ſuppreſſus eſt, inciſor arboris homicidæ procul dubio non eſt comparandus.

XXX.

Statuimus, ut patricidæ & fratricidæ per unius anni curriculum ante fores baſilicæ orantes Domini Clementiam perſeverent. Completo autem anni curriculo, introdu-

(*n*) *hoc eſt*, convictus.
(*p*) *forte:* tanto.
(*o*) Deut. XX.
(*q*) 50. Diſt. 50. Sæpe contingit, dum quis.

troducantur in Eccleſiam: tamen inter audientes, uſque ad dum unius anni ſpatium finiatur, ſtent, cum ad Miſſarum ſolemnia, vel alia ſacra audire officia venerint. His ita peractis, ſi pœnitentiæ fructus in eis conſpicitur, corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti participes fiant, ut deſperantiæ non indurentur caligine. Carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum, & jejunent uſque ad nonam horam diei quotidie, exceptis feſtis diebus, atque Dominicis. Abſtineant à vino, medone, atque cerviſia mellita tres dies per hebdomadam. Arma gerere non audeant vel ſumere, niſi contra paganos: & ubicunque ire maluerint, nullo vehiculo deducantur, ſed pedeſtri more proficiſci ſtudeant. Tempus autem hujus pœnitentiæ in Epiſcoporum ponimus arbitrio, ut ſecundum converſationem illorum, aut extendere vel minuere valeant. Ab uxoribus, ſi habuerint, non ſeparentur. Si autem non habuerint, & ſe continere non valuerint, legitimas accipiant in conjugio feminas, ne in fornicationis voraginem incidere videantur. Et ſi finis vitæ illorum venerit, antequam duorum prædictorum annorum finiantur curricula, viaticum illis non negetur.

XXXI.

Leproſis autem, ſi fideles Chriſtiani fuerint, Dominici corporis & ſanguinis participatio tribuatur: cum ſanis autem eis convivia celebrare non permittatur.

XXXII.

In copulatione fidelium generationis numerum non diffinimus, ſed id ſtatuimus, ut nulli Chriſtiano liceat de propria conſanguinitate ſive cognatione uxorem accipere, uſque dum generatio recordatur, cognoſcitur, aut memoria retinetur.

XXXIII

Si quis cum duabus fuerit ſororibus fornicatus, aut cum his perſonis, de quibus ſacra Scriptura prohibet, ſi dignam egerit pœnitentiam, & caſtitatis non valuerit continentiam ſuſtinere, liceat ei legitimam in conjugio uxorem accipere. Similiter & mulier, quæ tali fuerit ſcelere lapſa, ut fornicationis non perducatur ad chaos, perficiat. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus ſolummodo ſtatuimus.

XXXIV.

Si quis cum commatre Spiritali fuerit fornicatus, uſque ad dignam pœnitentiam anathematis percutiatur ictibus. Similiter & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit, aut cum illa, quam ante Epiſcopum tenuerit, cum ſacro Chriſmate fuerit uncta, fornicationis perpetraverit ſcelus: legitimam autem, ſi habuerit, non dimittat uxorem.

XXXV.

Mulieres igitur, quæ ante temporis plenitudinem conceptos utero infantes voluntate excutiunt, ut homicidæ procul dubio judicandæ ſunt. Illæ vero, quæ dormiendo filios ſuffocare videntur, leviter de his judicare oportet: quia nolentes, & non ſentiendo, ad hunc devolutæ ſunt caſum.

XXXVI.

Si vir viduam in conjugium duxerit, quæ ex priori marito filiam habuit, & cum eadem filia poſtmodum concubuerit, conjugium modis omnibus diſſolvatur, & vir ille pœnitentiæ ſubjaceat ſanctionibus, ita ut per triennii tempus à ſacro Corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti ſuſpendatur, & ſanguine. Carnem non manducet, abſtineat à vino, & ſingulis diebus jejunium celebrare feſtinet, exceptis feſtis diebus atque Dominicis. Orationibus omni inſiſtere ſollicitudine, integriterque perficere ſummopere ſtudeat. Similiter autem de mulieribus, quæ clanculo, Patri ſe in concubitu ſubſternunt, & filio, obſervandum eſt. Taliter quidem & de his ſancimus, qui duabus ſe abſconſe ſororibus pollutos cognoſcunt.

XXXVII.

Illi ſcilicet, qui pro diverſis erratibus, vel quibuscumque piaculis pœnitentiæ jugo fuerint ſummiſſi, legitimo nullatenus matrimonio ſeparentur, ne in fornicationis voragine demergantur: & dum ad alta ſublevari ſperantur, corruant in cœno.

XXXVIII.

Si quis ſervum proprium ſine conſcientia Judicum, qui tale quid commiſerit, quod morte ſit dignum, occiderit, excommunicatione vel pœnitentia biennii reatum ſanguinis emundabit.

XXXIX.

Si qua fémina furore zeli accenſa, flagris verberaverit ancillam ſuam, ita ut intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eo quod incertum ſit, voluntate, an caſu occiderit: ſi voluntate, ſeptem annos; ſi caſu, per quinque annorum tempora legitimam peragat pœnitentiam.

XL.

Si ſervus abſente vel neſciente Domino ſuo, Epiſcopo autem ſciente, quod ſervus ſit, Diaconus aut Presbyter fuerit ordinatus, ipſe in clericatus officio permaneat: Epiſcopus tamen eum Domino duplici ſatisfactione perſolvat. Si vero Epiſcopus eum ſervum eſſe neſcierit, & ita eum ad ſacros ordines promovit, qui teſtimonium de illo perhibebant, aut eum poſtulabant ordinari, ſimili recompenſatione teneantur obnoxii.

XLI.

Placuit etiam, ut quicumque odio, aut longa inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem revocari diuturna intentione nequiverint, à civitatis primitus Sacerdotibus arguantur. Qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de Eccleſiæ cœtu juſtiſſima excommunicatione pellantur.

XLII.

Dignum eſt, ut vita innocentis non maculetur pernicie accuſantium. Quisquis igitur à quolibet criminatur, non ante accuſatus ſupplicio deputetur, quam accuſator præſentetur, atque legum & canonum ſententia exquiratur, ut ſi indigna ad accuſandum perſona invenitur, ad ejus accuſationem non judicetur.

XLIII.

Nobis igitur ratio perſuadet Synodalis decernere, ut quicunque laicorum in adverſitate propriæ gentis, aut patriæ, vel regiæ poteſtatis, ad externas partes ſe conferendo, noxius fuerit ultra repertus, non ſolum omnium rerum ſuarum proprietate privetur, ſed & perpetua excommunicatione damnato, nunquam illi, præterquam in ultimo mortis ſuæ communio tribuatur.

XLIV.

Si cujus uxor adulterium fecerit, aut vir in alienam uxorem irruerit, ſeptem annos pœnitentiam agat.

Adnotatio P. Laur. Surii Cartuſiani. Uſque ad hoc quadrageſimum quintum Capitulum excluſive omnia ſuperiora Capitula, dempto quadrageſimo, in quodam vetuſto manuſcripto (r) exemplari habebantur: ea porro, quæ ſequuntur, deerant: quæ ſane ad hanc Synodum pertinere non videntur, cum interdum repetantur, quæ jam ſuperius eiſdem pene verbis ſancita leguntur. Conſtat autem, ſub eodem Gunzone Epiſcopo duas eſſe Wormatiæ habitas Synodos, alteram anno Chriſti 858. alteram 868. Utrum vero illæ duæ Synodi conjunctim habeantur, an aliud aliquid in cauſa ſit, quod hæc impreſſa à manuſcripto exemplari diſcrepant, incertum habemus. Fit autem in decreto Ivonis non ſemel mentio Synodi Wormatienſis, cum tamen Canones inde citati inter hos omnes typis excuſos non exſtent.

XLV.

Omnium (s) negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet, nec ei liceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei ſunt, condonare. Quod ſi pauperes ſunt, tamquam pauperibus ſubminiſtret, ne eorum occaſione Eccleſiæ negotia deprædentur.

XLVI.

Epiſcopus (t) Eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent. Summa quoque reverentia & timore Dei participet & ipſe quibus indiget, ſi tamen indiget, tam ſuis, quam fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſariis uſibus profuturis, ita ut in nullo qualibet occaſione fraudentur,

juxta

(r) Nempe noſtro Metropolitano codice CXVII. ſed alio, ut dixi, ordine numerata.

(s) Canon eſt Apoſtolorum 39.

(t) Cap. 25. Apoſt.

juxta Apoſtolum ſic dicentem : *Habentes* (u) *victum & tegumentum, his contenti ſimus.*

XLVII.

Quatuor (*x*) autem tam de reditibus, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Eccleſiæ facultas admittit (ſicut dudum rationabiliter decretum eſt) convenit fieri portiones : quarum ſit una Pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta eſt fabricis applicanda, &c

XLVIII.

Baſilicas (*y*) noviter inſtitutas [non petitis ex more præceptionibus] dedicare nemo audeat, nec ambiant ſibimet Epiſcopi vindicare Clericos poteſtatis alienæ.

XLIX.

Statutum eſt, ut ſine auctoritate vel conſenſu Epiſcoporum, Presbyteri in quibuslibet Eccleſiis nec conſtituantur, nec expellantur. Et ſi laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos (*z*) ſuis in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione rejiciant.

L.

Sancitum (*a*) eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque alio ſervitio attribuatur ; Et Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant, præter Eccleſiaſticum. Et ſi amplius aliquid habuerint, inde ſenioribus ſuis debitum ſervitium impendant.

LI.

Statutum eſt, poſtquam hoc impletum fuerit, ut unaquæque Eccleſia ſuum Presbyterum habeat, ubi id fieri facultas, providente Epiſcopo, permiſerit.

LII.

Sancitum eſt de villis, novis Eccleſiis in eis noviter conſtitutis, ut decimæ de illis villis ad eaſdem Eccleſias conferantur.

LIII.

De Eccleſiis ſane deſtructis, vel de nonis, & de decimis, ſive de clauſtris Canonicorum, qualiter conſtitui & ordinari à nobis placuerit, aliis Capitulis ſubter adnotavimus.

LIV.

Sed & de Eccleſiarum honore, quomodo Deo adjuvante, quantum in nobis eſt, vigeat, ſimiliter in ſubter adnotatis Capitulis inſertum eſſe dignoſcitur.

LV.

Multi (*b*) contra Canonum inſtituta Eccleſias, quas ædificarunt, & ab Epiſcopo poſtulaverint conſecrari, dotem, quam eidem Eccleſiæ contulerunt, ad Epiſcopi ordinationem putant non pertinere : quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Ergo omnia ſecundum conſtitutionem, ad Epiſcopi poteſtatem pertineant.

LVI.

Ut Presbyteri non ordinentur, priuſquam examinentur, ut excommunicationes paſſim & ſine cauſa non fiant.

LVII.

Ut nullus laicus presbyterum in Eccleſia mittere, vel ejicere præſumat, niſi per conſenſum Epiſcopi.

LVIII.

Ut Epiſcopi prævideant, quem honorem Presbyteri pro Eccleſiis Senioribus tribuant.

LIX.

Ut decimæ in poteſtate Epiſcopi fiant, qualiter à Presbyteris diſpenſentur.

LX.

In Synodo Vaſenſi, in qua ſederunt Epiſcopi octodecim, Capitulo [*c*] ſecundo : Per ſingula territoria Presbyteri ab Epiſcopis, non prout libitum fuerit, vicinioribus ; ſed à ſuis propriis per annos ſingulos Chriſma perant appropinquante ſolemnitate Paſchali : nec per quemcunque Eccleſiaſticum, ſed ſi qua neceſſitas aut Presbyterorum, vel Diaconorum

Rr 3

(*u*) I. Tim. VI.
(*x*) 27. XII. Qu. 2. Quatuor autem. ſupra Cap. 7.
(*y*) 6. de Conſec. Diſt. 1. Baſilicas.
(*z*) al. ſuiſque.
(*a*) 25. XXIII. Quæſt. 8. Sancitum eſt. Manſus eſt ager jugerum duodecim.
(*b*) Supra Can. 6.
(*c*) pro : tertio.

notum occupatio eſt, per Subdiaconum: quia inhonorum eſt, inferioribus ſumma committi. Optimum eſt autem, ut ipſe ſuſcipiat, qui eo in tradendo uſurus eſt: & ſicut reliquiæ Sanctorum deportari ſolent, ita deportet.

LXI.

Clericus nequaquam præſumat apud ſæcularem Judicem, Epiſcopo non permittente, pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, reſponſum non proponat, nec audeat criminale negotium in judicio ſæculari proponere. Si quis vero ſæcularium per calumniam Eccleſiam aut Clericum fatigare tentaverit, & (*d*) victus fuerit, ab Eccleſiæ liminibus, & Catholicorum communione, niſi digne pœnituerit, arceatur.

LXII.

De Epiſcopis & de Presbyteris vagantibus, qui Parochias non habent, nec ſcimus ordinationem eorum, qualiter fuit, placuit juxta inſtituta Sanctorum Patrum, ut in alterius Parochia miniſtrare, nec ullam ordinationem facere debeant, ſine juſſione Epiſcopi, in cujus Parochia ſunt. Et ſi hoc facere præſumpſerint, ab officio ſuſpendantur interim, (*e*) quod ad Synodum exinde venerint, & ibidem ſecundum canonicam inſtitutionem accipiant ſententiam, niſi tantum pro cauſa itineris. Et ſi ullus clericus aut laicus talem Epiſcopum aut Presbyterum defenſaverit, ſine commeatu Epiſcopi, cujus parochia eſt, excommunicetur uſque ad emendationem.

LXIII.

Si quis (*f*) cum matre & filia in adulterio manſit, neſciente matre, quod cum filia manſiſſet: ſimiliter & filia neſcia, quod cum matre manſiſſet: & poſtea ille vir, ſi acceperit mulierem, dimittat eam, & uſque in diem mortis ſuæ non habeat uxorem. Et illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum: & illa mater & filia, cum quibus in adulterio manſit, ambabus neſcientibus, quod cum matre manſiſſet & filia, habeant viros. Nam in notitiam illarum ſi venerit hoc ſcelus, dimittant maritos, & agant pœnitentiam: & illarum mariti & illi poſteriores, accipiant mulieres. Similiter & de duabus ſororibus, qui cum una in adulterio manſit, & aliam in publico accepit, non habeant mulierem uſque ad mortem. Et illæ duæ ſorores, neſcientes, accipiant viros: & ſi in notitiam eis venerit, forma ſuperior ſervetur. Si quis cum noverca ſua dormiret, nec ille, nec illa poſſunt ad conjugium pervenire. Si quis cum filiaſtra ſua dormierit, (*g*) ſimiliter ſententia poteſt ſtare. Qui cum duabus ſororibus dormierit, & una ex illis antea ei uxor fuerit, nullam uxorem poſtea habeat, nec illa ſoror habeat virum.

LXIV.

Animal vulneratum à beſtiis & guſtatum, licitum eſt manducare, ſi homo prius illud animal vivum occiderit. Si vero mortuum fuerit prius, dejiciatur caro ejus. Si apes occidunt hominem, occidi debet feſtinanter: mel tamen manducetur.

LXV.

Animalia, quæ à lupis, ſeu à canibus lacerantur, non ſunt comedenda, niſi porcis & canibus: nec cervus, nec capra, ſi mortui inveniuntur. Porci autem, qui ſanguinem hominis guſtantes tetigerunt, manducentur: ſed qui cadaver mortuum lacerantes manducaverint, carnes eorum manducare non licet, uſque dum macerantur, poſt annum. Piſces autem licet manducare, quia alterius naturæ ſunt. Aves vero & alia animalia, ſi in retibus ſtrangulantur, non ſunt comedenda.

LXVI.

Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Si quis (*h*) Presbyter à præpoſito ſuo correptus fuerit, debet utique apud vicinos conqueri Epiſcopos, ut ab ipſis ejus cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo Epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbia [quod abſit] inflatus ſe ſecernendum ab Epiſcopi ſui communione duxerit, ac ſeparatim cum aliquibus faciens ſacrificium Deo obtulerit, anathema ſit, & locum amittat. Et ſi querimoniam juſtam

(*d*) hoc eſt: *convictus.* (*e*) forte: *quoad ad.*
(*f*) Gratianus 5. XXXV. Quæſt. 2. & 3. Si quis cum matre & filia.
(*g*) *pro:* ſimilis. (*h*) Carthag. 2. Tom. I. noſtri pag. 200. Cap. 9.

juſtam adverſus Epiſcopum non habuerit, inquirendum erit.

LXVII.

Item placuit, (*i*) ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi non ſint conductores, aut procuratores, neque ullo turpi negotio & inhoneſto victum quærant: quia reſpicere debent ſcriptum eſſe: *Nullus* (k) *militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.*

LXVIII.

Placuit, (*l*) ut Lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

LXIX.

Item placuit, (*m*) ut clericus, ſi commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem, eandem ſpeciem, quantum dederit, accipiat. Et ante viginti quinque annos ætatis nec Diaconi ordinentur, & ut Lectores populum non ſalutent.

LXX.

Item placuit (*n*) de infantibus, quoties non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, nec ipſi ſunt per ætatem de traditis ſibi Sacramentis idonei reſpondere, absque ſcrupulo eos eſſe baptizandos, nec iſta trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari. Hinc enim Legati Maurorum fratres noſtri conſuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt.

LXXI.

Rurſus (*o*) conſtitutum eſt, ut quoties Clericis convictis & confeſſis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter Eccleſiæ opprobrium, aut inſolentem inſultationem hæreticorum, atque gentilium, ſi forte cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam aſſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si vero intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox penitus poſtea audiatur.

LXXII.

Sane quoniam (*p*) de hoc, ſicut de cæteris, conſulere voluit dilectio tua, adjecit filius meus Cæleſtinus Diaconus in Epiſtola ſua, ſic eſſe à tua dilectione poſitum illud, quod in Beati Apoſtoli Jacobi Epiſtola eſt conſcriptum: *Infirmatur* (q) *quis in vobis? inducat Presbyteros, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſuſcitabit illum Dominus. Et ſi in peccatis fuerit, dimittentur ei.* Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui ſancto oleo chrismatis perungi poſſunt, quod ab Epiſcopo confectum, non ſolum Sacerdotibus, ſed omnibus ut Chriſtianis licet in ſua, aut ſuorum neceſſitate ad ungendum. Cæterum illud ſuperfluum videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbytero licere non dubium eſt: quia Epiſcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit, aliquos à ſe viſitandos, & benedicere & tangere Chriſmate ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum Chriſma conficere. Nam pœnitentibus iſtud fundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur concedi?

LXXIII.

Diaconiſſam (*r*) non ordinandam ante annum quadrageſimum, & hoc cum ſummo libramine. Si vero ſuſcipiens manus impoſitionem, & aliquantum temporis in miniſterio permanens, ſemetipſam tradat nuptiis, gratiæ Dei contumeliam faciens, anathematizetur hujuſmodi cum eo, qui eidem copulatur.

LXXIV.

Conjurationis (*s*) vel conſpirationis crimen & ab exteris legibus eſt omnimodo prohibitum: multo magis hoc in Dei Eccleſia, ne fiat admonere convenit. Si qui ergo Clerici, vel Monachi reperti fuerint conjurantes aut conſpirantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis, aut Clericis, gradu proprio penitus abjiciantur.

LXXV.

(*i*) Carthag. 3. Cap. 15. Tom. I. p. 201.
(*k*) II. Tim. II.
(*l*) Carthag. 3. Tom. I. pag. 201. ſed Capite 19.
(*m*) Carthag. 3. Cap. 16. & Cap. 4.
(*n*) Carthag. Conc. 5. Cap. 6.
(*o*) Carthag. Conc. 5. Cap. 12.
(*p*) Ex Epiſtola I. Innocentii I. ad Decentium.
(*q*) Jacobi V.
(*r*) Concil. Chalced. Can. 15. Tom. I. pag. 179.
(*s*) Conc. Chalc. Can. 18. Tom. I. p. 179.

LXXV.

Non (*t*) licere clericis poſt obitum ſui Epiſcopi, res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis quoque Canonibus conſtitutum eſt. Quod ſi hoc facere tentaverint, graduum ſuorum periculo ſubjacebunt.

LXXVI.

Quoniam [*u*] quidam Metropolitanorum, quantum comperimus, negligentius commiſſos ſibi greges, & ordinationes Epiſcoporum facere differunt, placuit Sanctæ Synodo intra tres menſes ordinationes celebrari, niſi forte neceſſitas excuſabilis præparet tempus dilationis extendi. Quod ſi hoc minime fecerit, correptioni Eccleſiaſticæ ſubjacebit. Veruntamen redditus Eccleſiæ viduatæ penes Oeconomum ejuſdem Eccleſiæ integri reſerventur.

LXXVII.

Eos, [*x*] qui rapiunt mulieres ſub nomine ſimul habirandi, vel cooperantes, aut conniventes raptoribus, decrevit Sancta Synodus, ut ſi quidem Clerici ſunt, decidant gradu proprio: ſi vero laici, anathematizentur.

LXXVIII.

Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur, ubi autem poſt interdictum factum inventum fuerit, ſeparetur. Sane eadem, quæ in viri, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum regula cuſtodienda eſt. Quoniam conſtat eos duos eſſe in carne una, ideo communis illis utrimque parentela eſſe credenda eſt, ſicut ſcriptum eſt: *Erunt* [*y*] *duo in carne una.*

LXXIX.

Ut Epiſcopi inceſtuoſos punire, & inveſtigare ſtudeant, omnino decrevimus. Qui ſi pœnitere noluerint, de Eccleſia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur. Quod ſi Sacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in priſtinis perdurare criminibus, oportet eos per ſæcularis potentiæ diſciplinam à tam prava conſuetudine coërceri.

LXXX.

Quæſitum eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus, poſt confeſſionem Deo peractam, utrum cadavera illorum ad Eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non? Quibus reſpondimus: ſi omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine ſecundum canonicum juſſum danda eſt, cur non etiam eis, qui pro ſuis peccatis pœnam extremam perſolvunt? Scriptum eſt enim: *Non* (z) *vindicat Deus bis in idipſum.* Nam Dominus ait: *In* (a) *quocunque die converſus fuerit peccator, peccata ejus non reputabuntur ei.* Et iterum ei: *Nolo* (b) *mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.* Salutem ergo homini adimit, quiſquis mortis tempore pœnitentiam denegat: & deſperat de miſericordia Dei, qui eam ad ſubveniendum morienti ſufficere, vel in momento non credit poſſe. Latro [*c*] ergo perdidiſſet in cruce præmium ad Chriſti dextram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet. Nam cum eſſet in pœna, pœnituit: & per unius ſermonis profeſſionem, habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum, mente potius eſt æſtimanda, quam tempore, Propheta hoc aliter aſſerente: *Cum* [d] *converſus ingemueris, tunc ſalvus eris.*

Adnotatio P. Philippi Labbé Societatis Jeſu. In manuſcripto codice viri clariſſimi Nicolai Camuzatii, Trecenſis Canonici, nec idem Canonum numerus reperiebatur, neque idem ordo. Qui enim in excuſis primus occurrit, legitur in MS. ſextus; qui ſecundus, locum 30. occupat; qui tertius, trigeſimi ſexti, & ſic de aliis: quod monuiſſe oportuit, ne, ſi in ſimilem illi codicem forte incidas, ab hoc noſtro Concilio diverſum quid te nactum eſſe arbitreris.

Binius Tomo III. Concilior. Part. I. *Hardouin. Tomo V. Concilior.*

In Bibliotheca Leyſeri pag. 118. Numero 1903. recenſentur Synodi Wormatienſis Capitula CLXV. quum in vulgatis Synodographis non niſi LXXX. appareant. *Nota Schannati.*

(*t*) Concil. Chalced. can. 22. Tom. I. p. 179.
(*u*) Conc. Chalced. can. 25. Tom. I. p. 180.
(*x*) Concil. Chalced. can. 27. Tom. I. p. 180.
(*y*) Geneſ. II.
[*z*] Nahum. I.
(*a*) Ezech. XII.
(*b*) Ibidem.
(*c*) Luc. XXIII.
(*d*) Iſai. XXX. XV. ex Græco.

CON-

CONCILII WORMATIENSIS §. III.

Confirmatio Monaſterii Heriſienſis Sanctimonialium in Diœceſi Paderbornenſi, à Luitbarto Ep. Paderbornenſi petita, à Patribus data.

CUm in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti apud Wangionam civitatem, quæ vulgo *Wormatia* dicitur, in unum conveniſſemus, Ego *Luidbertus* humilis Moguncíacenſis civitatis Archi-Epiſcopus, cum Coepiſcopis & Chori-Epiſcopis, atque Abbatibus, ſimulque aliis plurimis Sacerdotibus, & diverſi ordinis Clero, ibidem congregatis, plura, quæ ad Chriſtianæ religionis obſervantiam, & profectum pertinere putavimus, conferre cœpimus. Inde inter cætera, quæ de Eccleſiarum ſtatu, & Deo famulantium augmento tractabamus, *Luitbartus*, Paderbornenſis eccleſiæ Epiſcopus, Synodali ſuggeſſit conventui, ſuam ſororem nomine *Walburg*, & nonnullas alias Domicellas ſub ſanctimoniali habitu, & profeſſione Divino ſervitio ſe mancipare decreviſſe. Et quia locus, quem earum converſationi, & propoſito accommodatiſſimum, & opportuniſſimum judicabat, ad ſibi, ut prædiximus, commiſſam, id eſt, ad Paderbornenſem Eccleſiam pertinebat; noſtrum ad hoc conſenſum, & corroborationem expoſcebat, ut in memorato loco ſororibus ſupradictis tam præſentibus, quam futuro tempore ſuperventuris, ſine alicujus contradictione liceat ſervire. Sed nc præfata Paderbornenſis Eccleſia, aliquod hoc facto diſpendium vel ſuſtineat, vel ſuſtinere videretur, eidem Eccleſiæ tam ipſe, quam ſoror ejus tradiderunt, quidquid vel ſibi in Osdagighuſen hæreditario jure provenire potuit, vel ſororem in locis nuncupatis Lutzilandrem, & Bocchem, atque Heringi poſſidere videbantur. Quod non ſolum poſt obitum ſuum, ſed etiam ex præſenti ſtatim tempore ad memoratam Eccleſiam contradidit, & in perpetuum traditum eſſe voluit, ut à præſenti die cum terris, ſylvis, aquis, ædificiis ſuis, mancipiis, animalibus, & cum omni integritate ſua ad eam pertinebat. Ordinatio quoque, & diſpoſitio loci, in quo eædem Sanctimoniales Deo ſervire debent, ita ad Epiſcopum, vel præſentem, vel ſibi ſuccedentem pertinere, ut ſingulis annis ad principalem ejus ſedem quatuor ſolidorum pretium perſolvatur. Proinde quia hanc petitionem piam per omnia, & juſtam, & tam Epiſcopo dignam, quam Eccleſiæ ſalubrem fore perſpeximus, dum non ſolum ſine damno, & detrimento Eccleſiæ, verum etiam ſuæ mercedis, & meritorum augmento famulantium Deo numerus augetur, tam proficuæ devotioni noſtrum aſſenſum præbere, & tam pium inceptum luce noſtrarum litterarum confirmare decrevimus. Itaque *Synodali auctoritate*, & communi ſacri conventus decreto ſtatuimus, ut locus, qui in territoriis villæ *Hereſi* nuncupatur conjacet, quem ſupra memorata Waldburg jure mutuario in propriam hæreditatem à Paderbornenſi Eccleſia mutuata, cum omnibus, quæ ad eundem locum tam prædicti Epiſcopi, quam prædeceſſoris ſuo tempore pertinere videbantur, in terris videlicet, ſylvis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, cultis locis, ſimulque incultis, domibus, ædificiis, litis & diverſis ſervis, mancipiis, animalibus quoque, & cunctis mobilibus rebus, atque cum omni integritate ſua ad uſum Sanctimonialium, de quibus ſupra diximus, ità pertineat, & ſi quæ deinceps ad eandem Eccleſiam, vel in poſſeſſionibus, vel in aliis rebus tradita fuerint, poſſidere, mutuare, & ſecundum hoc, quod ſibi utile eſſe videtur, facere permittantur. Eodem quoque modo, eademque conditione manſos X. in villa nuncupata Hajonhus, ſimulque & decimas villarum quæ ita vocantur, *Heriſi*, *Smachtum*, *Nortgardinum*, *Suitgardinum* cum appendiciis, ſeu villulis, ſupradictarum ancillarum Dei uſibus amodo, & deinceps delegare decrevimus, & ut hoc noſtræ immunitatis, & *Synodalis* conventus decretum, perpetuam, & inviolabilem obtineat firmitatem, Imperialem ad hoc confirmandum auctoritatem, & noſtris ſubſcriptionibus, & ſignis hanc traditionis, & communicatio-

nis chartulam munire, & omnium unanimi conſenſu corroborari decrevimus. Datum in Wormatia, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXVIII. Imperii vero Glorioſiſſimi Regis Ludovici anno XXVIII. Indictione I.

Signum Luidberti Mogunciacenſis Epiſcopi. Adalwini Saltzburgenſis Epiſcopi. Signum Rymberti Hammaburgenſis Epiſcopi. Signum Altfridi Hildenesheimenſis Epiſcopi. Signum Gunzonis (*a*) Wormatienſis Epiſcopi. Signum Salomonis Conſtantienſis Epiſcopi. Signum Landfridi Sabionenſis epiſcopi. Signum Ermenrici Patavienſis epiſcopi. Signum Otgeri (*b*) Rubelacenſis epiſcopi. Signum Luitgarii (*c*) Auguſtburgenſis epiſcopi. Signum Luidberti Mimigarnifordienſis epiſcopi. Signum Thiadrici (*d*) Mimindenſis epiſcopi. Signum Hildegrimi Halverſtadienſis epiſcopi. Signum Luthardi Paderbornenſis epiſc. Signum Eralt Feridenſis epiſcopi. Signum Aegiberti Osnabrugenſis epiſcopi. Signum Bernardi Chorepiſcopi. Signum Hejonis Abbatis (*e*) & Presbyteri. Signum Adalgari Abbatis (*f*) & Presbyteri. Signum Thiatrici Abbatis & Presbyteri. Signum Thiadorici Abbatis (*g*) & Presbyteri. Signum Branwardi (*b*) Abbatis. Signum Egilberti Abbatis.

A Celſiſſimo Ferdinando Fürſtenbergio, Epiſc. Paderbornenſi, extractum è tenebris primus luci dedit *Schatenus* Annal. Paderbornenſium Tomo I. ad h. a. Anno 1693. primus detexit nomina Epiſcoporum huic Synodo præſentium, Surio, Binio, Sirmondo, Coſſartio ad eum diem ignota. Hinc poſt Lunigius, Coletus, Manſi recuderunt fontis ignari vel obliti.

Hanſizius *in Hiſtoria Epiſcopor. Patavienſium* ex codice MS. Bibliothecæ Cæſareæ N. XXI. hos addit Numero Epiſcoporum apud Wormatienſem civitatem XVII. Kal. Junii in Synodali Conventu Profeſſioni Fidei ſubſcribentium; ultra has variantes.

Variat (*a*) Gunzonis, *legit pro* Guazonis. (*b*) Otgarii, *pro* Otgeri. (*c*) Witgarii, *pro* Luitgarii. (*d*) Theodrici, *pro* Thiadrici.

Addit omiſſos hic, ſed in Viennenſi extantes: Arno Wurceburgenſis. Ambrico Ratisbonenſis. Gebehardus Epiſcopi. Ratolfus Strasburgenſ. Epiſcop. Heſſi Curienſis Epiſc. Apud Mabillonium accedit Bernardus Chorepiſcopus.

Leukfeldius in antiquitatum Halberſtadienſium appendice diplomatica, hoc diploma noſtro edito conforme denuo vulgavit.

(*e*) Hejo vel Herto Augienſis.
[*f*] Abbatis Corbeienſis in Saxonia.
[*g*] Laureshamenſis.
[*b*] Hersfeldenſis, ex Eckharto deſignati.

EPISTOLA
LOTHARII REGIS
AD NICOLAUM PAPAM.

Conqueritur, quod Pontifex nimium de ipſo ejus æmulis credat: dolere ſe ſignificat de Theutguadi, & Guntharii excommunicatione. Cæterum purgans ſe de omnibus, paratum ſe oſtendit, coram Pontifice adverſariorum calumnias refellere.

DOMINO VERE BEATISSIMO, ET SANCTISSIMO TOTIUS SANCTÆ DEI ECCLESIÆ SUMMO PONTIFICI, ET UNIVERSALI PAPÆ NICOLAO, HLOTHARIUS DIVINA PRÆVENIENTE CLEMENTIA REX, SUMMÆ FELICITATIS, AC PRÆSENTIS PROSPERITATIS PACEM, ET GLORIAM.

POſtquam nobis Divina dignatio ſua gratuita clementia regni gubernacula commiſit, more Prædeceſſorum noſtrorum Chriſtianiſſimorum Regum ſemper

per & in omnibus ſublimandam Beati Petri Apoſtolorum Principis Sedem, ut dignum eſt, reverenter dileximus; atque inſtanter, quantum in nobis eſt, illam exaltare parati ſumus: deque veſtro tanquam ſummo ſpiritalis Patris regimine ſemper ſalubria haurire cupientes, veritatis voce vobis dictum recolimus: *Petre amas me? paſce oves meas.* Et per Prophetam: *Ego paſcam oves meas, dicit Dominus Deus: quod perierat, requiram, & quod abjectum fuerat, requiram, & quod confractum erat, alligabo, & quod infirmum, conſolidabo.* Admodum quippe deſideramus, citius vobis noſtram exhibere præſentiam, ut illud veriori experientia implere poſſitis, quod idem Propheta poſt pauca ſubintulit: *Et judicabo illas in judicio, & juſtitia.* Revera ſereniſſimum, & devotiſſimum circa piam Paternitatem veſtram noſtræ mentis affectum acriter obnubilat, quod æmulorum noſtrorum falſidicis vocibus nimium creduli, ultra quam nobis neceſſe eſſet, in noſtra derogatione Sanctiſſimi Apoſtolatus veſtri aurem accommodatis. Præſertim cum noſtra manſuetudo promptiſſima ſit, omni deroganti vera, & juſta ratione reſiſtere. Quod & Legati veſtri, nuper in his partibus directi, vobis intimare poterant, ſi vellent: quia nos data noſtris accuſatoribus firmitate aditum veniendi, conceſſimus, & rationabilem ſatisfactionem, tanquam in veſtra præſentia, ex veſtro latere directis explere parati fuimus; nihil noſtræ regiæ dignitati faventes, ſed quaſi unus ex vilioribus perſonis, ſacerdotalibus monitis parentes. Hoc totum noſtri æmuli ſiniſtra interpretatione intelligentes, exarſerunt in concupiſcentia (*a*) regni nobis Divina dignatione jure hæreditario conceſſi: non attendentes Scripturam dicentem: *Domini eſt regnum, & cuicumque voluerit, dabit illud*: neque Apoſtolum dicentem: *Non eſt poteſtas, niſi à Deo.* Illius ergo victrici dextera pro nobis, uti credimus, pugnante, qui novit & diripientem, & eum, qui diripitur, parvipendimus eorum fucatas ſimultates: ſolummodo ut veſtri Pontificatus ancora, in ſolidiſſimo Sanctæ Matris Eccleſiæ fundamento fixa, nobis ſimiliter petentibus concedere dignetur, quod in mandatis digito Dei ſcriptis legitur: *Juſte judica proximo tuo.* Porro nos in ultimis pæne regni noſtri finibus commorantes, & erga infeſtationem paganorum laboriolas excubias ſervantes, diſcurrentium relatione comperimus, *Theutgaudum Trevirenſem, & Guntharium Agrippinenſem*, à veſtra auctoritate excommunicatos, atque oris proprii teſtimonio canonice damnatos. Quod nos non ſine gravi mœrore haurientes, decrevimus longanimiter, & patienter ferre nuntiata, & ut olim in pluribus actum eſt, reſtitutionis ſpem habere; & pie refricatis, ac retractatis omnibus, locum rationabilis miſericordiæ à veſtra largitate præſtolari. Interea accidit nobis noſſe, quod *Guntharius Miſſarum ſolemnia*, antequam ad nos perveniret, celebrare non metuit; & juxta præcedentem conſuetudinem Epiſcopale Chriſma conficere, & Spiritum paracletum tradere præſumpſit. Quod nos ſatis ægre tulimus; & ut hoc non fieret, tanquam mortiferum venenum modis omnibus abominamur. Illo autem ad nos veniente, ejus Miſſam audire noluimus; nec in aliquo illi communicare ratum duximus; & juxta veritatis vocem, quaſi ſcandalizantem oculum, à nobis eruere maculam diſponimus, quouſque Sanctiſſimi Apoſtolatus veſtri finitivam ſententiam de illo reſcire valeamus. (*b*) Epiſtolam quoque à veſtra Sanctitate Epiſcopis Diœceſeos directam illi transmiſimus; ut ibidem Canonicas, & Apoſtolicas ſanctiones liquido cognoſcens, videat, quid in poſterum illi agendum ſit. De cætero veraciter, ac ſinceriter veſtra Paternitas noverit, quod Theutgaudus, ſimpliciſſimus, atque innocentiſſimus vir, veſtram humiliter ferens cenſuram, in nullo de ſacro miniſterio contingere præſumpſit; magis eligens dehonorationem præſentialiter in oculis hominum pati, quam per inobedientiam ab illius membris ſecerni, qui caput eſt humi-

(*a*) Accuſatorem ſuum, Regnóque ſuo inhiantem intelligit Carolum Calvum Franciæ Occidentalis Regem, Patruum ſuum, ait *Baronius ad h. a. N. XLII.*

(*b*) Lotharius Rex, Ratoldum Argentoratenſis urbis Epiſcopum cum ſcriptis falſa more ſuo de ſua excuſatione & voluntaria correctione loquentibus, præmiſit ad Apoſtolicum. *Annales Bertiniani ad annum DCCCLXIV. referunt.*

humilium, ſuisque diſcipulis ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde; & invenietis requiem animabus veſtris.* Ipſe enim, qui ſuperbis reſiſtit, & gratiam præſtat humilibus, poterit illum, ſi innocens eſt, de ſupernis miſericorditer reſpicere. Enimvero *Legatis noſtris Theutgaudo, & Guntbario* nihil tale aliquid in ſua legatione fari præcipimus, unde damnationis notam incurrerent. Sed nec de Ingeltrude uxore Boſonis aliquod præjudicium ferre debemus, aut volumus: quam nos, comperto, quod anathematis vinculo eſſet innodata, Gunthario, quia tunc in ſua parochia erat, commendavimus; monentes, ut de illa ſuum miniſterium faceret: immo illam ex omnibus regni noſtri finibus eliminandam cenſuimus. Legati enim veſtri illam poſtmodum requirentes, atque in medio ſtatuentes, nos ignoramus, quem finem cauſæ ipſius impoſuerint. Epiſcopi vero Diœceſeos Trevirenſis Metropolis, & Agrippinæ Coloniæ, nec complices damnatorum, nec fautores vitiorum, nec in aliquo Apoſtolicorum decretorum contemptores, vel Canonicorum dogmatum violatores eſſe probabuntur, ſed ſanæ, atque Catholicæ fidei, ac veri Dei cultores. Igitur propter Deum, ſanctam & individuam Trinitatem, humiliter petimus, ut facile criminoſos ad cauſationem noſtram nullatenus admittatis: neque ut Apoſtolus docet: *Omni ſpiritui credatis, ſed probate, ſi ex Deo ſit:* quia parati ſumus, ſi ratio dictaverit, per nosmetipſos polire, quod æmulorum invidia fingit aliena. Omnipotens Deus Sanctiſſimum Præſulatus veſtri apicem æquitatis lance moderatum diu incolumem cuſtodiat. Amen.

Baronius ex codice MS. Treverenſi eam Epiſtolam Lotharii edidit ad A. C. 866. N. XXXVII. ſed verbis & ſtylo valde diſſimilem, etſi ſenſus idem ſit. *Harduin. Concilior. Tomo V. pag.* 336. 337.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
DILECTO FILIO CAROLO GLORIOSO REGI.

SUMMA. Quod Theutbergæ judicium Lotharius retractare, ac per Monomachiam decernere velle dicatur. Petit, ut illam in regnum ſuum recipiat: tum ut epiſtolas dirigat, quas Lothario eidem, ejuſque Epiſcopis ſcribit.

NUmquam dolorem generat, ſicut ſpes fruſtrata. Numquam æque mentem vulnerat, ut moleſtum nuntium veniens inſperatum. Sed quod didicimus, aperiamus. Denique inter alios Sanctæ Dei Eccleſiæ religioſos propugnatores, atque veritatis ſtrenuos defenſores, neminem magis ſuper Teutbergæ Glorioſæ Reginæ contritione ſolicitum, neminem magis ipſius incommoditatibus condoluiſſe, quam veſtræ pietatis affectum, recolimus. Adeo ut in vita fratris ejus cauſam ipſius ſedi Apoſtolicæ retuleritis, & eam largitate munificentiæ veſtræ non pauco tempore ſuſtentaveritis, noſque frequenter ad auxilium illius exhortari ſtudueritis. Quocirca Sedes Apoſtolica tantam veſtræ caritatis circa eam intuens abundantiam, quoniam celeri excuſatione, pertinacia perverſitatis obſtante, cauſam ejus perficere non prævaluit, veſtræ hanc, tamquam Deo contemplante, atque beato ſecum Petro Apoſtolorum Principe contradente, tuitioni, ſeu Clementi munitioni commiſit. Nunc autem, ſicut audivimus, Lotharius Rex adverſus eamdem Theutbergam rurſus armatus, ut aſſenſum quoque veſtrum huic nefariæ intentioni ſuæ copulare potuiſſet, fœdera vobiſcum iniiſſe dicitur; & quodam regni ſui collato Monaſterio, pro perdenda præfata Theutberga nutum ſibi veſtrum univiſſe, diffuſa longe lateque fama protenditur. Quodſi, ut multi ferunt, verum eſt, vehementer exſtitit dolendum, & amariſſime deplorandum,

dum. Videlicet ut à priori conſilio pietaris nunc retro, quod abſit, converſi, conſilium detis impietatis; & qui hactenus favorem præſtabatis æquitari, nunc aſſenſum præbeatis iniquitati. O incomparabile detrimentum! O inenarrabile pii Regis compaſſionis diſpendium! ſed abſit hoc à tanto Principe abſit à fidelium cordibus, de tanto Chriſti cultore tale quid facile credere: cum potius credendum eſt, eos, qui Balaam imitantur, merito reprehendere; qui contra eorum vitam, quibus ſe ſimilem fieri etiam moriendo popoſcerat, conſilium præbuit, & cum occaſionem de avaritia reperit, illico oblitus eſt, quidquid de innocentia optavit. Sed quia de præbendo nequitiæ conſenſu veſtro nondum ex roro credere patimur, reſtat, ut ad exhortandos vos quo circa jam fatam reginam pium, ac inchoarum opus conſummetis, interim calamum temperemus. Ecce enim veritas dicit: *Qui* (a) *perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Ecce de offerente juge Sacrificium beato Job legitur: *Sic* (b) *faciebat Job cunctis diebus.* Quod beatus Papa Gregorius exponens ait: in Sacrificio igitur Sancta actio, in cunctis autem diebus Sacrificii conſtantia actionis oſtendirur. Sed his ita præmiſſis, Excellentiam veſtram nolumus ignorare, adeo Lotharium Regem Theutbergam conjugem ſuam diverſis afflictionibus ſubdidiſſe, & innumeris preſſuris contra præſtita juramenta ſubegiſſe; ut nobis coacta nunc ſcriberet, regia ſe velle exui dignitate ſeu copula, & ſola privata vita ſore contentam deſiderare. Cui nos ſcripſimus non aliter hoc fieri poſſe, niſi eamdem vitam conjux ejus Lorharius clegerit. Verum, ſicut mulrorum relatu didicimus, ipſe Lotharius conventum celebrare diſponit, & eamdem Theutbergam examini proprio (*c*) in judicio ſubjicere meditatur. Et ſi quidem eam præſtigiis falſitatis ſuæ, vel argumentoſis ambagibus potuerit exhibere, quaſi non fuerit legitima uxor, (*d*) vult eam à ſe penitus ſequeſtrare: ſin autem, vult eam tamquam propriam quidem uxorem admittere, ſed deinceps, tamquam mœchata fuerit, inſimulare, atque pro hoc hominem ſuum, & hominem Theurbergæ ad monomachiam (*e*) impellere: & ſi homo ipſius Reginæ ceciderit, diſponit hanc ſine dilatione perimere. Quæ quantum ſint omni Divinæ vel Sanctorum legi contraria, magnitudo quidem prudentiæ veſtræ dignius jam advertit. Sed & nos hinc aliquid ſtrictim volumus demonſtrare: prius aſſerentes, quia de retroacta controverſia Theutberga non debet ulterius ad iteratam reſponſionem provocari: quoniam quod bene ſemel diffinitum eſt, & interpoſitis juramenris deliberatum, nulla debet iteratione, niſi fortaſſis ubi fuerit major auctoritas, retractari. Deinde quia Eccleſiæ refugium quærens, & Eccleſiaſticum judicium ſemper expetens, ſæculari non debet ſubmitti judicio. Poſt hæc vero, cum nos ex utraque parte, id eſt, tam à Theutberga, quam à Lothario fuerimus provocati (*f*) judices, noſque amborum controverſiam exſecuti ſumus, ad nullos alios convenit ſuper hoc negotio judices convolare: cum ſecundum ſacros Canones, à judicibus, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare, & ubi conceſſa eſt provocatio, non niſi ubi major eſt auctoritas, liceat provocare. Itaque cum non ſit Apoſtolicæ Sedis auctoritate, quæ amborum negorium exſecuta eſt, uſquam major auctoritas; neſcimus, ſi alicui liceat de ejus judicare judicio, vel ejus retractare ſententiam. Siquidem juxta quod Eccleſiaſtica lex, & mos anriquitus obſervatus indicat, ad illam quidem provocatum, & aliorum ipſam

(*a*) Matth. X. (*b*) Job. I. (*c*) *al.* & judicio.

(*d*) Quod fuerir legitima uxor & minime adultera jam extremo anno 859. aut initio anni 860. per probam aquæ ferventis à procurarore Theurbergæ illæſam manum, ex cacabo aquæ bullienris extractam, demonſtratum fuit.

Hæc prima Stropha. Secunda eranr Conciliabula, Aquisgranenſia tria, & Metenſe unum: Romæ caſſata & reprobata.

[*e*] Tertia Stropha erat oblatum Duellum vel Monomachia, quæ tum ex conſuetudine veluti juſti Dei judicium, probandæ innocentiæ uſurpabatur, ſed Papa eam probationem rejecit.

(*f*) Igitur anno 863. vel 864. tam Hlotharius, quam Theutperga ad Apoſtolicæ Sedis tribunal appellaveranr, adeoque ipſi rei Papam judicem ſuæ cauſæ elegerunr. Nihil igitur Papa contra Canones, ſed juxta Canones judicium in Synodo Romana, auditis Legatis è Synodis Germanicis & Theurbergæ literis tulit.

ipſam diſſolviſſe judicium novimus : ab ipſa vero provocatum , vel ſententiam ejus quoſquam violaſſe non novimus. Illud vero , quod Lotharius Theutbergam de adulterio criminatur , quis non videat dolo eſſe plenum , & omni iniquitate? Denique ſi uxor ejus, ut ipſe jactat , non eſt , quid pertinet ad eum de adulterio illi calumniam texere , cum nec mœchari potuerit , ſi alicujus uxor non exſiſtit ? Porro de adulterio ſi à Lothario accuſatur , & ſi convicta fuerit , ultio præparatur ; neceſſe eſt, ut fateatur uxorem. Quid ergo incaſſum laborat , anxiatur , & quod ſua non fuerit uxor, quibuſcumque modis & qualibuſcumque argumentis ſatagit invenire? Neceſſe , inquam, eſt, ut ante omnem controverſiam uxorem confiteatur, ſi hanc, ut mœchatam, impetendam exiſtimat. Sed de hoc illa coram miſſi noſtri præſentia purgare ſe voluit , ſed ipſe non annuit. Monomachiam vero in legem aſſumi, nuſquam præceptum fuiſſe reperimus : quam licet quoſdam iniiſſe legerimus : ſicut Sanctum David , & Goliam Sacra prodit hiſtoria ; nuſquam tamen, ut pro lege teneatur, alicubi Divina ſancit auctoritas, cum hoc & hujuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur. His ita prælibatis , dilectionem veſtram obnixe depoſcimus , ut cura & ſolicitudo , atque omne omnino ſtudium , ſeu auxilium , quod circa eamdem feminam ſemper fervidum habuiſtis, nullo tempore frigeſcat , immo nullo pacto tepeſcat ; ſed potius, quantum vires cœlitus collatæ miniſtrant , nullatenus ei nocere quocumque [*g*] gemina charitas veſtra permittat ingenio. Ne ſi forte quidquam læſionis inciderit , ipſi pro illa in terribili Divino Judicio cogamini reddere rationem; cujus nos tamquam Deo, ſicuti prædiximus , contemplante , illam vice Principis Apoſtolorum , cujus præſidium adſcivit , ſalvandum tuitioni commiſimus. Ad extremum vero , & quando jam nulla ſecuritas , & immunitatis ejus , quod gementes dicimus , inveniri poterit remedium , atque imminens ſibi certiſſimo prævidetur interitus ; recipite illam ad vos : & quouſque de ea , quod Dominus revelaverit , ordinetur , in regno veſtro fovete , ac ei ſolita pietatis veſtræ beneficia miniſtrate : & ita demum , ſi quid illi objicitut , auctoritate noſtra prævenienre , ipſius æmuli proſequantur. Sed notate , quoniam tunc hæc fieri permittimus , cum à prudentia veſtra, vel eorum, qui nobiſcum ſapiunt, nulla ſpes ſalutis Theutbergæ remanere præſcitur. Præterea ſive de conjugii fœdere , ſive de adulterii crimine judicium ſit agitandum , nulla ratio patitur, Theutbergam cum Lothario poſſe legalem inire conflictum , vel legitimum controverſiæ ſubire certamen ; niſi prius ad tempus fuerit ſuæ poteſtati reddita , & conſanguineis propriis libere ſociata. Inter quos etiam locus providendus eſt , in quo nulla ſit vis multitudinis formidanda; & non ſit difficile teſtes producere , vel cæteras perſonas , quæ tam à ſanctis Canonibus, quam à venerandis Romanis legibus , in hujuſmodi controverſiis requiruntur. Verum hæc non ut fiant dicimus , quæ ſine decreto vel ordinatione noſtra fieri non poſſe ſupra docuimus ; ſed ut oſtendamus, quem legum conflictum Lotharius congredi poſſe autumat ; cum perſonam, quam in ſuis penetralibus quotidie fatigat , quotidie conterir : quando vult , ad judicium educit : quando vult , ad clauſtra reducit ; & cum educta fuerit , niſi ea profiteatur , quæ ipſe præceperat, quis eſt, qui dicere poſſit, quantis malis introducta ſubmittitur? Propriæ igitur libertati committi, & ab omni oppreſſione ac poteſtate ipſius , cum quo initur conflictus , oportet liberari, atque in ſuis licenter uti , & ſuſpectas perſonas convenit declinare , quæ ſe ab objectis oſtendere cupit immunem. Sed jam ut , fili cariſſime , Epiſtolæ finem ponamus, ſemper vos illud, quod de bene operante beato Job ſupra commemoravimus , recolere ſemper in cauſa prædictæ Reginæ habere præ oculis admonemus ; quia fruſtra laudabile quid geritur, ſi cunctis diebus, quibus vivit, hoc non exſequatur operator : atque incaſſum in ſtadio currit , qui antequam ad deſignatum perveniat locum, ſuccumbit. Scriptum quippe eſt : *Væ* (h) *qui perdiderunt ſuſtinentiam. Vos* (i) *autem ſic currite, ut comprehendatis.* Quæ præterea de Waldrada mœcha , excommunicata decrevimus , vos non latet. Quæ vero , quoniam nobis non annuentibus in Galliam habitatura repedavit , ſuper ea Epiſco-pis

(*g*) *forte* genuina. (*h*) Eccli. II. (*i*) I. Corinth. IX.

pis regni Lotharii ſcripſerimus, in Epiſtola, quam eis miſimus, poteſtis agnoſcere: cujuſque tranſcriptum exemplar venerandis antiſtitibus in regno veſtro Eccleſiam Dei gubernantibus, veſtra tribui gloria faciat.

Præterea rogamus, ut veſtra ſublimatas ſine omni dilatione præſentem crebro dicti Regis Lotharii nomine titulatam, per fidelem ac prudentem virum eidem deſtinare maturet Epiſtolam, cujus exemplar ecce dilectioni veſtræ tranſmiſimus. Idipſum etiam vos de illa rogamus agere, quam præſulibus ejus regni tranſmiſimus. Sed ſciendum eſt, quoniam quidam timoris aut favoris cauſa noſtram ſuſcipere parvipendunt Epiſtolam: quidam vero ſuſcipiunt quidem, ſed palam demonſtrare formidant: vel etiam Lothario placere volentes, hanc aliorum viſione perniciosiſſime privant. Quapropter oboixe precamur, ut per talem eamdem Epiſtolam noſtram virum jam deſignatis Antiſtitibus veſtra ſapientia mittat: qui prudenter incedens, nullum prorſus eorum prætereat, cui hanc non tradidiſſe quocumque modo clareſcat. Quo caute ac indifferenter acto, qui hanc ſuſceperit, vel non ſuſceperit, per caritatis veſtræ legatum vel litteras protinus ac certiſſime, ſed pleniter nobis poſcimus intimari. Nam licet omnes arguendi ſint ob nimiæ ſoporem deſidiæ; multo tamen illi ſeverius increpandi vel percutiendi conſiſtunt, qui toties etiam à nobis moti, excitari peſtifero torporis ſomno depreſſi refugiunt. Sed priuſquam veraciter agnoſcamus, nihil de his definitivum deliberare prorſus abſentia, ſeu potius ignorantia, juſtitia dictante, permittit. Optamus gloriam veſtram in Chriſto nunc, & ſemper bene valere, dilectiſſime Fili. Data VIII. Kalendas Februarias, Indictione XV.

CONCILIUM TREVERENSE

LOTHARII ET EPISCOPORUM LOTHARINGIÆ PRO THEUTBERGÆ SEPARANDA.

LOtharius apud Treverim cum ſui Regni Epiſcopis ſatagebat, ut iterum Theutberga ſe falſo crimine inſimularet, & velamentum reciperet, quod obtinere non potuit.

Annales Bertiniani in Tomo III. Hiſtoriæ Francorum Ducheſne pag. 227.

SYNODUS TICINENSIS.

Anno Chriſti DCCCLXVI. Sub Ludovico II. Ludovici Pii Filio, Imperatore dicto, anno XI. & Rege Italiæ. Nicolai I. Papæ IX.

SUMMARIUM. I. Synodi Ticinenſis Patres intercedunt pro depoſitis Theutgaudo & Guntbario multis argumentis.

II. Synodica Epiſtola ad Nicolaum.

III. Guntbarii ad Hincmarum ſpecialis Epiſtola.

NUper circa ſeptuageſimam ſive ſexageſimam Sanctæ Quadrageſimæ collecta eſt Synodus multorum Epiſcoporum juſſu piiſſimi Imperatoris *Ludovici* in urbe Ticinenſi, quæ etiam *Papia* nuncupatur. In eo Concilio inter alia pia negotia, quæ ibi ſunt tractata, ventilatæ etiam fratrum *Teotgaudi*, atque

que

que *Guntarii* cauſæ; ubi & à Domino Apoſtolico innotuit, quod erga ipſos fratres ſuam per Eccleſiaſticam pietatem, benevolentiam ſalubriter vellet exhibere, *Guntario* ſane in eodem Concilio in ſua, & prædicti fratris cauſa adſiſtente. Qui tamen cum licentia, & conſilio ipſius Pontificis *à Roma regreſſus ad Synodum ipſam* devenit, quem fraterna caritas admodum compatiendo benignè mox recepit, & in ſuum conventum introduxit, conſolationis, & ſpei hortamenta, afflicto, & humiliato fratri proponens. Epiſtolam facer conventus prædictorum pro cauſa Sanctiſſimo Præſuli direxit, conferens hæc etiam capitula, atque retractans, quæ ſubſequuntur.

CAPUT I.

SAnctiſſimi Pontifices Romani multos Epiſcoporum, ſeu reliquorum Clericorum, qui pro ſuis erant culpis abjecti, ſuoque gradu privati, poſt dignam ſatisfactionem cum fraterna, & Coepiſcopali unanimitate priſtinis ſæpe officiis reformaſſe noſcuntur; ita ſemper ſuæ definitionis ordinem tenentes, quatenus Divinæ decreta Majeſtatis adverterent. Quia Deus noſter quotidiana miſericordia peccatores recipit, & gratiæ ſuæ dono vivificat, atque converſos ab æternæ mortis damnatione in Regnum gloriæ recipit. Neque ipſi Pontifices fundamentum Sanctæ Dei Eccleſiæ ſpecialiter regentes ſententiam propriæ definitionis immutate veriti ſunt in melius, cum ipſum Dominum Deum noſtrum miſericordiæ ſuæ multitudine noverint terroris ſui ſententias in miſericordiæ cauſam mutaſſe. Nam ſicut Regum ſcriptura declarat, trium dierum peſtilentia, jubente Deo populum Regis David perimi definitum eſt, ſed quia Rex ſubito proprii culpam reatûs intuitus eſt uſque ad horam prandii, reliquorum dierum ſpatio prætermiſſo mortis indictæ plaga quievit. Similiter & Ezechiæ Regi comminatio mortis intonuit dicente Propheta: *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Et adjecit illi Deus, aſpiciens illum contritum, & humiliatum, quindecim annos immutata ſubitæ mortis ſententia. Ninivitis autem propter ſcelerum multitudinem ſubverſio ſubitæ deſtructionis indicta eſt, Scriptura dicente: *Adhuc quadraginta dies*, vel ut in aliis Exemplariis habetur, Ninive poſt tres dies ſubvertetur; ſed quia pœnitentiam egerant Ninivitæ, ſententia mortis ab iis excluſa eſt, cum miſertus eſt Dominus populo ſuo, ne faceret malum, quod ei facere dixerat. His autem breviter de veteri teſtamento ſuſceptis, redeamus ad gratiam Evangelicæ redemptionis, quæ nos, cum eſſemus filii iræ, in gloriam adoptionis filiorum reformavit. Inſpiciamus exemplum illius filii, qui diſſipavit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus vivendo luxurioſe, ſed poſtquam humiliatus, & animi contritione converſus, ad Patrem rediit, piæ paternitatis amplexibus eſt receptus, ac ſtolæ nobilitate, annuli, atque munimine calceamentorum eſt inſignitus, & indignanti fratri ſententia Patris edixit: oportet te fili gaudere, quia frater tuus mortuus fuerat, & revixit: perierat, & inventus eſt.

Petrus autem Princeps Apoſtolorum infirmitatis ſuæ cauſas ignorans, ſe pro Domino mori paratum eſſe, fiducialiter repromiſit, ſed unius ancillæ metu promiſſionis ſuæ cauſa mutata eſt. Hunc autem lapſum Divinæ miſericordiæ magnitudo relevavit, ac tertio negantem eodem numero profeſſionis in dilectione ſolidavit, & proprias oves illi paſcendas commiſit, cujus officium pro temporum ſucceſſione Eccleſiæ Romanæ Pontifices ſolemniter retinent. Ecce quantum debeat homo erga hominem eſſe diſcretus, atque moderatus, clemenſque, quando & omnipotens Deus ſententiæ ſuæ juſtitiam in talibus ita librare voluit, ut ad pietatis miſericordiam eum iterum vellet, & revocaret.

CAPUT II.

Leonis Papæ ad Flavianum Conſtantinopolitanum de (a) *Uticete Hæretico.*

Quia Dominus noſter verus, & bonus Paſtor, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis, & qui venit animas hominum ſalvare, imitatores nos vult eſſe ſuæ pietatis, ut peccantes quidem juſtitia coerceat, converſos autem miſericordia non repellat. Tunc enim demum fru-

(a) Pro Eutychete à Concilio Chalcedonenſi damnato. Tom I. pag. 181. in *Conſtitutione ſeu Fide illius Oecumenici Concilii.*

fructuoſiſſime fides vera defenditur, quando etiam à ſectaribus ſuis opinio falſa damnatur. Ad omnem vero cauſam pie, & fideliter exequendam fratrem nimirum Julium Epiſcopum, & Renatum Presbyterum, ſed & filium meum Hilarum Diaconum vice noſtra direximus. Quibus Dulcium Notarium noſtrum; cujus fides eſt nobis ſæpe probata, ſociavimus confidentes ad futurum Divinitatis auxilium, ut his, qui erraverat, damnata ſenſus ſui pravitate ſalvetur.

ITEM LEONIS. Donatum autem Saracenſem ex Novatiano cum ſua, ut comperimus, plebe converſum Dominico gregi volumus præſidere, ut volumen fidei ſuæ ad nos meminerit dirigendum, quod & Novatiani dogmatis damnet errorem, & pleniſſime confiteatur Catholicam veritatem. Maximum quoque ex laico licet reprehenſibiliter ordinatum; tamen ſi Donatiſta jam non eſt, & ab ſpiritu ſchiſmaticæ pravitatis alienus eſt, ab Epiſcopali, quam quoquomodo adeptus eſt, non repellimus dignitate.

ITEM LEONIS. Verum quia id per rumorem falſum, ut aſſeritis, ſubreptum huic ſedi, & licitum per inſidias demonſtraſtis, quia res ad ſalutem rediit. Et ut veniam nos hanc in tantum nobis appetentibus, poſt condemnationem more Apoſtolico ſubrogamus, tantisque noſtris aſſertionibus nobis tam bonis, tam charis non dare conſenſum omnibus duris rebus durius arbitramur pro noſtra approbatione fratres chariſſimi ſententia, ac poſtulatione Epiſcopum Fotinum habetote licitum ita conſtituere, ut deprecamini, & noſtram in melius converſam ſententiam labore, vel teſtimonio noſtro compotes voti ſuſcipite.

CAPUT III.

Item Leonis ad Anatolium Epiſcopum. (a)

Andream ſane, qui rationabiliter Archidiaconi eſt privatus officio, & Eufratam, qui ſanctæ memoriæ Flaviani, ut comperi, improbus extitit accuſator, ſi profeſſionibus pleniſſime ſcriptis non minus Euticianam hæreſin, quam Neſtorianum execrabile dogma condemnant, quum venia eſt præſtanda correptis, Presbyteros conſecrabis.... Cæteri vero, quos par reatus involverat, ſi veniam ſimili profeſſione cum ſatisfactione depoſcunt, ſuis ordinibus reformentur.

CAPUT IV.

Item Leonis.

Quia ſicut quædam ſunt, quæ nulla poſſint ratione compelli, ita multa ſunt, quæ aut pro conſideratione ætatum, aut pro neceſſitudine rerum oporteat temperari.

CAPUT V.

Hilarii Papæ ad Nicephorum, & ad alios Epiſcopos per Provincias.

N. autem, quem in Adrianopolitana civitate in everſionem regionis ipſius Epiſcopum didicimus conſecratum, hoc nihilominus Frater, & Coepiſcopus noſter Euxitheus implere curavit, ut ſi prædictus in hoc officio, quod indigne adeptus eſt, deſiderat permanere, quidquid contra Catholicam fidem ſenſerat, cum Euticia, & Neſtoria ſua profeſſione condemnet.

CAPUT VI.

De Hiſtoria Eccleſiaſtica.

Imperator Conſtantinus ad dedicationem Hieroſolymorum ex omni orbe coire Sacerdotes invitabat: hæc ad eos de nomine ejus ſcribens, ut ſi expoſitionem fidei ejus probarent, vel nunc ab errore correctum clementi erga ipſum judicio uterentur. Quandoquidem tanta fuerit Concilii moderatio, ut non in perſonam ejus, ſed in dogmatum pravitatem fuerit prolata ſententia, ſi tamen & Epiſcopi ejus Alexandri commodaretur aſſenſus. Pergit interea Euſebius Alexandriam, ibique confeſſorum Concilio congregato pauci numero, ſed fide integri, & meritis multi, quo pacto poſt hæreticorum procellas, & perfidiæ turbines tranquillitas revocaretur Eccleſiæ, omni curâ, & liberatione diſcutiunt. Aliis videbatur fidei calore ferventibus, nullum debere ultra in Sacerdotium recipi, qui ſe utcunque hæreticæ communionis contagione maculaſſet; ſed qui imitantes Apoſtolum quæ-

(a) Epiſt. 71. apud Rainaudum.

quærebant non quod ſibi utile eſſet, ſed quod pluribus: vel qui imitarentur Chriſtum, qui cum eſſet omni vita pro ſalute cunctorum, humilians ſe deſcendit in mortem, quo ſcilicet inveniretur, & in mortuis vita: dicebant melius eſſe humiliari ſe populum propter dejectos, & inclinare propter eliſos, ut eos rurſus erigerent. Nec ſibimet ſolis puritatis merito Cœlorum Regna defenderent: ſed eſſe glorioſius, ſi cum pluribus illuc mererentur intrare &c. ſcripſit S. Gregorius reſpondendo ad Secundinum ſervum Dei incluſum de reparatione lapſi, ubi ſatis aptè oſtendit illos reparari poſſe, qui pro quibusdam culpis abjiciuntur. Et Policronius Hieroſolymitanus Epiſcopus poſt ſuæ damnationis Synodicam ſubſcriptionem à Sixto Romano Pontifice, cujus ipſe juſſu fuerat depoſitus, in priſtinum reſtitutus eſt gradum.

CAPUT VII.

Ex Regiſtro Beati Gregorii Cap. XLVI. Gregorius Maximo Epiſcopo Salonitano. (a)

Quamvis culpabilibus ordinationis tuæ primordiis gravem aliam per inobedientiam culpam addideris; nos tamen ſedis Apoſtolicæ authoritatem eo, quo decuit moderamine temperantes, nunquam contra te uſque ad hoc, quod cauſa poſcebat, exarſimus. Sed ut longius ſe ingratitudo noſtra, quam tu tibi excitaſti, produceret, credita nos ſollicitudo vehementer angebat, ne quædam illicita, quæ de te audieramus, negligenter omittere videremur. Quæ ſi bene conſideres, ipſe per te ſatisfacere differendo firmabas, atque ex hoc adverſum te zelum noſtrum acrius incitabas. At ubi ſalubri tandem conſilio uſus jugo te obedientiæ humiliter ſubmiſiſti, & dilectio tua pœnitentiam agens digna ſe, ut putavimus, ſatisfactione purgavit, redditam tibi gratiam fraternæ charitatis intellige, atque in noſtro te receptum conſortio gratulare, quia ſicut perſeverantibus in culpa diſtrictos, ita reſipiſcentibus nos benignos eſſe decet ad veniam. Poſtquam ergo fraternitas tua Apoſtolicæ Sedis communionem ſe reparâſſe cognoſcit, perſonam ad nos tranſmittat, quæ pallium tibi deferendum ex more percipiat: nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur, ſic quæ ſunt conſuetudinis, non negamus. Licet autem adhæc concedenda diſpenſatio nos loci noſtri vocaverit, multum tamen à nobis petitio, dulciſſimi, atque Excellentiſſimi Filii noſtri Domini Callinici, Exarchi, ut temperantius erga te ageremus, exigit, cujus chariſſimam voluntatem nec pertulimus, nec potuimus contriſtare.

CAPUT VIII.

Item alia de eadem re. Mariniano Epiſcopo Raven. (b)

Quæ de cauſa Maximi ſint agenda exceptis, quas ad vos ante tranſmiſimus, agnoviſtis: ſed quia qualis hac de re fraternitatis veſtræ voluntas ſit, ac magis petitio, præſenti latore Caſtorio Cartulario noſtro renunciante cognovimus. Ideo ſi idem Maximus coram vobis, & prædicto Cartulario noſtro de Simoniaca hæreſi præſtito ſe Sacramento purgaverit, atque de aliis ante corpus S. Apollinaris, ſicut ſcripſimus, tantummodo requiſitus liberum ſe eſſe reſponderit, cauſam ipſius fraternitatis veſtræ de eo, quod excommunicatus Miſſarum ſolemnia agere præſumpſit, judicio committimus, quâ debeat pœnitentiâ talis culpa purgari. Et ideo quidquid vobis, ſed dum placet, ſecuri diſponite, nec aliquod de nobis dubium habeatis, nam quidquid à vobis hac de cauſa fuerit ordinatum, nos, & grate ſuſcipimus, & libenter admittimus. Hortamur tamen, ut debeatis eſſe ſolliciti, & ita, quæ fienda proſpicitis, temperetis, quatenus & illi, ſi ita videbitur, benigne præſtetis, & vigoris Eccleſiaſtici genium congrua, ut oportet, diſpenſatione ſervetis: ſupraſcriptum vero portatorem in præſenti, quid nobiſcum ei ſit agendum inſtruximus, à quo cuncta ſubtiliter addiſcentes ſic vos in omnibus exhibete, ut in veſtra ſollicitudine noſtram fuiſſe præſentiam ſentiamus.

CAPUT IX.

Item de eadem re ad Caſtorium Notarium. (c)

Quanto credi tibi à nobis, & neceſſarias vides cauſas injungi, tanto te ſtre-

(a) L. IX. Regeſti Epiſtola 81. (b) Ibid. Ep. 79. (c) Ibid. Epiſt. 82.

ſtrenuum debes, & ſollicitum exhibere. Proinde ſi Maximus Salonitanus præſtito Sacramento firmaverit Simoniacâ ſe hæreſi non teneri, atque de aliis ante corpus S. Apollinaris tantummodo requiſitus innoxium ſe eſſe reſponderit, & de inobedientia ſua pœnitentiam ſicut deputavimus egerit, volumus, ut ad conſolandum illum Epiſtolam, quam ad eum ſcripſimus, ubi ei & gratiam noſtram, & communionem nos reddidiſſe ſignavimus, experientia tua dare debeat. Quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeveros eſſe nos convenit, ſic iterum humilibus, & pœnitentibus negare locum veniæ non debemus. Præterea de fratre noſtro Sabiniano Epiſcopo Jadertino, atque Honorato Archidiacono Salonitano vel aliis, qui ſe ad ſedem Apoſtolicam contulerunt, cum eodem Maximo omnino ſtudioſe agendum eſt, ut eos in ea, qua decet, charitate recipiat, & dolorem contra eos nullo modo in corde retineat, ſed pura cum eis gratia & ſincera dilectione vivat.

CAPUT XI.

Item Gregorius Sabiniano Epiſcopo Jadertino. (d)

" Sicut perſeveranti culpæ debetur " jure vindicta, reſipiſcentibus eſt venia " concedenda, nam ut res illa contra " ſe merito iracundiam excitare, ſic hæc " in ſua prorſus dilectione ſolet concor" diam propagare..... Hortor ergo dile" ctiſſime frater, ut Gregi Dominico " Paſtoralem ſollicitudinem inſtanter im" pendas, lucrum de commiſſis ovibus " facere diligenter invigiles, ut tanto " tibi copioſæ retribution mercedis exu" beret, quanto in adventu judicis " multiplices laboris fructus obtuleris, " ſtude itaque in culpâ lapſos erigere; " ſtude errantibus regrediendi viam " oſtendere; ſtude communione priva" tos ad communionis gratiam ſalubri" ter revocare, &c.

(*d*) L. VIII. Regeſti Epiſtola 10.

EPISTOLA SYNODICA SUPRADICTA.

Sanctiſſimo, ac Reverendiſſimo NICOLAO Summo Pontifici, & univerſali Papæ, Tado Mediolanenſis, & Rotlandus Arelatenſis, & Arperrus Ebredunenſis Epiſcopi, & cæteri nobiſcum Fratres, & Coepiſcopi apud Ticinum urbe Liguriæ congregati, perpetuam in Domino noſtro JEſu Chriſto optant Salutem.

CUm *ob diverſas neceſſitates* à piiſſimo Imperatore convocati in prædictâ urbe conveniſſemus, & pro noſtro modulo de pace; & unanimitate Chriſtiani populi tractaremus, miſerabilis frater *Guntarius* in ſua, & *Teotgaudi* cauſâ nos multis lachrymis, multoque luctu ad ſui flexit compaſſionem. Intimabat namque, quia non malevolentiâ, neque alicujus gratiâ in has miſerias decidiſſe, ſed ſimplicitate ſolâ, & errore, ut ignorantia in cauſâ latebroſâ, & obſcurâ deviaſſet, Vobis vero nihil imputare, ſed miſericordiam veſtram ut imploraremus, modis omnibus expoſtulabat, quatenus ipſi, præfatoque ejus ſocio poſt tot labores tantaque diſcrimina veſtra ſubveniret clemenria, quia nunquam ſe ita obſtinatos fuiſſe commemorabant, ut errorem ſuum ad veſtram luculentam, & ſalutiferam doctrinam corrigi recuſaverint. Nos vero humiliter ſuggerimus Paternitati veſtræ, ut ſicut errantibus diſciplinam adhibuiſtis, ita reſipiſcentibus indulgentiam non denegetis, attendentes, quæ ſit præfatorum fratrum in Eccleſiâ Dei utilitas, & ne propter unam offenſionem multæ opportunitates intereant: in quo vos facto omnes diligent, atque laudabunt, cum intellexerint non damnatione vos delectari, ſed correctione. Qui ſi in aliquo ſpecialiter veſtram læſerunt Paternitatem, jam ſatis digna luerunt ſupplicia, adeo, ut ipſis quoque ſint inimicis miſerandi, quippe qui ab ineunte ætate generoſis orti

orti natalibus honeſte, copioſeque ſunt educati, atque maximis inter ſuos honoribus decorati. Nunc autem egentes, anguſtiati, afflicti, peregrinando errantes, paupertate contemptibiles morte graviores patiuntur miſerias, quibus ſi miſeramini, eoſque correctos reſtituitis, Eccleſiæ Dei, & Filiorum veſtrorum lacrymoſis precibus inflexi, gratiſſimum, ut credimus, Deo munus offertis, qui venit quærere, & ſalvare, quod perierat, omnibusque ſatisfacitis, quia poteſtatem, quam in membris Chriſti eminentiſſimam accepiſtis, non ad deſtructionem, ſed ad ædificationem exercere laboratis, & vulnus, quod inflixiſtis non mortiferum, ſed ſalutiferum fuiſſe oſtendiſtis. Hoc Anteceſſores veſtri, quod vos minime latet; erga ſingulas perſonas, & erga plenarias Synodos exercuerunt, ut cum rigore diſciplinæ reſultantes dejeciſſent humiliatos, correctosque lenitatis manſuetudine reſtituerent. Conſolamini nos, qui ſumus in fratrum recuperatione, ut in quibuſcunque tentationum moleſtiis, & periculis luctuantis ſæculi ad gremium veſtræ Paternitatis tanquam ad placidiſſimum portum refugientes correctionis pariter, conſolationisque emolumenta nos aſſecuturos minime diffidamus. Scimus enim vos ejus eſſe diſcipulum, & ſucceſſorem, atque vicarium, qui docuit: *Corripite inquietos, conſolamini puſillanimes*, atque ideo non abſurde à vobis, à quo correptionem laudabilem prolatam animadvertimus, indulgentiam conſolationis per viſcera pietatis exuberare poſtulamus. Paternitatem veſtram ad correctionem, & conſolationem Eccleſiæ ſuæ omnipotens Deus ævo longiore conſervet. Amen.

EPISTOLA GUNTHARII
AD HINCMARUM..

Venerabili, & cariſſimo Hincmaro Archi-Epiſcopo, Guntarius Sanctæ Fraternitatis devotus amator, æternam in Deo optat ſalutem.

QUia meis exigentibus peccatis inopinata mihi provenerunt adverſa, patientia mihi neceſſaria eſt in tribulatione, & bonorum interceſſio. Parcat Dominus omnibus illis, qui tam gravem ſine miſericordiæ remedio invectionem mihi deputaverunt, ſciant, quem tantum, ut inde ſe recognoſcere non diſſimulent, ego penitus oblivioni tradere propoſui permanere cupiens in veræ amicitiæ integritate, quæ debet eſſe in caritate radicata. Præterea de noſtri infortunii melioratione certus eſſe credo, quod poſtea in his partibus veſtra charitas ſtudere non omiſit. Nam ego cum humilitate, & timore vobis ſignificare præſumo, quia propitio Divinitatis munere Dominum Apoſtolicum ad noſtram recuperationem voluntarium habemus. Adeo ut ſacras ipſe auctoritates, & exempla, piaque documenta perſcrutatus ſit, quæ noſtræ reſtitutioni miſerante Deo plenariam fiduciam non denegant. Similiter & omnes Epiſcopi ſpem nobis recuperationis fiducialiter inſinuant, à quibus & *Imperator*, & *Imperatrix* minime diſcordant. Pariter uno conſenſu epiſtolas valde idoneas pro nobis venerando Pontifici direxerunt. Hæc interim apud vos eo ſilentio ſecreta teneantur, ut his tantum, quibus competit, pandantur. Nunc mi Pater, quoscunque Fratres, & Coepiſcopos monere ſtudete, ut fraternæ caritatis, & compaſſionis non obliviſcantur, mihique deſolato, ac peregrinanti omnes quanto ocyus ſuccurrite, quia neceſſitatem patientes neceſſariis rebus indigemus. *Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperi.* Venerandam Paternitatem veſtram bene in Chriſto valere optamus.

Ex codice CXVII. MS. Eccleſiæ Metropolitanæ Colonienſis nunc Primum edita Ticinenſis Synodus & Epiſtola utraque.

Confer Natalis Alexandri Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi IX. Diſſertationem IX.

NOTA. *Poſt hanc Epiſtolam legitur ſequens monitio ad Uvilibertum, & cæteros de Clero Colonienſi Gunthario faventes, quorum ope Exemplar hujus Synodi mitteretur ad plures Epiſcopos.*

Iſtum quaternionem exemplari facite in aliis quaternionibus quampluribus, & unum date *Luitberto* Archi-Epiſcopo, & ad alios Epiſcopos, quantum plus poteſtis, pervenire facite, ad *Coloniam* unum exemplar dirigite, ita, ut in manus fratrum veniat, & illi etiam exemplari faciant, & ad Epiſcopos mittant. *Uvilibertus* ſpecialiter inde provideat, & *Madalfridus*, & *Ingalfridus*, & *Baldricus*, & *Eremboldus* ſimiliter inde provideant, & cæteri, qui ſpecialiter eſſe volunt fratres.

NICOLAI PAPÆ
AD LUDOVICUM REGEM GERMANIÆ RESPONSORIA.

Ut deſinat tandem intercedere pro Theutgaudo & Gunthario, poſt Synodum Ticinenſem ſcripta.

NICOLAUS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, DILECTO FILIO LUDOVICO GLORIOSO REGI.

EPiſtolam Serenitatis veſtræ pro Theutgaudo & Gunthario dudum Epiſcopis nos obnoxie precantis accepimus, & quam ob rem pro illis tot veſtra Celſitudo labores aſſumat, admodum fateor miramur & obſtupeſcimus. Quanta nempe mala nos perpeti, quanta incommoda ſuſtinere ſæpe audiſtis, & liquido nunc cognoviſtis? Nuſquam tamen, quia cauſa noſtri doluiſtis, apparuit. Et quod cum caritate veſtra dicimus, ſic Eccleſiæ matris veſtræ ſemper damna duxiſtis, tanquam ſi nihil ad vos inde quoquomodo pertineret, & veluti ejus non eſſe filii per omnia videremini. Quantos autem ſudores, quantaque certamina pro recidendo malo, cujus Guntharius & Theutgaudus auctores & conflatores inventi ſunt, pertulimus? Immo vero indeſinenter perferimus, & ne rediviva iterum radice ſuccreſcat, inceſſabilibus laboribus fatigamur? Nunquam tamen vos in his omnibus concertantes aut collaborantes nobis adhæreſcere conſenſiſtis. Sed nunc pro reconciliandis Theutgaudo & Gunthario, totius hujus mali fabricatoribus, fatagitis, curritis, anxiamini, & nobis crebro id ipſum mittere minime recuſatis: quosque neſcio, quomodo amaricatos appellens, dum certe illi pene quotidie potum amaritudinis propinare nobis non deſinunt. Nam quoties eorum facti memoria inter aliorum dura quæque nobis ingerentium infertur, toties nos abſque mœroris amaritudine remanere nequimus. Ceſſet itaque veſtræ gloriæ jam nos ſuper hoc pulſare ſublimitas, & quod fieri non poteſt, tandem aliquando prætermittat. Dum enim non poſſumus adipiſci, quod volumus, neceſſe eſt, ut hoc velimus conſequi omnino, quod poſſumus & debemus. Nam Sedis Apoſtolicæ ſententia tanta ſemper conſilii moderatione concipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, tantaque deliberationis gravitate profertur, ut retractatione non egeat, nec immutari neceſſarium ducat: niſi forte ſic prolata ſit, ut retractari poſſit, vel immutanda ſecundum præmiſſæ tenorem conditionis exiſtat. Theutgaudus igitur & Guntharius hujus Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis ſententia perculſi, ſi patienter egerint, & malorum, quorum plantatores fuere, eradicatores extiterint, atque ſi hæc perfecta in ſe humilitate, dignisque pœnitentiæ fletibus abolere ſtuduerint, poterunt utique alia miſerationis Eccleſiaſticæ beneficia præſtolari: prioris tamen miniſterii, aut cujuscunque ſacerdotalis officii dignitatem fruſtra quidem ſperare poterunt, reſumere autem in ſempiternum non poterunt. Sed quia caritas excellentiæ veſtræ pro his dolet, laudamus: quia & nos, ſicut ad eorum detrimentum tunc zelo & juſtitia Dei commoti gementes devenimus: ita & nunc, quoties eorum reminiſcimur, toties ingenti cruciatu mentis accendimur, atque de ipſorum diſcrimine illis valde compatimur & condolemus. Secundum

namque: *Si quid patitur* (a) *unum membrum, compatiuntur & omnia membra.* Verum ſi de his, vel de actibus eorum, vel quæ ſit penes nos de ipſis fixa ſententia, pleniter, ut innuitis, cognitum vobis fieri cupitis, ad epiſtolæ tenorem, quam ad Venerabiles Epiſcopos regni veſtri transmiſimus, ſi placet, induſtria ſublimitatis veſtræ recurrat. Optamus gloriam veſtram in Chriſto nunc & ſemper bene valere, ô dilectiſſime Fili. Data III. Kalend. Novemb. Indictione I.

Epiſtola Nicolai LXXIII. apud Binium Tomo III. Concil. Part. I. è quo Sirmondus & alii.

(*a*) I. Corinth. XII, 26.

NICOLAI PAPÆ
AD EPISCOPOS IN REGNO LUDOVICI CONSTITUTOS RESPONSORIA AD PP. SYNODI TICINENSIS.

SUMMA. Reprehendit illos, quod Theutgualdum, & Guntharium ſuis gradibus reſtitui cupiant. Exponit, quam graviter deliquerint, tum in ſuſcipienda Ingeltrude Boſonis conjuge refuga, & excommunicata, tum in adſtruendo, & defendendo Lotharii repudio; & quod propterea merito fuerint depoſiti. Quare hortatur, ut deſiſtant, & ut Lotharium ad exſequenda juſſa Pontificis inflectant.

NICOLAUS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, REVERENTISSIMIS, ET SANCTISSIMIS FRATRIBUS NOSTRIS ARCHI-EPISCOPIS, ET EPISCOPIS IN REGNO LUDOVICI GLORIOSI REGIS CONSTITUTIS.

GAudemus quidem, Fratres, & plane vobis non immeritò congaudemus, quoniam per caritatem vos Teutgualdo, & Gunthario dudum damnatis compati, & condolere conſpicientes, etiam pro recuperandis in priſtinum dignitatis gradum non modicè ſatagere contemplamur. Sed triſtamur, & valde triſtamur, Cariſſimi, quia ſic pro duorum hominum dejectione ſatagitis, ut plurimæ multitudini Chriſtianæ plebis per eos læſæ minime conſulatis: ſic pro duorum hominum reſtaurando ſtatu pro criminibus manifeſtis eliſo certatis; ut tot fidelium caſum, qui eos per præcipitia ſunt ſecuti, nullo modo perpendatis. Sed quid mirum, quando etiam cum eſſetis vicini locis illis, in quibus Teutgualdus, & Guntharius Eccleſias Chriſti ſibi commiſſas videbantur quidem regere, non autem regebant; in quibus etiam licenter, & ſine quavis prohibitione, tam Waldrada, quam Engeltrudis uxor Boſonis, proſtitutionis ſuæ ſibi lupanaria quodammodo præparaverant, nec contra inſurgentem morbum medicinale ferrum exacuiſtis, nec ad excitandos ſopore noxio oppreſſos eodem tempore fratres caritatis pedibus cucurriſtis; ſapientiſſimo Salomone de talibus admonente, atque dicente: *Diſcurrere* (a) *feſtina, ſuſcita amicum tuum!* Quod non ſolum tunc minime vos egiſſe liquet: verum etiam poſtquam nos erecti ſagittas Divinæ Pharetræ jaculare adverſus hujusmodi prô nefas longe lateque cœperimus, nobis collaborare ſollicite procuraſtis? Denique ubi ſuper hoc labor veſter apparuit? Ubi concurſus vel ubi ſacerdotale ſtudium cla-

[*a*] Proverb. VI, 3.

claruit? Quando aſcendiſtis ſuper montem excelſum? Quando evangelizaſtis Sion? Quando quaſi tuba exaltaſtis vocem? Quando annuntiaſtis cuilibet in hac culpa detento ſcelera ſua? Quando aſcendiſtis ex adverſo, & oppoſuiſtis murum pro domo Domini? Quando pro ea latratus dediſtis? Quando Phinees, ut ceſſaret quaſſatio, imitati eſtis? Quando Danielem in puniendis adulteris Presbyteris ſectati eſtis? vel quando nobiſcum, ut caſtrorum acies ordinati ſteriſtis? Quando nobiſcum Dominum in choro laudaſtis? Vel quando columbas imitati gregatim contra milvos incedere ſtuduiſtis? Quando cantavimus ſimul: *Deus in* (b) *loco Sancto ſuo, Deus, qui inhabitare facit unanimes in domo.* Et rurſus: *Ecce quam* (c) *bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum?* In unum ſcilicet mente magis quam corpore. Quodſi nihil horum egiſtis, nec in nullo nobiſcum convenire voluiſtis: ſed ſicut laboribus noſtris diverſo tempore, pro deſtruendis, quæ viri prædicti fabricaverant impenſis, minime communicaſtis; ita & dolorum noſtrorum participes fieri recuſaſtis: quid nunc ſatagitis, & anxiamini, & pro duorum virorum reſtauratione, innumerorum prævenire vultis fidelium ſubverſionem? An plurimorum interitum parvipenditis, & duorum virorum caſui ſolummodo condoletis? Et ſola quidem illorum vobis ruina gravis; noſtræ vero, & totius Eccleſiæ, cui Deo autore ſervimus, quotidiana ſollicitudo, & pro eradicandis, quæ ipſi plantaverunt malis inceſſabilis cura, & intolerabilis profecto vexatio, levis, & contemnenda videtur? Sed nos, quæ pertulimus, immo quæ de factorum ipſorum origine quotidie toleramus, non contemnenda ducimus, nec levia poſſumus æſtimare; quorum graviſſima nos cernimus, & non vos pondera bajulare. Quamvis & charitatem veſtram incommodis noſtris cognitis compati minime diffidamus, & jam nunc expoſita nequaquam perfunctorie poſſe credamus.

Ordiamur ergo hiſtoriam Teutgualdi, & Guntharii, ſi tamen non tragœdia potius ſit dicenda: & ut partim ſaltem, quæ nos experti ſumus de illis, vos quoque ſcire valeatis, quantum Epiſtolæ caventes prolixorem ſermonem curſim diſſerere poſſumus, texentibus nobis advertite. Igitur cum Engeltrudis, uxor Boſonis Comitis, ad Gallias proprio relicto viro cum adultero, adultera transmigraſſet, & vir ejus eam cum multo labore reducere voluiſſet, nec tamen aliquo modo potuiſſet, Eccleſiaſtica cœpit auxilia poſtulare: ordinemque ſervans, primam in toto terrarum orbe ſedem appellans, ut Eccleſiaſtico decreto eam ab his, qui illam muniebant, erui, & ſibi reddi præciperet, ſupplicavit. Unde deceſſor noſter Sanctæ Memoriæ Benedictus Papa, quouſque ſuperſtes exſtitit, apud Imperatorem, & Regem, ac Principes interveniens, & concertans, atque Epiſcopis, & cunctis fidelibus ſcribens, ut revocaretur, ſuadere, & authoritate Apoſtolica jubere non deſtitit. Cui decedenti effectu nullo percepto, per Chriſti gratiam nos in Epiſcopatu ſubrogati, ſucceſſimus etiam in labore, cui licet longe meritis impares ſucceſſimus in honore. Qui ut revocaretur eadem fœmina, & verbis, & frequentibus litteris ad omnes perſonas in omnes partes miſſis, ad quas neceſſitas poſtulabat, non deſtitimus agere. Sed & ſic minime nobis proficientibus, cœperunt hinc inde à Pontificio noſtro Epiſcopales litteræ deſtinari, ſuggerentes videlicet, ut tam morbida ovis, ne totum gregem contaminaret, Eccleſiaſtico judicio de ipſo grege Dominico pelleretur, maxime quæ tot ſalubribus monitionum medicamentis ſanari minime conſenſiſſet. Decretoque, & authoritate præmiſſa, juſſum eſt Mediolani Epiſcoporum Concilium fieri; ad quod ipſa vocata, ſi certo tempore non occurreret, ab ipſo Sacrato Collegio vinculis anathematis vinciretur. Quodque illa ſtatuto tempore non occurrente, patratum eſt; ſententiámque in ipſam *à Synodo authoritate noſtra convocata*, nos quoque, ut Sacri Canones præcipiunt, conſenſu noſtro firmavimus. Inter hæc vero, cognoſcentes eandem fœminam in regno degere Lotharii Regis, non ſatis habuimus, quæ de ipſa geſta fœmina fuerant: ſed ad hanc revocandam prioribus noſtris laboribus adhuc quærendi ſtudium appoſuimus: reminiſcentes videlicet Domini, qui de cælis

[b] Pſal. LXVII, 7. [c] Pſal. CXXXII, 1.

cælis ideo ad terram deſcendit, ut quæreret, quod perierat: juxta quod à Pſalmiſta rogabatur, confitente, atque dicente: *Erravi* (d) *ſicut ovis, quæ periērat, require ſervum tuum.* Miſſaque Epiſtola noſtra, fratrum, & coëpiſcoporum noſtrorum in Regno præfati Regis conſtitutorum, & præcipue Teutgualdi, & Guntharii, in quorum Diœceſibus eadem perdita libere mulier morabatur, torporem valide redarguimus; & quam ob rem inter eos licenter illam degentem minimè ad virum proprium redire coëgerint, non mediocriter increpavimus: indicantes etiam hanc à nobis anathematis vinculo innodatam, & ab omni Chriſtiana communione remotam, ſed Teutgualdus atque Guntharius tunc Epiſcopi, & præcipuum locum, & familiaritatem apud Principem obtinentes, non ſolum eam, cum poſſent, nequaquam ad conjugem proprium reverti ſuaſione fecerunt, aut authoritate canonica, juxta quod à ſede Apoſtolica crebro fuerant adhortati, minimè compulerunt; præſertim cum in Diœceſibus eorum commorari ſæpè commemorata, & damnata fœmina diceretur: verum etiam ut licitè poſſet omnium frui communione, atque in refuga obſtinatione, ſine cujuſquam contradictione, vel impedimento ſubſiſtendi, valeret potentum quorumcunque potiri ſolatiis, hanc abſolvere, quantum in ipſis fuit, atque recipere temere præſumpſere. In quo etiam ſi Sedis Apoſtolicæ judicium à quovis retractandum fuiſſet, etiamſi ab inferioribus potiorem ſententia ſolvenda prorſus exſiſteret; quantum Teutgualdus, atque Guntharius circa Sacros Canones, & præcipuè Nicænos qui luculenter innuunt, *Non debere* [e] *qui abjiciuntur, ab aliis recipi,* contumaces exſtiterint, ipſi vos ſolerter advertite. Sed ne tale quid eos commiſiſſe dubitetis, ſcitote coram omni Eccleſia noſtra illos hoc ſe peregiſſe confeſſos.

Interea flagitium in Theutbergæ Reginæ dejectione, admiſſione Waldradæ, à Rege Lothario perpetratum, horum cœpit adulationis, & iniquæ defenſionis fomentis creſcere, atque latius diffamari. Qua de re nos hoc agnoſcentes, quanta potuimus inſtantia, ne tantum ſcelus committeretur, inhibuimus; & per fideles quoque, nec non & ſcripta noſtra ſuadere contendimus. Mittit Rex Lotharius duos ad nos Comites, per quos in ſcriptis, & verbis innuit, Epiſcopos Regni ſui, cum aliis quibuſdam, ſibi dare authoritatem Theutbergam repellendi, & Waldradam in matrimonium ſortiendi: ſed ſe, ut ordo cuſtodiretur, à nobis hujuſmodi potius authoritatem, & judicium petere, atque conſilium præſtolari. Quo nos audito, miſſos quidem deſtinare tam concite nos pro hujuſmodi negotio non poſſe reſpondimus: miſſuros tamen eos poſtea certiſſime repromiſimus, admonentes etiam nullatenus interim à quoquam de hujusmodi cauſa quidquam penitus deliberandum. Sed ille horum, Theutgualdi, & Guntharii, tunc Epiſcoporum, ut poſtea claruit, authoritate fretus, legatos noſtros non præſtolans, publico, feſtoque nuptiarum ritu celebrato, Waldradam ſibi jure matrimonii ſociavit. Verumtamen miſſi Sedis Apoſtolicæ, qui jam profecti fuerant in Gallias, atque ad Lotharium pervenientes, quod ad illum fuerint miſſi, ſecundum pollicitationem noſtram dixerunt: & quod binos ex Regno Glorioſiſſimorum Regum, Ludovici ſcilicet, Caroli majoris, & Caroli junioris, convenire ſecum pariter cum Epiſcopis Regni ſui faceret, juxta præceptionem noſtram ipſi Regi ſuggerere ſtuduerunt, & quod Theutbergam Sedem Apoſtolicam appellantem, data idonea à Rege Lothario ſecuritate, eidem conventui adeſſe præceperimus, verbis aſſeruerunt. Non enim Epiſtolas, quas ad vos, veſtrumque regnorum Epiſcopos miſeramus, ſecum habere poterant: quippe quas ſibi ab amicis Lotharii Regis jam conſtabat ablatas. At vero Rex Lotharius, horum duorum Magiſterio uſus, nec Theutbergæ Reginæ indubitatam de ſervanda juſtitia, vel de non inferenda violentia, certitudinem tribuere voluit, nec alios præter Regni ſui Antiſtites, videlicet quos vel beneficiis vel minis, jam ad votum ſuum deflexerat, ad illum conventum, qui penes urbem Metenſium congregabatur, penitus expectavit. Sed corruptis, immo ad favorem ſuum traductis legatis noſtris quod libuit, nullo reſiſten-

[d] Pſalm. CXVIII. [e] Canones Nicænos Tomo I. pag. 138.

reſiſtente patravit, factoque conventu Antiſtites, qui convenerunt, inter quos præcipuum Theutgualdus, atque Guntharius faſtigium retinebant, & eminentiori poteſtate vigebant, prævenientes, immo ſibi uſurpantes, atque vindicantes judicium noſtrum, videlicet quod & Theutbergæ Reginæ primum appellatione, ac deinde Lotharii Regis petitione permoti, jam nos laturos repromiſeramus, inchoatumque tam per miſſos, quamque per Epiſtolas noſtras habere luce clarius videbamur; Theutbergam Reginam obnoxiam crediderunt, atque condemnandam in abſentia putaverunt. Scriptoque de his, quæ illic pro voto Regis iniqua ſunt fauce deprompta, quodam profano libello, ea ſic cenſentes illibata perſiſtere, propriis ſubſcriptionibus roboraverunt; Theutgualdo primitus, & Gunthario in ipſis ſubſcriptionibus, ſicut & in cæteris geſtis, præcellentibus, & alios ſe ſequi peſtifere compellentibus. Qui mox Romam venturos, ac nobis de his quæ geſſerant, rationem poſituros ſe per omnia ſpoponderunt. Tandemque pervenientes noſtro ſunt conſpectui coram omni Eccleſia præſentati; & dum ab eis, qualiter ea fuerint geſta, requireremus, jam memoratum libellum offerentes, perhibuerunt, nec plus, nec minus, nec aliter quidquam ſe geſſiſſe, niſi ut oblatus videbatur continere libellus. Quo accepto, ac coram Epiſcoporum noſtrorum cœtu, qui nobiſcum aderat, atque coram ipſis Theutgualdo ſcilicet, & Gunthario, recenſito, quam multipliciter hunc reprehendimus, ac per omnia reprehenſibilem judicavimus; & quæ in eo geſta legebantur, qualiter inimica juſtitiæ, Deoque peroſa conſiſterent, audientibus ipſis elimatius expoſuimus. Quamvis nec tunc omnia reprehenſionum ejus loca in ipſis profanis geſtis inventa ſint, nec rurſus omnia, quæ inventa ſunt, nunc ad memoriam noſtram valeant repedare: tanta tamen, ac talia fuere, ut pro his merito Canonicam depoſitionis Theutgualdum, & Guntharium oportere ſubire ſententiam, Sancta mecum Synodus reſidens ſæpius acclamaret. Qua de re zelo Divino, ecce coram Deo dicimus, permoti, nec aliud niſi juſtum judicium exercere cupientes, communi conſenſu, caſſato primum adulteris favente Concilio, quod apud Metenſium urbem congregatum fuiſſe ſupra commemoravimus, in eos, quod gementes memoramus, depoſitionis ſententiam dedimus; & ſi juxta præcedentem conſuetudinem aliquid de Miniſterio ſacro deinceps forte tetigiſſent, excommunicavimus.

Primo quidem, quia noſtris pro Engeltrudi, vel Teutberga, ſeu Waldrada ſalubribus juſſis obedire contempſerunt. Nam inobedientia tam horrendum malum eſt, ut idololatriæ merito comparetur, dicente Samuële: *Quaſi* (f) *peccatum ariolandi eſt repugnare: & quaſi ſcelus Idololatriæ, nolle acquieſcere.* Unde merito Apoſtolus ait: *In* (g) *promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam.*

Secundo, quia eamdem Engeltrudim à nobis, & à Synodo abjectam, & anathematizatam recipere, & abſolvere præſumpſerunt: & hoc contra canones, & præcipue contra ipſum *Nicænum* magnum Concilium, quod hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur, ſanxiſſe dignoſcitur. Sed & Beatus Papa *Gelaſius*, quod eadem, quæ ligavit, & maxime prima ſedes, debeat abſolvere, non ſemel exponit.

Tertio, quia fraudis, vel falſitatis rei manifeſtiſſime claruerunt, dum Epiſtolæ noſtræ, miſſis noſtris, pro cauſa Engeltrudis refugæ, transmiſſæ, atque apud urbem Metenſium in jam deſignato nefando conventu recitatæ, quædam fraude ſubtraxiſſe, quædam vero falſo addidiſſe, atque commutaſſe reperti ſunt; talemque illam effecerint, qualem libitui ſuo congruere poſſe judicaverunt.

Quarto, quoniam adulterio detentis non ſolum paſtoraliter non reſtiterunt, nec ut ſpeculatores venientem gladium annuntiaverunt; verum etiam his conſentiendo, & favendo, in nequitia perſiſtendi fiduciam tribuerunt, & tantum flagitium tota virtute defendere ſine tenus tentaverunt. Unde merito adhæreſcere fecit Dominus linguas ipſorum palato illorum, videlicet, ut qui linguam facinus

V v

[f] I. Reg. XV, 23. [g] I. Corinth. X, 6.

cinus arguendi non habuerant, hanc nec ad bona quoque prædicandum ſaltem habere potuiſſent: juxta quod alias cantatur; *Peccatori* (h) *autem dixit Deus*, uſque, *& cum adulteris portionem tuam ponebas.* Ille quippe cum adulteris portionem ſuam ponit, qui his vel conſentiendo, vel favendo, vel non corripiendo, ſimilis illis, ſicut vitiis, ita & pœnis efficitur. Juxta quod & Apoſtolus hujuſmodi ſcribit: *Quoniam* (i) *qui talia agunt, digni ſunt morte, non ſolum qui faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus.*

Quinto, quia de negotio, unde ab utraque parte, id eſt, & à Teutberga, & à Lothario, juxta quod jam memoravimus, fuerat appellatum, iſti præter authoritatem noſtram id ſibi ſubripientes, judicare, ac diffinire temere præſumpſerunt: & hoc adverſus canones: ſiquidem de appellationibus, quæ apud memoriam Sancti Petri fiunt, judicandum Romani Præſulis arbitrio, & conſilio ſacræ Regulæ commiſerunt. Verum iſti, Beati Petri reverentiam præ oculis non habentes, & judicium quod utraque pars, a nobis efflagitavit, & nos exſequi cœperamus, temeraria præſumptione diffinierunt; & Theutbergam, etiam ad Eccleſiam confugientem, damnatione opprimi cenſuerunt.

Sexto, quia hoc in abſentia peregerunt, contra illud, quod tropice dicitur: *Ne* (k) *maledicas ſurdo.* Surdo quippe maledicit, qui abſentem condemnat. Surdus namque quodammodo eſt, qui in abſentia poſitus, quæ ſibi objiciuntur, non audit. Quamvis abſentia ipſa, non ſtudio Teutbergæ, vel conſcientia vulnerata, ut iſti putant, ſed timore Regis, idoneam illi nolentis tribuere ſecuritatem, & factioſi conſilii ſuſpicione, fuerit merito procurata.

Septimo, quoniam non ſolum ipſi ſubſcribentes in profanis geſtis, cuncta quæ male compilata fuerant, ſine reſpectu Sedis Apoſtolicæ roboraverunt, verum etiam alios ſubſcribere compellentes, eorum omnium prævaricationis auctores effecti ſunt: & tot animarum rei conſtituti ſunt, quot, utpote præeminentes, in hoc vel verbo, vel facto, prævaricationis præcipitium demerſerunt. Sed ſi volumus cuncta, quæ ab illis geſta fuiſſe, tam per oblatum a ſe libellum, quam per alia indicia nobis, & Sanctæ Synodo patuerunt, latius ſcriptis inſinuare, facilius charta, quam nobis ſermo deficiet.

Septem ergo capitula, quæ cauſam depoſitionis Teutgualdi, & Guntharii præcipue genuerunt, nos commemoraſſe ſufficiat. Solet namque per ſeptenarium numerum univerſitas ſignificari. Cæterum quis eorum omnia, quæ ſive ante, poſt damnationem, perperam commiſerunt, enarrare ſufficiat? Qualiter videlicet nos ſe fruſtra redarguiſſe mentiti ſunt: contra illud, quod Deo dicitur: *Perdes* (l) *omnes, qui loquuntur mendacium:* Qualiter primum quidem Theutbergam per electum ab illis judicium purgatam, denuo impetere contra Divinam, & humanam legem minime formidaverint. Qualiter hanc poſtea (hoc utraque lege inhibente) ſine accuſatore damnaverint. Qualiter teſtes quosdam quidem, quibus imperari à Rege poterat, contra leges publicas in ejus damnationem, quosdam autem domeſticos Imperantis admiſerint. Qualiter contra reverentiam ſacerdotalem, turpia quæque, adverſus Apoſtolum, ac criminoſa, nec non & nauſeam penitus, & pudorem omnibus inferentia verba etiam ſcriptis tradiderint, & palam cunctis oſtenderint; cum teſte Domino etiam de otioſo verbo reddituri ſint homines rationem. Vel qualiter jam damnati, auribus Imperatoris adverſus ſacras Regulas moleſti fuerint: vel qualiter ordinationi Dei in Beato Petro Eccleſiæ Romanæ collatæ reſtiterint, & contra privilegia ſedis ejus capitula obtrectationum conſcripſerint, & per totum pæne occidentale clima diſſeminaverint: qualiterque per ea, etiam jam pro tanto piaculo perculſi, Lothario in ſcelere perdurandi robur dari ſuaſerint. Sive qualiter nos tyrannice penes Sanctum Petrum poſitos afflixerint, oppreſſerint, & quibus potuerunt, malis fatigaverint: adeo ut homines eorum adyta Sancti Petri violaverint, & in Eccleſia ipſius ſanguinem fuderint. Qualiter etiam ibidem nobis matutinales hymnos celebrantibus, illi noctu poſt tribunal Eccleſiæ ipſius cum complicibus, & fauto-

[*h*] Pſal. XIX, 16
[*l*] Pſal. V, 7.
[*i*] Roman. I, 32.
[*k*] Levit. XIX, 14.

fautoribus ſuis, contra Chalcedonenſe Concilium, conjuraverint, & conſpiraverint, & in ipſis Diœceſeon noſtrarum principalibus locis conventus, & ſingulorum negotiorum ordinationes, & conciliabula, canonibus id inhibentibus, etiam adverſus nos factioſe patraverint, & cum noſtris quoque ſuffraganeis tractatus iniquos, & fictiones quaſdam texuerint. Poſtremo qualiter Eccleſias dudum ſibi commiſſas, & poſtea cum ſacerdotio perditas, hactenus obtinere occupatas præſumant, & ut tyranni pro ſuo libitu moderentur. Ecce quæ in Eccleſia Chriſti Theutgualdus, & Guntharius operati ſunt, & operantur: præter illa, quæ Guntharius ſpecialiter commiſit, divinum tangendo miniſterium, pro quo a ſacris Regulis etiam locum habere ſatisfactionis penitus interdicitur. Verum in ipſo jam ſuæ proſecutionis exordio, quod penes crebro dictum, perincioſum Metenſem conventum habuerunt, talem ſe gerere animum liquido monſtraverunt. Nam licet poſtea ibidem miſſi noſtri deviaverint, dicendi tamen principium ſatis pacifice orſi ſunt. Sed hi, quia modicum quid redargutionis contra ſe ſonuiſſe audierunt, protinus in furorem proruperunt; & verba, quæ nos de illis minime dixeramus, nos dixiſſe perhibuerunt; ſeque fautores, plantatores, & rigatores vitiorum appellare aſſeveraverunt. Et certe nos ea, quæ de illis dolenda ſupra deſcripſimus, nondum cognita tenebamus, ut de ipſis tunc iſta ſecure fateri poſſemus: & tamen hi jam, conſcientia ſtimulante, nos aſtruere garriebant, quæ nos utpote incognita, minime dicere convenerat. Quid eſt hoc, niſi quia nobis etiam tacentibus, Spiritus Sanctus jam quod plantatores, & rigatores vitiorum eſſent, non per aliena, ſed per propria ipſorum ora oſtendere voluit? Et ſicut olim per Caipham, quod oportebat fieri, protulit, ita & per iſtos, licet non ex ſe, quod manifeſtari conveniebat, expreſſit? Quæ tamen iſti nos de ſe loqui penitus denegabant, ſi vitam eorum, moreſque cognitos haberemus: hæc videlicet ore ſuo, & labiis propriis aſſerere procurantes, ut laudatæ vitæ, ac morum eſſe per omnia viderentur.

Jam vero ſi ludibria ipſorum, & ſcenica vultis acta liquido noſſe, geſta præfati *Metenſis Concilii*, quod nos tamquam adulteris favens, *Proſtibulum*, dum caſſaremus, duximus nuncupandum, quærite, & revolvite. Favit ſane idem proſtibulum adulteris, dum Lothario, Waldradæ, & Engeltrudi cuncta pro voto conſenſerit, & aliis hoc ſequentibus adulterandi exempla præbuerit. Ecce pro quibus toties rogatis, ecce pro quibus indefeſſi ſatagitis. Quamvis & nos non mediocriter caritati veſtræ congratulemur, cum vos mœrentibus proximis compati conſpicimus: quoniam & nos de illis non modice condolemus, & crebris urgemur pro eis gemitibus. Et revera dolendi ſunt, quia, dum inter ſuos caput primitus eſſent, docentes mendacium facti ſunt cauda: Eccleſiam videlicet Domini tantis fluctibus immiſcere, ac tantis laboribus immittere procurantes. Dolemus ergo illos, dolemus plane & Eccleſiam Dei, quæ tot per eos diſcrimina ſuſtinet. Nam ſic per Prophetam Samuel Saülem legitur deploraſſe. Quin immo & Dominus, prævidens Jeruſalem maxime culpa Sacerdotum funditus evertendam, fleviſſe ab Evangeliſta deſcribitur. Non autem nos, qui membra ſumus, injuriarum noſtrarum memores eſſe volumus, aut talionem, ut ipſi forſitan arbitrantur, eis reddere meditamur. Sed quia ipſi præcipue caput noſtrum in repulſione innocentis fœminæ, & admiſſione mœchæ, ad iracundiam provocaverunt, illos plangimus, & deflemus. Adeo ut in memoratorum ſcriptis geſtorum ab his interlocutio facta ſolummodo memoretur; (*) ita ut omittamus alia, in eiſdem geſtis aperte ſcriptore dicente reperiatur: *Theutgualdus & Guntharius, qui cauſam Theutbergæ recognoverant, & judicaverant:* & rurſus Rege Lothario de iſtis adſtruente: *Quidquid in iſta cauſa feci, horum Sanctiſſimorum Epiſcoporum uſus ſum conſilio.* Quin etiam dum in jam dictis fœtidis geſtis, inter innumera deteſtanda, quæ ad confirmationem ipſius facinoroſæ mœchæ hinc inde compilare præſumpſerunt, Epiſcopi, qui convenerant ſubſcribentes, eadem geſta, immo per ea flagitium roborarent; ventum eſt ad quemdam Fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum, qui tantum uſque ad noſtram deliberationem ſubſcripſit, eadem eſſe geſta ſervanda. Quod cementes Theutgualdus, & Guntharius, arrepto cultello omne, quod Antiſtes providus

(*) *Lege:* & ut.

ad deliberationem noſtram ſervandum eſſe deſcripſerat, raſerunt, nomine ſolo Epiſcopi relicto, cætera ſicut ipſi voluerunt, temere præſcribenres. Quod nobis idem Epiſcopus intimavit; & id ita geſtum eſſe, in ipſis authenticis geſtis luce clarius patet: nam ubi ſanum eſt, evidentiſſime claret. In tantum quippe ad roborandum flagitium cor, & linguam, & calamum acuerunt; ut quæ ſemel vel dicto, vel ſcripto in ejus confirmatione diffinierant, etiam coram nobis omni ſua virtute, quouſque ceciderunt, defendere niterentur.

Verum quid in pluribus immoramur, & eorum geſta peremptoriam illis damnationem inferentia narrare conamur, cum hæc nec lingua loqui, nec ipſa mentis memoria retinere ſufficiat? Sed quia fraternitas veſtra ſtudet ſcriptis ſuis benigne his miſericordiam implorare, & reſtitutis priori ſtatu conſolationem his poſtulat adhiberi; & nos non inconvenienter, quod licitum eſt, & rationabilirer flagitatur, concedere procuramus: denique ſi præfati viri, Theutgualdus ſcilicet, & Guntharius, patienter egerint; & malum, quod ſui favoris ſtudio perficere paſſi ſunt, radicitus exſtirpatum exſtiterit; atque ſi hoc perfecta in ſe humilitate, digniſque pœnitentiæ fletibus abolere ſtuduerint, quin & pax, quam conturbaverunt, Eccleſiæ Chriſti reddita fuerit: tum profecto poterunt Dei ſolius intuitu, & veſtræ fraternitatis affectu, alia miniſtrationis Eccleſiaſticæ noſtro nutu, atque ope freti beneficia promereri: prioris tamen miniſterii, vel cujuſcumque Sacerdotalis officii dignitatem fruſtra quidem ſperare poterunt, reſumere autem in perpetuum non poterunt.

Ceſſet itaque veſtræ fraternitatis jam nos ſuper hoc pulſare ſolertia; & quod fieri non poteſt, tandem aliquando deſinat. Nam Sedis Apoſtolicæ ſententia tanta ſemper conſilii moderatione concipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, tantaque poſtmodum deliberationis gravitate profertur, ut retractatione non egeat, nec immutari neceſſarium ducat: niſi forte ſic prolata ſit, ut retractari poſſit, vel immutanda ſecundum præmiſſæ tenorem conditionis exſiſtat. Portent igitur ignominiam dejectionis ſuæ; quia *eſt*, teſte Scriptura, *confuſio adducens gloriam.* Sint interim in ſignum & in portentum omnibus, quos vel ipſi deceperunt, vel quibus audaciam perſiſtendi in nequitia præſtiterunt: quatenus & iſti tanta confuſione reſperſi, quod ore fatentur, corde quoque teneant, & ſalventur: & illi non bene ſibi ſubreptum fuiſſe, ut ad tantum piaculum laberentur, patenter agnoſcant. Nam malum adhuc imminet, adhuc foveri non deſiit, adhuc libertatis aditum, & licentiæ tempus exſpectat. Probat hoc Waldradæ, etiam poſt adulterii publicum ſcelus, gloria vigens: atque Reginæ Theutbergæ, dilectæ filiæ noſtræ, etiam poſt præſtita juramenta, nec ancillarum qualitati coæquata dejectio. Denique quando Lotharius Rex uxorem ſibi debitam, ſæpefatam ſcilicet Theutbergam, in præſentia Miſſi noſtri reſumpſit, duodecim, ſicut audiſtis, illuſtres Comites juramenta ſua vice repromittere juſſit, ſe de cætero ita Theutbergam fore retenturum, & tractaturum, quemadmodum Regem legitimam conjugem ſuam Reginam retinere convenit, & tractare. Sed prô dolor! tanto nunc, quod vos forte non latet, hanc ſubmittit opprobrio, tantæque deteſtationi, tantæque, quod ſolo dictu grave eſt, inopiæ ſubjicit; ut non dicamus aliquem penes(*) virum neceſſitatem patientum adjuvare, verum nec ſibi, nec propriis queat homunculis omnino præſtare. Sed è contra Waldrada, mœcha, & omni communione privata, licet à Lothario ſolo corpore videatur excluſa, cujus tamen cordi nunquam deeſſe multis exhibetur indiciis; & cacumen regium, & nocendi, vel adjuvandi, quos vult, omnimodam obtinet poteſtatem. Ecce fratres, germina, ecce fructus, qui de Theutgualdi, & Guntharii jacto ſemine ſunt exorti. De quibus tamen, ſi fraternitas veſtra veraciter ac utiliter dolet, & aliquod eis vult impertiri ſuffragium; curet, neceſſe eſt, vulnus, quod ipſi non ſolum minime ferro juſtitiæ reſecarunt, verum etiam oleo iniquæ adulationis, & perſuaſionis foventes creſcere longe lateque fecerunt, nobiſcum pariter incidere, ac ſtudioſe mederi. Quamvis ipſi jam fati viri, ut prætulimus, quantum ad Sacerdotium ſpectat, recipiendi nullam valeant habere fiduciam. Si enim, quod

in

(*) *pro:* pene.

in his deſtruximus, reædificaremus, prævaricatores a Domino procul dubio conſtituemur, & quaſi de non bene geſtis pœnitentiam commutaſſe videbimur. Ac per hoc nec iſti hujuſmodi animadverſionem paventes emendabuntur; nec hi, qui hactenus inchoatum ſcelus introrſus retinent, puniendum putabunt; nec cæteri, qui ad hujuſmodi poſſunt relabi flagitium, per hos ſalubriter eruditi, conſultius committere pertimeſcent, quod tanta viderint diſſoluta remiſſione laxari.

Revertimini ergo fratres ad vos, & redite ad cor: & recognoſcite contra vitia miniſterium veſtrum: ipſum per quem tantum Eccleſia Dei ſcandalum patitur, Lotharium ſcilicet Regem, zelo ferventiori, & majori corripientes, & admonentes inſtantia: quo ſubveniat & miſeris illis, quos pro ſe juramento conſtrinxit. Reginam videlicet Theutbergam, conjugem ſuam, juxta tenorem præſtiti Sacramenti tractans, & ſe a reatu vice ſua jurantium tegens; mittat etiam ad nos Waldradam: ut per hoc & ipſe ſecuram de cætero vitam ducat, & nos cauſa illius tantis ulterius laboribus non ſubdamur. Non enim juſtum eſt, ut legitima tantam apud ipſum incommoditatem, ac dehoneſtatem patiatur, & ab adultera gloria dignitatis ejus ſurripiatur. Quod ſi Rex Lotharius ita fieri denegat, & ſe veraciter audire, ac perficere velle monita noſtra fatetur, quemadmodum nobis dilectus filius noſter Ludovicus Rex inclytus ex ipſius aſſertione ſignificavit; quæſumus, interrogetur vel a vobis, vel ſtudio veſtræ ſuggeſtionis a jam fato pio Rege, quare nobis ſcribens, vel aliis ſatisfaciens, ſicut indicat de Waldrada, quod poſt Miſſi noſtri reverſionem non ad eam acceſſerit, ita non indicat de conjuge ſua Theutberga, quod eam ſecundum datorum tenorem juramentorum tractet, atque retineat. Niſi quia non habet, unde glorietur; nec agit ſic erga eam, ut nobis id veraciter referre poſſit, & gratiarum à nobis inde percipere valeat actiones: dum non ſolum illa nulla munificentia ipſo largiente potitur, verum etiam omnibus opprobriis & egeſtate ſumma tabeſcit. Dicatur ergo ei a pio Principe, vel a veſtra Sacerdotali ſuadeatur induſtria, ut quando nobis mittit, ad Waldradam ſe nequaquam contra interdictum noſtrum accedere; mittat etiam, quod & Theutbergam uxorem ſuam juxta præſtita juramenta benigne tractet, & ſecundum Regiam dignitatem retineat: ita dumtaxat, ut, quod mittit, veritate fulciri aliis etiam atteſtantibus cognoſcamus. Denique quando illa repulſa ipſe Rex Lotharius Theutbergam uxorem ſuam reduxit, diffinitum fuiſſe conſtat, ut eadem Waldrada in Italiam mitteretur, quatenus utrum Romam, necne pervenire debuiſſet, noſtræ cenſuræ decreto præſtolaretur. De his quippe perſonis, quarum Sedes Apoſtolica ſpecialiter inchoat agitare negotium, ſicuti nos Lotharii, & Theutbergæ Regum, atque Waldradæ pellicis exſequi controverſiam cœpimus; nulli fas eſt alii vel removere, vel aliquid diffinire, niſi forte, cui ipſa præceperit. Waldrada ergo, quam noſtris hortatibus, noſtris decretis, a Lotharii conſtat remotam eſſe lateribus, noſtris quoque ſpecialiter debet, ad congruam Eccleſiæ, quam læſit, ſatisfactionem ſummitti judiciis. Quod quamdiu Lotharius non egerit, ſicuti nec nobis requies, nec Theutbergæ ſecuritas, ſic nec ipſi poterit tuta pax, aut aliqua ineſſe ſalutis fiducia.

Tanto igitur ſolicitius ad correctionem illius operam date, tantoque inſtantius non ſolum illum, ut in his nobis obediat, admonete; verum etiam & dilectum filium noſtrum Ludovicum excellentiſſimum Regem, quo eum ad audienda noſtra monita ſemper incitet, cohortamini; quanto attentius legitis: *Quia qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, liberabit animam ſuam à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Non ſolum autem hinc glorioſum Regem veſtrum adite, verum etiam ſpecialiter deprecamini, ut admoneat, & ſuadeat eidem Lothario, quatenus Romam nonniſi purgatus, & quando nos annuerimus, venire præſumat. Nam niſi nobis obediens ſuſpicionum, & malæ famæ ſordes diluere primum curaverit, videat, ne forte leproſorum more de caſtris Dominicis cum maxima confuſione pellatur. Quomodo vero ipſas poſſit ponere ſordes, breviter intimamus: videlicet ſi Theutbergam uxorem ſuam juxta præſtita juramenta benigne tractet, & ſecundum Regiam dignitatem retineat; Waldradamque

ad nos accelerare compellat, atque in præfatis Eccleſiis, ordine, quem ei dictavimus, Antiſtites ordinare permittat. Nam quamdiu Waldradam ſic manere dimiſerit, ſicut omnibus liquet, Theutbergamque nec Regio cultu, nec conjugali dilectione tractaverit; quamdiu etiam Theutgualdum, vel Gunthariuin Eccleſias dudum ſibi cum ſacerdotio ablatas obtinere permiſerit occupatas, nec à lepra inuſti criminis, nec à ſordibus peſſimi odoris, id eſt, malæ opinionis vel ſuſpicionis liber eſſe poterit; nec prius Eccleſiam greſſibus intrare valebit, nec Sacerdotibus Chriſti libera eam, vel ſecura tangendi, vel intra caſtra recipiendi profecto quibit eſſe facultas. Ergo laborate in hoc nobiſcum Cariſſimi! decertate pariter Fratres! quia ſicut labor eſt multiplex in terris, ita nos merces copioſa manebit in cœlis. Nec dubium eſt, hunc juvenem plurimos habere nunc pro ſua potentia vel dominatu ſibi conſentientes: de quorum omnium profecto converſione, ac ſalute omnes ſimul lætabimur, ſi horum Princeps Dei gratia præveniente, communibus noſtris ſudoribus perfectius emendabitur.

Præterea noverit Sanctitas veſtra, jam memoratum ſublimiſſimum Regem veſtrum pro Theutgualdo, & Gunthario, ea qua vos, nobis affectione ſcripſiſſe: cui quia ſuper hoc brevi ſcripto reſpondimus, ſi plenius noſſe placet, quæ de illis ſit penes nos fixa ſententia, induſtriam ejus ad hujus Epiſtolæ, quam Fraternitati veſtræ deſtinavimus, tenorem ſcrutandum direximus. Quam ob rem agat Sanctimonia veſtra, ut ipſius piis ad legendum obtutibus cum debita reverentia, ſeu celeri diligentia deferatur. Porro ſi aliqui fortaſſe ſunt, qui dicant liberam eſſe Waldradam, & ideo huc proficiſcendi ei non debeat imponi neceſſitas; noverint, non eſſe liberam, quæ à peccato ſuperata, ipſius & ancilla addicta eſt: Petro dicente Apoſtolo: *A quo enim quis ſuperatur, ejus & ſervus addictus eſt.* Et rurſus alibi: *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.* A quo videlicet iſta nondum liberata, ejus profecto adhuc ancilla credenda, ac per hoc noſtro eſt judicio ſpeciali purganda, cujus decreto iniquitas ejus agitari cœpit, & Chriſto propitio abolitionem percipere. Nam niſi illam nondum à crimine liberam eſſe ſciremus, nequaquam eam pro liberatione tam ſua, quam fautorum ejus, in Italiam venire quoquomodo faceremus: licet eam per miniſtros ſuos poſtea, ne huc perveniret, Satanas impedierit. Jam vero ſi juſſa noſtra vel Sanctiones impleverit, ideo ſe putat ancillam; ergo Lotharius Rex ſervus dici debet, qui utcumque noſtra feciſſe mandata dignoſcitur: ergo iſta teneatur pro domina, quæ inobediens permanet; & dominetur Lothario, qui utcumque ſtuduit noſtris obedire decretis: quod abſurdiſſimum eſt, & omnino nefandum. Verum ſi tanta Rex Lotharius intentione Waldradam voluiſſet mœcham ad nos mittere, ad ejus ſcilicet à nobis cauſam legitime definiendam, quanta voluit legitimam Theutbergam deſtinare conjugem, ad falſa contra ſe exorta ſcelera proferenda; forte jam nobis qualiſcumque pax vel reddita requies haberetur. Atque utinam ſic ſtudeat Waldradam ad nos deſtinare, quæ habet de ſcelere ſuo quod pandat; ſicuti geſtiebat Reginam Theutbergam; quæ non quidem habebat, quod de crimine panderet, ſed quod de violentia, & jugi pœna illata ſibi multipliciter enarraret; & quam injuſtis minis, ut contra ſe falſum crimen coram nobis depromeret, multifarie compellebat. Optamus Fraternitatem veſtram in Chriſto nunc, & ſemper bene valere. Datum pridie Kalendas Novembris, Indictione I.

Baronius.

Hardouin. Concilior. Tomo V. p. 286. *& ſeqq.*

NICO-

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
SANCTISSIMIS ET REVERENTISSIMIS CONFRATRIBUS NOSTRIS ARCHI-EPISCOPIS, ET EPISCOPIS IN REGNO LOTHARII REGIS ECCLESIAM DEI GUBERNANTIBUS.

De Waldradæ excommunicatione tertio jam ſcribit : notat illorum deſidiam, & referri ad ſe jubet, an Lotharius cum Theutberga converſetur, & quomodo eam tractet?

Optaremus tandem aliquando ſecuri de correctione Lotharii Regis eſſe-ctu, ad alia Eccleſiaſticarum diſpoſitionum negotia ſtilum protendere. Sed nec peccata conſummata ipſius, quæ mortem generant, utcumque permittunt; nec ſtudium veſtrum, quo finem tantum ſcelus accipiat, ita vigilanter ac Epiſcopaliter adverſus id ſaltem nobiſcum decertando favorem juſtitiæ demonſtrat. Quapropter attonite ſatis cor veſtrum non ſolum miramur, ſed & deflemus. Quis enim non lugeat tantam linguæ deſidiam : tam remiſſas negligentiæ manus? Quando inter tot paſtorum cuſtodias, nec lupi gregi non parcentis inſidiæ præcaventur, nec leonis aditus quærentis, quem devoret, excluduntur. Et certe cum unumquemque Chriſtianum zelus Dei comedere debeat; multo magis vos eodem zelo uri oportuit, qui ejuſdem Sanctæ Domus, utinam non ad majus periculum veſtrum, eminentiorem gradum eſtis & ordinem conſecuti. Sed his prælibatis, ecce tertio nunc vobis omnibus, eſſe Waldradam, filiæ noſtræ Teutbergæ Reginæ iniquiſiſſimam æmulam, conſortio Chriſtianorum, & communione privatam, noſtris Epiſtolis indicamus. Denique poſtquam imminentia miſſi noſtri, ſicut ipſi noſtis, Lotharius Waldrada repulſa, Teutbergæ Reginæ conjugi ſuæ obedienter (*a*) ſe ſe reſtituit, & præſtiti Sacramenti ſatisfactione certiſſima finem ſceleri dediſſe, merito credi poterat : ſtatutum eſt, ut tanto fieret ab eodem Rege Waldrada remotior, quanto antiqui hoſtis calliditas talibus non deeſſe convincitur. Statutum eſt etiam, ut ipſa mulier in Italia interim remota, noſtræ præſtolaretur cenſuræ tenorem : & ſi hanc Romam venire neceſſarium duceremus, incunctanter occurreret : quatenus coram nobis conſiſtens, aut ſe, ſi poſſet, innoxiam exhiberet, aut commiſſum confeſſa miſericordiam impetraret. At illa in Italia quidem licet coacta venit : Romam vero mentis obſtinatione victa proficiſci deſpexit. Immo tamquam irreprehenſibilis conſcientiæ retro converſa in provinciam properandi greſſum protendit. Quo audito, intelleximus, eam flagitium ſuum nulla velle correctione terminari, nec proprium vulnus ulla deſiderare ſubſequente medela curari. Quapropter ſententiam in eam excommunicationis, uſque ad correctionem, (*b*) & idoneam noſtram

Waldradam, quæ Arſenii juſſu Romam itura erat, ſed Italiam ingreſſa retro in Galliam migraverat, Nicolaus Papa nil amplius differendum ratus, anno 866. IV. Nonas Februarii convocata Eccleſia, publice excommunicavit. De quo facto ſcribit Pontifex Reverendiſſimis Confratribus, Archi-Epiſcopis & Epiſcopis per Italiam, Germaniam, Neuſtriam & Gallias conſtitutis.

Literas refert Baronius ad h. a. 866. N. XXIV. & XXV. initium: *Decreveramus quidem circa Waldradam mœcham.* Finis: *data Idus Junii, Indictione XIV.* Anno ſequenti 867. VIII. Kal. Februarii Indict. XV. ſcripſit hanc ad Epiſcopos in Regno Lotharii, cujus initium: *Optaremus tandem aliquando.*

(*a*) Anno 865. Attiniaci.

(*b*) Anno 866. die Purificationis B. Mariæ.

noſtram & totius Eccleſiæ ſatisfactionem, protulimus. Nam quantum ſit ipſa cunctis ſeverius punienda, in hoc certum eſt demonſtrari, quod Rex quidem Lotharius adeo iniquitatem ſuam agnovit, ut hanc etiam & corrigeret. Ipſa vero nec agnovit, nec confeſſa eſt, nec venenum ſuæ mentis deſeruit. Verumtamen in itinere cœpto reducta, nec percuſſa doluit, nec attrita voluit recipere diſciplinam. Quippe quæ nec reverſa eſt ad percutientem ſe, nec etiam duriora vulnera ſenſit. Merito ergo ea inter mortuos reputata: quæ nimirum neque in ſuis penetralibus occultata, immo jam fœtida jacens per confeſſionem foras egreditur: vobis ejusdem in jam fatam mœcham ſententiæ prolatæ notionem duximus noſtris litteris exaratam denuo deſtinandam: admonentes videlicet, ut ſaltem vos & ſubjectos veſtros ab operibus ejus mortuis obſervaretis, & ut præceptum eſt, pollutum (*c*) minime tangeretis. Quamvis easdem litteras, ut relatione nonnullorum audivimus, immo ut lucri nullius effectu didicimus, recipere Fraternitas veſtra renuerit; nec in hoc, pro quo miſſæ ſunt, vel a nobis excitata vigilare, ſive quamlibet operam dare curaverit. Quæ res, ſi veritate minime fulciretur, profecto quantum proficeret, aut non proficeret, Pontificio noſtro ſolertia veſtra jam dudum (*d*) congruo retuliſſet. At vero cum nil ex hoc nobis retulerit, patenter datur intelligi, nihil hinc ſtudii, ut admonita fuerat, eam penitus habuiſſe. In quo liquido patet, quid ageretis nullis hortatibus noſtris pulſati, qui nullum in Eccleſiaſticis correctionibus laborem geritis etiam à nobis toties incitati. Sed ſaltem nunc, quod hactenus omiſiſtis, incipite: ita ut unusquiſque veſtrum veraciter dicere cum Pſalmiſta valeat: *Nunc* (e) *cæpi.* Et noviſſime cum Apoſtolo ſecurus & lætabundus fateri: *Bonum* (f) *certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi, & de cætero repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* Verum jam fortaſſe malitia ſibi finem imponeret, niſi quidam veſtrum magis ſua, quam quæ JEſu Chriſti ſunt, quærerent. Quidam ſibi peritura, ſeu toxicata beneficia ſubtrahi metuunt: pro juſtitia quidam loqui renuunt, favere autem mœchis tota virtute contendunt, ac per hoc æternis beneficiis juſto judice decernente privantur. Quamquam meminiſſe nihilominus debeant, nos penitus non latere, quantum ipſi favorem mœchis præſtiterint: nimirum qui ſurreptiones ſuas in profanis geſtis nos dudum reperiſſe non neſciunt. Quibus etſi forte Apoſtolica moderatione ignovimus, qualiter tamen his, quibus pepercimus, fuerit ignotum recolimus. Denique ſic præterita dimiſimus, ut futuris congruam adhibuerimus cautelam; & ſic ſe noſſent illi proviſum judicium evaſuros, ſi ſe ſcirent in idem flagitium favendo nunquam penitus incurſuros. Nunc ergo quoniam minus ſe ſe caute ab eo munierunt, in judicium, quod dilatum eſt, inciderunt. Quatenus & illis, & his qui mittere pro impetranda venia contempſerunt, valde providendum eſt, ne a communione noſtra, ac per hoc ab univerſalis Eccleſiæ compage ruant; ſicque demum de gradibus ſuis minus in finem, quam volumus, exſultent. Præterea ſi quis, ut fama mentitur, æſtimat nos Waldradæ in Galliam remeandi licentiam dediſſe; vel ſi qui ſunt, ad quorum notitiam Epiſtolæ noſtræ propter occultationem earum non pervenerunt; ſi ſcire non recuſant, quæ ſuper hujusmodi negotio noſtra fuerit immota ſemper intentio, *Chriſtianum* & *Waltarium* Comites interrogent; quos Romam licet non uno eodemque, tamen continuato tempore venientes, non ſolum ut Lotharius, quatenus a pravitate tandem ceſſaret, jugiter admoneretur, hortati ſumus: verum etiam eis, quia Waldrada erat excommunicata, multipliciter intimavimus; pro eo ſcilicet, quia impœnitens permanere proponens, a nobis ſalutis ſuæ remedium ad limina veniens Apoſtolorum, ut ſtatutum fuerat, minime poſtulaverit. In quo conſiderandum eſt, quia ſi idcirco potiſſimum per nos Waldrada mulitata eſt; quoniam cœptum ſalutiferum iter non perfecit, quomodo ut retro rediret noſtram licentiam habere valuerit, ignoramus. Sed ad vos nunc nobis, fratres cariſſimi, ſermo eſt, & ad veſtræ beatitudinis reverentiam noſter ſtilus dirigitur: quatenus ſi adeo zelus veſter non accenditur, ut Phinees

(*c*) Iſaiæ XII. (*d*) *pro* congrue. (*e*) Pſalm. LXXVI.
(*f*) II. Tim. IV.

nees imitari videatur, videlicet ut quod ille materiali, vos exerceatis gladio ſpiritali; ſaltem Nathan, Eliam, ceterosque Prophetas, qui delinquentes Reges ſalubriter corripuerunt, æmulatione ſacerdotali, ſeu paſtorali ſolicitudine revocari non renuat. Nam etſi quondam Elias, infirmitate victus humana, furorem Principis fugit, ſed & ſcelera ejus ſæpe redarguit, & impavidus exprobravit. Similiter & ille beatus Paſtor Eccleſiæ Petrus, qui prius quidem ad unius mulierculæ vocem, fragilitate ſuperatus & ipſe humana, quod eſt Divina geſtum diſpenſatione, dum mori timuit, auctorem vitæ negavit: poſt acceptum Sancti Spiritus donum, cujus partem, & vobis ineſſe non immerito credimus, adeo etiam poſt minas, poſt cædes, vires Principum preſſit, ut merito in igneis linguis Spiritum Sanctum accepiſſe probetur. Nimirum qui quos replevit ardentes, fecit pariter & loquentes, nec non & flamma divini zeli, atque ſuorum mirabilium verborum facibus corda Principum mundi accendendentes. Et revera quis infirmabatur, & illi non infirmabantur? quis ſcandalizabatur, & illi non urebantur? ſed ne diutius immoremur, verbis vos ſolum jam nunc ipſius Apoſtolorum Principis convenire curamus; & quod ille Presbyteros alloquens proſecutus eſt, ad vos multo magis pertinere colligite; & quale malum ſit adulterium, vel quid vos maneat, ſi ſtudioſi, vel ſi deſides fueritis inventi, ex ſermone illius, qui per Beatum Clementem recitatur, attendite. Ait enim: "Et quid (*g*) in omnibus peccatis adulterio gravius? Secundum namque in pœnis obtinet locum: quoniam quidem primum habent illi, qui aberrant a Deo, etiamſi ſobrie vixerint. Propter quod vos, o Presbyteri, Eccleſiam excolite, & adornate ſponſam Chriſti ad pudicitiam. Sponſam autem dico omnem Eccleſiæ Chriſti congregationem: quæ ſi pudica inventa fuerit a ſponſo ſuo, ingentibus ab eo donis & muneribus honorabitur; & vos, velut miniſtri ſponſæ, & amici ſponſi, ingenti gaudio & lætitia perfruemini. Si vero ſponſa hæc reperta fuerit commaculata peccatis, ipſa quidem tamquam indigna extrudetur a regalibus thoris: Vos autem pœnas dabitis, ſi forte per veſtram negligentiam, & deſidiam obrepſerit contagio ſæva peccati." Ecce audiſtis diſcrimen veſtrum, inertes. His itaque decurſis, Sanctimoniam veſtram hortamur, & per incomprehenſibilem Sanctam Trinitatem vos omnes pariter obſecramus, ut litteris veſtris ſine mora per Legatos veſtros idoneos directis nobis veraciter indicetis, ſi ſecundum juramentum præſtitum coram Miſſo noſtro, Lotharius cum Theutberga converſetur? Aut ſi ita illam tractat, quemadmodum Rex legitime ſibi conjunctam debet tractare Reginam? Et qui ſint illi, qui nullo pacto a nobis diſſidentes, adulteris nullum conſentiunt præſtare favorem? Nec non & hanc Epiſtolam noſtram oſtendatis, & excommunicationis Waldradæ tenorem manifeſtum facere ſtudeatis. Jam vero, qui hæc veſtrum agere & intimare, quæ diximus, poſtpoſuerit, & ipſe ſe obnoxium & fautorem adulterorum palam oſtendet: & hoc nobis erit ſignum, eum toto conſenſiſſe facinori, ſi obedire huic inſtituto noſtro neglexerit. Ac per hoc tamquam conventum a nobis & admonitum, ac ſalubri monimini ſatisfacere nolentem, ſed per omnia vobis inobedientem, noſtra ſeu totius Eccleſiæ hunc communione conſtituimus eſſe remotum. In promptu (*b*) videlicet, ſecundum Apoſtolum, habentes omnem ulciſci inobedientiam. Sane, cui perſonam dirigendi nulla facultas ſuppeditat, ſaltem ſcripta eamdem indicantia mittere minime parvipendat. A qua indulgentia Viridunenſem Antiſtitem non inconvenienter excipimus: quem omnino præcipimus non ſolum litteras ad nos, verum & perſonam de proprio clero mittere, ſine qualibet mora vel excuſatione, prorſus idoneam. Optamus Sanctitatem veſtram nunc & ſemper bene valere. Data VIII. Kalendas Februarii. Indict. XV.

Nicolaus Papa obiit 867. Idib. Novembris, Indict. I. Indictio XV, currebat à Januario ad Septembrem. *Annales Bertiniani & Anaſtaſius.*

[*g*] Clemens Epiſt. I. [*b*] II. Corinth. X.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
LOTHARIO GLORIOSO REGI.

Quod Theutberga tædio afflictionum contra ſe ipſam ſcribat. Cæterum diſſolvi ejus conjugium non poſſe, niſi Lotharius cælibem quoque vitam ſpondeat.

AUdito revertente Miſſo noſtro, correctionis tuæ, ut ita dicamus, initio, gratias Deo condignas egimus; & ut tibi quoque grates competibiles referremus, animum præparavimus. Sed, heu! adverſa nuntia venientia hujus intentionis noſtræ propoſito celeriter obviaverunt. Quapropter compulſi ſumus mutare vocem: & qui ad gratiarum actiones os aperire diſpoſueramus, in luctus & increpationes adhuc officium linguæ coacti dirigimus. Siquidem Epiſtolam nunc ſuggeſtionis Theutbergæ Glorioſæ Reginæ miſſam, deferentibus legatis ejus, ſuſcepimus; quam nihil intimare reperimus litteris, niſi quod illi aſſerere videbantur verbis. Verum in utroque obſtupefacti pariter, & mirati ſumus: atque tam repente ſtili, & mutatæ petitionis ſenſus perpendentes, nihil tale illam nobis intimaſſe (a) quoque tempore recoluimus. Siquidem cum ad relationem omnium pæne, qui ex Gallicanis, & Germanicis Regionibus Romam orationis gratia veniunt, vel multorum illic degentium, oculos mentis inflectimus; plurimum diſtare conſpicimus, quod ipſa nunc dumtaxat ſignificat, & quod hi omnes quotidie propemodum verbis & apicibus innuunt: quippe quam inremotam cuncti afflictionem, ac intolerabilem preſſuram, nimiamque violentiam pati teſtantur. Quamvis illa contra, ſponte ac libenter a Regia dignitate exui ſe velle ac optare fateatur & copula. Quæ illi quidem aliter, hæc vero aliter proſequi cernitur: ita ut omnium aſſertionibus legaliter a te admiſſa, inique deinde accuſata, poſt hæc judicio, quo tibi & omnibus ſubjectis tuis, nec non & Epiſcopis placuit, evidenter purificata, deinde ſecundo repulſa, poſtremo monitis & decreto noſtro, pariter & hortatu filii noſtri excellentis Auguſti, jure recepta dicatur. Ipſa autem his omnibus contraria nunc effecta, & ſuæ ipſius oblita profeſſionis, neſcimus, quæ frivola fateatur: quæ videlicet nolumus exaggerare, quia nolumus ſupervacue laborare. Didicimus tamen multorum relatu ac multis indiciis, te ad imitationem eorum converſum, de quibus Apoſtolorum Princeps dicit: *Si enim* (b) *refugientes coinquinationes mundi in cognitionem Domini noſtri & Salvatoris noſtri JEſu Chriſti, his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum reverti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato. Continget enim illis illud veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti.* Didicimus, inquam, te, qui prolixo tempore in ſcelere permanens, Eccleſiæ Dei non modicum nocuiſti, nocere adhuc; & qui in ſordibus eras, ſordeſcere adhuc. Et certe in reverſione Legati noſtri te correptum audientes, ultra quam dici valeat, exſultavimus, & omnipotenti Domino gratias immenſas retulimus: putantes videlicet, de apprehenſis a te honeſtis moribus, tandem aliquando fragrantiam in odorem ſuavitatis ad Dominum dirigi, non fœtorem de iteratæ nequitiæ tuæ colluvione per mundum ultra diſpergi. Sed heu! e contrario, pro ſuavi odore fœtor, non in quo currendum ſit, ſed qui tota velocitate fugiendus exſiſtat, ecce hac illaque diffunditur. Siquidem, ut opinamur, tibi non ſufficit ſolum adulterium perpetraſſe, niſi apponas, ut etiam animas hominum perjurii laqueis irretitas in extremum demergas interitum. Sed quid mirum, ſi paucorum animabus per perjurium exitium acquiſiſti, quando in tanta ſublimitate poſitus, per exemplum tuæ mœchiæ

(a) *al.* quoquo.

(b) II. Petr. II.

mœchiæ tot hominum millia in perditionis chaos præcipitaveris? Nam majora facit crimina ſublimitas dignitatum. Illud autem, quod prænominata Regina quaſi Waldradæ teſtimonium perhibet, dicens, eam fuiſſe tuam uxorem legitimam; aut invita, aut fruſtra conatur adſtruere: quandoquidem illius nullo prorſus hinc teſtimonio quis indigeat. Cum magis nos ita ſentiamus, quod juſtum, & ita intelligamus, quod æquum eſt, ut etiam Theutberga mortua, tu nullis legibus, nullis regulis unquam Waldradam in uxorem poſſis, aut permittaris aſſumere. Utrum ergo Waldrada legitima tua fuerit aliquando conjux, Eccleſia Dei ſatisfactione Theutbergæ non eget. Unum tamen ſcimus, quoniam nec nos, nec eadem Sancta Eccleſia, auctore Deo, qui adulteros judicabit, te, ſi Waldradam quandocumque reſumpſeris, etiam Theutberga decedente, dimittet modis omnibus impunitum. Illud vero, quod dicit, Romam ſe velle venire, nobiſque paſſiones, & quædam ſecreta ſui pectoris referare, fieri non convenit: quoniam & ſecuritas itineris, quam prætendit, nulla eſt: & quamdiu Waldrada ita tibi juxta poſita eſt, diaboli verſutia non abeſſe convincitur. Dum enim Theutberga diſcedit, Waldrada incunctanter accedit: nimirum quia, dum lex repellitur, prævaricatio confeſtim inducitur. Ceterum quis ignorat, Theutbergam hæc contra ſe multis preſſuris ſubactam deponere; ac innumeris malis attritam, immo mortis periculum formidantem, quod ſolo Deo cuſtode frequenter evaſit, aſſerere? Cum etiam, ut prædiximus, pæne omnes religioſi & clari viri Galliarum & Germaniæ hæc ita ſe (*) crebra relatione teſtentur. Adeo ut hæc eam, quæ nunc ſcripſit, nobis ſcripturam fore, ante multum temporis præſcierimus. Verum nos talem confeſſionem ejus, quam non voluntas, ſed vis extorſit, nequaquam pro confeſſione recipimus. Quamobrem quiſquis contra Theutbergam agit, non ſolum Eccleſiam Dei graviter lædit; verum etiam Sedem Apoſtolicam, cujus judicium non licet retractare, vehementer adverſus ſe commovere convincitur: quoniam illa ex utraque parte provocata, id eſt, tam a te, quam a Theutberga, cujus veſtri negotii exſecutrix & interemptrix effecta eſt. Jam vero, ſi eadem Theutberga Romam venire diſponit, & licentiam a te, conjuge videlicet ſuo, proficiſcendi adepta fuerit, ſecuritas eſt ei prorſus certiſſima tribuenda, qua freta nuſquam metuat, ſe per hominem aliquid incidere læſionis. Quod omnino non provenire poterit, niſi Waldrada Romam prius mittatur, & de ea, quod conveniens ſit, diffiniatur: & ita demum talis immunitatis certitudo ſubſequatur, ut ſæpe dicta Theutberga nec veniens, nec commorans, nec rediens aliquod patiatur incommodum. Quod ſi minime pro repellenda a te ſiniſtra ſuſpicione promiſeris agere, ceſſandum eſt; & ne talibus fraudis inſidiis acquieſcamus, omnimodis præcavendum. Tuque ſummo ſtudio præfatam Theutbergam conjugem tuam tanquam propriam carnem fovere, ac diligere procurato; & ne illam ſeparari a te ullo pacto conſentias, vigilanter attende. Unde ſi vult a te diſcedere, corripe, immo corrige eam, & a tali intentione per omnia ſatage revocare. Jam vero, ſi amore pudicitiæ ſeparationem quærit, & conjugalis connubii ſolutionem efflagitat; certum eſt Apoſtolo prædicante, (c) quoniam mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Verum ſi & ipſe pudicitiam ſectatus religionis obtentu copulam diſſolvere vis, tantum ne ſimulate fiat, concedimus. Nam licet ſcriptum ſit: *Quod* (d) *Deus conjunxit, homo non ſeparet*: Deus tamen, & non homo ſeparat, quando divini amoris intuitu, ex conſenſu utriuſque conjugis matrimonia diſſolvuntur. Si ergo hoc modo vis, nos grato permittimus animo, celeremque præbemus aſſenſum. Aliter autem fieri mutuam veſtram ſeparationem prohibemus: ſi quidem ſcriptum legimus: *Erunt* (e) *duo in carne una*. Quod divus Gregorius (f) exponit, dicens: " Si igitur vir & " uxor una caro ſunt, & religionis cauſa " vir dimittit uxorem, vel mulier virum, in hoc mundo remanentem, vel " fortaſſe ad illicita migrantem; quæ eſt " iſta converſio, in qua una eademque

(*) *Supple:* habere. (c) I. Corinth. VII. (d) Matth. XIX.
(e) Geneſ. II. (f) Lib. IX. Epiſt. 39.

" caro & ex parte tranſit ad continentiam, " & ex parte remanet in pollutio- " ne? Si vero utriſque conveniat, con- " tinentem vitam ducere, hoc quis au- " deat accuſare? Quando certum eſt, " quod omnipotens Deus, qui minora " conceſſit, majora non prohibuit. " Porro ſi ſterilitas accuſatur, cogita Saram nonagenariam, Annam quoque & Eliſabeth. Quam tamen ſterilitatem fortaſſe non facit infœcunditas, ſed iniquitas. De aliis poſtremo vitiis, audi quid cœleſtis bibliothecæ cultor dicat (g) Hieronymus: " Grave, inquit, pondus " uxorum eſt, ſi excepta fornicationis " cauſa eas dimittere non licet. Quid " enim ſi temulenta fuerit, ſi iracunda, " ſi malis moribus, ſi luxurioſa, ſi gu- " loſa, ſi vaga, ſi jurgatrix & maledica, " tenenda erit iſtiusmodi? volumus, " nolumus, ſuſtinenda eſt. Cum enim " eſſemus liberi, voluntate nos ſubjeci- " mus ſervituti: & revera ut verbis uta- " mur Apoſtoli: *Alligatus* (h) *es uxori?* " *noli quærere ſolutionem.* Ergo, glorioſiſſime Rex, eſto propria contentus uxore, & præter illius, alterius umquam ne quæras conſortium. Et certe, quantum humanus ſufficit invenire intellectus, eadem crebro memorata mulier non ſolum inſons ſæpe comprobata eſt, verum & Eccleſiæ auxilium, atque judicium provocaſſe dignoſcitur. Inſuper & Sancti Apoſtolorum Principis Petri præſidium expetivit. Unde Sedes Apoſtolica cauſam veſtram per ipſam cœpit diſcutere, & quidquid quæſtionis emerſiſſet, ſpeciali judicio ſuo reſervare propoſuit. Qua de re non putamus te in tantam tui perniciem devolvendum, ut contra noſtras diffinitiones, vel adverſus crebro dictam feminam, beati Petri refugio prorſus innixam, agere quocumque modo conſentias: cum tibi potius & regno tuo, quam Theutbergæ, ſi ad hoc tam immane piaculum dilapſus fueris, acquiras omnino diſpendium. Igitur conſilium noſtrum accipe, & monita noſtra tanquam affectuoſi patris amplectere, atque ab omni pravitate mentem, linguam, corpusque refrena: præcipue Waldradæ pellicis tuæ, & dudum a te repudiatæ communionem declinans, & ejus conſortium perpetuæ oblivioni contradens. Excommunicata eſt enim, & uſque ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum contubernio ſequeſtrata; ſicut totus jam novit Occidens, & jam jamque per Miſſos noſtros minime cum plagis ceteris Oriens ignorabit. Quamobrem cavendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro unius mulieris paſſione, & breviſſimi temporis deſiderio, vinctus & obligatus ad ſulfureos fœtores, & ad perenne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt: ac per hoc ipſi crudelius, quam ceteri puniuntur. Sed ut manifeſtius nos vera dicere ſcias, beatum Papam Gregorium audi, qui ait: " Scire etenim Prælati debent, quia " ſi perverſa umquam perpetrant, tot " mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos " ſuos perditionis exempla transmittunt. Unde neceſſe eſt, ut tanto ſe cautius a culpa cuſtodiant, quanto per prava, quæ faciunt, non ſoli moriuntur. Hæc autem nos tibi nunc ſcripſiſſe, & quaſi inter nos & te, verba noſtra exceſſus tuos corripientia diſcurriſſe ſufficiat. Ceterum præcave, nequando nobis [i] ſecundum Domini præceptum, duos aut tres teſtes adhibeamus: immo vero ne hoc Eccleſiæ Sanctæ dicamus, &, quod non optamus, decreto fias cunctis ſicut Ethnicus & Publicanus.

Porro Excellentiam veſtram hortamur, ut hoc exemplar Epiſtolæ ad Lotharium miſſæ, (k) quouſque illum noſtris monitis obedire perfecte cognoveritis, apud vos nemine alio ſciente retineatis. Si autem ſuæ obſtinationi non ceſſerit, & quæ ei ad præſens dirigimus, perficere diſtulerit, vel ſi Theutbergam Reginam debito honore non retinuerit; veſtra ad omnium notitiam, quæ de eo ſtatuimus, faciat venire ſublimitas, & juxta noſtræ cenſuræ modum ad gloriam veſtram transmiſſum huc illucque diſpergat.

NICO-

(g) In Matth. Cap. 19. (h) I. Corinth. VII. (i) Matth. XVIII.
[k] Etſi hæc Epiſtola ad Lotharium ſcripta fuerit; addita tamen ſub finem admonitio indicat, eam miſſam fuiſſe ad Regem Ludovicum, producendam ab hoc, vel occultandam, prout circumſtantiæ poſtulaverint.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
DILECTÆ FILIÆ THEUTBERGÆ GLORIOSISSIMÆ REGINÆ.

Arguit, quod contra ſe ipſam tædio victa ſcribat, negatque fieri poſſe quod ſuggerit, ut continentiæ ſtudio conjugium diſſolvat, niſi Lotharius maritus cœlibem quoque vitam promittat.

EPiſtolam ſuggeſtionis tuæ Præſulatui noſtro deſerentibus Legatis tuis miſſam ſuſcepimus ; & quod nihil ipſa litteris , quam quod illi verbis indicaverit , evidenter agnovimus. Verum in utroque obſtupefacti pariter , & mirati ſumus, atque tam repente ſtili , & petitionis mutata verba conſiderantes , nihil tale te nobis intimaſſe quoquo tempore recoluimus. Sed quid nobis talia ſcribis, & ſuggeris , cum nos te nobis hæc , & ſcripturam & ſuggeſturam longe ante præſcierimus? Verum cum ad relationem omnium pæne inſignium perſonarum , quæ in Gallicsnis & Germanicis Regionibus conſiſtunt , mentis inflectimus oculos ; multum inter ſe diſtare conſpicimus , quod ipſa nunc dumtaxat ſignificas , & quod illi quotidie propemodum verbis , & apicibus innuunt. Omnes enim te irremotam afflictionem , intolerabilem oppreſſionem, nimiamque violentism pati teſtantur. Tu autem his contraria ſuggerens, nullo cogente , ſponte ac libenter a Regia dignitate exui te velle ae optare fateris , & cetera , quæ illi quidem aliter , tu vero aliter proſecuta eſſe dignoſceris. Ita ut omnium aſſertionibus legitime a Lothario Rege admiſſa , inique deinde accuſata , poſt hæc purgata , deinceps denuo repulſa , poſtremo decreto noſtro jure recepta dicaris : tu autem his omnibus contraria nunc affecta , & tuæ ipſius oblita profeſſionis , neſcio quæ frivola fatearis , quæ videlicet nolumus exaggerare , quia nolumus ſupervacue laborare. Intelleximus tamen eum , qui nocuit Sanctæ Dei Eccleſiæ , nocere adhuc , & qui in ſordibus erat , ſordeſcere adhuc. Intelleximus,inquam, jumenta in ſtercore ſuo propoſuiſſe putreſcere ; & cui non ſufficit ſolum adulterium perpetraſſe , & falſitatis præſtigia, ac iniquitatis adinventiones in funiculo vanitatis contraxiſſe , appoſuit , ut etiam animas hominum perjurii laqueis irretitas in extremum præcipitaret exitium. Sed quid mirum , ſi paucorum animabus per perjurium acquiſivit interitum , qui in ſublimi poſitus per exemplum ſuæ mœchiæ tot hominum millia in perditionis chaos demerſit ? Illud tamen , quod Waldradæ perhibes teſtimonium , dicens, eam fuiſſe legitimam uxorem Lotharii , fruſtra conaris adſtruere , quandoquidem tuo nullo prorſus hic teſtimonio quis indigeat : cum magis ita nos ſentiamus , quod juſtum eſt , & ita intelligamus , quod æquum exſiſtit , ut te etiam reprobata , etiam mortua , Lotharius nullis legibus , nullis ſine ſui diſcrimine regulis , Waldradam mœcham in uxorem unquam permitteretur aſſumere. Utrum ergo Waldrada legitima fuerit aliquando conjux , Eccleſia Dei ſatisfactione tua non eget. Unum tamen ſcito, quoniam nec nos , nec eadem Sancta Eccleſia , Deo auctore , qui adulteros judicabit ; Lotharium , ſi Waldradam quandoque reſumpſerit ; etiam te , ut prætulimus , decedente , dimittet omnibus modis impunitum. Illud vero , quod dicis , Romam te velle venire , nobiſque paſſiones, & quædam ſecreta tui pectoris reſerare ; fieri non convenit. Quoniam & ſecuritas itineris, quam prætendis , nnlla eſt ; & quamdiu Waldrada ita Lothario juxta poſita eſt , ab illo quoquam te diſcedere non permittimus. Dum enim tu diſceſſeris , illa recipi procul dubio creditur , & in longinquitate tua ipſa confeſtim admittitur. Quod autem ſterilis , ut aſſeris , permanere dignoſceris , non hoc corporis infecunditas, ſed viri facit iniquitas : quamvis Deo fecundante legamus , quoniam *Sterilis* (*a*) *pep*-

(*a*) I. Reg. II.

peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt. Perhibes etiam, quod matrimonium inter vos non divinitus fuerit ordinatum, & idcirco permanere non poſſit: quoniam *omnis* (*b*) *plantatio, quam non plantavit pater meus cæleſtis, eradicabitur.* Sed recole, quia vineam Deus plantavit, quam exſpectavit juxta Iſaiam, ut [*c*] faceret uvas, & fecit labruſcas; & quæ ſecundum Jeremiam converſa eſt (*d*) in amaritudinem vitis alienæ. Deus ergo plantavit matrimonium veſtrum: ſed conjugis tui vitio converſum eſt in amaritudinem: & dum exſpectatum eſt, ut faceret uvas, fecit, heu! labruſcas, vel etiam ſpinas. Sed hæc quidem ex innumeris Epiſtolæ tuæ ſola commemorare libuit. Ceterum quis ignorat hæc te multis preſſuris ſubactam depromere, ac innumeris malis attritam proferre; cum etiam ut prædiximus, omnes religioſi, & clari Galliarum, & Germaniæ viri hæc ita ſe habere frequenti relatione teſtentur; adeo ut hæc te nobis ſcripturam fore ante multum temporis agnoverimus? Sed his omiſſis, hortamur te, ac vehementer admonemus, ut ipſa tibimet manum non inferas, nec mortis fomitem generes. Melius quippe tibi eſt, ut veritatem loquentem alius te occidat, quam tu te ipſam, mendacium dicens, interimas. Sta igitur intrepida atque conſtans; & mortem, quam quoquo modo ſemel experiri debes, præcipue pro veritate ſuſtinere ne paveas. Quoniam cum Chriſtus ſit veritas, quiſquis pro veritate moritur, pro Chriſto procul dubio moritur; pro qua videlicet Joannes occiſus Baptiſta martyrium ſumpſiſſe dignoſcitur. Quod ſi ille proximi juſtitiam loquens interficitur: quanto potius tu Dei juſtitiam loquens, & de veritate tua teſtificans, nullius mortis formidare debes exitium: Beati enim, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, non ſolum alterius, ſed & ſuam. Verum nos hanc confeſſionem tuam, quam non voluntas, ſed vis extorſit, nequaquam pro confeſſione recipimus: nec permittimus tantum vitium radices extendere, quod niſi evulſum intime fuerit, ad multorum perniciem poteſt accreſcere. Denique ſi hoc licet, omnes viri poſſunt, quas jure ſortiti ſunt fœminas, ſi has odio habuerint, diverſis afflictionibus macerare, & quod legitime non fuerint aſſumptæ, fateri cogere: quin etiam, ut mortale crimen contra ſe dicant, illatis intolerabilibus pœnis compellere. Quis enim magis nocere valet, quam civilis hoſtis? Vel quis amplius lædere poterit, quam uxorem maritus? Sed nos tales fraudes præcavere debemus; & ne proficiant, in ipſo novitatis earum principio detruncare. Nec tamen putamus Lotharium, virum videlicet tuum, in tantam ſui perniciem devolvendum, ut vitæ tuæ inſidiari quocumque modo conſentiat; cum non ſibi, vel regno ſuo minus, quam tibi, ſi ad hoc tam immane piaculum dilapſus eſſet, acquireret omnino diſpendium. Siquidem, tu, quantum humanus intellectus ſufficit invenire, non ſolum innoxia ſæpe comprobata es, verum & Eccleſiæ ſemper auxilium provocaſſe dignoſceris. Inſuper & Sancti Apoſtolorum principis præſidium refugiumque petiſti. Unde Sedes Apoſtolica tuam cauſam cœpit diſcutere, & ſpeciali, quidquid quæſtionis emerſiſſet, judicio ſuo reſervare propoſuit. Quamobrem quiſquis contra te agit, non ſolum Eccleſiam Dei graviter lædit; verum etiam Sedem Apoſtolicam, de cujus judicio non licet retractari, vehementer adverſus ſe commovere convincitur. Sane ſi tu Romam venire diſponis, & licentiam proficiſcendi a conjuge tuo adipiſci vis; nos econtra multo magis hortamur, ut ſuadere modis omnibus eidem viro tuo procures, quatenus prius ſecuritatem tibi certiſſimam tribuat, qua freta nuſquam metuas, te per hominem aliquid incidere læſionis, Quod omnino non provenire poterit, niſi Waldrada prius Romam mittatur, & de ea, quod conveniens ſit, diffiniatur; & ita demum talis immunitatis certitudo ſubſequatur, ut tu nec veniens, nec commorans, nec hinc rediens, aliquod patiaris incommodum. Quod ſi renuit ad repellendam a ſe ſiniſtram opinionem agere, ceſſa, & ne talibus fraudis inſidiis acquieſcas, omnino præcave. Callide quippe tam ille, quam ſatellites ejus, te decipere moliuntur, & verſutæ ſuæ tergiverſationis pedicis ſupplantare procul dubio machinantur. Porro ſi amore pudicitiæ, ut aſſeris, ſolutionem matrimonii quæris, hanc tibi nullo pacto noveris

(*b*) Matth. XV. [*c*] Iſaiæ V. [*d*] Jeremiæ II.

veris tribuendam, niſi vir tuus eamdem pudicitiam non ficte ſectatus exſtiterit. Denique ut cum Beato Gregorio Papa dicatur, ſi continentiam (e) quam vir appetit, uxor non ſequitur; aut quam uxor appetit, vir recuſat; dividi conjugium non licet: quia ſcriptum eſt: *Mulier (f) ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Optamus gloriam tuam in Chriſto nunc & ſemper bene valere, dilectiſſima filia. Data Kalendas Februarii, indictione XV.

(e) Lib. 9. Epiſt. 39. (f) I. Cor. VII.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
DILECTO FILIO LUDOVICO GLORIOSO REGI.

Ut Lotharium ad diligendam Theutbergam excitare pergat, & Ingeltrudem ad Boſonem maritum redire compellat.

PRecamur amabilem dilectionem veſtram, ut Regem Lotharium monere nullo pacto deſiſtatis, ut debitam dilectionem Teutbergæ Reginæ uxori ſuæ ſemper impendat: nec ſibi blandiatur, quaſi ſtudeat eam cogere, ut aliquod ſibi crimen impingat, & per hoc valeat illam a ſuo conſortio ſequeſtrare: quoniam hoc nec ipſe legaliter agere prævalet, nec nos talibus præſtigiis, & tam fraudulentæ calliditati locum dari permittimus. Sed etiamſi abundante iniquitate, qualibet aſtutia, potius autem violentia, tale quid machinari potuiſſet, Waldradam ei mœcham, cujus immundo deſiderio ad iſta intendit, anhelat, & pervenire dementer affectat, nullus conjugali fœdere permitteret ſociari; niſi cunctarum regularum temerator, & infractor inveniri voluiſſet. Agite igitur circa eum benigne: & quoniam filius Germani veſtri eſt, tamquam os veſtrum & carnem monere, increpare, immo vero etiam ſeverius corripere, quin & quoquomodo corrigere ſtudeatis, mentis ſcilicet ejus ſalutem magis, quam corporis anhelantes. Poſtremo, fili cariſſime, non vos latere credimus, quot & quantos labores pro refuga illa Boſonis uxore ſæpe pertulimus; & quoties eam, ut ad juſtitiæ tramitem remearet, ſalubriter admonuerimus: & qualiter etiam non reſipiſcentem, ſed nequitia ſua pertinaciter perſiſtentem, gladio anathematis percuſſerimus. Quæ nec percuſſa doluit, nec attrita voluit recipere diſciplinam. Vir autem ejus, innocens videlicet, in ejus abſentia hinc inde labore non modico fatigatur, quoniam nec ipſi reconciliari abſenti prævalet, nec alterius illa vivente conſortium ei conjugale conceditur. Qua de re quoniam improbitatem, & inſolentiam ejuſdem viri continuam patimur, volentis ſcilicet ardenter ad ſecundum, imo ad illicitum convolare connubium; obnixe dilectionem veſtram depoſcimus, ut pro revocanda ea omne ſtudium pro Dei amore ſumatis, quinimo & eamdem perditam, ac ſæpe damnatam feminam lucrari Domino valeatis. Ita ut ſi monitis provocata viam ſuæ ſalutis non arripit, ſaltem preſſuris per veſtram induſtriam anguſtata reſipiſcat: & quæ ad Dominicam cœnam ſponte intrare noluit, dum tantum intret, vel compellatur invita. Nam forte de hujuſmodi Dominus per Prophetam dicit: *Ecce (a) ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inveniet, & ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos: quæret & non inveniet eos, & dicet: vadam & revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis, quam nunc.* Quod venerandum oraculum ſi tropice diſſeratur, non parvam utilitatem generat. Verum nunc breviter dicendum eſt, quoniam ſi eadem femina, ſicut nec debet, nullius communione frueretur, & non exquiſitis voluptatibus potiretur; ſi denique vias ſuas ſpinis ſeptas

(a) Oſeæ X.

ſeptas pateretur, ſi in terrenis deſideriis de impoſſibilitate laſſaretur; jam Deum profecto ad mentem reduceret, & ad amorem viri proprii vel invita rediret. Sic ergo pervicax illa, & impœnitens anima, quæ diu eſt adultera conata perſiſtere, ſic fortaſſe, ſi tamen neceſſitas ei per vos rerum interim titulatarum imponeretur, fidelis jam decemeret eſſe conjux, quæ merito ac veraciter deinde dicere poſſet: *Revertar* (b) *ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis, quam nunc.* Optamus gloriam veſtram bene valere, dilectiſſime fili. Data Nonis Martii. Indictione XV.

(b) Oſeæ VII.

NICOLAUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI,
DILECTO FILIO LUDOVICO GLORIOSO REGI.

Conqueritur de Lothario, quod nihil eorum præſtet, quæ promiſit. Prohibet, ne Romam veniat, priuſquam Waldradam, ut juſſus eſt, eo dirigat, & Theutbergam tractet ut Reginam, & Treveris atque Coloniæ legitimi Epiſcopi ordinentur. In embolo, de reditibus Sancti Petri.

SYllabarum veſtrarum tenore pandiſtis, vos una cum dilecto filio noſtro Carolo Glorioſo Rege, fratre videlicet veſtro, ad commune colloquium veniſſe: cui quia defuit Lotharius Rex, nepos ſcilicet veſter, perhibetis vos ad eum jam dictum fratrem veſtrum Carolum Regem, adjuncto ſibi quodam ex Epiſcopis regni veſtri, miſiſſe: quatenus prout vobis per Epiſtolas noſtras ad vos directas injunximus, ab illis admoneretur, ut in omnibus juſſionibus noſtris obediens exſiſteret. Quod quia tam utpote pii Principes juſtitiam diligentes, quam proximi ſalutem per caritatem quærentes, noſtriſque nihilominus adhortationibus obſecundantes, egiſtis, debitas gratias agimus: quantum tamen lucri efficacia veſtra, vel noſtra monita penes eumdem Regem Lotharium impetrarint, fateor, hactenus non elucet. Sed dicitis, eum tam abſentem, quam poſtea præſentem, a vobis ipſam admonitionem benigne ſuſcepiſſe, deindeque profeſſum fuiſſe, in omnibus ſe noſtris præceptionibus pariturum. Quod quia ſæpe audivimus, non tamen hinc effectum percepimus, ſatis ingemiſcimus, & hujus rei gratia ultra, quam dici poſſit, affligimur. Nimirum qui etiam pro ſua ipſius ſalute quotidie laborantes, apud ipſum nihil omnino proficimus, dum quod ſermone dicit, facto non perficit: & præcipue, cum verba ejus, ut arborum folia, ſonare quidem poſſint, ſaturare vero, cum ſint ſine fructu, non poſſint. Quamobrem, dum quærimus, cui hujusmodi vir valeat comparari, nullus menti convenientius occurrit, quam ille filius, cui apud Matthæum pater dixiſſe legitur: *Fili* (a) *vade hodie, operare in vinea mea.* At ille reſpondens ait: *Eo Domine, & non ivit.* Unde merito figuram Judaici populi exprimit. Ipſe quippe repromittebat Moyſi dicens: *Cuncta* (b) *quæ locutus eſt Dominus, faciemus*: non tamen, quæ verbis repromittebat, rerum affectibus adimplebat. Ita, proh dolor! & iſte nepos veſter, ſemper quidem monita noſtra velle audire, ſemper adimplere cupere proteſtatur: non tamen quod ore, quod ſcriptis opportune, importune ſæpiſſime profitetur, operibus exercere, vel factis exhibere contendit; & paternis monitis noſtris non tamquam filius obediens paret, ſed tamquam ingratus poſt tergum repedavit. Si quidem in quo aliquando apparuit Rex Lotharius nobis obediens? Aut quid ab illo exegimus niſi ſalutem ſuam? niſi jurationem quam (c) læſit Eccleſiæ? niſi Theutbergæ Regi-

(a) Math. XIX. (b) Exod. XXI. (c) *forte* præſtitit.

Reginæ conjugis ejus apud Sanctum Petrum præſidium requirentis ſecuritatem? Niſi noſtram etiam poſt tot labores aliquando requiem? Nam hinc inter innumeras alias curas præcipue laboramus, hinc omnimodam de Waldrada mœcha, & excommunicata ſuſpicionem adimendam ſæpe decrevimus. Hic etiam, ut novi Trevirenſi, & Colonienſi Eccleſiis antiſtites darentur, injunximus: videlicet qui nec per Theutgualdi, & Guntharii dudum Epiſcoporum, nec per jam fatæ Waldradæ favorem proveherentur; ſed Canonice a filiis, & de filiis jam nominatarum Eccleſiarum electi, & ab his, qui earumdem Eccleſiarum Antiſtites ſoliti ſunt conſecrare, regulariter ordinarentur. Sed cum hæc omnia nos opportuna eſſe ac neceſſaria proſpicientes, ipſi Regi Lothario crehro mandaſſemus, quod noſtræ inſtitutionis exſecutor effectus, ut hæc conſummarentur annueret, immo ut ſua prorſus exſecutione perpetrarentur, inſiſteret; aliquid horum effectum quemlibet accepiſſe nos profecto nondum cognovimus: & tamen ille noſtra ſe velle proficere in omnibus monita profitetur. Denique Waldradam ad nos non ſolum non miſit, ſicut ſæpius illum hortati ſumus; verum etiam Ticinum, dum ad nos tendere crederetur, jam profectam, in Gallias reducere procuravit. Filiam vero noſtram Teutbergam Reginam, quæ Beati Petri ſe tegmine ſemper muniri popoſcit, non ſolum ſicut reginam ſecundum præſtitum juramentum non tractat: verum etiam nec pro timore Dei, nec pro Sancti Petri reverentia, nec pro conjugali fœdere, nec etiam pro eodem collato juramento, ſaltem in minimis quibuſque negotiis ſuam hanc eſſe participem recognoſcit. Quippe quam omni egeſtati, omni opprobrio, omni prorſus abjectioni ſubmittit. Porro de præmemoratis Eccleſiis ordinandis non ſolum mandata noſtra contemnit; ſed & ſacrorum canonum præcepta conculcat: dum videlicet viduatis Eccleſiis non compatitur, ſed has tanto tempore ſine rectore manere permittit. Ecce, fili cariſſime, quomodo Lotharius Rex inſtituta noſtra cuſtodit: ecce quomodo verum eſt, quod dicit noſtra ſe velle in omnibus obſervare decreta. Et adhuc ad nos ſe properare velle demonſtrat: cum id ne ſine noſtra licentia præſumeret, nos ei ſæpe diſtrictius injunxerimus, & prohibuerimus. Verum quamobrem Lotharius Romam proficiſci geſtiat, miramur, ſi veſtram latere potuit prudentiam. Itaque impleat prius cuncta, quæ præmiſimus; totius occaſionis, vel ſiniſtræ ſuſpicionis fomitem a ſe procul abjiciat, immo vero a noſtris mentibus amputet: & tunc, ſi ei ſit huc veniendum, a nobis eſt ſolicite providendum. Siquidem etiam ſi cuncta, quæ nos ei ſupra commemoravimus injunxiſſe, penitus adimpleta potuiſſet oſtendere, nec ſic ei contra interdictum noſtrum Romam fuerat properandum: quanto minus nunc, quando toties a nobis admonitus nihil de eis conſummaſſe convincitur? Igitur dilectio veſtra illum nunc venire Romam, quæſo, prohibeat: alioquin, mihi credite, ſi contra propoſitum noſtrum forte præſumpſerit, minime cum qua cupit honeſtate vel hic ſuſcipietur, vel hinc profecto egredietur. Nam ſicut mulier Domino fide proximans tangit; turba vero, licet tangit, tamen comprimit; ſic, proh dolor! iſto in tempore quidam etſi tangere, etſi opprimere videntur, tactus tamen eorum, quia non ex fide, preſſuram gignit, & approximatio turbationem adducit. Ergo neceſſe eſt, ut talem ſe in cunctis exhibeat Rex Lotharius, ut nos eum gratanti animo primitus ſuſcipere delectemur; & ita demum venientem expanſis brachiis amplectemur. Quod aliter fieri non poterit, niſi Waldrada Romam, ſicuti cœptum fuerat, dirigatur, ut videlicet nos cauſam ejus ad finem legitimum perducamus, qui de ipſius prævaricatione ſemel initium judicandi ſuſcepimus: & niſi reginam Theutbergam, ſecundum tenorem juramenti, ab ipſo audiamus Rege Lothario conjuge ſuo tractari: videlicet ut talem ſe circa illam mente adminiſtret, & opere, qualem diligens Rex erga dilectam conjugem ſuam ſe debet demonſtrare reginam: & niſi de proprio Clero in Agrippinenſi Colonia, atque Treverenſi Eccleſiis Epiſcopos ordinari permiſerit: eos ſcilicet, qui nec Waldradæ, nec Gunthari, nec Teutgualdi favore vel eligantur, vel etiam conſecrentur. Hæc ſunt, cariſ-

ſime, quæ ſi Lotharius nepos veſter callide non perfecerit, hunc veraciter nos audire velle procul dubio poterunt indicare. Atque ſi ſaluti ejus veſtra caritas conſulit, eum magnopere ſuadeat incitare; & non ejus foris perſtrepentibus verbis facile credat, ſed operum facta, ſecundum perſpicaciſſimam proprii affluentiam ſenſus, conſideret. Dicit enim Joannes Apoſtolus: *Filioli* (d) *mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.* Nam ſi noſſe libet excellentiæ veſtræ, quid ſit, unde Lotharius jactat ſe noſtram in omnibus adimplere voluntem, nos evidenter aperiemus. Videlicet quia nobis, immo Deo noſtro obediens, Theutbergam ſuam conjugem recepit, Waldradam vero, utpote adulteram, merito ſequeſtravit, nec ad illam poſt reverſionem legati noſtri acceſſit. Sed prudentia gloriæ veſtræ jam valet advertere, quid proſit, ſi ad eam non pedibus corporis, & tamen paſſibus mentis accedit. Quid prodeſt, quia forinſecus ab illa ſequeſtratus cernitur, qui tamen ei valde conglutinatus intrinſecus intelligitur? Quid autem proficit dilectæ filiæ noſtræ Theutbergæ Reginæ, quia non ex toto ab illa videtur corpore prolongatus, dum tamen eſſe cum ea mente minime probatur adnexus? Quid ei proficit, conjugalis fœderis, vel Regiæ dignitatis nomine ſolo frui, quæ caret omnibus, quæ ad perfectæ dilectionis & conſimilis ditionis pertinere videntur inſignia? Nam quis, niſi æmula ejus, Waldrada videlicet, quæ non ſolum pro adulterio commiſſo, ſed pro impœnitenti corde vinculis eſt excommunicationis innexa, regni cum Lothario culmina poſſidet, gloria fruitur, jura tenet, & omnia ſuo diſponit arbitrio? Quæ licet à colloquio ejus ſejuncta ſpecie tenus videatur exſiſtere, per internuntios tamen, & diverſos ſatellites, tantumdem penes ipſum, vel etiam magis valet, quam ſi legitima conjux haberi quoquo modo potuiſſet. Nam nemo apud Regium apicem eſt adjutus, niſi per illam: vix uſquequaque læſus, niſi propter illam, quiſquam eſſe refertur. Illa quippe penes eum gratiam poſcentibus impetrare, ipſa ſola, quibus mavult, beneficia parare conſuevit. Jam vero ſi ita non eſt, ut dicimus; id eſt, ſi vel Theutberga Regina tantam apud ipſum incommoditatem, & dehoneſtatem non patitur: nec Waldrada mœcha gloria tanta non fruitur; quare nobis ſcribens, vel aliis ſatisfaciens, ſicut indicat Waldrada, quod poſt miſſi noſtri reverſionem non ad eam acceſſerit: ita non de conjuge ſua Theutberga, quod eam ſecundum datorum tenorem juramentorum tractet, atque retineat; niſi quia non habet, unde glorietur? nec agit ſic erga eam, ut nobis id veraciter referens, gratiarum à nobis inde percipere valeat actiones? Dum non ſolum illa nulla munificentia ipſo largiente potitur, verum etiam omnibus opprobriis, & ut prætulimus, egeſtate ſumma tabeſcit? Dicite ergo illi vos, cariſſime, & veſtra ſagaci conventione ſuadere contendite; ut quando nobis mittit, ad Waldradam poſt reditum miſſi noſtri, contra interdictum noſtrum, ſe nullatenus acceſſiſſe; mittat etiam, quod Theutbergam uxorem ſuam juxta præſtita juramenta benigne tractet, & ſecundum Regiam dignitatem retineat: ita dumtaxat, ut quod mittit, veritate fulciri, aliis etiam atteſtantibus cognoſcamus. Mittat nihilominus nobis, quod in præfatis Eccleſiis ordine, quem ſupra dictavimus, Epiſcopi ſint regulariter ordinati: & tunc perhibenti, ſe noſtra velle juſſa perficere, credemus, & condignas Deo gratias referemus. Nam quamdiu Theutbergam Regio cultu, & conjugali dilectione non retinet; & Teutgualdum vel Guntharium Eccleſias dudum ſibi cum ſacerdotio ablatas obtinere permiſerit occupatas; licet Waldradam non videat, hi tamen gradus ſunt (e) quamvis ad ima mergentes, per quos illum ſenſim ad ipſam tendere prudens quisque patenter agnoſcit: dum & illos fovet, quos ad pronefas ductores habuiſſe claret; & eam affligit, quam debita correctione præmiſſa Chriſto juvante recepit. Accuſatores autem habere Lotharium, non niſi illum, qui accuſator fratrum in Apocalypſi (f) Joannis appellatur, & opera ejus, quæ & ipſa ejuſdem antiqui hoſtis inſtinctu patrantur, profecto comperimus. Quæ vero Lotharius Rex, veſter nepos, operatur, accuſa-

(d) I. Joan. III.

(e) *forte* quemvis,

(f) Apoc. XII.

accuſatore non indigent. Manifeſta quippe Apoſtolo teſte (*g*) ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, luxuria & reliqua. Optamus gloriam veſtram nunc, & ſemper bene valere, dulciſſime fili. Data quarto Kalendas Novembris, Indictione I.

Statuit præterea nobiſcum excellentiæ veſtræ legatus, ut mediante Majo menſe *hujus primæ indictionis*, pro unius anni reditibus rerum ſancti Petri, in regno veſtro ſitarum recipiendis, noſtros miſſos direxiſſemus: cum duorum annorum jam tempora præterierint, ex quo reditus ex illis debuerunt eſſe collecti, & nos ex eis nihil recepimus. Porro ſi, ſicut per multos, & hunc eumdem veſtrum legatum cognovimus, Arſenius inde aliquid collegit; licet nobis aliquid non detulerit, de præteritis annis collegit, non de futuris. Unde rogamus gloriam veſtram, ut pro mercedis veſtræ cumulis, collectis omnibus illis, per veſtri culminis viros, ad Apoſtolorum limina orationis gratia venientes, antequam de finibus regni veſtri foras ea duci jubeatis, nobis ſignificetis: ut his interim in tutiſſimo a prudentia veſtra ſtatuto loco reconditis, ſi a ſpiritali filio noſtro Auguſto obtinere potuerimus, ut cum ipſius homine noſtrum illuc dirigamus; & ea ut nobis ſine aliquo diſpendio deferantur, recipiamus; gratiarum actiones Domino rependendæ ſunt. Sin autem, miſſum noſtrum, Deo opifice, deſtinabimus; qui qualiter in veſtro regno ſint recondita ac cuſtodita, cum veſtro miſſo prævideat: & his nihilominus interim in veſtro regno bene ſalvatis, aut nobis renuntiet, aut certe quidquid præviderimus, vel ſanxerimus, facere non omittat. Aut ſi gloria veſtra, quæcumque illa fuerint, infra territorium ditionis veſtræ, videlicet uſque Bononiam, aut Ravennam perduci fecerit, tantum ut ſecura ſint, hoc multo amplius utile & gratum habebimus; quoniam & nos deinde modo, quo valuerimus, uſque Romam ea ferri jubebimus.

(*g*) Galat. V.

SYNODUS DIOECESANA COLONIENSIS.

Anno Chriſti DCCCLXIX. Hadriani II. Papæ III.

SUMMA. Electio & Conſecratio Williberti in Archiep. Colonienſem, contra Hilduinum, à Carolo Calvo deſtinatum Colonienſi Eccleſiæ Antiſtitem.

Ut primum mors Lotharii, Lotharingiæ Regis, Placentiæ mortui VI. Idus Auguſti (alii pridie Nonas Junii) anno 869. *pervulgata, Gallias penetravit, illico Carolus Calvus Lotharienſe Regnum inivit, & ope Adventii Metenſis Epiſcopi occupavit. Advolavit is protinus Metas, ubi ab Hincmaro Remenſi, Francone Tungrenſi, & Adventio Metenſi ſolemni ritu menſe Septembri Rex inauguratus, Treverenſi Cathedræ Bertolphum, Adventii Nepotem, præfecit. Tum Aquiſgranum profectus, Colonienſi Metropoli Hilduinum Abbatem impoſuit, quem a Francone Tungrenſi, Suffraganeo Colonienſi, Sacerdotio voluit initiari.*

Interea Ludovicus Germanicus, qui cum Carolo Calvo Lotharienſe Regnum inter ſe æquis ſpatiis partiendum prætendebat, Luthertum Moguntinum Præſulem deſtinat, qui Clero, populoque Colonienſi Agrippinenſi Antiſtitem eligendum proponat, & electum conſecret.

LUdbertus, cum ob Carolinæ factionis periculum Coloniam palam non auderet intrare, Tuitii, in oppoſita civitatis ripa, ſubſtitit, evocatis ad ſe Cleri & populi Primoribus, quorum omnium ſuffragiis e Clero ſanctitate, doctrinaque illuſtriſſimus electus eſt Willibertus, lumen in tantis ſex annorum tene-

bris Metropolis Illuſtriſſimum. Tum omnes conſcenſis navibus cum Ludberto Moguntino, & aliis, quos adduxerat, Præſulibus, Coloniam ingreſſi, magna Cleri, civiumque gratulatione ad Sedem Pontificiam deduxerunt, ac ornatum Infula conſecrarunt Archi-Epiſcopum.

Anno ſequenti 870. Indict. III. Adrianus II. Papa ſcribit Ludovico Germanico, abſque Sedis Apoſtolicæ judicio & conſilio non fuiſſe Gunthario ſubſtituendum Coloniæ Antiſtitem. Roma V. Kalend. Julii. Indict. III.

Cum ab Adriano II. Pallium non impetraſſet Willibertus, ob omiſſa quædam in libello ſupplice: in quo nec fidei ſuæ paginam, ſeu profeſſionem, ediderat, nec ſignificaverat, à ſe acceptari Synodos univerſales, nec decretales Pontificum Romanorum conſtitutas meminerat, nec hæc propriæ manus ſubſcriptione munierat, demum neminem miſerat, qui Epiſtolam ſcriptam jurejurando firmaret; (*Gratian. Diſt. C. Cum optatum.*) Joannes VIII, re examinata, Pallium eidem miſit anno 873. unde ante eum annum Synodum celebrare non potuit.

Annales Metenſes. Crombach. Tom. II. Metropolis Colonienſ. MS. pag. 1329. *ad annum* 869., *alii plerique ad annum* 870. *referunt Conſecrationem Williberti*, puta:

Annaliſta Saxo Eckbartinus Tom. I.

Annales Francorum Pithoeani, ſeu Fuldenſes, & addunt Luitpertum Moguntinum cum quibuſdam Suffraganeis ſuis profectum Coloniam.

Hermannus contractus in Chronico refert ad 870. tum Conſecrationem Williberti, tum Eccleſiæ dedicationem, & multa pro ſtatu Eccleſiæ decreta. In ſecundo certo errat. Sigebertus Gemblacenſis ad annum 871. refert Dedicationem Eccleſiæ Colonienſis, contra omnes.

SYNODUS MAGNA,

ANNO INCARN. DOMINICÆ DCCCLXXIII. (a)

INDICT. VIII. SUB PIISSIMO REGE LUDOVICO, ANNO IMPERII EJUS XXXIII. APUD COLONIAM AGRIPPINAM COLLECTA, VI. KAL. OCTOB.

SUMMA. I. Licentia proprietatis Canonicis a Gunthario indulta confirmatur.

II. Libertas electionis Prælatorum.

III. Præpoſiti poteſtas in Clericis gubernandis, & cura temporalium.

IV. Licentia teſtandi confirmatur.

V. Dedicatio Metropolitanæ Eccleſiæ.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, WILLIBERTUS DIVINA PRÆDESTINANTE CLEMENTIA COLONIENSIS CIVITATIS ARCHI-EPISCOPUS.

NOverit omnium Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelium præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, qualiter Guntharius Sedis noſtræ VENERABILIS Paſtor, divino ductus amore, una cum conſenſu & voluntate ſuorum Clericorum ac Laicorum noſtræ Matricis Eccleſiæ rebus privatim ſingulis (b) Monaſteriis ad hunc perti-

(a) Annales Fuldenſes referunt hanc Synodum ad 870. Sigebertus Gemblacenſis ad 871. uterque errooee, quia Willibertus ante 873. nondum Pallium acceperat ab Joanne VIII.

(b) Mrs *in MS.*

pertinentibus, ac canonice in eis commorantibus ſumptuum ſuorum neceſſaria habenda delegavit atque contradidit: (*c*) quatenus deinceps videlicet eadem monaſteria & iidem Canonici futuris temporibus perpetualiter inde conſiſtere quiviſſent, absque alicujus ſumptus indigentia. Præterea quidem & hoc quisque Eccleſiæ amator agnoſcat, qualiter jam fatus vir paſtoralis (ſumptibus neceſſariis, ut prælibatum eſt in præſignatorum jus Clericorum, ex donatione ordinabiliter atque regulariter delegatis, atque diſtributis) illis (*d*) conceſſit atque donavit, ultra licitum fore cum ſecura poteſtate, & libero arbitrio inter ſe ordinare, & facere tam de ſua electione, quam de omnibus ſuis rebus abſque ejus conſultu & imperio. Similiter vero cunctis innoteſcat, quod idem ſupra memoratus Paſtor in futurum præcavens, ne Prælati, ordine regiminis confuſe utendo, aliquando inter ſe ſortem defenſionem inde incurrerent, ac ne ob hoc ſtatutum Clerici tandem inſtabiles denuo ſicut prius, absque correctionis, & increpationis timore huc illucque vagabundi liberius diſcurrerent; decrevit, ut (*e*) Præpoſito in ſibi ſubjectis nullus nec prælatione, nec poteſtate ſuperponeretur, ſed idem potius in ambobus ſuper omnes præſtantiſſimus haberetur, ac inſuper eorundem ſubjectorum res communes interius, exteriuſque ipſe ſolus cum conſilio prudentum, benevolentiumque fratrum gubernans, diligenterque providens, totum in ſuam aſſumeret reſervandam cuſtodiam, quidquid ex his debiti proveniret, & ſic poſtea ſumma cura atque diligentia id ipſum in illorum utilitatem miniſtrando diſpenſaret. Nihilominus, ſcilicet ipſe idemque beatæ & dignæ memoriæ vir, & divini conſilii inſpiratione admonitus, firma ac perpetua lege ſancivit, ut nullus unquam Pontifex ſine illorum conſcientia, ſive conſenſu, de ipſa ſubſtantia, minimam unquam præbendam alicui per potentiam tribueret, aut item in domibus, ſive in ædificiis in urbe, vel exterius circa urbem, ſibi jam a quibuslibet in eleemoſynam datis, ſeu deinceps donandis, aut uſquam alibi in cæteris univerſis illorum locis in omnibus rebus, absque conſenſu, & communi cunctorum voluntate, quidquam eis per potentiam, ſive per aliquam vim deſtrueret, illorum donationem ſeu traditionem, quam (*f*) inter ſe in clauſtro de qualibuscunque ſuis rebus, teſtibus adhibitis feciſſent, hoc illis quaſi in jus hæreditarium firmiter concedens, quatenus quisque illorum ſive nobilis, ſive ignobilis eſſet, uſque in ſempiternum liberum haberet arbitrium, ſuam manſionem cum cæteris quibuſcunque rebus donare, ſeu etiam tradere cuicunque ſuo confratri voluiſſet, poſt obitum ſuum poſſidendam, abſque ullius Epiſcopi conſultu, ſive contradictione. Hujus itaque ordinationis ac conceſſæ electionis, atque memorialis decreti præſens conſcriptum ob memoriam & eleemoſynam noſtri fieri volentes, juſſimus (*g*) illud in conſpectu totius ſynodalis Conventus publice recitari, quem ſimul nobiſcum hodierno die collectum habuimus ob noſtræ Eccleſiæ dedicationem faciendam, & ob (*h*) plurima divina tractanda negotia, id eſt, coram Luitberto, ſancto Viro, Moguntienſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo, nec non Bertolpho, Trevirenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo, ac coram plurimis aliis Epiſcopis tam ſuis, quam noſtris Suffraganeis, nec non coram cæteris omnibus ſacri ordinis viris præſto habitis, quatenus illorum communi examinatione probaretur, ſi eſſet a nobis recipiendum, nec ne. Cunctis autem unanimiter dijudicantibus, non ſolum recipiendum fore, verum etiam digne & juſte ſecundum regulam adimplendum, eo quod (*i*) regulariter atque rationabiliter in omnibus ordinatum haberetur, tam noſtra manu ſubtus id firmavimus, quam etiam propriis ſingulorum manibus roborari fecimus. Unde juxta illorum judicii auctoritatem una cum ipſis proferre damnationis ſententiam firmiſſime decrevimus, quisquis quaſi Eccleſiaſtici ordinis violator & con-

(*c*) Guntharius, *Venerabilis Paſtor* dicitur, mox infra vocatur *Beatæ & dignæ memoriæ vir.* Unde certum eſt, poſt patrata annis 860. 863. 864. & excommunicationem toleratam eundem pœnitentiam dignam egiſſe: ut hæc Epitheta honoris meruerit triennio poſt mortem.

(*d*) Libertas Electionum.

(*e*) De temporalibus curet Præpoſitus.

(*f*) Licentia teſtandi.

(*g*) Synodus habita propter dedicationem & ſacra negotia.

(*h*) Synodales Perſonæ

(*i*) Willibertus & alii ſubſcripſerunt.

contemptor hoc in perpetuum auſu temerario vel infringere, vel diſturbare aggrederetur. Et (*k*) ideo quicunque ſucceſſorum noſtrorum id ſcienter facere præſumpſerit, omnibusque Conſiliariis ejus, quorum conſilio hoc nefas egerit, *Deus conteret dentes, & in ore ipſorum molas confringet Dominus. Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens. Convertantur ad veſperam, & famem patiantur ut canes.* Ac propter hæc opera eorum, opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum ſit. *Pedes eorum ad malum currant: cogitationes eorum inutiles, vaſtitas & contritio in viis eorum. Viam pacis neſciant, & non ſit judicium in greſſibus eorum: ſemitæ eorum incurvatæ ſint, in tenebris ambulent, & palpent ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectent. Salus elongata ſit ab illis, multiplicatæ ſint iniquitates eorum coram te, Domine. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur in æternum, Domine. Fiant corruentes in tempore furoris tui Domine, & duplici contritione contere eos Domine Deus noſter. Amen.*

Decidant a cogitationibus ſuis, convertantur dolores eorum in caput ipſorum, & in verticem eorum iniquitates eorum deſcendant. Pones eos Domine in clibanum ignis in tempore vultus tui: fructum eorum de terra perdes: erubeſcant & conturbentur, & deducantur in infernum: muta fiant labia eorum. Fiant tanquam pulvis ante faciem venti: Fiant viæ illorum tenebræ & lubricum, veniat mors ſuper illos. Deſtrue illos in finem, & diſperge illos in virtute tua Domine. Evelle eos de terra, & radicem eorum de terra viventium. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum: obſcurentur oculi eorum, ne videant: effunde ſuper eos iram tuam. Fiat habitatio eorum deſerta. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum. Deleantur de libro viventium. Fiant cum illis, qui dixerunt Domino Deo: *Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Imple facies eorum ignominia, erubeſcant & conturbentur in ſæculum ſæculi. Fiant dies eorum pauci & anni eorum non memorentur amplius.* Maledicti ſint in agro, maledicti in domo, maledictus fructus eorum. Habeant oculos & non videant, aures & non audiant, nares & non odorentur, guſtum & ſaporem neſciant, ſenſum ut non intelligant, tactum inutilem atque inſenſibilem, præſtante te, JESU Chriſte, qui vivis, & dominaris per cuncta ſæcula. Amen.

His ita rite peractis proſtraverunt ſe in terram, adorantes Dominum atque laudantes dicebant: Benedictus Dominus, quod ſuæ ſanctæ Eccleſiæ talem dignatus eſt conferre Paſtorem. Tunc ſurgentes in medio Luitbertus atque Bertolphus Archiepiſcopus dixerunt: O Sanctiſſimi Patres! licet adhuc de authoritate Sanctorum Patrum parvam damnationis ſententiam inferre? Reſpondentibus omnibus: licet: Luitbertus Archi-Epiſcopus dixit: Quisquis, ut ante dictum eſt, vel Eccleſiaſtici Ordinis violator, & contemptor, hoc perpetuum, infringere aggredietur, vel quicunque ſucceſſorum noſtrorum id poteſtative, ſeu qualicunque modo, vel ingenio, irritum facere præſumpſerit, fiat ei juxta Apoſtoli ſententiam dicentis: *Qui nos conturbat, portabit judicium, quicunque eſt ille*: & iterum: *utinam abſcindantur, qui nos conturbant.* Inſuper ſciat, ſe irrevocabili anathemate innexum haberi, & in extremæ ultionis die cum diabolo, & Angelis ejus cruciandum, juxta hoc, quod S. Baſilius de Paſtoribus Eccleſiæ dixit: Si is, qui præeſt, fecerit, aut cuiquam, quod a Domino prohibitum eſt, facere juſſerit, vel quod præceptum eſt, prætererit, aut poteſtative mandaverit; Sancti Apoſtoli Pauli ſententia ingerenda eſt ei dicentis: *Etiamſi nos, aut Angelus de Cælo Evangelizaverit vobis, præterquam quod Evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Si quis prohibet nos facere, quod a Domino præceptum eſt, & à Sanctis Patribus traditum eſt: vel rurſum imperat fieri, quod Dominus, & SS. PP. prohibent, execrabile ſit Deo & omnibus, qui diligunt Dominum. Item de eodem, de cujus ſupra Epiſcopus dixit: Qui Clero præeſt, ſi præter voluntatem Dei, præterquam quod in Scripturis Sanctis evidenter præcipitur, vel dicit aliquid vel imperat; tanquam falſus teſtis Dei aut ſacrilegus habeatur. Actum Coloniæ in ſupra dicta civitate V. Kalend. Octobr. die, ſub piiſſimo Rege Ludewico, anno Imperii illus XXXIII. Anno Dominicæ Incarnationis DCCC. LXXIII. Indict. VII.

Ego

(*k*) Maledictiones Synodales.

Ego Wilibertus prædictæ civit. Colonienſis Archi-Epiſcopus, qui hoc præſens regularis electionis conſcriptum fieri juſſi, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Luitbertus Moguntienſis Eccleſiæ Archi Epiſcopus, conſentiens conſcripſi.

Ego Bertolphus Treverenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Bernardus Virdunenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſimiliter.

Ego Alfridus Hildinisheimenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſimiliter.

Ego Theodoricus Mimidonenſ. Eccl. Epiſc. ſimiliter.

Ego Gerolphus Firdenſis Eccleſiæ Epiſc. ſimiliter.

Ego Luithardus Paderbornen. Eccleſ. Epiſ. ſimiliter.

Ego Hildigrimus Halverſtad. Epiſc. ſimiliter.

Ego (*l*) Hodolphus Mimigernafurdenſ. Eccleſiæ Epiſc. ſimiliter.

Ego Odilboldus Trajectenſ. Eccl. Epiſc. ſimiliter.

Ego Lubertus (*m*) Oſnabrugenſis Eccl. Epiſ. ſimiliter.

Lubertus Presbyter ſimiliter.

Sibaldus Presbyter & Præpoſitus ſimiliter.

Everhardus Presbyter ſimiliter.

Hundolphus Presbyter ſimiliter.

Reginhardus Presbyter ſimiliter.

Ego Adelwinus indignus Diaconus ad vicem Adeloldi Presbyteri atque Cancellarii ſubſcripſi.

Et manu Wiliberti.

Miſerere Domine, miſerere miſero Williberto indigna agenti, & digna patienti: aſſidue peccanti, & tua flagella quotidie ſuſtinenti. Memento mei Deus in bono, Deus ne deleas miſerationes meas, quas feci in Domo Dei mei & in cæremoniis ejus. Amen.

Corroboratio Glorioſiſſimorum Archi-Epiſcoporum, Domini Wiliberti Colonien. Luitberti Moguntin. Bertolphi Treviren. nec non & aliorum Epiſcoporum ac Suffraganeorum ſuorum cum cæteris ſacri ordinis viris quam plurimis, ac nobilibus Laicis, de ſumptibus Canonicorum, & de electione perpetualiter habenda, ac regiminis regulares ordinatione, ut ſi qui eam infringere conentur, ſi ut infra ſcriptum, teneantur ſummo anathemate, uſque in perpetuum, niſi pœnitendo reſipiſcant; extinguaturque lucerna eorum in perpetuum. Amen.

Ex pervetuſto Bibliothecæ Gelenianæ Cod. MS. Hermanni de Weſalia, Canonici S. Severini & B. M. V. Aquisgranenſi à Friderico III. Auguſto creati, deſcripſit HEISTER, & edidit poſt Suffraganeos Colonienſes anno 1641.

(*l*) *al.* Odolfus, & Hedolfus, & Holdolfus. Pro Odolfo Eckhartus corrigit *Bertolfus. Tom. II. Hiſtoriæ Wurceburg. pag.* 582.

(*m*) Pro Luberto ſubſtituit Eckhartus *Egibertus.* L. cit.

§. II.

In eadem Synodo ab iisdem Epiſcopis confirmata eſt Fundatio Illuſtriſſimi Parthenonis (a) *Aſſindienſis, cujus hæc eſt clauſula.... Ego Alfridus,* ſic Heiſter *inchoat.*

ALfridus, Dei diſponente providentia Hildeſienſis Eccleſiæ Antiſtes. Cum inter immenſas Dei Patris miſerationes, quibus humanum genus gratuita pietate revelare dignatur, præcipue eam, qua conſtat, conſubſtantialem, coæternum ejus filium pro nobis incarnatum, & crucifixum fuiſſe, ad memoriam reducerem; circa me vero ſpecialiter divitias bonitatis ejus non ſine admiratione perpen-

[*a*] Nunc Eſſendienſis, intra Diœceſin Colonienſem: nam anno 1598, altera Remigii, Synodo Diœceſanæ Colonienſi in Metropoli noſtra celebratæ vocatas interfuit Decanus Chriſtianitatis Aſſendienſis, ut conſtat ex Catalogo Prælatorum hujus Synodi *in Volumine XXIV. Farraginam Gelenii* 235. *ſervato apud Bibliothecam ampliſſimi Magiſtratus Colonienſis.*

perpenderem, qui me nullis exigentibus meritis de ſordibus levatum, inter Principes Eccleſiæ conſidere, & ſolium gloriæ tenere fecit; ne tantis ejus beneficiis ingratus apparerem, quid retribuerem Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi, diu multumque mecum cogitare cœpi. Tandem itaque ex Divina, ut credo, inſpiratione occurrit animo, Sanctiſſimam & ſemper Virginem Mariam, unicum, ſingulare præſidium peccatorum poſt Deum eſſe; cui ſi quid venerationis impenderem, id & Deo fore gratum, & animæ meæ, patrocinantibus me (*a*) meritis arbitratus ſum profuturum. Opitulante itaque Dei gratia in prædiolo meo, quod *Asnide* vocatur, in honore Sanctæ, & individuæ Trinitatis conſecratam, Sanctæque ſemper Virgini Mariæ, & SS. Martyribus Coſmæ, & Damiano dicatam Eccleſiam, his quæ Domino donante poſſidebam, conſtruxi, in qua (*b*) immaculatum ſacrificium ſanctimoniæ tam animæ quam corporis Deo in cordis, & ſpiritus contritione offerendum, ſanctimonialium congregationem coadunare, eique victus & veſtitus neceſſaria providere, ſpiritualem quoque matrem, quæ regulariter(*c*) præſideat, eidem ex eadem præficere curavi. Ne vero poſt mei exceſſum futuris ſeculis de electione, Abbatiſſæ diſſenſio oriatur, ex decreto *Sergii* Papæ, & ejus. ſucceſſoris *Adriani* ſancitum eſt, & eorum privilegiis confirmatum, ut nec prece, nec pretio, nec ullo omnino unquam modo alterius Congregationis ſanctimonialis dictis ſanctimonialibus præponatur, ſed quæcunque ex eiſdem, & in Dei timorem ſuis ſororibus præficiatur. Quod tamen conſuetudinarium jus tam miniſtrandis ſuis rebus impoſuerim, & perpetualiter offerendum, vel in paucis abſolvam. (*d*) Poſſeſſiones Eccleſiæ traditas vel tradendas interiores vel exteriores tam mobiles, quam immobiles, cum conſilio Deum timentium, ſumma cum diligentia Abbatiſſa procuret, redditusque earum tam in ſua quam in ſororum æquabili diſtribuat utilitate, id ſumopere cavens, utpote Deo rationem reddirura, ut de communibus earum rebus ne vel unam minimam præbendam abſque earum conſilio vel utilitate, alicui (*e*) tradat, ne quod abſit, penuria familiaris rei urgente ruptis ſanctimoniæ habenis liberius hac vel illac abſque Dei timore vagentur. Si quæ vero ſanctimonialis ibidem habet propriam domum, aut aliud ædificium vel a ſe emptum, vel dono ſibi datum, vel aliquas res undelibet juſte acquiſitas, nihilominus ex omnibus ſupra dictis neque Abbatiſſa, neque aliquis alius ei auferat, neque ullo modo auferendum ſuadeat: ſed eadem ſanctimonialis libero arbitrio eandem domum, & cuncta, quæ inibi poſſidet, ſorori ſuæ, vel amico ad eandem Eccleſiam pertinenti, abſque alius contradictione, ſive morti proxima ſit, ſive vitæ, quocunque modo voluerit, tradat. Id ipſum vero, & Clericis ibidem ſervientibus, conſtituimus, ſi quis antedictam earum aliquam Eccleſiæ poſſeſſionem, Abbatiſſa largiente, ſuſceperit, tali ſuſcipiat conditione, ut poſt ejus obitum eandem poſſeſſionem Eccleſia abſque illius contradictione ſuſcipiat, reſtitutis prius omnibus tam mobilibus, quam immobilibus rebus, quæ in illa eſſe videbantur, ea die, qua ipſe eam ſuſcepit: aut ipſa vivens, prout voluerit, diſponat, aut aliquis amicorum ejus poſt illius mortem pro ſalute animæ diſtribuat. Conſtituimus etiam, ut nullus hominum vel Advocatus aliquis aliquam Juriſdictionem in civitate prænominata habeat, excepta Abbatiſſa *Aſſindi* præter intruncationem manum vel armorum proclamationem. Anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXIII. ſub piiſſimo Rege Ludovico, anno Imperii ejus XXXIII. apud Coloniam Civitatem V. Calend. Octobr. in ipſo die Dedicationis Baſilicæ S. Petri. Ego Alfridus Epiſcopus hoc privilegium coram Domino Wiliberto prædictæ civitatis Archi-Epiſcopo recitavi, nec non coram Luitberto Moguntiacenſi Archi-Epiſcopo, & Bertolfo Treverenſi Archi-Epiſcopo, & Bernardo Virdunenſi Epiſcopo, atque Tiederico Mimidonen. Epiſcopo, & Herolfo Ferdenſi Epiſcopo, & Luithardo Paderbornenſi Epiſcopo, atque Heldegrimo Halverſtadienſi Epiſcopo, & Odolfo Mimigernafurdenſi Epiſcopo, & Othi-

(*a*) Forte: *ejus.*
(*b*) *ad* recte legit Schaten. & Crombach.
(*c*) Regulæ præſideat. *Crombach.*
(*d*) abſolvatur. *Crombach.*
(*e*) alieno idem.

Othiholdo, Trajectenſi Epiſcopo, & coram Luitberto Oſnabrugenſi Epiſcopo, nec non coram aliis quam plurimis ſacri ordinis Viris, qui ob ſupra dictæ Eccleſiæ dedicationem convenerant.

Crombach. in Metropoli Colonienſ. MS.
Schatenus Annal. Paderbornenſ. ex Archivo Eſſendienſi.
Leuckfeld in antiquitat. Halberſtad. pag. 622.

Privilegium hoc, quo Altfridus, ex Fuldenſi Monacho Epiſcopus Hildeneſheimenſis, in Synodo Colonienſi anni DCCCLXIII. Collegio Virginum in prædiolo ſuo, quod Asnide vocatur, extructo, ubi congregationem Sanctimonialium adunavit ſub Abbatiſſæ regimine, & ejus loci Sanctimonialibus liberam rerum ſuarum, domorum & ædificiorum proprietatem, & de iis diſponendi facultatem conceſſit, ſecundum Sanctionem Sergii Papæ, ejuſque ſucceſſoris Hadriani, ſerius *Mabillonius* fabricatum ſcribit in gratiam Canonicarum, quæ ex monachabus factæ ſunt. Neque enim prope fidem eſt, Altfridum ex monacho Epiſcopum, alterius inſtituti, quam monaſtici Sanctimoniales in loco abs ſe extructo collocaſſe; & ampliora privilegia indulſiſſe, quam regula Aquiſgranenſis anni 816. Canonicabus indulget. *Mabillon. Annal. Benedictinorum Tomo III. Lib. XXXIV. pag.* 22.

§. III.

Gerresheimenſis Cœnobii Sanctimonialium fundatio, a Williberto & univerſo Clero Colonienſi acceptata, & collaudata in Synodo Colonienſi nationali hujus anni.

IN Trinæ Unitatis & Individuæ Trinitatis gratia, Monarchiam Imperatoris gubernante LUDOVICO Imperatore Auguſto, & Sanctæ Eccleſiæ Colonienſi fideliter præſidente WILLIBERTO Archi-Epiſcopo, REGENBERG indigna Chriſti famula, & militis GERRICI filia, pro ſpe & requie futuræ beatæ vitæ, ea, quæ ad me hæreditario jure pervenerunt, jura mancipiorum, prædia & Eccleſias quaſdam ad Cœnobium, patrio nutu ac ſumptu in *Gerresheim* pro remedio cœleſtis Patriæ conſtitutum, & a Venerabili ſupradicto Archi-Epiſcopo dedicatum tradidi, atque ſub teſtimonio & auxilio Archi-Cancellarii Luttardi, nec non Archi-Capellani Lutberti, atque Advocati hujus præſcripti loci, Hatebolda patruelis noſtri, ſub auctoritate Regali atque Pontificali concedens firmavi.

Notum autem facere cupimus tanquam præſentibus, futura ætate advenientibus, quod juſſu atque rogatu Genitoris noſtri GERRICI, lege perpetua prædia noſtra Sanctimonialibus ibidem Deo ſervientibus, & arrhabona, quæ ſita eſt in Linchoſte (*a*) cum univerſis decimationibus ad vinum jugiter propinandum iisdem Monialibus eſt ſtabiliter firmatum. Eccleſiam vero, quæ eſt in Meiderich, (*b*) ad album panem ſororum noſtrarum conſtituimus, & coram omnibus firmamus. Baſilica autem, quæ eſt in Sumuburno, cum univerſa decimatione ad panem ſiligineum, carnem & caſeum, eadem lege confirmando ſtabilimus. At vero Eccleſia, quæ eſt in Mintert, decimationis utilitatem ad nos pertinentem, ad quadrageſimale mandatum, & ad panis, carnis, caſeique uſum promittendo conſtituimus. Eccleſiam quippe Pirnam cum dimidia parte decimationis mihimetipſi providens ſeparo, aliam autem dimidiam ſororibus noſtris ad meliorem cereviſiam, & ad panem nigrum ſtabiliter relinquo.

Si quid autem [quod abſit] noſtris, aut ſequentibus temporibus his Eccleſiis paſtoris ruina adverſi acciderit, hoc firmiter imperamus, ac ſtabiliter firmamus prædictorum Dominorum auctoritate & imperio, ut nunc, nec ulli ſequenti Abbatiſſæ, ab his prædictis Baſilicis & prædiis ex me, & præſentibus meis traditis, ac

(*a*) Linzii ad Rhenum, ſex ſupra Bonnam leucis.
(*b*) Prope Duisburgum ſita eſt Eccleſia Meiderich.

ac Sanctimonialibus ad præbendam conſtitutis, liceat transmutare, donare, vel cuicunque præſtare, niſi B. Hippolyti Martyris Chriſti Monaſterii Præpoſitæ & Decanæ imperio, atque concordi omnium ſororum prece & conſilio.

Hujus quidem rationis ſeriem mihimetipſi primum laudabiliter, cunctisque ſororibus vero acceptabilem, literis mox placuit coram Archi-Epiſcopo WILLIBERTO, nec non Principibus multis Clericis atque Laicis ea lege denotari atque ſignari, ut ſi quis Advocatus, ſeu Cœnobii hujus Prælata ſuperveniens, eam infringere, vel jura mancipiorum permutare voluerit, a præſente Archi-Epiſcopo WILLIBERTO, atque univerſo COLONIENSI Clero infelici damnatus anathemate, vivens atque videns cum Dathan & Abiron, & Juda proditore nequam deſcendat, ubi vermis immortalis mordet, & ubi flamma inextinguibilis ardet.

In Crombach Metropoli MS. ad h. annum.

Heiſter fragmentum duntaxat refert. Uterque Synodo Colonienſi anni 873. *Confirmationem hujus fundationis attribuunt.*

Non obſtantibus his privilegiis, hac libertate proprietatis rerum, conceſſa a Gunthario & Williberto, [vid. Tomum I. pag. 467. Canonem XXXV. Concilii Aquenſis, & noſtras ibidem Notas] Canonici tamen hoc Sæculo nono & decimo, communi menſa, dormitorio, & clauſo Monaſterio utebantur, & cuſtodia rerum omnium Præpoſito demandata erat. Differebant tamen a Monachis lineo habitu, licito eſu carnium, & hac proprietate. Vide mores Sæculi octavi Tomo I. pag. 282. *de voto Monachorum, & de Clericatu* Canon. LXXIII. pag. 283. Canon. LXXVII. deinde pag. 204. Concilii Carthagin. Can. XXXII. quod Clerici de ſibi donatis poſſint facere, quod eorum Præpoſito congruit.

CONVENTUS REGIS LUDOVICI, ET EPISCOPORUM IN FRANCONOFURT ET MOGUNTIÆ.

Anno Chriſti DCCCLXXIII. Joannis VIII. Papæ II.

CUm Ludovicus, Germaniæ Rex, VII. Kal. Februarii, Curiam in Franconofurt intraſſet, in præſentia illius & Optimatum ſuorum, Epiſcoporum videlicet atque Comitum, malignus ſpiritus Karolum, filium ejus, nimium invaſit, & graviter vexavit, ita, ut a ſex viris fortiſſimis vix teneri potuiſſet. Et quidem ſatis juſte: qui enim Regem a Deo electum, & ordinatum decipere voluit, ipſe deceptus eſt; & qui Patri ſuo inſidioſe laqueos tendere conſiliatus eſt, ipſe in laqueos Diaboli incidit: quatenus ex ipſa vexatione diabolica diſceret, non eſſe conſilium contra Deum. Rex autem, & omnes, qui cum illo erant, vehementer contriſtati lacrymas fuderunt.

Cumque duceretur ad Eccleſiam, ut Epiſcopi pro ejus ſanitate Domino ſupplicarent, nunc exili, nunc grandi voce clamitans, morſum ſe tenentibus aperto ore minabatur. Converſus igitur Rex ad æquivocum ſuum (Ludovicum filium) ait: Videsne, o Fili, cujus dominio vos mancipatis tu, & frater tuus, quando adverſum me aliquid ſiniſtri machinari cogitatis? Modo intelligere poteris, ſi antea noluiſti, quod juxta veritatis ſententiam nihil opertum eſt, quod non reveletur. Confitere ergo peccata tua, & age pœnitentiam, & Deum humiliter poſtula, & tibi relaxentur. Ego etiam, quantum in me eſt, indulgentiam tibi tribuo.

Comprehenſus autem ab Epiſcopis, & ab aliis viris, turbato Patre & omnibus, qui adfuerunt, vehementique ſtupore perculſis, ductus eſt in Eccleſiam; & Luitbertus Archi-Epiſcopus, induens ſe ſacerdotalibus veſtibus Miſſam cantare cœpit: cumque ventum fuiſſet ad locum Evan-

gelii, cœpit magnis vocibus patria lingua clamare, & ſic continuis vocibus *væ* illud clamavit, uſque dum Miſſa celebrata fuit. Quem Pater ejus Epiſcopis, & aliis Fidelibus committens per ſacra loca SS. Martyrum deduci præcepit, quatenus illorum meritis & orationibus a Dæmone liberatus, ad ſanam mentem, Domino miſerante, redire prævaleret.

Annales Fuldenſes ſeu Pithœani. *Annales Francorum.*

Liberationem hujus Energumeni Caroli Craſſi, Luitberto Moguntino tribuit *Serarius Lib. IV. rerum Moguntiacarum.*

Adamus Bremenſis S. Remberti Bremenſis Archi-Epiſcopi meritis acceptam refert.

Idem Karolus poſt ſedatam infeſtationem Diaboli, viva voce multis audientibus retulit, ſe toties adverſæ parti traditum, quoties contra Regem conſpirationem iniiſſet. *Annal. Fuldenſes.*

JOANNES PAPA VIII.

WALONI EPISCOPO METENSI.

Concedit Pallium, certis diebus deferendum ad vitam.

JOannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Walæ venerabili Epiſcopo Mediomatricorum Eccleſiæ, quæ & Metis vocatur, in honore ſcilicet Sancti Stephani primi Martyris. Si paſtores ovium ſolem geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſunt, ac ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant; quanto ſudore, quantaque cura debemus eſſe pervigiles nos, qui paſtores animarum dicimur? Attendamus ad ſuſceptum, officium exhibere erga cuſtodiam Dominicarum ovium non ceſſemus, ne in die divini examinis pro deſidia noſtra ante ſummum paſtorem negligentiæ reatus excrucier, unde modo honoris reverentia ſublimiores inter ceteros judicamur. Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad miſſarum ſolemnia celebranda conceſſimus, diebus vitæ tantummodo: quod tibi, non Eccleſiæ tuæ, aliter privilegiis in ſuo ſtatu manentibus, uti concedimus. Quoniam indumenti honor modeſta actuum vivacitate ſervandus eſt, hortamur, ut ei morum tuorum ornamenta conveniant, quatenus auctore Deo utriſque poſſis eſſe conſpicuus. Itaque vita tua filiis tuis ſit regula. In ipſa ſe ſemper conſiderando proficiant, ut tuum poſt Dominum videatur eſſe, bene quod vixerint. Corrigant, ne proſpera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant; ſed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincant. Nullum apud te locum odia, nullus favor indiſcretus inveniat. Sub ea videlicet ratione concedimus fraternitati tuæ, ut a ſecretario uſque ad ſacrum Altare, & ab Altari uſque ad ſecretarium, ſicuti priſca extitit (*a*) pallearis conſuetudo, indui debeas. Auctoritate tamen Beati Petri Apoſtolorum Principis, licentiam diebus vitæ tuæ, ſub jure & ditione noſtra, ut diximus, habeas. Nullum uſum, vel conſuetudinem ſucceſſoribus tuis per hoc noſtrum tibi conceſſum Apoſtolicum privilegium habere cenſuimus. Et neque Epiſcopus (*b*) Archi-Epiſcopus adverſus te pro hoc altercationis contentionem commoveat. Ita Domino regente, & gubernante cor tuum, commiſſam exequi gubernationem ſtudeas, ut adepto hujus honoris officio, dignitate & probitate morum amplius procures adornari. Scriptum per manum Gregorii, ſcrinarii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Septembrio. Indictione XII. Data VIII. Idus Septembris, per manum Walperti humil-

(*a*) *forte* palliatis. (*b*) *forte addendum* aut.

humillimi Epiſcopi Sanctæ Portuenſis Eccleſiæ, anno Domino propitio Pontificatus Domini noſtri Joannis ſummi Pontificis, & univerſalis Papæ in ſacratiſſima Sede Beati Petri Apoſtoli, ſexto.

Illuſtriſſimus Hontbemius Hiſtor. Treverenſ. Diplom. Tomo I. N. CXII.

CONCILIUM TREVERENSE.

De cauſa Walonis Metenſis Suffraganei, Pallio donato utentis.

Ex *Romana Synodo, quam ad annum aliqui DCCCLXXVII. rejiciunt, Walonem reſcriptum de uſu Pallii retuliſſe ſuſpicor. Quo cum contineretur, quibus utendum illo diebus eſſet, ipſe contra auctoritatem ſui Metropolitani, Paſchalibus etiam feſtis, qui exempti videbantur, cum Pallio proceſſit; adeoque plus in eo ſibi ſumpſit, quam fas, ſcitaque Canonum ei permitterent. Qua Bertolfus re intellecta, ut erat ſui juris impiger exactor, literis evocatum ad ſe Treviros, cauſam dicere, & rationem facti reddere, Walonem compulit. Qui, ubi præſto ad imperium Metropolitani adfuit, Bertolfus* Clerum advocat, (c) magnaque frequentia ejus ordinis *de Walone quærit, unde, quando, vel quonam ipſe pacto, Pallii uſum impetraſſet? Etſi namque Bertolfum latere non poterat, pleroſque ejus Eccleſiæ Epiſcopos, Pallio jam olim uſos, ſpectaſſe tamen aliud in hac cauſa videtur, quandoquidem non obſcurum ei, privilegia iſthæc tranſire, quod ajunt, cum perſonis: neque ſucceſſoribus concedi, niſi petentibus. Ad hæc, ſi quid de novo obtigiſſet, indulgentia ſummæ ſedis, id Metropolis nullo incommodo, & intra limites recepti moris, ni datum Walo oſtenderet, eum conveniri poſſe, haud ignorabat.*

WAlo autem non rudis artium fori, partes ac numeros defenſionis diligenter executus, quod palmarium hic erat, privilegio ſe ſcripto tuebatur. Quare priuſquam reſponſum daret, privilegium Pontificium clara voce pronuntiat; quo facto, dicere deinde ingreditur, utique ſe primum non eſſe, qui eum honorem uſurpaſſet, ſed habere exemplum; deceſſores namque ſuos Antiſtites, præclaros viros ſcilicet, eum ritum ſervaſſe, fuiſſeque authorem primum Urbicium, (d) cujus deinde veſtigia Chrodegandus, Pipini Regis ex ſorore nepos, Angilramnus, & Drogo ſecuti ſunt.

Sed Bertolfus his minime placatus, acrius inſiſtere, Canonem in medium proferre, quo Suffraganeus quidquam, vel in Eccleſiam introducere novi moris, vel inſtituere abſque Metropolitani ſui conſilio & authoritate, prohibetur; ſimulque officii illum admonens, Pallii uſum omnem omnino, ni jus, auctoritatemque Metropolitani ſui obnuntiantis agnoſceret, interdicit. Verum, Walone Pontificis ſummi imperium obtendente, Bertolfo autem Metropolitæ jus violari a Suffraganeo neutiquam patiente, ad tacitam res ſimultatem rediit; unde indies gliſcente magis atque magis inter eos diſcordia, Walo cum Metropolita ſuo palam diſſidere cœpit.

Quod ubi Hincmarus Remorum Archi-Epiſcopus cognovit, non neſcius, quantam Eccleſiis adferre perniciem prava Antiſtitum inter ſe diſſidia ſoleant, literas ad Walonem dedit, quarum & *Flodoardus* meminit prudentiæ ac ſani conſilii plenas, quibus illum & ad Bertolfi obſequium reduxit, & in priſtina cum Metropolitano gratia poſuit.

Browerus Annal. Treverenſ. ad annum 876. *N. CLXIV.*
Flodoardus, Hiſtoriæ Remenſ. L. III. Cap. 23.
Hiſtoriæ Treverenſis, editæ a Martenio in Spicilegii ſecundo Volumine pag. 213.

JOAN-

(c) Ex his verbis *Concilium* convocatum a Metropolitano, pro dijudicando facto Suffraganei ſui Epiſcopi, colligi videtur.

(d) *forte:* Urbicum.

JOANNES PAPA VIII.

INVITATORIAS AD SYNODUM TRECENSEM

SCRIBIT WILLIBERTO, AGRIPPINÆ EPISCOPO.

ECcleſiaſtica exigente utilitate, quoniam Deo duce ad Galliarum partes venire commodum duximus. Quapropter Fraternitatem veſtram neceſſario commonere ſtudemus, uti ſecundum cœlitus ſibi ſapientiam datam frequenti adhortatione ſuggeras Ludovico Regi, (*a*) aliiſque Confratribus, ut ad noſtræ mediocritatis colloquium, atque generalem SYNODUM, juxta Chriſti voluntatem apud Trecas congregatam, venire non omittat: vel, ſi aliqua neceſſitate prædictus Rex præpeditus fuerit, &, ut non optamus, properare diſtulerit, ad locum prædictum, quo cum Ludovico Rege locuturi ſumus, nomine tenus deſtinet, quatenus ſub cuncta celeritate Regum filiis congregatis, totius Chriſtianitatis Dei gratia Duce conſulere communiter valeamus utilitati. IV. Idus Junii. Indict. XI.

Binius edidit CCCVIII. Epiſtolas Joannis VIII. inter quas hæc non eſt, uti nec in appendice.

Crombach ad hunc annum hanc ſervavit.

Moguntino Luidberto ſcriptas Invitatorias ad Synodum Trecenſem, lege *apud Binium Tom. III. Concil. Parte II. pag. 56. Epiſt. CVI. inter Joannis VIII. Epiſtolas.*

(*a*) Nullus Regum Germaniæ, nec Bajoariæ, nec Lotharingiæ, comparuit in Synodo Trecenſi, quia Ludovico II. Imperatore defuncto, Joannes VIII. Carolum Calvum patruum, feriis Natalitiis anni 875. coronaverat Imperatorem, qui & theſauros defuncti Imperatoris rapuerat. Attamen Ludovicus Germanicus Pater hos ſibi theſauros deberi prætendebat, uti & Imperatorium decus. Carolum Calvum ex Italia reverſum, Ludovicus junior nepos apud Antonacum, menſe Octobri anno 876. proſtraverat, ereptis theſauris, & ſigno Auguſtali capto, quod geſtabat Comes Reginarius hoc prælio fuſus.

Eadem de cauſa nullus ex Epiſcopis in Germania, Bajoaria, & Lotharingia Germanica comparuit in Trecenſi Synodo, abs dubio a Regibus ſuis prohibiti.

CONCILIUM COLONIENSE

PROVINCIALE,

CONTRA RAPTORES RERUM ECCLESIASTICARUM, OPPRESSORES PAUPERUM, ET INCÆSTAS NUPTIAS, CELEBRATUM ANNO DOMINI DCCCLXXXVII. TEMPORE STEPHANI VI. DICTI V. CAROLI CRASSI IMPERATORIS ANNO VIII.

ANno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti octingenteſimo octogeſimo ſeptimo, in Eccleſia Beati Petri Apoſtolorum Principis, Indictione tertia (*a*) Kalen. Aprilis convenerunt in urbe Agrippinenſi una cum conſenſu glorioſiſſimi Imperatoris Caroli, & Moguntinæ ſedis Luidberti Archi-Epiſcopi, Willibertus humilis ejuſdem præfatæ urbis Archi-Epiſcopus, Franco Tungrenſ. ſedis

(*a*) Corrige: quinta Indictione.

dis Epiſcopus, Odilbaldus Trajectenſ. ſedis Epiſcopus, Wulſelinus Mimigarnafurdenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Druogo Mimidonenſ. Eccleſiæ Epiſcopus, cum conſenſu venerabilis Rimberti Epiſcopi, præſentibus etiam bonæ devotionis Abbatibus, Nevolongo Indenſis Monaſterii Abbate, Andulfo Werdinenſ. Monaſterii Abbate, Folchario Aquisgrani Palatii Abbate, cum præſatarum ſedium Presbyteris, & Diaconibus, & laicis quibuſdam religioſis, celebrata Synodo, ea quæ ſubjecta ſunt, divini amoris inſtinctu de negotiis Eccleſiaſticis promulgaverunt.

CAPUT I.

Quod Clerus Mimidonenſ. (*b*) Eccleſiæ Presbyterum nomine Druogonem vocatum, Epiſcopum unanimi conſenſu ad Epiſcopalem promoveri ordinem petierunt, quorum petitione effectum præbentes, ad paſtorale eum promovimus officium.

CAPUT II.

Quod Franco venerabilis Tungrenſ. ſedis Epiſcopus, cura paſtorali permotus, & divini amoris zelo ſuccenſus, ſuggeſſit, Sanctam Dei Eccleſiam, non habenrem maculam, neque rugam, a ſchiſmaticis & raptoribus, qui neque Deum præ oculis habent, neque ullius vcrentur occurſum, neque divina, humanave lege a malo coërcentur, ſed ad omne malum præcipites feruntur, graviter vexari. Cujus ſuggeſtioni valde condolentes, illiusque zelo ſecundum Canonicæ inſtitutionis decreta compatientes, decrevimus, eos, qui tam pertinaci ſtimulo irretiti ſunt, ut ea mala Sanctæ matri Eccleſiæ inferrent; aut ſtatuto tempore pia conſideratione illorum ſaluti conſulentes, videlicet in feſtivitate Sancti Joannis Baptiſtæ, octavo Kalendas Julii, in foro Julii, (*c*) quando *iterum Deo annuente Synodus celebranda erit*, pœnitentiæ, & emendationi ſecundum priſcorum ſtatuta Patrum, ſe ſummittant; aut ſi inſtigante diabolo, cujus inſtinctu ad tam neſandum pervenerunt flagitium, hoc contempſerint, perpetuo & irrevocabili eos anathemate feriendos eſſe denunciamus. Eos vero, qui crebra admonitione, & diuturna, conventi ſunt, ut reſipiſcerent, & ad pœnitentiæ remedia confugerent, more canum ad vomitum rapacitatis, abſque Dei reſpectu reverſi ſunt, ſtatuimus, ſine dilatione gladio anathematis eſſe puniendos.

CAPUT III.

Hæc ita ſtatuimus, quoniam neceſſe eſt, non transgredi terminos Patrum, ſed magis aſſenſum præbere diffinitioni eorum. In decretis namque *Anacleti Papæ capite ſecundo legimus*, quod omnis oppreſſus liberum ſacerdotum (ſi voluerit) appellet judicium, & à nullo prohibearur, ſed ab his fulciatur & liberetur. *Ex Concilio Toletano quarto, capite trigeſimo primo*, Epiſcopi in protegendis populis ac defendendis impoſitam ſibi a Deo curam non ambigant. Ideoque dum conſpiciunt judices ac potentes, pauperum oppreſſores exiſtere, Sacerdotali eos commonitione redarguant. Item *ex Concilio Toletano I.* Si quis de potentibus Clericum, aut quemlibet pauperiorum, aut religioſum exſpoliaverit, & mandaverit eum ad ſe venire Epiſcopus, ut audiatur, & contempſerit; mox invicem ſcripta percurrant per omnes Provinciæ Epiſcopos, & quoscunque adire potuerint, excommunicatus habeatur ipſe, donec audiat, & reddat aliena. Talium enim ſcelerum patratoribus; ſicut in *capitularibus glorioſiſſimorum imperatorum Caroli* [d] *& Ludovici* (e) continetur, niſi poſt puram, & publicam pœnitentiam, & per Eccleſiæ ſatisfactionem, & per impoſitionem manus

(*b*) Anno 886. obierat Wulſarius, Mindenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Huic Succeſſor hoc anno in Synodo Colonienſi a ſuo Metropolita & Suffraganeis conſecratur juxta veteres Canones.

(*c*) Ob Synodum, in Forojulii indictam, ſuſpicatur Eckhartus, Berengarium Ducem Forojulienſem hic peti: eo quod hic Dux Liutwardi Vercellenſis Epiſcopi Sedem diripuerat, atque expoliaverat. Hic Liutwardus abs dubie Franconi, Tungrenſi Epiſcopo, author fuerit, ut querimoniam de vexatis Eccleſiis Synodo proponeret. *Eckhartus L. XXXI. Hiſtoriæ rerum Francicar. pag.* 690.

(*d*) Tomo I. noſtro pag. 426. N. VIII, IX, X, XI.

(*e*) Vide Tomi hujus Ingelheimenſ. Capitula I. II. pag. 36. 37.

nus Epiſcoporum, nec vivis nec mortuis communicare debemus.

CAPUT IV.

Ut nullus laicus, quamvis religioſus, præſumat aliquid de rebus Deo dicatis, vel Eccleſiæ facultatibus, id eſt, nec dandi baſilicas, nec auferendi, ſine conſenſu Epiſcopi habeat poteſtatem, neque ex dote Eccleſiæ, id eſt, ex uno manſo, & quatuor mancipiis cenſus exigatur, ſed juxta *Concilium Aurelianenſe primum cap.* 19. omnes Baſilicæ, quæ per diverſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, placuit ſecundum priorum canonum regulam, ut in ejus ordinatione, & poteſtate perſiſtant, in cujus territorio poſitæ ſunt. Si quis vero contra hæc venire præſumpſerit, anathemate feriatur.

CAPUT V.

Omnibus conſtat manifeſtum fore, nos nil temeritatis, neque novitatis in hac Synodo, ubi in *Jeſu* nomine, qui eſt ſalus omnium, congregati ſumus, ſtatuiſſe, ſed cauſa veſtræ ſalutis, divino admoniti inſtinctu ferventes, immo paſtorali cura permoniti, vobismetipſis conſulentes ſecundum divinæ inſtitutionis normam, & juxta nobis à Deo datam ſapientiam, pie & juſte vivere unumquemque admonemus, quatenus Deo reddentes, quæ Dei ſunt, & vos nobis (prout oportet) auxilium ferentes, nosque vobis ſecundum Apoſtolum ſpiritualia ſeminantes, ad vitam pariter perveniamus æternam.

CAPUT VI.

De inceſtis autem conjunctionibus, unde multimodis fines regionis noſtræ circumquaque, inſtigante diabolo, polluuntur, *ſecundum Agathenſ. Concilium cap.* 61. nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. *Ex Concilio Ilerdenſ. cap.* 4. De his, qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit, quouſque in ipſo deteſtando, & illicito carnis contubernio perſeverent, uſque ad Miſſam tantum Catechumenorum in Eccleſia admittantur, cum quibus etian. *nec cibum ſumere* ulli Chriſtianorum, ſicut *Apoſtolus juſſit*, oportet. Quod ſi conventi fuerint, & ad pœnitentiæ remedia convolaverint, ſeque Sacramento conſtrinxerint; ulterius tam nefanda, & prorſus abominanda pollutione non eſſe polluendos: iterumque ad recidiva malitiæ, & vitæ priſtinæ ſordes relapſi fuerint, ab Epiſcopo civitatis comprehenſi, ſicut *in Concilio Toletano, cap.* 7. reperitur, in cujus territorio ſunt, rurſum legibus pœnitentiæ in monaſteriis ſubdantur inviti. Quod ſi facere per aliquem poteſtatis vigorem difficile fuerit, tunc ſicuti priſcorum canonum ſtatuerunt decreta, quouſque iterum reſipuerint, excommunicati, & anathemate condemnati habeantur: ſed & hi, qui poſt excommunicationem vel interdictum, cum eis communicaverint. De virginibus autem ſacratis *In Concilio Elibertano cap.* 13. ſcriptum eſt: ſi mœchaverint virgines, quæ ſe Deo dedicaverunt, ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eidem ſervierint libidini, non intelligentes, quid amiſerint; placuit, nec in fine dandam eis eſſe communionem. Quod ſi ſemel perſuaſæ, ad infirmi corporis vitia lapſæ, toto tempore vitæ ſuæ ejuſmodi feminæ egerint pœnitentiam, ut abſtineant ſe à coitu, placuit eas in finem communionem accipere debere. *Ex Concilio Chalcedonenſ. cap.* 16. (f) Virginem, quæ ſe Domino Deo conſecravit, non licere nuptialia jura contrahere. Quod ſi hoc inventa fuerit perpetrans, excommunicetur. Confitenti autem decrevimus, ut habeat auctoritatem ejusdem loci Epiſcopus, miſericordiam, humanitatemque largiri.

Binius Tomo III. Parte II. pag. 110. 111.

(f) Tomo I. pag. 179.

CONCILIUM MOGUNTIACENSE.

Occaſione Arnulphi novi Regis, diſciplinæ Eccleſiaſticæ propter incurſiones Northmannorum reformandæ cauſa celebratum,

Anno Domini DCCCLXXXVIII. tempore Stephani Papæ VI. dicti V. Anno I. Regis Arnulphi. (a)

Prælocutio Synodi Moguntiacenſis.

FRatres, noſſe & animadvertere Sanctitatis veſtræ prudentiam oportet, quia omnipotentis Dei nutu omnia providentis, & ſecundum inrerni conſilii ſui judicium cuncta diſpenſantis, hic congregati ſumus. Cujus conventus cauſam perpendere, & diligenti ſolicitudine conſiderare debemus. Omnipotens namque Deus occulto diſpenſationis ſuæ examine rectores, pariterque paſtores Eccleſiæ ſuæ præfecit, quam ſibi ſuo ſanguine acquiſivit, mundans eam lavacro aquæ in verbo, quæ quot malis oppreſſa, quot ventis tribulationum illiſa, plus jam in noſtris tribulationibus videmus, quam in codicibus legimus. Tamen quia cauſa illius, noſtrique inſuper officii cura convenimus, tractare & conſiderare nos condecet, qua ex cauſa, cujuſve peccato talia nobis acciderunt, qualia hactenus paſſi ſumus, & quotidie ſine ceſſatione patimur. Cujus conſiderationis vim recolentes, nos peccaſſe, nosque reos eſſe, ſecundum Prophetæ exemplum profiteamur. Non enim tanta vis tribulationum, neque tot tempeſtatum impetus Eccleſiam Dei impeterent; ſi juxta alterius Prophetæ dictum, aſcenderemus ex adverſo, & opponeremus nos murum pro domo Iſraël, ut ſtaremus in prælio in die Domini. Ideoque chariſſimi & reverendiſſimi Fratres, aſcendat unusquisque noſtrum tribunal cordis ſui, & quid his agendum, qualiterve conſulendum ſit, divina inſtigante gratia, communi conſenſu, & concordia charitatis affectu decernamus, & ſecundum divinæ inſtitutionis normam perſcrutemur. Mirum quippe non eſt, (quia omnes in communi peccavimus) talia nobis contigiſſe. Sed quia nos, qui cæteris ferre ducatum debuimus, noſtri officii curam poſtponentes, ad exteriora dilapſi ſumus, ſpecialiter nos hæc cauſa petit, reosque fore notat, quorum inertia nobis per abrupta gradientibus, omnis grex divinitus nobis commiſſus, præcipitio patuit. Qua de re humiliter ac devote præveniamus faciem ejus in confeſſione, mundantes nos ſecundum Apoſtolicum dictum, ab omni inquinamento carnis & ſpiritus. Patet namque, quia juxta veridicæ rationis aſſertionem, cæcus cæco ducatum præſtans, ambo in foveam cadunt. Quo enim animo, quave fronte divinam pietatem pro peccatis populi nobis commiſſi exorare poterimus, quos funibus peccatorum conſtat fore irretitos? Ecce labentibus tot annorum curriculis, nunquam nec generali, nec etiam Provinciali Synodo coadunati ſumus, ut aliquid dignum neceſſariumve Eccleſiæ, cui annuente Deo præſumus, mutuis collationum ſermonibus conferremus. Sed quia nunc auxiliante Domino, & imperante ſereniſſimo ſeniore noſtro Arnulpho Rege convenimus, divinam ſuppliciter imploremus miſericordiam, quatenus

ea

(a) Carolus Craſſus Imperator III. h. nom. Filius Ludovici Regis Noricorum, vel Bajoariæ, anno 887. menſe Novembri, in Comitiis Triburienſibus ab omnibus Francis, Saxonibus, Thuringis & Bajoariis deſeritur, quibus demum & Alamanni cum Miniſtris adhærent. Obiit Carolus Pridie Idus Januarii 888. In iisdem Comitiis Proceres Arnulfum, Carolomanni ex Concubina filium, Ducem ſtrenuum bello, invitant, & Regem creant. Igitur annus 888. primus eſt Regni Arnulfi a Decembri anni ſuperioris. Nam III. Idus Decembris Indict. VI. a Septembri inchoata apud Forcheim Sigehardo, Fuldenſis Monaſterii Abbati, liberæ electionis privilegium inſtauravit Arnulfus, jamtum Divina favente gratia Rex. *Schaten. in Annalib. Paderbornenſ.*

ea præveniente & ſubſequente, conventum & actionem iſtius Synodi, ſibi acceptabilem facere dignetur, & Chriſtiano proficientem populo ad ſalutem & vitam perpetuam, nobisque ad æternæ remunerationis felicitatem & gloriam. His vero breviter prælibatis, ponamus ante oculos adhuc peccatorum noſtrorum vulnera, & congrua eis quæramus medicamina. Lugeamus ergo ſecundum Prophetam, & quæramus capiti noſtro aquam, & oculis noſtris fontem lacrymarum, ut plangamus interfectos filiæ populi noſtri. Quis enim ſiccis oculorum luminibus valeat enumerare mala gentis noſtræ & Sanctorum? Videte & conſiderate, quam præclara & nobilia Servorum Dei ædificia deſtructa & incenſa ſint, & funditus ad nihilum redacta, altaria defoſſa, & penitus conculcata, ornamenta Eccleſiarum Dei valde pretioſa & mirifica, direpta & igne exuſta. Epiſcopi & Sacerdotes, & cæteri ordinis Eccleſiæ Viri, gladio truncati, & diverſis pœnarum generibus morti addicti. Omnis ætas utriusque ſexus, gladio & igne, diverſo mortium genere conſumpti. Quid ergo amplius his dici poſſit? Omnia deſiderabilia & pretioſa nobis ablata ſunt, veluti olim ſub comminatione & everſione Judaici templi illis dictum eſt; *Ecce* (b) *ego tollam a vobis deſiderabile oculorum veſtrorum ſuper quo pavet anima veſtra.* Multi ergo noſtrum, quibus hoc malum contigit, nobilium ædificio templorum, gregique ſibi commiſſo metuebant, quæ omnia, ut oculis intuentium patent, ablata ſunt, & penitus ſubverſa. Cujus ſubverſionis periculum incolæ Monaſteriorum utriusque ſexus metuentes, huc illucque vagantur incerti, penitusque omni ſolatio deſtituti, quid agendum, quove declinandum, errabundi cum periculo ſuæ profeſſionis, & ſine paſtore, ignorant. Sed his interea malis amaricati, & pene uſque ad mortem afflicti, aliud e vicino malum nos coanguſtat & opprimit. Quod quanto vicinius, tanto gravius, nobisque, qui paſtores dicimur, periculoſius. Ecce enim e latere turba raptorum & ſchismaticorum ſævit, qui pauperes & humiles Chriſti opprimunt, & interimunt, neque Dei reſpectum habentes, nec ullam hominis perſonam verentes. Ab his namque, ſi deeſſet paganorum ſævitia, redigeretur in ſolitudinem terra: quia nec ſexui, nec ætati, nec paupertati parcere ſciunt, ſed omnes, quos poſſunt, abſque Dei reſpectu & miſericordia deſpoliant, & crudeliter, ſui immemores, aut igni, aut gladio, aut quocunque mortis genere interimunt, hocque nihil putant & parvipendunt. Nec etiam pœnitentiæ colla ſubmittere volunt. Quibus omnibus circumſepti malis, illius Apoſtoli non immemores ſumus ſententiæ; qua ait: *Foris* (c) *pugnæ, intus timores.* Unde, quia Dei providentia hoc ſpatium nobis conceſſum eſt, quo mutuis frueremur adſpectibus, & alternis relevaremur collationibus, quid de his, & cæteris rebus emendatione dignis agendum ſit, decernere ſtudeamus.

(b) Ezech. XXIV. (c) II. Corinth. VII.

§. II.

CAPITULA, IN MOGUNTIACENSI CONCILIO FACTA, ARNULPHI REGIS ANNO I.

Anno Incarnationis Domini noſtri JESU Chriſti octingenteſimo octogeſimo octavo, anno etiam primo regni Domini Arnulphi, glorioſiſſimi Regis, hæc Capitula apud Moguntiam civitatem a Luitberto, ejuſdem civitatis Archi-Epiſcopo, nec non & a Williberto, ſacræ ſedis Colonienſis, ſeu etiam Ratbodo, Trevirenſis Eccleſiæ venerabilibus Archi-Epiſcopis, cum ſuis Suffraganeis, cæteraque non modi-

modica multitudine, Abbatum ſcilicet, & aliorum Sacerdotum, tenenda, obſervanda; ac firmiter habenda conſtituta ſunt.

CAPUT I.

Ut fiant orationes pro Rege.

STatuimus, ut oratio ab omnibus nobis, tam pro glorioſo Rege Arnulpho, ſeu etiam & pro glorioſa conjuge ſua, necnon & pro ſtatu totius Chriſtianitatis, prout nos debitores eſſe cognoſcimus, in Eccleſiis noſtris aſſidue celebretur.

CAPUT II.

De officio Regis.

Ut annuntietur glorioſo Regi noſtro Domino Arnulpho, quid ſit Rex, quidve vocari debeat. Rex a recte regendo vocatur. Si enim pie & juſte, & miſericorditer regit, merito Rex appellatur; ſi his caruerit, non Rex, ſed tyrannus eſt. Antiqui autem omnes Reges tyrannos vocabant. Sed poſtea pie & juſte & miſericorditer regentes, Regis nomen adepti: impie vero, injuſte, crudeliterque principantibus, non Regis, ſed tyrannicum aptatum eſt nomen. Quia Rex a regendo dicitur, primo ei ſtudendum eſt, ut ſemetipſum, ſuamque domum, Chriſti adjuvante gratia, ab operibus nequam emaculet, boniſque operibus exuberare faciat, ut ab ea cæteri bonum exemplum ſemper capiant. Ipſe & ſalutiferis Chriſti præceptis fideliter atque obedienter obſecundet, & recte agendo, eos, quibus temporaliter imperat, in pace & concordia, atque charitate, cæterorumque bonorum operum exhibitione, quantum ſibi divinitus datur, conſiſtere faciat, & dictis atque exemplis ad opus pietatis, & juſtitiæ, & miſericordiæ ſolerter excitet, attendens, quod pro his Deo rationem redditurus ſit; quatenus ita agendo, Sanctorum Regum, qui Deo ſyncere ſerviendo placuerunt, poſt hanc peregrinationem conſors efficiatur. De Rege autem, qualis eſſe debeat, ita in Deuteronomio legitur: *Cum* (a) *ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaveriſque in illa, & dixeris: conſtituam ſuper me Regem, ſicut habent omnes per circuitum nationes, eum conſtitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum.* Et poſt pauca: *Non* (b) *habebit uxores plurimas, quæ illiciant animum ejus, neque argenti, & auri immenſa pondera. Poſtquam ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis in volumine, accipiens exemplar a Saeerdotibus Leviticæ tribus, & habebit ſecum: legetque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, ut diſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſtodire verba & cæremonias ejus, quæ in lege præcepta ſunt. Nee extollatur in ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neque declinet in partem dexteram vel ſiniſtram, ut longo tempore regnet ipſe, & filii ejus ſuper Iſrael.* Attende, quod timor Dei, & cuſtodia præceptorum ejus, & humilitas, quæ non patitur eum extolli ſuper fratres ſuos, & juſtitiæ rectitudo non ſolum Regem, ſed & filios ejus longo faciat regnare tempore. Ut ergo Princeps extollentiam cavere debeat, Eccleſiaſticus admonens, ait: *Principem* (c) *te conſtituerunt? Noli extolli, ſed eſto in illis, quaſi unus ex illis.* In Proverbiis: *Rex,* (d) *qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.* Item: *Miſericordia* (e) *& veritas cuſtodiunt Regem, & roboratur clementia thronus ejus.* ISIDORUS: Qui recte utitur poteſtate regni, ita præſtare ſe omnibus debet, ut quanto magis honoris celſitudine claret, tanto ſemetipſum mente humiliet, proponens ſibi exemplum humilitatis David, qui de ſuis meritis non tumuit, ſed humiliter ſe ſe dejiciens, dixit: *Vilis* (f) *incedam, & vilis apparebo ante Deum, qui elegit me.* FULGENTIUS in libro de veritate prædeſtinationis & gratiæ: Clementiſſimus quoque Imperator non ideo eſt vas miſericordiæ præparatum in gloria, quia apicem terreni principatus accepit: ſed ſi in imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis ſanctæ religioni ſubjiciat: ſi magis in timore Deo ſervire, quam in tumore dominari populo delectetur: ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem: ſi ſe magis diligendum, quam metuendum cunctis exhibeat: ſi ſubjectis ſalubriter conſulat: ſi juſtitiam ſic teneat, ut miſericordiam non derelinquat: ſi præ omnibus ita ſe ſanctæ matris Eccleſiæ meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per univerſum mundum, prodeſſe ſuum

(*a*) Deuter. XVII.
(*b*) Ibidem.
(*c*) Eccl. XXXII.
(*d*) Prov. XXIX.
(*e*) Prov. X.
[*f*] II. Reg. VI.

ſuum faciat principatum. Magis enim Chriſtianum regitur, ac propagatur imperium, dum Eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram conſulitur, quam cum in parte quacunque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur.

CAPUT III.

Quid ſit proprie miniſterium Regis.

Regale miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & juſtitia, & ut pacem & concordiam habeant, ſtudere. Ipſe enim primo debet defenſor eſſe Eccleſiarum, & ſervorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium hujuſcemodi, in quantum poſſibile eſt, eſſe debet primo, ut nulla injuſtitia fiat: deinde, ſi evenerit, ut nullo modo eam ſubſiſtere permittat: nec ſpem deliteſcendi, ſive audaciam male agendi cuiquam relinquat. Sed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam pervenerit quidpiam mali, quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed juxta facti qualitatem, erit & modus juſtæ correptionis. Quapropter in throno regiminis poſitus eſt ad judicia recta peragenda, ut ipſe per ſe provideat & perquirat, ne in judicio aliquis a veritate & æquitate declinet. Scire etiam debet, quod cauſa, quam juxta miniſterium ſibi commiſſum adminiſtrat, non hominum, ſed Dei cauſa exiſtit, cui pro miniſterio, quod ſuſcepit, in die tremendi examinis rationem redditurus eſt. Et ideo oportet, ut ipſe, qui judex eſt judicum, cauſas pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi, qui ab eo conſtituti ſunt, & vices ejus agere debent in populo, injuſte, aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant. Plura igitur ſunt ex auctoritate Sanctarum Scripturarum de miniſterio Regis, quæ ſcribere potuimus: ſed ne oneroſa glorioſo Principi noſtro hæc admonitio noſtra exiſtat, hæc perpauca ſcripta ſufficiant.

CAPUT IV.

In Synodo Toletana, ut Eccleſiæ cum rebus ad ordinationem Epiſcopi pertineant, præcipitur.

Multi contra canonum conſtituta, ſic Eccleſias, quas ædificaverint, poſtulant conſecrari; ut dotem, quam eidem Eccleſiæ contulerint, cenſeant ad Epiſcopi ordinationem non pertinere. Quod factum & in præteritum diſplicet, & in futurum prohibetur. Sed & omnia, ſecundum conſtitutionem antiquam, ad Epiſcopi ordinationem, & poteſtatem pertineant.

CAPUT V.

Ne Presbyteri ſine conſenſu Epiſcoporum per Eccleſias conſtituantur, vel ab eis rejiciantur.

Quicunque Presbyter per precium Eccleſiam fuerit adeptus, omnimodis deponatur: quoniam contra Eccleſiaſticæ regulæ diſciplinam agere dinoſcitur, qui alium Presbyterum legitime ad Eccleſiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamque ſibi taliter vendicaverit, quod vitium late diffuſum ſummo ſtudio emendandum eſt. Itemque interdicendum videtur Clericis, ſive laicis, ne quis cuilibet Presbytero præſumat dare Eccleſiam ſine licentia & conſenſu Epiſcopi ſui.

CAPUT VI.

Ut nullus Eccleſiaſticas res invadere præſumat.

Ne cui liceat res vel facultates, Eccleſiis, aut Monaſteriis, vel Xenodochiis pro quacunque eleemoſyna cum juſtitia delegatas retentare, alienare, atque ſubtrahere. Quisquis fecerit, tanquam necator pauperum, antiquorum canonum ſententiis conſtrictus, ab Eccleſiæ liminibus excludatur, donec ab ipſo, quæ ſunt ablata vel retenta, reddantur. *Ex eodem Concilio, Capite eodem:* Si quis quolibet tempore, cujuslibet poteſtatis aut ordinis perſona contra inſtitutionem Sancti Concilii venire tentaverit, aut aliquid de conſuetudine, vel facultate Xenodochiorum, vel Eccleſiarum abſtulerit, (quod Deus avertat) ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.

CAPUT VII.

De varia vexatione Sacerdotum.

Relatum eſt Sanctæ Synodo, quod à malis Chriſtianis plurimæ vexationes Sacerdotibus Chriſti, ſeu cæteris Clericis inferioris gradus ſæpiſſime inferantur. Unde viſum eſt Sancto Concilio, ne in antea talia exiſtant, jaculo ſpiritali eos percu-

percutere; ut ſi quis Clerico aliquam injuriam, ſeu calumniam ingeſſerit, a liminibus Sanctæ Eccleſiæ arceatur uſque ad condignam ſatisfactionem.

CAPUT VIII.

Decretum in nonnullos, qui Sacerdoti Wurtzburgenſi nares, capilloſque abſciderant, verberibuſque male affecerant. (f)

Ad aures Sanctæ Synodi Arno venerabilis Wirtziburgenſ. Eccleſiæ ſe reclamavit, quod quidam ſceleſti quendam honorabilem Presbyterum ſuum comprehendiſſent, eique nares abſcidiſſent, & capillos capitis incidiſſent, nec non & ſævis verberibus cruciatum, ſemivivum reliquerant. Unde tanto ſcelere inaudito peracto, Sancta Synodus viſceribus miſericordiæ erga eundem commota, ſtatuit communi conſenſu, ut iidem temerarii., Deique contemptores, qui tale ſcelus auſi ſunt perpetrare, anathemaris vinculo conſtringantur, quouſque a proprio Epiſcopo poſt dignam pœnitentiam abſoluti, Sanctæ Matri Eccleſiæ ſociari mereantur: nulluſque cum eis in aliquo communicet, niſi in hoc, ut eos ad dignam ſatisfactionem peragere hortetur. Si quis autem poſt hanc ſententiam a nobis prolatam, ſciens cum eis communicaverit, uno eodemque mucrone cum ipſis ſciat ſe a nobis eſſe percuſſum.

CAPUT IX.

Ubi Miſſarum ſolemnia peragi liceat.

Miſſarum ſolemnia non ubique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel ubi permiſerit, celebranda eſſe cenſemus. Concedimus etiam, ut ſicubi (quod noſtris exigentibus culpis per plurimum eſt factum a Nortmannis, ſeu alio qualicunque modo) Eccleſiæ fuerint incenſæ, in capellis Miſſas interim liceat celebrare, donec ipſæ Eccleſiæ reſtaurari queant. In itinere vero poſitis, ſi Eccleſia defuerit, ſub divo, ſeu in tentoriis, ſi tabula Altaris conſecrata, cæteraque miniſteria ſacra ad id officium pertinentia adſunt, Miſſarum ſolemnia celebrari permittimus.

CAPUT X.

De mulieribus, quod in domo Clericorum ſimul cum Clericis non debeant habitare.

Ut Clericis interdicatur, mulieres in domo ſua habere, omnimodis decernimus. Quamvis etiam ſacri canones, quaſdam perſonas feminarum ſimul cum Clericis in una domo habitare permittant; tamen (quod multum dolendum eſt) ſæpe audivimus, per illam conceſſionem plurima ſcelera eſſe commiſſa, ita ut quidam Sacerdotum cum propriis ſororibus concumbentes, filios ex eis generaſſent. Et idcirco conſtituit hæc Sancta Synodus, ut nullus Presbyter ullam fœminam ſecum in domo propria permitrat, quatenus occaſio malæ ſuſpicionis, vel facti iniqui, penitus auferatur.

CAPUT XI.

Ne invadantur prædia.

Attendendum (g) eſt omnibus, & fideliter cuſtodiendum, & illius uſurpationis contumelia depellenda, ne prædia uſibus ſecretorum cœleſtium dicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos jure promenda eſt, perpetua damnetur infamia, & infernali carceri tradatur, aut exilii perpetua deportatione feriatur: quoniam juxta Apoſtolum, *Oportet hujuſmodi hominem tradere* (h) *ſatanæ, ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini.*

CAPUT XII.

Quot teſtibus Clerici convinci debeant.

Presbyter non adverſus Epiſcopum, non Diaconus adverſus Presbyterum, non Subdiaconus adverſus Diaconum, non acolytus adverſus Subdiaconum, non exorciſta adverſus acolytum, non lector adverſus exorciſtam, non Oſtiarius adverſus lectorem det accuſationem aliquam. Et non condemnabitur præſul, niſi in 72. neque præſul ſummus a quoquam judicabitur, quoniam ſcriptum eſt: *Non eſt* [i] *diſcipulus ſupra magiſtrum.* Presbyter autem in cardine conſtitutus, non niſi in 42. teſtibus damnabitur: Diaconus cardinarius conſtitutus urbis Romæ, non niſi in viginti ſex condemnabitur: Subdiaconus, acolytus, exorciſta, lector, oſtiarius, niſi, ſicut ſcriptum eſt, in 7. teſtibus non condemnabitur. Teſtes autem ſine aliqua ſint infamia, uxores & filios habentes.

CAPUT

(f) *Harduini editio hujus Concilii* habet hunc titulum.
(g) Gratianus 27. Q. 2. Attendendum.
(h) I. Corinth. V, 5.
[i] Matth. X, 24.

CAPUT XIII.

De decimis ab antiquis Eccleſiis (i) *non ſubtrahendis, & ut antiquæ Eccleſiæ honorem ſuum habeant.*

Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ, nec decimis, nec aliis poſſeſſionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.

CAPUT XIV.

Quod nullus Epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere aut ordinare.

Nullus Epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere, aut ordinare, abſque ejus voluntate, vel judicare. Quia ſicut ejus irrita erit ordinatio, ita & judicatio: quoniam cenſemus alterius nullum judicis, niſi ſui, ſententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus poteſt,

CAPUT XV.

Item de eodem.

Si quis Epiſcopus judicaverit, vel ordinaverit alterius parochianum ſine conſenſu, & voluntate ſui Epiſcopi; oportet, non ſine increpatione in communi Concilio admitti, ita ut Eccleſiaſticum ultra non ſolvat canonem.

CAPUT XVI.

De his, qui Sacerdotem ſponte occiderint.

Qui Sacerdotem morti voluntarie tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præſumat omnibus diebus vitæ ſuæ. Jejunet autem uſque ad veſperam, exceptis diebus feſtis, atque Dominicis. Arma non ſumat, & ubicunque ire maluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed propriis pedibus proficiſcatur. Eccleſiam per quinquennii tempus non ingrediatur, ſed cum ſacrarum orationum officia, aut Miſſarum ſolennia celebrantur; ante fores baſilicæ perſeveret, orans ac deprecans Dominum, ut tanto crimine abluatur. Poſt expletum vero quinquennii tempus ingrediatur Eccleſiam, non tamen communicet, ſed inter audientes tantummodo ſtet, vel dum facultas conceditur, ſedeat. Dum autem duodecimi anni curſus fuerit finitus, communicandi ei tribuatur medela. Maneat tamen in reliquis obſervationibus tres dies per hebdomadam, ut ad perfectionis purificatus mereatur venire culmen.

CAPUT XVII.

De decimis dandis.

Admonemus atque præcipimus, ut decima omnino Deo dari non negligatur, quam Dominus ipſe dari ſibi conſtituit. Timendum eſt enim, ne, quisquis Deo debitum ſuum abſtrahit, Deus propter peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua. Qui vero decimas poſt crebras admonitiones, & prædicationes ſacerdotum dare neglexerint, excommunicentur.

CAPUT XVIII.

De quodam Altmanno, qui ſibi commatrem ſpiritualem in conjugium habet ſociatam

Perlatum eſt ad nos, quod quidam Altmannus nomine, ſibi commatrem ſpiritualem, ex parochia Arnonis Epiſcopi ſceleſto conjugio aſſociaſſet. Sed poſtea per Sacramenta ab ea ſeparatus, modo iterum eam ſibi impia copulatione habet ſociatam. Quem, quia tale ſcelus perpetratum habere audivimus, ſecundum conſtitutionem Sancti Gregorii Papæ, gladio ſpirituali percutimus, eumque anathematis vinculo innodamus.

CAPUT XIX.

De Presbyteris, qui crimine fornicationis ſine aliquo capitali flagitio accuſantur, & non habent collegas, cum quibus ſe excuſare poſſint, aut ſi forte lapſi fuerint, quomodo ſatisfaciant.

In quorum judicio, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinandum eſt, ſed Regia via gradiendum. *In Concilio Neocæſareenſ.* (k) *cap.* 1. *ſcriptum eſt:* Preſbyter, ſi uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. Item in Concilio *Carthaginenſi capitulo viceſimo quinto* [l] ſcriptum eſt: Aurelius Epiſcopus dixit: præterea cum de quorundam Clericorum, quamvis erga uxores proprias incontinentia referatur; placuit, quod & in diverſis Conciliis firmatum

(i) Adde: *non.*
(l) Tomi primi noſtri pag. 203.

(k) Tomi primi pag. 150.

tum eſt, ut Subdiaconi, qui ſacra myſteria contrectant, & Diaconi & Presbyteri, ſed & Epiſcopi ſecundum priorum ſtatuta, etiam ab uxoribus ſe abſtineant, ut tanquam non habentes eſſe videantur. Quod niſi fecerint, ab Ecclesiaſtico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, niſi maturiori ætate.

CAPUT XX.

De precariis injuſte & irrationabiliter factis, easque cum vi & ſine noſtræ voluntatis conſenſu habere volunt, ſicut in Rhemenſi Concilio ſtatutum eſt. cap. 37.

Si quilibet hominum res Eccleſiæ per mendacia, vel mala ingenia in precariam ſibi acquirere voluerit, & poſt factas precarias, eadem mendacia ad aures ejuſdem Eccleſiæ rectoris delata fuerint; ipſa Eccleſia res ſuas, quæ & ei mendaciter abſtractæ fuerunt, pleniter abſque ullius contradictinne omnimodis recipiat. Ille vero, qui res ſuas per eadem mendacia propter cupiditatem ipſius precariæ, eidem Eccleſiæ tradidit, ſimili modo in ſuam recipiat dominationem.

CAPUT XXI.

De his, qui in Eccleſiis, ſeu in atriis Eccleſiæ, rixas moverint, & mutuo inter ſe confligunt. Ex (m) Concilio Moguntiacenſi tempore Caroli. cap. 40.

Præcipimus, ut in Eccleſiis, ſive atriis Eccleſiarum, vel domibus, placita ſæcularia minime fiant; quanto minus rixæ & contentiones? Item capitulo trigeſimo nono: de honore Eccleſiarum, & his, qui ad Eccleſias confugiunt, & quod Eccleſia cum magna reverentia adeunda ſit, ſicut in capitulari Dominico continetur, & in Moguntiacenſi, & Turonenſi, ac Arelatenſi tempore glorioſi Imperatoris Caroli conventibus decretum eſt.

CAPUT XXII.

De his, qui decimas ſuas dare nolunt, & injuſte ſubtrahunt, ita ut qui quinque aut eo amplius aratra habuerint, juxta æſtimationem unius aratri perſolvant: & qui hæreditatem Eccleſiæ noſtræ ſibi vindicant, & de ſervis, qui decimas, dominis conſentientibus, dare nolunt.

Concilio Arelatenſi cap. 9. ſcriptum eſt, ut unusquiſque de propriis laboribus ſuis decimas, & primitias Deo offerat, ſicut ſcriptum eſt: *Decimas* (n) *& primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo.* Ubi nec liber, nec ſervus excipitur, qui omnes unum ſumus in Chriſto, apud quem nulla habetur perſonarum acceptio. Item in *Concilio Arelatenſi, capitulo vigeſimo:* ut Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ, nec decimis, nec ulla alia poſſeſſione priventur.

CAPUT XXIII.

De viris & fæminis, ſi adulterii reatu, ſive alicujus flagitii crimine accuſati fuerint, qualiter expurgari debeant.

Nam multi ſunt, qui ſecundum humanas leges divina ſpernentes judicia, teſtes, ac conjuratores ſibimet producere volunt. Quos minime admittentes, ſicut unum confitemur Deum, unam fidem, unum baptiſma, ita etiam una per totum mundum Eccleſia uniformiter pari lege, & ſimili religione excolenda eſt. Itaque decernimus, ut juxta divinæ legis ſanctionem, & ſecundum ipſius ſedem civitatis, in qua ratio ventilatur, unaquæque gens, & cuncta adjacens parochia ſubjaceat, ita ut auctoritate Epiſcopi, aut judicii examine, aut Sacramenti proteſtatione ſe expurget. Et non minus, quam quatuordecim annos ætatis habeat, qui ad teſtimonium admittendus eſt, ſecundum cenſuram canonicæ inſtitutionis, ſicut in *Africano Conc.* (o) *cap.* 98. ſcriptum eſt: Teſtes ad teſtimonium non admittendos, qui nec ad accuſationem admitti præcepti ſunt, vel etiam, quos ipſe accuſator de ſua domo produxerit. Ad teſtimonium autem infra annos quatuordecim ætatis ſuæ non admittantur.

CAPUT XXIV.

De pace fruenda.

Decrevimus etiam, ut pacis bonum & concordiæ ab omnibus indirupte teneatur: quia ſi inter nos fideles, ut in Capitularibus Domini Caroli legitur, pax & concordia habenda eſt, dicente Apoſtolo: *Pacem* (p) *ſequimini, & ſanctitatem, ſine qua nemo videbit Deum;* multo magis inter Epiſcopos & Comites eſſe debet, qui poſt imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter ſe concordare debent, ut alterutrum ſibi ad

Dei

(m) Vide Tomi primi noſtri pag. 412.
(o) Tomo primo noſtro pag. 225.

(n) Exod. XXII.
(p) Hebr. XII.

Dei ſervitium peragendum, & miniſterium ſuum explendum non ſolum non noceant, quin potius adminiculo ſint. Comitibus quippe, & judicibus, reliquoque populo expedit, ut in *Turonenſi Concilio* legimus, temporibus præfati Principis acto, ut ſuis ſint Epiſcopis conſentientes, & obedientes, propter Dei amorem, & ſemper ab eis utile quærant conſilium, illorumque ſalubria non ſpernant monita, ſed intenta cordis aure audiant. Similiter vero & Epiſcopi prædictas perſonas ſimiliter ſuſcipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant, & ſic ſe ſe mutuis ſtudeant ſublevare conſolationibus.

CAPUT XXV.

De Monaſteriis Clericorum, Monachorum, atque puellarum, quæ clericis, ſive laicis beneficii jure donata ſunt, placuit, ut tales eis præficiant proviſores, & præpoſitos, ſicut in Cabilonenſi Concilio ſcriptum eſt, qui & præeſſe noverint & prodeſſe, & qui ad Epiſcopum recurrant, & ſecundum ejus ordinationem ad conventum Synodi occurrant, & commiſſum ſibi gregem canonice & cum magna religione cuſtodiant, quaſi rationem de animabus eorum reddituri.

CAPUT XXVI.

De Viduis præcipimus, ut nequaquam cito velentur, ſed in poteſtate earum maneat, conſentiente Epiſcopo, utrum nubant, an profeſſionem caſtitatis aſſumant, uſque dum probetur earum converſatio; ne forte de eisdem dici poſſit, quod ab Apoſtolo dicitur; *Quæ* (q) *autem in deliciis ſunt, viventes mortuæ ſunt.* Si autem propoſitum caſtitatis aſſumpſerint, aut monaſterii clauſtris regulariter conſtringantur, aut domi manentes, caſtitatem ſuæ profeſſionis integerrime cuſtodiant. Quodſi a propoſito deviaverint, canonicæ inſtitutionis cenſura corrigantur. Quod & de virginibus, ſi mœchatæ fuerint, ſtatuimus, ſicut *in Concilio Elibertano, Cap.* 13. ſcriptum eſt: Virgines, quæ ſe Deo dedicaverunt, ſi pactum prodiderint virginitatis, atque eidem libidini ſervierint, non intelligentes, quid amiſerint: placuit, nec in fine dandam eis eſſe communionem: quod ſi ſemel perſuaſæ, ad infirmi corporis vitia lapſæ, toto tempore vitæ ſuæ ejusmodi fœminæ egerint pœnitentiam, ut abſtineant ſe a coitu; placuit eas in fine communionem accipere debere.

Binius Tomi III. parte II. unde Synodographi.

In hac Synodo hoc unum imprimis obſervatu dignum eſt, quod ſicut hic; ita etiam apud omnes alios Scriptores antiquos, *Arnulphus* non *Imperator*, ſed *Rex* duntaxat nominatus reperiatur; eo quod nefas eſſet, Imperatoris nomen aſſumere, niſi illud a Sede Apoſtolica prius collatum eſſet. Quamobrem perperam agere convincuntur, qui ſtatim poſt obitum Caroli Craſſi, Arnulphum, tanquam hæredem imperii, Imperatorem nominant. Hanc Synodum propter infelicem ſtatum Eccleſiarum Germanicarum congregatam eſſe, indicant Patres in Præfatione hujus Synodi; cumque tribus prioribus canonibus Arnulphus Rex inſtruatur, & admoneatur, quomodo ſe in regimine regni bene diſponendo gerere debeat, patet novam Regis Arnulphi electionem huic Synodo congregandæ occaſionem aliquam præbuiſſe. De Luitperto Archi-Epiſcopo, qui Concilio præfuit, de ejusque rebus præclare geſtis plurima ſcribit *Serarius Lib.* 4. *Hiſt. Mogunt. Nota Binii.*

(*q*) Timoth. V.

§. III.

Conſtitutio Synodalis, qua Patres Moguntiæ congregati, rogatu Bovonis Abbatis, confirmant Privilegia Corbejenſium, & Herivordenſium Monaſteriorum.

Convenit Epiſcopali auctoritati (*a*) quatenus ita Eccleſiarum Dei (*b*) ſolicitudinem habeant, ut ſacris locis, in quibus pie ſoliciteque ſemper cogitare,

Collatio editionis *Schateni* cum Joannis XV. Bulla confirmatoria Synodalis Moguntinæ conſtitutione, facta a Chriſtiano Franciſco Paullini *in Syntagmate rer. Germanicarum* Opuſculo XIV. Decretum Auguſtæ Synodi Moguntinæ edito anno 1698. in 4to.

(*a*) *Joann. XV. addit:* maximeque ſummi Præſules debent.

(*b*) *Joann.* Oblitus hanc vocem Dei.

bus jugi Deus famulantium ſedulitate placatur, opportuna conferre ſuffragia non detrectent. Unde ego Luithbertus (*c*) licet indignus Maguntiacenſis Archi-Epiſcopus, omnibus Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus ſuggero, quia (*d*) Venerabilis Frater noſter Bovo, Abbas (*e*) (*f*) Monaſterii, quod vocatur nova Corbeja, (*g*) attulit nobis, quam plurima chirographa glorioſiſſimorum Principum, ad confirmationem privilegiorum ejusdem Monaſterii promulgata, inter quæ proxime ei collatum communiter, & ipſius, & Herivordenſis Monaſterii ſtatum confirmabat, datum ſcilicet a glorioſiſſimo Rege Arnulpho, his ipſis diebus noviter ad Regnum provecto. Super hæc etiam chartas duas oſtendit Romanorum Pontificum, Adriani, (*b*) atque Stephani, in ipſis chartis concedentium, ut in tuitione S. Sedis Apoſtolicæ præfatum novæ Corbejæ monaſterium perpetualiter haberetur, ſimulque Apoſtolica auctoritate decernentium, ut idem monaſterium pleniſſimam habeat immunitatem ab omnibus quoquo modo foris, vel intus monaſterium, in res ad illud pertinentes ſeſe præter voluntatem Abbatum loci ipſius permiſcere cupientibus.

His igitur omnibus apud nos relictis, petiit præfatus Venerabilis Abbas, quo & ea, quæ ſacris literis piiſſimorum Principum confirmata fuerant, noſtra quoque auctoritate roboraremus, & his, quæ ab Apoſtolica Sede decreta ſunt, noſtræ ſubſcriptionis chartulam adjungeremus. Nos itaque conſiderantes, religioſam eſſe (*i*) petitionem ejus, paſtoralisque eſſe officii, Servorum Dei jugiter utilitati, commodisque proſpicere, decernimus, ut præfata [*k*] duo monaſteria, Corbejenſe videlicet Monachorum, atque Herivordenſe Sanctimonialium, de omnibus rebus, quæ vel in communi ſupra memorati Principis (*l*) carta, vel ſpecialibus aliorum Principum (*m*) præceptis confirmatæ eis (*n*) eſſe noſcuntur, (*o*) nihilominus talem (*p*) ex Eccleſiaſtica & Epiſcopali (*q*) Sanctione obtineant firmitatem; ut nihil habeant, unde ſe tueri poſſint, quicunque ſibi promittunt hæc aliquo ſe poſſe immutare (*r*) vel infringere. Habeant igitur præfata Monaſteria liberam in omnibus diſponendi regulariter poteſtatem, ut quæcunque eisdem Monaſteriis in auro, vel argento, in agris, & (*s*) famulis, ſeu quibuslibet rebus fuerint oblata, ſive in præſenti die collata eſſe [*t*] conſtant; in diſpoſitione maneant eorum, qui eisdem locis Prælati ſunt, ut quicquid ſecundum Dei timorem regulariter (*u*) & canonice diſpoſuerint ad Eccleſiæ ipſius utilitatem, liberam in omnibus, cum conſenſu [*x*] fratrum, ſororumve, faciendi habeant poteſtatem. Et ut plenius proſequamur, quod Sanctos Apoſtolicos jam dictos intendiſſe ſentimus, atque ante eos B. Gregorium, & (*y*) Reverendæ memoriæ Nicolaum ſanxiſſe de ſtatibus Monaſteriorum prædictorum (*z*) invenimus, Nos humiliter tantis auctoritatibus ſub-

(*c*) *Joann. XV.* Servus Servorum Dei Joannes, Sacroſanctæ Apoſtolicæ Sedis Præſul.
(*d*) *Joann. habet:* quod.
(*e*) *Joann. ſic:* Venerabilis Abbas Dithmar.
(*f*) Bovo erat ſextus-Abbas novæ Corbejæ in Saxonia, & idem erat Præpoſitus, ſeu Proviſor Monaſterii Herefordienſis Sanctimonialium.
(*g*) *Joann. ita:* Per interventum Hildebrandi, Mutinenſis Epiſcopi, noſtram efflagitavit clementiam, ut omnia præcepta glorioſiſſimorum Imperatorum, ſeu Regum, ſive quorumlibet Principum chirographa, nec non etiam, quæ a noſtris Prædeceſſoribus Adriano atque Stephano collata, vel conſtituta ſunt, noſtra quoque auctoritate firmaremus, atque roboraremus, & his, quæ ab Apoſtolica Sede decreta ſunt, noſtræ ſubſcriptionis chartulam adjungeremus.
(*b*) Adriani IV. & Stephani VI. originalia exhibita Concilio: ſed Gregorii IV. & Nicolai I. nonnili apographa habuiſſe videntur.
(*i*) Hanc voculam omiſit *Joann.*
(*k*) Nec hanc vocem habet *Joann.*
(*l*) *Joann.* Principum.
(*m*) Nunc hæc verba *Joann. omittit.*
(*n*) Hæc vocula *a Joanne omiſſa.*
(*o*) *Joann.* agnoſcuntur.
(*p*) *Joann.* addit tamen.
(*q*) *Joann.* ſimpliciter habet Apoſtolica.
(*r*) *Joann.* Aliquando.
(*s*) *Joann.* vel.
(*t*) Hanc vocem *omiſit Joann.*
(*u*) *Joann.* ac.
(*x*) *Joann.* Conſilio.
(*y*) *Joann.* ac.
(*z*) Hæc vox *a Joanne omiſſa.*

ſubſcribendo confirmamus, ut nullus Epiſcopus Padabrunnenſis (*a*) aliquam ex eis vel accipiat, vel expoſcat portionem, neque vel in his, quæ regiminis locum tenent, vel in ipſis congregationibus, aut in ipſis cœnobiis, poteſtatem obtineat, neque ipſorum dominatione potiatur ulla, neque in Clericis, neque in famulis, & in (*b*) omnibus, quæcunque ad Monaſteria ipſa videntur habere poſſeſſionis reſpectum, ſicut ab omnibus eis hactenus ſervatum & conſenſum eſt Epiſcopis, in quorum Parochiis res eorundem Monaſteriorum conjacere videntur, [*c*] nec ad ipſa Monaſteria, vel cellas eorundem, vel ipſe per ſe Epiſcopus, vel Oeconomicus ejus, vel Archi-Presbyter, aut Archi-Diaconus illius, ſeu quælibet ex ejus agentibus perſona, poteſtatem habeat accedendi, niſi forte neceſſitatis cauſa, vel dilectionis gratia, vocatus advenerit, ne importunitate ſui, miniſtrorumque ſuorum inquietudine ſacris locis fiat moleſtia, neque in Eccleſiis præfatis (*d*) Monaſteriis ſubjectis, vel in Presbyteris, eisdem Eccleſiis ordinatis, aliquam tenet facere perturbationem, novam conſtituendo, & antiquam conſtitutionem violando; ſed ſicut regulariter & canonice diſpoſita ſunt, & longo jam tempore manentia, ita quoque futuris temporibus maneant inconcuſſa. Ordinationes, quæ neceſſariæ fuerint, ipſis Monaſteriis agere non differat, altaris quoque & Baſilicarum benedictiones, ſive conſecrationes, prout neceſſitas poſtulaverit, vel in ipſis Monaſteriis, vel in agris eorum, libenter concedat, chriſma quoque, oleumque conſecratum per ſingulos annos præbere non differat, & pro his omnibus nullum munus exigat, ne Spiritus Sancti gratiam vendere conatus, Simonis, quod abſit, (*e*) damnationem incurrat. Hoc conſtitutum non ſolum Padabrunnenſem (*f*) verum etiam omnium locorum Epiſcopos, ubicunque præfata Monaſteria, vel Eccleſias, vel Agros, vel familias habere noſcuntur, obſervare ſine cunctatione ſeu contradictione oportet, ut nullus poteſtatis jure rebus eorundem Monaſteriorum abutatur, ſed maneant omnia in poteſtate eis Prælatorum & regulari diſpoſitione, quæcumque, ut diximus, vel in agris, vel in familiis, vel in decimis eis conſtant eſſe collata, ſicut & Apoſtolica & Imperialia præcepta, partim ſimul, partim ſingillatim (*g*) eis confirmaverunt. Abbatem vero, vel Abbatiſſam in his locis eligendi ſemper habeant poteſtatem, & eam perſonam eligant, quæ propoſitum converſationis in utrolibet Monaſterio, & moribus & habitu profiteatur, non Canonicum, aut laicum, neque alterius Monaſterii monachum, in quo ſpecialiter Nos audire dignetur Regia Dominatio, ut nullam eisdem Monaſteriis præponant perſonam, quæ non ab ipſis congregationibus fuerit regulariter electa. Debent enim mundi Principes honorem præſtare Deo, quem ſibi volunt præſtari a Deo, videlicet, ut, quemadmodum cupiunt a Deo ſibi collatum Regni honorem conſervari; ſic Eccleſiæ Chriſti ſuam non dedignentur ſervare legem. Non enim decet, neque juſtum videri poterit, ut ſibi militantibus de Eccleſiæ Chriſti poſſeſſionibus mercedem reſtituant, & quod de Rep. ſua tribuere debent, reddere velint de his, quæ collata ſunt Deo. (*h*) Qua de re noverit clementia vel nunc conſiſtentium, vel ſucceſſionis jure omnium futurorum Principum, a ſede Apoſtolica ſancitum, noſtraque ſubſcriptione roboratum, nec non & antecedentium Regum præceptis cautum, ut prædictis Monaſteriis nullas (*i*) præficiant perſonas (*k*) de quocunque ordine, niſi quæ per electionem probabilem ſumantur. (*l*) Quoniam vero multæ quæruntur ab importunis hominibus

Bbb

(*a*) *Joann.* & *Annal.* Paterbrunnenſis. (*b*) *Joann.* aut in.

(*c*) Hic ita pergit *Joann.* Namque ipſius præfati Monaſterii Abbati, ſuiſque ſucceſſoribus, licentiam damus juxta Altare ſedendi, populoque infra ſuum Monaſterium, vel cellas, verbum Dei prædicandi ac docendi. Ita ut nullus Epiſcopus per ſe ad ipſa Monaſteria, vel cellas eorundem, vel œconomus ejus, vel Archi-Presbyter &c.

[*d*] *Joann.* habet: privatis. (*e*) *Joann.* inde quod abſit.

(*f*) *Joann.* & *Annal.* Paterbrunnenſem. (*g*) *Joann.* ſingulatim.

(*h*) Hic totus paragraphus in Bulla Joannæa deſideratur.

(*i*) *Joann.* nullam. (*k*) perſonam.

(*l*) ſumatur.

bus malignitatis occaſiones, & (*m*) neceſſe eſt (*n*) ſemper adverſarii (*o*) tela clypeo protectionis repellere, quod Apoſtolica decrevit auctoritas, nos quoque approbamus, ut, qui ordinati fuerint ad regimen ſæpedictorum Monaſteriorum, nulla poteſtate prævalente dejiciantur, niſi criminis cauſa fuerint deprehenſi, cujus merito Rectorum non debeant adminiſtrare officia; infamiæ vero maculis, ſeu criminis alicujus denotatione ſi fuerint appetiti, non præter canonicam, & regularem deponantur examinationem. Si quis ergo Apoſtolicæ ſedis decretum, cui nos hanc confirmationis cartulam (*p*) ſubſcripſimus, contempſerit, procul dubio damnationis cenſuram ſuſcipiet, quam credimus Divino Spiritu per Apoſtolicam linguam prolatam.

Nos igitur noſtram ſubſcriptionem annuli noſtri impreſſione ſignantes, obſecramus Fratres & (*q*) Coepiſcopos noſtros omnes, in quorum manus iſta devenerint, ſua (*r*) etiam auctoritate, & ſubſcriptione hæc confirmare velint; ut, quicunque hæc temerare præſumpſerit, generalitatis noſtræ ſententiis ita anathematis vinculo obligetur, ut neminem habeat, de cujus favore ſibi blandiatur, aut ſe tueri poſſe putet a ſententia damnationis. (*s*) Cunctis autem iſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ quietis inveniant. (*t*) Et quia Apoſtolicæ auctoritati ſubſcribentes iſta edidimus, juſtum eſt, ut illam ſacram ſedem etiam in hoc honoremus, ut appellatio ad eam fieri liceat a prædictis locis, cum neceſſitas fuerit, eo videlicet tenore, ut ſi hoc conſtitutum ab aliquo fuerit prævaricatum, Metropolitanus eorum Epiſcopus, quo ego nunc, licet indignus, fungor officio, perſonam hujus ſanctionis violatricem conveniat, & hujus noſtri decreti teſtificationem innoteſcat, utque ab eo, quod prave geſſit, recedere non moretur, ex communi omnium Coepiſcoporum auctoritate conteſtetur. Et ſi ille contumaciter in ſui facti perpetratione perſtiterit, licentia eis ſit, Romanam, Apoſtolicamque ſedem adire, & neceſſitatis ſuæ cauſas ante Papam, qui tunc fuerit urbis Romæ, deponere, ut per eum cognita cauſa, reus juſtæ damnationis ſententia mulctetur.

Folco, munere Divino Metropolitanus Eccleſiæ Rhemenſis Epiſcopus, tenorem hujus ſanctionis perlegens, & diligenter pertractans, in omnibus eam probandam, & corroborandam eſſe judicavi, tam propter antiquum jus Monaſteriorum, etiam his cænobiis conſervandum, quam ad præcavendas nihilominus moleſtias, hic ſummatim prohibitas, quæ modernis temporibus contra ſacra Monaſteria per quoſdam Epiſcopos recenter ordinatos, nec non etiam per quorundam laicorum infeſtationem, graſſari cœperunt. Ad quas inhibendas rationabilis ordo ſervatus eſt, ut & glorioſorum Principum hic conceſſiones, & Pontificum Romanorum privilegia, & Archi Epiſcopi ejuſdem Monaſterii his omnibus adſtipulatio, ut & cæteri velint Epiſcopi aſſenſum præbere, nequaquam hic ſpernenda contineatur petitio. Cujus gratia illectus ſimul & præſentialiter ab eodem venerabili Archi-Epiſcopo Luithberto, nec non a Bovone, Religioſo ejuſdem Monaſterii Abbate, rogatus, hoc decretum Epiſcopali auctoritate ratum eſſe decernens in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti confirmavi, ſubſcripſi.

Willibertus, Agrippinenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, huic decreto, meæ mediocritati recitato, atteſtationem & aſſenſum præbens, quod neceſſario ac rite promulgatum ſit, ſub atteſtatione Nominis Divini illud confirmavi & ſubſcripſi. Thiad.

(*m*) *Joann.* ac.
(*n*) Hæc vocula omiſſa a *Joann.*
(*o*) *Joann.* adverſa.
(*p*) Hæc verba non habet *Joann.*
(*q*) Duo hæc verba negligit *Joann.*
(*r*) *Joann.* & *Annal.* addunt, ut.
(*s*) Hic addit *Joann.* Ab Imperatoribus etiam, aut Regibus, ſive Ducibus, aut a quacunque poteſtate, quæ pro tempore tunc ordinata fuerit, exponere cogatur mille libras auri optimi, medietatem prædictis Monaſteriis, ac medietatem Cameræ eorum Principum ſolvendam.
(*t*) Huc uſque *Joannes.*

Thiadmarus Eccleſiæ Saltzburgenſis Archi-Epiſcopus, huic decreto conſenſi & ſubſcripſi.

Redbodo Treverenſis Archi-Epiſcopus, approbavi & ſubſcripſi.

Joannes Rotomagenſis Archi-Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Hildegrinus Halverſtadienſis Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Adalgarius Eccleſiæ Hammaburgenſis Archi-Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Liawardus Vercellenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Arnoldus Wirziburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Hrodbertus Mettenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Adalhelmus Wurmacenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Godethancus Spirenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Wicbertus Hildenesheimenſis Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Dethmarus Viurdinenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Dodilo Camaracenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Honoratus Beluacenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Herdilo Noviomagenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Balthrammus Stratzburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Waldo Friſingenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Thiadulfus Curacenſis Eccleſiæ Epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Hactenus Schatenus in Annal. Paderborn. reliqua ſunt Bullæ Pontificiæ Joannis XV.

Hæc omnia continuante & conſummante Anno Dominicæ Incarnationis DCCC. ſupra LXXXVIII. in unitate S. Spiritus.

Sigillum, icone Luitbberti inſignitum, a longa vetuſtate exeſum eſt. Si vero hoc anno ſubſcripſit Hildegrinus Halberſtadenſis, utique anno ſuperiori non deceſſerit: nec Wicbertus Hildeſienſis anno DCCCLXXXIV. *ut* Bucelin. [*x*] autumat.

(*x*) Germaniæ Sacræ Parte I.

Huic privilegio Monaſteriorum Corbeiæ & Herifordiæ, Biſo Paderbornenſis Epiſcopus non ſubſcripſit, imo forte proteſtatus fuit.

Paullini in rerum Germanicarum Syntagmate edidit Decretum Auguſtæ Synodi Moguntinæ anno 888. eruditis Notis illuſtratum, additis Diplomatibus Imperatorum & Regum, tum & Bullis Pontificum, hæc Privilegia horum duorum Monaſteriorum ſuis annis identidem confirmantium.

Hujus Privilegii, anno DCCCLXXXVIII. in Concilio Moguntino dati, pro immunitate Monaſteriorum Corbeiæ novæ, & Herifordenſis, ob producta a Bovone Abbate inſtrumenta, repugnante licet Biſone Paterbrunnenſi Epiſcopo, lati a tot Archi-& Epp. ſubſcripti, non ante autumnum anni hujus meminit *Mabillon. Annalium Benedictin. Tomo II. L. XXXIX. N. XXXV. pag.* 269.

§. IV.

Conſultatio de ſubtractis Eccleſiæ Osnabrugenſi Decimis.

OSnabrugenſis Eccleſiæ Epiſcopus, detulit ad hoc Concilium querelam de ſubtractis Eccleſiæ ſuæ Decimis, quas Cobbo ob debitum Goswini Epiſcopi averterat ad Corbeienſe, & Herivordienſe Cœnobia. Statuere quidem Patres Canone XIII. ſupra relato: *Ne Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ, decimis, aut aliis poſſeſſionibus priventur, & novis oratoriis attribuantur.* Ea tamen controverſia, etſi multum in hac Synodo agitata, deciſa non fuit. Stabat pro Osnabrugenſi Eccleſia Metropolitanus ejus Willibertus, Archi-Epiſcopus Colonienſis: productæ in hanc rem literæ Caroli M. & Hadriani Pontificis, quibus prima ejus Eccleſiæ dos ac fundatio in decimis monſtrabatur facta. Additæ quatuor aliorum Pontificum tabulæ, quibus idem aſſerebatur confirmatum. Contra, hanc Cobbonis abalienationem propugnabant Antiſtites horum Monaſteriorum, multi Dynaſtæ

& Comites, quos inter Allo & Hermannus referuntur, filii, ut conjectura eſt, Cobbonis, Teclenburgici Comitis.

Hi, cum acerrime ſe opponerent, res affecta magis, quam confecta fuit, donec tandem Arnulfus anno 895. in Wormatienſibus Comitiis, abrupta lite, Osnabrugenſibus Decimas reddi juberet.

Schatenus in Annalibus Paderbornenſ. ad hunc annum.

CONCILIUM METENSE.

Anno Chriſti DCCCLXXXVIII. Stephani VI. PP. IV. Arnulphi Regis I.

Ad reformandos mores fidelium congregatum, tempore Arnulphi Regis.

Anno ab incarnatione Domini noſtri JEſu Chriſti, regni Domini Arnulphi glorioſiſſimi Regis, die Calendarum Majarum, acta eſt Synodus in ſuburbio Metenſis civitatis in Eccleſia Sancti Arnulphi, ab Archi-Epiſcopo venerabili Ratbodo Treverenſ., & a Rotberto (a) *prædictæ civitatis Præſule. Dado quoque Virduneuſ. Eccleſiæ Reverentiſſimus Epiſcopus, & Arnoldus Tullenſium Epiſcopus, & Stephanus inclytus* (b) *Abbas, & multi Sacerdotes, cum Comitibus, & pluribus nobilibus, & Deum timentibus viris, adfuerunt, ubi pari voto, parique conſenſu pro vera charitate, & tranquillitate Sanctæ Dei Eccleſiæ, quam redemit Chriſtus ſanguine ſuo, ſibi invicem occurrentes, hæc in commune Præſules locuti ſunt.*

CAPUT I.

Epiſcopi, & Presbyteri, & fideles laici, qui ante nos fuerunt, juxta ſacram canonum auctoritatem ſæpius in Chriſti nomine convenientes, juſtitiam Dei ſtatuerunt, & idcirco pacem ſuis diebus habuerunt, juxta illud, quod ſcriptum eſt: *Pax* (c) *multa diligentibus legem tuam Domine, & hominibus bonæ voluntatis.* (d) Nos autem, qui tanto tempore tranſacto, comprovincialem Synodum non habuimus, & invicem quærere miſericordiam Dei neglєximus, videmus in nobis completum eſſe, quod per Prophetam Dominus dicit: *Terram* (e) *veſtram in conſpectu veſtro alieni devorant, & erit in vaſtitate hoſtili.* Ergo qualiter a Nortmannis hæc omnia in nobis completa ſint, nemo dubitat: quomodo etiam a perverſis Chriſtianis undique atteramur, omnes in commune ſentimus, ſicut ſcriptum eſt: *Populum* (f) *tuum Domine humiliaverunt, & hæreditatem tuam vexaverunt.* Quærenda eſt igitur pietas Chriſti, qua pagani arceantur, & ſtatuenda eſt lex Dei, qua cru-

(a) Ratbodo, Treverenſis Epiſcopus, Rubertum Metenſis Eccleſiæ Epiſcopum conſecravit 10. Kalend. Maji anno 884. *Marianus Scotus.*

Ratbodus Treverorum, acri doloris morſu ex Normannicæ cladis ſenſu perſtrictus, Metim Provinciale Concilium indixit, ad quod non Epiſcopi modo, & Sacerdotes Treverorum Provinciæ, ſed & Comites, multique cum ſplendore natalium illuſtres, tum excellenti virtute, doctrinaque viri acceſſerunt. *Broverus Annal. ad h. a.*

(b) Forte Sancti Michaelis, ut conjicit *Calmetus.*

(c) Pſal. CXVIII, 155.

(d) Lucæ II, 14.

(e) Eſai. I.

(f) Pſal. XCV.

crudeliſſimi noſtræ gentis homines a vaſtatione pauperum repellantur. Idcirco quidquid in nobis pravæ voluntatis eſt, abjiciamus, & de paganis, Chriſto auxiliante, pacem obtinere valebimus: auctoritatem Sanctorum Patrum contumacibus noſtris imponamus, & velint, nolint, pro timore etiam glorioſiſſimi noſtri ſenioris Arnulphi Regis, ad ſatisfactionem venire faciemus: & ſic juſtitiam Dei ſtatuendo, poterimus ejus miſericordiam invenire, quem nos cognoſcimus pravis actibus graviter offendiſſe.

CAPUT II.

Dominus loquitur per Prophetam dicens: *Afferte* (g) *omnem decimam in horreis meis, & probate me in hoc*, *dicit Dominus*: *ſi non aperuero vobis cataractas Cœli*, *& dedero vobis fructus uſque ad abundantiam.* Scimus enim, quoniam peccatis exigentibus, clauditur cœlum, & ſit noſtris diebus ſæpiſſime fames: ideo ſtatuimus, ut deinceps nemo ſeniorum de Eccleſia ſua accipiat de decimis aliquam portionem, ſed ſolummodo Sacerdos, qui eo loco ſervit, ubi antiquitus decimæ fuerant conſecratæ: ipſe eas cum integritate accipiat in ſui ſuſtentationem, & ad luminaria concinnanda, & Baſiſilicæ ædificia, veſtimenta quoque Sacerdotalia, & cætera utenſilia ſuo miniſterio congrua obtinenda. Hæc omnia Epiſcopi de ſuis Eccleſiis, & cæteri attendere decreverunt. Unuſquiſque Preſbyter unam ſolummodo habeat Eccleſiam, niſi forte antiquitus habuerit capellam, vel membrum aliquod adjacens ſibi, quod non expedit ſeparari. Eſt enim multum laudabile coram Deo & hominibus, ſi unus Presbyter unam Eccleſiam ſalubriter providerit, & utiliter rexerit: quoniam non eſt nobis cura animarum adhibenda pro temporali commoditate, ſed cunctis Sacerdotibus eſt optandum, ut cum ſuis ovibus à Chriſto recipiant paſcua vitæ æternæ. De uno manſo & de terris pro ſepultura datis, & pro quatuor mancipiis, vel eorum procreatione nullus cenſus deinceps exigatur, & pro ſepultura nullum pretium detur.

CAPUT III.

Sacerdotes, qui vice Moſis, Iram (h) Domini ſuper populum ſervientem precibus ſuis debent mitigare, attendentes etiam, ne illud fiat, quod ſcriptum eſt: *Maxima* (i) *ruina populi in culpa Sacerdotum fuit:* nequaquam in ſua domo ſecum aliquam fœminam habeant, nec matrem, nec ſororem: ſed auferentes omnem occaſionem ſatanæ, Angelicam vitam ducant, & Domino Deo caſto corpore, & mundo corde, finetenus ſerviant. Nam licet hoc ſacris litteris crebrius inhibitum eſſe videatur, tamen quia hoc nefas in quibusdam oriri videbatur, idcirco communi decreto ſtatutum eſt: & hoc interdictum a ſancta Synodo nimium laudatum eſt, cuncti Presbyteri, ut libros & Sacerdotalia veſtimenta ſuo Epiſcopo in proxima Synodo oſtendant, & ut chriſma ſuum ſub ſigillo & ſera ſemper cuſtodiant, a prædictis Epiſcopis expreſſe commendatum eſt. Et ut nemo Clericorum arma portet, vel indumenta laicalia induat, id eſt, cottos, vel mantellos ſine cappa non portet: & laici cappas non portent, & nullus alteri ſuſcipiat a fonte infantem, niſi qui apprime ſignaculum, id eſt, abrenuntiationem diaboli & profeſſionem Catholicæ fidei tenuerit: & infantem nequaquam duo vel plures, ſed unus a fonte baptiſmatis ſuſcipiat, quia in hujuſcemodi ſecta diabolo datur locus, & tanti miniſterii reverentia vileſcit. Nam unus Deus, unum baptiſma, unus, qui a fonte ſuſcipit, debet eſſe pater vel mater infantis. Hæc omnia generaliter interdicta ſunt, quia & grandis levitas erat, & gravitas vel religio clericalis nimis in talibus vilis efficiebatur.

CAPUT IV.

Gunthertus, Metenſis Eccleſiæ primicerius, obtulit libellum proclamationis ſuper Judæos, qui habitant Metis. Quapropter interdictum eſt juxta capitula Sanctorum Patrum, ut nemo Chriſtianorum cum eis manducet, & bibat, vel quicquid comedi aut potari poteſt, a Judæis accipiat. Nimis enim, juxta quod ait *Cæſarius* Arelatenſis Eccleſiæ Epiſcopus, indignum eſt, atque ſacrilegum, eorum cibos a Chriſtianis ſumi; cum ea, quibus nos fruimur, ab illis judicentur immunda, ac ſic inferiores incipiant eſſe Chriſtiani, quam Judæi. Et omnes eorum convivas, ipſe & Sanctus

(g) Malach. III.

(h) Exod. XXXII.

(i) I. Eſd. IX.

ctus *Siagrius*, Eduorum Epiſcopus, cum aliis multis excommunicaverunt.

CAPUT V.

In locis vero non conſecratis, id eſt, in ſolariis, ſive in cubiculis, propter infirmos, vel longius iter, a quibuſdam Presbyteris ſacrificium offerebatur, quod omnimodis interdictum eſt: & ut baſilicæ, a Chorepiſcopis conſecratæ, ab Epiſcopis conſecrentur, roboratum eſt: quia juxta decreta *Damaſi* Papæ, *Innocentii* & *Leonis*, vacum eſt atque inane, quidquid in ſummi Sacerdotii Chorepiſcopi egerunt miniſterio: & quod ipſi iidem ſint, qui & Presbyteri, ſufficienter invenitur.

CAPUT VI.

Duæ Sanctimoniales propter ſuum facinus de Monaſterio Sancti Petri ſine velamine erant ejectæ: ſed juxta ſacros canones ſancta conſtituit Synodus, ut velamina illis redderentur, & intra monaſterium in ergaſtulo ponerentur, parvo pane, & aqua brevi cum abundantia divini verbi uſque ad ſatisfactionem fruerentur. Quidam etiam Diaconus, qui de ſacrilegio confeſſus, & convictus fuit, pro miſericordia in carcere poni juſſus eſt, interdicto miniſterio, & ut pro eo omnes generaliter orarent, injunctum eſt.

CAPUT VII.

Quædam fœmina, nomine Ava, cum ſui fratris conſilio, & auxilio, qui vocatur Folcrius, & cum aliis conſanguineis ſuis, ſuum maritum dimiſit, & ad eum redire noluit. Unde illorum Sacerdos, ſervus Dei, vocabulo Folcardus, ad ſuam Dominam, & ad ejus fratrem veniens, ut eos a tanto ſcelere traheret, confeſtim ab eodem, & ſuis complicibus caſtratus eſt. Pro his omnibus ad Synodum vocati venire noluerunt, & idcirco uſque ad ſatisfactionem excommunicati ſunt. Viri peſtilentes vaſtabant miſerabiliter iſtam provinciam, pro quo ſcelere ad Synodum vocati, ſicut ſcriptum eſt: *Eripite* [*k*] *pauperem & egenum*: alii venerunt; alii venire noluerunt: illi qui adfuerunt, Synodo ſatisfecerunt: cæteri autem canonice excommunicati ſunt. Pari etiam tenore excommmunicatus eſt quidam homo, vocabulo Theodricus, cum complicibus ſuis, quia quandam viduam fugiendo proſtratam ſuper corpus Sancti Eventii rapuit, & de Monaſterio traxit, & in uxorem ſibi eam taliter ſociavit. Quidam vir nomine Lantbertus, interficiens conſanguineum ſuum, & ducens ejus uxorem, nomine Waldradam, juravit coram Archi-Epiſcopo, quod tale conjugium dimitteret, & iterum ei ſe ſociavit, & adhuc eam habet; idcirco excommunicatus eſt.

CAPUT VIII.

Quæſitum eſt a Sancta Synodo, quid de eis ſacra fieri auctoritas juberet, qui cum prædictis excommunicatis communionem habeant? Nam non tantum laici, verum etiam Presbyteri in celebratione Miſſæ excommunicatos recipiunt: & quid de his, qui in eadem excommunicatione mortui fuerint; verum ad hæc tanta auctoritas prolata eſt. Sanctus Petrus Apoſtolus in ordinatione Sancti Clementis ita plebes alloquitur: *Si inimicus eſt alicui pro actibus ſuis, vos cum illo nolite amici eſſe, & prudenter obſervare debetis avertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis adverſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur.* Iſtius transgreſſores Sanctus Petrus, & omnis auctoritas excommunicat. Servis autem a propriis libertis, ſive beneficiatis venerabiles Epiſcopi in communione Dominorum abſolutionem dederunt. Sanctus Leo Papa de excommunicatis, & ita defunctis taliter decrevit: Horum cauſa judicio Dei eſt ſervanda, in cujus manu fuit, ut talium obitus uſque ad communionis remedium differretur: nos autem, quibus viventibus non communicamus, mortuis communicare non poſſumus.

CAPUT IX.

Precando rogaverunt prædicti Epiſcopi, orare pro Domino Rege Arnulpho, & triduanum in proximo celebrare jejunium, ubi cum litaniis, & magna corporis afflictione precaremur Deum, ut faciat nos converti ad ſe in toto corde, & animo volenti: adaperiat cor noſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis, & faciat

(*k*) Pſalm. XXXIV.

ciat pacem: & placeat redemptori noſtro eripere oppreſſos, revocare in anguſtiis conſtitutos: & ſic talia agendo, mereamur obtinere hic indulgentiam, & in futuro pacem ſine fine manſuram. Amen.

Binius Concilior. Tom. III. P. II. p. 115.

Propter mendum actorum ſciri nequit, quoto anno Chriſti, quove Pontifice præciſe hæc Synodus congregata fuerit: quia tamen idem Ratbodus Treverenſis huic, & præcedenti Moguntinæ interfuit, & propter Nortmannorum incurſiones, tempore Arnulphi Regis celebratam eſſe conſtat, *ex Cap. I. & ultimo*; nulla mihi ratio occurrit, ob quam ego hanc Synodum hactenus Moguntinæ ſtatim poſtpoſitam, nunc ab ea disjungerem. *Nota Binii.*

Sirmondus credidit referendum hoc Concilium ad 895.

Hardouin. & Calmet. retulerunt ad 888.

Browerus ad annum 893. *Binius annum non addidit.*

Eckhartus ad annum 888. *ſed numerat Canones XIII: qui ſunt iidem noſtris IX.*

SYNODUS FORCHEIMENSIS
NATIONALIS.
Anno Chriſti DCCCXC. Stephani V. Papæ VI. Arnulfi Regis German. III.

Patres confirmant petitam a Biſone Epiſcopo Paderbornenſi Fundationem Monaſterii Heriſienſis.

QUoniam omnibus, qui curæ Pontificialis funguntur officio, id maxime convenit, ut ad Divinæ laudis augmentum, monaſteriorum conſervationibus, & Deo ibidem famulantium utilitatibus, provectibusque proſpiciant. Idcirco ego Sunderholdus, humilis Moguntiacenſis Sedis Archi-Epiſcopus, una cum venerabili Colonienſis civitatis Archi-Epiſcopo Herimanno, nec non & aliis Coepiſcopis, ac Conſacerdotibus noſtris, qui nobiſcum *ad præſentem Synodum* convenere, petitionem fratris noſtri Biſonis Paderbrunnenſis Epiſcopi, qua nos ſtatum Heriſienſis Cœnobii unanimitatis noſtræ ſcriptis confirmare & corroborare poſtulat, cenſeo gratanter accipiendam: nam nobis oſtendit cartulam quandam, continentem Synodalis Decreti conſenſum, quo venerandæ memoriæ deceſſor meus Liutbertus Archi-Epiſcopus, & alii, quamplures Epiſcopi, una cum illo in Synodo apud Wormatiam habita congregati, rogatu Liuthardi, tunc ejusdem Padarbrunnenſis ſedis Epiſcopi, qui prædictum puellare Cœnobium ſimul cum ſorore ſua, nomine Walburg, primum inchoaverat, ipſum cum omnibus rebus ſuis, tam decimis, ad uſus ancillarum Dei ibidem deputatis, quam poſſeſſionibus mutuatis, firmum ac ſtabile manſurum fore decreverunt, eandemque cartulam ſubſcriptionibus propriis corroboraverunt. Alteram quoque offerens cartam, quam ſæpe jam dictæ Padarbrunnenſis Eccleſiæ Sacerdotes, & univerſus pariter Clerus nuper fieri poſtulavit, ſuisque ſubſcriptionibus confirmavit, de cooſenſu videlicet ſuo ſuper ſtatu ejusdem monaſterii primitus in illa parochia conſtruendi, & de rebus omnibus, quas nunc habere videtur, illuc juſte legitimeque collatis. Quapropter juxta petitionem præfati Fratris & Coepiſcopi noſtri, juſtum & utile ſatis eſſe credimus anteceſſorum noſtrorum ſalubre decretum, quo Chriſti famulabus quietam & tranquillam in ejus ſervitio ſecuritatem, auctoritatis ſuæ unanimi ſententia providere ſtuduerunt, noſtris quoque ſanctionibus confirmare; ne quis futuris temporibus ex his, quæ vel hujus Epiſcopi Biſonis, vel Anteceſſoris ſui diebus illuc collata noſcuntur, ſive in Decimis, a præfata generali Synodo conceſſis, ſeu poſſeſſionibus undecunque mutuatis, aut quorumlibet fidelium largitione traditis, aut deinceps tradendis, omnino aliquid auferre, vel diſpoſitionem Monaſterii deſtruere præſumat, niſi ſeſe velit vinclo perpetui anathematis condemnari. Ergo ut hoc noſtræ unani-

unanimitatis decretum firmiorem in Dei gratia teneat ſtabilitatem; noſtris id ſubſcriptionibus corroborare curemus; id ipſum Coepiſcopos, & Suffraganeos noſtros, qui modo abſentes ſunt, cum primum hæc in eorum manus ſcripta devenerit, facere poſtulantes, ſicut eos in nullo penitus a noſtræ unanimitatis conſenſu diſſentire velle confidimus.

Actum Foracheim, Palacio Regio. Anno Incarnationis Dominicæ DCCC XC. Regni vero piiſſimi Regis Arnulfi Anno III. Indict. VIII.

Signum Sunderholdi Moguntiacenſis Archi-Epiſcopi.

Signum Herimanni Colonienſis Archi-Epiſcopi.

Signum Arn. Epiſcopi. (*a*)

Signum Vuiberti Epiſcopi. (*b*)

Signum Hrodberthi Mediomatricæ ſedis Epiſcopi.

Signum Godethanki Epiſcopi. (*c*)

Signum Egilmari Epiſcopi. (*d*)

Signum Erkanboldi Epiſcopi. (*e*)

Signum Adalgarii Epiſcopi. (*f*)

Signum Dadonis Epiſcopi. (*g*)

Signum Biſonis Epiſcopi. (*h*)

Signum Ailmari Epiſcopi. (*i*)

Signum Agiulfi Epiſcopi. [*k*]

Signum Drogonis Epiſcopi. (*l*)

Signum Vuitberti Epiſcopi. (*m*)

Signum Vuolfhelmi Epiſcopi. [*n*]

Signum Lihardi Abbatis. (*o*)

Signum Faraberhti Abbatis. [*p*]

Signum Haththonis Abbatis. [*q*]

Signum Gerhardi Abbatis. (*r*)

Signum Godeſcalci Abbatis, (*s*)

Schatenus Tomo I. Annal. Paderborn. ad h. a. Ex Regmone, Hermanno Contracto, & Annal. Fuldenſibus.

(*a*) Wurceburgenſis.
(*b*) Werdenſis.
(*c*) Spirenſis.
(*d*) Osnabrugenſis.
(*e*) Aichſtatenſis.
[*f*] Bremenſis.
[*g*] Virdunenſis.
(*h*) Paderbornenſis.
(*i*) ſive Engelmarus Patavienſis.
(*k*) Neſcitur ſedes.
(*l*) Mindenſis.
(*m*) ſive Wicbertus Hildenesheimenſis.
[*n*] Mimigarnefordenſis Epiſcopus.
[*o*] Lege Sigehardus Fuldenſis Abbas.
[*p*] Prumienſis.
(*q*) Augienſis.
(*r*) Laureshamenſis.
(*s*) Corbeienſis v. Abbatis.

Eckharti eſt hæc notatio.

§. II.

IN eadem Synodo (Wichbertus Epiſcopus Verdenſ.) obtinuit ab Arnulpho Rege, ut omne patrimonium ſuum in Weſtfalya in Wyeneswalt, in Ballana, in Muchuris, Gheretum, Heribrunno, poſt obitum ſuum cederet Eccleſiæ memoratæ, *nempe* Eccleſ. S. Mariæ, S. Cæciliæ, & Sancti Fabiani in Verda: adjiciens idem Princeps, ut nulla perſona judiciaria poteſtatem habeat in hiſce bonis aliquid ordinandi. Actum Foracheym Anno Domini DCCCLXXXX.

Schatenus Loco citato.

§. III.

Actio politica inter Regem Arnulfum & Primores Regni conciliatos, in qua fuere deſignati Zuentiboldus & Ratoldus filii Arnulfi ſucceſſores, defectu legitimi hæredis.

EXeunte menſe Maedio Rex Arnulfus apud Villam, quæ dicitur Foraheim generale conventum habuit, ibique diſputans de ſtatu Regni ſui conſultum eſt, ut eodem tenore Primores Francorum, prout Bajoarii, juramento confirmarent, ne ſe detraherent à Principatu, & a Dominatu filiorum ejus Zwentibulchi quidem & Ratoldi, qui ei de concubinis erant nati. Quod quidam Francorum ad tempus renuentes, tandem Regiæ ſatisfacientes voluntati, dexteram dare non recuſabant, eo tamen modo, ut ſi de legali ſua uxore, heres ei non produceretur.

Annales Fuldenſes apud Freberum.

CON-

CONCILIUM WORMATIENSE.

In cauſa Hermanni Colonienſis, & Adalgarii Hamburgenſis Epiſcoporum, de Bremenſi Eccleſia contendentium, indictum,

Circa Ann. Domini DCCCXC. tempore Stephani V. P.

De hac Synodo in libello de vitis Pontificum, quem ſub titulo Luitprandi jam recens in lucem emiſit Nicolaus Serarius, in vita Stephani V. iſta ſcribuntur. Hic Hermannum Colonienſem Archi-Epiſcopum, & Adalgarium Hammaburgenſem Archi-Epiſcopum, de Bremenſi Eccleſia contendentes, Wormatiam ad Synodum venire *juſſit*, ubi Fulconi Rhemenſi Epiſcopo, vice ſua commiſſa, cauſam eorum examinari mandavit.

De hac eadem Synodo Flodoardus Lib. IV. Cap. I. iſta: Papa ſcribit Fulconi Rhemenſi pro altercatione, quæ verſabatur inter Hermannum Colonienſem Archi-Epiſcopum, & Adelgarium Hamburgenſem & Bremenſem Epiſcopum, pro qua Hermannus Papæ ſuam direxerat querimoniam. Adelgarius autem & ſuam direxerat, & poſtmodum per ſemetipſum acceſſerat, proclamans, ab Hermanno Eccleſiæ ſuæ privilegia violari. Ideoque in ſuam præſentiam commonuerat utrumque venire. Sed quoniam Adelgario veniente Hermannus defuit, tantæ liti finem imponere Papa diſtulit, ne quippiam præpropere judicare videretur, unde rediviva contentio futuris temporibus oriretur. Quocirca injungit huic Præſuli noſtro, ſua ipſius Papæ vice Synodum convocare apud WANGIONEM civitatem cum vicinis Suffraganeis, limitaneisque Epiſcopis, ad quam Hermannum Agrippinæ Coloniæ, & Sonderoldum Moguntinum cum ſuis Suffraganeis, nec non & eundem Adelgarium occurrere juſſerat, quatenus quid cuique debeatur, diligens examinatio declararet. Hæc Flodoardus Hiſtoriæ Remenſ. L. IV. C. I. pag. 314. 315.

Binius Concilior. Tom. III. Parte II. pag. 117.

Mors Stephani V. Papæ 891. menſe Septembr. & Vaſtationes Normannicæ gentis anno 891. videntur obſtitiſſe, quo minus hæc Synodus hoc anno ageretur.

Flodoardus Hiſtor. Remenſ. L. IV. C. I. p. 315. clare dicit per ſeipſum Adalgarium Romam acceſſiſſe, & facit mentionem quinque Epiſtolarum hic indicatarum:

I.	Hermanni Archiep. Colon. ad Adalgarium Bremenſem -	anno 890.
II.	Ad Stephanum V. Papam - - - -	890.
III.	Adalgarii Epiſtola ad Stephanum V. Papam - -	890.
IV	Stephani V. Papæ Epiſtola ad Fulconem Remenſem -	891.
V.	Stephani V. Papæ ad Sunderoldum Moguntinum -	891.

quæ perierunt injuria temporum.

CONCILIUM FRANCOFORDENSE (*a*) PROVINCIALE.

Anno Chriſti DCCCXCII. Formoſi Papæ II. Arnulphi Regis V.

De Subjectione Adalgarii, Bremenſis Epiſcopi, erga Metropolitanum Colonienſem Hermannum.

§. I.

EPISTOLA FORMOSI PAPÆ, (*b*)

AD ADALGARIUM, HAMBURGENSEM ARCHI-EPISCOPUM.

Formoſus, Servus Servorum Dei, Reverendiſſimo & Sanctiſſimo Adalgario Archi-Epiſcopo Hammaburgenſi.

ARbitrabamur, tuam Sanctimoniam, prout injunctum fuerat, ad Apoſtolicam Sedem feſtinare, quatenus diſceptatio, quæ inter te, & Hermannum

Agrippinæ Coloniæ Reverendiſſimum Archi-Epiſcopum ventilatur de Bremenſi Eccleſia, finem perciperet: ſed ipſo per ſuos vicarios inſiſtente, & querimoniam multiplicante, cur tuam non exhibueris præſentiam, ſaltem per defenſorem vicarium, non modicum miramur. In quo ſuſpicare tribuitur ſummopere, contentionem non odire, qui judicii æquitatem conatur ſubterfugere: præſertim cum & *Moguntiæ* Sanctiſſimus Archi-Epiſcopus, cui de hac re, ut veritatem inquireret per Confratres & conlimitaneos Epiſcopos injunctum fuerat, ad nos ſcribens, ſignificaverit: quatenus venientibus Reverendiſſimis Epiſcopis ad *Franckenford*, (*c*) de hac eadem re diligentiſſima facta fuerit inquiſitio, omnesque Diœceſani ejusdem *Colonienſis Epiſcopi*, Francho videlicet Tungrenſis, (*d*) Voldebaldus Trajectenſis, Woſelmus Mimigardewordenſis, Druogo Mimidonenſis, Egilmarus Osnabrugenſis, ſub teſtificationis prætextu teſtificati ſunt, *uſque adte nullum Bremenſis Eccleſiæ* Præſulem modum ſubjectionis, Colonienſi Antiſtiti contempſiſſe, ſed ſemper deceſſores ſuos, qui eidem Bremenſi Eccleſiæ præfuerunt a temporibus ſuæ Chriſtianitatis, ſedi Colonienſi, fuiſſe ſubjectos: verum, quia tantorum virorum teſtimonium fruſtrari non expedit, & ad ſtatutum veniendi tempus feſtinare, vel delegare vicarium diſtuliſti, tanti temporis querimoniam, ac Legatorum conſtantem inſtantiam, nihili pendere inhumanum videbatur: Quapropter artati, hinc ne Colonienſis Eccleſia juſtitiam perderet, inde ne Hammaburgenſis Eccleſia, quæ ad gentium vocationem inſtituta fuerat, ſubſidio deſtituta, deficeret; diſpenſative cenſuimus, quatenus quoad uſque, Divina ſuffragante gratia, prælibata Hammaburgenſis Eccleſia, in tantum dilatetur, ut Epiſcopum inſtituere valeat, jam memoratam Bremenſem Eccleſiam ad ſubſidium habeat, & quoties in magnis ac præneceſſariis canonicis negociis oportuerit, non ſubjectione aliqua, ſed affectu fraternæ caritatis Hammaburgenſis Archi-Epiſcopus, qui ejusdem Bremenſis Eccleſiæ Regimen obtinet, per ſe, aut vicarium, ſuam vicem gerentem, in adjutorium Colonienſis Archi-Epiſcopi invitatus accedat. Dilatata autem Hammaburgenſi Eccleſia largitore omnium bonorum amminiculante, & fundatis Epiſcopis, ſæpe-memorata Coloniæ ſedes Bremenſem recipiat Eccleſiam. Inhumanum quippe eſt inter ſæculares, aliena jura pervadere: quanto magis Sanctiſſimos Epiſcopos, ſtatutos a Patribus transgredi terminos, & eos litigare, qui pacis debent ſubditis exempla præbere. Hæc autem, ad hoc decreta eſt diſpenſatio, ut pax vigeat, ceſſet contentio, & juſtitiæ vigorem miſericordiæ compaſſio temperet, ſcientes, ſine pacis bono nullum Deo munus fore acceptabile.

Philippus Cæſar in Triapoſtolatus appendice.

Lambecius in Chronologia L. I. rerum Hammaburgenſ. ſed ad annum 895.

Cenſura Adami Bremenſis de hoc facto his verbis continetur: " Anno Adalgarii VII. " Hermannus Colon. Archi-Epiſcopus magnis Adalgarium noſtrum fatigabat inju- " riis, Bremam Coloniæ ſubjugare conatus. Collecta igitur apud Triburiam Sy- " nodo, Haddone Moguntino præſidente, caſſata ſunt Apoſtolicæ Sedis privilegia, " & glorioſorum Principum annullata ſunt præcepta, conſentientibus iniquis De- " cretis Formoſo Papa, & Arnulſo Rege. Deinde facta ſubſcriptione Adalgarius " Archi-Epiſcopus in cauda Concilii poſitus eſt. " Hæc Adami Bremenſis cenſura prætet errores chronologicos parum revetens eſt erga Papam Formoſum, & Patres Concilii Provincialis Francofordienſis: nam Papa Formoſus non immemor olim Decretorum a Gregorio IV. & Nicolao I. Pontificibus, a Ludovico Pio, & Ludovico filio, Rege Germaniæ, ex cauſa hic in Pontificio diplomate allegata oſtendit, nihilominus Bremenſem Epiſcopum, ut ut hujus Eccleſia in ſubſidium alimentorum & defectu Suffraganeorum unita fuerit Eccleſiæ Hamburgenſi, debuiſſe Colonienſi Metropolitæ v. g. ad Synodum invitanti, reverentem ſubjectionem, quæ, cum a tunc vivente Adalgario Bremenſi neglecta dicatur, hinc Pontifex ex Concilii Francofordienſis, & ſua ſententia ſubjectionem illam præſtandam decetnit erga Metropolitam Colonienſem.

(*a*) Colligitur ex Epiſtola Papæ Formoſi hic inſerta, judice *Godefrido Henſchenio*, Hagiographo Antwerpienſi ad diem III. Februarii pag. 407. contra *Adamum Bremenſem*, *Albertum Stadenſem*, *Baronium*, *Binium & Synodographos*, hanc cauſam ad Synodum Triburienſem rejicientes.

(*b*) Formoſus Papa ſedit a Septembri exeunte 891. ad 27. Maji 896.

(*c*) Ergo poſt Synodum Francofordienſem.

(*d*) alias Odebaldus.

§. II.

§. II.

Arnulfus Rex confirmat ad inſtantiam Epiſcoporum Vibrechti & Biſonis privilegia Herifordienſis Cœnobii, conceſſa a Patre ſuo Karolomanno Rege.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Arnolfus Divina favente Clementia Rex. Si ſervorum & ancillarum Dei petitionibus, quas pro Eccleſiarum ſibi commiſſarum utilitatibus nobis ſuggeſſerint, clementer annuimus ac pie proſpicimus, id nobis & ad præſentis vitæ curſum ſalubriter tranſeundum, & ad perpetuæ beatitudinis præmia feliciter promerenda, liquido profuturum eſſe confidimus. Quamobrem noverit omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcilicet atque futurorum induſtria, qualiter Vuicprecht & Biſo, venerabiles ac dilecti Epiſcopi noſtri, precati ſunt una cum Chonrado fideli Comite noſtro Clementiam noſtram, quatenus ſororibus ſanctimonialium in Monaſterio Herifordt nominato, ſub honore Sanctæ Dei Genitricis Mariæ conſtructo atque dicato, Domino famulantibus, electionem ſuam inter ſe intrinſecus ab anteceſſoribus noſtris eis prius per præceptales cartas conceſſum, pro remedio animæ pii Genitoris noſtri Karolomanni Regis, & deinde noſtræ, cæterorumque parentum noſtrorum, ſimili modo concederemus, noſtræque auctoritatis ſcripto eam corroboraremus. Quorum petitionibus, & ſalubri conſultui libenter aſſenſum præbuimus, & præſens præceptum inde conſcribi juſſimus, quidquid boni anteceſſores noſtri eidem cœnobio contulerunt, & omnia privilegia ab ipſis illuc conceſſa eidem concedentes, ac noſtra auctoritate confirmantes, & juxta illorum monitionem iiſdem ſororibus ſecurum per hoc præceptum concedimus arbitrium, & poteſtatem, inter ſe Abbatiſſas eligendi, quamdiu Deus aliquam inter illas eidem præſignaverit ab ipſo docta, quæ famulas Dei inibi Domino militantes gubernare ac regere poſſit: nulluſque ſucceſſorum noſtrorum hanc noſtræ auctoritatis certam (*) poteſtatem habeat violare, ut ipſas ob hoc, melius pro nobis, & prælibato Genitore noſtro, aliiſque parentibus noſtris exorare delectet. Et ut præſens auctoritatis noſtræ præceptum nulla unquam mutabilitate violetur, ſeu violari conetur, manu propria illud firmavimus, annulo noſtro aſſignari præcepimus.

Signum Domini Arnolfi Invictiſſimi Regis (L.S.)

Signum Domini Hludovici Sereniſſimi Regis (L.S.)

Erneſtus Notarius ad vicem Theotmari Archi-Capellani recognovi & Sſs.

Data III. Nonarum Novembrium die, anno Incarnationis Domini DCCC XCII. Indictionum XI. Anno Regni Arnolfi Regis V. Actum Franchonofurd in Dei nomine feliciter. Amen.

Schatenus Annal. Paderbornenſium Tomo I. L. III. ad h. a.

Annum Regni V. hæ literæ præferunt, quem alii VI. ab anno 887. deducunt. Indictio ſimiliter hujus anni X eſt, non XI; niſi ſequentem a Septembri numerarint, aut certe ſcriptoris error in his intervenerit. Quem vero Wicpret Epiſcopum cum Biſone conjungat, incertum habeo; Nam duo Arnulpho Rege ejus nominis Wicberti Saxoniæ Epiſcopi fuere, alter Hildeſienſis ex Corbeienſi Monaſterio, ut diximus, traductus, alter Verdenſis ex familia Widekindi M. præclarus ea tempeſtate Epiſcopus; quemadmodum hic Crantzius retulit. Qua vero ex cauſa Biſo Epiſcopus noſter ad Palatium profectus ſit, nec ex faſtis noſtris, nec ab aliis accepimus. *Nota Schatenii.*

(*) *forte*: cartam.

ACTA ET DECRETA CONCILII TRIBURIENSIS.

Anno Chriſti DCCCXCV. Formoſi Papæ V. Arnulfi Regis VIII.

Hoc Concilium a XXII. Germanorum Epiſcopis ante annos DCXXX. eſt Triburiæ prope Moguntiacum celebratum, ſub Imperatore Arnolfo, anno Incarnationis Domini DCCCXCV. tam ſancta ſane intentione & diligentia, ad reſecandum omnem palmitem inutilem, ad extirpandam cujuslibet hæreſeos radicem, ad tollendam ſchismatis occaſionem, ad corrigenda clericorum vitia, ad præcavenda populorum ſcandala, breviter ad reformandos mores & ſtatus non modo clericorum, ſed & laicorum, ut Gratianus poſtea pleraque Capitula, diligenti ſtudio recitaverit in volumine Decretorum. Eſt autem Triburia adhuc hodie villa, ultra Rhenum prope Moguntiacum, quæ Germanica lingua dicitur Tribur.

Nota Joannis Cochlæi primi Editoris anno 1524. *ex codice MS. Bibliothecæ Brixinenſis.*

DECRETA ET CAPITULA CONCILII TRIBURIENSIS.

I. Communis oratio pro concordia tam cleri, quam populi.

II. De quodam Presbytero excæcato, & de excommunicatis, interrogatio Synodalis.

III. Reſponſio Regis, & de excommunicatis ſententia univerſalis.

IV. De injuria & contumelia, quod abſit, Presbyterorum.

V. Quali pœnitentiæ ſubjacere debeat, qui Presbyterum voluntarie morti tradiderit.

VI. De eo, qui evaginato gladio, atrium Eccleſiæ intraverit.

VII. De his, qui res Eccleſiæ, ſive interiores, ſive exteriores rapiunt.

VIII. De his, qui contemnunt bannum ab Epiſcopis impoſitum.

IX. De eo, ſi Epiſcopus Eccleſiaſticum, & Comes ſæculare placitum una die condixerint.

X. Ut Epiſcopus non deponatur, niſi a XII. Epiſcopis, Presbyter a ſex, Diaconus a tribus.

XI. Si quis Clericus homicidium fecerit, ab ordine ceſſare debebit.

XII. Ut præter Paſcha & Pentecoſten, Baptiſma non celebretur.

XIII. De decimis.

XIV. De decimis antiquarum & noviter conſecratarum Eccleſiarum.

XV. De ſepultura mortuorum.

XVI. Ut ſepulturam morientium nemo vendat.

XVII. Ut nullus laicus in Eccleſia ſepeliatur.

XVIII. De vaſculis, quibus myſteria ſacra conficiuntur.

XIX. Ne in calice aut vinum ſolum, aut aqua ſola offeratur.

XX. De injuria Clericorum.

XXI. De querimonia inter Presbyterum & laicum.

XXII. De eo, ſi quis liber aliquo crimine infamatur.

XXIII. De his, qui velatas, Deo conſecratas, in conjugium duxerint.

XXIV.

Annales Metenſes, Regino in chronico, Hermannus contractus in chronico, Marianus Scotus *in Chronico* ad annum 895, ſed Marianus addit, fuiſſe Synodum 96. Epiſcoporum, cum Abbatibus, & probatis multis Clericis. Annaliſta Saxo Eckharti *Tomo I. Scriptorum medii ævi* ad annum 894. ait, Triburiæ Synodum magnam LXXVI. Epiſcoporum celebratam fuiſſe. Albertus Stadenſis ad 896.

XXIV. De virgine ante XII. annos velata, non conſentiente patrono, ſub cujus erat patrocinio.

XXV. De viduis velatis.

XXVI. De monachis regulariter exeuntibus, ſive fuga regularis diſciplinæ elapſis.

XXVII. De clericis, qui ſemel in clero deputati ſunt.

XXVIII. Ut nullus Epiſcopus alterius miniſtrum Eccleſiaſticum ſollicitet.

XXIX. Ut nullus ſervum, ante perfectam libertatem, Epiſcopus ordinare præſumat.

XXX. De eo, ſi quis ab Apoſtolico falſam detulerit Epiſtolam.

XXXI. De furibus & latronibus.

XXXII. De Eccleſia a compluribus coheredibus obſeſſa.

XXXIII. De claudis & aliqua parte corporis minutis, ſi ſacro ordini poſſint adjungi.

XXXIV. De eo, ſi quis in hoſte contra paganos interficit captivos Chriſtianos.

XXXV. Ut nullus Comes, nullusque judex diebus feſtis, vel Dominicis, ſeu jejuniorum aut quadrageſimæ, placitum habere præſumat, & ut nullus pænitens illo veniat.

XXXVI. De eo, ſi duo fratres ſimul arborem ſucciderint, & cadente arbore unus eorum interfectus fuerit.

XXXVII. De muliere, cujus infans aliquo caſu propter negligentiam ejus moritur.

XXXVIII. Si quis liber libertam duxerit, ulterius habere debebit.

XXXIX. Si quis alienigenam in matrimonium duxerit, habere debebit.

XL. De eo, quod quidam uxorem alterius, vivente eo conſtupravit & inſuit, & inſuper juramento confirmavit, eo moriente, conjugem eam accipere.

XLI. De eo, ſi quis duxerit uxorem, & concumbere non valens cum ea, frater ejus clam violaverit illam.

XLII. Si quis de uno in alium transmigrat Epiſcopatum, & conſanguineam ſuam polluerit, vel aliquod crimen commiſerit.

XLIII. Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & eo neſciente, filius ejus vel frater inſcius violaverit illam.

XLIV. Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & frater ejus ignarus duxerit illam uxorem.

XLV. Si quis cum duabus ſororibus fuerit pollutus.

XLVI. Si cujus uxor conſtuprata fuerit, & propterea maritus perdere illam machinaverit.

XLVII. Si quis ſpiritalem habet compatrem, cujus uxor commater non eſt, eo defuncto ejus viduam licet ei ducere uxorem.

XLVIII. De eo, ſi quis ſuæ ſpiritalis commatris filiam duxerit uxorem.

XLVIII. De his, qui in adulterio filios genuerunt, ut omnino ſeparentur.

L. De eo, ſi quis aliquem per incluſionem a recta fide ſubverterit, vel perdiderit, ut dupliciter puniatur.

LI. De eo, ſi quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit.

LII. De homicidiis non ſponte commiſſis.

LIII. De eo, ſi quis filium ſuum non ſponte, ſed caſu contingente occiderit.

LIV. De his, qui voluntarie homicidium fecerint.

LV. De pænitentia XL. dierum.

LVI. Poſt XL. dies pænitentia primi anni.

LVII. Pænitentia ſecundi & tertii anni.

LVIII Pænitentia quarti, quinti, ſexti, & ſeptimi anni.

INCIPIT EPISTOLA PRÆLOQUUTIVA
SEQUENTIUM CAPITULORUM.

CUm conſtet omnibus, Divinam legem tractantibus, poſt Evangelia & limpidiſſima novi Teſtamenti fluenta, beatorum Canonibus Apoſtolorum, & Sanctorum Patrum apud Niceam Bithyniæ congregatorum conſtitutis, nec non & Apoſtolicorum Romanæ Sedis Pontificum decretis, ſatis occurriſſe, reſtitiſſe, & oppugnaſſe, ſive hæreticis, ſive ſchiſmaticis, & omnibus veræ fidei oppugnantibus regulas; ſed antiquus ſerpens, qui dicitur diabolus, & ſatanas, inimicus humani generis, nova venena malitiæ ſuæ, dulci poculo Sancti Spiritus admiſcere, & bono ſemini Sancti Evangelii, zizania ſuæ pravitatis & profanæ iniquitatis, ſubſeminare non deſinit. Sicut in Matthæo, cum bonæ meſſi zizania fuiſſent inſerta, ſcriptum eſt: *Inimicus homo hoc fecit.* (a) Et de ejus ſatellitibus, ſub ſquamarum ſpecie, in Job perhibetur. *Una* (b) *uni conjungitur*, &

(a) Matth. XIII. (b) Job. XLI.

& ne ſpiraculum quidem incedit per eas. Unde neceſſe eſt, ejus perverſiſſimis machinationibus & ſatellitum ſuorum inſecutionibus, ex Autentica poteſtate contraire, & novum Paradigma veræ aſſertioois opponere. Quapropter Rex Regum, *cujus* (c) *regnum* (ut Pſalmiſta canit) *regnum eſt omnium ſæculorum*, omnibus Eccleſiaſticæ ſublimitatis ordinibus, nec non & ſæcularis potentiæ dignitaribus, novum Principem *Arnulfum* Regem pacifico ordine perpetuæ tranquillitatis præferre dignatus eſt. Cujus cor, Sancti Spiritus ardore inflammare, & zelo divini amoris voluit accendere, ut totus cognoſcat mundus, non ab homine, neque per hominem, ſed per ipſum Dominum eum eſſe electum. Conſiderans enim idem ſapientiſſimus Rex, profundæ mentis intuitu, abundantem in ſe Sancti Spiritus gratiam, quia quos repleverit, ardentes in ſe, pariter & loquentes facit de ſe: anno incarnationis Jeſu Chriſti Domini noſtri DCCCXCV. Regni vero ſui VIII. Indictione XIII. Menſe Majo, ejuſdem Sancti Spiritus inſtinctu, & primatum ſuorum conſultu, venit in villam Regiam, videlicet Triburiam, in terra Francorum conſiſtentem, cum Epiſcopis infra conſcriptis, Abbatibus, Comitibus, & omnibus regni ſui Principibus, nec non convenientibus Eccleſiaſticorum, & ſæcularium innumeris turbis: quatenus infatigabili perſeverantia, divina & humana tractarentur, atque emergentia mala comprimerentur, ut eo liberius ſancta Dei Eccleſia, ſuo potiretur honore. Cum autem ſapientiſſimus Rex Concilium ſacrum continuari decreviſſet, placuit ſibi & univerſo clero, ut peracto triduano jejunio, litaniis & orationibus, ſuper ſe de cœlis promiſſum invitarent adjutorium: ſicut ipſe Salvator aſcendens in cœlum, Diſcipulis ſuis promiſit, dicens: *Ecce ego* (d) *vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*; ut futura Concilia in ipſo inchoarentur, & per ipſum finirentur, qui eſt initium & finis, & ſupplementum legis, ut Apoſtolus Romanis ſcribens ait; *Finis* (e) *enim legis Chriſtus, ad juſtitiam omni credenti.* Quo peracto, pergens ad Palatium, regale ſedit ſolium, indutus veſte ſplendidiſſima, quam texit ſapientia, repletus eſt prudentia, erectus & potentia, pro ſua magnitudine ſtipatus multitudine, tractans practice de ſtatu regni, & theorice de ordine & ſtabilitate Eccleſiarum Chriſti, & qualiter boni quiete viverent, & mali inulte non peccarent. Interim Epiſcoporum ſacer conventus, in Baſilica prædictæ villæ, poſt communes orationes, & preces finitas, honorificentiſſime infulati, Pontificalibus ſedibus ſuffulti, mentibus ſerenati, prudentia prædìti, Sacroſanctum ingreſſi ſunt Synodale colloquium. Inter alia namque, quibus divina, & humana tractaturi erant, communi voto & pari conſenſu, de collegio ſanctorum ſacerdotum, gnaros & idoneos direxerunt mediatores, ad præfatum pium Regem, inquirentes, quo ſtudio, vel quali benignitate, ſecundum ſapientiam & poſſibilitatem, ab ipſo Deo ſibi datam, Eccleſiam Chriſti, illi per regalem poteſtatem, & ipſis per ſacerdotalem eminentiam, commiſſam defendere, & miniſterium illorum amplificare, & ſublimare dignaretur. Proponentes ei propriam Regis eminentiam, id eſt, ut miſericordia, & modeſtia omnes præcellat, & non ſecundum perſonam judicet. Atque juxta Salomonem, *juſtitiam* (f) *judicium & æquitatem diligat.* Addentes inſuper ſacrarum exempla litterarum, quibus ſapientia alumnos, ſuis laboribus educatos inſtruens, ait: *Meum* (g) *eſt conſilium & æquitas, mea prudentia, mea eſt fortitudo: per me Reges regnant, & legum conditores juſta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam.* Et item: *Rex* (h) *qui judicat in veritate, thronus ejus in æternum firmabitur.* Præferentes etiam ei inſtitutiones Martini Epiſcopi ad Mironem Regem, quibus eum ad honeſtatem vitæ, & pietatem morum, ordine rationis inſtituens, ait: Prudentis proprium eſt, examinare conſilia: atque ſubjunxit: Si prudens eſt animus tuus, tribus temporibus diſpenſetur. Præſentia ordina, futura prævide, præterita recordare. Et ſermo tuus non ſit inanis, ſed aut ſuadeat, aut moneat, aut conſoletur, aut præcipiat. Quibus Rex Theo-

(c) Pſal. CXLIV. (d) Matth. XXVIII. (e) Rom. X.
(f) III. Reg. III. (g) Prov. VIII. (h) Prov. XXIX.

Theologiam quaſi ab alto differentibus, ab auguſta mentis ſuæ ſede (quia ut Sapientia ait: *Cor* (i) *Regum inſcrutabile eſt*) Arcanum myſterii ſui revelans, in hæc verba prorupit: O Paſtores Eccleſiarum Chriſti, & clariſſima lumina mundi, agite, quæ vobis impoſita eſt, curam paſtoralem. Et juxta Apoſtolum, *Inſtate* (k) *opportune, importune, arguite, obſecrate, increpate, in omni patientia & doctrina*, ut vigili cura & admonitione ſedula, oves Chriſti ad caulas æternæ vitæ introducere mereamini. Habetis me, omnibus Eccleſiæ Chriſti adverſantibus, & veſtro Sacerdotali miniſterio renitentibus, oppoſitiſſimum bellatorem. Quia, ut Apoſtolus Romanis ſcripſit: *In his* (l) *omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.* Et item: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque inſtantia, neque futura, neque ulla creatura poterit nos ſeparare a charitate Dei*, & unanimitate ſancta, beatiſſimi Patres. Gratulantes igitur beati, qui miſſi ſunt, Sacerdotes, congredientibus quibuſdam Optimatibus, de throno Regis, cauſa juſtæ legationis & veræ unanimitatis, ad Sanctam Synodum directis, reverſi ſunt ad eos, qui miſerant illos. Perambulantes igitur, & ſacrum Conventum inrumpentes, & Eccleſiam illic congregatam conſolatoria reſponſione lætificantes, ſiluerunt, & quid deinceps acturi eſſent, taciti expectare cœperunt. Exurgentes igitur de ſedibus ſuis Reverentiſſimi Patres, cum aſtanti Clero, ter quaterque proclamantes, & Divinæ Majeſtati ſupplicantes: Exaudi Christe, ARNOLPHO magno Regi vita, & ſonantibus campanis, *Te Deum laudamus*, concinentibus cunctis, glorificantes, & JEſum Chriſtum conlaudantes, qui in ſervis ſuis conſolabitur, qui Eccleſiæ ſuæ Sanctæ tam pium & mitem conſolatorem, tamque ſtrenuum adjutorem, ad honorem nominis ſui, condonare dignatus eſt. Et peractis Divinæ Majeſtati precibus, inclinantes ſe, coram pii Principis aſtantibus Miſſis, gratificantes, & magno Principi laudes debitas perſolventes. Deinde recto ordine conſederunt, & prævio Sancto Spiritu, quædam Capitula magis neceſſaria, ex Canonicis inſtitutionibus ſubſcripſerunt. Errata corrigere, ſuperflua abſcidere, recta via regia coartare. Poſt hæc prudentiſſimus Rex Regnorum, Sacroſanctis Divinæ Religionis interfuit myſteriis, & Sancti Patres, ſecretis palatinis. Et concordia erat in cunctis, ad laudem JEſu Chriſti Domini noſtri, cui ſit laus & gloria per infinita ſæculorum ſæcula.

EXPLICIT EPISTOLA.

Communis oratio pro concordia tam Cleri, quam populi.

CAPUT I.

Poſt ingreſſum Sancti, & Synodalis colloquii, e cœlis Divinum implorabant auxilium, ut Deus omnipotens, qui, David canente: *Inhabitare* (m) *facit unanimes in domo.* Et *dabit virtutem, & fortitudinem plebi ſuæ in domo ſua*, in ſancta videlicet Eccleſia, Clerum & populum unanimes dignaretur cohibere, virtutem & fortitudinem dare, ut in nullo diffiderent, quatenus rationabilia meditantes, & dictis concordarent & factis.

De quodam Presbytero excæcato, & de excommunicatis interrogatio ſynodalis.

CAP. II.

Cum hæc pro unitate tam Cleri, quam populi tractarentur, quidam Presbyter venit medius, a quodam laico excæcatus, ejuſdem criminis, propter quod cœcus fuerat effectus, liberrimus, ut teſtatur Epiſcopus, in cujus Sancta Synodo poſt excæcationem coram poſitus ſecurus eſt factus. Quapropter idem Epiſcopus præcepit, ut veniret laicus, & de tam nefando ſcelere ſatisfactionem procuraret agere. Qui nequaquam conſenſit, ſed communem Epiſcoporum Synodum appellavit. Perpendentes Epiſcopi, lamentationem Hieremiæ impleri, *Aurum* [n] *obſcurari, lapides Sanctuarii ab hoſtibus deſtrui*, & iterum in membris ſuis Chriſtum crucifigi, ſoſpirantes, & compaſſibiliter ingemiſcentes, vicariis pro ſe & ſancto Clero transmiſſis, proclamantes, & pium Eccleſiarum defenſorem appellantes, & conſilium poſtulantes, quid ſtatuere dignaretur pro talibus & ſimilibus, qui pro diverſis erratibus, & certis criminibus ſunt incorrigibiles, & juſto anathemate, mucrone Apoſtolici ſermo-

(i) Prov. XXV. (k) II. Tim. IV. (l) Rom. VIII.
(m) Pſal. LXVII. (n) Thr. IV.

ſermonis abſciduntur, quo ait: *Tradite* (o) *hujuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.* Et iterum: *Cum hujuſmodi nec cibum ſumere.* Sed tamen, indurante diabolo, quamvis excommunicentur, ad pœnitendum non emolliuntur: ſed ſicut ſcriptum eſt, *Impius* (p) *cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*: profundum peccatorum intuentes, & in deſperationem proruentes: *Et erit* (q) *noviſſimus error pejor priore.* Mittentes etiam ei contra eos ſcripta inſtituta canonica, in canonibus Sanctorum Apoſtolorum Cap. XI. Quod cum (r) excommunicatis non ſit orandum. In Niceno magno (s) Concilio, Cap. V. Qui ſuo peccaverunt evidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur. In Antiocheno (t) ſancto Concilio, Cap. II. Ut ſi quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ſeu quilibet ex Clero communicare deprehenſus fuerit cum excommunicatis, etiam iſte communione privetur, tanquam qui regulam confundat Eccleſiæ. In Epiſtola Caliſti Papæ: Ut nemo cum eis in oratione, aut cibo, vel potu, aut oſculo communicet, nec eis Ave dicat.

Reſponſio Regis, & de excommunicatis ſententia univerſalis.

CAP. III.

Nos igitur, quibus Regni cura, & ſolicitudo Eccleſiarum Chriſti commiſſa eſt, aliter regnum & imperium, jure Eccleſiaſtico regere & gubernare non poſſumus, niſi hos, *Qui Eccleſiam Chriſti, non* (u) *habentem* (ut Apoſtolus ait) *maculam, neque rugam,* conturbant, zelo fidei perſequamur. De quo Rex David teſtatur, *Nonne,* (x) *qui oderunt te Deus, oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto* (y) *odio oderam illos, inimici facti ſunt mihi.* Et cum Evangelium legeretur, audivimus, *Si te non* [z] *audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Et alibi: *Qui percutit malos in eo, quod mali ſunt, miniſter Domini* [a] *eſt.* Idcirco non potentiam oſtendentes, ſed juſtitiam exhibentes, præcipimus, & auctoritate noſtra injungimus omnibus regni noſtri Comitibus, poſtquam ab Epiſcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur; ut ab ipſis comprehendantur, & ante nos perferantur: ut qui Divina judicia non verentur, humana ſententia feriantur. Unde per quendam Sapientem dictum eſt: *Rex,* [b] *qui ſedet in ſolio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo.* Si enim tam rebelles extiterint, ut comprehendentibus repugnare ſtuduerint, & in tali remeritate interfecti fuerint, judicio Epiſcoporum interfectoribus nulla imponatur pœnitentia: & præcepto noſtro, Vueregeldi nulla ab eis extorqueatur compoſitio. Conſtringanturque proximi & eorum cognati cum juramento, ne in illis eos vindicent, ſed pacem ad eos & concordiam ſervent.

De injuria & contumelia, quod abſit, Presbyterorum.

CAP. IV.

Si quis Presbyter, quod abſit, quia Sacerdos altiſſimi Dei eſt, vulneratus, vel quibuslibet injuriis & contumeliis dehoneſtatus, evaſerit & ſupervixerit, tota compoſitio perſolvatur Presbytero. Si autem articulo mortis præventus obierit, precium Vueregeldi tripartita partiatur diviſione. Id eſt, altari, cui ordinatus fuerat, pars una: Epiſcopo, in cujus Diœceſi erat, altera. Tertia parentibus, de quibus ortus fuerat. Si vero in atrio Eccleſiæ aliquid ex iſtis Presbytero factum fuerit, ſupra dicto modo Presbytero, & pro Presbytero ſolvatur. Sed quia, ut *Hilarius Papa* omnibus Epiſcopis per diverſas Provincias *in Epiſtola ſua* ſcribit, injuria Sacerdotum & Eccleſiarum, ſacrilegium eſt; ſacrilegium in atrio factum, altari, & Domino ejuſdem loci perſolvatur. Sacerdotes enim non ſunt lacerandi, ſed potius coronandi. Quia de his Eccleſiaſticus liber loquitur, dicens: *In tota* (c) *anima tua time Dominum, & Sacerdotes illius ſanctifica, & Miniſtros ejus non derelinquas, & honorifica Sacerdotem.* Et ISIDORUS: His enim, ſicut & Epiſcopis, diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt. Præſunt enim Eccleſiæ Chriſti, & in

(o) I. Cor. V.
(p) Prov. XVIII.
(q) Matth. XXVII.
(r) Tom. I. noſtro pag. 132.
(s) Tom. I. noſtro pag. 138.
(t) Tom. I. noſtro pag. 157.
(u) Epheſ. V.
(x) Pſal. CXVIII.
(y) Pſal. CXXXVIII.
(z) Matth. XVIII.
(a) Rom. XIII.
(b) Prov. XX.
(c) Eccl. VII, 31.

in (*d*) confeſſione Divini corporis & ſanguinis, conſortes ſunt Epiſcopis, ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi.

Quali pœnitentia ſubjacere debeat, qui Presbyterum voluntarie morti tradiderit.

CAP. V.

Si quis Sacerdotem, non coactus, ſed propria voluntate ſeductus, morti tradiderit, ſecundum ſententiam Apoſtolicorum, & noſtrorum moderni temporis Sacerdotum, quinquennio pleniſſimæ caſtigationi pœnitentiæ ſubſternatur. Ita ut carnem non manducet, nec vinum bibat: jejunet autem uſque ad veſperam, exceptis Dominicis, & diebus feſtis. Arma non portet, & ubicunque eat, pedibus incedat: Eccleſiam non intret, ſed ante fores ſtet, orans Dominum puro corde, ut abluatur tanto crimine. Expleto vero quinquennio, introducente Epiſcopo, ingrediatur Eccleſiam nondum tamen communicans, ſed intra audientes ſtans. Et aliud quinquennium, indulgentius introeat, indultum. Quo vero expleto, cum decimi anni curſus fuerit finitus, gratia communicandi, & licentia concedatur ei equitandi. Maneat autem in reliquis obſervationibus tres dies per hebdomadam, ut purificationis mereatur culmen.

De eo, qui evaginato gladio atrium Eccleſiæ intraverit.

CAP. VI.

Si quis temerarius atrium Eccleſiæ evaginato gladio, præſumptioſe intraverit, ſacrilegium facit. Et idcirco ſacrilegium in atrio Domini factum, ſacrilegii more, altari, & Domino perſolvatur. Dominus dicit in Evangelio: *Omnes enim, qui* (e) *acceperint gladium, gladio peribunt.* Id eſt, qui ſe ipſos, vice talionis per peccatum in præſenti ulciſci deſiderant, gladio ipſius peccati, in anima moriuntur. Quanto magis is, qui ſecundum atrium, quod Dominus ſibi præ ceteris ſegregavit locis, ſuæ Sanctæ Eccleſiæ ad honorem, polluit & temerarius irruperit, gladio peccati & iniquitatis ſuæ mortuus jacuerit? Quapropter opus eſt pœnitentia, ut reſurgat ad vitam, qui guſtavit mortem.

De his, qui res Eccleſiæ, ſive interiores, ſive exteriores rapiunt.

CAP. VII.

Quicunque timorem Domini poſtponentes, & Eccleſiaſtica judicia non verentes, res Eccleſiæ rapiunt vel auferunt, ut in Epiſtola *Anacleti* Papæ legitur, ſacrilegium faciunt. Papa dixit: Ergo qui Chriſti pecunias & Eccleſiæ rapit, aufert vel fraudat, homicida eſt, atque homicida ante conſpectum judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam, vel res Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit. Unde tanta auctoritate Apoſtolicæ ſententiæ ſuffulti, ſancimus, & unanimes judicamus, ut res Eccleſiæ tripliciter componantur. Inſuper vero bannus Epiſcopalis exquiratur. Qui vero exteriores Eccleſiæ res rapiunt vel fraudant, Comite agente coerceantur, ut res ablatæ legitime reſtituantur & componantur. Si vero non procuraverint, vel non emendaverint, ab Epiſcopo canonice conſtringantur, ut res reſtituantur.

De his, qui contemnunt Bannum ab Epiſcopis impoſitum.

CAP. VIII.

Nemo contemnat, neque transgrediatur bannum ab Epiſcopis ſuperpoſitum. Sciat & abhorreat, in *Epiſtola Beati Clementis* dictum contra ſe ſcriptum. Si vobis Epiſcopis, non obedierint omnes tam majores, quam & interioris ordinis, atque reliqui populi, tribus & linguæ: non ſolum infames, ſed etiam extorres a regno Dei & conſortio fidelium, a liminibus Sanctæ Dei Eccleſiæ alieni erunt. Et audiat ipſum Dominum in Evangelio dicentem: *Qui* (f) *vos audit, me audit. Et qui vos ſpernit, me ſpernit.* Quapropter nos Evangelicam & Apoſtolicam conſiderantes auctoritatem, non quæſtum pecuniarum, ſed lucrum quærentes animarum, ſtatuimus & confirmamus, ut ſi quis poſt hanc hujus Sancti Concilii diffinitionem, inventus fuerit, corrupiſſe bannum ab Epiſcopis impoſitum, XL. dierum caſtigatione corripiatur, tantum in pane, ſale, & aqua.

(*d*) *lego* conſecratione. (*e*) Matth. XXVI, 52. Geneſ. IX, 6. [*f*] Luc. X.

De eo, ſi Epiſcopus Eccleſiaſticum, & Comes ſæculare placitum una die condixerint.

CAP. IX.

Cum autem Epiſcopus Eccleſiam, a Domino Deo ſibi commiſſam regens, Epiſcopatum circumeundo perrexerit, & placitum canonice conſtitutum decreverit, populumque ſibi creditum illo invitaverit: atque Comes eadem die, ſciens placitum ab Epiſcopo condictum, vel neſciens, placitum cum populo ſuum condixerit, & per bannum illuc venire præceperit; placitum Comitis omnes poſtponant, & Comes ipſe: idemque populus, poſt Epiſcopum feſtine pergant, ſcientes, ſe non illic ſeditioſa contentione decertare, ſed pro fide Catholica invigilare: non cumulum pecuniarum, ſed lucrum congregare animarum. Unde in eadem *Beati Clementis Epiſtola*: Veſtrum, qui legatione Domini fungimini, eſt docere populos. Eorum vero eſt, vobis obedire, ut Deo. Et in *Epiſtola Alexandri* Papæ, ſucceſſoris *Evariſti*: Si quis autem legationem veſtram impedit, non unius, ſed multorum profectum avertit, & ſicut multis nocet, ita a multis eſt arguendus: & quia Dei cauſam impedit, & ſtatum Eccleſiæ conturbat; ideo a liminibus ejus arceatur. Quapropter nullus Comes, nulluſque judex, nullus omnino in clericatu, vel ſæculari habitu conſtitutus, legationem Epiſcoporum impediat, vel conturbare præſumat. Ut autem unanimitas & concordia ſit inter Epiſcopos & Comites; placuit, ut ſi quis Epiſcopus domi reſidens, conventum populi eſſe voluerit, & Comes nihilominus in ipſa eademque die placitum eſſe dixerit, effectum obtineat, qui prior indicaverat. Salva tamen dignitate & poteſtate Epiſcopi.

Ut Epiſcopus non deponatur, niſi a XII. Epiſcopis, Presbyter a VI, Diaconus a tribus.

CAP. X.

Statutum eſt in hac ſancta & univerſali Synodo, ut nullus Epiſcopus deponatur, niſi a XII. Epiſcopis, Presbyter a VI, Diaconus a tribus. In *Concilio Carthaginenſi, Cap. XII.* Fœlix (g) Epiſcopus dixit: Si quis Epiſcopus in reatum aliquem incurrerit, & non poteſt plurimos congregare Epiſcopos: ne in crimine remaneat, a XII. Epiſcopis audiatur. Et Presbyter a VI. cum proprio ſuo Epiſcopo. Et Diaconus, a tribus Epiſcopis audiatur. Et in eodem (h) Concilio, *Cap. XX.* Ut Presbyter a VI. Diaconus a tribus diſcutiatur Epiſcopis. Reliquorum Clericorum cauſas, etiam ſolus Epiſcopus loci, cognoſcat & definiat.

Si quis Clericus homicidium fecerit, ab ordine ceſſare debebit.

CAP. XI.

Si quis Clericus, quamvis nimium coactus, homicidium fecerit, ſive ſit Presbyter, ſive Diaconus, deponatur. Legimus in *Canonibus* [i] *Apoſtolorum*: quod Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur. Quanto magis is, qui hoc immane ſcelus fecerit, ab ordine ceſſare debebit? Qui enim Chriſtum ſequi deſiderat, debet, *ſicut* (k) *ipſe ambulavit, & ipſe ambulare. Qui cum malediceretur, non remaledicebat: cum percuteretur, non repercutiebat: cum pro nobis pateretur, non comminabatur.* Et ipſe in Evangelio ſuo præcepit: *Si quis* (l) *te percuſſerit in unam maxillam, præbe illi & alteram.* Non enim debemus occidere, cum Dominus dicat: *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio.* Nec *malum pro malo reddere*, ſed ſicut Apoſtolus Romanis ſcribens, ait: *Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum.* Si quis Clericorum præſens erit, ubi homicidium fuerit, & neque conſenſu, neque conſultu, neque in aliquo homicidii reatu pollutus eſſe convincitur, nihil ei obſit, quin conſecratus in gradu permaneat. Non conſecratus, ſi alias dignus ſit, promotus accedat.

Ut præter Paſcha & Pentecoſten Baptiſma non celebretur, excepta neceſſitate periclitantium.

CAP. XII.

Sacroſanctum Baptiſmi myſterium, ſciant omnes in Chriſto regenerati, non niſi præfixis, & legitimis in anno celebrari temporibus. Cum hoc ſibi privilegium, ut in *Epiſtola Siricii Papæ* legitur *Cap. II.* & apud nos, & apud omnes Eccleſias,

(g) Tomo I. noſtro. pag. 201. (h) pag. 202. (i) Tomo I. noſtro pag. 133. cap. XXV.
(k) I. Petr. II. (l) Matth. V.

cleſias, ſpecialiter, cum Pentecoſte ſua, Dominicum Paſcha defendit. In quo [ut legitur in *Epiſtola Leonis Papæ Cap. IX.*] orta eſt, & virtus muneris, & ſpecies actionis. Ad cujus rei confirmationem plurimum valet, quod ipſe Dominus JEſus Chriſtus, poſtquam reſurrexit a mortuis, diſcipulis ſuis formam & poteſtatem tradidit baptizandi, dicens: *Euntes* (m) *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* De quo utique ante paſſionem potuiſſet eos inſtruere, niſi proprie voluiſſet demonſtrare, regenerationis gratiam ex ſua reſurrectione cœpiſſe. Additur ſane huic obſervantiæ, etiam Pentecoſtes, ex adventu Sancti Spiritus, ſacra ſolemnitas, quæ de Paſchalis feſti pendet articulo. Nam cum ad alios dies alia feſta pertineant; hæc ſemper ad eum diem recurrit, qui reſurrectione Domini eſt inſignis, porrigens quodammodo manum auxiliantis gratiæ, & eos invitans, quos a die Paſchæ aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclufit, ut deſiderii ſui effectum, dono Sancti Spiritus conſequantur. Ipſe enim unigenitus Dei, qui in Paſcha reſurrexit, in fide credentium & in virtute operum, nullam inter ſe & Spiritum Sanctum voluit eſſe diſtantiam, quia nulla eſt diverſitas in natura. Unde utrique ſit proprium, non diſſimile eſſe feſtum, ubi unum eſt Sacramentum. Sicut tunc, ita & nunc in remiſſionem peccatorum, baptiſmi celebratur Sacramentum, qui idem Spiritus Sanctus, cujus hic celebramus adventum, eſt *remiſſio omnium peccatorum.* Trina namque in baptiſmate inmerſio, triduanam imitatur ſepulturam. Et ab aquis elevatio, inſtar eſt reſurgentis de ſepulchro. Periculo quocunque modo præoccupatis & deſperatis, omni tempore ſubveniendum, & baptiſmi Sacramentum eſt tribuendum, quia neceſſitas vix habet legem. Si enim valida infirmitate occupati, & deſperati, ad Eccleſiam provehi non poſſint, loco mundo perſpecto baptiſma celebretur, & procuratione Presbyteri, caute obſervetur & collocetur. Uſque ad octavum namque diem, ipſa regeneratio ſacra ab omni Chriſtiano populo celebrabitur, quia reſurrectio Domini octo diebus colitur.

Tomus II. Concil. German.

(m) Matth. ult. (*) *lego:* manus.

De decimis.

CAP. XIII.

De decimis *Auguſtinus*, doctor mirabilis, ſub brevi ratiuncula ſatis videtur dilucidaſſe, cum ait: Decimæ ex debito requiruntur. Quid ſi diceret Deus: nempe meus es, O homo! Mea eſt terra, quam colis. Mea femina, quæ ſpargis. Mea animalia, quæ fatigas. Meus eſt ſolis ardor. Et cum omnia mea ſint, tu qui minus (*) accommodas, ſolam decimam merebaris, ſed ſervo tibi IX. Da mihi decimam. Si non dederis decimam, auferam IX. Si dederis mihi decimam, multiplicabo IX. Si ergo quærit aliquis, cur decimæ dentur? ſciat, quod ideo dandæ ſunt, ut hac devotione Deus placatus, largius præſtet, quæ neceſſaria ſunt. Et ut miniſtri Eccleſiæ exinde relevati, liberiores ſiant, ad ſpiritalis ſervitii expletionem. Et ut munus populi ex hinc, in cotidiana oblatione Domino immoletur, nec non ſecundum ſtatuta canonum, in ſuſtentationem pauperum, & reſtaurationem Eccleſiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes, juxta canones judicamus, de decimis & oblationibus fidelium, ut una ſit Epiſcopi. Altera Clericorum, Tertia pauperum. Quarta reſtaurationi Eccleſiarum ſervetur, ſicut in *Epiſtola Gelaſii Papæ cap. XXVII.* legitur.

De decimis antiquarum, & noviter conſecratarum Eccleſiarum.

CAP. XIV.

Placuit huic ſancto Concilio, ut ſecundum ſanctiones canonum, decimæ, ſicut & aliæ poſſeſſiones, antiquis conſerventur Eccleſiis. Sicut in *Calcedonenſi* (n) *ſancto Concilio ſtatutum eſt cap. XVII.* Si quia autem in affinitate antiquæ Eccleſiæ, novalia rura excoluerit, decima exinde debita antiquæ reddatur Eccleſiæ. Si vero in qualibet ſylva, vel deſerto loco, ultra miliaria IV. aut V. vel eo amplius, aliquod dirutum conlaboraverit, & illic conſentiente Epiſcopo Eccleſiam conſtruxerit, & conſecratam perpetraverit; proſpiciat Presbyterum ad ſervitium Dei idoneum, & ſtudioſum, & tunc demum novam decimam novæ reddat Eccleſiæ: ſalva tamen poteſtate Epiſcopi.

Ddd 2 *De*

(n) Tomo noſtro primo pag. 179.

De ſepultura mortuorum.

CAP. XV.

Reſtat propter inſtantem, quæ tunc maxima occurrit, neceſſitatem, ubicunque facultas rerum, & opportunitas temporum ſuppetat, ſepulturam morientium apud Eccleſiam, ubi ſedes eſt Epiſcopi, celebrari. Si autem hoc propter itineris longinquitatem, aut adjacentem alicujus inopportunitatis difficultatem, impoſſibile videtur, exſpectet eum terra ſepulturæ ſuæ, quo canonicorum, aut monachorum, ſive ſanctemonialium congregatio ſancta communiter degat, ut eorum orationibus judici ſuo commendatus occurrat, & remiſſionem delictorum, quam meritis non obtinet, illorum interceſſionibus percipiat. Quod ſi & hoc ineptum & difficile eſtimetur: ubi decimam perſolvebat vivus, ſepeliatur mortuus.

Ut ſepulturam morientium nemo vendat.

CAP. XVI.

Abhorrendus, & Chriſtianis omnibus devitandus mos iniquus ſubrepſit, ſepulturam mortuis debitam, ſub precio vendere, & gratiam Dei vænalem facere: cum hoc nuſquam ſub Evangelica gratia meminimus nos inveniſſe, vel legiſſe. In Eccleſiaſtico namque libro ſcriptum eſt: *Mortuo* (o) *non prohibeas ſepulturam, ſciens, quia omnes morimur.* Et item: *Omnia* (p) *quæ de terra ſunt, in terram convertuntur.* Quid terra terram vendis? Memento, quoniam terra es, & in terram ibis, & quoniam mors tibi futura eſt, appropiat & non tardat. Recordare, quoniam non hominis eſt terra, ſed, ut Pſalmiſta commemorat, *Domini* (q) *eſt terra, & qui habitant in ea.* Si terram vendis, invaſione alienæ rei reus teneberis. Gratis accepiſti a Deo, gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis, terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare. Niſi forte proximi, & amici defuncti, propter nomen Domini, & redemptionem animæ viri, gratis aliquid donare velit.

Ut nullus Laicus in Eccleſia ſepeliatur.

CAP. XVII.

Secundum ſtatuta Sanctorum Patrum, & experimenta miraculorum, prohibemus, & præcipimus, ut deinceps nullus laicus in Eccleſia ſepeliatur. Quidam mirabilis Doctor, noſtræ diffinitioni conſentiens, inquit. Nemo enim in Eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſoſona Sacerdotis, aut cujuslibet juſti hominis, qui per vitæ meritum, talem vivendo, ſuo corpori defuncto locum ad quiſivit. Corpora antiquitus in Eccleſia ſepulta, nequaquam projiciantur; ſed pavimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, Eccleſiæ reverentia conſervetur. Ubi vero hoc, præ multitudine cadaverum, difficile ſit facere, locus ille *Cymiterium* & *Poliandrium* habeatur, ablato inde Altari, & conſtituto, ubi religioſe ſacrificium Deo valeat offerri. *Beatus Gregorius* in miraculis Patrum, memoria dignum, & huic rei congruum, refert miraculum, in Genuenſi urbe contigiſſe. Ubi namque quidam Valentius nomine, Mediolanenſis Eccleſiæ defenſor, defunctus eſt, cujus corpus in Eccleſia Beati Martyris Syri ſepultum eſt. Nocte autem media, in eadem Eccleſia factæ ſunt voces, ac ſi quis violenter ex ea repelleretur, atque traheretur foras. Ad quas nimirum voces cucurrere cuſtodes, & videre duos quosdam teterrimos ſpiritus, qui ejuſdem Valentii pedes cum ligatura conſtrinxerant, & eam ab Eccleſia clamantem animam vociferantem foras trahebant. Qui videlicet exterriti, ad ſua ſtrata reverſi ſunt. Mane autem facto, aperientes ſepulchrum, ubi isdem Valentius poſitus fuerat, ejus corpus non invenerunt. Cumque extra Eccleſiam quærerent, ubi projectum eſſet, invenerunt hoc in ſepulchro alio poſitum, ligatis adhuc pedibus, ſicut de Eccleſia fuerat abjectum. Ex qua re colligendum eſt, quia hi, quos peccata gravia deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciunt, reſtat, ut etiam de ſua præſumptione judicentur, quatenus eos ſacra loca non liberent, ſed etiam culpa temeritatis accuſet. Quid igitur ſacra loca ſepultis proſunt, quando hi, qui indigni ſunt ab eisdem ſacris locis, divinitus projiciuntur? *Sancta Synodus dixit*: Mira res, & multis expaveſcenda, ideoque per futura temporum curricula ab omnibus obſervanda.

De

(o) Cap. VII, 27. (p) Eccleſ. XLI, 13. (q) Pſalm. XXIII, 1.

De vaſculis, quibus myſteria ſacra conficiuntur.

CAP. XVIII.

Vaſa, quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria, calices ſunt & patenæ. De quibus *Bonifacius Martyr & Epiſcopus* interrogatus; ſi liceret in vaſculis ligneis Sacramentum conficere? Reſpondit: quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur, nunc econtra lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus. *Zephyrinus, XVI. Romanus Epiſcopus* patenis vitreis Miſſas celebrari conſtituit. Tum deinde *Urbanus, XVIII. Papa*, omnia miniſteria ſacrata fecit argentea. In hoc enim, ſicut & in reliquis cultibus magis, & magis per incrementa temporum decus ſuccrevit Eccleſiarum. Noſtris enim diebus, qui ſervi patrisfamilias ſumus, ne decus matris Eccleſiæ imminuatur, ſed magis cumuletur & amplificetur: ſtatuimus, ut deinceps nullus Sacerdos ſacrum myſterium corporis, & ſanguinis Jeſu Chriſti Domini noſtri, in ligneis vaſculia ullo modo conficere præſumat, ne unde placari debet, inde iraſcatur Deus.

Ne in calice, aut vinum ſolum, aut aqua ſola offeratur.

CAP. XIX.

Alexander, ſucceſſor Evariſti, dixit: Non debet enim, ut a patribus accepimus, & ipſa ratio docet, in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere ejus profluxit: ut videlicet per hoc indicet, (r) populos, qui ſecundum Joannem aquæ ſunt, a Chriſto, cujus ſanguis in calice eſt, dividi non debere. Cujus rei veritatem in hac Sancta Synodo confitemur, credimus & confirmamus, ne ullus ſine commixtione vini & aquæ myſteria ſacra conficiat, ſed ut duæ partes ſint vini: quia major eſt majeſtas ſanguinis Chriſti, quam fragilitas populi; tertia aquæ, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.

De injuria Clericorum.

CAP. XX.

Si quis irreverens, timorem Domini poſtponens, in ſervos ejus ſævire præſumpſerit, quos ipſe præ cæteris peculiari ſingularitate ſibi ſegregavit, & coronæ ſuæ ſimilitudinem, tradente Apoſtolorum Principe, (s) geſtare fecit, & ſervos dici, & eſſe voluit, fortemque illorum ſe conſtituit, ſicut de eis ſcriptum eſt, loquente ipſo Domino: *Ego* (t) *hæreditas eorum. Dominus hæreditas mea eſt:* ſi quis (ut diximus) ullum eorum, quocunque ordine conſecratum, cæſis vulneribus, vel quibuscunque injuriis anguſtaverit; jubeat eum Dominus Epiſcopus per bannum a ſe impoſitum ante ſe venire, & advocet cognitorem & adjutorem Comitem, & conſtringant protervum, Epiſcopus authoritate canonica, ut eidem Clerico, cui contra divinas & humanas leges contumelias ingeſſit, juſtam & debitam perſolvat compoſitionem: & Comite agente, perſolvat bannum Regibus debitum. Si vero agente protervia venire contempſerit, juſtitiæque conſentire detrectaverit, agantur ſuper eum omnia, quæ ſupra ſcripta ſunt in ſecundo & tertio capitulo, niſi iterum veniat, & juſtitiæ concordet.

De querimonia inter Presbyterum & Laicum.

CAP. XXI.

Si quis Presbyter contra Laicum, vel Laicus contra Presbyterum, aliquam habet querimoniæ controverſiam, Epiſcopo regente, ſine perſonarum acceptione finiatur, & Laicus præjuramento, ſi neceſſe ſit, conſtringatur: Presbyter vero vice præjuramenti, per Sanctam Conſecrationem interogetur, quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. Manus enim, per quam corpus & ſanguis Chriſti conficitur, juramento polluetur. Abſit, cum Dominus in Evangelio diſcipulis ſuis, quorum vicem nos indigni in Sancta gerimus Eccleſia, dicat: *Nolite* (u) *omnino jurare. Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.* Non dixit, quod amplius eſt, malum eſt: ſed a malo, id eſt, a malo homine, de cujus incredulitate cogimur jurare. Ut enim in quadam omelia B. Bedæ Presbyteri legimus, ſi forte nos incautius juraſſe contigerit, quod ſcilicet obſervatum, pejorem vergat in exitum, libere illud mutandum noverimus ſalubriori conſilio.

De

(r) Apoc. XVII. (s) I. Petr. II. (t) Num. XVIII. Deut. XVIII.
(u) Matth. V.

De eo, ſi quis liber aliquo crimine infamatur.

CAP. XXII.

Si quis fidelis, libertate notabilis, aliquo crimine aut infamia deputatur, utatur jure, juramento ſe excuſare. Si vero tanto, taliqne crimine publicatur, ut criminoſus a populo ſuſpicetur, & propterea ſuperjuretur; aut confiteatur, & pœniteat, aut Epiſcopo vel ſuo Miſſo diſcutiente, per ignem candenti ferro caute examinetur. Deus omnipotens, cum omnia nuda, & aperta ſint oculis ejus (ut in Epiſtola *Evariſti* Papæ ſcriptum legimus) quo nos a dubiis, & incognitis ſententiam proferre compeſceret, mala Sodomæ noluit audita judicare, priuſquam manifeſte agnoſceret, quæ dicebantur. Unde ipſe ait: *Deſcendam* (x) *&* *videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, compleverint, an non eſt ita, ut ſciam.* Quo exemplo moniti, ne ad proferendam ſententiam unquam præcipites ſimus, aut temere, indiligenterque indiſcuſſa quæque quo modo judicemus: ſed exemplo Domini deſcendamus, videamus, & juſto examine criminoſos diligenter perſcutemur, ſicut ipſe Sodomam: ut videamus; utrum clamorem populi compleverint, nec ne. Nam mala audita nullum moveant, ſed ante audita diligenter inquirat.

De his, qui velatas, Deo conſecratas, in conjugium duxerint.

CAP. XXIII.

Si quis ſacro velamine conſecratam in conjugium duxerit, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera, ſacrilegaque miſcuerit, ut in conſtitutis *Gelaſii Papæ Cap. vigeſimo legitur*: protinus æquum eſt, a ſacra Communione detrudi, & niſi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi. Si tamen pœnituerint, tranſeuntibus de ſæculo viaticum non negetur. *In Calcedonenſi* (y) *Concilio*, cap. decimo ſexto: Hoc perpetrantes excommunicentur: confitentibus, auctoritate Epiſcopi miſericordia largiatur. *In Epiſtola Papæ Siricii cap. VI.* Velatæ, Deo conſecratæ, ſi abjecto propoſito ſanctitatis, clanculum ſacrilega ſe contagione miſcuerint, vel de inlicitis complexibus publice, & libere filios procreaverint, has impudicas, deteſtabileſque perſonas, a Monaſteriorum cœtu, & Eccleſiarum conventibus eliminandas eſſe, judicatum eſt, quatenus retruſæ ergaſtulis, tantum facinus continua lamentatione defleant. Unde verbo Domini, & Canonica auctoritate in hac *Sancta Synodo* præcipimus, ut omnino ſeparentur, & juramento conligentur, ulterius ſub uno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in Eccleſia, & in publico, aut pariter ullam habere communionem, unde ſuſpicio illecebroſi deſiderii, aut ſcandalum libidinoſi facti, juſte poſſit oriri. Si quæ etiam inter ſe dividenda ſint, dividant, & uterque ſua provideat.

De Virgine ante duodecim annos velata, non conſentiente patrono, ſub cujus erat patrocinio.

CAP. XXIV.

Quæcunque Virgo ſub patrocinio ante annos XII. non coacta, ſed propria voluntate, ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annumque & diem, nullo repetente, velata permanſerit, ab eodem ſancto habitu ulterius non recedat, ſed ſponſa vero Regi Chriſto, immaculato agno, ulterius incorrupta, & immaculata deſerviat. Si vero idem patronus poſt annum & diem, ſanctum propoſitum corrumpere, & velatam ſtuduerit repetere, atque Chriſto ſuam ſponſam rapere; ſecundum præſtituta canonum præjudicamus, ut vires non obtineat, ſed Chriſto Regi ſuam ſponſam relinquat. Si quas de virginibus velatis curioſius, & diligentius inveſtigare perſtiterit, inſiſtat *cap. decimo ſexto Carthaginenſis Sancti Concilii, & nonageſimo tertio Africani.* In Carthaginenſi cap. decimo ſexto (z) continetur, ut ante viginti quinque annos virgines non conſecrentur: In Africano, nonageſimo (a) tertio: ut quicunque Epiſcoporum, aliqua urgente neceſſitate, vel periculo mortis anguſtante, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velaverit, ſeu velavit, ante viginti quinque annos ætatis virginem, non ei obſit Concilium, quod de iſto annorum numero conſtitutum

(x) Geneſ. XVIII.
[z] Tomo primo noſtro pag. 201.
(y) Tomo primo noſtro pag. 179.
(a) Tomo primo noſtro pag. 228.

tum eſt, quin velata & conſecrata permaneat.

De viduis velatis.

CAP. XXV.

Viduas autem velare Pontificum nullus attentet, prout conſtitutum eſt in decretis Papæ *Gelaſii cap.* 13. quod nec auctoritas divina, nec canonum forma præſtituit. Quæ ſi propria voluntate continentiam profeſſa, ut in ejuſdem *Gelaſii cap.* 21. legitur, ejus intentio pro ſe reddat rationem Deo. Quia ſicut ſecundum Apoſtolum, ſi ſe continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur: ſic ſecum habita deliberatione, promiſſam fidem pudicitiæ Deo debet cuſtodire. Qua auctoritate paternæ fulſulti ſententiæ, in hoc ſacro conventu ſancimus, & libere judicamus: quod ſi ſponte velamen, quamvis non conſecratum, ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit, ſanctimoniæ habitum ulterius habere debebit: licet Sacramento confirmare velit, eo tenore & ratione velamen ſibi imponere, ut iterum poſſit deponere,

De monachis regulariter exeuntibus, ſive fuga regularis diſciplinæ elapſis.

CAP. XXVI.

Si quis monachus pro lucro animæ, vel animarum, à ſuo Monaſterio exire, & aliud propoſuerit intrare, conſentientibus Epiſcopo, Abbate, & fratribus, conſentimus, & concordamus, quia id feciſſe multos ſanctos legimus. Si vero fuga regularis diſciplinæ elapſus, propoſitum ſanctitatis calcaverit, omnimodis coercendus, & ab hominibus deteſtandus, atque omni onere eſt gravandus: ut ſaltem rubore verecundiæ confuſus, & onere paupertatis afflictus, redeat, quem relicta ſingularitatis profeſſione inimicus tenebat. Si autem tam irreverens & pertinax eſt, ut ad Monaſterium redire, & propoſitum monachi reluctaverit obſervare, impleantur ſuper eum conſtituta, quæ de eo ſcripta ſunt in ſancto canone in *Concilio Calcedonenſi* (b) *cap. IV. Papæ Siricii ſexto*, *Leonis* 26. quatenus retruſus ergaſtulo, decoqui poſſit pœnitudinis igne purgatorio.

De Clericis, qui ſemel in Clero deputati ſunt.

CAP. XXVII.

In Synodo (c) Calcedonenſi cap. 7. ſtatutum eſt, ut Clerici, qui ſemel deputati ſunt, neque ad militiam, neque ad aliquam veniant dignitatem mundanam. Et hoc tentantes, & pœnitentiam non agentes, quo minus redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegere, anathematizari. Nos autem eandem ſequentes canonicam auctoritatem, ſtatuimus, ut Clericus Eccleſiſticæ nutritius in Eccleſia coram Clero, vel populo, legens, vel cantans, ſi poſtmodum relicto clericatus habitu, a caſtris Dominicis, quibus adſcriptus eſt, profugus, & apoſtata elabitur, & ad ſæculum egreditur; ab Epiſcopo canonice coerceatur, ut ad ſinum matris Eccleſiæ revertatur. Quod ſi in hac indiſciplinatione perdurat, ut comam nutriat, conſtringatur, ut iterum detondeatur, & poſtea nec uxorem accipiat, nec ſacrum ordinem attingat. Si vero huic hujus ſancti Concilii reluctaverit diffinitioni, ſecundum præſtitutam Calcedonenſis capituli conſtitutionem anathematizetur. *Sanctus Iſidorus* tales hippocentauris dicit eſſe ſimiles, qui nec equi, nec homines, atque quaſi bruta animalia, libertate ac deſiderio ſuo feruntur.

Ut nullus Epiſcopus alterius miniſtrum Eccleſiaſticum ſolicitet.

CAP. XXVIII.

In Nicæno ſancto (d) & univerſali Concilio continetur: propter multam perturbationem, & ſeditiones, quæ fiunt, placuit conſuetudinem omnimodis amputari, ita ut de civitate ad civitatem, non Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus, transferatur, &c. *In Calcedonenſi* (e) *cap.* 20. Clericos in Eccleſia miniſtrantes, in alterius civitatis Eccleſiam ſtatutos fieri non oportet. Si quis Epiſcopus poſt hanc diffinitionem ſuſceperit Clericum, ad alium pertinentem; ſuſcipiens, & ſuſceptus, communione priventur, donec is, qui migraverat, ad propriam fuerit regreſſus Eccleſiam. Item *in Synodo* (f) *Sardicenſi cap.* 18. ut nulli liceat Epiſcopo, alterius

(b) Tomo primo noſtro pag. 177.
(c) Tomo primo noſtro pag. 177.
(d) Tomo primo noſtro pag. 139. Can. XVI.
(e) Tomo primo noſtro pag. 179.
(f) Tomo primo noſtro pag. 193.

terius Epiſcopi miniſtrum Eccleſiaſticum ſolicitare, & in ſuis parochiis ordinare. *In Africano cap.* 21. ut Clericum alienum nullus ſibi privet Epiſcopus, præter ejus arbitrium, cujus fuerit Clericus &c. Item *In decretis Papæ Leonis:* alienum Clericum, invito Epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, nemo ſolicitet, niſi forte ex placito charitatis id inter dantem, accipientemque convenerit. Quibus conſtitutis Sanctorum canonum operam dantes, & veſtigiis patrum inhærentes, hoc ſecundum præfixos ſanctos Canones ſtatuimus, & juſtum eſſe decernimus.

Ut nullum ſervum ante perfectam libertatem Epiſcopus ordinare præſumat.

CAP. XXIX.

Secundum decreta Sanctorum Patrum præjudicamus, & nos id acturos profitemur, ut nullum ſervum Epiſcopus ordinare præſumat, antequam perfecta ditetur ingenuitate: quia non debet vilis perſona fungi ſacerdotii dignitate. *Leo Papa in Epiſtola ſua cap. I.* Debet enim eſſe ab aliis ſecurus, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut a caſtris Dominicis, quibus nomen ejus adſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur. *Gregorius in decretis ſuis Cap.* 7. Multos ex Eccleſiaſtica familia novimus, ad omnipotentis Dei ſervitium feſtinare, ut ab humana ſervitute liberi, in divino ſervitio valeant converſari. Si vero feſtinantes ad omnipotentis Dei ſervitium incaute retinemus, illi invenimur quædam negare, qui dedit omnia: unde neceſſe eſt, ut ab humano ſervitio liber recedat, qui divini obſequii diſtrictam ſubire appetit ſervitutem. Sancta Synodus dixit: præfinita Patrum ſtatuta, inviolabilem habeant firmitatem.

De eo, ſi quis ab Apoſtolico falſam detulerit Epiſtolam.

CAP. XXX.

In [*h*] memoriam B. Petri Apoſtoli, honoremus Sanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut, licet vix ferendum, ab illa ſancta Sede imponatur jugum, conferamus, & pia devotione toleremus. Si vero, quod non decet, quilibet ſive ſit Presbyter, ſive Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe Epiſtolam, vel aliud quid, quod inde non convenerit; ſalva fide, & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, uſquequo per Epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis legatos, Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimum ſua ſancta Legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine lex Romana ſtatuat diffinire, ut & is corrigatur, & cæteris modus inponatur.

De furibus & latronibus.

CAP. XXXI.

Tranquillitatem Sanctæ Dei Eccleſiæ inquietari, & pacem fraternam infeſtari teſtantur fures & latrones, qui ambulant inter nos ovina pelle obumbrati, ſed lupina mente recedunt alienati, res Eccleſiarum ſæva mente adducti rapientes, & gregem Dominicum ſpoliando lacerantes. De quibus Salvator in Evangelio commemorat: *Qui* (i) *non intrat per oſtium in ovile ovium, ille fur eſt & latro.* Atque ſubjungit: *Fur non venit, niſi ut furetur & mactet, & perdat.* Ubi quamvis hæreticos, qui fidem furantur Eccleſiæ, deſignet: tamen inſecutione furum & latronum turbatam monſtrat pacem Eccleſiarum. De talibus Apoſtolus ad Philipp. *Videte* (k) *canes, videte malos operarios. Canes* vocavit, quod non habent verecundiam: *malos operarios*: quia nulla faciunt, quæ pietati conveniunt. Et Dominus per Prophetam Eſaiam: *Ego* (l) *Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam.* Unde nos, quæ Dominus diligit, diligentes, & quæ odit, odio habentes, ſtatuimus,

(*g*) Tomo primo noſtro pag. 211.

(*h*) Concilii Sardicenſis Cap. III. Tomo primo noſtro pag. 190. Vide ibid. pag. 356. inter Capitula Caroli Magni, anno I. Imperii promulgata, ex quo ſolo citat *Baluzius Tomo I. Capitularium*: Idem tamen negare non poteſt, anno 895. in Concilio Triburienſi inſtauratum fuiſſe hoc Capitulum: unde Burchardus recte facit, illud citans ex Triburienſi L. I. C. 220. quem ſequuntur Ivo & Gratianus Diſt. C. III.

(*i*) Joann. X. (*k*) Philipp. III. (*l*) Eſai. LXI.

mus & judicamus, ut ſi quis poſt hæc Evangelica, & Apoſtolica, atque Prophetica verba; & diffinitionem pacatiſſimæ Synodi, inventus fuerit furtum, aut rapinam exercere, & in ipſo diabolico actu mortem mereatur incurrere: nullus pro eo præſumat orare, aut eleemoſynam dare. Et eleemoſyna pro eo data, in memoriam clericorum nec pauperum veniat, ſed execrabilis ſordeſcat. B. Auguſtinus de talibus horribilem profert ſententiam, dicens: Nemo te poſt mortem tuam fideliter redimit, quia tu te redimere noluiſti. Si autem ille fur, vel latro vulneratus elabitur, & exſpectatione mortis deſperatus putatur, atque reconciliari ſe myſteriis ſacroſanctis, habitu corporis, & voluntate piæ mentis deprecatur, Deoque & Sacerdoti, comite vita, emendatione morum & actuum confitetur, communionis gratiam non negamus tribuendam. In Nicæno magno Concilio (*m*) ſtatutum (*Cap.* 12. & (n) 26. *q.* 6. *De his vero*) legimus: Si quis egreditur e corpore, ultimo & neceſſario viatico minime privetur, &c. Item de ultima pœnitentia, in Epiſtola *Innocentii Papæ Cap.* 21. Tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines hujuſmodi vel in ſupremis ſuis permittente Salvatore noſtro, a perpetuo liberentur exitio. Item de eodem *Carthaginenſi* 7. (*o*) Et, *Celeſtini* 15. ubi ait: Quid rogo aliud eſt, ultimam pœnitentiam negare periclitanti, quam mortem addere morienti?

De Eccleſia a compluribus cohæredibus obſeſſa.

CAP. XXXII.

Quæcunque Eccleſia a compluribus cohæredibus ſit obſeſſa, concordi unanimitate undique procuretur, ne propter aliquas diſceptationes ſervitium Dei minuatur, & cura populi inreligioſe agatur. Si vero contingat pro ea comparticipes diffidere, & ſub uno Presbytero nolle eam procurare, & propterea jurgia & contentiones tam inter ipſos, quam inter clericos incipiant frequentare, quia juxta Apoſtolum *Servos Dei non oportet litigare*, Epiſcopus tollat inde reliquias, & ſub magna cura honorifice collocet eas, atque ejuſdem Eccleſiæ claudat oſtia, & ſub ſigillo conſignet ea, ut ſacrum miniſterium nullus celebret in ea, antequam concordi unanimitate unum omnes eligant Presbyterum, qui idoneus ſit, ſacroſanctum locum procurare, & populo Dei utiliter præeſſe. Hanc autem habeant auctoritatem Epiſcopi, ut in nullis Eccleſiis nec conſtituantur Presbyteri, nec expellantur, illis inconſultis, & non conſentientibus. In Epiſtola *B. Papæ Clementis legitur:* Attendendum ſummopere eſt omnibus Presbyteris & reliquis Clericis, ut nihil abſque Epiſcopi proprii licentia agant, non utique Miſſas ſine ejus juſſu quiſquam Presbyterorum in ſua parochia agat. Similiter & reliqui populi, majores ſcilicet & minores, per ejus licentiam, quicquid agendum eſt, agant. Animæ vero eorum ei creditæ ſunt: ideo omnia ejus conſilio agere debent, & eo inconſulto nihil.

De claudis & aliqua parte corporis minutis, ſi ſacro ordini poſſint adjungi.

CAP. XXXIII.

In Nicæno Sancto & univerſali Concilio ſtatutum eſt Cap. 1. (*p*) Ut ſi quis a Medicis per languorem defectus eſt, aut a barbaris abciſus, hic in Clero permaneat. In Epiſtola *Innocentii Papæ Cap.* 28. Qui igitur volens cujuslibet partem digiti ſibi abſcidit, hunc ad Clerum canones non admittunt. Cui vero caſu aliquo contingit, hunc canones præcipiunt, & Clericum fieri, & ſi in Clero fuerit repertus, non abjici. Item in *Decretis Gelaſii Papæ Cap.* 16. Ut nemo litteras neſciens, vel aliqua parte corporis imminutus, promoveatur ad Clerum. Hanc auctoritatem Sanctorum Patrum confitemur, & confirmamus, ſequimurque: ita, ut, ſi quis a medicis per languorem defectus eſt, vel per aliquam infirmitatem claudus effectus eſt, & inveniatur alias dignus, permaneat Clericus, & ſacro ordini aptus.

(*m*) Tomo primo noſtro pag. 139. Cap. XIII. mihi.
(*n*) Gratianus cauſa XXVI. q. VI. ex eodem fonte Nicæni Concilii.
(*o*) Tomo I. noſtro pag. 200. Cap. VII. Carthaginenſis Concilii.
(*p*) Tomo I. noſtro pag. 137.

De eo, ſi quis in hoſte contra paganos interficit captivos Chriſtianos.

CAP. XXXIV.

Undique bella conſurgunt, hoſtes ſæviunt. Inimica gens paganorum inſequitur populum Chriſtianorum: impletum eſt enim, quod Evangelica teſtatur hiſtoria: *Surget gens* (q) *contra gentem, & regnum adverſus regnum &c.* Et alibi ſcriptum eſt: *Pugnabit* (r) *orbis terrarum pro eo contra inſenſatos.* Quapropter zelo Divinæ æmulationis accenſus Chriſtianorum exercitus, procedunt ad bellum, confidentes in eum, qui dixit: *Vos ad certamen acceditis, ego prælior pro vobis.* Fit Conventus Chriſtianorum & Paganorum: fortiter dimicant iſti pro fide, illi contra fidem. Unde fortiſſimo confortante Domino, ſicut Matathias, Pater Machabæorum ait: *Non in* (s) *multitudine exercitus ſit victoria belli, ſed de cælo venit fortitudo*: ſæpe fuit victoria Chriſtianorum, victa eſt pars paganorum. Quare una cum interfectis paganis perempti fuerunt Chriſtiani, captivi a barbaris, quia in impetu belli nequeunt diſtingui. Idcirco juſtum decernentes, ſtatuimus cum interfectoribus miſericordius agendum, ita ut quadraginta diebus pœnitentiæ indulgentius tranſactis, penes Epiſcopum ſit auctoritas & poteſtas, ut perpendat culpam, agat indulgentiam.

Ut nullus Comes, nullusque Judex diebus Feſtis vel Dominicis, ſeu jejuniorum aut Quadrageſimæ, placitum habere præſumat, & ut nullus pœnitens illo veniat.

CAP. XXXV.

Secundum Sanctorum ſtatuta Patrum, in hoc ſancto præjudicamus Concilio, ut nullus Comes, nullusque omnino ſæcularis diebus Dominicis vel Sanctorum in Feſtis, ſeu Quadrageſimæ, aut jejuniorum, placitum habere, ſed nec populum illo præſumat coërcere: quia inde iraſciturDeus,quod,cum tantum ſuo ſancto ſervitio debet populus deſudare, inveniatur lites & contentiones frequentare. Diebus vero Dominicis & Sanctorum feſtis, vigiliis & orationibus inſiſtendum, & ad Miſſas cuilibet Chriſtiano cum oblationibus eſt currendum, & tantummodo Deo vacandum. Diebus quadrageſimæ & jejuniorum, ſumma devotione jejunandum, & omni intentione eſt orandum, atque unicuique pro facultatibus ſuis eleemoſynæ tribuendæ, & nullæ lites vel contentiones habendæ. Arguit enim eos, qui contentiones & lites tempore jejuniorum, & qui a debitoribus debita exigunt, Dominus per Prophetam dicens: *Ecce* (t) *in diebus jejuniorum veſtrorum invenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis: ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie.* Ideo nobis, qui gregis Dei curam accepimus paſtoralem, ſummopere curandum & prohibendum eſt, ne noſtra deſidia agente, præfatis diebus ullus placitum habere, & populum nobis commiſſum a ſervitio Dei noſtri audeat impedire. Præterea ſancimus & præcipimus, ut nullus Comes aliquem pœnitentem ad placitum ire compellat, nec ipſe veniat; ne forte, dum jejunare & orare, atque pro ſalute ſuæ animæ debet invigilare, vaniloquiis & contentionibus cogatur laborare.

De eo, ſi duo fratres ſimul arborem ſucciderint, & cadente arbore unus eorum interfectus fuerit.

CAP. XXXVI.

Si contingat, duos fratres ſimul arborem ſuccidere, ſive in ſylva, ſive quocunque loco, & cadente arbore, alter alteri, fuge vel cave dixerit, & ipſe ſtans ſive fugiens, ſubtus ipſam arborem devenerit, & mortuus fuerit: ſuperſtes frater, innocens de morte defuncti dijudicetur. Quia non voluntate, non incuria illius, non denique conſenſu, nec ullo ſuo mortem incurrit reatu; ſed dum ambo inſiſterent operi neceſſario, incautus & inſperatus caſu arboris depreſſus eſt, nemine penitus adjuvare valente. Hanc eandem ſtatuimus diffinitionem de cæteris ſimilibus, ſive cognatis, ſive nulla proximitate conjunctis. Iſtam diffinitionem tenuere Patres noſtri Apoſtolici viri: ideo eorum exempla ſequentes, per futura tempora inviolabilem eam cuſtodimus, & poſteris noſtris ſequendam transmittimus: quia grave peccatum eſt, & noſtro miniſterio contrarium, innocentem opprimere, & ſecurum crimine ſcienter criminoſum habere. Quidam

(q) Matth. XXIV. (r) Sap. V. (s) I. Mach. III.
(t) Eſai. LVIII.

dam de ſapientibus ait: Premit inſontes debita ſceleri noxia pœna, juſtusque tulit crimen iniqui.

De muliere, cujus infans aliquo caſu propter negligentiam ejus moritur.

CAP. XXXVII.

Si quæ mulier, ut ſæpe contingit, infantem proprium prope ignem collocaverit, & alius, qui caldarium ſuper ipſum ignem pependerit, & aquam infuderit, atque aqua ipſa per ignem fervens egreditur, & infanti ſuperfunditur, & propterea mortuus agitur: mater infantis propter negligentiam judicio Sacerdotum pœniteat, & homo, qui caldarium pependit, ſecurus permaneat. Simili modo de cæteris ſimilibus, quæ ſæpe diverſe ſolent evenire & judicamus, & eſſe volumus.

Si quis liber libertam duxerit, ulterius habere debebit.

CAP. XXXVIII.

In decretis Papæ Leonis cap. XVIII. ſcriptum eſt: Non omnis mulier viro juncta, uxor eſt viri, quia nec omnis filius hæres eſt patris. Nuptiarum autem fœdera, inter ingenuos ſunt legitima & inter æquales. Itaque aliud concubina, aliud uxor; ſicut aliud ancilla, aliud libera. Igitur ſi quis filiam ſuam viro habenti concubinam, in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi eam conjugato dederit, niſi forte illa mulier, & ingenua ſit facta, & dotata legitime, & in publicis nuptiis honeſtata videatur. Unde paternam ſequentes auctoritatem, ſub præſenti hujus Sancti Catalogo Concilii ſtatuimus, & libere judicamus, ut quiſquis liber libertam, hoc eſt, ex ancilla per manumiſſionem, & regalem largitionem liberam factam, legitime in matrimonium duxerit, ulterius habere debeat, tanquam unam ex nobili genere progenitam, excepta fornicationis cauſa: & quam diu illa vivat, nullam aliam accipiat. Eſt igitur, ut ex decretis Papæ Leonis prædiximus, ingenua facta & dotata legitime, & in publicis honeſtata nuptiis, & propterea jam non eſt concubina, ſed uxor legibus acquiſita. Hæc eadem lex, pro qualitate ſexus ſit fœminis & viris (*u*) libertas.

Si quis alienigenam in matrimonium duxerit, habere debebit.

CAP. XXXIX.

Quicunque alienigenam, hoc eſt, alienæ gentis fœminam (verbi gratia Francus mulierem Bajoaricam) utrorumque conſultu propinquorum legitime, vel ſua, vel mulieris lege acquiſitam, in conjugium duxerit: velit nolit, tenenda erit, nec ultra ab eo ſeparanda, excepta fornicationis cauſa. Quamvis enim, ut Apoſtolus ait: *Unus* (*x*) *Dominus, una fides, unum baptiſma*, utrique communis ſit nationi, legem tamen habent diverſam, & quantum ad ſæculum, interdum longe disjunctam. Quare ſi unus e duobus, unam carnem in duas dividere, & copulam nuptialem machinetur disjungere dicendo, non ſecundum ſuæ gentis legem jura matrimonii contraxiſſe; & idcirco ſeparari poſſe: canonica inſtitutione. diffinimus, & noſtro omniumque orthodoxorum judicio ſtatuimus, ut quod legis imperfectum ſit, perficiatur, & jus matrimonii nequaquam reſolvatur. Synodus Romana ait: Quod non dimittenda ſit uxor poſt baptiſmum, quæ habita eſt & ante baptiſmum. In baptiſmo ſolvuntur crimina, non tamen legitima conjugia. Cum enim in baptiſmo tranſmigrat de vita in vitam, & non mutat uxorem legitimam, quomodo mutat eam, qui non mutat vitam, ſed tranſit de gente ad gentem. Igitur quia jam ſuffugium non habent ſeparandi, impleant dictum Apoſtoli, *Ut* (*y*) *unanimes unum ſentientes permaneant in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Nos autem cognita referimus, quia quendam Francum & mulierem Saxonicam talia egiſſe cognovimus. Si quis poſt hæc, hujus ſancti Concilii inſtitutionem parvi pendens, aliam duxerit, cujuſcunque gentis ſit, canonice arceatur, ut priori cum pœnitentia copuletur.

(*u*) *forte*: libera. (*x*) Epheſ. IV. (*y*) Philipp. II.

De eo, quod quidam uxorem alterius, vivente eo conſtupravit, & inſuper juramento confirmavit, eo moriente conjugem eam accipere.

CAP. XL.

Audivimus rem execrabilem, & Catholicis omnibus deteſtandam, quendam nefario fornicationis opere alicujus uxorem, vivente eo, commaculaſſe: & in augmentum iniquitatis, juramento confirmaſſe; ſi ejus legitimum ſupervixiſſent ambo maritum, ut ille fornicator illam adulteram adulterio pollutam, ſibi aſſociaret toro, & legitimo matrimonio: ſi hoc jure dici matrimonium poteſt, per quod oriuntur, quæ Apoſtolus enumerat, mala, *Quæ ſunt* (z) *fornicatio, immunditia, luxuria*, &c. ad ultimum vero veneficia & homicidia, quia pro tam inlicito amore, alii veneno, alii gladio, vel aliis diverſis ſunt perempti maleficiis. Idcirco acutiſſimo ferro, & totius generis artificio reſecanda, per quæ cœleſtia regna ſunt occludenda. *Quoniam*, ut idem Apoſtolus ait: qui talia agunt, *Regnum* (a) *Dei non conſequentur*. Tale agitur connubium anathematizamus, & Chriſtianis omnibus obſeramus. Non licet ergo nec Chriſtianæ religioni oportet, ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus eſt adulterio.

De eo, ſi quis duxerit uxorem, & concumbere non valens cum ea, frater clam violaverit illam.

CAP. XLI.

Si quis legitimam duxerit uxorem, & impediente quacunque domeſtica infirmitate, uxorium opus non valens implere cum illa: frater vero ejus, ſuadente diabolo, adamatus ab ipſa, clanculum eam humiliaverit, & violatam reddiderit, omnimodo ſeparentur, & a neutro ulterius eadem mulier contingatur. Igitur conjugium, quod erat legitimum, fraterna commaculatione eſt pollutum: & quod erat licitum, inlicitum eſt factum, & ut Hieronymus ait: Mulier duorum fratrum non aſcendat torum: ſi autem aſcendit, adulterium perpetrabit. Quia vero humana fragilitas proclivis eſt ad labendum, aliquo modo muniatur ad ſtandum: Idcirco Epiſcopus, conſiderata mentis eorum imbecillitate, poſt pœnitentiam ſua inſtitutione peractam, ſi ſe continere non poſſint, legitimo conſoletur (b) matrimonio: ne, dum ſperantur ad alta ſublevari, corruant in cœnum.

Si quis de uno in alium omnino transmigrat Epiſcopatum, & conſanguineam ſuam polluerit, vel aliquod crimen commiſerit.

CAP. XLII.

Si quis de uno in alium omnino transmigrat Epiſcopatum, & ſi (quod abſit) contingat eum filiam ſororis ſuæ, amitæ, aut materteræ, avunculi vel patrui polluere, aut aliquod crimen committere; Epiſcopus, in cujus tunc diœceſi commoratur, & tali ſcelere criminatur, habeat jus & poteſtatem ſecundum canonicam auctoritatem, & noſtram Synodalem inſtitutionem flagitioſum coërcere, & ad pœnitendum emollire. Per quos enim melius rei veritas ventilatur & emendatur, quam per hos, inter quos habitat, & criminoſus apparet?

Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo neſciente filius ejus, vel frater inſcius violaverit illam.

CAP. XLIII.

Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo neſciente, filius ejus, vel frater ejusdem rei inſcius, cum eadem ſe polluerit, & poſtquam ſe pollutum eſſe cognoverit, confeſſus fuerit, & hoc ſe neſcire cum juramento confirmaverit: quia hoc pœnituit, & confeſſus fuit, poſt peractam congruam pœnitentiam, legitimo utatur matrimonio, ne iterum mordente crudeliſſima libidinis beſtia ſaucietur, & in voraginem fornicationis incidere videatur. Nam ut Hieronymus ait: ferreas mentes domat libido. Mulier vero, quæ tantum nefas commiſerat, ulterius pœniteat, atque continens & innupta permaneat.

Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & frater ejus ignarus duxerit illam uxorem.

CAP. XLIV.

Si quis cum aliqua crimen fornicationis fecerit, & frater ejus, ejusdem ſceleris ignarus, duxerit illam uxorem, frater

(z) Rom. I. (a) I. Corinth. VI.

(b) *forte addendum* eos.

frater, qui prior per fornicationem polluerat illam, quia non indicavit fratri uxorem ducenti, prædura arceatur pœnitentia, & condigna caſtigatione. Qua peracta, ſi continens eſſe non poſſit, indulgentia ſubleveţur, ne libidini proſternatur, quatenus legitimo conſoletur matrimonio. De muliere vero ſancimus, ſicut de ea in Neocæſarienſi ſancto Concilio diffinitum legimus cap. 2. Mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem. Verumtamen in exitu propter miſericordiam fructum pœnitentiæ conſequatur, ſi promiſerit, quod facta incolumis, hujus conjunctionis vincula diſſolvat. Quod ſi defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti. Epiſcopus vero poteſtatem habeat ſecundum converſationem ipſius, aut adjicere negligenti, aut minuere pœnitenti. Tamen ulterius continens & a viro disjuncta permaneat.

Si quis cum duabus ſororibus fuerit pollutus.

CAP. XLV.

Simili modo ſecundum ſanctos canones diffinimus, & judicamus de eo, qui cum duabus ſororibus fuerit pollutus, ut uſque in exitum vitæ pœnitens, & continens permaneat. Soror autem quæ poſterior libidinis perforata aculeis, ſcienter ſe cum eodem commaculaverit, uſque in finem vitæ pœnitens, & continens perduret. Si autem improviſe contingit, condigna ſtringatur caſtigatione: & ſi velit, legitima utatur viri conjunctione.

Si cujus uxor conſtuprata fuerit, & propterea maritus perdere illam machinaverit.

CAP. XLVI.

Si cujus uxor conſtuprata fuerit, & propterea maritus capitali ſententia delere illam machinaverit: ipſa vero urgente mortis periculo, ad Epiſcopum confugerit, & auxilium quæſierit, operoſiori, ſi poteſt, Epiſcopus labore deſudet, ne occidatur. Si vero non poteſt, nullo modo liceat ei, requirenti eam reddere viro, ad occidendum, quæ ſe ei obtulit ad defendendum, ſed ſolerti cura tranſmittet eam ad locum, quem ipſa delegerit, ut ſecura vivere poſſit. Si vero interdum maritus eam invenerit, & repetierit, ſecundum ſæculum poteſtatem (*) habuerit, quid agere ei velit. Sed audiat S. Auguſtinum dicentem: cum enim vir a virtute nomen accipit, & mulier a mollitia, id eſt, fragilitate: quare contra crudeliſſimam libidinis beſtiam, vult unuſquiſque uxorem ſuam eſſe victricem, cum ipſe ad primum libidinis ictum victus cadit? Nam quidquid contra fidem Catholicam mulieribus non licet, nec viris licet. Si autem eadem mulier timore perterrita, a loco, ubi eam Epiſcopus deſtinavit, aufugerit, & vir ejus ab Epiſcopo ſemel aut bis, vel ſæpius repetierit, ſi vitam ei obtinere poſſit, perquirat, & reddat: ſin autem, omnino non reddat. Maritus vero, quamdiu ipſa vivat, nullo modo alteram ducat.

Si quis ſpiritalem habet compatrem, cujus uxor commater non eſt, eo defuncto ejus viduam licet ei ducere uxorem.

CAP. XLVII.

Qui ſpiritalem habet compatrem, cujus filium de lavacro ſacri fontis accepit, & ejus uxor commater non eſt: liceat ei, defuncto compatre ſuo, ejus viduam ducere in uxorem, ſi nullam habent conſanguinitatis propinquitatem. Quid enim? Numquid non poſſunt conjungi, quos nulla proximitas carnalis, vel in (*c*) id generatio ſecernit ſpiritalis.

De eo, ſi quis ſuæ ſpiritalis commatris filiam duxerit uxorem.

CAP. XLVIII.

Illud etiam nec canonica inſtitutione diffinimus, nec introductione aliqua refutamus: ſed propter eos, qui diverſa (*d*) de eo ſentiunt, hoc loco aliquid commemoramus. Si quis ſuæ ſpiritalis commatris filiam, fortuito, & ita contingente rerum caſu, in conjugium duxerit, conſilio maturiori ſervato habeat, atque honeſte legitimo conjugio operam det.

De his, qui in adulterio filios genuerunt, ut omnino ſeparentur.

CAP. XLIX.

De his, qui in adulterio juncti, per

[*] *forte*: habeat. (*c*) Pro *in id*, Cochlæus legit *nulla*.
(*d*) Cochlæus habet *diverſe* pro diverſa, vel diverſimode.

per incentiva libidinis malæ filium vel filiam genuerint, canonice præjudicamus: ut quando ab Epiſcopo juſta diviſione ſeparantur, eo tenore ſejungantur, ne ultra ſpe reverſionis deludantur. Quare ſi quid inter ſe proprietatis, aut pecuniæ communi donatione tradiderunt, ut (e) quæ communi ſervent infanti. De reliqua vero proprietate & pecunia, nullam alterius habeant communionem, ſed uterque ſua provideat: & ut velit, faciat. Et ut hoc verius credatur atque firmius obſervetur: verbo Domini præcipimus, & canonica atque Synodali impoſitione injungimus, quatenus juramento colligentur, deinceps & ultra ſub uno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in Eccleſia, & in publico: nec ullam habere communionem in proprietate aut mancipiis, vel pecunia, ſive ullis rebus, unde ſuſpicio luxurioſi facti, aut ſcandalum libidinoſi deſiderii juſte poſſit oriri.

De eo, ſi quis aliquem per inluſionem a recta fide ſubverterit vel perdiderit, ut dupliciter puniatur.

CAP. L.

Si quis vero, ſive ſit vir, ſive mulier, aliquem à recta credulitate, & Catholica fide inluſione diabolica averterit: expedit ei, ut Evangelicus intonat ſermo: *Ut ſuſpendatur* (f) *mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Quia qui ſcandalizaverit alios, ut Deum offendant, ac de vera fide & ſalute recedant, multo melius eſſet ei, ut propriis vitæ ſuæ vitiis, & immunditia pollutus puniretur, quam pro ſuis & aliorum peccatis in infernum demergeretur. Et ſi quempiam veneno, vel herbis, aut diverſi generis maleficiis perdiderit, velut peſſimus homicida, duplici mulctetur pœnitentia.

De eo, ſi quis cum uxore alterius vivente eo, fornicatus fuerit.

CAP. LI.

Illud vero communi decreto ſecundum canonum inſtituta diffinimus, & præjudicamus, ut ſi quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, ſynodali judicio aditus ei claudatur inlicitus, ne ulterius ei conjungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec Chriſtianæ religioni oportet, ut ullus ducat in conjugium, quam prius polluit per adulterium.

De homicidiis non ſponte commiſſis.

CAP. LII.

Placuit nobis de homicidiis non ſponte commiſſis, hic inſerere, quod in Ancyrano ſancto Concilio (g) cap. 22. legitur, ubi dicitur: de homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem diffinitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit: ſecunda vero quinquennii tempus explere. Modus autem hujus pœnitentiæ in Epiſcoporum ſit arbitrio, ut ſecundum converſationem pœnitentium, poſſint & extendere tardantibus, & minuere ſtudioſe feſtinantibus.

De eo, ſi quis filium ſuum non ſponte, ſed caſu contingente, occiderit.

CAP. LIII.

Si quis filium ſuum (quod abſit) non ſponte, ſed caſu contingente occiderit, ſecundum homicidia (*) ſponte commiſſa pœniteat, ut ſequenti ſubinfertur capitulo.

De his, qui voluntarie homicidium fecerint.

CAP. LIV.

De his, qui voluntarie homicidium fecerint, Ancyrano ſancto (h) Concilio cap. 21. legitur: ut pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant: perfectionem vero, id eſt, communionis Chriſti gratiam circa vitæ exitum conſequantur. Inſtituta Canonica, & Sanctorum Patrum decreta, noſtro & omnium orthodoxorum judicio, inviolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui paſtores Chriſti ovium ſumus, pro moderni temporis qualitate, & hominum fragilitate, bonum & utile videtur, ut his, qui voluntarie homicidium fecerint, auctoritate Synodali, & judicio generali, & modum caſtigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ tempus præmonſtremus: ne prolixum tempus pœnitentiæ generet faſtidium negligentibus:

(e) Cochlæus edidit: *utique communi ſervent infanti.*
(f) Matth. XVIII.
(*) *forte:* juxta homicidia non ſponte.
(g) Tomo I. noſtro pag. 148.
(h) Ibidem eadem pagina.

bus: ſed curſim exercitatis accreſcat opus ſalutis.

De pœnitentia XL. dierum.

CAP. LV.

Si quis ſponte homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur. Et nihil manducet illis XL. diebus præter ſolum panem & ſalem, neque bibat, niſi puram aquam. Nudis pedibus incedat. Lineis non induatur veſtibus, niſi tantum femoralibus. Sæcularia arma non portet. Nullo vehiculo utatur. Ad nullam fœminam, nec ad propriam uxorem, his diebus miſceatur. Nullam communionem illis XL. diebus cum aliis Chriſtianis, nec cum alio habeat pœnitente, in cibo, vel potu, aut ullis rebus. Si vero ſint aliqui vitæ ſuæ inſidiatores, ut præ illis non poſſit digne pœnitere, interim differatur ei eadem pœnitentia, donec ab Epiſcopo proprio pax ei ab illis ſit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus ſit, ut non poſſit rite jejunare, adhibeatur ei miſericordia, quouſque convaleſcat, & tunc demum pœniteat. Si vero longo tempore eadem ſit occupatus infirmitate, ad Epiſcopum pertinebit, ut prudenter pertractet, quomodo infirmum peccatorem curare diſponat: quia, ut *Gregorius Paſtorali* commemorat libro: occultiora ſunt vulnera mentium, quam corporum: & ars eſt artium, regimen animarum.

Poſt XL. dies pœnitentia primi Anni.

CAP. LVI.

Poſt illos quadraginta dies, unum annum integrum ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur: & abſtineat ſe a carne & caſeo, a vino & medone, ac mellita cervifia, niſi Dominicis diebus & Feſtis, qui per illum Epiſcopatum publice celebrantur apud cunctum populum: & niſi vel in hoſte, aut in aliquo magno ſit itinere, vel longe, aut diu ad Dominicam curtem, vel ſi infirmitate detentus ſit: tunc licitum ſit ei, tertiam feriam & quintam, atque ſabbatum redimere uno denario, vel pretio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Domini paſcendo: ita duntaxat, ut vel carne, vel vino, vel medone, id eſt, de tribus una re utatur, non omnibus veſcatur. Poſtquam autem de itinere domum revertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, ſed ſtatuto modo pœniteat. Completo vero unius ejuſdemque anni curriculo, ita caſtigatus rite, & ordinabiliter more pœnitentium, introducatur in Eccleſiam.

Pœnitentia ſecundi & tertii anni.

CAP. LVII.

Secundum vero & tertium annum ſimili modo pœniteat; excepto, quod prædictas tres ferias redimere jus habeat, ubicunque eſt, ſive in domo, ſive in itinere. Cætera per omnia obſervet, ut in primo anno faciebat.

Pœnitentia quarti, quinti, ſexti, & ſeptimi anni.

CAP. LVIII.

Quartum enim annum & quintum, ſextum & ſeptimum iſto modo obſervet: jejunet autem his ſingulis tres quadrageſimas: unam ante Paſcha Domini a caſeo & pinguibus piſcibus, a vino & medone, & mellita cervifia: alteram ante nativitatem S. Joannis Baptiſtæ. Si vero deſint quadraginta dies ante nativitatem, impleantur poſt nativitatem. Tertiam quadrageſimam, ante nativitatem Domini Salvatoris jejunet, & abſtineat ſe a carne & cæteris rebus prædictis. Et in his quatuor annis, tertia feria & quinta & ſabbato manducet & bibat, quodcunque libeat, & ſecundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarii pretio, redimere jus habeat: ſextam vero feriam caute obſervet. His ſeptem annis rite expletis, reconcilietur & more pœnitentium ſacris altaribus; & ſanctæ communioni reſtituatur, atque perfectionem conſequatur.

Subſcriptio Epiſcoporum viginti duorum.

In hoc ſancto Concilio præſidente, & adjuvante pio Principe Arnulpho glorioſiſſimo Rege, conſederunt, qui convenerant, Sancti Patres, & venerabiles Eccleſiarum Paſtores, & quæ Catholica fide promulgaverunt, pari profeſſione confirmaverunt, & unanimes ſubſcripſerunt.

NOMINA EPISCOPORUM.

Hatto, Sanctæ Moguntiacenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, ſubſcripſi.

Her-

Hermannus, Sanctæ Agrippinenſis, quæ & Colonienſis, Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, ſubſcripſi.

Rathbodo, Treverenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, ſubſcripſi.

Waldo, (*i*) Friſingenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi.

Erchanbaldus, Eiſtatenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi.

Tuto, Radasbonenſis Epiſcopus.

Adalpero, Auguſtenſis Epiſcopus.

Salomon, Conſtantienſis Epiſcopus.

Theodolfus, Curienſis Epiſcopus.

Fringus (*k*) Baſileenſis Epiſcopus.

Baldramnus, Strasburgenſis Epiſcopus.

Lotechaneus, (*l*) Spirenſis Epiſcopus.

Theotelaus, Wormatienſis Epiſcopus.

Adalgarius, (*m*) Brumenſis Epiſcopus.

Dadò, Wirdunenſis Epiſcopus.

Wigbertus, Hiltinesheimenſis Epiſcopus.

Ruodolfus, Wirtziburgenſis Epiſcopus.

Sigimundus, (*n*) Halvaraſtenſis Epiſcop.

Ruodbertus, Metenſis Epiſcopus.

Druogo, Mimidenſis Epiſcopus.

Biſo, Padarbrunenſis Epiſcopus.

Egilmarus, (*o*) Osneburgenſis Epiſcop.

Hæc ſubſcriptio ſacroſancta venerabili profeſſione, & condigna reſponſione innumerabilium circumſtantium Presbyterorum & Diaconorum, nec non & nobilium laicorum confirmata & laudabiliter approbata eſt, ad laudem & gloriam JESU CHRISTI Domini noſtri, cui ſit honor, laus & jubilatio per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Trithemius ait, ſe legiſſe nomina Abbatum, qui Concilio Triburienſi interfuerunt. Hugonis nempe, ſeu Huoggi, Fuldenſis, Harderadi Hirſaugienſis, Harderadi Hersfeldenſis, Murhardi Selingeſtatenſis, Adelberti Corbeienſis, Wilhardi S. Albani Moguntinenſis, Bertoldi S. Ferrutii Blideſtadenſis, Rheginonis Prumienſis, Hiltwini Laubienſis, qui & ipſe Leodienſis Epiſcopus erat. Sed in Corbeienſi fallitur Trithemius: is enim tunc non erat Adelbertus, ſed Goteſcalcus: interfuit & Rotrudis Abbatiſſa Ehreſteinenſis Parthenonis. *Eckhart. Tomo II. rerum Franciæ Orientalis. Lib. XXXII. No. XXX.*

(*i*) Frigiſingenſis, *Cochlæus legit.*
(*k*) Eringus, *legit Eckhart.*
(*l*) Gotetanchus, *legit Eckhart.*
(*m*) Bremenſis, *Eckhart.*
(*n*) Halvaraſtatenſis, *Cochlæus.*
(*o*) Osnebruggenſis, *Cochlæus & Eckhart.*

CAPITULA CONCILII TRIBURIENSIS,

SUB ARNOLFO REGE CELEBRATI,

Quæ deſunt in Editionibus ordinariis a Cochlæo, Crabbio, Binio, Harduino factis, & ſunt deſumpta ex Burchardi Libris Decretorum.

Burchard. Libro I. cap. CCXXIX. citat cap. 26. Concilii Triburienſis.

De Epiſcopis, qui non viſitatis Parochiis pretium ſervitutis requirunt.

RElata eſt coram Sancta Synodo querimonia plebium, eo quod ſint quidam Epiſcopi, nolentes ad prædicandum, vel ad confirmandum, ſuas per annum Parochias circumire, qui tamen exigant, ut manſiones, quibus in profectione uti debuerant, alio pretio redimant, qui parare debent. Quæ duplex infamia, & negligentia, & avaritia ſanctæ Synodo horrori fuit magno: & ſtatuerunt, ne quis ultra exerceat id cupiditatis ingenium, & ut ſolicitiores ſint Epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis.

Lib. II. cap. CCXXXIII. citat Burchardus cap. 50. Triburienſe.

De Clericis, qui in rixa interficiuntur.

Quicunque Clericus, aut in bello, aut in rixa, aut gentilium ludis mortuus fuerit,

fuerit, neque oblatione, neque oratione pro eo poſtuletur; ſed in manus incidat judicis: ſepultura tantum non privetur.

Lib. II. cap. CCXXXVII. citat Burchardus Concilium Triburienſe, cui interfuit Rex Arnolphus.

De prædicatione Presbyterorum.

Præcipimus vobis, ut unusquisque veſtrum ſuper duas, ſeu tres hebdomadas diebus Dominicis, ſeu feſtivitatibus Sanctorum populum ſibi commiſſum, doctrinis ſalutiferis, ex ſacra Scriptura ſumptis, in Eccleſia ſibi commiſſa poſt Evangelium perlectum inſtruere ſtudeat, & jubeat illis, ut nullus de Eccleſia exeat, antequam a Presbytero, ſive Diacono ultima laus, id eſt, *Benedicamus Domino*, aut, *Ite Miſſa eſt*, pronuntietur.

Lib. II. cap. CCIII. citat Burchardus cap. IV. in Concilio Triburienſi.

Ut teſtimonium laici contra Clericum nemo ſuſcipiat.

Teſtimonium laici adverſus clericum nemo ſuſcipiat.

Lib. II. Burchardi cap. CCVI. citatur cap. 23. Conc. Triburiæ.

De ſubſtantia defuncti Presbyteri, cujus eſſe debeat?

Sancto Concilio allatum eſt, quod quidam laici improbe agant contra Presbyteros ſuos, ita ut de morientium Presbyterorum ſubſtantia partes ſibi vendicent, ſicut de propriis ſervis. Interdicimus itaque canonica auctoritate, ne hoc ulterius fiat: ſed ſicut liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum, & agendum Divinum officium, ita nihil ab eis exigatur præter Divinum officium. De peculiari vero Sacerdotum nihil ſibi uſurpent, ſed totum in quatuor dividatur partes, una Epiſcopo, una altari, tertia pauperibus, quarta parentibus. Et ſi non ſunt idonei parentes, Epiſcopus eam recipiat, & in uſum Eccleſiæ diligenter diſtribuat, & ſi quis contra hæc facere præſumpſerit, anathematizatur. *Idem can. exſtat in cod.* 6209. *Vaticano MS. Romæ, unde Schannatus eum deſcripſit.*

Lib. II. cap. CCVII. citat Burchardus idem cap. 23. Conc. Triburienſ.

De Presbyteris, qui ſine teſtamento diſceſſerunt.

Si quiſcunque ex gradu Eccleſiaſtico ſine teſtamento, & ſine cognatione diſceſſerit, hæreditas ejus ad Eccleſiam, ubi ſervivit, devolvatur, ſimiliter & de ſanctimonialibus.

Lib. II. cap. CCVIII. Burchardus citat cap. 27. Concil. Triburienſ.

De Clericis, qui laicalibus veſtimentis utuntur.

Ut laicalibus veſtimentis Clerici non utantur, ut eſt, mantello, vel cotto ſine cappa: nec pretioſis & ineptis calciamentis, & aliis novitatum vanitatibus, ſed religioſo & decenti habitu incedant.

Cap. 27. interdicitur luxus veſtium & comarum Clericis: ſed neque his verbis neque cum his ſpecialibus circumſtantiis. Videtur eſſe Epitome capitis 27. Triburienſis.

Lib. III. cap. XL. citat Burchardus cap. 20. Concil. Triburienſ.

Quid Epiſcopo agendum ſit, ſi plures heredes de eadem contendant Eccleſia.

Si plures heredes de communi contenderint Eccleſia, auferri jubeat Epiſcopus reliquias ſacras, & Eccleſiam claudi, donec communi conſenſu & conſilio Epiſcopi ſtatuant ibi Presbyterum, & unde vivat.

Eſt capitis XXXII. Triburienſis tenuiſſimum excerptum.

Burchard. Lib. III. cap. LVI. citat cap. IV. Concil. Triburienſ.

Ut Miſſarum ſolemnia non ubique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis fiant.

Miſſarum ſolemnia non ubique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel ubi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus. Concedimus etiam, quod noſtris peccatis exigentibus perplurimum eſt factum a Nortmannis, & a Slavis, & ab Ungariis, & a malis Chriſtianis, ſeu alio quocunque modo Eccleſiæ fuerint incenſæ & combuſtæ, in capellis cum tabula conſecrata Miſſas interim celebrare permittimus, donec ipſæ Eccleſiæ reſtaurari queant. In itinere vero poſitis, ſi Eccleſia defuerit, ut ſub dio, ſeu in tentoriis: item ſi tabula Altaris conſecrata, cæteraque ſacra myſteria ad id officium pertinentia adfuerint; miſſarum ſolemnia celebrare concedimus, aliter omnino interdicimus.

Lib. III. cap. CXCVI. refert Burchardus cap. 30. Concil. Triburienſ.

De emunitate Eccleſiæ.

Si quis in atrio Eccleſiæ pugnam committit, aut homicidium facit, quidquid pro emunitate violata emendandum eſt, altari ſolvatur, cujuscunque fuerit Eccleſia illa.

Lib. IV. cap. CI. citat Burchardus can. 22. Concil. Triburienſ.

De illis, qui gratiam Sancti Spiritus vendere conantur.

Dictum eſt, ſolere in quibusdam locis pro perceptione chrismatis nummos dari: ſolere quoque pro baptiſmo & communione. Hoc ſimoniacæ hæreſis ſemen deteſtata eſt ſancta Synodus, & anathematizavit, & ut de cætero nec pro ordinatione, nec pro chrismate, vel baptiſmo, vel pro balſamo, nec pro ſepultura, vel communione quicquam exigatur, ſed gratis dona Chriſti gratuita diſpenſatione donentur.

Lib. VI. cap. X. citat Burchardus cap. 26. Concil. Triburienſ. cui Rex Arnulphus interfuit.

De Presbyteris, qui ſine orario occiduntur.

Ut Presbyteri non vadant, niſi ſtola, vel orario induti, & ſi in itinere ſpoliantur, vel vulnerantur, aut occiduntur, non ſtola veſtiti, ſimplici emendatione ſua ſolvantur, ſi autem cum ſtola, triplici.

Lib. VIII. cap. XXII. citat Burchardus can. XI. Concil. Triburienſ.

De Virginibus ſacris, quæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſterium ire diſpoſuerint.

Virgines ſacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſterium pergere diſpoſuerint, ibidemque commanere decreverint, Synodus concedit. Si vero fuga diſciplinæ alium locum quæſierint, redire cogantur.

Prima pars hujus Burchardini capitis nec cap. XI. nec alio Triburienſi continetur: ultima pars de apoſtatis monachis vel virginibus habetur cap. XXIII. & XXVI.

Lib. IX. cap. LXXV. citat Burchardus cap. VIII. Concil. Triburienſ.

De ingenuo, qui ingenuam acceperit uxorem, & poſtea ſervum ſe fecerit.

Perlatum eſt ad ſanctam Synodum, quod quidam ingenuus ingenuam acceperit uxorem, & poſt filiorum procreationem occaſione divortii, cujusdam ſervum ſe fecerit, utrum neceſſario mulierem tenere debeat: & ſi tenuerit, utrum illa quoque ſecundum ſæcularem legem ſervituti ſubjici debeat? Judicatum eſt, uxorem minime debere dimitti, non tamen ob Chriſti legem mulierem in ſervitutem redigi, dum ille non ex conſenſu conjugis ſe ſervum fecit, quem liberum ipſa maritum accepit.

Lib. X. cap. XXV. Burchardus citat cap. XV. Concil. Triburienſ.

De illis, qui manducant, aut bibunt, aut portant ſuper ſe aliquid ad Dei judicium ſubvertendum.

Si aliquis manducat, aut bibit, aut portat ſuper ſe, unde exiſtimat Dei judicium pervertere poſſe, & exinde comprobatus fuerit, eadem ſententia feriatur, qua Magi & Arioli, & incantatores feriuntur. *Idem exſtat cod.* 6209. *Ms. Vaticano.*

Lib. XI. cap. LXXIV. citat Burchardus cap. 30. Concil. Triburienſ.

De eo, pro quibus cauſis quemlibet hominem anathematis vinculo ligari oporteat?

Quæſitum eſt in eadem Synodo, pro quibus cauſis quemlibet hominem Epiſcopali auctoritate vinculo anathematis ligari oporteat, atque unanimi cunctorum ſententia decretum eſt, pro his tribus criminibus fieri debere: Cum ad Synodum juſſus canonice venire contemnit: aut poſtquam illuc venerit, ſacerdotalibus respuit obedire præceptis: aut ante finitam cauſæ ſuæ examinationem a Synodo profugus abire præſumit.

Lib. XV. cap. IX. citat Burchardus cap. 50. Concil. Triburienſ.

Ut nemo contra canones eſſe præſumat.

Ut conſtitutiones contra canones & decreta Præſulum Romanorum, vel bonos mores, nullius ſint momenti. *Idem cod.* 6209. *Vaticano Ms. exſtat.*

Lib. XVII. cap. XIX. citatur cap. I. Concil. Triburienſ.

De

De illo conjugato, qui cum filia materteræ ſuæ, vel avunculi, vel amitæ, vel patrui fornicatus eſt.

Interrogatum eſt, ſi quis eum filia materteræ ſuæ, vel amitæ, vel avunculi, vel patrui concubuerit, ſi conjugatus fuerit, liceatne illi alterius uti conjugio? aut non conjugato uxorem accipere? Juſtum eſſet, ſicut aliqua ſtatuta priorum habentur, ut in perpetuum a conjugio tales abſtineant; viſum eſt humanæ fragilitatis intuitu, ut poſt pœnitentiam non quidem penitus privetur conjugio, duriſſime tamen tam immanis fornicatio vindicetur, ſicut S. Papa Nicolaus, & alii Romani Pontifices ſtatuerunt, ne forte deſperati multipliciu peccent.

Lib. XVII. cap. XXV. citatur cap. VIII. Concil. Triburienſ.

De illis, qui infantes ſuos ideo a baptiſmo ſuſcipiunt, ut ſeparentur à conjugibus.

Nullus proprium filium, aut filiam à fonte baptiſmatis ſuſcipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem, nec illam, cujus filiam ad confirmationem ante Epiſcopum tenuerit: ubi autem factum fuerit, ſeparentur.

Lib. XIX. cap. CLVII. citatur cap. LI. Concil. Triburienſ.

De illis, qui die Dominico nupſerint.

Si quis nupſerit die Dominico, petat a Deo indulgentiam, & quatuor annos pœniteat.

Hactenus canones a Burchardo ſervatos ad Concilium Triburienſe pertinentes exhibuimus, qui deſunt editis: ſequuntur nunc duo canones Triburienſes adnotati in cod. 6209. Ms. Vaticano, unde Clmus Schannatus eos tranſcripſit in ſuis commentariis præter ſupra jam a Burchardo recenſitos.

De Clericis, ſi tonſuras dimiſerint & uxores acceperint.

Clericus, ſi tonſura dimiſſa uxorem acceperit, qui quidem ſit ſine gradu, nec ad Monaſterium a parentibus traditus, ſi uxorem duxerit, vel habere permittitur, iterum tonderi cogatur, nec in vita ſua tonſuram negligere audeat; quem autem progenitores ad Monaſterium tradiderunt, & in Eccleſia cœpit cantare & legere; nec uxorem ducere, nec Monaſterium deſerere poterit: ſed ſi diſceſſerit, reducatur, ſi tonſuram dimiſerit, rurſus tondeatur, uxorem ſi uſurpaverit, dimittere compellatur.

Ut non ad teſtimonium recipiantur, quos accuſator à domo ſua produxit.

Malos ad teſtimonium non admittendos, qui nec accuſatorem admitti præcepti ſunt, vel quos ipſe accuſator de domo ſua produxit.

Ad teſtimonium infra XIV. ætatis annum nullus admittatur.

Hi Canones videntur addendi iis Canonibus, qui hactenus a Synodographis vulgati fuerunt. Quia & Burchardus, & codex MS. Vaticanus fidem merentur non vulgarem. Plures alios ex Concilio Triburienſi citavit Burchardus: ſed vel iiſdem omnino verbis, quibus ediſi, vel in pauciora contraxit, contentus ſententia enuntiata, reliquis prætermiſſis.

DIOECESANUS CONVENTUS TREVERENSIS.

De Elevatione Corporis S. Maximini.

Anno Chriſti DCCCXCVIII. Joannis IX. Papæ I. Arnulfi Imperat. III.

HOc, quod evenerat, referre ad Epiſcopum in commune decernunt. Tunc autem temporis RATHBODO venerabilis præſedit Eccleſiæ, qui re, *Fratrum relatione, comperta*, mox gaudens Monaſterium adiit, initoque cum Monachis conſilio, non ſubito, ac leviter, & quaſi temerarie, ad requirendum pretioliſſimum B. Maximini Corporis theſaurum proſilire, ſed tantum opus jejuniis, precibusque ſuppliciter præmiſſis, ſumma cum veneratione ſtatuit inchoare. Proinde quoque non in hac tantum urbe, ſed in tota circumjacente Parochia, triduano in Deificæ Trinitatis nomine indicto jejunio, tertia ejusdem jejunii die, quæ ſexta ſabbati fuit, omnes adeſſe præcipiens, Clero, populoque comitatus, nudis pedibus, & cum Letaniarum ſolenniis Monaſterium petiit. Tanta autem tunc populi multitudo

tudo diverſis ex partibus fertur huc confluxiſſe, certatim, ac lætanter omnibus ſuæ ſalutis ſpectaculum adeuntibus, quod eam vix tota urbs Treverica, nedum anguſtus Monaſterii locus capere valuiſſet: nec defuit divinitus collata Maximini meritis curationum gratia; cum nullus, qui veniſſet ægrotus, non rediſſet adepta ſanitate curatus.

Suſceptus igitur a Fratribus ſumma cum honorificentia Præſul, mox ut orationem complevit, cum Monachis & Clericis ad locum ſupradictum, ubi ſpes erat, ſacras inveniendi Reliquias, devotus acceſſit: ſumptoque ferramento ſuperficiem pavimenti confringere cœpit. Deinde fratrum adſtantium frequens turba cœptum ab Antiſtite opus perniciter accelerat, ſubmotoque pavimenti fragmine cryptam memoratam ictu lapidis, ut ſupra diximus, pertuſam repererunt. Quam cum penitus diſſolviſſent, intus marmoreum ſarcophagum cernunt, quod apertum arcam præferebat cypreſſinam, quæ ſacratiſſimi corporis continens, omne pretium excedentem clauſerat gemmam.... Jam vero aperta arca, ut Venerabilis WENILO, qui geſtis rebus interfuit, etiam cum juramento ſæpe teſtatus eſt, ita integra veſtimenta, ita incorruptum totum corpus erat, ac ſi die eodem ibi conditum fuerint, naſo tantum excepto, qui ſarcophagi cooperculo modicum preſſus, & in lævam deflexus ſteterat..... Porro.... Venerandus Epiſcopus ſtolam, & pallium pro reliquiis auferens, alia illico ſanctis humeris circumdedit: moxque aſcenſo eminentiore gradu, populum, qui vocem audire potuit, multis exhortationum, & conſolationum verbis.... allocutus eſt. Fidem quoque tardioribus facere volens, ne aliquo dubitationis ſcrupulo ſuper inventione Sancti moverentur, ipſam ſtolam, & pallium cunctis ad videndum expandit, diemque illam deinceps ſolennem eſſe conſtituens, populum ſpiritualibus confirmatum benedictionibus, ac ſuper cœleſtibus beneficiis alacrem, tripudiantemque dimiſit.

Acta Sanctorum Antwerp. Tomo VII. Maji.

Hiſtoria Miraculorum S. Maximini auctore Sigebardo Monacho San-Maximinianæo.

SYNODUS AQUENSIS.

Anno Chriſti DCCCXCVIII. Joannis IX. Papæ I. Zuendeboldi Lotharing. Reg. IV.

In qua Trajectenſis ad Moſam Abbatia, Ratbodo Treverenſi Archi-Epiſcopo reſtituitur.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Zuendeboldus, Divina largiente clementia Rex. Si more Prædeceſſorum noſtrorum, Eccleſias Chriſti varie honoramus, credimus hoc ad profectum corporis & animæ pertinere: ideoque noverit omnium fidelium noſtrorum præſentium, ac futurorum prudentia, qualiter venerabilis Genitor noſter Arnolphus, Trevirenſi, Metropolitanæque ſedi ad S. Petrum, Principem Apoſtolorum, quandam Abbatiam poteſtativo jure contradidit, ubi Ratbodus Reverendiſſimus Archi-Epiſcopus eſſe videtur. Quam poſtquam ad nos primitus, Deo, Patreque noſtro concedente, regni ſublimitas pervenit, ob fallentium ora, qui præfatum Epiſcopum, totamque illius tuitionis Congregationem hoc velle narraverant, injuſte Reginario in Precariam (*a*) conceſſimus. Quo ita geſto, noſtrorum ineuntes conſilium, Placitum generale Aquisgranenſi Palatio fieri, Fideleſque noſtros illuc venire ſtatuimus; quo & memoratus Archi-Epiſcopus Ratbodus veniens, ſe ad noſtram reclamavit Dominationem, quod jam dicta Abbatia de præfata ſede, illo, cæteraque

(*a*) Precaria, & Contractus Eccleſiæ, quo acceptis mutuo bonis rei alicujus conceditur uſus fructus uſque ad mortem ejus, qui accepit. *Hoſtienſis L. III. Summa de Precariis.* Vid. C. 4. *Precaria.*

teraque Congregatione neſciente, injuſte fuiſſet adempta. Quod nos circumcogitantes, ne forte incurreremus periculum in futuro, ipſam Abbatiam cum conſilio & judicio omnium noſtrorum videlicet *Epiſcoporum*, & Comitum antedictæ Sedi Treverenſi, reddidimus, quæ eſt in pago Moſelant, vocabulo Trajecta, quæ in beati Confeſſoris Servatii honorem conſecrata eſt, ipſique eundem Epiſcopum inveſtientes coram multitudine populi recipimus, ut ne ulterius ipſius, vel ſuccedentium temporibus, alicui per precariam concedatur. Quodſi alicujus ſuccedentium illius temporibus eveniat, anathematis ambo, & qui dat, & qui accipit, vinculis ligati, in æternum permaneant. Quod ut firmius habeatur, ipſi firmavimus, annuloque noſtro inſigniri juſſimus.

Signum ZUENDEBOLDI Glorioſiſſimi Regis. (L.S.)

Waltgerus Notarius, ad vicem Rutgeri Archi-Epiſcopi, Archique Cancellarii, recognovi.

Data tertio Idus Maji, ipſa die feſtivitatis S. Servatii, Anno Incarnationis Dominicæ DCCCXCVIII. Indictione prima. Anno IV. Regis piiſſimi. Actum Aquisgrani Palatio. Inveſtituræ vero in ipſo Trajecto.

Browerus Annalium Treverenſium Lib. IX. ad hunc annum N. XLIII.
Miræus Op. Diplom. Tom. I. pag. 252.
Illmus Hontbemius Hiſtoriæ pragmaticæ Treverenſ. Tomo I. Charta CXXX.

Nota. Æſtate ejusdem anni, Zuendeboldus Lotharingiæ Rex, *Aquas* Proceres convocavit; habitoque cum iis conſilio, formandis Regni negotiis, ac Reipublicæ conſtituendæ ſe tradidit. Ratbodus præſens expoſtulans coram Rege de adempta Eccleſiæ ſuæ S. Servatii Abbatia diſſeruit; quam Reginario fidiſſimo Comiti comprimis gratioſo Rex ipſe, dolo pellectus, poſſidendam tradiderat. Id nefas Archi-Epiſcopus eſſe contendebat, quod Pater, Arnolphus, diplomate dato ſanxiſſet; id filium velut irritum reſcindere, atque abolitum velle. Quare Zuendeboldus, accedente demum omnium Procerum, atque *Epiſcoporum conſenſu*, Abbatiam Ratbodo reſtituit; atque ut ratum id munus in perpetuum foret, ejusmodi hac de re tabulas confecit.

CONCILIUM PROVINCIALE SALTZBERGENSE.

SUB THEOTMARO ARCHI-EPISCOPO.

Anno Chriſti DCCCIC. Joannis IX. Papæ II. Arnolphi Imp. IV.

ENgilmarus, Patavienſis Epiſcopus, obiit, in cujus locum Wihingus, (*a*) quidam Alamannus, contra inſtituta Patrum prius Marahunenſis ab Apoſtolico deſtinatus Epiſcopus, Rege concedente, ſucceſſit.

Sed non multo poſt (*b*) a Deotmaro Archi-Epiſcopo, cæterisque Suffraganeis ſuis, contra voluntatem Regis, Canonicali judicio abjectus, ac Richardus ad eandem Sedem Epiſcopus in idipſum tempus ordinatus eſt.

Annales Fuldenſes editi à Frebero Tomo I. Script. German.

(*a*) Wihingus, Wichingus aliis, Epiſcopus ante Nitravienſis, vel Nitrenſis, fuit ab Arnulpho Rege electus anno 895. Cancellarius: idem erat, quem nuper Methodius, Maravorum Archi-Epiſcopus, in ea ſede collocaverat.

(*b*) *Anno* 899. *hanc Synodum ſtatuit Hanſizius, Tomo II. German. ſacræ de Salisburgenſi Archiepiſcopatu.*

Qui cauſam depoſitionis hanc putat; quod deſponſus Nitravienſi Eccleſiæ, Patavienſem obtinere non poſſet, 2do. Theodmarus Metropolita, quem Regio favore fulnis parum coluiſſe videtur, metuebat, ne Wichingus Laureacenſis Metropoleos jura revindicatum iret. Quare poſthabito Regis metu, in Concilio eum exanctoravit. Juvit ſententiam Concilii Regis Arnulphi mors, ſecuta die 29. Novembris, & Metropolita Saltzburgenſis jus ſuum in Maraviam, & Pannoniam hac vice ſtrenue defendit.

REMEDIUS EPISCOPUS (a)
CURIÆ RHETORUM,
EDIDIT HOS CANONES ECCLESIASTICOS PRO SUA DIOECESI.

I.

De licentia Corporis Domini.

Ex Epiſtola Clementis ad Jacobum Hieroſolymorum Epiſcopum.

CErte tanta in Altari holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſerventur, ſed cum timore & tremore, Clericorum diligentia conſummentur. Qui autem reſidua corporis Domini, quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt, non ſtatim ad communes accipiendos cibos conveniant, nec putent ſanctæ portioni commiſcere cibum, qui per aqualiculos digeſtus in ſeceſſum funditur. Si igitur mane dominica porrigitur, uſque ad ſextam jejunent miniſtri, qui eam conſumpſerint: & ſi tertia, vel quarta hora acceperint uſque ad veſperam. Sic ſecreta ſanctificatione æterna cuſtodienda ſunt Sacramenta.

II.

De vaſis ſacris.

Ex eadem Epiſtola.

De vaſis ſane ſacris ita gerendum eſt: Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur: quoniam non licet ea, quæ in Sacrario fuerint, male tractari, ſed incendio univerſa tradantur. Cineres quoque eorum in baptiſterium inferantur, ubi nullus tranſitus habeatur, aut in pariete, aut in foſſis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. Pallas vero, & vela, quæ in ſanctuarii ſordidata fuerint miniſterio, Diaconi cum homilibus miniſtris intra ſacrarium lavent, non ejicientes foras a ſacrario velamina Dominicæ menſæ, ne forte pulvis Dominici corporis male decidat, ſyndone foris delata, & erit hoc operanti peccatum: idcirco in ſacrario miniſtris præcipimus cum diligentia cuſtodire. Pallæ in alia pelve laventur, & in alia vela.

III.

Quo loco celebranda ſit Miſſa.

Ex Epiſtola Clem. omnibus Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus miſſa.

Hic ergo, hoc eſt, in præſenti vita poſitos oportet vos agnoſcere voluntatem Domini, ubi & agendi, & ſacrificandi eſt locus: quoniam in aliis locis ſacrificare, & Miſſas celebrare non licet, niſi in his, in quibus Epiſcopus proprius juſſerit, aut ab Epiſcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, conſecratus fuerit. Aliter enim non ſunt hæc agenda, nec rite celebranda.

IV.

De obedientia exhibenda Epiſcopis.

Ex eadem Epiſtola B. Clem. Papæ.

Vobis, qui Sacerdotio Domini fungimini, & in ſpeculo eſtis poſiti, plus ſcire oportet, ut ſubditos vobis populos pleniter docere poſſitis, eisque ad regna

(a) Remedium, aliis Remigium, Curienſem in Rhetia Epiſcopum, vixiſſe inter 813. - 830. & fuiſſe numero XIX. ejus Eccleſiæ Præſulem *juxta Stumphium Hiſtor. Germanicæ Helvetiæ L. X. pag.* 584. at juxta Bucelinum Epiſcopum XXIII. *Germaniæ ſacræ Parte Ima* legimus.

na cælorum ducatum præbere Domino annuente valeatis : unde & ipſa per ſe Veritas ait : *Vobis datum eſt, noſſe myſterium regni Dei : cæteris autem in parabolis*, & reliqua. Veſtrum enim, qui legatione Domini fungimini, eſt docere populos : eorum vero eſt, vobis obedire, ut Deo. Si autem nobis Epiſcopis non obedierint omnes Presbyteri, Diaconi, ac Subdiaconi, & reliqui Clerici, omneſque Principes tam majoris ordinis, quam & inferioris, atque reliqui populi, tribus, & linguæ non obtemperaverint, non ſolum infames, ſed & extorres à regno Dei, & conſortio fidelium, a liminibus Sanctæ Dei Eccleſiæ alieni erunt. Nam veſtrum eſt, eos inſtruere, eorum vero eſt, vobis obedidire, ut Deo, cujus legatione fungimini, dicente Domino : *Qui* (b) *vos audit, me audit : & qui vos ſpernit, me ſpernit : & qui vos recipit, me recipit : & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit.*

V.

Nihil abſque licentia Epiſcopi agendum.

Ex eadem Epiſtola inter cætera.

Qua propter cunctis fidelibus, & ſummopere omnibus Presbyteris, & Diaconibus, ac reliquis Clericis attendendum eſt, ut nihil abſque Epiſcopi proprii licentia agant. Non utique Miſſas ſine ejus juſſu quiſquam Presbyterorum in ſua parochia agat, non baptizet, nec quidquam abſque ejus permiſſo agat. Similiter & reliqui populi, majores ſcilicet, & minores per ejus licentiam, quidquid agendum eſt, agant, nec ſine ejus permiſſo a ſua parochia abſcedant, nec in ea adventantes morari præſumant. Animæ vero eorum ei creditæ ſunt: ideo omnia ejus conſilio agere debent, & eo inconſulto nihil.

VI.

Quod omnibus baptiſmum percipere ſit neceſſarium.

Ex Epiſtola B. Clement. Papæ, ſcripta Julio, ac Juliano, & reliquis conſodalibus.

Sive enim juſtus ſit, ſive injuſtus, baptiſmum per omnia neceſſarium eſt. Juſto quidem, ut adimpleatur in eo perfectio, & regeneretur Deo : injuſto autem, ut peccatorum, quæ geſſit, remiſſio concedatur.

VII.

Baptizatos ab Epiſcopo conſignari debere.

Item ex eadem Epiſtola.

Omnibus ergo feſtinandum eſt ſine mora, renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, id eſt, ſeptiformem gratiam Sancti Spiritus percipere, quia incertus eſt uniuscujusque exitus vitæ. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & poſtmodum ſeptiformis Spiritus gratia ab Epiſcopo, ut memoratum eſt, confirmatus, quia aliter perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poterit, nec ſedem habere inter perfectos ſine neceſſitate, ſed in curia aut voluntate remanſerit, ut habeat, quod a Petro accepimus, & cæteri Sancti Apoſtoli, percipiente Domino docuerunt: & demum ex operibus bonis oſtendat in ſe ſimilitudinem ejus, qui eum genuit, patris. Poſt hæc vero agnoſcat Deum honorare, honor autem ejus eſt, ut ita vivat, ſicut ille vult: vult autem unumquemque ita vivere, ut homicidium, & adulterium neſciat : odium, & avaritiam fugiat: iram, ſuperbiam, jactantiam reſpuat, & execretur, invidiam quoque, & cætera his ſimilia penitus à ſe ducat aliena.

VIII.

Quid conferat aquæ baptiſmus ad Dei cultum.

Item ex eadem Epiſtola.

Primo quidem, quia quod Deo placuit, impletur : ſecundo, quia regenerata ex aquis, & Deo renovata fragilitas prioris nativitatis, quæ vobis per hominem facta eſt, amputatur, & ita demum pervenire poteritis ad ſalutem ; aliter impoſſibile eſt. Sic enim vobis cum Sacramento verus Propheta teſtatus eſt dicens : *Amen*, (c) *amen dico vobis, niſi quis denuo renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu, non intrabit in regnum Cælorum.*

IX.

(b) Lucæ X, 16. IX, 48.

(c) Joannis III, 3.

IX.

Quod non ubique, & à ſolo ſacrificandum ſit.

Ex Epiſtola Anacleti Papæ ſcripta omnibus Epiſcopis, cæteriſque cunctis fidelibus.

Deo enim perfecte ſacrificantes non debent vexari, ſed portari, conſolari, atque ab omnibus venerari. Ipſi autem quando Domino ſacrificant, non ſoli hoc agere debent, ſed teſtes ſecum adhibeant, ut Deo perfecte in ſacratis Domino locis ſacrificare probentur. Ait namque authoritas legis Divinæ: *Vide*, (d) *ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris; ſed in loco, quem elegit Dominus Deus tuus.* Epiſcopus Deo ſacrificans, teſtes, ut præfixum eſt, ſecum habeat, & plures, quam alius ſacerdos. Sicut majoribus honoris gradibus fungitur, ſic majoris teſtimonii incrementatione indiget. In ſolemnioribus quippe diebus, aut VII, aut V. aut III. Diaconos, qui ejus oculi dicuntur, & ſubdiaconos, atque reliquos miniſtros ſecum habeat, qui ſacris induti veſtimentis in fronte, & à tergo, & Presbyteri è regione dextera, lævaque contrito corde, & humiliato, ac prono ſtent vultu, cuſtodientes eum à malevolis hominibus, & conſenſum ejus præbeant ſacrificio.

X.

Non tollendas res Eccleſiæ.

Ex eadem Epiſtola Anacleti Papæ.

Ergo, qui Chriſti pecunias & Eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida eſt, atque homicida ante conſpectum judicis eſſe deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit.

XI.

De ordinatione Epiſcoporum.

Ex Epiſtola Anacleti Papæ ſcripta omnibus Epiſcopis Italiæ.

Ordinationes Epiſcoporum authoritate Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint Provincia, ſunt celebrandæ: qui ſimul convenientes ſcrutinium diligenter agant, jejuniumq; cum omnibus precibus celebrent, & manus cum ſanctis Evangeliis, quæ prædicaturi ſunt, imponentes Dominica die, hora tertia, orantes, ſacraque unctione exemplo Prophetarum, & Regum capita eorum more Apoſtolorum, & Moyſi ungentes, quia omnis ſanctificatio conſtat in Spiritu Sancto, cujus virtus inviſibilis ſancto eſt Chriſmate permulgata, & hoc ritu ſolemnem celebrent ordinationem. Quod ſi omnes ſimul convenire minime potuerint, aſſenſum tamen ſuis precibus præbeant, ut ab ipſa ordinatione animo non deſint. Porro & Hieroſolymitarum primus Archi-Epiſcopus Beatus Jacobus, qui juſtus dicebatur, & ſecundum carnem Domini nuncupatus eſt frater, a Petro, Jacobo, & Joanne Apoſtolis eſt ordinatus: ſucceſſoribus videlicet dantes formam eorum, ut minus, quam a tribus Epiſcopis, reliquiſque omnibus aſſenſum præbentibus, nullatenus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.

XII.

De accuſatione Sacerdotum.

Ex eadem Epiſtola.

Accuſatio quoque eorum, ſuper qua nos conſulere voluiſtis, nonniſi ab idoneis, & probatiſſimis viris, qui & ſuſpicionibus & ſceleribus careant, fieri debet: quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores a vilibus, & reprobis, ac non idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari permiſit: ſed ipſe proprio flagello peccantes Sacerdotes a templo ejecit: unde liquet, quod ſummi Sacerdotes, id eſt, Epiſcopi a Deo ſunt judicandi, non ab humanis aut pravæ vitæ hominibus lacerandi, ſed potius ab omnibus fidelibus portandi.

XIII.

De querimonia contra Sacerdotes.

Ex eadem Epiſtola.

Si quis adverſus Sacerdotes, vel Eccleſias eorum commotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius ad eos recurrat charitatis ſtudio; ut familiari colloquio commoniti ea ſanent, quæ ſananda ſunt, & charitate emendent, quæ juſte emendanda agnoverint. Si autem aliqui eos prius-

(d) Deuteron. XII, 13.

priuſquam hæc egerint, lacerare, accuſare, aut infeſtare præſumpſerint, excommunicentur, & minime abſolvantur, antequam per ſatisfactionem condignam egerint pœnitentiam, quoniam injuria eorum ad Chriſtum pertinet, cujus legatione funguntur.

XIV.

De bipertito ordine Sacerdotum.

Ex Epiſtola Anacleti, ſcripta omnibus Epiſcopis, & reliquis Chriſti Sacerdotibus.

Sacerdotum fratris ordo bipertitus eſt, & ſicut Dominus illum conſtituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem, a Domino Apoſtolos eſſe electos & conſtitutos, & poſtea per diverſas Provincias ad prædicandum diſperſos: cum vero meſſis cœpit creſcere, videns paucos eſſe operarios, ad eorum adjumentum ſeptuaginta eligi præcepit diſcipulos. Epiſcopi vero Apoſtolorum, Presbyteri quoque ſeptuaginta diſcipulorum locum tenent. Epiſcopi autem non in caſtellis, aut modicis civitatibus debent conſtitui, ſed Presbyteri per caſtella & modicas civitates, atque villas debent ab Epiſcopis ordinari & poni: ſinguli tamen per ſingulos titulos ſuos. Amplius, quam iſti duo ordines Sacerdotum, nec nobis collati ſunt, nec Apoſtoli docuerunt.

XV.

De his, qui Prælatos contemnunt.

Ex eadem Epiſtola.

Neceſſe enim eſt, ut Rectores a ſubditis timeantur, ab ipſiſque corrigantur, ut humana formidine peccare metuant, qui Divina judicia non formidant. Deteriores quippe ſunt, qui Doctorum vitam, moreſque corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum, prædiaque diripiunt. Ipſi autem ea, quæ extra nos, licet noſtra ſint, auferunt: noſtri quoque detractores & morum corruptores noſtrorum, ſive, qui adverſum nos armantur, proprie nos ipſi decipiunt, & ideo juſte infames ſunt, & merito ab Eccleſia extorres ſiunt.

XVI.

De his, qui Doctorum culpas produnt.

Ex eadem Epiſtola.

Multum vero diſtant, damna morum a damnis rerum temporalium: cum iſta extra nos ſint, illa vero in nobis. Sententia quoque Cham filii Noë damnantur, qui ſuorum Doctorum, vel præpoſitorum culpas produnt, ſicut Cham, qui Patris pudenda non operuit, ſed ridenda monſtravit.

XVII.

De reprobis moribus Paſtoris tolerandis.

Ex eadem Epiſtola.

Doctor autem, vel Paſtor Eccleſiæ, ſi a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus: ſed pro reprobis moribus magis eſt tolerandus, quam diſtringendus; quia Rectores Eccleſiæ a Domino ſunt judicandi, ſicut ait Propheta: *Deus* (e) *ſtetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos diſcernit.* Unde oportet, unumquemque fidelem, ſi viderit, aut cognoverit, plebes ſuas adverſus Paſtorem ſuum tumeſcere, aut Clerum detractionibus vacare, hoc vitium pro viribus extirpare, prudenterque corrigere ſatagat, nec eis in quibuſcumque negotiis miſceri, ſi incorrigibiles apparuerint, antequam ſuo reconcilientur Doctori, præſumat: quoniam tam Sacerdotes, quam reliqui Fideles omnes, ſummam debent habere curam de his, qui pereunt: quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis, aut ſi incorrigibiles apparuerint, ab Eccleſia ſeparentur.

XVIII.

Quod Epiſcopus ſine regulari mutatione Eccleſiam ſuam non dimittat, nec ipſe ab ea dimittatur.

Ex Epiſtola Evariſti Papæ, ſcripta omnibus per Ægyptum Domino conglutinatis Fratribus.

Sacerdotes vero vice Chriſti Legatione funguntur in Eccleſia, & ſicut ei eſt

Ggg

(e) Pſalm. LXXXI.

ſua eſt conjuncta ſponſa, id eſt, Eccleſia, ſic Epiſcopis junguntur Eccleſiæ unicuique pro portione ſua. Et ſicut vir non debet negligere uxorem ſuam, ſed diligere & caſte cuſtodire, & amare, atque prudenter regere; ita & Epiſcopus debet Eccleſiam ſuam. Et velut uxor, quæ ſub manu eſt viri, obedire debet viro ſuo, eumque amare & diligere; potius etiam Eccleſia Epiſcopo ſuo in omnibus obedire, eumque amare & diligere, ut animam ſuam debet: quia illud ſit carnaliter, iſtud ſpiritaliter. Et ſicut vir non debet adulterare uxorem ſuam, ita nec Epiſcopus Eccleſiam ſuam, id eſt, ut illam dimittat, ad quam ſacratus eſt, abſque inevitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel Regulari mutatione, & alteri ſe conjungat. Et ſicut uxori non licet dimittere virum ſuum, ut alteri ſe, vivente eo, matrimonio ſociet, ut eum adulteret, licet fornicatus ſit vir ejus, ſed juxta Apoſtolum, aut viro ſuo debet reconciliari, aut manere innupta; ita Eccleſiæ non licet dimittere, aut ab ea ſegregare Epiſcopum ſuum, ut alterum eo vivente accipiat, ſed aut ipſum habeat, aut innupta maneat, id eſt, ne alterum Epiſcopum, ſuo vivente, accipiat, ut fornicationis aut adulterii crimen incurrat. Nam ſi adulterata fuerit, id eſt, ſi ſe alteri Epiſcopo junxerit, aut ſuper ſe alterum Epiſcopum adduxerit, aut eſſe fecerit, vel deſideraverit, per acerrimam pœnitentiam aut ſuo reconcilietur Epiſcopo, aut innupta permaneat.

XIX.

Non infamandum, vel ejiciendum Epiſcopum, aut alterum in loco ejus conſtituendum.

Ex eadem Epiſtola.

Audivimus enim, quoſdam a vobis infamatos & dilaceratos Epiſcopos a civitatibus propulſos (quia alibi Epiſcopi conſtitui non poſſunt, niſi in civitatibus non minimis) & alios in eis, ipſis viventibus, conſtitutos: ideo vobis ſcribimus, ut ſciatis hoc fieri non licere: ſed proprios revocari & integerrime reſtitui debere. Illos vero, qui adulterina fœditate ſuas ſponſas, quas & uxores eorum præfixo tenore eſſe intelligimus, tenent, ejici ut adulteros, atque infames fieri, eosque ab Eccleſiaſticis honoribus arceri jubemus. Si autem adverſus eos aliquam querelam habuerint, his peractis inquirendum erit, & auctoritate hujus Sanctæ Sedis terminandum.

XX.

Non temere judicandum.

Ex eadem Epiſtola.

Deus omnipotens, ut nos a præcipitantis ſententiæ prolatione compeſceret; & cum *omnia nuda, & aperta ſint oculis ejus*, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, priuſquam manifeſte agnoſceret, quæ dicebantur. Unde ipſe ait: *Deſcendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, compleverint. An non eſt ita, ut ſciam?* Deus omnipotens, cui nihil abſconditum eſt; ſed omnia ei manifeſta ſunt, etiam, antequam fiant, non ob aliud hæc & alia multa, quæ hic prolixitatem vitantes, non inſeruimus, per ſe inquirere dignatus eſt, niſi ut nobis exemplum daret, ne præcipites in diſcutiendis & judicandis negotiis eſſemus, & ne malum quorumquam prius præſumamus credere, quam probare. Cujus exemplo monemur, ne ad proferendam ſententiam unquam præcipites ſimus, aut temere, indiligenterque indiſcuſſa quæque quoquomodo judicemus: dicente veritatis voce: *Nolite judicare, ut non judicemini: in quo enim judicio judicaveritis, judicabimini*, & reliqua. Nam mala audita nullum moveant, nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquam unquam credat; ſed ante audita diligenter inquirat, ne præcipitando quiddam aliquis agat.

XXI.

De ſcriptis, vi extortis.

Ex Epiſtola Alexandri Papæ, omnibus Orthodoxis ſcripta per diverſas Regiones.

Ait enim ſic inter cætera: Similiter, ſi hujuſmodi perſonis quædam ſcripturæ quoquomodo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, velut ſe liberare poſſint; quocunque ab eis conſcriptæ, vel roboratæ fuerint ingenio; ad nullum eis præjudicium, aut nocumentum provenire cenſemus, neque ullam eis infamiam, vel calumniam, aut a ſuis ſequeſtrationem bonis, unquam auctore Domino, & Sanctis Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus ſuſtinere permittimus:

Con-

Confeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debeat.

XXII.

De querela contra Epiſcopum vel Actorem Eccleſiæ.

Ex eadem Epiſtola.

Si quis erga Epiſcopum, vel auctores Eccleſiæ, quamlibet querelam habere juſtam crediderit ; non prius primates, aut alios adeat judices, quam ipſos, a quibus ſe læſum æſtimat, conveniat familiariter non ſemel, ſed ſæpiſſimè; ut ab eis aut ſuam juſtitiam accipiat, aut excuſationem. Si autem ſecus egerit, ab ipſis & ab aliis communione privetur, tanquam Apoſtolorum, aliorumque Patrum contemptor.

XXIII.

Nihil præter panem & vinum, aqua mixtum, ad Altare offerendum.

Ex eadem Epiſtola Alexandri, ſucceſſoris Evariſti Papæ.

Non debet enim, ut a Patribus accepimus, & ipſa ratio docet, in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum: quia utrumque ex latere ejus in ſua Paſſione profluxiſſe dicitur. Ipſa vero Veritas nos inſtruit, calicem & panem in Sacramento offerre, quando ait: *Accepit* (f) *Jeſus panem, & benedixit, deditque Diſcipulis ſuis dicens: Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum. Similiter poſtquam cœnavit, accepit calicem, dedit Diſcipulis ſuis dicens: Accipite & bibite ex eo omnes, quia hic eſt Calix Sanguinis mei, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*, crimina enim atque peccata oblatis his Domino ſacrificiis delentur: idcirco & Paſſio ejus in his commemoranda eſt, qua redempti ſumus, & ſæpius recitanda, atque hæc Domino offerenda. Talibus Hoſtiis delectabit, & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim in Sacrificiis majus eſſe poteſt, quam corpus & ſanguis Chriſti: nec ulla oblatio hac potior eſt; ſed hæc omnes præcellit. Quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt, & pura mente conſummanda, atque ab omnibus veneranda. Et ſicut potior eſt cæteris, ita potius excoli, & venerari debet.

XXIV.

De aqua ſancta ſpargenda.

Ex eadem Epiſtola.

Aquam enim ſale conſperſam populis benedicimus, ut ea cuncti aſperſi ſanctificentur, quod & omnibus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Nam ſi ſimus vitulæ aſperſus populum ſanctificabat, atque mundabat ; multo magis aqua, quæ ſale aſperſa, diviniſque precibus ſacrata eſt, populum ſanctificat atque mundat. Et ſi ſale aſperſo per Heliſæum Prophetam (g) ſterilitas aquæ ſanata eſt, quanto magis divinis precibus ſacrata, ſterilitatem aqua ſancta rerum & aufert humanarum, & coinquinatos ſanctificat & purgat, & cætera bona multiplicat, & inſidias diaboli avertit, & a fantaſmatis verſutiis hominem defendit ?

XXV.

Non eis communicandum, qui perturbant ſacerdotes.

Ex Epiſtola ſupra ſcripta omnibus Epiſcopis conſtitutis per diverſas Regiones.

Si quis autem legationem veſtram impedit, non unius, ſed multorum provectum avertit, & ſicut multis nocet, ita a multis arguendus eſt, & bonorum ſocietate carendus. Et quia Dei cauſam impedit, & ſtatum conturbat Eccleſiæ, ideo a liminibus ejus arceatur, ab omnibus talis eſt cavendus, & non in communione fidelium uſque ad ſatisfactionem recipiendus. Eſt enim ſtatutum olim: Is, qui ſtatum conturbat Eccleſiæ, ab ejus liminibus arceatur, nec cum fidelibus communicet, qui eorum bona avertit.

XXVI.

Quod ſciſmatici appellentur, qui cum ſacerdotibus non auxiliantur.

Ex Epiſtola cujus ſupra.

Qui autem ex veſtro collegio fuerit, & ab auxilio veſtro ſe ſubtraxerit, magis

Ggg 2

(f) Matth. XXVI, 26. I. Cor. XI, 24.

(g) Regum IV, 11, 20.

gis ſciſmaticus, quam ſacerdos eſſe probabitur: *Ecce,* (*b*) inquit Propheta, *quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum.* Illi vero non in unum habitant, qui a fratrum ſe ſolatio ſubtrahunt, & quod deterius eſt, fratribus inſidias præparant, aut laqueos ponunt. Item poſt pauca: Nos ergo, qui diſcipuli Domini, & dici, & eſſe cupimus, portare crucem Chriſti, & compati fratribus debemus, & non quaſcunque eis inſidias aut foveas præparare: quia talionem meretur, qui fratribus foveam parat. Nolite errare, fratres, quia Deus non irridetur. Hujus rei gratia vobis Dominus commiſit Eccleſiam ſuam, ut pro omnibus laboretis, & cunctis oppreſſis opem ferre non negligatis. Unde & Dominus per Prophetam loquitur dicens: *Judicate* (*i*) *mane judicium, & eruite vi oppreſſos de manu calumniantis; ne forte egrediatur, quaſi ignis, indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit, qui extinguat.* Vos ergo, qui in ſummo ſpeculo a Domino conſtituti eſtis, attendere eos, & opprimere oportet, qui in fratres ſeditiones & ſcandala excitant, ne ſimul cum eis pereatis.

XXVII.

Quod ſacra vaſa non ab aliis, quam a Domino ſacratis hominibus, debeant contrectari.

Ex Epiſtola Xixti, ſucceſſoris Alexandri Papæ, ſcripta omnibus Epiſcopis.

Cognoſcat ſapientia veſtra, chariſſimi fratres, quia in hac ſancta Apoſtolica ſede a nobis & reliquis Epiſcopis, cæterisque Domini ſacerdotibus ſtatutum eſt, ut ſacra vaſa non ab aliis, quam a ſacratis, Dominoque dicatis, contrectentur hominibus. Indignum enim valde eſt, ut ſacra Domini vaſa, quæcunque ſunt, humanis uſibus ſerviant, aut ab aliis, quam a Domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris, ne pro talibus præſumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo ſuo, & hi, qui etiam non peccaverunt, mala patiantur, aut pereant: quia perit juſtus ſæpiſſime pro impio. Attendite, fratres, ne talia veſtris in Eccleſiis permittatis deinceps fieri, ne grex pretioſo ſanguine Chriſti redemptus in præcipitium, quod abſit, ruat.

XXVIII.

De jejunio 7. ebdomadarum, ante Paſcha a Clericis obſervando.

Ex Epiſtola Teleſphori Papæ, ſcripta omnibus Epiſcopis.

Credimus ſanctam fidem veſtram in Apoſtolorum eruditione fundatam, hanc tenere, & hanc univerſis populis exponere, qui videlicet a conſtitutis Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum, nulla ratione diſſentiunt, per quos juſtum eſt, cæteros erudiri. Quapropter cognoſcite, a nobis, & cunctis Epiſcopis, in hanc Apoſtolicam Sedem congregatis, ſtatutum eſt, ut ſeptem ebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes Clerici in ſorte Domini vocati a carne jejunent. Quia ſicut diſcreta debet eſſe vita Clericorum a Laicorum converſatione, ita & in jejunio debet fieri diſcretio, & ſicut Laici & ſeculares homines nolunt eos recipere in inpulſationibus ſuis, quoniam in omnibus diſcreta debet ſemper eſſe, & ſegregata vita, & converſatio Clericorum a ſecularium Laicorum: & ſicut hi amplius ſunt applicati divinis cultibus, & familiares dicuntur Domini Salvatoris, ita moribus & converſatione, atque ſanctitate debent eſſe diſtincti. Hac ergo ſeptem hebdomadas omnes Clerici a carne & deliciis jejunent, & hymnis, & vigiliis, atque orationibus Domino inhærere die, noctuque ſtudeant.

XXIX.

De tempore Miſſæ, & quod Angelicus hymnus dicendus eſt ſolummodo tempore congruo.

Ex eadem Epiſtola.

Nocte vero ſancta nativitatis Domini ſalvatoris Miſſas celebrent, & hymnum Angelicum in eia ſolenniter decantent: quoniam eadem nocte ab Angelo Paſtoribus eſt nunciatus, ſicut ipſa veritas teſtatur dicens: *Paſtores erant* (*k*) *in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſupra gregem ſuum, & ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos, & timuerunt timore magno: & dixit illis Angelus: Nolite timere, ecce enim Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. Quia natus eſt vobis hodie ſalvator, qui eſt Chriſtus Dominus, in civitate David: & hoc vobis ſignum,*

[*b*] Pſalm. CXXXII, 1. [*i*] Jeremiæ XXI, 12. [*k*] Lucæ II, 8. & ſeqq.

num: invenietis infantem, pannis involutum, & poſitum in præſepio. Et ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria (l) *in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Reliquis autem temporibus Miſſarum celebrationes ante horam diei tertiam minime ſunt celebrandæ; quia eadem hora & Dominus Crucifixus, & ſuper Apoſtolos Spiritus Sanctus deſcendiſſe legitur. Ab Epiſcopis autem idem Angelicus hymnus pro tempore, & in loco, in Miſſarum ſolemniis recitandus eſt.

XXX.

Ne abſens accuſetur, & qui accuſare non poſſint.

Ex eadem Epiſtola.

Accuſatores vero & accuſationes quas leges ſæculi non admittunt, & nos ſubmovemus. Accuſatori omnino non credi decernimus, qui abſente adverſario cauſam ſuggeſſerit ante utriuſque partis juſtam dicuſſionem: nec hi, qui non ſunt idonei, ſuſcipiantur ad accuſationem: & omnes, qui adverſus Patres armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, ac inſidiandi. Hi vero, qui cum inimicis morantur, aut qui ſuſpecti habentur, minime recipiantur: quia eorum æmulatio lacerat etiam innocentes. Hunc murum firmiſſimum ſtatuerunt Patres noſtri, & nos cum eis contra perſecutores veſtros. Hoc remedio eorum pellantur machinamenta, & vos ſanctiores, & ſecuriores famulari mereamini veſtro Salvatori.

XXXI.

De Metropolitanis, ut nullus abſque comprovincialium Epiſcoporum inſtantia aliquorum audiat cauſas.

Ex Epiſtola Vgini Papæ, cunctis Apoſtolica fide, & doctrina vigentibus, ſcripta.

Cæterum, fratres: *Salvo in omnibus Romano Eccleſiæ privilegio*, nullus Metropolitanus abſque cæterorum omnium comprovincialium Epiſcoporum inſtantia aliquorum audiat cauſas; quia irritæ erunt aliter actæ, quam in conſpectu eorum omnium ventilatæ, & ipſe ſi fecerit, coerceatur a fratribus.

XXXII.

Quo die Paſcha celebretur.

Ex Epiſtola Pii Papæ, ſcripta omnibus in fide, & doctrina Apoſtolica manentibus.

Cæterum noſſe vos volumus, quod Paſcha Domini die Dominico annuis temporibus ſit celebrandum. Iſtis ergo temporibus Hermes doctor fidei, & ſcripturarum fulſit inter nos. Et licet nos idem Paſcha prædicta die celebraremus, & quidam inde dubitarent; ad corroborandas tamen animas eorum eidem *Hermeti* Angelus Domini in habitu *Paſtoris* apparuit, & præcepit ei, ut paſcha die Dominico ab omnibus celebraretur tempore ſuo. Unde & vos Apoſtolica auctoritate inſtruimus, omnes eadem ſervare debere, quia & nos eadem ſervamus. Nec debetis a capite quoquo modo diſſidere.

XXXIII.

Ne prædia Eccleſiaſtica aliquis tollat, & ſuis uſibus applicet.

Ex Epiſtola cujus ſupra, Italicis fratribus ſcripta.

Ad Sedem autem Apoſtolicam perlatum eſt, quod ſint inter vos contentiones, & æmulationes, & prædia Divinis uſibus tradita, quidam humanis applicent uſibus, & Domino Deo, cui tradita ſunt, ea ſubtrahant, ut ſuis uſibus inſerviant. Quapropter ab omnibus illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia ſibi ſecretorum cœleſtium judicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis præſumpſerit, ſacrilegus habeatur, & ſicut ſacrilegus, judicetur. Ipſos autem, qui hoc agunt, Clericos, & Domini ſacerdotes perſequi, eoſque infamare audivimus, ut malum ſuper malum addentes deteriores fiant, non intelligentes, quod Eccleſia Dei in ſacerdotibus conſiſtat, & creſcat in templum Dei. Et ſicut, qui Eccleſiam Dei vaſtat, ejuſque prædia & donaria exſpoliat, & invadit, ſit ſacrilegus; ſic & ille, qui ejus ſacerdotes inſequitur, ſacrilegii

(l) Luc. II, v. 14.

crilegii reus exiſtit, & ſacrilegus judicatur.

XXXIV.

Quod non ſit gravius peccatum fornicatio, quam ſacrilegium.

Ex eadem Epiſtola.

Non ergo gravius peccatum eſt fornicatio, quam ſacrilegium: & ſicut majus eſt peccatum, quod in Deum committitur, quam quod in hominem: ſic gravius ſacrilegium agere, quam fornicari.

XXXV.

Quod nulli Archi-Epiſcopi Primates vocentur, niſi illi, qui Primas tenent civitates.

Ex Epiſtola Amnitii (m) *Papæ, univerſis Eccleſiis, per Galliæ Provincias conſtitutis ſcripta.*

Nulli Archi-Epiſcopi Primates vocentur, niſi illi, qui primas tenent civitates, quarum Epiſcopos Apoſtoli & Succeſſores eorum regulariter Patriarchas, vel Primates eſſe conſtituerunt. Niſi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui neceſſe ſit, propter multitudinem Epiſcoporum Primates conſtitui. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas ſedes adepti ſunt, non Primates, ſed Metropolitani nominantur.

XXXVI.

De Ordinationibus Epiſcoporum.

Ex eadem Epiſtola, cujus ſupra.

De ordinationibus Epiſcoporum, ſuper quibus nos conſulere voluiſtis, olim in ſpiritu præceſſoris noſtri *Anacleti*, quædam jam decreta reperimus. Scimus enim, B. Jacobum, qui dicebatur juſtus, qui etiam ſecundum carnem Frater Domini nuncupatus eſt, a Petro, Jacobo, & Joanne Apoſtolis Hieroſolymis Epiſcopum eſſe ordinatum. Si autem non minus, quam a tribus Apoſtolis, tantus vir fuit ordinatus, patet profecto, eos formam inſtituente Domino tradidiſſe, non minus, quam a tribus Epiſcopis, Epiſcopum ordinari debere. Sed creſcente numero Epiſcoporum, niſi neceſſitas intervenerit, debent etiam plures augeri, id eſt, Archi-Epiſcopus, ſi obierit, & alter ordinandus Epiſcopus fuerit; omnes ejusdem Provinciæ Epiſcopi ad Sedem Metropolitani conveniant, ut ab omnibus ipſe eligatur & ordinetur. Oportet autem, ut ipſe, qui illis omnibus præeſſe debet, ab omnibus illis eligatur, & ordinetur. Reliqui vero conprovinciales Epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, cæteris conſentientibus, a tribus juſſu Archi-Epiſcopi conſecrari poſſunt Epiſcopis. Sed melius eſt, ſi ipſe cum omnibus eum, qui dignus eſt, elegerit, & cuncti pariter conſecraverint Pontificem. Et licet iſtud neceſſitate cogente conceſſum ſit; illud autem, quod de Archi-Epiſcopi conſecratione Præceptum, atque prædictum eſt, id eſt, ut omnes Suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia, qui illis præeſt, ab omnibus Epiſcopis, quibus præeſt, debet conſtitui: ſin aliter præſumptum fuerit, viribus carere non dubium eſt, quia irrita erit ejus ſecus acta ordinatio.

XXXVII.

Quod ſacratæ Deo fœminæ, vel Monachæ, ſacra vaſa, vel ſacratas pallas contingere, & incenſum circum altaria deferre non debeant.

Ex Epiſtola Soteris Papæ, ſcripta Epiſcopis per Italiæ Provincias conſtitutis.

Sacratas Deo fœminas, vel Monachas, ſacra vaſa, vel ſacratas pallas, penes vos contingere, & incenſum circa altaria deferre, perlatum eſt ad Apoſtolicam Sedem: quæ omnia reprehenſione & vituperatione plena eſſe, nulli recta ſapientium dubium eſt. Quapropter hujus Sanctæ Sedis auctoritate hæc omnia vobis reſecare funditus, quanto citius poteritis, cenſemus: & ne peſtis hæc latius divulgetur, per omnes Provincias abſtergi diutiſſime mandamus.

XXXVIII.

Quod Baptiſmus tempore Paſchæ celebrandus ſit Catholicis.

Ex Epiſtola Victoris Papæ, ſcripta Theophilo Epiſcopo.

Celebritatem Sancti Paſchæ die Dominica

(m) *forte* Aniceti, qui ſedit ab A. C. 163. ad 173.

minica agi debere, & Prædeceſſores noſtri jam ſtatuerunt, & vobis illud eadem die celebrare ſolemniter mandamus: quia non decet, ut membra a capite diſcrepent, nec contraria gerant. A XV. Maji vero Luna primi menſis uſque ad XXI. ejusdem menſis diem, eadem celebretur feſtivitas. Eodem vero tempore Baptiſmus celebrandus eſt Catholicis. Sed tamen, ſi neceſſe fuerit, aut mortis periculum ingruerit; gentiles ad fidem venientes quocunque loco, vel momento, ubicunque evenient, ſive in flumine, ſive in mari, ſive in fontibus, tantum Chriſtianæ confeſſione credulitatis clarificata, baptizentur. Ipſis quoque, quod in Baptiſmo polliciti ſunt, ſummopere eſt attentendum, ne infideles, ſed fideles inveniantur.

XXXIX.

Quod inconſulto Romano Pontifice, cauſæ Epiſcoporum non debeant diffiniri.

Ex eadem Epiſtola.

Ea vos judicare, ad Apoſtolicam delatum eſt ſedem, quæ (*n*) propter noſtram vobis diffinire non licet auctoritatem, id eſt, Epiſcoporum cauſas. Unde ita conſtitutum liquet a tempore Apoſtolorum, & deinceps placuit, ut accuſatus vel judicatus a Comprovincialibus in aliqua cauſa Epiſcopus licenter appellet, & adeat Apoſtolicæ Sedis Pontificem: qui aut per ſe, aut Vicarios ſuos ejus retractari negotium procuret, & dum iterato judicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in ejus loco ponatur, aut ordinetur Epiſcopus: quoniam, quanquam Comprovincialibus Epiſcopis accuſati cauſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen diffinire, inconſulto Romano Pontifice, permiſſum eſt.

XL.

Epiſcoporum teſtes quot eſſe debeant, & ne abſens quiſquam judicetur.

Ex Epiſtola Zepherini Papæ, ſcripta omnibus per Siciliam conſtitutis.

Patriarchæ, vel Primates accuſatum diſcutientes Epiſcopum, non ante ſententiam proferant finitivam, quam Apoſtolica fulti auctoritate, aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes & regulariter examinatos convincatur teſtes: qui minores non ſint numero, quam illi diſcipuli, quos Dominus adjumentum Apoſtolorum eligere præcepit, id eſt LXXII. Detractores quoque, qui Divina auctoritate eradicandi ſunt, & auctores inimicorum ab Epiſcopali ſubmovemus accuſatione vel teſtimonio. Nec ſummorum quiſpiam, nec minorum acuſationibus impetatur, aut diſpereat, neque in re dubia certa judicetur ſententia, nec ullum judicium, niſi ordinabiliter habitum, teneatur. Abſens vero nemo judicetur, quia & divinæ & humanæ hoc prohibent leges. Accuſator autem eorum omni careat ſuſpicione, quia columnas ſuas Dominus firmiter ſtare voluerit, non a quibuslibet agitari. Nullum namque eorum ſententia non a ſuo judice dicta conſtringat, quia & leges ſæculi idipſum fieri præcipiunt. Duodecim enim judices quilibet Epiſcopus accuſatus, ſi neceſſe fuerit, eligat, a quibus ejus cauſa juſte judicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, quam ipſi per ſe eligantur, & regulariter vocatus ad ſuorum primo conventum Epiſcoporum, per eos ejus cauſa juſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis vero ejus cauſæ ad Sedem Apoſtolicam deferatur, ut ibi determinetur, nec ante finiatur, ſicut ab Apoſtolis, vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt, quam ejus auctoritate fulciatur.

XLI.

Quod nullus Epiſcopus propriis rebus ſpoliatus, antequam ſuis reveſtiatur, debeat ad judicia vocari.

Ex Epiſtola cujus ſupra, ſcripta fratribus per Egyptum Domino militantibus.

Nunciatum eſt enim Sedi Apoſtolicæ per Apocriſiarios noſtros, quoſdam fratrum noſtrorum, Epiſcoporum ſcilicet, ab Eccleſiis, & Sedibus propriis pelli, ſuaque eis auferri ſuppellectilia, & ſic nudos & exſpoliatos ad judicia vocari: quod omni ratione caret, cum ſtatuta Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum, & præcepta Imperatorum, ac conſtitutiones legum idipſum provideant, &

(*n*) *forte:* præter.

& Apoſtolicæ Sedis auctoritas idipſum fieri vetet. Præceptum eſt ergo in antiquis ſtatutis, Epiſcopos ejectos, atque ſuis rebus exſpoliatos Eccleſias proprias accipere, & primo ſua omnia eis reddi, & ita demum, ſi quis eos juſte accuſare voluerit, æquo periculo facere judices eſſe decernentes, Epiſcopos recte ſapientes, & in Eccleſia convenientes, ubi teſtes eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbantur: nec prius eos reſpondere debere, quam omnia ſua eis, & Eccleſiis eorum legibus integerrime reſtituantur.

XLII.

De Ordinationibus.

Ex eadem Epiſtola.

Ordinationes vero Presbyterorum, & Levitarum tempore congruo, & multis coram adſtantibus ſolemniter agite: & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus conſtituite: unde horum ſocietate, & adjumento plurimum gaudeatis.

XLIII.

De Conſpiratione contra Epiſcopos.

Ex Epiſtola Caliſti Papæ, ſcripta ad omnes Galliarum urbium Epiſcopos.

Conſpirationum vero crimina veſtris in partibus vigere audivimus, & plebes contra Epiſcopos ſuos conſpirare nobis mandarum eſt: cujus criminis aſtutia non ſolum inter Chriſtianos abominabilis eſt, ſed etiam inter Ethnicos, & ab exteris lege prohibita. Et idcirco hujus criminis reos non ſolum Eccleſiaſticæ, ſed etiam ſæculi damnant leges, & non ſolum conſpirantes, ſed & conſentientes eis. Anteceſſores vero noſtri quam plurima turba Epiſcoporum, quicunque eorum in ſacerdotali ordine ſunt conſtituti, aut exiſtunt, Clerici honore, quo utuntur, cadere præceperunt: cœteros vero communione privari, & ab Eccleſia extorres fieri juſſerunt, & non ſolum facientes, ſed eis conſentientes.

XLIV.

Excommunicatis non communicandum.

Ex eadem Epiſtola.

Excommunicatos quoque a ſacerdotibus, nullus recipiat ante utriuſque partis examinationem juſtam, nec cum eis in oratione, aut cibo, vel potu, aut oſculo communicet, nec ave eis dicat: quia quicunque in his, vel aliis prohibitis, ſcienter excommunicatis communicaverit, juxta Apoſtolorum inſtitutionem & ipſe ſimili excommunicatione ſubjaceat. Ab his ergo & Clerici & Laici ſe abſtineant, qui eadem pati noluerint.

XLV.

Terminos non transgrediendos.

Ex eadem Epiſtola.

Nemo quoque alterius terminos uſurpet, nec alterius parrochianum judicare, aut excommunicare præſumat: quia talis dijudicatio, aut excommunicatio nec rata erit, nec vires ullas habebit; quoniam nullus alterius judicis, niſi ſui, ſententia tenebitur, aut damnabitur: unde & Dominus loquitur dicens: *Ne transgrediaris terminos antiquos.* (o) Nullus autem Primas vel Metropolitanus, Diœceſani Eccleſiam, vel Parrochiam, aut aliquem de ejus Parrochia præſumat excommunicare, vel judicare, aliquidve agere abſque ejus conſilio, vel judicio. Sed hoc obſervet, quod ab Apoſtolis ac Patribus, & prædeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & a nobis confirmatum, id eſt, ſi quis Metropolitanus Epiſcopus, niſi quod ad ſuam ſolummodo propriam pertinet Parrochiam, ſine conſilio & voluntate omnium comprovincialium Epiſcoporum, extra aliquid agere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit, & quod egerit, irritum habeatur, & vacuum. Sed quidquid de provincialium Epiſcoporum cauſis, eorumque Eccleſiarum, & Clericorum, atque ſæcularium, neceſſarium agere, aut diſponere neceſſe fuerit, hoc cum omnium conſenſu provincialium agatur Pontificum, non aliquo dominationis faſtu, ſed humilima, & concordi adminiſtratione.

XLVI.

De lapſu ſacerdotis.

Ex eadem Epiſtola.

Sed ſi aliquis lapſus quoquo modo fuerit, portemus eum, & fraterno corripiamus affectu, ſicut ait Beatus Apoſtolus

(o) Proverb. XXII, 28.

lus: *Si præoccupatus* (p) *fuerit in aliquo delicto; vos, qui ſpiritales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. Alter* (q) *alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.* Porro S.David de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore permanſit. B. quoque Petrus amariſſimas lacrymas fudit, quando Dominum negaſſe pœnituit, ſed tamen Apoſtolus permanſit. Et Dominus per Prophetam peccantibus pollicetur, dicens: *Peccator in quacunque die* (r) *converſus ingemuerit, omnium iniquitatum illius amplius non recordabor.* Errant enim, qui putant, Sacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare non poſſe, & ſuis honoribus frui, ſi bonam deinceps vitam duxerint, & ſuum Sacerdotium condigne cuſtodierint: & ipſi, qui hoc putant, non ſolum errant, ſed etiam traditas Eccleſiæ claves diſſipare, & abigere videntur, de quibus dictum eſt: *Quæcumque ſolveritis* (s) *in terra, erunt ſoluta in cælo.* Alioquin hæc ſententia aut Domini non eſt, aut non vera. Nos vero indubitanter tam Domini Sacerdotes, quam reliquos Fideles poſt dignam ſatisfactionem poſſe revocari ad honores credimus, teſtante Domino per Prophetam: *Numquid* (t) *qui dormit, non adjiciet, ut reſurgat? & qui adverſus eſt, non revertetur?* Et alibi: *Nolo,* (u) *inquit Dominus, mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.* Et Propheta David pœnitentiam agens, dixit: *Redde mihi* (x) *lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.* Ipſe namque poſt pœnitentiam & alios docuit, & ſacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus Sanctæ Eccleſiæ, ſi lapſi fuerint, cum dignam pœnitentiam Deo geſſerint, utrumque facere poſſe. Docuit enim, quando dixit: *Doceam* (y) *iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.* Et ſacrificium Deo obtulit, dum dicebat: *Sacrificium* (z) *Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non ſpernis.* Videns etiam Propheta ſcelera ſua mundata per pœnitentiam, non dubitabat prædicando, & Domino libando curare aliena.

Item poſt pauca: David enim dicit: *Beati,* (a) *quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Mundatur ergo homo a peccato, & reſurgit gratia Dei a lapſu, & in priſtino manet officio juxta prædictas auctoritates. Videat, ne amplius peccet, & ſententia Evangelica maneat in eo, quæ ait: *Vade* (b) *& amplius noli peccare.* Unde ait Apoſtolus: *Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus, ſed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exhibete vos tanquam ex mortuis viventes, & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.*

XLVII.

De poſſeſſionibus Eccleſiarum.

Ex Epiſtola Urbani Papæ, ſcripta de communi vita, & oblationibus Fidelium.

Multitudinis (c) *autem credentium erat cor & anima una, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia:* & *virtute* (d) *magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis JEſu Chriſti Domini noſtri, & gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quiſquam egens erat inter illos: quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, ante pedes Apoſtolorum. Dividebantur autem ſingulis, prout cuique opus erat. Joſeph autem, qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis, quod eſt interpretatum filius conſolationis, Levites, Cyprius genere, cum haberet agrum, vendidit illum, & attulit precium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum,* & reliqua. Videntes autem Sacerdotes ſummi, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis poſſe afferri, ſi hæreditates & agros, quos vendebant, Eccleſiis, quibus præſidebant, Epiſcopi traderent, eo quod ex ſumptibus eorum tam præſentibus, quam futuris temporibus

Hhh

(*p*) Galat. VI, 1.
(*q*) Galat. VI, 2.
(*r*) Ezechiel. XVIII, 22.
(*s*) Matth. XVIII, 18.
(*t*) Pſalmo XL, 9.
(*u*) Ezechiel. XXXIII, 11.
(*x*) Pſalmo L, 14.
(*y*) Pſalmo L, 15.
[z] Pſalmo L, 19.
(*a*) Pſalmo XXXI, 1.
(*b*) Joannis VIII, 11.
(*c*) Actuum IV, 32.
(*d*) Actuum IV, 33.

ribus plura & elegantiora poſſent miniſtrari fidelibus communem vitam ducentibus, quam ex precio ipſorum, cœperunt prædia & agros, quos vendere ſolebant, matricibus Eccleſiis tradere, & ſumptibus eorum vivere. Ipſæ vero res in ditione ſingularum Parochiarum Epiſcoporum, qui locum tenent Apoſtolorum, erant, & ſunt uſque adhuc, & futuris ſemper debent eſſe temporibus, quibus Epiſcopi & fideles diſpenſatores eorum omnibus, communem vitam agere volentibus, miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur. Ipſæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Nec ergo debent in aliis uſibus, quam Eccleſiaſticis, & prædictorum Chriſtianorum Fratrum, vel indigentium converti, quia vota ſunt fidelium, atque ad prædictum opus explendum, Domino tradita. Siquis autem, quod abſit, ſecus egerit, damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, ut reus ſacrilegii efficiatur, ſicut illi fuerunt, qui precia rerum fraudabant prædictarum.

XLVIII.

Prædia dicata ne invadantur.

Ex eadem Epiſtola.

Attendendum eſt omnibus, & fideliter cuſtodiendum, & illius uſurpationis contumelia depellenda, ne prædia uſibus ſecretorum cœleſtium dicata a quibusquam irruentibus vexentur: quod ſi quis fecerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos jure promenda eſt, perpetua damnetur infamia, & infernali carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis utatur, quoniam juxta Apoſtolum tradere oportet hujuſmodi hominem *Satanæ*, *ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini.* (e)

XLIX.

De Sede Epiſcopi.

Ex eadem Epiſtola.

Quod autem ſedes in Epiſcoporum Eccleſiis excelſæ conſtitutæ, & præparatæ inveniuntur in throno, ſpeculationem, & poteſtatem judicandi & ſolvendi, atque ligandi a Domino ſibi datam materiæ docet, unde Salvator in Evangelio ait: *Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata in cœlo.*

Ex Goldaſto Tomo II. rerum Alamannicarum Francofordæ 1613.

Cætera deſiderantur, ut & NOTINGI Epiſcopi Capitula, quæ Remedio adjecit, fide Goldaſti.

(*e*) I. Cor. c. V. v. 5.

DIGRESSIO
De Sæculi Noni Conciliis.

§. *I.*

De delectu Conciliorum.

SI ullo Sæculo, hoc nono inſigni delectu opus Collectoribus Conciliorum; ne conventus politicos de publica re Regnorum, & ſæcularium controverſiarum, immiſceamus Conventibus ſacris de Eccleſia, & Eccleſiæ perſonis, rebus ac controverſiis agentibus. Cum enim in hoc Sæculo nono, uti & præterito octavo, Reges, Proceres, Comites intereſſent iisdem Conventibus, quibus & Epiſcopi: cum ſecundo in eodem Conventu & loco tam Regni, quam Eccleſiarum negotia tractarentur: cum auctoritas Epiſcoporum, ob horum virorum ſapientiam & ſanctitatem, maximo loco eſſet apud Carolum Magnum, ejusque poſteros, hoc ſæculo Italiæ, Germaniæ, Galliæ imperantes: hinc omnes illi Conventus videantur alicui ad Concilia Germaniæ pertinere.

Verum abſit, ut profana ſacris, Comitia civilia Conciliis Eccleſiæ confundamus. Oſtendimus, qua methodo perſonæ & cauſæ in his Conventibus Principum, & Epiſcoporum fuerint ſecretæ & ſeparatæ, *in digreſſione ad Sæculum VIII. §. II. pag.* 350. *Tomi primi:* Eadem ſecretio perſonarum & cauſarum ſervata fuit in Conventibus Sæculi IX. Epiſcopi judicarunt perſonas, & cauſas Eccleſiaſticas, quorum judiciorum executionem regia auctoritas promovebat: Rex, & Du-

Duces, & Comites judicabant cauſas politici Regni.

Ex hoc principio omiſimus omnes illos conventus Regum & Procerum, in quibus ſola diviſio Regnorum agitata fuit inter filios & nepotes Caroli Magni, & Ludovicii Pii.

Excipio duos: quibus Epiſcopi non tantum intervenerunt, ſed primariæ in illis perſonæ fuerunt, in quorum ſcientiam & ſanctitatem, veluti arbitrorum, compromiſerunt Reges; uti anno 860. in Conventu Confluentiæ nonis Junii celebrato: *pag.* 249. & in Conventu anno 842. Aquiſgrani facto poſt prælium ad Fontanetum pag. 142. ubi Epiſcopali auctoritati, veluti juſto Dei judicio, decidendum commiſerunt Reges, Ludovicus Germaniæ, & Carolus Calvus Galliæ; quid poſt hoc prælium de populo Francorum, & Regno ſtatuendum.

Reliquos Conventus, in quibus de ſolo Regno dividendo actum fuit, omiſimus, licet Binius, Sirmondus, Labbeus, & Harduinus illos interſeruerint ſuis Conciliis.

Cæterum tam illuſtria, plena, ac ſacrorum Canonum medulla referta Concilia, hoc Sæculo in Germania celebrata fuere, ut ex iis ſolis domeſticum jus ſacrum conflare liceat.

Celebriora, & a poſterioribus Canoniſtis laudata, ſunt Concilium Moguntinum anni 813.

Aquiſgranenſe anni 816. de vita Canonicorum & Sanctimonialium.

Aquiſgranenſe anni 817. de inſtituto Monachorum ſub Ludovico Pio.

Aquiſgranenſe anni 836. tribus libris comprehendens vitam, & officia Epiſcoporum, Cleri, Regum, Principum.

Synodus ad Theodonis Villam anno 848. menſe Octobri, Regibus Lothario, Ludovico, & Carolo congregantibus, præſide Drogone Metenſi.

Concilia Moguntina tria ſub Rabano Archi-Epiſcopo, anno 847. 848. ſed potiſſimum anno 857, in quo Canones XXXI. conditi fuere.

Synodus Tullenſis apud Saponarias nationalis XII Provinciarum, anno 859. menſe Junio, Canones XIII. condidit.

Synodus Wormatienſis famigerata anni 868. XVII. Kal. Junias, condidit XLV. Canones.

Concilium Moguntinum anni 888. ſub Arnulfo Rege Canones XXVI. condidit: interfuere tres Metropolitani cum Suffraganeis & Abbatibus.

Synodus Metenſis, eodem vel proximo anno, præſide Ratbodo Treverenſi, & Suffraganeis, Canones XIII. concinnavit.

Synodus Triburienſis anni 895. celeberrima Canonum LVIII. Mater, cum variis Metropolitanis, & magno numero Epiſcoporum & Abbatum.

Ex his Synodis potiſſimum Regino, Burchardus, Ivo, & Gratianus ſuas collectiones compilarunt.

§. *II.*

Quæ Synodi extra Germaniam habitæ, ſpectent ad Germaniam.

I. UNa Romana in cauſa Leonis III. & Miſſorum a Carolo Rege, ob definitionem Synodi Aquenſis anni 809. de retinendo additamento: *Filioque.*

II. Duæ aut tres Romanæ, in cauſa divortii Lotharii, & Theutbergæ circa annum 863. 864. 865. & contra Legatos Apoſtolicos Metis corruptos, & prævaricantes.

III. Una Ticini in Liguria, in cauſa reſtituendorum Theutgaudi, & Guntharii in ſuas ſedes Archi-Epiſcopales. Hæ quatuor, licet in Italia habitæ Synodi, neceſſario inſerendæ erant integræ collectioni Conciliorum Germaniæ.

IV. Compendienſis, ubi Imperator Ludovicus Pius fuit contra leges omnes æqui, & juſti exutus inſignibus imperialibus: (ſed cum ſit res mere politica (etſi pro dolor intervenientibus Epiſcopis executioni mandata) facile omiſſa fuiſſet in hac collectione: at quia iidem Epiſcopi & Proceres in aliis Conventibus Germaniæ fuere aut puniti, aut reconciliati, hinc ejuſdem mentio prætermitti non potuit.

§. *III.*

De exitu Aquenſis Synodi anno 809.

ETſi hæc Synodus Aquiſgranenſis anni 809. ad ſummum fuerit provincialis, aut nationalis (nam Epiſcoporum, qui interfuerunt, nomina non aſſervavit tempus) etſi Romanum Concilium anno 810. habitum noluerit improbare, factum ab Eccleſiis Germanicis, Francicis, Hiſpanicis, quæ vocem: *Filioque* addiderunt Synodo Conſtantinopolitanæ, & hoc cum additamento canebant in Palatio, & aliis Eccleſiis; attamen Papa, tenax veteris moris Eccleſiæ Romanæ, noluit in Eccleſia Romana id *addi*, ſed ſymbolum, quale ex Concilio œcumenico prodiit, invariatum recitari & cantari decrevit, idemque,

que, ut in Palatio Imperatorio & cæteris Eccleſiis paulatim induceretur, ſuadere allaboravit: ſed fruſtra: reapſe videmus Eccleſias Occidentales perrexiſſe in ſuo additamento: *Filioque*, & ad noſtrum uſque Sæculum in eo continuaſſe: Videatur Crites Baronii *Pagius ad hunc annum.*

§. *IV.*

Cur Canonizatio S. Swiberti, in Werda celebrata, ſit omiſſa.

INter multas Synodos prætermiſſas numerari debet illa celeberrima, ſi Diis placet, acta Werdæ: quæ nunc *Cæſaris inſula* dicitur, octavo a Colonia lapide, anno 805. pridie Nonas Septembris a Leone III. Papa in præſentia multorum Cardinalium, Archi-Epiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum, ac Primatum, præſente Carolo Magno Imperatore.

Hagiographi Antwerpienſes Tomo III. Martii ad diem XXVI. hujus menſis in Commentario prævio ad vitam S. Ludgeri §. VII. & VIII. fabulæ hujus de hac Synodo & Canonizatione, ineptias, anachroniſmos, & contradictionem contra omnes coævos Scriptores oſtendunt, meque liberarunt onere hanc comœdiam confutandi. Surius poſt vitam S. Ludgeri ſubjicit Epiſtolam Marcellini de hac Canonizatione ſcriptam, & Sancto Ludgero tribus ab ejuſdem morte Sæculis ſuppoſitam.

Sanfelicius Nuntius Colonienſis, jam viderat dudum confictam hanc Epiſtolam, & ut talem ſprevit. Morinus *L. X. de adminiſtratione Sacramenti Pænitentiæ Cap.* 20. *§. II.* Natalis Alexander Hiſtor. Eccleſ. *Sæculi IX. Cap. I. in vita S. Leonis.*

§. *V.*

Canoniſtæ Sæculi noni.

MUltos & magnos non ſolum in Scriptura ſacra prædicanda & interpretanda, ſed & in ſcientia Canonum Eccleſiæ peritiſſimos viros tulit Germania hoc Sæculo nono.

Eos hoc ordine recenſeo.

I. SYMPERTUS, Auguſtanus Epiſcopus, & Abbas Murbacenſis.

II. REMEDIUS, Curiæ Rhetorum Epiſcopus.

III. SMARAGDUS, Abbas S. Michaelis ad Moſam, Diœceſis Virdunenſis.

IV. BENEDICTUS, Anianenſis, & Monaſterii S. Cornelii ad Indam Abbas.

V. AHYTO, Baſileenſis Epiſcopus.

VI. AMALARIUS, Metenſis Diaconus.

VII. HALITGARIUS, Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus.

VIII. BENEDICTUS, Levita Moguntinæ Eccleſiæ.

IX. RABANUS MAURUS, Archi-Epiſcopus Moguntinus.

De horum plurimis egi in præfatione ad Tomum primum, in qua vitæ chronologiam, & operum catalogum exhibui. Hic autem ſcientiam eorum canonicam periclitabor, & ex quibus fontibus eam hauſerint, paucis pandam.

I. SYMPERTI, Abbatis & Epiſcopi, Capitula Regularia ex nullo certo auctore collecta ſunt, ſed tum ex regula S. Benedicti, tum ex conſuetudinibus variorum Monaſteriorum: nulla enim ante annum 817. fuit univerſalis, vel univerſim aut accepta ab omnibus Monaſteriis, aut ſaltem præſcripta & inſinuata regula, qualis ab eo anno cœpit, auctoribus poſt indicandis. Sunt igitur ea Capitula antiquiſſima Monaſterii Murbacenſis, quæ Petzius Tomo II. Theſauri Anecdotorum vulgavit: ex quo nos ea deſcripſimus.

II. REMEDII, Curienſis Epiſcopi, Capitula XLIX. ex Iſidori literis ſuppoſititiis veterum Romanorum Pontificum excerpta ſunt: ſub Carolo Magno veroſimiliter ſcripta, imo ejusdem juſſu, ut ſcribit GOLDASTUS, de quo valde dubito: nam Iſidoriana collectio Carolo Magno nota minime fuit, uti Dionyſiana ab Hadriano Papa eidem donata. Inſerit ſæpe auctoritates Scripturæ ſacræ: cæterum ex illis ſuppoſititiis literis ſua Capitula confecit.

III. SMARAGDUS, Abbas Monaſterii S. Michaelis ad Moſam, in Diœceſi Virdunenſi, Ord. S. Benedicti, ſcripſit Epiſtolam ad Papam Leonem III. juſſu Imperatoris Caroli Magni, de proceſſione Spiritus Sancti a Patre, Filioque, ventilata in Concilio Aquisgranenſi anno 809. edita I. Tomo pag. 391. Dein librum Monaſticæ profeſſioni congruum ſcripſit, quem *Diadema Monachorum* nuncupavit; demum *Commentarios in Regulam S. Benedicti*, quos alii Rabano tribuunt.

IV. BENEDICTUS, Anianenſis primum Monaſterii, deinde S. Cornelii ad Indam, in Diœceſi Colonienſi, Ordinis S. Benedicti conditor, maximo in pretio fuit Carolo Magno, & Ludovico Pio, ejus Filio, Imperatoribus. Hic primus Germaniæ & Galliæ Monaſteria, etſi Benedicti regulam profitentia, attamen diverſiſſimis conſuetudinibus utentia, imo & variis regulis, ſub unam regulam S. Benedicti adunavit, & uniformitatem ubique inducere conatus eſt.

Sub eo, uti præcipuo Præſide & Doctore,

anno

anno 817. Synodus Aquisgranenſis celebrata eſt, accitis ex omni Germania & Gallia Abbatibus, favente, & jubente Ludovico Auguſto. Hic edidit codicem, quem *Concordiam Regularum* inſcripſit, ex regulis *diverſorum Patrum* collectam, ita tamen, ut prior Divi Benedicti Regula cunctis eſſet.

Natalis Alexander Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculo IX. C. III. art. XII.

Mabillon. in Annalibus Benedictinis.

V. HAITONIS, vel AHYTONIS, Baſileenſis Epiſcopi Capitula XV, ex quibus fontibus deprompta fuerint, non additur: facile tamen eſſet, ea ad Patres, vel ad Concilia antiquiora referre, & fontes coronare. Ipſus Haito eos quandoque indicat: ut Capitulo nono Concilium Nicænum primum: Cap. XV. Toletanum Capite XIX. ſancivit nil in Eccleſia legendum, niſi quæ auctoritatis ſunt Divinæ, aut quæ Patrum orthodoxorum ſanxit auctoritas. Cap. XXIV. Ut in Horis Canonicis Romanæ Eccleſiæ ritum imitentur Clerici ſuæ Diœceſeos.

VI. AMALARIUS, Metenſis Diaconus, & ſubin Lugdunenſis Chorepiſcopus, ſcripſit Libros IV. de Eccleſiaſticis Officiis, dicatos Ludovico Pio Imperatori. Supplementum ad Libros IV. Amalarii de Divinis Officiis edidit P. Mabillon. Tomo II. Analectorum. Plura ſcripſit Liturgica, ex quibus obſervavit diſcrepantiam Gallicani & Romani ritus, quæ nos nunc non curamus. Scripſit & Tractatum Theologicum de præſentia, & prædeſtinatione Dei, contra Goteſcalcum Moguntiæ damnatum.

Sufficit eundem in ſcientia Juris Monaſtici, & Eccleſiaſtici dediſſe ſpecimina non contemnenda. *Videatur Natalis Alexander Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæcul. IX. Cap. III. art. IV.*

VII. Inter multa opera HALITGARII, Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopi, cogitabam recudere Librum ſextum inter ſex Libros *de remediis peccatorum, & ordine, ac judicio pœnitentiæ..* quia hic ſextus Liber eſt deſcriptus ab Halitgario ex codice MS. Romanæ Eccleſiæ, & antiquiſſimus eſt omnium, quem in hoc genere habemus. Verum cum in eo codice non *Canones* pœnitentibus reconciliandis præſcripti, ſed horum executio duntaxat, & praxis continetur, hinc potius inter rituales libros, quam Canonicos mihi recenſendus videtur. Editus fuit Liber ab Hugone Menardo, ex codice MS. Monaſterii Corbeienſis: deinde iterum a Morino poſt *Commentarium Hiſtoricum de diſciplina in adminiſtranda pœnitentia* anno 1651. una cum aliis codicibus antiquis pœnitentialibus.

VIII. BENEDICTUS, Levita Moguntinenſis Eccleſiæ, poſt collecta ab Anſegiſo Abbate Capitula Caroli Magni & Ludovici Pii, obſervavit ab eo Collectore multa utriuſque Principis prætermiſſa fuiſſe, & ab eodem manum non admotam Capitulis anterioribus Pippini, & Carolomanni Regum; utramque lacunam Benedicti explere aggreſſus eſt, & juſſu ſui Archi-Epiſcopi Otgarii, cui & opus ſuum inſcripſit, tribus libris ſupplevit Anſegiſum, circa DCCCXLV.

IX. Venimus nunc ad RHABANUM præſtantiſſimum Noni Sæculi Juris Canonici Doctorem, quod, ut cætera geſta ab iſto viro officia, ac prælaturas omittamus, pauci ex tot libris, ab eodem editis, & in Præfatione Tomi primi enumeratis ſeligentur, ex quibus luculenta notitia veterum Conciliorum & Patrum, in hoc Archi-Epiſcopo reſidens, orbi demonſtratur.

Primo loco potiimus ejus Epiſtolam Canonicam, ſcriptam ad *Heribaldum Epiſcopum Antiſſiodorenſem* vel *Altiſſiodorenſem* in Burgundia, nunc Gallia, Epiſcopum, a quo de diverſis quæſtionibus interrogatus fuerat per Nuntium ſubmiſſum. Undique enim ad Rhabanum, velut oraculum, concurrebatur in dubiis Canonicis, vel Eccleſiaſticæ diſciplinæ, emergentibus. Reſpondet Sanctus Antiſtes ad ſingula capita prolatis Conciliorum, tum Pontificum Romanorum, tum aliorum Doctorum verbis, unde patet prona & expedita voluntas, & plena ſcientia ad quæcunque propoſita dubia expedienda.

Similis fere erat liber inſcriptus: *Pœnitentiale Rhabani*, ſive eum ante, ſive poſt hanc Epiſtolam, ex ſimili cauſa ediderit. Unde ſat habuimus, concordiam utriuſque indicare, cum iiſdem pæne auctoritatibus, & verbis in utroque opere utatur.

Alterum ſpecimen Canonum peritiæ habet Epiſtola ſcripta ad *Regimboldum Chor-Epiſcopum Moguntinæ Eccleſiæ*, quum ipſe tum eſſet Abbas Cœnobii Fuldenſis: ſex quæſtiones propoſitas partim ex ſcripturis Divinis partim ex Canonibus Patrum reſolvit.

Tertium opus de Chor-Epiſcoporum ſtatu, officio, poteſtate ſcripſit: quæ quæſtio a medio ſeptimo ſæculo uſque ad finem noni in multis Conciliis agitata fuit, & variis modis a variis definita. S. Rabanus ſtat pro Chor-Epiſcopis, ſi per manus impoſitionem a veris Epiſcopis ordinati ſint (etſi ſpecialem Cathedram, & civitatem non habeant) eo quod veri nominis Epiſcopi ſint, & Epiſcopis propria munera obire valeant, & ab Epiſcopis debita cum charitate, & modeſtia tolerandi. Adſtruit quidem ex Hiſtoria ſacra, & Eccleſiaſtica multa pro ſua ſententia tuenda; at *conſuetudine* plurimarum

rum Eccleſiarum, & Epiſcoporum tolerantia potiſſimum ſe tuetur.

Quartum & quintum opus Canonicum eſt Epiſtola reſponſoria una ad *Humbertum Wurciburgenſem* Epiſcopum, altera ad *Bonoſum Abbatem Fuldenſem : Quota generatiône licitum ſit connubium inter Chriſtianos?* Hanc quæſtionem eo ſæculo nondum ulla authoritate generalis Concilii definitam reſolvit magna modeſtia hoc pacto : *Ut poſt quintam generationem jam licitum connubium fiat : Quia lex Divina hoc non contradicit, nec etiam Sanctorum Patrum hoc dicta prohibent.* Ea reſolutio, utut ſolida, & gravis, ſcrupulum movit Abbati *Bonoſo* : ea de cauſa, quia ex veteris teſtamenti authoritate probaverat ſuam Theſin. Oſtendit autem Rhabanus, Chriſtum ipſum veteris teſtamenti authoritate ſæpiſſime uſum ad varia dubia definienda : Deinde ex Canonibus Patrum, & Conciliorum oſtendit, hos concordare teſtimoniis veteris teſtamenti.

Secundæ Epiſtolæ altera pars eſt *de magicis artibus, & incantationibus, & ſuperſtitionibus*, quæ doctrina non tantum ſæculo nono, ſed hoc ſæculo XVII. ſumme neceſſaria eſt : non quod quiſquam in Dœceſi noſtra dæmonem invocet, ſed ſuperſtitiones innumeræ ſpecie devotionis erga Deum, & ſanctos illicitæ miſellam plebem ſeducunt ad innumeras nugas, adeo, ut non ſat ſæpe contra has ſuperſtitiones eradicandas prædicari queat.

§. *VI.*

Quot, & quæ Synodi in cauſa Bremenſis Eccleſiæ, ſubjectæ ſub Colonienſi Metropolita, celebratæ fuerint?

CUm nonniſi ſæculo octavo Bremenſis Eccleſia erecta fuerit intra provinciam Colonienſis diœceſos, quæ proxime ad ſeptentrionem pertingebat, & videbatur omnes illic naſcituras Eccleſias complexura; hinc mirum non eſt jus Colonienſis Metropolitæ in Bremenſem novam Eccleſiam, ejuſque Epiſcopum. Verum cum anno 782. S. Willehadus in Wigmodiam veniſſet, inde iterum pulſus anno 782. per Carolum M. Eresburgo in eaſdem partes relegatus fuit 1 anno 787. Wormatiæ Epiſcopus in Wigmodia conſecratus, veroſimillime ab Hildebaldo Colonienſi Archi-Epiſcopo; anno 789. obtinuit fundationem, & dotationem Eccleſiæ Bremenſis, ſubſcribente Hildebaldo Arch. Colon. Archicapellano:

Anno 826. vel 827. in palatio vel Saltz, vel Ingelheim, denuo Ludovicus Pius ſuſcepit conſilium ſeptentrionis Chriſto adjungendi. Anno 827. Hattaboldus Colon. Antiſtes navibus inſtructis novos Miſſionarios in Normanniam miſit. Proficit miſſio: ampliatur. Anno 831. in conventu Aquisgranenſi juſſu Ludovici, Ansgarius conſecratur primus Archi-Epiſcopus Hamburgenſis, conſentiente Willerico Bremenſi Epiſcopo, Suffraganeo Colonienſi, per Drogonem Metenſem ſacri palatii Archi-Capellanum; anno 834. expeditur diploma Ludovici Pii Imp., & dotatur Archi-Epiſcopalis Eccleſia Hammaburgenſis donatione cellæ Tournholti in Comitatu Flandriæ.

Defuncto Leuderico tertio Bremenſi Epiſcopo, anno 847. quum vaſtatione Nordmannorum admodum deſolata eſſet Brema, Imp. Rex Ludovicus voluit unire duas Eccleſias Bremenſem & Hammaburgam, quo facilius ſuſtentaretur S. Ansgarius, qui Hammaburgi erat conſecratus Archi-Epiſcopus ante XVIII. annos, nempe ab 831. huic idem Bremenſem ſimul commiſit Eccleſiam : ab eo die diſcordia inter Ansgarium & Colonienſem Metropolitam, ac dein inter Ferdenſem Epiſcopum : nam hic Regionem Transalbianam ad ſe pertinere contendebat.

Igitur in Concilio Moguntino primo ſub Rhabano anno 847. hæc conjunctio Eccleſiarum Hamburgenſis, & Bremenſis, in perſona unius Ansgarii ratificata fuit judicio Epiſcoporum, quos Rex Ludovicus conſuluerat : deinde actum de Waltgario Ferdenſi Epiſcopo placando. Sed necdum definitum, an Bremenſis Eccleſia Cathedralis prorſus ſupprimenda præ Hamburgenſi Archi-Epiſcopali, quia Ansgarius eo titulo ordinatus fuerat; an contra eadem Bremenſis adhuc relinquenda, & ſic relinquenda, ut Metropolitæ Colonienſi, ut ante fuerat, ſubjecta maneret? Hæc controverſia in Synodo Wormatienſi anno 858. deciſa fuit, ut ex Remberto Biographo Sancti Ansgarii oſtenſum eſt.

Nicolaus Papa primus audito Salomone Conſtantienſi Epiſcopo, legato a Concilio Wormatienſi, & a Ludovico Germanico Rege, confirmavit unitionem hanc duarum Eccleſiarum, cui Guntharius Colon. Metropolita in Synodo conſenſerat.

His ita conſtitutis, prout ex Synodis *hoc Tomo relatis*, ad ſuos annos conſtat, recruduit controverſia circa ſubjectionem Bremenſis Epiſcopi erga Metropolitam Colonienſem anno 890. 891. 892. quibus temporibus Hermannus Colon. Metropolita queſtus eſt apud Papam, Adalgarium Bremenſem deeſſe ſuo obſequio, & reverentiæ erga Metropolim Coloniam. Papa utrumque Romam citat : quum vero Hermannus Colonienſis Romæ non comparuiſſet, indixit Papa Synodum

nodum Wormatiæ, & Fulconi Remenſi commiſit examen cauſæ hujus: Wormatiæ anno 891. Synodus indicta, ſed non celebrata, tum ob irruptionem Nordmannorum, tum ob varias mortes: Igitur Francofurti Synodus indicta fuit circa 892. cui & Hattho Archi-Epiſcopus Moguntinus, quem Papa ejuſdem cauſæ inquiſitorem conſtituerat, & Hermannus Colonienſis cum ſuis ſuffraganeis & forte Fulco Remenſis, interfuere: decretumque ab omnibus, modum aliquem obſervantiæ debere Bremenſem Colonienſi, quod decretum Formoſus Papa confirmavit, Epiſtola ad Adalgarium ſcripta, & hoc Tomo recitata pag. 385.

Hactenus Chronologia videtur ſtare ſat firmo pede circa præcipuos cardines: quales ſunt initium & conſecratio Sancti Ansgarii in Hammaburgenſem Archi-Epiſ. anno 831. quod poſt Lambecium *in Chronologia, & Auctario libri primi rerum Hammaburgenſium p.* 103. 104. *Echardus & Hagiographi Antwerpienſes invictis argumentis demonſtrarunt.*

Imperfectam conjunctionem Hamburgenſis Eccleſiæ cum Bremenſi jam ab anno 847. defuncto Leuderico Bremenſi pauci adverterunt: uti & fuiſſe de ea tractatum in Synodis Moguntinis anni 848. 849. pauci viderunt: Lambecius de ea non meminit, niſi ad annum 858. & ad Bullam Nicolai I. confirmatoriam: Sed ipſe Papa Nicolaus in ſua Bulla narrat a morte Bremenſis Epiſcopi anno 847. defuncti, cogitatum fuiſſe a Ludovico Rege de hac conjunctione. Adamus Bremenſis, dicit *a morte Bremenſis* Regem contuliſſe Ansgario Bremenſem Epiſcopatum *cap.* 24. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*: Addit multum temporis fluxiſſe, ex quo Bremenſem Epiſcopatum Beatus Ansgarius ſuſcepit, antequam hoc a Papa Nicolao firmaretur. Nos decentium ponimus ab anno 847. ad 858. Biographus S. Ansgarii Rembertus in vita cap. XIX. & XX. teſtatur *plus uno* in Conciliu tractatum fuiſſe hoc negotium: hæc Concilia nos ſtatuimus 847. 848.

Tot igitur Synodales reſolutiones in hoc Tomo primum comparent ſuo loco.

Tertia Synodus eſt Concilium Wormatienſe anni 858. quod ſua ſede & anno dimovere conatur *CL. MANSI in ſupplemento Concil. Tomo I.* Contra Lambecium, & omnes hactenus ſcriptores, & ad annum 864. provectum voluit. Jam præter notas libro huic aſperſas ad Synodos huc pertinentes videamus argumenta *CL. MANSI*; cur ad annum 864. ab anno 858. Synodus Wormatienſis ſit removenda? *Primo* ſtatuit tria Concilia in hac cauſa acta fuiſſe: primum anno 857. Moguntiæ: alterum 858. forte Moguntiæ ait, tertium Wormatiæ 864.

Quod hæ Synodi etiam in locis a *CL. MANSI* indicatis celebratæ fuerint, fundamentum dat Rembertus Biographus Sancti Ansgarii: verum, cur prima ad annum 857. protrahatur, non video: ſtatim a morte Leuderici Bremenſis, Ludovicus Rex ſtatuit, Ansgario egeno, & deſolato conferre Bremenſem una cum Hammaburgenſi, ad quam Eccleſiam ordinatus & conſecratus fuerat; quia vero eo ſæculo inſolens erat, unum duos Epiſcopatus poſſidere; ſcrupulus juſtus motus fuit Regi de hac conjunctione, & ideo Epiſcoporum Concilium requiſivit. Eſt autem Leudericus mortuus 847. non ergo decem annos Rex expectavit, ut requireret Conſilium Epiſcoporum ab 847. ad 857. ſed proximo tempore anno 847. Moguntiæ coacto Concilio, Procerum, & Epiſcoporum Conſilium accepit pro conſcientiæ ſuæ pace

Eſt igitur Manſi poſtulatum contra omnem veroſimilitudinem, quod Rex decentium exſpectaverit ad audiendam Epiſcoporum deciſionem de conjunctione licita Eccleſiarum Cathedralium Bremenſis, & Hammaburgenſis in una perſona Ansgarii.

Secundum argumentum Manſi, ex verbis Remberti *multum temporis fuiſſe*, ex quo ſedem Bremenſem gubernandam ſuſcepit Ansgarius prius, quam authoritate Apoſtolica firmaretur, nil probat: Manſius ait; interceſſiſſe ſeptem annos ab 857. ad 864. ego decem ab 847. ad 858.

Poſt hæc argumenta, Manſius recitat alia tria, in reſponſiooe ad Pagium, olim edita.

Primum eſt ex Bulla Nicolai I. data Indict. XII. *Ludovico Imp. anno ſuo quinto* ex chroniſta Saxone; ſed ex Philippo Cæſare editore *in Tri-Apoſtolatu ſeptentrionis*, ex Lambecio *ejus deſcriptore* legi poterat imperante piiſſimo Auguſto Ludovico a Deo coronato magno Imperatore anno quinto decimo, indictione XII. quæ duæ notæ reapſe concurrunt. Nam annus Chriſti 864. eſt Ludovici II. Imperatoris decimus quintus (ſi ab 849. computetur, quo pater Lotharius eum Imperii conſortem voluit) & Indictio XII. eidem reſpoodet.

Crantzius Metropol. L. I. C. 38. eaſdem notas habet.

Lambecius eaſdem notas deſcripſit, attamen ad annum 858. retulit diploma Pontificium.

Lambecius autem citra ullam præfationem notas temporis adſcripti erroneas ait eſſe, & loco anni XV. reponendum annum III. loco Indictionis duodecimæ, ſextam reponendam judicat.

Hagio-

Hagiographi ad diem III. Febru. ſtant in anno 858. Conc. Wormatienſis.

Quod autem Adamus Bremenſis apud Pagium judicat, Bullæ Pontificiæ additum fuiſſe annum Chriſti DCCCLVIII. non me movet : credo enim cum Manſio, hoc ſæculo non fuiſſe numeratos annos æræ Chriſtianæ in Epiſtolis Pontificum. Aliæ duæ cauſæ me impellunt, ut credam, notas temporis bullæ additas vel nullas fuiſſe, vel præſentes eſſe falſas.

Poſt mortem Leuderici Ludovicus Germaniæ Rex, ſtatim voluit conferri hanc Eccleſiam Bremenſem vacantem Ansgario Hammaburgenſi: ſed conſcientia remordente recurrit ad Epiſcopos, & eorum Conſilio acquievit anno 847.

Waltgarius Ferdenſis Epiſcopus contra hanc conjunctionem proteſtatus eſt ob ſubtractam ſuæ Diœceſi Tranſalbiam Regionem. Habetur Concilium, & placatur hic Epiſcopus anno 848. vel proximo anno 849. Anno 853. juxta *CROMBACHIUM*, ſufficitur Guntharius in Cathedram Colonienſem, quæ ob temporum infelicitatem, pro dolor! vacaverat: & putemus, hunc Archi-Epiſcopum decennio tacuiſſe de ſubtracta ſibi anno 847. ſuffraganea ſede Bremenſi paulo ante ſuam evectionem ad Cathedram noſtram? Non ſane tacuit; ſed quamprimum ipſe confirmatus fuit, apud Regem inſtitit, & Wormatiæ tum a Rege, tum ab Epiſcopis, rogatus fuit, ut conſenſum ſuum daret huic conjunctioni Bremenſis cum Hamburgenſi, & ſubtractioni a Metropoli & Provincia.

Nunquam credam Guntharium undecim annis concoxiſſe hanc ſubtractionem: & cum Ludovicus Rex alias, & ſuæ conſcientiæ quamprimum fecerit ſatis, conſultis Epiſcopis; cur Gunthari potiſſimam querimoniam ab anno 853. ad 864. rejeciſſet?

Alterum argumentum hauſerat Cl. Manſi: quod hæc conjunctio facta fuerit *ultimo tempore vitæ* Sancti Ansgarii: ſane ultimo tempore, ſexennio nempe ante mortem, quæ anno 865. evenit: non enim ſolus penultimus annus vitæ dicitur ultimum tempus.

Tertium argumentum deſumitur ex Reſponſis Nicolai I. datis Salomoni legato, relatis a *Baluzio Tomo V. miſcellaneorum*.

Ego ante, de hac collectione quam cogitarem, deſcripſeram pro mea notitia reſponſa Nicolai Papæ data Salomoni.

Quo ſæpius ea relego, eo confirmor magis in mea ſententia, quod hæc a Baluzio in aliquo cod. Ms. reperta reſponſa, ſint opuſculum otioſi collectoris, & corraſoris, qui geſta a Nicolao Papa ab 858. ad 867. colligere voluit: demum ea uni Salomoni legato data fuiſſe, imprudenter & imperite ſcripſit.

Pontifex Nicolaus, ut ex ejuſdem Epiſtolis patet, ſingulis perſonis, & factis ſingulas ſcribit Epiſtolas, cum indictione currente, ut literas ejus percurrenti patet. Cur jam hæc, tot, diſparata variarum cauſarum reſponſa uni Salomoni Conſtantienſi committeret, qui nonniſi a Ludovico Germaniæ Rege miſſus fuit poſt Concilium Wormatienſe pro cauſa conjungendæ Eccleſiæ Bremenſis cum Hamburgenſi? Ipſe Manſius adnotavit, nullum hactenus vidiſſe tot munera & cauſas Salomoni delegatas fuiſſe, quot habentur in his capitulis reſponſionum ad legationem Salomonis.

Secundo Salomon ſoli Ludovico Germaniæ Regi ſubdebatur, non Lothario, non Carolo Calvo: quid igitur horum Regum cauſas Salomoni committeret?

3tio Lotharius, Adventium Metenſem Epiſcopum, Rothaldum Argentoratenſem, Theutgaudum Treverenſ., & Guntharium Romam miſerat: quo ergo veroſimili colore hos legatos præterit, & Salomoni onus committit?

Siccine Pontificem ſapientiſſimum perſonas, tempora, cauſas in unum confundere, ſuſque deque miſcere omnia, ut diverſis legatis, regnis & cauſis debita reſponſa uni Salomoni det, & cum Romæ ſuſpendat ab 858. ad 864. circa negotia, nil ad eum, nec ad ejus Regem Ludovicum pertinentia?

Ex his videbit, credo, ſapiens crites, quam parum illa capitula Nicolai circa cauſas diverſiſſimas pro tot diverſis provinciis, uni Salomoni commiſſa & reſponſa, ſcribantur ab improvido collectore.

Maneat igitur ex Remberti pene coævi ſcriptoris ſententia, cauſam conjunctionis in Concilio Wormatienſi per aſſenſum Gunthari definitam fuiſſe (quem conventum Schannatus in hiſtoria Wormatienſi ad annum 849. erronee refert) ſed qui poſt conventum Salomon mitti potuit ad Nicolaum Papam, nonniſi anno 858. electum?

Annaliſta Saxo Eccardinus, *Tomo I. p.* 196. ad annum DCCCLVIII. refert: Eodem anno " Bremenſis atque Hammaburgenſis " parochiæ coadunatio facta eſt ultimo tem-" pore S. Ansgarii ex autoritate Nicolai Papæ. Hermanni Corneri Chronicon, ab Eckharto Tomo II. editum, refert hanc coadunationem ad annum Chriſti 862. quem facit eſſe Ludovici II. Imperatoris quintum. Verum in Bulla Nicolai, quam Cornerus refert, narratur Ludovici Regis deſiderium con-

conjungendæ Eccleſiæ Bremenſis cum Hammaburgenſi in favorem Anſcharii, natum fuiſſe poſt defunctum diœceſanum Bremenſem (anno 847) cur hoc deſiderium uſque ad annum 862. dilatum fuit? Cum anno primo Nicolai, vel primo Benedicti Anteceſſoris impleri potuiſſet, ſi Metropolitæ Colonienſis, qui tum nullus extabat, teſte Rimberto, conſenſus acceſſiſſet.

Ultimum Concilium in hac cauſa, denuo excitata, ſtatuimus anno 892. Francofurti coactum fuiſſe, contra Synodographos, qui Tribürienſi Concilio anno 895. hanc cauſam attribuerunt: ſed Epiſtola Formoſi Papæ dubium omne tollit, ut in notis diximus.

§. VII.

De Godeſchalci damnatione in Concilio Moguntino.

GOdeſchalcus nobilis Saxo erat, filius Berni Comitis, ſub Eigile Abbate a primis annis in Monaſterio Fuldenſi ſecundum regulam S. Benedicti oblatus & tonſus, ut diſcimus ex *Hincmaro L. de non trina Deitate Sect. XII.* Rhabanus, Abbas ejuſdem Monaſterii, literis eundem informavit, & vitæ Monaſticæ per vota mancipavit.

Pertæſus forte hanc vitam, aut præceptoris ſeveritatem, provocavit ad Concilium Moguntinum, ejuſque præſidem Otgarium anno DCCCXXIX.: conquerens, ſe a Rhabano Abbate ad monachi profeſſionem adactum, & votum parentum de ſe puero factum, ratum habere coactum. Otgarius cum aliis Epiſcopis querelam Godeſchalci audiit, & eum a voto abſolvit. Rhabanus vero ab hac ſententia ad Ludovicum Imperatorem appellavit, cui ea de cauſa libellum ſuum *de oblatione puerorum* obtulit. *Hæc ex Centuriatoribus Magdeburgenſibus refert Eckhartus. Rerum Francicar. hiſtoriæ L. XXVIII.* N. 273. Eandem rem nos ex Centuriatorum fide tranſcripſimus in hoc ſecundum volumen pag. 54. Utrumque ignotum fuiſſe Clariſſimo Natali Alexandro Ord. Prædic. *ſæculi IX. Diſſertatione V.* de hoc Godeſchalco miretur quis in Doctore alias accurato & laudatiſſimo: nil enim aliud de iſta pueritia Godeſchalci meminit, quam eum fuiſſe ortu Germanum, & in Monaſterio Augiæ divitis educatum fuiſſe in literis humanioribus, ſed poſt in Orbacenſi Monaſterio Benedictino, Diœceſis Sueſſionenſis profeſſum fuiſſe, & a Rigboldo Eccleſiæ Remenſis Chorepiſcopo contra regulas Presbyterum ordinatum fuiſſe: exinde profectum Romam, per diverſa Italiæ & Germaniæ loca vagatum, ubique ſui erroris ſemina ſparſiſſe.

Eckhartus paulo aliter ſentit de cauſa, ob quam ex Germania ad Orbacenſe Monaſterium venerit: ſed parvi refert. Facta ultima vagabundi per Italiam, & Germaniam nota ſunt.

Nunc ad Synodi Moguntinæ anno 848. in ejus cauſa habitæ acta progrediamur.

Rhabanus, Moguntinus Antiſtes, ex literis Noringi Epiſcopi, ſeu Veronenſis, ſeu Vercellenſis, didicerat, Godeſchalcum & in Italia, & variis aliis locis diſſeminaſſe errorem ſuum de gemina prædeſtinatione Dei ad vitam, & ad mortem.

Eundem Monachum, cum apud Everardum Comitem, ſive Marchionem Forojulienſem, commoratus eſſet, idem venenum palam & in privatis colloquiis ſparſiſſe, Rhabano ſignificatum fuerat.

Rhabanus, qui pueri indolem vaniſſimam, loquaciſſimam, ad novitates prurientem, olim noverat, ſcribit graves literas ad Notingum Epiſcopum, & Eberardum Comitem, a Sirmondo Tomo II. ultimæ Venetæ editionis recuſas, quibus literis territus abire cogitur Godeſchalcus. Demum Moguntiam advenit, promptus vel in Concilio errores ſuos tutari. Rhabanus eundem ad Concilium circa Kalendas Octobris 848. Provinciale citat. Comparet, offert libellum, quo non ſolum venerandum & ſanctum Præſulem Rhabanum arguit ob literas ad Notingum datas, ſed eundem veluti Semipelagianum traducit, in quæſtionibus de libero arbitrio, cum Gennadio ſentientem, & de voluntate Dei ſalvandorum hominum, ac redemptione ſanguinis Chriſti pro omnium ſalute effuſi.

Rhabanus, aliique Archi-Epiſcopi, & Epiſcopi, & Abbates, libello inſpecto hominem examinant, impugnant, & convincunt erroris, ſed quia contumacem & incorrigibilem deprehendunt, damnatum remittunt ad ſuum Monaſterium, & Metropolitam Hincmarum, duplici cautione: I. Ut juramento firmet, nunquam ſe in regnum Germaniæ, Ludovicique rediturum. II. Rogant Hincmarum, ut eum recludat in Parochia ſua, nec ſinat eum amplius errorem diſſeminare, ac ſeducere populum Chriſtianum.

Mabillon. Annal. Benedictin. Tomo II. pag. 681. 682. *ad annum* 848.

Hæc ſunt, quæ ad Germanica duo Concilia in cauſa hujus miſerabilis hæretici habita ſpectant; de cætero geſta in Gallia, & Conciliis Gallicis, quosve ibi repererit patronos, quos cenſores, lege ſis *in Diſſertatione V. Clariſſimi P. Natalis Alexandri in Sæculum IX. Chriſtianum.*

Epitomen do reliquæ vitæ Godeſchalci. In Synodo Cariſiacenſi ſub Carolo Calvo fuit denuo productus, interrogatus: & quia, uti in Moguntina Synodo, pertinax in errore, incorrigibilis inventus fuit, honore presbyterali dejectus, & pro ſua irrevocabili contumacia ſecundum leges Concilii Agathenſis, & regulam S. Benedicti, ut improbus, virgis cæſus, & ſicut decreverunt Germaniæ Provinciarum Epiſcopi, ne aliis noceret, in ergaſtulum retruſus fuit. Perrexit tamen ſcribere, & varias confeſſiones ſui erroris protrudere, ab aliis confutatus, a nonnullis defenſus. Eccleſia Lugdunenſis nunquam ejus errori favit, etſi errore facti nonnihil patrocinata ſit Godeſchalci locutionibus, ait *Natalis Alexand. loc. cit.*

Demum morte inſtante miſit ad eundem Hincmarus formulam Catholicæ fidei ſubſcribendam, atteſtans, ut erroribus renunciaret, niſi vellet Sacramentis & ſepultura Eccleſiaſtica privari. Fruſtra fuit optimus Præſul: noluit ab errore diſcedere, & ſine communione corporis Domini mori prælegit: & ſic indignam vitam digna morte finivit, & abiit in locum ſuum.

Hincmarus L. de non trina Deitate.

Clariſſimus Mauguinus, Præſes in Curia Monetarum, malæ Godeſchalci cauſæ patronum agit: & *primo cauſatur*, Rhabanum judicem eſſe non potuiſſe, quia nemo in propria cauſa ſit judex.

Quis ergo, ſi hic Archi-Epiſcopus & Caput Concilii Nationalis, judex eſſe non potuit? An Præſes Curiæ Monetariæ poſt decem Sæcula judex competens ſit in cauſa, Eccleſiam, & hæreſes concernente? Deinde cauſa Godeſchalci non ſpectabat perſonam Rhabani, ſed totam Eccleſiam Dei, & Regnum Catholicum Ludovici Germaniæ Regis, uti cauſa Arii ſpectabat ad Alexandrum, & ad omnes Epiſcopos Concilii Nicæni: uti cauſa Pelagii ſpectabat ad S. Auguſtinum, & omnes Patres Concilii Millevitani. Epiſcopi ſunt proprii judices eliminandarum e ſua Diœceſi hæreſeon, a quocunque in- vel extraneo ſuſcitentur.

Secunda exceptio. At Concilium Moguntinum fuit potius placitum Regium, quam Concilium Eccleſiæ.

Ignorat Mauguinus mores Sæculorum octavi & noni, in quibus Concilia etiam Eccleſiaſtica, & de rebus ſacris habebantur coram Regibus, Epiſcopis, & Optimatibus: non quod Reges & Comites ſibi arrogarint judicium de rebus fidei dijudicandis (contrarium oſtendimus *Tomo I. in Conciliis Francofordienſi & Moguntino, annis* 812. & 794.) uti Mauguinus Laicus, & Curiæ Monetariæ Præſes, Conciliis & Epiſcopis ſe ſuperiorem judicem, ſua, id eſt, nulla auctoritate oſtentat; ſed, ut protegerent Eccleſiam, & decreta Epiſcopalia Conciliorum executioni mandarentur, demum ut hæreticos contumaces terrore, aliisve pœnis coercerent, &, ſi vellent, ad ſanam mentem reducerent. Nihil ergo præſentia Regis & Procerum obſtat, quin Concilium Moguntinum anni 848. fuerit vere *Eccleſiaſticum Concilium.*

Tertia exceptio Mauguini contra hoc Concilium eſt, quod in eo non fuerit ſervata forma judicii Eccleſiaſtici: Godeſchalcus potius *repulſus*, quam *judicatus* fuerit, ut *Annales Fuldenſes, & Flodoardus L. III. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ dicunt.*

Reſpondeo, huic calumniæ contrarium evidenter patere, non ſolum ex literis Rhabani & Hincmari, ſed primo ex Annalibus Fuldenſibus, editis a Frehero. Hi enim ad annum hunc dicunt: "Godeſchalcus quidam
" Presbyter de Prædeſtinatione Dei prave
" ſentiens, & tam bonos ad vitam, quam
" malos ad mortem perpetuam inevitabiliter
" a Deo prædeſtinatos eſſe affirmans, in
" Conventu Epiſcoporum RATIONABILI-
" TER, ut plurimis viſum eſt, convictus,
" & ad proprium Epiſcopum Ingumarum Re-
" mis transmiſſus eſt.

IIdo. Flodoardus Lib. III. Hiſtoriæ Remenſis Cap. XIV.

" Godeſchalcus a ſuo Monaſterio irre-
" gulariter exiens, peragratis regionibus plu-
" rimis, & exitioſa ſemina ſator peſſimus ſe-
" minans, tandem in Moguntina civitate
" habita Synodo, & Rhabano Archi-Epiſco-
" po libellum ſui erroris porrigens, damna-
" tus ab omnibus Germaniæ Epiſcopis, cum
" literis ſynodalibus ad Metropolim Remo-
" rum, cui auctore Domino præeram (*Hincmarus*) eſt remiſſus.

Ecce ipſe Hincmarus fatetur Godeſchalco copiam datam libelli porrigendi Patribus: Patres libello viſo eundem condemnaſſe: fuit ergo reus auditus, licet inverecundo ore proſcidiſſet Rhabanum, ſanctum & eruditiſſimum Archi-Epiſcopum, a quo puer inſtitutus fuerat; & nihilominus auditus, convictus, ſed ob contumaciam damnatus, & ſuo Metropolitæ puniendus remiſſus. Quid hic deeſt formæ judicii Eccleſiaſtici?

Sed Epiſtola ſynodalis, juſſu Regis Ludovici a Rhabano cæteris Archi-Epiſcopis & Epiſcopis ſcripta ad Hincmarum, quam edimus pag. 163. plane os occludit Mauguino: nam in ea narrat Sanctus Archi-Epiſcopus, Godeſchalcum auditum fuiſſe, dein incorrigibilem repertum, hoc eſt, nullis rationibus, nulli auctoritati Divinæ, nec Eccleſiaſticæ, nec Regiæ cedentem, remiſſum fuiſſe Remos, & perpetuo exilio e Germanicis eccleſiis, uti membrum peſtilens, relegatum fuiſſe.

Hæc

Hæc ſufficiunt confutando Manguino, & Janſenio, & omnibus prædeſtinatianæ hæreſeos reſuſcitatoribus ac patronis: quibus nos Catholici omnes Semipelagiani & Maſſilienſes videmur.

§. *VIII.*

De Conciliis in cauſa divórtii Lotharii Regis & Theutbergæ.

LOtharius, Lotharii Imperatoris Filius, Caroli Magni nepos, Regnum Lotharingiæ obtinebat, in quo hi epiſcopatus erant: Trevirenſis, Colonienſis, Metenſis, Virdunenſis, Tullenſis, Tungrenſis, Trajectenſis ad Rhenum, Argentoratenſis. Germaniæ Regnum poſſidebat Ludovicus. Galliæ Occidentalis Regnum Carolus Calvus, uterque Patruus junioris Regis Lotharingi, & fratres Lotharii Imperatoris. Anni 843. menſe Auguſto, hi tres fratres convenerunt Virduni, ubi Ludovico ceſſit Germania omnis uſque ad Rhenum, Lothario primogenito Imperatoris præter Italiæ regnum, Francia inter Rhenum, Scaldim, uſque ad Ararim Rhodanum influentem: Carolo Calvo reliqua Gallia Occidentalis. Poſt mortem Patris Lotharii Imperatoris anno 855. Lothario filio cedit Francia media, ſeu Lotharingia. Anno 856. Theutbergam ducit Reginam legitimis nuptiis. Anno 857. Waldradæ amore implicatur, qui amor eo exarſit, ut de ea ducenda, ac Theutberga repudianda cogitarit. Non defuere regiis injuſtis amoribus adulatores: & ut aliqua ſpecie honeſti hoc divortium coloraretur, finxerunt Theutbergam cum fratre Huberto olim copulam inceſtam habuiſſe, ſed hauſta potione fœtum depuliſſe aut extinxiſſe: ob hoc infandum crimen thoro regio indignam eſſe.

Regina Theutberga facinus negavit, & obtulit judicium *aquæ ferventis*: quod purgationis genus hoc Sæculo nondum damnatum erat: miſſo nomine ſuo viro, qui illæſus ex aqua fervente exiit, unde Reginæ innocentia cenſebatur *Dei judicio* comprobata. Hæc ex Hincmaro diſcimus, qui librum eruditum ſcripſit *de divortio hoc attentato*, Rex nihilominus perſtat in Conſilio impio: & ut facultatem obtineat faciendi divortii, Epiſcopos Regni ſui convocat, qui anno 860. ad *Aquisgranum* vocati, duplicem Synodum celebrarunt, primam Januario, alteram Februario pag. 246. 247.

In prima, audita accuſatione Theutbergæ, judicarunt, tali crimine fœdatam permanere non poſſe in thalamo regio: in altera cum Reginam ipſam de accuſationis veritate percontati eſſent; hæc impatientia & tædio victa, ſe ream faſſa, publicæ pœnitentiæ addicitur.

Nemo, pro dolor! inter tot Epiſcopos fuit, qui calumniæ impactæ falſitatem detegere, aut Regis Lotharii verbo unico libidinem coercere auſus fuiſſet, nullus Nathan, nullus Joannes.

Anno 862. Indict. X. XIV. Kalend. Maji denuo ſimilis formæ conciliabulum indicitur ad eandem Regiam urbem Grani. In quo Rex libellum appellationis offert, profeſſus ſuam incontinentiam, & licentiam alterius uxoris ducendæ flagitabat. *pag.* 268. Guntharius Agrippinenſis Archi-Epiſcopus, & Palatii Regii Archi-Capellanus, qui Waldradæ pellicis agnatus, aut patruus dicebatur, *(a)* facile ratiunculas aliquas corraſit ex falſis ſcripturis, & Patris unius ſententiis, queis ſecundas nuptias Regi licitas, ſibi videbatur probare. Theutgaudus Treverenſis Archi-Epiſcopus, vir ſimplex, nec admodum peritus canonum, teſtatus, Lotharium, ſi quid cum Waldrada concubina peccaſſet, id ſecretis & jugibus lacrymis, macerationibus carnis, & eleemoſynis expiatum fuiſſe, ſplendide mentitus eſt. Verbo: hi Epiſcopi faciunt Regi licentiam Theutbergæ repudiandæ, & Waldradæ ducendæ. Rex Waldradam coronat, & uti Reginam ducit. pag. 265. 266. 269.

Theutberga ab omnibus derelicta, Nicolaum I. Papam appellat. Is cognita cauſa, & injuria graviſſima Reginæ, & ſcandalo toti regno dato, indixit Synodum Metis in regno Lotharii: miſit legatos e latere ſuo, duos Epiſcopos Rodoaldum Portuenſem, & Joannem Ficoclenſem, eoſque *commonitorio* inſtructos docet accurate, quid agendum in hoc Concilio eſſet. pag. 278. Ex appendice Epiſtolarum Nicolai, Ep. 2. *Binii Concil.* Tom. III.

Scribit inſuper literas ad Lotharium Regem pro Synodo in hac cauſa congreganda in regno ſuo, pag: 279. Eſt hæc *XVII. Tomo III. Conciliorum Binii parte II.* inter ſeptuaginta Nicolai Epiſtolas.

Eidem injungit, ut duos de regno ſuo adjungat Ludovico II. Imperatori: commendat legatos ad Synodum ituros, Epiſtola XIX. Carolo Calvo ſcribit pro duobus Epiſcopis mittendis ad Concilium. *Pag.* 280.

Idem Pontifex ſcribit omnibus Archi-Epiſcopis per Galliam & Germaniam conſtitutis, ut ad Synodum Metis celebrandam accedant, & Lotharii divortium prætendentis cauſam examinent. *Ep. XXII. pag.*

(a) Annales Metenſes neptim Guntharii faciunt. *Du Cheſne Tom. III. Scriptorum Franciæ pag.* 367.

pag. 281. Deinde Epiſt. XXIII. ſcribit omnibus Revereodiſſimis, & Sanctiſſimis Archi-Epiſcopis confratribus ſuis, & Epiſcopis in Concilio Metenſi reſidentibus, ut cauſam Theutbergæ dijudicent, & acta Concilii ad ſe mittant. *pag.* 282.

Nicolai tot ac tantæ curæ omnes eluſæ fuere. pag. 283. Fuit quidem Metis indicta Synodus & celebrata, ſed nulli alii Epiſcopi interfuere (præter duos Legatos) quam qui in tribus præcedentibus Conciliis Aquiſgranenſibus comparuerant: literæ ad reliquos Reges, & Epiſcopos vel celatæ, vel retentæ: legatis os oblinitum, recantatis iis, quæ in antecedentibus Conciliabulis conficta erant, & manus auro delibutæ.

Acta Concilii Metenſis Romam delata a duobus Archi-Epiſcopis Treverico, & Colonienſi, & Adventio Metenſi, una cum apologia: quæ omnia hoc Tomo impreſſa leges *pag.* 284. 285. 286.

Pontifex juſta ira commotus adverſus Legatos prævaricatores ſui officii, & Epiſcopos, Synodum Romæ cogit, acta Conciliorum Aquis, & Metis, & Adveotii, & Guntharii, & Theutgaudi ſcripta legit, examinat, dijudicat, & dignam ſua ſanctitate ſenteotiam fert judex intrepidus, hoc eodem anno 863. Eam leges pag. 287. hoc Tomo. Conſtat quinque partibus:

§. I. Abolet Synodum Metenſem, adulteris faventem, adeoque potius proſtibulum, quam Synodum, vocitandum.

§. 2. Theutgaudum, & Guntharium, qui propriis manibus ſcripta obtulerant, & a ſe geſta confeſſi erant, judicat ob omni ſacerdotali officio permanere penitus alienos... omni Epiſcopali regimine exutos.. Spiritus Sancti judicio, & Beati Petri autoritate. Si quid ſacro miniſterio contingere audeant, oullam ſpem reſtitutionis in alia Synodo ſupereſſe.

§. 3: Epiſcopos complices eidem pœnæ addicit, ſi cum his duobus conſpiraverint; ſecus, ſi Apoſtolicæ Sedis decretis parituros ſe profeſſi ſint.

§. 4. Boſonis uxorem Ingeltrudem, jam dudum vagam, relicto marito, iterato anathemate ferit; niſi citius ad Boſonem, aut ad Apoſtolicam Sedem, ſatisfactura veniat.

§. 5. Decreta, dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones pro Catholica fide, pro Eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione fidelium a Pontifice promulgata, jubet obſervari ſub pœna anathematis.

Exauctorati duo Archi-Epiſcopi Beneventum ad Ludovicum II. Lotharii Regis fratrem, ſe conferunt: queruntur læſum fratrem, Imperatorem, & Archi-Epiſcopalem gradum, & falſis querimoniis Imperatorem ad ultionem excitant. Hic illico armata manu Romam petit, ut Pontificem cogat ad duos Metropolitas priſtino gradui reſtituendos: ab Imperatoris militia Clerus, & plebs Romana variis injuriis pulſari fuere. Papa poſt adhibitas preces, & jejunia aufugit: ſatellites Cæſarei divinitus puniti: ipſe Imperator febre correptus fuit. Quare abſtinuit ab ulteriori bello, & duos Archi-Epiſcopos in Germaniam redire juſſit. Edidere hi *Apologiam* contra Papam, judicem ſuum legitimum, verbis atrocibus, & indecentibus conceptam. *pag.* 289. Sed totius orbis Catholici Epiſcopi, uti Conciliabulum Metenſe, ſic ejus membra, & Canonum omnium violatores, deteſtati ſunt.

Interea Papa, literis quaquaverſum ſcriptis, Epiſcopos de juſtiſſima condemnatione tum horum Epiſcoporum, tum Waldradæ, Ingeltrudis, & complicum edocuit.

Ex membris Concilii Metenſis duo reſipuerunt, Adventius Metenſis, & Franco Tungrenſis. Utrumque pœnitentem Nicolaus lubens in gratiam recepit, & veniam conceſſit. *Lege apud Binium appendicis Epiſtolarum Nicolaj Papæ Ep. IV.* in hoc Tomo *pag.* 299. 300. 301. 303. 304

Non contentus Epiſtolis, ad Epiſcopos, & Reges ſcriptis, ut Lotharium adigant ad recipiendam Theutbergam, mittit ſecunda vice Legatum in Germaniam & Lotharingiam, *Arſenium Hortenſem Epiſcopum*, qui ſalutatis Ludovico Germaniæ, Carolo Calvo Galliæ, Regibus, & literis credentialibus demonſtratis, demum ipſum Lotharium, adhuc ſordeſcentem in pellicatu Waldradæ, aggreditur tanta auctoritate & felicitate, ut coegerit eundem ad recipiendam Teutbergam ritu Regio nuptiali, & Waldradam Romam ire compulerit: quod iter hæc incepit quidem, ſed mutata mente legatum fefellit, & remeavit in Galliam. *pag.* 295.

Ex actis Arſenii apud Reges *Cl. Manſi* Concilia facit: ſed aliud nil erant, quam mera executio Concilii Romani anni 863.

Epiſcopi in Romana Synodo ſuſpenſi, paruere ſententiæ vindici, præter Guntharium Colooienſem, qui anno proximo in Cœna Domini Coloniam veniens, Miſſas celebrare, & ſacrum chriſma conficere, ut homo ſine Deo, præſumpſit. *Annal. Bertiniani ad hunc annum, Tomo III. Duchesne p.* 220.

Pontifex, hoc facto jure excitatus, proceſſit ad ſolemnem excommunicationem horum duorum Archi-epiſcoporum, quam tulit veroſimiliter anno proximo; uti minatus

erat

erat anno 864. Certe anno 863. ab officio excommunicatos eos in Synodo Romana ediixerat Nicolaus.

Anno 866. Waldrada Romæ in Baſilica Sanctæ Dei Genitricis a Papa excommunicatur, & id notificatur Epiſtola, ad Epiſcopos per Germaniam & Galliam ſparſa.

Undique derelicti, ſecunda vice Romam adeunt Epiſcopi, ſed ſpes reſtitutionis denegata. Aliam viam ergo ineunt, & a Ludovico Imperatore impetrant, ut Synodum ex Regni ſui Epiſcopis convocet, intercesſuris pro his duobus.

Ea indicta fuit & coacta *Ticini*: & nunc prima vice prodit. Interfuerunt Archi-Epiſcopi, Tado Mediolanenſis, Rollandus Arelatenſis, Arpertus Ebredunenſis, & cæteri Liguriæ, & Provinciæ Epiſcopi, quorum literas, & acta Synodi exhibemus nunc prima vice ex cod. MS. Metropolitanæ Colonienſis Eccleſiæ: *Legatur pag.* 327. Epiſtola Synodalis hujus Concilii extat pag. 331.

Cl. Manſi recte ſuſpicatus erat, Synodum celebratam in hac cauſa, pro reſtituendis depoſitis excommunicatis: & cum locum neſciret, opinatus eſt, Romæ, vel in monte Caſſino coactam, ediditque orationem anonymi, in hac Synodo dictam. *Supplementi Concilior. Tomo I. pag.* 1095. *& ſeqq.* Sed Ticini in urbe Liguriæ ea coacta fuit.

Quibus actis, & literis acceptis, Pontifex reſcripſit primo ad Ludovicum Germaniæ Regem, qui depoſitorum Archi-Epiſcoporum patrocinium ſuſceperat. Vid. pag. 333.

Alteram ſcripſit Epiſtolam ad Epiſcopos, in hoc Concilio Ticinenſi intervenientes: eorum poſtulationem rejicit, & ſui proceſſus contra hos duos Archi-Epiſcopos depoſitos, Regem Lotharium, & Waldradam adulteram, ſolidiſſimas rationes reddit. Vid. pag. 334.

Omnibus his machinis, invicta Nicolai I. conſtantia diſſipatis, nondum acquievit Lotharii animus, ſemper ad Waldradam propenſus.

Scribit igitur ultimo rurſum ad Nicolaum: non ſatis auditum ſe queritur: orat, ne calumniantibus ſuam vitam, aures det: Monomachiam offert pro dijudicanda veritate, aut falſitate divortii.

Ipſam Theutbergam adeo premit, ut hæc tentaverit coram Concilio Treverico, etiam cum ſui diffamatione, divortium petere. Inde Romam adit Theutberga, ab ipſomet Pontifice idem vel divortium, vel ſeparationem thori impetratura.

Pontifex nihil his motus, reſcribit Lothario, ut Theutbergam legitimam conjugem habere pergat, Waldradam a ſe denuo excommunicatam ejiciat: ſeparationem concedi non poſſe, niſi ipſe nuptiis renuntiet: Monomachiam non eſſe remedium neceſſarium, nec ordinarium, imo jure multis tentationem Dei videre. Lege pag. 346. 349.

Idem ſcribit Pontifex ad Carolum Calvum, ad Ludovicum Germaniæ Regem, ad Epiſcopos in ejus regno conſtitutos, pag. 352.

Hactenus acta & ſcripta pertinent ad executionem Concilii Romani anni 863: quæ deinceps extra Concilia acta ſunt uſque ad obitum infelicem Lotharii Regis, breviter pertexo.

Defuncto Nicolao PP. Idibus Novembris anno 867. & ſuffecto Hadriano II. XIX. Kal. Januarii anni ejuſdem, Lotharius gratulatorias ad hunc dedit, & licentiam adeundæ Romæ petit.

Reſpondit Pontifex, quod Theutbergam, matrimonii diſſolutionem poſtulantem, ad Regem Lotharium redire juſſerit, donec res Synodo finiretur: Waldradam, quæ reſipuiſſe dicebatur, Ludovico II. Imperatore rogante, communioni reſtituit ea conditione, ne ad Lotharii thalamum rediret: idem Germaniæ Epiſcopis ſignificavit.

Lotharius demum Romam profectus, ab Hadriano benigne ſuſceptus fuit, & cum ſpopondiſſet, ſe eſſe innoxium a ſcelere adulterii cum Waldrada, nec ullo die vitæ ejus concubitu uſurum, accepit de manu Pontificis Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini: Idem Proceres ſpoponderunt, & Euchariſtiam de manu Pontificis ſumpſerunt.

Verum ſacrilegæ ſumptionis & mendaciſſimæ ſponſionis tam Rex, quam Proceres graves & evidentes pœnas luerunt, eodem anno mortui. Tanta autem ſtrages in Regis Lotharii populo facta eſt, ut non peſte periiſſe, ſed hoſtili gladio corruiſſe virtus, & nobilitas totius Regni Lotharingici videretur.

Annales Metenſes ad annum 869.

Regino in Chronico ad eundem annum, quorum errores in Chronologia, & ſerie Synodorum huc pertinentium, texenda, P. Natalis Alexander, & nos in Notis obſervavimus.

Finis Digreſſionis ad Sæculum Nonum.

SÆCULUM DECIMUM.

INCIPIT LIBELLUS (*a*)

DE ECCLESIASTICIS DISCIPLINIS

ET RELIGIONE CHRISTIANA, COLLECTUS EX JUSSU DOMINI METROPOLITANI RATHBODI TREVERICÆ URBIS EPISCOPI, a REGINONE, QUONDAM ABBATE PRUMIENSIS MONASTERII, EX DIVERSIS SANCTORUM PATRUM CONCILIIS, ET DECRETIS ROMANORUM PONTIFICUM, FELICITER IN DEI NOMINE. AMEN.

Incipit Inquiſitio de his, quæ Epiſcopus, vel ejus Miniſtri, in ſuo diſtrictu vel territorio inquirere debeant per vicos, pagos, atque parrochias ſuæ Diœceſeos.

1. INprimis inquirendum eſt, in cujus Sancti honore conſecrata ſit Baſilica, vel a quo fuerit conſecrata. Poſt hæc ipſa Eccleſia circumſpiciatur, ſi bene ſit cooperta, atque camerata, & ne ibi columbæ, vel aliæ aves nidificent, propter immunditiem ſtercoris, ſive importunitatis inquietudinem.

2. Quo metallo ſint ſigna ipſius Eccleſiæ.

3. Si fœnum, annona, aut tale aliquid in Eccleſia mittantur.

4. Deinde ad altare accedere oportet, & contemplari, qualia ſint indumenta ejus, quot nova, & quot vetuſta, & qualiter nitida.

5. Quo metallo ſint capſæ & crūces coopertæ, aut ſi diligenter reconditæ ſunt reliquiæ in altari, aut ſi ipſæ capſæ ſeris & clavis munitæ ſunt.

6. Quo metallo ſit calix & patena, & ſi mundus ſit ab omni ſorde, aut ubi reponatur.

7. Si corporale ex mundiſſimo & nitidiſſimo linteo ſit, & ubi recondatur.

8. Si locus ſit in Secretario, aut juxta altare præparatus, ubi aqua effundi poſſit, quando hæc abluuntur, & ſi vas ibi dependeat, ubi Sacerdos manus lavet poſt perceptionem corporis & ſanguinis Domini, & Presbyter, Diaconus; aut Subdiaconus ibi primo corporale lavet.

9. Inquirendum, ſi pyxis ſemper ſit ſuper altare cum ſacra oblatione ad viaticum infirmis.

10. Si Miſſalem (*b*) plenarium, Lectionarium, & Antiphonarium habeat. Nam ſine his Miſſa perfecte non celebratur.

11. Videndum etiam, quot alii libri ibi ſint, & an bene ſint (*c*) retiati, quot & qualia veſtimenta ſacerdotalia ibi ſint, & ſi ſint nitida, aut in nitido loco collocentur.

12. Requirendum de luminaribus ipſius Eccleſiæ, & quot cerarios habeat.

13. Inveſtigandum, ſi habeat ipſa Eccleſia manſum habentem bonvaria duodecim, præter cimiterium, & curtem, ubi Eccleſia, & domus Presbyteri continetur, & ſi habeat mancipia quatuor.

14.

(*a*) Scriptus eſt hic Libellus Sæculo nono exeunte DCCCXCIX, quo Regino Abbas e ſuo Monaſterio Prumienſi dejectus fuit, & a Ratbodo Archiep. Treverico Rector Monaſterio S. Martini, quod reſtaurabat Archi-Epiſcopus, conſtitutus fuit: ſubinde in S. Maximini Monaſterio privatam vitam agens, Libris ſcribendis Sæculo decimo oriente vacavit, ibidem tumulatus. *Browerus Tomo I. Annal. Treverenſ. pag.* 442.

(*b*) *forte*: Pſalterium, ut in Capitulis Walterii Aurelian. C. 7.

(*c*) Editio Helmæſtad- & Hincmar. *recitati*.

14. Quot manſos habeat ingenuiles, & quot ſerviles, aut accolas, unde decima reddatur.

15. Conſiderandum etiam, ſi atrium Eccleſiæ ſit ſepe munitum, ne aliqua immunditia polluatur.

De vita & converſatione Presbyteri.

16. Inquirendum, ſi Presbyter cellam habeat juxta Eccleſiam, aut ſuſpicioſa in circuitu oſtiola ſint.

17. Si ſuſpicioſus de aliqua fœmina ſit, aut in ſua domo aliquam ſubintroductam habeat mulierem.

18. Si viſitet infirmos, ſi eos reconciliet, ſi eos unguat oleo ſancto juxta Apoſtolum: ſi eos propria manu communicet, & non per quemlibet laicum. Si tradat communionem laico, aut fœminæ, ad deferendum infirmo, quod nefas eſt.

19. Si pro baptizandis infantibus, pro infirmis reconciliandis, vel mortuis ſepeliendis præmium vel munus exigat.

20. Illud ſuper omnia perſcrutandum, ſi ſine baptiſmo per negligentiam Presbyteri aliquis infans in parrochia mortuus eſt.

21. Si per domos extra Eccleſiam Miſſam cantet.

22. Si ſit ebrioſus vel litigioſus.

23. Si arma ferat in ſeditione.

24. Si canum aut avium jocis deſerviat.

25. Si in tabernis bibat.

26. Si Clericum habeat, qui legat Epiſtolam vel lectionem, & qui ad Miſſam reſpondeat, & cum eo Pſalmos cantet.

27. Si nocturnis horis ad matutinas laudes perſolvendas omni nocte ſurgat.

28. Si primam, tertiam, ſextam, nonam certo tempore ſigno Eccleſiæ denuntiet, & curſum debitum cantet.

29. Si Miſſarum ſolemnia non ante horam tertiam celebrentur.

30. Si Presbyter, quod abſit, poſtquam cibum aut potum ſumpſerit, Miſſam celebrare præſumat.

31. Si Thuribulum habeat, & incenſum in Sacrificio Domini offerat.

32. Si verbum Domini populo adnuntiet.

33. Si tempore ſtatuto, id eſt, circa horam tertiam diei, Miſſam celebret, & poſt hæc ad medium diem jejunet, ut hoſpitibus, atque peregre venientibus, ſi neceſſe fuerit, poſſit Miſſam cantare.

34. Si curam pauperum ac peregrinorum, & orphanorum habeat, eosque juxta poſſibilitatem ſuam ad ſuum prandium invitet.

35. Si aquam benedictam omni die dominico ante Miſſarum ſolemnia faciat in vaſe nitido, & tanto miniſterio convenienti, de qua populus intrans Eccleſiam, & ſtans in Eccleſia aſpergatur.

36. Si calicem, patenam, vel veſtimentum ſacerdotale, aut librum præſumat tabernario, vel negotiatori in vadium dare.

37. Si Xenium, vel quodcunque emolumentum temporale, imo detrimentum ſpirituale, a quocunque publice peccante, vel inceſtuoſo accipiat, ut Epiſcopo, vel ejus miniſtris, peccatum illius reticeat.

38. Si aliquem minus digne pœnitentem, favoris, aut familiaritatis, aut conſanguinitatis gratia ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat.

39. Si quando ad anniverſarium diem triceſimum, ſeptimum, vel tertium alicujus defuncti vocatus fuerit, ſe inebriare præſumat, & precari in amore ſanctorum vel ipſius animæ bibere, vel alios ad bibendum cogere, vel ſe aliena precatione ingurgitare, & plauſus, & riſus inconditos, & turpia joca & cantus indecentes facere præſumat.

40. Si nihil patrimonii habens, quando provectus eſt ad dignitatem Eccleſiaſticam, poſtea emit prædia, cujus juris ſint.

41. Si uſuras exigat, & conductor ſenioris exiſtat.

42. Si Miſſam cantat, & non communicat.

43.

43. Si feminam ad Altare permittat accedere. Et, quod non licet, calicem Domini tangere.

44. Si per pecuniam fuerit ordinatus, vel ipſam, in qua cantat, pretio obtinuerit Eccleſiam.

45. Si aliam ante habuerit Eccleſiam, & ea dimiſſa, ad aliam quæſtus cauſa migraverit.

46. Si plures teneat Eccleſias ſine aliorum Presbyterorum adjutorio.

47. Si in alterius parrochia Miſſam cantat, abſque Compresbyteri voluntate vel rogatu.

48. Si decimam ad alterum pertinentem recipit.

49. Si pœnitentem invitat carnem manducare, bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam fecerit.

50. Si cartas ſcribat, vel ſui ſenioris conductor exiſtat.

51. Si indifferenter baptizet.

52. Si non habet fontes lapideos, vel aliud vas, ad hoc præparatum, in quo nihil aliud fiat.

53. Si orationem Dominicam, & ſymbolum omnibus ſuis parrochianis inſinuatum habeat.

54. De Litania majore.

55. De rogationibus.

56. Si jejunium quatuor temporum anni plebi omnimodis obſervandum adnuntiet.

57. Si feria quarta ante quadrageſimam plebem ſibi commiſſam ad confeſſionem invitet, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungat, non ex corde ſuo, ſed ſicut in pœnitentiali ſcriptum eſt.

58. Si tribus temporibus anni, id eſt, Natale Domini, Paſcha, & Pentecoſten, omnes fideles ad communionem corporis, & ſanguinis Domini accedere admoneat.

59. Si illud etiam admoneat, quibus temporibus conjugati ſe abſtinere debent a propriis uxoribus.

60. Ut nullus Clericus ad nuptias pergat.

61. Si de oblationibus, quæ a populo offeruntur die Dominico, & in diebus feſtis, expleta Miſſa, eulogias plebi tribuat.

62. Si ſine ſtola vel orario in itinere incedat.

63. Si poſtponens Clericalia veſtimenta, laicalibus utatur indumentis.

64. Si aquam cum vino miſceat in ſacrificio Domini.

65. Si expleta Miſſa reliquum corporis, & ſanguinis Domini ipſe Presbyter cum timore, & reverentia ſumat. Et ſi Diaconum aut Subdiaconum non habet, ipſe manu propria calicem & patenam abluat atque abſtergat.

66. Si abſque alba, aut cum illa alba, qua in ſuos uſus quotidie utitur; Miſſam cantare præſumat.

67. Si de decimis quatuor fiant portiones.

68. Si rem Eccleſiæ, aut poſſeſſionem, aut mancipium vendere, commutare, aut quocunque ingenio alienare præſumpſerit.

69. Si diem Dominicum, & alias feſtivitates abſque opere ſervili a veſpera in veſperam celebrare doceat.

70. Si plebem admoneat, ut in atrio Eccleſiæ nequaquam cantent, aut choros mulierum ducant, ſed Eccleſiam ingredientes verbum Dei cum ſilentio audiant.

71. Si carmina diabolica, quæ ſuper mortuos nocturnis horis ignobile vulgus cantare ſolet, & cachinnos, quos exercent, ſub conteſtatione Dei omnipotentis prohibeat.

72. Si offerentes inſtruat, ut candelam, vel quidquid aliud ad Altare deferre placuerit, ante Miſſam, vel antequam Evangelium legatur, offerant.

73. Oblationem autem unam tantummodo oblatam ad offertorium pro ſe ſuiſque omnibus unusquisque offerat.

Quid ſit a Presbytero requirendum.

74. Poſtquam hæc omnia diligenter inveſtigata fuerint, tunc ipſe Presbyter ab Epiſcopo, vel ejus Vicario, percunctandus eſt.

75. Si ex ingenuis parentibus ſit natus, aut ex ſervili conditione.

76.

76. Si de eadem parrochia, aut de alia ſit natus vel ordinatus.

77. Si ſit de eadem parrochia, inquirendum eſt, a quo Epiſcopo fuerit ordinatus, vel ad quem locum pertitulatus.

78. Si ſervus eſt, oſtendat cartam libertatis.

79. Si de alia parrochia, oſtendat literas commendatitias, quas formatam vocant.

80. Si ulla parte corporis eſt imminutus. Si ſe ipſum abſcidit.

Poſt hæc de miniſterio ſibi commiſſo inquirendum eſt.

81. Si expoſitionem ſymboli atque orationis Dominicæ juxta traditionem orthodoxorum Patrum penes ſe ſcriptam habeat, & eam pleniter intelligat, & inde prædicando populum ſibi commiſſum ſedulo inſtruat.

82. Si orationes Miſſarum, præfationem quoque Canonis, & eundem Canonem bene intelligat, & memoriter ac diſtincte proferre valeat.

83. Si Epiſtolam & Evangelium bene legere poſſit, atque ſaltem ad literam ejus ſenſum manifeſtare.

84. Si Pſalmorum verba, & diſtinctiones regulariter ex corde cum canticis conſuetudinariis pronuntiare ſciat.

85. Si ſermonem Athanaſii Epiſcopi de fide Sanctæ Trinitatis, cujus initium eſt: Quicunque vult ſalvus eſſe: memoriter teneat, & ſenſum illius intelligat, & verbis communibus enuntiare ſciat.

86. Si exorciſmos, & orationes ad Catechumenum faciendum, ad fontem quoque conſecrandum, & reliquas preces ſuper maſculum, & feminam pluraliter atque ſingulariter diſtincte, & rationabiliter proferre valeat.

87. Similiter ordinem baptizandi ad ſuccurrendum infirmis.

88. Ordinem quoque reconciliandi juxta modum ſibi Canonice reſervatum, atque unguendi infirmos, orationes quoque eidem neceſſitati competentes, ſi bene ſcit legere, aut memoriter enuntiare.

89. Similiter ordinem, & preces in exequiis atque agendis defunctorum.

90. Si memoriter teneat exorciſmos, & benedictiones ſalis, aquæ.

91. Si cantum nocturnum atque diurnum noverit.

92. Si computum minorem, id eſt, epactas, concurrentes regulares, terminos Paſchales, & reliquos ſapiat.

93. Si habeat Martyrologium, ex quo certis diebus natalitia ſanctorum populo adnuntiet.

94. Si habeat quadraginta homilias Gregorii, & eas ſtudioſe legat atque intelligat. Vel ſi eas habere non poteſt, vel ſermonem prædicti doctoris de ſeptuaginta diſcipulis, a Domino ad prædicandum miſſis, habeat, & diligenter legat & intelligat, & cognoſcat, ſe ad formam ſeptuaginta diſcipulorum in miniſterio Eccleſiaſtico eſſe promotum.

95. Si habeat pœnitentiale Romanum, vel a Theodoro Epiſcopo, aut a venerabili Presbytero Beda editum; ut ſecundum quod ibi ſcriptum eſt, interroget confitentem, aut confeſſo modum pœnitentiæ imponat.

FINIT INQUISITIO.

Hæc quæ ſupra capitulatim inquirenda expreſſimus, auctoritate Canonica roborari oportet.

Ut Canonum Statuta ſine præjudicio ab omnibus cuſtodiantur.

Ex Concilio Meldenſi, quod factum fuit temporibus Karoli junioris, anno Incarnationis DCCCXLV. Kalendis Julii. Indict. VIII. Titul. X.

I.

CAnonum (*a*) Statuta ſine præjudicio ab omnibus cuſtodiantur, & nemo in actionibus vel judiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum auctoritate ducatur. In exponendis etiam, vel prædicandis Divinis Scripturis Sanctorum Catholicorum, & probatiſſimorum Patrum ſenſum quiſque ſequatur; in quorum ſcriptis, (*b*) ut Beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillat.

Kkk *Qua-*

(*a*) Concil. Meld. c. 13. Burchard. Lib. 1. c. 61.

(*b*) Hieron. in Epiſt. ad Lætam.

Qualem Miniſtrum Epiſcopus juxta ſe habere debeat.

Ex eodem Concilio. Tit. XI.

II. Ut quiſque Epiſcopus [c] talem juxta ſe pro viribus habere decertet, qui juxta ſinceriſſimum & puriſſimum ſenſum Catholicorum Patrum, fide & obſervatione mandatorum Dei, ſeu & prædicationis doctrina Presbyteros plebium aſſidue inſtruat & informet, ne domus Dei vivi, quæ eſt Eccleſia, ſine lucerna verbi Divini remaneat. Sed & iſdem talis exiſtat, quem amor pecuniæ non vexet, aut reprobi mores, & converſatio reprehenſibilis contemptibilem reddat. Hinc eſt, quod cum Moyſes querelam in conſpectu Dei deponeret, ſe non poſſe portare tantum onus, quod ei fuerat impoſitum, audivit a Domino: *Congrega* (d) *mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſeniores populi ſint ac magiſtri, & auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graveris.* Quid in Moyſe, niſi ſummum Sacerdotium? quid in ſeptuaginta viris, niſi Presbyteros accipimus? Quod autem Dominus aufert de ſpiritu Moyſi, traditque eis, patenter oſtendit, quod hi, qui ab Epiſcopo in Dei conſpectu vocati ſunt, ut ſecum onus populi ſuſtentent, eadem, quæ Epiſcopus, ſentire debent, eademque velle, & in partito ſibi onere totis viribus cooperari. Hoc enim ſignificat, quod non alium, ſed ejuſdem Moyſi ſpiritum accipiant.

In Canonibus vulgatis Concilii Meldenſis, pro eo, quod Regino & Burchardus habent: *Converſatio reprehenſibilis contemptibilem reddat.* Legitur: *Converſatio reprehenſibilis periculoſe devaſtet.* Quæ vero dein ſequuntur apud Reginonem & Burchardum, non extant in Canone illo Concilii Meldenſis.

De eadem re.

Ex Capitulis Synodalibus Karoli Imperatoris. Tit. CIII.

III. Epiſcopos (e) itaque monemus, ut ſive per ſe, ſive per vicarios pabulum Verbi Divini ſedulo populis adminiſtrent: quia, (f) ut ait Beatus Gregorius, iram contra ſe occulti judicis excitat Sacerdos, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit.

Quod a Rege poſtulandum ſit, ut Epiſcopi tempore opportuno ad miniſterium ſibi commiſſum vacare poſſint.

Ex ſupradicto Concilio. Tit. IV.

IV. Ut (g) Regia magnificentia liberiorem libertatem Epiſcopis ad peragendum in eorum parochiis miniſterium præſtet, quam hactenus propter diverſas perturbationes habuiſſent. Ipſi autem Epiſcopi conceſſum ſibi otium non in ſuas voluptates, ſed in Divinum & officioſum convertant negotium; quatenus ſtudentes prædicationibus, correctioni, atque confirmationi, quod hactenus per parochias fuit neglectum, ſolerter de cætero ſit emendatum.

Ne Epiſcopi propter ſuam quietem negligant plebem ſibi commiſſam.

Ex eodem Concilio. Tit. V.

V. Providendum (h) eſt, ne Epiſcopi propter ſuam quietem ad remotiora loca ſecedentes, & ſuum miniſterium negligentes, proprias deſerant civitates; ſed aut parochias ſuas cum officii efficacia circumeant, aut cum religione in ſuis civitatibus cum filiis ſuis degant. Presbyteros etiam ſibi commiſſos doctrina, caſtitate, & ſobrietate, atque hoſpitalitate ſecundum ſuum miniſterium ornari compellant.

De Epiſcopis, qui raro aut nunquam plebes ſibi commiſſas per ſe ipſos viſitant.

Ex eodem Concilio. Tit. VI.

VI. Ut (i) quorundam Epiſcoporum reprehenſibilis, imo damnabilis conſuetudo omnimodis corrigatur, qui plebes ſibi creditas, aut raro, aut nunquam per

(c) Concil. Meld. c. 35. Burchard. Lib. I. c. 88. (d) Num. XI.
(e) Lib. I. Capitular. c. 109. (f) S. Gregor. L. I. Epiſt. 24.
(g) Concil. Meldenſ. c. 28. & in Capitulis Caroli Calvi Tit. VI. c. 28.
(h) Concil. Meld. c. 28. Burchard. Lib. I. cap. 228. (i) Concil. Meld. c. 29.

per ſe ipſos juxta ordinem Evangelicum, & Apoſtolicum, atque Eccleſiaſticum viſitant, cum Dominus dicat: *Speculatorem* (k) *dedi te domui Iſrael*, & *audies ex ore meo verbum*, & *annuntiabis eis ex me*. Et cætera, quæ Divinus ſermo complectitur.

Ut Epiſcopus ambulet per ſuam Diœceſim.

Ex Concilio Bracarenſi. Tit. VII.

VII. Placuit (*l*) omnibus Epiſcopis, atque convenit, ut per ſingulas Eccleſias, & Diœceſes ambulantes primum diſcutiant Clericos, quomodo ordinem Baptiſmi teneant, vel Miſſarum, & qualiter quæcunque officia in Eccleſia peragant. Et ſi recte quidem invenerint, Deo gratias; ſin autem minime, docere debent ignaros, & hoc omnimodis præcipere, ut ſicut antiqui Canones jubent, ante dies viginti Baptiſmi ad purgationem exorciſmi catechumeni currant. Intra quos viginti dies omnino catechumeni ſymbolum, quod eſt: *Credo in Deum*, ſpecialiter doceantur.

Quid laicos docere oporteat.

Poſtquam ergo ſuos (*m*) Clericos diſcuſſerint, vel docuerint Epiſcopi, alia die, convocata plebe ipſius Eccleſiæ, doceant illos, ut errorem fugiant idolorum, vel diverſa crimina, id eſt, homicidium, adulterium, perjurium, falſum teſtimonium, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt ſibi fieri, non faciant alteri, & ut credant reſurrectionem omnium hominum, & diem judicii, in quo unusquiſque ſecundum opera ſua recepturus ſit. Et ſic poſtea Epiſcopus de Eccleſia illa proficiſcatur ad aliam.

Ut Epiſcopus cum paucis ſuam parochiam circumeat.

Ex Concilio Toletano. Tit. V.

VIII. Cum (*n*) Epiſcopus ſuam Diœceſim viſitat, nulli præ multitudine onerolus exiſtat, nec unquam quinquagenarium numerum evectionis excedat, aut amplius, quam una die per unamquamque baſilicam remorandi licentiam habeat. [*Vide Concilium Valentinum III. Cap.* 17.]

Ut ſi Epiſcopus hoc explere nequiverit, ſuos Vicarios dirigat.

Ex eodem Concilio. Tit. VI.

IX. Quod ſi Epiſcopus aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus, id explere nequiverit, Presbyteros probabilis vitæ, aut Diaconos mittat, qui redditus baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.

Ut Epiſcopi ſuam Diœceſim viſitent.

Ex Capitulis Synodalibus Karoli Auguſti.

X. Ut [*o*] Epiſcopi circumeant parochias ſibi commiſſas, & ibi inquirendi ſtudium habeant de inceſtu, de parricidiis, adulteriis, & aliis malis, quæ contraria ſunt Deo, & quæ Chriſtiani devitare debent, & infra illorum parochias Eccleſiarum, quibus neceſſe eſt, emendandi curam habeant. Similiter tam noſtras a nobis in beneficium datas, quam & aliorum ſummo ſtudio provideant.

Ut Epiſcopus duos ſolidos tantum accipiat, cum ſuam parochiam circuit.

Ex Concilio Bracarenſi. Tit. X.

XI. Placuit, [*p*] ut nullus Epiſcoporum, cum ſuas Diœceſes viſitat, præter honorem Cathedræ ſuæ, id eſt, duos ſolidos, aliquid aliud tollat per Eccleſias, neque tertiam partem ex quacunque oblatione populi in Eccleſiis parrochialibus requirat; ſed tertia illa pars pro luminaribus Eccleſiæ, vel reparatione ſervetur, & ſingulis annis Epiſcopo exinde ratio fiat. Nam ſi tertiam illam partem Epiſcopus tollat, lumen & ſarta tecta Eccleſiæ abſtulit.

Kkk 2 De

(*k*) Ezech. III.

(*l*) Concil. Bracar. 2. c. 1. Burchard. lib. 1. c. 85.

(*m*) Ex eod. Concil. Bracar. 2. c. 1.

(*n*) Concil. Tolet. 2. c. 4. Burchard. lib. 1. c. 86.

(*o*) Vide Lib. 5. Capitular. c. 94. 169. & 365.

(*p*) Vide Tom. 2. Concilior. Galliæ pag. 248. c. 32. p. 10. q. 3. c. 1.

De Epiſcopis, qui non viſitatis parochiis pretium ſervitutis requirunt.

Ex Concilio apud Triburias habito temporibus Arnulphi Regis. Tit. XXVI.

XII. Delata (*q*) eſt coram Sanćta Synodo querimonia plebium, eo quod ſint quidam Epiſcopi nolentes ad prædicandum, vel confirmandum ſuas per annum parochias circuire, qui tamen exigunt, ut manſiones, quibus in profectione uti debuerant, alio pretio redimant, qui parare debent. Quæ duplex infamia, & negligentia, & avaritia Sanctæ Synodo horrori fuit magno; & ſtatuerunt, ne quis penitus ultra exerceat id cupiditatis ingenium, & ut ſolicitiores ſint Epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis.

De eadem re.

Ex Capitulis Synodalibus Karoli Imperatoris. Tit. XCIV.

XIII. Ne vero Epiſcopi [*r*] occaſione prædicandi, aut confirmandi oneri eſſent populis, (*s*) a nobis admoniti polliciti ſunt, ſe deinceps hoc cavere velle, & eo tempore (*t*) ſuum miniſterium in quantum facultas datur exequi, (*u*) his quibus prodeſſe poſſunt, non quo (*x*) eorum profectio, quantum in illis eſt, ſit importuna vel oneroſa.

Perturbatus eſt ordo iſtius Capitis apud Reginonem. Exhibuimus heic lectionem codicis Pariſienſis. Editio Helmæſtadienſis non eſt multum diverſa. Varias lectiones adnotavimus in margine. Sed integer locus ſic reſtituendus eſt ex libris Capitularium, tum editis, tum manuſcriptis: Ne vero &c. & eo tempore ſuum miniſterium, in quantum facultas dabatur, exequi, quo eorum profectio, quantum in illis erat, his quibus prodeſſe poſſunt, & debent, non ſit importuna vel oneroſa.

De immunitate Eccleſiarum.

Ex eodem Capitulari. Tit. CIII.

XIV. Denuntiandum (*y*) eſt omnibus, & a Miſſis noſtris ordinandum, ut omnes Eccleſiæ & Presbyteri ſub immunitate, & ordinatione, atque diſpoſitione Epiſcoporum ſingularum parochiarum, in quibus conſiſtunt, ſecundum authoritatem canonicam permaneant.

Quod omnes Baſilicæ in poteſtate Epiſcoporum ſunt.

Ex Concilio Aurelianenſi. Tit. XIII.

XV. Omnes (*z*) Baſilicæ, quæ per diverſa loca conſtructæ ſunt, vel cotidie conſtruuntur, placuit ſecundum priorum Canonum regulam, ut in ejus Epiſcopi, in cujus Territorio poſitæ ſunt, poteſtate conſiſtant.

De Parochiis.

Ex Concilio Chalcedonenſi (*)

Tit. XIX.

XVI. Singularium (*a*) Eccleſiarum ruſticas parochias, vel poſſeſſiones manere inconcuſſas illis Epiſcopis, qui eas retinere noſcuntur, & maxime ſi per tricennium eas abſque vi obtinentes ſub diſpenſatione rexerunt. Quod ſi intra tricennium facta fuerit de his, vel fiat altercatio, licere eis, qui ſe læſos aſſerunt, apud ſanctam Synodum provinciæ certare.

Quales miniſtros Epiſcopi in civitatibus relinquere debeant.

Ex Capitulis Karoli junioris. (*b*) Tit. V.

XVII. Et (*c*) quoniam Epiſcopi, qui noſtris & ſuis communibus Eccleſiæ, & totius regni neceſſitatibus occupati ſunt, non valent cuncta ſoli proſpicere, quæ infra fines parochiæ illorum perpetrantur, ſtatuimus, ut quotieſcunque Epiſcopi a propria civitate digrediuntur, tales adjutores unusquisque in ſua civitate relinquat, qui hæc omnia prudentiſſime in ſua civitate peragant, ut pauperes ſanguine Chriſti redempti, ſemper in civitate præſentem inve-

(*q*) Burchard. Lib. 1. c. 229.
(*s*) Adm. a n.
(*u*) apud hos.
(*y*) Capitula Karoli Calvi tit. 9. c. 4.
[*z*] Concil. Aurel. 1. c. 17.
(*r*) Lib. I. Capitular. c. 100.
(*t*) min. ſuum.
(*x*) ne eor.
(*) Tomo primo noſtro pag. 179. cap. XVII.
(*a*) Burchard. Lib. 3. c. 8.
(*b*) Id eſt, Caroli Calvi in Concilio Meldenſi anni 845. cap. 2.
(*c*) Capitula Karolomanni tit. 2. c. 7.

inveniant, a quo reſponſum, & conſolationem accipiant. In vicis autem & villulis, longe a civitate remotis, conſtituat unusquiſque Epiſcopus reverendos, & cautos, atque omni prudentia morum temperatos Presbyteros, qui ſua vice ſuperius ſtatuta modeſte perficiant, & ad quos alii Presbyteri juniores, & minus cauti ſuam cauſam referant.

De tricennali præſcriptione.

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ.

XVIII. Illud (*d*) etiam anneĉti placuit, ut ſi qui, quod abſit, facultates Eccleſiæ, nec non & Diœceſes ab aliis, a quibus poſſidentur, Epiſcopis jure ſibi vendicent, quod Tricennalis lex concluſit, quia & filiorum noſtrorum Principum ita emanavit auctoritas, ut ultra triginta annos nulli liceat pro id appellare, quod legum tempus excludit.

De rebus per triginta annos poſſeſſis.

Ex Capitulis Ludovici Imperatoris. Tit. VII.

XIX. Ut (*e*) de rebus Eccleſiarum, quæ ab eis per triginta annorum ſpatium ſine ulla interpellatione poſſeſſæ ſunt, teſtimonia non recipiantur; ſed eo modo contineantur, ſicut res, ad fiſcum Dominicum pertinentes, contineri ſolent.

De inſcriptione temporum.

Ex eodem. Cap. IX.

XX. Si quis (*f*) terram ab altero dixerit violenter ſibi eſſe ſublatam, & convicerit prius quam triginta annorum compleatur numerus, & rem conſtiterit occupatam, & requirere potuerit, repetentis partibus reformetur. Ceterum ſi impletis triginta annis terra a quocunque pervaſa fuiſſe dicatur, & non fuerit ante repetita, nihil ſibi reddendum eſſe cognoſcat.

Item de eadem re.

Ibidem.

XXI. Et (*g*) quia omnia, ad quietem omnium pertinentia, ex lege convenit provideri, quas omnino cauſas de quibuscunque rebus, quæ intra triginta annos non fuerint definitæ, nullo eas poſtmodum licebit ordine commoveri: quia ſatis unicuique ad requirendum, quod ei debitum fuerit, ſupraſcriptus annorum numerus conſtat poſſe ſufficere.

Item de eadem re.

Ibidem.

XXII. Si quis (*h*) colonum alienum in re ſua triginta annos habuerit, ac ſi ſuum vindicet. Qui infra triginta annos inventus fuerit, a Domino cum filiis ſibi debitis & omni peculio revocetur. Si vero mortuus fuerit, peculium ejus Dominus recipiat. Colonia vero ſi viginti annis in Dominio permanſerit, a priori Domino non requiratur. Colonum duæ partes agnationis ſequantur, Colonam vero tertia pars. Nam ſi agnatio infra viginti annos edita fuerit, quando adhuc Colona Domino competebat, repetentibus non negetur, quia in modernis legibus eſt conſtitutum. Sane ne ſeparatio conjugii fiat, præcipimus, ut Dominus Coloni Vicaria mulieræ cum agnatione partis tertiæ non negetur.

De conſecranda Eccleſia.

Ex Concilio Wormacienſi. Anni 868.

XXIII. Placuit, (*i*) quotiens ab aliquo fidelium ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopus invitatur, non quaſi ex debito munus aliquod a fundatore requirat; ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuat. Attamen unusquiſque Epiſcopus meminerit, ut non prius dedicet Eccleſiam, ni antea dotem Baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem cartulæ confirmatum accipiat. Nam non levior eſt iſta temeritas, ſi ſine luminaribus, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſervituri ſunt, quam ſi domus privata, conſecretur Eccleſia. (*Vide Lib. 3. Leg. Congoc. Tit. 1. cap. 47.*)

De

(*d*) Gelaſ. 1. Epiſt. 10. cap. 1. Lib. 7. Capitular. c. 15. Burchard. Lib. 3. c. 149.
(*e*) Addit. IV. c. 34. Burchard. Lib. 3. c. 150. (*f*) Lex Burgund. Tit. 79. c. 2. 3.
(*g*) Ibid. c. 5. (*h*) Interpretat. Leg. un. cod. Theodoſ. de inquil. & colonis.
(*i*) Concil. Bracar. can. 2. c. 5. Concil. Wormat. c. 3. Tom. hoc II. p. 311. Burchard. L. 3. c. 27.

De Libertate Eccleſiarum.

Ex Capitularibus. Tit. LXXXI.

XXIV. Sancitum (*k*) eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque ullo ſervitio attribuatur, & Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, nec de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde ſenioribus ſuis debitum ſervitium impendant.

De Termino Eccleſiarum.

Ex eodem Cap. CXVII.

Ut terminum habeat (*l*) unaquæque Eccleſia, de quibus villis decimas recipiat.

De novis Eccleſiis.

Cap. LXXXVII.

XXV. Statutum (*m*) eſt de villis novis, & Eccleſiis novis ibidem noviter in eis conſtitutis, ut decimæ de ipſis villis ad eaſdem Eccleſias conferantur.

Item ex eodem.

Cap. V.

XXVI. Quicunque (*n*) voluerit ſua proprietate Eccleſiam ædificare, cum conſenſu, & voluntate Epiſcopi, in cujus parochia fuerit, licentiam habeat. Veruntamen omnino providendum eſt, ut aliæ Eccleſiæ antiquiores propter hanc occaſionem ſuam juſtitiam aut decimam non perdant, ſed ſemper ad antiquiores Eccleſias perſolvatur.

Item de Manſo Eccleſiæ.

Ex eodem Capitulari.

XXVII. De uno (*o*) Manſo ad Eccleſiam dato, de quo aliqui homines contra ſtatuta ſibi ſervitium exigunt, quicunque pro hac cauſa accuſatus fuerit Comes vel Miſſi, hoc, quod inde ſubtractum eſt, Presbyteris cum ſua lege reſtituere faciant.

De eadem re.

Ex Synodo Meldenſi. Cap. LXIII.

XXVIII. Secundum (*p*) Canonicam authoritatem, & conſtitutionem Domini Imperatoris Ludovici, de agro Eccleſiaſtico, & manſo, ac mancipiis, quæ ipſe in ſuis capitulis conſtituit, vel ſi quilibet pro loco ſepulturæ aliquid largitus fuerit Eccleſiæ, neque de decimis, & oblationibus fidelium quemquam Presbyterorum aliquem cenſum perſolvere cogat, nec quiſquam cujuslibet ordinis aut dignitatis, ex inde quidquam ſubtrahat, & redhibitionem quamcunque exigat temporalem. Quod ſi fecerit, communione uſque ad ſatisfactionem privetur, & Regia poteſtate hoc emendare legaliter compellatur,

Item de Privilegio Eccleſiarum.

XXIX. Ut (*q*) Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ, nec decimis, nec ulla poſſeſſione priventur, ita ut novis oratoriis tribuatur.

De Eccleſiis, vel Altaribus ambiguis, & ut ſuperflua altaria de Eccleſia abjiciantur.

Cap. LXV.

XXX. Eccleſiæ [*r*] vel altaria, quæ ambigua ſunt de conſecratione, conſecrentur, & ſuperflua altaria deſtruantur de Eccleſia.

De honore Eccleſiaſtico.

Cap. CXLII.

XXXI. Ut (*s*) Epiſcopi provideant, quem honorem Presbyteri pro Eccleſiis ſuis ſenioribus tribuant.

Quod omnium Eccleſiarum dotes ad Epiſcopum pertineant.

Ex Concilio Toletano. Cap. XIX.

XXXII. Multi (*t*) contra canonum con-

(*k*) Lib. 1. Capitular. c. 91. Burchard. lib. 3. c. 52. Walter. Aurelian. c. 9.
(*l*) Lib. 1. Capitular. c. 155. (*m*) Lib. 1. Capitular. c. 93.
(*n*) Capitulare Karoli M. ad Saltz. c. 3. Burchard. lib. 3. c. 7.
(*o*) Lib. 5. Capitular. c. 45. (*p*) Concilium Meldenſe c. 63.
(*q*) Concil. Arelat. 6. c. 20. Lib. 2. Capitular. c. 36. Burchard. lib. 3. c. 9.
(*r*) Lib. 1. Capitular. c. 151. Burchard. Lib. 3. c. 10.
(*s*) Lib. 1. Capitular. c. 148.
(*t*) Concil. Toler. 3. c. 19. Lib. 7. Capitular. c. 213. Burchard. lib. 3. c. 20.

conſtituta ſic Eccleſias, quas ædificarunt, poſtulant conſecrari, ut dotem, quam Eccleſiæ contulerunt, ad Epiſcopi ordinationem non pertinere cenſeant. Quod factum & in præteritum diſplicet, & in futuro prohibetur; ſed omnia (u) ſecundum conſuetudinem antiquam ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.

Unde Eccleſiæ debeant reſtaurari, & Epiſcopo obſequium exhiberi.

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ.

XXXIII. Quatuor (x) autem tam de reditu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Eccleſiæ facultas admittit, ſicut dudum rationabiliter eſt decretum, convenit fieri portiones: quarum una ſit Pontificis, altera Clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda, de quibus ſicut ſacerdotis intererit, ſic Clericis ultra delegatam ſibi ſummam nihil inſolenter noverit expetendum. Ea vero, quæ Eccleſiaſticis ædificiis attributa ſunt, huic operi veraciter prærogata locorum doceat inſtauratio manifeſta Sanctorum: quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis in lucrum ſuum Præſul impendia his deſignata convertat.

De eadem re.

Ex Epiſtola Simplicii Papæ. Cap. II.

XXXIV. De (y) reditibus Eccleſiæ, vel oblatione fidelium ſola Epiſcopo ex his una portio remittatur, duæ Eccleſiaſticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ. Ultima Clericis pro ſingulorum meritis dividatur.

De honore Eccleſiæ Dei.

Ex Capitulis Synodalibus. Tit. LXIX.

XXXV. Placuit (z) nobis admonere, ut unusquisque Epiſcopus videat ſuper ſuam parochiam, ut Eccleſia Dei ſuum habeat honorem, ſimul & altaria ſecundum ſuam dignitatem venerentur, & non ſit domus Dei, & altaria ſacrata pervia canibus, & ut vaſa ſacrata Deo, in magna veneratione habeantur, & ut ſacrificia ſanctificata cum magna diligentia ab eis colligantur, qui digni ſunt.

Item de reſtauratione Eccleſiarum Dei.

Ex Capitulis Ludovici Imperatoris.

Cap. XL.

XXXVI. De (a) opere, vel reſtauratione Eccleſiarum, Comes, & Epiſcopus, ſive Abbas, una cum Miſſo noſtro, quem ipſi ſibi elegerint ad hoc, conſiderationem faciant, ut unusquiſque eorum tantum inde accipiat, ad operandum & reſtaurandum, quantum ipſe de rebus Eccleſiarum habere dinoſcitur. Similiter & Vaſſi noſtri, aut in commune tantum accipiant operis, quantum rerum Eccleſiaſticarum habent, vel unusquisque per ſe juxta quantitatem, quam ipſe tenet, aut ſi inter eos convenerit, ut pro opere faciendo argentum donent, juxta æſtimationem operis in argento perſolvant. Cum quo pretio Rector Eccleſiæ ad prædictam reſtaurationem operarios conducere, & materiam emere poſſit. Et qui nonas & decimas dare neglexerit, primum quidem illas cum lege ſua reſtituat, inſuper & bannum noſtrum ſolvat, ut ita caſtigatus caveat, ne ſæpius iterando beneficium amittat.

De eadem re.

Item de Capitulis. Tit. XXII.

XXXVII. De operibus (b) in reſtauratione Eccleſiarum, ſive in faciendo, ſive in redimendo, Epiſcopalis potius ſequatur voluntas. Nullatenus tamen remaneat, quin, ſicut a nobis ſæpe juſſum eſt, hoc, aut illud partibus Eccleſiarum perſolvatur. Et hoc omnibus notum ſit, quia quicunque negligenter exinde egerit, & coram nobis exinde negligens repertus fuerit, illud volumus omnino ut ſubeat, quod in noſtro Capitulari de hac re communi conſultu fidelium noſtrorum ordinavimus.

De

(u) Vide Lib. 6. Capitular. c. 69.
(x) Decreta Gelaſ. c. 27. Lib. 7. Capitular. c. 290. Riculf. c. 11. Burchard. Lib. 3. c. 137.
(y) Decreta Simplicii c. 2. (z) Lib. 1. Capitular. c. 71.
(a) Lib. 4. Capitular. c. 40. (b) Lib. 2. Capitular. c. 22.

De locis dudum ſacris.

Ex eodem Capitulari. Cap. LIV.

XXXVIII. De locis (*c*) jam dudum ſacris, & nunc ſpurcitia fœdatis, ut juxta poſſibilitatem in antiquum ſtatum reformentur.

De Eccleſiis deſtructis.

Ex eodem Cap. III.

XXXIX. De (*d*) Eccleſiis deſtructis, ut Epiſcopi, & Miſſi inquiſitionem faciant, utrum per negligentiam aut impoſſibilitatem deſtructæ ſint; & ubi negligentia inventa fuerit, Epiſcopali auctoritate emendare cogantur, qui eam reſtaurare debuerant. Si vero per impoſſibilitatem contigit, ut aut plures ſint, quam neceſſe ſit, aut majoris magnitudinis, quam ut ex rebus ad eas pertinentibus reſtaurari poſſint; Epiſcopus modum inveniat, qualiter congrue emendari & conſiſtere poſſint.

De eadem re.

Ex Capitulis Synodalibus Karoli junioris Cap. LXII.

XL. Servi (*e*) Eccleſiarum, quibuſcunque poteſtatibus ſubditi, unde melior conſuetudo, vel devotior commendatio ex tempore & juſſione Domni Ludouvici, vel certe Domni Karoli, ſeu etiam Pippini non exiſtit, ſaltem viginti diebus in anno eidem Eccleſiæ ad reficiendas ipſius minas abſque moleſtia ſervire ſinantur. Ubi autem & amplior commendatio, & melior conſuetudo inde haberetur, pro hac noſtra neceſſitudinis conſideratione non decidat.

Item de eadem re.

Ex Capit. Ludowici. Cap. V.

XLI. Ne vero Eccleſiæ Presbyteris commiſſæ in reſtauratione, aut in luminaribus juxta poſſibilitatem rerum ab illis negligantur, veſtra nihilominus invigilare debet ſolertia. Et ſicut alios prohibetis, ne de manſis ad Eccleſiæ luminaria datis aliquid accipiant, ſic & vos, & veſtri Archidiaconi de eiſdem manſis nihil accipiendo, aliis exemplum præbeatis. Sed potius ad id, ad quod data ſunt, ſervire concedantur; ut totum, ſicut dictum eſt, in reſtauratione Eccleſiarum & luminaribus, veſtra auctoritate & ſtudio cedere poſſit.

De decimis.

Cap. CLXII.

XLII. Ut (*f*) decimæ in poteſtate Epiſcopi ſint, qualiter a Presbyteris diſpenſentur.

De eadem re.

Ex cap. CLVII.

XLIII. Ut (*g*) qui Eccleſiarum beneficia habent, nonam & decimam ex eis Eccleſiæ, cujus res ſunt, donent. Et qui tale beneficium habent, ad medietatem laborent, & de eorum portione proprio presbytero decimas donent.

De eadem re.

XLIV. Novalia rura, quæ juxta cultos agros fiunt, Eccleſiæ antiquæ decimentur. Et ſi ultra milliaria quatuor, vel quinque in ſtatu qualibet digna perſona aliquod novale collaboraverit, ibidemque cum ſui Epiſcopi conſenſu Eccleſiam conſtruxerit, poſt conſecrationem Eccleſiæ provideat Presbyterum, ejusque conductu de eodem celebratu decimas eidem Eccleſiæ conferat. (*Caput iſtud non extat in Codice MS. Reginonis*)

Item de nonis & decimis.

Ex eodem. Cap. XXXVI.

XLV. Qui (*h*) decimas poſt creberrimas admonitiones, & prædicationes ſacerdotum dare neglexerint, excommunicentur. Juramento vero eos conſtringi nolumus, propter periculum perjurii.

Item de nonis & decimis.

Ex eodem. Cap. CXXI.

XLVI. De (*i*) nonis quidem & decimis, unde & genitor noſter & nos frequenter, & in diverſis placitis admonitionem fecimus, & per Capitularia noſtra, qualiter hæc obſerventur, ordi-

(*c*) Lib. 4. Capitular. c. 53.
(*d*) Lib. 5. Capitular. c. 144. Lib. 3. Leg. Longob. tit. 1. c. 45.
(*e*) Capit. Karoli Calvi tit. 6. c. 66.
(*f*) Lib. 1. Capitular. c. 149.
(*g*) Lib. 1. Capitular. c. 163.
(*h*) Concil. Cabilon. 2. c. 19. Lib. 2. Capitular. c. 38.
(*i*) Lib. 2. Capitular. c. 21.

ordinavimus, volumus atque jubemus, ut de omni collaboratu, & de vino & fœno fideliter, & pleniter ab omnibus nona, & decima perſolvatur. De nutrimine vero pro decima, ſicut hactenus conſuetudo fuit, ab omnibus obſervetur. Si quis tamen Epiſcoporum fuerit, qui argentum pro hoc accipere velit, in ſua poteſtate maneat, juxta quod ei & illi, qui hoc perſolvere debet, convenerit.

Item de nonis & decimis.

Ex eodem. Cap. V. Lib. V.

XLVII. De his, (*k*) qui nonas, & decimas jam per multos annos, aut ex parte, aut ex toto, dare neglexerunt, volumus, ut per Miſſos noſtros conſtringantur, ut ſecundum conſuetudinem priorem ſolvant unius anni nonam, & decimam cum ſua lege, & inſuper bannum noſtrum. Et hoc eis denuntietur, quod quicunque hanc negligentiam iteraverit, beneficium, unde hæc nona & decima perſolvi debuit, amiſſurum ſe ſciat.

Item de eadem re.

Cap. VI.

XLVIII. Quicunque (*l*) decimam abſtrahit de Eccleſia, ad quam per juſtitiam debet dari, & eam præſumptuoſe, vel propter munera, aut amicitiam, vel aliam quamlibet occaſionem, ad alteram Eccleſiam dederit, a Comite, vel a Miſſo noſtro diſtringatur, ut ejusdem decimæ quantitatem cum ſua lege reſtituat.

Item de eadem re.

Cap. VII.

XLIX. De decimis, (*m*) quas dare populus non vult, niſi quolibet modo ab eo redimantur, ab Epiſcopis prohibendum eſt, ne fiat. Et ſi quis contemptor fuerit inventus, ut nec Epiſcopum, nec audire Comitem velit, ſi noſter homo fuerit, ad præſentiam noſtram venire compellatur. Ceteri vero diſtringantur, ut inviti Eccleſiæ reſtituant, quod voluntarie dare neglexerunt.

Item de eadem re.

Cap. IX.

L. De illis, (*n*) qui agros dominicatos propterea neglexerunt excolere, ut nonam & decimam exinde non perſolvant, & alienas terras ad excolendum propter hoc accipiant, volumus, ut de tribus annis ipſam annonam cum ſua lege perſolvant. Et ſi quis contemptor aut Comitis, aut Miſſorum noſtrorum propter hoc extiterit, ſub fidejuſſoribus ad palatium venire compellatur.

Item de eadem re.

Ex Concilio Meldenſi. Cap. LXII.

LI. Hi, qui ex rebus Eccleſiaſticis nonas & decimas perſolvere, & ſarta tecta Eccleſiæ ſecundum antiquam authoritatem, & conſuetudinem reſtaurare debent, & hoc non ſolum negligunt, verum & contemnendo dimittunt, atque Clericos fame & penuria afficiunt, Eccleſiaſtica quoque ædificia diſſolutione adnullari permittunt; tamdiu ab Eccleſiaſtica communione ſeparentur, uſque dum diligentia emendare ſtudeant, quod ſocordia neglexerunt. Quod ſi iterum iteraverint, poſt excommunicationis ſatisfactionem, Regia poteſtate compulſi, juxta legale & antiquum edictum: qui negligit cenſum, perdat agrum.

Item de decimis.

Ex Capitulis Karoli.

LII. De decimis, (*o*) ubi antiquitus fuerunt Eccleſiæ baptiſmales, & devotio facta fuit, juxta quod Epiſcopus ipſius parrochiæ ordinaverit, omnimodis fiant donatæ. Et ſi per donationes Regum, aut cæterorum Deum timentium bonorum hominum, ad Epiſcopia, ſeu Monaſteria aliquæ res delegatæ ſunt, & ex ipſis rebus antiquitus ad ipſas Eccleſias priores decimæ datæ fuerunt, ipſa antiqua donatio, vel devotio firma & ſtabilis permaneat. Tamen, ut ſupradiximus, decimas de ipſis rebus, qui eas poſſidere videtur, perſolvat.

L l l Ne

(*k*) Lib. 5. Capitular. c. 145.
(*l*) Lib. 5. Capitular. c. 145. & Addit. IV. c. 73.
(*m*) Lib. 5. Capitular. c. 46. Lex Longobardor. Lib. 3. Tit. 3. c. 8. Burchard. Lib. 3. c. 154.
(*n*) Lib. 5. Capitular. c. 147.
(*o*) Capitulare ad Saltz.

Ne fœnum & annona, & vinum mittatur in Eccleſia.

Ex eodem Capit. CXLII.

LIII. Ut (*p*) nullus Presbyter annonam, vel fœnum, aut vinum in Eccleſia mittere præſumat. (*Vide Theodulf. c.* 8. *& Abyton. c.* 21.)

De eadem re.

Ex dictis Sancti Auguſtini Epiſcopi.

LIV. In oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod eſt factum, fiat. Unde & nomen accepit. Aut ſi forte etiam aliqui propter horas conſtitutas, ſi eis vacat, & orare voluerint, eis non ſint impedimento, qui ibi aliquid agendum putaverint.

Item alibi.

In (*q*) Oratorio præter orandi & pſallendi Dei cultum penitus nihil agatur, ut nomini huic, & opera jugiter impenſa concordent.

Item de eadem re.

Ex dictis Sancti Benedicti.

LV. Oratorium (*r*) hoc ſit, quod dicitur: nec ibi quidquam aliud geratur, aut condatur.

Ut nullus in Eccleſia convivari præſumat.

Ex Concilio Carthaginenſi.

LVI. Ut (*ſ*) nulli Epiſcopi vel Clerici in Eccleſia conviventur, niſi forte tranſeuntes hoſpitii neceſſitate illic reſideant. Populi etiam ab hujusmodi conviviis, quantum poteſt fieri, prohibeantur.

De eadem re.

Ex Concilio Laudicenſi.

LVII. Non (*t*) oportet in Domiciliis Divinis, ſive Eccleſiis, agapen facere, & intus manducare, accubitus ſternere.

Ut nemo præſumat in Eccleſia vinum vendere.

Ex Concilio Turonenſi.

LVIII. Perlatum eſt (*u*) ad ſanctam Synodum, quod quidam Presbyteri in Eccleſiis ſibi commiſſis tabernas, quod nefas eſt, conſtituant, ibique per cauponem vinum vendant, aut vendere permittant: & ubi tantummodo orationes, & verbum Divinum, Deique laus debuerit reſonare, ibi commeſſationes & ebrietates fiant, ibi riſus, & plauſus, & verba turpia, ibi rixæ, & contentiones reſultent. Quod, quam ſit Deo contrarium, Dominus Deus demonſtrat: qui cum inveniſſet in templo vendentes, & ementes, & nummularios ſedentes, facto funiculo de reſticulis, omnes ejecit de templo. Si enim ea, quæ licite vendi videbantur in templo, & ad hoc emebantur, ut in eodem templo offerrentur Domino, ipſe foras ejecit; quid putas de tam peſtifera præſumptione, & Dei contemptu fiet? Et ſi non ſolum Sacerdotibus, ſed etiam omnibus Clericis præcipitur, ne tabernas ingrediantur; quis audire poteſt, ut Eccleſiæ Dei tabernæ fiant? Itaque interdicit per omnia Synodus, ne hoc impoſterum nullatenus fiat. Quod ſi factum fuerit, Presbyter deponatur: laici, communione privati, ab Eccleſia, quam dehoneſtaverunt, expellantur.

De eadem re.

LIX. Interea (*x*) non eſt leviter accipiendum, quod Dominus dicit: *Domus mea* (y) *domus orationis eſt.* Si enim domus Dei orationis domus vocatur, hoc debet eſſe, quod dicitur, nec ibi aliud debet geri, aut recondi. Ubi enim corpus Domini conſecratur, ubi Angelorum præſentia non dubitatur adeſſe, ubi Sanctorum reliquiæ reconditæ venerantur, ne quid inhoneſtum appareat, quod oculos ad orationem venientium offendat: ne quid ibi videatur, quod ad lucrum temporale pertineat; ſed omnia ſancta, omnia munda, & tantummodo

ad

(*p*) Lib. 1 Capitular. c. 150. (*q*) Regula Tarnat. c. 15 Burchard. Lib. 3. c. 80.
(*r*) Regula S. Benedicti c. 52. Burchard. Lib. 3. c. 81.
(*ſ*) Burchard, Lib. 3. c. 83.
(*t*) Concil. Laodic. c. 28. Tomo primo noſtro pag. 164. Burchard. Lib. 3. c. 82.
(*u*) Burchard. Lib. 3. c. 84. Vide Capitular. Riculfi Sueſſion. c. 13.
(*x*) Burchard. Lib. 3. c. 86. [*y*] Eſai. LVIII.

ad Eccleſiaſticum miniſterium pertinentia.

Ut altaria mundiſſimis linteis cooperiantur, & ut Presbyteri fœminis prædicent, ut linteamina dent, unde altare veſtiatur.

Ex Concilio Remenſi. Cap. V.

LX. Obſervandum (z) eſt, ut menſa Chriſti, id eſt, altare, ubi corpus Dominicum conſecratur, ubi ſanguis ejus hauritur, ubi Sanctorum reliquiæ reconduntur, ubi preces & vota populi in conſpectu Dei a Sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & mundiſſimis linteis & palliis diligentiſſime cooperiatur, nihilque ſuper eo ponatur, niſi capſæ cum Sanctorum reliquiis, & quatuor Evangelia. Expleta Miſſa, calix, & Sacramentorum liber cum veſtibus Sacerdotalibus in mundo loco ſub ſera recondantur.

De linteis altarium præparandis.

Ex Capitularibus.

Presbyteri [a] per parochias ſuas fœminis prædicent, ut linteamina in altaria præparent.

Ut nullus Presbyter alterius parochianum ad Miſſam recipiat.

Ex Concilio Nannetenſi. CCCCXIX.

LXI. Ut (b) Dominicis, vel feſtis diebus Presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Miſſam velit audire; quem ſi invenerint, ſtatim ab Eccleſia ejiciant, & ad ſuam parochiam redire compellant. Similiter interrogent, ſi aliqui diſcordantes ſint, qui inter ſe litem implacabilem habeant. Et ſi inventi fuerint; ſtatim reconcilientur. Quod ſi noluerint pacem ſuſcipere, ab Eccleſia ejiciantur, uſque quo ad caritatem redeant. Non enim poſſumus munus vel oblationem ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur. His ita peractis Sacerdotes Miſſarum ſolemnia rite peragant.

Item ex eodem Concilio.

Ex Capitularibus.

Ut (c) nullus Presbyter alterius parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Miſſam recipiat.

De oblationibus fidelium ad altare.

LXII. Si aliquid fideles ad altare offerunt, a miniſtro receptum poſt altare ponatur.

Ut nihil aliud in ſacrificio Domini offeratur præter id, quod Dominus ſtatuit.

Ex Canonibus Apoſtolorum. (d) Tit. III.

LXIII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter præter ordinationem Domini alia quædam in ſacrificio offerat ſuper altare, id eſt, aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra conſtitutionem Domini faciens, deponatur de gradu.

Quæ ſpecies ad altare non ad ſacrificium, ſed ad benedictionem ſimplicem debent offerri.

Ex Canonibus Apoſtolorum. (e) Tit. IV.

LXIV. Offerri (f) non liceat aliquid ad altare, præter novas ſpicas, & uvas, & oleum, & thymiama, id eſt, incenſum, tempore, quo ſancta celebratur oblatio.

Ut ea, quæ in Eccleſiis offerri non poſſunt, ad domos Sacerdotum a fidelibus deferantur. (*)

Ubi ſupra Tit. V.

LXV. Reliqua poma omnia, vel primitiæ ad domum Epiſcopi, & Presbyteri dirigantur, nec offerantur in altari. Certum eſt autem, quod Epiſcopis, & Pres-

L l l 2

(z) Burchard. Lib. 3. c. 97. (a) Lib. 1. Capitular. c. 152.
(b) Concil. Nannet. c. 1. Burchard. Lib. 2. c. 92.
(c) Concil. Nannet. c. 2. Lib. 1. Capitular. c. 153. Burchard. Lib. 2. c. 91.
(d) Tomo I. noſtro pag. 131. (e) Tomo I. noſtro pag. 131.
[f] Burchard. Lib. 6. c. 6. (*) Tomo I. noſtro pag. 132.

Presbyteris, & Diaconis, & reliquis Clericis dividantur.

Quid in ſacrificio Domini offerri debeat.

Ex Concilio Wormacienſi.
Cap. XXIX.

LXVI. In Euchariſtia [g] non debet aqua pura offerri, ut quidam ſobrietatis cauſa falluntur, ſed vinum cum aqua mixtum: quia & vinum in redemptionis noſtræ myſterio fuit, cum dicat: *Non* (h) *bibam de hoc genimine vitis*; & aqua mixtum, quod poſt cœnam dabat. Sed & de latere ejus aqua cum ſanguine egreſſa, vinum de vera carnis ejus vite cum aqua expreſſe oſtendit. Cum igitur Magiſter veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium commendaret ſuis diſcipulis, panem tantum, & calicem ſub hoc Sacramento præbuiſſe cognoſcimus. Ideoque præter panem, & vinum cum aqua mixtum, aliud offerri non debet. Calix enim Dominicus, vino & aqua permixtus debet offerri, quia videmus, in aqua populum intelligi, in vino vero oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo quando in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur, & jungitur. Quæ copulatio & conjunctio aqua, & vino ſic miſcetur in calice Domini, ut commixtio illa non poſſit ſeparari. Nam ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis. Si vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Non poteſt enim calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur.

De Calice Domini.

Ex Concilio Remenſi. Tit. VIII.

LXVII. Ut (i) Calix Domini cum patena, ſi non ex auro, omnimodis ex argento fiat. Neque cauſentur Presbyteri, avaritia ſuadente, de paupertate vel impoſſibilitate, cum una pars ex omnibus, quæ ad Eccleſiam pertinent, in fabricis ipſius Eccleſiæ ſit impendenda. Admonendus eſt etiam populus, ut aliquid in donariis Domini offerat, ſicut ipſe antiquus populus ſub Moyſe in tabernaculo Domini feciſſe legitur. Si quis autem tam pauperrimus eſt, ſaltem vel ſtanneum calicem habeat. De ære autem, aut ex aurichalco, non fiat calix; quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo calice præſumat cantare.

De Corporali Dominico.

Ex Concilio, quo ſupra.

LXVIII. Corporale, (k) ſuper quo ſacra oblatio immolatur, ex mundiſſimo, & puriſſimo linteo ſit; nec in eo alterius generis materia pretioſior, aut vilior miſceatur: quia Dominicum corpus in ſepulchro, non in holoſericis, ſed tantum in Sindone munda fuit involutum. Corporale nunquam ſuper Altare remaneat; ſed aut in Sacramentorum libro ponatur, aut cum calice & patena in mundiſſimo loco recondatur. Et quando abluitur a ſacerdote, Diacono, vel Subdiacono, primo in Eccleſia in loco, & vaſe ad hoc præparato abluatur, eo quod ex Dominico corpore, & ſanguine infectum ſit. Poſt hæc a lavandariu in nitido loco (l) paretur.

De Euchariſtia.

Ex Capitulis Synodalibus. Cap. CLV.

LXIX. Ut (m) Presbyter ſemper Euchariſtiam habeat paratam, ut, quando quis infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

De eadem re.

Ex Concilio Turonenſi.

LXX. Ut (n) omnis Presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, ubi corpus Dominicum diligenter recondatur ad viaticum recedentibus a ſeculo. Quæ ſacra oblatio intincta debet eſſe in ſanguine Chriſti, ut veraciter Presbyter poſſit dicere infirmo:

[g] Concil. Brachar. 3. c. 2. Concil. Wormac. c. 4. Tomo hoc p. 311. Burchard. Lib. 5. c. 2.
(h) Matth. XXVI.
(i) Burchard. Lib. 3. c. 96. & Diſt. 1. de conſecrat. c. 45.
(k) Burchard. Lib. 3. c. 98.
(l) Editio Helmæſtad. *reponatur*.
(m) Lib. 1. Capitular. 161. Capitula Walterii Aurel. c. 7. Burchard. Lib. 5. c. 10.
[n] Burchard. Lib. 5. c. 9.

mo: *Corpus & ſanguis Domini proficiat tibi, &c.* ſemperque (*o*) ſit ſuper Altare obſervatum, propter mures, & nefarios homines, & de tertio in tertium diem ſemper mutetur, id eſt, illa a Presbytero ſumatur, & alia, quæ eodem die conſecrata eſt, in locum ſubrogetur, ne forte diutius reſervata, mucida, quod abſit, fiat.

De oblatis, ut de ſabbato in ſabbatum innoventur.

Ex eodem.

LXXI. Illud (*p*) etiam adnectendum videtur, ut oblationes, quæ in Altari offeruntur, de ſabbato in ſabbatum ſemper innoventur: quia panes propoſitionis, qui ſuper menſam Domini ponebantur, a ſabbato in ſabbatum ſemper mutabantur.

Ut chriſma ſemper ſub ſera ſit.

Ibidem.

LXXII. Præterea (*q*) & illud omnimodis obſervandum eſt, ut ſacrum chriſma, & oleum conſecratum ſemper ſub ſera ſit, ne illud, unde Chriſto incorporamur, & unde omnes fideles ſanctificantur, unde Reges & Sacerdotes inunguuntur; aliquis infidelis, aut immundus tangat, aut aliquis perfidus ad Dei Judicium ſubvertendum ſubripiat. Quod experimento didicimus. (*Vide Concilium Metenſe anni* 888. *cap. VI.*

Si Presbyter Chriſma dederit ad Judicium ſubvertendum.

Ex Capitularibus. Tit. LV.

LXXIII. Ut (*r*) Presbyter, qui chriſma donaverit ad judicium ſubvertendum, poſtquam de gradu ſuo depoſitus fuerit, manum amittat.

Ut nullus Presbyter pro Chriſma aliquod munus det.

Ex Concilio Meldenſi. Cap. XLV.

LXXIV. Ut (*s*) nemo Epiſcoporum, vel quilibet miniſter Eccleſiaſticus propter ſacrum Chriſma aliquid muneris accipiat, neque denarios, vel quælibet munuſcula, quæ per miniſtros Epiſcoporum a Presbyteris inordinabiliter exiguntur. Decet tamen Presbyteros cum voluntariis eulogiis, tempore congruo viſitare, & venerari ſuos Epiſcopos.

Ut omnis Presbyter duas ampullas in cœna Domini ad civitatem deferat.

Ex Capitulis. Tit. CLVI.

LXXV. Ut (*t*) Presbyter in cœna Domini ampullas duas ſecum deferat, unam ad Chriſma, alteram ad oleum ad catechumenos inunguendum, vel infirmos juxta [*u*] ſententiam Apoſtolicam, ut quando quis infirmatur, inducat Presbyteros Eccleſiæ, qui pro ipſo orent, eumque inunguant. Et cætera.

Conſentiunt in hoc loco editio Helmæſtadienſis, & codex MS. Pariſienſis, quo nos uſi ſumus. Variant autem Libri Capitularium, in editis ſane, tum apud Burchardum: & in veteri codice MS. Bibliothecæ Colbertinæ, tum etiam in noſtro, præcipitur, ut Presbyter tres ampullas ſecum deferat. Sed in veteri codice MS, ex quo prima Pariſienſis editio prodiit, tum etiam in antiquiſſimo libro Monaſterii Rivipullenſis, ita omnino legitur: Ut Presbyter in cœna Domini duas ampullas ſecum deferat, unam ad Chriſma, alteram ad oleum, ad Catechumenos inunguendum, vel infirmos juxta ſententiam &c. Hanc ultimam lectionem ſecutus eſt Regino. Contra in veteri codice Pontificali Eccleſiæ Rotomagenſis, apud Hugonem Menardum in Notis ad librum Sacramentorum. pag. 80. Mane primo Manſionarii ordinent omnia, quæ ſunt neceſſaria ad conſecrationem Chriſmatis, ampullas tres de oleo mundiſſimo plenas ponentes in ſacrario, unam ad oleum pro infirmis, alteram ad Chriſma, tertiam vero ad oleum ad catechumenos unguendum. *Nota Baluzii.*

[*o*] Vide Hug. Menard. in Notis ad Lib. Sacramentor. pag. 378.
[*p*] Burchard. Lib. 5. c. 12.
(*q*) Burchard. Lib. 4. c. 80.
(*r*) Lib. 5. Capitular. c. 55. Lex Longobardor. Lib. 3. tit. 27. c. 1.
(*s*) Burchard. Lib. 5. c. 77.
(*t*) Lib. 1. Capitular. c. 162. Burchard. Lib. 4. c. 75.
(*u*) Jacob. V.

De Presbyteris, qui longe poſiti ſunt.

Item unde ſupra Cap. XCIII.

LXXVI. De (*x*) Presbyteris, qui accipiendi gratia Chriſmatis ad civitates in cœna Domini venire ſoliti erant, ſancitum eſt, ut de his, qui longe poſiti ſunt, de octo vel decem unus ab Epiſcopo eligatur, qui acceptum Chriſma ſibi, & ſociis diligenter perferat. Hi vero, qui non longius a civitate, quam quatuor, aut quinque millibus habitant, more ſolito ad accipiendum Chriſma per ſe veniant; diſcendi vero gratia alio, non quadrageſimali, tempore ad civitatem convocentur, propter plebes ſibi commiſſas.

Ut alterius Epiſcopi Chriſma nullus Presbyter accipiat.

Ex Concilio Vaſenſi. Cap. III.

LXXVII. Per (*y*) ſingula territoria Presbyteri, vel miniſtri ab Epiſcopis, non prout libitum fuerit, a vicinioribus, ſed a ſuis propriis per annos ſingulos petant Chriſma, appropinquante ſolemnitate Paſchali: nec per quemcunque Eccleſiaſticum, ſed ſi qua neceſſitas, aut miniſtrorum occupatio eſt, per Subdiaconum: quia inhonorum eſt, inferioribus ſumma committi. Optimum autem eſt, ut ipſe ſuſcipiat, qui in tradendo uſurus eſt. Si quid autem obſtat, ſaltem is,cujus officii eſt, Sacramentarium diſponere, & Sacramenta ſuſcipere. (*Vide Concilium Carthaginenſe* 4. *cap.* 36.)

Ut nullus Miniſter ſine Chriſmate proficiſcatur.

LXXVIII. Nullum (*z*) Miniſtrorum, qui baptizandi recepit officium, ſine Chriſmate unquam debere progredi, quia inter nos placuit ſemel in Baptiſmate chrismari. De eo autem, qui in Baptismate quacunque neceſſitate faciente, non chrismatus fuerit, in confirmatione Sacerdos commonebitur.

De fontibus ſacris.

Unde ſupra.

LXXIX. Presbyter, [*a*] qui fontes lapideos habere nequiverit, vas conveniens ad hoc ſolummodo baptizandi officium habeat, quod nunquam extra Eccleſiam deportetur. Similiter ad corporale lavandum, & ad pallas altaris, propria vaſa habeantur, in quibus nihil aliud fiat. (*Vide infra cap.* 271. *hujus libri.*)

Ut nullus Presbyter abſque veſtimentis Sacerdotalibus præſumat Miſſam cantare.

Ex Concilio Remenſi.

LXXX. Nullus Presbyter ſine amictu, alba, & ſtola, & fanone, & caſula ullatenus Miſſam celebrare præſumat. Et hæc ſacra veſtimenta mundiſſima ſint, & in nitido loco intra Eccleſiam collocentur. Nec Presbyter, cum his induitur, extra Eccleſiam exeat, quia hoc lex Divina prohibet.

Ut nullus Presbyter in vadium ſacrata vaſa, & veſtimenta mittat.

Unde ſupra Cap. XI.

LXXXI. Ut (*b*) nullus Presbyter præſumat calicem, vel patenam, vel pallium altaris, vel veſtimentum ſacerdotale, aut librum tabernario vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel fœminæ in vadium dare, niſi juſtiſſima neceſſitate urgente: quia tanta eſt ſanctitas ſacri miniſterii, ut ſalva altioris myſterii intelligentia, etiam per Prophetam Dominus prohibuerit, ne cum ſanctis veſtimentis Sacerdos procedat ad populum, ſed intra ſancta illa dimittat, a conloquio Divino rediens. Et cui in tabernas ad bibendum a ſacris Canonibus ingredi prohibetur, ſanctificata ſacri miniſterii, nec ad contingendum immundis, quanto minus ad vadimonium exhibere debet, ſicut Stephanus Papa & Martyr ſecundum Hilarium in ſuis Decretalibus docuit.

Al-

(*x*) Lib. 1. Capitular. c. 99. Burchard. Lib. 4. c. 79.
(*y*) Lib. 7. Capitulár. c. 310. Burchard. Lib. 4. c. 78.
(*z*) Concil. Arauſic. 1. c. 2. Burchard. Lib. 4. c. 73.
(*a*) Hincmari Capitula an. 852. c. 3. Burchard. Lib. 4. c. 13. Capitulare Ahytonis. c. 7.
(*b*) Hincmar. in Capitulis datis an. 852. c. 11. Burchard. Lib. 3. c. 104. Capitulare Theodulfi c. 18.

Abhinc de vita Sacerdotum.

Ut Epiſcopus & Presbyter non longe ab Eccleſia hoſpitium habeat.

Ex Concilio Carthaginenſi.

LXXXII. Ut (*c*) Epiſcopus non longe ab Eccleſia hoſpitiolum habeat.

Ut Presbyteri nullatenus ubique hoſpitari ſinantur.

Ex Concilio Meldenſi. Cap. XXXVI.

LXXXIII. Ut Presbyteri nullatenus ubicunque hoſpitari ſinantur, aut aliquo modo ipſi præſumant; ſed aſſidue apud ſuas Eccleſias eſſe ſtudeant propter ſacra myſteria, vel miniſteria fidelibus exhibenda, nec etiam alibi habitare permittantur. Neque mulieres quamcunque (*d*) habitationem habeant in locis, in quibus Presbyteri aliquem recurſum habuerint. Quod ſi ubſervare parvipenderint; ita ut tranſgreſſores, & qui contra interdicta fecerint, judicentur.

De continentia Sacerdotum.

Ex Concilio Neocæſarienſi. Cap. I.

LXXXIV. Presbyter, (*e*) ſi uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. Simili (*f*) modo etiam Diaconus, ſi eodem peccato ſuccubuerit, ab ordine miniſterii ſubtrahatur.

De eadem re.

Ex eodem Concilio.

LXXXV. Presbyter, (*g*) ſi præoccupatus corporali peccato confeſſus fuerit de ſe, quod ante ordinationem deliquerit, oblata non conſecret, manens in reliquis officiis propter ſtudium bonum. Quod ſi de ſe ipſe non fuerit confeſſus, & argui manifeſte nequiverit, poteſtati ſui judicii relinquatur.

De eadem re.

Ex Canonibus Apoſtolorum.

LXXXVI. Presbyter, (*b*) aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto, aut homicidio captus eſt, deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: *Non judicat Dominus bis.*

Item.

LXXXVII. Sacerdotes Domini, & Diaconi, vel quicunque Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes ab uxoribus ſe abſtineant.

De eadem re.

LXXXVIII. Præterea (*i*) quod dignum & pudicum, & honeſtum eſt, tenere Eccleſia omnino debet, ut ſacerdotes & Levitæ cum mulieribus non coeant, quia miniſterii cotidiani neceſſitatibus occupantur, & ſcriptum eſt: Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter.

De eadem re.

LXXXIX. De Presbyteris (*k*) & Diaconibus Divinarum legum eſt diſciplina, ut incontinentes in officiis talibus poſiti, omni honore Eccleſiaſtico priventur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri.

Item.

XC. Interdixit (*l*) per omnia *magna Synodus.* Non Epiſcopo, non Presbytero, non Diacono, vel alicui omnino, qui in Clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantum perſonas, quæ ſuſpicionem ſuffugiunt.

De

(*c*) Concil. Carthag. 4. c. 14. [*d*] Sirmond. & cod. MS. *frequentationem.*
(*e*) Burchard. Lib. 2. c. 108.
(*f*) Concil. Neocæſar. c. 10. Tomo I. noſtro pag. 150.
(*g*) Concil. Neocæſar. c. 9. Burchard. Lib. 2. c. 49.
(*b*) Canon. Apoſtol. c. 25. Tomo I. noſtro pag. 133. Burchard. lib. 2. c. 189. lib. 17. c. 39.
(*i*) Burchard. lib. 2. c. 118. (*k*) Burchard. lib. 2. c. 117.
(*l*) Concil. Nic. c. 3. Tomo I. noſtro pag. 137. Burchard. lib. 2. c. 109.

De eadem re.

Ex decretis Siricii Papæ.
Tit. XII.

XCI. Fœminas (*m*) vero non alias eſſe patimur in domibus Clericorum, niſi eas tantum, quas proprie ſola neceſſitudinis cauſa habitare cum eiſdem Synodus Nicæna permiſit.

De eadem re.

Ex Concilio Carthaginenſi. Cap. XXV.

XCII. (*) Aurelianus Epiſcopus dixit: Addimus (*n*) Fratres Cariſſimi, præterea, cum de quorundam Clericorum, quamvis lectorum, erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod & diverſis Conciliis firmatum eſt; ut Subdiaconi, qui ſacra myſteria contrectant, & Diaconi, & Presbyteri, ſeu etiam Epiſcopi, ſecundum propria ſtatuta ab uxoribus ſe abſtineant, ut tanquam non habentes, videantur eſſe. Quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio. Cæteros autem Clericos ad hoc non cogi niſi maturiore ætate.

De eadem re.

Ex decretis Siricii Papæ. Cap. VII.

XCIII. Plurimos (*o*) enim Sacerdotes Chriſti, atque Levitas, poſt longa conſecrationis ſuæ tempora tam de conjugiis propriis, quam etiam de turpi coitu ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac proſcriptione defendere, quia in veteri teſtamento ſacerdotibus ac miniſtris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc quisquis eſt ille ſectator libidinum, præceptorque vitiorum, ſi æſtimat, quia in lege Moyſi paſſim ſacris ordinibus a Domino noſtro laxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur Sancta Sanctorum, præmonet dicens: Sancti eſtote, quia & ego Sanctus ſum Dominus Deus veſter. Cur etiam procul a ſuis domibus anno vicis ſuæ habitare in templo juſſi ſint ſacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus poſſint carnale exercere commercium, ut conſcientiæ integritate fulgentes acceptabile Deo munus offerrent; quibus expleto deſervitionis ſuæ tempore uxoris uſus, ſolius ſucceſſionis cauſa, fuerat relaxatus; quia non ex alia, niſi ex tribu Levi quisquam ad Dei miniſterium fuerat præceptus admitti.

De eadem re.

Cap. XCII.

XCIV. Statutum eſt (*p*) ab Epiſcopis de Presbyteris, ut qui feminas ſecum indiſcrete habitare permittunt, & propter hoc malæ opinionis ſuſpicione denotantur, ſi deinceps admoniti non ſe correxerint, velut contemptores Sacrorum Canonum, canonica invectione feriantur.

Recte hoc Capitulum laudat Regino, ſi ratio habeatur veterum codicum. Etenim caput iſtud, quod in editionibus eſt XCVIII. libri primi, XCII. eſt in codicibus Colbertino & Rivipullenſi: ubi in libro primo deſunt ſex capita, quæ extant in editionibus. In veteri codice MS. Bibliothecæ Regiæ, ex quo prodiit prima editio Pariſienſis, eſt numero XCI. *Nota Baluzii.*

De eadem re.

Ex Concilio Wormacenſi.
Cap. XXXIII.

XCV. Placuit, (*q*) ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi abſtineant a conjugibus, ut non generent filios. Quod ſi hoc decretum violaverint, ab honore Clericatus pellantur.

De eadem re.

Ex Decretis Papæ Leonis.

XCVI. Lex (*r*) continentiæ eadem eſt Altaris miniſtris, quæ Epiſcopis atque Presbyteris; quis eum eſſent Laici ſive Lectores, licite & uxores ducere, & filios procreare potuerunt; ſed, cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit eis non licere, quod licuit. Unde, ut de carnali fiat ſpiritale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quaſi non

(*m*) Decreta Siricii c. 12. Burchard. lib. 2. c. 110.
(*n*) Aurelius. Concil. Carthag. 6. c. 25. Tomo I. noſtro p. 203.
(*o*) Decreta Siricii. c. 7.
(*p*) Lib. 1. Capitular. c. 98. Burchard. lib. 2. c. 111.
(*q*) Concil. Wormac. c. 9.
(*r*) Decreta Leonis 1. c. 17. Burchard. lib. 2. c. 114.

non habeant, ſic habere, quo & ſalva ſit caritas conubiorum, & ceſſet operatio nuptiarum.

De eadem re.

Ex dictis Sancti Gregorii Papæ.

XCVII. Qui corpus ſuum caſtitati dedicant, habitare ſecum feminas non permittant.

Item Sancti Auguſtini.

XCVIII. Ideo nolo, ut ſoror mea mecum ſit, quia, quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt.

De eadem re.

Ex Concilio Wormatienſi. Cap. IX.

XCIX. Sacerdotes (*s*) igitur, ſi in fornicationis laqueum ceciderint, & crimen manifeſtiſſime oſtenſum fuerit, hactenus ſacerdotii non poſſunt habere honorem, ſecundum Canonicæ inſtitutionis auctoritatem.

Quæ mulieres in domibus habitent Clericorum.

Ex Concilio Agathenſi.

C. Id (*t*) etiam ad cuſtodiendam vitam, & famam ſpeciali ordinatione præcipimus, ut nullus Clericorum extraneæ ſit mulieri qualibet conſolatione aut familiaritate conjunctus. Et non ſolum in domo illius extranea mulier non accedat, ſed nec ipſe frequentandi ad extraneam mulierem habeat poteſtatem: ſed cum matre tantum, & ſorore, filia, & nepte, ſi habuerit, vivendi liberam habeat poteſtatem; de quibus nominibus nefas eſt, aliud, quam natura conſtituit, ſuſpicari.

Ne ancillæ, vel libertæ cellarium teneant Clericorum, vel miniſterium ſecretum impendant.

Ex Concilio Agathenſi.

CI. Ancillas, (*u*) vel libertas a cellario, vel a ſecreto miniſterio, & ab eadem manſione, in qua Clericus manet, placuit removeri.

De familiaritate extranearum mulierum.

Ex Concilio Aurelianо.

CII. Ideoque ſtatuimus, (*x*) ut ne quis Antiſtitum, aut Clericorum licentiam habeat, intra domum ſuam, ullam abſque propinquis mulieribus, quas priores Canones eloquuntur, habere perſonam. De quibus etiam id ſpecialiter inhibetur, ut, ſi quis Clericorum ſuſpicionem adverſam, aut oblocutionem populi, ob mulierem quamcunque incurrerit, eam ſtatim, ſi intra domum ſuam habet, abjiciat. Si certe extranea & ſui juris eſt, iſtam omnibus conditionibus ſtudeat abjicere; ut infamia, quæ excitata eſt, abrogetur. Quod ſi quilibet Antiſtitum, vel Clericorum, quod ſupra ſcriptum eſt vitare noluerit, pro inobedientia triennii excommunicatione mulctetur. Quod ſi adulterii permixtione fuerit adprobatus; in regradatione honorum, priorum Canonum ſtatuta ſerventur.

De eadem re.

Ex Concilio Turonico.

CIII. Et quia diabolo (*y*) nullum locum dare oportet, hoc præcipue cuſtodiendum decrevimus, ut nulli Clerici cum extraneis fœminis habeant familiaritatem, nec ullum male loquendi, vel ſentiendi hominibus aditum tribuant: quia frequenter per hanc indecentem occaſionem contigit, ut diabolus, qui inſidiatur, ſicut leo in cubili ſuo, de ruinis ſervorum Dei inſultet. Si quis vero Clericus poſt interdictum Epiſcopi ſui inlicitis familiaritatibus extranearum feminarum voluerit inhærere; a communione habeatur alienus.

De eadem re.

Ex Concilio Nannetenſi. Cap. VI.

CIV. Inhibendum, (*z*) & modis omnibus interminandum eſt, ut nullus Sacerdos eas perſonas fœminarum, ſicut & in canone inſertum continetur, de quibus ſuſpicio eſſe poteſt, in domo ſua habeat. Sed neque illas, quas canones concedunt (quia inſtigante diabolo, etiam in

Mmm

(*s*) Concil. Wormac. c. 11.
(*t*) Concil. Agath. c. 10. Burchard. lib. 2. c. 112.
(*u*) Concil. Agath. c. 11.
(*x*) Burchard. lib. 2. c. 113.
(*y*) Concil. Turon. 1. c. 1. Burchard. lib. 2. c. 116.
(*z*) Concil. Nannet. c. 3. Lib. 7. Capitular. c. 291. Burchard. lib. 2. c. 116.

in illis ſcelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pediſſequis illarum) ſcilicet matrem, amitam, ſororem. Sed ſi quis de his habuerit talem neceſſitatem patientem, cui ſit neceſſitas ſuſtentatio Presbyteri; habeat in vico, aut in villa domum longe a Presbyteri converſatione, & ibi eis ſubminiſtret, quæ neceſſaria ſunt. Sed & hoc ſecundum auctoritatem canonicam modis omnibus prohibendum, ut nulla femina ad altare præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare, aut infra cancellos ſtare, aut ſedere.

De viſitandis a Presbytero infirmis.

Unde ſupra.

CV. Cum (*a*) Sacerdos audierit aliquem infirmari in ſua plebe, quam citius ad eum pergat, & ingreſſus cubiculum, aquam benedictam ſuper eum, & per omne cubiculum aſpergat, cum antiphona: *Aſperges me Domine.* Et verſu: *Exurgat Deus.* Deinde dicat orationem: *Deus, qui Sacerdotibus tuis tantam præ cæteris gratiam contuliſti.* Deinde cantet ſeptem Pſalmos cum precibus pro infirmis. Poſt hæc omnes jubeat extra cubiculum ſecedere. Et adpropinquans lecto, quo infirmus decumbit, eum blande, leniterque alloquatur: ut omnem ſpem ſuam in Deo ponat: ut flagellum Dei patienter toleret: ut hæc ad purgationem, & caſtigationem ſuam provenire credat: ut peccata ſua confiteatur: ut emendationem promittat, ſi Dominus vitam conceſſerit, pœnitentiam pro culpis commiſſis ſpondeat: ut ſubſtantiam ſuam, dum adhuc ſenſus & ratio in eo viget, diſponat: ut peccata ſua elecmoſynis redimat: ut his, qui in ſe peccaverunt, indulgeat: ut rectam fidem, & credulitatem teneat: ut de Dei miſericordia nunquam deſperet. Cum his & hujuſcemodi allocutionibus fuerit mens infirmi relevata; data benedictione ſacerdos recedat, non poſt multum reverſurus. Deque locum, ut ægrotus de peccatis ſuis poſſit cogitare.

De infirmis, qui confitentur peccata ſua, & ſe reconciliari expoſcunt.

Ex quo ſupra.

CVI. Infirmus, (*b*) qui neceſſitate mortis urgente confitetur peccata ſua, ſub ea conditione à ſacerdote reconcilietur, ut, ſi ei Dominus vitam donaverit, ſanitatemque reddiderit; ſecundum qualitatem delicti omnimodis pœniteat.

De reconciliandis infirmis.

Ex Concilio Nicæno.

CVII. De his, (*c*) qui ad exitum veniunt, etiam nunc relaxatio antiqua regularisque ſervabitur, ita, ut ſi quis egreditur e corpore, ultimo & neceſſario viatico minime privetur; quo ſi vel deſperatus, & conſecutus communionem, oblationisque particeps factus, iterum convaluerit; ſit inter eos, qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.

De eadem re.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

CVIII. His autem, (*d*) qui in tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda; quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, ad quem nulla impedit venire mortis converſio, dicente Dei Spiritu per Prophetam: Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris. Et alibi: Dic iniquitates tuas prior, ut juſtificeris. Item: Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio. In diſpenſandis itaque donis Dei non debemus eſſe difficiles, nec ſe accuſantium gemitus, lacrymasque negligere, cum ipſam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inſpiratione conceptam, ut reſipiſcant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

De

(*a*) Concil. Nannet. c. 4. Burchard. lib. 18. in argumento.
(*b*) Concil. Nannet. c. 5. Burchard. lib. 18. c. 3.
(*c*) Concil. Nicæn. c. 13. Tomo I. noſtro pag. 139. Burchard. lib. 18. c. 6.
(*d*) Leo I. Ep. 91. Burchard. lib. 18. c. 4.

De eadem re.

Ex Concilio Africano.

CIX. Aurelius (*e*) Epiſcopus dixit: Si quiſquam in periculo fuerit conſtitutus, & ſe reconciliari Divinis Altaribus petierit; ſi Epiſcopus abſens fuerit, debet utique Presbyter conſulere Epiſcopum, & ſic periclitantem ejus præcepto reconciliare. Quam rem ſalubri conſilio debemus roborare.

De eadem re.

Ex Epiſtola Cæleſtini Papæ.

CX. Vera ergo (*f*) ad Deum converſio in ultimis poſitorum, mente potius eſt æſtimanda, quam tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: Cum conververſus ingemueris, tunc ſalvus eris. Cum ergo Dominus ſit cordis inſpector, quovis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti; cum illi ſe obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari.

De his, qui obmuteſcunt, antequam ſacerdos veniat ad eos.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

CXI. Ita (*g*) ergo talium neceſſitati auxiliandum eſt, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi eam etiam amiſſo vocis officio per indicia integri ſenſus quærere comprobentur. Quod ſi ita aliqua ægritudine fuerint adgravati, ut, quod paulo ante poſcebant, & ſub præſentia ſignificare non valebant, teſtimonia eis fidelium circumſtantium prodeſſe debebunt: ſimul tamen & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium conſequantur.

Mendoſa eſt lectio iſtius capiris apud Reginonem. Legendum itaque: poſcebant, ſub præſentia Sacerdotis ſignificare non valeant, *&c.*

De eadem re.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CXII. Pœnitentes, (*h*) qui in infirmitate viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.

De eadem re.

Ex Epiſtola Siricii Papæ.

CXIII. Quicunque (*i*) carnali fragilitate ceciderunt, his viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per (*k*) communionis gratiam volumus ſubvenire.

De pœnitentibus ſubito mortuis.

Ex Concilio Vaſenſi. Cap. LXV.

CXIV. Eorum, (*l*) qui in pœnitentia accepta, in bonæ vitæ curſu, ſine communione ſubito moriuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deinceps memoriam, Eccleſiaſtico affectu proſequendam.

De Communione privatis, qui vita defuncti ſunt.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

CXV. Horum (*m*) cauſa Dei Judicio reſervanda eſt, in cujus manu fuit, ut talium obitus, uſque ad communionis remedium (*n*) differretur. Nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.

De unguendis infirmis.

Ex Concilio Turonenſi.

CXVI. Poſtquam infirmus ab onere peccatorum per confeſſionem relevatus fuerit, & a ſacerdote reconciliatus, oleo ſanctificato in Dei nomine inunguendus eſt, primum in pectore, deinde inter ſcapulas, cum precibus ad hanc

Mmm 2

(*e*) Concil. Carthag. 2. c. 4. Tomo I. noſtro pag. 200. Burchard. lib. 18. c. 13.
(*f*) Decreta Cæleſt. I. c. 15. Burchard. lib. 18. c. 1.
(*g*) S. Leo Epiſt. 91. c. 5. Burchard. lib. 18. c. 9. Riculf. c. 10.
(*h*) Concil. Carthag. 4. c. 78. Burchard. lib. 18. c. 23.
(*i*) Decreta Siricii c. 5. Burchard. lib. 18. c. 8.
(*k*) Cod. MS. *communicationis.*
(*l*) Concil. Vaſ. 1. c. 2. Burchard. lib. 18. c. 24.
(*m*) Decreta Leonis I. c. 20. Burchard. lib. 11. c. 52.
(*n*) leg. *non diff.*

hanc ſanctam unctionem pertinentibus, ut juxta Apoſtolum oratio fidei ſalvet infirmum, &c.

De eadem re.

Ex Epiſtola Innocentii Papæ.
Cap. CCCLXXXVII.

CXVII. Beatus [o] enim Jacobus Apoſtolus in Epiſtola ſua ſcripſit: Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungucntes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus; & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, quia ſancto Oleo Chriſmatis perungui poſſunt, quod ab Epiſcopo confectum, non ſolum ſacerdotibus,ſed omnibus uti Chriſtianis licet in ſua,aut ſuorum neceſſitate ungendum. Cæterum illud ſuperfluum videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbytero licere non dubium eſt. Nam idcirco Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi,occupationibus impediti,ad omnes languidos ire non poſſunt. Ceterum ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit, aliquem a ſe viſitandum; & benedicere, & tangere Chriſmate ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum Chriſma conficere. Nam pœnitentibus iſtud fundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi.

De eadem re.

Ex dictis Bedæ Presbyteri.

CXVIII. Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, unguentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum. Hoc & Apoſtoli in Evangelio feciſſe leguntur, & nunc Eccleſiæ conſuetudo tenet, ut infirmi Oleo conſecrato unguantur a Presbyteris, & oratione comitante ſanentur. Non ſolum Presbyteris,ſed,ut Papa Innocentius ſcribit, etiam omnibus Chriſtianis uti licet eodem Oleo in ſua,aut ſuorum neceſſitate unguendo; quod tamen oleum non niſi ab Epiſcopis licet confici. Nam quod ait: oleo in nomine Domini; ſignificat,oleo in nomine Domini conſecrato. Vel certe, quia etiam, cum unguunt infirmum, nomen Domini ſuper eum invocare pariter debent. Et ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Multi propter peccata in animam facta, infirmitate, aut etiam morte plectuntur corporis. Unde Apoſtolus Corinthiis, quia Corpus Domini indigne percipere erant ſoliti, ait: Ideo inter vos multi imbecilles, & dormiunt multi. Si ergo infirmi in peccatis ſunt, & hæc Presbyteris Eccleſiæ confeſſi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere atque emendare ſategerint, dimittentur eis. Neque enim ſine confeſſione emendationis peccata queunt dimitti. Unde recte ſubjungitur: Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini.

De Sacra Communione.

Unde ſupra.

CXIX. Poſtquam infirmus Sacra unctione fuerit delibutus, ſtatim corpore, & ſanguine Domini recreandus eſt; ut de cujus vita corporali deſperatur, vivificari in anima,aut vita mereatur æterna. Ait enim Dominus: Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet vitam æternam. Et: Niſi manducaveritis,non habebitis vitam in vobis. Proinde ſancti canones præcipiunt, ut nulli fideli in extremis poſito communio denegetur.

Ne Presbyter ſacram Communionem laico, vel fœminæ ad deferendum tradat.

Ex Concilio Remenſi.

CXX. Pervenit (p) ad notitiam noſtram, quod quidam Presbyteri in tantum parvipendant Divina myſteria, ut laico, aut feminæ ſacrum corpus Domini tradant ad deferendum infirmis; & quibus prohibetur, ne ſacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis Sancta Sanctorum committuntur. Quod quam ſit horribile, quam deteſtabile, omnium religioſorum animadvertit prudentia. Igitur

(o) Decreta Innoc. I. c. 8. Burchard. lib. 18. c. 2.
(p) Burchard. lib. 5. c. 30. & Dist. 2. de Conſecr. c. 29.

tur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præſumptio ulterius fiat, ſed omnimode Presbyter per ſemetipſum infirmum communicet. Quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

Ut nulla præmia pro baptizandis requirantur.

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ.

CXXI. Baptizandis, (q) conſignandisque fidelibus pretia nulla præfigant, nec inlationibus quibuslibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes: quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil a prædictis prorſus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione vocati, redemptionis ſuæ cauſas adire deſpiciant; certum habentes, quod, qui prohibita admiſiſſe fuerint deprehenſi, vel commiſſa non potius ſua ſponte correxerint, periculum ſubituri proprii ſint honoris.

Ut nemo pro ſepultura quidquid exigat.

Ex Epiſtola Gregorii Papæ.

CXXII. Grave (r) nimis, & procul eſt a Sacerdotis officio, pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium. Hoc autem vitium & nos, poſtquam Deo auctore ad Epiſcopatus honorem aceeſſimus, de Eccleſia noſtra omnino vetuimus, & pravam denuo conſuetudinem nequaquam uſurpari permiſimus, memores, quia dum Abraham a filiis Ephron, hoc eſt, filio Seor, ſepuleri pretium ad humandum corpus conjugis poſtularet, pretium accipere renuit; ne commodum videretur de cadavere conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui Sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde hoc avaritiæ vitium, ne vel in alienis denuo tentari præſumatur, ammoneo. Sed ſi quando aliquem in Eccleſia veſtra ſepeliri conceditis, ſiquidem parentes ipſius, proximi, vel hæredes, pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus. Peti vero, aut aliqui exigi, omni modo prohibemus; ne quod valde inreligioſum eſt, aut venalis, quod abſit, dicatur Eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaveribus ſtudetis quærere quolibet modo compendium.

De eadem re.

Ex Concilio Meldenſi.
Cap. LXXII.

CXXIII. Ut (s) nemo quemlibet mortuum in Eccleſia, quaſi hæreditario jure, niſi quem Epiſcopus aut Presbyter pro qualitate converſationis, aut vitæ, dignum duxerit, ſepelire præſumat: nec quiſquam oſſa cujuslibet mortui de ſepulcro ſuo ejicere, aut ſepulturam cujusquam temerario auſu quoquo modo violet, ſed unumquemque in loculo ſibi a Deo parato, atque conceſſo, adventum ſui judicis præſtolari concedat: maxime cum non ſolum Divinæ leges, ſed etiam & humanæ, apud humanam rempublicam ſepulcrorum violatores reos mortis dijudicent. Sed & neque pro loco ſepulturæ, ut verbis Sancti Gregorii utamur, pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium aliquo modo tentent. Si quando autem proximi, vel hæredes, ſponte aliquid offerre in Eccleſia voluerint in eleemoſyna defuncti, accipere non vetamus. Peti vero, aut aliquid exigi omnino prohibemus; ne quod valde inreligioſum eſt, aut venalis, quod abſit, dicatur Eccleſia, aut de humanis mortibus videamur gratulari, ſi compendium exinde ſtudemus modo quolibet quærere.

Ut nullus in Eccleſia mortuum ſepeliat.

Ex Capitulis Synodalibus. Tit. CLVI.

CXXIV. Ut (t) nullus deinceps in Eccleſia mortuum ſepeliat.

De eadem re. C. XLVI.

CXXV. Ut (u) de ſepeliendis in Baſilicis

(q) Decreta Gelaſ. c. 5. Burchard. lib. 4. c. 71.
(r) S. Gregor. lib. 7. Indict. 2. Epiſt. 55. Capitulare Ahytonis c. 24.
(s) Capitulare Theodulfi c. 9. Riculfi c. 19. Ahytonis c. 23: Tomo hoc pag. 20. hoc caput non repetitur inter Ahytonis Capitula. Burchard. lib. 3. c. 158.
(t) Lib. 1. Capitular. c. 159.
(u) Lib. 2. Capitular. c. 47. Conc. Arelat. 6. c. 21.

ſilicis mortuis conſtitutio illa ſervetur, quæ ab antiquis Patribus conſtituta eſt.

Ex Concilio Nannetenſi.

Præcipiendum (*x*) ſecundum Canonum auctoritatem, ut de ſepulcris, & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant; niſi forte, qui ſepelitur, vivens juſſerit Eccleſiæ, in cujus atrio ſepelitur, de ſuis rebus aliquid tribuere, aut etiam poſt mortem illius, quibus commiſſum eſt, ejus eleemoſynam facere, de rebus illius aliquid dare ſponte voluerint. Tamen nullatenus a Presbyteris illis aliquid exigatur, ſive ab illis, qui locis & vicis præſunt. Prohibendum etiam, ſecundum majorum inſtituta, ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, aut in porticu, aut exedra Eccleſiæ. Infra Eccleſiam vero, aut prope altare, ubi corpus Domini & ſanguis conficitur, nullatenus habeant licentiam ſepeliendi.

De eadem re.

Ex Concilio Triburienſi.

CXXVI. Ut, (*y*) ſi poſſit fieri, mortui non alibi ſepeliantur præter ad Eccleſiam, & deinceps nihil exigatur pro pretio ſepulturæ.

De eadem re.

Ex eodem.

CXXVII. Dictum (*z*) eſt, in quibusdam locis pro perceptione chriſmatis nummos dari ſolere, pro baptiſmo, & communione. Hoc Simoniacæ hæreſis ſemen deteſtata eſt ſancta Synodus, & anathematizavit, & ut de cætero nec pro ordinatione, nec pro chriſmate, vel baptiſmo, nec pro ſepultura, vel communione quicquam exigatur, ſed gratis dona Chriſti gratuita (*a*) diſpenſentur.

De infantibus mortuis, per negligentiam non baptizatis.

Ex Pœnitentiali. Cap. XVII.

CXXVIII. Pariens femina, cujus filius per negligentiam non baptizatus obierit, annum unum pœniteat, & nunquam ſit ſine aliqua pœnitentia. Si ſacerdos, (*b*) ad quem pertinebat, vocatus fuerit ad baptizandum infantem, & venire neglexerit; ipſe ſecundum damnationem animæ judicio Epiſcopi ſui caſtigetur. Sed & omnibus fidelibus licet, ubi forte morituros invenerint non baptizatos, immo præceptum eſt, omnes animas eripere a diabolo per baptiſma. Id eſt, benedicta aqua ſimpliciter in nomine Domini, & baptizare illos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, intinctos, aut ſuperfuſa aqua. Unde oportet, eos, qui poſſunt, tamen fideles, monachos maxime, & ſcientiam habere baptizandi, & ſi alicubi longius exierint, Euchariſtiam ſemper ſecum habere debent.

De eadem re.

CXXIX. Perpendant (*c*) Presbyteri, quanti diſcriminis ſit, animas innocentium per eorum negligentiam a Regno Dei excludi. Si enim gaudium eſt in Cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quid putas, quanta ira, & indignatio ſuper illum erit, qui per ſuam negligentiam januas Paradiſi innocentibus clauſit? Et ideo Presbyteri ſumma diligentia caveant, ne animas, pro quibus ſanguis Chriſti effuſus eſt, per ſuam incuriam a cæleſti beatitudine ſeparent. Sed ſi, quod abſit, evenerit, gravi pœnitentiæ luctu diebus vitæ ſuæ ſe ſubmittat, per cujus evenerit neglectum.

De eadem re.

Unde ſupra.

XXX. Cujus parvulus in negligentia ſine baptiſmo fuerit mortuus, tres annos pœniteat primum ex his in pane & aqua.

Ne oblationes in domibus offerantur, & ne Miſſæ extra Eccleſiam cantentur.

Ex Concilio Laodicenſi.

CXXXI. Quod (*d*) non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, vel Presbyteris.

Unde

(*x*) Concil. Nannet. c. 6. Burchard. lib. 3. c. 159.
(*y*) Concil. Tribur. c. 15. 16. hoc ſecundo Tomo pag. 396.
(*z*) Burchard. lib. 4. c. 101.
(*a*) Burchard. *Diſpenſatione donentur.*
(*b*) Vide lib. 2. c. 60.
(*c*) Burchard. lib. 4. c. 46. Capitulare Theodulfi c. 17.
[*d*] Concil. Laodic. c. 58. Tomo I. noſtro pag. 166. Addit. III. c. 4. & 41. Burchard. lib. 3. c. 60.

Unde ſupra.

CXXXII. Dictum [*e*] eſt nobis, quod quidam laici in domibus propriis præcipiant Presbyteris Miſſas celebrare, & inter canum diſcurſus, & ſcortnrum greges, Sanctitatis myſteria polluantur magis, quam conſecrentur. Quapropter præcipimus, ut nullus Presbyter extra Eccleſiam præſumat Miſſam cantare, niſi forte itineris neceſſitas expoſcat: ubi in tentorio, aut ſub divo, in loco nitido, & longe ab omni immunditia remoto, Miſſas celebrare permittimus. Et hoc nullatenus ſine tabula conſecrata.

De eadem re.

Ex Epiſtola Anacleti Papæ.

CXXXIII. Sacerdotes, (*f*) quando ſacrificant, non ſoli hoc agere debent, ſed teſtes ſecum adhibeant, ut Deo perfecte in ſacratis Domino locis ſacrificare probentur. Ait namque authoritas legis Divinæ: *Vide*, (g) *ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus.* (*Vide lib.* 6. *Capitular. cap.* 198. 205. *lib.* 7. *cap.* 99. 312. 334. & *Addit. II. cap.* 7. 10. & *Capitulare Riculfi Sueſſion. cap.* 11.)

De ebrioſis Clericis.

Ex Concilio Agathenſi.

CXXXIV. Itaque (*h*) eum, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, ut ordo patitur, aut triginta dierum ſpatio a communione ſtatuimus ſubmovendum, aut corporali (*i*) dandum ſupplicio.

De eadem re.

Fructuoſi Epiſcopi.

CXXXV. Si quis (*k*) Eccleſiaſtica præditus ordinatione, aut monachus repertus fuerit ebrioſus, in pane & aqua tribus pœniteat menſibus.

De eadem re.

CXXXVI. Si quis (*l*) Epiſcopus, aut aliquis ordinatus, in conſuetudine ebrioſus fuerit, aut deſinat, aut deponatur.

De eadem re.

CXXXVII. Laicus ſi ebrioſus fuerit, tres dies in pane, & aqua pœniteat.

Generales ſententiæ de omnibus ebrioſis ac vinolentis.

Sancti Hieronymi Presbyteri, & Ephrem Syri Diaconi.

CXXXVIII. Fuge [*m*] vinum, velut venenum, ne ebrietas ſuperet te, exſpoliatumque virtutibus, nudum efficiat. Vinum enim, ut ſancta Scriptura dicit, apoſtatare facit etiam ſapientes. Attende (*n*) Noe virum ſapientem, & ſanctum, quomodo ad ebrietatem nudatus eſt dormiens. Attende (*o*) Loth Patriarcham, qui per ebrietatem impudenter ſe commiſcuit filiabus. Hinc beatus Baſilius ait: Multi per vinum a dæmonibus capti ſunt: nec eſt aliud ebrietas, quam manifeſtiſſimus dæmon. Hinc Propheta ait: *Fornicatio* (p) & *ebrietas aufert cor.* Ebrietas enim perturbationem parit, gignit mentis furorem, & flammam ſuſcitat libidinis, Apoſtolo teſte: *Nolite* (q) *inebriari vino, in quo eſt luxuria.* Si quis autem contra hæc Sanctorum fecerit ſtatuta, dignam ac longam agat pœnitentiam; quia unum eſt ex his peccatis, quæ hominem a Regno Dei ſeparant, dicente Apoſtolo Paulo: *Neque* [*r*] *ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.*

De eadem re.

Ex dictis Sancti Benedicti.

CXXXIX. Nihil (*s*) ſic contrarium eſt homini Chriſtiano, quomodo crapula, ſicut ait Dominus in Evangelio: *Videte*, (t) *ne graventur corda veſtra in crapula*, & *ebrietate.*

De eadem re.

Ex Capitularibus. Tit. CLXI.

CXL. De ebrietate, (*u*) ut omnium primum ſeniores ſemetipſos exinde caveant, & eorum junioribus exemplum bonum ſobrietatis oſtendant.

Item

[*e*] Burchard. lib. 3. c. 61.
(*f*) Burchard. lib. 1. c. 71. vide infra cap. 339. & 340. hujus libri.
(*g*) Deuter. 12.
(*h*) Concil. Agath. c. 41. Burchard. lib. 14. c. 11.
[*i*] *ſubdendum.*
[*k*] Burchard. lib. 14. c. 9.
[*l*] Burchard. lib. 14. c. 6.
[*m*] Hieron. in Epiſt. ad Euſtoch. Burchard. lib. 14. c. 12.
[*n*] Geneſ. 9.
[*o*] Geneſ. 19.
[*p*] Oſ. 4.
[*q*] Epheſ. 5.
[*r*] 1. Cor. 6.
[*s*] Burchard. lib. 14. c. 1.
[*t*] Luc. 21.
[*u*] Lib. 1. Capitular. c. 167.

Item ex Lib. III. Cap. XXXVIII.

CXLI. Ut (*x*) nullus ebrius cauſam ſuam in mallo quærere, nec teſtimonium dicere præſumat, nec placitum Comes habeat, niſi jejunus.

Ex eodem. Cap. LXXII.

CXLII. Ut (*y*) in hoſte nemo parem ſuum, vel quemlibet alterum hominem bibere (*z*) roget. Et quicunque in exercitu ebrius inventus fuerit, ita excommunicetur, ut in bibendo ſola aqua utatur, quouſque ſe male feciſſe cognoſcat.

Ex Capitularium Lib. 1. Tit. CXXXVIII.

CXLIII. Ut (*a*) nemini liceat alium cogere ad bibendum.

Ex Canonibus Apoſtolorum. Tit. XLII.

CXLIV. Epiſcopus, Presbyter, (*b*) aut Diaconus aleæ, atque ebrietati deſerviens, aut deſinat, aut certe damnetur. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione privetur. Similiter etiam laicus.

Ex Pœnitentiali. Cap. XIX.

CXLV. Qui (*c*) per ebrietatem vomitum facit, ſi Presbyter, aut Diaconus eſt, quadraginta dies pœniteat. Si Monachus, triginta dies, ſi Clericus, viginti dies, ſi laicus, quindecim dies.

Ex Canonibus.

CXLVI. Si quis (*d*) Epiſcopus, aut aliquis ordinatus, vitium habuerit ebrietatis, aut deſinat, aut deponatur.

Ex alio Pœnitentiali.

CXLVII. Laicus, (*e*) ſi per ebrietatem vomitum fecerit, tres dies a carne & vino, & cereviſia abſtineat.

CXLVIII. Si quis (*f*) per nequitiam alium inebriaverit, dies quadraginta pœniteat.

De his, qui Euchariſtiam vomunt.

CXLIX. Si quis per (*g*) ebrietatem, vel voracitatem Euchariſtiam evomuerit, XL. dies pœniteat. Clerici, vel Monachi, ſeu Diaconi, XL. dies pœniteant. Presbyteri LXX. dies, Epiſcopi XC. Si pro infirmitatis cauſa evomuerit, IV. dies pœniteat.

De Clericis, inter epulas cantantibus.

Ex Concilio Africano.

CL. Clericos (*h*) inter epulas cantantes ab officio detrahendos. (*Vide Additionem IV. Capitular. cap.* 47. *Capitular. Riculſi Sucſſion. cap.* 14. & *Capitulare Abytonis Baſileenſis cap.* 46.)

De eadem re.

Ex eodem.

CLI. Si quis (*i*) Clericus, aut Monachus verba ſcurrilia, joculatoria, riſumque moventia loquitur, acerrime corripiatur.

De eadem re.

Ex eodem.

CLII. Clericos (*k*) ſcurriles, & verbis turpibus joculatores ab officio detrahendos. [*Vide Concilium Tolet. IV. cap.* 23. *Concilium Agathenſe. cap.* 70. *Addit. IV. Capitular. cap.* 46. & *Capitulare Abytonis Epiſcopi Baſileenſis cap.* 44.]

De Clericis maledicis.

CLIII. Clericus [*l*] maledicus, maximeque in Sacerdotibus, cogatur ad poſtulandum veniam. Si noluerit, degradetur, nec unquam ad officium abſque ſatisfactione revocetur.

De Clericis jurantibus.

CLIV. Clericos jurantes excommunicandos.

De

[*x*] Lib. 3. Capitular. c. 38.
[*y*] Lib. 3. Capitular. c. 72.
[*z*] *cogat.* Ex MS. codice Rivipull.
(*a*) Lib. 1. Capitular. c. 144.
(*b*) Burchard. lib. 14. c. 5. Tomo I. noſtro pag. 135. inter canones Apoſtol.
(*c*) Burchard. lib. 14. c. 13.
(*d*) Burchard. lib. 14. c. 6.
(*e*) Burchard. lib. 14. c. 14.
[*f*] Burchard. lib. 14. c. 15.
(*g*) Burchard. lib. 5. c. 46.
(*h*) Concil. Carthag. 4. c. 62. Burchard. lib. 2. c. 170.
(*i*) Burchard. lib. 2. c. 171.
(*k*) Concil. Carthag. 4. c. 60. Burchard. lib. 1. c. 172.
[*l*] Concil. Carthag. 4. c. 57. Burchard. lib. 10. c. 66.

De eadem re.

Unde ſupra.

CLV. Clericum per creaturas jurantem (*m*) acerrime objurgandum. Si perſtiterit, in vitio excommunicandum.

De convitioſis vel maledicis.

CLVI. Si quis convitio, vel maledicto, vel etiam crimine ſubjecto læſerit aliquem, digniſſima purgetur ſatisfactione. Si hoc vitium iteraverit, pœnitentia juſtiſſima ſecundum modum culpæ expietur.

De eadem re.

CLVII. Apoſtolus (*n*) dicit: *Neque maledici regnum Dei poſſidebunt.* Si quis hoc peccatum admiſerit, tam grande pœniteat, quam grande perpetravit ſcelus, quod a regno Dei ſeparat.

De detractoribus.

CLVIII. Si quis (*o*) promptus, facilisque eſt ad detrahendum, dicensque, quod verum non eſt, ſeptem dies in pane & aqua ſequeſtratus, a fraterno conſortio pœniteat.

De contentionibus vel rixis.

CLIX. Si quis [*p*] contentiones, vel rixas amaverit, vel manifeſtum convitium fratri intulerit, juxta arbitrium Prioris tamdiu pœniteat, quam diuturna expietur pœnitentia.

Unde ſupra.

CLX. Qui [*q*] contentioſus, aut murmurans extiterit, ſecundum arbitrium Prioris tamdiu pœniteat, quamdiu culpæ qualitas extat.

Unde ſupra.

CLXI. Si quis [*r*] videtur contentioſus eſſe, dicente Apoſtolo: *Nos* [*s*] *talem conſuctudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* Si quis hoc facit notetur, uſquequo corrigatur.

De laſcivis & ſuperbis.

CLXII. Qui laſcivus & ſuperbus fuerit, triduo in pane & aqua pœniteat.

De eadem re.

CLXIII. Si quis (*t*) laſcivus in lingua fuerit, triduana pœnitentia expietur. [*Vide Regulam Sancti Fructuoſi cap.* 15.]

De murmurantibus.

CLXIV. Apoſtolus dicit: *Omnia* (*u*) *facite ſine murmurationibus.* Alienus [*x*] ſit a fratrum unitate, qui murmurat; & opus ejus abjiciatur.

Unde ſupra.

CLXV. Si quis (*y*) murmurans extiterit, videat ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apoſtolus dicit: *Neque* (*z*) *murmuraveritis, ſicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.* Juxta menſuram, opusque peccati, quia in hac ſententia Apoſtoli pleniter declaratur, ſacerdotis judicio pœniteat.

Si quis Priorem detraxerit.

Ex dictis Sancti Baſilii.

CLXVI. Si quis (*a*) detraxerit eum, qui præeſt, ſeptem dies a conventu Eccleſiæ ſeparatus, ut Maria ſoror Aaronis, quæ detraxit Moyſi, pœniteat.

De ſeditioſis Clericis.

Ex Concilio Toletano.

CLXVII. De Clericis, [*b*] qui in ſeditione arma ſumpſerint, amiſſo ordinis ſui gradu, in monaſterium pene contrahantur. [*In editione Loaiſæ legitur: Pœnitentiæ contradantur. Alibi: Pœniter tradantur.*]

De Clericis in mutuam cædem prorumpentibus.

Ex Concilio Ilerdenſi.

CLXVIII. Si qui (*c*) Clerici in mutuam

(*m*) Concil. Carthag. 4. c. 61. Addit. IV. c. 48. Burchard. lib. 2. c. 175.
(*n*) Burchard. lib. 10. c. 51.
(*o*) Burchard. lib. 10. c. 63.
(*p*) Burchard. lib. 10. c. 62.
[*q*] Burchard. lib. 10. c. 53.
(*r*) Burchard. lib. 10. c. 55.
(*s*) 1. Cor. 11.
[*t*] Burchard. lib. 10. c. 56.
(*u*) Philipp. 2.
(*x*) Regula S. Baſilii c. 71. Concordia Regular. c. 8. §. 9. Burchard. lib. 10. c. 54.
(*y*) Regula S. Baſilii. c. 93. Burchard. lib. 10. c. 52.
(*z*) 1. Cor. 10.
(*a*) Regula S. Baſilii. c. 43. Burchard. lib. 10. c. 67.
(*b*) Concil. Tolet. 4. c. 45.
(*c*) Concil. Ilerd. c. 11. Burchard. lib. 2. c. 216.

tuam cædem proruperint, prout dignitas officiorum in tali exceſſu contumeliam pertulerit, a Pontifice diſtrictius vindicetur.

Unde ſupra.

CLXIX. Frater (*d*) in fratrem, ſi auſus fuerit, manum mittere, legitimam diſciplinam accipiat.

De eadem re.

Ex dictis Sanctorum.

CLXX. Clericus, (*e*) aut Monachus in alterum inflammatus, quod eſt turpiſſimum, manus injicere non præſumat, præter illos, ad quos pertinet correptio. Si quis hæc transgreſſus fuerit, diſciplinis canonicis ſubjacebit.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CLXXI. Seditionarios (*f*) nunquam ordinandos, ſicut nec uſurarios, vel injuriarum ſuarum ultores.

Unde ſupra.

CLXXII. Si quis (*g*) in aliquo Eccleſiaſtico gradu ſacratus percuſſor extiterit, corripiatur acerrime. Si non emendaverit, tribus menſibus pœniteat in pane & aqua.

De eadem re.

Ex Canonibus Apoſtolorum.

CLXXIII. Epiſcopum, [*h*] aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per hujusmodi volentem timeri, dejici ab officio ſuo præcipimus, quia nuſquam nos hoc Dominus non docuit; e contrario vero ipſe, cum percuteretur, non repercuſſit.

Ne Clerici arma ferant.

Ex Capitularibus Lib. I. Tit. LXXII.

CLXXIV. Omnimodis [*i*] dicendum eſt Presbyteris, & Diaconibus, ut arma non portent, ſed magis ſe confidant in defenſione Dei, quam in armis.

De eadem re.

Ex Concilio Meldenſi.

CLXXV. Quicunque ex Clero (*k*) eſſe videntur, arma militaria non ſumant, nec armati incedant, ſed profeſſionis ſuæ vocabulum religioſis moribus, & religioſo habitu præbeant. Quod ſi contempſerint, tanquam ſacrorum canonum contemptores, & Eccleſiaſticæ ſanctitatis profanatores, proprii gradus amiſſione multentur, quia non poſſunt ſimul Deo & ſæculo militare.

Ne Epiſcopus, vel Presbyter, aut Diaconus canes ad venandum habeant.

CLXXVI. Epiſcopus, (*l*) Presbyter, aut Diaconus, canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat. Quod ſi quis talium perſonarum hac voluntate detectus fuerit, ſi Epiſcopus eſt, tribus menſibus ſe a communione ſuſpendat; Presbyter duobus menſibus, Diaconus uno ab omni officio vel communione.

Ne Clerici Tabernas ingrediantur.

Ex Concilio Laodiceno.

CLXXVII. Ut (*m*) Clerici edendi, vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi.

Unde ſupra.

CLXXVIII. Quod [*n*] non oportet Sacro Miniſterio deditos a Presbyteris uſque ad Diaconum, & reliquum Eccleſiaſticum ordinem, id eſt, uſque ad Subdiaconum, Lectores, Cantores, Exorciſtas, & Oſtiarios, & ex numero continentium, & Monachorum, ingredi tabernas.

De

(*d*) Regula S. Aureliani. c. 13. Concordia Regular. c. 75. §. 2. Burchard. lib. 2. c. 217.
(*e*) Regula S. Ferreoli. c. 21. Concordia Regular. c. 75. §. 2.
(*f*) Concil. Carthag. 4. c. 67. Concil. Agath. c. 69. Burchard. lib. 2. c. 17.
(*g*) Burchard. lib. 2. c. 190.
(*h*) Canon. Apoſtolor. c. 28. Tomo primo noſtro pag. 133.
(*i*) Lib. 1. Capitular. c. 70. Burchard. lib. 2. c. 212.
(*k*) Conc. Meld. c. 37. Burchard. lib. 2. c. 211.
[*l*] Concil. Agath. c. 55. Epaon. c. 4. Burchard. lib. 2. c. 213.
[*m*] Concil. Carthag. 3. c. 27. Tomo I. noſtro. pag 208. Burchard. lib. 2. c. 130.
[*n*] Concil. Laodicen. c. 24. Tomo I. noſtro. pag. 164. Burchard. lib. 2. c. 131.

De eadem re.

Ex decretis Auguſtini.

CLXXIX. Tabernas nullus Clericorum, ut canonum prohibent decreta, cauſa ſumendi cibi aut potus audeat ingredi. Si quis hæc violaverit, ut ſanctorum canonum contemptor, acerrimis corripiatur diſciplinis.

De eadem re.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CLXXX. Clericus, (o) qui non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulat, ab officio ſuo degradetur.

De vigiliis Clericorum.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CLXXXI. Clericus, (p) qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis deeſt, ſtipendio privatus excommunicetur, quouſque correptus videatur.

De eadem re.

Ex Concilio Elibertino.

CLXXXII. Si quis (q) in civitate poſitus, per tres Dominicas ad Eccleſiam non acceſſerit, excommunicetur, quouſque correptus videatur.

De eadem re.

Ex Concilio Toletano.

CLXXXIII. Ut Presbyter (r) vel Diaconus, vel quilibet Eccleſiæ deputatus Clericus, ſi intra civitatem fuerit, vel in loco, in quo Eccleſia eſt, aut caſtella, aut vicus, aut villæ, ad Eccleſiam ad ſacrificium cotidianum non venerit, Clericus non habeatur, ſi caſtigatus, non emendaverit. (*In Concilio Toletano legitur: Si caſtigatus per ſatisfactionem veniam ab Epiſcopo noluerit promereri.*)

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CLXXXIV. Clerici, (s) qui Eccleſiam frequentare, aut officium ſuum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur.

De eadem re.

Ex Decretis Sancti Benedicti.

CLXXXV. Ut ait Propheta: Septies (t) in die laudem dixi tibi. Qui (u) ſeptenarius numerus a nobis ſic implebitur, ſi matutino, primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, veſperæ, completoriique tempore noſtræ ſervitutis officia perſolvamus: quia de eis dixit Propheta. Nam de nocturnis vigiliis idem ipſe ait: *Media* (x) *nocte ſurgebam &c.* Ergo his temporibus referamus laudes creatori noſtro ſuper judicia juſtitiæ ſuæ.

Ex Concilio Venetico.

Clericus, qui intra (y) muros civitatis manet, & eo die matutinis hymnis ſine ægritudine defuerit, ſeptem dies a communione habeatur extraneus.

Ut Miſſæ ante horam tertiam non celebrentur.

Ex Epiſtola Telesphori Papæ.

CLXXXVI. Miſſarum (z) celebrationes ante horam diei tertiam minime ſunt celebrandæ (quia eadem hora, & Dominus crucifixus eſt, & ſuper Apoſtolos Spiritus Sanctus deſcendiſſe legitur) excepta nocte ſanctæ nativitatis.

Ut fideles ante horam tertiam non prandeant.

CLXXXVII. Non oportet Clericos, vel Laicos (a) religioſos, ante ſanctam horam diei tertiam inire convivia, neque aliquando Clericos, niſi hymno dicto, edere panem, & poſt cibum gratias auctori Deo referre.

Ut Sacramenta Altaris a jejunis celebrentur.

Ex Concilio Africano.

CLXXXVIII. Ut Sacramenta (b) Altaris nonniſi a jejunis celebrentur, excepto

(o) Concil. Carthag. 4. c. 48. Burchard. lib. 2. c. 210.
(p) Concil. Carthag. 4. c. 49.
(q) Concil. Elibert. c. 21. Concil. Agath. c. 64.
(r) Concil. Tolet. 1. c. 5.
(s) Concil. Agath. c. 64.
(t) Pſal. 118.
(u) Regula S. Bened. c. 16. Burchard. lib. 2. c. 105.
[x] Pſal. 118.
[y] Concil. Venetic. c. 14. Burchard. lib. 2. c. 153.
(z) Burchard. lib. 3. c. 63. & Diſt. 1. de Conſecr. c. 48.
(a) Addit. IV. c. 49. Burchard. lib. 2. c. 185. & Diſt. 44. c. 12.
(b) Conc. Afric. c. 8. Tomo I. noſtro pag. 208. Capitulare Ahytonis c. 10.

cepto uno die anniverſario, quo cœna Domini celebratur. Nam ſi aliquorum pomeridiano tempore defunctorum Epiſcoporum, ſive cæterorum commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat, ſi illi, qui ſaciunt jam pranſi inveniuntur.

Ut poſt allocutionem Epiſcopi in Miſſarum ſolemniis plebs ad orationem invitetur.

Ex Concilio Laodiceno.

CLXXXIX. Quod (*c*) oporteat ſeorſum primum poſt allocutiones Epiſcoporum orationem ſuper Catechumenus celebrari. Et poſtquam Catechumeni egreſſi fuerint, ſuper eos, qui ſunt in pœnitentia, precem fieri. His etiam accedentibus ad manum ſacerdotis, & diſcedentibus, tres orationes conſummari fidelium, ita ut prima quidem ſub ſilentio, ſecunda vero, & tertia per exclamationes ſolitas expleantur.

De eadem re.

CXC. Oportet, (*d*) ut in diebus feſtis vel Dominicis, poſt ſermonem intra Miſſarum ſolemnia habitum ad plebem, ſacerdos admoneat; ut juxta Apoſtolicam inſtitutionem orationem omnes in commune pro diverſis neceſſitatibus ſundant ad Dominum, pro Regibus (*e*) & Rectoribus Eccleſiarum, pro pace, pro peſte, pro infirmis, qui in Parrœchia lecto decumbant, pro nuper defunctis: in quibus ſingillarim precibus plebs orationem Dominicam ſub ſilentio dicat: ſacerdos vero orationes ad hoc pertinentes per ſingulas admonitiones ſolemniter expleat. Poſt hæc ſacra celebretur oblatio. Ait enim Apoſtolus: *Obſecro* (f) *primum omnium fieri orationes*, *obſecrationes, gratiarum actiones &c.*

Ut nullus Presbyter ſolus præſumat Miſſam cantare.

Ex Concilio Nannetenſi.

CXCI. Definivit (*g*) ſanctum Concilium, ut nullus Presbyter ſolus præſumat Miſſam cantare. Cui enim dicit: Dominus vobiſcum, aut: Surſum corda, aut: Gratias agamus Domino Deo noſtro; cum nullus ſit, qui reſpondeat? Aut in Canone? Et omnium circumſtantium; cum nemo adſit? Aut quem invitat ad orationem, cum dicit: Oremus; cum nullus ſit, qui ſecum oret? Aut ergo iſta penitus reticenda ſunt, & non ſolum non erit perfectum ſacrificium, verum etiam incurret, quiſquis ille eſt, terribilem ſententiam: *Si quis* (h) *tulerit de hoc, tollet Deus partem ejus de libro vitæ.* Aut ſi hæc muris, & parietibus inſuſurraverit, ridiculoſum erit. Quapropter periculoſa ſuperſtitio maxime a Monaſteriis Monachorum exterminanda eſt. Prævideant autem Prælati, ut Preſbyteri in cœnobiis cooperatores habeant in celebratione Miſſarum. Si quis hæc transgreſſus fuerit, ab officio ſuſpendatur.

De Presbyteris, qui celebrata Miſſa non communicant.

Ex Canonibus Apoſtolorum.

CXCII. Si quis (*i*) Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex ſacerdotali catalogo, facta oblatione, non communicaverit, aut cauſam dicat: & ſi rationabilis fuerit, veniam conſequatur; aut ſi non dixerit, communione privetur, tanquam qui populo cauſa læſionis extiterit.

Quod fideles laici communicare debeant.

Unde ſupra.

CXCIII. Omnes (*k*) fideles Chriſtiani, qui ingrediuntur Eccleſiam die Dominico, & ſcripturas Apoſtolorum, & Evangelium audiunt, non autem perſeverant in oratione, uſque dum Miſſa peragatur, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Eccleſiæ commoventes, convenit communione privari.

Unde ſupra.

Omnes, (*l*) qui ingrediuntur Eccleſiam

(*c*) Concil. Laodic. c. 19. Burchard. Lib. 2. c. 69.
(*d*) Vide infra c. 204. hujus libri. Burchard. lib. 2. c. 70.
(*e*) Vide Amulonem. Epiſt. 1.
(*f*) 1. Timoth. 2.
(*g*) Burchard. lib. 3. c. 68. Vide lib. 5. Capitular. c. 93.
(*h*) Apoc. 22.
(*i*) Canon. Apoſtolor. c. 9. Tomo I: noſtro pag. 132. Burchard. lib. 3. c. 79.
(*k*) Canon. Apoſtolor. c. 10. Tomo I. noſtro pag. 132. Burchard. lib. 2. c. 67.
(*l*) Burchard. lib. 2. c. 68.

cleſiam Dei, & Scripturas ſanctas audiunt, neque communicant in oratione cum populo, ſed pro quadam intemperantia ſe a perceptione ſanctæ Communionis avertunt; hi de Eccleſia removeantur, quandiu per confeſſionem pœnitentiæ fructus oſtendant.

De diligentia Corporis Domini.

Ex Definitione Eccleſiaſticorum dogmatum.

CXCIV. Cotidie Euchariſtiæ (*m*) communionem percipere, nec laudo, nec vitupero; omnibus tamen Dominicis diebus communicandum hortor. Si tamen mens in affectu peccandi eſt, gravari magis dico Euchariſtiæ perceptione, quam purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, peccandi de cetero voluntatem non habeat, & communicaturus ſatisfaciat lacrymis, & orationibus, & confidens de Dei miſericordia, accedat ad Euchariſtiam intrepidus, & ſecurus. Sed hoc de illo dico, quem mortalia peccata non gravant. (*Vide Hincmarum in fine Epiſtola XL.*)

Item Sanctus Auguſtinus ad Januarium.

Dixerit (*n*) quiſpiam, non cotidie accipiendam Euchariſtiam, alius affirmet cotidie. Faciat unusquiſque, quod ſecundum fidem ſuam pie credit eſſe faciendum. Neque enim litigaverunt inter ſe, aut quisquam eorum ſe alteri præpoſuit Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domo ſua ſuſceperit Dominum, alter dixerit: *Domine,* (o) *non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.* Ambo Salvatorem honorificantes, quamvis non uno modo. Ambo peccatis miſeri, ambo miſericordiam conſecuti. Ad hoc valet, quod manna ſecundum propriam voluntatem in ore cujusque ſapiebat.

De eadem re.

Ex Epiſtola Clementis Papæ.

CXCV. Certe tanta in Altari holocauſta (*p*) offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſerventur: ſed cum timore, & tremore, Clericorum diligentia conſumantur. Qui autem reſidua Corporis Domini, quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt, non ſtatim ad communes ſumendos cibos conveniant, nec putent ſanctæ portioni (*q*) commiſcere cibum, qui per cuniculos digeſtus in ſeceſſum emittitur. Si igitur mane Dominica porrigitur, uſque ad ſextam jejunent miniſtri, qui eam conſumpſerint. Et ſi tertia, vel quarta hora acceperint, jejunent uſque ad veſperam. Sic ſecreta ſanctificatione æterna cuſtodienda ſunt Sacramenta.

Ex Capitularibus. Lib. I. Cap. XXXII.

Ut (r) omnes fideles communicent, & ad Miſſas exſpectent finalem deprecationem. (*In codicibus Rivipullenſi, & Colbertino, tum etiam in Regio, ex quo prima editio Pariſienſis prodiit, legitur: Exſpectent, ſine alia deprecatione*)

Ex Lib. II. Cap. XXXIV.

In perceptione Corporis, (*s*) & Sanguinis Dominici magna diſcretio adhibenda eſt. Cavendum enim eſt, ne, ſi nimium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: *Niſi* (*t*) *manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Si vero indiſcrete accipiatur, timendum eſt illud, quod ait Apoſtolus: *Qui manducat* (u) *& bibit indigne, judicium ſibi manducat.* Juxta ejuſdem Apoſtoli vocem probare ſe debet homo, & ſic de pane illo edat: ut videlicet abſtinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus, animamque ſuam, præparet ſe ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo (*x*) David, qui niſi confeſſus (*y*) fuiſſet, abſtinuiſſe ab opere conjugali ab heri, & nudius tertius; nequaquam panes propoſitionis a ſacerdote accepiſſet.

Ex eodem Libro.

Ut ſi (z) non frequentius, vel ter laici homines in anno communicent, niſi forte quis majoribus, quibuslibet crimi-

(*m*) Burchard. lib. 5. c. 15. & Diſt. 2. de Conſecr. c. 13.
(*n*) Auguſt. Epiſt. 118. Burchard. lib. 5. c. 16. (*o*) Luc. 19. Matth. 8.
(*p*) Clemens Epiſt. 2. Remedius Curienſis. c. 1. Burchard. lib. 5. c. 11.
(*q*) Vide Epiſt. Rhab. ad Heribald. c. 33. Tomo hoc pag. 210. (*r*) Lib. 1. Capitular. c. 138.
(*s*) Concil. Cabilon. 2. c. 46. Lib. 2. Capitular. c. 40. Burchard. lib. 5. c. 14.
(*t*) Joann. 6. (*u*) 1. Cor. 11.
(*x*) 1. Reg. 21. (*y*) Editio Helmæſtad. *fuiſſet abſtinentiam.*
(*z*) Lib. 2. Capitular. c. 45. Burchard. lib. 5. c. 17.

criminibus impediatur, id eſt, in Paſcha, Natali Domini, & Pentecoſten.

De Presbyteris, qui non communicant.

Auditum eſt, (a) aliquos Presbyteros Miſſam celebrare, & non communicare, quod omnino in Canonibus Apoſtolorum interdictum eſſe legitur. Vel quomodo dicere recte poteſt, ſi non communicaverit: Sumpſimus, Domine Sacramenta, & cætera.

Caput iſtud non extat in editione Helmæſtadienſi, & additum eſt ex codice MS. Pariſienſi.

Ne populus, antequam Miſſa finiatur, de Eccleſia egrediatur.

Ex Concilio Arelatenſi.

CXCVI. Cum [b] ad celebrandam Miſſam in Dei nomine convenitur, populus non ante diſcedat, quam Miſſæ ſolemnitas compleatur; & ubi Epiſcopus fuerit, benedictionem accipiat Sacerdotis.

In editione Helmæſtad. legitur: *& ubi Epiſcopus non fuerit*,&c. Vide Concilium III. Aurelian. cap. 29. & lib. 7. Capitular. cap. 201. & Addit. IV. cap. 42.

De eadem re.

Ex Concilio Carthaginenſi. Cap. CXLVII.

CXCVII. Sacerdote (c) in Eccleſia verbum faciente, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.

Ut Sacrarium mulieres non introeant.

Ex Concilio Laodiceno.

CXCVIII. Quod (d) non oporteat mulieres ingredi ad altare, & ea contingere, quæ virorum officiis deputata ſunt.

Vide lib. 7. Capitular. cap. 134. 175. 189. & Capitulare Theodulfi Epiſcopi Aurelian. cap. 6. Capitulare Ahytonis c. 11. & Capitula ejus cap. 16.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

Nihilominus (e) impatienter audivimus, tantum Divinarum rerum ſubiiſſe deſpectum, ut fœminæ ſacris altaribus miniſtrare firmentur, cunctaque non niſi virorum famulatui deputata, ſexum, cui non competit, exhibere.

De eadem re.

Ex Concilio Turonenſi.

CXCIX. Dictum (f) eſt nobis, quod quidam Presbyteri, celebrata Miſſa, detrectantes ipſi ſumere Divina myſteria, quæ conſecrarunt, calicem Domini mulierculis, quæ ad Miſſas offerunt, tradunt. Vel quibusdam laicis; qui dijudicare Corpus Domini neſciunt, id eſt, diſcernere inter cibum ſpiritalem & carnalem. Quod quantum ſit omni Eccleſiaſticæ religioni contrarium, pietas fidelium novit. Unde omnibus Presbyteris interdicimus, ut nullus impoſterum hoc facere præſumat; ſed aut ipſe cum reverentia ſumat, aut Diacono, vel Subdiacono, qui Miniſtri altaris ſunt, colligenda tradat. Illud etiam attendat, ut eos propria manu ante communicet. Nulli autem laico, aut fœminæ Euchariſtiam in manibus ponat, ſed tantum in ore cum his verbis: Corpus & Sanguis Domini proſit tibi ad remiſſionem peccatorum, & ad vitam æternam. Si quis hæc transgreſſus fuerit, quia Deum omnipotentem contempnit, & quantum in ipſo eſt, inhonorat, ab altari removeatur.

Ut omnis Presbyter, qui Eccleſiam regit, thuribulum & incenſum habeat.

Unde ſupra.

CC. Ut (g) tempore, quo Evangelium legitur, & finito offertorio ſuper oblationem incenſum, ut in mortem videlicet Redemptoris, ponatur.

De prædicatione Presbyterorum.

Ex Capit. Lib. Tit. LXXVI.

CCI. Sed (h) & unicuique veſtrum vi-

(a) Lib. 1. Capitular. c. 6. Burchard. lib. 3. c. 78.
(b) Concil. Aurelian. 1. c. 26. Burchard. lib. 3. c. 29.
(c) Concil. Carthag. 4. c. 24. Burchard. lib. 2. c. 66.
(d) Concil. Laodic. c. 44. Tomo I. noſtro pag. 165. Burchard. lib. 3. c. 100.
(e) Decreta Gelaſ. cap. 26. Burchard. lib. 3. c. 101.
(f) Burchard. lib. 3. c. 76. Ex Concil. Rotomag. c. 2.
(g) Burchard. lib. 3. c. 227. Ex Concil. Rotomag. c. 1.
(h) Lib. 1. Capitular. c. 82.

videndum eſt, dilectiſſimi, & venerabiles Paſtores Eccleſiarum Dei, ut Presbyteri, quos præmittitis per parochias veſtras ad regendum & prædicandum per Eccleſias populum Dei, ut honeſte prædicent, & non ſinatis (*) nova, vel non Canonica aliquos ex ſuo ſenſu, & non ſecundum ſacras Scripturas fingere, & prædicare populo. Sed & vosmet ipſi utilia, honeſta, & recta, & quæ ad vitam ducant æternam, prædicate: alios, quoque inſtruite, ut hæc eadem prædicent.

Quid ſit a Presbyteris prædicandum.

CCII. Primo (*i*) omnium prædicandum eſt omnibus generaliter, ut credant Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum Deum eſſe omnipotentem, qui omnia fecit: & unam eſſe Deitatem, & Subſtantiam, & Majeſtatem in tribus perſonis Patris, Filii, & Spiritus Sancti.

Item (*k*) prædicandum eſt, quomodo Filius Dei incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, pro ſalute humani generis, paſſus, ſepultus, tertia die reſurrexit, & cælum aſcendit, in fine mundi veniens judicare omnes homines ſecundum opera propria: quo modo impii cum diabolo in ignem æternum mittentur, juſti cum Chriſto in vitam æternam erunt.

Item (*l*) prædicandum eſt, quod omnes homines in propria carne reſurgent.

Item (*m*) prædicandum eſt, pro quibus criminibus cum diabolo deponuntur, quæ Apoſtolus enumerat, fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum, ſervitus, veneficia, &c. Qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Et ideo hæc cum omni ſtudio prohibeantur.

Item (*n*) prædicandum eſt de dilectione Dei, & proximi, de fide & ſpe in Deo, de humilitate, patientia, caſtitate, benignitate, miſericordia, de eleëmoſynis, de confeſſione, ut fratribus ex corde remittatur. Qui hæc & his ſimilia agunt, regnum Dei conſequentur.

De eadem re.

Ex eodem Lib. I. Cap. CLIV.

CCIII. Ut (*o*) unusquisque Presbyter capitula habeat de majoribus, vel minoribus vitiis, per quæ cognoſcere valeat, vel prædicare ſubditis, ut caveant ab inſidiis diaboli.

De eadem re.

Ex eodem. Cap. CLIX.

CCIV. Ut (*p*) Sacerdotes admoneant populum, ut eleëmoſynam dent, & orationem faciant pro diverſis plagis, quas aſſidue pro peccatis noſtris patimur. (*Vide ſupra cap.* 190. *hujus libri*)

De eadem re.

Ex Cap. CLX.

CCV. Ut [*q*] ipſi Sacerdotes, unusquiſque ſecundum ordinem ſuum, prædicare, & docere ſtudeant plebem ſibi commiſſam.

Admonitio ad Epiſcopos.

Ex lib. II. Cap. V.

CCVI. De (*r*) Sacerdotibus ad veſtram curam pertinentibus magnum adhibete ſtudium, ut, qualiter vivere debeant, & quomodo populis ad ſuam portionis curam pertinentibus exemplo & verbo proſint, a vobis magna cura edoceantur, admoneantur, & ut id facere ſtudeant, veſtra authoritate conſtringantur.

Ut quisque Presbyter, qui Eccleſiam tenet, Clericum habeat.

Ex Concilio Nannetenſi.

CCVII. Unusquiſque (*s*) Presbyter, qui plebem regit, Clericum habeat, qui cantet, & Epiſtolam, & lectionem legat, & qui poſſit ſcholam tenere,

(*) Editio Helmæſtad. *Nova aut inuſitata aliq.*
(*i*) Lib. I. Capitular. c. 82. Burchard. lib. 2. c. 59.
(*k*) Burchard. lib. 2. c. 60. (*l*) Burchard. lib. 2. c. 61.
(*m*) Burchard. lib. 2. c. 65. (*n*) Burchard. lib, 2. c. 64.
(*o*) Lib. I. Capitular. c. 160. Walter. Aurel. c. 7. Burchard. lib. 19. c. 99.
(*p*) Lib. I. Capitular. c. 165. Burchard. lib. 2. c. 72.
(*q*) Lib. I. Capitular. c. 166. (*r*) Lib. 2. Capitular. c. 5.
(*s*) Burchard. lib. 2. c. 56. Capitulare Theodulfi. c. 20.

nere, & admoneat ſuos Parrœchianos, ut filios ſuos ad Pſalterium diſcendum mittant ad Eccleſiam, quos ipſe in omni caſtitate erudiat.

Ut omnis Presbyter horas canonicas ſolemniter perſolvat.

Ex eodem. Cap. XIX.

CCVIII. Presbyter mane (*t*) matutinali officio expleto, penſum ſervitutis ſuæ canendo primam, tertiam, ſextam, nonamque perſolvat, ita tamen, ut poſtea horis competentibus juxta poſſibilitatem, aut a ſe, aut a ſcholaribus publice compleantur. Deinde peractis Miſſis, & infirmis viſitatis, ad opus rurale exeat jejunus, ut iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitum, ſive diverſorum commeantium, infirmorum quoque atque defunctorum, ſuccurrere poſſit, uſque ad ſtatutam horam pro qualitate temporis, & opportunitatis.

Ut Presbyter curam hoſpitum habeat.

Unde ſupra.

CCIX. Ut (*v*) Presbyter curam hoſpitum maxime pauperum, atque debilium, orphanorum quoque, atque peregrinorum habeat, hoſque ad prandium ſuum cotidie juxta poſſibilitatem convocet, eiſque hoſpitium tribuat. [*Vide Capitulare Riculfi, Sueſſion. cap.* 12.]

Ex eodem Capite.

Ut autem (*x*) omnis occaſio rapinæ tollatur; volumus, ut Presbyteri, qui bonum exemplum caritatis omnibus oſtendere debent, hoſpitales exiſtant, juxta Dominicum & Apoſtolicum præceptum, & humanitatem præbeant iter facientibus; quia per hoſpitalitatem placuerunt quidam Deo, Angelis hoſpitio receptis: & Dominus in die judicii dicturus eſt electis: *Hoſpes* (y) *eram, & ſuſcepiſtis me.* Et Job dicit: *Oſtium* (z) *meum ſemper viatori patuit.*

De aqua benedicta.

Ex Epiſtola Alexandri Papæ.

CCX. Aquam (*a*) enim ſale conſperſam populis benedicimus, ut ea cuncti adſperſi ſanctificentur. Quod & omnibus Sacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Nam (*b*) ſi cinis vitulæ aſperſus populum ſanctificabat atque mundabat, quanto magis aqua, quæ ſale aſperſa, diviniſque precibus ſacrata eſt, populum ſanctificat atque mundat? Et ſi (*c*) ſale aſperſo per Heliſæum Prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt, quanto magis divinis precibus ſacrata aqua ſterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos ſanctificat, & purgat, & cetera bona multiplicat, & inſidias diaboli avertit, & a phantaſmatum verſutiis hominem defendit.

De eadem re.

Ex Concilio ſupradicto. Cap. V.

CCXI. Ut omni (*d*) die Dominico quiſque Presbyter in ſua Eccleſia ante Miſſarum ſolemnia aquam benedictam faciat in vaſe nitido, & tanto myſterio convenienti, de qua populus intrans Eccleſiam aſpergatur; & qui voluerint, in vaſculis ſuis accipiant ex ipſa, & per manſiones, & agros, & vineas, ſuper pecora quoque ſua, atque ſuper pabula eorum, nec non ſuper cibos & potum ſuum conſpergant.

De Presbyteris, qui culpas peccantium reticent, vel minus digne pœnitentes ad reconciliationem adducunt.

Unde ſupra.

CCXII. Ut nemo Prebyterorum Xenium, vel quodcunque emolumentum temporale imo detrimentum ſpiritale, a quocunque publice peccante, vel inceſtuoſo accipiat, ut Epiſcopo vel miniſtris ejus peccatum illius reticeat; nec pro reſpectu cujuſque perſonæ, aut conſanguinitatis, vel familiaritatis, alienis com-

(*t*) Hincmari Capitula. tit. 1. c. 9. Burchard. lib. 2. c. 104.
(*u*) Hincmar. ibid. c. 10.
(*x*) Capitula Karlomanni tit. 2. c. 12. Burchard. lib. 2. c. 167.
(*y*) Matth. 25. [z] Job. 31.
(*a*) Alexandri I. Epiſt. 1. c. 5. Remedius Curienſis. c. 24. Burchard. lib. 2. c. 53.
[*b*] Hebr. 9. [*c*] 4. Reg. 2.
(*d*) Hincmar. ibid. c. 5. Burchard. lib. 2. c. 52.
(*e*) Hincmar. ibid. c. 13. Burchard. l. 19. c. 100. Liber pœnitentialis apud Stevartium p. 711.

communicans peccatis, hoc Epiſcopo innoteſcere detrectet, nec a quoquam pœnitente, aut gratia, aut favore, aut munus ſuſcipere præſumat, aut minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat, & quocunque livore alium quemlibet dignius pœnitentem a reconciliatione removeat: quia hoc Simoniacum, & Deo, & hominibus contrarium eſt. (*Vide Capitulare Riculfi Suesſion. cap.* 9.)

Ex Pœnitentiali.

Qui (*f*) reticuerit peccatum fratris, quod eſt ad mortem, nec eum corripuerit, aut Eccleſiæ Dei, ut emendetur, dixerit; quamdiu conſenſit, tamdiu pœniteat.

De Presbyteris, qui a fidelibus ad prandium invitantur.

Unde ſupra Cap. XIV.

CCXIII. Ut (*g*) nullus Presbyterorum, quando ad anniverſarium diem, trigeſimum, aut ſeptimum, vel tertium alicujus defuncti, aut quacunque vocatione ad collectam Presbyteri convenerint, ſe inebriare nullatenus præſumat, nec precari in amore Sanctorum, vel ipſius animæ bibere, aut alios ad bibendum cogere, nec ſe aliena precatione ingurgitare, nec plauſus & riſus inconditos & inanes fabulas referre, aut cantare præſumat: vel turpia joca, vel cum urſo, & tornatricibus ante ſe facere permittat: vel larvas dœmonum, quas vulgo talamaſcas dicunt, ante ſe ferri conſentiat; quia hoc diabolicum eſt, & a ſacris canonibus prohibitum.

De rixis & pugna Sacerdotum.

CCXIV. Summopere (*h*) etiam quiſque Presbyter caveat, ſicut de ſtatu ſuo vult gaudere, ut non quacunque occaſione parem ſuum, aut alium quemlibet ad iram & rixam, multo minus ad pugnam, vel ad cædem, aliquo verbo irritet, ſeu provocet: nec provocatus ad hoc quiſquam proſiliat; quia in talibus commeſſationibus & potationibus ſemper ſe immiſcet diabolus.

De convivio Presbyterorum.

CCXV. Quando (*i*) autem convenerint Presbyteri ad convivium, Decanus, aut aliquis Prior illorum verſum ante menſam incipiat, & cibum benedicat, & tunc ſecundum ſuum ordinem ſedeant, alter alteri honorem portantes, & per vices cibum & potum benedicant: & aliquis de illorum Clericis aliquid de Sancta Scriptura legat, & poſt refectionem ſimiliter (*) ſanctum Hymnum dicant ad exemplum Domini, ſicut in cœna feciſſe legitur: & ſic ſe contineant omnes Presbyteri, maxime in talibus locis, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.

Burchardus: *ut non vitup. min. illorum.* Codex Helmæſt. *ne min. noſtrum vituperetur.*

De Kalendis, quando Presbyteri ſimul conveniunt.

Unde ſupra. Cap. XVI.

CCXVI. Quando (*k*) Presbyteri per Kalendas ſimul conveniunt, poſt peractum Divinum miniſterium, & neceſſariam collationem, non (**) quaſi ad prandium, ibi ad tabulas reſideant, & per talia inhoneſta convivia invicem gravientur: quia indecens eſt, & oneroſum. Sæpe etiam tarde ad Eccleſias redeuntes, magis damnum de reprehenſione conquirunt, & de gravedine mutua contrahunt, quam lucrum ibi faciant. Nam de hujuſmodi conventu Paulus Corinthios reprehendit, qui (*l*) inconvenienter cœnam Dominicam manducare conveniebant. Sic &, qui ad cœnam Dominicam, id eſt, ad collationem verbi ſub occaſione conveniunt, & (***) exuri ætate ventriſca conjunguntur, reprehenſibiles coram Deo & hominibus habentur. Et ideo peractis omnibus, qui voluerit

O o o

(*f*) Burchard. lib. 19. c. 121. (*g*) Hincmar. ibid. c. 14. Burchard. lib. 2. c. 161.
(*h*) Hincmar. ibid. Burchard. lib. 2. c. 163.
(*i*) Hincmar. ibid. Burchard. lib. 2. c. 162. (*) Cod. Pariſ. *ſecundum.*
[*k*] Hincmar. ibid. c. 15. Riculf c. 20. Capitulare Ahytonis. c. 29. Burchard. lib. 2. c. 164.
(**) Burchardus: *non quaſi ad plenam refectionem, ſed.* (*l*) 1. Cor. 11.
(***) Edit. Helmæſtad. Burchard. & Hincmar. *ex veritate ventris cauſa.* Vide Concilium Nannet. c. 15.

luerit, panem cum caritate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangat, & ſingulos biberes accipiant, maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant; & ſic ad Eccleſias redeant.

De his, qui de nihil habentibus ordinantur.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCXVII. Placuit, (*m*) ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicunque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatus, vel Clericatus ſui agros, vel quæcunque prædia ſuo nomini comparant, tanquam rerum Dominicarum invaſionis crimine teneantur, niſi admoniti in Eccleſia eadem ipſa contulerint.

De eadem re.

Ex Capitularium Lib. 1. Cap. CL.

CCXVIII. Unuſquisque (*n*) Presbyter res, quas poſt diem conſecrationis adquiſiverit, propriæ Eccleſiæ relinquat.

De eadem re.

Ex Concilio Remenſi.

CCXIX. Inveſtigandum (*o*) eſt, ſi nihil patrimonii habens Presbyter, quando provectus eſt ad ordinem Eccleſiaſticum, poſtea emerit prædia, cujus juris ſint: quoniam Eccleſiæ, ad quam de nihil habente promotus eſt, eſſe debent juxta canonicam authoritatem.

Ex Concilio Arauſicano. Cap. LIV.

Presbyter, (*p*) cum Diœceſim tenet, de his, quæ emerit ad Eccleſiæ nomen ſcripturam faciat, aut ab ejus, quam tenet, Eccleſiæ ordinatione diſcedat. *Caput iſtud non extat in Codice MS.*

De reditibus, vel oblationibus Eccleſiæ.

CCXX. Inquirendum eſt, (*q*) ſi occaſione hujus præcedentis Capituli aliquis Presbyterorum de reditibus Eccleſiæ, vel oblationibus, ac votis fidelium, alio nomine res comparaverit, & ibi ſtructuras fecerit, vel quæ ad Eccleſiam pertinent, ibidem collocaverit, & mulierum frequentationem inibi fieri permiſerit: vel, quod turpius eſt, tales mulieres ibidem habuerit, quæ lanificium ſuum exerceant, & curam domus agant, & in eodem Presbyter frequenter veniens manſerit. Contra decreta canonum hoc malum agitur. Quia ſicut nec ſuo, ita nec alieno nomine Presbyter fœnus exercere debet, multo minus fraudem facere de facultatibus Eccleſiaſticis: quoniam hoc ſacrilegium eſt, & par crimen Judæ furis, qui ſacras oblationes aſportabat & furabatur.

De uſuris.

Ex Canone Apoſtolorum.

CCXXI. Epiſcopus, [*r*] Presbyter, aut Diaconus uſuras a debitoribus exigens, aut deſinat, aut certe damnetur.

De eadem re.

Ex Concilio Nicæno.

CCXXII. Quoniam [*s*] multi ſub regula conſtituti avaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique ſcripturæ dicentis, qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram, &c. mutuum dantes, centeſimas exigunt; juſte cenſuit ſancta Synodus, ut ſi quis inventus fuerit uſuras accipiens, aut hemiolia, id eſt, ſeſcupla exigens, vel aliquid tale prorſus excogitans turpis lucri gratia, dejiciatur a Clero, & alienus exiſtat a regula.

De eadem re.

Ex Concilio Laodiceni.

CCXXIII. Quod [*t*] non oporteat Sacerdotes, & Clericos fœnerantes uſuras, vel quæ dicuntur ſeſcupla, id eſt, ſummam capitis & dimidium ſummæ, percipere. (*Vide Capitula Abytonis Baſileenſis. cap.* 17.)

De

(*m*) Codex Canon. Eccl. Afric. c. 32. Jeſſe Ambian. c. 6. Burchard. lib. 3. c. 120.
(*n*) Lib. 1 Capitular. c. 156. Burchard. lib. 3. c. 121.
(*o*) Capitula Hincmari tit. 2. c. 18. Burchard, lib. 3. c. 118.
(*p*) Concil. Agath. c. 54. Burchard. lib. 3. c. 119.
(*q*) Hincmari Capitula. tit. 2. c. 19.
(*r*) Canon. Apoſtolor. c. 44. Burchard. lib. 2. c. 119.
(*s*) Concil. Nicæn. c. 17. Burchard. lib. 2. c. 120.
(*t*) Concil. Laodic. c. 5.

De eadem re.

Ex Epiſtola Leonis.

CCXXIV. Nec hoc [*u*] quoque prætereundum eſſe duximus, quoſdam turpis lucri cupiditate captos, uſurariam exercere pœnam, & fœnore velle diteſcere. Quod non dicam in eos, qui ſunt in Clericali officio conſtituti, ſed & in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus.

Admonendum hoc loco eſt, pro eo, quod Codex MS. Reginonis habet uſurariam exercere *pœnam*, apud Leonem Primum in Epiſtola prima legi: exercere *pecuniam*. Quod rectius puto. Editio Helmæſtadienſis, neque pœnam habet, neque pecuniam. Ivo parte 6. cap. 65. & Gratianus 14. q. 4. cap. 7. legunt pecuniam. *Nota Baluzii.*

Ut ſub alieno nomine fœnus non exerceant Clerici.

Ex eadem Epiſtola.

CCXXV. Illud etiam [*x*] præmonendum, ut ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere fœnus attentet.

De eadem re.

Ex Concilio Tarraconenſi.

CCXXVI. Quicunque (*y*) in Clero eſſe voluerit, emendi vilius, vel vendendi carius ſtudio non utatur.

De eadem re.

Ex Concilio Heliberitano.

CCXXVII. Epiſcopi, (*z*) Presbyteri, & Diaconi de locis ſuis negotiandi cauſa non diſcedant, nec circumeuntes provincias, nundinas ſectentur. Sane ad victum ſibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum mittant. Et ſi voluerint negotiari, intra provinciam negotientur.

De eadem re.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCXXVIII. Placuit, (*a*) ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi non ſint conductores, aut procuratores, neque ullo turpi negotio, & inhoneſto victum quærant, quia ſcriptum eſt: *Nemo* (*b*) *militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.*

De eadem re.

Ex eodem Concilio.

CCXXIX. Item (*c*) placuit, ut Clericus, ſi commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem, eandem ſpeciem, quantum dederit, accipiat.

Ex Capitularium Lib. I I. Cap. XXXVI.

CCXXX. Ut Presbyteri (*d*) a turpibus lucris, & uſuris non ſolum ipſi abſtineant, verum etiam plebes ſibi ſubditas abſtinere inſtruant.

De eadem re.

Ex Concilio Chalcedonenſi.

CCXXXI. Pervenit (*e*) ad ſanctam Synodum, quod quidam, qui in Clero videntur electi, propter lucra turpia conductores alienarum poſſeſſionum fiant, & ſecularia negotia ſub cura ſua ſuſcipiant, Dei quidem miniſterium parvipendentes, ſecularium vero diſcurrentes domos, & propter avaritiam patrimoniorum ſolicitudinem ſumentes. Decrevit itaque ſanctum Concilium, nullum deinceps non Epiſcopum, non Clericum, non monachum, aut poſſeſſiones conducere, aut negotiis ſecularibus ſe miſcere, præter Eccleſiaſticarum rerum ſolicitudinem.

De eadem re.

Ex Concilio Meldenſi. Cap. XLIX.

CCXXXII. Ut (*f*) nemo laicorum Presbyteros Eccleſiarum ſuarum turpi villicationi, & ſecundum [*g*] Apoſtolum, ſeculari, & inhoneſtæ negotiationi implicare, nec ſecum [*] alios contra auctoritatem ducere præſumat, quo miniſterium ſibi commiſſum cogantur negligere. Quod ſi contra interdicta præſumpſerit, excommunicetur.

De

Ooo 2

(*u*) Decreta Leonis I. c. 3. Burchard. lib. 2. c. 123.
(*x*) Leo I. in Decretis. c. 4. Burchard. lib. 2. c. 121.
[*y*] Concil. Tarrac. c. 2. Burchard. lib. 2. c. 122.
(*z*) Concil. Eliberit. c. 18.
(*a*) Concil. Carthag. 3. c. 16. Burchard. lib. 2. c. 151.
(*b*) 2. Tim. 2.
(*c*) Concil. Carthag. 3. c. 16. Burchard. lib. 2. c. 124.
[*d*] Lib. 2. Capitular. c. 37. Burchard. lib. 2. c. 125.
(*e*) Concil. Chalcedon. c. 3. Burchard. lib. 2. c. 145.
(*f*) Concil. Meld. c. 49. Burchard. lib. 2. c. 146.
(*g*) 1. Tim. 2.
(*) Apud Sirmondum: *altorſum.* Sic etiam in vet. cod. noſtro.

De his, qui per pecunias fuerint ordinati.

Ex Canone Apoſtolorum.

CCXXXIII. Si quis [*b*] Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur ipſe & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abſcindatur, ſicut Simon Magus a Petro.

De eadem re.

Ex Concilio Chalcedonenſi.

CCXXXIV. Si quis [*i*] Epiſcopus per pecunias fecerit ordinationem, & ſub pretio redegerit Spiritus Sancti gratiam, quæ non poteſt vendi, ordinaveritque per pecunias Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconem, proprii gradus periculo ſubjacebit. Et qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione proficiat, ſed alienus ſit a dignitate. Si quis vero mediator datis, vel acceptis extiterit, ſi Clericus fuerit, proprio gradu decidat; ſi monachus, aut laicus anathematizetur.

De eadem re.

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ.

CCXXXV. Quos [*k*] conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem, convictos oportet arceri: quia dantem pariter, accipientemque damnatio Simonis, quam ſacra lectio teſtatur, involvit.

De eadem re.

Ex Epiſtola Hormiſdæ Papæ.

CCXXXVI. Hoc itaque [*l*] ad priora conjungimus, ne benedictio per impoſitionem manus, quæ a Deo eſſe creditur, pretio comparetur: quia Simon Spiritum Sanctum volens redemptione mercari, Apoſtoli [*m*] fuit deteſtatione percuſſus.

De eadem re.

Ex Concilio Nannetenſi.

CCXXXVII. Omnibus (*n*) Miniſtris Eccleſiaſticæ dignitatis interdicimus, ut nullus quocunque munere, aut favore corruptus Clericum alterius Parrœchiæ latenter ac furtive ad ordinationem ſubintroducere præſumat. Quod ſi fecerit, juxta Chalcedonenſe decretum is, qui ordinatus eſt, donum Sancti Spiritus, quod furari conatus eſt, amittat; & qui mediator extitit, ſi Clericus eſt, proprio gradu decidat; ſi laicus aut monachus, anathematizetur.

De eadem re.

Ex Concilio Meldenſi. Cap. XLIII.

CCXXXVIII. Cavendum eſt, (*o*) & ſummopere præcavendum, ac per virtutem Chriſti ſanguinis interdicendum Epiſcopis, & Regibus, & omnibus ſublimioribus poteſtatibus, atque cunctis fautoribus, & electoribus quorumcunque, atque conſenſoribus, ſeu ordinatoribus in gradu Eccleſiaſtico, ut nemo per Simoniacam hæreſim regiminis locum obtineat quacunque factione, calliditate, promiſſione, ſeu commoditate, aut datione per ſe, aut per emiſſam perſonam; cum Spiritus Sanctus inter cætera documenta per os Sancti dicat Gregorii: Cur (*p*) non perpendit, quia benedictio illi in maledictionem convertitur? Et alibi: Dolens, inquit, dico, gemens denuntio, quia Sacerdotium, quod apud vos intus cecidit, foris diu ſtare non poterit.

Quod munus ſit etiam a lingua.

Ex dictis Gregorii Papæ.

CCXXXIX. Sunt [*q*] nonnulli, qui nummorum quidem præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur. Hi nimirum, quod gratis accipiunt, gratis non tribuunt, quia nummum favoris de impenſo officio ſanctitatis expetunt. Unde cum virum juſtum deſcriberet Eſaias, ait: *Qui* (r) *excutit manus ſuas ab omni onere.* Quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus a manu, aliud munus a lingua. Munus ab obſequio, eſt ſubjectio indebite impenſa: munus a ma-

(*b*) Canon. Apoſtolor. c. 30. (*i*) Concil. Chalced. c. 2. Burchard. lib. 1. c. 112.
(*k*) Decreta Gelaſii. c. 24. Burchard. lib. 1. c. 22.
(*l*) Burchard. lib. 1. c. 23. (*m*) Act. 8.
(*n*) Concil. Nannet. c. 7. Burchard. lib. 1. c. 106.
(*o*) Concil. Meld. c. 43. Burchard. lib. 1. c. 21.
(*p*) S. Gregor. lib. 7. ind. 2. Epiſt. 110. Idem lib. 4. ind. 14. Epiſt. 14.
(*q*) S. Gregor. homil. 4. in Evangelia. Burchard. lib. 1. c. 113. (*r*) Eſai. 33.

a manu, pecunia eſt; munus a lingua, favor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in Divinis rebus non ſolum ullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit. (*Vide S. Gregor. lib. 9. Moral. c.* 17. *& lib.* 12. *c.* 25.)

Ne Presbyteri, ut Eccleſias obtineant, munera dent.

Ex Capitularium Libro I.

CCXL. Ut (*s*) nullus Preſbyter ad introitum Eccleſiæ xenia donet.

Vide Capitulare Theodulfi cap. 16. Capitula Ahytonis Epiſcopi Baſileenſis ad Preſbyteros ſuos. cap. 12. & Capitulare ejuſdem cap. 33. *Not. Baluz.*

De his Sacerdotibus, vel Clericis, qui per pecunias aliorum Sacerdotum Eccleſias, aut beneficia ſubripiunt, vel ſubvertunt.

Sancitum eſt, atque omnibus (*t*) modis prohibitum, ut ſi quis Preſbyter præventus fuerit, alicui Clerico, aut laico munera dare, aut dediſſe, aut alicui pecuniam tribuere, ut alterius Preſbyteri Eccleſiam ſubripiat; pro hac cupiditate, ſeu rapina turpis lucri gratia, dejiciatur a Clero, & alienus exiſtat a regula. Nam, ſi pro miſericordia Epiſcopo placuerit, longo tempore eum pœnitendo, quæ geſſit, in carceris ærumna recludere, & uſque ad ſatisfactionem ibi detineri, & poſtea, ſi ſe correxerit, & talia deinceps minime ſe facere promiſerit; humanius erga eum agere poterit, ſi voluerit, & ipſe dignus inventus fuerit.

Ut nullus Presbyterum in Eccleſia mittat, vel ejiciat.

Ex iisdem Capitularibus, Cap. XLI.

CCXLI. Ut (*u*) nullus laicus Preſbyterum in Eccleſia mittere, vel ejicere præſumat, niſi per conſenſum Epiſcopi. Vide Concilium Viennenſe ſub Formoſo capite 4. & Concilium Engelheimenſe cap. 4.

Ex eodem.

Item interdicendum videtur Clericis ſive laicis, ne quis cuilibet Preſbytero præſumat dare Eccleſiam ſine licentia & conſenſu Epiſcopi ſui.

Item ex eodem.

De his, (*x*) qui ſine conſenſu Epiſcopi Preſbyteros in Eccleſiis ſuis conſtituunt, vel de Eccleſiis ejiciunt, & ab Epiſcopo, vel quolibet Miſſo Dominico admoniti obedire noluerint; ut bannum noſtrum revadiare, & per fidejuſſores ad palatium venire jubeantur; ut tunc nos decernamus, utrum nobis placeat, ut illum bannum perſolvant, aut aliam armiſcaram ſuſtineant.

De Eccleſiis inter cohæredes diviſis.

Ex eodem.

CCXLII. De Eccleſiis, (*y*) quæ inter cohæredes ſunt diviſæ, conſiderandum eſt, quatenus ſi ſecundum providentiam, & admonitionem Epiſcopi ipſi cohæredes eas voluerint tenere & honorare, faciant. Sin autem hoc contradixerint, in Epiſcopi poteſtate maneat, utrum eas ita conſiſtere permittat, aut reliquias exinde auferat.

De eadem re.

Ex Concilio Triburienſi.

Si (*z*) plures hæredes contenderint de communi Eccleſia, auferri jubeat Epiſcopus reliquias ſacras, & Eccleſiam claudi, donec communi conſenſu ſtatuant ibi Preſbyterum, & unde vivat.

Ut in Eccleſia una, non plures Presbyteri conſtituantur.

Ex Concilio Remenſi. Cap. VIII.

CCXLIII. Unuſquiſque (*a*) Preſbyter Eccleſia una, ubi ordinatus eſt, contentus ſit, & nullus in duabus Eccleſiis miniſtrare præſumat.

 Ca-

(*s*) Lib. 1. Capitular. c. 146. (*t*) Lib. 7. Capitular. c. 146. Burchard. lib. 3. c. 114.
(*u*) Lib. 1. Capitular. c. 147. Burchard. lib. 3. c. 111.
(*x*) Lib. 5. Capitular. c. 43. & Addit. IV. c. 72. Lib. 3. Leg. Longob. tit. 1. c. 43.
(*y*) Lib. 5. Capitular. c. 44. Lib. 3. Leg. Longobard. tit. 1. c. 44. Burchard. lib. 3. c. 41.
(*z*) Concil. Tribur. c. 32. Burchard. lib. 3. c. 40.
(*a*) Burchard. lib. 3. c. 44.

Caput iſtud additum eſt ex codice manuſcripto. Non extat enim in editione Helmæſtadienſi. Vide lib. 6. Capitular. c. 73. & Addit. II. c. 8.

Ex Concilio, quo ſupra.

Sicut (*b*) in unaquaque Eccleſia Presbyter debet eſſe, ita ipſa Eccleſia, quæ ſponſa, vel uxor ejus dicitur, non poteſt dividi inter plures Presbyteros, ſed unum tantummodo habebit Sacerdotem, qui eam caſte & ſinceriter regat. Unde interdicimus, ut nullus præſumat Eccleſiam inter duos, vel plures dividere: quia Eccleſia Chriſti uxor, & ſponſa debet eſſe, non ſcortum, ſicut (*c*) Calixtus Papa teſtatur. (*Vide Addit. III. Capitular. cap.* 25.)

Ut laici Eccleſias non teneant, nec decimas accipiant.

Ex Concilio Meldenſi. Cap. LXV.

CCXLIV. Indignum (*d*) valde eſt, ut, qui in regia dignitate cæteros Eccleſiæ filios, auctore Deo, præcellitis, negligentius, quæ Dei ſunt, exequi videamini. Unde dignum erat, ut capellas villarum veſtrarum laicis non committeretis, ſed potius illis, qui & eadem ſacrata loca religioſius tractarent, & vobis debitum obſequium impenderent. Monemus itaque & hortamur, ne, quod abſit, periculum anathematis ex decimis præſumptis incurratis, ut hoc corrigere ſtudeatis.

De eadem re.

Ex eodem Capitulo.

CCXLV. Si capellas (*e*) veſtras Presbyteris, aut viris Eccleſiaſticis dederitis, & Dominicas decimas acceperint; ſarta tecta Eccleſiæ, & luminaria exinde competenter provideant, & Presbyteri Parrœchianas decimas accipiant, & populi neceſſitatibus debite invigilent.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXLVI. Si autem [*f*] laici capellas veſtras habuerint, a ratione, & ab authoritate alienum habetur, ut ipſi decimas accipiant, & inde canes aut genitiarias ſuas paſcant. Sed potius Presbyteri Eccleſiarum eas accipiant, & inde reſtaurationem Eccleſiarum, & luminaria, & hoſpitum ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis ac ſtatu regni veſtri Dei miſericordiam ſtudioſe implorent.

De his, qui Eccleſias deſerunt, in quibus provecti ſunt, & ad alias tranſeunt.

Ex Concilio Nicæno.

CCXLVII. Quicunque [*g*] temere & periculoſe, neque timorem Domini præ oculis habentes, nec agnoſcentes Eccleſiaſticam regulam, diſcedunt ab Eccleſia Presbyteri, & Diaconi, vel quicunque ſub regula prorſus exiſtunt; hi nequaquam debent in aliam Eccleſiam recipi, ſed omnem neceſſitatem convenit illis imponi, ut ad ſuas parrœchias revertantur. Quod ſi non fecerint, oportet eos communione privari.

De eadem re.

Ex Concilio Chalcedonenſi. Cap. X.

CCXLVIII. Non [*h*] licere Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, & in qua initio ordinatus eſt, & ad quam confugit, quaſi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad ſuam Eccleſiam, in qua primitus ordinati ſunt, & ibi tantummodo miniſtrare. [*Vide Addit. III. Capitular. cap.* 50.]

Item ex Concilio Antiocheno.

CCXLIX. Epiſcopus [*i*] ab alia Parrœchia nequaquam migret ad aliam, nec ſponte ſua prorſus inſiliens, nec vi coactus a populis. Maneat autem in Eccleſia, quam primitus a Deo ſortitus eſt, nec inde transmigret.

De eadem re.

Ex Decretis Calixti Papæ.

CCL. Quoniam, (*k*) ſicut alterius uxor nec adulterari ab aliquo, vel judicari, aut diſponi, niſi a proprio viro, eo vivente, permittitur; ſic nec uxor Epiſcopi

(*b*) Burchard. lib. 3. c. 45.
(*c*) 7. q. 1. c. 39.
(*d*) Concil. Meld. c. 75.
(*e*) Concil. Meld. ibid.
(*f*) Concil. Meld. ibid.
(*g*) Concil. Nicæn. c. 16. Burchard. lib. 2. c. 98.
(*h*) Burchard. lib. 2. c. 96.
(*i*) Concil. Antioch. c. 21. Burchard. lib. 1. c. 73.
(*k*) Calixt. Epiſt. 2. Burchard. lib. 3. c. 49. & apud Gratian. 7. q. 1. c. 39.

copi & Presbyteri, quæ ejus Eccleſia, vel Parrœchia indubitanter intelligitur, eo vivente, alteri judicare vel diſponere, aut ejus concubitu frui permittitur. Unde Apoſtolus: *Alligata* (*l*) *eſt uxor legi, quamdiu vir ejus vivit: eo vero defuncto, ſoluta eſt a lege viri.* Similiter & Eccleſia, quæ uxor Sacerdotis dicitur, eo vivente, ei alligata eſt, eo vero defuncto, nubat in Domino, id eſt, regulariter. Si enim eo vivente alteri nupſerit, adultera judicabitur.

Ne quis alienam Parrœchiam uſurpet.

Ex Epiſtola Calixti Papæ.

CCLI. Nemo (*m*) alterius terminos uſurpet, nec alterius Parrœchianum judicare aut excommunicare præſumat: quia talis judicatio, aut excommunicatio, nec rata erit, nec vires ullas habebit, quoniam nullus alterius judicis, niſi ſui ſententia tenebitur, aut damnabitur. Nullus autem Primas vel Metropolitanus Diœceſanei Eccleſiam, vel Parrœchiam uſurpet, aut aliquem de ejus Parrœchia excommunicare, aut judicare præſumat, abſque conſilio vel judicio ejuſdem Epiſcopi; ſed hoc obſervet, quod ab Apoſtolis, & Patribus, ac prædeceſſoribus noſtris eſt conſtitutum, & a nobis eſt confirmatum.

Item ex eadem Epiſtola.

Si quis (*n*) Metropolitanus Epiſcopus, niſi quod ad ſuam propriam pertinet Parrœchiam, ſine conſilio & voluntate omnium Comprovincialium Epiſcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit, & quod ita egerit, irritum habeatur, & vacuum.

De Clericis, qui præficiuntur ptochiis.

Ex Concilio Chalcedonenſi.

CCLII. Clerici, (*o*) qui præficiuntur ptochiis, vel qui ordinantur in Monaſteriis, & Baſilicis Martyrum, ſub Epiſcoporum, qui in unaquaque civitate ſunt, ſecundum Sanctorum Patrum traditiones, poteſtate permaneant, nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo diſſiliant. Qui vero audent evertere hujuſcemodi formam, nec proprio ſubjiciuntur Epiſcopo, ſi Clerici ſunt, canonum correptionibus ſubjacebunt; ſi laici, vel monachi, communione priventur.

Ut amplius Presbyter non habeat, quam unam Eccleſiam.

Ex Capitularium Lib. 1. Cap. LXXXVI.

CCLIII. Statutum (*p*) eſt, ut unaquæque Eccleſia ſuum Presbyterum habeat, ubi id fieri facultas, providente Epiſcopo, permiſerit.

De eadem re.

Ex Concilio Namnetenſi.

CCLIV. Sicut (*q*) enim Epiſcopus non plus poteſt habere, quam unam civitatem, & vir unam uxorem; ita Presbyter unam tantum Eccleſiam. Itaque nullus Presbyter plures præſumat habere Eccleſias, niſi forte alios Presbyteros ſub ſe in unaquaque illarum habeat, qui nocturnum atque diurnum officium ſolemniter adimpleant, & Miſſarum celebrationes cotidianis expleant ceremoniis.

Ut nullus Presbyter alterius Parrœchianum recipiat.

CCLV. Ut nullus Presbyter (*r*) alterius Parrœchianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Miſſam recipiat.

Caput hoc non extat in codice Helmæſtadienſi, neque in Pariſienſi. Quia tamen ex indiculo capitum, qui præfixus eſt initio codicis Pariſienſis, conſtabat, caput iſtud hoc loco deeſſe, nos huc tranſtulimus ex libro primo Capitularium. Vide ſupra cap. LXI. *Nota Baluzii.*

Ex Concilio Carthaginenſi.

Caſſianus (*s*) Epiſcopus dixit: Statuat gravitas veſtra, ut unusquiſque Clericus, vel laicus non communicet in alia plebe, ſine litteris Epiſcopi ſui.

De

[*l*] Rom. 7.
[*m*] Calixt. ibid.
(*n*) Calixt. ibid. Capitula Hadrian. 1. c. 43.
(*o*) Concil. Chalcedon. c. 8. Lib. 7. Capitular. c. 2.
(*p*) Lib. 1. Capitular. c. 92. Burchard. lib. 3. c. 46.
(*q*) Concil. Nannet. c. 8. Burchard. lib. 3. c. 47. Vide Lib. 6. Capitular. c. 73.
[*r*] Concil. Nannet. c. 2. Lib. 1. Capitular. c. 153. Burchard. lib. 2. c. 91.
(*s*) Concil. Carthag. 1. c. 7. Addit. IV. c. 22.

De eadem re.

Ex Capitularium Lib. I.
Tit. CLXXXVII

CCLVI. Nullus (*t*) Presbyter in alterius Parrœchia Miſſam cantare præſumat, niſi in itinere fuerit: nec deciniam ad alterum pertinentem audeat recipere.

De eadem re.

CCLVII. *Deeſt hoc Caput in codicibus Helmæſtadienſi & Pariſienſi. Nos, cum nihil certi nobis occurreret, quod reponeremus, nihil temere præſumendum cenſuimus. Si quis tamen hunc hiatum ſuppleri deſiderat, utatur Cap. XXXIII. Concilii Carthaginenſis quarti.*

Ut Epiſcopus in alterius Epiſcopi Parrœchia ordinationem non faciat.

Ex Concilio Antiocheno.

CCLVIII. Epiſcopus (*u*) alienam civitatem, quæ non eſt illi ſubjecta, non adeat: nec ad poſſeſſionem accedat, quæ ad eum non pertinet: nec ordinationem ibi faciat, niſi forte cum conſilio & voluntate regionis Epiſcopi.

Ut nullus Presbyter, aut laicus pœnitentem invitet, vinum bibere, aut carnem manducare.

Ex Cap. Lib. I. Tit. CLI.

CCLIX. Ut (*x*) nullus Presbyter, aut laicus pœnitentem invitet, vinum bibere, aut carnem manducare; niſi ad præſens pro ipſo unum vel duos denarios juxta qualitatem pœnitentiæ dederit.

Ut nullus Presbyter cartas ſcribat.

Ex eodem.

CCLX. Nullus (*y*) Presbyter cartas ſcribat, aut conductor ſui ſenioris exiſtat.

Ut nullus contempta minore Eccleſia ad potiorem aſpiret.

Ex Synodo Meldenſi.

CCLXI. Si quis (*z*) de ordine ſacerdotali, contemptu minoris Eccleſiæ, ambitioſe & improbe ad potiorem aſpiraverit, canonica erga eum definitio conſervetur.

De Baptiſmo, & quo tempore celebrandus ſit.

Ex Canone Apoſtolorum.

CCLXII. Si quis (*a*) Epiſcopus, aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti, ſed in tribus ſine initio principiis, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paraclitis, abjiciatur.

De eadem re.

Ex eodem.

CCLXIII. Si quis (*b*) Epiſcopus, aut Presbyter non trinam merſionem unius myſterii celebret: ſed ſemel mergat in baptiſmate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit Dominus: In morte mea baptizate; ſed: *Euntes*, (c) *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Quod Paſcha & Pentecoſten ſit baptizandum.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

CCLXIV. Unde, (*d*) quia manifeſtiſſime patet, baptizandis in Eccleſia electis hæc duo tempora, id eſt, Paſcha & Pentecoſten eſſe legitima; dilectionem veſtram monemus, ut nullos alios dies huic obſervantiæ miſceatis. Quia, (*e*) ſicut ſunt alia quoque feſta, quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur, principalis tamen & maximi Sacramenti cuſtodienda nobis eſt myſticæ rationis exceptio, non interdicta licentia, qua in baptiſ-

(*t*) Lib. I. Capitular. c. 154.
(*u*) Concil. Antioch. c. 22. Burchard. lib. I. c. 71.
(*x*) Lib. I. Capitular. c. 157.
(*y*) Lib. I. Capitular. c. 158. Riculf. c. 15.
(*z*) Concil. Meld. c. 30. Burchard. lib. 3. c. 48.
(*a*) Canon. Apoſtolor. c. 49. Burchard. lib. 4. c. 22.
(*b*) Canon. Apoſtolor. c. 50. Burchard. lib. 4. c. 23.
(*c*) Matth. 28.
(*d*) Decreta Leonis I. c. 11. Burchard. lib. 4. c. 2.
(*e*) Ibid, c. 12.

baptiſmo tribuendo quolibet tempore periclitantibus ſubvenitur. Ita enim ad has duas feſtivitates connexas ſibimet atque cognatas, incolumium, & in pacis ſecuritate degentium vota libera differimus, ut in mortis periculo, in obſidionis diſcrimine, in perſecutionis anguſtiis, in timore naufragii, nullo tempore hoc veræ ſalutis ſingulare præſidium cuiquam denegemus.

De gravidis baptizandis.

Ex Concilio Neocæſarienſi.

CCLXV. Gravidam (*f*) oportet baptizari, quando voluerit. Nihil enim in hoc, quæ parit, neſcienti communicat, propterea quod uniuscujusque ſuum propoſitum in confeſſione declaratur.

Baptizentur, de quibus ignoratur, an ſint baptizati.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCLXVI. Item (*g*) placuit de infantibus, quotiens non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt per ætatem de traditis ſibi Sacramentis idonei reſpondere, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos.

De baptizatis, qui non confirmati moriuntur.

Ex Concilio Heliberitano.

CCLXVII. Si quis (*h*) Diaconus regens plebem ſine Epiſcopo, vel Presbytero, aliquos baptizaverit; Epiſcopus eos per benedictionem perficere debebit. Quod ſi ante de ſæculo receſſerint, ſub fide, qua quisque credidit, poterit eſſe juſtus.

De rebaptizatis.

Ex Concilio Hilerdenſi.

CCLXVIII. De his, (*i*) qui in prævaricatione rebaptizati ſunt ſine aliqua neceſſitate vel tormento, placuit, ut circa eos Nicænæ Synodi ſtatuta ſerventur, id eſt, ut ſeptem annos inter Catechumenos orent, & duos inter Catholicos, & poſtea fidelibus in oblatione, & Euchariſtia communicent.

Quod non niſi in Paſcha & Pentecoſte ſit baptizandum.

Ex Concilio Wormacienſi.

CCLXIX. Sacroſancti (*k*) Baptiſmi Sacramentum non niſi in Paſchali feſtivitate, & Pentecoſten unusquiſque fidelium noverit eſſe præbendum, exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis ſubvenire.

Ex Concilio Meldenſi. cap. XLVIII.

CCLXX. Nemo (*l*) Presbyterorum baptizare præſumat, niſi in vicis & Eccleſiis baptismalibus, atque temporibus conſtitutis, niſi cauſa ægritudinis, vel certæ neceſſitatis. Et vici auctoritatem & privilegia debita retineant.

De fontibus ſacris.

Unde ſupra.

CCLXXI. Omnis (*m*) Presbyter, qui fontes lapideos habere nequiverit, vas conveniens ad hoc ſolummodo baptizandi officium habeat. Similiter ad corporale lavandum, & ad pallas altaris propria vaſa habeantur, in quibus nihil aliud fiat. [*Vide ſupra cap.* 79. *hujus libri.*]

Ut omnis Presbyter ſuis Parrœchianis ſymbolum & orationem Dominicam inſinuet.

Ex Concilio Remenſi. Tit. XX.

CCLXXII. Ut (*n*) omnis Presbyter omnibus Parrœchianis ſuis ſymbolum & orationem Dominicam, aut ipſemet inſinuet, aut aliis inſinuandam injungat. Et cum ad confeſſionem tempore Quadrageſimali veniunt, hæc (*o*) ab unoquoque memoriter ſibi decantari faciat, nec ante ſanctam Communionem alicui tradat,

Ppp

[*f*] Concil. Neocæſar. c. 6. Burchard. lib. 4. c. 31.
[*g*] Concil. Carthag. 5. c. 5. Lib. 7. Capitular. c. 307. Burchard. lib. 4. c. 45.
(*h*) Concil. Elibert. c. 77. Burchard. lib. 4. c. 92. (*i*) Concil. Ilerd. c. 9.
(*k*) Concil. Wormac. c. 1. Burchard. lib. 4. c. 7.
(*l*) Concil. Meld. c. 48. Burchard. lib. 4. c. 14.
(*m*) Burchard. lib. 4. c. 13. & apud Gratian. Diſt. 4. de Confecr. c. 106.
[*n*] Burchard. lib. 2. c. 62.
[*o*] Vide Capitulare Theodulfi c. 22. Capitulare Ahytonis c. 2. 3. 4. Tomo hoc pag. 17. Lib. 5. Capitular. c. 103. & Lib. 6. c. 172.

tradat, niſi hæc ex corde pronuntiare noverit; ſiquidem ſine horum ſcientia nullus ſalvus eſſe poterit. In uno enim fides & credulitas Chriſtiana continetur, in alio, quid orare & petere a Deo debeamus, exprimitur. Quod vero ſine fide nemo poſſit eſſe ſalvus, Dominus oſtendit, cum dicit: *Qui* (p) *crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Nullus autem credere poteſt, quod neſcit, nec audivit. Ait enim Paulus: *Quomodo* (q) *credent ei, quem non audierunt?* Nec ſola ſufficit fides in corde, niſi etiam verbis enuntietur, ut idem Apoſtolus teſtis eſt: *Corde*, (r) inquit, *creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Nullus autem de ſtoliditate ſenſus, vel de tenuitate ingenii cauſetur: quia hæc tam parva ſunt, ut nemo tam hebes & barbarus ſit, qui hoc diſcere, & verbis communibus pronuntiare non poſſit: tam magna, ut, qui horum ſcientiam pleniter capere potuerit, ſufficere ea ſibi credatur ad ſalutem perpetuam. Illud (s) etiam obſervandum, ut nullus ſuſcipiat infantem in baptiſmo a ſacro fonte, antequam eundem ſymbolum, & orationem Dominicam coram Presbytero decantet; & ut Presbyter omnibus Patrinis annuntiet, quod debitores ſint ſuis filiolis, cum ad intelligibilem ætatem venerint, hæc eadem inſinuare.

Ex Capitularium Lib. I I.

CCLXXIII. Præcipimus, [t] ut unusquiſque cumpater, & proximi ſpirituales ſuos Catholice inſtruant.

Vide Capitulare Abytonis Baſileenſis. cap. 25. Tomo hoc pag. 20.

Ex eodem, cap. XLIX.

CCLXXIV. Ut parentes filios ſuos, & patrini eos, quos de fonte ſuſcipiunt, erudire ſummopere ſtudeant: illi, quia eos genuerunt, & eis a Domino dati ſunt; & iſti, quia pro eis fidejuſſores extiterunt.

De Letania majore.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

CCLXXV. Placuit [u] nobis, ut Letania major obſervanda ſit a cunctis Chriſtianis die ſeptimo Kalend. Maji, ſicut legendo reperimus, & ſicut ſancti Patres noſtri conſtituerunt, non equitando, non pretioſis veſtibus induti, ſed cinere reſperſi, & cilicio induti, niſi infirmitas impedierit.

De jejunio rogationum.

CCLXXVI. Cum [x] exigentibus peccatis Galliarum populi luporum rabie acriter [y] interimerentur, nec hujus flagelli aliquod remedium invenire poſſent; congregari traduntur Galliarum Epiſcopi apud Viennam urbem, atque [z] in commune ſtatuerunt, ut triduanum jejunium facerent. Cumque Dominus peſtem miſericorditer abſtuliſſet, hi dies in conſuetudinem annuæ celebritatis venerunt, ut per Galliarum Provincias ante aſcenſionis Domini diem celebrarentur. Agamus & nos hos dies cum ſumma reverentia & devotione, cum abſtinentia carnis & humilitate cordis: non (a) ut viſibilium luporum rabiem evadamus; ſed ut inviſibilium, id eſt, ſpirituum immundorum tentamenta vincere valeamus. Nullus autem his diebus veſtimenta pretioſa induat, qui in ſacco & cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates & commeſſationes, quæ fiunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare præſumat; ſed diſcalciatis pedibus omnes incedant. Nequaquam muliercułæ choreas ducant, ſed omnes in commune Kyrie eleyſon decantent, & cum contritione cordis Dei miſericordiam exorent pro peccatis, pro pace, pro peſte, pro conſervatione frugum, & pro cæteris neceſſitatibus; dies enim abſtinentiæ ſunt, non lætitiæ.

De jejunio quatuor temporum.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

CCLXXVII. Conſtituimus, (b) ut quatuor tempora anni ab omnibus cum jejunio obſerventur, id eſt, in Martio hebdomada prima, in Junio ſecunda, in Septembri tertia, & Decembri quarta, quæ fuerit plena ante vigiliam natalis Do-

[p] Marc. 16. (q) Rom. 10. (r) Rom. 10.
(s) Capitulare Theodulfi c. 22. & Lib. 6. Capitular. c. 172.
(t) Conc. Mogunt. ſub Kar. M. c. 47. Lib. 2. Capitular. c. 39.
(u) Concil. Arelat. 6. c. 19. Lib. 2. Capitular. c. 46.
(x) Concil. Mogunt. ſub Kar. M. c. 33. Lib. 5. Capitular. c. 86. Burchard. lib. 13. c. 6. Vide Concil. Aquisgr. anni 836. c. 10. Burchard. lib. 13. c. 7.
(y) Edit. Helmæſtad. *infeſtarentur*.
(z) Vide Alcuin. c. 20. Divinor. Officior. & Walafr. Strab. c. 28. de reb. Eccleſ.
(a) Vide Cæſar. Arelat. hom. 1. 37.
(b) Conc. Mogunt. ſub Kar. M. c. 33. Tom. I. p. 411. Lib. 5. Capitular. c. 86. Burchard. l. 13. c. 2.

Domini, id eſt, feria quarta, & ſexta, & Sabbato. Veniant omnes ad Eccleſiam hora nona, cum Letaniis ad Miſſarum ſolemnia.

De Vigiliis Sanctorum.

CCLXXVIII. Presbyteri, (*c*) cum ſacras feſtivitates populo annuntiant, etiam jejunium vigiliarum eos omnimodis ſervare moneant.

De indicto jejunio.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

CCLXXIX. Si quis (*d*) indictum jejunium ſuperbiendo contempſerit, & obſervare cum cæteris Chriſtianis noluerit; in Gangrenſi Concilio præcipitur, ut anathematizetur.

Ex Concilio Gangrenſi.

CCLXXX. Si qui (*e*) eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea tradita in commune jejunia, ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſolvit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit.

De eadem re.

Ibidem.

CCLXXXI. Quicunque indictum jejunium violant ſine gravi neceſſitate, memorentur Jonathæ Filii Saul Regis, qui [*f*] maledictum patris parvipendens, parumper mellis in ſummitate virgæ comedit, & idcirco ſententiam mortis promeruit.

Item ex Capitular. Lib. 1. cap. XLVIII.

CCLXXXII. Ut (*g*) in Eccleſia a Sacerdotibus jejunia conſtituta ſine neceſſitate rationabili non ſolvantur.

De Fame & Peſtilentia.

CCLXXXIII. De hoc, [*h*] ſi evenerit fames, peſtilentia, inæqualitas aëris, vel alia qualiſcunque tribulatio; non expectetur edictum noſtrum, ſed ſtatim deprecetur miſericordia Dei.

Quid ſit uſura.

CCLXXXIV. Uſura eſt, [*i*] ubi amplius requiritur, quam datur: verbi gratia, ſi dederis decem ſolidos, & amplius requiſieris; vel ſi dederis frumenti modium unum; & ſuper eum aliquid exigas.

Item cap. CXXIII.

CCLXXXV. Turpe [*k*] lucrum exercent, qui per varias circumventiones lucrandi cauſa inhoneſte res quaslibet congregare decertant.

Quid ſit fœnus.

CCLXXXVI. Fœnus eſt, [*l*] qui aliquid præſtat. Juſtum fœnus eſt, qui amplius non requirit, niſi quantum præſtitit.

De eadem re.

Ibidem cap. CXXV.

CCLXXXVII. Quicunque [*m*] enim tempore meſſis vel vindemiæ, non neceſſitate, ſed propter cupiditatem comparat annonam vel vinum, verbi gratia, de duobus denariis comparat modium unum, & ſervat uſque dum venundetur denariis quatuor, aut ſex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus.

De Confeſſione & Pœnitentia.

CCLXXXVIII. Presbyteri (*n*) debent admonere plebem ſibi ſubjectam, ut omnis, qui ſe ſentit mortifero peccati vulnere ſauciatum, feria quarta ante quadrageſimam, cum omni feſtinatione recurrat ad vivificantem matrem Eccleſiam, ubi, quod male commiſit, cum omni humilitate, & contritione cordis ſimpliciter confeſſus, ſuſcipiat remedia pœnitentiæ, ſecundum modum, canonicis auctoritatibus præfixum, tradaturque ſatanæ

Ppp 2

(*c*) Burchard. lib. 13. c. 16.
[*d*] Concil. Mogunt. ſub Kar. M. c. 35. Lib. 5. Capitular. c. 87. Burchard. lib. 13. c. 4.
(*e*) Concil. Gangr. c. 19. Burchard. lib. 13. c. 5.
(*f*) 1. Reg. 14. (*g*) Burchard. lib. 13. c. 17.
(*h*) Lib. 1. Capitular. c. 118. Burchard. lib. 13. c. 18.
(*i*) Lib. 1. Capitular. c. 125. Burchard. lib. 2. c. 126.
(*k*) Lib. 1. Capitular. c. 129. (*l*) Lib. 1. Capitular. c. 130.
(*m*) Lib. 1. Capitular. c. 131. Burchard. lib. 2. c. 127.
(*n*) Burchard. lib. 19. c. 2.

tanæ in interitu carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini. Non ſolum autem ille, qui mortale aliquod commiſit, ſed etiam omnis homo, quicunque ſe recognoſcit immaculatam Chriſti tunicam, quam in baptiſmo accepit, peccati macula polluiſſe, ad proprium Sacerdotem venire feſtinet, & cum (*) purificatione mentis omnes transgreſſiones, omniaque peccata, quibus Dei offenſam ſe incurriſſe meminit, humiliter confiteatur: & quidquid ei a Sacerdote fuerit injunctum, ac ſi ab ipſo omnipotentis Dei ore eſſet prolatum, ita diligenter intendat, & cautiſſime obſervet.

De pœnitentibus.

Ex Concilio Africano.

CCLXXXIX. Cujuscunque (o) pœnitentis publicum, & vulgatum crimen eſt, quod univerſam Eccleſiam commoverit, ante abſidam manus ei imponatur.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CCXC. Pœnitentes (p) tempore, quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum, & cilicium ſuper capita a Sacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur. Si autem comas non depoſuerint, aut veſtimenta non mutaverint, abjiciantur.

Editio Helmæſtadienſis ita habet: *Si autem comas deponere, aut veſtimenta mutare nolue int, abjiciantur.*

Item unde ſupra.

Ex eodem Concilio.

CCXCI. In capite [q] quadrageſimæ omnes pœnitentes, qui publicam ſuſcipiunt, aut ſuſceperunt pœnitentiam, ante fores Eccleſiæ ſe repreſentent Epiſcopo civitatis, ſacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram proſtratis, reos ſe eſſe ipſo habitu & vultu proclamantes: ubi adeſſe debent Decani, id eſt, Archipresbyteri Parrœchiarum, cum teſtibus, id eſt, Presbyteri pœnitentium, qui eorum converſationem diligenter inſpicere debent; & ſecundum modum culpæ pœnitentiam per præfixos gradus injungat. Poſt hæc in Eccleſiam eos introducat, & cum omni Clero ſeptem pœnitentiæ Pſalmos in terram proſtratus cum lacrymis, pro eorum abſolutione decantet. Tum conſurgens ab oratione, juxta id, quod canones jubent, manus eis imponat, aquam benedictam ſuper eos ſpargat, cinerem prius mittat, dein cilicio capita eorum cooperiat, & cum gemitu, ac crebris ſuſpiriis, eis denunciet, quod, ſicut Adam projectus eſt de paradiſo, ita & ipſi ab Eccleſia ob peccata ejiciantur. Poſthæc jubeat Miniſtros, ut eos extra janruas Eccleſiæ expellant. Clerus vero proſequatur eos, cum reſponſorio: *In* (r) *ſudore vultus tui veſceris pane tuo* &c. ut videntes Sanctam Eccleſiam, ob facinora ſua tremefactam, & commotam, non parvipendant pœnitentiam. In ſacra autem Domini cœna rurſus Eccleſiæ liminibus ſe præſentent.

De danda pœnitentia.

Ex Concilio Mogontiacenſi.

CCXCII. Modus (s) tempusque pœnitentiæ, peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum canonum inſtitutionem, aut per ſanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem imponi debet a Sacerdotibus. Nam qui peccatis gravibus leves quosdam & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt pulvillos, ſecundum Propheticum ſermonem, ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas. Sed diſcretio ſervanda eſt inter pœnitentes publice & abſconſe. Nam qui publice peccat, oportet, ut publica multetur pœnitentia, & ſecundum ordinem canonum, pro merito ſuo excommunicetur, & reconcilietur.

Qualiter ſuſcipere debent pœnitentem Epiſcopi, vel Presbyteri.

Ex Pœnitentiali Romano.

CCXCIII. Quotienscunque (t) Chriſtiani ad pœnitentiam accedunt, jejunia injungimus, & nos communicare cum eis debemus in jejunio unam, aut duas heb-

(*) Burchard. *puritate.*
[o] Concil. Carthag. 3. c. 32. Lib. 5. capitular. c. 53. Burchard. lib. 19. c. 40.
[p] Concil. Agath. c. 15. Burchard. lib. 19. c. 27.
[q] Burchard. lib. 19. c. 16. & Diſt. 50. c. 64.
[r] Geneſ. 3. [s] Concil. Mogunt. ſub Rabano c. 31. Burchard. lib. 19. c. 28.
[t] Burchard. lib. 19. c. 33.

hebdomadas, vel quantum poſſumus; ut non dicatur, quod Sacerdotibus Judæorum a Domino dicitur: *Væ* (u) *vobis Legisperitis, qui adgravatis homines, imponentes ſuper humeros eorum onera gravia & importabilia, ipſi autem uno digito veſtro non tangitis ſarcinas ipſas.*

Item poſt pauca.

CCXCIV. Quotienscunque (x) dederis conſilium peccanti, ſimulque da illi ſtatim pœnitentiam, quantum debeat jejunare, aut eleemoſynis redimere peccata ſua; ne forte obliviſcaris, quæ tibi jam dixit, & iterum tibi neceſſe ſit interrogare, & forſitan erubeſcat iterum confiteri, & inveniatur jam amplius judicari.

Ut nullus alius præſumat pœnitentiam dare, vel confeſſionem audire, niſi Epiſcopus aut Presbyter.

Ex eodem.

CCXCV. Exſurge, qui dormis, exſurge a mortuis; & illuminabit te Chriſtus. Frater, Dominus JEſus Chriſtus, qui dixit Diſcipulis ſuis: *Quæcunque* (y) *ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* De quorum numero, quamvis indignos, nos eſſe voluit, ipſe te abſolvat per miniſterium noſtrum ab omnibus peccatis tuis, quæcunque cogitatione, locutione, atque operatione negligenter egiſti; ut a nexibus peccatorum abſolutum perducere te dignetur ad regna cœleſtia. Amen. Nos etiam, Frater cariſſime, ſecundum auctoritatem, nobis indignis a Domino commiſſam, abſolvimus te ab omni vinculo delictorum, ut merearis habere vitam æternam per eum, qui vivit &c. (*Caput iſtud non extat in MS.*)

Sicut (z) enim ſacrificium offerre non debent, niſi Epiſcopi & Presbyteri, quibus claves regni cœleſtis traditæ ſunt; ſic nec pœnitentium judicia alii uſurpare debent.

Ut Diaconus, ſi neceſſe ſit, ſuſcipiat Confeſſionem.

CCXCVI. Si (a) autem neceſſitas evenerit, & Presbyter non fuerit præſens; Diaconus ſuſcipiat pœnitentem ad ſanctam Communionem.

Item de ſuſcipienda Confeſſione.

Ex Theodori Archi-Epiſcopi, vel Bedæ Presbyteri Pœnitentiali.

CCXCVII. Epiſcopi, (b) vel Presbyteri, quando fidelium recipiunt confeſſiones, humiliare ſe debent, & cum triſtitiæ gemitu, lacrymisque orare, non ſolum pro ſuis delictis, ſed etiam pro fratris caſu. Ait enim Apoſtolus: *Quis* (c) *infirmatur, & ego non infirmor?*

Unde ſupra.

CCXCVIII. Cum (d) ergo venerit aliquis ad Sacerdotem confiteri peccata ſua; mandet ei Sacerdos, ut exſpectet modicum, donec intret Eccleſiam, aut cubiculum ſuum ad orationem. Si autem non eſt locus aptus ad hoc; dicat hanc orationem in corde ſuo:

Oratio.

CCXCIX. Domine [e] Deus omnipotens, propitius eſto mihi peccatori, ut condigne tibi poſſim gratias agere, qui me indignum, propter tuam miſericordiam, miniſtrum feciſti officii Sacerdotalis, & me exiguum, humilemque, mediatorem conſtituiſti ad orandum, & intercedendum ad Dominum noſtrum, Jeſum Chriſtum, filium tuum, pro peccantibus, & ad pœnitentiam revertentibus. Ideoque dominator Domine, qui omnes homines vis ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui non vis mortem peccatorum, ſed ut convertantur & vivant: ſuſcipe orationem meam, quam fundo ante conſpectum Clementiæ tuæ, pro famulis & famulabus tuis, qui ad pœnitentiam venerunt; ut des illis ſpiritum compunctionis, ut reſipiſcant a diaboli laqueis, a quo adſtricti tenentur, & ad

(u) Luc. 11. (x) Burchard. ibid.
(y) Matth. 18. (z) Burchard. lib. 19. c. 153.
(a) Halitgar. in Præfat. lib. 6. Burchard. lib. 19. c. 154.
(b) Halitgar. ibid. Burchard. lib. 19. c. 2.
(c) 2. Cor. 11. (d) Halitgar. ibid. Burchard. lib. 19. c. 2.
[e] Halitgar. ibid. Burchard. lib. 19. c. 3.

ad te per condignam ſatisfactionem revertantur per eundem Dominum.

Videns autem ille, qui ad pœnitentiam venit, Sacerdotem triſtem, & lacrymantem pro ſuis facinoribus, magis ipſe timore Dei perculſus, amplius triſtetur, & exhorreſcat peccata ſua.

Hic locus ſic habet in veteri codice MS. Monaſterii Rivipullenſis: Videns autem ille frater, qui ad pœnitentiam venit, hanc Sacerdotis humilitatem, magis peccata ſua exhorreſcit, magis ſcelera ſua pertimeſcit. Poſt hæc caritatíve Sacerdos eum ſuſcipiat, humiliter eum ſedere faciat ſecum, blande eum hujusmodi ſermonibus attrahat: Frater, non erubeſcas confiteri peccata tua, &c. *Not. Baluz.*

Ordo ad dandam pœnitentiam.

Unde ſupra.

CCC. Poſt hæc [*f*] interroga eum blande, leniterque: Credis in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum? *Reſp.* Credo. Credis, quod iſtæ tres perſonæ unus Deus ſit? *Reſp.* Credo. Credis, quod in ipſa iſta carne, in qua nunc es, in ipſa reſurgere habes in die Judicii, & recipere ſive bonum, ſive malum, quod geſſiſti? Credo. Vis dimittere illis peccata, qui in te peccaverunt, Domino dicente: *Si non* [g] *remiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra?* *Reſp.* Volo. Et require ab eo diligenter, ſi eſt inceſtuoſus, aut ſuo ſeniori infidelis. Et ſi non vult inceſtum dimittere, non potes ei dare pœnitentiam. Si autem vult, potes. His præmiſſis pœnitentem alloqui affectuoſe debet Sacerdos his verbis:

Frater, noli erubeſcere peccata tua confiteri. Nam & ego peccator ſum, & fortaſſis pejora, quam tu feceris, habeo facta. Hæc idcirco admoneo, quia uſitatum generis humani vitium eſt, ut [*h*] beatus Gregorius dicit, & labendo peccatum committere, & commiſſum confitendo non prodere, ſed negando defendere, atque convictum defendendo multiplicare. Et qui diabolo inſtigante nefanda crimina perpetrare non metuimus, hæc eadem, quæ opere abſque ulla verecundia perfecimus, eodem ſuadente ſaltem verbis confiteri erubeſcimus, & coram homine, qui ſimilis noſtri eſt, eiſdemque fortaſſe paſſionibus ſubjacet, confundimur dicere, quod coram Domino, qui omnia inſpicit, abſque ullo mentis rubore committere non formidavimus deteſtanda actione. Sponte ergo fateamur, quod nullo cogente commiſimus. Si vero nos noſtra ſcelera celaverimus, ab illo manifeſtabuntur, qui & [*] accuſator eſt peccati, & incentor. Ipſe enim [*i*] hic nos, ut peccemus, inſtigat; ipſe cum peccaverimus, accuſat: ſi ergo in hac vita præveniamus eum, & ipſi ſceleris noſtri accuſatores ſimus; nequitias diaboli inimici noſtri, & accuſatoris effugiemus, Paulo teſte, qui ait: *Si* [*k*] *nosmetipſos judicaremus, non utique dijudicaremur.*

Videns autem eum Sacerdos verecundantem, rurſum proſequatur: Fortaſſe, cariſſime, non omnia, quæ geſſiſti, ad memoriam modo veniunt. Ego te interrogabo. Tu cave, ne diabolo ſuadente, aliquid celare præſumas. Et tunc eum ita per ordinem interroget.

Feciſti homicidium, aut caſu aut volens, aut pro vindicta parentum, aut jubente Domino tuo, aut in publico bello. Si voluntarie feciſti, ſeptem annos pœnitere debes: ſi nolens, aut caſu; quinque annos. Si pro vindicta parentis, unum annum, & ſequentibus duobus annis tres quadrageſimas & legitimas ferias. Si in bello, quadraginta dies. Si liber es, & jubente Domino ſervum innocentem occidiſti; annum unum, in duobus aliis annis tres quadrageſimas, & legitimas ferias. Si ſervus dignus eſt morte; quadraginta dies pœniteat.

Feciſti truncationes manuum aut pedum, aut oculos hominis eruiſti, aut vulneraſti hominem? Pro truncatione annum unum pœnitere debes, pro vulnere quadraginta dies pœniteas.

Feciſti perjurium, aut pro cupiditate ſeculi, aut coactus, & pro neceſſitate, aut pervicacia, aut parentum, aut neſciens, aut alios in perjurium induxiſti ſcienter; Si ſciens pejeraſti, & alios in perjurium induxiſti, ſeptem annos pœnitere debes,

(*f*) Burchard. ibid.
(*h*) S. Gregor. lib. 22. Moral. c. 9.
[*i*] Vide Ruric. lib. 2. Epiſt. 12.
(*g*) Matth. 6:
[*] Cod. Rivipull. *auctor.*
[*k*] 1. Cor. 11.

bes. Si neſciens, annum unum, & tres quadrageſimas : ſi pro vita vel membris, tres quadrageſimas. Feciſti furtum aut facrilegium, aut infracturas, vel rapinam, tollens, quod tuum non erat : Si domos per noctem infregiſti, & quadrupedia tuliſti, vel fortiorem cauſam, valentem ſolidis quadraginta ; annum unum pœnitere debes & pretium reddere. Si non reddis, annos duos pœniteas. Si majorem feciſti furtum, tres annos pœnitere debes. Et, ſi ſæpe feciſti, annos ſeptem. Pro modico furto viginti dies, pueri decem dies. Si de Eccleſia aliquid tuliſti, quod eſt facrilegium, ſeptem annos pœniteas.

Feciſti adulterium cum uxore aliena, vel deſponſata, vel virginem corrupiſti, ſive cum ſanctimoniali, vel Deo dicata, vel cum abſoluta fœmina, id eſt, ſine marito, vel cum ancilla propria : Si mœchatus es cum alterius uxore, aut cum ſanctimoniali, ſeptem annos pœniteas. Si cum virgine, duos annos. Si cum vidua, annum unum. Si tuam uxorem dimiſiſti, & alterius junxiſti, ſeptem annos pœniteas ; ſi cum vacante fœmina, tres quadrageſimas, & legitimas ferias. Si cum propria ancilla, quadraginta dies pœnitere debes.

Nupſiſti cum uxore tua, vel ancilla retro. Si feciſti, quadraginta dies debes pœnitere.

Nupſiſti cum uxore tua quadraginta dies ante partum ; quadraginta dies debes pœnitere.

Nupſiſti in die Dominico ; tres dies pœnitere debes.

Feciſti raptum de virgine vel vidua ; tres annos pœnitere debes.

Feciſti fornicationem, ſicut Sodomitæ fecerunt, cum pecoribus, aut cum matre vel ſorore ; quindecim annos, vel duodecim pœnitere debes.

Coinquinatus es cum uxore tua in quadrageſima. Si hoc feciſti, annum unum pœnitere debes, aut viginti ſex ſolidos in eleemoſynam dare. Si per ebrietatem evenit ; quadraginta dies pœniteas.

Hoc etiam caveri debet, ut viginti dies ante Natale Domini, & Pentecoſten, & omni die Dominica, & poſt conceptionem manifeſtatam vir contineat ſe ab uxore. Dixiſti falſum teſtimonium pro cupiditate, aut neſciens ; annum unum pœniteas.

Truncaſti ullum membrum ; tres annos pœniteas. Odiſti fratrem tuum : quamdiu in ipſo odio fuiſti, tamdiu pœniteas in pane & aqua.

Detraxiſti ullum hominem ad ſeniorem, vel ad pares propter invidiam ; quadraginta dies pœniteas. Violaſti in furto ſepulchrum, annos duos pœniteas. Contigit tibi ulla negligentia de ſacrificio Domini ; centum quadraginta dies pœniteas.

Conſuluiſti magos, aut aruſpices, aut incantatores, aut ſortilegos : vel vota, quæ ad arbores, vel ad fontes fiunt, voviſti ; annos tres pœniteas.

Tuliſti aliquid pecuniæ de Eccleſia, aut in quadruplum reſtitue, aut tres annos pœniteas.

Perdidiſti aliquem per injuſtam delaturam, tres annos pœniteas.

Duxiſti, aut transmiſiſti aliquem in captivitatem, tres annos pœniteas.

Editio Helmæſtadienſis ita habet : Duxiſti, aut transmiſiſti ullum hominem Chriſtianum in captivitatem, tres annos. Burchardus in libro XIX, paulo fuſius, & cum aliquo diſcrimine. Duxiſti aut transmiſiſti, vel vendidiſti aliquem hominem in captivitatem, niſi pro pace communi. Si feciſti ; reduc eum, ſi poteris. Sin autem, duos annos per legitimas ferias pœniteas. *Not. Baluz.*

Cremaſti domum aut aream alterius ; tres annos pœniteas.

Feciſti vomitum per ebrietatem, quindecim dies pœniteas. Si per contentionem, quadraginta : ſi neſciens, ſex dies pœniteas.

Editio Helmæſtadienſis : Feciſti vomitum per ebrietatem, XV. dies pœniteas : ſi per contentionem XL. ſi neſciens VII. dies pœniteas. Similiter ſi ſanguinem comederis. *Not. Baluz.*

Manducaſti morticina, aut dilacerata a beſtiis, quadraginta dies pœniteas. Similiter, ſi ſanguinem comederis.

Bibiſti de liquore, in quo mus, vel muſte-

muſtela mortua inventa fuerit ; quadraginta dies pœnitcas.

Contempſiſti indictum jejunium in Ecclefia, vel dcereta ſeniorum; quadraginta dies pœniteas. Si in quadrageſima, unum annum.

Oppreſſiſti infantem tuum; quinque annos, aut tres pœnitere debes.

Bibiſti ullum maleficium, id eſt, herbas, vel alias cauſas, ut non potuiſſes infantes habere, aut alio donaſti, aut hominem per mortiferam portionem occidere voluiſti, aut alium hoc facere docuiſti, aut de ſemine viri guſtaſti, ut in amorem tuum exardeſceret: aut Chriſma bibiſti, aut ad ſubvertendum Dei judicium alteri dediſti &c. Si quid hujusmodi operatus es; ſeptem annos pœniteas.

Necaſti voluntarie partus tuos; decem annos pœniteas. Et ſi filium vel filiam occidiſti; duodecim. Et ſi in utero ante conceptum; unum annum. Si poſt conceptum, tres annos. Si tuus infans per tuam negligentiam ſine baptiſmo mortuus eſt; annum unum pœniteas, & nuſquam ſis ſine aliqua pœnitentia.

Feciſti aliquid, quod pagani faciunt in Kalendis Januarii, in cervulo, vel in vegula; tres annos pœniteas.

Feciſti aliquid, vel dixiſti in quocunque opere, quod inchoas per ſortilegam vel magicam artem; annum unum pœniteas.

Miſiſti Filium tuum ſuper tectum, aut ſuper fornacem pro aliqua ſanitate, vel incendiſti grana, ubi mortuus homo fuerat; quinque annos pœniteas.

Cantaſti carmina diabolica ſuper mortuos; viginti dies pœniteas.

Junxiſti te mulieri tempore menſtruo; quadraginta dies pœniteas.

Nupſiſti cum uxore tua, poſtquam peperit, antequam quadraginta dies adimplerentur; triginta dies pœniteas.

Communicaſti de ſacrificio Domini, & non prius abſtinuiſti ab uxoris amplexu quinque aut ſeptem diebus; dies viginti pœniteas.

Operatus es aliquid in Dominica die; ſeptem dies pœniteas.

Detraxiſti vel maledixiſti aliquem cauſa invidiæ; ſeptem dies pœniteas.

Nunc (*l*) tibi octo principalia vitia explicabo, id eſt, ſuperbiam, vanam gloriam, invidiam, iram, triſtitiam, avaritiam, ventris ingluviem, luxuriam. Ex quibus ſi te culpabilem recognoſcis, pœnitentiam ſuſcipe. Nam ex his omnia vitia oriuntur. (*) (De ſuperbia, quæ *initium omnis peccati eſt*, & regina omnium malorum, naſcitur omnis inobedientia, omnis præſumptio, & omnis pertinacia, contentiones, hæreſes, arrogantia.) De vana gloria oriuntur inobedientia, jactantia, hypocriſis, contentiones, pertinacia, diſcordiæ, novitatum præſumptiones. De invidia naſcitur odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in adverſis proximi, afflictio in proſperis. De ira oriuntur rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blaſphemiæ. De triſtitia naſcitur malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor, vagatio mentis. De avaritia oriuntur proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo, & contra miſericordiam obduratio. De ventris ingluvie propagatur inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo ſenſus. De luxuria generatur cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſæculi, horror & deſperatio futuri.

Allocutio.

Ergo, (*m*) ſi ſuperbus uſque modo fuiſti, humilia te ipſum in conſpectu Dei. Si vanam gloriam dilexiſti; cogita, ne propter tranſitoriam laudem æternam perdas mercedem. Si invidiæ rubigo te huc uſque conſumpſit, quod eſt maximum peccatum, & ſuper omnia deteſtabile: quia diabolo comparatur invidus, qui primo homini invidit datum, quod ipſe per ſuam culpam perdiderat; age pœnitentiam, & profectum aliorum, tuum deputa. Si triſtitia te ſuperat, patientiam & longanimitatem meditare. Si avaritiæ morbus gravat; cogita, quia radix eſt omnium malorum, & idololatriæ comparatur, & ideo largum te eſſe oportet. Si ira te vexat, quæ in ſtultorum ſinu requieſcit, dominari debes animo tuo, & hanc

[*l*] Burchard. lib. 19. c. 6. Capitulare Theodulfi. c. 31.
[*] Iſta deſunt in Edit. Helmæſtad. & in cod. MS. Addita autem ſunt ex Burchardo & aliis.
[*m*] Burchard. lib. 19. c. 7.

hanc a te mentis tranquillitate fuga. Si ventris ingluvies ad vorandum pertrahit, ſobrietatem ſectare. Si luxuria, caſtitatem vove.

Tunc proſternat ſe pœnitens in terram, & cum lacrymis dicat: Et in his, & in aliis quibuſcunque humana fragilitas contra Deum, & Creatorem ſuum, aut cogitando, aut loquendo, aut operando, aut delectando, aut concupiſcendo peccare poteſt, in omnibus me peccaſſe, & reum in conſpectu Dei ſuper omnes homines eſſe, cognoſco & confiteor.

Humiliter etiam te Sacerdos Dei expoſco, ut intercedas pro me, & pro peccatis meis ad Dominum, & Creatorem noſtrum, quatenus de his, & de omnibus ſceleribus meis veniam & indulgentiam conſequi merear. Deinde Sacerdos ſurgat, & Pſalmum XXXVII. decantet. Deinde L. & LIII. & proſternat ſe in terram, & dicat hanc Orationem:

Oratio.

Precor, Domine, clementiæ & miſericordiæ tuæ Majeſtatem, ut famulo tuo illi, nunc peccata & facinora ſua confitenti, veniam relaxare digneris, & præteritorum culpas indulgeas. Qui humeris tuis ovem perditam reduxiſti, qui Publicani precibus, & confeſſione placatus es, tu etiam, Domine, huic famulo tuo illi placatus eſſe digneris. Tu hujus precibus benignus adſpira, ut in confeſſione placabilis permaneat. Fletus ejus & petitio perpetuam clementiam tuam celeriter exoret, ſanctiſque altaribus reſtitutus rurſum æternæ ac cæleſti gloriæ mancipetur, qui vivis &c.

Deinde adjungatur:

Deus (*n*) omnipotens ſit adjutor, & protector tuus, & præſtet indulgentiam de peccatis tuis, præteritis, præſentibus, & futuris.

Hæc (*o*) de remediis peccatorum ex priorum monumentis excerpſimus; in quibus tamen omnibus, non auctoritate cenſoris, ſed conſilio potius compatientis uſi ſumus, ſolerter admonentes doctum quemque Sacerdotem Chriſti, ut in univerſis, quæ hic adnotata repererit, ſexum, ætatem, conditionem, ſtatum, perſonam, intellectum, ipſum quoque cor pœnitentis curioſe diſcernat, & ſecundum hæc, ut ſibi viſum fuerit, ſingula quæque dijudicet. Quibuſdam namque a cibis abſtinendo, aliis eleemoſynas dando, nonnullis genua flectendo ſæpius, ſive in cruce ſtando, aut aliquid aliud hujuſmodi, quod ad purgationem peccatorum pertineat, faciendo, univerſa neceſſe eſt errata corrigere: quæ univerſa in examine diſcreti debent pendere Judicis.

De Pœnitentibus.

Ex Concilio Africano.

CCCI. Pœnitentibus (*p*) ſecundum differentiam peccatorum Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCII. Ut (*q*) Sacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptione pœnitentiæ leges injungat.

Ut pœnitentia conjugatis ex conſenſu detur.

Ex Concilio Arelatenſi.

CCCIII. Pœnitentiam (*r*) conjugatis non niſi ex conſenſu dandam.

Ex Concilio Laodicenſi.

CCCIV. De his, (*s*) qui diverſis facinoribus peccaverunt, & perſeverantes in oratione confeſſionis & pœnitentiæ converſionem a malis habuere perfectam, pro qualitate delicti talibus pœnitentiæ tempus impenſum, propter clementiam, & bonitatem Dei communio concedatur.

De eadem re.

CCCV. Unumquemque (*t*) hominem

(*n*) Burchard. lib. 19. c. 7.
(*o*) Præfatio Bedæ de remediis peccatorum.
(*p*) Halitgar. lib. 3. c. 1. 11. Concil. Carthag. 3. c. 31.
(*q*) Halitgar. ibid. c. 1. Concil. Carthag. 4. c. 74. Burchard. lib. 19. c. 35.
(*r*) Concil. Arelat. 2. c. 22. Burchard. lib. 19. c. 111.
(*s*) Conc. Laodic. c. 2. Halitgar. lib. 3. c. 15. Burchard. lib. 19. c. 41.
(*t*) Halitgar. in Præfat. lib. 6. Burchard. lib. 19. c. 32.

minem accedentem ad pœnitentiam, ſi videris, acriter & aſſidue ſtare in pœnitentia, ſtatim remiſſius age adverſus eum.

In veteri codice MS. Monaſterii Rivipullenſis poſt hæc verba: *Remiſſius age adverſus eum*, iſta adduntur: *Si vero negligentem videris & tepidum, tardius relaxa eum.*

Ex Concilio Africano.

CCCVI. Ut (*u*) Presbyter non interrogato Epiſcopo, non reconciliet pœnitentem, niſi abſentia Epiſcopi, neceſſitate compellente.

Ex Epiſtola Innocentii Papæ.

CCCVII. De Pœnitentibus (*x*) autem, qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo; quinta feria ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Sane ſi quis ægritudinem inciderit, & uſque ad deſperationem devenerit, ei eſt ante tempus Paſchæ relaxandum.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCVIII. Ut (*y*) negligentes pœnitentes tardius recipiantur.

Ut nullus Epiſcopus alterius civitatis, vel Parrœchiæ pœnitentem ſuſcipiat, vel ſine Epiſcopi, vel Presbyteri teſtimonio reconciliet.

Ex Epiſtola Felicis Papæ.

CCCIX. Curandum (*z*) ſummopere eſt, ne quis Fratrum, Coepiſcoporumque noſtrorum, aut etiam Presbyterorum, in alterius civitate, vel diœceſi, pœnitentem, vel ſub manu poſitum Sacerdotis, aut eum, qui reconciliatum ſe dixerit, ſine Epiſcopi, vel Presbyteri teſtimonio & literis, ad cujus pertinet Parrœchiam, ſuſcipiat.

Ut Presbyteris, & Diaconibus manus, tanquam pœnitentibus, non imponatur.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCX. Confirmatum (*a*) eſt, ut ſi quando Presbyteri, vel Diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, qua eos a miniſterio neceſſe ſit removeri; non eis manus tanquam pœnitennibus, vel tanquam fidelibus laicis, imponatur.

Ut pœnitentia Clericis non negetur.

Ex Concilio Arelatenſi.

CCCXI. Pœnitentiam (*b*) deſiderantibus Clericis non negandam.

Qualiter Presbyteri & Diaconi agant pœnitentiam.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

CCCXII. Alienum (*c*) eſt a conſuetudine Eccleſiaſtica, ut qui in Presbyterali honore, aut Diaconi gradu fuerint conſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi, ſecundum quod ſcriptum eſt: *Sacerdos*, (d) *ſi peccaverit, quis orabit pro illo?* Unde hujuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei privata eſt expetenda ſeceſſio; ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.

Ut a negotiatione pœnitentes abſtineant.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

CCCXIII. Qualitas (*e*) negotiandi aut excuſat, aut arguit, quia eſt honeſtus quæſtus & turpis. Verumtamen pœnitenti utilius eſt, diſpendia pati, quam periculis negotiationis adſtringi: quia difficile eſt, inter ementis, vendentiſque commercium non intervenire peccatum.

Ut poſt depoſitum cingulum nullus pœnitens ad militiam ſæcularem redeat.

Ex eadem.

CCCXIV. Contrarium (*f*) eſt om-

(*u*) Concil. Carthag. 3. c. 32. Burchard. lib. 19. c. 40. 70.
(*x*) Decreta Innoc. I. cap. 7. Halitgar. lib. 3. c. 13. Burchard. lib. 18. c. 18.
(*y*) Concil. Carthag. 4. c. 75. Burchard. lib. 19. c. 38.
[*z*] Felix III. Epiſt. 7. c. 6.
(*a*) Concil. Carthag. 5. c. 11. Burchard. lib. 19. c. 72.
(*b*) Concil. Arelat. 2. c. 29.
(*c*) Decreta Leon. I. c. 16. Burchard. lib. 19. c. 71.
(*d*) 1. Reg. 2.
(*e*) Decreta Leonis I. c. 23. Halitgar. lib. 3. c. 6. Rhab. Epiſt. ad Heribaldum. c. 15. Burchard. lib. 19. c. 95.
(*f*) Decreta Leonis I. c. 24. Halitgar. ibid. c. 7. Burchard. lib. 19. c. 66.

omnino Eccleſiaſticis regulis, poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſæcularem, cum Apoſtolus dicat: *Nemo militans Deo &c.* unde non eſt liber a laqueis diaboli, qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare.

De eadem re.

Ex Concilio Arelatenſi.

CCCXV. Hi, qui poſt ſanctæ (g) religionis propoſitum apoſtatant, & ad ſæculum redeunt, & poſtmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, communionem non accipiant ſine pœnitentia. Quos etiam jubemus ad Clericatus officium non admitti.

Item ex eodem.

CCCXVI. Quicumque habitum ſæcularem præſumpſerit, ab Eccleſia expellatur.

De eadem re.

Ex Concilio Toletano.

CCCXVII. De his, [b] qui acta pœnitentia, ad priſtina redeunt peccata, antiquorum Patrum decernunt Concilia, ut, qui acta pœnitentia tanquam canes, ac ſues ad vomitus priſtinos, & ad volutabra redeunt, quouſque ad remedia pœnitentiæ recurrant, & ad omiſſum ordinem revertantur, excommunicati, & anathema condemnati habeantur.

De eadem re.

Ex dictis Sancti Gregorii.

CCCXVIII. Qui [i] ſe inlicita meminit commiſiſſe, a licitis etiam ſtudeat abſtinere; quatenus per hoc conditori ſuo ſatisfaciat; ut qui commiſit prohibita, ſibimet abſcidere debeat etiam conceſſa.

De eadem re.

Ex Epiſtola Leonis.

CCCXIX. Inlicitorum veniam (k) poſtulantem oportet, etiam a licitis abſtinere, dicente Apoſtolo: *Omnia* [l] *licent, ſed non omnia expediunt.* (*Vide Rhabani Epiſtolam ad Heribaldum Autiſſiodor. cap. XV.*)

De eadem re.

Ex Concilio Toletano.

CCCXX. Ea, (m) quæ frequenti prævaricatione iterantur, frequenti etiam ſententia condemnantur.

De eadem re.

Ex dictis Baſilii Epiſcopi.

CCCXXI. Pœnitentem (n) ex corde ita oportet ſuſcipere, ſicut Dominus oſtendit, cum dicit: *Quia* [o] *convocavit amicos ſuos & vicinos, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quam perdideram.*

Unde ſupra.

CCCXXII. Affectum (p) illum in ſe recipiat pœnitens, quem gerebat ille, qui dicebat: *Iniquitatem* (q) *odio habui, & abominatus ſum.*

Qualis ſit vera pœnitentia.

Ex dictis Sancti Auguſtini.

CCCXXIII. Pœnitentiam certam non facit, niſi odium peccati & amor Dei. Quando ſic pœnites, ut tibi amarum ſapiat in animo, quod antea dulce fuit in vita: & quod te prius oblectabat in corpore, ipſum te cruciet in corde, tunc vere pœnites.

Quales eſſe debemus erga impœnitentes.

Unde ſupra.

CCCXXIV. Erga eum, [r] qui pro peccato non pœnitet, tales eſſe debemus, ſicut Dominus præcepit, dicens: *Sit* [s] *tibi ſicut gentilis & publicanus.* Et ſicut Apoſtolus jubet: *Subtrahite,* [t] inquit, *vos ab omni fratre inordinate ambulante, & non ſecundum traditionem, quam tradidi vobis.*

Qqq 2 Ut

(g) Concil. Arelat. 2. c. 25. Burchard. lib. 19. c. 67.
(h) Concil. Tolet. 6. c. 7. Vide Decreta Siricii. c. 5. Concil. Aurelian. 1. c. 13. & Halitgar. lib. 3. c. 8.
(i) Burchard. lib. 19. c. 65.
(k) Decreta Leonis I. c. 22. Halitgar. lib. 3. c. 5. Lib. 7. Capitular. c. 43.
(l) 1. Cor. 6.
(m) Burchard. lib. 19. c. 158.
(n) Regula S. Baſilii. c. 27. Burchard. lib. 19. c. 39.
(o) Luc. 15.
(p) Regula S. Baſilii. c. 18.
(q) Pſal. 118.
(r) Regula S. Baſilii. c. 28. Burchard. lib. 19. c. 64.
(ſ) Matth. 18.
(t) 2. Theſſal. 3.

Ut Clerici non interſint nuptiis.

CCCXXV. Presbyteri, [u] Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores non eſt licentia, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia: neque his cœtibus admiſceantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obſcœni motus corporum choris & ſaltationibus efferuntur; ne auditus & obtutus, ſacris myſteriis deputatus, turpium ſpectaculorum, atque verborum contagione polluantur.

De eadem re.

Ex Concilio Mogontiacenſi.
cap. XXXIX.

CCCXXVI. Quibus licentia (x) uxores ducendi non eſt, alienarum nuptiarum evitent convivia.

De eadem re.

Ex decretis Sancti Martini Papæ.

CCCXXVII. Non licet [y] Sacerdotibus, vel Clericis, aliqua ſpectacula in nuptiis vel conviviis ſpectare; ſed oportet, antequam ingrediantur ipſa ſpectacula, ſurgere, & redire inde.

De temporibus, quibus ſe continere debent conjugati ab uxoribus.

Ex Concilio Helibernenſi.

CCCXXVIII. Synudus (z) Helibernenſium dicit: In tribus quadrageſimis anni, & in die Dominico, & in quarta feria, & ſexta feria conjugales continere ſe debent. Item nec in illis diebus copulari, quamdiu gravata fuerit uxor, id eſt, a quo die filius in utero motum fecerit uſque ad partum. Item a partu poſt triginta tres dies, ſi filius; ſi autem filia, poſt quinquaginta ſex.

De eadem re.

Ex Pœnitentiali.

CCCXXIX. Uxoratus contineat ſe quadraginta dies ante Paſcha & Pentecoſten, ſeu ante Natale Domini, & omnem Dominicam noctem, & quartam, & ſextam feriam, & a conceptione manifeſtata uſque poſt natam ſobolem. Uxor poſt natam ſubolem abſtineat ſe ab Eccleſia: ſi filius eſt, dies triginta, ſi filia, dies quadraginta. Mulier ſe abſtineat a viro tres menſes ante partum, & poſt partum quadraginta dies. Qui autem nupſerit his diebus, viginti dies pœniteat.

De eadem re.

CCCXXX. Qui (a) in quadrageſima ante Paſcha cognoverit uxorem ſuam, & noluerit abſtinere ab ea; [*] uno anno pœniteat, aut pretium ſuum, videlicet viginti ſex ſolidos, ad Eccleſiam tribuat, aut pauperibus dividat. Si per ebrietatem & ſine conſuetudine acciderit, quadraginta dies pœniteat.

Quod ante communionem abſtinere debet a conjuge.

CCCXXXI. Omnis (b) homo ante ſacram Communionem a propria uxore abſtinere debet VII. aut V. aut III. dies.

De eulogiis populo a Presbytero dandis.

Ex Concilio Nannetenſi.

CCCXXXII. Ut de (c) oblationibus, quæ offeruntur a populo, & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus, quos offerunt fideles ad Eccleſiam, vel certe de ſuis, Presbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido, ut poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non fuerunt parati, Eulogias omni die Dominico, & in diebus feſtis exinde accipiant. Et illa, unde Eulogias Presbyter daturus eſt, ante in hæc verba benedicat:

Oratio.

Domine (d) Sancte Pater, omnipotens, æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta, & Spirtuali benedictione; ut ſit omnibus ſalus mentis & corporis, atque contra omnes morbos, & univerſas inimicorum inſidias tutamentum. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Filium tuum, panem

[u] Concil. Venetic. c. 11. Concil. Agath. c. 39. Burchard. lib. 2. c. 134.
[x] Burchard. lib. 2. c. 132.
[y] Martinus Bracar. c. 59. Burchard. lib. 2. c. 135. Vide ſupra c. 213.
(z) Burchard. lib. 19. c. 155.
[*] Edit. Helmæſtad. *annos V. pœn.*
(a) Burchard. lib. 19. c. 76.
(b) Burchard. Lib. 5. c. 22.
(c) Concil. Nannet. c. 9. Burchard. lib. 5. c. 27.
(d) Burchard. lib. 5. c. 28.

nem vitæ, qui de cælo deſcendit, & dat vitam & ſalutem mundo, & tecum vivit & regnat. Providendum eſt autem, ne micæ incaute defluant.

Ut Presbyteri cum ſtola incedant.

Ex Synodo Triburtenſi.

CCCXXXIII. Ut Presbyteri non vadant, niſi ſtola, vel orario induti. Et ſi in itinere Presbyteri ſpoliantur, vel vulnerantur, aut occiduntur non ſtola veſtiti, ſimplici emendatione ſua ſolvantur. Si autem cum ſtola, tripliciter.

De eadem re.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

CCCXXXIV. Presbyteri (*e*) ſine intermiſſione utanrur orariis, propter differentiam ſacerdotalis dignitatis.

Ne Clerici laicalibus induantur veſtibus.

Ex Concilio, quo ſupra.

CCCXXXV. Ut (*f*) laicalibus veſtimentis Clerici non utantur, id eſt, mantellum, vel cottam ſine cappa, nec pretioſis & ineptis calciamentis, & aliis novitatum vanitatibus, ſed religioſo & decenti habitu incedant. (*Vide Capitulare Abytonis Epiſcopi Baſil. cap.* 15.)

De eadem re.

Ex Concilio Adriſpbach in Bajoaria.
Cap. XLI.

CCCXXXVI. Ut nullus Clericus veſtimenta laicalia portet, nec arma, niſi tantum, quod ipſius religioni deceat, induere præſumat.

De eadem re.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCXXXVII. Clericus [*g*] profeſſionem ſuam etiam habitu & inceſſu probet. Et ideo nec veſtibus, nec calciamentis decorem quærat.

Ne Presbyteri per pretium Eccleſias obtineant.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

CCCXXXVIII. Quicunque (*h*) Presbyter per pretium Eccleſiam fuerit adeptus, omnimodis deponatur; quoniam contra Eccleſiaſticæ regulæ diſciplinam agere dinoſcitur, qui alium Presbyterum legitime ad Eccleſiam ordinatum, per pecuniam expulerit, eamque ſibi taliter vindicaverit. *Vide ſupra cap.* 240.

Quod non ubique ſacrificium ſit offerendum.

Ex Epiſtola Anacleti Papæ.

CCCXXXIX. Sacerdotes (*i*) quando ſacrificant, non ſoli hoc agere debent; ſed teſtes ſecum adhibeant, ut Deo perfecte in ſacratis Domino locis ſacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis divinæ: *Vide,* (k) *ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in loco, quem elegit Dominus Deus tuus.*

Ubi ſit Miſſa celebranda.

Ex Concilio Sancti Silveſtri

CCCXL. Ut (*l*) nullus Presbyter Miſſam celebrare præſumat, niſi in ſacratis ab Epiſcopo locis, qui ſui particeps de cetero voluerit eſſe Sacerdotii.

Caput iſtud habetur in Epilogo, quem vocant, Concilii Romani ſub Papa Silveſtro celebrati, & inde apud Gratianum Diſt. 1. *de conſecrat.* cap. 15. Vide Capitulare Theodulfi Aurelianenſis cap. 11. Capitulare Ahytonis Epiſcopi Baſileenſis cap. 8. & Capitula ejuſdem cap. 14. Vide etiam Addit. 1. Capitular. cap. 10.

Ut de decimis quatuor fiant portiones.

Ex Synodo Nannetenſi.

CCCXLI. Inſtruendi (*m*) ſunt Presbyteri, pariterque admonendi, quatinus noverint, decimas, & oblationes, quas a fidelibus accipiunt, pauperum & hoſpi-

(*e*) Concil. Mogunt. ſub Kar. M. c. 28. Tomo I. noſtro pag. 411. Lib. 5. Capitular. c. 81. & Lib. 6. c. 169. Burchard. Lib. 2. c. 101. (*f*) Burchard. lib. 2. c. 208.
(*g*) Concil. Carthag. 4. c. 45. Burchard. lib. 2. c. 209.
(*h*) Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 19. Burchard. lib. 3. c. 110.
(*i*) Vide ſupra c. 132. & 191. (*k*) Deuter. 12.
(*l*) Lib. 6. Capitular. c. 198.
(*m*) Concil. Nannet. c. 10. Lib. 7. Capitular. c. 290. Burchard. lib. 3. c. 138.

hoſpitum, & peregrinorum eſſe ſtipendia, & non quaſi ſuis, ſed quaſi commendatis uti, de quibus omnibus ſciant ſe rationem poſituros in conſpectu Dei: & niſi eas fideliter pauperibus, & his qui præmiſſi ſunt, adminiſtraverint, damna [*] patiendos. Qualiter vero diſpenſari debeant, canones ſancti inſtituunt, ſcilicet, ut quatuor partes inde fiant, una ad fabricam Eccleſiæ relevandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia Presbytero cum ſuis Clericis habenda, quarta Epiſcopo reſervanda; ut quidquid exinde juſſerit, prudenti conſilio fiat.

Si Epiſcopus, aut Presbyter rem Eccleſiæ quocunque ingenio alienare præſumpſerit.

Ex Concilio Bracarenſi.

CCCXLII. Si quis (*n*) Presbyter, aut Diaconus inventus fuerit, de miniſteriis Eccleſiæ aliquid venundaſſe, quia ſacrilegium commiſit; placuit eum in ordinatione Eccleſiæ non haberi. In judicio tamen Epiſcopi dimittendum eſt, ſive dignus ſit, ſive indignus, in ſuo recipi gradu.

Ut nulli Præſuli poſſeſſionem magnam vel parvam Eccleſiæ liceat in perpetuum alienare.

Ex Decretis Symmachi Papæ.

CCCXLIII. Ut [*o*] nulli Apoſtolicæ ſedis Præſuli liceat, prædium ruſticum, quantæcunque fuerit vel magnitudinis, vel exiguitatis, ſub perpetua alienatione vel commutatione ad cujuslibet jura transferre. [*Vide Concilium Pariſienſe Lib.* 1. *c.* 17.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCXLIV. Sane (*p*) domus, in quibuslibet urbibus conſtitutæ, quarum ſtatum neceſſe eſt expenſa non modica ſuſtentari, acceptis, ſi offerri contigerit, ſub juſta æſtimatione redditibus, & divini timore Judicii commutentur.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCXLV. Quicunque Presbyter (*q*) de Jure Tituli ſui quolibet modo, præter aurum, argentum, vel gemmas, veſtes quoque, ſi ſunt, vel ſi acceſſerint aliqua mobilia, ad ornamenta divina minime pertinentia, aliquid in perpetuum alienare tentaverit, donator, alienator, ac venditor honoris ſui amiſſione multentur.

Item Cap. VI.

CCCXLVI. Præterea, qui (*r*) rem Eccleſiæ petierit, vel acceperit, vel qui Presbyterorum, aut Diaconorum, ſeu defenſorum, danti ſubſcripſerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur.

Ut Presbyteri non vendant rem Eccleſiæ, ubi ſunt conſtituti.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCXLVII. Item [*s*] placuit, ut Presbyteri non vendant rem Eccleſiæ, ubi ſunt conſtituti, neſcientibus Epiſcopis ſuis; quomodo & Epiſcopo non licet vendere prædia Eccleſiæ, ignorante Concilio, & Presbyteris ſuis. Non habentem autem neceſſitatem, nec Epiſcopo liceat, Eccleſiæ rem Tituli ſui uſurpare. (*Legendum*) liceat matricis Eccleſiæ nec Presbytero rem &c.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCXLVIII. Placuit, (*t*) ut rem Eccleſiæ nemo vendat. Quod ſi reditus non habet, & aliqua nimia neceſſitas cogat, hoc inſinuandum eſt Primati provinciæ ipſius, ut cum ſtatuto numero Epiſcoporum, utrum fiendum ſit, arbitretur. Quod ſi non fecerit, reus Deo & Concilio venditor amiſſo honore teneatur.

Ex

(*) Cod. MS. *faciendos*. Editio Sirmondi *paſſuros*.
(*n*) Concil. Bracar. a. c. 17. Burchard. lib. 3. c. 179.
(*o*) Concil. Roman. 3. ſub Symmacho. c. 4.
(*p*) Ex eodem Concil. Roman. c. 5.
(*q*) Ex eodem Concil. Roman. c. 6. Burchard. lib. 3. c. 180.
(*r*) Ex eodem Concil. Roman. c. 7.
(*s*) Concil. Carthag. c. 33. Burchard. lib. 3. c. 178.
(*t*) Concil. Carthag. c. 26.

Ex decretis Sancti Martini Papæ.

CCCXLIX. Si quis (*u*) Epiſcopus, nulla Eccleſiaſticæ rationis neceſſitate compulſus, (*) in ſuo Clero, aut ubi forte non eſt Presbyter, de rebus Eccleſiaſticis aliquid præſumpſerit vendere; res ipſas Eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & in judicio Epiſcoporum dejiciatur auditus, & tanquam furti aut latrocinii reus ſuo honore privetur.

Quid agere oporteat propinquos illius, qui Eccleſiam ditavit de de rebus ſuis, ſi præviderint, ex collatis aliquid defraudatum Eccleſiæ.

Ex Concilio Toletano.

CCCL. Omnis (*w*) itaque rei Eccleſiaſticæ quantitas, ſicut remedium veniæ tribuit conferenti, ita damnum rite præparat fraudatori. Et ideo nullus Sacerdotum vel miniſtrorum ex rebus Eccleſiæ, quæ in quibuscunque locis a fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel Juri ſuo, aut Cathedræ propriæ unitati connectat. Verum ut hujus rei potior ſoliditas habeatur, propinquis ejus, qui conſtruxit vel ditavit Eccleſiam, licitum ſit, hanc bonæ intentionis habere ſolertiam; ut ſi ſacerdotem ſeu miniſtrum aliquid ex collectis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis honeſta conventione compeſcant, aut talia Epiſcopo vel judici corrigenda denuntient. Quod ſi talia Epiſcopus agere tentat, Metropolitano ejus hæc inſinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia egerit, Regis hæc auribus intimare non diſferant. Ipſis tamen hæredibus in eisdem rebus non liceat, quaſi juris proprii poteſtatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, non violentiam quamcunque præſumere. Si quis hæc monita temerare præſumpſerit, & male rapta cum confuſione reſtituet, & excommunicationis annuæ ſententiam ſuſtinebit.

De terrulis & exiguis vineis.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCLI. Terrulas aut vineas (*x*) exiguas, & Eccleſiæ minus utiles, aut longe poſitas parvas Epiſcopus ſine conſilio fratrum, ſi neceſſitas fuerit, diſtrahendi habeat poteſtatem.

Quod fugitivi ſervi Eccleſiæ permittuntur diſtrahi.

Ex eodem Concilio.

CCCLII. Fugitivos etiam ſervos, (*y*) domos ſuas aut familias deferentes, qui etiam, ſi revocati fuerint, teneri non poſſunt, ſimili ratione ab Epiſcopo, ſi voluerit, aut ſi ita illi meruerint, diſtrahantur.

Si quis cartas, vel præcepta Regia ſupprimere, aut adverſariis tradere auſus fuerit.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCLIII. Si quis [*z*] vero de Clericis documenta, quibus Eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aut adverſariis fortaſſe tradere damnabili & punienda obſtinatione præſumpſerit; quidquid per (*) abſtinentiam documentorum damni Eccleſiæ inlatum eſt, & de propriis facultatibus reddant, & communione priventur. Hi autem, qui in damno Eccleſiæ inſtrumenta ſanctæ Eccleſiæ impie (**) ſollicitati a traditoribus ſuſceperunt, pari ſententia feriantur.

De Teſtamento Epiſcopi, qualiter valeat.

Ex eodem Concilio.

CCCLIV. Si quis (*a*) Epiſcopus condito Teſtamento aliquid de Eccleſiaſtici Juris proprietate delegaverit, aliter non valebit, niſi tantum de juris proprii facultatibus ſuppleverit.

De Manumiſſionibus in Eccleſia.

Ex eodem.

CCCLV. Mancipia (*b*) monachis dona-

(*u*) Martin. Bracar. c. 14. Burchard. lib. 1. c. 215. & Lib. 3. c. 181.
(*) *inſcio Clero.*
(*w*) Conc. Tolet. 9. c. 1. Burchard. lib. 3. c. 182.
(*x*) Concil. Agath. c. 45.
(*y*) Concil. Agath. c. 46. Burchard. lib. 3. c. 188.
[*z*] Concil. Agath. c. 26. Burchard. lib. 3. c. 183.
(*) Edit. Helmæſtad. *abſtractionem.* Sirm. *abſentiam.*
(**) Sirm. *ſollicitatis trad.*
(*a*) Concil. Agath. c. 51. Burchard. lib. 1. c. 212.
[*b*] Concil. Agath. c. 56.

donata ab Abbate, non licet manumitti. Injuſtum eſt enim, ut monachis cotidianum rurale opus facientibus, ſervi eorum libertatis otio potiantur. [*Vide Regulam Sancti Ferreoli. c.* 36.]

De eadem re.

Ex Concilio Toletano.

CCCLVI. Epiſcopi, (*c*) qui nihil ex proprio ſuo Eccleſiæ Chriſti conferunt, libertos ex familiis Eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium eſt enim, ut qui res ſuas Eccleſiæ Chriſti non contulerit, damnum inferat. Tales igitur libertos ſucceſſor Epiſcopus abſque aliqua oppoſitione ad jus Eccleſiæ revocabit. [*Vide Concil. Hiſpal.* 1. *c.* 1. & 2. & *Concil. Emerit. c.* 20.]

De eadem re.

Ex eodem Concilio.

CCCLVII. Epiſcopus, [*d*] qui mancipium juris Eccleſiæ, non retento Eccleſiaſtico Patrocinio, manumitti deſiderat, duo meriti ejusdem, & peculii coram Concilio Eccleſiæ, cui præminet, per commutationem ſubſcribentibus Sacerdotibus offerat, ut rata & juſta inveniatur definitio commutantis. Hujusmodi autem liberto adverſus Eccleſiam, cujus juris extitit, accuſandi vel teſtificandi denegetur licentia. Quod ſi præſumpſerit, placet, ut ſtante commutatione in ſervitutem propriæ Eccleſiæ revocetur.

De Libertis Eccleſiæ.

Ex eodem Concilio.

CCCLVIII. Liberti, [*e*] qui a quibuscunque manumiſſi ſunt, atque Eccleſiæ patrocinio commendati ſunt, Sacerdotali defenſione a cujuslibet inſolentia protegantur, ſive in ſtatu libertatis eorum, ſeu in peculio, quod habere noscuntur.

De Theſauris Eccleſiaſticis.

Ex Capitularium Lib. 1. Tit. CXVII.

CCCLIX. Ut [*f*] ſinguli Epiſcopi, Abbates & Abbatiſſæ diligenter conſiderent Theſauros Eccleſiaſticos, ne propter perfidiam, aut negligentiam cuſtodum, aliquid de gemmis, aut de vaſis, vel de reliquo Theſauro ſit perditum.

Ut nullus rem Eccleſiæ immobilem alienare præſumat.

Ex Lib. I. cap. XIX.

CCCLX. Nulli (*g*) liceat alienare rem immobilem Eccleſiæ, ſive domum, ſive agrum, ſive hortum, ſive ruſticum mancipium, vel panes civiles, neque creditoribus ſpecialis hypothecæ titulo obligare. Alienationis autem verbum [*h*] contineat conditionem, donationem, permutationem, & emphiteuſeos perpetuum contractum. Sed omnes omnino Sacerdotes ab hujusmodi alienatione abſtineant, pœnas [*i*] timentes, quas Leoniana conſtitutio minatur.

Si Princeps commutationem in Eccleſia facere voluerit.

Ex eodem Capitulo. XXX.

CCCLXI. Si (*k*) Princeps voluerit rem immobilem ſanctis locis præſtare, & accipere ab eo aliam immobilem rem, & eo modo permutationem contrahere, liceat hoc ei facere divina pragmatica ſanctione ab eo permulgata. [*Vide Lib.* 3. *Decretal. Tit.* 19. *cap.* 1.]

De precariis Eccleſiaſticis.

Ex Concilio ad Belvacum. Tit. XXI.

CCCLXII. Ut [*l*] precariæ, & commutationes, tempore viduatarum Eccleſiarum factæ ab his, qui loca Epiſcoporum occupaverant, reſcindantur; & cum authoritate Eccleſiaſtica, vel civili, ſi fiendæ ſunt, fiant.

De

(*c*) Concil. Tolet. 4. c. 67. Burchard. lib. 3. c. 189.
(*d*) Concil. Tolet. 4. c. 68. Burchard. lib. 3. c. 176.
(*e*) Concil. Tolet. 4. c. 72. Burchard. lib. 3. c. 186.
(*f*) Lib. 1. Capitular. c. 123.
(*g*) Imp. Juſtinian. Nov. 7. c. 1. Lib. 2. Capitular. c. 29. Burchard. lib. 3. c. 164.
(*h*) Vide Lib. 3. Decretal. tit. 13. c. 5.
(*i*) L. 14. cap. De ſacroſ. Eccleſ.
(*k*) Juſtinian. Nov. 7. c. 2. Lib. 2. Capitular. c. 30. Burchard. lib. 3. c. 165.
[*l*] Concil. Meld. c. 21. Capitula Karoli Calvi tit. 6. c. 6. Burchard. lib. 3. c. 166.

De eadem re.

Cap. XXII.

CCCLXIII. Precariæ (*m*) autem a nemine de rebus Eccleſiaſticis fieri præſumantur, niſi quantum de qualitate convenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus Eccleſiæ, in ſuo tantum, qui dederit nomine, ſi res proprias, & Eccleſiaſticas uſu fructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præſens dimiſerit, ex rebus Eccleſiaſticis triplum fructuario uſu in ſuo tantum quis nomine ſumet. Quia ſic eas quemque tractare, ut alienarum rerum diſpenſatorem convenit, non ut propriarum largitorem.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCLXIV. A nulla poteſtate (*n*) quis cogatur facere precariam de rebus Deo, & Sanctis ejus dicatis; cum ratio & uſus obtineat, neminem, cui non vult, contra utilitatem, & rationem præſtitum de proprio facere beneficium.

Ut precariæ in quinquennio renoventur.

Ex eodem.

CCCLXV. Ut (*o*) precariæ de quinquennio in quinquennium ſecundum antiquam conſuetudinem, & auctoritatem renoventur.

De commutationibus.

Ex eodem cap. XXIII.

CCCLXVI. Ut (*p*) commutationes rerum Eccleſiaſticarum valide caveantur, & ſubtiliſſime, ſi aliquo modo fieri debent, inſpiciantur. Quæ autem inconſulte factæ ſunt, juxta Decretum Canonicum (*q*) Hilarii Papæ, quæ inlicite deceſſor Epiſcopus admiſerit, vel ab aliis inlicite commiſſa ſunt, ab eo, qui ſucceſſor eſt, emendentur. (*Vide Concil. Valentin. III. cap.* 21. *& Lib.*3. *Leg. Longob.* Tit. 10. cap. 3.)

Ne præcepta fiant ſuper beneficia Eccleſiaſtica vel precarias.

Ex Concilio apud ſanctum Medardum.

cap. XL.

CCCLXVII. Præcepta (*r*) autem regalia ſuper precariis Eccleſiaſticis fieri nec ratio ſinit, nec auctoritas quolibet modo permittit: quoniam præcepta in jure Eccleſiaſtico firmare indignum judicet neceſſe eſt Majeſtas Regia, niſi ab Eccleſiaſtico rectore petantur. Iſdem autem cuſtos Eccleſiæ ſolertiſſime caveat, ne ſui ordinis & Eccleſiaſticæ communionis forte immemor, contra auctoritatem præceptum Regium pro quacunque adſentatione fieri petat: qui, etſi fecerit, non audiatur. Si autem & obtinuerit, Regia diſcretione, & Epiſcopali judicio idem reſcindatur, & petitor injuſtus pro Principis injuſta ſuggeſtione digne corripiatur.

De eadem re.

Ex eodem cap.

CCCLXVIII. Sciant (*s*) fideles noſtri, quia conceſſimus in Synodo venerabilibus Epiſcopis, ne ſuper beneficia Eccleſiaſtica vel Precarias, etiamſi quilibet Monaſteriorum Prælatus irrationabiliter petierit, præcepta confirmationis noſtræ ullo modo faciamus. Et ideo ab inrationabili petitione ſe unusquiſque compeſcat.

Ne commutationes fiant de rebus Eccleſiaſticis ſine conſenſu Regis. Et ut mancipia Eccleſiaſtica, niſi ad libertatem commutentur.

Ex eodem cap. XII.

CCCLXIX. Ut (*t*) Miſſi noſtri omnibus per illorum miſſaticum denuntient, ne commutationes rerum, vel mancipiorum Eccleſiaſticorum, quilibet prælatus ſine licentia & conſenſu noſtro præſumat facere.

Rrr *Alia.*

(*m*) Concil. Meld. c. 22. Capitula Karoli Calvi. tit. 6. c. 7. Burchard. lib. 3. c. 167.
(*n*) Concil. Meld. c. 22. Burchard. lib. 3. c. 168.
(*o*) Concil. Meld. c. 22. Burchard. lib. 3. c. 169.
(*p*) Concil. Meld. c. 23. Burchard. lib. 3. c. 171. (*q*) Decreta Hilarii. cap. 1.
(*r*) Concil. Meld. c. 22. Capitula Karoli Calvi tit. 6. c. 7. Burchard. lib. 3. c. 175.
(*s*) Capitula Karoli Calvi. tit. 9. c. 7. §. 11 in Concilio apud Sanct. Medard.
(*t*) Capitula Karoli Calvi ibid. §. 12. Burchard. lib. 3. c. 172.

Alia.

Neque (*u*) mancipia Eccleſiaſtica quiſquam, niſi ad libertatem commutet; videlicet, ut mancipia, quæ pro Eccleſiaſtico dabuntur, in Eccleſiæ ſervitute permaneant: & Eccleſiaſticus homo, qui commutatur, perpetua libertate perfruatur. Quod enim ſemel Domino conſecratum eſt, ad humanos uſus jam transferri non poteſt. Ait enim Lex: *Si* (x) *quis mutaverit, & quod mutat, & quod mutatum eſt, ſacrificabitur Domino.*

Quæ ſequuntur poſt illa verba: *Perpetua libertate perfruatur.* Non extant in actis Concilii Sueſſionenſis, unde illa citat Regino, neque in Capitulis Karoli Calvi, non demum in Capitulari Compendienſi, a nobis edito in appendice Lupi Ferrarienſis, quod deſcriptum eſt ex Capitulis editis in Synodo illa Sueſſionenſi. Habentur tamen etiam apud Burchardum, qui haud dubie accepit ex Reginone.

Item ex Capitulis ad Cariſiacum.

CCCLXX. Injuſtum (*y*) videtur, & impium, ut mancipia, quæ fideles viri, ſeu feminæ, pro remedio animæ ſuæ Deo, & Sanctis ejus conſecrarunt, cujuscunque muneris, pretii, vel commutationis commercio iterum in ſecularem ſervitutem redigantur; cum Canonica auctoritas ſervos fugitivos tantummodo diſtrahi permittat. Et ideo omnes rectores Eccleſiarum ſummopere caveant, ne unius eleemoſyna alterius peccatum fiat. Sicut enim indecens eſt, ut ex libero ſervus fiat; ſic abſurdum, ut ex Eccleſiaſtica dignitate ſervus decidens, humanæ obnoxius ſit ſervituti.

De die Dominico.

Ex Cap. Karoli.

CCCLXXI. Statuimus (*z*) quoque, ſecundum quod in lege Dominus mandavit, ut opera ſervilia diebus Dominicis non agantur, ſicut genitor meus in ſuis Synodalibus edictis mandavit, quod (*a*) nec viri ruralia exerceant, nec in vinea colenda, nec in campis arando, vel metendo, vel fœnum ſecando, vel ſepem ponendo, vel in ſylvis ſtirpando, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec domos ſtruere, nec in horto laborare, nec ad placita conveniant, nec mercatus fiat, nec venationes exerceantur.

Quid in Dominico die poſſit, vel liceat fieri.

Ex eodem.

CCCLXXII. Tria [*b*] carraria opera licet fieri in Dominica die, id eſt, hoſtilia carra, victualia vel angaria, & ſi forte neceſſe ſit, corpus cujuslibet duci ad ſepulchrum.

Item de die Dominico.

Ex eodem Concilio.

CCCLXXIII. Feminæ (*c*) opera textilia non faciant in die Dominica, non capulent veſtitus, non conſuant, vel lanam carpant. Non licet linum battere, aut in publico veſtimenta lavare, nec verveces tondere; ut omnimodis honor & requies die Dominica perſolvatur. Sed ad Miſſarum ſolemnia undique conveniant, & laudent Deum pro omnibus bonis, quæ nobis in illa die conferre dignatus eſt.

In vulgatis Capitularium Editionibus, & in codice Regio, ex quo prima Pariſienſis Editio prodiit, legitur: *Item Fem. Opt. Text. non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuant, nec acupictile faciant, nec lanam carpere &c.* Codex Colbertinus: *vel acupicule faciant.* Rivipullenſis: *accupicula faciant.* Noſter: *nec aucupiculæ fiant.* Pro eo autem, quod heic legitur: *nec verveces tondere*, editiones Capitularium habent: berbices. Et tamen omnes libri MSS. habent: *verveces*, aut *vervices*, etiam ille, ex quo prima editio Pariſienſis adornata eſt.

Ut

(*u*) Capitula Karoli Calvi ibid. §. 12. Burchard. lib. 3. c. 173.
(*x*) Levit. 27. [*y*] Burchard. lib. 3. c. 174.
(*z*) Lib. 1. Capitular. c. 81. Burchard. lib. 2. c. 82.
(*a*) Vide Lib. 7. Capitular. c. 200. & Addit. I. c. 9. & Addit. II. c. 9.
(*b*) Lib. 1. Capitular. c. 81. Burchard. lib. 2. c. 83.
(*c*) Lib. 1 Capitular. c. 81. Burchard. lib. 2. c. 84.

Ut mercatus in die Dominico non ſit.

Ex Concilio.

CCCLXXIV. Omnes [d] dies Dominicos cum omni veneratione obſervare decrevimus, & ab inlicito opere abſtinere, & ut mercatus in eis minime fiat, nec placitum, ubi aliquis ad mortem, vel ad pœnam judicetur: nec Sacramenta jurentur. (*Vide Lib. 4. Capitular. c.* 28. *& Capitulare Riculfi Sueſſion. c.* 18.)

Ex Capitularium Lib. 1. cap. CXXXIX.

CCCLXXV. Mercatus (e) die Dominico in nullo loco habeatur. (*Vide Lib.* 2. *Leg. Longobardor. Tit.* 49. *cap.* 1.)

Ut nullus Epiſcopus, vel infra poſitus, die Dominico cauſam judicare præſumat.

Ex Concilio Tarraconenſi.

CCCLXXVI. Ut (f) nullus Epiſcoporum, vel Presbyterorum, vel Clericorum, die Dominico propoſitum cujuscunque cauſæ negotium audeat vindicare, niſi hoc tantum, ut Deo ſtatuta ſolemnia peragantur.

De Feſtivitatibus anni.

Ex Capitularium Lib. 11. cap. XXIII.

CCCLXXVII. Feſtos (g) dies in anno celebrare ſancimus, id eſt, diem Dominicum Paſchæ cum omni hebdomada, diem Aſcenſionis Domini, Pentecoſten, ſimiliter ut in Paſcha, Apoſtolorum Petri & Pauli diem unum, Nativitatem Sancti Joannis Baptiſtæ, Aſſumptionem Sanctæ Mariæ, Sancti Michaelis, Sancti Remigii, Sancti Martini, Sancti Andreæ: in Natali Domini dies quatuor, Octavam Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem Sanctæ Mariæ: & illas Feſtivitates Martyrum, vel Confeſſorum obſervare decrevimus, quorum in unaquaque Parrœchia corpora requieſcunt. (*Vide Lib.* 1. *Capitular. c.* 164. *& Lib.* 6. *c.* 186.)

De eadem re.

Ex Concilio Adriſpbach.

CCCLXXVIII. Feſtos dies celebrare ſancimus, id eſt, diem Paſchæ, ſimiliter feria ſecunda, tertia, quarta, & quinta. Ante Miſſam licentia ſit arandi & ſeminandi, hortum, vel vineam excolendi, & ſepem circumcludendi. Ab alio vero opere ceſſare decrevimus. Poſt Miſſam autem ab opere vacare. Pentecoſten, ſimiliter ut in Paſcha. Sancti Laurentii, Kal. Novembr. Omnium Sanctorum. Similiter Dedicationes Eccleſiarum. (*Vide Concilium Moguntiacum celebratum anno* 813. *c.* 36.)

De non flectendo genu in diebus Feſtis.

Ex Concilio Nicæno.

CCCLXXIX. Quoniam (h) ſunt quidam in die Dominico genu flectentes, & in diebus Pentecoſten; ut omnia in diverſis locis conſonanter obſerventur, placuit Sancto Concilio, ſtantes Domino vota perſolvere.

Unde ſupra.

CCCLXXX. Ut Presbyteri plebibus adnuntient, quod in quadrageſima, & in jejunio quatuor temporum tantummodo ad Miſſarum ſolemnia adnuntiante Diacono genua flectere debeant. In Dominicis econtra diebus, vel cæteris feſtis, a veſpera uſque in veſperam, non flectant genua, ſed ſtantes incurvati orent. Nec quiſquam uno genu ſolo tenus impreſſo orare præſumat, ſicut Judæi irridentes Dominum in ejus Paſſione feciſſe leguntur, ſed utraque genua terræ figat. Ait enim Apoſtolus: *Flecto genua* (i) *mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Ut turpia cantica plebibus prohibeantur.

Ex Concilio Arelatenſi.

CCCLXXXI. Exterminanda (k) omni-

Rrr 2

[d] Concil. Mogunt. an. 813. c. 37. Lib. 5. Capitular. c. 88. Burchard. lib. 2. c. 81. & 85.
(e) Lib. 1. Capitular. c. 145. Burchard. lib. 2. c. 86.
(f) Concil. Tarrac. c. 4. Burchard. lib. 2. c. 87. (g) Lib. 2. Capitular. c. 35.
(h) Concil. Nicæn. c. 20. Tomo I. noſtro pag. 140. Burchard. lib. 2. c. 88.
(i) Epheſ. 3. (k) Concil. 3. Tolet. c. 23.

omnino eſt inreligioſa conſuetudo, quam vulgus per Sanctorum ſolemnitates agere conſuevit; ut populi, qui debent officia Divina adtendere, ſaltationibus & turpibus invigilent canticis, non ſolum ſibi nocentes, ſed & religioſorum officiis perſtrepentes. Hoc etenim, ut ab omni Hiſpania depellatur, Sacerdotum & Judicum a Sancto Concilio curæ committitur.

Ne ſuper mortuorum cadaveribus, carmina diabolica nocturnis horis cantentur.

Unde ſupra.

CCCLXXXII. Laici, (*l*) qui excubias funeris obſervant, cum timore, & tremore, & reverentia hoc faciant. Nullus ibi præſumat diabolica carmina cantare, non joca & ſaltationes facere, quæ (*m*) pagani diabolo docente adinvenerunt. Quis enim neſciat, diabolicum eſſe, & non ſolum a religione Chriſtiana alienum, ſed etiam humanæ naturæ eſſe contrarium, ibi cantari, lætari, inebriari, & cachinnis ora diſſolvi: & omni pietate & affectu caritatis poſtpoſito, quaſi de fraterna morte exultare, ubi luctus, & planctus flebilibus vocibus debuerat reſonare pro amiſſione chari Fratris? Patres ſiquidem veteris ac novi Teſtamenti mortes ſanctorum virorum legimus multis in locis cum fletu deploraſſe, in nullo autem loco, quia a ſeculo receſſerant, exultaſſe. Nam (*n*) & Jacob Patriarcham flevit Ægyptus tota diebus ſeptuaginta. Et Joſeph & Fratres ejus, cum patrem deferrent in terram Chanaan ad ſepeliendum, celebrantes exequias ad ſepeliendum, ad aream (*) Atahe, quæ ſita eſt trans Jordanem, planctu magno atque vehementi impleverunt ſeptem dies. Tantus autem fuit planctus, ut locus inde nomen acceperit. Et de beato Stephano legimus, quod ſepelierunt eum, ſive curaverunt viri timorati, & (*o*) fecerunt planctum magnum ſuper eum. Et ideo talis inepta lætitia, & peſtifera cantica ex auctoritate Dei penitus interdicenda ſunt. Si quis autem cantare deſiderat, Kyrie eleyſon, cantet. Sin aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult, ſtatim ab omnibus banniatur, vel adjuretur, ut non habeat ibi licentiam amplius conſiſtere: ſed recedat, & ad propriam eat manſionem. In craſtinum autem taliter coerceatur, ut cæteri timeant.

Ut Epiſcopus Clericos alterius Parrœchiæ nullatenus ordinet.

Ex Concilio Antiocheno.

CCCLXXXIII. Epiſcopus (*p*) non conſtituat Presbyteros, aut Diaconos, alteri ſubjectos Epiſcopo, niſi forte cum conſilio & voluntate regionis Epiſcopi. Si quis autem tale aliquid agere tentaverit, irrita ſit ejus ordinatio, & ipſe coerceatur a Synodo.

Ut nullus alterius Clericum ordinet.

Ex Concilio Nicæno.

CCCLXXXIV. Si (*q*) quis Epiſcopus Clericum, ad alium pertinentem, audacter invadere, & in ſua Eccleſia ordinare tentaverit, non conſentiente Epiſcopo, a quo diſceſſit; ordinatio hujusmodi irrita comprobetur. (*Editio Helmæſtad. habebat: pertinentem aut Diaconum invadere.* Male)

De eadem re.

Ex Concilio Africano.

CCCLXXXV. Item (*r*) placuit, ut quicunque in Eccleſia vel ſemel legerit, ab Eccleſia ad Clericatum non teneatur.

Quod non oportet abſolute ordinationes fieri.

Ex Concilio Chalcedonenſi.

CCCLXXXVI. Nullum (*s*) abſolute ordinari debere Presbyterum, aut Diaconum, nec quemlibet in gradu Eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter Eccleſiæ civitatis

[*l*] Burchard. lib. 10. c. 34.
[*m*] Vide Lib. 6. Capitular. c. 193. 194. & Concil. Toletan. 3. c. 22.
(*n*) Geneſ. 50. (*) *Atad.* (*o*) Act. 8.
(*p*) Concil. Antioch. c. 22. Tomo I. noſtro pag. 160. Burchard. lib. 1. c. 107.
(*q*) Concil. Nicæn. c. 16. Tomo I. noſtro pag. 139. Burchard. lib. 1. c. 109.
[*r*] Concil. African. c. 57. Tomo I. noſtro pag. 219. Lib. 7. Capitular. c. 21. Burchard. lib. 8. c. 11.
(*s*) Concil. Chalcedon. c. 6. Tomo I. noſtro pag. 177. Burchard. lib. 2. c. 6.

ſtatis, aut poſſeſſionis, aut martyrii, aut monaſterii, cui ordinandus eſt, pronuntietur. Qui vero abſolute ordinantur, decrevit ſancta Synodus, irritam haberi hujuſmodi manus impoſitionem, & nusquam poſſe miniſtrare, ad ordinantis injuriam.

Item ut nullus abſolute ordinetur.

Ex Capitularium Libro I. cap. XXV.

CCCLXXXVII. Ut (*t*) nullus abſolute ordinetur, & ſine pronuntiatione ſtabilitatis loci, ad quem ordinatur.

De examinatione ante ordinationem.

Ex eodem cap. CXXXVI.

CCCLXXXVIII. Ut (*u*) Presbyteri non ordinentur, priuſquam examinentur.

De eadem re.

Ex Concilio Meldenſi. cap. LII.

CCCLXXXIX. Qui (*x*) vero ex noſtris Parrœchiis, aut ad titulum, aut abſolute ordinari petuntur, nullatenus ordinentur, niſi aut in loco certo & religioſo, vel etiam in civitate, ſaltem uno anno immnrentur; ut de vita & converſatione, atque doctrina illius certitudo poſſit agnoſci. Et nemo abſolute ordinare quemquam præſumat, ſicut ſancti ſanxerunt canones. [*Vide infra cap.* 442. *hujus libri.*]

Ut ordinati litteras accipiant a ſuis ordinatoribus.

Ex Concilio Africano.

CCCXC. Placuit, (*y*) ut quicunque deinceps ordinantur per Provincias Africanas, litteras accipiant ab Ordinatoribus ſuis manu eorum ſubſcriptas, continentes Conſulem & diem, ut nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriatur.

Ut nullus alterius ſervum ordinare præſumat.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

CCCXCI. Non (*z*) admittantur paſſim ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur; & qui a Dominis ſuis libertatem conſequi minime potuerunt, ad faſtigium Sacerdotii, tanquam ſervilis vilitas hunc honorem capiat, non provehantur; Et probari Deo poſſe creditur, qui Domino ſuo necdum probare ſe potuit? *Et poſt pauca*: Debet eſſe immunis ab aliis, qui Divinæ militiæ fuerit aggregandus; ut caſtris Dominicis, quibus nomen ejus adſcribitur, nullis neceſſitatum vinculis abſtrahatur.

De eadem re.

Ex Concilio Mogontiacenſi. cap. XXVI.

CCCXCII. Si (*a*) ſervus abſente, aut neſciente Domino, Epiſcopo autem ſciente, Diaconus aut Presbyter fuerit ordinatus, ipſe in Clericatus officio permaneat. Epiſcopus autem eum duplici ſatisfactione Domino perſolvat. Si vero Epiſcopus ſervum eum eſſe neſciverit, qui teſtimonium de illo perhibent, aut eum poſtulant ordinari; ſimili recompenſatione teneantur obnoxii.

Mutila eſt prima pars iſtius capitis, adeoque nullum ſenſum habet. Sic itaque ſupplendus eſt hiatus ex editionibus Concilii Aurelianenſis: *Si ſervus abſente aut neſciente Domino, & Epiſcopo ſciente, quod ſervus ſit, aut Diaconus* &c. De ſervorum porro ordinatione vide infra cap. 396. hujus libri.

Ut nullus miniſtrorum alterius parrœchiæ Clericum latenter ad ordinationem ſubintroducat.

Ex Epiſtola Innocentii Papæ.

CCCXCIII. Ut (*b*) de aliena Eccleſia Clericum ordinare nullus Epiſcopus uſurpet, niſi alterius Epiſcopi precibus exoratus fecerit, vel ipſe Epiſcopus exoratus concedere voluerit. Hoc etiam Synodus Nicæna ſtatuit, ut abjectum ab altero Clericum altera Eccleſia non recipiat.

(*t*) Lib. I. Capitular. c. 25.
(*u*) Lib. I. Capitular. c. 142.
(*x*) Concil. Meld. c. 52.
(*y*) Concil. African. c. 56. Tomo I. noſtro pag. 219. Burchard. lib. 2. c. 46.
(*z*) Decreta Leonis I. c. I.
(*a*) Concil. Aurelian. I. c. 8. Concil. Wormac. c. 40. Vide Concil. Mogunt. ſub Kar. M. c. 23.
(*b*) Decreta Innoc. I. c. 14.

Item de ſervis ordinandis.

Ex Concilio Toletano.

CCCXCIV. Quicunque (*c*) libertatem a Dominis ſuis ita percipiunt, ut nullum ſibimet in eis obſequium patronus retentet; iſti ſi ſine crimine ſunt, ad Clericatus ordinem libere ſuſcipiantur; quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio manumiſſi ſunt, pro eo, quod a patronis adhuc ſervitute tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad Eccleſiaſticum ordinem promovendi; ne quando voluerint eorum Domini, fiant ex Clericis ſervi.

Item ex Capitularibus. Tit. LXXXIV.

CCCXCV. Si [*d*] Laici Clericos probabilis vitæ, & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos, ſuisque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione eos reiciant.

De ſervorum ordinatione.

Ex eodem cap. LXXXII.

CCCXCVI. De (*e*) ſervorum ordinatione, qui paſſim ad gradus Eccleſiaſticos indiſcrete promoventur, placuit omnibus cum ſacris canonibus concordare debere; & ſtatutum eſt, ut nullus Epiſcoporum deinceps eos ad ſacros ordines promovere præſumat, niſi prius a Dominis propriis libertatem conſecuti fuerint. Et ſi quilibet ſervus Dominum ſuum fugiens, vel latitans, aut adhibitis teſtibus munere conductis vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude ad gradus Eccleſiaſticos pervenerit; decretum eſt, ut deponatur, & Dominus ejus eum recipiat. Si vero avus aut pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem provincia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus Eccleſiaſticos promotus fuerit, & utrum ſervus ſit (*) ignotum ſit, & poſtea veniens Dominus illius legibus cum adquiſierit; ſancitum eſt, ut, ſi Dominus ejus illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. Si vero cum catena ſervitutis a caſtris Dominicis abſtrahere voluerit, gradum amittat; quia juxta ſacros canones vilis perſona manens, Sacerdotii dignitate fungi non poteſt.

De peculiare ſervorum.

CCCXCVII. De (*f*) rebus vero illorum, vel peculiare, qui a Dominis propriis libertate donantur, ut ad gradus Eccleſiaſticos jure promoveantur, ſtatutum eſt, ut in poteſtate Dominorum conſiſtat, utrum illis concedere, an ſibi vindicare voluerint.

De peculiare ordinatorum.

CCCXCVIII. Cæterum, (*g*) ſi poſt ordinationem aliquid adquiſierit, illud obſervandum eſt, quod in canonibus de conſecratis nihil habentibus conſtitutum eſt.

De ſervis Eccleſiarum.

CCCXCIX. De (*h*) Eccleſiarum vero ſervis communi ſententia eſt decretum, ut Archiepiſcopi per ſingulas provincias conſtituti, noſtram auctoritatem, ſuffraganei autem illorum exemplar illius penes ſe habeant. Et quandocunque de Familia Eccleſiæ utilis aliquis inventus eſt ordinandus, in ambone ipſa auctoritas coram populo legatur, & coram Sacerdotibus, & omni Clero ante cornu Altaris, ſicut in noſtra auctoritate continetur, remota qualibet calliditate, libertatem conſequatur, & tunc demum ad gradus Eccleſiaſticos promoveatur.

De Familiis Monaſteriorum.

CCCC. Similiter (*i*) quoque de his agendum eſt, quos laici de familia Eccleſiarum ad ſacros ordines promovere voluerint. Sed & de his, quos præpoſiti canonicorum, aut monachorum ordi-

(*c*) Concil. Tolet. 4. c. 73. Burchard. lib. 2. c. 25.
(*d*) Concil. Pariſ. lib. 1. c. 22. & Lib. 5. Capitular. c. 178.
(*e*) Capitulare Aquisgranenſe Ludovici Pii. c. 6. Lib. 1. Capitular. c. 88. Burchard. lib. 2. c. 31. Ivo. part. 6. c. 132.
[*] Sirmond. *ignoratum fuerit*. Codex noſter vetus: *ignoraverit*.
(*f*) Lib. 1. Capitular. c. 88. Burchard. lib. 2. c. 23. Ivo part. 6. c. 38.
(*g*) Lib. 1. Capitular. c. 88. Burchard. lib. 3. c. 122.
(*h*) Lib. 1. Capitular. c. 88. Burchard. lib. 2. c. 32. Ivo part 6. c. 133.
(*i*) Lib. 1. Capitular. c. 88.

ordinandos expetierint, eadem forma ſervanda eſt.

Exemplar libertatis ſupra notatum.

CCCCI. Auctoritas [k] Eccleſiaſtica patenter admonet, inſuper & Majeſtas Regia canonicæ religioni aſſenſum præbet, ut quemcunque ad ſacros ordines ex familia propria promovere Eccleſia quæque delegerit, in præſentia Sacerdotum, Canonicorum, ſimul & nobilium laicorum, ejus, cui ſubjecta eſt, ſubſcriptione ſub libertatis teſtamento ſolemniter roboretur. Idcirco ego, in Dei nomine Epiſcopus, vel Abbas, vel quilibet alius, annuente Chriſto, Sanctæ illius Eccleſiæ Rector, quendam Eccleſiæ noſtræ famulum, nomine illum, ſacris ordinibus oblatum, ad Altaris cornu in nobilium virorum præſentia per hoc auctoritatis teſtamentum ſtatuo; ita ut ab hodierna die & tempore bene ingenuus, atque ab omni ſervitutis vinculo ſecurus permaneat, tanquam ſi ab ingenuis parentibus fuiſſet procreatus vel natus, eandemque pergat partem, quamcunque volens canonice elegerit, ita ut deinceps nec nobis, neque ſucceſſoribus noſtris, ullum debeat noxiæ conditionis ſervitium, ſed omnibus diebus vitæ ſuæ ſub certa pleniſſimaque ingenuitate, ſicut alii cives Romani, per hunc manumiſſionis atque ingenuitatis titulum bene ſemper ingenuus atque ſecurus exiſtat. De ſuo vero peculiare, quod habet, vel quod abhinc, vel deinceps aſſequi poterit, faciat inde ſecundum canonicam auctoritatem libere, quidquid voluerit. Et ut hæc ingenuitatis pagina, inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria illam roboravimus.

Exemplar libertatis de proprio ſervo.

CCCCII. Qui (l) debitum ſibi nexum atque competens relaxat ſervitium, præmium in futuro apud Dominum ſibi provenire non dubitat. Quapropter ego in Dei nomine ille pro remedio animæ ſuæ, vel æterna retributione, in Eccleſia Sancti Petri, vel illius Sancti, ſub præſentia Epiſcopi, vel Sacerdotum ibi conſiſtentium, ac nobiliorum laicorum, ante cornu Altaris illius Eccleſiæ, abſolvo ſervum meum illum per hanc cartam abſolutionis, & ingenuitatis, ab omni vinculo ſervitutis; ita ut ab hac die & deinceps ingenuus ſit, & ingenuus permaneat, tanquam ſi ab ingenuis parentibus fuiſſet natus vel procreatus, eamque pergat partem, quam maluerit, vel quam ei auctoritas canonica permittit, & ſicut alii cives Romani, vitam ducat ingenuam. Nulli autem heredum meorum ac proheredum, nec cuicunque alii perſonæ, quicquam debeat ſervitutis, vel libertatis obſequium, niſi ſoli Deo, cui omnia ſubjecta ſunt, vel pro cujus amore ipſum devotus ad ejus ſervitium obtuli. Peculiare vero ſuum, quod ei Dominus dederit, & deinceps Deo auxiliante laborare potuerit, conceſſum in perpetuum habeat, ut inde faciat, quidquid illi placuerit, ſecundum Eccleſiaſticas ſanctiones. Si quis vero, quod futurum eſſe non credo, ſi ego ipſe, aut aliquis de heredibus meis, vel quælibet oppoſita perſona contra hanc ingenuitatis cartam venire tentaverit, aut eam quolibet modo infringere voluerit; primitus iram Dei incurrat, & a liminibus Sanctæ Dei Eccleſiæ extraneus efficiatur, & inſuper cui litem intulerit, ſexaginta ſolidos perſolvat, & quod repetit, evindicare non valeat; ſed præſens ingenuitas, mea & aliorum bonorum hominum manibus roborata, cum ſtipulatione ſubnixa, omni tempore maneat inconvulſa.

Debent (m) autem ſupraſcriptæ ingenuitatis cartæ non ſolum nomen illius, qui has fieri rogat, ſed etiam nomina ſacerdotum, & nobilium laicorum, qui ibi adfuerint, in ordine digeſta cum ſignis, propria manu impreſſis, continere. Nam ſine horum adſtipulatione, pagina auctoritate teſtium nudata, pro nihilo deputatur. Oportet etiam, ut locum, diem, annum, & Conſulem, & indictionem, in fine, vel in margine adnotatam habeat in hunc modum. Actum in illa civitate, in domo ſancti Petri, Kalendis illis, anno Dominicæ Incarnationis illo, regnante illo Rege, & præſidente in Cathe-

(k) Burchard. lib. 2. c. 26. Ivo. part. 6. c. 127. Vide Tom. 2. rer. Alam. Goldaſti. p. 37. c. 7.
(l) Burchard. lib. 2. c. 30. Ivo. par. 6. c. 131.
(m) Burchard. lib. 2. c. 27. Ivo. part. 6. c. 128.

Cathedra ſupradictæ civitatis Epiſcopo illo, in Monaſterio illo, indictione illa, in Dei nomine feliciter. Amen. Ait enim Romana auctoritas: *Quæcunque* (n) *leges ſine die, & conſule fuerint prolatæ, non valeant.*

Quod manumiſſio in Eccleſia debet fieri.

CCCCIII. Inſtruendi (o) ſunt præterea laici, ut ſciant, quod nullatenus alio loco manumittere proprios poſſunt ſervos, quos Dominicis caſtris aggregari decreverunt, niſi in ſacroſancta Eccleſia, ordine ſupra notato. Quomodo enim Clerici extra Eccleſiam libertatem conſequi poſſunt, qui a lege mundana extranei ſunt? Et quibus interdicitur, ne ad ſeculare judicium procedant, quomodo ſeculari judicio a jugo ſervitutis abſolvuntur? Sed fortaſſe dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, niſi ante ſuſceptum Clericatus officium, ingenuitatis dignitate potiatur. Revera verum dicit. Et ideo, quod infirmari vel vituperari poteſt, præcaveri debet.

Unde ſupra.

CCCCIV. Non (p) ſolum autem, qui ad Clericatus ordinem promovendi ſunt, in Eccleſia manumittendi ſunt; verum etiam hi, quos quiſque pro remedio animæ ſuæ emancipare vult, ſecundum legem mundanam in Eccleſia abſolvi debent, & ejusdem Eccleſiæ patrocinio commendari. Scriptum quippe eſt in pacto Francorum.

De eadem re.

Ex Pacto.

CCCCV. Hoc (q) etiam volumus, ut qualiſcunque Francus Ribuarius ſervum ſuum pro remedio animæ ſuæ ſecundum legem Romanam liberum facere voluerit; ut in Eccleſia coram Presbyteris, Diaconibus, ſeu cuncto Clero, & plebe in manu Epiſcopi ſervum cum tabulis tradat: & Epiſcopus Archi-Diacono jubeat, ut ei tabulas ſecundum legem Romanam, (*) qua Eccleſiæ vivunt, ſcribere faciat, & tam ipſe, quam & omnis procreatio ejus, liberi permaneant, & ſub tuitione Eccleſiæ conſiſtant, & omnem reditum ſtatus ſui ad Eccleſiam perſolvant: & non alibi, niſi ad Eccleſiam, ubi relaxati ſunt, mallum teneant. Et ſi abſque liberis diſceſſerint, nullum alium, niſi Eccleſiam relinquant hæredem.

De eadem re.

Ex Lege Romana.

CCCCVI. Imperator (r) Conſtantinus Auguſtus, Oſio Epiſcopo Cordubenſi. Qui manumittendi in ſacroſancta Eccleſia habuerit voluntatem, tantum eſt, ut ſub præſentia Sacerdotum ſervos ſuos voluerit abſolvere, noverit eos ſuſcepta libertate cives eſſe Romanos. Nam ſi Clerici mancipiis ſuis dare voluerint libertatem, etiamſi extra conſpectum fecerint Sacerdotum, vel ſine ſcriptura verbis tantum fuerint abſoluti, manebit, ſicut civibus Romanis, integra & plena libertas.

Quod carta libertatis in ambone ſit legenda.

Ex Concilio Triburienſi.

CCCCVII. Ut (ſ) nulli de ſervili conditione ad ſacros ordines promoveantur, niſi prius a Dominis propriis libertatem legitimam conſequantur; cujus libertatis carta ante ordinationem in ambone publice legatur; & ſi nullus contradixerit, rite conſecrabitur. Porro Si de gradu deciderit; ejus ſit conditionis, cujus fuerat ante gradum.

Caput iſtud non extat in vulgaris editionibus Concilii Triburienſis. Extat autem etiam apud Burchardum, & in veteri collectione canonum MSS. in Bibliotheca Regia. Poſtrema porro illius pars, quæ mutila eſt apud Reginonem, ſic ſupplenda eſt ex Burchardo, & veteri illa collectione: *Porro ſervus non canonice conſecratus, poſtquam de gradu ceciderit, ejus ſit conditionis, cujus fuerat ante gradum.*

De

(n) Interpret. I. 1. cod. Theodoſ. de conſtit. Princ.
(o) Burchard. lib. 2. c. 28. Ivo. part. 6. c. 129.
(p) Burchard. lib. 2. c. 29. Ivo. part. 6. c. 130.
[q] Cap. 58. Legis Ripuarior.
(r) Interpret. l. 1. cod. Theodoſ. de Manumiſſ. in Eccleſia.
(ſ) Burchard. lib. 2. c. 21.
(*) Edit. Helmæſtad. *qua in Eccleſia vigct.*

De ordinatione.

Ex Concilio Neocæſarienſi.

CCCCVIII. Presbyter (*t*) ante trigeſimum ætatis ſuæ annum nullatenus ordinetur, licet valde ſit dignus, ſed hoc tempus obſervetur. Nam Dominus noſter trigeſimo ætatis anno baptizatus eſt.

De Diaconibus.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCCIX. Item (*u*) placuit, ut ante xxv. annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur.

Qui partem digiti ſibi abſcidit, Clericus eſſe non debet.

Ex Epiſtola Felicis Papæ.

CCCCX. Qui (*x*) igitur partem digiti ſibi abſcidit volens, hunc ad Clerum canones non admittunt. Cui vero caſu hoc accidit, & Clerici poſſunt fieri, et ſi in clero fuerint reperti, non abjici. *Vide Innoc. III. Lib.* 10. *Ep.* 124.

Ne inliterati ordinentur.

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ.

CCCCXI. Inliteratos quoque, (*y*) aut aliqua parte corporis imminutos, nemo præſumat ad clerum provehere; quia nec literis carens ſacris eſſe poteſt aptus officiis, & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt. Similiter (*z*) qui ſe ipſos abſcidunt.

Ne criminoſi ad Clerum aſſumantur.

Ex eadem Epiſtola.

CCCCXII. Ne [*a*] criminoſi ad clerum admittantur. Ait enim Apoſtolus: Manum nemini cito impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis.

Ut Dæmonibus, ſimilibusque Paſſionibus inretiti, miniſteria ſacra tractare non debeant.

Ex eadem Epiſtola.

CCCCXIII. Uſque (*b*) adeo ſane comperimus inlicita quæque prorumpere, ut Dæmonibus, ſimilibuſque paſſionibus inretitos myſteria Sacroſancta tractare tribuatur. Et poſt pauca. Si (*c*) corpore ſauciatum aut debilem nequaquam ſancta contingere lex divina prohibet, quanto magis doni cæleſtis diſpenſatores non convenit, quod eſt, deterius, mente perculſos?

Caput 412. vicem obtinebat Lemmatis in editione Helmæſtadienſi. Quoniam vero hic titulus non conveniebat capiti 413. in quo de diverſa prorſus materia agitur, nos, ne quid remorari poſſet lectorem, ſingula diſtinximus. Tum Lemmata his duobus capitibus addidimus ex noſtro. *Not. Baluzii.*

De Filiis concubinarum, ne ad Clerum aſſumantur.

Ex Concilio Aurelianenſi. Cap. 10.

CCCCXIV. De [*d*] his, qui ex concubinis filios habent, & uxores legitimas habuerunt, & defunctis uxoribus ſibi concubinas publice ſociaverunt, id obſervandum cenſuimus; ut ſicut eos, qui jam clerici per ignorantiam ordinati ſunt, non removemus, ita ſtatuimus, ne ulterius ordinentur.

De raptoribus virginum, & viduarum.

Ex Concilio Meldenſi. Cap. LXI.

CCCCXV. Raptores (*e*) virginum, & viduarum, qui etiam poſtea voluntate parentum eas, quaſi deſponſatas ſub dotalitii nomine in conjugium duxerunt, pub-

S s s

[*t*] Concil. Neocæſar. c. 11. Tomo I. noſtro. p. 151. Lib. 1. capitular. c. 50. Burchard. lib. 2. c. 10.
(*u*) Concil. Carthag. 3. c. 4. Tomo I. noſtro pag. 201. Cap. mihi XVI. Burchard. l. 2. c. 11.
(*x*) Decreta Innoc. I. c. 28. Burchard. lib. 2. c. 14.
(*y*) Decreta Gelaſii. c. 16. Burchard. lib. 2. c. 18.
(*z*) Decreta Gelaſii. c. 17.
(*a*) Decreta Gelaſii. c. 18. Lib. 7. Capitular. c. 50.
(*b*) Decreta Gelaſii. c. 19. Burchard. lib. 2. c. 20.
(*c*) Vide Lib. 7. Capitular. c. 51.
(*d*) Concil. Aurelian. 3. c. 9. Burchard. lib. 2. c. 19.
[*e*] Concil. Meld. c. 64. Vide infra Lib. 2. c. 159.

publicæ pœnitentiæ ſubjungantur, & poſt publicam pœnitentiam, ne in pejus corruant, iterum convenientes de cætero eleemoſynis, & cæteris quibuscunque ſalviſicæ converſationis actionibus inſervire procurent, uſquequo ab opere conjugali ex conſenſu ſe valeant abſtinere.

De filiis non legitimis.

CCCCXVI. Filii (*f*) vero ex hujuscemodi vituperabili conjunctione ante conjugium minus laudabile procreati, ad Eccleſiaſticam dignitatem nullo modo provehantur, nec de tali conjugio generati Eccleſiaſticis ordinibus applicentur; niſi forte eos, aut maxima Eccleſiæ utilitas, aut neceſſitas poſtulet, aut evidens meritorum prærogativa commendet.

De eadem re.

Ex lege Romana.

CCCCXVII. Si quis (*g*) inceſtas, aut nefarias nuptias inierit, nec uxorem habet, nec filios. Nam hi, qui ex huiusmodi conceptione nati fuerint, quamvis videantur naſci, patrem nullatenus habere cenſentur: & tanquam ſi de adulterio concepti fuiſſent, deputantur.

Eccleſiaſtica dignitas non recipit filios, ex illicito concubitu natos.

CCCCXVIII. Eos itaque, quos publicæ leges non admittunt, ſed velut infamiæ maculis reſperſos reſpuunt, & quaſi degeneres deſpiciunt, Eccleſiaſtica dignitas nullatenus recipit; præſertim cum nihil maculoſum Deo rite poſſit offerri, vel ejus ſervitio applicari.

Ut nullus alterius ſuſcipiat Clericum.

In Canonibus Apoſtolorum.

CCCCXIX. Epiſcopus, (*h*) apud quem Clericos alterius moratos eſſe conſtiterit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam Clericos fortaſſe ſuſceperit, velut Magiſter inquietudinis, communione privetur.

Ut alienum Clericum nemo ſuſcipiat.

Ex Decretis Leonis Epiſcopi.

CCCCXX. Alienum (*i*) clericum, invito Epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, nemo ſollicitet; niſi forte ex placito caritatis id inter dantem accipientemque conveniat. Nam gravis injuriæ reus eſt, qui de fratris Eccleſia, id quod eſt utilius, aut pretioſius, audet, vel (*) abjicere, vel tenere.

De transfugis Clericis.

CCCCXXI. Itaque [*k*] ſi intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad Eccleſiam ſuam Metropolitanus redire compellat. Si autem longius receſſit, tui præcepti auctoritate revocabitur.

In Editione Helmæſtadienſi & in Codice Pariſienſi legitur: *ſui præcepti authoritate revocabitur.* Verum ſenſus repugnat. Præterea in omnibus Epiſtolarum Leonis Editionibus legitur: *Tui.* Agitur enim heic de auctoritate Anaſtaſii Epiſcopi Theſſalonicenſis in provinciis Illyricianis. *Vide lib. 5. de concordia Sacerdotii & imperii Cap. 27. §. 5.*

Unde ſupra.

CCCCXXII. Fugitivum (*l*) vero clericum aut monachum, deſerentem diſciplinam, velut contemptorem, placuit revocare.

De eadem re.

Ex dictis Baſilii Epiſcopi.

CCCCXXIII. Si quis [*m*] eum, qui diſtrictionem Eccleſiaſticam non ferens, fugam meditari agnoverit, ſi non ſtatim prodiderit, proditionis illius participem ſe eſſe non dubitet, & tamdiu a conventu fratrum ſequeſtrandus eſt, quamdiu ille valeat revocari.

Ut

(*f*) Concil. Meld. c. 64. & 1. q. 7. cap. Tali conjugio.
(*g*) Gaji inſtitut. Tit. 4. Vide lib. 2. Leg. Longob. Tit. 8. c. 4. 5.
(*h*) Canon. Apoſtolor. c. 16. Tomo I. noſtro. pag. 132.
(*i*) Decreta Leonis I. c. 39.
(*k*) Decreta Leonis I. c. 39.
[*m*] Burchard. lib. 2. c. 228.
(*) In Epiſtola Leonis *allicere*, legitur pro *abjicere*.
[*l*] Regula S. Ferreoli. c. 20. Burchard. lib. 8. c. 26.

Ut Clerici cum epiſtolis Epiſcopi ſui proficiſcantur.

Ex Canonibus Apoſtolorum.

CCCCXXIV. Si quis (*n*) clericus, aut laicus ad alteram properat civitatem, & ſuſcipitur præter commendatitias Epiſtolas; & qui ſuſceperit, & qui ſuſceptus eſt, communione privetur.

De eadem re.

Ex Concilio Antiocheno.

CCCCXXV. Nullus (*o*) peregrinorum ſine pacificis, id eſt, commendatitiis ſuſcipiatur Epiſtolis.

De eadem re.

Ex Concilio Chalcedonenſi.

CCCCXXVI. Peregrinos (*p*) clericos, & lectores in alia civitate, præter commendatitias litteras Epiſcopi ſui, nuſquam penitus miniſtrare debere.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCCXXVII. Presbyter, [*q*] aut Diaconus, aut Clericus ſine antiſtitis ſui litteris ambulans, communionem ei nullus impendat.

De eadem re.

Ex Concilio Chalcedonenſi.

CCCCXXVIII. Omnes (*r*) pauperes & indigentes Eccleſiaſtico auxilio, cum proficiſcuntur, cum probatiooe Epiſtolii, vel Eccleſiaſticis pacificis tantummodo commendare decrevimus, & non commendatitiis litteris; propterea quod commendatitias litteras honoratioribus tantummodo perſonis præſtari conveniat.

De eadem re.

Ex eodem Concilio.

CCCCXXIX. Clerico (*s*) ſine commendatitiis epiſtolis Epiſcopi ſui, licentia non pateat evagandi. In monachis quoque præſentis ſententiæ forma ſervetur.

De eadem re.

Ex Canonibus Apoſtolorum.

CCCCXXX. Nullus (*t*) Epiſcoporum peregrinorum, Presbyterorum, aut Diaconorum ſine commendatiöis ſuſcipiatur epiſtolis; & cum ſcripta detulerint, diſcutiantur attenöus, & ita ſuſcipiantur.

De eadem re.

Ex Concilio Sardicenſi.

CCCCXXXI. Januarius (*u*) Epiſcopus dixit: Illud quoque ſtatuat Sanctitas veſtra, ut nulli Epiſcopo liceat, alterius Epiſcopi civitatis miniſtrum Eccleſiaſticum ſollicitare, & in ſuis Parrœchiis ordinare.

Unde ſupra.

CCCCXXXII. Oſius [*x*] Epiſcopus dixit: Et hoc univerſi conſtituimus, ut quicunque ex alia Parrœchia voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu Epiſcopi ipſius & voluntate ordinare, non ſit rata ordinatio ejus.

De eadem re.

Ex Concilio Laodicenſi.

CCCCXXXIII. Quod [*y*] non oporteat Sacerdotem, vel Clericum ſine literis proficiſci canonicis.

De eadem re.

Ex Concilio Meldenſi. cap. I.

CCCCXXXIV. Ut (*z*) Presbyteri, vel quilibet Clerici in alterius Parrœchiam ſine formata non recipiantur, neque retineantur, nec etiam miniſtrare ſinantur. Criminati autem ab omnibus excludantur, & ejiciantur a Parrœchiis, in quibus deliteſcuot; uſque quo ad eum revertantur Epiſcopum, a quo aufugiſſe noſcuntur.

Con-

(*n*) Canon. Apoſtolor. c. 13. Tomo I. noſtro. pag 132. Burchard. lib. 2. c. 136.
(*o*) Concil. Antioch. c. 7. Tomo I. noſtro. pag. 157. Burchard. lib. 2. c. 137.
(*p*) Concil. Chalcedon. c. 13. Tomo I. noſtro. pag. 178. Burchard. lib. 2. c. 139.
[*q*] Concil. Agath. c. 52. Lib. 7. Capitular. c. 149. Burchard. lib. 2. c. 44.
(*r*) Concil. Chalcedon. c. 11. Tomo I. noſtro. pag. 178. Burchard. lib. 2. c. 143.
(*s*) Concil. Agath. c. 38. Lib. 6. Capitular. c. 130. & lib. 7. c. 195. Burchard. lib. 2. c. 142,
[*t*] Canon. Apoſtolor. c. 34. Tomo I. noſtro. pag. 134.
(*u*) Concil. Sardic. c. 18. Tomo I. noſtro. pag. 193.
[*x*] Concil. Sardic. c. 19. Tomo I. noſtro. pag. 193.
[*y*] Concil. Laodic. c. 41. Tomo I. noſtro. p. 165. Lib. 1. Capitular. c. 59. Burchard. lib. 2. c. 45. (*z*) Concil. Meld. c. 50.

Conſentiunt in hoc capite editio Helmæſtadienſis, & codex MS. Pariſienſis. In vulgatis tamen editionibus Concilii Meldenſis ita legitur: *& rejiciantur a Parrœchiis, in quibus cupiunt immorari, uſque quo* &c. Habemus autem nos vetuſtum codicem MS., in quo deſcripti ſunt canones iſtius Synodi Meldenſis, in quo locus iſte ſic habet: *Et ejiciantur a Parrœchiis, in quibus cupiunt immorari.* &c.

De eadem re.

Ex eodem Concilio.

CCCCXXXV. Qui (*a*) cum ſenioribus ſuis de aliis Provinciis ad noſtras Provincias veniunt ſine formata, miniſtrare non permittantur: quam etſi attulerint, & miniſtrare idonei inventi fuerint, inſtruantur, quam religioſe atque ſtudioſe ſacrum miniſterium (*) peragant, aut in quibus locis illud agere non debeant.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCCXXXVI. Clerici [*b*] vero, ſi ab hujuſmodi hominibus ad ordinandum offeruntur, inſtrui debent, ut ad Epiſcopos, ex quorum Parrœchiis ſumpti ſunt, eos remittant; & aut ibi ordinentur, aut litteras canonicas ab Epiſcopo, ex cujus diœceſi ſunt, ferant, ſicut canonica docet auctoritas.

Nicæna Synodus hunc ordinem inter Epiſcopos in faciendis epiſtolis conſervandum eſſe inſtituit.

CCCCXXXVII. Græca (*c*) elementa litterarum numeros etiam exprimere, nullus, qui vel tenuiter græci ſermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis Epiſtolis canonicis, quas mos latinus formatas appellat, aliqua fraus falſitatis temere præſumeretur, hoc a Patribus CCCXVIII. Nicææ conſtitutis ſaluberrime inventum eſt & conſtitutum, ut formatæ Epiſtolæ hanc calculationis, ſive ſupputationis, habeant rationem, id eſt, ut aſſumantur in ſupputationem prima græca elementa Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, id eſt, π. υ. α. quæ elementa octogenarium, quadringentenarium, & unum numerum ſervant. Petri quoque Apoſtoli prima littera, id eſt, π. qui numerus octoginta ſignificat. Ejus, qui ſcribit Epiſtolam prima littera; cui ſcribitur, ſecunda; accipientis, tertia; civitatis quoque, de qua ſcribitur, quarta; & Indictionis, quæcunque eſt illius temporis numerus aſſumatur. Atque ita his omnibus litteris græcis, quæ, ut diximus, numeros exprimunt, in unum ductis, unam, quæcunque collecta fuerit, ſummam, Epiſtola teneat. Addat præterea ſeparatim in Epiſtola etiam nonagenarium, & nonum numeros, qui ſecundum græca elementa ſignificant AMHN. Tres igitur prædictæ litteræ græcæ, id eſt, π. υ. α. & prima littera ex nomine Petri, id eſt, π. DLX, & I. efficiunt numeros. π. enim, quæ eſt prima in nomine Summi Patris LXXX. numerat. υ. vero, quæ eſt prima in nomine Filii, CCCC. numerat. α. vero, quæ prima eſt in nomine Spiritus Sancti, unum indicat. Si addas π., quæ in nomine Petri eſt prima, id eſt, LXXX. DLXI. reperies. AMHN. vero, quod in fine prædictæ Epiſtolæ ſcriptum eſt, XCIX. indicat. A, enim unum, M, XL, H, VIII, N, L, numerant, qui XCIX. efficiunt numeros. Et ſi ſummam totam ſimul jungas, DCLX. Epiſtola numeros tenet.

Sed propter minus ſcientes ponenda videntur elementa ipſa græca cum numeris propriis:

Græcæ Litteræ.

I.	Α.	Alfa.
II.	Β.	Beta.
III.	Γ.	Gamma.
IV.	Δ.	Delta.
V.	Ε.	Epi.
VI.	S.	Senon.
VII.	Ζ.	Zeta.
VIII.	Η.	Eta.
IX.	Θ.	Theta.
X.	Ι.	Jota.
XX.	Κ.	Cappa.
XXX.	Λ.	Lapda.
XL.	Μ.	Mi.
L.	Ν.	Ni.
LX.	Ξ.	Xi.
LXX.	Ο.	O brevis.
LXXX.	Π.	Pi.
XC.	Ϥ.	Cophe.

C.

(*a*) Concil. Meld. c. 51. Burchard. lib. 2. c. 144.
(*) Edit. Helmæſtad. *peragere.*
(*b*) Concil. Meld. ibid.
(*c*) Ivo. part. 6. c. 433.

C.	Ρ.	Ro.
CC.	Σ.	Sigma.
CCC.	Τ.	Tau.
CCCC.	Υ.	Ry.
D.	Φ.	Phi.
DC.	Χ.	Chi.
DCC.	Ψ.	Pſi.
DCCC.	Ω.	O longa.
DCCCC.	ϡ.	Ennachos Aechile.

Numerant autem ita, mia, dia, tria, teſſera, pente, exa, epta, ogda, nea, deca, icoſi, triepta, ſerenta, nirenta, exenta, ebdominta, ogdominta, enneminta, ecaton, diacos, tetracos, pentacos, exacos, ebdacos, ogdacos, ennacos &c. [*Iſta ſunt valde corrupta. Sed cum facile ſit illa corrigere, nihil mutare voluimus. Nota Baluzii.*

Exemplar Epiſtolæ formatæ.

CCCCXXXVIII. In (*d*) nomine Π. Patris, & Υ. Filii, & Α. Spiritus Sancti. Rathbodus, Sanctæ Treverenſis Eccleſiæ, ac plebis ipſius humilis famulus Rotberto, reverendo Sanctæ Metenſis Eccleſiæ Antiſtiti, in Chriſto Paſtorum Principe manſuram cum gaudio proſperitatis ac perpetuitatis gloriam. Decreta Sanctorum trecentorum decem & octo Patrum Nicææ conſtitutorum ſaluberrima ſervantes, Deo dignam, piamque fraternitatem veſtram canonice adgredimur, & ſub nomine formatæ Epiſtolæ reverenter veſtram ſanctitatem adimus: vobis ſcilicet intimando, quia præſenti Presbytero noſtro, nomine Giſlemaro, has dimiſſorias dedimus litteras, quem in noſtra diœceſi Eccleſiaſtice educatum, de ordine Clericatus, ad Presbyteratus proveximus gradum; ut his canonicis munitus apicibus cum noſtra licentia ei in veſtra Parrœchia ſub defenſione, ac regimine veſtræ charæ dilectionis degere liceat; illumque in ſinu Sanctæ Matris Eccleſiæ canonice fovendum, ac regendum vobis committimus. Hanc ergo Epiſtolam græcis litteris hinc inde munire decrevimus, & anulo Eccleſiæ noſtræ bullare cenſuimus. Chriſtus Paſtorum Princeps interventu Beati Petri, cui ſpecialiter ovile Dominicum commiſſum eſt, fraternitatem veſtram ad cuſtodiam ſui gregis diu nobis conſervet incolumem. Amen. Π. Υ. Α. Π. Ρ. Ο. Σ. Υ. Θ. ΑΜΗΝ. Summa horum MDXXXIX.

Data Treveris Idib. Octobr. anno Dominicæ Incarnationis DCCCCVI. Indictione nona. Π. Υ. Α. Π. Δ. Ρ. Δ. Θ.

Item alia Epiſtola.

CCCCXXXIX. Reverentiſſimo (*e*) & Sanctiſſimo Rathbodo, Sanctæ Treverenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo, Dado Wirdunenſis Eccleſiæ devotus gregis Chriſti Famulus, in Domino vero Rege ſummæ felicitatis beatitudinem. Cum (*f*) Sancta Catholica Eccleſia prompta ſit ſequi documenta Evangelica, quæ dicunt: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum* &c. Et Apoſtolus jubeat hoſpitalitatem ſectari, & neceſſitatibus ſanctorum virorum communicare; tamen (*) qui cauteritam habent ſuam conſcientiam, dicentes ſe eſſe ſimplices, cum ſint aſtutia diabolica repleti: & pro opere pietatis dicunt ſe de loco ad locum tranſire, cum ſint ſua malitia faciente fugitivi: & dicunt ſe eſſe miniſterio ſacro inſertos, cum non ſint; ſtatutum eſt a Sanctis Patribus, neminem Clericum alienum & ignotum recipi ab aliquo Epiſcopo, & inthronizari in ſua Eccleſia, niſi habeat a proprio Epiſcopo Epiſtolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus Paternitati veſtræ, quod præſens Frater noſter harum literarum portitor, nomine Adruinus, non pro ſua nequitia expulſus eſt a nobis; ſed poſtulantibus Fratribus noſtris, eo quod (*g*) ex familia noſtra fuit, dedimus ei libertatem receptam a cornu altaris canonice, & ordinavimus eum ad gradum Presbyterii; cui etiam has dimiſſorias, ſive commendatitias litteras fecimus, & eum ad veſtram dilectiſſimam Fraternitatem dirigimus; ut in veſtra Parrœchia ſub veſtro ſacro regimine, & defenſione conſiſtere valeat. Ego, inquam, in nomine Π. Patris, & Υ. Filii, & Α. Spiritus Sancti, & in unitate ſanctæ Eccleſiæ, in qua Petro datum eſt jus ligandi atque ſolvendi, abſolvo Dado humilis Epiſcopus, Presbyterum Adruinum de civitate Wirdunenſi, Indictione IX. & licentiam do vobis, Rathbode venerabilis Archi-Epiſcope, inthronizandi eum in quacunque Eccleſia vultis veſtræ Parrœchiæ. Dilectam Paternitatem veſtram

(*d*) Ivo. part. 6. c. 434.
(*f*) Burchard. lib. 2. c. 227.
(*g*) Vide ſupra c. 599.
(*e*) Ivo. part. 6. c. 435.
(*) Leg. *propter eos, qui caut.*

ſtram, virtutum floribus inſignitam, omnipotens Deus conſervare dignetur. Amen. Π. Υ. Λ. Π. Δ. Λ. Ρ. Δ. Θ. DCCLXXVIII. Data V. Idus Maji, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCVI. Indictione IX.

De Ordinatione.

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ.

CCCCXL. Ordinationes [b] Presbyterorum, & Diaconorum, quæ niſi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, (*) quarti menſis jejunio, ſeptimi & decimi, ſed etiam quadrageſimalis initii, ac mediana quadrageſimæ die, ſabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandas, nec cujuslibet utilitatis, ſeu Presbyterum, ſeu Diaconum his præferre, qui ante ipſos fuerint ordinati, aliquis præſumat.

Qualiter Epiſcopus debet ordinem facere.

Ex Concilio Nannetenſi.

CCCCXLI. Epiſcopus, (*i*) quando ordinationes facere diſponit; omnes, qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria quarta ante ipſam ordinationem evocandi ſunt ad civitatem una cum Archipresbyteris, qui eos repræſentare debent. Et tunc Epiſcopus e latere ſuo dirigere debet Sacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros legis Divinæ, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum, ubi educati ſunt, ſi ſint bene litterati, ſi in lege Domini inſtructi, diligenter inveſtigent. Ante omnia, ſi fidem Catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus adſerere queant. Ipſi autem, quibus hoc committitur, cavere debent, ne aut favoris gratia, aut cujuscunque muneris cupiditate inlecti a vero devient, ut indignum & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos Epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint, & ille, qui indigne acceſſit, ab Altari removebitur, & illi, qui donum Sancti Spiritus, vendere conati ſunt, coram Deo jam condemnati, Eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur. Et ſic ſabbato, qui probati inventi ſunt, Epiſcopo repræſententur.

Ex Concilio Meldenſi.

CCCCXLII. Hi, (*k*) qui ordinari petuntur, nullatenus ordinentur, niſi in loco certo, & religioſo, vel etiam in civitate, ſaltim uno anno immorentur; ut de vita & converſatione atque doctrina illorum certitudo poſſit agnoſci. (*Vide ſupra cap.* 389.

Qualiter Epiſcopus ordinandus examinabitur.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCCXLIII. Qui (*l*) Epiſcopus ordinandus eſt, antea examinetur, ſi natura prudens eſt, ſi docibilis, ſi moribus temperatus, ſi vita caſtus, ſi ſobrius, ſi ſemper ſui negotii cavens, ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi litteratus, ſi in lege Domini inſtructus, ſi in ſcripturarum ſenſibus cautus, ſi in dogmatibus Eccleſiaſticis exercitatus, & ante omnia, ſi fidei documenta verbis ſimplicibus adſerat, id eſt Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum Deum eſſe confirmans, totamque Trinitatem, Deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædicans, ſingulam quamque in Trinitate perſonam plenum Deum, & totas tres perſonas unum Deum: ſi Incarnationem Divinam, non in Patre, neque in Spiritu Sancto factam, ſed in Filio tantum credit: ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, ipſe fieret in homine hominis Matris Filius, Deus verus ex Patre, homo verus ex Matre, carnem ex matris viſceribus habens, & animam humanam rationalem, ſimul in eo utriusque naturæ, id eſt, homo & Deus, una perſona, unus Filius, unus Chriſtus, unus Dominus, (**) creaturarum omnium, quæ ſunt, & auctor, & Domi-

(*b*) Decreta Gelaſii. c. 11. Ivo. part. 6. c. 74.
[*] Leg. *id eſt, primi & quarti.*
(*i*) Concil. Nannet. c. 11. Burchard. lib. 2. c. 1.
[*k*] Concil. Meld. c. 52. Burchard. lib. 2. c. 4.
(*l*) Concil. Carthag. 4. c. 1. Burchard. lib. 1. c. 8. Ivo. part. 5. c. 62. Gratian. Diſt. 23. c. 2.
[**] *Creator.*

Dominus, & Rector cum Patre, & Spiritu Sancto omnium creaturarum: qui paſſus eſt vera carnis paſſione, mortuus vera corporis ſui morte, reſurrexit vera carnis ſuæ reſurrectione, (*) vel reſumptione, in qua veniet judicare vivos, & mortuos. Quærendum etiam ab eo, ſi novi & veteris teſtamenti, id eſt, legis, & Prophetarum, & Apoſtolorum, unum eundemque credat auctorem Deum: ſi diabolus non per conditionem, ſed per arbitrium factus ſit malus. Quærendum etiam ab eo, ſi credat hujus, quam geſtamus, & non alterius carnis reſurrectionem; ſi credat judicium futurum, & recepturos ſingulos pro his, quæ in hac carne geſſerunt vel pœnas, vel præmia: ſi nuptias non improbet: ſi ſecunda matrimonia non condemnet: ſi carnium perceptionem non culpet: ſi pœnitentibus reconciliatis communicet: ſi in baptiſmo omnia peccata, id eſt, tam illud originale contractum, quam illa, quæ voluntarie admiſſa ſunt, dimittantur: ſi extra Eccleſiam Catholicam nullus ſalvetur. Cum in his omnibus examinatus, pleniter inſtructus repertus fuerit, tunc ordinetur.

Poſtremam iſtius capitis partem decurtavit Regino. Et tamen illa magni momenti eſt. Itaque nos heic eam cenſuimus eſſe reponendam in gratiam lectorum. Sic ergo habet in capite primo Concilii Carthaginenſis quarti: *Cum in his omnibus examinatus, inventus fuerit plene inſtructus, tunc conſenſu Clericorum, & laicorum, & conventu totius Provinciæ Epiſcoporum, maximeque Metropolitani, vel auctoritate, vel præſentia ordinetur Epiſcopus.* Burchardus & Ivo, quia ex Reginone acceperunt, finem hanc iſtius capitis exhibent decurtatam. Gratianus aliunde accepiſſe videtur, quam ex iſtorum collectionibus, cum integrum locum referat: Qualiter Presbyteri, vel Diaconi ante ordinationem, vel poſt ordinationem examinentur, vel qualiter de ſuo miniſterio diſcutiantur, in principio iſtius libelli ſatis expreſſum eſt, ubi ſcriptum eſt, quid ſit a Presbytero requirendum. Et ideo ſuperfluum videtur repeti & iterari, quod jam conſtat eſſe notatum.

EXPLICIT LIBELLUS PRIMUS.

(*) Alibi legitur: *& vera animæ reſumpt.*

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

In ſuperiori libello, quid Epiſcopo, vel ejus Miniſtris, cum Eccleſiaſticis viris ſit agendum, & in ſua Synodo requirendum, ex parte notavimus. Nunc quid cum ſæcularibus, & laicis ſit agendum, vel agere oporteat, prout Dominus dederit, percurramus.

Qualiter Epiſcopus ſuam parrœchiam debet circuire.

Ex Concilio Rotomagenſi.

I.

CUm [a] Epiſcopus ſuam diœceſim circuit, Archidiaconus, vel Archipresbyter eum præire (debet) uno aut duobus diebus per parrœchias, quas viſitaturus eſt; & plebe convocata ad nuntiare debet proprii paſtoris adventum, & ut omnes ad ejus ſynodum die denominata impræter miſſe occurrant, omnimodis ex auctoritate ſanctorum canonum præcipere, & minaciter denuntiare. Quod ſi quis abſque gravi neceſſitate defuerit, procul dubio a communione Chriſtiana ſit repellendus. Deinde aſcitis ſecum Presbyteris, qui illo in loco ſervitium debent exhibere Epiſcopo, quidquid de minoribus, & levioribus cauſis corrigere poteſt, emendare ſatagat; ut Pontifex veniens nequaquam in facilioribus negotiis fatigetur, ut ibi immorari amplius neceſſe ſit, quam expenſa ſufficiat. Ait enim Dominus ad Moyſen de hujuſmodi cooperatoribus: *Ut* [b] *ſecum ſuſtentent onus populi,* &

(a) Burchard. lib. 1. c. 90.

(b) Num. 11.

& non tu ſolus graveris. Et Beatus Johannes Baptiſta adventum Domini præcurrit prædicando dicens: *Pœnitentiam* [c] *agite &c.* & idem, *Parate viam Domino.* Siquidem Epiſcopus vicem Chriſti agere videtur. Et ideo cum gaudio, timore, & ſumma reverentia a plebibus ſibi ſubjectis ſuſcipiendus eſt, ut illis cum laude dicatur, quod Apoſtolus diſcipulis dicit: *Teſtimonium* [d] inquit, *vobis perhibeo, quod ita ſuſcepiſtis me ſicut Angelum Dei, ſicut Dominum Jeſum.*

De Juratoribus Synodi.

Unde ſupra.

II. Epiſcopus [e] in Synodo reſidens, poſt congruam allocutionem, ſeptem ex plebe ipſius parrœchiæ, vel eo amplius aut minus, prout viderit expedire, maturiores, honeſtiores, atque veraciores viros in medio debet evocare; & allatis ſanctorum pignoribus unumquemque illorum tali Sacramento conſtringat:

Sacramentum Synodale.

III. Amodo (*f*) inantea quidquid noſti, vel audiſti, aut poſtmodum inquiſiturus es, quod contra Dei voluntatem, & rectam Chriſtianitatem in iſta Parrœchia factum eſt, aut in futurum erit, ſi in diebus tuis evenerit, tantum ut ad tuam cogitationem quocunque modo perveniat, ſi ſcis, aut tibi indicatum fuerit, ſynodalem cauſam eſſe, & ad miniſterium Epiſcopi pertinere, quod nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter præmium, nec propter parentelam ullatenus celare debeas Epiſcopo de Treveris, aut ejus Miſſo, cui hoc inquirere juſſerit, quandocunque te ex hoc interrogaverit. Sic te Deus adjuvet, & iſtæ ſanctorum reliquiæ.

Reliqui ita jurent:

Iſtud [*g*] Sacramentum, quod iſte juravit de ſynodali cauſa, quod tu illud obſervabis, in quantum ſapis, aut audiſti, aut ab hac die in antea inquiſiturus es. Sic te Deus adjuvet.

Allocutio Epiſcopi.

IV. Videte, [*h*] fratres, ut Domino reddatis juramenta veſtra. Non enim homini juraſtis, ſed Deo creatori veſtro. Nos autem, qui ejus miniſtri ſumus, non terrenam ſubſtantiam veſtram concupiſcimus, ſed ſalutem animarum veſtrarum requirimus. Cavete, ne aliquid abſcondatis, & ex alterius peccato veſtra fiat damnatio.

Poſt hæc ita per ordinem interroget:

V. 1. Eſt in [*i*] hac parrœchia homicida, qui hominem aut ſpontanea voluntate, aut cupiditatis aut rapacitatis cauſa, aut caſu, aut nolens, & coactus, aut pro vindicta parentum, quod faidam dicimus, aut in bello, aut juſſu Domini, aut proprium ſervum occiderit?

2. Eſt aliquis parricida, aut fratricida, qui patrem, aut matrem, fratrem, ſororem, avunculum, aut aliquem parentem interfecerit?

3. Eſt aliquis, qui Presbyterum aut Diaconum, aut aliquem Clericorum occiderit, vel aliquo membro detruncaverit?

4. Eſt aliquis, vel aliqua, qui infantem proprium oppreſſerit, vel veſtimentorum pondere ſuffocaverit? Et ſi hoc factum eſt ante Baptismum, aut poſt Baptismum: aut ſi infans infirmatus per negligentiam parentis abſque Baptiſmo obierit?

5. Eſt aliquis, vel aliqua, qui alterius partum excuſſerit? vel ſi ipſa fœmina propria voluntate ſuum partum excuſſerit, & abortivum fecerit?

6. Eſt aliqua femina, quæ in fornicatione concipiens, timens, ne manifeſtaretur, infantem proprium, aut in aquam projecerit, aut in terra occultaverit, quod morth dicunt?

7. Eſt aliquis, qui uxorem ſuam abſque lege, aut certa probatione interfecerit?

8. Eſt aliqua femina, quæ virum ſuum, vel aliquem hominem per herbas venenatas, vel mortiferas potiones interfecerit, vel alium hoc facere docuerit?

9. Eſt

(*c*) Matth. 3.
(*e*) Burchard. lib. 1. c. 91.
(*g*) Burchard. ibid. c. 93.
(*i*) Burchard. lib. 1. c. 94.
(*d*) Gal. 4.
(*f*) Burchard. lib. 1. c. 92.
(*h*) Burchard. ibid. c. 94.

9. Eſt aliquis, vel aliqua, qui hoc fecerit, vel alium facere docuerit, ut vir non poſſit generare, aut femina concipere?

10. Eſt aliquis, qui proprium ſervum extra judicem occiderit, & aliqua femina, quæ ancillam propriam necaverit, furore zeli inflammata?

11. Eſt aliquis, qui diabolo impellente, ſemetipſum occiderit?

12. Si in bello aliquis homines vulneravit, & neſcit, ſi de illo vulnere aliquis perierit: & ſi alicui imputatur, quod hominem occiderit, & ipſe hoc denegat?

13. Si aliquis eſt in conſilio, ut homo interficiatur, & non eſt in facto; & tamen per ejus conſilium, & exhortationem interfectus eſt?

14. Eſt aliquis, qui truncationes manuum, pedum, linguæ, & teſticulorum fecerit, & oculos alterius eruerit?

Deinde interrogandum de adulteriis & fornicationibus.

15. Si quis conjugatus cum alterius uxore adulteratus fuerit: ſi qua uxor cum alterius viro?

16. Si quis uxorem habens concubinam ſimul habuerit ancillam propriam, aut aliam feminam?

17. Si quis uxorem legitimam dimiſerit, & aliam in conjugium acceperit.

18. Si qua mulier virum proprium dimiſerit, & alteri ſe conjunxerit.

19. Si interveniente repudio ab invicem ſeparantur, & ſic manent.

20. Si quis abſque conſenſu uxoris, derelicto legitimo conjugio, in monaſterium intrat.

21. Si aliquis ſuam conjugem, quamvis culpabilem, ſine Epiſcopi judicio relinquit.

22. Si qua mulier, conſcio viro ſuo, fornicata fuerit.

23. Si quis uxore carens, cum alterius conjuge fornicatus fuerit: Aut ſi qua mulier non habens virum, cum alterius marito.

24. Si quis non habens uxorem, cum femina, quæ virum non habet, fornicatus fuerit.

25. Si laica virgo mœchata fuerit, cum adoleſcente.

26. Si quis deſponſatam puellam non duxerit, & fidem ſponſaliorum fregerit.

27. Si quis alterius ſponſam rapuerit, & ſibi ſociaverit.

28. Si quis quamcunque feminam, virginem, aut viduam, per raptum traxerit, & ſociaverit ſibi matrimonio: & ſi aliqui ſunt, qui in hoc conſentientes, & adjuvantes fuerunt.

29. Si quis cum Judæa, vel ſi Judæus, vel ſi Paganus cum aliqua Chriſtiana mœchatus fuerit.

30. Si quis ſanctimonialem, vel viduam Deo ſacratam rapuerit, & in conjugium ſumpſerit, vel ipſis conſentientibus cum eis fornicatus fuerit.

31. Si quis vivente marito conjugem illius adulteraſſe accuſatur, & eo in proximo defuncto eandem ſumpſiſſe dinoſcitur.

32. Si aliqua mulier dicit, quod vir ejus non poſſit cum ea coire, & ob hanc cauſam diſcidium quærit, & alium virum vult accipere.

33. Si quis cum matre ſpiritali mœchatus fuerit, vel eam in matrimonium accepit, ſimiliterque cum filiola, quam ex ſacro fonte ſuſcepit, aut ante Epiſcopum tenuit.

34. Si quis propinquam, aut conſanguineam ſuam, in matrimonium accepit, aut cum ea fornicatus eſt.

35. Si aliquis irrationabiliter, id eſt, contra naturam, cum maſculis & mutis miſceatur animalibus.

36. Si qua mulier lenocinium fecerit.

37. Si aliquis in ſua domo conſentit cum propriis ancillis, vel geneciariis ſuis adulterium perpetrare.

De furto & ſacrilegio.

38. Interrogandum, ſi aliquis fur, aut ſacrilegus ſit, qui Eccleſias Dei infregerit, vel aliquid de Eccleſia furatus ſit, aut publice rapuerit, aut latenter ſubripuerit, aut aliquis rapax & raptor, & deprædator Eccleſiæ Dei eſt. Quamvis enim hæc ſecundum legem humanam emendari debeant, atque exſolvi; tamen

tamen pœnitentia ad Epiſcopum pertinet.

De perjuris.

39. Interrogandum, ſi aliquis perjurus ſit, aut ſi ſciens, & pro cupiditate terrena perjuraverit. Et ſi neſciens, aut coactus juſſu ſenioris: aut pro membris, & vita redimenda: aut ſi quis ſcienter non ſolum perjuraverit, ſed etiam alios in perjurium induxerit.

De falſo Teſtimonio.

40. Interrogandum, ſi aliquis ſcienter contra aliquem falſum teſtimonium protulerit: quia hoc capitale crimen eſt, & quale damnum aliquis per hanc teſtificationem habuerit.

41. Interrogandum, ſi aliquis hominem liberum, aut ſervum alterius, aut peregrinum, & adventitium furatus fuerit, aut eum blandiendo ſeduxerit, & vendiderit, & extra patriam in captivitatem miſerit: aut ſi aliquis Judæo, vel pagano Chriſtianum mancipium vendiderit, aut ſi ipſi Judæi Chriſtiana mancipia vendant.

De incantatoribus & ſortilegis.

42. Interrogandum, ſi aliquis magus, hariolus, aut incantator, divinus, aut ſortilegus ſit.

43. Si (*k*) aliquis vota ad arbores, vel ad fontes, vel ad lapides quoſdam, quaſi ad altaria faciat, aut ibi candelam, ſeu quodlibet munus deferat, velut ibi quoddam numen ſit, quod bonum aut malum poſſit inferre.

44. Perſcrutandum, (*l*) ſi aliquis ſubulcus, vel bubulcus, ſive venator, vel cæteri hujuſmodi dicat diabolica carmina ſuper panem, aut herbas, & ſuper quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abſcondat, aut in bivio, aut in trivio projiciat, ut ſua animalia liberet a peſte & clade, & alterius perdat. Quæ omnia idololatriam eſſe nulli fideli dubium eſt. Et ideo ſummopere ſunt exterminanda.

45. Perquirendum, (*m*) ſi aliqua fœmina ſit, quæ per quædam maleficia, & incantationes mentes hominum ſe immutare poſſe dicat, id eſt, ut de odio in amorem, aut de amore in odium convertat, aut bona hominum aut damnet, aut ſubripiat. Et ſi aliqua eſt, quæ ſe dicat cum dæmonum turba in ſimilitudine mulierum transformata certis noctibus equitare ſuper quaſdam beſtias, & in earum conſortio adnumeratam eſſe; hæc talis omnimodis ex Parrœchia ejiciatur.

De morticinis & ſanguine.

46. Interrogandum, (*n*) ſi aliquis ſanguinem, morticinum, aut dilaceratum a beſtia comedat.

47. Si aliquis per odium ad pacem non revertitur, aut juravit, quod Deo contrarium eſt, ut fratri nunquam reconcilietur, quod eſt peccatum uſque ad mortem.

48. Si aliquis bibit de liquore, in quo muſtela, vel mus, ſive aliquod immundum animal necatum eſt.

49. Si aliquis jejunium quadrageſimale non obſervat, vel quatuor temporum, ſive Letaniam majorem, vel rogationum, ſive indictum ab Epiſcopo jejunium pro quacunque plaga.

50. Si (*o*) aliquis eſt, qui bibit, aut manducat, aut portat, ſuper ſe quod exiſtimat Dei judicium pervertere poſſe.

51. Si (*p*) aliquis in Kalendis Januarii aliquid fecit, quod a paganis inventum eſt, & dies obſervat, & lunam, & menſes, & horum effectiva potentia aliquid ſperat in melius, aut in deterius verti.

52. Si aliquis quodcunque opus inchoans, aliud ſit aliquid dicit, aut quacunque magica arte aliud facit, niſi ut Apoſtolus docet: *Omnia in nomine Domini facienda.* Neque enim dæmones in noſtro adjutorio debemus invocare, ſed Deum. In collectione ſimiliter herbarum medicinalium ſymbolum & orationem Dominicam dicere oportet, & nihil aliud.

53.

(*k*) Burchard. lib. 10. c. 32.
(*l*) Burchard. lib. 1. c. 94. §. 43. & lib. 10. c. 18.
(*m*) Burchard. lib. 1. c. 94. §. 44. & lib. 10. c. 29.
[*n*] Burchard. lib. 1. c. 94. §. 45. & ſeqq.
(*o*) Burchard. lib. 10. c. 25. (*p*) Burchard. lib. 10. c. 17.

53. Quærendum etiam, ſi mulieres in laniſiciis ſuis, vel in (*) ordiendis telis aliquid dicant, aut obſervent, niſi, ut ſupra dictum eſt, omnia in nomine Domini.

54. Si quis oblationes, id eſt, eleemoſynam parentum defunctorum injuſte retinet.

55. Si aliquis ſuper mortuum nocturnis horis carmina diabolica cantat, & bibit, & manducat, & quaſi de ejus morte gratulatur, & ſi alibi mortui in vigiliis nocturnis, niſi in Eccleſia cuſtodiuntur.

56. Si aliquis Chriſtianus eſt, qui non communicet, vel tribus temporibus in anno, id eſt, Paſcha, Pentecoſten, & Natale Domini; niſi pro mortiferis criminibus Epiſcopi, vel Sacerdotum judicio a communione fuerit remotus.

57. Eſt aliquis, qui in die Dominico, vel in præcipuis Feſtivitatibus quicquam operis faciat: & ſi ad Matutinas, & ad Miſſam, & ad Veſperas his diebus inprætermiſſe omnes occurrant.

58. Si aliquis excommunicatus pro nihilo duxerit excommunicationem, & ſi aliquis cum excommunicato communicaverit.

59. Si aliquis modum pœnitentiæ ſibi injunctum non cuſtodierit.

60. Si aliquis patrem aut matrem inhonorat, aut percutit, aut maledicit.

61. Si aliquis vomitum poſt acceptam Euchariſtiam per ebrietatem fecerit.

62. Si aliquis eſt, qui ſuam decimam Deo, & Sanctis ejus retrahat.

63. Si aliquis eſt tam perverſus, & a Deo alienus, ut ſaltim Dominica die ad Eccleſiam non veniat.

64. Si porcarii, & alii paſtores Dominica die ad Eccleſiam veniant, & Miſſas audiant; ſimiliter in aliis Feſtis diebus.

Ita Editio Helmæſtadienſis, & Burchardus lib. 1. cap. 94. §. 63. Codex vero Pariſienſis ita habet: *Si porcarii ---- veniant. Similiter præcipuis feſtivitatibus.* Codex MS. Monaſterii Rivipullenſis, in quo continentur decreta Eutychiani Papæ: *Si porcarii, & alii paſtores Dominica die ad Eccleſiam non veniant, & Miſſam non audiant. Similiter & in aliis feſtivitatibus.*

65. Si aliquis ad confeſſionem non veniat, vel una vice in anno, id eſt, in capite quadrageſimæ, & pœnitentiam pro peccatis ſuis ſuſcipiat.

66. Si quis eſt, qui aſſiduam ebrietatem ſectatur. Neque enim ebrioſi Regnum Dei poſſidebunt.

67. Si aliquis eſt, qui contempto ſuo Presbytero in aliam Parrœchiam venit ad Eccleſiam, & ibi communicat, & ſuam decimam dat.

68. Inquirendum de mendicis, qui per patrias diſcurrunt, & ſi unusquiſque pauperem de familia ſua paſcat.

69. Si (q) in unaquaque Parrœchia Decani ſunt per villas conſtituti, viri veraces, & Deum timentes: qui cæteros admoneant, ut ad Eccleſiam pergant ad Matutinas, Miſſam, & Veſperas, & nihil operis in diebus feſtis faciant. Et ſi horum quiſquam transgreſſus fuerit, ſtatim Presbytero adnuntient. Similiter & de luxuria, & omni opere pravo.

70. Si aliquis eſt, qui bannum Epiſcopi, aut Presbyteri ſui, & excommunicationem parvipendens, pro nihilo ducat.

71. Si Parrœchiani Presbytero ſuo debitum honorem impendant, aut ſi aliquis eſt, qui eum verbo vel facto inhonorat, & ejus monita ſpernit.

72. Si aliquis eſt, qui peregrino aut viatori hoſpitium contradicit.

73. Inquirendum, quas feſtivitates colant.

74. Si patrini filiolis ſuis ſymbolum & orationem Dominicam inſinuant, aut inſinuari faciunt.

75. Si quatuor, aut quinque, vel plures unum interfecerint hominem.

76. Si aliquis eſt, qui contradicit Epiſcopo, aut ejus Miniſtris, ne coloni aut ſervi propter commiſſa crimina virgis nudi cædantur.

77. Inquirendum, ſi aliquis peregrinum, qui de ſua patria propter paganorum infeſtationem, vel perſecutionem fugit, hac de cauſa, quia in domo ejus man-

Ttt 2

(*) Edit. Helmæſtad. *ordinandis.*
(q) Burchard. lib. 1. c. 91. §. 68. & ſeqq.

manſit, & diebus, aut annis loco mercenarii illi ſervivit, pro proprio ſervo illum velit habere, & vendere, aut dare alicui præſumat.

78. Si aliquis eſt, qui injuſta menſura ſuam annonam, aut vinum vendat, cum Dominus dicat: Æquus tibi ſit modius & ſextarius æquus.

79. Denuntiandum etiam, quam magnum piaculum ſit, uſuras exigere, & de alieno fœnore velle diteſcere, & quod ſacri canones tales ab Eccleſia ejici præcipiant.

80. Si aliquis propter cupiditatem Judæum, aut Paganum interfecerit.

81. Si aliquis inſaniens aliquem hominem occiderit.

82. Si quis arborem inciderit, & dum operi neceſſario inſiſtit, aliquis ſubtus arborem deveniens improviſe opprimitur.

83. Si quis conjurationes, & conſpirationes ſectatur.

84. Si quis Eccleſiam, aut Clericum fatigare præſumit.

85. Inquirendum de refugis, & perfidis laicis.

86. Percunctandum de Confratriis, & Fraternitatum ſocietatibus, qualiter in Parrœchia agantur.

87. Si cantica turpia, & riſum moventia aliquis circa Eccleſiam cantare præſumit.

88. Si aliquis in Eccleſiam intrans, fabulis vacare conſuevit, & non diligenter auſcultat Divina eloquia, & ſi antequam Miſſa finiatur, de Eccleſia exit.

89. Si oblationem, id eſt, panem, & vinum, viri & feminæ ad Miſſas offerunt; & ſi non viri, conjuges pro illis offerant, pro ſe, ſuiſque omnibus, ut in Canone continetur.

Capitula hæc, quæ per ordinem adnotavimus, Canonicis oportet roborari decretis.

De pœnitentia homicidarum.

Ex Concilio Triburienſi.

VI. Ut pœnitentia ſuper homicidiis non diverſo more, ut prius, ſed in Epiſcopiis ſingulis uno more agatur.

Unde ſupra.

Si (r) quis ſpontanea voluntate, diabolo ſuadente, homicidium perpetraverit; juxta canonum ſanctiones, & judicium Epiſcoporum talem pœnitentiam accipere debet:

In primis, ut licentiam non habeat, Eccleſiam intrandi illos proximos quadraginta dies: nudis pedibus incedat, & nullo vehiculo utatur, in laneis veſtibus ſit, abſque femoralibus, arma non ferat, & nihil ſumat his quadraginta diebus, niſi tantum panem & ſalem, & puram bibat aquam, & nullam communionem cum cæteris Chriſtianis, neque cum alio pœnitente habeat in cibo & potu, antequam quadraginta dies adimpleantur; & ex cibo, quem ſumit, nullus alius manducet. Conſiderata vero perſonæ qualitate, vel infirmitate, de pomis, vel oleribus, ſeu leguminibus, prout viſum fuerit, aliquid pro miſericordia indulgeatur, maxime ſi quis coactus & non ſponte homicidium fecerit. Et ei omnimodis ex canonica auctoritate interdicatur, ut in his diebus cum nulla femina miſceatur, nec ad propriam uxorem accedat, nec cum aliquo homine dormiat, juxta Eccleſiam ſit, ante cujus januas peccata ſua defleat diebus & noctibus; & non de loco ad locum pergat, ſed in uno loco his quadraginta diebus ſit. Et ſi forte habuerit inſidiatores vitæ ſuæ, interim differatur ei pœnitentia, donec ab Epiſcopo pax ei ab inimicis reddatur. Et ſi infirmitate detentus fuerit, ita ut non poſſit digne pœnitere, differatur pœnitentia, donec ſanitati reſtituatur. Si autem longa ægritudine detentus fuerit, ad ſententiam Epiſcopi pertinebit, quomodo reum & infirmum ſanare diſponat. Completis quadraginta diebus, aqua lotus, veſtimenta & calciamenta, quæ a ſe abjecerat, rurſus ſumat, & capillum incidat.

Quid in primo anno obſervare debeat.

VII. In (s) primo anno poſt quadraginta dies totum illum annum a vino, medone, & mellita cereviſia, a carne, & caſeo, a pinguibus piſcibus abſtineat, niſi feſtis diebus, qui in illo Epiſcopio

(r) Burchard. lib. 1. c. 1.

(s) Burchard. lib. 6. c. 2.

copio a cunčto populo celebrantur: & niſi forte in magno itinere, vel in hoſte, vel diu ad Dominicam curtem, vel infirmitate detentus ſit. Tunc liceat uno denario, vel pretio unius denarii, aut tres pauperes paſcendo, tertiam feriam, quintam feriam, & ſabbatum redimere, ita duntaxat ut una re de tribus utatur. Poſtquam domum venerit, aut ſanitati fuerit reſtitutus, nullam licentiam habeat redimendi.

Quid in aliis duobus annis obſervare debet.

VIII. Completo (*t*) anni circulo Eccleſiam ingrediatur, & pacis oſculum concedatur. In ſecundo, & tertio anno ſimiliter jejunet; niſi quod tertiam feriam, quintam, & ſabbatum poteſtatem habeat redimendi, ubicunque eſt. Cætera diligenter omnia obſervet uti in primo anno.

Quid in reliquis quatuor annis obſervare debet.

IX. Quatuor (*u*) anni deinde reſtant; per quos ſingulos jejunet tres quadrageſimas. Unam ante Paſcha cum cæteris Chriſtianis, abſtinendo a vino, medone, mellita cerevíſia, caſeo, & a piſcibus pinguibus. Alteram ante nativitatem Sancti Joannis. Si aliquid remanet de quadraginta diebus, poſt Miſſam Sancti Joannis impleat. Tertiam ante natale Domini jejunet, ut ſupra dictum eſt. Et in quattuor ſupradictis annis, tertia, quinta feria, & Sabbato utatur, quidquid vult, & ſecundam, & quartam feriam omnimodis obſervet, & nequaquam redimat. His expletis ſacram communionem accipiat.

De eo, qui voluntarie homicidium fecit.

Ex Concilio Ancyrano.

X. Qui (*x*) voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant, perfectionem vero circa vitæ exitum conſequantur.

De eadem re.

Ex Concilio Pariſienſi.

XI. Si (*y*) quis homicidium ſponte commiſerit, & non violenti reſiſtens; ſed vim faciens, innocentem, & ſimpliciter gradientem interfecerit; cum iſto penitus non communicandum: ſic tamen, ut ſi pœnitentiam egerit, in exitu ei communionis viaticum non negetur.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

XII. Itaque [*z*] cenſuimus homicidas, & falſos teſtes a communione Eccleſiaſtica ſubmovendos; niſi pænitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint.

De eadem re.

Ex Concilio Nannetenſi.

XIII. Si [*a*] quis voluntarie, & per inſidias hominem interfecerit, jugi ſe pœnitentiæ ſubmittat. Et ſi hoc publice actum conſtat, ſi laicus eſt, a communione orationum quinquennio removeatur; poſt quinquennium in orationum communione recipiatur: (*) non autem ſimul offerat, non corpus Domini contingat, in quo perdurans quatuordecim annis; tunc ad plenam communionem cum oblationibus recipiatur.

De eadem re.

Ex eodem.

XIV. In [*b*] Exodo Dominus dicit de homicidiis: *Si* (c) *quis de induſtria, & per inſidias hominem occiderit, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.*

De homicidiis non ſponte commiſſis.

Ex Concilio Ancyrano.

XV. De [*d*] homicidijs non ſponte commiſſis prior quidem diffinitio poſt ſepten-

(*t*) Burchard. lib. 6. c. 3. 4. (*u*) Burchard. lib. 6. c. 5.
(*x*) Concil. Ancyr. c. 21. Tomo I. noſtro. p. 148. Halitgar. lib. 4. c. 1. Burchard. l. 6. c. 13.
(*y*) Concil. Remenſe anni 630. c. 9. Burchard. lib. 6. c. 14.
(*z*) Concil. Agath. c. 37. Burchard. lib. 6. c. 29.
(*a*) Concil. Nannet. c. 17. Burchard. lib. 6. c. 12.
[*] Sequentia non extant in codice MS.
(*b*) Concil. Nannet. ibid. (*c*) Exod. 21.
(*d*) Concil. Ancyran. c. 22. Tomo I. noſtro. pag. 148. Halitgar. lib. 4. c. 2. Burchard. lib. 6. c. 15.

ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit , ſecunda vero quinquennii tempus explere.

De eadem re.

Ex Epiſtola Rabani ad Heribaldum Epiſcopum.

XVI. Nam (*e*) de his legimus , qui hominem non ſponte interfecerunt,Deum per legislatorem urbes refugii deputaſſe , ad quas confugientes ſalvarentur ab ultore ſanguinis proximi ſui , & non morerentur. Unde in Deuteronomio ſcripeſt : *Hæc* (f) *erit lex homicidæ , cujus vita ſervanda eſt. Qui percuſſerit proximum ſuum neſciens , & heri , & nudius tertius nullum contra eum odium habuiſſe comprobatur ; ſed abiſſe ſimpliciter cum eo in ſilvam ad ligna cædenda : & in ſuccifione lignorum ſecuris fugerit de manu , aut ferrum delapſum de manubrio, amicum ejus percuſſerit , & occiderit ; hic ad unam urbium ſupradictarum confugiat & vivat.*

De eadem re.

Ex Concilio Wormacienſi. cap. v.

XVII. Sæpe (*g*) contingit , ut dum quis operi neceſſario inſiſtens arborem incidat , aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur : & idcirco ſi voluntate, vel negligentia incidentis arborem, factum eſt ; ut homicida, pœnitentiæ omnino debet ſubmitti. Quod ſi non voto, ſed incuria ejus , non denique [*] [hæc eum] ſententia contingit ; ſed dum ille operi neceſſario fortaſſis incumberet , iſte inſperatus occurrit ſub arbore , & ſub ipſa oppreſſus eſt , inciſor arboris non tenetur pro homicida.

De eadem re.

Ex Concilio Triburienſi. cap. xvii.

XVIIII. Si (*h*) duo fratres in ſilva arbores ſucciderint , & appropinquante caſu unius arboris frater fratri : *Cave* , dixerit , & ille fugiens in preſſuram arboris inciderit , & mortuus fuerit ; vivens frater innocens de ſanguine germani dijudicetur.

De eadem re.

Ex eodem.

XIX. Mater (*i*) ſi juxta focum infantem poſuerit , & alius homo aquam in caldariam miſerit , & ebullita aqua infans ſuperfuſus mortuus fuerit , pro negligentia mater pœniteat , & ille homo ſecurus ſit.

De eadem re.

Ex eodem , Cap. XX.

XX. De [*k*] homicidiis non ſponte commiſſis , quaſi pœnitentiæ jugo ſubmittantur hi , qui fecerint ea , in Epiſcopi ſententia maneat.

De eadem re.

Ex eodem.

XXI. Si (*l*) quis filium ſuum non ſponte occiderit , juxta homicidia non ſponte commiſſa , pœniteat.

De eadem re.

Ex Concilio Nannetenſi.

XXII. Si (*m*) quis caſu , non volens , homicidium perpetraverit , quadraginta diebus in pane & aqua pœniteat. Quibus peractis , biennio ab oratione fidelium ſegregetur , non communicet , nec offerat. Poſt biennium in communione orationis offerat , non tamen communicet. Poſt quinquennium ad plenam communionem recipiatur. Abſtinentia ciborum in arbitrio Sacerdotis maneat.

Qui per faidam hominem occiderit.

Ex pœnitentiali Cap. XIV.

XXIII. Qui [*n*] pro vindicta fratris, aut aliorum parentum, occiderit hominem , annum unum pœniteat , & ſequentibus duobus tres quadrageſimas , obſer-

(*e*) Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 4. Tomo hoc II. extat pag. 191. Burchard. lib. 6. c. 23.
[*f*] Deuteron. 19.
[*g*] Concil. Wormac. c. 29. Tomo hoc II. pag. 314. Burchard. lib. 6. c. 21. Vide Legem Saxon. c. 11. & Leg. Longobard. lib. 1. tit. 9. c. 5.
[*] Ex veteri codice MS. Bibliothecæ Regiæ.
(*h*) Concil. Tribur. c. 36. Tomo hoc II. pag. 403. Burchard. lib. 6. c. 22.
(*i*) Concil. Tribur. c. 37. Tomo hoc II. pag. 403.
(*k*) Concil. Tribur. c. 52. Tomo hoc II. pag. 406.
(*l*) Concil. Tribur. c. 53. Tomo hoc II. pag. 406. Burchard. lib. 6. c. 36.
(*m*) Concil. Nannet. c. 18. Burchard. lib. 6. c. 16.
[*n*] Burchard. lib. 6. c. 32.

obſervet, & legitimas ferias; id eſt, ſecundam, quartam, & ſextam feriam.

De eadem re.

Ex eodem.

XXIV. Qui per iram, & rixam, & ebrietatem ſubito hominem occiderit, quatuor annos pœniteat.

De eadem re.

Ex eodem.

XXV. Si quis liber, jubente Domino ſuo, ſervum occiderit, quadraginta dies pœniteat. Et ſi quia liber jubente Domino ſuo hominem innocentem occiderit, annum unum pœniteat, & in duobus aliis annis tres quadrageſimas obſervet, & legitimas ferias.

De his, qui ſervos ſuos necant extra judicem.

Ex Concilio Agathenſi. Cap. XXXV.

XXVI. Si (o) quis ſervum proprium ſine conſcientia Judicis occiderit, excommunicatione biennii reatum ſanguinis emundabit.

De parricidis & fratricidis.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

XXVII. Statuimus [p] ut parricidæ, & fratricidæ per unius anni circulum ante fores baſilicæ, orantes Domini clementiam, perſeverent. Completo anni circulo, introducantur in Eccleſiam, tamen inter audientes, uſque dum unius anni ſpatium finiatur, ſtent. His ita peractis, ſi pœnitentiæ fructus in eis conſpicitur; corporis, & ſanguinis Domini participes fiant, ut non obdurentur deſperatione. Carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum. Jejunent autem uſque ad nonam diei horam cotidie, exceptis feſtis diebus, atque Dominicis. Abſtineant autem a vino, medone, atque mellita cerviſia tres dies per hebdomadam. Arma portare non audeant, niſi contra paganos. Et ubicunque ire maluerint, nullo vehiculo deducantur, ſed pedibus propriis pergant. Tempus autem hujus pœnitentiæ in Epiſcoporum ponimus arbitrio; ut ſecundum converſationem illorum, aut extendere, vel minuere valeant. Ab uxoribus, ſi habuerint, non ſeparentur. Si autem non habuerint, & ſe continere non valuerint; legitimas accipiant in conjugio fœminas: ne in fornicationis voraginem incidere videantur. Si autem antequam duorum prædictorum annorum finiantur curricula, finis vitæ illorum pervenerit, viaticum illis non negetur.

In excerptis e Burchardo, quæ edita ſunt a Stevartio, caput iſtud refertur ex Epiſtola Nicolai Papæ ad Karolum Maguntienſem Archiepiſcopum, ejuſque ſuffraganeos; cum in decreto Burchardi referatur ex Concilio Triburienſi, in quo non extat, neque etiam in Moguntino, unde laudatur *a Reginone.* Ultima vero pars iſtius capitis, nimirum quæ ſequuntur poſt illa verba, *extendere* vel *minuere* valeant, non habentur in editionibus Burchardi, tamenetſi extent in excerptis editis a Stevartio. Unde colligi poteſt auctorem illorum excerptorum uſum eſſe aliquo exemplari Burchardici Decreti, vulgatis editionibus ampliore. Hæc porro ultima pars iſtius capitis, quam admonuimus non extare in vulgatis Burchardi editionibus, habetur in capite XXX. Concilii Wormatienſis.

Item de parricidis.

Ex alio Concilio Moguntiacenſi. Cap. XX.

XXVIII. Parricidium (q) quam ſit deteſtabile crimen. Judicio facto inter Cain (r) & Abel fratrem ſuum, Dominus oſtendit. Sed quia modernis temporibus parricidæ profugi diſcurrunt per diverſa loca, & variis vitiis, & gulæ inlecebris deſerviunt; melius nobis videtur, ut in uno loco manentes pœnitentia diſtricta ſemetipſos caſtigent, ſi forte Domini bonitate indulgentiam facinoris ſui percipere mereantur.

Quod

(o) Concil. Agath. c. 62. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 3. Tomo hoc. pag. 194.
(p) Conc. Wormat. c. 30. Tomo hoc II. pag. 314. Burchard. lib. 6. c. 34.
(q) Pœnit. Rhab. c. 11. & in Epiſt. ad Heribald. c. 7. Tomo hoc, pag. 196. Concil. Mogunt. ſub Rhab. c. 20. Tomo hoc II. pag. 158. Burchard. lib. 6. c. 35.
(r) Geneſ. 14.

Quod parricidis arma, & conjugium interdicatur.

XXIX. Non (*s*) enim eis licebit ultra militiæ ciogulum ſumere, & conjugiis copulari, quia ſacri canones hoc eis non conſentiunt.

De eo, qui hominem publicam pœnitentiam agentem interficit.

Ex Capitularium Lib. III. Cap. XVII.

XXX. Qui (*t*) hominem publicam pœnitentiam agentem interfecerit, bannum noſtrum in triplo componat, & Weregildum proximis ejus perſolvat.

De eo, qui hominem in Eccleſia interficit.

XXXI. Si (*u*) quis aut levi cauſa, aut ſine cauſa hominem in Eccleſia interfecerit, de vita componat. Si vero rixati foris fuerint, & unus alterum in Eccleſiam fugerit, & ibi ſe defendendo eum interfecerit, & ſi hujus facti teſtes non habuerit; cum duodecim teſtibus juret legitimis, ſe defendendo eum ioterfeciſſe, & poſt hæc ſolidos ſexcentos ad partem Eccleſiæ, quam illo homicidio polluerat, & inſuper bannum noſtrum ſolvere cogatur. Is vero, qui interfectus eſt, abſque compoſitione jaceat. Ac deinde interfector ſecundum judicium Canonicum congruam facinori, quod admiſit, pœnitentiam accipiat. Si proprius ſervus hoc commiſerit, judicio aquæ ferventis examinetur utrum hoc ſponte, aut ſe defendendo feciſſet: & ſi manus ejus exuſta fuerit, interficiatur; ſi autem non fuerit, Dominus ejus, juxta quod Weregildum illius eſt, ad Eccleſiam perſolvat; aut ſi voluerit, eum eidem Eccleſiæ tradat. De Eccleſiaſtico & fiſcalino, & beneficiario volumus, ut pro una vice Wirigildum pro eo componatur, altera vice ſervus ad ſupplicium tradatur. Hæreditas tamen liberi hominis, qui propter tale facinus ad mortem fuerit judicatus, ad legitimos hæredes illius perveniat. Si in atrio Eccleſiæ, cujus porta reliquiis Sanctorum conſecrata eſt, hujuscemodi homicidium perpetratum fuerit, ſimiliter componatur & emendetur. Si vero non eſt conſecrata, eodem modo componatur ſicut componi debet, quod in immunitate violata committitur.

In vetuſtiſſimo codice MS. Monaſterii Rivipullenſis, qui continet libros ſeptem Capitularium, poſt illa verba: *Congruam facinori, quod admiſit, pœnitentiam accipiat*, Iſta ſtatim adduntur: *Id eſt, XXI. annis, VII. ex his in pane & aqua ad oſtium Eccleſiæ ſatisfaciat, remotus ab oratione, & communitate fidelium?* cæteros ſeptem ſocietur orationi fidelium: *Tranſactos, qui ſuperſunt VII. communionem plenam perfecte ſubſequatur. Abſtinentia ejus Sacerdotali providentia temperetur. Si propius ſervus, &c.*

De injuriis Sacerdotum, vel Clericorum.

Ex eodem, Cap. XIV.

XXXII. Sanguinis (*x*) effuſio in Eccleſia facta cum fuſte, ſi Presbyter fuerit, triplo componatur, duas partes eidem Presbytero, tertia pro fredo ad Eccleſiam, & inſuper bannus noſter. Similiter de Diacoño juxta compoſitionem ejus in triplo cum banno noſtro componatur. De Subdiacono, & de uniuscunque ordinis Clerico ſecundum ſuam compoſitionem in triplo perſolvatur, & inſuper bannus noſter.

De ictu.

XXXIII. Similiter [*y*] & de ictu ſine ſanguinis effuſione de uniuscunque ordinis Clerico in triplo componatur, inſuper & bannus noſter. Et qui non habet, unde ad Eccleſiam perſolvat, tradat ſe in ſervitium eidem Eccleſiæ, uſque dum totum debitum perſolvat.

Si quis Clericum exſpoliaverit.

Ex Concilio Triburienſi.

XXXIV. Ut, (*z*) ſi qua in ipſos Clericos, vel in Eccleſias perpetrata fuerint, id eſt, ſi quis Clericum expoliaverit,

(*s*) Concil. Mogunt. ibid. Burchard. lib. 6. c. 35.
(*t*) Lib. 4. Capitular. c. 18. Vide infra c. 190. hujus libri.
(*u*) Lib. 4. Capitular. c. 13. Lib. 1. Leg. Longob. Tit. 9. c. 29. 30. 35. & ſeq.
(*x*) Lib. 4. Capitular. c. 14. Lib. 2. Leg. Longob. Tit. 40. c. 6.
(*y*) Lib. 1. Capitular. c. 14. Lib. 2. Leg. Longob. Tit. 40. c. 6.
[*z*] Vide Concil. Tribur. c. 7. Tomo hoc pag. 392. 393.

verit, aut vulneraverit, vel aliquam injuriam fecerit, decimas Eccleſiæ tulerit, vel retinuerit, ſi non prius per ſæcularem potentiam digne vindicatum fuerit; Epiſcopus ad ſuam Synodum illos malefactores vocet, & digne emendet. Si contempſerint venire, excommunicentur.

Si quis Clericum verberaverit.

Ex eodem.

XXXV. Si quis Clericum verberaverit, vel debilitaverit, aut in aliquo læſerit; & canonice pœniteat, & ad legem emendet, juxta quod in capitulari ſcriptum eſt.

De eadem re.

Ex Concilio Toletano.

XXXVI. Si quis de (*a*) potentibus Clericum, aut Religioſum exſpoliaverit, & Epiſcopus mandaverit, eum ad ſe venire, ut audiatur, & contempſerit; in invicem mox ſcripta percurrant per omnes provinciæ Epiſcopos, quoscunque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur, donec audiatur, & reddat aliena.

De pugna & homicidio in atrio Eccleſiæ.

Ex Concilio Triburienſi.

XXXVII. Si (*b*) quis in atrio Eccleſiæ pugnam committit, aut homicidium; quidquid pro immunitate violata emendandum eſt, Altario ſolvatur, cujuscunque fuerit Eccleſia.

De pugna in Eccleſia.

Ex eodem.

XXXVIII. Si quis in Eccleſia Clericum fuſte, aut gladio percuſſerit, ut ſanguis exeat, vel de ictu ſine effuſione ſanguinis; juxta quod in Capitulari (*c*) ſcriptum eſt, componatur, id eſt, in triplo ſecundum ſuam compoſitionem.

Quod laici de ſubſtantia morientium Presbyterorum ſuorum nullam portionem accipiant.

Ex eodem. Cap. II.

XXXIX. Perlatum eſt quoque ad ſanctam Synodum, quod quidam laici improbe agant contra Presbyteros ſuos, ita ut de morientium Presbyterorum ſubſtantia partes ſibi vindicent, ſicuti de propriis ſervis. Interdicimus itaque, ne hoc ulterius fiat; ſed ſicuti liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum, & agendum Divinum officium, ita ab eis nihil exigatur præter Dei officium. De peculiari vero Sacerdotum nihil ſibi uſurpent; ſed duabus partibus faciant Presbyteri, quod eis viſum fuerit, tertiam, ſecundum canonum juſſa, quibus ſerviunt, relinquant Eccleſiis.

De compoſitione Presbyteri, ſi occiſus fuerit.

Ex eodem

XL. Presbyter (*e*) vulneratus, aut cæſus, ſi mortem evaſerit, tota compoſitio cedat Presbytero. Si vero mortuus fuerit, compoſitio in tres dividatur portiones; id eſt, Altari, cui Presbyter deſerviebat, pars una, altera Epiſcopo, tertia Parentibus Presbyteri ſolvatur.

De eadem re.

Ex Capitularium Lib. II. cap. XLIX.

XLI. Presbyteri (*f*) interfecti compoſitio, Epiſcopo, ad cujus Parrœchiam pertinent, ſolvantur ſecundum Capitulare glorioſi Karoli Genitoris noſtri, ita videlicet, ut medietatem Wirigildi ejus Epiſcopus utilitatibus Eccleſiæ, cui præfuit, tribuat, & alteram medietatem in eleemoſyna ejus juſte diſpertiat: quia nullus nobis ejus hæres proximior videtur, quam ille, qui ipſum Domino ſociavit.

V v v De

(*a*) Concil. Tolet. I. c. II.
(*b*) Concil. Tribur. c. 4. 6. Tomo hoc pag. 393. & ſeqq. Burchard. lib. 3. c. 195.
(*c*) Vide ſupra c. 32. (*e*) Concil. Tribur. c. 4.
(*f*) Lib. 4. Capitular. c. 15. Burchard. lib. 6. c. 11. Vide notam corrector. Rom. ad c. Omnes Presbyteri 17. q. 4.

De eo, qui Sacerdotem occiderit.

Ex Concilio Wormacienſi.

XLII. Qui (*g*) Sacerdotem voluntarie occiderit, carnem non comedat, & vinum non bibat cunctis diebus vitæ ſuæ; jejunet uſque ad veſperam, exceptis diebus feſtis, atque Dominicis; arma non ſumat, equum non aſcendat, Eccleſiam (*h*) per quinquennium non ingrediatur, ſed ante fores Eccleſiæ ſtet; poſt quinquennium Eccleſiam ingrediatur; nondum vero communicet, ſed inter audientes ſtet, vel ſedeat. Cum autem fuerit duodecimi anni curſus finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi tribuatur remiſſio. Maneat autem in reliquis obſervationibus tres dies per hebdomadam, ut perfectius purificari mereatur.

De eadem re.

Ex Concilio Moguntiacenſi. cap. XXIV.

XLIII. Qui (*i*) Presbyterum occiderit, duodecim annorum ei pœnitentia ſecundum canones imponatur; aut ſi negaverit, ſi liber eſt; cum duodecim jurет: ſi autem ſervus, ſuper duodecim vomeres ferventes ſe purget. Convictus noxæ, uſque ad ultimum vitæ tempus militiæ cingulum deponat, & uxorem amittat.

De eo, qui Presbyterum degradatum occiderit.

Ex eodem Concilio.

XLIV. Nuntiatum (*k*) eſt nobis, quod aliqui, qui olim dixerunt ſe fuiſſe Sacerdotes, & poſtea degradati pro ſuis peccatis, pœnitentiam agendo ſuffragia Sanctorum, per diverſa loca tranſeuntes, quæſierunt, trucidati ſunt. Hujuſcemodi interfectoribus omnem Eccleſiaſticam denegamus communionem, donec dignam pœnitentiam pro reatu ſuo ſecundum judicium Epiſcoporum exſolvant.

De homicidiis Clericorum.

Ex Capitularium Lib. III. cap. XXV.

XLV. Qui Subdiaconum occiderit, CCC. ſolidos componat. Qui Diaconum, CCCC. Qui Presbyterum, DC. Qui Epiſcopum, DCCCC. Qui Monachum, CCCC. ſolidos componat.

Si aliquis ordinatus homicidium fecerit.

Ex Pœnitentiali.

XLVI. Si (*l*) quis Epiſcopus, aut aliquis ordinatus homicidium fecerit; decem annos pœniteat, tres ex his in pane & aqua.

Si quis conſenſerit, vel conſiliatus fuerit, ut homo interficiatur.

Ex eodem.

XLVII. Si quis (*m*) ad homicidium faciendum conſenſerit, & conſilium dederit, & factum fuerit; ſeptem annos pœniteat. Si vero non fuerit factum, tres annos pœniteat.

Si quis conſanguineum ſuum occiderit, aut ſeniorem.

Ex eodem.

XLVIII. Si quis proximum & conſanguineum ſuum occiderit, decem annos pœniteat. Similiter ſi quis Seniorem & Dominum ſuum dolo trucidaverit.

Ex dictis Ferrandi Diaconi.

XLIX. Periculoſe (*n*) ſe decipiunt, qui exiſtimant, eos tantum homicidas eſſe, qui manibus hominem occidunt: & non potius eos, per quorum conſilium, & fraudem, & exhortationem homines extinguuntur. Nam Judæi Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, ſicut ſcriptum eſt: *Nobis* (*o*) *non licet interficere quemquam*; ſed tamen illis Domini mors imputatur, quia ipſi eum lingua crucifixerunt dicentes: *Crucifige eum.* Unde unus Evangeliſta dicit, (*p*) Dominum crucifixum *hora tertia*, *alius ſexta*; quia Judæi crucifixerunt eum (*q*) hora tertia lingua, milites hora ſexta manibus. Qui ergo hominem tradit, ille eum interficit, Domi-

(*g*) Concil. Wormac. c. 26. Tomo hoc pag. 314. Burchard. lib. 6. c. 8.
(*h*) Vide Morin. lib. 7. de Pœnitentia. c. 7. §. 8. 9.
(*i*) Conc. Mogunt. ſub Rhabano c. 24. Tomo hoc pag. 159. Burchard. lib. 6. c. 7.
(*k*) Conc. Mogunt. ſub Rhabano c. 25. Tomo hoc pag. 159. Burchard. lib. 6. c. 9.
(*l*) Halitgar. lib. 6. c. 1. (*m*) Halitgar. ibid.
(*n*) Burchard. lib. 6. c. 31. & apud Gratian. Dist. 1. de Pœnit. c. 23.
(*o*) Joann. 18. (*p*) Marc. 15. (*q*) Luc. 23.

Domino dicente: *Majus* (r) *peccatum habet, qui me tradidit tibi.* Unde Pſalmiſta: *Filii* (s) *hominum, dentes eorum arma & ſagitta, & lingua eorum gladius acutus.* Subjiciant ergo ſe pœnitentiæ, quorum conſilio ſanguis funditur, ſi veniam promereri volunt.

De his, qui pro nihilo ducunt homicidium in bello perpetratum.

Ex (t) *Epiſtola Rabani ad Heribaldum Epiſcopum Autiſſiodorenſem de prælio ad Fontaniacum geſto.*

L. Quod [u] autem quidam homicidium, quod nuper in ſeditione & prælio Principum noſtrorum perpetratum eſt, excuſant, quaſi non neceſſarium ſit, pro hoc cuilibet agere pœnitentiam, eo quod juſſu Principum peractum ſit. Et *Dei Judicio* ita finitum. Scimus enim, quod Dei Judicium ſemper juſtum eſt, & nulla reprehenſione dignum. Sed tamen oportet eos conſiderare, qui hanc necem nefariam defendere cupiunt, utrum illos, quaſi coram oculis Dei innoxios excuſare poſſint, qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix eſt, & idolorum ſervituti comparatur, atque propter favorem Dominorum ſuorum temporalium, æternum Dominum contempſerunt, & mandata illius ſpernentes, non caſu, ſed per induſtriam, homicidium fecerunt. Unde in Exodo ſcriptum eſt: *Si* [x] *quis de induſtria, & per inſidias occiderit proximum, ab altario meo evelles eum, ut moriatur.* Et in Deuteronomio: *Si quis* [y] *odio habens proximum ſuum, inſidiatus fuerit vitæ ejus, & ſurgens percuſſerit eum, & mortuus fuerit, & fugerit ad unam de ſupradictis urbibus; mittent ſeniores civitatis illius, & rapient cum de loco refugii, & tradent eum in manus proximi ejus, cujus ſanguis effuſus eſt, & moriatur. Nec miſereberis ejus.* Illum itaque, quem Dominus dignum morte eſſe judicavit, quis dicat reum non eſſe? Quomodo contrarius legi non exiſtit, qui hoc, quod Deus præcepit, caſſum eſſe contendit? Sed inter hæc ſciendum eſt, quod magna diſtantia eſt inter legitimum Principem, & ſeditioſum Tyrannum.

De eadem re.

Ex pœnitentiali.

LI. Si quis hominem in bello publico occiderit, quadraginta dies pœniteat.

De Clerico, qui proximum ſuum occidit.

Ex eodem.

LII. Si Clericus homicidium fecerit, & proximum ſuum occiderit odii meditatione; exul ſeptem annis pœniteat.

De parricidis.

Ex pœnitentiali.

LIII. Si quis hoc crimen perpetraverit; quidam judicaverunt, ut ſeptem annis pœniteat, vel quatuordecim pœnitentiam egiſſet; quidam uſque ad finem vitæ, ſicut Cain, qui ſimilia perpetraverit.

Ex eodem.

LIV. Qui hominem debilitaverit, & deformem fecerit; impenſas in medicos tribuat, & maculæ pretium, & opus ejus, donec ſanetur, reſtituat, & dimidium annum pœniteat. Si vero non habet, unde hoc reſtituat, annum unum pœniteat.

De truncationibus membrorum.

Ex Concilio Moguntiacenſi. Cap. V.

LV. His, (z) a quibus Domini Sacramenta tractantur, judicium ſanguinis agitare non licet. Et ideo magno opere talis exceſſus prohibendus eſt; ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut, quod morte plectendum eſt, ſententia propria judicare præſumant: aut truncationes quibuslibet perſonis, aut per ſe inferant, aut inferenda præcipiant. Quod ſi quiſquam horum immemor præceptorum, aut in Eccleſiæ ſuæ familiis, aut in quibuslibet perſonis tale aliquid fecerit, & conceſſi ordinis honore privetur

Vvv 2

(r) Joann. 16.
(s) Pſal. 56.
(t) Cap. 4. Vide hoc Tomo p. 194.
(u) Burchard. lib. 6. c. 23.
[x] Exod. 21.
[y] Deuter. 19.
(z) Concil. Tolet. 11. c. 6. Burchard. lib. 1. c. 201. Vide Pœnitentiale Rhabani, c. 30. apud Ant. Auguſtinum.

tur & loco , ſub perpetuæ damnationis religatus ergaſtulo : cui tamen communio exeunti ex hac vita non neganda eſt propter Domini miſericordiam.

Quæ debeat diſcretio Eccleſiarum Rectoribus eſſe , ne per inconditam diſciplinam ſubeant homicidii notam.

LVI. Cum juxta (*a*) antiquæ inſtitutionis edictum plus erga corrigendos agere debeat benevolentia, quam ſeveritas; plus cohortatio, quam commotio; plus caritas , quam poteſtas adhiberi debet.

De parricidio.

Ex lege Theodoſiana. Lib. IX.

LVII. Si (*b*) quis patrem, matrem , fratrem , ſororem , filios , filias , vel alios propinquos occiderit ; remoto aliorum genere tormentorum , facto de coriis ſacco, qui culleus nominatur , in quo cum miſſus fuerit , cum ipſo etiam ſerpentes claudantur : & ſi mare vicinum non fuerit , in quolibet gurgite projiciatur , tali pœna damnatus nullo unquam tempore obtineat ſepulturam.

De Domina , quæ ancillam occidit.

Ex Concilio Elibertino.

LVIII. Si qua (*c*) Domina furore zeli inflammata ancillam occiderit, ita ut intra tertium diem animam cum cruciatu emittat : eo quod incertum ſit, voluntarie, an caſu occiderit; ſi voluntarie , poſt ſeptem annos , ſi caſu , poſt quinque annorum tempora , acta legitima pœnitentia, ad communionem admitti placuit.

Si ſervus occiditur a Domino, dum verberibus caſtigatur.

Ex lege Theodoſiana.

LIX. Si [*d*] ſervus , dum culpam Dominus vindicat , mortuus fuerit, Dominus culpa homicidii non tenetur : quia tunc homicidii reus eſt , ſi occidere voluiſſe convincitur. Nam emendatio non vocatur ad crimen.

De oppreſſione infantum.

Ex Concilio Mogontiacenſi.

LX. Si quis [*e*] infantem ſuum incaute oppreſſerit , aut veſtimentorum pondere ſuffocaverit , & hoc poſt baptiſmum factum fuerit ; quadraginta dies pœniteat in pane & aqua , oleribus atque leguminibus , & a conjuge ſe abſtineat. Poſtea tres annos pœniteat per legitimas ferias, & tres in anno quadrageſimas obſervet. Quod ſi ante baptiſmum infans oppreſſus fuerit; proximos quadraginta dies, ut ſupra pœniteat. Poſtea vero quinquennium expleat.

Si per negligentiam matris infans moritur non baptizatus.

Ex Epiſtola Rhabani ad Reginbaldum Chorepiſcopum.

LXI. De (*f*) infantibus autem, qui mortui inveniuntur cum patre & matre, & non apparet, utrum a patre, aut matre occiſus ſit ipſe infans vel ſuffocatus, an propria morte defunctus : non debent inde ſecuri eſſe, nec ſine pœnitentia ipſi parentes ; ſed tamen in eis conſideratio debet eſſe pietatis, ubi non voluntas, ſed eventus mortis cauſa fuit. Si autem eos non latet, ipſos ejus eſſe interfectores , ſcire debent, graviter ſe deliquiſſe. Quod (*f*) in Ancyrano Concilio comprobatur. Quidam autem trium annorum pœnitentiam hujusmodi hominis judicant eſſe debere , quorum ex his unum exigat in pane & aqua, atque ſe ab omni luxuria tempore pœnitentiæ ſuæ cuſtodiat.

De femina , cujus filius per negligentiam obierit, non baptizatus

Ex pœnitentiali. Cap. XVII.

LXII. Pariens femina , cujus filius per negligentiam non baptizatus obierit, annum (*g*) unum pœniteat , & nunquam ſit ſine aliqua pœnitentia. Si autem

(*a*) Additio IV. Capitular. c. 6.
(*b*) Interpretat. l. 1. Cod. Theodoſ. de Parricidio.
(*c*) Concil. Elibert. c. 5. Tomo hoc II. pag. 158. Halitgar. lib. 4. c. 5. Burchard. lib. 6. c. 19.
[*d*] Interpretat. l. 1. cod. Theodoſ. De emendat. Servor.
(*e*) Burchard. lib. 17. c. 58. Concil. Tribur. hoc Tomo pag. 403.
(*f*) Burchard. lib. 17. c. 59. Concil. Ancyr. c. 20. Tomo hoc II. pag. 215.
(*g*) Vide ſupra Lib. 1. c. 128. & ſeqq.

tem per negligentiam Sacerdotis. Require in primo libello, Cap. CXXIX.

De mulieribus, qui partus ſuos necant.

Ex Concilio Ancyrano.

LXIII. De [*b*] mulieribus, quæ fornicantur, & partus ſuos necant, vel quæ agunt ſecum, ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem diffinitio, uſque ad exitum vitæ eas ab Eccleſia removet; humanius autem nunc diffinimus, ut eis decem annorum tempus ſecundum præfixos gradus pœnitentia largiatur.

De eadem re.

Ex Concilio Hilerdenſi.

LXIV. Hi (*i*) vero, qui male conceptos ex adulterio factos, vel editos necare ſtuduerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliſerint, in utroque ſexu adulteris, id eſt, patri vel matri poſt ſeptem annorum curricula communio tribuatur: ita tamen ut omni tempore vitæ ſuæ fletibus, & humilitati inſiſtant.

De eadem re.

Ex Concilio Heliberitano.

LXV. Si qua [*k*] mulier, abſente marito, per adulterium conceperit, idque poſt facinus occiderit; placuit vix in fine ei dandam communionem, eo quod geminaverit ſcelus.

Si qua mulier partum ſuum excuſſerit.

Ex Pœnitentiale.

LXVI. Si qua mulier partum ſuum ante quadraginta dies in utero ſponte perdiderit, annum unum pœniteat. Si vero poſt quadraginta dies eum occiderit, tres annos pœniteat. Si vero poſtquam animatus fuerit, eum perdiderit, quaſi homicida pœniteat. Sed diſtat multum utrum paupercula pro difficultate nutriendi, aut fornicaria cauſa ſit, & pro ſui ſceleris celandi faciat cauſa.

Si qua mulier filium, vel filiam occiderit.

Ex eodem.

LXVII. Mulier, ſi voluntarie occiderit filium ſuum, aut filiam ſuam, pro homicidio decem annos pœniteat.

De eadem re.

Ex Concilio Rotomagenſi.

LXVIII. Sunt (*l*) quædam mulieres, ut ad notitiam Sancti Concilii pervenit, quæ ex fornicatione concipientes, metuentes, ne ſcelus, quod occulte perpetrarunt, manifeſtum fieret, infantes, quos pepererunt, occiderunt, & terræ congerie cooperuerunt, aut in aquas projecerunt. Quod quantum nefas ſit, Canones Ancyrani, Elibertani, atque Hilerdenſis Concilii teſtes ſunt. His itaque vix in fine dandam eſſe communionem decernunt. Sed humanius tractantes poſt decennem pœnitentiam tales placuit ad communionem recipi.

Ut ante januam Eccleſiæ adulteri infantes exponantur.

Ex eodem.

LXIX. Igitur, quia diabolo ſuadente, & carnis fragilitate delectante, & ideo conſentiente, multotiens talia perpetrantur; ideo ex una mortifera potione aliam utcunque mederi cupientes, ne geminetur ſcelus adulterii & homicidii, damus conſilium, ut unuſquiſque Sacerdos (*m*) in ſua plebe publice adnuntiet, ut ſi aliqua fœmina clanculo corrupta conceperit, & pepererit; nequaquam diabolo cohortante filium, aut filiam ſuam interficiat: ſed quocunque prævalet ingenio, ante januas Eccleſiæ partum deportari faciat, ibique projici; ut coram Sacerdote in craſtinum delatus, ab aliquo fideli ſuſcipiatur & nutriatur, & tali ex cauſa homicidii reatum, &, quod majus eſt, parricidii evadat. Nam qui filium, aut filiam interficit, parricida omnimodis teneatur.

(*b*) Concil. Ancyr. c. 20. Tomo I. noſtro pag. 148. Halitgar. lib. 4. c. 3. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 8. Tomo hoc II. pag. 196. Burchard. Lib. 17. c. 54.

(*i*) Concil. Ilerd. c. 2. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 9. Tomo hoc pag. 196. Burchard. lib. 17. c. 52.

(*k*) Concil. Eliberit. c. 63. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 8. Tomo hoc pag. 196. Burchard. lib. 17. c. 51.

(*l*) Burchard. lib. 17. c. 53. Ivo part. 10. c. 103.

(*m*) Burchard. lib. 13. c. 200.

De eadem re.

Ex Lege Theodoſiana. Lib. V. Cap. VII.

LXX. Quicunque (*n*) expoſitum recenti partu, ſciente patre, vel matre, vel domino collegerit, & ſuo labore educaverit; in illius, a quo collectus eſt, poteſtate conſiſtat, ſeu ingenuum, ſeu ſervum, quem nutrivit, eſſe voluerit.

De eadem re.

Ex eodem.

LXXI. Qui (*o*) expoſitum puerum, vel puellam ſciente Domino, vel Patrono miſericordiæ cauſa collegerit, in ejus dominio permanebit; ſi tamen conteſtationi de collectione ejus Epiſcopus, vel Clerici ſubſcripſerunt; quem poſtea ſuum dicere quis non poterit, quem projeciſſe probatur ad mortem?

De eadem re.

Ex eodem.

LXXII. Si (*p*) quis infantem a ſanguine nutrierit, habendi eum, & poſſidendi habeat poteſtatem. Sane ſi nutritum Dominus, vel Pater recipere voluerit, aut ejuſdem meriti mancipium nutritori debet donare, aut pretium nutritor, quantum valuerit, qui nutritus eſt, conſequatur. *Vide Lib. 4. Leg. Wiſigothor. tit. 4. cap. 1.*

De homicidiis.

Ex Concilio Turonenſi.

LXXIII. Homicidis [*q*] penitus non communicandum, donec per confeſſionem pœnitentiæ ipſorum crimina diluantur.

De his, qui uxores occidunt.

Ex Concilio Mogontiacenſi.

LXXIV. Si (*r*) maritus uxorem, aut uxor maritum interfecerit, æquum judicium ſit ſuper eos dicente Domino: *Non* (s) *conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis.* Et poſt pauca: *Ita*, (t) inquit, *parvum audietis, ut magnum, nec accipietis cujuſquam perſonam, quia Dei judicium eſt.* Idcirco uterque eorum in hujuſcemodi criminis accuſatione, ſi negaverit, pari judicio examinetur.

De eadem re.

Ex Capitularium Lib. III. cap. LXXXIX.

LXXV. Ut (*u*) homicidia infra patriam, ſicut in lege Domini interdictum eſt, nec cauſa ultionis, nec avaritiæ, nec latrocinandi fiant. Et ubicunque inventi fuerint, a judicibus noſtris ſecundum legem ex noſtro mandato vindicentur. Et non occidatur homo, niſi lege jubente.

De eadem re.

Ex eodem.

LXXVI. Quicunque (*x*) propria uxore derelicta, vel abſque lege ſine cauſa & certa probatione interfecta, aliam duxerit uxorem, armis depoſitis, publicam agat pœnitentiam; & ſi contumax fuerit, comprehendatur a comite, & ferro vinciatur, & in cuſtodiam mittatur, donec res ad noſtram notitiam deducatur. *Vide Hincmar. Tom. 1. pag.* 590.

De pugna duorum, quod noſtri campum appellant, quod pro imputato adulterio ſolet exerceri.

Ex Epiſtola Nicolai Papæ, ad Karolum Regem.

LXXVII. Monomachiam (*y*) vero in lege non aſſumimus, quam præceptam fuiſſe non reperimus: quam licet iniiſſe quoſdam legerimus, ſicut ſanctum David, & Goliam ſacra prodit hiſtoria; nuſquam tamen ut pro lege teneatur, alicubi Divina ſancit auctoritas, cum hoc & hujuſcemodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur.

De eadem re.

Ex eadem Epiſtola.

LXXVIII. Verum, (*z*) ſicut multorum

(*n*) Interpretat. l. 1. cod. Theodoſ. De Expoſitis.
(*o*) Interpretat. l. 2. cod. Theodoſ. tit. eod.
(*p*) L. un. cod. Theodoſ. De his, qui ſanguinol.
(*q*) Concil. Turon. 1. c. 7. Burchard. lib. 6. c. 30.
(*r*) Burchard. lib. 6. c. 38. (*s*) Levit. 19.
(*t*) Deuter. 1. (*u*) Lib. 1. Capitular. c. 67.
(*x*) Lib. 5. Capitular. c. 149. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 13. c. 5. Burchard. lib. 6. c. 37.
(*y*) Nicol. I. Epiſt. 50. Tomo hoc pag. 326. Burchard. lib. 9. c. 51.
[z] Vide pag. 324. & ſeqq. hujus Tomi II. Burchard. lib. 9. c. 50.

torum relatu didicimus, Lotharius Rex conventum celebrare diſponit, & Thetbergam Reginam examini proprio & judicio ſubjicere meditatur, & ſi quidem eam præſtigiis falſitatis ſuæ potuerit exhibere, quaſi non fuerit legitima ſua uxor, vult eam penitus a ſe ſequeſtrare. Sin autem, vult eam tanquam propriam uxorem admittere, ſed deinde quaſi mœchata fuerit, inſimulare, atque (*) per hoc hominem ſuum, & hominem Thietbergæ ad monomachiam impellere, & ſi homo ipſius Reginæ ceciderit, diſponit hanc ſine dilatione perimere. Quæ quantum ſint omni Divinæ legi contraria, magnitudo prudentiæ veſtræ, credimus, jam advertit.

De parricidiis.

Ex Capitul.

LXXIX. Quicunque (*a*) propter cupiditatem rerum patrem, aut matrem, aut fratrem, aut ſororem, vel nepotem, aut alium propinquum ſuum interfecerit, hæreditas interfecti ad legitimos hæredes perveniat. Interfectoris vero hæreditas in fiſcum redigatur. Ipſe vero ordinante Epiſcopo publicæ pœnitentiæ ſubdatur.

De his, qui ferro vinciuntur.

Ex eodem.

LXXX. Ut [*b*] mangones & cotiones, qui ſine omni lege vagabundi vadunt per iſtam terram, non ſinantur vagari ad deceptiones hominum: nec iſti ferro colligati atque conſtricti, qui dicunt ſibi injunctum eſſe a Sacerdote, ut vagi & profugi per patrias ambulent. Melius nobis videtur, ut uno in loco permaneant laborantes, & ſervientes, patientiam habentes, ſecundum quod canonice impoſitum fuerit.

Caput iſtud non extat in libro primo Capitularium in vetuſtiſſimis codicibus manuſcriptis, non in Regio, ex quo prima Pariſienſis editio prodiit, non in Rivipullenſi, non demum in Colbertino. Utrobique autem extat *in appendice prima libri quarti cap. XXXIV.* Editio porro vulgata iſtius capitis, quam etiam præferunt vetuſti codices, multum diverſa eſt ab ea, quam refert Regino. Illud ſane admonendum, pro eo, quod Regino habet, *& patientiam habentes*, in libris capitularium ſcriptum eſſe, *& pœnitentiam agentes.*

De faidis coercendis.

LXXXI. Si (*c*) quis aliqua neceſſitate cogente homicidium commiſit, comes, in cujus miniſterio res eſt perpetrata, & compoſitionem facere, & faidam per Sacramentum pacificare faciat. Quod ſi una pars ei ad hoc conſentire noluerit, id eſt, aut ille, qui homicidium fecit, aut is, qui compoſitionem ſuſcipere debet, faciat illum, qui ei contradicit, ad præſentiam noſtram venire: ut eum ſecundum tempus, quod nobis placuerit, in exilium mittamus, donec ibi caſtigetur, ut comiti ſuo inobediens ulterius eſſe non audeat, & majus damnum non accreſcat.

De femina, quæ virum per maleficium interficit.

Ex pœnitentiali. cap. XV.

LXXXII. Mulier, ſi aliquos interemit arte malefica, id eſt, per poculum, aut per aliquam artem; ſeptem annis pœniteat. Si paupercula fuerit, quatuor annis pœniteat.

De eadem re.

Ex Concilio Helibertenſi.

LXXXIII. Si (*d*) quis vero maleficio interficiat alterum, eo quod ſine idololatria perficere ſcelus non potuit, nec in finem percipiendam illi eſſe communionem.

Unde ſupra.

LXXXIV. Si quis (*e*) maleficio ſuo aliquem perdiderit, ſeptem annis pœniteat, & eleemoſynas multas faciat.

De eadem re.

LXXXV. Si [*f*] mulier maritum ſuum cauſa fornicationis veneno interficit, aut quacunque arte perimere facit; quia Dominum & ſeniorem ſuum occidit, decem annis pœniteat.

De

(*) Edit. Helmæſtad. *pro.*
(*a*) Addit. IV. c. 85. Lib. I. Leg. Longob. tit. 10. c. 4.
(*b*) Lib. I. Capitular. c. 79.
(*c*) Lib. 4. Capitular. c. 27. Lib. I. Leg. Longob. tit. 9. c. 34.
(*d*) Concil. Eliber. c. 6. Burchard. lib. 6. c. 26.
(*e*) Halitgar. lib. 6. c. 5. (*f*) Burchard. lib. 6. c. 39.

De his, qui hominem ſuadent interfici.

Ex Lege Romana. Pauli ſententiarum Lib. V. Cap. XXV.

LXXXVI. Mandatores [g] cædis, id eſt, qui homines præcipiunt, vel ſuadent interficere, perinde, ut homicidæ, puniantur.

De eadem re.

LXXXVII. Qui (h) vero aliquem interficit hominem, aliquando abſolvitur, & qui non occidit, ut homicida tenetur vel damnatur. Conſilium enim uniuscujusque, non factum puniendum eſt. Ideoque qui cum vellet occidere, id caſu aliquo perpetrare non potuit, ut homicida punietur. Et is, qui caſu jactu teli hominem imprudenter occidit, abſolvitur.

De eo, qui hominem caſtraverit.

Ex eadem.

LXXXVIII. Qui hominem (i) libidinis, aut negotiationis cauſa caſtraverit, caſtrandumque tradiderit, ſive ſervus, ſive liber ſit, capite puniatur.

Unde ſupra.

LXXXIX. Si (k) aliquis cauſa explendæ libidinis, vel odii meditatione, ut non ex eo ſoboles naſcatur, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non poſſit generare aut concipere, ut homicida teneatur.

Hoc totum idcirco ex lege Romana poſuimus, ut Sacerdos ex lege perpendat modum pœnitentiæ in talibus trangreſſionibus. Canonica enim auctoritas cum lege Romana ex maxima parte concordat.

De his, qui circumciduntur.

Ex eadem lege. Cap. XXIV.

XC. Cives [l] Romani, qui ſe Judaico ritu, vel ſervos ſuos circumcidi patiuntur, bonis ademptis in inſulam deportentur, medici capite puniantur.

Si Judæus ſervum alienæ nationis circumciderit.

Ex eadem.

XCI. Judæi [m] ſi alienæ nationis comparatos ſervos cirumciderint; aut exilio deportentur, aut capite puniantur.

De his, qui ſemetipſos interficiunt.

Ex Concilio Bracarenſi cap. XV.

XCII. Placuit, (n) ut hi, qui ſibi ipſis, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut ſuſpendium, vel quolibet modo inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadavera deducantur. Multi enim ſibi hoc per ignorantiam uſurparunt. Similiter & de his placuit fieri, qui pro ſceleribus puniuntur.

De his, qui in patibulo ſuſpenduntur.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

XCIII. Quæſitum [o] eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus poſt confeſſionem Deo peractam; utrum cadavera illorum ad Eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non. Quibus reſpondemus: Si omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine ſecundum canonum juſſum danda eſt, cur non eis, qui pro peccatis ſuis extremam pœnam perſolvunt? Scriptum eſt enim: *Non judicat Dominus bis in idipſum.*

De furibus & latronibus deprehenſis.

Ex Concilio Triburienſi.

XCIV. Fures (p) & latrones, ſi in furando & prædando occidantur, viſum eſt, pro eis non orandum: ſi comprehenſi

(g) Pauli Sent. Lib. 5. c. 23.
(h) Ibid.
[i] Ibid.
[k] Burchard. lib. 17. c. 57.
(l) Pauli Sent. Lib. 5. c. 22.
(m) Ibid.
(n) Concil. Bracar. 1. c. 16. Halitgar. lib. 4. c. 6. Burchard. lib. 19. c. 130. Vide Lib. 6. Capitular. c. 10. & Lib. 7. c. 344.
(o) Concil. Mogunt. ſub Rhab. c. 27. Tomo hoc pag. 159. Burchard. lib. 11. c. 76.
(p) Concil. Tribur. c. 31. Tomo hoc pag. 400. 401. Burchard. lib. 11. c. 59. & apud Grat. 13. q. 2. c. 31.

prehenſi aut vulnerati, Presbytero, vel Diacono confeſſi fuerint, communionem eis non negamus.

Qui propter cupiditatem Judæum, vel paganum occiderit.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

XCV. Qui (*q*) odii meditatione, vel propter cupiditatem, Judæum vel paganum occiderit; quia non leve vitium committitur, ut homicidam convenit pœnitere; quandoqnidem nec exteris gentibus, niſi oblatam pacem reſpuerint, bellum eſt populo antiquo penitus inferre præceptum.

Si quis inſaniens hominem occiderit.

Ex eodem.

XCVI. Si quis [*r*] inſaniens aliquem occiderit, ſi ad ſanam mentem pervenerit, levior ei pœnitentia imponenda eſt, quam ei, qui ſana mente tale quid commiſerit. Cui quamvis pœnitentia ſit imponenda, quia ipſa infirmitas cauſa peccati, licet fortaſſis occulta, contigiſſe creditur; tanto tamen ſit levior, quam ei, qui ſanus aliquem occiderit; quantum inter ſanum & inſanum, irrationabile a rationabili conſtat eſſe diſcriminis.

Si plures unum hominem occiderint.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

XCVII. Si [*ſ*] quatuor, aut quinque homines, ſeu etiam plures contra unum hominem rixati fuerint, & ab his vulneratus mortuus fuerit; quicumque eorum plagam impoſuit, ſecundum ſtatuta canonum, ut homicida, judicetur.

Hoc caput Regino laudat ex Concilio Moguntiacenſi: Burchardus, & vetus canonum collector MS. in Bibliotheca Regia ex Concilio apud Wermerias cap. XCIX. utrobique autem amplior habetur, quam apud Regionem.

De eo, cui imputatur homicidium, & probari non poteſt.

Ex eodem.

XCVIII. Ubi (*t*) manifeſtari poteſt, quemlibet hominem perpetraſſe homicidium, ſecundum canonicam auctoritatem condignum pœnitentiæ judicium illi ingeratur. Si autem manifeſtis indiciis non poteſt probari, eum homicidam eſſe, nec ipſe vult confiteri; omnipotentis Dei judicio, cui omnia occulta manifeſta ſunt, reſervetur. Et tamen indicetur, quod communione Eccleſiaſtica indignus ſit, donec perpetratum crimen confiteatur, & per confeſſionem & pœnitentiam condignam ab hoc crimine ſe abſolvere certet.

Abhinc de adulteriis & fornicationibus.

Ex Concilio Ancyrano.

CXIX. Si (*u*) cujus uxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem conſequi ſecundum priſtinos gradus.

De eo, qui uxorem habens, concubinam tenet.

Ex Concilio Toletano.

C. De (*x*) eo, qui uxorem habens, ſi concubinam habuerit, ut non communicet. Cæterum is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur, tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ, ut ei placuerit, ſit conjunctione contentus. Alias vero vivens abjiciatur, donec deſinat, & ad pœnitentiam revertatur.

(*q*) Concil. Wormac. c. 27. Tomo hoc pag. 314. Burchard. lib. 6. c. 33.
(*r*) Concil. Wormac. c. 28. Tomo hoc pag. 314. Burchard. lib. 6. c. 25. & apud Gratian. 15. q. 1. c. 12.
(*ſ*) Burchard. lib. 6. c. 42.
(*t*) Burchard. lib. 6. c. 24.
(*u*) Concil. Ancyr. c. 19. Tomo I. noſtro p. 148. Halitgar. lib. 4. c. 9. Concil. Wormat. c. 44.
(*x*) Concil. Toletan. 1. c. 17.

De repudio.

Ex Epiſtola Innocentii Papæ.

CI. De (*y*) his etiam requiſivit dilectio tua, qui interveniente repudio aliis ſe matrimonio copulaverunt; quos in utraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui vero vel uxore vivente, quamvis diſſociatum eſſe videatur conjugium, ad aliam copulam feſtinarunt; neque poſſunt adulteri non videri, in tantum, ut hæ etiam perſonæ, quibus tales conjuncti ſunt, etiam ipſæ adulterium commiſiſſe videantur, ſecundum illud, quod legimus in Evangelio: *Qui dimiſerit uxorem ſuam, & duxerit aliam, mœchatur:* Et ideo omnes a communione fidelium abſtinendos.

De feminis, qui relinquunt viros ſuos.

Ex Concilio Eliberitano.

CII. Item (*z*) feminæ, quæ nulla præcedente cauſa reliquerunt viros ſuos, & alteri ſe copulaverunt, nec in finem accipiant communionem.

De adultero marito.

Unde ſupra.

CIII. Item (*a*) femina fidelis, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & adulterum ducit, prohibeatur, ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de ſæculo exierit, niſi forte neceſſitas infirmitatis dare compulerit.

Canon eſt Eliberitani Concilii, relatus ab omnibus Decretorum Collectoribus, Reginone, Burchardo, Ivone, Gratiano. Omnino autem prævaluiſſe videtur lectio, quæ bona non eſt; Nam heic apud Reginonem, tum etiam apud Burchardum, & Ivonem parte 8. c. 199. legitur: *& adulterum ducit*. Contra in omnibus editionibus Canonum Eliberitanorum, apud Rhabanum in capite tertio Libri Pœnitentialis ad Otgarium, denique in vetuſtiſſimo codice MS. Reginonis, quo nos ûtimur in hac noſtra editione, in veteri denique canonum collectione MS., quæ extat in Bibliotheca Regia, diſerte ſcriptum eſt: *& alterum ducit*. Quam lectionem confirmat idem Rhabanus in Epiſtola ad Heribaldum cap. 21. ubi pro his vocibus habet: *& alii nubit*. Apud Gratianum vero legitur in antiquis editionibus: *& alterum maritum duxerit*. Nos itaque vitiatam lectionem prætulimus ſinceræ, ut intactos ſervaremus fontes, ex quibus Burchardus ſuos rivulos derivavit. *Not. Baluz.*

De diſcidio.

Ex Concilio Africano.

CIV. Placuit, (*b*) ut ſecundum Evangelicam, & Apoſtolicam diſciplinam neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito, alteri conjungantur, ſed ita maneant, aut ſibi reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur. In qua cauſa legem imperialem petendam promulgari.

De eadem re.

Ex dictis Auguſtini de ſermone Domini in monte.

CV. Apoſtolus Paulus dicit: *His,* (c) *qui ſunt in conjugio, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Poteſt (*d*) enim fieri, ut diſcedat ea cauſa, qua Dominus permiſit; aut ſi feminæ licet, virum dimittere, etiam præter cauſam fornicationis, quid reſpondebimus de hoc, quod dicit poſterius, *& vir uxorem non dimittat.* Quare non addidit, *excepta cauſa fornicationis*, quod Dominus permittit: niſi, quia ſimilem formam vult intelligere, ut ſi dimiſerit, quod cauſa fornicationis permittitur, maneat ſine uxore, aut reconcilietur uxori. *Et poſt pauca:* Dominus autem permiſit cauſa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permiſit, non juſſit.

De eadem re.

Ex Capitularium Lib. 1. Cap. XLIII.

CVI. Ut [*e*] nec uxor, a viro dimiſſe, alium accipiat virum, vivente viro ſuo, nec

(*y*) Decreta Innoc. I. c. 26. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 21. Burchard. lib. 9. c. 72.
(*z*) Concil. Eliberit. c. 8. Burchard. lib. 9. c. 62.
(*a*) Concil. Eliberit. c. 9. Burchard. lib. 9. c. 63.
(*b*) Concil. African. c. 69. Vide Tomi I. noſtri pag. 224. Halitgar. lib. 4. c. 10. Pœnitent. Rhab. c. 3. Burchard. lib. 9. c. 64. (*c*) 1. Cor. 7.
(*d*) Burchard. lib. 9. c. 71. & apud Gratian. 32. q. 7. c. 3.
(*e*) Lib. 1. Capitular. c. 43. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 13. c. 4.

neс vir aliam accipiat, vivente uxore priore.

De legitimis conjugiis.

Ex dictis Hieronymi.

CVII. Tria (*f*) legitima conjugia in Scripturis leguntur. Primum legitimum conjugium eſt, virgo caſta in virginitate viro data legitime. Secundum, virgo in civitate deprehenſa a viro, & illi per vim copulata. Si voluerit Pater ejus, dotabit eam ipſe vir, quantum judicaverit ipſe Pater, & dabit pretium pudicitiæ ejus. Si autem habuerit ſponſum, antequam deprehenſa fuerit, dabitur ei. Tertium, filia prædicta deprehenſa, ſi non fuerit voluntas Patris, tradet eum a prædicto viro, & tradet eam alii, & dotabit eam, & legitima erit ei. Sed primum his duobus præfertur. Additur (*g*) aliud quartum legitimum conjugium. Dum mortua fuerit uxor ejus, licet illi accipere aliam, ſed non repudiatam, non deſponſatam viro. Similiter debet & mulier. Quod Paulus manifeſte docet: *Mulier*, inquit, *quæ ſub viro eſt ligata, ſub lege eſt viri, quamdiu vivit vir ejus.* Et reliqua. Additur quintum: quando ſive vir, ſive mulier ex conſenſu religionem ceperit, licet alteri accipere novum conjugium, ſed puellam, vel puerum.

Hanc auctoritatem, ut credimus, ſecutum eſt Concilium, quod congregatum fuit apud Compendium temporibus Pippini Regis, in quo Decretum ita legimus Capitulo XVI.

CVIII. Si quis vir dimiſerit uxorem ſuam, & dederit ei licentiam, pro religionis (*g*) cauſa infra monaſterium Deo ſervire, & velum ſuſcipere, ſicut diximus propter Deum; vir illius, ſi vult, accipiat legitimam mulierem; ſimiliter & mulier faciat.

Sed hæc ſententia Canonicis, atque Apoſtolicis informatur documentis, ut ſupra monſtratum eſt. Sed & Nicolai Papæ decretis informamur, qui ad Lotharium Regem ita ſcribit:

Si conjugatus vult ſeculum relinquere.

Ex Epiſtola Nicolai.

CIX. Itaque (*i*) ſummo ſtudio Thietbergam conjugem tuam, tanquam propriam carnem, fovere ac diligere procurato, & ne illam a te ſeparari ullo pacto conſentias, vigilanter attende. Unde ſi vult a te diſcedere, corripe, immo corrige eam, & a tali intentione per omnia revocare ſatage. Jam vero, ſi amore pudicitiæ ſeparationem quærit, & conjugalis connubii ſolutionem efflagitat, certum eſt, Apoſtolo dicente: *Quia mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir.* Verum, ſi & ipſe pudicitiam ſectatus, religionis obtentu copulam diſſolvere vis, tantum ne ſimulate fiat, concedimus. Nam licet ſit ſcriptum: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet;* Deus tamen, & non homo, ſeparat, quando Divini amoris intuitu ex conſenſu utriusque conjugis matrimonia diſſolvuntur. Si ergo hoc modo vis, gratuito permittimus animo, celeremque præbemus aſſenſum. Aliter autem fieri mutuam ſeparationem veſtram prohibemus.

De eadem re.

Ex dictis Baſilii Epiſcopi.

CX. Si (*k*) quis vult conjugatus converti ad monaſterium, non eſt recipiendus, niſi prius a conjuge, caſtimoniam profitente, fuerit abſolutus. Nam ſi illa, vivente illo, per incontinentiam alteri nupſerit, procul dubio adultera erit; nec recipitur apud Deum ejuſmodi viri converſio, quam ſequitur conjugalis fœderis proſtitutio. Tales igitur tunc ſine culpa ſequuntur Chriſtum, relicto ſeculo, ſi habeant ex pari voluntate caſtitatis conſenſum.

De his, qui conjuges ſine judicio dimittunt.

Ex Concilio Agathenſi.

CXI. Hi (*l*) vero ſæculares, qui conjugale conſortium nulla culpa gravio-ri

Xxx 2

(*f*) 36. q. 2. c. 8. (*g*) 27. q. 2. c. 13.
(*h*) Concil. Compend. c. 13.
(*i*) Nicol. I. Epiſt. 67. Tomo hoc II. pag. 347. Burchard. lib. 9. c. 57.
(*k*) Burchard. lib. 9. c. 45.
(*l*) Concil. Agath. c. 25. Lib. 7. Capitular. c. 226.

ri dimittunt, vel etiam dimiſerunt, & nullas cauſas diſcidii probabiliter proponentes, propterea ſua matrimonia dimittunt; ut aut aliena, aut inlicita præſumant: ſi ante, quam ante Epiſcopum Comprovincialem diſcidii cauſam dixerint, & prius uxores, quam judicio damnentur, abjecerunt; a communione Eccleſiæ ac populi cœtu, pro eo, quod fidem conjugii maculant, excludantur.

Ut omnis controverſia, ſi judicio Eccleſiaſtico expetit agitari, nequaquam ad ſeculare judicium tranſeat.

Ex Capitulari.

CXII. Statutum eſt, ut quæcunque controverſiæ judicio & auctoritate Eccleſiaſtica cœperint agitari, nequaquam ad ſæculare judicium tranſeant, ubi iterato provocent; ſed Eccleſiaſticis Sanctionibus terminentur. Nam a judicibus, quos communis conſenſus elegerit, ad alios judices non licet provocare; niſi major auctoritas ſit, ſecundum canonicam normam. Si autem in ſæculari judicio, id eſt, in Comitis placito, cauſa prius fuerit ventilata; ſecundum legem mundanam finiatur, ſalvo Eccleſiaſticæ legis privilegio.

De eadem re.

Ex Epiſtola Nicolai Papæ, ad Karolum Regem.

CXIII. Scripſit (*m*) nobis Thietberga Regina, regia ſe velle dignitate ſeu copula exui, & ſola privata vita eſſe contentam deſiderare. Cui nos reſcripſimus, hoc aliter fieri non poſſe, niſi eandem vitam conjux ejus Lotharius elegerit. *Et poſt pauca*: De retroacta controverſia Thietberga non debet ulterius ad iteratam reſponſionem provocari: quia quod ſemel bene definitum eſt, & interpoſitis juramentis deliberatum, nulla debet iteratione, niſi fortaſſis, ubi major fuerit auctoritas, retractari.

De judicio Eccleſiaſtico.

CXIV. Deinde, [*n*] qui Eccleſiæ refugium quærens, Eccleſiaſticum judicium ſemper expetens, ſæculari non debet judicio ſummitti. Poſt hæc vero, cum nos ex utraque parte, id eſt, tam a Rege, quam a Regina fuerimus provocati judices, noſque amborum controverſiam executi ſimus; ad nullos alios convenit judices ſuper hoc negotio convolare; cum ſecundum ſacros canones a judicibus, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare; & ubi conceſſa eſt provocatio, non niſi, ubi major eſt auctoritas, liceat provocare. Itaque cum non ſit Apoſtolicæ Sedis auctoritate, quæ amborum negotium executa eſt, uſquam major auctoritas; neſcimus, ſi alicui liceat de ejus judicare judicio, vel ejus retractare ſententiam.

Ut nullus cauſam judicatam iterare præſumat.

Ex Capitularium lib. III. cap. XXXI.

CXV. Si (*o*) quis cauſam judicatam repetere præſumpſerit in mallo, ibique teſtibus convictus fuerit; aut quindecim ſolidos componat, aut quindecim ictus a ſcabinis, qui cauſam prius judicaverunt, accipiat.

Ut femina de adulterio inculpata, ſi cum marito debet inire certamen legale, ſuæ poteſtati debet ad tempus reſtitui.

Ex Epiſtola Nicolai Papæ.

CXVI. Præterea (*p*) ſive de conjugii fœdere, ſive de adulterii crimine judicium ſit agitandum, (*) nulla ratione patet, Thietbergam cum Lothario poſſe inire conflictum, vel legitimum controverſiæ inire certamen, niſi prius ad tempus fuerit ſuæ poteſtati, & conſanguineis propriis libere ſociata; inter quos etiam locus providendus eſt, in quo nulla ſit vis multitudinis formidanda, & non ſit difficile teſtes producere, vel cæteras perſonas, quæ tam a ſanctis Canonibus, quam a venerandis Romanis Legibus in hujuſmodi controverſiis requiruntur. Hæc idcirco diximus, ut oſtendamus, quem legum conflictum Lotharius congredi poſſe autumat cum perſona, quam in ſuis penetralibus cotidie fatigat & conterit: quando vult, ad judicium educit: quando vult, ad clau-

(*m*) Nicol. I. Epiſt. 50. Vide hujus Tomi pag. 325. columna prima. Burchard. lib. 9. c. 49.
(*n*) Nicol. I. ibid.
(*o*) Lib. 3. Capitular. c. 31.
(*p*) Nicol. I. Epiſt. 50. Vide pag. 324. & ſequentes Tomi hujus II. Burchard. lib. 9. c. 52.
(*) Apud Sirmond. *nulla ratio patitur.*

clauſtra reducit : & quando educta fuerit, niſi ea profiteatur, quæ ipſe præceperit &c. Propriæ igitur libertati committi, & ab omni oppreſſione ac poteſtate illius, cum quo initur conflictus, oportet liberari, atque ſuis (*) liberter uti, & ſuſpectas perſonas convenit declinare, qui ſe ab objectis oſtendere cupit immunem.

Ne Epiſcopi ſententia retractetur.

Ex Lege Romana.

CXVII. Conſtantinus (*q*) Imperator dicit : Pro ſanctis ac venerabilibus habeatur, quidquid Epiſcoporum fuerit ſententia terminatum, nec liceat ulterius retractari negotium, quod Epiſcoporum ſententia deciderit.

Si qua mulier mortem viri ſui cum aliis conſiliata ſit.

Ex Concilio, quod factum fuit ad Wermeriam, temporibus Pippini Regis.

Cap. VI.

CXVIII. Si (*r*) qua mulier mortem viri ſui cum aliis conſiliata eſt, & ipſe vir ipſius hominem, ſe defendendo, occiderit, & hoc probare poteſt; ille vir poteſt, ut nobis videtur, ipſam uxorem dimittere, & ſi voluerit, aliam accipiat. Ipſa autem inſidiatrix, pœnitentiæ ſubacta abſque ſpe conjugii maneat.

De ingenuo, qui ancillam alterius acceperit.

Ex eodem. cap. VII.

CXIX. Si quis [*s*] ingenuus homo ancillam alterius uxorem acceperit, & æſtimat, quod ingenua ſit; ſi ipſa femina poſtea fuerit inſervita, ſi eam a ſervitute redimere poteſt, faciat : ſi non poteſt, ſi voluerit, aliam accipiat. Similiter & mulier ingenua de ſervo alterius facere poteſt.

Si ſervus ſuam ancillam concubinam habet.

Ex eodem. cap. VIII.

CXX. Si (*t*) ſervus ſuam ancillam concubinam habuerit, ſi ita placet, poteſt, illa dimiſſa, parem ſuam ancillam Domini ſui accipere.

De liberto, qui ancillam Domini tenuerit.

Ex eodem.

CXXI. Si (*u*) ſervus libertate a Domino ſuo accepta, poſtea cum ancilla ejus adulterium perpetraverit; ſi Dominus ejus vult, velit nolit, ipſam uxorem habebit.

Si venditionis cauſa ſervus, & ancilla ſeparentur.

Ex eodem.

CXXII. Si (*x*) ſervus & ancilla per venditionis cauſam ſeparati fuerint, prædicandi ſunt, ut ſic maneant, ſi eos conjugere non poſſumus.

Sed lex Romana longe melius de hac duntaxat cauſa præcipere videtur.

De eadem re.

In Lege Romana. cap. XXV.

CXXIII. In (*y*) diviſione, *inquit*, patrimoniorum, ſeu fiſcalium Dominorum, ſeu privatorum, obſervari ſpecialiter debet, ut, quia injuſtum eſt, filios a parentibus, uxores a maritis, cum ad quemcunque poſſeſſio pervenerit, ſequeſtrari; ut mancipia, quæ permixta fuerint, id eſt, uxor cum filiis & marito ſuo, datis vicariis, ad unum debeant pertinere, cui neceſſe fuerit commutare, quod ſollicitudo ordinantium debet ſpecialiter cuſtodire, ut ſeparatio fieri omnino non poſſit.

Id etiam in venditione vel emptione videtur obſervari debere, ut quando quis maritum emerit, emat pariter & conjugem, niſi forte alterius ancilla fuerit. Hæc de re lex jubet, atque interdicit, ut nullus ſervus, neque proprius, neque Eccleſiaſticus, neque de fiſco ancillam alienam in conjugium ducat : ſimiliter ancilla alterius ſervum nequaquam accipiat ; quod ſi fecerit, irritum habeatur hujuscemodi conjugium, & pro adulterio deputetur. *Vide lib. 2. leg. Longob. tit.* 12. *Cap.* 10.

 Si

[*] *licenter.*
(*q*) Lib. 1. cod. Theodoſ. de Epiſc. Jud.
[*r*] Concil. Vermer. c. 5. Burchard. lib. 6. c. 41.
[*s*] Concil. Vermer. c. 6. Burchard. lib. 9. c. 26.
[*t*] Concil. Vermer. c. 7.
(*u*) Concil. Vermer. c. 8.
(*x*) Concil. Vermer. c. 19.
[*y*] Interpret. l. un. cod. Theodoſ. de com. divid.

Si maritus certa neceſſitate impellente, extra ducatum fugerit.

Ex Concilio unde ſupra.

CXXIV. Si (z) quis neceſſitate inevitabili cogente, in alium ducatum ſeu provinciam fugerit: aut ſeniorem ſuum, cui fidem & fidelitatem promiſſam mentiri non poteſt, ſecutus fuerit: & uxor ejus, cum valet & poteſt, amore parentum aut rerum ſuarum eum ſequi noluerit: ipſa omni tempore, quandiu vir ejus, quem ſecuta non fuit, vivit, ſemper innupta permaneat. Ille vero, qui neceſſitate cogente in alia patria manet, ſi nunquam in ſuam patriam ſe reverſurum ſperat, ſi ſe continere non poteſt, aliam uxorem accipiat, tamen cum pœnitentia.

De eo, qui uxorem ſuam permiſit velare.

Ex eodem, cap. XXII.

CXXV. Qui (*a*) uxorem ſuam permiſerit velare, aliam non accipiat.

Si mulier ſine licentia mariti ſui velum accipiat.

Ex decreto apud Compendium.

CXXVI. Mulier, (*b*) ſi ſine licentia mariti ſui velum in caput miſerit, ſi viro placuerit, recipiat eam iterum ad conjugium.

De homine, qui in alia provincia uxorem acceperit.

Ex eodem, cap. VIII.

CXXVII. Homo (*c*) Francus accepit beneficium a ſeniore ſuo in alia Provincia, & duxit ſecum ſuum Vaſſallum; & poſt hæc fuit ibi mortuus ipſe ſenior, & remanſit ibi prædictus Vaſſallus. Accepit autem homo alius ipſum beneficium, & ut ſecurus poſſet habere ipſum Vaſſallum, dedit illi mulierem de ipſo beneficio, & habuit eam aliquo tempore; & cum ille ſenior dure ageret contra eum, dimiſſa conjuge reverſus eſt ad parentes ſenioris ſui mortui, & accepit ibi uxorem. Definitum eſt, ut illam, quam poſtea accepit, habeat.

De uxore ante contaminata.

Ex eodem. cap. X.

CXXVIII. Si (*d*) quis uxorem accepit, & eam contaminatam inveniens dereliquit, & aliam accepit, ſtatutum eſt, ut omnimodis ad priorem revertatur. Quia & ipſe, quando illam accepit, poteſt fieri, ut virgo non eſſet; nec mulier lege viri tenetur, quouſque marito conjungatur. Illa, quem poſtea accepit, nubat cui vult.

Ne furioſi matrimonio jungantur.

Ex Lege Romana.

CXXIX. Neque (*e*) furioſus, neque furioſa matrimonium contrahere poſſunt. Sed ſi contractum fuerit, non ſeparetur.

Si qui Matrimonia ſani junxerunt.

Ex eodem.

CXXX. Si (*f*) qui matrimonium ſani contraxerunt, & uni ex duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit; ob hanc infirmitatem conjugia talium ſolvi non poſſunt. Similiter ſentiendum de his, qui ab adverſariis cæcantur, aut membris detruncantur.

Si cujus uxor adulterium perpetraverit.

Ex Concilio Nannetenſi, cap. XXI.

CXXXI. Si (*g*) cujus uxor adulterium perpetraverit, & hoc a viro deprehenſum fuerit, & publicatum; dimittat uxorem, ſi voluerit, propter fornicationem; illa vero ſeptem annis publice pœniteat. Vir vero ejus, illa vivente, nullatenus aliam accipiat. Quod ſi voluerit, adulteram ſibi reconciliari, licentiam habeat; ita tamen, ut pariter cum illa pœnitentiam agat; & exacta pœnitentia poſt ſeptem annos ad communionem uterque accedat. Similis forma &

in

(z) Concil. Vermer. c. 9. Burchard. lib. 9. c. 54.
(*a*) Concil. Vermer. c. 21. Burchard. lib. 9. c. 46.
(*b*) Concil. Compend. c. 3. Lib. 5. Capitular. c. 16. Burchard. lib. 9. c. 47.
(*c*) Concil. Compend. c. 6. (*d*) Concil. Compend. c. 7.
(*e*) Paul. Lib. 2. Sent. tit. 19. Burchard. lib. 9. c. 30.
[*f*] Burchard. lib. 9. c. 28. (*g*) Concil. Nannet. c. 12.

in muliere ſervabitur, ſi eam vir ejus adulteravit.

Si non ſociati conjugio fornicati fuerint.

Ex eodem, cap. XXII.

CXXXII. Si qua (*b*) mulier non habens virum, aut vir non habens uxorem, fuerint fornicati, tribus annis pœniteant.

Quod ſi unus abſolutus, & alter copulatus, adulterati fuerint.

Ex eodem.

CXXXIII. Quod (*i*) ſi vir, non habens uxorem, cum alterius uxore adulteraverit: aut ſi qua mulier non habens virum, cum alterius viro; ille, qui fœdus violavit conjugii, ſeptem annis, ut ſupra dictum eſt, pœniteat; ille, qui lege conjugii non tenetur, quinque annis pœniteat. Neque enim æqualis pœnitentia danda eſt his, quibus ſufficere poterat ad explendam libidinem ſuam conjugii amplexus, & illis, qui conjuge carentes ardore libidinis impellente in fornicationem ceciderunt.

De eadem re.

Ex Pœnitentiali.

CXXXIV. Si quis vacans uxore, polluit ſe cum alterius uxore, annis duobus pœniteat. Similiter de fœminis obſervandum.

Si uxoratus ancillam propriam tenuerit.

CXXXV. Si uxoratus ancillam propriam tenuerit, annum unum pœniteat, vel in alio anno tres quadrageſimas & legitimas ferias, & tribus menſibus prius ſe a ſua contineat conjuge. Ancilla vero, ſi vim paſſa eſt, quadraginta dies: ſi conſentiens fuerit, tres in anno quadrageſimas, & legitimas ferias pœniteat.

Si laicus cum laica femina fornicatus fuerit.

Ex eodem.

CXXXVI. Si (*k*) laicus cum laica femina, id eſt, uterque abſolutus a lege conjugii; tres annos pœniteat; & quanto ſæpius & negligentius ea peccata commiſerunt, tanto magis & tempus addatur, & modus pœnitentiæ.

De conjugato, qui ſæpius fornicatus fuerit.

Ex Concilio Heliberitano.

CXXXVII. Si (*l*) quis fidelis habens uxorem, non ſemel, ſed ſæpius fuerit mœchatus, in fine mortis eſt conveniendus. Quod ſi ſe promiſerit ceſſaturum, detur ei communio. Si reſuſcitatus rurſus fuerit mœchatus, placuit ulterius non illudere alios de communione pacis.

De eo, qui lapſus ſemel eſt.

Ex eodem Concilio.

CXXXVIII. Si (*m*) quis forte habens uxorem, ſemel fuerit lapſus, placuit per quinquennium agere de ea re pœnitentiam, & ſic reconciliari; niſi neceſſitas infirmitatis coegerit ante tempus dare communionem. Hoc & circa feminas obſervandum.

Cur non communicant viri cum adulteris uxoribus.

Ex Epiſtola Innocentii Papæ.

CXXXIX. Et [*n*] illud deſideratum eſt ſciri, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum e contra uxores in conſortium adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Chriſtiana religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem uxores adulteras liberius apud Sacerdotes deferre conſueverunt. Et ideo mulieribus, prodito earum crimine, communio denegatur. Virorum autem commiſſo latente, non facile quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur: qui utique ſubmovebitur, ſi ejus flagitium detegatur. Cum ergo cauſa par ſit, interdum, probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit.

Si

(*b*) Concil. Nannet. c. 13.
(*i*) Concil. Nannet. c. 14. Burchard. lib. 9. c. 70.
(*k*) Burchard. lib. 9. c. 68.
(*l*) Concil. Eliber. c. 47. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 22. Burchard. lib. 9. c. 67.
(*m*) Concil. Eliberit. c. 69.
(*n*) Decreta Innoc. I. c. 24. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 21. Burchard. lib. 9. c. 77.

Si conſcio marito uxor fuerit mœchata.

Ex Concilio Heliberitano.

CXL. Si [o] conſcio marito uxor fuerit mœchata ; placuit , nec in fine dandam ei communionem. Si vero eam reliquerit , poſt decem annos accipiat communionem.

Si quis cum Judæa vel gentili mœchatus fuerit.

Ex eodem.

CXLI. Si [p] quis fidelis habens uxorem , cum judæa vel gentili fuerit mœchatus , a communione arceatur. Quod ſi alius eam duxerit , poſt quinquennium acta legitima pœnitentia poterit Dominicæ ſociari communioni.

Editio Helmæſtadienſis , & Codex MS. Pariſienſis conſtanter legunt : *eam duxerit.* Apud Rhabanum vero in Epiſtola ad Heribaldum cap. XXVI. *eum duxerit.* Conſenſus iſte fecit , ne eam lectionem mutaremus. Nam ſuſpicabar vocem: *duxerit*, corruptam eſſe apud Reginonem, quod in editionibus Concilii Eliberitani ſcriptum ſit ; *eum detexerit. Not. Baluz.*

De lenocinio.

De eodem Concilio.

CXLII. Mulier, (q) vel parens, vel quælibet fidelis , ſi lenocinium exercuerit , eo quod alienum vendiderit corpus, vel potius ſuum , placuit, eam nec in fine accipere communionem.

Ne Judæus Chriſtianam ducat uxorem.

Ex lege Theodoſiana. Lib. IX.

CXLIII. Nec [r] Judæus Chriſtianam , nec Chriſtianus Judæam ducat uxorem. Quod ſi fecerit , cujusliber accuſatione velut in adulteris vindicetur.

Ut alterius mulierem nullus accuſet.

Ex eodem Lib. cap. IV.

CXLIV. In [s] adulterio extraneam mulierem nemo accuſet , ſed propinqui, ad quorum notam pertinet, id eſt, frater germanus , patruelis, patruus, & conſobrinus. Reliqui tamen ante inſcriptionem , ſi accuſata adquieverit , poſſunt per ſatisfactionem veniam promereri.

De maritis accuſantibus.

Ex eodem.

CXLV. Maritis (t) ſane etiam ex ſuſpicione accuſare permiſſum eſt.

Ut familia de adulterio diſtringatur.

Ex eodem.

CLXVI. De [u] adulterio uxorum , maritis per tormenta familiæ utriusque , id eſt , ſuæ & uxoris, quærere permittitur ; ſi tamen illo tempore, quo admiſſum dicitur , hæc ipſa mancipia præſentia, aut in eadem domo fuiſſe probantur. Similiter & ſi mortem ſibi ab uxore adultera maritus paratam fuiſſe conqueritur. Similiter etiam familiæ utriusque pœna quærendum eſt , ſi maritus mortem uxori qualiber ratione paraverit.

si ingenua ſervo proprio ſe miſcuerit

Ex eodem. cap. VI.

CXLVII. Si [x] qua ingenua mulier ſervo proprio ſe occulte miſcuerit , capitaliter puniatur. Servus etiam , qui in adulterio Dominæ convictus fuerit , ignibus exuratur. Servis etiam hoc crimen accuſare licet; & ſi probaverint ; libertatem conſequantur, & ſi non, puniantur. Hereditas mulieris vel filiis , ſi ſunt ex maritis ſuſcepti , vel propinquis ex lege venientibus tribuatur.

Quan-

(o) Concil. Eliberit. c. 70. Burchard. lib. 9. c. 69. Vide Leg. Longob. Lib. Tit. 32. c. 6.
(p) Concil. Eliberit. c. 78. (q) Concil. Eliberit. c. 12.
[r] Interpret. l. 5. cod. Theodoſ. De adulteris.
(s) Interpret. l. 2. cod. Theodoſ. De adulteris.
(t) Cod. Theod. ibid. Burchard. lib. 16. c. 37.
(u) Interpret. l. 4. cod. Theodoſ. eod. tit.
(x) Interpret. l. un. cod. Theodoſ. De mulier., quæ ſe ſer. pr. junx.

Quando permittatur uxor occidi.

Pauli Sententiarum Lib. II. cap. XXVII.

CXLVIII. Inventam (*y*) in adulterio uxorem maritus ita demum occidere poteſt; ſi adulterium domi comprehendat.

De reo lenocinii.

Ex eodem.

CXLIX. Eum, (*z*) qui in adulterio deprehenſam uxorem non ſtatim dimiſerit, reum lenocinii poſtulare placuit.

De dilatione in cauſa adulterii.

Ex eodem.

CL. In (*a*) cauſa adulterii, ſi manifeſtum fuerit, dilatio poſtulata impertiri non poteſt. *Apud Paulum*: Dilatio poſtulata impetrari non poteſt.

De virginibus laicis.

Ex Concilio Heliberitano.

CLI. Virgines, (*b*) quæ virginitatem ſuam non cuſtodierint, ſi eoſdem, qui eas violaverint, maritos acceperint, eo quod ſolas nuptias violaverint, poſt pœnitentiam unius anni reconcilientur. Si alios cognoverint viros, eo quod mœchatæ ſunt, quinquennio pœniteant, & ſic ad communionem accedant.

De his, qui fidem ſponſaliorum frangunt.

Ex eodem.

CLII. Si [*c*] qui parentes fidem fregerint ſponſaliorum, triennii tempore abſtineant. Si tamen idem ſponſus, vel ſponſa in gravi crimine fuerint deprehenſi, excuſati erunt parentes.

De benedicenda ſponſa.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CLIII. Sponſus, [*d*] & ſponſa, cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus ſuis, vel a paranymphis offerantur. Qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant.

Ut nullus alterius ſponſam accipiat.

Ex Epiſtola Siricii Papæ.

CLIV. De [*e*] conjugali autem violatione requiſiſti, ſi deſponſatam alii puellam alter in matrimonium poſſit accipere. Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi illa transgreſſione violetur.

De raptis puellis & deſponſatis.

Ex Concilio Ancyrano.

CLV. Deſponſatas (*f*) puellas, & poſt ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus ante fuerant deſponſatæ, etiamſi eis a raptoribus vis inlata conſtiterit.

De eadem re.

Ex Capitularium Lib. I. cap. XCIX.

CLVI. Proinde [*g*] placuit, atque ſtatutum eſt a ſacro conventu, ut raptor publica pœnitentia multetur. Raptam vero ſi ſponſus recipere noluerit, & ipſa eidem crimini conſentiens non fuit, licentia nubendi alii non negetur. Quod ſi & ipſa conſenſit, ſimili ſententiæ ſubjacebit. Quod ſi & ipſi poſt hæc ſe conjungere præſumpſerint, utrique anathematizentur.

De eadem re.

Ex Concilio Meldenſi, cap. LXIX.

CLVII. De (*h*) his, qui ſponſas alienas rapiunt, antiqua & ſynodalis ſententia obſervetur. Quod etſi forte in Eccleſia eventus talis reperiri dinoſcitur, ut pro ſalutis & religionis competentia humanius quiddam [*] debeat tractari Pon-

(*y*) Paul. Lib. 2. Sent. tit. 27. (*z*) Paul. ibid. (*a*) Paul. ibid.
(*b*) Concil. Eliberit. c. 14. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 23. Burchard. lib. 9. c. 14.
(*c*) Concil. Eliberit. c. 54.
(*d*) Concil. Carthag. 4. c. 13. Burchard. lib. 9. c. 5.
(*e*) Decreta Siricii. c. 4. Halitgar. lib. 4. c. 15. Burchard. lib. 9. c. 31.
(*f*) Concil. Ancyr. c. 10. Halitgar. lib. 4. c. 18. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 20. Burchard. lib. 9. c. 38.
(*g*) Lib. 1. Capitular. c. 105. Capitulare Aquisgran. Ludovici Pii c. 24. Burchard. l. 9. c. 37.
(*h*) Concil. Meld. c. 68. Burchard. lib. 9. c. 32. (*) *debeant tractare Pont.*

Pontifices, ſicut canonica, ut eisdem verbis utamur, docet auctoritas, quia prior, inquiens, definitio durius, poſterior autem quiddam tractavit humanius, nullo modo ut ad maximam indulgentiam deſcendamus, alterius ſponſæ acceptor ſine publica tranſeat pœnitentia, & ſponſo legaliter multam componat. Quod ſi hæc obedire renuerit, ſine ulla refragatione anathematizetur. Fautores vero illius, juxta modum culpæ, Epiſcopali decreto pœniteant. Si vero, quod non optamus, de gradu Eccleſiaſtico talibus nuptiis ſe conſenſorem, vel interventorem manifeſte prodiderit, a gradu proprio repellatur. Et ſi veriſimilibus exinde ſuſpicionibus fuerit propulſatus, canonice ſe purget.

De non ſponſatis.

Ex Capitularium Lib. I. cap. XCVIII.

CLVIII. De (*i*) puellis raptis, necdum deſponſatis, in Chalcedonenſi Concilio ſcriptum eſt: *Eos, qui rapiunt puellas ſub nomine ſimul habitandi, cooperantes, & conbibentes raptoribus, decrevit Sancta Synodus, ſi quidem Clerici ſunt, decidant a gradu proprio; ſi vero laici, anathematizentur.* Quibus verbis datur intelligi, qualiter hujus mali auctores damnandi ſunt, quando participes & cohibentes tanto anathemate feriuntur, & juxta canonicam auctoritatem ad conjugia legitima raptas ſibi jure vindicare nullatenus poſſunt.

De raptoribus virginum & viduarum.

Ex Concilio Meldenſi.

CLIX. Raptores (*k*) virginum vel viduarum, qui etiam poſtea voluntate parentum, & cætera. Require retro in primo libello de ordinatione Clericorum cap. CCCCXVI.

De eadem re.

Ex eodem, cap. LXV.

CLX. Si (*l*) autem, qui necdum eas, quas rapuerunt, cum voluntate parentum, ſub præfato deſponſionis vel dotalitii nomine in conjugium ſumptas habent, quando in omnium aures hæc fuerit conſtitutio promulgata, ab earum conjunctione ſeparentur, & publicæ pœnitentiæ ſubigantur; raptæ autem parentibus legaliter reſtituantur. Poſt actam vero publicam pœnitentiam, ſi ætas, & incontinentia exegerit, legitimo & ex utriſque partibus placito conjugio ſocientur. Nam in his non regulam conſtituimus, ſed, ut verbis Magni Leonis utamur, quid ſit tolerabilius æſtimamus. Quod ſi unus ex conjugatis obierit, is, qui publicam pœnitentiam egerit, & ſuperſtes extiterit, iterare conjugium non præſumat, niſi forte Epiſcopus præviderit aliquam concedere indulgentiam, ut graviorem poſſit amovere offenſam.

De eadem re.

Ex eodem, cap. LXVI.

CLXI. Qui [*m*] vero deinceps rapere virgines præſumpſerit vel viduas, ſecundum ſynodalem beati Gregorii diffinitionem ipſi, & complices eorum anathematizentur, & raptores ſine ſpe conjugii perpetuo maneant.

De eadem re.

Ex Epiſtola Symmachi Papæ.

CLXII. Raptores [*n*] igitur viduarum, vel virginum ob immanitatem tanti facinoris deteſtamur, illos vehementius perſequendo, qui ſacras virgines, vel volentes, vel invitas matrimonio ſuo ſociare tentaverint. Quos pro tam (*) nefandiſſimi criminis atrocitate a communione ſuſpendi præcipimus.

De his, qui ſanctimoniales rapiunt.

Ex Concilio ſupradicto. cap. LXVII.

CLXIII. Qui (*o*) Sanctimoniales virgines, vel viduas rapiunt, & progreſſu etiam criminis in conjugium ſumunt, publicæ pœnitentiæ ſubigantur. Uterque autem ſine ulla ſpe uxoriæ copula-

(*i*) Vide Tomi I. pag. 180. Lib. 1. Capitular. c. 104. Capitulare Aquisgranenſe Ludovici Pii. c. 23. Burchard. lib. 9. c. 36.

[*k*] Concil. Meld. c. 64.

(*l*) Concil. Meld. c. 65. Burchard. lib. 9. c. 39.

[*m*] Concil. Meld. c. 66. Concil. Roman. ſub Greg. II. c. 10. 11.

(*n*) Symmach. Epiſt. 5. c. 4. Halitgar. lib. 4. c. 16. Burchard. lib. 9. c. 34.

(*) *ita etiam*, in veteri codice Regio.

(*o*) Concil. Meld. c. 67. Burchard. lib. 8. c. 52.

pulationis perenniter maneat. Si vero, quod abſit, conjugia iterare præſumpſerint, acriori ſubdantur vindictæ, & amplius propellantur. Quod ſi forte obedire monitis ſalutaribus noluerint, anathematizentur.

In Editione Helmæſtadienſi legitur: *publicæ pœnitentiæ traduntur, & ad habitum religionis redire cogantur. Uterque &c.* Codicis vero Pariſienſis lectio ea eſt, quam præfert hæc noſtra editio. Utrobique autem mutilus eſt hic locus; qui ſic ſupplendus eſt ex editione Sirmondi, & veteri Codice noſtro: *Publicæ pœnitentiæ, juxta modum, quem præviderit Epiſcopus, ſubigantur. Ipſæ vero locis congruis pœnitentiæ retrudantur, & ad habitum &c.*

De eadem re.

Ex Epiſtola Siricii Papæ.

CLXIV. Impudicas (*p*) deteſtabileſque perſonas, (monachorum ſcilicet atque monacharum, quæ abjecto propoſito ſanctitatis inlicita, ac ſacrilega contagione ſe miſcuerint) a monaſteriorum cœtu, Eccleſiarumque conventibus, eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio poſſint pœnitudinis igne decoqui, ut eis vel ad mortem ſaltim, ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit ſubveniri.

De eadem re.

Ex Epiſtola Gregorii Papæ.

CLXV. Pervenit (*q*) ad nos, quod quidam vir nequiſſimus diabolico inſtinctu de monaſterio ſuaſerit exire quandam Deo ſacratam, atque a quodam viro, unde exierat, ſit revocata; rurſuſque eam vir ille nequiſſimus iniqua ſuaſione de Monaſterio ejiciens, apud ſe nunc uſque retineat impudice. Volumus autem, ut Epiſcopatus tui auctoritate in Monaſterium revocetur, ac retrudatur.

De eadem re.

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ.

CLXVI. Virginibus (*r*) ſacris ſe quoſdam ſociare cognovimus, & poſt dicatum propoſitum inceſta fœdera, ſacrilegaque miſcere. Quos protinus æquum eſt a ſacra communione detrudi, & niſi per publicam, privatamque pœnitentiam non recipi. Viaticum tamen de ſeculo exeuntibus, ſi tamen pœnituerint, non negari.

Ut Epiſcopus Monaſterium monachorum, vel puellarum introeat.

Ex Concilio Rotomagenſi.

CLXVII. Ut (*s*) Epiſcopus Monaſterium monachorum, & ſanctimonialium frequenter introeat, & cum gravibus, & religioſis perſonis in eorum, vel earum conventu reſidens, eorum vitam, & converſationem diligenter diſcutiat; & ſi quid reprehenſibile invenerit, corrigere ſatagat. Sanctimonialium etiam pudicitiam ſubtiliter inveſtiget. Et ſi aliquam invenerit, quæ, neglecto propoſito caſtitatis, Clerico aut laico impudenter miſceatur, acriter verberibus coerceatur, & in privata cuſtodia retrudatur, ubi quod male commiſit, digne pœniteat. Interdicat autem ex auctoritate ſanctorum canonum, ut nullus laicus aut Clericus in earum clauſtris, & ſecretis habitationibus acceſſum habeat, neque Presbyteri, niſi tantum ad Miſſam, expleta Miſſa ad Eccleſias ſuas redeant. Omnibus præterea publice, & privatim denuntiet, quantum piaculum ſit, qui ſponſam alterius violat, quanto magis reus Majeſtatis efficitur, qui ſponſam omnipotentis Dei corrumpit.

Mutila eſt poſtrema pars iſtius capitis; quæ ſic reſtituenda eſt ex Burchardo: *Quantum piaculum ſit, qui ſponſam Chriſti violare præſumſit. Si enim ille reus tenetur, qui ſponſam hominis violat, quanto magis &c.*

Ut Abbatiſſa de Monaſterio non egrediatur.

Ex Concilio Moguntiacenſi. cap. XVI.

CLXVIII. Abbatiſſa (*t*) nequaquam

Yyy 2

(*p*) Decreta Siricii. c. 6. Burchard. lib. 8. c. 29.
(*q*) Apud Gratian. 27. q. 1. c. 15.
(*r*) Decreta Gelaſii. c. 20. Burchard. lib. 8. c. 32.
(*s*) Burchard. lib. 8. c. 66.
(*t*) Concil. Mogunt. ſub Rhab. c. 16. Tomo hoc II, pag. 137. Burchard. lib. 8. c. 80.

quam de Monaſterio egrediatur, niſi per licentiam Epiſcopi ſui, niſi forte regali juſſione cogatur. Et ſi quando foras pergit, de ſanctimonialibus, quas ſecum ducit, curam maximam habeat, ut nulla eis detur occaſio peccandi.

Quid agere debeant ſanctimoniales

Ex eodem.

CLXIX. Sanctimoniales (*u*) in Monaſterio conſtitutæ habeant ſtudium in legendo, & in cantando, & horas canonicas ſolemniter pariter celebrent. Et omnes, exceptis quas infirmitas tenet, in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad Capitulum, & collationes veniant, & regulam a ſanctis Patribus illis conſtitutam diligenter obſervent.

De cautela ſanctimonialium.

Ex Concilio Hiſpalenſi.

CLXX. Hæc (*x*) circa omnes cautela ſervetur, ut remoti a peculiaritate virginum, nec uſque ad veſtibulum habeant accedendi familiare permiſſum. Nec ipſe, qui præeſt, cum ſola conloqui debet, ſed ſub teſtimonio duarum aut trium ſororum, ita ut rara ſit acceſſio, brevis locutio.

Ne Clerici, vel continentes, ad virgines ingrediantur.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CLXXI. Ut (*y*) Clerici, vel continentes, ad viduas, vel virgines, niſi ex juſſu, aut permiſſu Epiſcoporum, aut Presbyterorum, non accedant: & hoc non ſoli. Sed nec ipſi Epiſcopi, vel Presbyteri. Sed ubi Clerici præſentes ſunt, aut aliqui graves Chriſtiani.

De corruptis ſanctimonialibus.

Ex Epiſtola Innocentii Papæ.

CLXXII. Quæ (*z*) in Chriſto ſpiritaliter nubunt, ſi poſtea publice nupſerint, vel ſe clanculo corruperint, non eas admittendas eſſe ad agendum pœnitentiam, niſi is, cui ſe junxerat, de mundo receſſerit. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæ vivente viro alteri nupſerit, adultera habeatur, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, niſi unus ex his fuerit defunctus; quanto magis de illa tenendum eſt, quæ ante immortali ſe ſponſo conjunxerat, & poſtea ad humanos amplexus transmigravit.

De ſæcularibus viduis.

Ex Concilio Meldenſi. LXXI.

CLXXIII. Ut (*a*) illæ, quæ quaſi ſanctimoniales ſub velamine religionis degere videntur, ſed potius *in deliciis viventes mortuæ* in divinis oculis computantur, provincias diſcurrentes, curioſe, (*b*) & verboſe, ſi libidinibus cæteriſque carnalibus deſideriis, & voluptatibus inſervire accuſantur; ſi manifeſte detegi potuerint, Epiſcopali auctoritate, & Regia poteſtate in talibus locis reſidere ſub teſtimonio religioſo cogantur, ubi pœnitentiam, ſi fecerint dignam, aſſequantur etiam fructuoſam. Si autem manifeſte detegi non valuerint, erga Eccleſiam ſuæ opinionis malam famam legaliter purgare cogantur, & ut religioſius de cætero vivant, & in Monaſteriis converſentur, Epiſcopali decreto, & Regia poteſtate coerceaotur. De his enim Apoſtolus dicit: *Quæ cum fornicatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt.*

Caput iſtud multum diverſum eſt ab editionibus vulgatis Concilii Meldenſis. Et tamen ſic ut a nobis editum eſt, legitur in Codice MS. Reginonis, & in editione Helmæſtadienſi; niſi quod in editione illa, vitio haud dubie librariorum, verba, quæ ſequuntur, omiſſa ſunt: *Fructuoſam. Si autem manifeſte detegi non valuerint, erga Eccleſiam &c.*

De eadem re.

CLXXIV. De (*c*) viduis Apoſtolus dicit: *Præcipe*, (d) inquit, *ut viduæ irreprebenſibiles ſint. Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, in operibus bonis teſtimo.*

(*u*) Concil. Mogunt. ſub Rhab. c. 16. Burchard. lib. 8. c. 77.
(*x*) Concil. Hiſpal. 2. c. 11. Burchard. lib. 8. c. 53.
(*y*) Concil. Carthag. 3. c. 25.
[*z*] Decreta Innoc. I. c. 19. Halitgar. lib. 4. c. 19. Burchard. lib. 8. c. 13.
(*a*) Conc. Meld. c. 70. Burchard. lib. 8. c. 50.
(*b*) 1. Tim. 5.
[*c*] Burchard. lib. 8. c. 41. & Ivo part. 7. c. 59.
[*d*] 1. Tim. 5.

ſtimonium habens , ſi filios educavit &c. Adoleſcentiores viduas devita. Cum enim luxuriatæ fuerint , in Chriſto nubere volunt , habentes damnationem , quia primam fidem irritam fecerunt. Simul & otioſæ diſcunt circuire domos , non ſolum otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes, quæ non oportet. Volo ergo juniores nubere , filios procreare , matres familias eſſe , nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia. Jam enim quædam converſa eſt retro poſt ſatanam.

De eadem re.

Ex lege Romana.

CLXXV. Viduarum (*e*) ſane obſtinationibus permovemur , quæ nulla prole ſuſcepta fœcunditatem ſuam reparatione familiæ repudiata conjugii iteratione condemnant , & ſolitariam vitam non , ut colligitur religionis ac pudicitiæ amore , ſed potentiæ laſciviæque vivendi eligunt libertatem. Quibus ad omnem licentiæ uſum, aut ſolicitantium perſonarum ficta religione aut favore callidi captatores adplaudant. Has ad honeſtioris vitæ tramitem revocantes ſancimus, ut maritali obitu deſtituta mulier quadragenaria , cum adhuc procreare liberos per ætatem poteſt , intra quinquennium nubat. Emenſo quinquennio , ſi in viduitate perſiſtit , mox cum propinquis ſuas dividat facultes; aut ſi hi fortaſſe defuerint , cum fiſco [*] matrimonium dividat.

Ne ſanctimoniales palatium , & publicos conventus adeant.

Ex Concilio Nannetenſi.

CLXXVI. Cum [*f*] Apoſtolus dicat : *Mulieres* (g) *in Eccleſia taceant, non enim permittitur eis loqui* , mirum videtur, quod quædam mulierculæ contra divinas humanaſque leges attrita fronte impudenter agentes , placita generalia , & publicos conventus indeſinentur adeuot , & negotia regni utilitateſque reipublicæ magis perturbant , quam diſponunt : cum indecens ſit , & etiam inter barbaras gentes reprehenſibile, mulieres virorum cauſas diſcutere , & quæ de laneficiis ſuis & operibus textilibus , & muliebribus, inter genitiarias ſuas reſidentes debuerant diſputare ; in conventu publico , ac ſi in curia reſidentes , ſenatoriam ſibi uſurpant auctoritatem. Quæ ignominioſa præſumptio fautoribus magis imputanda videtur , quam feminis. Unde , quia divinæ leges , ut ſupra monſtratum eſt , hoc contradicunt , & humanæ nihilominus id ipſum prohibent , ut feminæ nihil aliud proſequantur in publico, quam ſuam cauſam. Ait enim lex Theodoſiana : *Nulla* (h) *ratione fœminæ amplius , quam ſuas agendi habeant poteſtatem , nec alicujus cauſam a ſe noverint proſequendam.* Idcirco ex auctoritate canonica interdicimus , ut nulla ſanctimonialis virgo, vel vidua conventus generales adeat , niſi a Principe fuerit evocata , aut ab Epiſcopo ſuo , niſi forte propriæ neceſſitatis ratio impulerit. Et hoc ipſum cum licentia Epiſcopi ſui.

Quando virgo veletur.

Ex Concilio Africano.

CLXXVII. Ut (*i*) virgines non velentur ante vigeſimum quintum annum ætatis; niſi forte neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis; & ut Gelaſius Papa dicit, niſi in Epiphania , & in albis Paſchalibus, & in Apoſtolorum Natalitiis non ſunt conſecrandæ , niſi cauſa mortis urgente.

De eadem re.

Gelaſius.

CLXXVIII. Viduas (*k*) autem velare Pontificum nullus attentet.

Virgines, quæ ante duodecim annos inſciis mundiburdis ſuis ſacrum velamen capiti ſuo impoſuerint , & illi mundiburdi integrum annum , & diem hoc tacendo conſenſerint , in ſancto propoſito permaneant. Et ſi in prædicto anno & die pro illis ſe proclamaverint; petitioni eorum aſſenſus præbeatur , niſi forte Dei timore tacti , cum eorum licentia in religionis habitu perſeverent.

(*e*) Nov. Majoriani. tit. 8. (*) in Nov. *patrimonium.*
(*f*) Concil. Nannet. c. 19. Burchard. lib. 8. c. 85. (*g*) 1. Cor. 14.
(*h*) Interpret. l. 5. cod. Theodoſ. De cognitor. & procurator.
(*i*) Concil. Afric. c. 93. Tomo I. noſtro pag. 228. Lib. 1. Capitular. c. 46. Burchard. lib. 8. c. 18. Decreta Gelaſii. c. 12.
(*k*) Decreta Gelaſii. c. 13. Lib. 1. Capitular. c. 59. Burchard. lib. 8. c. 36. Concil. Tribur. c. 24. Tomo hoc pag. 398. 399. Burchard. lib. 8. c. 10.

De eadem re.

Ex eodem Concilio.

CLXXIX. Viduæ, (*l*) quæ ſpontanea voluntate ab altari ſacræ converſationis velamen ſuſcipiunt, decrevit ſancta Synodus in eodem propoſito eas permanere. Non enim fas eſſe decernimus, ut poſtquam ſe Domino ſemel ſub velo conſecraverint, & inter velatas oblationes fecerint, iterum eis concedi Spiritui Sancto mentiri.

Zacharias Papa, Cap. VII.

Virginem, [*m*] aut viduam, niſi is, qui deſponſatam habuerit, nullus audeat furari in uxorem. Si quis hoc temerario auſu præſumpſerit, anathema ſit.

Caput iſtud non extat in codice Pariſienſi.

Item de ſanctimonialibus.

Ex eodem Concilio.

CLXXX. Sanctimonialis, ſi pro lucro animæ ſuæ cum licentia Abbatiſſæ ſuæ ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerit, ibidemque commanere, decrevit Synodus concedi; ſi vero fuga diſciplinæ alium locum quærit, redire cogatur.

De Concubinis.

Ex Epiſtola Leonis Papæ.

CLXXXI. Non (*n*) omnis mulier, viro conjuncta, uxor eſt viri, quia non omnis filius hæres eſt Patris. Itaque aliud eſt uxor, aliud concubina; ſicut aliud ancilla, & aliud libera. Ancillam itaque a thoro abjicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, ſed profectus honeſtatis eſt. Dubium enim non eſt, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur, nuptiale non fuiſſe miniſterium. Niſi forte illa mulier & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honeſtata videatur.

Ut de captivitate venientibus maritis uxores propriæ reformentur.

Ex Epiſtola Leonis.

CLXXXII. Quod (*o*) debeant feminæ, quæ captis viris, & in captivitatem ductis, aliis viris nupſerunt, putantes interemptos maritos, reverſis de captivitate prioribus viris copulari, ut cuique id, quod legitime habuit, reformetur, & recipiat unusquiſque, quod ſuum eſt, & redintegrentur fœdera nuptiarum.

De eadem re.

Ex eodem.

CLXXXIII. Quod (*p*) non probatur eſſe culpabilis, qui uxorem capti in matrimonio videtur eſſe ſortitus. Et ſi viri de captivitate regreſſi, intemperantia uxorum offenſi non fuerint, & voluerint eas in conjugium recipere, liberam habeant facultatem. Et ſi mulier ad priores maritos redire noluerit, poſteriorum virorum amore capta; Eccleſiaſtica communione privetur.

De Inceſtis.

Ex Concilio Hilerdenſi, cap. IV.

CLXXXIV. De his, (*q*) qui ſe inceſta pollutione commaculant, placuit, ut quouſque in ipſo deteſtando & inlicito carnis contubernio perſeverant, uſque ad Miſſam tantum catechumenorum in Eccleſia admittantur: cum quibus etiam nec cibum ſumere ullum Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus juſſit, oportet.

Ex Concilio Toletano.

Salubriter (*r*) præcavendo ſancimus, ne quis fidelium propinquam ſanguinis ſui, uſque quo affinitatis lineamenta ſucceſſione generis cognoſcit, in matrimonio ſibi deſideret copulari. Quoniam ſcriptum eſt: *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.*

De

(*l*) Concil. Tribur. c. 25. Tomo hoc pag. 399. Burchard. lib. 8. c. 35.
(*m*) Burchard. lib. 9. c. 13.
[*n*] Decreta Leon. I. c. 18. & 19. Burchard. lib. 9. c. 1.
(*o*) Decreta Leonis I. c. 42. Burchard. lib. 9. c. 55.
(*p*) Decreta Leonis I. c. 43. 44. 45. Burchard. lib. 9. c. 56.
[*q*] Concil. Hilerdenſ. c. 4. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 20. Burchard. lib. 7. c. 3.
(*r*) Concil. Tolet. II. c. 5. Burchard. lib. 7. c. 6.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CLXXXV. De (*s*) inceſtis conjunctionibus nihil protſus veniæ teſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Hos enim eſſe cenſemus. Si quis relictam fratris, quæ pene prius ſoror extiterat, carnali conjunctione violavent; ſi quis fratris uxoris germanam(*), ſi quis novercam, ſi quis conſobrinam, ſi quis filiam avunculi, vel relictam ejus, ſi quis patrui filiam, vel privignam ſuam duxerit. Sane, quibus conjunctio inlicita interdicitur, habebunt ſibi, poſt actam pœnitentiam, ineundi melioris conjugii (id eſt, legitimi) libertatem (id eſt, poteſtatem.) *Vide Epiſtolam Rhabani ad Heribaldum c.* 20.

De eadem re.

Ex Concilio Romano.

CLXXXVI. Gregorius (*t*) Papa dixit: Si quis Dei ancillam [id eſt, ſanctimonialem] in conjugio duxerit, anathema ſir. Si quis commatrem ſpiritualem in conjugio duxerit, anathema ſit. Si quis neptem in conjugio duxerit, anathema ſit. Si quis novercam, aut nurum ſuam duxerit, anathema ſit. Si quis conſobrinam duxerit, anathema ſit. Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, in conjugio duxerit, anathema ſit. Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel conſentientibus ei, anathema ſit. Si quis virginem, niſi deſponſaverit, furatus fuerit in uxorem, vel conſentientibus ei, anathema ſit. Et in his omnibus tertio omne Concilium reſpondit. Amen.

De Judicio.

Ex Concilio ad Confluentes. Karolus ad Ludovicum.

CLXXXVII. Filiam (*u*) noſtram Judith viduam ſecundum Leges Divinas, & humanas ſub tuitione Eccleſiaſtica, & Regio mundeburde conſtitutam, Balduinus ſibi furatus eſt uxorem, quem poſt legale judicium Epiſcopi noſtri regni excommunicaverunt ſecundum ſactos Canones, & diffinitionem Sancti Gregorii Papæ, qui dicit: *Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel conſentientibus ei, anathema ſit.*

De fœminis, quæ viros amittunt.

Capitular. Lib. I. Cap. XCVI.

CLXXXVIII. De (*w*) fœminis, quæ viros amittunt, placet, ne ſe, ſicut hactenus, indiſcrete vele[illegible]t; ſed triginta dies poſt diſceſſum viri ſui exſpectent, & poſt triceſimum diem per conſilium Epiſcopi ſui, vel ſi Epiſcopus abſens fuerit, conſilio aliorum religioſorum Sacerdotum ſuorumque amicorum, id, quod eligere debent, eligant. Et quia a facto Conventu togati, ut hi, qui publicam gerunt pœnitentiam, & fœminæ, quæ viros amittunt, noſtra auctoritate, donec deliberent, quid agant, tuerentur, ſpecialiter pro his Capitula fieri, & legis mundanæ Capitulis inſerenda decrevimus.

Murilus eſt hic locus apud Reginonem, Burchardum, & Ivonem. Nam Lib. I. Capitular. cap. CII. tam in editis, quam in manuſcriptis codicibus tum in Capitulari Aquisgranenſi Ludovici Pii cap. XXI. poſt illa verba: *Religioſorum Sacerdotum*: legitur: *ſuorumque Parentum atque amicorum.* Unde colligi debet, Burchardum, & Ivonem ſua deſcripſiſſe ex Reginone.

De eadem re.

Ex Capitularium Lib. IV. cap. XVI.

CLXXXIX. Qui (*x*) viduam intra primos triginta dies viduitatis, vel invitam, vel volentem ſibi copulaverit, ſexaginta ſolidos componat: & ſi invitam eam traxerit, legem ſuam ei componat, illam vero ulterius non attingat.

Qui hominem publicam pœnitentiam agentem interficit.

Ex eodem. cap. XVII.

CXC. (*y*) Qui hominem publicam pœni-

(*s*) Concil. Agath. c. 61. Concil. Arelat. 6. c. 11. Burchard. lib. 7. c. 4.
[*t*] Concil. Roman. ſub Gregor. II. c. 3. & ſeqq. Halitgar. l. 4. c. 22. Lib. 7. Capitular. c. 127.
(*) Cod. Pariſienſ. *fratris uxorem.*
(*u*) Capitula Karoli Calvi. tit. 30. cap. 5.
(*w*) Lib. 1. Capitular. c. 102. & Lib. 2. Leg. Longobard. tit. 6. c. 4. Burchard. lib. 8. c. 42. Ivo part. 7. c. 60.
[*x*] Lib. 4. Capitular. c. 17. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 6.
[*y*] Lib. 4. Capitular. c. 18. Lib. 1. Leg. Longob. tit. 9. c. 31.

pœnitentiam agentem interfecerit, bannum noſtrum in triplo componat, & ejus Wirigildum proximis ejus perſolvat. *Vide ſupra cap.* 30. *hujus lib.*

Ne frater ſuper thorum defuncti fratris aſcendat.

Ex Concilio Aurelianenſi.

CXCI. Ne frater ſuper thorum defuncti fratris aſcendat, nec quiſquam amiſſa uxore ſororem ejus ſibi audeat ſociare.

De ſorore ſponſæ violata.

Ex Concilio Ancyrano.

CXCII. (*a*) Quidam ſponſam habens ſororem ejus violavit, & gravidam reddidit, poſtmodum deſponſatam ſibi duxit uxorem, illa vero, quæ corrupta eſt, laqueo ſe peremit; hi, qui fuerunt conſcii, poſt decennem ſatiſfactionem juſſi ſunt ſuſcipi ſecundum gradus pœnitentiæ conſtitutos.

De muliere, quæ duobus fratribus nupſit.

Ex Concilio Neocæſarienſi.

CXCIII. (*b*) Mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem, veruntamen in exitu, propter miſericordiam, communio ei concedatur. Quod ſi defecerit vir aut mulier in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia, in vita permanenti.

De eadem re.

Ex Concilio Heliberitano.

CXCIV. (*c*) Si quis poſt obitum uxoris ſuæ ſororem ejus duxerit, & ipſa fuerit fidelis, quinquennium a communione placuit abſtineri, niſi mors coegerit.

De eadem re.

Ex Concilio Martini Papæ.

CXCV. (*d*) Si qua mulier duos fratres, aut ſi quis vir duas ſorores duxerit, a communione ſeparentur uſque ad mortem. In morte pro miſericordia viaticum accipiant.

De filiola & commatre.

Ex Epiſtola Rabani cap. 20. *ad Heribaldum Epiſcopum Antiſiodorenſem.*

CXCVI. (*e*) De eo, quod interrogaſti, ſi ille, qui filiolam ſuam, & de eo, qui concubuit cum commatre ſua ſpiritali, & de illo, qui filium ſuum baptizavit. Et cujus uxor eum de fonte ſuſcepit, ſi poſtea in tali copulatione permanere poſſent, omnino illicitum eſſe judicavimus. Nam in Concilio Moguntiacenſi ſcriptum eſt cap. LV. (*f*) *Nullus proprium filium aut filiam a fonte baptiſmatis ſuſcipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem, nec illam, cujus filium ad confirmationem ante Epiſcopum tenuerit. Ubi autem factum fuerit, ſeparentur.*

Si quis viduam uxorem duxerit.

Ex eodem.

CXCVII. (*g*) Si quis viduam uxorem duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit, aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum patre & filio fornicata fuerit; tales copulationes anathematizari, & disjungi præcipimus, nec unquam amplius conjugio copulari: ſed ſub magna diſtrictione fieri: *Caput iſtud additum eſt ex Codice manuſcripto. Non extat enim in editione Helmæſtadienſi.*

De eo, qui filiolam ſuam polluit.

Unde ſupra.

CXCVIII. [*h*] Quam deteſtabile & execrabile ſcelus ſit unicuique Chriſtiano

(z) Concil. Aurel. 1. c. 18. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 20. Tomo hoc II. pag. 205.
(*a*) Concil. Ancyr. c. 24. Tomo I. noſtro. pag. 149.
(*b*) Concil. Neocæſ. c. 2. Tomo I. noſtro. p. 150. Halitgar. lib. 4. c. 14. Burchard. lib. 17. c. 1. Vide Lib. 7. Capitular. c. 296.
(*c*) Concil. Eliber. c. 61. (*d*) Martin. Bracar. c. 79. Burchard. lib. 17. c. 2.
(*e*) Burchard. lib. 17. c. 24. Tomo hoc II. pag. 206.
[*f*] Concil. Mogunt. ſub Kar. M. c. 55. Tomo I. noſtro pag. 413. Lib. 5. Capitular. c. 100. Burchard. lib. 17. c. 25.
[*g*] Rhab. ibid. Concil. Mogunt. ſub Rhab. c. 56. Mihi c. 29. Tomo hoc II. pag. 160. Lib. 5. Capitular. c. 101. Burchard. lib. 17. c. 9.
(*h*) Rhab. ibid. Tomo hoc II. pag. 206. Burchard. lib. 17. c. 26.

ſtiano filiolam ſuam conſtuprare, teſtatur (*i*) Sanctus Gregorius Papa in dialogis ſuis, ubi refert, quendam hominem polluiſſe filiolam ſuam, & quia neglexit pœnitentiam agere, ſubito miſerabili morbo correptus expiravit, & ſepultus, non ſolum corpus, ſed etiam omne ſepulchrum ignis inviſibilis conſumpſit.

Item de inceſtis, & eorum pœnitentia.

Ex Concilio Moguntiacenſi.

CXCIX. (*k*) Si quis fornicatus fuerit cum duabus ſororibus, vel cum noverca ſua, vel cum amita ſua, vel cum matre ſua, vel cum filia patrui ſui, & avunculi ſui, vel cum filia amitæ ſuæ, vel materteræ ſuæ, vel cum nepte ſua, vel cum commatre, aut filiola ſua, ſive, quam de fonte ſuſcepit, vel ante Epiſcopum tenuerit: & ſi qua mulier ſimili modo fornicata fuerit, abſtineat ſe ab ingreſſu domus Dei annum unum, & eodem anno, niſi dominicis & feſtis diebus, ſolummodo pane, & aqua, & ſale utatur, arma non ferat, oſculum nulli præbeat, ſacrificium, niſi pro viatico, minime ſumat: ſex deinde annis ingrediatur quidem domum Dei, ſed carnibus & vino, & ſicera minime utatur, niſi feſtis diebus. De armis vero vel oſculo, ſive ſacrificio, ſicut ſupra dictum eſt. Poſtea vero duobus annis, quando carne veſcitur, a potu omni, qui inebriare poteſt, ſe contineat, & ſi potum biberit, minime carne veſcatur, abſque præcipuis feſtis diebus. De armis vel oſculo, & ſacrificio modum teneat jam dictum. Inde uſque ad obitum ſuum, niſi prædictis feſtis diebus a carne ſe abſtineat, tres legitimas ferias in omni hebdomada, & tres quadrageſimas in anno legitime cuſtodiat. De armis vero, ut ſupra dictum eſt. Et nunquam aliquando conjugio copuletur. Hæc eadem pœnitentia imponenda eſt patricidis, vel fratricidis, vel conſanguineis, nec non & qui ſponte per fraudem, & avaritiam hominem innoxium occidunt, quod morchidum vocant.

In quota generatione copulentur fideles.

Ex Epiſt. Rhabani ad Humbertum Epiſcopum.

CC. (*l*) Igitur de nuptiis, vel quomodo conſanguinitas honoranda ſit, Dominus loquitur in Levitico dicens: (m) *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.* Cum enim Dominus populum ſuum de contaminationibus gentium voluiſſet ſeparare, primum generali vocabulo ad proximitatem ſanguinis prohibuit quenquam accedere, ne revelaret turpitudinem ejus; deinde ipſam generalitatem ferme in duodecim ſpecies ſubdiviſit, quæ tamen ultra tertiam vel quartam generationem non procedunt. Unde accidit, ut reor, Domnum Gregorium Auguſtino interroganti, tertia vel quarta generatione jam licite connubia jungere reſpondiſſe. Similiter & in Theodori Archiepiſcopi gentis Anglorum capitulis, quæ de neceſſariis conſcripſit rebus, invenimus, (*n*) quod in tertia propinquitate carnis ſecundum Græcos liceat nubere, in quinta ſecundum Romanos. Qui tamen conjugia in tertia propinquitate facta non ſolverent, ſi antea ab inſcientibus compacta fuiſſent, æqualiterque conjungeretur vir in matrimonio his, qui ſibi conſanguinei ſunt, & uxoris ſuæ conſanguineis poſt mortem uxoris. Hunc autem Theodorum Tharſo Ciliciæ natum, Vitellianus (*o*) Papa Romæ Epiſcopum ordinans, ad Britanniam miſit, unde tam Orientalium, quam etiam Occidentalium Eccleſiarum conſuetudinibus pleniter inſtructus fuerat, nec eum aliqua latere potuerunt, quæ in obſervationibus legitimis Græci, vel Romani eo tempore habuerunt, maxime cum in utraque lingua perfecte inſtructus eſſet. Quod autem proximis temporibus Romanorum Pontificum ſcripta continent, uſque ad ſextam vel ſeptimam generationem conjugii

Z z z

(*i*) S. Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 32.
(*k*) Rhab. ibid. Tomo hoc II. pag. 206. Burchard. lib. 17. c. 8.
(*l*) Tom. VI. oper. Rhab. pag. 165. Vide Tomo hoc noſtro pag. 226.
(*m*) Levit. 18.
[*n*] Vide Tom. 9. Spicilegii Dacheriani pag. 53. cap. 13. & pag. 61. cap. 112.
(*o*) Lege: *Vitalianus Papa.*

jugii uſum differendum, magis ex conſuetudine humana, quam ex lege Divina hoc eos præcepiſſe credendum eſt. Nam quod *ISIDORUS* in Etymologiis ſuis uſque ad ſextam generationem conſanguinitatis abſtinendum, & ſic legitimo connubio conjungendum aſſeruit, inde reor eum feciſſe, quod genealogiæ ſeriem retexens, quo uſque ordinem numerandi perduxit, eo cognationem ſanguinis ſervandam æſtimavit, ſicque ad innovationem generis, & amicitiæ jus confirmandum, redire ad connubium ſancivit, quando jam cognationis ordo numerari deſiit. Cæterum ante omnia conſiderandum eſt, ut ſic cenſura diſciplinæ temperetur, ne per immoderationem correptionis peccati cumulus augeatur. Scimus enim, quod qui in lege cognationis jus obſervare conſtituit, in Evangelio fœdus conjugii non diſſolvendum præcepit. Si enim ubicunque aliquid proximitatis vel conſanguinitatis, licet longinquæ inter conjugatos inveniri poteſt, ſtatim matrimonium diſſolvatur, vereor, quod adulterium, & fornicationis ſcelus multiplicetur: quia cum conjugato adoleſcentulo, vel juveni, ſocietas comparis ſuæ denegatur, nec aliquid ei ſolatii impenditur, unde continentiam ſalvare poſſit, libidine inflammatus per diaboli inſtigationem multiplici fornicatione forſitan polluitur, ac ſic in præcipitium mortis æternæ anima demergatur.

Igitur quia a mea parvitate voluiſti, quid ſentirem de hac re, tibi reſcribi, propter fragilitatem præſentis temporis reor, hoc, quod Theodorus Epiſcopus, inter Gregorium, & Iſidorum medius incedens, in ſuis capitulis diffinivit, magis ſequendum, ut quinta generatione jam licitum connubium fiat, quia non lex Divina huic contradicit, nec etiam ſanctorum Patrum dicta hoc prohibent. Si autem & in quinta ab inſciis fuerit copula peracta; melius mihi videtur, ut cum pœnitentiæ humiliatione, ſi ſe uxoratus continere non vult, Deo ſatisfaciat.

De eadem re.

Gregorius ad Auguſtinum.

CCI. (*p*) Neceſſe eſt, ut etiam tertia vel quarta generatio fidelium licenter ſibi jungi debeat. Nam a ſecunda, quam prædiximus, ſe omnino debet abſtinere.

De eadem re.

Ex Epiſtola Rhabani ad Reginbaldum Chor-Epiſcopum.

CCII. De eo, quod interrogaſti, (*) ſi Pater, & filius, vel ſi duo fratres, vel ſi avunculus & nepos, cum una muliere fornicati ſint, quid inde faciendum ſit; manifeſtum eſt, quod gravi vindicta plectendum eſt, quod grave facinus eſſe reperitur. Omnis enim mœchia interdicitur, ubi ſcriptum eſt: *Non mœchaberis.* Quanto magis cum cognata, vel cum conjuge, ſeu concubina cognati. Hinc in Levitico ſcriptum eſt: [q] *Si mœchatus fuerit quis cum uxore alterius, morte moriantur & mœchus, & adultera. Qui dormierit cum noverca ſua, vel cum nuru ſua, & qui filiam & matrem duxerit, & qui acceperit ſororem ſuam, morte moriatur.* Si enim in lege turpitudinem inceſtus mortis ſententia vindicare juſſit; quomodo in Evangelio, ubi ſumma juſtitia eſt, inceſtuoſus pœnitentiam peccati evadet? Unde Apoſtolus: (*r*) *Irritam qui fecerit legem Moyſi, ſine ulla miſeratione ſub duobus vel tribus teſtibus moriatur. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Igitur Theodorus judicavit eum, qui inceſtum fecerit, duodecim annos pœnitere debere. Alii quindecim, alii decem, alii ſeptem. Sed tu priſcorum Patrum veſtigia ſequens, his ſolis pœnitentiæ ſpatium temperes, qui devote & cum lacrymis pœnitentiam egerint. Ceteri definitum tempus ſervent.

De illo, qui ſervum ſe fecit.

Ex Concilo Triburienſi. cap. XI.

CCIII. Perlatum eſt ad ſanctam Synodum, quod quidam ingenuus ingenuam acceperit uxorem, & poſt filiorum procreationem occaſione divortii, cujusdam ſervum ſe fecerit; utrum neceſſario mulierem tenere debeat, & ſi tenuerit, utrum illa quoque ſecundum

(*p*) Apud Bedam lib. 1. Hiſt. Angl. c. 27. §. 6.
(*q*) Levit. 20.
(*r*) Hebr. 10.
[*] Tomo hoc II. pag. 215.

dum ſæcularem legem ſervituti ſubjici debeat. Judicatum eſt, uxorem minime debere dimitti, non tamen ob Chriſti legem mulierem in ſervitutem redigi, dum ille non ex conſenſu conjugis ſe ſervum fecit, quem liberum maritum acceperat.

Item de inceſtis.

Ex eodem.

CCIV. Item indicatum (*s*) eſt, quendam ſtupraſſe quandam fœminam, quam poſtea frater ejus accepit uxorem. Statuerunt eum, qui ſtupravit, & a ſe ſtupratam fratri celavit, quia geminavit peccatum, pœnitentia diſtrictiori caſtigandum, & conjugium tale diſſolvi oportere: & mulieri quidem eis viventibus non fore poteſtatem nubendi, illis autem pro miſericordia conjugium indulgere.

Si quis cum filia materteræ ſuæ &c. concubuerit.

Ex eodem.

CCV. Item interogatum fuit, ſi quis cum filia materteræ ſuæ, vel avunculi, amitæ, vel patrui concubuerit; ſi conjugatus fuerit, liceatne illi ulterius uti conjugio, aut non conjugato uxorem accipere. Juſtum eſſet, ſicut aliqua priorum ſtatuta habeantur, ut in perpetuum a conjugio tales abſtineant. Sed viſum eſt, humanæ fragilitatis intuitu, ut poſt pœnitentiam non quidem penitus priventur conjugio, duriſſime tamen tam immanis fornicatio vindicetur, ſicut Sanctus Papa Nicolaus, & alii Romani Pontifices ſtatuerunt; ne forte deſperata conſcientia multiplicius peccent.

Item de inceſtis.

Ex eodem.

CCVI. In lectum mariti [*t*] abſente uxore, ſoror ivit uxoris, quam ille uxorem ſuam putans, dormivit cum ea. Super hoc viſum eſt, ſi ipſe per ſecuritatem veram hoc probaverit, quod inſcius fecerit hoc ſcelus, pœnitentiam quidem, quæ ſibi indicata fuerit, agat, & legitimum ſuum conjugium habere permittatur; illam digna vindicta affligi, & in æternum conjugio privari.

In editione Helmæſtadienſi legitur: *Veram non probaverit.* Omnino contra mentem Canonis. Nos, quia deſtituebamur ope manuſcripti codicis, qui imperfectus eſt in hoc loco, veram lectionem accepimus ex Burchardo; & ex Pœnitentiali Romano, quod editum eſt ab Antonio Auguſtino.

De eadem re.

Ex eodem.

CCVII. Quidam fornicatus eſt cum aliqua muliere. Poſtea filius, neſciens (*u*) patris factum, ſtupravit eandem. Quod cum pater reſciſſet, de ſe, filioque ſuo confeſſus eſt. Statuerunt, melius eſſe, ut taliter lapſis cum digna pœnitentia legitima permittantur conjugia, quam forte deterius delinquant, cum fornicaria autem illa gravius agendum.

De eadem re.

Ex eodem.

CCVIII. Si quis cum [*x*] duabus ſororibus fornicatus fuerit; & ſoror ſororem ab eodem antea ſtupratam neſcierit: vel ſi ipſe ſororem ejus, quam antea ſtupravit, non intellexerit; ſi digne pœnituerint, & ſe continere non valuerint, poſt annos ſeptem conjugia illis non negentur. Si autem non ignoraverunt, uſque ad mortem a conjugio abſtineant.

De eadem re.

Ex eodem.

CCIX. (*y*) Si quis cum duabus ſororibus fornicatus fuerit, vir diebus vitæ ſuæ pœniteat; ſoror autem, quæ de alia ſorore neſcivit, licentiam habeat nubendi.

De eadem re.

Ex eodem.

CCX. [*z*] Si homo fornicatus fuerit cum muliere. Et frater ejus neſciens duxerit eam uxorem; frater, eo quod fratri

Zzz 2

(*s*) Tomo hoc II. pag. 404. 405.
(*t*) Tomo hoc II. cap. 43. pag. 404.
(*u*) Tomo hoc II. cap. 43. pag. 404.
(*x*) Tomo hoc II. cap. 44. pag. 405.
(*y*) Burchard. lib. 17. c. 6.
(*z*) Concil. Tribur. c. 44. Tomo hoc II. pag. 404. Burchard. lib. 17. c. 13.

fratri crimen celaverit, pœniteat, & poſt pœnitentiam nubat: mulier autem uſque ad mortem pœniteat. *Vid. Lib. 7. Capitular. Cap. 296.*

De eadem re.

Ex eodem.

CCXI. (*b*) Si frater cum muliere fornicatus fuerit, & frater neſciens cum eadem concubuerit, mulier diebus vitæ ſuæ pœniteat; poſt pœnitentiam autem frater ignarus ſceleris, conjugium accipiat, ſi vult. *Vide Concilium Compendienſe ſub Pippino Cap. 8. & Lib. 5. Capitular. Cap. 19.*

De ſeparatione.

Ex Concilio ad Vermeriam temporibus Pippini.

CCXII. (*c*) In tertio geniculo ſeparentur. In quarta autem conjugatione ſi inventi fuerint, non eos ſeparamus, ſed pœnitentiam eis indicimus. Et tamen ſi factum non fuerit, nullam facultatem conjungendi in quarta generatione damus.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXIII. (*d*) Si aliquis cum filiaſtra ſua manet, nec matrem, nec filiam ipſius poteſt habere, nec illa, nec ille aliis ſe poterunt conjungere ullo unquam tempore. Attamen uxor ejus, ſi ita voluerit, ſi ſe continere non poteſt; ſi poſtea, quam cognovit, quod cum filia ſua vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habeat; ſi vult, poteſt alii nubere.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXIV. (*e*) Si quis cum noverca ſua dormierit, neutiquam poſſunt ad conjugium pervenire: ſi vir ejus ſic vult, poteſt aliam accipere, ſi ſe continere non poteſt. Similiter qui cum filiaſtra ſua, vel cum ſorore uxoris dormierit, ſtare poteſt.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXV. (*f*) Qui dormierit cum duabus ſororibus, & una ex illis antea uxor fuerit; nullam ex ipſis habeat, nec ipſi adulteri unquam conjugio copulentur.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXVI. (*g*) Si quis cum uxore fratris ſui dormierit, adulter & mœcha diebus vitæ ſuæ absque conjugio maneant. Ille vero, cui uxor fuerit, ſi vult, aliam conjugem accipiat.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXVII. [*h*] Si quis ſponſam filii ſui oppreſſerit, & poſtea filius ejus eam duxerit; pater poſtmodum non habeat uxorem, nec ipſa mulier virum. Filius, qui patris facinus ignoravit, aliam accipiat.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXVIII. (*i*) Si quis filiaſtrum, aut filiaſtram ſuam ante Epiſcopum ad confirmationem tenuerit, ſeparetur ab uxore ſua, & aliam nunquam accipiat. Similiter & mulier.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXIX. [*k*] Si quis cum matre & filia fornicatus eſt, ignorante matre de filia, & filia de matre, ille nunquam accipiat uxorem. Illæ vero, ſi volunt, accipiant maritos. Si autem hoc ſcierint ipſæ fœminæ, aſque maritis in perpetuo maneant.

De

(*b*) Concil. Tribur. c. 43. Tomo hoc II. pag. 404. Burchard. lib. 17. c. 14.
(*c*) Concil. Vermer. c. 1. Concil. Compend. c. 1.
(*d*) Concil. Vermer. c. 2.
(*e*) Concil. Vermer. c. 10. Burchard. lib. 17. c. 11.
(*f*) Concil. Vermer. c. 12. Burchard. lib. 17. c. 3.
(*g*) Concil. Compend. c. 8. Burchard. lib. 17. c. 17.
(*h*) Concil. Compend. c. 10. Lib. 5. Capitular. c. 5. Burchard. lib. 17. c. 18.
(*i*) Burchard. lib. 17. c. 22.
(*k*) Concil. Compend. c. 14. Burchard. lib. 17. c. 12.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXX. (*l*) Similiter & de duabus ſororibus, qui cum una in adulterio manſit, & aliam publice accepit, non habeat mulierem uſque in diem mortis, & illa, quæ neſcivit, accipiat maritum.

Si quis propter Faidam fugit.

Ex eodem.

CCXXI. (*m*) Si qui propter vindictam fugiunt in alias Patrias, & dimittunt uxores ſuas; nec illi, nec illæ alteri copulentur.

Item de inceſtis.

Ex eodem.

CCXXII. [*n*] Si quis inceſtum cum proxima ſua commiſerit, peculium ſuum perdat, ſi habet; & ſi ſe non emendare voluerit, nullus eum in domo recipiat, neque ei cibum donet. Quod ſi fecerit, ſexaginta ſolidos Regi componat. Et ſi pecuniam non habet, mittatur, ſi liber eſt, in carcerem: ſi ſervus eſt, vapulet multis plagis.

Item de parricidis.

Ex eodem.

CCXXIII. Si homo liber patrem, aut matrem, fratrem, vel avunculum occiderit, hereditatem propriam amittat. Et ſi quis mœchatus fuerit cum matre, & ſorore, & amita, hæreditatem perdat.

Item de inceſtis.

Ex eodem.

CCXXIV. (*o*) Epiſcopi Inceſtuoſos inveſtigare ſtudeant. Et ſi pœnitere noluerint, de Eccleſia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur. (*p*) Quod ſi obedire Sacerdotibus noluerint, oportet eos per ſæcularem diſciplinam coerceri.

De eadem re.

Ex Concilio Mogontiacenſi. cap. XXIX.

CCXXV. [*r*] Si quia viduam uxorem duxerit, & poſtea cum filiaſtra fuerit fornicatus, ſeu cum duabus ſororibus nupſerit, aut ſi qua cum duobus fratribus, ſive cum patre, & filio: ſi quis relictam fratris, ſi quis neptem, aut novercam, aut nurum, aut conſobrinam, aut filiam avunculi, aut ejus relictam, aut privignam polluerit; eos disjungi, & ulterius nunquam conjugio copulari præcipimus.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXXVI. (*s*) Contradicimus quoque, ut quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur. Ubi autem poſt interdictum factum fuerit, ſeparentur.

De eadem re.

Ex Concilio Wormacienſi.

CCXXVII. (*t*) Si quis cum duabus ſororibus, ſeu cum duobus fratribus, aut cum his perſonis, de quibus ſacra Scriptura prohibet, fornicationem fecerit; ſi dignam egerit pœnitentiam, & ſe continere non poteſt, liceat ei legitimam uxorem, vel virum accipere.

Si quis cum commatre fornicatus fuerit.

Ex eodem.

CCXXVIII. [*u*] Si quis cum commatre ſpirituali fuerit fornicatus, uſque ad dignam pœnitentiam anathemate percutiatur. Similiter ſi cum ea, quam de fonte ſuſcepit, vel quam ante Epiſcopum tenuerit, fornicatus fuerit. Legitimam autem, ſi habuerit, non dimittat uxorem.

Item de inceſtis.

Ex eodem

CCXXIX. (*w*) Si quis cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, poſt diſſolutum con-

(*l*) Concil. Compend. c. 15. Burchard. lib. 17. c. 7.
(*m*) Concil. Compend. c. 18. Lib. 5. Capitular. c. 6.
(*n*) Concil. Mer. ſub Pippino. c. 1. Lib. 5. Capitular. c. 7.
(*o*) Conc. Mogunt. ſub Kar. M. c. 53. Tomo I. noſtro p. 413. Lib. 5. Capitular. c. 98. & 152.
(*p*) Conc. Turon. 3. c. 41.
(*r*) Vide ſupra c. 197. hujus libri.
(*s*) Conc. Mogunt. ſub Kar. M. c. 54. Tomo I. noſtro pag. 413. Lib. 5. Capitular. cap. 99. Burchard. lib. 7. c. 18.
(*t*) Concil. Wormac. c. 33. Tomo hoc II. pag. 315.
(*u*) Concil. Wormac. c. 34. Tomo hoc II. pag. 315.
[*w*] Concil. Wormac. c. 36. Tomo hoc II. pag. 315. ſed capitulo 34. non 36.

conjugium pœnitentiam agat. Scilicet per triennii tempus a corpore & ſanguine Domini ſuſpendatur. Carnem non manducet, vinum non bibat, & omnibus diebus jejunet, exceptis Feſtis & Dominicis diebus. Similiter de mulieribus, quæ patri ſe clanculo in concubitu poſtraverunt, & filio obſervandum eſt, & qui duabus ſe abſconſe ſororibus pollutos cognoſcunt.

Quod cum Sacramento illicita conjugia ſolvenda ſunt.

Ex Concilio Triburienſi.

CCXXX. (*x*) Quorum illicita conjugia ſcindenda ſunt, volumus, ut juramento confirment, ne ad unam menſam, nec ſub uno tecto ſimul cohabirent, vel quolibet familiari colloquio perfruantur, niſi in publico, aut in Eccleſia. Res, quas communes habuerint, dividant, ne aliqua ſuſpicio poſſit naſci, atque increſcere.

Juramentum de parentela, quomodo inquirendum.

CCXXXI. (*y*) De illa parentela, quam dicunt eſſe inter illum & iſtam ejus conjugem, quidquid inde ſcis vel audiſti computare a tuis vicinis, vel tuis anteceſſoribus, quod tu per nullum ingenium, nec propter timorem, aut præmium, aut conſanguiniratem celabis Epiſcopo tuo, aut ejus Miſſo, cui hoc inquirere juſſerit, quandocunque ex hoc te interrogaverit. Sic te Deus adjuvet.

De eadem re.

CCXXXII. (*z*) Iſtud juramentum, quod iſte juravit de illa parentela, quæ inter illum, & ejus conjugem computatur, quod tu illud obſervabis, in quantum ſapis, aut audiſti. Sic te Deus adjuvet.

Sacramentum de inceſtuoſo diſcidio.

CCXXXIII. (*a*) Ab iſto die jurabis, quod tu per nullum ingenium te ſociabis huic tuæ conſanguineæ, nomine illi, quæ contia legem & rectam Chriſtianitatem uſque in hunc diem tua uxor fuit, nec in conjugio, nec in adulterio, vel fornicatione, nec cum illa ad unam menſam manducabis, & bibes, aut ſub uno tecto manebis; niſi forte in Eccleſia, aut in aliquo publico loco, ubi nulla mala ſuſpicio poſſit eſſe, ut ibi coram teſtibus pro certa neceſſitate pariter colloquamini. Nec aliam conjugem accipies, niſi forte poſt actam pœnitentiam tibi licentia dara fuerit ab Epiſcopo tuo, aut ejus Miſſo. Sic te Deus adjuvet, & iſtæ Sanctorum reliquiæ.

Invocatio Judicii.

CCXXXIV. (*b*) De hoc, quod mihi reputarum eſt in hac Synodo, quod ſimul cum iſta fœmina adulterium, vel fornicationem feciſſem, quod ego non ita feci, nec inde me culpabilem recognoſco. Sic me Deus adjuvet, & iſtud judicium ſuum.

Juramentum poſt datam pœnitentiam de perpetrata luxuria.

CCXXXV. (*c*) Ab iſta die cum fœmina, cum qua adulterium, vel fornicationem feciſti, unde diſciplinam, vel pœnitentiam ſuſcepiſti, amplius non adulterabis, nec fornicaberis, nec eam in uxorem accipies: niſi forte poſt peractam pœnitentiam tibi licentia data fuerit ab Epiſcopo, aut ejus Miſſo. Sic te Deus adjuvet.

De eo, qui vivente marito conjugem illius adulteraſſe accuſatus perhibetur.

Ex Synodo Meldenſi.

CCXXXVI. (*d*) Is, qui, vivente marito, conjugem illius adulteraſſe accuſatur, & eo in proximo defuncto eandem ſumpſiſſe dignoſcitur, omnimodis publicæ pœnitentiæ ſubigatur. De quo etiam poſt pœnitentiam, præfata, ſi expedierit, ſervabitur regula: niſi forte idem, aur mulier virum, qui mortuus fuerat, occidiſſe notentur, aut propinquitas, vel alia quælibet actio criminalis impediat. Quod ſi probatum fuerit, ſine ulla ſpe conjugii cum pœnitentia perpetuo maneant. Si autem negaverit, ſe eandem fœminam vivente viro, adulteraſſe, & præfati homicidii

(*x*) Concil. Tribur. c. 49. Tomo hoc II. pag. 405, 406.
(*y*) Burchard. lib. 7. c. 25.
(*z*) Burchard. lib. 7. c. 26.
(*a*) Burchard. lib. 7. c. 27.
[*b*] Burchard. lib. 9. c. 79.
(*c*) Burchard. lib. 9. c. 80.
[*d*] Conc. Meld. c. 69. Burchard. l. 9. c. 65.

micidii nemo eorum reus extiterit, & probatis teſtibus neutiquam convinci potuerit; purgent legaliter famam ſuæ opinionis, & ſumpto utantur conjugio, ſi alia, ut diximus, non impedierit ratio.

De eadem re.

Ex Concilio Triburienſi.

CCXXXVII. (*e*) Relatum eſt auribus Sanctorum Sacerdotum, quendam alterius uxorem ſtupro violaſſe, inſuper & mœchæ, vivente viro ſuo, juramentum dediſſe, ut poſt legitimi mariti mortem, ſi ſupervixiſſet, duceret in uxorem, quod & factum eſt. Tale igitur connubium prohibemus & anathematizamus.

Invocatio de morte mariti, vel uxoris.

CCXXXVIII. De hoc, quod tu accuſata es in præſentia iſtius Epiſcopi, in hac Synodo, quod per tuum factum, & per tuum conſilium tuus maritus illius, vel tua conjux illius mortem recepiſſet, & vitam perdidiſſet, omnino non eſt ita: nec tu in ejus vita, aut membris quicquam feciſti, aut cum aliis conſiliatus es, unde merito ſecundum Eccleſiaſticum Judicium pœnitentiæ remedia ſuſcipias, aut ſecundum mundanam legem mortem, aut aliquod damnum ſuſtineas. Sic te Deus adjuvet ad iſtud judicium.

Juramentum vel invocatio de homicidio imputato.

CCXXXIX. De hoc, quod tibi imputatum eſt, in præſentia tui Epiſcopi, cujus parrœchianus es, quod tu illum hominem cum aliis hominibus ſequacibus tuis occidiſſes propter hanc cauſam, ut bona illius diriperes, & ejus uxorem tibi in matrimonium ſociares; in veritate non eſt ita: nec tu ſolus, nec cum aliis hominibus illum hominem occidiſti, nec ut ſuam vitam, aut membra perderet, cum aliis conſiliatus es, nec in ejus morte quicquam habes factum, unde merito aut pœnitentiam ſuſcipias, aut vindictam ſuſcipias, aut pretium aliquod perſolvas. Sic te Deus adjuvet.

Juramentum de reconciliatione conjugatorum.

CCXL. (*f*) Ab iſta die in antea, iſtam tuam conjugem, nomine illam, quam injuſte dimiſeras, ita tenebis, ſicut per rectum maritus ſuam debet habere conjugem in dilectione & debita diſciplina, nec eam per ullum malum ingenium ſeparabis a te, nec ea vivente aliam accipies. Sic te Deus adjuvet.

De eadem re.

CCXLI. (*g*) Amodo in ante iſtum tuum maritum, quem injuſte dimiſeras, ita tenebis & amplexaberis, & ei in ſervitio, in amore, & in timore ita eris ſubjecta, & obediens, ſicut per rectum uxor ſubjecta debet eſſe marito: nec unquam ab eo te ſeparabis, nec illo vivente alteri viro te ſociabis in conjugio, aut adulterio. Sic te Deus adjuvet.

De his, qui matrimonio juncti ſunt, & nubere non poſſunt.

Ex Epiſt. Rhabani. cap. XXIX.

CCXLII. (*h*) Quod autem interrogaſti de his, qui matrimonio juncti ſunt, & coire non poſſunt, an ille aliam, vel illa alium ducere poſſit. Quibus ſcriptum eſt: (*i*) *Vir & mulier, ſi ſe conjunxerint, & poſtea dixerit mulier de viro, quod non poſſit coire cum eo, ſi poteſt probare per juſtum judicium, quod verum ſit, accipiat alium.*

De eadem re.

Ex Concilio ad Vermeriam temporibus Pippini Regis. cap. XVII.

CCXLIII. (*k*) Si qua mulier ſe proclamaverit, quod vir ſuus nunquam cum ea coiſſet, exeant inde ad crucem, & ſi verum fuerit, ſeparentur, & illa faciat, quod vult.

De eadem re.

CCXLIV. (*l*) Si quis accepit uxorem, & habuit ipſam aliquo tempore, & ipſa fœmina dicat, quod non coiſſet cum ea, & ille vir dicit, quod ſic fecit: in veritate viri conſiſtat, quia vir caput eſt mulieris.

De

(*e*) Concil. Tribur. c. 40. Tomo hoc II. pag. 404. Burchard. lib. 9. c. 66.
(*f*) Burchard. lib. 9. c. 81. (*g*) Burchard. lib. 9. c. 82.
(*h*) Rhaban. Epiſt. ad Heribald. c. 29. Tomo hoc II. pag. 209.
[*i*] Lib. 6. Capitular. c. 55. Burchard. lib. 9. c. 40.
[*k*] Concil. Vermer. c. 17. Burchard. lib. 9. c. 41.
(*l*) Concil. Compend. c. 17. Burchard. lib. 9. c. 42.

De eadem re.

Ex Concilio Triburienſi.

CCXLV. (*m*) Si duxerit vir uxorem, & concumbere cum ea non valens, frater ejus clanculo eam vitiaverit, & gravidam reddiderit, ſeparentur. Conſiderata autem imbecillitate, miſericordia eis impertiatur ad conjugium, tantum in Domino.

De fornicatione diverſarum perſonarum.

Ex Pœnitentiali Romano, Theodori Epiſcopi, & Bedæ Presbyteri.

CCXLVI. Adoleſcens, ſi cum virgine peccaverit, annum pœniteat.

Si ſemel & fortuito caſu, levigetur ei pœnitentia, & tantum uſque ad annum plenum pœniteat.

Si infra triginta annos adoleſcens fornicationem faciat, tres quadrageſimas & legitimas ferias.

Si propter hoc peccatum ſervitio humano addicti ſunt, quadraginta dies pœniteant.

Si uxoratus cum virgine fornicatus fuerit, duos annos pœniteat, ita primum omnium, ut a ſua ſe contineat. Si ei conſenſerit, uxori etiam addatur modus pœnitentiæ.

Si laicus cum laica fornicatus fuerit, tres annos pœniteat, & quanto ſæpius, tanto magis tempus addatur.

Laicus maculans ſe cum ancilla Dei, duos annos pœniteat. Si genuerit ex ea filium, annos tres pœniteat. Si ſine conjugio eſt, tres quadrageſimas, & legitimas ferias. Si Canonici ſunt, & fornicantur, annum unum; ſi frequenter, duos.

Qui in gradu eſt, annos tres pœniteat: Monachus ſine gradu, vel Canonicus gradum habens, ſi cum puella laica fornicati ſunt; annos tres pœniteant: ſi cum ſanctimoniali, annos ſeptem pœniteant. Monachi cum gradu fornicationem facientes, ſeptem annos pœniteant. Si Monachus laicam duxerit, tres annos pœniteat, illa duos, & legitimas ferias. Si uſque ad generationem filii, quatuor annos pœniteat; ſi occiderit, ſeptem annos pœniteat.

Si Epiſcopus fornicatus fuerit, octo annos pœniteat. Alii judicaverunt, duodecim annorum pœnitentiam. Poſt annum tertium levius pœniteat.

Presbyter cum puella fornicans, annos quatuor, & tres quadrageſimas in anno, & ferias quartam & ſextam in pane & aqua. Si cum ancilla Dei fornicatus fuerit, ſeptem annos pœniteat.

Epiſcopus, [*n*] Presbyter, & Diaconus, ſi in fornicatione, perjurio, vel furto captus eſt, deponatur; non tamen communione privetur. Quia non vindicat Dominus bis in idipſum. [*Ex Canone XXV. Apoſtolorum.*].

Item de inceſtis.

CCXLVII. Si adoleſcens ſororem ſuam duxerit, quinque annos pœniteat; ſi matrem, ſeptem annos. Et quamdiu vixerit, nunquam ſit ſine (*o*) continentia.

Item alii.

Qui cum matre fornicatus fuerit, quindecim annos pœniteat.

Qui cum filia, vel ſorore fornicatus fuerit, ab omni carne ſe abſtineat, & quindecim annos pœniteat.

Si mater cum filio ſuo parvulo fornicata fuerit, tres annos abſtineat ſe a carne, & diem unum in unaquaque hebdomada jejunet uſque ad veſperam.

Item.

Qui habet matrem & filiam, duas ſorores, uxorem patris & fratris, patruelis aut avunculi, neptem aut conſobrinam: aut qui in prima, ſecunda, vel tertia generatione juncti ſunt, iſtis volumus indicare, ut ſeparentur. Et propter novellam plantationem Eccleſiæ, ut ſeptem annos agant pœnitentiam: tres primos annos tres dies in hebdomada, id eſt, feria ſecunda, & quarta, & ſexta: quadraginta dies ante Paſcha, viginti ante Miſſam Sancti Johannis, viginti ante Natale Domini. Quatuor vero reliquos annos, feria quarta & ſexta, & quatuordecim noctes ante Miſſam Sancti Johannis, & alias ante Natale Domini. Si ſe redimere vult, donet unum denarium, aut pretium unius denarii pro uno die. Si pauper eſt, donet dimidium denarium.

De

(*m*) Concil. Tribur. c. 41. Tomo hoc II. pag. 404. Burchard. lib. 9. c. 43.
(*n*) Burchard. lib. 17. c. 39. Tomo I. noſtro pag. 133.
(*o*) Lege: *pœnitentia.*

De ſordidatione puerorum.

CCXLVIII. Pueri ſe manibus invicem coinquinantes, quadraginta dies pœniteant, majores vero centum dies. Pueri ſe inter femora ſordidantes, centum dies pœniteant, majores tres quadrageſimas & legitimas ferias. Parvulus a majore oppreſſus ſeptem dies pœniteat. Si conſenſerit, viginti dies. Puer voluntarie ſe polluens, triginta dies; juvenis vero quadraginta dies pœniteat.

De menſtruis abſtinendis.

CCXLIX. Qui cum muliere menſtruata nupſerit, quadraginta dies pœniteat.

Ut ſupra.

Si quis cum uxore ſua retro nupſerit, quadraginta dies pœniteat: ſi in terga nupſerit, tres annos, quia Sodomiticum ſcelus eſt. Viri inter femora fornicantes, annum unum pœniteant: ſi in terga, tres annos. Si pueri ſunt, duos annos pœniteant.

De mulierum fornicatione.

CCL. [*p*] Mulier quocunque molimine aut in ſe ipſa, aut cum altera fornicans, tres annos pœniteat.

Unde ſupra.

(*q*) Si ſanctimonialis cum alia ſanctimoniali per aliquod machinamentum fornicatur, ſeptem annos pœniteat.

De inlecebroſo amplexu.

CCLI. (*r*) Qui per inlecebroſos amplexus fœminæ, vel per oſculum polluitur, triginta dies pœniteat. Qui tetigerit inverecunde carnem ejuſdem fœminæ, tres menſes pœniteat. Qui per turpiloquium polluitur, ſeptem dies pœniteat. Presbyter ſi oſculatus fuerit fœminam per immundum deſiderium, viginti dies pœniteat. Si inquinatus fuerit, quadraginta dies pœniteat. Qui in Eccleſia per ſomnum polluitur, tres dies pœniteat. Qui in ſomnis voluntate pollutus eſt, ſurgat, & cantet ſeptem Pſalmos pœnitentiales, & die triginta. Qui peccare voluerit in ſomnis, & non fuerit pollutus; triginta quatuor Pſalmos cantet.

De fundendo ſemen.

CCLII. (*s*) Clericus ſi ſemen fuderit, non tangendo, ſeptem dies pœniteat; ſi tangit cum manu, viginti dies. Si Diaconus, triginta dies. Si presbyter, hebdomadas quatuor. Presbyter ſi ſemen fuderit per cogitationem, ſeptem dies pœniteat. Monachus ſimiliter. Qui voluntarie ſemen fudit in Eccleſia, ſi Clericus eſt, quatuordecim: ſi monachus, aut Diaconus; triginta dies: ſi Presbyter, quadraginta: ſi Epiſcopus, quinquaginta dies pœniteat.

De quadrupedum fornicatione.

CCLIII. [*t*] Qui cum pecude peccat, annum unum. Quidam judicant, annos decem, quidam ſeptem, quidam quatuor: quidam centum dies.

Item.

Si quis Clericus cum quadrupede fornicatus fuerit, annos duos: Subdiaconus tres: Diaconus, & Monachus quinque: Presbyter ſeptem: Epiſcopus decem pœniteat.

De Sodomitis.

CCLIV. Qui fornicaverit, ſicut Sodomitæ, (*) quidam judicaverunt decem annos, quidam ſeptem, alii unum. Pueri centum dies. Alii judicaverunt, ſi in conſuetudine eſt, laicus annos quinque, Clericus ſeptem, Subdiaconus, & Monachus octo: Diaconus decem, Presbyter duodecim, Epiſcopus tredecim pœniteat.

De eadem re.

Ex Concilio Ancyrano.

CCLV. (*u*) De his, qui inrationabiliter verſati ſunt, ſive verſantur, quotquot ante viginti annos ætatis tale crimen commiſerunt, quindecim annis exactis in pœnitentia communionem mereantur orationum. Poſt quinquennium, id eſt, poſt viginti annos, oblatio-

Aaaa

(*p*) Burchard. lib. 17. c. 27.
(*q*) Burchard. lib. 17. c. 28.
(*r*) Burchard. lib. 17. c. 42.
(*s*) Burchard. Lib. 17. c. 43.
(*t*) Burchard. lib. 17. c. 32.
[*] Halitgar. lib. 6. c. 25. Burchard. lib. 17. c. 34.
(*u*) Concil. Ancyr. c. 15. Tomo I. noſtro pag. 148. Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 32. Tomo hoc II. pag. 210. Halitgar. lib. 4. c. 7. Burchard. lib. 17. c. 30.

lationis Sacramenta contingant. Quotquot autem poſt viginti annos ætatis uxores habentes, in hoc peccatum prolapſi ſunt, viginti quinque annos pœnitentiam agentes, ad orationis communionem recipiantur. Et poſt quinquennium iidem poſt triginta annos communicent.

De eadem re.

Ex eodem Concilio.

CCLVI. (*w*) Eos, qui irrationabiliter vixerunt, & lepra injuſti criminis alios polluerunt, præcepit ſancta Synodus, inter eos errare, qui ſpiritu periclitantur immundo.

De eadem re.

Ex Lib. I. *Capitularium* cap. XIX.

CCLVII. (*x*) Si inventi fuerint, qui cum quadrupedibus, vel maſculis contra naturam peccant, dura & diſtricta pœnitentia coercendi ſunt. Quapropter Epiſcopi, vel Presbyteri, a quibus judicium pœnitentiæ injungitur, conentur omnimodis hoc malum radicitus abſcidere.

De eadem re.

Ex dictis Baſilii.

CCLVIII. (*y*) Clericus, vel Monachus, adoleſcentium, vel parvulorum inſectator, vel qui oſculo, vel aliqua occaſione turpi reprehenſus fuerit; publice verberetur, & coronam amittat, decalvatusque turpiter, ſputamentis obliniatur in facie, vinculiſque arctatus ferreis, carcerali ſex menſibus anguſtia maceretur, & triduo per hebdomadas ſingulas ex pane hordeacio ad veſperam reficiatur. Poſt hæc aliis ſex menſibus ſub ſenioris ſpiritalis cuſtodia ſegregata in curticula degens, operi manuum, & orationi ſit intentus, vigiliis & fletibus ſubjectus, & ſub cuſtodia ſemper duorum fratrum ſpiritalium ambulet, nulla privata locutione vel conſilio deinceps juvenibus conjungendus.

De eadem re.

Ex dictis Iſidori.

CCLIX. (*z*) Si quis ex juvenibus, vel aliqua ſuſpicioſa perſona cum parvulis jocaverit, diuturna pœnitentia maceretur.

De eadem re.

Unde ſupra.

CCLX. (*a*) Si deprehenſus fuerit aliquis frater ludere cum pueris, & habere amicitias ætatis infirmæ; tertio commoneatur, ut memor ſit honeſtatis atque timoris Dei. Si non ceſſaverit, ſeveriſſime corripiatur.

De eadem re.

Ex Lege Theodoſiana. Lib. IX

CCLXI. (*b*) Omnibus flagitioſum eſt, virile corpus muliebriter (*c*) conſtitutum alieni ſexus damnare patientiam. Nihil enim diſcretum videntur habere cum feminis. Hujusmodi ſcelus, ſpectante populo flammis vindicibus expiabis [*Editio Helmæſtad.* expiabunt.]

De Copulatione fidelium.

Ex Concilio Wormacienſi.

CCLXII. (*d*) In copulatione fidelium generationum numerum non definimus: ſed id ſtatuimus, ut nulli liceat Chriſtiano de propria conſanguinitate, ſeu cognatione uxorem accipere, uſque dum generatio recordatur, cognoſcitur, aut memoria retinetur.

Hæc de multimoda fornicatione ex diverſis opuſculis perſtrinximus, ſacerdotum judicio relinquentes, quid ſalubrius & utilius eſſe in dandis pœnitentiis decernant.

Ne in domibus fidelium adulteria perpetrentur.

Ex Concilio Meldenſi.

CCLXIII. (*e*) Provideant viri potentes & maxime potentes fœminæ, ut in ſuis domibus adulteria, & luxuriæ con-

[*w*] Concil. Ancyr. c. 16. Tomo I. noſtro pag. 148. Lib. 7. Capitular. c. 273. Halitgar. lib. 4. c. 8. Burchard. lib. 17. c. 31.
(*x*) Lib. 1. Capitular. c. 49. Burchard. lib. 17. c. 33.
(*y*) Burchard. lib. 17. c. 35.
[*z*] Burchard. lib. 17. c. 36.
(*a*) Burchard. lib. 17. c. 37.
(*b*) Interpretat. l. 6. cod. Theodoſ. De adulteris.
(*c*) Edit. Helmæſtad. *conſtituere & ad al.*
[*d*] Concil. Wormac. c. 32. Tomo hoc II. p. 315. Lib. 5. Capitular. c. 80. Burchard. l. 7. c. 2.
(*e*) Concil. Meld. c. 74.

concubinaticæ, & inceſta adulteria non vigeant. Et (*f*) ſuos Presbyteros, qui cum eis in capella vadunt, hujuſmodi virtutem habere faciant, quatinus in domibus ſuis omnia vitia reſecent, & orationem Dominicam ac ſymbolum cunctos tenere, & frequentare compellant: quia parrœchiani Presbyteri, & Epiſcoporum Miniſtri de minoribus, & levioribus perſonis hoc providere ſtudebunt.

De eadem re.

Ex Capitular. Lib. III.

CCLXIV. (*g*) Dictum eſt nobis, quod in quibusdam locis Epiſcopi, & Comites ab inceſtuoſis, & ab his, qui decimas non dant, Wadios accipiant, & a Presbyteris pro quibusdam negligentiis, & inter ſe pecuniam dividant, quod penitus abolendum decrevimus, ne forte avaritiæ locus detur.

ABHINC DE FURTO, ET RAPINA.

Ex Pænitentiali.

CCLXV. (*b*) Qui cupiditate captus, furtum fecerit; quod abſtulerit, reddat, & annos quinque pœniteat.

De eadem re.

Ex Lege Romana,

CCLXVI. Pecunia Eccleſiaſtica furata, ſive rapta, ſolvatur quadruplum, popularia dupliciter. *Vide Tom. IX. ſpicilegii Dacheriani pag.* 57. *cap.* 54. *& Gratian.* 17. *Q.* 4. *cap.* 16.

De eadem re.

Ex pœnitentiali.

CCLXVII. Qui ſæpe furtum fecerit, ſeptem annos pœniteat.

De eadem re.

Ex eodem.

CCLXVIII. [*i*] Si quis furtum capitale commiſerit, id eſt, quadrupedia tulerit, vel caſas effregerit, ſeptem annos pœniteat, & quod furatum eſt, reddat; ſi quis vero de minoribus ſemel aut bis, furtum fecerit, reddat, quod tulit, & annum unum pœniteat in pane & aqua. Et ſi reddere non potuerit, annos tres pœniteat.

Unde ſupra.

Si quis ſepulchrum violaverit, ſeptem annos pœniteat, tres ex his in pane & aqua.

De eadem re.

Ex Concilio Toletano.

CCLXIX (*k*) Si quis Clericus in demoliendis ſepulchris fuerit deprehenſus; oportet in tali ſcelere proditum a Clericatus ordine ſubmoveri, & pœnitentiæ triennio deputari.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CCLXX. (*l*) Si quis Clericus furtum Eccleſiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.

De eadem re.

Ex eodem.

CCLXXI. (*m*) Si quis Clericus aut monachus furtum fecerit, quod potius ſacrilegium dici poteſt; id cenſuimus ordinandum, ut junior virgis cæſus, tanti criminis reus, nunquam officium Eccleſiaſticum accipiat: ſi vero jam ordinatus in hoc facinore fuerit deprehenſus, nominis ipſius dignitate privetur. Cui ſufficere poteſt, pro actus ſui levitate, impleta pœnitentiæ ſatisfactione, ſola communio.

Caput iſtud non extat inter canones Synodi Agathenſis, & tamen Egbertus Cantuarienſis, qui multo antiquior eſt Reginone, illud laudat ex Concilio Agathenſi

De eadem re.

Ex dictis Hieronymi ad Titum.

CCLXXII. (*n*) Fur autem non ſolum

(*f*) Vetus codex MS. *ſui Presbyteri.*
(*g*) Concil. Cabilon. 2. c. 18. Lib. 2. Capitular. c. 38. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 3. c. 10.
(*b*) Halitgar. lib. 4. c. 29.
(*i*) Halitgar. lib. 6. c. 4. Burchard. lib. 11. c. 58. Gratian. 17. q. 4. c. 17.
(*k*) Concil. Tolet. 4. c. 46. Burchard. lib. 11. c. 63. (*l*) Concil. Agath. c. 5.
(*m*) Exceptiones Egberti c. 68. Burchard. lib. 11. c. 64.
(*n*) Burchard. lib. 11. c. 55.

ſolum in majoribus, ſed etiam in minoribus judicatur. Non enim quid furto ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione, non idcirco diverſa eſt fornicatio, ſi mulier pulchra aut deformis, ancilla aut ingenua, pauper aut opulenta; ſed qualiscunque illa fuerit, una eſt fornicatio. Ita in furto, quantumcunque quis abſtulerit, furti crimen incurrit.

De eadem re.

Auguſtini dicta.

CCLXXIII. (*o*) Dixit Dominus ad Moyſen: *Accipiat unusquisque a proximo ſuo, & proxima, vaſa argentea, & aurea, & veſtes. &c.* Non hinc quisquam exemplum ſumendum putare debet, ad expoliandum proximum. Hoc enim Deus juſſit, qui noverat, quid quemque pati oporteret. Nec Iſraelitæ fecerunt, ſed Deo jubente miniſterium præbuerunt. Quemadmodum cum miniſter occidit eum, quem judex juſſit occidi. Profecto ſi id ſponte faciat, homicida eſt, etiamſi eum occidat, quem ſcit a judice occidi debuiſſe.

Item Auguſtinus.

(*p*) Pœnale eſt, occulte auferre: multo majoris pœnæ eſt, viſibiliter eripere. Auferre ergo nolenti, ſive occulte, ſeu palam, habet præceptum ſuum. Furti enim nomine bene intelligitur, omnis inlicita uſurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permiſit, qui furtum prohibuit, ſed utique ſub furti nomine, & rapinam intellegi voluit. A parte enim totum ſignificavit, quidquid proximo aufertur.

De eadem re.

Ex Capitularibus.

CCLXXIV. (*q*) Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam noſtro fideli, aut ejus homini, aliquid vi abſtulerit, in triplo, cui tulit, legibus componat, & inſuper bannum noſtrum perſolvat. Poſtmodum vero ante nos a Comite adducatur, ut in baſtiniaco retruſus, uſque ad dum nobis placuerit, pœnas luat. Nam ſi publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta ſanctorum Canonum ſanctiones. Si vero occulte, ſacerdotum conſilio exinde agat pœnitentiam: quoniam raptores, ut Apoſtolus ait, niſi inde veram egerint pœnitentiam, regnum Dei non poſſidebunt. Qui vero de rebus Eccleſiarum aliquid abſtulerint, gravius inde judicentur: quia ſacrarum rerum ablatio ſacrilegium eſt, & ſacrilegus vocatur, qui exinde aliquid tulerit. Extorres namque a liminibus Sanctæ Dei Eccleſiæ tales perſonæ uſque ad ſatisfactionem Eccleſiæ, quam læſerunt, ſunt habendæ, atque firmiter denotandæ.

Pars ultima iſtius Capitis diverſa eſt ab editione, quæ extat in libris Capitularium. Sed convenit cum ea, quam exhibent Capitula Karoli Calvi.

De eadem re.

Ex Pœnitentiali.

CCLXXV. (*r*) Si aliquis de miniſterio Eccleſiæ quolibet modo aliquid furatus fuerit, ſeptem annos pœniteat.

De eadem re.

Ex Concilio Wormacienſi.

CCLXXVI. (*s*) Sæpe contingit, ut in Monaſteriis furta perpetrentur. Idcirco ſtatuimus, ut quando ipſi fratres de talibus ſe purgare debent, miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, præſentibus fratribus. Et ſic, expleta Miſſa, omnes communicent in hæc verba: *Corpus Domini ſit tibi ad probationem bodie.*

Multum diverſus eſt hic canon a vulgatis editionibus Concilii Wormacienſis. Iſtam tamen lectionem ſecutus eſt Burchardus, & ex eo Gratianus. Itaque poſtrema pars ita habet in canonibus Concilii: *Et ſic in ultima Miſſæ celebratione pro expurgatione ſua corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſtendant.* Vide Miſſam judicii in Gloſſario Franciſci Pithœi in verbo: *Aquæ ferventis, aut frigidæ judicium.*

De

(*o*) Auguſt. in Exod. Q. 39. Burchard. lib. 11. c. 53.
(*p*) Auguſt. in Exod. Q. 71. Burchard. lib. 11. c. 54.
(*q*) Lib. 6 Capitular. c. 96. & in Capitulis Karoli Calvi tit. 20. pag. 158. & tit. 27. pag. 249.
[*r*] Burchard. lib. 11. c. 65.
[*s*] Concil. Wormac. c. 15. Tomo hoc II. pag. 313. Burchard. lib. 11. c. 66.

De cauſa criminali.

Ex eodem.

CCLXXVII. (*t*) Si Epiſcopo, aut Presbytero cauſa criminalis, homicidium, adulterium, & maleficium reputatum fuerit; in ſingulis Miſſam tractare debet, & ſecretam publice dicere, & communicare: & de ſingulis ſibi reputatis innocentem ſe oſtendere. Quod ſi non fecerit; quinquennio a liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur.

De rapina & violentia.

Ex Capitulari,

CCLXXVIII. (*u*) Epiſcopi Evangelicæ, & Apoſtolicæ, nec non Propheticæ auctoritatis ſententias de rapina, & vi, & decreta canonica & Apoſtolica breviter debent habere adnotata, & hæc omnibus publice relegant. Miſſi quoque legationis legales ſententias, & Prædeceſſorum noſtrorum, & noſtra de hac cauſa capitula, omnibus nota faciant. Et Epiſcopi Dei, & Epiſcopali auctoritate deprædationes, & rapinas omnibus interdicant. Et Miſſi, & Comites noſtri cunctis ex noſtro banno prohibere firmiter ſtudeant; ut cognoſcant omnes, quod ſi tale aliquid facere præſumpſerit, ſecundum divinas ſententias Epiſcopalem excipiet ſententiam, & ſecundum leges, & capitula Regia emendare cogatur, & ſecundum judicium fidelium noſtrorum condignam vindictam excipiet.

De eadem re.

Ex eodem.

CCLXXIX. (*w*). Quod ſi, quod abſit, talis emerſerit, qui Dei timorem poſtponat, & Eccleſiaſticam auctoritatem contemnat, & Regiam poteſtatem refugiat; ſciat, quicumque ille fuerit, quia & ſecundum canonicam auctoritatem ab omnium Chriſtianorum cœtu, & a ſanctæ Eccleſiæ conſortio, in cœlo, & in terra alienus efficictur: & regali poteſtate, atque omnium regni fidelium unanimitate, ſicut Dei inimicus, & regni devaſtator, perſequetur, uſque a regno exterminetur.

Unde ſupra.

CCLXXX. [*x*] Audiant rapaces, quid Dominus per Eſaiam dicit: *Rapina pauperis* (*y*) *in domo veſtra.* Et per Apoſtolum: *Neque rapaces,* (*z*) *neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei poſſidebunt.* Unde intendant, quale; quantumque peccatum eſt rapina, quam cum adulterio & homicidio ſanctus comparavit Apoſtolus. Item ipſe dicit: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida eſt, cum hujuſmodi* (a) *nec cibum ſumere*, Chriſtiano licet ante ſatisfactionem. Et beatus Johannes Apoſtolus talem hominem ſalutare vetat, dicens: *Nec ave ei dixeris, neque in domum receperis. Qui enim ave ei dicit, communicat* (b) *operibus ejus malignis.* Audiant, quid in Toletano Concilio ſcriptum eſt. *Require Cap. XXXVI.*

CCLXXXI. Si quis, inquiunt, de potentioribus Clericum, aut pauperem expoliaverit. Require retro, ubi de homicidiis continetur. Audiant raptores, & prædones rerum Eccleſiaſticarum, quid Sanctus Anacletus, a Petro Apoſtolo ordinatus, dicat:

De eadem re.

Anacletus.

CCLXXXII. (*c*) Qui abſtulit, inquit, aliquid patri, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creavit. Mater vero noſtra Eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter genuit. Ergo qui Chriſti pecunias, & Eccleſiæ aufert, rapit, aut fraudatur; homicida eſt, atque ante Deum homicida deputatur. Qui enim res Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt.

Item Urbanus Papa & Martyr dicit:

CCLXXXIII. [*d*] Res & facultates Eccleſiaſticæ oblationes appellantur: quia Domino offeruntur, & vota ſunt fidelium, & pretia peccatorum atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit reus

[*t*] Concil. Wormac. c. 10. Tomo hoc cap. IX. pag. 312. Burchard. lib. 2. c. 199.
(*u*) Capitula Karoli Calvi tit. 29. c. 3. 4. & tit. 29. c. 4.
[*w*] Ibid. cap. 7. (*x*) Ibid. cap. 10. [*y*] Iſaiæ IV, 14.
(*z*) I. Corinth. VI, 10. (*a*) I. Corinth. V, 11. (*b*) II. Joannis II.
(*c*) Capitula Karoli Calvi ibid. Burchard. lib. 11. c. 18.
(*d*) Capitula Karoli Calvi ibid.

reus eſt damnationis Ananiæ & Saphiræ; & oportet hujuſmodi tradere Satanæ, ut ſpiritus ſalvus ſit in diem Domini.

Item Lucius Papa.

CCLXXXIV. (*a*) Rerum Ecclefiaſticarum & Facultatum raptores a liminibus ſanctæ Eccleſiæ anathematizantes Apoſtolica auctoritate pellimus & damnamus; atque ſacrilegos eſſe judicamus: & non ſolum eos, ſed etiam omnes conſentientes eis, quia non ſolum, qui faciunt, ſed etiam, qui conſentiunt, rei judicantur.

De eadem re.

CCLXXXV. (*b*) Auguſtinus dicit: Qui aliquid de Eccleſia furatur, & rapit, Judæ proditori comparatur.

In Canonibus ſcriptum.

CCLXXXVI. [*c*] Si quis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam rapere, vel dare voluerit præter conſcientiam Epiſcopi, vel ejus, cui hujuſmodi officia commiſſa ſunt, anathema ſit.

De eadem re.

Ex Concilio Meldenſi. cap. LXI.

CCLXXXVII. (*d*) Ut pervaſores rerum Eccleſiaſticarum, qui eaſdem res contra auctoritatem non ſolum retinere, verum etiam crudeliter depopulari noscuntur, quidam etiam & facultates Eccleſiæ in diverſa conlaboratione, & reditibus eas expoliant: ſed & pauperes, & vicinos, & circummanentes immiſericorditer expoliant, devaſtant & opprimunt; ut rapaces, qui ſecundum Apoſtolum (*e*) a regno Dei excluduntur, ex criminali & publico peccato publica pœnitentia ſatisfaciant. Quod ſi hoc agere noluerint, & poteſtate regia ad hoc exhortati, vel coacti non fuerint; proferatur contra eos Apoſtolica terribilis ſententia, qua dicitur: (*f*) *Si quis frater nominatur, & eſt rapax; cum hujuſmodi nec cibum quiſquam ſumere præſumat.* (*g*) Quia iniquum & ſacrilegum eſt, ut Symmachus Papa, & poſt eum Beatus Gregorius Sabino Subdiacono ſcribit, & contra leges eſt, ſi quis, quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis ſtudiis, ſuis compendiis tentaverit retinere. Secundum ſtatuta Canonum ab omni Eccleſiaſtica communione, ut ſacrilegus debet arceri, donec ſtudeat digna ſatisfactione, quod admiſit, corrigere.

De his, qui loca ſacrata infringunt.

Ex eodem.

CCLXXXVIII. [*h*] Ut hi, qui monaſteria & loca Deo ſacrata, & Eccleſias infringunt, & depoſita, vel alia quælibet exinde abſtrahunt, & Sacerdotes ac viros Eccleſiaſticos non ſolum dehonorant, verum diverſo modo affligunt, velut ſacrilegi, canonicæ ſententiæ ſubigantur, atque excommunicentur.

Quomodo Epiſcopus ad Synodum vocet prædatores.

Unde ſupra.

CCLXXXIX. (*i*) Epiſcopus, in cujus parrœchia aliquis conſiſtens aliquid injuſte fecerit, ſemel & bis, atque tertio, ſi neceſſe fuerit, vocabit illum ſua admonitione per ſuum nuntium canonice ad emendationem, ſive compoſitionem, & ad pœnitentiam, ut Deo & Eccleſiæ ſatisfaciat, quam læſit. Si autem deſpexerit, atque contempſerit ejus admonitionem & ſaluberrimam invitationem, feriat illum paſtorali virga, hoc eſt, ſententia excommunicationis; ut a communione Sanctæ Eccleſiæ, omniumque Chriſtianorum ſit ſeparatus uſque ad congruam ſatisfactionem, & dignam emendationem: quam excommunicationem debebit iſdem Epiſcopus ſeniori illius notam facere, & omnibus ſuis Coepiſcopis, ne eum recipiant uſque ad dignam ſatisfactionem.

Burchardus in fine iſtius Capitis quædam, ut ego quidem arbitror, de ſuo addidit, quod putaret haud dubie neceſſarium eſſe, ut, cum quis Chriſtianus erat excommunicatus, id in

(*a*) Capitula Karoli Calvi ibid. Burchard. lib. 11. c. 19.
(*b*) Capitula Karoli Calvi ibid. Burchard. lib. 11. c. 19.
(*c*) Concil. Gangr. c. 7. Tomo I. noſtro p. 154. Burchard. lib. 11. c. 21.
(*d*) Concil. Meld. c. 61. Burchard. lib. 11. c. 16.
(*e*) I. Corinth. VI. [*f*] I. Corinth. V.
(*g*) Sexta Synod. Rom. ſub Symmacho. S. Greg. lib. 8. ind. 3. Epiſt. 6.
(*h*) Concil. Meld. c. 60. Burchard. lib. 11. c. 22.
(*i*) Capitula Karlomanni tit. 2. c. 5. Burchard. lib. 11. c. 13.

in omnium parochianorum notitiam perferretur. Itaque in fine Capitis, poſt vocem : *Coepiſcopis*, iſta addita ſunt apud Burchardum : *& omnibus ſuis parochianis.* Quæ autem non extant apud Reginonem, neque in Capitulis Karlomanni, unde petitum eſt iſtud Caput.

De his, qui alterius parrœchiani ſunt.

Ex eodem.

CCXC. (*k*) De illis autem, qui infra parrœchiam beneficium aut hæreditatem habent, & alterius Epiſcopi parrœchiani ſunt, & dum de loco ad locum iter faciunt, rapinas & deprædationes peragunt; placuit nobis & fidelibus noſtris, ut excommunicentur, nec ante ex parrœchia exeant, quam, quæ perpetrarunt, digne emendent. Quorum excommunicatio ſeniori eorum, & proprio Epiſcopo ſignificanda eſt, ne eos recipiant ante, quam illuc redeant, ubi rapinam fecerunt, & omnia pleniter emendent.

In Capitulis Karlomanni, & apud Burchardum, tum etiam apud Ivonem, & Gratianum, & in prima collectione Decretalium, longe diverſa eſt editio iſtius capitis ab ea, quam præfert collectio Reginonis. Nulla enim illic mentio fidelium Regis, ut neque in ſequenti capite. Quin & in veteri codice Reginonis, quo nos uſi ſumus, hæc verba : *Et fidelibus noſtris*, cultelli ope eraſa ſunt in his duobus capitibus, ſic tamen, ut manifeſta veſtigia ſuperſint veteris lectionis.

De eadem re.

Unde ſupra.

CCXCI. (*l*) Placuit nobis, & fidelibus noſtris pro communi utilitate, & inſtanti neceſſitate, ut nullus Epiſcoporum graviter ferat, ſi ejus parrœchianum pro hujuſmodi deprædationis cauſa alter Epiſcopus excommunicaverit.

De eadem re.

Ex eodem.

CCXCII. (*m*) Si aliquis autem Regiam poteſtatem, & Epiſcopalem auctoritatem pro nihilo duxerit, & rebellis exiſtens in rapina occiſus fuerit; nulli fidelium noſtrorum, qui eum occiderit, aliquis faidam portet, neque pro ejus morte aliquid componat.

Si Epiſcopus non excommunicet prædatorem.

Ex Concilio ad Piſtas.

CCXCIII. (*n*) Epiſcopus autem ſecundum Toletani Concilii Capitulum ſeptimum, ad quem pertinere noſcuntur illi, qui talia contra Deum & Eccleſiæ pacem faciunt, ſi eos quolibet munere, vel favore, aut negligentia (*o*) admonere, aut excommunicare diſtulerit, ut aut revertentes ſuſcipiat, aut contemnentes de Eccleſia ejiciat; excommunicatus a Collegio cæterorum habebitur, quousque emendationis vel damnationis eorum ab eo ſententia promulgetur. Quoniam niſi communiter certaverimus, ut in omnibus juſtitia conſervetur, nec Rex Pater patriæ, nec Epiſcopi propitiatores vel reconciliatores populi, nec qui participatione nominis Chriſti Chriſtiani vocamur, hoc quod humano ore dicimur, in Divinis oculis eſſe valemus.

Item de rapacibus.

Ex Concilio Mogonciacenſi.

CCXCIV. (*p*) Quisquis faſtu ſuperbiæ elatus domum Dei ducit contemptibilem, & poſſeſſiones Deo ſacratas, atque ad honorem Dei ſub regiæ immunitatis defenſione conſtitutas, inhoneſte tractaverit, vel infringere præſumpſerit, aut incendia, vel vaſtationes auſu temerario perpetraverit; quaſi invaſor & violator Eccleſiæ Dei, quæ eſt domus Dei vivi, a communione omnium fidelium abſcidatur. Decet etiam, ut indignationem Domini Regis ſentiat, cujus benevolentiæ contemptor, & conſtitutionis prævaricator extitit.

Quod

(*k*) Capit. Karlomanni ibid. c. 6. Burchard. lib. 11. c. 45. Ivo part. 14. c. 109. Gratian. 6. q. 3. c. 5. Prima coll. Decretal. lib. 5. tit. 14. cap. 1.
(*l*) Capitula Karloman. ibid. c. 8. Burchard. lib. 11. c. 12.
(*m*) Capitula Karlom. ibid. c. 10.
(*n*) Concil. Toletan. 6. c. 7. Capitula Karoli Calvi tit. 29. pag. 277.
(*o*) In Capitulis Karoli Calvi: *a lm. noluerit, ut aut rev.*
(*p*) Concil. Mogunt. ſub Rhab. c. 6. Tomo hoc II. pag. 155. Burchard. lib. 11. c. 23.

Quod Epiſcopi protegere & defendere populum debent.

Ex Concilio Toletano.

CCXCV. (*q*) Epiſcopi in protegendis populis, ac defendendis impoſitam ſibi curam non ambigant; ideoque dum conſpiciunt judices, ac potentes, pauperum oppreſſores exiſtere, prius eos ſacerdotali (*) communione redarguant: & ſi contemſerint emendari, eorum inſolentiam regiis auribus intiment, ut quos ſacerdotalis admonitio non flectit ad juſtitiam, regalis poteſtas ab improbitate coerceat.

Item de malefactoribus.

Ex Concilio Triburienſi Cap. VIII.

CCXCVI. (*r*) Conqueſti ſunt quidam de quibuſdam malefactoribus, quorum tam nimia improbitas eſt, ut admonitionem ſacerdotum non curent, bannum Epiſcoporum contemnant, ad Synodum ter, quaterque vocati, venire deſpiciant, ad extremum excommunicari pro nihilo ducant. De talibus etiam in capitulari ſtatutum eſt, Regiæ cognitioni ſuaderi debere. Et devoto Regi Arnulfo cum ſancta Synodo placuit, ut quicunque poſt excommunicationem debitam ſic Deum parvi æſtimant, & Chriſtianitatem; ſeculari poteſtate perſequendos, & ſi interficiantur, jaceant abſque compoſitione.

De eadem re.

Ex Concilio apud Sueſſionis.

CCXCVII. (*s*) Obtentum eſt etiam a devotiſſimo Principe Karolo, ut inceſti quilibet, aliique perditi, examen Epiſcoporum refugientes, per judices publicos ad eorum præſentiam deducantur, ne ulterius inlecebram peccandi nutriat impunitas vitiorum.

Ex Concilio apud Lauriacum in pago Anlecavenſi anno DCCCXLIV. Indictione VI. Cap. I. menſe Octobri.

CCXCVIII. (*t*) Si quis publicus Divinæ legis prævaricator, vel pro manifeſtis criminibus, Eccleſiaſtica juſta, & rationabilia judicia, contemptor repertus fuerit, ac ſanctorum Patrum conſtitutionibus contradictor; ſi monitionibus Epiſcopalibus obtemperare diſtulerit, anathematizetur.

Ex eodem. cap. II.

CCXCIX. Si quis contra Regiam dignitatem doloſe ac callide, & pernicioſe agere comprobatus fuerit, niſi digniſſime ſatisfecerit, anathematizetur.

Ex eodem. cap. 3.

CCC. [*u*] Si quis poteſtati Regiæ, quæ non eſt juxta Apoſtolum (*w*) niſi a Deo, contumaci, & inflato ſpiritu contradicere vel reſiſtere præſumpſerit, & ejus juſtis & rationabilibus imperiis ſecundum Deum, & auctoritatem Eccleſiaſticam, ac jus civile obtemperare noluerit, anathematizetur.

Unde ſupra. cap. IV.

CCCI. Quicunque ſuperbiæ facibus accenſi, vel protervia ſtomachati, hæc, quæ pro ſanctæ matris Eccleſiæ tranquillitate, ſacerdotalique rigore a nobis unanimiter definita, manibuſque propriis roborata, violaverint; placet eos omnes anathematizari.

Si homo accuſatur & negaverit.

Ex Concilio Triburienſi.

CCCII. (*x*) Nobilis homo, vel ingenuus, ſi in Synodo accuſatur, & negaverit, ſi eum fidelem eſſe ſciunt, juramento ſe expurget. Si antea deprehenſus fuerit in furto atque perjurio, ad juramentum non admittatur. Sed, ſicut qui ingenuus non eſt, ferventi aqua & candenti ferro ſe expurget.

Ut nullus alterius parrœchianum excommunicet.

Ex Epiſt. Zephyrini Papæ.

CCCIII. (*y*) Nemo abſens judicetur, quia humanæ & Divinæ hoc prohibent leges. Nullum namque eorum, id

(*q*) Concil. Toletan. 4. c. 32. Burchard. lib. 15. c. 1.
(*) Lege: *commonitione*.
[*r*] Concil. Tribur. c. 3. 8. Tomo hoc II. pag. 392. 393.
(*s*) Concil. Sueſſion. 2. c. 12.
(*t*) Vide Tomo hoc II. pag. 36. Burchard. lib. 15. c. 7.
(*u*) Burchard. lib. 15. c. 22. (*w*) Rom. 13.
(*x*) Concil. Tribur. c. 22. Tomo hoc II. pag. 398. Burchard. lib. 16. c. 19.
[*y*] Lib. 5. Capitular. c. 159. Burchard. lib. 16. c. 13.

id eſt, accuſatorum, ſententia non a ſuo judice dicta conſtringat, quia & ſæculi leges id ipſum fieri præcipiunt. [*Vid. Lib.* 7. *Capitular. cap.* 229. & 266.]

De eadem re.

Ex Lege Theodoſiana.

CCCIV. (z) In cauſis privatorum talis ratio obſervetur, ut nullus alterius judicis, niſi ſui, ſententia teneatur.

Ex eodem cap.

Nullus penitus audiatur, qui unius cauſæ propoſitionem apud duos judices partiri voluerit.

De eadem re.

Ex Capitularibus.

CCCV. (*a*) Ut nemo Epiſcoporum hominem peccantem ab Eccleſia & Chriſtiana religione, vel communione alienet, donec illum, ut ſecundum Evangelicum præceptum ad emendationem & pœnitentiam redeat, commonitum habeat. Quod ſi incorrigibilis permanſerit, Regiæ poteſtati Epiſcopus notum faciat, ut conſtringatur. Quod ſi nec ſic correxerit, tunc ſecundum leges Canonicas a communione Eccleſiaſtica ſegregetur.

De eadem re.

In Synodo Meldenſi.

CCCVI. (*b*) Ut nemo Epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione privet Eccleſiaſtica. Anathema autem ſine conſenſu Archiepiſcopi, aut Coepiſcoporum, prælata etiam Evangelica admonitione, nullum ponat, niſi unde Canonica docet auctoritas: quia anathema æternæ eſt mortis damnatio, & nonniſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

Ut non cito ira commotus aliquem Epiſcopus excommunicet.

Ex Epiſt. Evariſti Papæ.

CCCVII. [*c*] Deus omnipotens, ut nos a præcipitata prolatione ſententiæ compeſceret, cum omnia nuda, & aperta ſint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, priuſquam manifeſte agnoſceret, quæ dicebantur: Unde ait: (d) *Deſcendam, & videbo, utrum clamorem, qui deſcendit ad me, opere compleverint: an non eſt ita, ut ſciam.* Cujus exemplo monemur, ne ad proferendam ſententiam unquam præcipites ſimus, aut temere, indiligenterque indiſcuſſa quoquo modo judicemus.

De eadem re.

Ex dictis Gregorii.

CCCVIII. [*e*] Beatus Job dicit: (*f*) *Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inveſtigabam.* Summopere præcavere debent Rectores Eccleſiarum, & qui publica judicia exercent, ut in dictandis ſententiis nullatenus levitate, aut furore ducti, ſint præcipites; ſed cauſis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit; tunc divina, & humana lex revolvatur, & ſecundum quod ibi conſtitutum eſt, remota perſonarum acceptione, definitiva proferatur ſententia. Hinc eſt, quod Moyſes querelas populi ſemper ad Dominum, tabernaculum ingreſſus, referebat, & juxta quod Dominus imperabat, judicia proponebat, nimirum nos inſtituens, ut non ex corde noſtro, ſed ex oraculo divino, condemnationis & juſtificationis ſententiam proferamus.

De eadem re.

Ex Lege Theodoſiana. Lib. II. cap. XVIII.

CCCIX. (*g*) Judex cum cauſam adire cœperit, litigatorum aſſertiones, vel reſponſiones patienter accipiat, & omnia plena diſcuſſione perquirat: nec prius litigantibus ſua ſententia velit obviare, niſi quando ipſi, peractis omnibus, jam in concione vel contentione non habuerint, quod proponant. Frequenter interrogari oportet, ne aliquid prætermiſſum fortaſſe remaneat.

Bbbb Ut

(z) Interpret. l. un. cod. Theodoſ. De re judicata. Interpret. l. 2. cod. Theodoſ. De judiciis.
(a) Capitula Karoli Calvi tit. 26. c. 6.
(b) Concil. Meld. c. 56. Burchard. lib. 11. c. 10.
(c) Concil. Tribur. c. 22. Tomo hoc II. pag. 398. Burchard. lib. 11. c. 9.
(d) Geneſ. 18. (e) S. Gregor. lib. 19. Moral. c. 23.
(f) Job. 29. (g) Interpret. l. 1. cod. Theod. De judiciis.

Ut quod in Deum quis peccat, nullus condonare poſſit.

Ex dictis Hieronymi.

CCCX. [*b*] Attendendum eſt, quid Dominus dicat: *Si peccaverit in te frater tuus.* Aliud eſt peccare in nós, aliud in Deum peccare. Si in nos aliquis peccaverit; habemus poteſtatem dimittere. Si autem in Deum quis peccaverit; non eſt noſtri arbitrii. Scriptum quippe eſt: (*i*) *Si peccaverit vir in virum; placari poteſt ei Deus: ſi autem in Deum peccaverit; quis orabit pro eo?* Nos e contrario in Dei injuria benigni & miſericordes ſumus, & Dei offenſam, quaſi in noſtra poteſtate ſit ejus velle, & ejus nolle, impune abſque congruenti pœnitentiæ vindicta donamus; cum tamen, quod in nobis commiſſum eſt, nec ſaltem verbum contumelioſum leviter prolatum, ſine vindicta pertranſire patiamur. Dimittamus ergo propter Deum, quod in nobis perpetratum eſt, & quod in Deum commiſſum eſt, quia dimittere non poſſumus; juxta (*k*) conſuetudinem ſanctorum Patrum, ſecundum canonicam auctoritatem vindicemus.

ABHINC DE PERJURIO.

Ex Cap.

CCCXI. Habemus in lege Domini ſcriptum: (*l*) *Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Domini Dei tui, nec aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum.* Ideo admonendi ſunt omnes, ut diligenter caveant perjurium, non ſolum in Altari, ſeu Sanctorum reliquiis, ſed & in communi loquela. Item cavendum eſt, ne aliquis plus aurum honoret, quam Altare, ne ei Dominus dicat: (*m*) *Stulte, quid eſt majus? aurum, aut Altare, quod ſanctificat aurum?*

Item unde ſupra.

CCCXII. (*n*) Sed & nobis honeſtum videtur, ut qui in ſanctis audet jurare, hoc jejunus faciat, cum omni honeſtate & timore Dei, & ut parvuli, qui ſine rationabili ætate ſunt, non cogantur jurare.

Item.

CCCXIII. (*o*) Qui ſemel perjuratus fuerit, nec teſtis ſit poſthæc, nec ad Sacramentum accedat, nec in ſua cauſa vel alterius jurator exiſtat.

De eadem re.

Ex Concilio ad Piſtas.

CCCXIV. (*p*) Ut nulli alteri per Sacramentum fidelitas promittatur, niſi nobis, & unicuique proprio ſeniori ad noſtram utilitatem & ſui ſenioris, excepto his Sacramentis, quæ juſte ſecundum legem alteri ab altero debentur.

Ex eodem. Cap. X.

(*q*) De perjuriis ut caveantur, & non admittantur teſtes ad juramentum, antequam diſcutiantur, & ſi aliter diſcuti non poſſunt, ſeparentur ab invicem, & ſingulariter inquirantur: & non ſolum accuſatori liceat, teſtes eligere, abſente ſuo cauſatore: & omnino nullus, niſi jejunus, ad Sacramentum vel teſtimonium admittatur: & de ipſo pago, & de vicinis centenis eligantur: & ſi quis convictus fuerit perjurii, perdat manum, aut redimat.

De eadem re.

Ex eodem Cap. LVIII.

CCCXV. (*r*) Ut Sacramenta, quæ ad palatium fuerint adramita, in palatio perficiantur. Et ſi Sacramentales homines venire renuerint, juſſione dominica, aut indiculo, aut ſigillo venire cogantur.

Ex Lib. IV. cap. XXVI.

(*s*) Ubi antiquitus conſuetudo fuit, &

(*b*) Hieron. in Matth. c. 18. Burchard. lib. 11. c. 15. Ivo part. 14. c. 85.
(*i*) 1. Reg. 2. (*k*) Codex MS. *conſtitutionem.*
[*l*] Levit. 19. Capitulare Aquisgran. Karol. M. c. 63. & Lib. 1. Capitular. c. 63. Burchard. lib. 12. c. 2. [*m*] Matth. 23.
(*n*) Lib. 1. Capitular. c. 63. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 55. c. 22. Burchard. lib. 12. c. 12.
(*o*) Lib. 1. Capitular. c. 63. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 51. c. 4.
(*p*) Lib. 3. Capitular. c. 8.
(*q*) Lib. 3. Capitular. c. 10. Lib. 2. Leg. Longob. Tit. 51. c. 2. & Tit. 58.
(*r*) Lib. 3. Capitular. c. 58. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 55. c. 26.
(*s*) Lib. 4. Capitular. c. 28.

& ubi mallum habetur, ibi Sacramenta jurentur.

Ut Epiſcopus ſuper ſacra non juret.

Ex Concilio Meldenſi. cap. XXXVII.

CCCXVI. (*t*) Ut nullus deinceps Epiſcopus ſuper ſacra jurare præſumat, quod myſterii cauſa ſancti quæſierunt Patriarchæ, & fecerunt. Non enim in hæſitatione, & malitia exigentis, ſed in caritate non ficta fides ſervatur. Quod qui transgredi auſu temerario præſumpſerit, quolibet modo illectus, gradus ſui periculo ſubjacebit.

Idem de perjurio.

Ex eodem. cap. XXXVIII.

CCCXVII. [*u*] Ut multiplex juramentorum, & perjuriorum confuſio, per quam multæ fidelium animæ in toto hoc regno perditæ eſſe noſcuntur, quam ſit deteſtanda, & Deo odibilis, attentius omnibus annuntietur. Tantum namque hoc malum eſt, ut ad ſanctuaria martyrum, ubi diverſorum ægritudines ſanantur, ibi perjuri, licet manifeſte interdum vexari non videantur, juſto Dei judicio, a dæmonibus arripiantur; & ſicut ſanctus dicit Gregorius: (*w*) *Ad horum corpora ægri veniunt & curantur, & perjuri a dæmonio vexantur.*

Quo tempore Sacramenta jurentur.

Ex Concilio ad Piſtas.

CCCXVIII. (*x*) Conſtituimus una cum conſenſu & conſilio fidelium noſtrorum, ut ab ipſo die, quo Sacramentum accipitur, poſt quadraginta dies, & quadraginta noctes, id eſt, quadrageſimo ſecundo die de ſex ſeptimanis, ipſa feria, qui illud Sacramentum accepit, legaliter in locis conſtitutis juret. Et ſi ipſa dies intra quadrageſimam evenerit, nemo jurare præſumat. Et ſi quis præſumpſerit, bannum noſtrum componat, & inde pœnitentiam Epiſcopali judicio faciat. Ipſa autem quadrageſima a capite jejunii cum ipſa feria quarta uſque ad illud die lunis poſt octavas Paſchæ obſervari præcipimus.

Ut feria quarta ante quadrageſimam Sacramenta non jurentur.

Ex Concilio apud ſanctum Medardum.

CCCXIX. [*y*] Ut Miſſi noſtri Comitibus, & omnibus reipublicæ miniſtris, firmiter ex verbo noſtro denuntient, ut a feria quarta ante initium quadrageſimæ uſque poſt octavas Paſchæ, mallum publicum, niſi de concordia, & pacificatione, tenere præſumant, neque aliquis juret. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem Domini uſque poſt conſecratos dies obſervent, nec non & jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus. Nullus etiam in Dominico die placitum teneat, aut Sacramentum juret.

Poſtremum illud membrum, quod & Helmæſtadienſis editio Reginonis, & manuſcriptus liber Pariſienſis exhibent, non extat in actis Concilii Sueſſionenſis, neque in Capitulis Karoli Calvi.

De Clerico, ſi perjuraverit.

Ex Concilio Aurelianenſi.

CCCXX. (*z*) Si quis Clericus præbuerit juramentum, & poſt rebus evidentibus detegitur perjuraſſe, biennii temporis excommunicatione plectatur.

De his, qui Sacramento ſe obligant, ne ad pacem redeant.

Ex Concilio Hilerdenſi.

CCCXXI. (*a*) Qui Sacramento ſe obligaverit, ut ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno a corpore, & ſanguine Domini ſegregetur, & reatum ſuum jejuniis, & eleemoſynis abſolvat. Ad caritatem vero, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter veniat.

Item de perjurio.

Ex dictis Hieronymi.

CCCXXII. [*b*] Cum juramento pollicitus eſt Herodes Saltatrici dare, quodcunque

Bbbb 2

(*t*) Concil. Meld. c. 38.
(*u*) Concil. Meld. c. 39. Burchard. lib. 12. c. 1.
(*w*) Homil. 32. in Evang.
(*x*) Capitula Karoli Calvi tit. 31. c. 33.
(*y*) Capitula Karoli Calvi tit. 9. c. 7. §. 8. & Tom. 3. Conc. Gall. pag. 89.
(*z*) Concil. Aurel. 3. c. 8.
(*a*) Concil. Hilerd. c. 7. Halitgar. lib. 4. c. 33. Burchard. lib. 12. c. 17.
(*b*) Burchard. lib. 12. c. 16.

cunque poſtulaſſet ab eo. Si ob jusjurandum feciſſe ſe dicit, quid ſi patris matriſque poſtulaſſet interitum, facturus eſſet, an non? Quod in ſuis ergo repudiaturus fuit, contemnere debuit etiam in Propheta.

De eadem re.

Ex dictis Bedæ Presbyteri.

CCCXXIII. (*c*) Si aliquid forte nos in cautius juraſſe contigerit, quod obſervatum pejorem vergat in exitum; illud conſilio ſalubriori mutandum noverimus, ac magis inſtante neceſſitate perjurandum nobis, quam perfecto juramento in aliud crimen majus eſſe divertendum.

De eadem re.

Ex Pœnitentiali.

CCCXXIV. (*d*) Quicunque ſciens perjuraverit, ſeptem annos pœniteat, & poſt hæc communionem accipiat [*Vide Epiſt. Rhabani ad Heribaldum cap.* 8. *Tomo hoc noſtro pag.* 204.

Ex Pœnitentiali, ut ſupra.

CCCXXV. Si quis perjuraverit, ultra ad Sacramentum non admittatur.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCXXVI. (*e*) Si quis ſuſpicatur, quod ad perjurium inducitur, & tamen ex conſenſu jurat, duos annos pœniteat.

Unde ſupra.

CCCXXVII. (*f*) Si quis perjuraverit per cupiditatem, omnes res ſuas vendat, & pauperibus diſtribuat, & Monaſterium ingreſſus jugi pœnitentiæ ſe ſubdat.

Unde ſupra.

CCCXXVIII. Si quis perjurium fecerit, laici annos tres, Clerici quinque, Subdiaconi ſex, Diaconi octo, Presbyteri decem, Epiſcopi duodecim annos pœniteant.

De eadem re.

Ex Capitul. Tit. XIV.

CCCXXIX. [*g*] Quicunque comprobatus fuerit, quod ſcienter teſtes in perjurium induxiſſet, ſub fidejuſſoribus ad palatium educatur, ubi cum fidelibus noſtris conſideremus, quid de talibus faciendum ſit. Epiſcoporum autem erit, de pœnitentia cogitare.

Poſtremam capitis iſtius partem non exhibet Capitulare III. Ludovici Pii, neque additio IV. Capitularium. Extat tamen in editione Helmæſtadienſi Reginonis, & in veteri codice MS. quo nos uſi ſumus.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCXXX (*h*) Qui compulſus a Domino perjurat, ſi ſciens, tres quadrageſimas, & legitimas ferias pœniteat.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCXXXI. (*i*) Qui perjurat ſe in manu Epiſcopi, vel Presbyteri, aut in cruce conſecrata, tres annos pœniteat.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCXXXII. (*k*) Si vero in cruce non conſecrata, annum unum pœniteat. Si autem in manu hominis, apud Græcos, nihil eſt. Qui autem ſeductus fuerit, & ignorans juravit, & poſtea cognoſcit, tres quadrageſimas pœniteat.

Ex eodem.

(*l*) Si quis coactus pro vita redimenda, vel pro qualibet cauſa, vel neceſſitate perjurat, tres quadrageſimas, alii judicant tres annos, unum ex his in pane & aqua, pœniteat.

De

(*c*) Beda homil. 44. in decollat. S. Johannis. Burchard. lib. 12. c. 18.
(*d*) Halitgar. lib. 4. c. 28. Burchard. lib. 12. c. 8.
(*e*) Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 18. Tomo hoc II. pag. 204. Burchard. l. 12. c. 11.
[*f*] Burchard. lib. 12. c. 3.
[*g*] Capitulare III. Lud. Pii tit. 7. c. 6. & Addit. IV. c. 77. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 51. c. 14.
(*h*) Burchard. lib. 12. c. 4.
(*i*) Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 18. Tomo I. noſtro pag. citata. Burchard. lib. 12. c. 5.
(*k*) Rhab. Epiſt. ibid. Burchard. lib. 12. c. 5.
(*l*) Burchard. lib. 12. c. 6.

De falſo teſtimonio.

Ex Concilio Aurelianenſi.

CCCXXXIII. (*m*) Si quis Clericus furtum fecerit, aut falſum teſtimonium dixerit; quia capitalia crimina ſunt, communione conceſſa ab ordine degradetur.

De eadem re.

Ex Capitular. Lib. IV. Cap. XXII.

CCCXXXIV. [*n*] Si quis cum altero de qualibet cauſa contentionem habuerit, & teſtes contra eum per judicium producti fuerint, ſi ille falſos eſſe ſuſpicatur, liceat ei alios teſtes, quos meliores potuerit, contra eos opponere. Quod ſi ambæ partes ita inter ſe diſſentiunt, ut nullatenus ulla pars alteri cedere velit; eligantur duo ex ipſis, qui cum ſcutis & fuſtibus in campo decertent, & campioni, qui victus fuerit, propter perjurium dextera manus amputetur. Cæteri vero falſi teſtes manus ſuas redimant. Duæ partes ex hoc perſolvantur, qui calumniatus eſt, tertia pro fredo. Et hoc in ſeculi cauſa. In Eccleſiaſticis vero, ubi de una parte ſeculare, de altera Eccleſiaſticum negotium eſt, idem modus ſervetur. Ubi autem ex utraque parte Eccleſiaſticum, ſi ſe rectores pacificare non poſſunt, advocati eorum in mallo coram Comite cauſas ſuas proſequantur. Teſtes autem de ipſo comitatu eſſe debent.

De eadem re.

Unde ſupra. Cap. XXXII.

CCCXXXV. (*o*) Optimus quiſque in pago, vel civitate in teſtimonium aſſumatur, & cui is, contra quem teſtimoniare debet, nullum crimen poſſit inferre.

De eadem re.

Ex eodem Cap. III.

CCCXXXVI. (*p*) Ut teſtes ad teſtimonium dicendum præmio non conducantur. Et nullus teſtimonium dicat, niſi jejunus. Et ut teſtes, priuſquam jurent, ſeparatim diſcutiantur, quid dicere velint de illa re, unde teſtimonium reddere debent.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCXXXVII. (*q*) Eos, qui falſe fratribus ſuis capitalia crimina objeciſſe convicti fuerint, placuit, eos uſque ad exitum non communicare, niſi digna ſatisfactione pœnituerint.

De eadem re.

Ex Concilio Heliberitano.

CCCXXXVIII. (*r*) Si quis Epiſcopum, Presbyterum, aut Diaconum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in finem dandam ei communionem.

De eadem re.

Ex Concilio Hiſpalenſi.

CCCXXXIX. (*s*) Si quis Clericus de falſo teſtimonio convictus fuerit, reus capitalis criminis cenſeatur.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCXL. (*t*) Epiſcopus accuſatores fratrum excommunicet. Et ſi emendaverint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad Clerum.

De eadem re.

Ex Concilio Heliberitano.

CCCXLI. (*u*) Falſus teſtis, prout crimen eſt, abſtinebitur. Si tamen non fuerit mortis, quod objecit, & probaverit, quod diu tacuit; biennii tempore abſtinebitur. Si autem non probaverit, in conventu Clericorum placuit per quioquennium abſtineri.

De

[*m*] Concil. Aurel. 3. c. 8. Lib. 7. Capitular. c. 165.
[*n*] Lib. 4. Capitular. c. 23. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 51. c. 11.
[*o*] Lib. 3. Capitular. c. 32. Addit. Karoli M. ad Legem Salicam c. 11. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 51. cap. 3.
[*p*] Lib. 3. Capitular. c. 52. Lib. 2. Leg. Longob. tit. 51. c. 6. Burchard. lib. 16. c. 35.
(*q*) Concil. Agath. 2. c. 24. Lib. 6. Capitular. c. 241. Burchard. lib. 16. c. 34.
(*r*) Concil. Heliber. c. 75. Burchard. lib. 2. c. 19.
(*s*) Concil. Epaon. c. 13. in Supplemento hujus Tomi. Burchard. lib. 16. c. 24.
(*t*) Concil. Carthag. 4. c. 55. Addit. IV. c. 20. Burchard. lib. 16. c. 33.
(*u*) Concil. Eliberit. c. 74. Burchard. lib. 16. c. 18.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCXLII. (*w*) Falſos teſtes a communione Eccleſiaſtica ſubmovendos, niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint.

Unde ſupra.

CCCXLIII. (*x*) Noverint falſi teſtes, quod, ſi falſum teſtimonium capitale crimen non eſſet, nequaquam Dominus in Evangelio inter principalia crimina adnumeraſſet. Ait enim: *De corde exeunt homicidia, adulteria, furta, falſa teſtimonia.* Et ideo ſimiliter debet pœnitere, & excommunicari falſus teſtis, ſicut adulter, & fur, & homicida.

De eo, qui hominem furatus fuerit.

Ex Epiſt. Rhabani Epiſcopi, ad Reginbaldum Chorepiſcopum. Tomo hoc pag. 214.

CCCXLIV. Primo interrogaſti, quid de eo faciendum eſſet, qui hominem Chriſtianum ſollicitando fuerit furatus, & ad paganam gentem tradendo vendiderit. Ad quod tunc reſpondi, homicidii reatum ipſum hominem ſibi contrahere mihi videri. Quod & poſtea, legens Divinam legem, in (*y*) Deuteronomio ita reperi: *Animam pro anima homicidam reddere debere, oculum pro oculo, dentem pro dente* &c. Et rurſum: [*z*] *Si quis deprehenſus fuerit ſollicitaſſe fratrem ſuum de filiis Iſrael, & vendidiſſe, accipiendo pretium, interficiatur.* Unde mihi videtur, ſicut par ſententia in lege Divina eſt conſtituta de homicida, & de fure hominem vendente; ſic & canonica auctoritate pari modo plectendum eſſe, qui fratrem ſuum furando, atque ſollicitando vendiderit, & illum, qui proximum ſuum, hoc eſt, Chriſtianum hominem, injuſte peremerit.

De eadem re.

Ex Lege Theodoſiana Lib. IX.

CCCXLV. [*a*] Hi, qui filios alienos furto abſtulerint, & ubicunque transduxerint, ſive ingenuus, ſive ſervus ſit, morte puniatur.

Ne Judæo Chriſtianum mancipium habere liceat.

CCCXLVI. Convenit diligenter obſervare, ut nulli Judæo ſervum Chriſtianum habere liceat, nec ad ſuam legem transferre præſumat.

DE INCANTATORIBUS MALEFICIS, ET SORTILEGIS.

De his, qui divinationes expetunt.

Ex Concilio Ancyrano.

CCCXLVII. [*b*] Qui divinationes expetunt, & more gentilium ſubſequuntur, aut in domos ſuas hujuſcemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi cauſa; ſub regula quinquennii jaceant, ſecundum gradus pœnitentiæ definitos.

Ex Concilio Bracarenſi.

CCCXLVIII. (*c*) Si quis paganorum conſuetudinem ſequens, divinos, & ſortilegos in domum ſuam introduxerit, quaſi ut malum foras mittant, aut maleficia inveniant, quinque annos pœnitentiam agat.

Ex Dictis Gregorii Papæ.

CCCXLIX. (*d*) Si quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſervaverit, aut filacteriis uſus fuerit, anathema ſit.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCL. [*e*] Auguriis vel incantationibus ſervientem a conventu Eccleſiæ ſeparandum. Similiter & Judaicis ſuperſtitionibus inhærentem.

De eadem re.

Gregorius Papa.

CCCLI. [*f*] Pervenit ad nos, quod quoſdam incantatores, atque ſortilegos fueris

(*w*) Concil. Agath. c. 37. Halitgar. lib. 4. c. 30. Burchard. lib. 16. c. 17.
(*x*) Burchard. lib. 16. c. 16. (*y*) Deuteron. 19. (*z*) Deuteron. 24.
(*a*) Interpret. l. un. cod. Theodoſ. ad Leg. Fab.
(*b*) Concil. Ancyr. c. 23. Tomo I. noſtro pag. 149. Halitgar. lib. 4. c. 25. Hincmar. de Divortio Lothar. in reſponſ. ad interrog. 17. Burchard. lib. 10. c. 5.
(*c*) Concil. Bracar. 2. c. 71. Hincmar. ibid. Burchard. lib. 10. c. 6.
(*d*) Concil. Roman. ſub Gregor. II. Burchard. lib. 10. c. 23.
(*e*) Concil. Carthag. 4. c. 89. Halitgar. l. 4. c. 27. Hincmar. ibid. Burchard. lib. 10. c. 7.
(*f*) S. Gregor. lib. 9. Epiſt. 47. Burchard. lib. 10. c. 4. & apud Gratian. 26. q. 5. c. 8.

fueris ſectatus cum omni ſollicitudine. Et zelum tuum gratum nobis fuiſſe cognoſcas. Studii enim tui ſit, ſollicite quærere, & quoſcunque hujuſmodi Chriſti inimicos inveneris, diſtricta ultione corrige.

De eadem re.

Ex Concilio Toletano.

CCCLII. [*g*] Si quis Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, vel quilibet ex ordine Clericorum, magos, aruſpices, aut ariolos, aut certe augures vel ſortilegos, vel eos, qui profitentur ſortem aliquam, conſulere fuerit deprehenſus; ab honore dignitatis ſuæ depoſitus, monaſterii cenſuram excipiat, ibique perpetua pœnitentia ſcelus admiſſi ſacrilegii luat.

De eadem re.

Ex Lege Romana.

CCCLIII. [*h*] Malefici, vel incantatores, vel immiſſores tempeſtatum, vel qui per invocationem dæmonum mentes hominum turbant, omni pœnarum genere puniantur.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCLIV. [*i*] Quicunque pro curioſitate futurorum, vel invocatorem dæmonum, vel divinos, quos ariolos appellant, vel aruſpicem, qui auguria colligit, conſuluerit, capite puniatur.

De eadem re.

Ex Pœnitentiali.

CCCLV. (*k*) Quicunque nocturna ſacrificia dæmonum celebraverint, vel incantationibus dæmones invocaverint, capite puniantur.

CCCLVI. Qui auguriis vel divinationibus inſerviunt, quinque annos pœniteant; Immiſſores tempeſtatum ſeptem annos pœniteant.

CCCLVII. (*l*) Mulier, ſi divinationes, vel incantationes diabolicas fecerit, annum unum pœniteat, vel tres quadrageſimas, vel quadraginta dies ſecundum qualitatem delicti.

Ex eodem.

CCCLVIII. [*m*] Auguria, vel ſortes, quæ dicuntur falſe ſanctorum, vel divinationes, qui eas obſervaverit, vel quarumcunque ſcripturarum, vel vota voverit, vel perſolverit ad arborem, vel ad lapidem, vel ad quamlibet rem, excepto ad Eccleſiam; omnes excommunicentur. Si ad pœnitentiam venerint, Clerici annos tres, laici unum, & dimidium, pœniteant.

De arboribus, & fontibus, & lapidibus, dæmonibus conſecratis.

Ex Concilio Nannetenſi.

CCCLIX. (*n*) Summo decertare ſtudio debent Epiſcopi, & eorum miniſtri, ut arbores dæmonibus conſecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, ut nec ramum, nec ſurculum inde audeat amputare; radicitus excindantur, atque comburantur. Lapides quoque, quos in ruinoſis locis, & ſilveſtribus, dæmonum ludificationibus decepti venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiantur: atque in tali loco projiciantur, ubi nunquam a cultoribus ſuis venerari poſſint. Et omnibus annuntietur, quantum ſcelus ſit idololatria: & qui hæc veneratur, & colit, quaſi Deum ſuum negat, & Chriſtianitati abrenuntiat, & talem pœnitentiam inde debet ſuſcipere, quaſi idola adoraſſet. Omnibuſque interdicatur, ut nullus votum faciat, aut candelam, vel aliquod munus pro ſalute ſua rogaturus, alibi deferat, niſi ad Eccleſiam Domino Deo ſuo, ſcriptum eſt enim: *Vovete, & reddite Domino Deo veſtro.* Novimus ſiquidem, quanta Dominus antiquo populo per Prophetas ſuos interminatus eſt, qui in lucis ſacrificabant, & in excelſis immolabant. Si quis hæc transgreſſus fuerit, fidem perdidit, & eſt infideli deterior. Et

(*g*) Concil. Tolet. 4. c. 29. Burchard. lib. 10. c. 48.
(*h*) Interpret. l. 3. cod. Theodoſ. de Malefic. Burchard. lib. 10. c. 28.
(*i*) Interpret. l. 4. eod. tit. Burchard. lib. 10. c. 30.
[*k*] Burchard. lib. 10. c. 31.
(*l*) Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 30. Tomo hoc II. pag. 209. Burchard. lib. 10. c. 24.
[*m*] Burchard. lib. 10. c. 9.
(*n*) Concil. Nannet. c. 20. Burchard. lib. 10. c. 10.

Et idcirco omnimodo a Sanctæ Eccleſiæ conſortio abſcidatur, & niſi digne pœnituerit, non recipiatur.

De eadem re.

Rabanus.

CCCLX. (*o*) Nam de his, qui dæmonibus immolant, Theodori Epiſcopi conſtitutiones habemus, in quibus ſcriptum eſt: *Qui immolant dæmoniis in minimis, annum unum pœniteant: qui vero in magnis, decem annos pœniteant.*

De eadem re.

Ex eodem.

CCCLXI. (*p*) Muliet, ſiqua filium ſuum ponit ſupra tectum, aut in fornacem pro ſanitate febris, ſeprem annos pœniteat. Qui ardere facit grana, ubi mortuus eſt homo, pro ſanitate viventium & domus; quinque annos pœniteat.

De menſtruo ſanguine.

Rhabanus ad Heribaldum.

CCCLXII. (*q*) De his etiam ſuper quibus inrerrogaſti, hoc eſt, de illa fœmina, quæ menſtruum ſanguinem ſuum immiſcuit cibo, vel potui, & dedit viro ſuo, ut comederet: & de illa, quæ ſemen viri ſui in potu bibit: & de ea, quæ reſtam hominis combuſſit igni, & viro ſuo dedit pro infirmirate vitanda, quali pœnitentia ſint plectendæ; ut nobis videtur, tali ſententia feriendi ſunt, ſicut magi & arioli; quia magicam artem exercuiſſe noſcuntur.

De eadem re.

Ex Concilio Anquirenſi.

CCCLXIII. (*r*) Mulier, ſi cum muliere fornicata fuerit, annos tres pœniteat; ſic & illa, quæ ſemen viri ſui cibo miſcens, ut inde plus ejus accipiat amorem, pœniteat.

Unde ſupra.

CCCLXIV. (*s*) Ut Epiſcopi, Epiſcoporumque miniſtri, omnibus viribus elaborare ſtudeant, ut pernicioſam, & a diabolo inventam ſortilegam, & maleficam artem penitus ex parrœchiis ſuis eradant, & ſi aliquem virum, aut fœminam hujuſcemodi ſceleris ſectarorem, invenerint, turpiter dehoneſtatum de parrœchiis ſuis ejiciant, ait enim Apoſtolus: *Hæreticum poſt unam & ſecundam admonitionem devita: ſciens, quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt.* Subverſi ſunt, & a diabolo capti tenentur, qui derelicto Creatore ſuo, a diabolo ſuffragia quærunt, & ideo a tali peſte mundari debet Sancta Eccleſia. Illud etiam non omittendum, (*t*) quod quædam ſceleratæ mulieres retro poſt Satanam converſæ, dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe, & profitentur nocturnis horis cum Diana paganorum Dea, & innumera multitudine mulierum equitare ſuper quasdam beſtias, & multa terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, ejusque juſſionibus, velut Dominæ obedire, & certis noctibus ad ejus ſervitium evocari. Sed utinam hæ ſolæ in perfidia ſua periiſſent, & non multos ſecum in infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hæc vera eſſe credit, & credendo a recta fide deviat, & in errorem paganorum revolvitur, cum aliquid divinitatis aut numinis extra unum Deum eſſe arbitratur. Quapropter Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas populo cum omni inſtantia prædicare debent, ut noverint hæc omnimodis falſa eſſe, & non a Divino, ſed a maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus infidelium irrogari. Siquidem ipſe Satanas, qui *transfigurat ſe in angelum lucis*, cum mentem cujuscunque mulierculæ ceperit, & hanc ſibi per infidelitatem & incredulitatem ſubjugaverit, illico transformat ſe in diverſarum perſonarum ſpecies, atque ſimilitudines, & mentem, quam captivam tenet, in ſomnis deludens, modo læta, modo triſtia, modo cognitas, modo incognitas perſonas oſtendens, per devia quæque deducit, & cum ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo, ſed in corpore, evenire opinatur. Quis enim non in ſomnis & nocturnis

(*o*) Rhab. Epiſt. ad Heribald. c. 30. Tomo hoc II. pag. 209. Burchard. lib. 10. c. 13.
(*p*) Rhaban. ibid. Burchard. lib. 10. c. 14.
[*q*] Rhaban. ibid. Burchard. lib. 19. c. 152.
(*r*) Rhaban. ibid. c. 25. Burchard. lib. 17. c. 29. In Concil. Ancyrano non extat hic canon.
(*s*) Burchard. lib. 10. c. 1.
(*t*) Vide Capitula Herardi Turon. cap. 3.

ctурnis viſionibus extra ſe ipſum educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam viderat vigilando? Quis vero tam ſtultus & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur; cum Ezechiel Propheta viſiones Domini *in ſpiritu*, non in corpore viderit, & Johannes Apoſtolus Apocalypſis Sacramenta *in ſpiritu*, non in corpore, vidit, & audivit, ſicut ipſe dicit: (*u*) *Statim fui in ſpiritu*. Et Paulus non audet ſe dicere raptum in corpore; omnibus itaque publice annuntiandum eſt, quod qui talia & his ſimilia credit, fidem perdidit, & qui fidem rectam a Deo non habet, hic non eſt ejus, ſed illius, in quem credit, id eſt, diaboli. Nam de Domino noſtro ſcriptum eſt: [*w*] *Omnia per ipſum facta ſunt*. Quiſquis ergo aliquid credit poſſe fieri, aut aliquam Creaturam in melius aut deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem aut ſimilitudinem, niſi ab ipſo Creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, procul dubio infidelis eſt.

Ut Chriſtiani traditiones gentilium non obſervent.

Ex dictis Ambroſii.

CCCLXV. Apoſtolus dicit: [*x*] *Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos. Timeo, ne ſine cauſa laboraverim in vobis*. Dies obſervant, puta, qui dicunt: Chriſtiano proficiſcendum non eſt, poſt craſtinum enim non debet aliquid inchoari: & ſic ſolent magis decipi. Hi autem colunt menſes, qui curſum lunæ perſcrutantur, dicentes: (*y*) Septima luna ſtrumenta confici non debent. Nona iterum luna emptum ſervum domum duci non oportet, & per hæc facilius ſolent adverſa provenire. Tempora vero obſervant, cum dicunt: Hodie veris initium eſt, & ideo feſtivitas eſt. Poſt cras Vulcanalia ſunt. Et rurſum: Poſterum eſt, domum regre-

Cccc

di non licet. Annos ſic colunt, cum dicunt: Kalendis Januariis novus eſt annus, quaſi non quotidie anni impellantur. Hæc ſuperſtitio longe debet eſſe a ſervis Dei. (*Vide Hincmar. tom.* 1. *pag.* 656.)

De eadem re.

Ex Concilio Bracarenſi.

CCCLXVI. [*z*] Non licet Chriſtianis traditionem gentilium obſervare, vel colere elementa, aut lunam, aut ſtellarum curſum, & inanem ſignorum fallaciam conſiderare pro domo facienda, vel ſegetes vel arbores plantandas, aut conjugia ſocianda. Scriptum enim eſt: (*a*) *Omnia, quæcunque facitis in verbo, aut in opere; in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti facite, gratias agentes Deo*.

De collectione herbarum.

Ex eodem.

CCCLXVII. [*b*] Non licet in collectione herbarum Medicinalium aliquas obſervationes vel incantationes attendere, niſi tantum cum Symbolo divino, & oratione Dominica, ut Deus & Dominus noſter Jeſus Chriſtus honoretur.

De lanificiis fœminarum.

Ex eodem.

CCCLXVIII. (*c*) Non licet Chriſtianas mulieres vanitatem in ſuis lanificiis obſervare; ſed Deum invocent adjutorem, qui eis ſapientiam texendi donavit.

De morticinis.

De Pœnitentiali.

CCCLXIX. [*d*] Qui manducat carnem immundam, aut morticinum, aut dilaceratum a beſtia, quadraginta dies pœniteat. Si quis neceſſitate famis cogente manducavit, multo levius pœniteat.

CCCLXX. Qui fraudatum, raptum, vel furatum ſciens manducat, ſi pauper eſt; ſeptem dies: ſi potens, quadraginta

(*u*) Apoc. 4. (*w*) Joan. I.
(*x*) S. Ambroſ. in cap. 4. Epiſt. ad Galat. Burchard. lib. 10. c. 12.
(*y*) Vid. Auguſt. Epiſt. 119. & in Enchirid. cap. 79.
(*z*) Concil. Bracar. 2. c. 72. Halitgar. lib. 4. c. 26. Hincmar. de Divort. Lothar. in reſp. ad interr. 17. Burchard. lib. 10. c. 13. (*a*) Coloſſ. 3.
[*b*] Concil. Bracar. 2. c. 74. Halitgar. ibid. Hincmar. ibid. Burchard. lib. 10. c. 20.
(*c*) Concil. Bracar. 2. c. 75. Halitgar. ibid. Hincmar. ibid. Burchard. lib. 10. c. 19.
[*d*] Burchard. lib. 19. c. 88.

ginta dies pœniteat : infirmi vero, ſi ſciunt, quindecim dies pœniteant.

CCCLXXI (*e*) Qui comedit & bibit contaminatum a beſtia domeſtica, id eſt, a cane, vel cato; duos dies pœniteat.

De liquore.

Ex eodem.

CCCLXXII. (*f*) Si quis dederit alicui liquorem aliquem, in quo mus vel muſtela mortui ſunt, ſi laicus eſt, ſeptem dies pœniteat: ſi autem in cœnobio ſunt, ducentos Pſalmos cantent. Qui poſtea noverit, quod talem potum biberit, unum Pſalterium cantet.

De ſanguine.

CCCLXXIII. Si quis ſanguinem alicujus animalis manducaverit, quadraginta dies pœniteat.

Item ut nullus ſanguinem comedat.

CCCLXXIV. Admonendi ſunt fideles, ut nullus præſumat ſanguinem manducare, nam in principio, quando homini licentia data eſt a Deo, carnem manducandi, ſanguinem interdictum legimus. Ait enim Dominus ad Noë, & filios ejus: [*g*] *Omne, quod movetur & vivit, erit vobis in cibum, excepto, quod carnem cum ſanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum, & de manu hominis.* Quod non ſolum in lege veteri ſæpiſſime inhibetur, verum etiam in novo teſtamento Apoſtoli primitivæ Eccleſiæ ex gentibus ſub magna deliberatione ſcribunt, ut abſtineant ſe a contaminationibus ſimulacrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine. ¶Quod exponens Hieronymus dicit: *Juxta litteram,* inquit, *hæc præcepta conveniunt omni Chriſtiano, ut morticinum non comedat, tam de avibus, quam de pecoribus, quorum nequaquam ſanguis effuſus eſt.* Quæ neceſſario obſervanda Apoſtolorum de Jeruſalem (*h*) miſſa Epiſtola monet. Et captum a beſtia, quia & ipſum ſimiliter ſuffocatum eſt. Et ſanguine, id eſt, noo manducando cum ſanguine. Si ergo de gentili vita venientibus pro ipſis fidei rudimentis, & inveterata conſuetudine gentilitatis hæc, quaſi ſibi ad ſalutem ſufficerent, ſcripta ſunt, quis transgreſſor hæc parvipendat? Simul & hoc conſiderandum, quod idololatriæ & fornicationi, ſuffocatum, & ſanguis, æquiparatur. Unde omnibus annuntietur, quantum piaculum ſit, ſanguinem comedere, quod idolis & fornicationi comparatur. Si quis hæc Dominica & Apoſtolica præcepta violaverit, a communione Eccleſiaſtica ſuſpendatur, uſque digne pœniteat.

De diſcordantibus.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCLXXV. (*i*) Oblationes diſſidentium fratrum, neque in ſacrario, neque in Gazophylacio recipiantur.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCLXXVI. (*k*) Placuit etiam, ut, ſicut plerumque fit, ut quicunque odio, aut longinqua inter ſe lite diſceſſerunt, & ad pacem revocari diuturna intentione nequiverunt; de Eccleſiæ cœtu juſtiſſima excommunicatione pellantur (*Vid. ſupra Lib. I. cap.* 61.)

De eadem re.

Ex dictis Iſidori.

CCCLXXVII. [*l*] Si quis diſcors & litigans, & per odium diffidens extiterit; quouſque ad concordiam redeat, a conventu & ſocietate Eccleſiæ, ut canones jubent, alienus exiſtat.

De eadem re.

CCCXXVIII. [*m*] Si quis odio habens aliquem, ad pacem non revertitur; ſicut ſancti Patres ſtatuerunt, in pane & aqua excommunicetur, & ab Eccleſia ſeparetur.

De eadem re.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCLXXIX. (*n*) Diſſidentes Epiſcopos

(*e*) Burchard. lib. 19. c. 106.
(*f*) Burchard. lib. 19. c. 106.
(*g*) Geneſ. 9.
(*h*) Act. 15.
(*i*) Concil. Carthag. 4. c. 93. Halitgar. lib. 4. c. 31. Burchard. lib. 5. c. 38.
(*k*) Concil. Agath. c. 31. Halitg. ibid. c. 32. Burchard. lib. 10. c. 61.
(*l*) Burchard. lib. 10. c. 57.
(*m*) Burchard. lib. 10. c. 58.
[*n*] Concil. Carthag. 4. c. 25. Burchard. lib. 1. c. 62.

copos, ſi non timor Dei, Synodus reconciliet.

De eadem re.

Ex eodem.

CCCLXXX. (*o*) Studendum eſt Epiſcopo, ut diſſidentes fratres, ſive laicos, ad pacem magis, quam ad judicium hortetur.

De Dei judicio ſubvertendo.

CCCLXXXI. (*p*) Si aliquis manducat & bibit, aut portat ſuper ſe unde exiſtimat Dei judicium pervertere poſſe, & exinde comprobatus fuerit; eadem ſententia feriatur, qua magi & incantatores feriuntur: ſcilicet ſeptem, aut quinque annorum pœnitentia plectatur. [*Vid. lib.* 3. *Leg. Longob. Tit.* 27.]

De oblationibus defunctorum.

Ex Concilio Vaſenſi.

CCCLXXXII. [*q*] Hi, qui oblationes defunctorum retinent, & Eccleſiis tradere morantur, ut infideles ab Eccleſia ejiciantur.

Ex eodem.

CCCLXXXIII. Si qui oblationes aliorum fraudant, admonendi ſunt, ut reddant, quod fraudulenter abſtulerunt. Si vero reddere noluerint, uſque quo reddant, ſicut ſancta Synodus conſtituit, ab Eccleſiæ ſeparentur conſortio.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCLXXXIV. (*r*) Clerici etiam, vel ſeculares, qui oblationes parentum aut donatas, aut teſtamento relictas retinere præſumpſerint: aut id, quod ipſi donaverint, Eccleſiis aut Monaſteriis crediderint auferendum; velut necatores pauperum, quouſque reddant, ab Eccleſiis excludantur.

Ex eodem.

CCCLXXXV. (*s*) Si quis Clericus damnum Eccleſiæ voluntarie fecerit, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur.

De mortuis.

CCCLXXXVI. Si quis ſuper mortuum nocturnis horis carmina dabolica cantaverit &c. Require in primo Libello cap. CCCLXXXIII.

DE COMMUNIONE.

Ut præcipuæ feſtivitates in civitatibus celebrentur.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCLXXXVII. (*t*) Seculares vero, qui Natale Domini, Paſcha, & Pentecoſten non communicaverint; Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur. Require in primo Libello. cap. CXCIII.

De eadem re.

Ex Concilio Aurelianenſi.

CCCLXXXVIII. (*u*) Ut nulli civium Paſchæ, Natalis Domini, vel Pentecoſten ſolennitates liceat in villa celebrare, niſi quem infirmitas probabitur tenuiſſe.

De eadem re.

Ex Concilio Agathenſi.

CCCLXXXIX. (*w*) Ut cives, qui Paſchæ, Natalis Domini, vel Pentecoſtes feſtivitatibus Epiſcopis intereſſe neglexerint in civitatibus ſuis, accipiendæ communionis, vel benedictionis gratia; qui hoc neglexerint, triennio communione priventur.

De Decanis per Parrœchias mittendis.

Ex Concilio Rotomagenſi.

CCCXC. (*x*) Ut populus admoneatur, ut in Dominicis, & feſtis diebus omnes ad veſperas, & nocturnas vigilias, & ad Miſſam omnimodis occurrant: & ut Decani in civitatibus, & in vicis publicis, viri veraces, & Deum timentes conſtituantur, qui deſides & negligentes commoneant, ut ad Dei ſervitium abſque occaſione properent.

Cccc 2

(*o*) Concil. Carthag. 4. c. 26. Burchard. lib. 1. c. 101.
(*p*) Burchard. lib. 10. c. 25.
(*r*) Concil. Agath. c. 4. Burchard. lib. 3. c. 140.
(*t*) Concil. Agath. c. 18. Burchard. lib. 5. c. 23.
[*w*] Concil. Agath. c. 63.
(*q*) Concil. Vaſenſe. c. 4.
(*s*) Concil. Agath. c. 26.
(*u*) Concil. Aurelian. 1. c. 25.
[*x*] Burchard. lib. 2. c. 239.

rent. Et ut ipſi Decani Sacramento adſtringantur, ut nulla interveniente cauſa, ſcilicet aut amoris, aut timoris, aut propinquitatis, aut muneris, negligentes, & transgreſſores reticeant, quin Sacerdotibus proprias eorum culpas manifeſtent. Sacerdotum autem erit, ita eorum vitia zelo, & amore divino, cum debita diſciplina corrigere, ſicut ipſi nolunt pro aliorum erratibus ſententiam juſtæ damnationis ſuſcipere. Et ut dies feſti a veſpera uſque ad veſperam abſque opere ſervili cum debito honore celebrentur.

De excommunicatis.

Ex dictis Caſſiani.

CCCXCI. Si quis autem pro culpa ſua fuerit ab oratione ſuſpenſus, nullus cum eo orandi, aut loquendi habeat licentiam, antequam reconcilietur. Nam qui ſe orationi, vel confabulationi ejus, antequam a Priore recipiatur, inconſiderata pietate ſociare præſumpſerit, ſimiliter damnatus efficitur.

De eadem re.

Iſidorus ut ſupra.

CCCXCII. (y) Cum excommunicato neque orare, neque loqui, neque veſci cuiquam licet.

Unde ſupra.

CCCXCIII. (z) Si quis frater aut palam, aut abſconſe cum excommunicato fuerit locutus; communem ſtatim cum eo excommunicationis contrahit pœnam.

De eadem re.

Ex dictis Fructuoſi Epiſcopi.

CCCXCIV. (a) Cum excommunicato nullus loquatur, neque qualibet eum compaſſione, vel miſeratione refoveat, neque ad contradictionem, vel ſuperbiam confortare præſumat.

De eadem re.

Ex Regula S. Benedicti.

CCCXCV. (b) Si quis fratri excommunicato quolibet modo ſe junxerit, aut mandatum ei direxerit, ſimilem ſortiatur excommunicationis vindictam.

Item.

CCCXCVI. (c) Is autem frater, qui gravioris culpæ noxa tenetur, ſuſpendatur a menſa ſimul, & ab oratorio. Nullus ei jungatur in conſortio; neque in conloquio.

De eadem re.

Ex Concilio Antiocheno.

CCCXCVII. [d] Cum excommunicatis non licere communicare, nec cum his, qui per domos conveniunt, devitantes orationes Eccleſiæ, ſimul orandum eſt. Si quilibet autem ex Clero deprehenſus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam ille privetur communione.

De eadem re.

Ex Concilio Apoſtolorum.

CCCXCVIII. (e) Si quis cum excommunicato ſaltem in domo oraverit, iſte communione privetur.

De eadem re.

Ex Concilio Nicæno.

CCCXCIX. [f] De his qui communione privantur, ſeu ex Clero, ſive ex laico ordine ab Epiſcopis, ſententia regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne puſillanimitate, aut contentione, vel alio vitio Epiſcopi videatur a communione ſecluſus.

De eadem re.

Ex Concilio Antiocheno.

CCCC. (g) Si quis a proprio Epiſcopo communione privatus eſt, non ante ſuſcipiatur ab aliis Epiſcopis, quam ſuo reconcilietur Epiſcopo.

De eadem re.

Ex Concilio Apoſtolorum.

CCCCI. (h) Si quis cum damnato Clerico, veluti cum Clerico, ſimul oraverit, iſte damnetur.

De

(y) Regula S. Iſidori c. 17. Burchard. lib. 11. c. 31.
(z) Burchard. lib. 11. c. 32.
(a) Regula S. Fructuoſi c. 14. Burchard. lib. 11. c. 33.
(b) Regula S. Benedicti c. 26.
(c) Regula S. Benedicti c. 25.
(d) Concil. Antioch. c. 2. Burchard. lib. 11. c. 34.
(e) Canon. Apoſtol. c. 11. Burchard. lib. 11. c. 35.
(f) Concil. Nicæn. c. 5. Burchard. lib. 11. c. 36.
(g) Concil. Antioch. c. 6. Burchard. lib. 11. c. 37.
(h) Canon. Apoſt. c. 12.

De damnatis a Synodo.

Ex Concilio Antiocheno.

CCCCII. (*i*) Si quis Epiſcopus damnatus a Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus a ſuo Epiſcopo, auſi fuerint aliquid de miniſterio contingere; nullo modo liceat eis, nec in alia Synodo, reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis.

De excommunicato, qui communicare præſumpſerit.

Ex Concilio Carthaginenſi.

CCCCIII. (*k*) Item placuit univerſo Concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu, ſive Epiſcopus, ſive quilibet Clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communionem præſumpſerit, ipſe in ſe dammnationis judicetur protuliſſe ſententiam.

Si Epiſcopus voluerit exterminare aliquem de Eccleſia.

Ex Concilio Sardicenſi.

CCCCIV. [*l*] Si Epiſcopus exterminare voluerit Clericum ſuum de Eccleſia, providendum eſt, ne innocens damnetur; & ideo habeat poteſtatem, ut Epiſcopos finitimos interpellet, & cauſa ejus audiatur, ac diligentius tractetur. Quia non oportet negari audientiam roganti, & Epiſcopus patienter accipiat, ut aut probetur ſententia ejus, aut emendetur.

De depoſitis, ſi auſi fuerint attrectare miniſterium ſibi dudum commiſſum.

In Canonibus Apoſtolorum.

CCCCV. (*m*) Si quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, juſte ſuper certis criminibus depoſitus, auſus fuerit attrectare miniſterium ſibi dudum commiſſum, hic ab Eccleſia penitus abſcidatur.

De Presbytero accuſato.

Ex Concilio Rotomagenſi.

CCCCVI. Ut nullus Epiſcopus Presbyterum accuſatum ab officio Miſſæ removeat, niſi ad cauſam ſuam dicendam die ſtatuta litteris evocatus minime occurrit, id eſt, infra ſpatium menſis: & ſi poſt menſem ſecundum non occurrerit; tunc ab officio ſuſpendatur, quouſque pro ſe rationem reddat. Si enim Laici non canonice excommunicantur: niſi tertio fuerint vocati, atque commoniti; indignum videtur, ut Sacerdotibus denegetur, qui majoris ordinis & dignitatis ſunt, quod laicis regula Eccleſiaſtica indulgenter permittit. Pro tanto enim habetur, Sacerdotem ab officio removere, pro quanto laicum a communione Eccleſiæ ceſſare. Nam unde laici excommunicantur, inde Presbyteri ab officio Altaris ſubmoventur. Require cap. CCLXXXIX.

Qualiter Epiſcopus excommunicare infideles debeat.

Unde ſupra.

CCCCVII. (*n*) Epiſcopus, cum excommunicare, vel anathematizare aliquem infidelem pro certis & manifeſtis ſceleribus diſpoſitum habet, poſt lectionem Evangelii Clerum & plebem ita debet alloqui:

ALLOCUTIO.

CCCCVIII. (*o*) Noverit charitas veſtra, fratres mei, quod quidam vir, nomine ille, diabolo ſuadente poſtponens Chriſtianam promiſſionem, quam in baptiſmo profeſſus eſt, per apoſtaſiam converſus poſt Satan, cui abrenuntiavit & omnibus operibus ejus, vineam Chriſti, id eſt, Eccleſiam ejus, devaſtare & deprædare non pertimeſcit, pauperes Chriſti, quos pretioſo ſanguine ſuo redemit, violenter opprimens & interficiens, & bona eorum diripiens. Unde, quia filius hujus noſtræ Eccleſiæ, cui Deo auctore præſidemus, debuerat eſſe, quia in ea per aquam & Spiritum Sanctum renatus eſt, & inter adoptivos filios Dei adnumeratus, quamvis modo filius diaboli ſit imitando diabolum; ſolliciti, ne per negligentiam paſtoralem aliqua de ovibus nobis creditis deperiret, pro qua in tremendo

(*i*) Concil. Antioch. c. 4. Burchard. lib. 1. c. 199.
(*k*) Lib. 5. Capitular. c. 28. & Addit. IV. c. 35. Burchard. lib. 1. c. 200.
[*l*] Concil. Sardicen. c. 17. [*m*] Canon. Apoſt. c. 29.
[*n*] Burchard. lib. 11. c. 2. ex Conc. Rotomag.
(*o*) Burchard. lib. 11. c. 2. & apud Centuriatores Centur. 10. c. 6.

mendo judicio ante Principem Paſtorum Dominum noſtrum JEſum Chriſtum rationem reddere compelleremur, juxta quod ipſe terribiliter nobis comminatur, dicens: (*p*) *Si non adnuntiaveris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem ejus de manu tua requiram*: miſimus ad eum Presbyterum noſtrum, & litteras commonitorias ſemel, & iterum, & tertio, invitantes eum canonice ad emendationem, & ſatisfactionem, & pœnitentiam, corripientes eum paterno affectu. Sed ipſe, pro dolor! diabolo cor ejus indurante, monita ſalutaria ſprevit, & in cœpta malitia perſeverans, Eccleſiæ Dei, quam læſit, ſuperbiæ ſpiritu inflatus, ſatisfacere dedignatur. De talibus itaque transgreſſoribus, & Sanctæ Religionis, pacisque, quam Chriſtus ipſe ſuis Diſcipulis dedit, atque reliquit, violatoribus, præcepta Dominica & Apoſtolica habemus, quibus informamur, quid de hujuscemodi prævaricatoribus agere nos oporteat. Ait enim Dominus in Evangelio: (*q*) *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum.* Fratres, in unoquoque noſtrum peccat, qui in Sanctam Eccleſiam peccat. Si enim Sancta Eccleſia (*r*) unum corpus eſt, cujus corporis caput Chriſtus eſt, ſinguli autem ſumus alter alterius membra, & cum patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; procul dubio in nos peccat, qui membra noſtra lædit. Jubet ergo Dominus, ut frater, id eſt, Chriſtianus in nos peccans, primo ſecrete corripiatur, deinde cum teſtibus redarguatur, noviſſime in conventu Eccleſiæ publice conveniatur. Quod ſi has tres admonitiones, & pias correptiones contemnit, & ſatisfacere deſpicit; poſt hæc *Sit tibi*, inquit, (*s*) *ſicut ethnicus*, id eſt, gentilis, atque paganus, ut non jam pro Chriſtiano, ſed pro pagano habeatur. Et in alio loco membrum, quod a ſua compage reſolvitur, & a junctura charitatis diſſociatur, & omne corpus, quod ſcandalizat, Dominus abſcidi & projici jubet, dicens: (*t*) *Si oculus, vel manus, vel pes tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice a te.* Et Apoſtolus: (*u*) *Auferte*, inquit, *malum a vobis.* Et item: (*w*) *Infidelis, ſi diſcedit, diſcedat.* Et in alio loco rapaces a regno Dei excludit, dicens: (*x*) *Neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.* Et alibi: (*y*) *Si quis frater nominatur, & eſt fornicator, aut adulter, aut homicida, aut rapax, cum hujuſmodi nec cibum ſumere* licet. Et Johannes, dilectus præ cæteris Chriſti diſcipulis, talem nefarium hominem ſalutare prohibebat, dicens: (*z*) *Nec ei ave dixeris, neque eum in domum receperis. Qui enim ei ave dicit, communicat operibus ejus malignis.* Dominica itaque atque Apoſtolica Præcepta adimplentes membrum putridum & inſanabile, quod (*) medicinam non recipit, ferro excommunicationis a corpore Eccleſiæ abſcidamus, ne tam peſtifero morbo reliqua membra corporis, veluti veneno inficiantur.

EXCOMMUNICATIO.

CCCCIX. (*a*) Igitur, quia monita noſtra, & crebras exhortationes contemnit: quia tertio ſecundum Dominicum Præceptum vocatus, ad emendationem & pœnitentiam venire deſpexit: quia culpam ſuam necdum cognovit, nec confeſſus eſt, nec miſſa nobis legatione, qui cauſam ipſius exequimur, quia noſter parrœchianus eſt, veniam poſtulavit: quia in cœpta malitia, diabolo cor ejus indurante, perſeverat, & juxta quod Apoſtolus dicit, ſecundum duritiam ſuam & cor impœnitens theſaurizat ſibi iram in die iræ; idcirco nos eum cum univerſis complicibus, & communicatoribus, fautoribusque ſuis judicio Dei omnipotentis Patris, Filii, & Spiritus Sancti, & beati Petri Principis Apoſtolorum, & omnium Sanctorum, nec non & noſtræ mediocritatis auctoritate, & poteſtate nobis Divinitus collata ligandi, & ſolvendi in cœlo, & in terra, a pretioſi corporis & ſanguinis Domini perceptione, & a ſocietate omnium Chriſtianorum ſeparamus, & a liminibus ſanctæ Matris Eccleſiæ in cœlo & in terra excludimus, & excommunicatum, & anathematizatum eſſe decernimus, & damnatum cum diabolo & angelis ejus, & omnibus reprobis in igne æterno judicamus; niſi forte a diaboli laqueis reſipiſcat, & ad emendationem & pœni-

(*p*) Ezech. 3. (*q*) Matth. 18. (*r*) 1. Cor. 12.
(*s*) Matth. 18. (*t*) Ibidem. (*u*) 1. Cor. 5.
[*w*] 1. Cor. 7. (*x*) 1. Cor. 6. (*y*) 1. Cor. 5.
(*z*) 2. Joan. (*) Decreta Siric. c. 7. (*a*) Burchard. l. 11. c. 3. & apud Centuriat. ib

pœnitentiam redeat, & Eccleſiæ Dei, quam læſit, ſatisfaciat. Et reſpondeant omnes tertio: *Amen.* Aut: *Fiat, fiat.* Aut: *Anathema ſit.* Debent autem duodecim Sacerdotes Epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in concluſione anathematis, vel excommunicationis projicere debent in terram, & pedibus conculcare. Poſt hæc Epiſcopus plebi ipſam excommunicationem communibus verbis debet explanare, ut omnes intelligant, quam terribiliter damnatus ſit, & ut noverint, quod ab illa hora in reliquum non pro Chriſtiano, ſed pro pagano habendus ſit: & qui illi quaſi Chriſtiano communicaverit, aut cum eo manducaverit, aut biberit, aut eum oſculatus fuerit, vel cum eo colloquium familiare habuerit, niſi forte ad ſatisfactionem & pœnitentiam eum provocare ſtuduerit: aut in domo ſua eum receperit, aut ſimul cum eo oraverit; procul dubio ſimiliter ſit excommunicatus. Deinde epiſtolæ Presbyteris per parrœchiam mittantur, continentes modum excommunicationis, in quibus jubeatur, ut Dominicis diebus poſt lectionem Evangelii plebibus ſibi commiſſis publice annuntient ipſam excommunicationem, ut ne quis per ignorantiam communicet excommunicato. Oportet etiam, ut aliis Epiſcopis ipſa excommunicatio manifeſtetur. Præcipit enim Toletanum Concilium, (*b*) ut invicem mox ſcripta percurrant per omnes Provinciæ Epiſcopos, quoſcunque adire potuerint, ut excommunicatus audiatur. Seniori etiam ejus ipſa excommunicatio debet nota fieri.

ITEM ALIA EXCOMMUNICATIONIS ALLOCUTIO.

CCCCX. (*c*) Audiſtis, Dilectiſſimi, quanta, & quam horrenda pravitatis ac iniquitatis opera ille a diabolo inſtigatus perpetrare non timuerit, & quomodo per apoſtaſiam a totius Chriſtianæ Religionis cultu profana mente receſſerit. Audiſtis, quemadmodum canonice ad ſatisfaciendum evocatus ſit, ſed venire diſtulerit: quomodo frequenter admonitus, ut reſipiſceret a laqueis diaboli, quibus tenetur adſtrictus, ſaluberrimas admonitiones obduratis auribus cordis audire contempſerit. Dominus dicit in Evangelio de tali contumaci fratre, qui Eccleſiaſticam renuit ſuſcipere correptionem: (*d*) *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi,* inquit, *ſicut ethnicus & publicanus.* Id eſt, jam non eſt computandus inter Chriſtianos, ſed inter paganos. Hinc Paulus, Domini & Magiſtri doctrinam ſequens, Corinthios redarguit, quare cum criminoſis & ſceleratis communionem haberent, dicens: (*e*) *Vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum:* id eſt, ſeparetur a veſtro conſortio, qui tale ſcelus operatus eſt. Et adjungit: *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi, ut præſens, eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri JEſu Chriſti congregatis vobis, & meo Spiritu, cum virtute Domini mei JEſu tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis.* Et poſt pauca: *Scripſi vobis, ne commiſceamini fornicariis.* Et ſtatim infert: *Si quis frater appellatur,* id eſt, Chriſtianus, *& fornicator eſt, aut rapax, cum hujuſmodi nec cibum ſumere.* Et alibi: (*f*) *Auferte malum ex vobis.* Et: (*g*) *Infidelis, ſi diſcedit, diſcedat.* Una enim ovis morbida omnem gregem contaminat, & modicum fermentum totam maſſam corrumpit, & plerumque unum membrum putridum totum corpus inficit. Et ideo tam pernicioſa peſtis a corpore Eccleſiæ radicitus evellatur.

EXCOMMUNICATIO.

CCCCXI. (*h*) Dominicis igitur, atque Apoſtolicis informati præceptis, judicio Patris, & Filii ejus Domini noſtri JEſu Chriſti, & Spiritus Sancti auctoritate, & poteſtate Apoſtolis, Apoſtolorumque Succeſſoribus a Deo conceſſa, una vobiſcum prædictum peſſimum virum a liminibus Sanctæ Matris Eccleſiæ excludimus, & ab omni ſocietate & communione Chriſtiana ſeparamus, ſeparatumque eſſe in æternum decernimus, id eſt, in præſenti ſæculo, & in futuro. Nullus Chriſtianus ei ave dicat, aut eum oſcu-

(*b*) Concil. Tolet. I. c. 11. vid. ſupra cap. 289. hujus libri.
[*c*] Burchard. lib. 11. c. 4. & apud Centuriator. ibid.
[*d*] Matth. 18. (*e*) 1. Cor. 5. (*f*) 1. Cor. 7.
(*g*) 1. Cor. 5. (*h*) Burchard. lib. 11. c. 5. & apud Centuriat. ibid.

oſculari præſumat. Nullus Presbyter cum eo Miſſam celebrare audeat, vel ſacroſanctum corpus & ſanguinem Domini tradere. Nemo ei jungatur in conſortio, neque in aliquo negotio. Et ſi quis ei ſe ſociaverit, & communicaverit ejus operibus malignis; noverit ſe ſimili percuſſum anathemate, his exceptis, qui ob hanc cauſam ei junguntur, ut eum revocent ab errore, & provocent ad ſatisfactionem; niſi forte reſipuerit, & Dei gratia inſpirante ad pœnitentiæ remedium converſus fuerit, & digna emendatione Eccleſiæ Dei, quam læſit, humiliter ſatisfecerit.

ITEM ALIA TERRIBILIOR EXCOMMUNICATIO.

CCCCXII. (*i*) Canonica inſtituta, & Sanctorum Patrum exempla ſequentes, Eccleſiarum Dei violatores, videlicet raptores, deprædatores, & homicidas illos, in nomine Patris, & Filii, & in virtute Spiritus Sancti, nec non auctoritate Epiſcopis per Petrum Principem Apoſtolorum divinitus collata, a Sanctæ Matris Eccleſiæ gremio ſegregamus, ac perpetuæ maledictionis anathemate condemnamus. Sintque maledicti in civitate, maledicti in agro, maledictum horreum eorum, & maledictæ reliquiæ illorum, maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ illorum. Maledicti ſint ingredientes, & maledicti ſint egredientes. Sintque in domo maledicti, in agro profugi; veniantque ſuper eos omnes illæ maledictiones, quas Dominus per Moyſen in populum Divinæ legis prævaricatorem ſe eſſe miſſurum intentavit: ſintque anathema maranatha, id eſt, pereant in ſecundo adventu Domini. Nullus eis Chriſtianus ave dicat. Nullus Presbyter Miſſam celebrare præſumat, vel ſanctam Communionem dare. Sepultura aſini ſepeliantur, & in ſterquilinium ſint ſuper faciem terræ. Et ſicut hæ lucernæ de manibus noſtris projectæ hodie extinguuntur, ſic eorum lucerna in æternum extinguatur; niſi forte reſipuerint, & Eccleſiæ Dei, quam læſerunt, per emendationem & condignam pœnitentiam ſatisfecerint.

EXCOMMUNICATIO BREVIS.

CCCCXIII. (*k*) Canonica inſtituta, & Sanctorum Patrum exempla ſequentes, Eccleſiarum Dei violatores illos auctoritate Dei, & judicio Sancti Spiritus, a gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ, & a conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quouſque reſipiſcant, & Eccleſiæ Dei ſatisfaciant.

Qualiter Epiſcopus reconciliet, vel recipiat excommunicatum.

CCCCXIV. (*l*) Cum aliquis excommunicatus, vel anathematizatus, pœnitentia ductus veniam poſtulat, & emendationem promittit; Epiſcopus, qui eum excommunicavit, ante januas Eccleſiæ venire debet, & duodecim Presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumſtare debent: ubi etiam adeſſe debent illi, quibus injuria vel damnum illatum eſt, & ibi ſecundum leges divinas & humanas oportet damnum commiſſum emendari, aut ſi jam emendatum eſt, eorum teſtimonio comprobari. Deinde interroget Epiſcopus, ſi pœnitentiam, juxta quod canones præcipiunt, pro perpetratis ſceleribus ſuſcipere velit. Et ſi ille terræ proſtratus veniam poſtulat, culpam confitetur, pœnitentiam implorat, de futuris cautelam ſpondet; tunc Epiſcopus, apprehenſa manu ejus dextera, eum in Eccleſiam introducat, & ei communionem & ſocietatem Chriſtianam reddat. Poſt hæc ſecundum modum culpæ pœnitentiam ei injungat, & literas per parrœchiam dirigat, ut omnes noverint, eum in ſocietate Chriſtiana receptum. Aliis etiam Epiſcopis hoc notum faciat. Nullus autem Epiſcopus alterius parrœchianum excommunicare, vel reconciliare præſumat, ſine conſcientia vel conſenſu Epiſcopi proprii.

De eo, qui Patrem vel Matrem inhonorat.

Ex Concilio Rotomagenſi.

CCCCXV. Si quis patrem aut matrem percutit, aut maledicit, quia capitalia

[*i*] Burchard. lib. 11. c. 6. & apud Centuriat. ibid.
[*k*] Burchard. lib. 11. c. 7. & apud Centuriat. ibid.
(*l*) Burchard. lib. 11. c. 8.

talia crimina commiſit, publicam inde pœnitentiam agat, ſicuti de gravioribus peccatis. Ait enim Dominus: *(m) Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.* Quem enim Dominus dignum morte judicat, procul dubio pro homicida tenetur, & ſicut homicida debet pœnitere.

De bubulcis & porcariis, ut ad Miſſam veniant, ſaltem in Dominicis diebus.

Unde ſupra.

CCCCXVI. *(n)* Admonere debent Sacerdotes plebes ſibi ſubditas, ut bubulcos, atque porcarios, vel alios paſtores, vel aratores, qui in agris aſſidue commorantur, vel in ſilvis, & ideo more pecudum vivunt, in Dominicis, & in aliis Feſtis diebus ſaltim ad Miſſam faciant, vel permittant venire: nam & hos Chriſtus pretioſo ſanguine ſuo redemit. Quod ſi neglexerint, pro animabus eorum abſque dubio rationem ſe reddituros ſciant. Siquidem Dominus veniens in hunc mundum non elegit oratores atque nobiliores quoſque, ſed piſcatores, atque idiotas ſibi diſcipulos adſcivit; ut oſtenderet in facto, quod ipſe verbo in Evangelio adfirmat, dicens: *Quod hominibus altum eſt, abominabile eſt apud Deum.* Et ſalva altiore intelligentia, nativitas noſtri Redemptoris primo omnium paſtoribus ab Angelo nuntiatur.

De confeſſione, de pœnitentia, de decimis, & de ebrietate, & de vomitu poſt Euchariſtiam in primo libello ſupra expoſitum eſt.

De pauperibus, qualiter alantur.

Ex Concilio Turonenſi.

CCCCXVII. *(o)* Unaquæque civitas pauperes & egenos alimentis congruentibus paſcat ſecundum vires: & tam vicini Presbyteri, quam cives, unusquiſque ſuum pauperem nutriat: quo fiat, ut ipſi pauperes per alias civitates non vagentur.

De eadem re.

Ex Capitularium Lib. I. Cap. CXVIII.

CCCCXVIII. *(p)* De mendicis, qui per patrias diſcurrunt, volumus, ut unusquisque fidelium noſtrorum ſuum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando. Et ubi tales inventi fuerint, qui laborare manibus poſſunt, & non faciunt, nullus eis quicquam tribuere præſumat.

De eo, qui bannum Epiſcopi, vel Presbyteri parvipendit.

Unde ſupra.

CCCCXIX. Quisquis bannum, vel excommunicationem Epiſcopi, vel Presbyteri ſui ſuperbiendo parvipenderit, hic talis ab Eccleſia penitus evellatur. Ait enim Dominus ad Moyſen: *(q) Anima, quæ ſuperbiendo mandatum Domini transgreſſa fuerit, peribit de populo ſuo.* Hinc Dominus in Evangelio: *(r) Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Et Moyſes contumacibus dicit: *(s) Non contra me eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.* Et Dathan, & Abiron vivi abſorpti ſunt, quia inſurrexerunt adverſus eundem Moyſen, & ejus mandatum ſpreverunt: & ideo tale ſcelus graviſſime vindicandum eſt.

De Presbytero, qui fuerit degradatus.

Ex Concilio Toletano XII. Cap. VI.

CCCCXX. *(t)* Si quis Presbyter ab Epiſcopo ſuo fuerit degradatus, aut ab officio pro certis criminibus ſuſpenſus: & ipſe per contemptum, vel ſuperbiam aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere præſumpſerit, & poſtea ab Epiſcopo ſuo correptus, in cæpta præſumptione perduraverit; hic omnimodis excommunicetur, & ab Eccleſia expellatur. Et quicumque cum eo communicaverit ſcienter, ſimiliter ſe ſciat eſſe excommunicatum. Similiter de clericis, laicis, vel fœminis excommunicatis obſervandum eſt. Quod ſi aliquis iſta omnia contempſerit, & Epiſcopus emendare mini-

Dddd

(m) Exod. 21.
(n) Burchard. lib. 2. c. 71.
(o) Conc. Turon. 2. c. 5.
(p) Lib. 1. Capitular. c. 124.
(q) Num. 15.
(r) Luc. 10.
(s) Exod. 16.
(t) Concil. Vern. ſub Pippin. c. 9. Lib. 5. Capitular. c. 42. Burchard. lib. 2. c. 179.

minime potuerit, Regis judicio exilio damnetur.

Ut nullus hoſpitium deneget iteranti.

Ex Concilio ad Palatium Vernis.

CCCCXXI. Placuit nobis, & noſtris fidelibus, ut Presbyteri ſuos parrœchianos admoneant, ut & ipſi hoſpitales, ut nulli iter facienti manſionem denegent: & ut omnis occaſio rapinæ tollatur, nihil carius vendant tranſeuntibus, niſi quanto in mercato vendere poſſunt. Quod ſi carius vendere voluerint, ad Presbyterum tranſeuntes hoc referant, & illius juſſu cum humanitate eis vendant.

De eo, qui Presbyterum inhonorat.

Unde ſupra.

CCCCXXII. (*u*) Si quis Presbyterum proprium inhonorat, aut verbo, aut facto contumeliam facit, tam diu a liminibus Eccleſiæ arceatur; quouſque per condignam pœnitentiam ſatisfaciat. Ait enim Apoſtolus: (*w*) *Presbyteri, qui præſunt, duplici bonore digni habeantur.* Item alibi dicit: (*x*) *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjecti eis eſtote.* & cetera.

Si quis contradicit Epiſcopo, ne ſervi propter crimina virgis cedantur.

Ex Concilio ad Sanctum Medardum.

CCCCXXIII. (*y*) Ut Miſſi noſtri omnibus per ſingulas Parrœchias denuntient, quia ſi Epiſcopus, aut miniſtri Epiſcoporum pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis, propter metum aliorum, ut ipſi criminoſi corrigantur, cum tali diſcretione, ſine ulla occaſione indebita, ſicut in Synodo collocutum eſt; ut vel inviti pœnitentiam agant, ne æternaliter pereant. Si ſeniores ipſorum colonorum indigne tulerint, & aliquam vindictam exinde exercere voluerint, aut eoſdem colonos, ne diſtringantur, contendere præſumpſerint; ſciant, quia & bannum noſtrum componant, & ſimul cum excommunicatione Eccleſiaſtica noſtram harmiſcaram duriſſimam ſuſtinebunt.

De advenis.

Ex Concilio Karoli & Lotharii ad Valentinas. cap. X.

CCCCXXIV. (*z*) De advenis, qui oppreſſione Nortmannorum, vel Britannorum in partes iſtorum regnorum confugerunt, ſtatuerunt ſeniores noſtri, ut a nullo reipublicæ miniſtro quamcunque violentiam, vel oppreſſionem, aut exactionem patiantur; ſed liceat eis conductum ſuum quærere, donec pace reddita, aut ipſi redeant ad loca ſua, aut ſeniores illorum eos recipiant. Nullus autem eos inſervire præſumat, eo quod loco mercenarii apud aliquem manſerint: nec cenſum, aut tributum exigere. Quod ſi inventus fuerit ex reipublicæ miniſtris, aut alius quilibet, contra hoc pietatis præceptum facere, aut feciſſe, bannum noſtrum exinde componat.

Unde ſupra.

CCCCXXV. Pervenit ad aures ſacerdotum, quod profugi, qui paganorum manus omnibus bonis amiſſis vix evaſerunt, in regionibus noſtris a quibuſdam injuſte opprimantur, & in ſervitutem redigantur contra divinas humanaſque leges, cum Dominus per Prophetam dicat: (a) *Advenæ ne feceritis calumniam in loco hoc, & habitabo vobiſcum.* Et iterum: [*b*] *Advenam non contriſtabis.* Et multa his ſimilia. Tales igitur ſeveriter corripiendi ſunt, & de manibus eorum advenæ eruendi juxta quod ſcriptum eſt: (*c*) *Eripiens inopem de manu fortioris ejus, &c.* Nam advenæ apud fratres ſuos, id eſt, Chriſtianos, mercenarii debent eſſe, non ſervi. Si autem in ſervitutem redigantur, quid illis profuit paganorum manus effugiſſe, cum captivitatis jugum, & duræ ſervitutis non effugerint? Et ideo contra hanc crudelitatem ſacerdotum debet pietas decertare, ne pro tam immani malitia ira divina populum Chriſtianum conſumat.

Ut

(*u*) Burchard. lib. 2. c. 229.
(*x*) Hebræor. 13.
[*z*] Capitula Karoli Calvi. tit. 12. c. 9.
(*b*) Exod. 22.
(*w*) 1. Timoth. 5.
[*y*] Concil. Sueſſion. 2. Act. 8. c. 9.
(*a*) Hierem. 7.
(*c*) Pſal. 34.

Digitized by Google

Ut juſtæ menſuræ ſint.

Ex Capitulari ad Piſtas.

CCCCXXVI. (*d*) Ut Comites, & omnes reipublicæ Miniſtri, ſeu cæteri fideles noſtri provideant, quatenus juſtus modius, & æquus ſextarius ſecundum ſacram Scripturam, & capitula Prædeceſſorum noſtrorum in civitatibus, & in vicis, vel in villis ad vendendum, & emendum fiat, & menſuram ſecundum ahtiquam conſuetudinem de palătio noſtro accipiant. Et ſi cui reputatum fuerit menſuram adulteraſſe; ſi liber homo eſt, aut Sacramento ſecundum ſuam legem ſe expurget; aut ſi culpabilis invenitur, bannum noſtrum perſolvat, & a miniſtris reipublicæ tollatur, quod cum injuſta menſura vendere voluit. Si autem colono, aut ſervo hoc reputatum fuerit, judicio Dei ſe inde examinet: & ſi convictus fuerit, perdat rem, id eſt, hoc, unde menſuram adulteratus eſt, inſuper & nudo corio virgis cædatur. Et ſive ſervus, ſive liber, poſt legalem emendationem Epiſcopale judicium ſuſcipiat, quia contra interdictum Dei fecit. Ait enim: (e) *Æquus tibi ſit modius, & ſextarius æquus.* Et alibi: (f) *Menſuram, & menſuram odit Dominus.* Et item: (g) *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram.* Quod peccatum inter illa capitalia peccata computatur, de quibus Apoſtolus (*h*) dicit, quod qui ea fecerit, cum hujusmodi nec cibum ſumere Chriſtiano licet. Similiter per civitates, & vicos, atque mercata, miniſtri reipublicæ provideant; ne illi, qui panem, & carnem per deneradas, & vinum per ſextarios vendunt, menſuram adulterare poſſint: ſed quantos menſurabiles panes de juſto modio in unaquaque civitate Epiſcopi, vel Abbates, a ſuis piſtoribus recipiunt, tantos menſurabiles panes de eodem modio a piſtoribus, qui panem vendunt, fieri faciant. Quod ſi inventi fuerint menſuram adulterare, vel minuere; & damnum ſuſtineant, & virgis cædantur. Homines etiam, quibus hoc commiſſum eſt, ut provideant, ne menſuræ minorentur, ſi de perjurio, quod juraverunt, quod hoc conſentire non debuiſſent, fuerint convicti; ſecundum legem puniantur, aut perdant manum, aut redimant, aut grave damnum ſuſtineant. Et poſtea ab Epiſcopo de perjurio publicam pœnitentiam accipiant.

De eadem re.

Ex Capitular. Lib. III. cap. XC.

CCCCXXVII. (*i*) Ut æquales menſuras, & pondera æqualia omnes habeant, ſive in civitatibus, ſive in Monaſteriis, ad dandum invicem, ſeu accipiendum, ſicut in lege Domini præceptum habemus. *Vid. Burchard. Lib.* 19. *cap.* 148.

De conſpirationibus.

Ex Concilio Chalcedonenſi.

CCCCXXVIII. (*k*) Conjurationis, vel conſpirationis crimen etiam ab exteris legibus eſt omnino prohibitum. Multo magis hoc, in Dei Eccleſia ne fiat, admonere convenit. Si ergo Clerici, vel Monachi reperti fuerint conſpirantes, aut conjurantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis, aut Clericis; gradu proprio penitus abſcidentur.

De eadem re.

Ex Capitular. Lib. I. Tit. XXVIII.

CCCCXXIX. (*l*) Nec Clerici, nec Monachi conſpirationem, vel inſidias contra paſtorem ſuum faciant.

De eadem re.

Ex Concilio ad Piſtas.

CCCCXXX. [*m*] Nos quoque Epiſcopi authoritate Dei, & ſacrorum canonum, ſicut ſancti Pontifices DCXXX. Chalcedonenſis Concilii conſpirationem fieri prohibuerunt, & ſicuti cætera Epiſcoporum Concilia hujusmodi perniciosa facta vetuerunt, & nos prohibemus: quia facientes illa, per eorum judicium, qui cum Deo jam in cœlo regnant, & a cœleſti Eccleſia, & a Chriſtianorum ſocietate ſeparati ſunt; niſi per dignos pœnitentiæ fructus ad hoc redeant,

Dddd 2

(*d*) Capitula Karoli Calvi tit. 31. c. 20.
(*e*) Levit. 19.
(*f*) Prov. 20.
(*g*) Pſalm. 14.
(*h*) 1. Cor. 5.
(*i*) Lib. 1. Capitular. c. 74.
(*k*) Concil. Chalced. c. 18.
(*l*) Lib. 1. Capitular. c. 29.
(*m*) Capitula Karoli Calvi tit. 29. c. 4. pag. 279.

redeant, ut ſanctæ Eccleſiæ poſſint readunari.

De eadem re.

Ex Capitular. Lib. III. cap. IX.

CCCCXXXI (*n*) Conſpirationes vero quicunque facere præſumpſerint, & Sacramento quamcunque conſpirationem firmaverint, triplici ratione judicentur. Primo, ut ubicunque aliquod malum per hoc perpetratum fuit, auctores facti interficiantur. Adjutores vero illorum ſinguli, alter ab altero flagellentur, & nares ſibi invicem præſcindant. Ubi vero nihil mali perpetratum eſt, ſimiliter quidem inter ſe flagellentur, & capillos ſibi viciſſim detondeant. Si vero per dexteras conſpiratio facta fuerit; ſi liberi ſunt, aut jurent cum idoneis juratoribus: aut ſi hoc facere non poſſunt, ſuam legem componant. Si vero ſervi ſunt, flagellentur.

De Confratriis & Conſortiis.

Ex Concilio Nannetenſi.

CCCCXXXII. (*o*) De collectis vel confratriis, quas conſortia vocant. Sicut verbo monuimus, & nunc ſcriptis expreſſe præcipimus; ut tantum fiat, quantum rectum ad auctoritatem, & utilitatem, atque ad ſalutem animæ pertinet. Ultra autem nemo neque ſacerdos, neque fidelis quisquam in parrœchia noſtra progredi audeat, id eſt, ut in omni obſequio religionis, videlicet in oblatione, in luminaribus, in orationibus mutuis, in exequiis defunctorum, in eleemoſynis, & cæteris pietatis officiis. Paſtos autem & commeſſationes, quas divina auctoritas vetat, ubi & gravedines, & indebitæ exactiones, & turpes & inanes lætitiæ, & rixæ ſæpe etiam, ſicut experti ſumus, uſque ad homicidia, & odia, & diſſenſiones accidere ſolent, adeo penitus interdicimus; ut, qui contra decretum agere præſumpſerit, ſi Presbyter fuerit, vel quilibet clericus, gradu privetur: ſi laicus eſt, aut fœmina, ab Eccleſia uſque ad ſatisfactionem ſeparetur. Conventus autem talium confratrum, ſi neceſſe fuerit, ut ſimul conveniant, aut forte aliquis contra parem ſuum diſcordiam habuerit, quem reconciliari neceſſe ſit, & ſine conventu Presbyterorum & cæterorum eſſe non poſſit; poſt peracta illa, quæ Dei ſunt, & Chriſtianæ religioni conveniunt, & poſt debitas admonitiones, ſi contigerit, ut veræ caritatis & fraternæ invicem conſolationis omnes ad refectionem conveniant, ſic talia fieri permittimus; ut ſervata modeſtia, & temperantia, & ſobrietate, paciſque concordia, ſicut decet fratres, omnia in ædificationem fraternitatis, & laudem & gloriam Dei, gratiarum actiones fiant. Et hoc modo caveatur, quod Salvator ait: (p) *Videte, ne graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate.* Qui voluerint, eulogias a Presbytero accipiant, & panem tantum frangentes, ſinguli ſingulos biberes accipiant, & nihil amplius contingere præſumant: & ſic unusquiſque ad ſua cum benedictione Domini redeat.

Ut ſi Presbyter defunctus fuerit, vicinus Presbyter apud ſeniorem ſecularem nequaquam Eccleſiam obtineat.

Ex eodem.

CCCCXXXIII. (*q*) Ut, ſi quilibet Presbyterorum defunctus fuerit, vicinus Presbyter apud ſæcularem ſeniorem nulla precatione, vel aliquo xenio Eccleſiam illam obtineat: quia titulus per ſe conſtans antea extitit; ſed neque capellam ſine conſultu Epiſcopi. Quod ſi fecerit, definitam ſententiam ſibi prolatam ſuſcipiat: ſicuti de Epiſcopo (*r*) canonica decrevit auctoritas; ut qui per ambitionem majorem civitatem appetierit, & illam perdat, quam tenuit, & illam nequaquam obtineat, quam uſurpare tentavit.

De liquore, in quo mus ceciderit.

Ex Pænitentiali.

CCCCXXXIV. Mus, ſi ceciderit in liquorem, tollatur inde, & aſpergatur aqua

(*n*) Lib. 3. Capitular. c. 9. Lib. 1. Leg. Longob. tit. 17. c. 11.
(*o*) Concil. Nannet. c. 15. Hincmar. Capitula tit. 1. c. 16. (*p*) Luc. 21.
(*q*) Concil. Nannet. c. 16. Hincmari Capitula tit. 2. cap. 17. Burchard. lib. 3. c. 229.
[*r*] Decreta Leon. I. c. 38.

aqua benedicta, & ſumatur. Si vero mortua fuerit inventa, abjiciatur totus ille liquor. Quod ſi multum eſt de liquore, purgetur ille liquor, & aſpergatur aqua ſancta, & ſumatur, ſi neceſſe eſt. Si in farina, aut in lacte coagulato, aut in melle mus mortua invenitur; quod in circuitu ejus eſt, foras projiciatur, reliquum ſumatur.

Si quis ſepulcrum violaverit, & cetera.

Ut ſupra.

CCCCXXXV. Si quis ſepulcrum violaverit, ſeptem annos pœniteat, tres in pane & aqua.

Si quis ligaturas fecerit, quod deteſtabile eſt; tres annos pœniteat, unum ex his in pane & aqua.

Si quis manducaverit morticinum, aut idolis immolatum; jejunet hebdomadas duodecim.

Si quis quodlibet membrum ſibi voluntarie truncaverit; tres annos pœniteat, unum ex his in pane & aqua.

Si quis uſuras undecunque exegerit, ſimiliter pœniteat.

Si quis per violentiam, aut quolibet ingenio, malo ordine res alienas invaſerit, aut tulerit, ſimiliter pœniteat.

Si quis aliquem hominem malo ordine vendiderit, ſimiliter pœniteat.

Si quis arcam, aut domum voluntarie igne cremaverit, ſimiliter pœniteat.

Si quis per iram aliquem percuſſerit, & ſanguinem fuderit, aut debilem fecerit; quadraginta dies pœniteat in pane & aqua.

Si aliquis excommunicatus mortuus fuerit.

Ut ſupra.

CCCCXXXVI. (s) Si aliquis excommunicatus fuerit mortuus, qui jam ſit confeſſus, & non occurrit venire ad Sacerdotem, ſed præoccupavit eum mors in domo, aut in via; faciant pro eo parentes ejus oblationem ad altare, & dent redemptionem pro captivis.

De eo, qui furatus fuerit per neceſſitatem.

CCCCXXXVII. (t) Si quis per neceſſitatem furatus fuerit cibaria, vel veſtem, vel pecus per famem, aut per nuditatem; pœniteat hebdomadas quatuor. Si reddiderit, non cogatur jejunare.

De redemptionis pretio.

CCCCXXXVIII. (u) Si quis forte non potuerit jejunare, & habuerit, unde poſſit redimere; ſi dives fuerit, pro ſeptem hebdomadis det ſolidos viginti: ſi non habuerit tantum, unde dare poſſit, det ſolidos decem. Si autem multum pauper fuerit, det ſolidos tres. Neminem vero conturbet, quia juſſimus dare ſolidos viginti, aut minus; quia ſi dives fuerit, facilius eſt illi dare ſolidos viginti, quam pauperi ſolidos tres. Sed attendat unusquiſque, cui dare debeat, ſive pro redemptione captivorum, ſive ſupra ſanctum Altare, ſive Dei ſervis, ſeu pauperibus in eleemoſyna.

Quid pro uno menſe agendum ſit.

Unde ſupra.

CCCCXXXIX. (w) Pro uno menſe, quod in pane, & in aqua pœnitere debet aliquis; Pſalmos decantet mille CC. genu flexo, & ſi non genu flexo, mille DCLXXX. Et omni die, ſi vult, & abſtinere non poteſt, reficiat ad ſextam; niſi feria quarta, & ſexta jejunet uſque ad nonam. Carnem & vinum non ſumat. Reliqua percipiat.

Quid pro una hebdomada?

Ut ſupra.

CCCCXL. (x) Pro una hebdomada Pſalmos CCC. genua flectendo decantet, aut in uno loco per ordinem pſallat.

Quid pro uno anno.

CCCCXLI. (y) Qui vero Pſalmos non novit, & jejunare non poteſt, pro uno anno, quod jejunare debet in pane & aqua, det in eleemoſyna viginti ſex ſolidos: & in unaquaque hebdomada diem

(s) Halitgar. lib. 6. c. 10. Burchard. lib. 11. c. 51.
(u) Burchard. lib. 19. c. 22.
(x) Burchard. lib. 19. c. 18.

(t) Burchard. lib. 11. c. 56.
(w) Burchard. lib. 19. c. 19.
(y) Burchard. lib. 19. c. 20.

diem unum jejunet uſque ad Nonam, id eſt, feriam quartam: & alium, id eſt, feriam ſextam, uſque ad veſperam. Et in tres quadrageſimas quantum ſumit, penſet, & medietatem tribuat in eleemoſyna.

Item de pretio unius anni.

CCCCXLII. Primo anno quidam permiſerunt, triduanas quatuor, alii duodecim triduanas, id eſt, ſemel in menſe uno. Quidam dixerunt triduanas agere in verberibus, & vigiliis inſiſtendo triduum.

De redemptione unius diei.

CCCCXLIII. Pretium autem unius diei, id eſt, agapen duorum, vel trium pauperum, ſive unum denarium. Alii totum Pſalterium in æſtate, in hyeme vero, & in verno, vel in autumno Pſalmos quinquaginta. Quidam judicaverunt duodecim plagas, vel percuſſiones.

Item de redemptione unius diei.

CCCCXLIV. Qui itaque hoc, quod in Pœnitentiale ſcriptum eſt, implere potuerit, agat Deo gratias. Qui autem non potuerit adimplere, conſilium damus per miſericordiam Dei. Inprimis pro uno die in pane & aqua, quinquaginta Pſalmos cantet genu flexo, aut ſtando in uno loco ſeptuaginta decantet, aut unum denarium det, aut tres pauperes paſcat. Quidam dicunt quinquaginta percuſſiones, vel quinquaginta Pſalmos pro uno die in autumno, hyeme, vel verno centum percuſſiones vel Pſalmos quinquaginta: in æſtate pſalterium unum, vel percuſſiones centum.

Item de redemptione trium annorum.

CCCCXLV. (z) Qui non poteſt ſic agere pœnitentiam, ut ſuperius diximus, in primo anno eroget in eleemoſyna ſolidos viginti ſex, in ſecundo viginti, in tertio octodecim, hoc eſt, ſolidos ſexaginta quatuor. Potentes homines faciant pro culpis ſuis, quod Zachæus fecit. Ait enim ad Dominum: *Domine, omnium bonorum meorum dimidium do pauperibus, & ſi aliquid injuſte abſtuli, in quadruplum reſtituo.* Et de mancipiis ſuis aliquos dimittant liberos, captivos redimant, & in ſe peccantibus ex corde dimittant. Et qui illicita commiſit, etiam a licitis ſe abſtineat, & corpus affligat jejuniis, vigiliis & crebris orationibus. Caro enim læta nos ad culpam traxit, afflicta reducit ad veniam.

Quomodo poſſum pœnitentiam ſeptem annorum pœnitere.

Ex dictis Sancti Bonifacii Epiſcopi.

CCCCXLVI. Triduana una pro triginta diebus, & cantatio Pſalmorum centum viginti. Pro uno die Pſalmi quinquaginta, & quinque *Pater noſter*. Pro tribus diebus Pſalterium unum, & quindecim *Pater noſter*. Item pro uno die tribus vicibus *Beati Immaculati*, & ſex *Miſerere mei Deus*, & ſeptuaginta vices proſternat ſe in terram, & per ſingulas *Pater noſter* dicat. Item ſi neſcit Pſalmos, pro uno die proſternat ſe centum vicibus in terram, & per ſingulas: *Miſerere mei Deus*, & *dimitte Domine peccata mea*. Cantatio unius Miſſæ poteſt redimere duodecim dies, decem Miſſæ quatuor menſes, viginti Miſſæ novem menſes, triginta Miſſæ duodecim menſes. Pro hebdomada una treceni Pſalmi genu flexo decantentur. Qui Pſalmos neſcit, & jejunare non poteſt, quantum quotidie ſumit, penſet, & medietatem tribuat in Eleemoſyna.

Ecce diverſorum Patrum diverſas opiniones de remediis peccatorum, vel de leviganda pœnitentia, in ordine poſuimus, in arbitrio prudentis ſacerdotis relinquentes, quid ſalubrius, & utilius animæ pœnitenti eſſe decernat.

FINIS.

(z) Burchard. lib. 19. c. 20.

SYNO-

SYNODUS FORCHEMENSIS.

Anno Chriſti CMIII. Chriſtophori Papæ I. Ludovici III. Imp. IV.

SUMMA CONCILII.

Ob diſſidium anno 901. inter Bambergenſem Comitem, & Wirceburgenſem Epiſcopum, Adelbertus Comes Babebergenſis cæde fratrum ſuorum anno 902. Henrici & Adalbardi, irritatior factus, bellum anno 903. indixerat. Radolphum Epiſcopum Wirceburgenſem ditione pellit, urbem ejus, prædia, & poſſeſſiones diripit, incendit: & Eberhardi Cattorum reguli filios una cum matre ultra Speſſarticam ſylvam ablegat.

QUibus rebus exaſperatus Ludovicus Imperator, Conventum Epiſcoporum, & Principum, Forchemium indicit: atque ei ipſe excelſo præſidens in tribunali, Adelbertum (*a*) Bambergenſem, Eccleſiæ Wirceburgenſis vaſtatorem, communi Procerum ſententia oppidis, & caſtellis exuit, & cladem Wirceburgenſis Eccleſiæ, ab Adelberto acceptam, Frickenhuſano, & Broſethemenſi vicis, atque aliis muneribus reſarcit. IBI aliæ quoque Eccleſiæ magnificis poſſeſſionibus cumulatæ, Epiſcopi, & Abbates eximiis privilegiis honeſtati ſunt.

Hoffmann. Lib. I. Annal. Bambergenſium pag. 1617. edit. Ludewigii.

LUDOVICI III. REGIS DONATIO

DE PROZOLDESHEIM ET FRICKENHAUSEN.

Ex Chartario vetuſto.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Hludowicus Divina favente clementia Rex. Si fidelium noſtrorum petitionibus, quas pro utilitate Eccleſiarum ſibimet commiſſarum nobis ſuggeſſerint, clementer annuimus; credimus, eos nobis inde fideliores exiſtere, Dominumque inde propitium habere. Quamobrem noverit generale collegium omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet ac futurorum: quia Rudolfus, venerabilis ac dilectus Epiſcopus noſter, per ſupplicationem fidelium noſtrorum, Hathonis videlicet, & Walthonis, Erckenboldi, Adalperonis, Salomonis, ac Tutonis, venerabilium Epiſcoporum: Comitum, videlicet Chunradi, Kebelharti, Adalberti, Burcardi, Odalrici, Arnolfi, Luitfredi, Burcardi & Eranfredi, petiit Clementiam noſtram, ut quaſdam res juris noſtri, quæ Adalberti, & Heinrici fuerunt, &

[*a*] Hic Adelbertus, Comes Babenbergenſis, dolo ad Imp. Ludovicum ductus anno 904. V. Idus Decembris, omnium Procerum conſenſu damnatus, capitali ſupplicio affectus fuit, & in templo arcis Tariſienſis (in, & ex quo Cœnobium Tariſienſe condidit) ſepultus eſt. Poſt ejus mortem bona ejusdem caſtella, & prædia, inter quæ Norimberga fuiſſe creditur, partim ad Majores ejus, Saxoniæ Duces, partim ad Imperium devoluta ſunt. *Annaliſta Saxo Eckhartinus refert cædem ad 906. & quidem Triburiæ decretam, & executioni datam. Sed Hoffmanni hiſtoriam* præfero,

& ob nequitiæ eorum magnitudinem judicio Francorum, Alamannorum, Bauwariorum, Thuringorum, ſeu Saxonum legaliter in noſtrum jus publicatæ ſunt, ad Epiſcopium ſuum Wirtzeburg, ubi Sanctus Kylianus Martyr Chriſti corpore requieſcit, pro remedio animæ noſtræ concederemus; nos quoque eorum petitionibus annuentes, ipſas res ad præfatum ſanctum locum, a prædictis Adalberto, & Henrico, undique vaſtatum, pro remedio animæ noſtræ, parentumque noſtrorum perenniter in proprium donavimus: hoc eſt, in pago Gozfelda, in Comitatu Chuonradi, duo loca Prozzoltesheim & Frichinhuſa cum Eccleſiis, curtilibus, ædificiis, familiis, & mancipiis utriuſque ſexus, terris cultis & incultis, agris, pratis, vineis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumque decurſibus, viis & inviis, omnibuſque rebus, vicis & villis, & cæteris appendiciis, quæſitis & inquirendis, ad prædicta loca juſte, & rationabiliter pertinentibus, in quibuscunque pagis vel Folgfelda, Iphigowin, Crapfelda, ſeu Padiniggouuin, ſive cæteris locorum finibus conſiſtentibus. Solos vero homines, qui bonæ memoriæ Tragapotonem, fidelem noſtrum, de villa Prozzoltesheim occiderunt, ab hac donatione excipimus: & ſi quid memorati Marchiones ad ſupra ſcripta loca de nobilium virorum proprietatibus injuſte contraxerint. Juſſimus quoque hoc præceptum inde conſcribi, per quod firmiſſime Regia auctoritate jubemus, ut antetitulata loca cum ſuis pertinentiis ab hodierna die ac deinceps ad prælibatum Epiſcopatum perpetualiter poſſidenda conſiſtant. Et ut hujus donationis pagina in æternum & ultra firma, & inconvulſa perſeveret, manus propriæ ſubſcriptione illam firmavimus, & ſigillo noſtro conſignari juſſimus.

Erneſtus Cancellarius ad vicem Theotmari Archi-Capellani recognovit & ſubſcripſit.

Data VII. Idus Julii anno Incarnationis Domini CMIII. Indict. VI. Anno vero Regni Domni Hludowici IV. Actum Taraſſe, in Dei nomine feliciter, Amen.

Ex Eckhart. rer. Wirceburgenſ. T. II. Append. pag. 897.

CONVENTUS IN OTTINGA,
EPISCOPORUM BAVARIÆ.
Anno Chriſti CMIII. Chriſtophori Papæ I. Ludovici III. Imp. IV.

LUdovicus Rex per conſilium, & conſenſum Venerabilium Epiſcoporum, Theodmari Archi-Epiſcopi Saliſburgenſis, Waldonis Friſingenſis, Erchanbaldi Eiſtatenſis, Zachariæ Sebonenſis, (*Sabionenſis*) Tutonis Ratisbonenſis, Burchardi Pataviensis, donat Monaſterio S. Emmerani curtim Velda, die II. Idus Auguſti. Actum Ottinga.

Hanſiz. Tom. II. Sacræ Germaniæ pag. 143. notat, in hoc loco Ottingæ Bavariæ Præſules Conventum egiſſe.

Anno eodem ad interceſſionem Theodmari donat curtem Veringa, Eccleſiæ Friſingenſi. *Hanſiz. ibidem.*

CON-

Conventus Episcoporum in Holtzekiricha Bavariæ.

Anno Chriſti CMVI. Sergii III. Papæ II. Ludovici III. Imp. VII.

Ludovicus Rex per interventum Hattonis, & Thietmari Venerabilium Archi-Epiſcoporum, nec non aliorum Epiſcoporum Erchanboldi, Adelberonis Auguſtani, Zachariæ, & Deotolobi Wormatienſis, renovat privilegium Friſingenſi Eccleſiæ, de libertate eligendi inter ſe Epiſcopi. Datum IX. Kal. Maji, in loco, qui dicitur Holtzckericha.

Hanſiz. Tom. II. Germaniæ ſacræ pag. 143. *obſervat, in eo loco cœtum Epiſcoporum fuiſſe.*

Conventum Raſtfeltſtadienſem, in quo Ludovicus Rex Theadmaro Salisburgenſi, & Burchardo Patavienſi demandavit cognitionem Provincialium Bajuvariorum ob intemperantiam vectigalium, refert Aventinus una cum legibus, ab his Epiſcopis, & Comitibus aliis in eo latis *de vectigalium moderatione.* Inſinuant eundem Conventum & alii Bajuvariæ Scriptores: ſed cum res ſit mere politica, non video, cur eum inter Concilia referam.

SYNODUS FRISINGENSIS.

Anno Chriſti CMVIII. Sergii III. Papæ III. Ludovici III. Imp. IX.

Dracholfi Friſingenſis Epiſcopi, & Cuononis Chorepiſcopi mutua complacitatio, & traditio in publica Synodo Eccleſiæ Friſingenſis.

COnſultum enim, & rationabile videtur, ut quidquid Eccleſiaſticis, vel ſecularibus negotiis, aut judiciis agatur, ſerie literarum, & teſtimonio nobilium, & veracium virorum, ita ligetur, & confirmetur, ne in poſterum ullo modo poſſint diſſolvi, vel corrumpi.

Notum ſit enim Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus, veracibusque viris, qualiter Dracholfus, Frigiſingenſis Eccleſiæ venerabilis Epiſcopus, & Cuono, ejuſdem Eccleſiæ humilis Chorepiſcopus, inter ſe conplacitaverunt, & communi traditione, teſtiumque conductione, ſicut mos eſt, firmaverunt. Remiſit enim idem Chorepiſcopus, & advocatus ſuus, Comes Sigihardus, propriam Abbatiolam ſuam, quam coram Rege, & Epiſcopis, atque Comitibus, & ceteris Principibus ſuis, ſicut in cartula, exinde præcepto Regis facta, ſcriptum eſt, conplacitavit Moſapurg nuncupatam, ad Eccleſiam Beatæ Mariæ ſemper Virginis, & Sancti Corbiniani Confeſſoris, in manus præfati Epiſcopi, & Advocati ſui Kepolfi, ea ratione, & tenore, quatenus ille, quidquid eodem die, vel tempore de Epiſcopatu in beneficium haberet, deinceps uſque in finem mortalis vitæ ſine ulla contradictione, & moleſtia poſſideret. Inſuper vero in eadem Frigiſingenſi villa ejuſdem rei cauſa Colonias duas cum habitatoribus ſuis, ceterisque appendiciis ad easdem pertinentibus, ab eodem Epiſcopo idem Chorepiſcopus in proprietatem accepit. Simili vero modo de eadem Abbatiola, Moſapurg dicta, curtam unam, Humbala vocatam, cum omni-

omnibus ad illam pertinentibus, mobilibus, & immobilibus, adquiſitis, & adquirendis, nec non & beneficiolum unum pene deſertatum, Swanahiltadorf nominatum. Præterea vero fabrum unum, Heironem, & ſcutarium unum Perhtkozum, atque Piſtorem unum, Linguni dictum, nec non & Piſcatorem unum, Artheri nominatum, atque de genetio ancillas XII. De orientali vero vino, Bauzano, illic dato, carradas III. Hæc vero conplacitatio facta eſt in Eccleſia Frigiſingenſi in publica Synodo, coram clero, & aſtanti populo. Anno vero Domini DCCCCVIII. Idibus Septembris, anno præfati Epiſcopi ſecundo incipiente, Chorepiſcopi vero VI. & incipiente VII. Iſti ſunt teſtes ejuſdem conplacitationis, ſicut mos eſt Bajoariorum, per aures tracti: Arbo Comes, Sigihard Comes, Wetti Comes, Wolfdregil Comes, & ceteri Vaſalli &c. &c.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Tom. I. Part. II. Inſtrumento CMLXXXII. pag. 429.

SYNODUS HALBERSTADENSIS.

Anno Chriſti CMXII. Anaſtaſii III. Papæ I. Conradi Regis I.

SUMMA ACTORUM HUJUS SYNODI.

Henricus Auceps, Hatheburgam filiam Ervini, Comitis in Merſeburch, & Altſtadii (quæ vidua Monaſterium ingreſſa fuerat, & velum ſuſceperat) uxorem aſcivit, & obtinuit: ob quod facinus Sigismundus, Halberſtadienſis Epiſcopus, eundem ad Synodum vocavit, & excommunicavit.

Sigismundus, (a) ſpiritualis Pater, & Paſtor Orientalium (Saxonum) tunc erat Sanctæ Halberſtadienſis Eccleſiæ Præſul egregius, vir ingenioſus, omnigenarumque, quæ ſpiritualia, vel etiam carnalia reſpicit, artium ſcientia, omnes ſuimet contemporales præcellens. Hic pietate maxima, & quod ſummum eſt perfectionis culmen, Chriſti zelo fervens, ut perpetrati (ab Henrico, & Hateburga) facinus connubii primo audivit: Ovium ſuarum culpam ingemuit, & aliquam inter ſe fieri amplius commixtionem, per internuntium, & per epiſtolam banno Apoſtolicæ auctoritatis interdicens, ad condictam ambos Synodum vocavit.

Henricus tali rumore perturbatus, ad Imperatorem (Conradum) properavit, omnemque indicans ei rei ordinem, auxilium ejus petivit, & quia familiaris ei fuit, & (ex *legit Leibnitius*) Patris commiſſo, ac fideli ſervitio, impetravit. Nam Legato ad antiſtitem Sigismundum concite directo, ut vinctos (vinctum *legit Leibnitz*) ſolveret, & ad ſuimet præſentiam differret, poſtulavit.

Hactenus Dithmarus, editus a Leibnitio Tomo I. Scriptor. Braunwicenſ. p. 325. Conſentit Annaliſta Saxo, ab Eckharto editus Tomo I. Scriptor. Medii ævi.

Cl. Samuel Lentzen in hiſtoria Diplomatica des Stiffts und Landes von Halberſtadt. pag. 11. narrat, Sigismundum quidem ſententiæ executionem diſtuliſſe ob interventionem Regis Conradi, attamen debuiſſe Henricum eam dimittere [etſi ex ea filium Tammonem, vel Tanckmarum genuiſſet] qui & injuſto ſe hactenus connubio multum peccaſſe tandem profeſſus eſt: & relicta Hatheburga, Mathildem ex Witekindi ſtirpe ortam, legitimam uxorem duxit. *Dithmarus pag.* 316.

(a) Sigismundus, Halberſtadenſis Eccleſiæ Antiſtes ſextus, anno DCCCCXXIII. Indictione XI, Regni autem primi Regis Henrici V, obiit XIX. Kal. Februarii, cui Bernardus, ejusdem Capellanus, ſucceſſit. *Dithmarus pag.* 328. Interfuerat Synodo Altheimenſi anno 916.

SYNO-

SYNODUS TULLENSIS.

Anno Chriſti CMXVI. Joannis X. PP. III. Cōnradi Regis V. Caroli Simplicis in Francia regnantis Anno IV.

SUMMA: Audita relatione Sigedei, Abbatis Cœnobii S. Apri, de decima in villis Mamonicurte & Temblonicurte, ab Eccleſia S. Apri ad Eccleſiam S. Martini translata, Drogo Tullenſis Epiſcopus, Synodo probante, judicavit, illam decimam Eccleſiæ Sancti Apri reddendam.

Reſidente Domino *Drogono* Epiſcopo, Tullo civitate in pleno Synodo, venit vir nobilis, *Sigedeus* Abba, ex cœnobio Beati Confeſſoris Chriſti Apri, & proclamavit ſe, & dixit, quod decimam, quam ad Eccleſiam, vel ad Altare Sancti Martini, quæ eſt ſita in villa, quæ dicitur *Mamonicurte*, & *Tomblonicurte*, ad aliam Eccleſiam, quæ dicitur in villa Domini Apri, fuiſſet datus. Poſtea vero Dominus Drogo Epiſcopus in pleno Synodo diligenter inquiſivit, & ita invenit, ſicut Segedeus Abba dixit. Tunc Dominus Drogo interrogavit fideles ſuos Archidiaconos, nec non ſacerdotes in plena Synodo reſidentes, quid inde facere debuiſſet? Quapropter judicaverunt omnes, & veraciter adfirmaverunt, quod Dominus Drogo Epiſcopus reddere debuiſſet Segedeo Abbati decimam, quæ ad ejus Eccleſiam ab antiquitate venerat, & ibi fuiſſet permanſurus. Quod ita & fecit. Et iſti probaverunt: *Girveus* ſacerdos, *Evorinus*, *Adrianus*, *Autbardus*, *Otbertus*, *Amalfredus*, *Giraldus*. Si quis vero, quod minime credendum eſt, ſi ego ipſe, aut ulla oppoſita perſona, qui contra hanc notitiam venire tentaverit, aut eam infringere voluerit, ſciat, ſe apud Deum omnipotentem ſacrilegii crimine ligatum, & ſanctorum conſortium non adepturum eſſe, ſed potius cum damnatis anathematis vel infidelitatis permanſurum. Et ut verius credatur, & a ſucceſſoribus noſtris diligentius obſervetur; manu propria ſubter firmavimus, manibus quoque fidelium noſtrorum roborari fecimus.

† Domni Drogonis Epiſcopi, qui hanc notitiam fieri vel firmare rogavit.
† Rotlandi primiarii.
† Hetdoni Archid.
† Genulfi.
† Ingelramni Archid.
† Alloni Archid.
† Fulconi.
† Berengarii.
† Giſtulfi.
† Rotberti.
† Latemanni.
† Wendelini.
† Hugoni.
† Walerici.

Data ſub die nono Novemb. Anno IV. *Regnante Karolo Rege in Francia.* Anno vero Dominicæ Incarnationis DCCCCXVI. Indict. IV. Ego Rotlaudus Cancellarius ſcripſi, & ſubſcripſi.

Annal. Benedictinorum Mabillonii Tomo III. in append. pag. 897.

SYNODUS APUD ALTHEIM.

Anno Chriſti CMXVI. Joannis X. Papæ III. Conradi Regis Germaniæ V.

De Epiſcopis, qui apud Romanam Sedem accuſati fuerant, quod cum excommunicatis communicarent.

REgni Conradi, (*a*) Piiſſimi & Chriſtianiſſimi Regis, quinto, congregata eſt Sancta generalis Synodus apud Altheim, in pago Rhetiæ, præſente videlicet Domini Joannis Papæ Apocriſario, ſanctæ Ortenſis (*b*) Eccleſiæ Petro venerabili Epiſcopo. Hoc quatenus aliquo modo diabolica ſemina in noſtris partibus exorta extirpare, & nefandiſſimas machinationes quorundam perverſorum hominum ſedare, & eliminando purgare deberet.

Tranſacto igitur triduano jejunio, & ſacris litaniis more debito celebratis, convenimus in Eccleſia Sancti Joannis Baptiſtæ, & mœſti conſedimus.

Tunc demum præfatus S. Petri, & Domini Joannis Papæ Miſſus, proferens chartam, Apoſtolicis literis inſcriptam, qua monebamur, arguebamur, & inſtruebamur de omnibus, ad veram religionem Chriſtianæ Fidei pertinentibus. Quæ omnia, ut juſtum & dignum erat, humiliter accepimus, diligenter tractavimus, & devoto affectu omnimodo amplectebamur.

Ergo Evangelicam præceptionem, & inſtructionem ſaluberrimam, lacrymabili voce protulimus, qua arguebantur Phariſæi, & Scribæ: *Mundate*, inquit, *prius, quæ intus ſunt.* Et item: *Ejice primum trabem de oculo tuo.* Ac Propheticum illud: *Ruina populi Sacerdotes mali.* Perpendentes, & diſcutiendo noſmetipſos inſpicientes, & in medium pœnitentiæ ſanctæ digno fructu ad terram nos projicientes, deflevimus negligentias innumerabiles, & peccata noſtra graviſſima. Deinde hortatu Domini Petri, contra noſmetipſos & vitia irati, adjuvante primo Sancto Spiritu, & miſerante, Capitula infra notata ad correctionem tam noſtram, quam Chriſtiani populi ſtatuendo collegimus.

De eo, ſi quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit.

Illud vero communi decreto ſecundum canonum inſtituta definimus, & præjudicamus, ut, ſi quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit; moriente marito Synodali judicio aditus ei claudatur illicitus; ne ulterius ei conjungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec Chriſtianæ religioni convenit, ut ullus ducat in conjugium, quam prius polluit per adulterium. *Burchardus Lib. IX. cap. LXXIV. & Ivo part. VIII. Cap. CCXI. uterque ex Cap. V. Concilii apud Altheim.*

De Epiſcopis, qui ſibi ſubjectos ſeducunt cum excommunicatis.

Scimus ex auctoritate ſcriptum: *Qui excommunicato communicaverit, excommunicetur.* In hoc nos fatemur Epiſcopi, & Presbyteri, & Clerici pœnaliter peccaſſe: quod impoſterum Deo auxiliante, & emendare, & evitare cupimus, & præcipimus. *Burchard. Lib. XI. cap. LXIX. & Ivo Part. XIV. cap. CXVII. uterque ex cap. VI. Concilii apud Altheim.*

De

(*a*) Ex Burchardi Libro XI. cap. LXVIII.

(*b*) Ortanenſis: Ortona nota eſt Italiæ civitas Epiſcopalis, in ora maris Adriatici in Aprutia citeriori poſita. Ivo perperam legit *Oſtienſis.* Serarius legerat in codice MS. Concilium hoc ſub Herigero Archiep. Moguntino anno CMVI. Altheimii coactum fuiſſe: ſed error certus eſt in numero anni: nam eo anno nec Herigerus Archiep. Moguntiæ, nec Conradus Germaniæ Rex erat. *Nota Pagii ad annum 916. in Critica.*

De eadem re.

Placuit ſanctæ Synodo, hunc errorem, quaſi impium, ab Eccleſia amovere: quia animarum curam a Domino accepimus, non pecuniarum: Inde & redituri ſumus Domino rationem, & accepturi propter ſuam miſericordiam æternam retributionem, vel juſtam damnationem. *Burchard. ibid. cap. LXX. & Ivo ibid. cap. CXVIII. uterque ex cap. VII. ejuſdem Concilii.*

De Epiſcopis, ut non ſint malum exemplum populo.

Bonum exemplum populis ſe ipſos Epiſcopi, vel Sacerdotes debent præbere, & oſtendere non ſolum dictis, verum & factis. Propter hoc enim ſtatuimus, minime unquam in poſterum contra ſacra ſtatuta aliquo modo communicemus excommunicatis, & dijudicemus (*In Ivone perperam legitur: dijudicamus*) nosmetipſos, quatenus in futuro non judicemur a Domino. Sequi cupimus dicta, & ſtatuta Sancti Gregorii Papæ, & pœnitentiam dignam agere volumus ſecrete in Monaſterio, quia publice nequimus (*non: nequivimus, ut male apud Ivonem*) in futuroque prædicta omnibus modis Deo propitio vitare volumus. Eamdemque legem ſtatuentes Presbyteris, Diaconibus, & omni Clero, ſi de gradu deponi noluerint, ut fideliter obſervent, & aliis ſervare prædicent. *Burch. ibid. cap. LXXI. & Ivo ibidem cap. CXIX. uterque ex cap. VIII. ejuſdem Concilii.*

De correctione Epiſcoporum, qui cum excommunicatis communicaverunt.

Auctoritate Apoſtolica firmamus dicta, & præcepta ſanctorum canonum: & interdicimus, quamdiu quis excommunicatus ſit, ut nullus noſtrorum Epiſcoporum, ei audiat communicare, vel cum eo in Eccleſia orare. Et laici, qui ſecuti ſunt nos, ut dicunt, errando & ſequendo nos, modo nos aut noſmetipſos (*Ivo habet: nos autem nosmetipſos*) per pœnitentiam macerantes corrigendo, & viam eis vitæ prædicantes & aperientes: ut reſipiſcant a diaboli laqueis, a quibus per noſtra mala exempla capti tenentur, & ad veram matrem Eccleſiam per pœnitentiam revertantur. *Burchardus ibid. c. LXXII. & Ivo ibidem c. CXX. uterque ex cap. IX. ejuſdem Concilii.*

De Epiſcopo inculpato, qui ad Synodum vocatus venire contempſerat.

Richuvinum Epiſcopum, qui contra ſanctorum canonum ſanctiones Stratzburgenſem Eccleſiam invaſit, quem ad *ſanctam Synodum* per literas noſtras invitavimus, & venire contemnens, nec vicarium ſuum miſit; auctoritate Sancti Petri ego *Joannes* Vicarius Apoſtolici, ex præcepto ſanctæ præſentis Synodi injungendo vocamus iterum, & præcipimus, quatenus ad Concilium, id eſt, Maji Moguntiæ indictum a Metropolitano Epiſcopo ſuo, ad præſentiam venerabilis *Herigeri* Archi-Epiſcopi, & confratrum ſuorum veniat, ſuæ inobedientiæ & perverſitatis ibidem juſtam rationem redditurus. Sin autem negligenter, & hoc agere parvipenderit, abſtineat ſe a proprio gradu, donec Romam veniens coram Domino Papa, & ſancta Eccleſia reddat rationem. *Burchard. Lib. I. Cap. CLXII. ex cap. 10. hujus Synodi.*

De Epiſcopis ad Synodum vocatis, & venire, & Miſſos ſuos mittere dedignantibus.

Placuit ſanctæ Synodo Epiſcopos, qui vocati de Saxonia ad ſanctum Concilium, non venerunt, nec ſecundum canones ſacros miſſos ſuos vel vicarios direxerunt; gravi increpatione objurgare, & pro culpa inobedientiæ increpare. Unde iterum eos fraterna charitate ad condictum Concilium invitamus, & vocamus. Quod & ſi hoc, quod non optamus, pro nihilo duxerint, & venire noluerint, juſtamque rationem inobedientiæ ſuæ reddere detrectaverint; Apoſtolica auctoritate interdicit eis Petrus, Sancti Petri & Papæ Miſſus, una cum ſancta Synodo, Miſſas celebrare, quousque Romam veniant, & coram Papa, & ſancta Eccleſia dignam reddiderint rationem. *Burchard. Lib. I. cap. III. ex cap. X. ejuſdem Syno-*

Synodi , ſed loco cap. X. videtur legendum , cap. XI. Aventinus enim utriusque capituli meminit , ideoque utrumque in hoc Concilio conditum.

De Clericis, qui fugerint Eccleſias, & de ſervis , qui Dominos proprios fugerint.

Sanctus Gregorius dicit : Clericum fugientem ab Eccleſia ſua , vel ſervum fugientem Dominum proprium , & nolentem reverti , judicamus communione privari , quoadusque ad propriam Eccleſiam , vel ad Dominum ſuum redeat. Et item clericum fugitivum, ſuo Epiſcopo, vel Domino ſuo decernimus Apoſtolica ſententia reſtitui , vel excommunicari una cum illis, qui ei communicaverint. *Burchard. Lib. XI. Cap. LXXVIII. ex Cap. XXVII. ejuſdem Concilii.*

De Clericis , qui a Dominis ſuis liberi facti ſunt.

Nullus Clericus ad gradum Presbyterii promoveatur , niſi, ut ſcriptum in canonibus habetur : Si enim propter Dei dilectionem quis de ſervis ſuis quemquam elegerit , & docuerit litteras , & libertati condonaverit , & per interceſſionem erga Epiſcopum Presbyterum effecerit , & ſecundum Apoſtolos victum & veſtitum ei donaverit : ille autem poſtea in ſuperbiam elatus, Miſſam Dominis ſuis , & canonicas horas obſervare, & pſallere renuerit , & eis juſte obedire , dicens, ſe liberum eſſe, noluerit, & quaſi libere, cujus vult, homo fiat ; hoc ſancta Synodus anathematizat,& illum a ſancta Communione arceri judicat , donec reſipiſcat, & Domino ſuo obediat ſecundum canonica præcepta. Sin autem obſtinato animo & hoc contempſerit ; accuſetur apud Epiſcopum , qui eum ordinavit, & degradetur : & fiat ſervus illius idem Domini ſui , ſicut natus fuerat. Quisquis vero talem ſecum habuerit, poſteaquam rem prædictam illius audierit , & Domino ſuo non reddiderit , vel a ſe projecerit, ſive Epiſcopus , ſive Comes, ſive Clericus, ſive laicus , anathematis illius ſocietate nodatus , pœnam excommunicationis luet. *Burchard. Lib. II. Cap. CCXXXIV. ex Cap. XXXVIII. Concilii apud Altheim habiti , cui inter fuiſſe Conradum Regem dicit , quod & in locis ſupra citatis iterat.*

Hactenus Pagi in Critica Baronii ad annum DCCCCXVI.

Sed & hoc ibidem inventum de Epiſcopis, Presbyteris , & Clericis: Si hæreditatem a Domino Rege, vel ab alio Principe, vel amico ſuo , ſeu per hæreditariam ſortem ſibi devenerit, vel acquiſiverunt , donare eis liceat hanc , cui voluerint , dum vivunt , pro remedio animæ, ad Eccleſiam, quamcunque elegerint , vel conſanguineis ſuis, vel amicis. Sin autem antea obierint , quam firmiter perfecerint: Altari, cui ſerviunt, omnia perpetuo ſanctificentur, & in jus tradantur. Similiter de Presbyteris ſtatutum eſt. Hildebertus Moguntinenſis Archiepiſcopus ſubſcripſit. Robertus Trevirenſis Archiepiſcopus ſubſcripſit. Unni Hameburgenſis Archiepiſcopus ſubſcripſit. Adalwardus Ferdinenſis Epiſcopus ſubſcripſit. Richovinus Argentinenſis Epiſcopus ſubſcripſit. Notingus Conſtantienſis Epiſcopus ſubſcripſit.

Unewanus Padarbrunnenſis Epiſcopus ſubſcripſit. Udalricus Auguſtenſis Epiſcopus ſubſcripſit. Bernardus Halvarſtadienſis Epiſcopus ſubſcripſit. Rumaldus Minugardenowardenſis Epiſcopus ſubſcripſit. Eberus Mindunenſis Epiſcopus ſubſcripſit. Nec non & Abbates cum cæteris ſacri ordinis viris ſubſcripſerunt.

Caput hoc ultimum cum ſubſcriptionibus Epiſcoporum deſumptum eſt ex Leuckfeldio de Antiquitatib. Halberſtad.

Plura quam XXXVIII. Capitula in Concilio apud Altheim condita fuiſſe, obſervavit Aventinus, & ex eo Pagius ad hunc annum.

Aventinus addit, In hoc Concilio decretum fuiſſe, ut quisquis Regi fidem non ſervavit, aut rebellare conatus fuerit, excommunicetur. Adhæc Erchingerum, quandoquidem cum ſociis vitæ Regis Domini ſui inſidiatus fuerit , a claſſibus Reipublicæ, armorumque exortem factum fuiſſe, utque in monaſterio ſcelus expiaret.

Denique Erchingerum, Berchtoldum, Burckhardum, Arnulphum, quod decreto Synodi non ſtetiſſent, in numero impiorum haberentur , omnesque eorum ſermonem defugerent.

Erchin-

Erchingerus, ſeu Erchanger anno CMXI. cum fratre Berchtoldo Regi Conrado rebellavit, eique tandem ad deditionem ſpe pactionis venientes, ipſo jubente, apud villam Adingam [*Ottingam*] decollati ſunt XII. Kalend. Februarii [anno CMXVII.] Et Burchardus, Dux Alemanniæ factus tyrannidem invaſit CMXVIII, quæ omnia *Hermannus Contractus* in Chronico juxta editionem Caniſianam notavit.

Porro Rhætia Paſſavium uſque extenditur, ideoque Concilium illud in confiniis Rhetiæ & Noricæ congregatum fuit. In Geographia enim Synodica a Nicolao Sanſone edita, Althcimum inter Salisburgum, & Dingolvingam locatur, eſtque in inferiori Bavaria. *Pagi loc. cit.*

SYNODUS CONSTANTIENSIS
UNA ET ALTERA.
Inter annos CMXII. & CMXIX.

WEndelgarta, Henrici Regis Germaniæ, de Filia neptis, & Vodalrici [a] Comitis, de Karoli Proſapia deſcendentis conjux, cum maritus in bello captus eſſet, nec rediret; Wiborada recluſa hortatrice, in tantum excrevit amorem caſtitatis vidualis, (maritum enim mortuum credebat) ut ſacrum velamen, quod antea detrectaverat, ab Epiſcopo Salomone (*b*) Conſtantienſi imponi ſibi *Synodo favente* rogaverit, quo facto includi optavit cum aliis, apud S. Gallum incluſis piis mulieribus.

Marito, præter ſpem e captivitate eluctato, & ab uxore datis indiciis agnito, uterque ad Eccleſiam pergunt, Deo gratis acturi pro captivitate mariti diſſoluta.

Inter eundum ad Eccleſiam, quæſo, ait Vodalricus maritus ad Wendilgartam: Quis capiti tuo velum illud impoſuit? Audito, quod in Synodo Epiſcopus; tacitus ſibimet: nec ego te jam, niſi ejus permiſſu, amplecti habeo, ait.

Laudes a Clericis tandem, qui plures ad diem convenerant, inchoantur, a plebe perſolvuntur. Miſſas pro vivo, non pro defuncto *marito*, *uti antea*, celebrant.

In proximo *fit Synodus*. Repetit uxorem, quam Deo ille ſubarrhaverat, ab Epiſcopo Vodalricus. Velum manu Epiſcopi ablatum, in ſcriniis Eccleſiæ *Synodi* decreto ſervandum locatur, ut ſi vir ejus prior obierit, vidua illud reinducat. Nuptiæ tandem aguntur.

Eckkehartus junior de caſibus Monaſterii S. Galli. Cap. X. p. 40. 41. Editus a Goldaſto Tom. I. Alamannicarum rerum. anno 1601. Francofurti in Folio.

(*a*) Vodalricus Comes anno 913. auxiliante nepote ejus Arnolpho, optimo Duce Bajoariorum, totum exercitum Agarenorum, Alamanniam intrantium, cæcidit juxta Ine fluvium. *Hepidannus in Annalibus.*

(*b*) Salomon III. Epiſcopus Conſtantienſis fuit ab 892. ad anni 919. vigiliam Epiphaniæ, qua obiit. *Ita Hepidannus*

SYNODUS LEODIENSIS
Anno Chriſti CMXX. Joannis X. Papæ VII. Henrici Regis I.
SUB STEPHANO EPISCOPO LEODIENSI.

S. Gerardus Abbas, poſtquam in Bronienſe Monaſterium, a ſe inſtauratum, S. Eugenii Epiſcopi, & Martyris reliquias circa annum 928.

928. (a) ſolemni pompa intuliſſet, earundem cultum Stephanus Leodienſium Epiſcopus, quem prius approbaverat, idem mox, quorundam Clericorum prava ſuggeſtione, penitus abrogare ſtatuit. Sed diris ventris torminibus ad necem uſque cruciatus, S. Eugenium invocavit, & liberatus, in Synodo ſolemnitatem annuam die S. Eugenii mortuali decrevit.

Anonymus X. aut XI. Sæculi, Auctor vitæ S. Gerardi Abbatis Bronienſis, edit. a J. Mabillonio in act. SS. Ord. Bened. Sæcul. V.

STephanus, Epiſcopus Tungrorum, ventris torminibus cruciatus, ad tumbam S. Eugenii Epiſcopi & Martyris, Broniæ requieſcentis, per unum ex Capellanis ſuis *candelas binas, juxta longitudinem, latitudinemque corporis ſui*, ocyus Bronium [*b*] transmiſit pro recuperatione ſanitatis. Qua in inſtanti percepta, neutiquam ingratus, gratum ille decrevit rependere munus, quod quidem memoriale ſuum cunctis repræſentaret diebus: evocans etenim æditum Bronienſis Eccleſiæ, ſi bene recolimus, Anſelmum nomine, cum martyris paſſione Leodii coram ſe commendat adeſſe, ut in generali Synodo, quæ futura erat, proxima ſeſſione corroboraretur Epiſcopali authoritate. Quod cum ille gratanti animo compleſſet, & in plenaria Synodo paſſionis ſeries recitata fuiſſet, cunctisque, qui aderant, complacuiſſet; communi conſilio totius cleri decernitur; ut & Martyr digna cum veneratione colatur, & ejus paſſio rata, acceptabiliſque in Eccleſia deinceps recitetur. Et proloquens Epiſcopus, tanquam teſtis idoneus, quæ ſibi obtigerant, immo quæ fuerat paſſus, propalare non erubuit omnibus. Subjungens quoque: Ecce, inquit, Fratres cariſſimi, audivit dilectio fraternitatis veſtræ, quanti, qualiſque ſit meriti ſanctus ille, & quam ſit terribile, iram ejus incurrere, quamque ſaluberrimum, & optabile, gratiam ejus acquirere. Et quoniam prono verbere caſtigans caſtigavit me, morti tamen gratia ſua non tradidit me; condecens certe videtur, & honorabile, ut cum aſſenſu veſtro, & ſtipulatione honoremus eum aliquanto munere, quatenus apud Clementiam pietatis Divinæ pro noſtris exceſſibus dignetur intercedere.

Cujus ſententiam omnibus unanimiter approbantibus, hæc conſequenter Dominus proſequitur Epiſcopus: Decreto, inquiens, Pontificali confirmatur, & hæc ſancta Synodus adjudicans fieri adſtipulatur, ut per totam, in qua quieſcit, Decaniam ſolemnitas ejus, ac ſi Dominica, obſervetur, & Eccleſia Bronienſis ab omni obſonio, Epiſcopis Leodienſibus debito, ulterius immunis habeatur. Et ut omni tempore ratum, inconvulſumque permaneat, ſucceſſorumque meorum nullus infringere, vel infirmare audeat; quid acciderit mihi, contra eum ignoranter calcitranti, requirens audiat, audiens pertimeſcat, pertimeſcens præcaveat, præcavens hoc illibatum cuſtodiat. Talis ergo decreti prima procuratio, conſervandi jure perpetuo commiſſa perhibetur fratri Flodino (*c*) tunc temporis inde Decano.

Ægidius aureæ vallis Cap. 40. apud Chapeauville Tom. I. Scriptorum Leodii; Mabillon. Annal. Benedictinor. Tom. III. pag. 396.

EPIS-

(*a*) Stephanus, Tungrorum Epiſcopus, juxta *Ægidium aureæ vallis Monachum*, ſedit in Cathedra Tungrenſi, nunc Leodienſi, ab anno 903. ad 920. XIV. Kal. Junias; ſed juxta *Foullonium* ſedit in hac Cathedra ab anno 903. ad 917. Cui Fullonio hæc ſanatio, & Synodus fabulam redolere videtur. Hoc veroſimilius, a Mabillonio non recte aſſignatum fuiſſe annum 928. pro ſolemnizatione S. Eugenii Epiſc. & Martyris, a Stephano Epiſcopo inſtituta, cum ante eum annum Stephanus Epiſc. dudum obierit.

(*b*) Bronium, Abbatia erat Diœceſis Leodienſis, inter Sabim & Moſam, pari duarum horarum intervallo ſita, quæ poſt erectum a Paulo IV. Epiſcopatum Namurcenſem, menſæ Epiſcopi incorporata fuit anno 1559.

(*c*) *alias:* Elodino.

EPISTOLA CAROLI III. (a) REGIS.

Ad Episcopos Regni sui.

Adverſus Hilduinum, Eccleſiæ Tungrenſis (b) *pervaſorem, cujus loco Richarium* (c) *ordinari jubet.*

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus, vir illuſtris Divina propitiante clementia Rex Francorum, omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis in regno, nobis a Deo commiſſo, conſtitutis, pax & ſalus ab eodem Deo æterno.

Quia Divinæ propitiationis beneficia, quæ ab ipſo ab ipſis crepundiis experti ſumus, nullatenus enumerare poſſumus: *Idcirco laudem Domini loquetur os meum, & benedicet nomen ſanctum ejus in ſæculum ſæculi.* Unde quia pluribus noſtris exigentibus meritis multotiens adverſa quæque ſuſtinuimus, credimus, non hoc ad noſtræ damnationis meritum, ſed ad gratiam ſuæ reconciliationis nobis fore permiſſum: ut flagellis ejus eruditi, diſcamus perverſa cavere, & in cunctis ejus voluntatibus parere. Sicut vobis de multis notum eſt, cum olim quidam noſtri fideles, a noſtra debita fidelitate exorbitantes, vitam & regnum nobis auferre moliti ſunt, euntes poſt inimicos noſtros, eiſque familiariter inhærentes, res & Epiſcopia noſtri regni ab ipſis dari ſibi concupierunt.

CAPUT I.

Ut ergo de multis taceamus, unum, qui nobis noſtris viſceribus ſerpentinum virus infudit, veſtræ ſanctitati propalavimus; Hilduinum videlicet, qui contra regalem agens poteſtatem, contra quoque Apoſtoli dicta, ubi dicitur: *Deum timete, Regem honorificate.* Et: *Non eſt poteſtas niſi a Deo.* Et: *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; non eſt enim poteſtas, niſi a Deo.* Et adverſus citharœdi David dicta, ubi ad Dominum loquitur: *Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.* Quique ultra Rhenum ad inimicos noſtros proficiſcens, minimeque reminiſcens Sacramentorum ſuorum, nobis promiſſorum, eaque retro dorſum abjiciens, ab Henrico, inimico noſtro, Epiſcopium Tungrenſis Eccleſiæ expetiit: ſuaque damnatione contra omnia ſtatuta, tam ſacrorum Patrum, quam Regum videlicet Anteceſſorum noſtrorum, uſurpavit. De qualibus in libro Regum capitulari ita dicitur: Si quis præſumpſerit, quam non meruit a Principe, vel Seniore juſto, dignitatem, ſacrilegus habeatur. Et Beatus Gregorius: Sicut qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus: ſic qui ultro ambit, vel qui importunus ſe ingerit, procul dubio eſt repellendus. Nam qui nititur ad altiora contendere, quid agit, niſi ut creſcendo decreſcat? Cur non perpendit, quia benedictio illa in maledictum convertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur?

II.

Cum quidam peſtiferi viri, ut ſupra memoravimus, a noſtra fidelitate deviarent, *convocavimus* (d) *Archi-Epiſcopos* Præ-

(a) Caroli Simplicis, Regis Franciæ Occidentalis, & poſt mortem Ludovici III. Germanici, anno 912. defuncti, Regis Lotharingiæ, ſed varia fortuna.

(b) Hilduinus, Clericus Eccleſiæ Tungrenſis, poſt mortem Stephani Tungrenſis, anno 920. teſte Flodoardo, defuncti, electus fuit ab una parte Cleri & populi Epiſcopus Tungrenſis, hic Carolo Simplici ſuſpectus erat.

(c) Richarius, aut Richardus, frater Comitum Gerardi & Matfridi, depoſito Reginone anno 899. conſtituitur Abbas Prumienſis, & poſt mortem Stephani Tungrenſis, ab altera parte Cleri & populi Tungrenſis eligitur Antiſtes. *Calmet. Hiſtor. Eccleſiaſt. & Civilis Lotharingiæ Tomo I. Lib. XVII. pag.* 851. Huic favebat Carolus Simplex, & Henricus Auceps Hilduino.

(d) En Synodum XVI. Epiſcoporum Regni Lotharingiæ & Franciæ Occidentalis.

Præſules XVI. noſtri Regni. Nonnullos etiam Proceres, Marchiones, & Comites, Optimatesque, ut eorum conſilio, auctoritate, atque virtute tantæ veſaniæ reſiſteremus. Inventum eſt, ut nova gibborum genera novis medicationibus ſecarentur ac ſanarentur, pellentes eos Epiſcopali auctoritate, ſacrorumque canonum conſtitutione, a cœtu & conſortio Chriſtianorum. Quorum præſumptioni ac nefandæ tyrannidi Hilduinus ſe immiſcens, datis Henrico, ſuisque Proceribus compluribus auri argentique ponderibus, non ſolum cum eis ſcienter participavit; ſed etiam ex theſauris Eccleſiæ Tungrenſis, quos inſtinctu diabolico rapuerat, vel furatus fuerat, quibuſdam minis ac terroribus egit; ut Herimannus, Agrippinæ civitatis Archi-Epiſcopus, per violentiam Henrici, ſuorumque fidelium, illum in Pontificem conſecraret. Nam ſi non feciſſet, ſicut ipſe venerabilis Archi-Epiſcopus nobis poſtea in præſentia plurimorum retulit, ſibi vitam, resque Eccleſiaſticas auferret, omnemque familiam trucidaret, ac illorum bona diriperet. Ideoque absque legitimorum Anteceſſorum auctoritate eum conſecravit, ut ipſe adhuc teſtatur, ſed tantis terroribus ac diris crudelitatibus coactus. Unde in Nicæno Concilio ita ad locum invenitur: *Si quis ex Clero deprebenſus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam ipſe privetur communione*, tamquam qui regulas confundit. Quæ longe lateque in diverſis Conciliis & Capitularibus Regum de excommunicatis inveniuntur.

III.

Idem etiam Hilduinus res noſtri regni ex præfato Epiſcopio invaſit, diripuit, & pro libitu abduxit, agens contra ſtatuta Anacleti Papæ, ubi dicitur: Sanctus Anacletus, qui ab ipſo Petro Apoſtolo ordinatus eſt Presbyter, poſtea in ſede Roma Succeſſor illius factus Epiſcopus, cum totius mundi Sacerdotibus judicavit: *Qui abſtulerit*, inquit, *patri, vel matri aliquid, homicidii particeps eſt.* Pater noſter ſine dubio Deus eſt: mater vero noſtra Eccleſia eſt, quæ nos in Baptiſmo regeneravit. Ergo qui pecunias Chriſti & Eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat; homicida eſt, atque homicida in conſpectu juſti judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam, vel res Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt.

IV.

Præfatus denique Hilduinus theſauros Eccleſiæ Tungrenſis, & Aquisgrani palatii, juxta beati Lamberti corpus martyris in quadam arca poſitos, avida cupiditate rapuit, eosque inimicis noſtris, ſuis videlicet fautoribus, contulit, & Eccleſiæ abſtulit. De quo, quibusque hujuſcemodi, ſacri canones ita decernunt: *Si quis inventus fuerit aliquid de miniſteriis Eccleſiæ vendidiſſe vel abſtuliſſe; qui ſacrilegium commiſit, placuit eum in ordine Eccleſiaſtico non baberi.* Unde beatus Auguſtinus XLVIII. evangelii homilia Joannis dicit: Ecce inter ſanctos eſt Judas, ecce fur eſt Judas: & ne contemnas, fur bic ſacrilegus eſt, non qualiumcunque fur loculorum, ſed Dominicorum loculorum, ſed ſacrorum. Et poſt pauca: Quicumque aliquid de Eccleſia aufert, vel fraudat, Judæ proditori comparatur.

V.

Hos Eccleſiæ Theſauros Epiſcopis, & Comitibus, & fautoribus, pro ſua ordinatione dedit, non præ oculis habens ſtatuta Africani Concilii, quibus præcipitur, *ut nullus per pecunias ordinetur*, ita inquiens: *Si quis Epiſcopus per pecunias obtinuerit dignitatem, modis omnibus abſcidatur, ſicut Simon Magus abſciſſus eſt a Petro.* Item in Concilio Chalcedonenſi: *Si quis Epiſcopus, Presbyter* (e) *aut Diaconus ſub pretio Spiritus Sancti gratiam obtinere voluerit; proprii gradus periculo ſubjacebit, & nibil ex bac ordinatione, vel promotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat, ſed anatbematizetur.*

VI.

Jam dictus Hilduinus ad cumulum ſuæ damnationis, ante venerabilis Herimanni præſentiam veniens, ſuper ſacra nefanda juravit, quod ego Carolus Epiſcopium Tungrenſe dederim, & quoſdam ex Clericis & laicis jurare compulit. Quod, quam ſit abſurdum, quam-

(e) Tomo I. noſtro pag. 176.

Digitized by Google

quamque vitandum, ſparſim ſanctarum ſcripturarum teſtimonia approbant.

VII.

Memoratus præterea Hilduinus per Domnum Herimannum Epiſcopum, *tertio vocatus ad Synodum,* (f) ut contra hæc, quæ ſibi objiciuntur, reſponderet, ſi juſtam cauſam haberet; aut, ſi non poſſet, canonum feriretur ſpiculis. Qui quoniam quidem venire diſtulit, incidit ſententiam Boniſacii Papæ, ita dicentis: *Probat vera eſſe illa, quæ adverſus ſe dicta ſunt, qui ad ea confutanda adeſſe minime vult.* Et ne dubitet, quod ita judicium nocens ſubterfugit, quemadmodum ut abſolvatur, qui eſt innocens, quærit. Et poſt pauca: Confitetur enim de omnibus, quisquis ſubterfugere judicium poſſe dilationibus putat. Item ipſe: Si adeſſe voluerit, præſens, confidit, ad objecta reſpondeat. Quod ſi adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ de abſentia non lucretur.

VIII.

Omnes tam Clerici, quam laici ſupradicti Eccleſiæ, noſtram adeuntes ſublimitatem, luctuoſis vocibus innotuerunt, quod jam ſæpe memoratus Hilduinus cum ſuis prædonibus bona illorum diripuit, omnemque illorum facultatem, & ſupellectilem abſtulit: nihilque illis remanſit, unde ſaltem ſibi victus ſufficientiam adhiberent. Addentes etiam in precibus, ut *veſtro Concilio* citius ageretur, ne amplius prædæ & direptioni paterent: ſed illis ad ordinandum daremus Pontificem RICHERUM, quem concorditer elegerunt. De quibus videlicet omnibus, hic capitulatim inſertis, veſtrum precamur Pontificium, ut propter Deum, & debitam, quam nobis polliciti eſtis, fidelitatem, pro viribus exinde adjuvetis, ut noſter honor in hujuſmodi negotiis amplius non decreſcat, & ſtatus Sanctæ Dei Eccleſiæ ſtabiliatur.

Harduinus Tomo VI. pag. 551.

Lunig Spicilegii Eccleſiaſtici Parte II. pag. 486.

[f] En mentionem Synodi *ſecundæ*, forte Agrippinenſis, in qua Hermannus Metropolita Colonienſis citavit Hilduinum, ad ſe purgandum de tot objectis criminibus.

Richarius fuit Epiſc. Tungrenſis XL. Abbas Prumienſis VIII. Abbas Stabulenſis XXVI. Monaſterium Prumienſe rexit annis 46, Stabulenſe annis 47, Eccleſiam Tungrenſem annis 24. Obiit anno Chriſti 945, ſepultus Leodii in Eccleſia S. Petri, a ſe ædificata. *Chartularium Prumienſe.*

Calmetus addit, eundem Richarium fuiſſe Abbatem Laubienſem Ord. S. Benedicti, quæ Abbatia eo tempore dependebat ab Eccleſia Tungrenſi, quam nunc Leodienſem vocamus.

EPISTOLA HERIMANNI
ARCHI-EPISCOPI COLONIENSIS, AD RICHARIUM ABBATEM.

Mittit ei litteras Joannis Papæ, quibus Romam una venire jubebantur.

MAgnifice venerando, omnique dilectionis affectu veraciter colendo Richero Abbati, Hermannus ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ ſervorum Chriſti famulus, præſens & permanens vale in Chriſto.

Sanctimoniam veſtram, ut ſæpe ſolemus, etiam nunc denuo poſtulamus, quo noſtræ ſenectutis imbecillitati, inpræſentiarum incumbenti, pia intentione memores, orationum veſtrarum remedia, quibus plus omnibus indigemus, impendere non dedignemini: nihilo minus ambigentes, quin id ipſum pro virium ſufficientia pro beatitudine veſtra die noctuque agere minime ceſſemus. Cæte-

rum intimetur almæ reverentiæ veſtræ, his nos diebus Epiſtolam ex Domino Papa Joanne transmiſſam accepiſſe: quæ quid contineat, ſine permutatione litteræ, vel ſyllabæ, in hoc exemplari liquido perſpicere licebit.

EPISTOLA
JOANNIS PAPÆ X. (a)
AD HERIMANNUM, (b) ARCHI-EPISCOPUM COLONIENSEM.

SUMMA EPISTOLÆ. *Jubet, ut Romam veniat una cum Hilduino, & Richario, qui de Tungrenſi Epiſcopatu contendebant.*

JOANNES EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, REVERENTISSIMO ET SANCTISSIMO CONFRATRI NOSTRO HERIMANNO, SANCTÆ COLONIENSIS ECCLESIÆ ARCHIEPISCOPO.

CUm ſimus Dominicæ plebis ſuperna miſeratione rectores, ſtudioſius nos convenit Dei præſidium pro ſubditorum ſæpe cogitare ſalute: ne fruſtratis, quod abſit, animabus antiqui hoſtis inſidiis, ante omnium paſtorem diſtrictam cogamur ſolvere rationem: quia ideo fidelis ſervus & prudens Domini ſuper familia conſtitutus eſſe dignoſcitur, ut congruo tempore det illis fructum. Congruo tempore Sacerdotes propoſiti Deo fructum dant, cum pro ſalute omnium ſibi ſubditorum, quod opportunum eſt, offerunt. Et quia veſtra fraternitas ſententiam Apoſtoli reprobavit operando: Qui monet *nullo alicui leviter manus* (c) *imponere*, cum Hilduinum canonicis ſibi obviantibus regulis, abſque Clericorum electione (d) & laicorum acclamatione, Gialeberti metu, Epiſcopali infula decorare non denegaſtis: cum priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui Clerico Epiſcopatum conferre debeat, niſi Rex, cui divinitus ſceptra collata ſunt. Quo vero ordine Giſlebertus hoc, quod illi conceſſum non eſt, agere non metuit, ut arbitror, quia illicite præſumpſit, rationabiliter imbecille permanebit. Tamen quia Richerus, ut Caroli Regis teſtimonium perhibet, atque noſtri dilecti filii Berengarii glorioſiſſimi Imperatoris litteræ teſtantur, primitus a Clero electus, & a populo expetitus eſt: cur donum ſancti Spiritus, quaſi temporale commodum, cui non licuit, imponere non diſtuliſti, omnino miramur, cum ſcriptum ſit: *Intelligens* (e) *gubernacula poſſidebit.* In veteri etiam teſtamento (f) Divina lege ſancitum eſt, ut Sacerdotes de ſacrificio Domini pectusculum ſumant. Non equidem ob aliud, niſi ut ſacrificio diſcant, quid de ſemetipſis ipſi ſuo conditori debeant immolare. Et cum nosmetipſos Deo offerre ſedulo debeamus, cur alios errantes ſequi non contemnimus? cum ſcriptum ſit: *Si ſeparaveris* (g) *pretioſum a vili, quaſi os meum eris.* Igitur quia magis hominis, quam Dei formidine metuiſtis, quod inutiliter geſtum eſt, noſtra imbuti admonitione, ut citius emendare delectemini, omnino monemus. Valde namque admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque Regis juſſione agere pertentaſtis: cum vobis remi-

(a) Joannes Papa X. poſt annum 912. electus, obiit annô 928.
[b] Hermannus Archiep. Coloniæ, ſedit ab 890. ad 925.
(c) I. Timoth. V, 32.
[d] Frodoardus coævus, & conterraneus Presbyter in *Chronico* ſic ſcribit: Hermannus Archiep. Hilduinum Tungris Epiſcopum eligente Clero ac populo, favente nec non Giſleberto, quem plurimi Lotharienſes Principem relicto Carolo Rege delegerant, ordinavit. *Ex editione Pithoei Francofurti* 1594. *inter Annal. Francor. Scriptores.*
(e) Proverbior. I. (f) Levitici 7. (g) Jerem. 15.

reminiſcentibus hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque regali præceptione in qualibet parochia Epiſcopus ſit conſecratus. Tamen mediante Octobrio ad limina Apoſtolorum cum Hilduino & Richero venire ſatagite, ut ante præſentiam noſtri, noſtrorumque Epiſcoporum, coadunati, quid ex hoc canonica jubeat auctoritas, explicare non denegetur. Et ſi forſitan pro paganorum metu tunc venire non valetis, in Kalendis Aprilis, omni occaſione poſtpoſita, ad nos quantocius, ſicut ſuperius ſtatutum eſt, pervenite. Et tunc omni errore radicitus extirpato, qui dignus inventus fuerit, per oſtium ingrediatur in ovile ovium, & non aliunde, ut fur æſtimetur. Quia nos Caroli Regis decus nullo modo auferre volumus, ſed pro vigore atque dilectione, vel conſanguinitate noſtri dilecti filii Berengatii glorioſiſſimi Imperatoris, ut prior anteceſſorum ſuorum Regum mos fuit, eum ita illibatam, & inconcuſſam dominationem obtinere delectamur: & ſicut priores ſuos (*b*) anteceſſores, noſtrorum anteceſſorum auctoritate, Epiſcopum per unamquamque parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus Rex faciat, confirmando jubemus. Tamen uſque ad illud temporis, ſicut ſuperius ſtatutum eſt, (*i*) Leogis Epiſcopatus in veſtra maneat poteſtate: ita ut Hilduinus illic aliquod ſacerdotale miniſterium nullo modo audeat exhibere.

Pergit Herimannus.

His Apoſtolicis Romam vocati præceptis, ejuſdem Domini Papæ, ſanctorumque canonum auctoritate, eo vos præſcripto inevitabiliter invitamus tempore. Valere veſtram optamus Almitatem, ſemper memores veſtri memoris.

Harduinus Tomo VI. Concilior. p. 153. & ſeqq.

(*b*) Carolingi ſanguinis Reges, quorum ultimus erat hic Carolus III. ſimplex dictus, conceſſa ab Apoſtolica Sede auctorirate, poreſtatem habuiſſe, Epiſcopos nominandi ad ſedes vacantes, ſecundo jam hac Epiſtola Papa docet. Hilduinum ab una parte Cleri, & populi electum, primo nominaverat Carolus: verum, cum is a factione Caroli ad Giſlebertum, imo ad Henricum aucupem Germaniæ Regem deſciviſſet; Richarium ab altera parre Cleri, & populi Tungrenſis electum nominavit: & literis ad Papam & Berengarium ſcriptis, impetravir, cauſam Romæ diſcuti, ubi a Pontifice Richarius confirmatus fuit rejecto Hilduino, & manu Pontificis ejuſdem conſecratus eſt.

(*i*) *forte* Leodii, *vel* Leodienſis Epiſcopatus.

CONVENTUS BONNÆ.

Anno Chriſti CMXXI. Joannis X. Papæ VIII. Henrici Regis III.

SUMMA ACTORUM. *Carolus Simplex, Franciæ Occidentalis Rex, mox ſub initium Regni Henrici, dicti Aucupis, Lotharingiam irruperat, & obſeſſa Wormatia hoc ſibi Regnum tentaverat vendicare: quando ab Henrico clade affectus, Lotharingia pulſus, in deteriora redigendus videbatur. Sed mox de pace egit in congreſſu Bonnenſi. Ubi Epiſcopi, & Optimates ex utraque parte, ut* ARBITRI, *& ſponſores, pacem inter utrumque Regem conſtituerunt, cujus acta refert* Schatenus, Annal. Paderborn. Lib. III. ad hunc annum.

IN Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis. Divina propitiante Clementia, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXI, anno vero regni Domini Ca-

roli

roli, Glorioſiſſimi Regis Francorum Occidentalium XXIX. redintegrante XXIV. Largiore vero hæreditate indepta X. Indict. IX. anno quoque Regni Domini, & magnificentiſſimi Regis Francorum Orientalium Henrici, tertio, inter ipſos præfatos Principes unanimitatis pactum, ac ſocietatis amicitia quæſita, repertaque, exordia ſumpſit, prout viſa ſunt competentia. Convenerunt enim ambo illuſtres Reges, ſicut inter ſe diſcurrentibus legatis convenerant, ſecundo Non. Novemb. feria prima. Domnus enim Carolus ſuper Rhenum flumen ad Bonnam caſtrum, & ſtrenuus Henricus ex altera parte Rheni, & ea tantum die mutuis ſe viſibus intuentes, ſuper ripas ejuſdem fluminis huc, & ultra, ut ſui fierent innoxii, Sacramento, quo hanc eorum conventionem fuerant polliciti. Verum feria quarta, VII. id. Novemb. in medio Rheni fluminis ſæpius dicti Principes in navibus quisque ſuis, in tertiam aſcenderunt, quæ anchorata in fluminis medio, gratia eorum colloquii fixa erat. Ibique in primo hanc ſibi viciſſim convenientiam ob ſtatum pacis juramento ſanxerunt ita: " Ego Carolus, Divina propitiante Clementia, Rex Francorum Occidentalium, amodo ero huic amico meo, Regi Orientali Henrico amicus, ſicut amicus per rectum debet eſſe ſuo amico, ſecundum meum ſcire, ac poſſe: ea vero ratione, ſi ipſe mihi juraverit ipſum, eundemque Sacramentum, & attenderet, quæ promiſerit. Sic me Deus adjuvet, & iſtæ ſanctæ Reliquiæ.

Econtra Rex Heinricus eandem promiſſionem Sacramento, & iisdem proſecutus eſt verbis ſubſequenter, ut hujus amicitiæ firmitas inviolabiliter obſervaretur.

Hæc ſunt nomina Epiſcoporum, qui cum nobilibus, ac fidelibus laicis firmitatem, quam præmemorati Reges inter ſe fecerunt, collaudando acceptaverunt, & manibus ſuis Sacramentum firmaverunt, nunquam a ſe deſtruendam.

Herimannus Archi-Epiſcopus Agrippinæ, quæ modo eſt Colonia vocitata.

Rodgerus Archi-Epiſcopus Trevirorum.

Stephanus Præſul Cameracorum.

Bovo Epiſcopus Catalaunenſium.

Baldricus Trajectenſium Epiſcopus.

Hæc nomina Comitum.

Matfredus, Erkengerus, Hagano, Boſo, Waltkerus, Iſaac, Ragenberus, Theodricus, Adalardus, Adelelmus.

Epiſcopi ex parte Regis Inclyti HEINRICI.

Herigerus Archi-Epiſcopus Moguntiacorum.

Nithardus Epiſcopus Mimmogerneferde.

Dodo Epiſcopus Osnabroggæ.

Ricavudo Epiſcopus Vangionum, quæ nunc dicitur Wormatia.

Honvardus (*b*) Epiſc. Paderbornenſis.

Hotingus Epiſcopus Conſtantiæ Alemannicæ.

Hæc ſunt nomina Comitum.

Eurardus, Chonradus, Herimannus, Halo, Godeſredus, Otto, Herimannus, Cobbo, Magenhardus, Fridericus, Faldac.

[*b*] *alias:* Hunwanus.

SYNO-

SYNODUS APUD CONFLUENTIAM.

Anno Chriſti CMXXII. (*a*) Joannis X. Papæ IX. Caroli Simplicis Lotharingiæ Regis XI.

Henrici Aucupis Germaniæ Reg. IV.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCCXXII. apud Confluentiam juſſu venerabilium Principum, Caroli videlicet, & Henrici Regum Reverentiſſimorum, congregati ſunt Epiſcopi numero VIII. Herimannus Agrippinenſis Archi Epiſcopus, Herigerus Moguntinenſis Archi-Epiſcopus, Thiedo Wirceburgenſis Epiſcopus, Luitharius Mindanenſis Epiſcopus, Doto Osnebrugenſis Epiſcopus, Richgowno Wormacienſis Epiſcopus, Richwinus Strazburgenſis Epiſcopus, Vnwano Padebrunenſis Epiſcopus, cum Abbatibus, aliiſque ſacri ordinis viris quam plurimis.

De inceſtuoſis, qui admonitiones Sacerdotum contemnunt.

CAPUT I.

Qui ipſo cooperante, & ſententias eorum confirmante Domino noſtro Jeſu Chriſto, in Synodali reſidentes conventu, multa utilia, & ſanctæ Dei Eccleſiæ profutura, ſaluberrimo tractantes conſilio, inter cætera, quæ ſtatuerunt, hoc maxime neceſſarium, & inſtanti (pro dolor) tempore per abuſionem frequentiſſimum cognationis inceſtum ſumma cautela vitandum firmaverunt. Hoc eſt: ne ullus Chriſtianus infra ſextam generationem nuptias copulare præſumat. *Burchardus L. VII. Cap. XXX.*

CAP. II. III. IV. non ſuperſunt.

V.

De laicis, qui proprias Eccleſias habent.

Si laici capellas proprias habuerint, a ratione & auctoritate alienum habetur, ut ipſi decimas accipiant; & inde canes, aut geneciarias (*b*) ſuas paſcant: ſed potius Presbyteri Eccleſiarum eas accipiant, & inde reſtaurationem Eccleſiarum, & luminaria, & hoſpitium ac pauperum receptionem exhibeant, & pro ſancta Eccleſia, ac pro ſtatu regni, Dei miſericordiam ſtudioſe implorent. *Burchardus Lib. III. c. 239. ſed tribuit Concilio Remenſi: Harduinus huic Confluentino.*

VI.

De Eccleſiis Monachorum.

Hoc quoque ſtatutum eſt, quatenus Eccleſiæ quorumcumque Monachorum in ſingulis parochiis ſitæ, Epiſcoporum, ut decet, divinitus ſubdantur regimini, eiſque debita obſequia in exercendis Eccleſiaſticæ curæ negotiis ſolicite exhibeant. Ipſi procul dubio monachi Epiſcopis ſuis in omnibus obediant. *Burchardus L. IX. cap. 240.*

VII.

De eo, qui Chriſtianum mancipium ſeduxerit, & ſic vendiderit.

Item interrogatum eſt, quid de eo faciendum ſit, qui Chriſtianum hominem ſeduxerit, & ſic vendiderit: reſponſumque eſt ab omnibus, homicidii reatum, ipſum hominem ſibi contrahere. *Burchardus L. VI. cap. 40.*

VIII.

(*a*) Ivo retulerat hanc Synodum ad annum 912. & ex eo Binius: at Browerus recte vidit, tunc Henricum nondum Germaniæ Regem fuiſſe; hinc refert ad annum 922. ad quem & Burchardus retulerat.

Obſervat Calmetus, nullum Lotharingiæ, aut ex Caroli Simplicis Regno, hic nominari Epiſcopum, nequidem ipſum Rudgerum Trevirenſem Archi-Epiſcopum, intra cujus Diœceſin Synodus agebatur.

(*b*) *Gynæciarias*, legit Antonius Auguſtinus in collect. Decret. Lib. III. tit. 33. Significat mulierum, alias concubinarum, vel ſcortorum domos.

VIII.

De illis, qui dum ſuæ proprietatis loca alicubi dare voluerint, decimam nuſquam tradere ſe poſſe cognoſcant.

Si quis vero laicus, vel Clericus, ſeu utriusque ſexus perſona, proprietatis ſuæ loca, vel res alicubi donare delegaverit, decimationum proventum priori Eccleſiæ legitime ſignatum, inde abſtrahere nullam habeat poteſtatem. Quod ſi facere tentaverit, talis traditio irrita prorſus ducatur, & ipſe ad emendationem Eccleſiaſtica coerceatur cenſura. *Burchardus L. III. cap.* 141.

ALIUD CAPITULUM.

Ex Concilio apud Confluentiam, cui interfuere Henricus & Karolus.

EMunitas ſexcentis ſolidis ſolvitur, & IX. capitibus. Sacrilegium IX. novigeldis componendum eſt. Aut ſi quis negare voluerit, in XXIV. totis nominatis atque electis viris ſuper altare juret: aut aliis non nominatis, tamen ingenuis, LXXII. ſuper altare juret.

Hoc Caput ex codice MS. Bibliothecæ Vaticanæ Numero 4227. *deſcripſit Schannatus.*

SYNODUS PROVINCIALIS TREVERENSIS.

Anno Chriſti CMXXVII. Joannis X. Papæ XIV. Henrici I. Aucupis, Germaniæ ac Lotharingiæ Regis IX.

POſt hæc Ruotgerus, Trevirorum Archiepiſcopus, Concilium Treviris cum univerſo Clero, & Suffraganeis, Adelberone (*a*) Metenſi, Barnoinio Virduneoſi, & Drogone Leucorum habuit. In eo cum variis decretis atque legibus ſoluta Cleri diſciplina arctius devincta, tum ab ipſo Ruotgero factus Eccleſiaſticarum ſanctionum liber, & ſummo omnium, qui convenerant aſſenſu probatus, & ab Clero receptus eſt.

Browerus Annal. Treverenſium L. IX. ad annum 927.

(*a*) Calmetus Tomo I. L. XVII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & Civilis Lotharingiæ*, cenſet Browerum erraſſe in nominibus Epiſcoporum, Adalberonis Metenſis, & Drogonis Tullenſis: neutrum enim anno 927. fuiſſe in iis civitatibus Epiſcopum, ſed Metenſem fuiſſe Bennonem, vel Wigericum: Tullenſem autem Gauzelinum. *Pag.* 850. *Tomi I. laudati.*

SYNODUS DUISBURGI.

Anno Chriſti CMXXIX. Stephani VII. Papæ I. Henrici Aucupis Regis Germ. XI.

SUMMA. Bennonis, Metenſis Epiſcopi, oculis & virilibus multati violatores excommunicantur.

BEnno, qui & Benedictus, in locum Wigerici Medeomatricum Epiſcopi, vir ornatus abſolutæ virtutis laude ſuffectus eſt.

Is Rudulphi, Burgundiæ Regis conſanguineus, ex Argentoratenſi Canonico, ſolitudinis & vitæ purioris ſtudio, annis viginti Turgouviæ, Helvetico ſolo, in Alpibus iis olim Eremitam profeſſus erat, ubi Sancti Meginradi ſtudio Deiparæ Matris Auguſtum oratorium ſurrexit, quod inde in Baſilicam & Monaſterium evaſit ampliſſimi nominis, cui ab Eremitis dedere nomen Einſidelen; quem locum ut vivus opibus ipſe maximis ornavit, ita moriens ab ingratis ovibus paſtor repulſam paſſus, ſepulchri ſui monumento conſecravit. Quippe biennio in Epiſcopatu, quem Henricus Cæſar ei conciliaſſe videtur, non expleto, impie atque crudeliter a Metenſibus, Burgundicæ, an Germanicæ factionis impetu? luminibus orbatus eſt. Id recentiores pertuliſſe volunt, ab iis, qui Metis nobilitate ac opibus cæteris anteibant, quia ſanctius & ſeverius Benno viveret, & fortius palam, privatimque eorum ſcelera redargueret, quam diſſoluti eorum mores & vitæ licentia ſuſtinere poſſent. Quare etiam eodem hoc anno DCCCCXXVII. Synodus Duisburgi congregata, legibus ſeveriſſime in ejus ſceleris autores vindicavit, omnesque piaculo deſtinatos, & Cæſaris tribunali, iræque mox dedendos, hominum piorum conſuetudine movit; Adelberonem etiam, nobiliſſimum virum, & eximia eruditione præſtantem, Metenſibus Epiſcopum dedit.

Browerus Annal. Treverenſ. Lib. IX. ad hunc annum.

Mabillon conjicit, Bennonem Metenſibus ideo ingratum fuiſſe, quod contra eorum electionem invitis ab Henrico Rege impoſitus fuerit. *Annal. Benedictinorum Tom. III. pag.* 396. ſed ad annum Chriſti 928. Continuator Reginonis ad annum 944. Calmetus anno 927. Wigerico ſuffectum Bennonem ſcribit: & circa 929. Adalberonem ſucceſſiſſe Bennoni a ſceleratis Metenſibus evirato, & luminibus orbato. Deinde poſt hanc ignominiam patienter toleratam abdicaſſe ſe Epiſcopatu Metenſi in Synodo Epiſcoporum, & ad ſolitudinem rediit in Helvetiam, ubi ei pro alimentis data fuit Abbatia forte Einſidlenſis, in qua obiit anno 940. 3. Auguſti. *Hæc Calmetus ex Flodoardo, & Catalogis MSS., & impreſſis Epiſcop. Metenſium. Tomo I. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & Civilis L.* 17. *pag.* 858.

CONCILIUM ERPFORDIENSE.

Anno Chriſti CMXXXII. Joannis XI. Papæ II. Henrici Regis Germaniæ XIV.

ANNO ab Incarnatione Domini noſtri JEſu Chriſti nongenteſimo trigeſimo ſecundo, Anno etiam Domini Henrici I. Regis Chriſtianiſſimi decimo quarto, Indictione quinta, ſub die Kalendarum Juniarum, congregata apud Erpesfurt ſancta & univerſalis Synodus, ut Rex ſapientiſſimus cum Concilio Primatum ſuorum decrevit, inſpirante omnium Salvatoris clementia, pro utilitate & ſtatu Sanctæ Matris Eccleſiæ. Cujus Regis ſolertiam prudentiſſimi viri Hildeberti Archi-Epiſcopi (*) gubernabat. Conſidentibus vero Religioſiſſimis Sacerdotibus, id eſt, R. (**) Sanctæ Trevenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo, Unni, Sanctæ Hamburgenſis eccleſiæ Epiſcopo, Adalguardo, Fardunenſis eccleſiæ Epiſcopo, Rino, Argentinæ civitatis Epiſcopo, Nodingo, Conſtantinæ eccleſiæ Epiſcopo, Unovano, Padeburnenſis eccleſiæ Epiſcopo, Bernardo, Halberſtadienſis eccleſiæ Epiſcopo, Othilrico, Auguſtodunenſis eccleſiæ Epiſcopo, Burchardo, Wirzeburgenſis eccleſiæ Epiſcopo, Duodone, Osnaburgenſis eccleſiæ Epiſcopo, Rumaldo, Mimigarneſurdenſis eccleſiæ Epiſcopo, Eburgiſo, Mimidonenſis eccleſiæ Epiſcopo, nec non & Abbatibus, aliisque ſacri ordinis viris. Porro cum eorum unanimitate, primum Deo favente, eorum Capitula infra notata, quam pro populi Chriſtiani correctione collecta ſunt.

CAPITULA.

I.

Ut deinceps Natalitia duorum Apoſtolo-

(*) *Supple:* conſilium. (**) *Intellige:* Ruitgero.

ſtolorum ſumma veneratione ſolemniter celebrentur. Et in vigiliis antiquitus ſtatutis, atque hactenus ab Anteceſſoribus noſtris ſervatis, jejuniorum vota omni diligentia perſolvere decernimus: quia quos cœlitus ſublimioris meriti ſcimus, hos & amplioris dignitate honoris a nobis colendos eſſe non dubitamus.

II.

Placita ſæcularia Dominicis, vel aliis feſtis diebus, ſeu etiam in quibus legitima jejunia celebrantur, ſecundum canonicam inſtitutionem minime fieri volumus. Inſuper quoque Glorioſiſſimus Rex augmentum Chriſtianæ Religionis conceſſit, ut nulla judiciaria poteſtas licentiam habeat, Chriſtianos ſua auctoritate ad placitum bannire ſeptem diebus ante Natale Domini, & a Quinquageſima uſque ad octavas Paſchæ, & ſeptem diebus ante Nativitatem Sancti Joannis Baptiſtæ: quatenus adeundi Eccleſiam, orationibusque vacandi liberius habeatur facultas.

III.

Præcipimus namque, ut nullus Chriſtianus, Eccleſiam pro reverentia petendo, ibique manendo, indeque revertendo, alicujus publicæ poteſtatis banno ibidem conſtringatur: ne forte dum ad Eccleſiam cauſa orationum properat, per bannum impediatur pro ſalute animæ devote inſiſtere.

IV.

Si quis Presbyter, aut Diaconus, negligens vitæ ſuæ, mala de ſe ſuſpicari permiſerit, & ejus infamia coram Epiſcopo canonice denotatur; admoneatur ab Epiſcopo ſemel, bis, ac tertio, ut vel prodendo reatum, culpabilem ſe eſſe cognoſcat, & ſic juſte correptionis ſententiam excipiat: aut adhibitis ſecum collegis, juramento ſe expurgando, innocentem ſe eſſe demonſtret.

V.

Ut nemo, niſi conſentiente proprio Epiſcopo, aut ejus Miſſo, ſub obtentu Religionis jejunium ſibi imponat, unum diem aliis excipiendo, omnimodo interdicimus. Quod & factum diſplicet, & in futurum fieri prohibemus: quia plus cauſa ariolandi eſſe cognoſcitur, quam ſupplementum Legis Catholicæ.

Severinus Binius Tomi III. Concilior. Part. II.

Ex quo reliqui Synodographi. *Chronicon Hildesheimenſe apud Ducheſne Tomo III. refert ad annum* 935. *Continuator Reginonis ad annum* 936.

Burchardus Lib. XIII. cap. 21. refert Caput ſecundum ex hoc Concilio: ſed Burchardus loco: *inſuper Chriſtianiſſimus Rex ad augmentum Chriſtianæ religionis conceſſit:* habet hæc verba: *inſuper etiam Sancta Synodus decrevit.* Rurſus Baronius *in Annalibus ad h. annum*, referens hoc Caput ſecundum, poſt hæc verba: *ſeptem diebus ante Natalem Domini*, omittit ſequentia apud Burchardum: *uſque in octavas Epiphaniæ.*

Burchardus Caput III. hujusmet Synodi habet Cap. XXVIII. libri ſui tertii, eodem ſtilo, quo Baronius.

Caput V. etiam Burchardus habet Cap. XXVII. libri ſui XIII. ſed clarius: nam *diem* omiſit Baronius in hoc commate: *Unum præ aliis excipiendo.* Burchardus recte: *Unum diem* præ *aliis* diebus *excipiendo.*

CONCILIUM RATISPONENSE.

Anno Chriſti CMXXXII. Joannis XI. Papæ II. Henrici Aucupis, Germ. Reg. XIV.

IN nomine æterni DEI, Anno ab Incarnatione Domini DCCCCXXXII. Indict. V. XIX. Kalend. Februarii, Regnante Arnolfo, venerabili Duce, anno X. congregata eſt Synodus generalis apud Radesponam, Metropolim Norici Regni civitatem; in qua primitus congregati ſunt venerabiles Domini Præſules Odulpertus, (al. Adalpertus, Hildebertus,) Juvavenſis Eccleſiæ Archi-Epiſco-

Epiſcopus, Vodalfredus Rubilocenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Wolframmus Friſigienſis Epiſcopus, Hizingrimus Radasponenſis Sedis Antiſtes, Gehardus Patavienſis Eccleſiæ Epiſcopus, Suartzlot Chorepiſcopus, Egilolf Abbas, cum reliqua non modica Sacerdotum coadunatione. Igitur ab omni populo crucibus decenter portatis, & ſacris letaniis more ſolito celebratis, convenerunt omnes Epiſcopi cum copioſa ſacri Ordinis frequentia in Eccleſia S. Petri Apoſtolorum Principis, quæ mater Eccleſiarum Regiæ civitatis, juxta portam aquarum antiquitus excreverat, ibique juxta aram S. Petri Antiſtites, cetera Sancta Synodus in media conſederunt Eccleſia.

Tum demum hi, quibus maxima cura eſt injuncta Paſtoralis, ſemetipſos fraterno caritatis amore admonere curabant, ut, ſi aliquid in ſemetipſis dignum eſſet emendatione, haud ſegniter emoliare ſtuderent. Deinde vera paterna ſolicitudine omnem ſanctam congregationem hortabantur, monebant, arguebant, & inſtruebant de omnibus rebus & juſticiis, ad veram religionem Orthodoxæ & Catholicæ fidei pertinentibus, ut moribus bonis malas devincerent conſuetudines, & inreprehenſibiles ſe exhiberent, ad docendum populum, Chriſti ſanguine redemptum.

Inter cetera vero cum totius Synodi conſilio hoc decreverunt, ut quisquis illorum, id eſt, Epiſcoporum, de hac luce migraret, ſuperſtites Epiſcopi Miſſas XII. pro anima ipſius celebrare non tardarent. Similiter & Presbyteri: Ceteri vero Clerici & Sanctimoniales Pſalteria IV. Epiſcopi vero tribuant de facultatibus ſuis pro anima defuncti Epiſcopi de ſicera carradas III. de panibus modios VI. Frisk. VI. (*) Bachon. unum. (**)

Martene Tom. VII. pag. 53. ex MS. Stabulenſi.

[*] Friſchling, *porcellos anniculos.* [**] Bacher, *verrem, aut porcum ſaginatum.* P. Calles. Tom. IV. *Annal. Eccleſ. Germ.* pag. 181.

Synodum hanc cum ſequente Dingolvingenſi non confundendam eſſe, præter alia perſuadet perſonarum, quæ utrisque interfuerunt, diverſitas. Nam Ratisponenſi adfuit ipſe Vodalfredus Eiſtettenſis, qui ad Dingolvingenſe Vicarios ſuo loco deſtinavit: inter hos legitur Gotbertus, qui non invenitur in Ratisbonenſi. Iterum Dingolvingenſi interfuit Nithardus Sabionenſis Epiſcopus, non Ratisbonenſi. *Vide Manſi T. I. Suppl. Concilior.*

SYNODUS DINGOLVINGÆ.

EODEM ANNO.

SUMMA. *Reſtitutio facta Eccleſiis ab Arnulpho Malo, Duce Bajoariæ: inſtauratio diſciplinæ Eccleſiaſticæ.*

ARnulphus, Bajoariæ Dux, redux ex Italia, Dingolvingæ ad Iſaram *Concilio adfuit*, quod celebraverunt quinque Epiſcopi, Hildebertus Salisburgenſis, Eiſengrinnus Ratisbonenſis, Gerardus (*a*) Paſſavienſis, Wolframnus Friſingenſis, Nithardus Sabionenſis: pro Udalfrido Eiſtettenſi interfuere Sarcolochus & Gotbertus Chorepiſcopi. In eo Conventu ſerio actum de inſtauranda Cleri diſciplina, de reſtituendis Eccleſiarum poſſeſſionibus, quæ *Arnulphi* indulgentia ab aliis detinebantur, unde profectæ ſunt querelæ, & Arnulpho (*b*) accrevit *Mali* cognomen. Eodem tempore redhibitæ Wolframo Epiſcopo Majæ & Caninæ: vici item & prædia prope Tirolios in Vennonum, Atheſisque valle: ſucceſſit ſacrarum ædium inſtauratio, quas bellorum injuriæ labefactarunt.

(*a*) Gerhardus Pataviensis Epiſcopus hic vocatur, quia nondum Pallium, quo Laureacenſis Archi-Epiſcopus; acceperat, quod eidem Papa Leo VII. contulit, qui ſedit ab anno 936. ad 939, intra quod triennium Pallium accepit. Literas Leonis VII. refert Hanſizius Tomo I. *German. ſacræ pag.* 191.

(*b*) Arnulphus, quem nonnulli *malum* vocant, videtur in hac Synodo meliora ſapuiſſe, & repetundarum ſemetipſum damnaſſe, opera comprimis Bertholti fratris.

Ex actis, decretisque Synodi videre eſt, Arnulphum, ſi quam ante notam ex vetita ſacri patrimonii contrectatione, apud Clerum contraxerat, eandem abunde expunxiſſe.

Adlzreiter Annal. Bojorum Part. I. Lib. XIII.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Tomo I. Part. I. pag. 164.

BErchtoldus, Divina favente Clementia Dux, Rudperto & Merolto noſtris fidelibus. Cognoſcere vos volumus, quod dilectiſſimus frater noſter Arnulphus una nobiſcum, rogatu Wolframi venerabilis Epiſcopi, in Friſingen, prædicti Epiſcopi Parochiam, ubi S. Corbinianus requieſcit, cum noſtris fidelibus convenimus. Ibique invictiſſimus frater noſter pro remedio animæ ſuæ, quasdam res ejusdem Eccleſiæ, quondam injuſte abſtractas, cum conſilio ſuorum fidelium relaxavit. Nos vero vitæ noſtræ felicitatem, omniumque noſtrorum proſperitatem proſpicientes, & conſultu jam dicti fratris noſtri, cæterorumque fidelium noſtrorum precibus, præfati Epiſcopi, omnisque ejus familiæ petitionibus annuentes, (c) proprietatem beatiſſimi Chriſti Confeſſoris Corbiniani ad *Mayes*, & *Chortzes*, quam liber ejus illius eſſe teſtatur, & priſcis temporibus injuſte ab Eccleſia ejusdem Sancti ablatam eſſe conſtat, in requiem Beatæ Dei Genitricis Mariæ, & antedicti Confeſſoris Chriſti Corbiniani, in manus præſcripti Epiſcopi poteſtative remiſimus.

Brunnerus ex vetuſtis membranis Eccleſiæ Friſingenſis allegat hanc donationem, factam ex ordinatione Synodi præcedentis Dingolvinganæ.

Annal. Bojorum Part. II. Lib. II.

(c) Mayes, ubi *olim S. Corbinianus quievit*, urbs eſt ad Atheſim ſita in Tirolenſi comitatu.

EPISTOLA CANONICA
LEONIS PAPÆ VII. (a)
AD GALLOS ET GERMANOS.

Multa, quæ ad diſciplnam ſpectant, emendari jubet.

LEO Epiſcopus, Servus Servorum Dei, Regibus, Ducibus, Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus: pari etiam modo Egilolpho Juvavenſis, Iſingrino Ratisponenſis, Lantberto Friſingenſis, Wiſundo Sebonenſis Eccleſiæ venerabilibus Epiſcopis, & cæteris per Galliam, Germaniam, Bawariam, Alemanniam commorantibus.

SI inſtituta Eccleſiaſtica, ut ſunt a beatis Apoſtolis tradita, integra vellent ſervare Domini Sacerdotes, nulla diverſitas in ipis ordinibus & conſecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque, non quod traditum eſt, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc exiſtimat eſſe tenendum: inde diverſa in diverſis locis vel Eccleſiis, aut teneri, aut celebrari videntur. Hac de re fit ſcandalum populis, dum multa in veſtra provincia contra canones Eccleſiaſticos, decretaque majorum uſurpare videntur: quæ quidem poſſent facile reſecari, ſi Epiſcopi in his non viderentur auctores: qui ſæcularibus intenti, humanum favorem captantes, religionem violant, ordinesque corrumpunt. Nos ſiquidem Divinis præceptis, & Apoſtolicis incitamur monitis, ut pro omnium Eccleſiarum ſtatu, impigro vigilemus affectu. Idcirco fraternitati veſtræ cognitum facimus, quod Gerardus, ſanctæ Lauriacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, cauſa orationis ad limina veniens Apoſtolorum; noſtram Apoſtolicam præſentiam viſitare,

(a) Leo VII. PP. ſedit in Cathedra Romana ab anno 936. ad annum 939. ergo eo tempore intermedio hæc Epiſtola dictata fuit, & miſſa Epiſcopis Germaniæ.

re, & benedictionis gratiam a nobis percipere ſolicite ſtuduit: multa, quæ reprehenſione digna ſunt, noſtris auribus, lacrymoſis vocibus intimavit: tota cordis intentione, a noſtra Apoſtolica auctoritate, de his, quæ contra canonum regulam, & decreta majorum in veſtris geruntur provinciiis, quærens conſilium. Scitis enim, quod ab ipſo Domino beato Petro Principi Apoſtolorum, ejusque vicariis, omnium Eccleſiarum cura commiſſa eſt, veritatis voce dicente: *Tu es* (b) *Petrus*, & *ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*: cui etiam proprias oves commendavit, dicens; *Si diligis me* (c) *paſce oves meas.* Et idcirco pro univerſis Eccleſiis ſolicitudinem gerimus: & veluti in ſpecula poſiti, quid per totius orbis provincias geratur, vigilanti cura inſiſtimus. De quibus ergo Apoſtolicam Sedem conſuluit, & qualia nos ei reſponſa dedimus, per hos noſtros apices vobis intimare curamus. Ejus namque interrogatio ſeriatim talis erat.

De auguratoribus & incantatricibus, & maleficis vario modo mortificatis a populo, ſi aliqua pœnitentia debeat exigi. De talibus namque perſonis, quid veteris ac novi teſtamenti pagina cenſeat, manifeſtum eſt, In lege namque Moſaica ſcriptum eſt: *Maleficos* (d) *non patiaris vivere.* Similiter in Samuelis libro legitur, quia exterminavit Saul omnes Pythoniſſas de terra, & alia, quæ enumerare longum eſt. Sed nos etiam tales noſtris exhortationibus ad pœnitentiam trahere debemus: ut magis Eccleſiaſtico judicio pœnitendo vivant, quam gladio vindice puniantur: dicente beato Paulo Apoſtolo: *Non enim* (e) *poſuit nos Deus ad iram, ſed in acquiſitione ſalutis.* Quod ſi Eccleſiaſtica judicia ſpreverint, humanis ſubjaceant legibus. Meminiſſe enim debent, à Deo poteſtates fuiſſe conceſſas, & ad vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei miniſtrum fuiſſe datum in hujuſmodi vindictam. Et dum in talibus improbis legum exercetur auctoritas, dicente beato Innocentio, erit dictator immunis.

Conſultum eſt etiam, utrum Epiſcopi: Pax vobis, an Dominus vobiscum, pronunciare debeant. Sed non aliter per omnem veſtram provinciam tenendum eſt, quam in ſancta Romana Eccleſia. In Dominicis enim diebus, & in præcipuis feſtivitatibus, atque ſanctorum natalitiis: *Gloria in excelſis Deo*, &: *Pax vobis*, pronuntiamus. In diebus vero Quadrageſimæ, & quatuor temporibus, ſive in vigiliis ſanctorum, & in reliquis jejuniorum diebus, *Dominus vobiſcum*, tantummodo dicimus.

Poſt hæc conſuluit: ſi Dominica oratio in benedictione ciborum debeat uſitari. Quod fieri non oportet, quia in ſanctificatione Corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, hanc ſolummodo orationem Sancti Apoſtoli decantabant: & in Evangelio legitur, quia poſt cœnam a Domino factam, hymno dicto exierunt in montem Olivarum.

Poſt hæc interrogavit de eo, qui matrem & filiam ſpirituales in conjugio ducit: quod ne fiat, ſacri canones per omnia vetant. In canonibus Zachariæ ita habetur: ut Presbytera, Diacona, monacha, vel etiam ſpirituali commatre, aut ſpirituali filia nullus utatur. Nam qui hujusmodi opus perpetravit, ſciat ſe anathematis vinculo innodatum, & Dei judicio condemnatum, atque a ſacro corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti alienum: & quicunque Sacerdotum eis communicare præſumpſerit, eorum judicio condemnatus, Sacerdotii ſui honore privetur.

Dehinc intulit lamentabile & nimis lugendum, ut Domini Sacerdotes publice ducant uxores: & ſi filii eorum valeant promoveri. Quod ſcelus, quia omnis ſacra Scriptura contradicit, quia ſanctum & venerandum Nicænum Concilium vetat, ne ſacerdotes cum fœminis habitare præſumant; multo magis, ne copulari, vel ſociari mulieribus debeant, juxta ſacros canones modis omnibus prohibemus. In Neocæſarienſi (*f*) namque Concilio ita habetur: Presbyter, ſi uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Et qui in tali ſcelere fuerint reperti, noſtra Apoſtolica auctoritate

(*b*) Matth. 16.
(*c*) Joan. 21.
(*d*) Exodi 22.
(*e*) 1. Theſſ. 5.
(*f*) Neocæſar. can. 1.

tate ab omni priventur honore. Filii vero eorum immunes ab eorum peccato ſunt, dicente Propheta: *Filius* (*g*) *non portabit iniquitatem patris*: & in ſacro baptiſmate omnia dimittuntur peccata.

Dehinc perquiſivit, ſi a Chor-Epiſcopo Eccleſiæ debeant conſecrari, aut Presbyteri ordinari, vel conſignatio chriſmatis, & manus impoſitio fieri. Quæ omnia a Chor-Epiſcopis ne fiant, interdicimus juxta canonum decreta. In Concilio Antiocheno capite decimo ſic habetur: Qui in vicis (*h*) & poſſeſſionibus Chor-Epiſcopi nominantur, quamvis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint; tamen ſanctæ Synodo placuit, ut modum proprium recognoſcant, & gubernent ſubjectas ſibi Eccleſias, ordinent etiam lectores, & Subdiaconos, atque exorciſtas: quibus promotiones iſtæ ſufficiant, nec Presbyterum, nec Diaconum audeant ordinare. Si quis autem transgredi ſtatuta tentaverit, depoſitus, quo utebatur honore, privetur. Perquiſivit etiam, ſi vir & mulier tertio, vel quarto gradu conſanguinitatis conjuncti, & inſcii, conjugio copulantur, poſtea Dei reſpectu compuncti, oſtendunt ſe Sacerdoti, ſecrete confitentes peccata ſua, utrum valeant eleemoſynarum largitione, ac bonorum operum exhibitione purgari. De talibus enim perſonis in veteri & novo teſtamento multa reperiuntur exempla, maxime in Conciliis Gregorii, & Zachariæ: in quibus hæc continentur: ut conſobrinam, novercam, neptem, fratris uxorem, nurum, vel etiam de propria cognatione, aut quam cognatus habuit, nullus conjugio præſumat ſibi copulare. Si quis vero hoc nefario conjugio convenerit, & in eo permanſerit, ſciat ſe auctoritate Apoſtolica anathematis vinculo innodatum, & nullus Sacerdos ei tribuat communionem: & ſi inclinatus, diviſusque fuerit ab illicita copula, pœnitentiæ ſubmittatur, ut ſacerdos loci conſideraverit.

De vaſtatoribus autem Eccleſiarum unde inquiſivit, nihil aliud ſcribimus, niſi quod Paulus Apoſtolus ad Timotheum ſcribens ait: Argue, increpa, obſecra cum omni imperio.

His vero omnibus prælibatis, fraternitatem veſtram monemus, per hanc noſtram Apoſtolicam juſſionem, ut huic Gerardo Archi-Epiſcopo, cui vicem noſtram in cunctis finibus veſtris commiſimus, in omnibus, quæ ad Eccleſiaſticum ordinem pertinent, obedientes & adjutores ſitis: quatenus in una concordia perſiſtentes, ut Eccleſiaſtica jura, & Chriſtianitatis religio in veſtris partibus, quæ paganorum incurſione & malorum Chriſtianorum perſecutione, corrupta & depravata eſſe videntur, Domino largiente, & beato Petro Apoſtolorum Principe cooperante, ad rectitudinis normam valeant reformari; & vos in futuro examine ſecuri poſſitis audire vocem Domini, dicentis: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.*

Præter hæc Eberardo Duci Bavariorum noſtra auctoritate injungimus, ut præfato Gerardo Archi-Epiſcopo in omnibus auxilium præſtet, ut ſuæ Eccleſiæ ſtatus, & rectitudo, ac proprius vigor ad integrum culmen & priſcum decorem ſuo juvamine valeat pervenire; ſi Dei indulgentia & Sancti Petri etiam, ſuorum dilectorum a nobis vult accipere remiſſionem.

Hardouin. Tom. VI. Concilior. Part. I.

(*g*) Ezech. 18. (*h*) Antioch. can. 10.

LEO-

LEONIS VII. PONT. MAX.
EPISTOLA AD GERHARDUM.

Leo VII concedit Gerhardo, Laureacenſi Archi-Epiſcopo, Pallium certis diebus gerendum, ſpeciatim in celebratione Synodi.

LEO EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, REVERENTISSIMO ET SANCTISSIMO CONFRATRI NOSTRO GERHARDO, SANCTÆ LAUREACENSIS ECCLESIÆ ARCHI-EPISCOPO, OMNIBUS DIEBUS VITÆ TANTUM TUÆ EX HINC. AMODO.

SI Paſtores ovium ſolem, geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſunt, & ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant; quanto ſudore, quantaque cura debeamus eſſe pervigiles nos, qui Paſtores animarum dicimur, attendamus, & ſuſceptum officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ovium non ceſſemus, ne in die Divini examinis pro noſtra deſidia ante ſummum Paſtorem negligentiæ reatus nos excruciet, unde modo honoris reverentia ſubliniores inter cæteros judicamur. *Pallium autem* Fraternitati tuæ ad Miſſarum ſolemnia celebranda concedimus, quo tibi non aliter, Eccleſiæ tuæ Privilegiis in ſuo ſtatu manentibus, uti largimur, niſi ſolum in die conſecrationis Chriſmatis, ac ſanctæ & venerandæ Reſurrectionis Domini noſtri JEſu Chriſti, ſeu in Natalitiis Sanctorum Apoſtolorum, atque beati Joannis Baptiſtæ, nec non in Feſtivitatibus Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, ſimulque in Dominicæ Domini noſtri Nativitatis die, pariterque in ſolempnitatis Eccleſiæ tuæ die, & Natalicio tuo die, verum etiam in conſecratione Epiſcoporum, & Presbyterorum, & quando a *te Synodus celebratur*, ſi forte conventiculum illic fuerit Neoſſitorum, qui ad fidem tua exhortatione ſunt producendi: nec non in feſtivitate Sancti Stephani Proto-martyris, Sancti Laurentii, & illorum Sanctorum, qui corporaliter in tua requieſcunt Parrochia, uti concedimus die, ſicuti a Prædeceſſore noſtro Domno Gregorio, hujus almæ Sedis Præſule, ſancitum eſt. In Secretario vero tua fraternitas Pallium induere debet, & ita ad Miſſarum ſolemnia proficiſci: & nihil tibi auſu temeritate præſumptionis arrogare, ne, dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur, ordinate etiam, quæ licere poterant, amittantur. Cujus quidem indumenti honor modeſta actuum vivacitate ſervandus eſt. Hortamur igitur, ut ei morum tuorum ornamenta conveniant, quatenus auctore Deo recte utrobique poſſis eſſe conſpicuus. Itaque vita tua filiis tuis ſit regula: in ea, quod imitentur aſpiciant, in ipſa ſe ſemper conſiderando proficiant, ut tuum poſt Dominum videatur eſſe beneficium, quod vixerint. Cor ergo neque proſpera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant; ſed quicquid illud fuerit, virtute patientiæ devincatur. Nullum apud te locum odia, nullus favor indiſcretus inveniant: benignum te ſentiant boni, diſtrictum mali cognoſcant: inſontem apud te culpabilem ſuggeſtio mala non faciat, nocentem gratia non excuſet: remiſſum te delinquentibus non oſtendas, ne, quod ultus non fueris, perpetrari permittas. Sit in te & boni Paſtoris dulcedo, ſit & judicis ſevera diſtrictio, unum ſcilicet, quod innocenter viventes foveat, aliud, quod inquietos feriendo a pravitate compeſcat. Sed quomodo nonnunquam Præpoſitorum zelus, dum diſtrictus malorum vult vindex exſtere, tranſit in crudelitatem correctio, iram judicio reſtrana, & cenſura diſciplinæ ſic utere, ut & culpas ferias, & a dilectione perſonarum, quas corriges, non recedas. Miſericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibe, oppreſſis defenſio tua ſubveniat, opprimentibus modeſta correctio contradicat: nullius faciem contra juſti-

juſtitiam accipias, nullum quærentem juſtitiam deſpicias: cuſtodia in te æquitatis excellat; ut nec divitem potentia ſua aliquid extra viam ſuadeat rationis audere, nec pauperes de ſe ſua faciat humilitas deſperare, quatenus Deo miſerante talis poſſis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit, dicens: *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* Sed his omnibus uti ſalubriter poteris, ſi magiſtram caritatem habueris, quam qui ſecutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce frater kariſſime: inter multa alia, iſta ſunt Sacerdotii, iſta Pallii; quæ ſi ſtudioſe ſervaveris, quod foris accepiſti, intus habes. Fidem autem, quam in tuis Epiſtolis breviter aſſignaſti, licet latius explanare debueras; Redemptori tamen noſtro gratias agimus, quod eam in ipſa brevitate ratam eſſe cognovimus. Sancta Trinitas firmitatem veſtram gratiæ ſuæ protectione circumdet, atque in timoris ſui via nos dirigat, ut poſt hujus vitæ amaritudines ad æternam ſimul pervenire dulcedinem mereamur. Amen.

Ex codice MS. Ingolſtadienſi deſcripſit Schannatus.

Gerhardus, Patavienſis Epiſcopus, & Laureacenſis Archiepiſcopus, ſedit ab anno 932. ad 946. Non fuit hic primus Pallio donatus: nam jam anno 502. Symmachus Papa Theodoro, Laureacenſi Epiſcopo, Pallium miſerat.

Hinc Papa in hac Epiſtola addit: *Ut ſecundum morem Eccleſiæ ſuæ eo Pallio utatur, & quando Synodum celebrabit.*

Inter Metropoles, Laureaco confines, hic ordo videtur ſervandus P. Calleſio S. J. in *Annal. Eccleſiaſticis Germaniæ L. VI.* ad annum 502. Sirmium erat Metropolis Illyrici. Aquileja Metropolis Norici Mediterranei, Rhætiæ ſecundæ, Iſtriæ, & Pannoniæ primæ. Laureaco Metropoli ſuberant hæ Suffraganeæ Eccleſiæ: Tiburnia, Sabio, Celeia, Patavium, Ratiſbona, Faviana. Sed quando harum ſedium origo, vel hierarchia cœpta, quo anno deſierit: quando Saliſburgenſi, vel Aquilejenſi ſubjectæ fuerint, difficile eſt definire.

SYNODUS IN CASTELLO BUNNA.

Anno Chriſti CMXLII. Martini III. Papæ I. Ottonis I. Regis VI.

POſtquam Rex Otto Natalem Domini Franckfurdiæ celebraſſet, præclara Synodus Epiſcoporum XXII. apud Bunnam caſtellam habita fuit. *Acta perierunt.*

Continuator Reginonis ad hunc annum.

Chronicon Hildenesheimenſe apud Duchesne Tomo III. Scriptorum Franciæ; & Annaliſta Saxo Eckhart. Tomo I. Scriptorum medii ævi ad annum ſequentem 943. eam celebratam volunt, quibus conſentit Lambertus Schaffnaburgenſis.

Ex his Labbe Conciliorum Tomi IX. pag. 1237.
Harduinus Tomo VI. Concilior. Part. I.

CONVENTUS DUISBURGENSIS.

Anno Chriſti CMXLIV. Martini III. Papæ III. Ottonis I. Regis VIII.

IN diebus Rogationum anni DCCCCXLIV. Otto Rex apud Duisburgum in confinio Lotharingiæ, & Saxoniæ publicum conventum cum Primoribus utriuſque gentis celebrat, in quo Conradus, Lotharingiæ Dux, Ottonis gener, accuſabat Ruotbertum Archi-Epiſcopum Treverenſem, & Richardum Epiſcopum Tungrenſem, quod Ottoni Germaniæ Regi fidem debitam non ſervaſſent: ſed hi

hi duo Epiſcopi ſuam innocentiam, & fidelitatem adeo claris argumentis Regi & conventui demonſtrarunt, ut Rex iisdem amicitiam perennem conceſſerit. Illuc Duisburgum etiam a Trajectenſibus Clericis corpus Sancti Servatii aſportatum eſt, ob multimodas ſibi ab Immone comite illatas injurias.

Continuator Reginonis ad hanc annum.
Browerus Annal. Trevereuſ. Tom. I. pag. 455.
Calmetus Hiſtoriæ Lotharingicæ Tomo I. L. 18. *pag.* 906.

CONCILIUM VIRDUNENSE.

Anno Chriſti CMXLVII. Agapeti II. Papæ I. Ottonis I. Regis XI.

In quo Sedes Remenſis Artaldo adjudicata eſt, menſe Novembri celebratum.

ANNO DCCCCXLVII. Conventus placiti Regum LUDOVICI, & OTTONIS ſuper Charam fluvium, intrante menſe Auguſto, celebratur, Hugone Principe circa Moſomum, & Duodeciacum, caſtra metato: ubi res litis inter Artaldum, & Hugonem, Remenſis Eccleſiæ præſules, ab epiſcopis auditur. Et quia Synodus tunc convocata non fuerat, altercatio determinari non potuit. Synodus autem circa medium menſis Novembris habenda denuntiatur. Interim vero ſedes Remenſis Artaldo conceditur: Hugo autem Præſul in Moſomo commorari permittitur. *Et poſt alia*: Synodus prædicta Virduni habita eſt, præſidente Rotberto Treverenſi præſule, cum Artaldo Remenſi, Odalrico Aquenſi, Adelberone Metenſi, Goslino Tullenſi, Hildebaldo Transrhenenſi, ſeu Mimegardewordenſi (*a*), Iraële Brittone, præſente Brunone (*b*) Abbate, fratre Regis Ottonis, Agenoldo quoque (*c*) & Odilone, cum aliis quibusdam venerandis Abbatibus. Ad quam Hugo Epiſcopus evocatus, miſſis etiam duobus ad eum deducendum Epiſcopis, Adalberone & Goslino, venire noluit. Univerſa vero Synodus Domno Artaldo Remenſi tenendum adjudicavit Epiſcopium. Indicitur iterum Synodus Idibus Januarii habenda. (*d*)

Hugo Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi.
Flodoardus in Chronico, & in Hiſtoriæ Remenſis Lib. IV. Cap. XXXIII.
Ex quo Harduinus Tomo VI. Conciliorum Parte I. pag. 603.

(*a*) Mimegardowordenſi, ſeu Monaſterienſi.
(*b*) Poſt Archi-Epiſcopo Colonienſi, & Adminiſtratore Lotharingiæ.
(*c*) Agenoldus Gorzienſis, Odilo Stabulacenſis Abbas fuit.
(*d*) In Eccleſia S. Petri ante conſpectum caſtri Moſomi, celebrata ab eodem Rotberto Archi-Epiſcopo Treverenſi, ejusque Suffraganeis, & quibusdam Epiſcopis Diœceſeos Remenſis. Hæc additamenta ſunt ex *Mabillonii Annal. Benedict. Tom. III. L. XLIV.*

Præceſſerant Synodum Virdunenſem hæc facta anno 841. Hugo magnus, Dux Francorum, Sueſſione coegit Concilium, in quo Hugo, Filius Hereberti Comitis Veromanduorum, declaratus fuit Archi-Epiſcopus Remenſis, & conſecratus anno ætatis ſuæ 21. Artaldus, quia olim jurare debuit Hugoni magno, ſe ceſſurum Archi-Epiſcopatu Remenſi, declaratus fuit excidiſſe jure Archi-Epiſcopatus anno 942. Hugo accepit Roma Pallium, teſte *Flodoardo ad h. annum*, a Papa Stephano IX.

Heriberto, Comite Veromanduorum, anno 843. defuncto, Artaldus adiit Regem Ludovicum Transmarinum, & petiit reſtitui ſuæ Cathedræ Remenſi: promiſit id quidem Rex: ſed arbitris intercedentibus relicta fuit Cathedra Remenſis Hugoni, & Artaldo datæ duæ Abbatiæ S. Baſoli, & Avennacenſis.

Artaldus non contentus hoc arbitrio, provocavit ad Pontificem Agapitum. Hic Marinum Epiſcopum, & Vicarium ſuum, ad Ottonem Regem mittit cum literis, & Synodus generalis Ingelheimii cogitur. *Hugo Flaviniacenſis ex Flodoardo.*

CONCILIUM MOSOMENSE.

Anno Chriſti CMXLVIII. Agapeti II. Papæ II. Ottonis I. Regis XII.

In quo Sedes Remenſis Artaldo iterum adjudicata, Hugoni communio uſque ad generalem Synodum interdicta eſt: Menſe Januario celebratum.

ANNO, inquit Flodoardus, DCCCCXLVIII. Synodus prædicta celebratur in Eccleſia Sancti Petri, ante proſpectum Caſtri Moſomi a Domno Rotberto, cæterisque Treverenſis Diœceſeos Epiſcopis, & aliquibus Remenſis. Veniens autem illuc Hugo præſul, & locutus cum Rotberto, Synodum noluit ingredi: litteras vero quaſdam ex nomine Agapiti Papæ miſit ad Epiſcopos per clericum ſuum, quas Roma detulerat, nihil auctoritatis canonicæ continentes, hoc tantum præcipientes, ut Hugoni Remenſi redderetur Epiſcopium. Quibus lectis, ineuntes Epiſcopi conſilium cum Abbatibus, & cæteris ſapientibus, qui aderant, reſponderunt non eſſe dignum, vel congruum, ut mandatum Legationis Apoſtolicæ, quam dudum Rotbertus Archiepiſcopus, deferente Friderico Præſule Moguntiacenſi, coram Regibus, Epiſcopis tam Galliæ, quam Germaniæ ſuſceperat, & partem jam præceptionis ipſius exegerat, propter illas litteras intermitteret, quas inſidiator Artaldi præſulis exhibebat: immo, quod regulariter cœptum fuerat, canonice pertractaretur. Sicque præceptum eſt, ut recitaretur capitulum XIX. Carthaginenſis (*a*) Concilii de accuſato & accuſatore. Quo recitato, judicatum eſt ſecundum definitionem ipſius capituli, ut Artaldo præſule retinente communionem & parochiam Remenſem, Hugo, qui ad duas Synodos evocatus venire contempſerat, a communione & regimine Remenſis Epiſcopii abſtineret; donec ad univerſalem Synodum, quæ indicebatur Kalendis Auguſti, ſe purgaturus occurreret. Ipſumque capitulum mox in charta deſcribi fecerunt Epiſcopi coram ſe, ſubnectentes hanc etiam definitionem ſuam, & eidem Hugoni miſerunt. Qui poſt alteram diem eandem chartam Rotberto præſuli remiſit, hoc verbis remandans, quod ipſorum judicio nequaquam obediturus eſſet.

Flodoardus in Chronico.

Hugo Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi.

Inde Hardouinus & Synodographi.

[*a*] Tomo I. noſtro pag. 202.

CONCILIUM ENGILENHEIMENSE,

In quo Artaldo Sedes Remenſis reſtituta, Hugo Comes Ludovico Regi perduellis excommunicatus eſt, Præſidente Marino Sedis Apoſtolicæ Legato: celebratum Indictione VI. ſeptimo Idus Junias, Anno Chriſti CMXLVIII.

TITULI CANONUM.

I. *Hugo Comes, qui Ludovici regnum infeſtabat, excommunicatus.*

II. *Artaldo Sedes Remenſis reſtituta: Hugoni, qui eam uſurpat, anathema dictum.*

III.

Poſt Synodum Moſomenſem, ineunte anno hujus Sæculi 48. habitam, altera generalis, VII. Idus Junii inſequentis, Ingelheimii prope Moguntiam habita eſt. Convocandæ hujus Synodi eædem cauſæ, quæ ſuperiorum duarum, nempe diſcidia inter Regem Ludovicum, & Hugonem Principem: inter Artaldum quoque, & Hugonem Heriberti filium, de Remenſi Epiſcopatu decertantes. *Mabillon. Annal. Bened. Sæcul. III. p. 488.*

III. Hugo idem Comes, ob Epiſcopum Laudunenſem ſede ſua ejectum excommunicatus.
IV. Ut laici ſine licentia Epiſcopi Eccleſias non dent, nec auferant.
V. Ut laici Presbyteros non vexent.
VI. Quot diebus feriandum ſit in Paſcha & Pentecoſte.
VII. Ut in Litania majore jejunetur.
VIII. Ut oblationes Altaris a laicis non attingantur.
IX. Ut decimarum cauſæ non apud ſæculares, ſed in Synodo diſcutiantur.
X. De inceſtis nuptiis.

PRÆFATIO.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Anno ab Incarnatione Domini DCCCCXLVIII. Indictione VI. ſeptimo Idus Junias, anno Sereniſſimi Regis Ottonis XIII. Ipſo quoque cum Illuſtriſſimo Rege Ludovico in præſentia manente, ſancta ac generalis Synodus apud Engilenheim, in Eccleſia Sancti Remigii Confeſſoris Chriſti, in pago Nagawi dicto, collecta eſt, præſidente videlicet Domni Agapiti Papæ apocriſiario, venerabili Polymartienſis eccleſiæ Epiſcopo Marino; & conſidentibus Archi-epiſcopis, Wicfredo Sanctæ Colonienſis eccleſiæ Archi-epiſcopo, Friderico Sanctæ Moguntinæ Sedis Archi-epiſcopo, Rotberto Sanctæ Treverenſis eccleſiæ Archi-epiſcopo, Artaldo (*a*) Sanctæ Remenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalgago Sanctæ Hammaburgenſis eccleſiæ Archi-epiſcopo, Richavone Vangionenſis eccleſiæ epiſcopo, Geroldo Juvavenſis (*b*) eccleſiæ epiſcopo, Udalrico Auguſtenſis eccleſiæ epiſcopo, Bernardo Halberſtadienſis eccleſiæ epiſcopo, Theodardo Hildinesheimenſis eccleſiæ epiſcopo, Dudone Padeburnenſis eccleſiæ epiſcopo, Conrado Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopo, Starcando (*c*) Eiſtetenſis eccleſiæ epiſcopo, Reginbaldo Nemetenſis eccleſiæ epiſcopo, Poppone Wirciburgenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalberone Metenſis eccleſiæ epiſcopo, Goſlino Tullenſis eccleſiæ epiſcopo, Berengero Virdunenſis eccleſiæ epiſcopo, Balderico Trajectenſis eccleſiæ epiſcopo, Wichardo (*d*) Baſileenſis eccleſiæ epiſcopo, Dodone Oſnaburgenſis eccleſiæ epiſcopo, Eboriſo Mimidonenſis eccleſiæ epiſcopo, Hildiboldo Mimigardewordenſis eccleſiæ epiſcopo, Faraberto Tungrenſis eccleſiæ epiſcopo, Fulberto Cameracenſis eccleſiæ epiſcopo, Rudolfo Lugdunenſis eccleſiæ epiſcopo, Michaele Ratisbonenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalberto Laureacenſis eccleſiæ epiſcopo, Liopdago Ripuenſis eccleſiæ epiſcopo, Oredo (*e*) Suewicenſis eccleſiæ epiſcopo, Reginbrando Arusvenſis eccleſiæ epiſcopo: cum cœtu Abbatum, Canonicorum, nec non & Monachorum, unius ſpiritus amore ferventium, quatenus cœlitus adminiculati, zizania, Divini cultus agro ab inimica manu ſuperpoſita, canonicarum ſarculis ſententiarum radicitus exſtirparentur.

Igitur recitato primitus Evangelio, oramineque finito, & Sanctorum Canonum quamplurimis inſtitutionibus linguarum clavibus coram recluſis; Miſſus Apoſtolicæ Sedis chartam ſuæ Legationis honorifice protulit: in qua pro debitæ reverentiæ dono, Romano Pontifici exhibendo, commoniti ſunt, ut univerſalis Eccleſiæ puppis exoptatæ tranquillitatis portui ſecura ſuccedat, ſeque procel-

Hhhh 2 loſo

Hanſizius Tomo I. Germaniæ Sacræ pag. 200. has variantes habet *ex codice MS. Bibliothecæ Cæſareæ*:

(*a*) Artolfus Remenſis, pro *Artaldo Archi-Ep. Remenſi.*
(*b*) Heroldus Salzburgenſis Archi-Epiſcopus, pro *Juvavienſis Epiſcopus.*
(*c*) Starcandus Rubilocenſis, pro *Eiſtetenſis*, idem enim locus eſt Eichſtet & Rubilocus.
[*d*] Richardus Baſilienſis

(*e*) Slesvicenſis legendum puto. *Saxo Grammaticus*, & *Adamus Bremenſis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ C. II.* Adaldagus Archi-Epiſcopus, primus in Daniam ordinavit Epiſcopos: Haroldum ad Sliaswic, Liafdagum ad Ripam, Reinbrandum ad Arhuſam: igitur loco Arusvenſis, lege: *Arhuſenſis.* Non mirum eſt, hos Daniæ Epiſcopos comparuiſſe ex Conciliis Germaniæ; cum Haroldus, Daniæ Rex, Ottoni, & Imperio ſe ſubjeciſſet, & Baptiſmum ſuſcepiſſet, Ottone Patrino filii Regis Daniæ.

loſo tribulationum turbine vexari diutius non timeat. Significatum eſt autem in ejusdem recitaminis ſententia, prædictum præſulem Marinum ab ipſo univerſali Papa tali tenore ad noſtros fines directum fuiſſe, quò in omni Eccleſiaſticarum legum diſcuſſione ipſius exſiſtens vicarius, quæcunque liganda eſſent, Apoſtolica auctoritate ligaret; & quæ ſolvenda viderentur, parili ſolveret poteſtate. Hujuſmodi procul dubio affaminis tam ſalubri miſſatico Glorioſiſſimi Reges præfati, cum Pontificibus, omnique Clero, congratulantes, ut dignum fuit, ſe in omnibus conſentire, & obedire profeſſi ſunt. A quibus, auctorante & confirmante Legato Apoſtolico, capitula ſubſequentia ſtatuta ſunt. Dehinc ex ſeſſionis ſuæ loco ſeſubrigens Inclytus Rex Ludovicus, ad præſentiam Sereniſſimi Regis Ottonis, totiusque Sanctiſſimi Concilii unanimitatem, ſatis lacrymoſi conqueſtus protulit querimoniam: videlicet quod regia privaretur poteſtate a quodam Principe, Hugone nominato, quondamque ſibi ſubjecto. Cujus anxietati & multimodæ reclamationi condolentes, in unitate ſpiritus coadunati Sanctiſſimi Patres, ejusmodi ſuper hac re ſententiam protulere.

CANONES.

I.

Nullus deinceps Regiam poteſtatem præſumat populari, ſeu aliquam perfidiæ maculam ſibi fallaciter exhibere. Decrevimus enim, Toletani Concilii (*) judicium exequendo, Hugonem Regis Ludovici regni invaſorem & raptorem excommunicationis gladio feriendum: niſi forte tempore ſtatuto ad Synodale Concilium veniat, & a tam nefaria protervitate ſatisfaciendo reſipiſcat.

II.

Artaldus, Remenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, propria de ſede expulſus, ex canonica auctoritate in priſtinum honorem inthronizatus; Hugo autem, qui ejus ſedem contra fas ſibi uſurpat, anathematis eſt mucrone mulctatus: ejusque ordinatores, & qui ab eo ſunt ordinati, niſi VI. Idus Septembris Treviris veniant, & ibi pro erratibus dignam ſatisfaciendo pœnitentiam ſubeant, ſimilem excommunicationis ſententiam ſuſtineant.

III.

De antedicto Hugone Comite, qui Rudolfum, Lugdunenſis Eccleſiæ Epiſcopum, propria de ſede, non cauſa alicujus criminis, ſed pro fidelitate Ludovici Regis, proprii ſenioris, expulit, decrevimus eum in ſancta Synodo pro hac re, ſicut de præſcripta, excommunicandum, niſi veniendo ſatisfecerit.

IV.

Ut laici ſine Epiſcopali licentia Presbyteris Eccleſias dare, vel eos dimittere non præſumant.

V.

Ut nullus laicorum Presbyterum flagitare, ſeu fatigare, vel aliquam ſibi injuriam inferre audeat.

VI.

Ut Paſchalis hebdomada feſtive tota celebretur, & in Pentecoſten ſecunda, tertia, quarta feria, non minus, quam dies Dominicus, ſolemniter honorentur.

VII.

In litania majore jejunium, ſicut in Rogationibus ante Aſcenſionem Domini, exerceatur.

VIII.

Ut oblationes fidelium, quatenus altari deferantur, nihil omnino ad laicalem pertineant poteſtatem, dicente Scriptura: *Qui altario deſerviunt, de altario participentur.*

IX.

Ut decimæ, quas Dominus præcipit in horreum ſuum deferri, ſi Eccleſiis Dei non fuerint redditæ, ſed nefaria cupiditate, quæ ſævior Ætnæ ignibus ardet, a ſæcularibus fuerint retentæ, ſæcularia ſuper hoc non exerceantur judicia, nec in forenſibus diſcutiantur cauſis: ſed in ſancta Synodo ab ipſis Sacerdotibus, quorum deputatæ ſunt uſibus, quid exinde debeat actitari, certis diffiniatur promulgationibus.

X.

Ut Evangelica auctoritate, & ſacrorum Canonum inſtitutione, pœnasque proponere, Divini judicii, ut noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe ratio-

(*) Concil. Tolet. V. can. 75.

Digitized by Google

rationem Deo reddat intentio. Cavendum eſt quippe, quod de earum moribus, actibusque beatus Paulus teſtatur Apoſtolus. Quod plenius exponere poterimus, ne ſexus inſtabilis non tam deterreri, quam admoneri videatur.

SYNODI EJUSDEM

Apud Engilenheim habitæ actorum narratio altera.

DOmnus igitur Agapitus Papa vicarium ſuum Marinum Epiſcopum mittit ad Ottonem, propter evocandam & congregandam Synodum: litteræque ipſius Papæ mittuntur ab urbe Romana ſpeciatim quibuſdam epiſcopis Galliæ Germaniæque, vocantes eos ad Synodum. Quæ Synodus congregata eſt in Engelenheim palatio regali, in Eccleſia, beati Remigii honori dicata, VII. Idus Junii, cauſa videlicet maximarum diſſenſionum, quæ agitabantur inter Regem Ludovicum, & Hugonem Principem: inter Artaldum quoque Remenſem Epiſcopum, & Hugonem illicite ſubſtitutum ejuſdem urbis præſulem: quæ diſſenſiones omne perturbarunt regnum Francorum. Ad quam Synodum celebrandam, adveniente prædicto Marino Sedis Apoſtolicæ vicario, convenerunt etiam Germaniæ præſules, cum quibuſdam Galliarum Epiſcopis. Rutbertus videlicet Trevirenſis Archi-Epiſcopus, Artaldus Remenſis, Fridericus Moguntinenſis, Wicfridus Colonienſis, Hildebaldus Mimigardowrdenſis, Goslenus Tullenſis, Adalbero Metenſis, Berengarius Virdunenſis, Fulbertus Cameracenſis, Rodulfus Laudunenſis, Richoo Warmatienſis, Raimbaldus Spirenſis, Poppo Wirtzeburgenſis, Conradus Conſtantienſis, Odelricus Auguſtenſis, Tethardus Hildesheimenſis, Bernardus Halberſtatenſis, Dudo Paderbornenſis, Fridericus Moguntinenſis, Adalgagus Hammaburgenſis, Goslenus Tullenſis, Michaël Ratisponenſis, Farabertus Tungrenſis, Lioptacus Ribunenſis, Dodo Osnaburgenſis, Everis Mindenſis, Baldricus Trajectenſis, Heroldus Salzburgenſis, Adalbertus Bazfoënſis, Starcandus Eiſtadienſis, Horat Neovicenſis, Wicardus Baſileenſis, Lidac Ribuenſis. Reſidentibus his præſulibus in Eccleſia dicti loci, poſt præmiſſas preces ſecundum ordinem celebrandi Concilii, & poſt lectiones ſacræ auctoritatis, ingreſſis glorioſis Regibus Ottone ac Ludovico, & ſimul reſidentibus: poſt allocutionem præfati Marini, Sedis Apoſtolicæ Legati, exſurgens Ludovicus Rex e latere, & conſenſu Domni regis Ottonis, proclamationis ſuæ querimoniam propalavit coram præmiſſo Romanæ ſedis vicario, cæteriſque conſidentibus Epiſcopis: referens, qualiter accerſitus fuerit a transmarinis regionibus per Legatos Hugonis, cæterorumque Franciæ principum, ad ſuſcipiendum ſuæ paternæ hæreditaris regnum; cunctorumque votis & acclamationibus procerum, militiæque Francorum, ſublimatus & conſecratus ſit ad apicem regalis moderaminis obtinendum: poſtea vero ejectus ſit a præfato Hugone, & dolis appetitus, ac comprehenſus per annum integrum ſub cuſtodia fuerit ab eo detentus: nec aliter ejus abſolutio potuerit obtineri, niſi Laudunum caſtrum, quod ſolum tunc regina Gelberga cum fidelibus ſuis Regiis ſedibus retinebat, Hugone id occupante dimitteret. De his omnibus malis, quæ poſt regni ſuſceptionem paſſus fuerat, ſi quis objiceret, quod ſui facinoris cauſa eidem fuiſſent illata, inde ſe juxta Synodale judicium, & Regis Ottonis præceptionem purgaret, vel certamine ſingulari defenderet. Deinde ſurgens Artaldus Archi-Epiſcopus protulit ſecundum juſſionem Papæ romani, quam ei delegaverat, initium atque tenorem litis, quæ verſabatur inter ipſum, & Hugonem ſubrogatum ſibi Eccleſiæ Remenſis antiſtitem. Et recitatæ ſunt litteræ, quæ ſequuntur:

Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedis Vicario, Domno Marino, univerſæque ſanctæ Synodo, apud Engelenheim congregatæ, Artaldus Divina propitiante clementia Remorum Archi-Epiſcopus.

DOmnus Agapitus Papa litteras nobis & cæteris Coepiſcopis noſtræ diœceſeos dixerit, in quibus præcepit, ut ad hoc ſanctitatis veſtræ Concilium convenire ſtuderemus, ita inſtructi de omnibus, ut rei veritas de miſeriis noſtræ ſedis, quas patimur, coram ſanctitate veſtra manifeſta fieri poſſet. Quocirca propalare prudentiæ veſtræ commodum duximus, qualiter res exordium ceperit litis hujus, quæ adhuc inter me, & Hugonem miſerrime ventilatur. Defuncto ſiquidem Heriveo Archi-Epiſcopo, Seulfum, qui Archidiaconatus urbis noſtræ tunc officio fungebatur, ad præſulatum ejuſdem ſedis elegimus. Qui Pontifex ordinatus, aſſumens zelum contra proximos prædeceſſoris ſui, cum eos per ſemet a loco depellere non valeret, conſilio inito cum quibuſdam laicis, conſiliariis ſuis, amicitiam quæſivit Heriberti Comitis, quam dato jurejutando per eoſdem conſiliarios obtinuit; eo tenore, ut poſt obitum ipſius ad electionem Pontificis milites Eccleſiæ nullatenus aſpirarent ſine conſilio ipſius Heriberti: idem vero comes fratrem Herivei præſulis, & nepotes ipſius, a participatione rerum Remenſis Epiſcopii ſepararet. Quibus patratis, inſimulati ſunt iidem propinqui Herivei præſulis, a conſiliariis Seulſi Epiſcopi de inſidelitate ipſius ſenioris ſui: accerſitoque Heriberto Comite cum pluribus ſuis jubentur ad rationem reddendam coram ipſis venire. Et quia contra eos, a quibus accuſati fuerant, ſingulari congredi certamine noluerunt, ſublatis ab eis rebus, quas ex Epiſcopio poſſidebant, comprehenſi ſunt, atque deducti per Heribertum Comitem ad Robertum Regem, a quo etiam ſub cuſtodia ſunt detenti uſque ad mortem ipſius Roberti. Tertio demum ſui Epiſcopatus anno Seulfus Epiſcopus, ut plures aſſerunt, ab Heriberti familiaribus veneno potatus defungitur. Mox itaque Comes Heribertus urbem Remenſem adiit, & Eccleſiæ milites, Clericorum quoque quoſdam, de rectoris electione ad ſuum conſilium, ceu juratum fuerat, intendere fecit. Cum quibus ad Rudulfum Regem pergens in Burgundiam, obtinuit ab eo, ut ſibi committeretur idem Epiſcopium, eo tenore, ut tam Clericis, quam Laicis debitum honorem concederet & conſervaret, nec injuſtitiam alicui faceret: ſed ipſum Epiſcopium æquo jure gubernaret, donec talem Clericum eidem Regi præſentaret, qui ad Epiſcopale miniſterium exſequendum rite ordinari valeret. Qui Comes ad eandem urbem regreſſus, res Epiſcopii, prout ſibi placuit, fautoribus ſuis diviſit, cæteris abſtulit: & abſque ullo judicio, vel lege, quos voluit, rebus exſpoliavit, vel ab urbe propulit. Odalricum denique Aquenſem Epiſcopum in eadem urbe ſuſcipiens, Epiſcopale inibi miniſterium celebrare præcepit. Sicque annos ſex, & eo amplius, idem Epiſcopium ſuo dominio vindicavit, pro libitu proprio illud tractans, & in ſede præſulis reſidens tam ipſe, quam conjux ſua: donec ſeptimo tandem anno, ortis inter ipſum, & Regem Rodulfum, atque Hugonem Comitem, quibuſdam ſimultatibus, Rodulphus Rex cum Hugone, & Boſone fratre ſuo, cæteriſque pluribus tam Epiſcopis, quam Comitibus, Remorum obſidet urbem: ſuccenſentibus ſibi Epiſcopis, & conquerentibus adverſus eum, quod tam diuturno tempore contra Divinæ legis auctoritates hanc urbem permiſerit vacare paſtore. Quorum querimoniis promotus Rex, admonet Clerum & populum de paſtoris electione, dans eis id agendi facultatem ad Dei honorem & ſui fidelitatem. Sicque concordantibus cunctis tam clericis, quam laicis, qui extra obſidionem erant, pluribus etiam eorum, qui clauſi tenebantur, in idipſum faventibus, eligitur humilitatis noſtræ perſona in hoc magis onere, quam honore ſubeundo. Aperientibus tandem tam militibus, quam civibus portas urbis Regi Rodulpho, & Epiſcopalem benedictionem mihi tradentibus Epiſcopis, qui erant decem & octo; & ſuſcipientibus noſtram humilitatem tam Clero univerſo, quam reliquis civibus, inthro-

thronizatus ab epiſcopis noſtræ diœceſeos; impoſitum mihi, prout Deus conceſſit, miniſterium per annos ferme novem tractavi; ordinans per diœceſim epiſcopos octo, & in Epiſcopio multos, prout competens videbatur, clericos: quouſque nono poſtmodum anno, poſtquam Ludovicum regem, favente Hugone, cunctiſque regni principibus, Gerbergam quoque reginam benedixeram, & ſacro perſuderam chriſmate, inſtigatus Hugo Comes iracundia, quod ei conſentire, vel conjugi noluerim ad ipſius regis infidelitatem, adhibitis ſecum Heriberto Comite, & Wilelmo Nortmannorum Principe, Remonſem obſidet urbem. Nec longum, ſexta ſcilicet obſidionis die, deferor ab omni pene cœtu laicalis militiæ: ſicque derelictus ab his, ad Hugonem & Heribertum compellor exire. A quibus coarctatus, cogor memet Epiſcopali procuratione abdicare, & ita me propellentes in cœnobio Sancti Baſoli habitare conſtituunt: Hugonem vero filium Heriberti, qui Antiſiodori Diaconus ordinatus fuerat, in urbem introducunt, & civitate potiuntur. Ludovicus autem rex, a Burgundia redlens, me apud ſanctum Baſolum reperit: & aſſumens ſecum ſimul cum propinquis meis, quorum res Heribertus Comes abſtulerat, Laudunum deducit, quod caſtrum tunc obſidebant Heribertus & Hugo: ſolutaque obſidione oppidum ingredimur, nobiſque metatus degendi diſponitur. Interim Clerici noſtri loci, ſed & laici quidam peſſime ab Heriberto tractantur, & quidam Clericorum in cuſtodiis retruduntur, res eorum auferuntur atque diripiuntur, rapinæ per totam urbem late perpetrantur. Interea convocantur Epiſcopi noſtræ diœceſeos ab Hugone & Heriberto, ſatagentibus & quærentibus ab eis de ordinatione Hugonis filii Heriberti. Qui Sueſſionis congregati, mittunt ad me Laudunum Hildegardum epiſcopum, cum aliis quibuſdam legatis: mandantes, ut ad eos venirem, ad conſentiendum ſcilicet hujus ordinationis perverſitati. Quibus remandavi, quod non eſſet mihi competens, ad eos illo proficiſci, ubi adverſarii, & inimici mei cum ipſis erant aggregati. Quod ſi loqui mecum vellent, ad talem locum devenirent, ubi ſine periculo ad eos accedere poſſem. Quibus advenientibus in locum ab eiſdem delectum, profectus ſum ad eos: veniensque proſternor coram ipſis, obſecrans, ut propter amorem & honorem Dei tam mihi, quam ſibi, competens conſilium dare ſtuderent. Qui me de ordinatione prædicti Hugonis interpellare ceperunt, & hoc omnimodis ſuadere, ut eis in hac ordinatione conſenſum præberem, promittentes, res nonnullas Epiſcopii mihi ſe impetraturos. At ego, poſtquam reſponſum diu diſtuleram, videns eos cunctos in propoſito, quod ceperunt, perſeverantes, ſurgens interdixi palam, cunctis audientibus, excommunicans auctoritate Dei Patris omnipotentis, Filii, & Spiritus Sancti, ut nullus eorum ad eandem ordinationem accederet, nec alicui, in Epiſcopali honore me vivente, manus imponeret; ſed nec ullus eandem benedictionem ſuſcipere præſumeret. Quod ſi forte fieret, ad ſedem Apoſtolicam eos provocabam. Illis inde furentibus, ut poſſem exire de medio eorum, & Laudunum reverti, temperavi reſponſum: dicens, ut mitterent mecum, qui eis renuntiaret, quid conſilii reperire valerem ſuper hac re in Domina mea regina, & fidelibus ejus, quia rex non aderat. Ad hoc illi mittunt Deroldum Epiſcopum, putantes, me eſſe mutaturum conſilium. Quo veniente, & coram Domina regina, & fidelibus ejus inde me interpellante, iterum exſurgens præfatæ modum excommunicationis in eoſdem Epiſcopos jaculatus ſum: vocationem quoque ad Sedem Apoſtolicam iterare curavi, excommunicans ipſum hunc Deroldum, ut id eis omnino non taceret, ſed cunctis manifeſte proferret. His ita geſtis, parvi pendentes illi noſtram excommunicationem, remis accedunt: & quidam eorum ordinationi huic manus applicuerunt, quidam vero ſe ſubduxiſſe ſciuntur. Ego vero cum rege manens, quas ille ſcitur anguſtias pertuliſſe, & ſecum pertuli: & quando eum bello aggreſſi ſunt Hugo & Heribertus, cum ipſo eram, & vix evaſi mortis periculum. Prolapſus itaque, auxilio & protectione Dei, de medio inimicorum, profugus & vagabundus loca invia quæque, ſylvaſque peluſtro, non auſus certo conſiſtere loco. Comites autem Hugo & Heribertus, aſſati quoſdam

dam amicos noſtros ſibi ſubditos, ſuadent, ut me requirentes ad ipſos deducant, pollicentes ſe mihi benefacturos, & rebus, quas ipſi petiſſent, ditaturos. Requirentes ergo me amici reperiunt per diverſa vagantem, & ita perducor a fratribus meis & amicis ad præfatos Comites. Qui poſtquam me in poteſtate ſua conſpiciunt, quærere cœperunt, ut eis pallium, a ſede Romana mihi collatum, traderem, & ſacerdotali miniſterio penitus abjurarem. Quod ego nullatenus me facturum, neque pro amore vitæ hujus præſentis atteſtor. Diſtrictus igitur, & coanguſtiatus ab eis, Epiſcopii tandem rebus abrenuntiare compellor: ſicque rurſus ad Sanctum Baſolum, quaſi vacans, habitaturus deducor. Manſi denique paucis diebus in ipſo cœnobio, quoadusque comperiens per certos ex familiaribus Heriberti Comitis nuntios, quod ab eo male de mea tractabatur perditione, iterum iterumque nuntiis hujusmodi pavefactus & impulſus, locum deſerui, & abdita luſtra ſilvarum vagabundus repetii: horisque ſilentibus, & itinere devio, Laudunum revertor, ibique ſuſceptus a Rege ſecum manere conſtituor. Manſi vero ibidem cum ipſo vel fidelibus ejus, exſpectans & deprecans miſericordiam Dei, donec ipſe eſt dignatus in cor Domini Regis Ottonis mittere, ut ad ſubventionem ſenioris mei Regis, & noſtram, properaret in Franciam. Denique, poſtquam Domina noſtra Regina Laudunum propter abſolutionem Domini Regis reliquerat, egreſſus inde, ad Dominum Regem Ottonem cum ſeniore meo deveni Rege, ſimulque Remos acceſſimus. Cingitur itaque urbs exercitibus, & Epiſcopi, qui aderant, me ſedi noſtræ reſtitui cenſent. Mandatur ergo Hugoni a Domino Rege Ottone, ut egrediatur, & pervaſam deſerat urbem. At ille nutans aliquamdiu, & pro poſſe, ubi vidit, ad conſiſtendum penitus ſufficere ſe nequaquam valere, nec amicorum ſibi præſidia ſubvenire; decernit exeundum, quærens, ut libet cum ſuis dimitteretur abſcedere. Permittitur itaque ſanus exire cum omnibus, qui ſecum voluere comitari: & quæcunque ſecum voluit ferre, nullo contradicente aſportavit. Sicque cum Regibus introgreſſus urbem, præcipior loco noſtro & honori reſtitui. Suſceptus igitur a Dominis Archi-Epiſcopis, Rotberto Treverenſi, & Frederico Moguntiacenſi, comitantibus cæteris, & congratulantibus, tam Clericis Eccleſiæ noſtræ, quam reliquis civibus, ab ipſis reſtituor cathedræ Epiſcopali: Hugo vero Remis egreſſus Moſomum caſtrum cum ſuis occupat, & muniens contra fideles Regis ſenioris noſtri detinet. Habito denique colloquii placito inter Reges, ſeniorem meum videlicet, ac Dominum Ottonem, ſuper Charam fluvium, convenimus ad illum tam ego, quam ipſe Hugo cum ordinatoribus ſuis. Ibique res litis hujus ab Epiſcopis auditur: protulitque litteras ad ſedem Romanam, quaſi ex perſona noſtra datas excuſationis meæ, ac ſi vacationem petentes adminiſtrationis Epiſcopii noſtri; quas me unquam dictaſſe, neque ſubſcribendo aliquatenus corroboraſſe, proteſtatus ſum, atque proteſtor. Et quia tunc Synodus convocata non fuerat, id opponentibus fautoribus ipſius Hugonis, altercatio noſtra determinari non potuit. Synodus autem circa medium menſis Novembris habenda Virduni, utriusque partis Epiſcopis annuentibus, denuntiatur. Interim vero ſedes Remenſis mihi regenda decernitur; idem vero Hugo Moſomi commorari permittitur. Nec longum, inſtante ſcilicet vindemiæ tempore, hic noſter æmulus Hugo, aſſumens ſecum Theobaldum Regis inimicum, & regni noſtri, cum aliis pluribus malefactoribus, in villas Remenſis Epiſcopii contiguas urbi devenit, & omne pene vinum ex his colligens in diverſos pagos abduci fecit. Tum multa mala inibi perpetrata, & Eccleſiæ noſtræ homines captivi abducti, & ad redemptionem variis ſunt adacti tormentis. Synodus autem denunciata Virduni celebratur, præſidente Rotberto præſule Treverenſi, præcepto Domni Papæ Romani, præſente quoque Domino Brunone, cum Epiſcopis & Abbatibus nonnullis. Ad quam præfatus Hugo evocatus, Miſſis etiam duobus ad eum deducendum Epiſcopis, Adalberone & Gozlino, venire contempſit. Univerſa vero Synodus mihi Remenſe regendum decernit Epiſcopium. Indiciturque iterum Synodus habenda die Iduum menſis Januarii, quæ & aggregatur, ut denuntiatum fuerat, in Eccleſia Sancti Petri

tri, ante proſpectum caſtri Moſomi, a Domino Rotberto, convenientibus cæteris quoque Treverenſis Diœcceſeos Epiſcopis, & aliquibus Remenſis. Veniens autem illuc æmulus noſter Hugo, & locutus cum Domino Rotberto, Synodum noluit ingredi: litteras vero quaſi ex nomine Domini Papæ direxit ad Epiſcopos per Clericum ſuum, qui eas Roma detuliſſe ferebatur, nihil auctoritatis canonicæ continentes: ſed hoc tantum præcipientes, ut Hugoni Remenſi redderetur Epiſcopium. Quibus recitatis ineuntes Epiſcopi conſilium cum Abbatibus, & cæteris, qui aderant ſapientibus, reſponderunt non eſſe dignum vel congruum, ut mandatum legationis Apoſtolicæ, quam dudum Rotbertus Archi-Epiſcopus, deferente Friderico Præſule Moguntiacenſi, coram Regibus, & Epiſcopis tam Galliæ, quam Germaniæ ſuſceperat, & partem jam præceptionis ipſius exegerat, propter illas litteras intermitteret, quas inſidiator noſter exhibebat: imo quod regulariter cœprum fuerat, ut canonice pertractaretur, unanimiter cenſent. Præcipiturque recitari capitulum Carthaginenſis Concilii XIX. de accuſato & accuſatore. Quo recitato, judicatum eſt juxta definitionem ipſius capituli, ut communionem & parochiam Remenſem me retinente, Hugo, qui ad duas jam Synodos evocatus intereſſe contempſerat, a communione & regimine Remenſis Epiſcopii abſtineret, donec ad univerſalem Synodum, quæ indicebatur ad Kalendas Auguſti, ſeſe purgaturus, vel rationem redditurus, præſentaret. Ipſumque capitulum mox in charta Epiſcopi coram ſe deſcribi fecerunt, ſubnectentes hanc etiam definitionem ſuam. Qui poſt alteram diem chartam eandem Rotberto præſuli remiſit, hoc verbis remandans, quod ipſorum judicio nequaquam obediturus exſiſteret. Sicque abſoluto Concilio ipſe Moſomum contra mandata Regum, & Epiſcoporum retinet: & ego Remos regreſſus, reclamationis mox querelas ad ſedem Romanam per legatos Domini Regis Ottonis deſtinavi, præſtolans mandata ipſius ſedis, ejus decretis, & univerſalis hujus Sancti Concilii veſtri judiciis parere paratus.

Poſt quam litterarum recitationem, & earum propter Reges juxta Theotiſcam linguam interpretationem, ingreſſus Synodum quidam Sigeboldus, præmiſſi Hugonis Clericus, attulit litteras, quas Roma detulerat, quaſque jam in alia Synodo Moſomi propalaverat, aſſerens, eaſdem litteras ſibi Romæ ab ipſo, qui aderat, Marino vicario datas. Qui Marinus proferens litteras, quas idem Sigeboldus Romam tulerat, præcepit eas coram Synodo recitari. In quarum recitatione repertum eſt, prout ipſæ litteræ fatebantur, quod Wido Epiſcopus Sueſſionicus, Hildegarius quoque Bellovacenſis, Rodulfus Laudunenſis, cæterique cuncti Remenſis diœceſeos Epiſcopi, easdem litteras ad ſedem delegaverant Apoſtolicam pro reſtauratione Hugonis in ſede Remenſi, & expulſione Artaldi. Poſt quorum lectionem exſurgentes Artaldus, & præfatus Rodulfus, qui in iiſdem litteris nominabantur, Fulbertus quoque Cameracenſis Antiſtes, easdem litteras refutarunt: adſtruentes, quod eas antea nunquam viderint, vel audierint, neque in earum delegatione conſenſum præbuerint. Quibus cum idem Clericus contraire non poſſet, licet in eos calumniis obſtrepens, præcepit Dominus Marinus, ſuggerens univerſæ Synodo, ut ſibi conſilium & rectum judicium proferrent ſuper hujusmodi calumniatore, & calumniarum in Epiſcopos delatore. At illi, poſtquam delator publice confutatus eſt falſa detuliſſe, lectis capitulis de hujusmodi calumniatoribus, judicant & unanimiter cenſent, eum, qui fruebatur honore, privari debere, ac ſecundum capitulorum tenorem in exilium detrudi. Diaconatus igitur, quo fungebatur, miniſterio multatus, a conſpectu Synodi reprobatus abſceſſit: Artaldo vero Præſuli, qui omnibus ſe Synodis præſentabilem fecerat, non reſugiens Synodale judicium, Epiſcopium Remenſe juxta Canonum conſtituta, & Sanctorum Patrum decreta, omnino retinendum, atque diſponendum decernunt, laudant, atque corroborant. Secunda confeſſionis die, poſt recitatas Divinæ auctoritatis lectiones, & Marini Vicarii allocutionem, ſuggeſſit Dominus Rotbertus Trevirenſis Archi-Epiſcopus, ut quoniam juxta ſacræ legis inſtituta reſtauratum atque reſtitutum fuerat Remenſe Artaldo Præſuli Epiſcopium, in ejuſdem ſedis invaſorem Synodale per-

agcretur judicium. Præcepit itaque Marinus Vicarius, ut canonicam ſuper hac præſumptione Synodus proferret ſententiam. Jubentur ergo ſanctæ legis Catholicæ recitari capitula. Quibus recitatis, ſecundum ſacrorum Canonum, & ſanctorum Decreta Patrum Sixti, Alexandri, Innocentii, Zoſimi, Bonifacii, Cæleſtini, Leonis, Symmachi, cæterorumque Sanctorum Eccleſiæ Doctorum, excommunicaverunt, atque ab Eccleſiæ Dei gremio repulerunt prædictum Hugonem Remenſis Eccleſiæ pervaſorem, donec ad pœnitentiam & dignam ſatisfactionem venire procuraret. Cæteris quoque diebus tractata ſunt quædam neceſſaria de inceſtis conjugiis, & Eccleſiis, quæ Presbyteris in partibus Germaniæ dabantur, imo venumdabantur indebite, & auferebantur a laicis illicite. Prohibitum igitur, atque ſtatutum eſt, ne id omnino præſumeretur ab aliquo. Sed & de aliis Eccleſiæ Dei utilitatibus tractata ſunt & definita nonnulla.

Nota P. Sirmondi S. J. Narrationis hujus prior pars, quæ Artaldi Epiſtolam ad Synodum antecedit, ex Flodoardi Chronico petita eſt, Epiſtola ex hiſtoria Remenſi ejusdem. Quæ vero Epiſtolæ ſubjeiuntur, eadem ad verbum leguntur in Chronico, & in hiſtoria. Cæterum in Elencho Epiſcoporum Synodi quædam interpolata paulo aliter, quam apud Flodoardum. *Binius Conciliorum Tom. III. pag.* 11. *Harduin. Concilior. Tom. VI. Tritbemius in Chronico Hirſaugienſi.*

Idem Tritbemius Marinum vocat Epiſcopum *Oſtienſem*, Arnoldum Remenſem, pro Artaldo. Abbates tres nominat hujus Synodi, Hademarum Abbatem Fuldenſem, Diethmarum Hirſaugienſem, Adalberonem S. Ferrucii in Blidenſtat, & alios Abbates Ordinis S. Benedicti incerto numero. Demum expanſa acta contra Hugonem Ducem, & Hugonem Remenſem Archi-Epiſcopum, Synodalem etiam Epiſtolam refert in Chronico Hirſaugienſi, ſed ad annum 949. & diem primam menſis Auguſti.

CONCILIUM TREVIRENSE.

In quo excommunicatur iterum Hugo Comes, Ludovici Regis perduellis, cum Epiſcopis aliquot ab Hugone Remenſi ordinatis, a Marino Legato celebratum eodem anno CMXLVIII.

ACTORUM SYNODALIUM BREVIARIUM EX CHRONICO FLODOARDI.

POſthæc Artaldus Treviros proficiſcitur ad Synodum, cum Epiſcopis Widone Sueſſonico, Rodulfo Laudunenſi, & Wicfrido Morinenſi. Quo pervenientes, Marinum ſeſe præſtolantem repererunt cum Rotberto Archi-Epiſcopo Trevirenſi: cæterorum vero Lotharienſium, atque Germanorum Præſulum illic invenere neminem. Confidentibus igitur illis, ſciſcitari cœpit Marinus Vicarius, quid egiſſet poſt præmiſſam Synodum Hugo Princeps erga ipſos, & Regem Ludovicum. At alii referunt ſupra memorata, quæ ipſis & Eccleſiis eorum intulerat mala. Requirit ergo de vocatione ipſius Principis Marinus, utrum perlatæ fuiſſent litteræ vocationis, quas ei perferendas delegaverat. Cui reſpondetur ab Artaldo Archi-Epiſcopo, quod quædam earum perlatæ ſunt, quædam vero perferri non potuerunt, earum gerulo ab ipſis graſſatoribus intercepto: vocatus tamen fuerit tam litteris, quam internuntiis. Requiritur itaque, ſi adſit aliquis ex parte ipſius Legatus: ubi cum nullus fuiſſet inventus, decernitur exſpectandum, ſi forte adventurus eſſet in craſtinum.

Quod cum minime contigiſſet, & omnes, qui aderant tam Clerici, quam illuſtres laici, excommunicandum eſſe acclamarent; definitur ab Epiſcopis, hanc excommunicationem differendam uſque ad diem tertiam. Tractatur autem de Epiſcopis, qui vocati fuerant, & venire diſtulerant, vel his, qui ordinationis Hugonis participes extiterant. Et Wido quidem Sueſſonicus ſe culpabilem, proſtratus coram Marino Vicario, & Artaldo Archi-Epiſcopo, profitetur. Intercedentes

cedentibus autem pro eo apud Marinum Rotberto, & Artaldo Archi-epiſcopis, abſolvi ab hac noxa meretur. Wicfredus Morinenſis immunis ab hac ordinatione reperitur. Adeſt Transmari Noviomenſis epiſcopi Legatus quidam Presbyter, adſtruens eundem Præſulem ita gravi languore detentum, ut ad eandem Synodum venire non valuerit: idque noſtrates, qui aderant, teſtabantur epiſcopi.

Tertia tandem die, infiſtente præcipue Liudulfo Legato, & Capellano Regis Ottonis, quoniam idem Rex id omnino fieri præcipiebat, excommunicatur Hugo Comes, inimicus Ludovici Regis, pro ſupra memoratis malis ab ipſo perpetratis: eo tamen modo, donec reſipiſcat, & ad ſatisfactionem coram Marino Vicario, vel Epiſcopis, quibus injuriam fecit, deveniat. Quod ſi facere contempſerit, Romam pro abſolutione ſui proficiſcatur. Excommunicantur & duo Pſeudo-epiſcopi, ab Hugone damnato ordinati, Tetbaldus & Ivo: prior poſt expulſionem ipſius in Ambianenſi urbe, alter poſt damnationem ejusdem Hugonis in Sylvanectenſi, ab eo conſtituti. Excommunicatur etiam Clericus Laudunenſis, nomine Adelomus, quem accuſavit Rodulfus Epiſcopus ſuus, eo quod Tetbaldum excommunicatum in Eccleſiam introduxerit. Vocatur Hildegarius Bellovacenſis Epiſcopus litteris præfati Marini, ut veniat coram eo, vel eat Romam, rationem redditurus coram Domino Papa pro illicita ordinatione prædictorum Pſeudo-Epiſcoporum, cui interfuerat. Vocatur & Heribertus, Heriberti Comitis filius, ad ſatisfactionem venire pro malis, quæ contra Epiſcopos agebat. His geſtis, Epiſcopi revertuntur ad ſua.

Hardouin. Concilior. Tom. VI. Part. I.

AGAPITI II. PAPÆ
EPISTOLA
AD ADALGARIUM HAMBURGENSEM ARCHI-EPISCOPUM.

Junctionem Bremenſis Eccleſiæ cum Hamburgenſi, & cætera Hamburgenſis jura confirmat.

AGAPITUS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO ADALGARIO, S. HAMBURGENSIS ECCLESIÆ ARCHI-EPISCOPO, TUISQUE SUCCESSORIBUS IN PERPETUUM.

Convenit Apoſtolicæ moderationi, pia religione pollentibus benevola compaſſione ſuccurrere, & paſcentium animos alacri devotione impertire. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium apud conditorem omnium Deum procul dubio promeremur, dum venerabilia loca opportune ad meliorem fuerint ſtatum ſine dubio producta. Igitur, quia poſtulaſtis a nobis, quatenus Archi-Epiſcopatum Hammaburgenſis Eccleſiæ totum integrum vobis confirmaremus, ſicut a Prædeceſſore D. noſtro Nicolao hujus Apoſtolicæ Sedis decretum eſt; inclinati precibus Hadumari, Fuldenſis Abbatis, Apoſtolica authoritate concedimus cum omnibus generaliter, atque ſpecialiter, locis ad eumdem veſtrum Archi-Epiſcopatum pertinentibus, ſcilicet omnia, quæ veſtri anteceſſores ſuis laboribus acquiſiverunt, vel etiam amore æternæ patriæ ibi a Chriſticolarum fidelibus largita ſunt, vel largiuntur; cum illis etiam, qui nunc ſuo tempore Divina protegentia ad Chriſti converſi ſunt ſidem, videlicet Epiſcopis Danorum, Norvenorum, Suevonum, nec non omnium Septentrionalium partium. Pallium quoque, & ejus uſum in prænominatis a prædicto Papa factis habendum tibi,

tibi, & omnibus ſucceſſoribus tuis perpetuo decernimus. Deinceps vero nullum Archi-Epiſcoporum, vel Colonienſem, vel alium quemlibet, in veſtra Diœceſi ullam ſibi vendicare decernimus poteſtatem: quinimo & ipſis, & omnibus omnino ſuademus cultoribus religionis, ut adjutorium & ſolatia vobis in omnibus adminiſtrent; quatenus pro gratia hujus beneficii plenam recipere mercedem a Domino mereantur: cum omnia, quæ proficua Eccleſiæ probantur exhibere, & Divinis impugnantur præceptionibus efficienda, & præbenda, omnipotentis Dei auctoritate, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli eſſe non dubitamus, & hoc noſtro decreto decernimus, ſecundum prænominatæ bonæ memoriæ Nicolai Papæ ſanctionem, & Reverendiſſimi Regis Ludovici votum, ipſas prædictas Diœceſes Hamburgenſem ſcilicet, & Bremenſem non deinceps duas, ſed unam eſſe & vocari; omnem quoque adverſantem, vel contradicentem, atque piis noſtris ſtudiis quolibet modo inſidiantem, anathematis ſermone percutimus, perpetuæque ultionis reum diabolica ſorte damnamus, ut culmen Apoſtolorum, more Prædeceſſorum noſtrorum, cauſamque Dei pro affectu zelantes, ab adverſis hinc inde partibus muniamus. Apoſtolica itaque auctoritate, & Bernhardo Epiſcopo Alverſtadenſi, Thidardo Hisdenenſis Eccleſiæ, & cæteris conterminalibus Epiſcopis inſuper jubemus, & eos monemus, ut te in omnibus adjuvent, quatenus ſacerdotale miniſterium explere, & animarum lucra Domino Jeſu Chriſto facilius acquirere valeas. Auctoritate ergo Apoſtolica, & cenſura, ſub Divini judicii obteſtatione, & anathematis interdicto ſtatuimus, ut nulla perſona magna, vel parva, cujuſcunque ordinis aut dignitatis ſit, omnia, quæ a nobis, vel Prædeceſſoribus noſtris Eccleſiæ tuæ, & tibi conceſſa ſunt, violet; quicumque autem mutaverit, vel in aliquo violare præſumpſerit, niſi reſipuerit, auctoritate Dei, & B. Petri, & noſtra, qui ejus fungimur vicariatione, perpetui anathematis vinculo ſit innodatus. Qui vero cuſtos & obſervator ejus extiterit, benedictionis gratiam, & cœleſtis retributionis, a juſto judice Domino Deo noſtro conſequi mereatur. Scriptum per manum Aronis, Notarii Regionarii, atque Scriniarii S. R. E. in menſe Januario, Indictione VI. Data IV. Nonas Januarii per manum Andreæ, Arcarii S. Sedis Apoſtolicæ, in ſacratiſſima ſede B. Petri Apoſtoli, Indict. VI. (*b*)

Manſi Supplementi Concilior. Tom. I.

Agitatam hanc controverſiam in multis Germaniæ Conciliis, leges in hoc Tomo II. a pag. 161. in Concilio Moguntino actione IV. anni Chriſti 847. Rurſum in Concilio Moguntino anni proximi 848. In Concilio Wormatienſi, accedente conſenſu Guntharii Archi-Epiſcopi Colonienſis, & confirmatione Papæ, conjungitur Bremenſis Hammaburgenſi Archi-Epiſcopatui. Papa Nicolaus I. anno 858. ratificat conjunctionem factam in Concilio Wormatienſi pag. 170. hujus Tomi. Anno 890. Stephanus Papa V. Adalgarium Bremenſem, & Hermannum Colonienſem Archi-Epiſcopum ad Concilium Wormatienſe venire jubet pag. 385. huj. Tomi. Eadem pagina legis Concilium Francofordienſe provinciale, qua Bremenſis Adalgarius Hermanno Colonienſi declaratur ſubjectus, judicio Formoſi Papæ: non vero in Concilio poſteriore Triburienſi anni 895, ut vulgo credebatur. Hac demum Epiſtola Hammaburgenſis Archi-Epiſcopi privilegia confirmantur, & confinibus Epiſcopis executio Apoſtolici decreti committitur.

(*b*) Indictio ſexta concurrit cum Papæ Agapiti II. anno V. Sedit ab anno Chriſti 946, ad 956. 20. Auguſti, poſt quem diem obiit. *Pagi in Critica ad annum 955.*

SYNO-

SYNODUS COLONIENSIS.

Anno Chriſti CMXLVIII. Agapeti II. Papæ II. Ottonis Regis XII.

Wicfridus, Archi-Epiſcopus Colonienſis, confirmat & ampliat privilegia Eccleſiæ S. Severini.

CONſiderans curam atque pondus meæ diſpenſationis, ac curam commiſſi ovilis, non auſus fui petita præterire: ſed juſſi in Synodali Conventu, quem tunc proxime in cœna Domini collectam habui, ſeptem ſapientes Clericos, & totidem idoneos circum manentes laicos, ſuper capſam S. Petri jurare, qui publice recitarent, ut veracius ſcirent, & poſthæc ſic circumducerent, ut in æternum absque lite ſtaret omnis ille terminus, pertinens ad præfatum S. Severini Monaſterium. Unde factum eſt, ut condixerant: Primum omnem ſalaticiam terram pertinentem ad curtem juxta Monaſterium, ubicunque jacerent locorum: & ſic terminum ducebant ab *urbis porta*, quam vulgus nominat *altam*, per illam plateam uſque ad S. Joannis Eccleſiam, & per ſeptem & decem jurnales in alia parte plateæ jacentes: ab Eccleſia autem per viam, quæ eſt dicta Burchſtrazza, uſque ad villam, quæ eſt dicta Thiedenhoven, cum omnibus, quæ pertinent ad illam: hinc uſque iterum ad villam, quæ nominatur Holuichen, ac quicquid pertinet ad illam: inde vero ad ſilvam, quæ vocatur Dierlo, & hinc ad Gungenforſt: inde per viam, quæ dicitur Vorſtweg uſque ad Rhenum, & ſic per littus iterum uſque ad civitatis foſſam; ut nemo quid juris, vel poteſtatis, aut termini, ac ſaltem ſenatus inter habeat, nec aliquis Decanus, aut Advocatus illorum juramento meo, & communi conſenſu tam Clericorum, quam laicorum tunc aſtantium, niſi præfati Monaſterii Præpoſitus, exceptis XX. domibus, quæ pertinent ad Eccleſiam ſecus Rhenum, ſub honore S. Dei Genitricis fundatam.

Gelen. de Colon. Agrippin. Magnitud. L. III. Syntag. III. pag. 271.

FRANCOFURDENSIS CONVENTUS

REGIS OTTONIS I., EPISCOPORUM, COMITUM, ET FIDELIUM COMPLURIUM.

Anno Chriſti CMLII. Agapeti II. Papæ VI. Ottonis I. Regis XV.

ANno Incarnationis Domini CMLII. Indict. X. conſtitutum eſt in *Francofurt*, a Rege Glorioſiſſimo *Ottone*, anno illius XV. conſentientibus epiſcopis, Comitibus, aliisque fidelibus compluribus, canonum, Sanctorumque Patrum auctoritate, nec non Capitularium præcedentium Regum inſtitutis, coram poſitis:

I. Ne oppreſſio virginum, aut viduarum, vel raptus, ab ullis hominibus fiat, & ut qui rapiunt eos, ſub nomine ſimul habitandi, cooperantes, & convenientes raptoribus, ſiquidem Clerici ſint, decidant a gradu proprio; ſi vero laici, anathematizentur, & raptores ſine ſpe conjugii perpetuo maneant: quod ſi poſthæc jungere ſe præſumpſerint, utrique anathematizentur.

II. Inventum eſt etiam a præfato Rege, ut nulla Abbatia, quæ per ſe Electionem habet, ad Monaſterium, nec

nec alicui in proprium dari poſſit ; illæ vero , quæ electione carent , Regis donatione , & privilegio , ad illud Monaſterium , quod ſub ejus Mundiburnio conſiſtit , ſubrogari poſſe.

Ex veteri codice MS. membranaceo Bibliothecæ Palatinæ in Vaticano Romæ aſſervato N.583. deſcripſit Cl. Schannatus B. M.

SYNODUS AUGUSTANA

Anno Chriſti CMLII. Agapeti II. Papæ VII. Ottonis I. Regis XVI.

In cauſa diſciplinæ Eccleſiaſticæ celebrata.

PRÆFATIO.

CUm Excellentiſſimus, piiſſimusque Otto Rex , ſuperna attractus Clementia , non minus de negotio ſpiritali, quam de ſtatu Chriſtiani Imperii tractaret , in primis Pontificum, aliorumque Primatum ſuorum communi conſilio fretus , anno Incarnationis CMLII. Indictione X. Anno vero Regni ejus XVI. ſub die VII. Idus Auguſti , Placitum, Conventumque Synodalem Auguſtæ fieri decrevit ; quatenus concordi diligentia , tam ſancti Cleri , quam populi Eccleſiæ ſtabilitatis profectus , & totius Chriſtianitatis utilitates tractarentur. Cujus Divinæ rei diſpoſitionem per Reverendiſſimi, atque Prudentiſſimi Frithurici , Moguntinæ ſedis Archi-Epiſcopi , induſtriam maxime gubernari deliberavit. Geroldo etiam Juvavenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo , Manaſſe quoque Mediolanenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo , Petro Ravennate Archiepiſcopo, cæterisque Italiæ, Galliæ , Germaniæ ſubnotatis Pontificibus , huic diſcuſſioni operam exigentibus, Udalrico Auguſtenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Annone Wangionenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Starcando Eiſtetenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Conrado Conſtantienſis Eccleſiæ Epiſcopo , Poppone Wirceburgenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Godefrido Nemetenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Hartberto Curienſis Eccleſiæ Epiſcopo , Votone Argentinenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Lantberto Friſingenſis Eccleſiæ Epiſcopo, Hugone Aritienſis Eccleſiæ Epiſcopo, Michaële . Ratiſponenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Adalberto Patavenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Ludfrido Picinenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Giſibrando Tordonenſis Eccleſiæ Epiſcopo , Antonio Brixienſis Eccleſiæ Epiſcopo , Witone Cumano Fpiſcopo, Deodato Parmenſis, Adelardo Regienſis Eccleſiæ Epiſcopo, Sigolpho Placentinæ Eccleſiæ Epiſcopo , Adalgiſo Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopo. Cum eorum unanimis diligentia huic Eccleſiaſtico negotio vigilanter inſtaret , omnibus ratum putabatur , principem regni , beatæ matris Eccleſiæ devotum filium poſtulare , quatenus ibidem Divina diſcutientibus intereſſe dignaretur. Tum die præfinito eo veniens dulciſona modulationum jucunditate , honorifice , uti Regiam dignitatem decuerat , ab omnibus acceptus , Miſſa celebrata finita , ſatisfaciendo Pontificum petitioni, cum inſigni privatim turba Synodum intravit. Interim Reverendus Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus Frithuricus ſe e ſolio erigens , humiliter, ſtrenueque ſermonem, regulari ſtudio congruentem protulerat : deinde cuncta, quæ de jure Eccleſiaſtico juxta canonicam auctoritatem , & imitanda ſanctorum Patrum decreta erant ventilata , pronuntians in omnibus huic rei neceſſariis ſe in immune ejus præſidium ſentire poſtulabat. Quibus Rex ſuperni amoris igne ſuccenſus , & zelo Divini amoris animatus , mentis corporisque niſu , Eccleſiaſticarum rerum auxiliatorem, defenſorem promptiſſimum ſe eſſe promittendo certificavit. Hac videlicet promiſſione audita regali, prælibatus Archiepiſcopus reſidens , communi ceterorum aſſenſu , capitula ſubſequentia titulari præcepit.

CA-

CAPITULA.

I.

SI quis Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorumque, uxorem accepit, a ſibi injuncto officio deponendus eſt, ſicut in Concilio Carthaginenſi tenetur cap. XXV.

II.

Epiſcopos, Presbyteros, vel aliquem de Clero, canes venandi amore vel accipitres habere non licet, ſicut in Concilio legitur Toletano, cap. X. Quisquis autem perſonarum hujusmodi in hac voluptate denudatus fuerit, quamdiu in illa deteſtabili voluptate detinetur, ab omni Eccleſiaſtico officio ceſſet.

III.

Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, aleæ vacans, ſi ab hoc interdicto opere ceſſare noluerit, velut in canone Apoſtolorum habetur cap. XLII. deponendus erit.

IV.

Nullus in clericatus officio manens mulierem ſubintroductam ſecum habitare permittat. Si vero aliqua ſuſpicionum maculis aſperſa, contra hæc agere tentaverit, ab Epiſcopo, vel ejus Miſſo virgis cæſa detondeatur. Si autem ſæcularis poteſtas fieri prohibuerit, Regia poteſtate fœmina coacta prælatæ ſententiæ ſubjaceat.

V.

Diverſa ſæcularis vitæ negotia fugientes, monaſticæ inſtitutionis normam aggredientes, extra clauſtrum ſine licentia proprii Abbatis ire non licet; ſed tantummodo jejunio & orationis vacare, in locis, quibus renuntiaverunt ſæculo, permanentes, ſicut in Concilio Chalcedonenſi præcipitur.

VI.

Oportet etiam Epiſcopum, in cujus Diœceſi cœnobium ſitum eſt, monachorum providentiam gerere: & ſi aliquid correctione dignum reperit, corrigere feſtinet.

VII.

Clericis monachicum habitum ſequi cupientibus, & pro remuneratione Divina, ſæcularibus ſpretis, arctiorem vitam adire volentibus, nullatenus introeundi aditus ab Epiſcopo denegetur; ſed potius eum in tali converſatione præſtare exhortari conetur, ſicut in Concilio Toletano habetur capitulo L.

VIII.

Sanctimonialis, quæ ſpontanea voluntate ſtrictiori vitæ propoſito ſe alligare voluerit, nulla re obſtante, id quod bona intentione diſpoſuerat peragendum, ab Epiſcopo impediatur.

IX.

Ut laici Presbyteros, ſine conſcientia & conſenſu proprii Epiſcopi, ab Eccleſiis, eis canonice commendatis, non ejicere præſumant, nec alios locum eorum ſubire faciant; quia ut ab Epiſcopis ordinantur, ita neceſſe eſt ab ipſis Eccleſias procurandas accipiant, ſicut in Concilio habetur Arelatenſi cap. IV.

V.

Ut omnis decimatio in poteſtate Epiſcopi ſit: & ſi neglecta fuerit, quidquid inde emendandum ſit, coram Epiſcopo, ejusve Miſſo corrigatur.

XI.

Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, ut in multis Conciliis firmatum eſt, quia Divina miniſteria contrectant, ab uxoribus abſtineant. Cæteri autem Clerici, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, licet nolentes, ad continentiam cogantur.

Hardouinus Tomo VI. Concilior. Part. I.

Continuator Reginonis XXXIV. Epiſcopos cum Marino Legato interfuiſſe huic Synodo ſcripſit.

Eodem anno, mediante Auguſto menſe, Conventus Francorum, Saxonum, Bavarorum, Alemannorum, & Longobardorum publicus apud Auguſtanam urbem Rhetiæ Provinciæ agitur: ubi præſcriptus Berengarius cum filio ſuo Adelberto Regiæ ſe per omnia in vaſſallitium dedit dominationi, & Italiam iterum cum gratia & dono Regis accepit regendam. Marca tantum Veronenſis & Aquilejenſis excipitur, quæ Henrico fratri Regis Ottonis I. committitur.

Continuator Chronicorum Reginonis hæc politica acta hujus Conventus Auguſtani adnotavit: nos Eccleſiaſtica ſupra retulimus.

ARNSTAD. CONVENTUS

Circa annum Chriſti CMLIV. Agapeti II. Papæ VIII. Ottonis I. Regis XVIII.

PRævenit (*a*) imminentem hanc preſſuram Eccleſiæ Pax *in Placito Regali, quod in Arnſtad habitum* fuit, ex integro condicta, ex magna jam parte per Imperatoris noſtri, fratrumque ejus ſapientiam confirmata.

Prævenit (*b*) hanc preſſuram imminentem Eccleſiæ, (*c*) pax in Palatio (*melius lege:* placito) Regali, quod in Arneſtad habitum fuit, ex integro condicta, & ex magna jam parte per Imperatoris noſtri, fratrumqne ejus ſapientiam confirmata. E revera tribubus & linguis innotuit, quia Deus diſſentionis non eſt, ſed pacis.

(*a*) *In vita S. Vrſmari* 18. Aprilis apud Bollandianos, ſcripta a Fulcuino Abbate: cum de Hungarorum incurſione Lobbienſe cœnobium præſervatum Sancti interceſſione fuiſſet.

(*b*) Et *in vita Brunonis* Archiep. Colonienſ. authore Rotgero ejus familiari. *Apud Leibnitz rerum Brunſw. Script. Tom. I.* Hungarorum cædes pleniſſima Ottone I. Victore accidit X. Auguſti 954.

(*c*) Pax illa inita eſt XVI. Kal. Januarii inter Ottonem Regem, & filium ejusdem Luitolfum in loco Arneſtad, item inter Cunonem, ſeu Conradum, Ottonis Regis generum nunc Franconiæ, antea Lotharingiæ Ducem, inſtigatorem Luitolfi. *Hæc ex Mariano Scoto ad annum 954. Pagi in Critica ad 954.*

In eodem loco Arneſtade Wilhelmus, Ottonis I. Regis Filius, defuncto Friderico, Moguntiacenſi Archi-Epiſcopo, electus fuit Archiep. Moguntiæ, ſubin IX. Kal. Januarii 954. conſecratus: erat nempe dies XXIV. Decembris Dominica.

Continuator etiam Reginonis ad hunc annum Electionem Wilhelmi, filii Regis Ottonis, a Clero & populo concordem in Arneſtad in locum Friderici Archi-Epiſcopi Moguntini nuper defuncti refert. *Ex editione Struvii Tomo I. Scriptorum Germaniæ.*

SYNODUS FRISINGENSIS.

FRISINGÆ IN PRESBYTERIO CORAM SYNODO, IN DIE SANCTO COENA DOMINI.

Anno Chriſti CMLVI. Joannis XII. Papæ I. Ottonis I. Regis XIX.

Concambium Lantperti Epiſcopi Friſingenſis, & Engilſcaletri nobilis viri, ad uſum Eccleſiæ S. Mariæ, & S. Corbiniani.

IN Dei nomine. Placuit, atque convenit &c. &c. Tradidit igitur prædictus nobilis vir, qualem proprietatem habuit in loco, qui dicitur Seiſtinhuſa, Curtiferum I. & arabilis terræ jugera CVIV. & de pratis jugera XXV. cum paſcuis, exitibus, & reditibus, aquis, aquarumque decurſibus, viis, & inviis, quæſitis, & inquirendis, fontibus, in manus prænominati Epiſcopi, & Advocati ſui Ratoldi ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ, ſanctique Corbiniani, Confeſſoris Chriſti, & Canonicis in alimoniam perpetualiter exiſtendum. Contra vero in recompenſatione ejuſdem Concambii idem Epiſcopus una cum manu Advocati ſui præſcripti, de rebus prætitulatæ Eccleſiæ, & Canonicorum in loco, Haderihhesdorf nominato, Curtiferum I. & arabilis terræ jugera CVIII. & de pratis jugera X. eidem ante dicto nobili viro ævis temporibus in proprietatem

tatem tradidit habendum, & exinde quicquid libuerit faciendum. Unde & duas commutationes &c. Iſti ſunt teſtes, ſicut mos eſt Bajoariorum, per aures tracti: Eparhart Comes, Wolfregil, Huch, Erimperht, Ruodperht, Sigimuot, Papo, Reginloch, Adalfrid, Salahho, Peranger, Kerhoh. Anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCCLVI. Actum Friſingam in Presbiterio coram Synodo in die Sancto Cænæ Domini.

Meichelbeck Hiſtor. Friſingenſ. Tomo I. Part. II. Inſtrumento MXXXIII. pag. 445.

CONVENTUS REGIS OTTONIS EPISCOPORUM ET ABBATUM IN QUINTILINGABURG.

Anno Chriſti CMLIX. Joannis XII. Papæ IV. Ottonis I. Regis XXIV.

ACTA. Monaſterium Alanesburg in Alſatia transfertur Lutram, cui novus Abbas Baltramnus præficitur, libera electio Abbatis, & varia prædia a Rege Ottone conceduntur.

IN nomine S. & individuæ Trinitatis. Otto Divina favente Clementia Rex. Notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtriſque tam præſentibus, quam & futuris: qualiter Legati *Abbatis Baltramni*, ejuſque congregationis, qui manebant *Alanesberg*, locum monachorum utilitati valde incommodum, noſtram adierunt Clementiam proclamationis cauſa, & conſilii; ut pro Dei amore, animæque noſtræ remedio, qualiter ipſum locum alias mutare poſſent, & conſilium eis, & locum, monachis convenientem concederemus. Nos vero legatione de tali congaudentes, pro ſtatu Sanctæ Dei Eccleſiæ, & memores retributionis æternæ, accepto conſilio ab *Epiſcopis, & Abbatibus*, & omnibus noſtris fidelibus, qui in Paſcha Domini noſtri nobiſcum *Quintilingaburg* manebant, locum, quem accepimus a filiis Hugonis, & Heberhardo, & Hugone, Luterhaa vocatum, monachis apriſſimum, eis conceſſimus, *Baltramno* videlicet, & ejus ſubditis, modo ſub Regimine, & regula Sancti Benedicti degentibus, & omnibus per ſæcula, qui pro Dei amore proſpera hujus mundi cum mundo abrenuntiant, & inibi Regulæ ſequentes præcepta, Deo juncti, ſæculo incogniti, ſub Abbatis eligunt habitare militia. Aliud quoque donum Regalitatis noſtræ eidem loco contulimus, prædium ſcilicet, quod a Boſone in loco, qui dicitur *Walversheim*, & *Nirodesheim*, concambiavimus, cum omnibus appendiciis ſuis. Volumus etiam, ſicuti & per plurima loca auctoritas firmat, ut omnia ex priori loco, ubi habitaverunt, tam in prædiis, quam in aliis rebus, Luthra translato, in honore B. Petri Apoſtolorum Principis & Eccleſia fiat conſtructa, & maneat congregatio eo modo, ut ſub mundibundio deinceps maneat Regum Francorum, & jus proprietatis permaneat Romæ B. Petro Principi Apoſtolorum. Inſuper annuatim ex ipſo jam dicto loco Luterha Romæ cenſualiter perſolvantur x. Sicli argenti...

Ad Abbatem inter ſe eligendum ſine ullius contradictione liberam obtineant poteſtatem. Et nullus Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, eorum Dominetur, præter Romanum Apoſtolicum, & Mundibundio Regum Francorum. Ut hæc tamen veriùs credantur, hoc præſens præceptum manus noſtræ ſigno, & annuli noſtri impreſſione roborari juſſimus. Signum Domini Ottonis invictiſſimi Regis.

Lintulfus Cancellarius, ad vicem Bremenſis Archicapellani, recognovit. Data VIII. Id. Aprilis anno Dominicæ Incarnatio-

Tomus II. Concil. German.

nationis DCCCCLIX. Indict. II. anno vero Regni Ottonis Sereniſſimi Regis XXIV. Actum Quintilingaburg in Dei nomine feliciter.

Ex Chartario Lutrenſi deſcripſit *Mabillon* ad calcem vitæ Baltramni Abbatis. *Sæculo V. Benedictino.*

Ex quo *P. Calles Annalium Eccleſiaſticorum Germaniæ Parte IV. Lib. VI. Num. XLV.* Difficultates quaſdam circa hoc diploma natas *ex actis S. Deicoli*, concilians cum vita Baltramni Abbatis.

CONCILIUM INGELENHEIMENSE,

XLI. EPISCOPORUM.

Anno Chriſti CMLVIII. Joannis XII. Papæ III. Ottonis I. Regis XXII.

Ad ſubſtituendum in Saltzburgenſi Archi-Epiſcopatu Fridericum pro Heroldo luminibus orbato.

HEroldus, Saltzburgenſis Archi-Epiſcopus, ejus conjurationis, quam Liudolfus, Ottonis tunc Regis, mox Imperatoris, filius molitus fuit, conſortem ſe præbuerat; cujus delicti pœnam Henricus Dux, Ottonis frater, exacturus captum illum luminibus orbavit. Ea de cauſa cum minus aptus muneribus Epiſcopatus Heroldus factus eſſet, Epiſcopi in octavis Paſchæ anni 958. in Synodum in Ingelenheim convocati, Fridericum, aſſentiente Heroldo, ſubſtituerunt. En verba *Annaliſtæ Saxonis Eckarti*, quæ pariter & apud *Continuatorem Reginonis* recurrunt: In octavis Paſchæ conſenſu Heroldi Archi-Epiſcopi cæcati, apud Ingelenheim in præſentia Regis habita XLI. Epiſcoporum Synodo, Fridericus Saltzburgenſi Eccleſiæ Epiſcopus ordinatur.

Heroldus e Comitibus Schirenſibus adivit Archi-Epiſcopatum decimus Salisburgenſem anno CMXX, exauctoratur anno CMLIV. Excæcatur ab Henrico Saxone, Duce Bajoariæ, fratre Ottonis I. Regis: Achi-Epiſcopatu cedit CMLIX.: moritur CMLXVII. *Hanſiz. Germaniæ Sacræ Tom. II.*

Fridericus I. e Comitibus de Chiemgaù ſubſtituitur Heroldo Archi-Epiſcopus XI. anno CMLIV, conſecratur CMLVIII, quo anno & Pallium accepit, moritur CMXCI. Hanſitz. in Hiſtoria Salisburgenſi *Tomo II. Germaniæ Sacræ* accuratius, quam Beyerlinck in *Theatro vitæ humanæ*, verbo: *Epiſcopus.*

CONVENTUS EPISCOPORUM RATISBONÆ.

Anno Chriſti CMLXI. Joannis XII. Papæ V. Ottonis I. Regis XXV.

Translatio Reliquiarum Sancti Mauritii, & quorundam Sociorum ejus.

REgnante piiſſimo Rege Ottone, anno ejus Regni XXV. præſentibus Legatis Domini Apoſtolici, & univerſalis Papæ Johannis XII., Johanne ſcilicet S. Rom. Eccleſiæ Archidiacono, & Azone Protoſcriniario: Archi-Epiſcopis vero Walthero Mediolanenſi, Wilhelmo Moguntienſi, Friderico Saltzburgenſi:

burgenſi: Epiſcopis quoque Othelrico Auguſtenſi, Poppone Wirceburgenſi, Michaele Ratisponenſi, Hartberto Curienſi, Adalberto Laureacenſi, Abrahamo Friſingenſi, Lanwardo Mindunenſi, Petro Novarienſi, Ricberto Sabinenſi, Landelao Baſilienſi, in Vigilia Nativitatis Domini, Corpus S. Mauritii, & quorundam Sociorum ejus defertur: quod maximo, ut decuit, honore Parthenopolim (Magdeburgum) tranſmiſſum, unanimi indigenarum & comprovincialium conventu ibidem ſuſceptum eſt, & ad ſalutem Patriæ hactenus veneratum eſt. Inſuper plurimorum Reliquiæ Sanctorum, Apoſtolorum, ſcilicet, Martyrum, Confeſſorum, atque Sanctarum Virginum, eodem die Glorioſiſſimo Regi Ratisponæ allatæ ſunt.

Ditmar. L. 2.

Annal. Saxo ad ann. 961.

BULLA JOANNIS XII.

Anno Chriſti CMLXII. Joannis XII. Papæ VII. Ottonis I. Regis XXVI. imperii I.

Pro erectione Archi-Epiſcopatus Magdeburgenſis, & Merſeburgenſis Epiſcopatus.

JOHANNES EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, REVERENTISSIMIS CONFRATRIBUS ARCHI-EPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, MONACHIS, PRIMATIBUS, OMNI CLERO ET POPULO IN GALLIA, GERMANIA, BAUVARIA CONSTITUTIS.

QUociens ad profectum novæ Chriſtianitatis conceſſionis, firmitatisque privilegium a ſancta Romana Eccleſia, cui, Deo autore, deſervimus, expoſcitur, tociens omni diligentia omnique amore impertiri operæ precium duximus, ne, quod erga pia deſideria propenſius impendi convenit, callidi hoſtis invidia ob deſidiam indeficienter ſubripiat. Totis ergo viribus, cariſſimi fratres, certandum eſt, ut Chriſtianitatem, quam Deus omnipotens per ſervos ſuos cœleſti tropheo quotidie extendit, & provehit, noſtro quoque per eum adjutorio in eodem ſolidetur & maneat. Nunc vero, Dei operante Clementia, cariſſimus & Chriſtianiſſimus filius noſter Rex Otto, devictis barbaris gentibus, Avaribus ſcilicet, aliisque quamplurimis, ut ad defenſionem Sanctæ Dei Eccleſiæ, triumphalem victoriæ, imperii culmen, per nos a beato Petro Apoſtolorum Principe ſuſciperet coronam; ſummam, & univerſalem, cui Deo præſidemus autore, adiit ſedem: quem paterno affectu ſuſcipientes ob defenſionem S. Dei Eccleſiæ in Imperatorem cum beati Petri benedictione unximus; cumque in Eccleſia beati Petri Apoſtoli de ſtatu & regimine totius Chriſtianitatis tractantes, quæ utilia ſunt, utiliter ſecundum Deum tractarentur; præfatus piiſſimus Imperator Otto, qualiter Sclavos, quos ipſe devicit, in Catholica fide noviter fundaverat; noſtræ innotuit paternitati, deprecans & obnixe poſtulans, ne oves, quas ipſe in Chriſto acquiſierat, ob paſtoris defectionem antiqui ſerpentis verſutia damnarentur. Ad hanc itaque petitionem aſſenſum, fratres cariſſimi, merito præbuimus. Totis ergo medullis cordis, prout dignum eſt, ut novella hæc plantatio ſuper verticem montis in petra, quæ Chriſtus eſt, fundetur, intendamus. Dabit vires, qui neminem vult perire, cujus annuente clementia volumus, & per hanc privilegii paginam jubemus, ut Magdaburgenſe Monaſterium, in regno Saxonum juxta Albim conſtructum, quod prælibatus Sanctiſſimus Imperator ob novam Chri-

Chriſtianitatem conſtruxit, quia vicinius id locorum gentibus eſt, in Archi-Epiſcopalem transferatur ſedem, quæ per ſubditos ſuffraganeos totum Dei gregem regere, & gubernare valeat. Volumus & per hanc privilegii paginam jubemus, ut Mersburgenſe Monaſterium, quod ipſe piiſſimus Imperator, quia Ungaros proſtravit, futurum Deo devovit, in Epiſcopalem debeatur (*a*) ſedem, quæ Magedaburgenſi ſit ſubdita ſedi; & quia tot gentes ſub uno paſtore regi minime poſſunt, volumus, & per noſtræ auctoritatis privilegium cenſemus, ut cenſum & decimationem omnium gentium, quas idem piiſſimus Imperator baptizavit, vel per eum, ſuumque filium æquivocum Regem, ſucceſſoreſque eorum baptizandæ ſunt, ipſi ſucceſſoresque eorum, Deo annuente, poteſtatem habeant, diſtribuendi, ſubdendi Magedaburgenſi, Mersburgenſi vel cuique velint, futuræ ſedi. Volumus etiam, cariſſimi confratres, & ex B. Petri Apoſtoli juſſione præcipimus, ut Mogontienſis, Trevirenſis, Colonienſis, Saltzburgenſis, Hammaburgenſis, Archipræſules, Magedaburgenſis Monaſterii in Archiepiſcopalem, & Mersburgenſis translationem in Epiſcopalem ſedem, totis cordis corporisque viribus conſentanei fautores perſiſtant. Cum vero Deus omnipotens per prætaxatum ſervum ſuum inviċtiſſimum Imperatorem, ſuumque filium Regem, ſucceſſoreſque eorum vicinam Slavorum gentem ad cultum Chriſtianæ fidei perduxerint, per eos in convenientibus locis ſecundum opportunitatem Epiſcopatus conſtitui, & in eiſdem per conſenſum prædictorum quinque Archi-Præſulum, ſucceſſorumque eorum ab Archiepiſcopo Magdaburgenſi Epiſcopos conſecrari volumus ſuffraganeos; ſed tamen ſi præfati filii noſtri piiſſimi Imperatoris, ſuique filii æquivoci Regis ſucceſſores eorum ſtatuta frangere tentaverint, aut prædictarum Eccleſiarum, cæterique Præſules, ſucceſſoresque eorum Magedaburgenſi Archiepiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus, eorumque ſuffraganeis, & eorum ſucceſſoribus adjutores, conſentaneique non fuerint, anathematis mucrone feriantur, a ſummoque retributore damnationem ſine fine recipiant. Omnipotens itaque Deus Sereniſſimo Imperatori Ottoni, ſuoque nato æquivoco Regi, Spirtualibus filiis noſtris, longævam tribuat vitam, quatenus in hoc ſæculo tranquille viventes, in futuro immarceſcibili gloriæ percipiant palmam. Scriptum per manum Leonis Scriniarii S. Sedis Apoſtolicæ in menſe Febr. Indiċt. V. Data II. idus Febr. per manum Georgii ſecundicerii S. Sedis Apoſtolicæ: anno Deo propitio Pontificatus D. D. Joannis ſummi Pontificis & univerſalis Papæ VII. Imperii D. D. Piiſſimi Auguſti Ottonis a Deo coronati magni Imperatoris anno primo (*) in menſe & indiċt. V. factum.

CANONES.

I.

QUod antiquæ Eccleſiæ a novis nec decimis, nec ulla poſſeſſione ſunt ſpoliandæ.

II. Quod dotes Eccleſiæ non auferantur.

III. Quod Eccleſiaſtica ſtatuta, & privilegia ab Apoſtolis, & reliquis Magiſtris Eccleſiæ tradita, integra ſerventur, & prævaricatores eorum excommunicentur.

IV. Quod conſuetudines Eccleſiaſticæ pro lege ſunt tenendæ.

V. Quod tricennalis poſſeſſio firma ſit.

VI. Sicut Dœceſim tricennalis (*b*) poſſeſſio tollit; ita territorii conventum non admittit: ideoque baſilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum procul-dubio Epiſcopum pertinebunt, cujus conventus eſſe conſtiterit.

Leuckfeld. in antiquitât. Halberſtadienſium Diplomat. Num. 26.

(*a*) *forte*: erigatur.

(*) Hoc anno, menſe Februario, a Joanne XII, non anno 961. a Leone, ut Albertus Stadenſis errat, Ottonem coronatum fuiſſe, ſtatuunt Ditmarus L. IX. Sigebertus. Conrad. Urspergenſis, Sigonius L. VI. Rubeus L. V. Luitprandus L. VI. *Baronius ad hunc annum. Ex his Samuel Lentzen in hiſtoria Archiep. Magdeburgenſis. V. Leuckfeld. in antiquitatibus Halberſtadienſibus.*

(*b*) *Martene legit*: triennalis. Idem Canones addidit, a Leuckfeldio omiſſos.

CON-

CONCILIUM COLONIÆ.

Anno Chriſti CMLXIV. Benedicti V. Papæ I. Ottonis I. Regni XXIX. imp. III.

AD annum CMLXIV. Bruno Dux, & Archi-Epiſcopus Colonienſis, vir Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudioſiſſimus, Synodum Coloniæ Provincialem celebrans, omnes Epiſcopos & Abbates de toto Archiepiſcopio ſuo convocavit, & multa in eodem Concilio ad utilitatem communem conſtituit.

Tritbemius Annal. Hirſaugienſ. novæ editionis.

Synodicam ſuam Epiſtolam per Hadamarum, venerabilem Monaſterii Fuldenſis Abbatem, Romam ad Agapitum miræ Sanctitatis Papam direxit, in qua, cujus ſpiritus eſſet, & quia Paſtor a Domino miſſus eſſet, innotuit. *Ruotgerus in vita Brunonis apud Leibnitz Tomo I. Scriptor. Brunſwicenſ. pag.* 281.

Sed Agapitus II. PP. ſedit ab A. C. 946. ad 956. igitur in *alia* Synodo, quam ea, ab Trithemio inſinuata, oportet hanc Synodicam Epiſtolam ſcriptam fuiſſe, adeoque tres Synodi Colonienſes hinc innoteſcunt ſub Brunone I. Archiep. celebratæ.

CONVENTUS EPISCOPORUM APUD COLONIAM.

Anno Chriſti CMLXV. Benedicti V. Papæ I. Ottonis I. Regni XXX.

In quo præſente Ottone Imperatore, Ottone Rege, ejus filio, ac Lothario Francorum Rege, Fundatio Collegiatæ S. Martini Leodienſis Eccleſiæ confirmatur.

IN NOMINE DOMINI JESU CHRISTI SALVATORIS, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, EVERACCUS, SERVORUM CHRISTI SERVUS, UNIVERSIS ECCLESIÆ CATHOLICÆ, ET APOSTOLICÆ FILIIS.

QUam ſit arduum & antiquum proclive, ſe ipſum regere, virtutibus indulgere, vitiis temperare, cum prudens quiſque ſui, ſuorumque curam gerens conſiderat, neſcio, an quicquam ſublimius hanc vitam degens agere queat, ſi tamen ab animi ſui deliberatione exeat homo ad opus ſuum, & operationem ſuam extendat uſque ad veſperam. Inde mihi (*a*) aliud ſolicite meditanti poſtquam voluntate Domini mei dictum eſt: *Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia, quanta tibi fecerit Dominus.* Inde inquam, anguſtiæ mihi factæ ſunt undique, & quidquid deligerem, ignoravi. Subdita eſt mihi cogitatio frequenti impulſu ſummi & incomparabilis viri, Domni Brunonis Archi-Epiſcopi, ut ſi quos poſſem, ad Apoſtolicam colligerem diſciplinam, ubi multitudinis credentium erat cor unum, & anima una. Hoc eſt enim, niſi fallor, quod bonum & jucundum monſtrat Pſalmiſta, habitare fratres in unum, monacho quidem omni, ſed non ſoli aptum. Et ut antiquus noſtræ ſedis locus ipſe quoque in perpetuum honorabilis habeatur, nec ob noſtri rudimenta laboris detrimentum aliquod patiatur, delegi locum ſatis amœnum in edita montis ſpecula, cui publicum nomen

(*a*) *fors:* illud.

men eſt, quo & ſedem noſtram, & eam, quæ domus Epiſcopi dicetur, auctoritate Brunonis Archi-Epiſcopi, cui omnia debeo, juſſu etiam magni Imperatoris, & Cæſaris Auguſti Ottonis, Cleri quoque noſtri & plebis, quiſque vir melior eſſet, aſſenſu, transferrem: ubi in Eccleſia, cujus ego fundamenta jeci in honore beatiſſimæ Dei Genetricis & Virginis Mariæ, Sanctique Lamberti Pontificis, & Martyris, de prædiis, quæ vel precariis, vel ingenio quolibet contraxi, quæve de antiquioribus Eccleſiæ rebus rationabiliter his addere potui, ſecundum ſtatuta canonum, & decreta, vel conſilio Confratrum meorum, quorum id intererat, cum præceptis Regiis oves Dominicas, quæ ſummi Paſtoris vocem audiant, pro captu meo ſacere deſtinavi. Quorum vitam conſtituimus, ut (*b*) unum cibum capiant, propter dormiant, prælatis obediant, nihil citra præfixam ſibi legem faciant, ad ſummam: domitores exiſtant ſuæ voluntatis, ut pax illis ſit in terra hominibus bonæ voluntatis. Quod ut notum eſſe poſſit, non his tantum, qui modo ſunt, ſed etiam poſteris noſtris hoc monimentum confirmationis conſcribi fecimus, quod & Imperatoria dignitate, & Principum aſſenſu, bonorumque omnium notitia, & pro favore roborari volumus: in quo & prædia, quæ in ſupra memorato loco ad ſervientibus Deo victum, & veſtitum miniſtrare ſufficiant, & teſtes, quibus hæc probentur, adſcribi ſanximus. Eccleſiam in Berlheim, Burſeheim, Oreſeheim, Witterestucka: Eccleſiam in villa Beinchovum, Flaredesheim cum Eccleſia, villam Benoite cum Eccleſia Woltenſi, villam Camus cum Eccleſia: in villa Helſi tres manſos, in villa Althuoſe I. in villa Hakeſi II. in villa Frera V. Utheri Geroldingum, Woromia cum Eccleſia, Welez cum Eccleſia, Ruvanſeis, Sluzin, in villa Liedes manſum I. Scozes Malgreis Eccleſiam in Olſejo, ſumma Fummenſusmont, Marchinus, Slies, Aſſeza cum Eccleſia.

Signum Ottonis inuictiſſimi Cæſaris.
Signum Ottonis invictiſſimi Regis.
Signum Lotharii Regis.
Signum Brunonis Colonienſis Archi-Epiſcopi.
Signum Thiederici Trevirenſis Archi-Epiſcopi.
Vodalrici Remenſis Archi-Epiſcopi.
Everacri Leodienſis.
Baldrici Trajectenſis.
Hideboldi Mimigadeſurenſis.
Lantewardi Mindenſis.
Drogonis Osneburgenſis.
Thiederici Metenſis.
Wicfridi Virdunenſis.
Gerardi Tullenſis.
Ingranni Cameracenſis.
Ingranni Abbatis.
Alberti Abbatis.

Ego Bruno, Gratia Dei Archi-Epiſcopus & Primiſcrinius recognovi. Data IV. Nonas Junii, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXV. Indict. VIII. Anno Imperatoris Auguſti XXX. Item anno Ottonis Regni V. Actum Coloniæ Palatio feliciter.

Martene veterum Monumentorum collect. ampliſſima. Tomo VII. col. 54. Ex quo Manſi Tomo I. Supplementorum pag. 1143.

(*b*) *forte:* una.

CONVENTUS EPISCOPORUM
IN QUEDLINBURG.
Anno Chriſti CMLXVI. Joannis XIII. Papæ I. Ottonis I. Regis XXX.

Antequam Rex iret in Italiam, Machtild unica filia ejus, decus Sanctimonialium, communi conſenſu Cleri & populi, Religioſiſſimæ Congregationis S. Servatii (in Quedlinburg) in Abbatiſſam electa eſt, ac præſentibus Ottone Imperatore, & matre Imperatrice Athelheide, aviaque ſua Machtilde Regina, nec non Rege Ottone fratre ſuo, cunctisque Optimatibus Regionis illius utriusque ſexus, non uno, uti moris eſt, benedicente Epiſcopo, ſed cunctis Regni Archi-Epiſcopis, & Epiſcopis in hoc opus collectis, benedicta eſt.

Anonym. in vita S. Mathild. Reg. C. 6. n. 31.

SYNO-

SYNODUS VIRDUNENSIS.

Sub Wicfredo Episcopo.

Anno Chriſti CMLXVII. Joannis XIII. Papæ II. Ottonis I. regis XXXI. imp. VI.

NOverit omnium Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, Virdunenſis Eccleſiæ fidelium Clericorum, & Laicorum tam præſentium, quam futurorum, induſtria, quod ego Wigfridus, præfatæ Eccleſiæ, quamvis indignus Epiſcopus, anno noſtræ ordinationis VIII. in ſancta reſidens Synodo: Relatum eſt ad aures noſtras, Capellam in noſtro Epiſcopio juxta Eccleſiam Sancti Michaëlis in honore ſancti Martini ſitam, cauſa neceſſitatis noviter factam eſſe; de qua cunctis temporibus ad ſancti Syrii Eccleſiam ſubjecta fuit decima: ſed tamen ille, cui beneficium erat, Bertaldus, fidelis noſter, inquit: faciam eam ſtare per ſe. Tunc vero Abbas, nomine Oddo, cui prædictæ Eccleſiæ providentia erat commiſſa, venit Virdunum ad Generalem Synodum, & talia nobis retulit. Facta autem inquiſitione in ipſa ſancta Synodo, reperimus eam conſtructam eſſe temporibus Halevinci, prælibatæ Eccleſiæ Abbatis, & Harcheri, cui beneficium tunc temporis erat. Nos denique plura exempla a ſanctis Patribus ſequentes, hanc nefariam conſuetudinem, communi noſtrorum Clericorum & Laicorum conſenſu irritam duximus, & ne in poſtmodum fieret, auctoritate noſtri miniſterii omnimodis prohibuimus. Judicio denique noſtrorum fidelium, & conſenſu in plena Synodo ſeptem fideles Presbyteri ſecundum legem probaverunt, potius ſubjectam eſſe ad præfatam Eccleſiam, quam ad aliud beneficium prænotatum, quorum hæc ſunt nomina: Ermenardus, Item Ermenardus, Winierus, Savilis, Wigineus, Gonbertus. Poſt illud videlicet Sacramentum, bannum noſtrum, ne aliquis deinceps mutire aliquod præſumeret, indiximus, & omnes circumſedentes pari voto aſſenſum præbere juſſimus. Et ut hoc remiſſionis ſcriptum per ſuccedentia tempora permaneret ſtabile, & inconvulſum; manu propria illud firmavimus, manibuſque noſtrorum fidelium, Clericorum ſcilicet, & Laicorum roborandum eſſe decrevimus ſtipulatione ſubnixa. Actum ſub die V. Kal. Martii anno VI. Regnante Ottone Rege Filio Domini Ottonis Imperatoris Auguſti.

Signum Goldefridi Comitis & Vicedomini.

Sig. Givardi. Sig. Gotberti, & Milonis geminorum. Sig. Ramberti. Sig. Erlebodi. Sig. Bertoldi. Sig. Rotberti. Sig. Folchardi. Sig. Eremboldi. Sig. Richarii. Sig. Sertonis. Sig. Rotmari. Riculfi.

Sig. Oddonis Abbatis.
Sig. Adelardi Abbatis.
Sig. Halevinci Præpoſiti.
Sig. David Decani.
Sig. Dudonis Presbyteri.
Sig. Milonis Abbatis.
Sig. Berneri Primicerii.
Sig. Hadeboldi Archidiaconi.
Sig. Richeri Archidiaconi.
Sig. Ermunberti Presbyteri.

Ex Lib. IV. Miſcellaneorum Baluzii. Mabillon. Tomo III. Annal. Benedict. pag. 558.

Wigfridus in Cathedra Verdunenſi ſucceſſit Berengerio Epiſcopo anno 959. pridie Idus Auguſti, & ſedit ad annum 983. quo obiit.
Calmet Tomo I. Hiſtoriæ Lotharingiæ pag. XLV. Diſſertationis præviæ.

Otto II. Filius Ottonis I. Auguſti, coronatur Aquiſgrani Rex Germaniæ anno 961. 26. Maji, ergo annus VI. Ottonis II. concurrit Anno Chriſti 967.

CONCI-

CONCILIUM RAVENNATENSE I.

IN CAUSA SALTZBURGENSIS ARCHI-EPISCOPI HEROLDI.

Anno Chriſti CMLXVII. Joannis XIII. Papæ III. Ottonis imp. VI. regni XXXI.

Ex quo hæc Synodica Epiſtola de Heroldo Archi-Epiſcopo excommunicato.

JOannes Sanctæ Romanæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ Præſul, omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis, noſtris dilectis in Chriſto Fratribus, apud ſanctam Synodum Ravennæ, nobiſcum aggregatis, æterna beatitudinis gaudia.

Sanctitati & dilectioni veſtræ, notum eſſe volumus: quod *Heroldus*, dudum Salzpurgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, contra Canonicam & Apoſtolicam auctoritatem, nefaria præſumptione poſt ſuorum oculorum amiſſionem videatur ſacrum celebrare myſterium, & quod ridiculum eſt, pallium geſtare ſollempniter. Hoc namque non ad modicam hereſeos veſaniam attinet, & nobis, omniumque fratrun orthodoxorum prudentiæ debet videri execrabile: præſertim cum ipſe pro ſua culpa, & perfidiæ temeritate exoculatus ſit; eo quod Eccleſias Dei exſpoliaverit, theſaurum paganis erogaverit, ſeſeque eis junxerit in Chriſtianorum necem & deprædationem, contra Dominum & piiſſimum Imperatorem, ſuum ſeniorem, rebellis & infidelis exſtiterit: & proinde a deceſſoribus noſtris, ſanctæ memoriæ Pontificibus omne ſacerdotale officium ſæpe ſit ei interdictum: atque electione & poſtulatione omnium pene nobilium Bajoariorum, ſcilicet Clericorum, & laicorum, ſancta Romana mater Eccleſia ſuæ auctoritatis privilegio, Fridericum, virum venerabilem, & cunctis laudabilem, loco ejusdem Heroldi, fieri, eſſeque Archi-Epiſcopum omnimodo decreverit. Quapropter itaque noſtrorum deceſſorum auctoritatem ſequentes, veſtræque omnium Fraternitatis aſſenſione roborati, ipſius Heroldi hæreticam & temerariam pravitatem ammodo ac deinceps dampnamus, & penitus confutamus ex vice beati Petri, Principis Apoſtolorum, nec non omnes ſequentes cœcitatem corporis, & mentis ejus, in tali præſumptione, eique communicantes excommunicamus, immo & anathematiſamus uſque ad pleniſſimam emendationem. Inſuper jam dicto Friderico, per auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, digniſſimo Archi-Epiſcopo, honorem & dignitatem Salzpurgenſis Archi-Epiſcopatus confirmamus & corroboramus, & univerſos humilitati ejus allubeſcentes benedicimus, & Catholicos approbamus; unde rogantes hortamur Sanctitatem Fraternitatis veſtræ, ut in hoc nobiſcum pariter aſſentiatis, & huic noſtræ Apoſtolicæ Sanctioni veſtram confirmationem præbeatis.

Johannes, ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus, huic Sanctioni editæ a me in Synodo apud Ravennam, ſubſcripſi.

Signum Domni Ottonis Sereniſſimi Imperatoris.

Rodaldus, Patriarcha Aquilegienſis Eccleſiæ, interfui & ſubſcripſi.

Petrus, ſanctæ Ravennatenſis Eccleſiæ ſubſcripſi.

Vuido, ſanctæ ſilvæ candidæ Epiſcopus, & Bibliothecarius S. Sedis, ſubſcripſi.

Benedictus, ſanctæ Portuenſis Eccleſiæ Epiſcopus.

Waper-

Heroldus Archiep. Salisburgenſis anno 954. ob rebellionem excæcatus fuerat, & nihilominus contra Canonicam & Apoſtolicam auctoritatem ſacrum myſterium celebrare, & Pallium geſtare ſolemniter præſumebat: quare a Papa excommunicatus fuit, & ut talis denuntiatur hac *Synodica* Epiſtola.

Wapertus, ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſubſcripſi.
Gauzelinus, Patavienſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
Otkerus, ſanctæ Spirenſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Lanwardus, ſanctæ Mindenſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Arnaldus, Tridentinæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Martinus, ſanctæ Sutrienſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Joannes, ſanctæ Ariminenſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Erſemarius, ſanctæ Anconitanæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Gregorius, Comoclenſis Epiſcopus.
Gerardus, Faventinæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Zenobius, Feſulanæ Eccleſiæ Epiſc.
Ratherius, Veronenſis Epiſc.
Udalricus, Pergamenſis Epiſc.
Petrus, ſanctæ Camerinæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Rudolfus, Vicentinæ Eccleſiæ Epiſc.
Luitzo, Cremonenſis Epiſc.
Richardus, Fanenſis Eccleſiæ Epiſc.
Lupus, Spoletanæ Eccleſiæ Epiſc.

Actum Ravennæ, VII. Kal. Maji, per manum Stephani, Scriniarii ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in menſe Aprili, & Indict. X. in præſentia omnium ſanctorum Epiſcoporum.

Baronius & Synodographi tantum de unica hac Synodo Ravennatenſi loquuntur, quaſi in hac inſtitutio Magdeburgenſis Metropoleos, de qua ſequente in Epiſtola agitur, inchoata, & perfecta fuiſſet. Sed Pagius ad annum 967. recte monet, duas Synodos diſtinguendas: alteram hoc anno 967, alteram ſequenti 968, qua perfecta fuit inſtitutio novæ Metropoleos inter Slavos, accedente conſenſu Archiepiſcopi Moguntini Hattonis, & Hildewardi Halberſtadenſis Epiſcopi, de cujus ditione decerptæ ſunt civitates & oppida pro Archi-Diœceſi nova Magdeburgenſi, & Diœceſi nova Merſeburgenſi.

EPISTOLA SYNODICA JOANNIS XIII. PAPÆ.

Magdeburgenſis Archi-Epiſcopatus, & Suffraganeorum cœpta inſtitutio ad mentem Ottonis I. Imp.

JOANNES EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, EPISCOPIS URBIS ROMÆ, ARCHI-EPISCOPIS, EPISCOPIS, ET CUNCTIS TIMENTIBUS DEUM, OMNIQUE CŒTUI CHRISTIANORUM:

NOtum eſſe volumus, qualiter inſpirante Sancto Spiritu, meritiſque Apoſtolorum Principis Petri, & vaſis electionis Sanctiſſimi Pauli, ac millium Martyrum Chriſti, Roma, caput totius mundi, & Eccleſiæ univerſalis, ab iniquis pene peſſundata, a Domino Ottone Auguſto Imperatore, a Deo coronato Cæſare, & magno, & ter benedicto, Anno Apoſtolatus noſtri ſecundo, ipſiuſque prænominati noſtri Spiritualis Filii Sanctiſſimi Imperii ſexto, erecta eſt, & in priſtinum honorem omni reverentia radacta. Ipſo namque anno una nobiſcum, favente & conſentiente invictiſſimo prædicto Imperatore, acta eſt magna Synodus *Ravennæ* XII. Kal. Maji, convenientibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis circumquaque ex omni Italia, reſidentibus nobis in Eccleſia *B. Severi* Confeſſoris Chriſti, & ibi ſtatutis omnibus rebus Eccleſiaſticis, ſecundum ſtatuta canonum, & decreta anteceſſorum noſtrorum, idem Sanctiſſimus Imperator ardentiſſimo cœpit amore perquirere, quomodo noſtra Apoſtolica auctoritate a primordio nomen Chriſtianitatis in Aquilonaribus partibus dilataretur. Nos vero ejus animum in Dei ſervitio ita mirifice detentum mirantes, connivere ei dignum duximus, ſtatuentes, præſente, & conſentiente Sancta Synodo, & ipſo Imperatore, ut *Magdeburg* ſita juxta Albiam fluvium, ubi ipſe a Deo Benedictus Imperator corpus *S. Mauritii* cum multis martyribus collocaverat, & miræ magnitudinis Eccleſiam conſtruxerat, deinceps metropolis fit, & nominetur autoritate B. Petri Apoſtolorum Principis, & ea, qua prædeceſſores noſtri Conſtantinopolim ſtatuerunt. Ideo, quia filius noſter, ſæpe

ſæpe jam nominatus *Otto*, omnium Auguſtorum Auguſtiſſimus, tertius poſt Conſtantinum, maxime Romanam Eccleſiam exaltavit; conceſſimus, ut non poſterior ſit cæteris urbibus Metropolitanis, ſed cum primis prima, & cum antiquis antiqua inconvulſa permaneat. Suffraganeos vero eidem Metropoli unanimiter prærordinavimus, *Brandeburgenſem* Epiſcopum & *Havelbergenſem*: iis cunctis, quibuſcunque Imperator voluit, in urbe *Magdeburg* Archiepiſcopus conſecretur. Poſtea vero Archiepiſcopus, & ſucceſſores ejus habeant poteſtatem, per congrua loca, ubi per illorum prædicationem Chriſtianitas creverit, Epiſcopos ordinare, nominatim nunc & præſentialiter *Merſeburg*, *Cici*, & *Miſni*, a præſenti decima Indictione perpetualiter confirmamus permanendum. Statuentes Apoſtolica cenſura ſub Divini Judicii obteſtatione, & anathematis interdictionibus, nulli licere noſtrorum ſucceſſorum atque Pontificum, vel alii cuilibet perſonæ, hæc, quæ a nobis pia intentione ſtatuta ſunt in quoſcumque convellere, ſed potius firma ſtabilitate inconvulſa manere definimus. Si quis autem, quod non credimus, temerario auſu contra hoc noſtrum Apoſtolicum agere præſumpſerit decretum, ſciat ſe anathematis vinculis innodatum, & a regno Dei alienum, & cum impiis æterno ſupplicio deputatum. At vero, qui pio amore obſervator hujus noſtri Privilegii exſtiterit, Benedictionem a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro conſequi mereatur, & vitæ æternæ particeps, atque cum ſanctis omnibus ſine fine lætetur. Scriptum per manum Stephani notarii, Regionarii, & Scriniarii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in *menſe Aprili*, & *Indict. X. JOANNES* ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ præſul, huic decreto a nobis facto pro confirmatione ſubſcripſi. Signum Domini Ottonis piiſſimi Imperatoris. Ego Rudoaldus Patriarcha ſanctæ Aquilegienſis Eccleſiæ interfui, conſenſi, & ſubſcripſi.

Ex Lunigii Spicilegio Eccleſiaſtico.
Manſi Tomo I. Supplementi Conciliorum.

SYNODUS ROMANA,

Anno Chriſti CMLXVIII. Joannis XIII. Papæ III. Ottonis I. Imperii VI. Ottonis II. I.

BULLA JOANNIS XIII.

Qua Burchardus, Miſnenſis Epiſcopus, & Monaſterium ejus in civitate Miſnia, Apoſtolicæ Sedi immediate ſubjiciuntur.
II. Termini Miſnenſis Diœceſis deſcribuntur.
III. Donata Epiſcopatui Miſnenſi ab Auguſtis, a Papa, & Synodo confirmantur.

JOANNES EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI.

SI ſemper ſunt concedenda, quæ piis deſideriis congruunt; quanto potiſſimum, quæ Divini cultus prærogativa noſcuntur, non ſunt omnino abroganda; quæ ſunt a largitoribus non ſolum poſcenda, ſed vi caritatis procul dubio exigenda? Habita igitur *Synodo*, & multorum venerabilium Patrum, Coepiſcoporumque noſtrorum conventu, Romæ in Eccleſia Beati Petri Principis Apoſtolorum, aſſidentibus Auguſtiſſimis Imperat. Ottonibus utriſque: anno ſcilicet Imperii, majoris ſexto, minoris primo, iidem Glorioſiſſimi Imperat. poſtularunt a nobis, quatenus Monaſterium, quod pro remedio animarum ſuarum primitus conſtrui, & in honore beati Johannis Evangeliſtæ conſecrari ſe-

ri fecerunt, ſuper ripam fluminis, cui nomen eſt *Albia*, in civitate *Miſina*, ſita videlicet in Provincia, quæ dicitur *Talemence*, cui etiam Monaſterio virum venerabilem, nomine *BURCHARDUM* (*a*) honorifice præfecerunt, privilegiis Apoſtolicæ Sedis decoraretur; ut ſub jurisdictione Sanctæ Eccleſiæ noſtræ, cui Deo autore præſidemus, conſtitutum, nullius alterius Eccleſiæ (*b*) ditionibus ſummittatur. Pro qua re piis deſideriis faventes, hac noſtra auctoritate id, quod expoſcitur, effectui mancipamus: interponentes tamen ea, quæ & ipſi Principes noſtri innumeris privilegiis cupiunt exponi, & cunctis in Chriſto fidelibus manifeſta fieri. More antiquorum Impp. hi duo Imperatores pater & filius nobis aſſidentes Misnenſi Epiſcopatui terminum impoſuerunt, nominando fines & determinationes locorum, ſicut infra tenetur. Ubi caput & fons eſt aquæ, quæ dicitur *Odera*; inde quaſi recta via uſque ad caput *Albiæ*; inde deorſum in occidentalem partem, ubi diviſio duarum Regionum eſt *Bebem & Niſinen*. Ibidem ultra Albiam, per ſilvam in occidentalem partem uſque ad caput *Mildæ*, & ſic deorſum per ambas plagas ejusdem fluminis, uſque ad dum Milda intrat in Albiam: nec non ob hoc diximus in occidentali plaga, quia multæ villæ pertinent ad orientales urbes infra eumdem terminum: & ſic ſurſum & ultra Provinciam *Nizizi*, ad ipſum terminum ſine dubio: nec non in altera parte *Luzici*, & *Selpoli*, & ſic uſque ad civitatem *Sulpice*, illam videlicet infra eumdem terminum, & inde in aquam, quæ dicitur Odera, & ſic Odera ſurſum, uſque ad caput ejus. Omnes vero, quemadmodum hi præſentes Imperatores ſtatuiſſe fatentur, qui infra iſtum terminum habitant, in omni fertilitate terræ, frugum & pecudum: in argento & veſtimento, nec non, quod Teutonici dicunt Ubercota, & Telunga, familiarium inſuper tota utilitate, & in omnibus rebus, quibus mortales utuntur, in diverſis modis decimationes, quas Deo cuncta gubernanti debent, ad Miſinenſem Eccleſiam primo Deo, deinde Sancto Johanni Evangeliſtæ, univerſa dubietate procul remota perſolvant, referant, & reddant. Teſtantur etiam iidem præſentes nobiliſſimi Imperatores, quasdam res ſui juris, ac proprietatis, eidem ſanctæ Miſinenſi Eccleſiæ, cui venerabilis Epiſcopus Burchardus præeſſe dinoſcitur, pro remedio animarum ſuarum in proprium dediſſe: hoc eſt, tributorum ſuorum in quinque Regionibus partes decimas, in Talemence, in Niſa, in Milezaſane, in Luzice, in Diedeſa: ut antea, quam Comes earumdem Regionum partem ſibi ad ipſis conceſſam auferat atque diſtribuat, decimas per totum ac per integrum jam dictæ ſanctæ Dei Eccleſiæ perſolvat, id eſt, in melle, cruſina, ſolutione argenti, mancipiis, veſtimentis, porcis, frumento, & in omnibus rebus, quæ ad fiſcum prædictorum Imperatorum pertinere videntur, ſanctæ Miſinenſi Eccleſiæ, nec non S. Johanni Evangeliſtæ ſui juris theloneum, a civitate, quæ dicitur Belegora, uſque ad ejuſdem Miſinenſis Eccleſiæ portum, ſurſum, indeque denuo per ambas plagas præfati fluminis Albiæ deorſum, ſicque infra præfinitum terminum ubicumque manus negotiatorum ultra Albiam huc illucque ſe ſe diverterit, ex integro, & abſque ulla contradictione prænominatæ ſedi Miſinenſi,

(*a*) Burchardum fuiſſe primum Misnenſis Eccleſiæ Doctorem, inſtitutum ab Henrico aucupe, *ait Crantzius*, *Metropol. L. III. C. XI.* circa annum 935. Deinde ab Ottone I. Henrici Filio, circa annum 938. fundata eſt nova Eccleſia, & ſuis limitibus concluſa, ut docet *Diploma apud Lunigium Specilegii Eccleſiaſtici Parte II. Appendicis pag.* 96. Subinde anno 967. & 968. in Synodo Romana Fundatio hujus Misnenſis Eccleſiæ a Papa Joanne XIII. ratificata, approbataque fuit. Ut hoc præſens Diploma oſtendit. V. *P. Calles S. J. in ſerie Epiſcoporum Miſnenſium pag.* 38.

(*b*) Misnenſium Eccleſiam non fuiſſe ab initio exemptam, ſed in ſui exordio Magdeburgenſi Eccleſiæ ſubjectam Suffraganeam, & primum ejus Epiſcopum Burchardum anno 969. (qui Ditmaro 970. numeratur) in die Natali Domini a Magdeburgenſi Metropolita ſuo conſecratum fuiſſe, certa eſt ſententia *P. Calleſii in ſerie Epp. Misnenſium pag.* 38. & probatur prolixe in *Diſſertatione prævia*, ex veteri Chronico Magdeburgenſi MS., Saxone Chronographo Leibnitii, ex Dithmaro, Helmoldo, Gobelino, Niemio, & Biographo S. Godehardi.

nenſi, perſolvi & tradi perenniter conſtituiſſe. Et ideo in Chriſto ſanximus, firmiterque conceſſimus, ut nullus Metropolitanus, nullus Epiſcopus, nulla etiam magna vel parva alterius ordinis, & gradus perſona, præter Sedis Apoſtolicæ antiſtitem, infra terminos Miſinenſis Eccleſiæ, cui venerabilis Epiſcopus Burchardus præeſſe dinoſcitur, quemquam ordinare, dijudicare, excommunicare, vel aliquid temere exercere, ullo modo præſumat. Statuentes etiam Apoſtolica cenſura, ſub Divini judicii obteſtatione, & validis atque atrocibus anathematis interdictionibus, ut nullus Imperator poſt hac, aut Rex nullus, ſive quiſpiam alius, cujuscumque ſit dignitatis poteſtate præditus, ejuſdem Eccleſiæ cauſis præſumat incumbere, vel minimum quiddam ex his, quæ ad illud Monaſterium ſancti Johannis pertinere videntur, cui Burchardus Epiſcopus præſidet, aut ſibi temere vindicare, aut alicui magnæ,parvæque perſonæ, pro beneficio dare, aut quoquolibet modo inde auferre vel alienare audeat. Promulgamus etiam, & hoc authoritate beati Petri Apoſtolorum Principis, coram Deo & terribili ejus futuro examini per hujus noſtri privilegii atque conſtituti vim interminamus, ne quis mortalium ſibi licere exiſtimet, aliquid ex poſſeſſionibus Miſinenſis Eccleſiæ, tam ex his, quæ ante hac a Glorioſiſſimis Imperatoribus Ottone, & ejus æquivoco filio, vel a cæteris Chriſtianis, eidem ſancto loco oblata atque collata ſunt, quæque poſtmodum ſunt conferenda: ut profecto juxta id, quod ſubjectum eſt, idem venerabilis locus Apoſtolico hoc privilegio inconcuſſe donatus permaneat. Si quis autem, quod minime optamus, nefaria auctoritate hæc, quæ a nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate ſæpe dicti Monaſterii ſtatuta ſunt, refragare præſumpſerit, noſtrique præcepti tranſgreſſor extiterit, ſciat ſe anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, atque Juda, traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti, æterni incendii ſupplicio deputatum. At vero qui pio intuitu hujus Apoſtolici conſtituti obſervator extiterit, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Scriptum per manus Stephani Scriniarii ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in menſe Decembri, indictione undecima. Signum Domini Ottonis minoris Imperat. Auguſti. Petrus Ravennenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus ſubſcripſi. Rodaldus Patriarcha Aquilejenſis ſubſcripſit. Sigolfus Epiſcopus S. Placentinæ Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Adalricus Epiſcopus S. Pergamenſis Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Siggo Pledenſis (*c*) Eccleſiæ Epiſcopus conſenſi, & ſubſcripſi. Benedictus, Epiſcopus S. Fulinenſis (*d*) Eccleſiæ conſenſi, & Ss. Johannes Epiſcopus S. Normienſis (*e*) Eccleſiæ ſubſcripſit. Johannes Epiſcopus S. Gallienſis Eccleſiæ, ſubſcripſit. Johannes Epiſcopus S. Arinenſis (*f*) Eccleſiæ interfuit, & ſubſcripſit. Humbertus Epiſcopus S. Lavienſis (*g*) Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Gerhardus Epiſcopus Faventinæ Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Autredus (*h*) Epiſcopus Verdecenſis Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Zenobius Epiſcopus Feſolanæ Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Gaidolfus Epiſcopus Firminæ (*i*) Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Ego Petrus Epiſcopus Kamerinæ Eccleſiæ ibi fui, & ſubſcripſi. Eberhardus Epiſcopus Aretinæ Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Stephanus Epiſcopus Narnienſis Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Albcrinus Epiſcopus Auſculanus ſubſcripſi. Antonius Brixienſis (*k*) Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi. Diotericus Metenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi. Lanwardus Mindenſis Epiſcopus, ſub-

(*c*) Blerenſis, *legit Manſi.* (*d*) Fulginenſis.
(*e*) *forte* Narnienſis, *ſed* Narnienſis *infra occurrit.*
(*f*) *Lege:* Ariminenſis. (*g*) *Lege:* Lunenſis.
(*h*) *Lege:* Wicfridus Virdunenſis. (*i*) Firmanæ.
(*k*) *Male apud Labbeum:* Brixunenſis, *ait Manſi.*
[*l*] Luitprandus erat hoc anno 968. Cremonenſis Epiſcopus, ſed quia is aberat, Legatus Conſtantinopolim, Luzo eum Epiſcopatum adminiſtrabat, *Nota eſt Manſi:* Niſi malis Luzonem eſſe nomen contractum & diminutum ex *Luitprando.*

ſubſcripſi. Huibertus Epiſcopus, ſubſcripſi. Luzo [l] Epiſcopus Cremonenſis, ſubſcripſi. Johannes Epiſcopus Furdonenſis [m] ſubſcripſi. Adelbertus Epiſcopus, ſubſcripſi. Orger Epiſcopus, ſubſcripſi. Sichelinus Epiſcopus Florentinus, ſubſcripſi. Albericus Epiſcopus, ſubſcripſi. Artingo Auſinianæ Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi. Inſinno Laucanenſis (n) Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi. Ertemarius Ancias Epiſcopus, ſubſcripſi. Julianus Epiſcopus Nucerinus, ſubſcripſi. Stephanus Cerviæ Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi. Atto Senegaliæ Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi. Lyndo Cluſianæ Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi. Dat. III. Non. Januarii per manus Widonis Epiſcopi S. Silvæ candidæ Eccleſiæ, & Bibliothecarii ſanctæ Sedis Apoſtolicæ. Anno, Deo propitio, Pontificatus Domini Johannis ſummi Pontificis, & univerſalis tertii decimi Papæ, in ſacratiſſima ſede B. Petri Apoſtoli tertio, imperantibus Dominis piiſſimis Auguſtis Ottone, & ejus æquivoco Filio, à Deo coronatis magnis Imperatoribus, annò majoris Imperii ſexto, & minoris primo, in menſe Januario. Indictione ſupra dicta undecima.

(L.S.)

Ex Fabritii Chronico Miſnenſi, & Lunigii Spicilegio Eccleſiaſtico Continuato pag. 833.

Manſi Supplement. Conciliorum Tomo I. pag. 1152.

[m] *Lege*: Ferdonenſis.

[n] Lavicanenſis *legit Manſi*, *forte*: Lauſannenſis: ſed huic ſedi circa annum 968. Eginolphus Anrittes præſidebat.

Burchardum annos circiter XX. imo XXX. laboraſſe in excolendo agro Talemincio, vel Miſnenſi, convertendis ad Chriſtum Transalbinis populis, conſtituendis Sacerdotiis, Canonicis ad æquabilem vitæ normam exemplo ſuo, & legibus Eccleſiaſticis informandis, uſque ad annum Chriſti 972. *P. Calles* oſtendit loco citato: quo anno ex equi lapſu vitam clauſit, *teſtibus Fabritio & Albino*.

BULLA
JOANNIS PAPÆ XIII.
EX EADEM SYNODO.

Qua Gerbergam Abbatiſſam Gandersheimenſem, ejusque Cœnobium Apoſtolicæ Sedis protectioni ſubjicit.

II. Liberam Abbatiſſæ electionem concedit.

III. Bona omnia confirmat.

JOannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, meritis & ſanguinis claritate rutilanti, dilectiſſimæ nobis in Chriſto filiæ, Gerbergæ, venerabili Abbatiſſæ Monaſterii Sanctorum Confeſſorum Innocentii & Anaſtaſii, quod Gandersheim nuncupatur, atque poſteris ſuis in perpetuam ſalutem, benedictionemque Apoſtolicam. Si piis votis ac petitioni aſſenſum præbemus, omnipotenti Deo nos placere credimus. Quapropter univerſis ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ filiis præſentibus, & futuris notum eſſe volumus, quod in Synodo, quæ apud corpus beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis acta eſt in menſe Decembris, & Indictione undecima, amabiles Deo ac Spirituales filii noſtri, Otto major & minor, Sereniſſimi Imperatores Auguſti, Apoſtolicam paternitatem noſtram humiliter obſecrare dignati ſunt coram Archiepiſcopis, & Epiſcopis, videlicet Italicis, & ultra Montanis numero triginta & ſex; quatenus præfatum Monaſterium Ganderſeim, quod conſtat eſſe ſub tuæ filiationis regimine ſitum

ſitum in regno citerioris Saxoniæ, ad honorem prædictorum Confeſſorum Chriſti Innocentii, & Anaſtaſii, auctoritatis noſtræ præſidio muniremus, & ſub tuitione, jureque Sanctæ Sedis Apoſtolicæ perpetim ſuſciperemus. Quorum piis congaudentes petitionibus alacri mente id fieri decrevimus: præcipientes ex ea, qua vice clavigeri cœleſtis regni fulcimur, auctoritate, ut prænominatum venerabile Cœnobium nemo unquam ſecularium poſſideat, neque ex decimis & poſſeſſionibus ejuſdem quicquam ſibi aliquis uſurpet, non Rex, non Marchio, non Comes, non Epiſcopus, nec quilibet Princeps, quacumque poteſtate præditus, niſi forte tuendi ac defendendi cauſa: & hoc non niſi tua & ejus, quæ pro tempore regularis fuerit, Abbatiſſa, ſobria fiat permiſſione. Eſto igitur ad laudem omnipotentis Regis Abbatiſſa ejuſdem Monaſterii, & ſubditas tibi ſorores ad cœleſtis patriæ gaudia expetenda inſtigare prudenti magiſterio non ceſſes. Sit ſemper eiſdem ſororibus facultas, ſive licentia, ex ipſa ſua congregatione poſt obitum Abbatiſſæ aliam ſibi matrem, ſecundum regulam ſuam, ſubſtituere, & quam digniorem viderint, pari animo, & conſenſu habeant poteſtatem eligere. Confirmavimus vero & corroboramus ipſi ſancto Monaſterio omnes res & poſſeſſiones, mobiles, & immobiles, quas nunc habet, & in antea, Deo opitulante, habere debet quolibet jure acquiſitionis, ita ut amodo, & uſque in finem ſæcula (a) licenter eas teneat & poſſideat, omnium hominum contradictione remota. Si quis autem contra hujus noſtri Apoſtolici privilegii tutelam agere temptaverit, & ex his quæ a nobis decreta ſunt, aliqua pervertere molitus fuerit; hunc cum auxilio Sanctæ & individuæ Trinitatis, & interventu Beatæ Mariæ ſemper Virginis, omniumque Sanctorum, auctoritate Beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis, cum aſſenſu Comprovincialium Pontificum, & omnium hujus noſtræ ſanctæ Sedis ſuffraganeorum Epiſcoporum, excommunicamus, & a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, omniumque Chriſtianorum ſocietate ſeparantes perpetualiter anathematizamus. Scriptum per manus Stephani ſcriniarii ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in menſe & Indictione ſupra dicta undecima. Bene valete. Dat. Kal. Januarii per manus Widonis Epiſcopi ſanctæ Sylvæ candidæ Eccleſiæ, & Bibliothecarii ſanctæ Sedis Apoſtolicæ. Anno Deo propitio Pontificatus Domini Johannis ſummi Pontificis, & univerſalis tertii decimi Papæ in Sacratiſſima Sede beati Petri Apoſtoli tertio, Imperatoribus Sereniſſimis Dominis Ottone majore & minore, anno Imperii majoris ſexto, minoris vero primo. In menſe, & indictione undecima.

(a) *forte:* ſæculorum.

BULLA JOANNIS XIII.

DATA IN EADEM SYNODO.

Qua Theotfridum, Abbatem S. Maximini Trevirenſis, ejusque Cœnobium donat libertate eligendi Abbatis ex gremio.

II. Ab omni aliena vi, & jurisdictione eximit eorum bona, ut ſicut Prumienſis, ſub Regali, vel Imperiali mundiburdio immediate ſit.

III. Ut nihil a quovis alienetur vel cambietur ex bonis Monaſterii.

JOannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili Abbati, amabili nobis in Chriſto Filio Theitfrido Apoſtolicam benedictionem, & ſalutem. Congruit Apoſtolico moderamini, pia religione pollentibus benevola compaſſione ſuccurrere, & poſcentium animis alacri devotione impertire aſſenſum, ex hoc enim lucri potiſſimum a conditore omnium Deo procul dubio promeremur, dum venerabilia loca opportune ordinata, ad meliorem fuerint ſtatum reducta. Igitur quia religioſitas tua petit, ut Monaſterio tuo, quod in ſuburbio Trevirenſi in honorem beatiſſimi Confeſſoris Chriſti Maximini conſtructum

eſſe

eſſe dignoſcitur, ob conſervandam tibi, atque fratribus, vel ſucceſſoribus tuis, monaſticæ tranquillitatis normam, ſanctæ Apoſtolicæ noſtræ (cui auctore Deo præſidemus) Eccleſiæ privilegium concedamus ; piæ tuæ petitioni benevola intentione aſſenſum accommodare curavimus , decernentes Apoſtolicæ authoritatis præcepto : ut congregatio Deo , ſanctoque Maximino religioſe deſerviens, ſicuti a cariſſimo filio noſtro Ottone , cæteriſque Regibus vel Imperatoribus Francorum, conceſſum eſt , liberam deinceps habeant poteſtatem, ereandi inter ſe , quem ſecundum Deum ſibi Abbatem elegerint , nec aliqua cujuslibet dignitatis perſona infra Monaſterium , niſi a te, aliove Abbate ſucceſſore tuo vocatus , quicquid pro ſuo libitu ordinare, vel temere exercere præſumat. Præterea Apoſtolica noſtra auctoritate omnimodis interdicimus , ne cui unquam Eccleſiæ, vel ſedi, concambio, vel alio aliquo negotio ſubdatur , ſed tali libertate & immunitate , ſicut Prumienſe Monaſterium, cæteraque loca regalia inoffenſe , & perpetualiter ſemper fruatur. Ipſe autem locus Monaſterii perenniter ſub Mundiburdio Regum vel Imperatorum, filiorum ſcilicet Romanæ Eccleſiæ, præcepto Apoſtolico jubemus , ut permaneat nulli unquam perſonæ beneficiarius , aut invadendus pateat , ſed ad uſus & tranquillitatem monachorum, ibi ſub regula ſancti Benedicti Deo militantium, abſque ullius contradictione libenter permaneat. Ad cumulum quoque, vel augmentum monaſticæ tranquillitatis adjicimus , ne qua cujuslibet dignitatis perſona quicquam , vel minimum alienare , vel minuere de rebus Eccleſiæ præſumat , tam ex his , quæ modo Monaſterio tuo collata ſunt , quam ex his , quæ cæteri fideles in dies collaturi ſunt. Si quis autem, quod abſit , nefario auſu præſumere hæc , quæ a nobis ad laudem Dei omnipotentis, pro ſtabilitate jam dicti venerabilis cœnobii ſtatuta ſunt , infringere, aut in quocumque violare ſtuduerit ; ex auctoritate Dei omnipotentis, per interventum beati Petri Apoſtolorum Principis (cujus vice fungimur) & noſtræ humanitatis Apoſtolicæ conſtitutionem , & aſſenſum omnium comprovincialium , ſive ſuffraganeorum Epiſcoporum, anathematis vinculo inextricabiliter innodamus. Scriptum per manus Stephani Scriniarii ſanctæ Romanæ Eccleſiæ , lectum *in Synodo Romæ* habita , aſſidentibus divis Imperatoribus, Ottone magno, filioque ejus æquivoco, anno Imperii majoris ſexto, junioris primo. Datum IV. nonas Januarii.

Zylleſius in defenſione Abbatiæ Imperialis S. Maximini. Part. III. Diplom. XIV.

CONCILIUM RAVENNATENSE II.

Anno Chriſti CMLXVIII. Joannis XIII. Papæ IV. Ottonis I. Regni XXXII. Imperii VII.

I. In quo abſolvitur inſtitutio Archi-Diœceſeos Magdeburgenſis Indict. XI.

II. Literæ duæ Pontificiæ Synodicæ ad Adelbertum, primum Magdeburgenſem Archi-Epiſcopum ſcriptæ, poſt 1. *Septembris anni hujus, & ideo Indict.* XII.

DUm in nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis habita eſſet Synodus Ravennæ, in Eccleſia ſcilicet B. Severi Epiſcopi & Confeſſoris: reſidentibus D. Joanne, ſummo & univerſali Pontifice, & pluribus Italiæ, Germaniæ & Galliæ Præſulibus, de ſtatu quidem Eccleſiæ tractantibus : adſtante etiam innumerabili Clero & populo, Sanctiſſimus Imperator Cæſar Auguſtus, qui eandem ſanctam Synodum ob communem Imperii ſui ſalutem congregaverat, plurimas Slavorum nationes ultra fluvium Albiæ in confinio Saxoniæ multo ſe labore, & maximis ſæpe periculis,

ad

ad Chriſtum convertiſſe coram omnibus retulit. Et quia rudes, & necdum ſtabiles erant, qui tuitione, & cuſtodia, & cotidiana ſolicitatione in fide corroborari deberent, ſanctam Synodum conſuluit rogans, ut quos ipſe ſummo ſtudio Deo mancipaverat, paſtoris negligentia ad vomitum redire non ſineret. Hujus dignam relationem ſancta Synodus benigna aure ſuſcipiens, Deo in omnibus gratias agens, tot Sclavorum populos ad Deum noviter adductos, non niſi per Epiſcopos, in convenientibus locis in unaquaque Provincia eorum, ſecundum populi quantitatem, & rationabilem terræ diviſionem conſtituendos, ad hoc animari & erudiri poſſe cenſuit, & ratum æſtimavit. Ad quod agendum, ut major firmitas, & tutior in Epiſcopis ordinandis ſit opportunitas, Archiepiſcopum, ad quem negotium ſuum, & controverſiam, ſi quæ orta fuerit, quaſi ad caput referre, & diſcutere valeant, eis conſtitui atque proponi communi deliberatione ſtatuit. Et hoc ejus judicio & diſcretioni, in quo maxima reparandæ, & confirmandæ religionis poſt Deum fiducia erat, fieri debere omnino judicavit. Eſt præterea locus in parochia Alberſtadienſis Epiſcopi, quem Magdeburg dicunt, in confinio Saxonum, & Sclavorum, in ripa prædicti fluminis Albiæ: ubi idem Sereniſſimus Cæſar civitatem mirifice fundavit: populi multitudinem adunavit: Eccleſias conſtruxit: plurimorumque Martyrum, beatorum ſcilicet Mauritii & Innocentii, aliorumque corpora tranſtulit: Canonicos quoque ibi Deo famulantes conſtituit, ad quorum victum, & Eccleſiæ utilitatem caſtra, villas, prædia, decimas, cum univerſis adjacentiis affluenter ex proprio conceſſit. Cujus, quia is locus quaſi ad Sclavos reſpiciens erat, ob loci congruentiam, & vicinitatem Saxonum, ut novæ Chriſtianitatis, & Catholicæ fidei, quam multo ſudore paraverat, caput, fundamentum, & reparatio eſſet, ſancta intentio erat. Quæ res, quia omnibus cognita erat, ſancta Synodus eundem piiſſimum Imperatorem ſumma devotione periit, ut ejus auctoritate, quia canonicum & acceptabile erat, illic Archi-Epiſcopalem ſedem ſtatui canonica auctoritate annueret, in qua Archi-Epiſcopus ordinatus, ultra flumen Albiæ Epiſcopos, qui ordinati ſunt, & ordinandi futuris poſt temporibus erant, ſubjectos habeat. Ipſe quoque ab eis, qui pro tempore fuerint, poſt primum, qui a Romana Sede Archi-Epiſcopalem benedictionem & Pallium ſuſcepturus eſt, conſecretur. Ad hæc Imperator precibus & voluntate commotus ſanctæ Congregationis voluntati paruit, & hoc privilegio Apoſtolicæ Sedis corroborari dignum duxit, quod & actum eſt a Summo Pontifice, omnibus Præſulibus, Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, qui aderant, propriis manibus corroboratum. Igitur quia civitas, ubi Magdeburgenſis Archi-Epiſcopatus ſedes eſt, ſita eſt infra *Parochiam Alberſtadenſis Epiſcopi*, ſine conſenſu Epiſcopi ſedis illius, *Archi-Epiſcopi Magoncienſis*, cui ſubjectionem exhibet, commutationem Parochiæ fieri non poſſe, ſancta Synodus decrevit. Eo ergo revoluto anno, & altero dimidio tranſacto, cum Hattonem Archi-Epiſcopum Magoncienſem, & Hildiwardum Alberſtadenſem Ravennam convenire contingeret, ſanctiſſimus Imperator, ſi bona voluntate commutationem *parochiæ Alberſtadenſis Eccleſiæ* ad Magdeburgenſem fieri vellent, coram Archiepiſcopo Ravennate, vel Epiſcopis comprovincialibus eos omni dilectione convenit. Tunc venerabilis *Hildiwardus Epiſcopus* in præſentia omnium, & prædicti Præſulis Hattonis, hoc ſe pro Deo nullo modo negare, & contradicere poſſe, quia utriuſque Eccleſiæ, & ſuæ maxime augmentum erat, clara voce reſpondit, & quod ad innumeri populi ſalutem pertinet, ob alicujus decimæ cupiditatem caſſari, abſurdum eſſe, profeſſus eſt. Supradictis ergo auditoribus placuit, ut utraque parte ab eis, quibus res cognita erat, commutatio ſub exterminatione fieret. Placuit ergo communis voluntatis conſenſu inter Dn. Ottonem piiſſimum Cæſarem Auguſtum, & *Hildiwardum Alberſtadienſis* Eccleſiæ Epiſcopum, ut in Dei nomine daret, ſicut in præſenti dedit ipſe Hildiwardus Magdeburgenſi Eccleſiæ hujus ſcripti nexu, ſuo jure habendum, id eſt, Parochiam omnem, quæ rejacet inter fluvios Albeam ſcilicet, Salam, Horam, & Bodam, uſque ad ea loca, ubi caſtra Unnesburg, Wantzleva, Hœldesleva, cum omnibus pertinentiis, & villis, quas Burgwart vocant, Occidentem verſus longius finem protendunt & terminan-

minantur, cum omni decimatione, & obedientiis, omnique Eccleſiaſtico ordine, ſicut Eccleſia *Alberſtadenſis* hactenus poſſidere viſa eſt, & de Dominio & jure ſuæ Eccleſiæ in ejus jus & Dominium transtudit atque delegavit. Unde ad vicem recepit pro decimatione ipſe Hildewardus Epiſcopus ad partem ſuæ Eccleſiæ omnem decimationem in Hosgove, ſicut terminatur in fluviis Sala, Willerbeck, & Wippera, & ut eam Abbatia in honore beati Wipperti in territorio Herolvesfeld inſtructa in integrum poſſedit: quam prædictus Dn. Otto Sereniſſimus Cæſar ab eadem Abbatia ex proprio legali concambio commutavit, & Eccleſiæ Magdeburgenſi proprietario jure conceſſit. Et quia jam dictus Dn. Cæſar ejus fundator, & conſtructor erat, ut omnem impoſterum occaſionem, quod in precio & metu ficret, removeret, ſecundum Deum timentium hominum æſtimationem, & ipſius Alberſtadenſis Epiſcopi liberam arbitrii voluntatem hanc commutationem colligari voluit, & eo modo finita eſt cauſa. Unde præſentem notitiam pro ſecuritate, ne unquam in tempore legalis commutatio hæc poſſet ſolvi, juſſione Domini Cæſaris, & petitione Dn. *Hildewardi Epiſcopi Alberſtadenſis*, ego Ambroſius Palatinus Cancellarius ſubſcripſi, complevi, & dedi. Petrus Archiepiſcopus ſanctæ Ravennatis Eccleſiæ interfui, & ſubſcripſi. Hatto Moguntinus Archiepiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Ego Hildiwardus Alberſtadenſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Ungridus ſanctæ Virdinenſis Eccleſiæ Epiſcopus, & Paſtor libens ſubſcripſi. Ego Reginoldus Rubilocenſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Ego Ewerardus ſanctæ Leodicenſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Ego Adelbertus Lunenſis Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Ego Rubertus ſanctæ Feltrenſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Ego Albertus ſanctæ Tarviſianenſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Ego Ganslinus ſanctæ Patavienſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Abraham ſanctæ Friſingenſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui. Martinus Epiſcopus ſanctæ. Fr. Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Vinth Epiſcopus ſanctæ Mutinenſis Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Rudolfus Epiſcopus conſenſi, & ſubſcripſi. Elberich conſenſi, & ſubſcripſi. Joannes Epiſcopus Eugubienſis Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Ego Lirgiſo Epiſcopus ſanctæ ordinatæ Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Joannes Epiſcopus Callienſis Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Luto Epiſcopus ſanctæ Cluſenſis Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Albertus Epiſcopus ſanctæ Piſenſis Eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. Ludini Epiſcopus conſenſit, & ſubſcripſit. Hubertus Epiſcopus ſubſcripſit. Sichelm ſanctæ Florentinæ Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Adalbertus ſanctæ Bononienſis Eccleſiæ Epiſcopus conſenſi. Arnolfus Epiſcopus ſubſcripſi. Joannes Imolenſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Liutprandus ſanctæ Cremonenſis Epiſcopus Eccleſiæ interfui, & ſubſcripſi, his juſte peractis Conſtantinopolim rediens. Odelricus Pergamenſis Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Grimoaldus ſanctæ Rhegienſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Antonius Priſcienſis Eccleſiæ Epiſcopus conſenſi, & ſubſcripſi. Sigulfus Epiſcopus conſenſi, & ſubſcripſi. Sigulfus S. Placentinæ Eccleſiæ Epiſcopus conſenſi, & ſubſcripſi. Petrus Epiſcopus ſubſcripſit.

Leuckfeld. in antiquitatibus Halberſtadienſibus Diplomate Num. 29. p. 649.

JOANNES XIII. PP.

Confert Adelberto, primo Magdeburgenſium Archi-Epiſcopo, Primatum in Germania, parem Primatui Galliæ, & parem Primatui Moguntiacenſi in Germania prima, Treverenſi in Belgica, Colonienſi in Germania ſecunda. 2do, confert ei poteſtatem habendi more Eccleſiæ Romanæ XII. Presbyteros: VI. Diaconos: XXIV. Subdiaconos cardinales, qui ſoli ad altare S. Mauritii Miſſas celebrent.

JOhannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Dilecto nobis in Chriſto confratri *Adelberto*, S. Magdeburg. Eccleſiæ Archiepiſcopo in Domino æternam ſalu-

ſalutem. Si ea loca, quæ ad ſalutem maxime populi, & gentis ad Deum converſiouis fundata ſunt, privilegio noſtræ auctoritatis munimus, & decoramus; hoc ad profectum, & Divinæ religionis cultum pertinere nullo modo dubitamus. Igitur quia ſedem Magdeb. cui Deo auctore præſides, noſtra, tuorumque comprovincialium auctoritate Archi-Epiſcopalem eſſe decrevimus, quem inter cæteras Eccleſias ordinem, vigorem, primatum, & æquitatem habere inpoſterum debeat, Apoſtolicæ Sedis privilegio muniri ſanximus. Dei igitur omnipotentis auctoritate, & beati Petri Apoſtolorum Principis, & noſtra, te, tuosque ſucceſſores in perpetuum, & Eccleſiam tuam omnium Eccleſiarum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, qui in Germania ſunt ordinati, in ſedendo, in judicando, in confirmando, in ſubſcribendo, in ſententiis dandis, omnique Eccleſiaſtico ordine primatum habere volumus. Eorum vero, qui ſunt in Gallia, item Moguncienſ. Trevirenſ. & Colonienſ. Eccleſiæ, in omnibus parem honorem, & ſimilem vigorem præſenti privilegio confirmamus. Cæterum more Romanæ Eccleſiæ Eccleſiam tuam duodecim Presbyteros, & ſeptem Diaconos, & viginti quatuor Subdiaconos Cardinales, qui ſandaliis, & litinis utantur, habere volumus. Super hoc vero eisdem Presbyteris, & Abbatibus Eccleſiæ S. Johannis Baptiſtæ, in ſuburbio ejusdem civitatis conſtructæ, tunicis uti concedimus. Quibus exceptis, & Epiſcopis, ſuper altare in honorem beati Mauritii dedicatum, Miſſam celebrare aliquis nullo modo præſumat; quod non ad ſuperbiam, ſed ad loci ſanctitatem ſpeciali reverentia præſenti privilegio munimus, & decoramus. Quapropter frater fraterrime, Dominicorum ſalubriter reminiſcens mandatorum, ita in commiſſæ plebis regimine, lucrandisque animabus invigila; ut Redemptori noſtro fructum bonæ operationis, in quo lætari poſſis, exhibeas. Scriptum per manum Stephani Scriniarii ſanctæ Sedis Apoſtolicæ in menſe Octobri, Indict. XII.

Leuckfeld. Antiquitat. Halberſtadienſium Loco citato. Diplom. 30.

JOANNIS XIII. PP. EPISTOLA,

Qua Adelberto Archiepiſc. Magdebug. Pallium mittit, certis diebus, & certis in actibus gerendum.

JOhannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Reverendiſſimo confratri noſtro *ADELBERTO*, ſanctæ Magdeburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, æternam in Domino ſalutem. Si paſtores ovium ſolem geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſint, ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant.: quanto ſudore, quantaque cura debemus ſemper pervigilare nos, qui paſtores animarum dicimur? Attendamus, & ſuſceptum officium exhibere erga cuſtodiam Dominicarum ovium non ceſſemus, ne in die divini examinis propterea deſideria noſtra ante ſummum Paſtorem negligentiæ reatus excruciet, unde modo honoris reverentia ſublimiores inter cæteros judicamur. Igitur quia Glorioſiſſimus Spiritualis (*a*) *OTTO* Imperator Auguſtus civitatem, quam Magdeburg dicunt, in confinio Saxonum & Sclavorum, in ripa fluminis Albiæ, in parochia ſcilicet Halberſtadenſis Epiſcopi fundavit, & Eccleſiam inibi conſtruxit, Canonicosque conſtituit, ad quorum ſubſidium ſatis contulit, & innumeram multitudinem ſclavorum ad divinæ Religionis cultum conduxit; confratres: *Hatto ſanctæ Moguncienſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, & Hildiwardus Halberſtadenſis Eccleſiæ Epiſcopus*, & Comprovinciales Epiſcopi, ſicut per conſentaneas & petitorias litteras, ab ipſis propriis manibus roboratas, quæ in præſentia noſtra ante corpus beati Petri Apoſtoli relectæ ſunt, didicimus, in prædicta Magdeb. civitate Archiepiſcopalem ſedem privilegio Apoſtolicæ ſedis ſtatui ordinaverunt: quæ ultra Albiam, & Salam in congruentibus locis ſubjectos Epiſcopos, qui non ordinati ſunt, & ordinandi futuris poſt temporibus erunt, habeat,

(*a*) *Filius*, ſupple, librarii culpa omiſſum.

habeat : noſtro poſt Deum judicio, qualiter eadem Archiepiſcopalis ſedes ordinari debeat, deliberandum precantes, ne per invidiam fidei tanta ſclavorum plebs Deo noviter acquiſita, callidi hoſtis, quod abſit, rapiatur inſidiis. Unde quia confrater, & Coepiſcope noſter, Clerus & populus ſanct. Magdeb. Eccleſiæ te, olim ad gentes miſſum, ad Archiepiſcopalem ſedem promoveri, & eidem ſedi inthronizari quærit, ſicut bonæ memoriæ prædeceſſorem noſtrum, Zachariam Papam, (*b*) beatum Bonifacium, ad gentes deſtinatum, Eccleſiæ Moguncienſi inthronizaſſe ſciunt, religioſis deſideriis nihil tarditatis impendo; ſed privilegio noſtræ authoritatis dignum te eis eſſe Archiepiſcopum judico. Unde quia ad hoc agendum ad Apoſtolicam Sedem ipſe veniſti, pro amore beatorum Mauritii, & Innocentii martyrum, & aliorum Sanctorum, qui Magd. requieſcunt, & prædicti Spiritualis filii noſtri Ottonis Imperatoris Auguſti petitione, qui ejusdem Eccleſiæ auctor, & fundator eſt, & quia ad perfectum Chriſtianæ religionis, & innumeri populi ſalutem valere ſcimus; ipſi Pallium tibi ad Miſſarum ſolemnia celebranda damus, ipſi nimia dilectione commoti circa te ponimus, & eo te, ſicut Archiepiſcopum Moguncienſem, & Trevirenſem, uti concedimus. Præterea ſtatutis his diebus: Natalis Domini, Epiphaniæ, Reſurrectionis Domini, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Natalitiis Apoſtolorum, S. Laurentii, Feſtivitate S. Virginis Mariæ, & eorum Sanctorum, qui Magdeb. requieſcunt: & in conſecratione ſuffraganeorum tuorum Epiſcoporum, & dedicationibus Eccleſiarum, in die natalitii tui, & ita tuis impoſterum ſucceſſoribus ex auctoritate Apoſtolicæ Sedis præſenti privilegio concedimus, & confirmamus, ita tamen; ut unusquisque, qui pro tempore fuerit, ab Apoſtolica Sede, ſecundum morem illud recipiat. Itaque vita tua filiis tuis ſit regula, in ipſe ſi qua tortitudo illis injecta eſt, dirigantur, in ea: quod imitentur, aſpiciant: in ipſa ſe ſemper conſiderando perficiant, ut tuum præter Deum judicatur eſſe bene, quod vixerint. Cor ergo neque proſpera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant: ſed quicquid illud fuerit, virtute patientiæ devincatur: nullum ſavor indiſcretus inveniat (*) diſtrictum mali cognoſcant: inſontem apud te culpabilem ſuggeſtio mala non faciat: nocentem gratia non excuſet. Sancta Trinitas fraternitatem noſtram gratiæ ſuæ protectione circumdet, atque ita in timoris ſui via nos dirigat, ut poſt vitæ hujus amaritudinem ad æternam ſimul pervenire mereamur dulcedinem. Scriptum per manum Stephani Regionarii, & Scriniarii ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, in menſe Octobri, & Indict. XII. Bene vale. Dat. XV. Kal. Nov. per manum Widonis Epiſcopi ſanctæ Sylvæ Candidæ Eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, anno, Deo propitio, Pontificatus noſtri Domini ſummi Pontificis, & univerſalis XIII. Papæ in Sanctiſſima Sede B. Petri quarto, Domino noſtro Auguſto Ottone a Deo coronato magno Imperatore, anno VII. filioque ejus anno primo, Indict. XII. Dominicæ incarnat. DCCCCLXVIII. anno.

Leuckfeld. in Antiquitat. Halberſtadenſ. Diplom. 31. pag. 653.

(*b*) Vide Tomi I. pag. 86. & 87. numerum VII. Epiſtolæ Zachariæ Papæ, ad Bonifacium Moguntiæ ſedentem.

(*) Quædam omiſſa. Suppleri poſſunt ex Epiſtola Leonis VII. ad Gebhardum Laureacenſem pag. 606. hujus Tomi, cujus Epiſtolæ idem initium eſt, par clauſula finalis.

CONVENTUS EPISCOPORUM ET ABBATUM,

AD COENOBIUM S. GALLI, ORD. S. BENEDICTI. ANNO INCERTO.

Sub Henrico, Treverenſi Archi-Epiſcopo Viſitatore, Epiſcopis: Poppone Herbipolenſi, Palzone Spirenſi, Erptione Wormatienſi, Dietrico Metenſi, Conrato Conſtantienſi. Abbatibus: Kebone de Lorisban, Milone Elwangenſi, Kerbone Wirceburgenſi, Convisſitatoribus cœnobii S. Galli, ab Ottone Patre & Filio delegatis, pro inſtauranda diſciplina cœnobii S. Galli. Ekkebartus Palatinus Doctor Decanus cœnobii S. Galli, Notkerus Medicus ejuſdem cœnobii, pro Abbate S. Galli reſpondent Viſitatoribus.

OTtones nihilominus conſilio *inito inter Epiſcopos & Abbates ad hoc electos*, ſedecim in locum *GALLI* dirigunt: & Otto filius in conſeſſum eorum a patre miſſus, ite, inquit, vos nominati Epiſcopi cum Abbatibus, cœnobii S. Galli monachos, qui iufamantur, correcturi: & quia repentina rerum mutatio ſemper noviſſimum errorem priori facit pejorem; ideo tot magni conſilii Angelos dirigimus, ut prudentia omnium veſtrum collata, ſi qua nimis ibi conrra Deum ſenſerit eſſe, manere non ſinat: ſi qua autem portabilia viderit, ipſis quidem cum ratione monentibus, ſtare patiamur.

Indicta tandem die, quæ erat *feria tertia Dominicæ tertiæ poſt Paſcha*, Deſiderio tunc, propter quod *GALLUS* ejus reliquias loco ipſe intulerit, apud nos celeberrima, adveniunt omnes. Feſtive receptus civis Apoſtolorum reſponſorium canitur. Abbas in auditorio debilis reſidens, introductus quidem eis aſſurgit, legitur conſedentibus lectio de caritate, & de pediſſequa ejus diſcretione, qua finita, aſſurgunt omnes in Abbatis, & fratrum oſcula. Deinde Abbas: *Benedicti vos a Domino.* & fratres: *Qui fecit cælum & terram.* At *HENRICUS Treverenſis*, cui ſumma rerum commiſſa erat, circumſpecto clauſtro, enimvero, ait, talis nidus bonas aves decet. Et Kebo Laureſſenſis Abbas, vir nominis reverendi præ multis... Si placet, ait, ipſarum avium hunc nidum qualis per omnia ſit, primitus ab Abbate audiamus, ut de cæteris, quid agamus, integrum ſcire valeamus, Et Kerho Wirtzinburgenſis Abbas magni nominis & ipſe.... Epiſcopum noſtrum interea, & Abbatem cum fratribus in Capituli domum comitatus, quæ congrua noſſet, præmonuit. At illi pervagatis Ekkehardo (erat is Palatinus) Duce officinis, adhuc poſt arſuram, vix quidem quibusdam vel tectis, penu fratrum, pœne vino vacuum mirantur. Aperiri autem ſibi etiam privatorum repoſitoria cum Ekkehardus ductor ejus jurejurando nihil celaturum jubere moneret, cuncta perſpiciendo ſollicite peragrant: Quærentibus autem etiam de Abbatis proprio penu, hæc, ait, quæ monſtravi, fratrum privata, ejus ſemper ſunt ad nutum parata. Neque enim ipſe, quia ſic homo eſt, alio Cellario aſſolet, nam omne debitum in fratrum quotannis congerit cellarium; & *POPPO* Herbipolenſis Epiſcopus, converſus ad cæteros, enimvero, ait, ſi ita ſe res inter monachos, & Abbatem habet; non nos hodie meliorem regulam, neque vitam plus communem, etiamſi in loco pleno ſit copia cornu, ſtatuere poterimus. Abbas, ut audivimus, congerit fratribus, fratres ad hoc idonei congerant Abbati, & nihil ſine ejus permiſſo ſibi: Omnis autem ab utriſque congeſtio, neutris ſufficere

ficere poſſe videre eſt. *Et PALZO* Spirenſis Epiſcopus, in loco nutritus, quo nemo, fama ferente, tunc eruditior, ſi ſciretis, inquit, mores & vim diſciplinæ illorum diſtrictam, experti credite, ultra omnes, qui in regno ſunt regulares ſub copia, eos laudaretis ſub inopia. Dein Henricus Trevirenſis Archiepiſcopus, cui ſumma rei hujus commiſſa eſt, ut diximus, aſſumptis coſortibus, prælium ſe initurum dicens, conſeſſum collegii noſtri ſignifer aggreſſus eſt, &... cunctis tandem reſidentibus... ita inchoavit. Benedictus Domino iſte Sancti Galli cœtus, ait, Pater cum filiis! & Abbati, noſtis, ait, Tu, fratresque tui, Cariſſimi noſtri, quare rerum Domini, pro vobis ſolliciti, tot dilectos ſuos ad vos viros, direxerint: niſi enim vos diligerent, tot electos ad conſulendum vobis numquam dirigerent. Et ille: ſcimus enim, quod ad conſulendum nobis peccatoribus directi eſtis, ideoque S. Spiritui ſummo hodie conſultori, utrimque noſtro acceptiſſimi ſitis: ſed tamen unum me maxime movet inter alia miraculum, quod unus ex vobis non eſt miſſus, vel Epiſcopus, vel Abbas, cui non minus, quam vobis omnibus, ad omnia, quæ ratio poſſibilia poſceret, obediremus. Et Erpho Wormatienſis. Tot ſancti Spiritus, ut hic, Abba ſancte, videmus, Athletis concertare, uni nimium fuerit. Sed jam aliquam viam, id efficiendi, pro quo miſſi ſumus, mihi placet, aggrediamur.

Monuit tandem *HENRICUS Trevirenſis*, *Cæteris* id ſuadentibus, Abbatem, ut aliquem fratrum viam vitæ noſtræ, quam tunc degeremus, juberet edicere. Jubet ille *EKKEHARDUM Decanum*, *nec non NOTKERUM medicum*, plerisque illis notiſſimos, ſurgere, & a prima uſque ad primam, viam vitæ noſtræ edicere: quam cum Decanus, fratre juvante, veriſſime abſolveret; *Kebo de Lorisban*, & Abbates, Epiſcopis: enimvero, ajunt, hæc omnia, quæ audivimus, Benedicti ſunt Regulæ, præter hoc ſolum, quod ſecundum illam laborant, ſecundum illam autem non vegetantur: ſed & hoc ipſum ejus cauſa eſt, ut undecumque quærant, quo vitam ſuſtentent: quæ quia Abbatis permiſſo quæſita, ubi juſſerit, reponunt, & ad ejus nutum, & arbitrium his, quæcunque ſunt, utuntur, contra regulam non eſſe, veraciter affirmare valebimus. Et Milo Elewangenſis Abbas, ſi de carnium eſu, inquit, hæſitatis, ego, quod ſentio, audentiſſime dico: quoniam quamvis equus in cibo non ſit licitus, ambulatorem meum prius vellem monachus meus ederet obediendo; quam cætera quædam, quæ regulæ ſunt, declinaret: ideoque Benedicti ego vice, judicio decerno, quæ Abbatis arbitrium jubeat, monachus manducet, & bibat, Abbas videat, quod arbitrio ſuo, quid jubeat.

Cum autem ad verba ejus quidam riderent, *HENRICUS Trevirenſis* intulit: mirum, ait, tam latum lacum hic patere, & hic piſcium copiam non eſſe. Neque totus noſter eſt, Ekkehardus ait, neque piſcium adeo largus, & ut interdum Domino noſtro Abbati, quod parce dat, vel ſoli ſufficiat. Si autem emere aliquando invenimus, pretio, quod pro edulio uni noſtrum apponendo diſtrahitur, probum aliquem totam hebdomadam cibare poteramus. Enimvero, Dietricus Metenſis ait; dum ego aliquando hic ſtudui, plures dies aliquando abierunt, quod piſcem de pelago illo non vidiſſe me memini; ſed & major pars fratrum tunc carnibus non utebatur, quorum quidem parſimonia nimia: erant autem alii, qui ſolis volatilibus, quod unius cum piscibus creaturæ ſint, licite uterentur: pauci autem in locis intra domeſticos parietes, ab Abbate permiſſis, quadrupedum quoque uſi ſunt carnibus. Meliorem autem ego, ut opinor, nunquam monachum videbo, quam eorum aliquis erat, qui interdum carnes edebat.

Inclinantur tandem Abbates ad Epiſcopos, ut ſecretis pro legatione ſua uterentur conſiliis: quibus moroſe collatis, *HENRICUS Treverenſis ſurgens*, Abbati noſtro ait, & fratribus: Tantæ prudentiæ, Domini noſtri, vos novimus; ut legationis noſtræ jam effectum in manu arbitrii veſtri ponere velimus. Nos enim, ut diximus, ad horam vobis locum dabimus: conſulite in in medium, petimus, ut qualicumque arte adhuc quidem poteritis, bona, quæ facitis, Regulæ ſancti Benedicti conformetis: & quia ejus rei Legati venimus, ut regularis vitæ vobis monitores ſimus; quidnam

nam hic boni ſtatuerimus, Dominis referre habeamus: & quamvis omnes, qui venimus, bonum vobis teſtimonium coram eis dare vere habeamus, etiamſi meliora quidem, quæ a patribus accepiſtis, vobis propter conſuetudinem ſunt viſa, ſi ad regulæ viliora (ut ita dicam) mutaveritis, infamiam tamen evadetis.

Tandem illis pari condicto domo egreſſis, conferunt conſilia Abbas, fratresque. Placuit omnibus, quicquid quiſque privati haberet, in communes officinas in fide deferret, carnibus omnes, præter quibus regula indulget, abſtinendo: menſas etiamſi paupertatis ſint, ſimul habeant: reliqua vero ordinis, quem audierant, mutare, in quibus Laureſſenſis Abbas, & cæteri Abbates ſuadeant, paratiſſimi, uſque dum repoſita hæc, ſi defecerint, literis Abbas intimaverint.

Vocantur in Conſiſtorium Abbates, auditisque unanimitatibus, Deo gratias agunt: in conſuetudine vero, qua denegamus, pauca mutantes, tempus ſe, quoniam dies mali eſſent, redimere ajebant. Properant illi foras alacri animo ad exſpectantes; enim vero *KEBO* ait a longe viris: Spiritus Sanctus tardare neſcit, viros virtutum in ſancto hoc cœnobio eſſe, prius audivimus; nunc reipſa experiri habemus. Venite jam ipſi, & qui ſint, pariter videte. Iterum confidentibus, Abbas, ait: Quod de meis ego fratribus, Domini mei, promittere veraciter audeo, unum hoc vobis dico, quia quod regulæ ſummam ſcio, dicto paratiores neſcio: ideoque per me peccari non ignoro, ſi ea, quæ perficere nequeunt, eis injungo. Quapropter a Dominis Regibus, niſi veſtro interventu nobis ſubveniatur, ſumptus ad turrim Evangelicam ædificandam, ſuppetere non poterunt. Agite ergo, quicquid meo juſſu, & veſtro monitu facturi ſint, in brevi audite; & minori *EKKEHARDO illi Palatino*, ſurge fili, ait, & ſicut Dominis noſtris Regibus, in præſentia Legatorum tantorum, & Tu quoque dicturus ſis, conſenſum noſtrum hic in facie eorum eloquere.

Dictoque ut erat ſemper paratiſſimus ſurrexit *EKKEHARDUS*, & ita exorſus eſt. In medium, Patres, & Electi Dei, ut monuiſtis, conſulimus, & ecce, qua die, vel hora Dominus noſter & Pater dixerit, memores nos S. Patria Benedicti, privata noſtra, quæ in ejus Abbativo permiſſo habuimus, in medium & ad pedes ejus ponemus, & cætera, quæ ſancti Abbates a nobis conſulti, in via & modo converſationis noſtræ, mutanda cenſebant, quia in noſtro arbitrio rem poſuiſtis, eos in participium conſilii aſſumentes, mutavimus: ſed quoniam in bono aſſuetis benefactum aliquod in æque bonum, aut in parum melius mutare oneroſum eſt, ſemper nos quidem humiliari aſſoliti, ut jumenta fieri apud Deum non recuſamus, & onere bis gravari.

His & aliis utrumque profligatis, gratulantur Legati, ſurgentesque Deum laudando, Conventum dirimunt. Poſtea vero in auditorio convenientes, fratribus ſe admiſſos (*forte*: ad Miſſas,) pro die feſto parantibus, Henricus Treverenſis ait conſortibus: Fideles nos Nuncios jam nunc, ſocii exhibemus, ſi quisque noſtrum pro copia, tantis viris, in hac mala terra inopibus, ne in promiſſis deficiant, conſulimus. Alactes omnes, prout ipſe dictaverit, ſymbolum fatentur facturi: & ille, non meum eſt, inquit, de veſtria cujusque ſumptibus dicticare: pro copia, quam ſinguli habemus, in carta hic ſub nomine quiſque ſuo conferre ſcribamus. Factum eſt, & uſque ad XLV. libras ſymbolus venerat. Interea *Sequentia* ſummis conatibus, quam Ekkehardus Palatinus dictaverat, ipſo coram illis ſtante inchoatur, & joconde cantatur. . . . *Et Conradus Conſtantienſis Epiſcopus*: Inſaniat, inquit, Ruodmannus (Abbas Augienſis) cum hypocriſi ſua in locum hunc, quantum velit; monachos tamen hodie *Sanctus GALLUS* habet, quorum ſimilea ipſe inter ſuos nunquam ſimilabit. . . . Interea accitus Abbas affuit & conſedit, & Henricus parva ſolatia ſe collaturos & die condicta daturos, fratribus pollicetur; dein Regibus ſe pro inopia eorum ſuaſuros omnes concordant, & cum ſe orationi eorum committerent, Abbas intulit: Immo, ut fratres conſcripti, ait, ſitis volo, quia alia vobis dona, dare non habemus. Lætis ob hoc omnibus itur in Eccleſiam, recepti manibus Abbatis, ſinguli *in libro vitæ* ſcribuntur. . . .

Invitat tandem omnes Abbas pariter ad Nonales fratrum, quibus conſcripti eſſent,

by Google

eſſent, biberes. Ibi tanta hilaritate uſque ad veſperum jam pene ſonatum commanent; ut ſenum, qui adhuc hodie talia memorant, recordationem voluptas ſit audire. Ibant pariter ad laudes veſpertinas quiſque ſuas, Abbate cum fratribus omni dulcedine valefactis, condicto quidem, ut cras matutini conveniant, & miſſionis ſuæ reſponſa Regibus reddenda communi diſponerent conſilio, & relatu roborarent concordi & caritativo. Veniunt diluculo in fratrum conſeſſum, & Henrico dictante, Legationis ſuæ brevem & uniformem ordinant redditionem, ut quoniam non ſimul ad aulam ſunt redituri, Henricus, cui caput cauſæ a Regibus datum eſt, Kebone comite, unum os omnium & lingua foret: neque ego, Henricus ait, ſi quid de meo adjicere potero, confratribus noſtris derogare habebo. Aſſurgunt omnes acclini in gratias: pergunt tandem in Eccleſiam ad dandas abeuntibus proſperæ viæ preces, Abbas cum fratribus, & recipiendas a tot Epiſcopis benedictiones, data prius confeſſione, & a ſtolatis remiſſione.... Sicque per oſcula mutua, valedictione data, utrumque ſibi fauſta precati ad prandia diſcedunt, noctem proximam Conſtantiæ ſimul acturi.

Hepidannus in Chronico.

Ekkehartus junior de caſibus Cœnobii S. Galli cap. XI.

Apud Goldaſtum Tomo I. Part. I. Scriptor. rerum Alemannic.

Annum 968. huic Conventui tribuit Hepidannus, ſed mendoſe: nam Henricus Trevirenſis Archi-Epiſcopus pridem in Italia modo obierat, ut Browerus docet. *Annal. Trevirenſ. Tom. I.*

SYNODUS LEODIENSIS.

Anno Chriſti CMLXVIII. Joannis XIII. Papæ IV. Ottonis I. Imperii VII.

OCCASIO SYNODI. Sub Abbate Gerbodone Otto I. Imp. non minus, quam conjux ejus Adelheidis in Monaſterium Laureſheimenſe benefici extitêre: hæc ſiquidem inter alia plura beneficia, Eccleſiam in villa Empele in pago Debſendron, in comitatu Anſfridi, alluvione aquarum collapſam inſtauravit. Qua occaſione habita eſt Synodus illa, cujus auctor chronici Lauriſhamenſis meminit in hæc verba.

EBerkarus, Leodienſis Eccleſiæ Epiſcopus, facta Synodali inquiſitione quo loco fundata, (ſcilicet Eccleſia illa in Emple ſuæ diœceſis) qualiter dotata, quando diruta fuiſſet: Si veſtitura ejus Laureſhamenſi Monaſterio cum decimis ſuis juſte ac legitime attineret; Canonico judicio, ac ſeptem Illuſtrium ex eodem comitatu virorum juramento diligenter inveſtigavit, eamque reædificatam in honore ſancti Nazarii, & ſancti Lamberti, nimirum *Kalend. Octob.* conſecrans dedicavit, & decimas Epiſcopali juſtitiæ tum adjudicatas, ſub teſtimonio totius Synodalis conventus, Laureſhamenſis cœnobii juri, & Domino ad ejuſdem Eccleſiæ titulum perpetuo impendendas reſignavit, Teſtes Adelbertus Coepiſcopus, Bubo Leodienſis Præpoſitus, Irimbolt, Wodibalt Laureſhamenſis Præpoſitus, & alii multi.

Actum Leodii, anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCCLXVIII. Indict. XII. Anno vero Regni Ottonis Sereniſſimi Regis XXXIV. Imperii autem ejus VIII.

Papius VII. annum Imperii computat. Leuckfeldius annos Regni XXXII. numerat in antiquit. Halberſtad.

Ex Chronico Laureshamenſi apud Freherum.

CON-

CONCILIUM ROMANUM.

SUB JOANNE XIII. PP.

Anno Chriſti CMLXIX. Joannis XIII. Papæ V. Ottonis I. imp. VIII. Ottonis II. imp. II.

In quo Theodorici, Archi-Epiſcopi Treverenſis, confirmantur Primatus poſt Legatum Apoſtolicum in Synodis Germaniæ, & Galliæ, . Vicariatus perpetuus Apoſtolicæ Sedis, jus ſententiæ dicendæ, & promulgandæ in Synodis.

QUia licet indigni, tamen dignationis gratia diſponente, Beati Petri Apoſtolorum Principis Sacratiſſimam ſedem, univerſaleque, in toto orbe magiſterium (*a*) ſuſcepimus, neceſſe omnium Eccleſiarum, ut diligentiſſimam ſollicitudinem ita continenter habeamus, ne earum jura, auctoritate ejuſdem Apoſtolorum Principis, cæterorumque ſucceſſorum ejus, venerabilium patrum, inviolabiliter ſtatuta, & confirmata, noſtro minuantur, ac pereant tempore; ſed potius corroborata decenter augeantur, atque proficiant. Ideo (*b*) veſtram noſſe volumus ſanctitatem, (*c*) quod Theodorico dilectiſſimo fratre noſtro, Trevirenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, Romam dirigente (*d*) legatarium, (*e*) ad Sanctorum Apoſtolorum limina, audivimus, ſicut etiam pridem audiendo, imo & legendo compertum habuimus, eamdem ipſam præ cæteris Galliarum Eccleſiis, (*f*) Catholicæ religionis exordium, & Chriſtianæ religionis, Catholicæque fidei rudimenta prima percepiſſe, per ſanctorum virorum Eucharii, Valerii, Materni, & cæterorum Evangelicam doctrinam, quos tempore ſuo prædictus Beatiſſimus Petrus Apoſtolus ordinavit, & inſtruxit, nec non illuc ad prædicandum direxit. *Unde totius ordinis noſtræ ſedis Apoſtolicæ conſultu*, gratuitoque aſſenſu, jura privilegiorum, quæ a ſancta Romana matre Eccleſia præfatis ſanctis, eorumque reliquis ſucceſſoribus, id eſt, Agritio, Maximino, Paulino, Severo, Almificis, & Apoſtolicis viris, a primordio (*g*) uſque nunc authentice conceſſa ſunt, quæque etiam ipſius civitatis excidio, incendio, (*h*) aliquove caſu conſumpta approbantur; eidem Treverenſi Eccleſiæ, prædictoque fratri noſtro Theodorico, & per eum cunctis ſucceſſoribus ſuis confirmare, recorroborare, & omni modo reſtiruere, dignum duximus: decernentes per hujus noſtri Apoſtolici privilegii validiſſimam conſtitutionem, ut, quandocunque a noſtra principali, & Apoſtolica Sede Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, ſive quilibet ordinarius Legatus rei Eccleſiaſticæ, ſeu cogendæ Synodi cauſa, in Galliam, Germaniamve deſtinatus fuerit; Treverenſis Præſul poſt quemlibet ordinarium Legatum Apoſtolicæ Sedis in Galliam, Germaniamve deſtinatum, primum inter alios Pontifices locum obtineat. Et ſi miſſus Romanæ Eccleſiæ defuerit, ſimiliter poſt Imperatorem, ſive Regem ſedendi, ſententiam edicendi, & Synodale judicium canonice promulgandi Primatum habeat, utpote in illis partibus Vicarius noſtræ Sedis Apoſtolicæ merito conſtitutus. Neque enim dignum eſt, ut illius Eccleſiæ Præſul aliquo tempore cæteris non habeatur Prælatus, cujus honor in illis partibus ſub ipſo Apoſtolorum Principe extitit primitivus. Pari (*i*) namque modo ſancimus, omnes in parochiis ejus degentes, ſive ordinationem

Variantes lectiones Broweri ab exemplari Marteniano.

(*a*) Miniſterium.
(*b*) Ideoque omnium veſtrum.
(*c*) & induſtriam.
(*d*) veniente, *pro* dirigente.
(*e*) oratum ad Sanctorum.
(*f*) Chriſtianæ, *pro* Catholicæ.
(*g*) hucusque
(*h*) aliove
(*i*) quoque, *pro* namque.

tionem & promotionem cujuslibet Eccleſiaſtici gradus a Pontifice ipſius percipientes, eidem ipſi matrici Eccleſiæ, Epiſcopoque illius debere canonice placere, obſequi; & jure obedire. Siquidem decreto beati Clementis Papæ ſuper hoc ita cautum videtur: *Si vobis,* (k) *Epiſcopi, non* (l) *obedirent omnes Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, ac reliqui Clerici cuncti: omnesque Principes tam majoris ordinis, quam inferioris, atque reliqui populi, tribus & linguæ non obtemperaverint; a* (m) *limitibus ſanctæ Eccleſiæ Dei alieni erunt, dicente Domino:* (n) *Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Inter hæc quoque omnia, quæ ad ſupradictam Treverenſem Eccleſiam intra & extra civitatem pertinere videntur, id eſt, Eccleſias cum univerſis rebus ſibi attinentibus, ſeu Monaſteria tam Monachorum, quam virginum, ex præceptis, ſive ſcriptis Regum, ſeu Imperatorum, ſive eorundem fundatorum auctoritate, ad ſe pertinent, & pertinere debent, & quidquid omnino illa ipſa Eccleſia ubique, & quoquo merito poſſidet, & poſſidere debet, generaliter & ſpecialiter concedimus, reformamusque præfato Theoderico fratri, & Coepiſcopo noſtro, ſuisque ſucceſſoribus ad perpetuam ſanctæ Trevereniſ Eccleſiæ Dominationem, atque ditionem, per hujus noſtræ Apoſtolicæ Sedis præceptionis ſeriem, a præſenti XII. Indictione, & uſque in finem ſæculi valituram. Contra quam ſi (p) quis agere præſumpſerit, & quod juſte, & canonice a nobis decretum eſt, in aliquo infringere tentaverit; ſciat ſe ex Dei omnipotentis, & prædicti beatiſſimi Apoſtolorum Principis, omniumque Sanctorum, ac deinde noſtra auctoritate damnandum, ac anathematizandum, cum omnibus impiis æternis ſuppliciis deputandum. Qui vero hoc privilegium noſtrum obſervare (q) fideliter ſtatuerit, benedictionis gratiam, & miſericordiæ plenitudinem in cœleſtibus caſtris inter electorum numerum efficaciter a Domino Deo conſequi mereatur.

Scriptum per manus Stephani Notarii, & Regionarii, & Scriniarii S. Sedis Apoſtolicæ in menſe Januario, & Indict. XII. Data XI. Kal. Februarii per manum Sicconis Epiſcopi ad vicem Guidonis Epiſcopi & Bibliothecarii S. Sedis Apoſtolicæ, anno, Deo propitio, Pontificatus Domini Joannis Pontificis, & univerſalis XIII. Papæ, in ſacratiſſima Sede D. Petri Apoſtoli IV. Imperii autem D. Ottonis Majoris VII. Minoris vero II.

(*k*) Epiſcopis

(*l*) obedierint

[*m*] liminibus

[*n*] Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit &c.

[*o*] Si quis quid quolibet modo.

(*p*) cuſtodire, adimplere

CONVENTUS EPISCOPORUM, ET OTTONIS AUGUSTI.

In quo Hatto, Moguntinus Archi-Epiſcopus, concedit, ut Magdeburg fiat Sedes Archi-Epiſcopalis, & Brandenburgenſis, & Havelbergenſis Eccleſiæ, hactenus Moguntiæ ſubjectæ, ſubjiciantur Magdeburgo.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis. Hatto, Divina auxiliante Clementia ſanctæ Mogonciacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus. Quia ſollicitudo Paſtorum in augmento gregis probatur, nec tantum Eccleſiis noſtris præeſſe, quan-

tum prodeſſe jubemur; idcirco nos onus nobis impoſitum in plura dividendum cenſuimus, ut dum in plures participatur, ab unoquoque noſtrum, jugum Chriſti, quod ſuave, & onus ejus, quod leve eſt, æquius & portabilius portetur. Ad dilatandos quippe fidei Chriſtianæ terminos, & Sclavorum indomitas gentes ultra Albiam, & Salam jugo Chriſti ſubdendos, in Magdeburg ſedem Archiepiſcopalem fieri, & in Merſeburg Epiſcopum, Magdeburgenſi Eccleſiæ ſubjiciendum, & ab ejus Archiepiſcopo ordinandum, Archiepiſcopali noſtra auctoritate cenſemus, & inſtituimus. Epiſcopos vero ultra Albiam, Brandenburgenſem ſcilicet, & Havelbergenſem, noſtræ hactenus Eccleſiæ ſubjectos, a debita nobis obedientia abſolvimus, & præſcriptæ Magdeburgenſi Eccleſiæ, ejusque Archiepiſcopo obedituros æque permittimus, & conſentimus. Ne quam vero ſancta Magdeburgenſis Eccleſia futuris, quod abſit, temporibus, a noſtris ſucceſſoribus inde moleſtiam patiatur, cartam hanc conſentaneam conſcripſi (*a*) juſſimus. Et in præſentia Sereniſſimi Domini Auguſti Imperatoris, vel venerabilium Epiſcoporum, quorum nomina inferius inferentur, legi vel recitari, & ſubſcriptionibus corroborari, & confirmari rogamus. Ego *Hatto* ſanctæ Moguntinæ Eccleſiæ Archiepiſcopus, manu propria confirmavi, & ſubſcripſi. Ego Everhardus Sanctæ Leodienſis Eccleſiæ Epiſcopus conſenſi, & ſubſcripſi. Ego Reginoldus ſanctæ Rubilocenſis Epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi. Odelricus Pergami Epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. Hubertus Epiſcopus ſubſcripſi. Milo Epiſcopus ſubſcripſi.

Leuckfeld, in antiquitatibus Halverſtadenſibus, in appendice, diplomate 32. *p.* 656.

Anno ergo integro, & demidio jam evoluto, cum Hatto Archiepiſcopus Magoncienſis, cum Hildewardo Halverſtadenſi, ſuo videlicet ſuffraganeo, in Italiam veniſſet, & Imperator illos in cauſa (condendæ Metropolis) blanda petitione conveniſſet; Hildewardus Epiſcopus, tam ex Archiepiſcopi conſenſu, quam omnium, qui aderant, conſultu, prompta, & hilari mente, piæ ejus petitioni annuit; ac facto in præſentiarum pari æſtimatione concambio, *Synodali decreto* S. Mauritio Magdeburg, ſanctoque Laurentio Merſeburch, quæque petita tradidit, id eſt, omnem parochiam, ſitam inter fluvios *Albiam*, *Salam*, *Horam & Bodam* uſque ad ea loco, ubi caſtra *Unesburg*, *Wantzleva*, Hortesleva cum omnibus pertinentiis, & villis, quæ *Burchwart* appellantur, verſus occidentem longius protenſo fine terminantur, cum omni decimatione, banno, ſubjectione, obſedientiis, & omni Eccleſiaſtico ordine, prout Halverſtadenſis Eccleſia viſa eſt eatenus poſſediſſe. Recepit autem ad vicem ab Imperatore in partem, & utilitatem ſuæ Eccleſiæ, omnem decimationem in *Hosgouwe*, ut terminatur in fluviis *Sala*, *Willerbeke*, & *Wippera*, cum omni poſſeſſione, quam de Abbatia in honore Beati Wicberti in territorio *Herolvesfeldt* constructa, idem Imperator æqua commutatione acquiſierat; cujus & Abbatiæ ipſe fundator erat. Huic autem concambio confirmando, juſſione Domini *Joannis* ſummi & univerſalis Pontificis, & Cæſaris Auguſti Ottonis, petitione quoque Hildewardi Halverſtadenſis antiſtitis, Ambroſius Palatinus Cancellarius, & Petrus S. Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopus, alii, quoque quamplurimi Epiſcoporum Italiæ, & Germaniæ ſubſcripſere, quorum etiam nomina in præſenti paginula ſtuduimus annotare.

Hatto Moguntinus Archiepiſcopus interfuit & ſubſcripſit.

Hildewardus Halverſtadenſis Epiſc. I. & S.

Reginoldus Robilocenſis Epiſcopus I. & S.

Adelbertus Rugorum Epiſc. I. & S.

Alberiſus Tarviſianenſis Epiſc. I. & S.

Lantwardus Mindenſis Epiſc. I. & S.

Everacrus (*b*) Leodicenſis Eccleſiæ Epiſc. I. & S.

Teupertus Feltrenſis Eccleſiæ Epiſc. I. & S.

Gauſelinus Patavianenſis Eccl. Epiſc.

Sichelmus Florentini Epiſc. I. & S.

Adel-

(*a*) *pro:* conſcribi, *errore Librarii.*

(*b*) Everardus.

Adelbertus Bononienſis Eccl. Epiſc. l. & S.
Arnadus Foropopuli Epiſc. l. & S.
Joannes Imolenſis Epiſc. l. & S.
Ingizo Caſtellanæ Eccleſiæ Epiſcopus l. & S.
Martinus Epiſcopus, & fratres Eccl. l. & S.

Browerus in Annalibus Trevirenſibus ad h. annum ex Chronographo antiquo, Ditmaro, & cæteris coævis, vel ſupparibus.

SYNODUS METENSIS.

Sub Theodorico primo Episcopo.

Anno Chriſti CMLXX. Joannis XIII. Papæ VI. Ottonis I. Imp. IX.

De nonis & decimis, Eccleſiæ S. Vincentii Levitæ & Martyris Synodali Sanctione reſtitutis.

Hic ergo Theodoricus, (*a*) cui erat in votis, ut funes interminabilis hæreditatis caderent in præclaris; in nullo volebat defraudari partes Dominicæ hæreditatis. Quocirca decimas Eccleſiarum ſuæ Diœceſeos, a Prædeceſſoribus ſuis ſtipendii vel beneficii loco deputatas perſonis laicalibus, *Synodali auctoritate*, & Epiſcopali cenſura ſubtraxit illis quamvis invitis & reclamantibus: & ſecundum, quod ſcriptum eſt: (*Qui altario ſerviunt, de altario vivant*) Eccleſiarum res Eccleſiarum delegavit Officialibus, quæ Dei Deo, & quæ Cæſaris erant, Cæſari reddere curans.

Sigebertus Levita S. Vincentii Metenſis, Biographus Theodorici I. Metenſis Epiſcopi, apud Leibnitium Tomo I. Scriptor. rer. Brunſwicenſ. pag. 302.

(*a*) Theodericus, natus ex pago Saxoniæ Hamalant dicto, Comite Everardo Patre, Brunonis Colonienſis Archi-Epiſcopi conſobrinus, & diſcipulus in ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Gymnaſio: qui & eundem Metenſis Eccleſiæ ad Cathedram promovit poſt mortem Adelberonis anno 962. defuncti, ſedit in Cathedra Metenſi ab anno 964. ad 984. quo obiit. *Calmet. in Tomo I. Hiſtor. Lotharingiæ.*

SYNODUS I. MAGDEBURGENSIS

Sub Adelberto Archi-Episcopo.

Anno Chriſti CMLXX. Joannis XIII. Papæ VI. Ottonis I. Imp. IX.

Inthronizatio Primi Archi-Epiſcopi Magdeburgenſis, & Suffraganeorum ejuſdem Hierarchia ordinata.

Archi-Epiſcopatus Magdeburgenſis erectio, poſtquam in Concilio Ravennatenſi coram Pontifice, & Ottone Imp. decreta fuiſſet anno 967. *ADELBERTUS* electione Imperatoris in ea primus deſignatus Præſul, a Joanne XIII. P. M. confirmatus, & multis privilegiis ornatus cum Legatis Romanæ Eccleſiæ, *Widone* ſcilicet Epiſcopo Bibliothecario, & *Benedicto* Cardinali, qui illum cum *Hildevardo* Halverſtadenſi Epiſcopo Sedi ſuæ inthroniſarent, dimiſſus, ad Imperatorem remeavit lætus, quem Imperator nihilo minus gaudens, utpote Beati

beati deſiderii compos, cum litteris commendatitiis Magdeburg deſtinavit. Illuc ergo ex præcepto Imperatoris, *Epiſcopi*, Marchiones, & reliqui Saxoniæ Principes convenientes, ipſum honorifice ſuſceperunt, & vocum acclamatione, manuumque elevatione electum, cum præfatis Apoſtolicæ Sedis Legatis celebri ritu inthroniſaverunt.

Affuit omnis ſexus & ætas gaudentium, fuit prorſus generale tripudium, ubi ad confirmationem ſui, idem Archi-Epiſcopus in præſentia eorundem, Nativitatem Domini ſecum celebrantium, *Boſonem* Monachum Merſeburgenſi, *Burchardum* Miſnenſi, *Hugonem* Cizenſi Eccleſiis primos Epiſcopos ordinavit, & *Adelgagum* primum Eccleſiæ Magdeburgenſi Præpoſitum inſtituit. *Dodo* quoque Havelbergenſis, & *Dudelinus* Brandeburgenſis Epiſcopi, prius quidem Moguntino Archi-Epiſcopo ſubjecti, ſed tunc agente Imperatore a debita ſibi obedientia abſoluti, Magdeburgenſi Eccleſiæ, ejusque Archi-Epiſcopo cum præfatis Confratribus fidem & ſubjectionem promiſere.

Ditmarus Epiſcopus coævus Lib. II.

Chronographus Saxo.

Albert. Stadenſis Chronicon Magdeburg.

Leuckfeld in antiquitatibus Halberſtadenſibus ad annum 969. *& Pagi ad annum* 968. *hanc Synodum refert. Calviſius ad annum* 972.

SYNODUS TULLENSIS

SUB GERARDO EP.

Anno Chriſti CMLXXI. Joannis XIII. Papæ VII. Ottonis I. Imp. X.

S. Gerardus Epiſc. donat Eccleſiæ S. Michaelis bona quædam, Tullo vicina, in monte ſita.

In nomine Dei æterni Creatoris, ac Redemptoris generis humani, Gerardus dono Divinæ dignationis humilis ſanctæ Leuchorum ſedis Epiſcopus. Juſtæ rationis ordo, & Chriſtianæ fidei religio cunctos Catholico nomine gloriantes commonendo poſtulat, ne vitam præſentem, ſæcularium cupiditate bonorum ducti, voluptuoſe tranſigant, veluti pecora, quæ natura finxit prona, atque ventri obedientia: neque in bene agendis torpeſcant, neve errent pariter cum his, qui aliam vitam præter hanc minime ſperant. Si igitur hujus conſiderationis cautela competit omnibus crucis Chriſti vexillo armatis; quanto magis Epiſcopis, quos pietas Divina præſidere voluit in tractandis ſanctæ Eccleſiæ negotiis, & corrigere pro viribus, quidquid in Divinis negligitur cultibus. Proponentes denique ante oculos æternorum magnitudinem bonorum, ne præſenti negligentia officii in culpam trahamur, actus noſtros impigro ſtudio in melius revocantes more paſtorali, timore perterriti cœpimus meditari de conſtruendis, & renovandis Sanctorum oratoriis, quatenus eorum ſuffragiis conſequeremur præmium æternæ remunerationis, & pro terra cœlum hæreditare poſſemus. Accreſcente vero per dies aliquot hujus voluntatis deſiderio, lacrymis ſtratum rigando, per revelationem Divinam commonemur, honori Sancti Michaelis conſtruere domum orationis in ſupercilio Barri-montis. Hac viſione plurimum exhilarati, de miſericordia uberi certiores effecti, grates egimus Omnipotenti, qui infert ſe medium de ſe loquentibus, præſertim vineam ſponſæ ſuæ fideliter excolentibus. Poſt expleti noſtri operis ſolemnia conſtituitur Dedicationis dies, illis ipſis Calendis, quibus recolitur memoria ejusdem Archangeli a fidelibus populis. Terminavimus ergo hujus Eccleſiæ ambitum, habentem ex uno quoque latere longitudinem XII. perticarum, quæ pertica continuit numerum pedum XX. & unum, ubi & ſacravimus ſepulturam defunctorum.

rum. Ad hoc oratorium dedicandum multi convenere fidelium, quorum conſultu, auctoritatis vero ſacræ decreto, noſtræque Eccleſiæ judicio, ſacris uſibus illius Eccleſiæ conceſſimus dotis nomine, omnem decimationem proximæ villæ Barri nomine, ex omnibus, unde decima datur; quin etiam ſtatuimus, ut ipſi parrochiani ibi habeant baptiſterium, ſepulturam, omneque corporis & animæ refugium: ac ne ad aliam Eccleſiam convenire cogantur, auctoritate Divina interdicendo excommunicamus, & ab introitu ſanctæ Eccleſiæ ſegregamus, conſortioque illorum, qui dixerunt Domino: *Domine, recede a nobis*, innodamus. Ad hanc etiam donationem adjecimus decimationem vinearum, quæ ſunt plantatæ retro XXX. annos, ac poſtmodum plantandæ ab ipſa radice utriuſque montis, Barri videlicet & Barrisni. His itaque peractis, providentes, ne ſervitus Divina inibi negligeretur, apud ſacratiſſimum atque antiquum ſuburbii noſtri locum, Corpore glorioſi Chriſti Confeſſoris, ac primi noſtræ Eccleſiæ Doctoris Manſueti, decoratum, ubi Abbas Faribertus præeſſe videtur, locum illum cum omnibus, quæ nobiſcum ibi contulit pia fidelium devotio, ſervituti ejusdem ſacrati loci, & Abbatis Fariberti, ejusque ſucceſſorum providentiæ, per teſtamentum hoc legali conceſſione & confirmatione ſubjicimus, ac perpetim habendum decernimus, eo rationis tenore: ut unus de monachis ſuis ibi ſemper moretur, atque de præbenda monaſterii alatur, ac veſtiatur. Enimvero precamur, obteſtamur, & monemus per tremendam Divinæ poteſtatis juſtitiam omnes, qui hanc ſanctam poſt nos ejus recturi ſedem, ut incertæ vitæ memores, hoc noſtræ parvitatis decretum, quod juſte a nobis videtur factum, & Divinæ auctoritatis ſententia roboratum, noſtra etiam manu, noſtræque Eccleſiæ conſenſu adjudicatum, ſive ſubſcriptum, nullo modo faciatis irritum, ſed veſtræ ſemper pietatis cenſura ſubnixum, inviolabile maneat in ævum. Cæterum ſi quiſpiam mente perculſus, ad tam illicita fuerit prorumpere auſus, noſtra paſtorali auctoritate, ut dignum eſt, coerceatur; & niſi digne pœnitendo, vel Eccleſiæ, cujus pervaſor extiterit, ſatisfaciendo, ſuam correxerit pravitatem, perpetuæ maledictionis incurrat damnationem, nec habeat cum Sanctis aliquam partem, quorum non timuit invadere poſſeſſionem. Et ut in poſterum verius credatur, ac firmius obſervetur, manu propria ſubterfirmavimus, & manibus fidelium noſtrorum roborari fecimus. Ego Gerardus huic teſtamento faveo, & ſigno crucis roborando ſubſcribo, annuloque noſtræ Eccleſiæ conſigno. Signum Grimaldi Primiceni. Sign. Sudebaldi Comitis Tull. Sign. Berpizonis Advocati. Sign. Amælardi Decani. Sign. Odelrici de Mirunvalt. Sign. H[illegible]ti majoris. Sign. Heriberti Archi-Diaconi. Sign. Richardi de Caſtiniaco. Sign. Archimenni Scabinii. Sign Rodrodi Presbyteri. Sign. Ludovici de Commercio. Sign. Harvini de Scropulis Scabinii. Sig. Nanteri Presbyteri. Sign. Beraldi de Vindopera. Sign. Warneri Scabinii de Viddiaco. Sign. Girardi Presbyteri. Sign. Folchemni de Aſmanna. Sign. Walheri Scabinii de Tullo. Sign. Warneri Diaconi. Sign. Almarici laici. Sign. Seivaldi Scabinii. Sign. Heinrici Diaconi. Sign. Norberti laici. Sign. Vixonis Scabinii. Sign. Adzonis Diaconi. Sign. Immonis laici. Sign. Leutberti Scabinii. Sign. Jonæ Cantoris. Sign. Hugonis laici. Sign. Hayducii. Sign. Hildebandi Archidiaconi. Sign. Letucii de Rigneio. Sign. Magni. Sign. Walduſi Presbyteri. Sign. Seivardi laici. Sign. Arnaldi. Actum Tulli publice in plenaria Synodo, VII. Idus Octobris. Anno Incarnationis Dominicæ DCCCCLXXI. Indictione XIV. Ordinationis vero noſtræ VIII. Regnante Magno Ottone Sereniſſimo Imperatore, XXXV. Imperii ſui anno. Duce Lotharienſium Friderico. Summo & Pontifice Johanne XIII. Ego Heribertus indignus Sacerdos, atque Eccleſiæ B. Stephani Cancellarius ſcripſi.

Calmet. Tomo IV. Probationum Hiſtoriæ Lotharingiæ pag. 383. 384. 385.

CONCILIUM INGELHEIMENSE.

Anno Chriſti CMLXXII. Benedicti VI. Papæ I. Ottonis I. Imperii XI. Regni XXXVI.

Ventilata cauſa Adalberonis, nepotis S. Udalrici, vivente Udalrico Epiſcopo Auguſtano, deſignati Epiſcopi Auguſtani: Statutum, Udalricum manſurum Epiſcopum: Adalberoni vero commendandam ab Ottone ſolam procurationem cum ſpe ſucceſſionis in Epiſcopatum poſt mortem Udalrici.

Revertentibus de Italia Imperatoribus, Patre ſcilicet, & ipſius prole ad Franciam, facta eſt Synodus in loco, qui dicitur *Ingilenheim*, ad quam Archiepiſcopi cum cæteris ſuis ſuffraganeis ſanctum Udalricum cum ſuis *Legatis honorifice invitaverunt*, Adalberonemque ejus nepotem cum eo venire decreverunt. Illuc vero cum pervenirent, & antiſtites ibidem congregati, Adalberonem baculum Epiſcopalem publice portare cognoviſſent (*deſignatus enim ſolummodo fuerat ab Ottone M. avunculi ſui in Epiſcopatu Auguſtano ſucceſſor*) irati ſunt contra eum, & dicebant, ut contra canonicæ rectitudinis regulam in hæreſim lapſus fuiſſet, & quod Pontificalis honorem ſublimitatis vivente Epiſcopo ſibi plus juſto vindicaret, & ideo ultra eum Epiſcopum ordinari non deceret. Quibus ille auditis, prima die Synodale colloquium intrare devitavit, & in alia domo cum cæteris Clericis Epiſcopi remanebat, antiſtes autem cum paucis ſuis capellanis Synodum intravit.

Cumque cauſa ſancti Udalrici fuiſſet ventilanda (*Nam nigrum cucullum indutus, Epiſcopalibus curis penitus ſe exuerat*) & ille pro infirmitate, tam ſonora voce, ut tota Synodus audire potuiſſet, rationem proferre non poſſet; advocabatur unus ſuus Clericus, nomine Gerhardus, qui extra Synodum cum Adalberone remanebat, ut pro eo deſiderii ſui rationem per latinitatis locutionem manifeſtaret, cumque vix pro denſitate multitudinis, in præſentia Imperatorum, & Epiſcoporum præſens ſtetiſſet, interrogabatur, quid deſideraret Dominus ſuus, quibus interrogationibus multiplicatis dixit: Non debeo interrogationibus veſtris reſpondere pro Domino meo, niſi illo præcipiente. Cui dixit Epiſcopus: Frater, bene tibi notum eſt deſiderium meum, enarra hoc, & obſecra, ut eorum conſiliis, & permiſſionibus, Deo juvante, expletum fiat. Tunc præfatus Clericus Gerhardus in præſentia omnium dixit: Excellentiſſimi Imperatores, & Religioſiſſimi Antiſtites, deſiderium Domini mei eſt, relinquere ſæculum, & ſecundum regulam ſancti Benedicti ſanctam inire vitam, & in contemplativa vita diem exſpectare obitus ſui. In indumento pro certo habitus exterioris, poteſtis cognoſcere voluntatem animi interioris. Iſtis & aliis rationibus in voluntate Domini ſui in ſinem deductus, terra tenus cecidit ante pedes Imperatorum, & Antiſtitum, obſecrans, ut petitionem Domini ſui ſecundum Dei voluntatem implere non dedignarentur. Qui ſimul reſpondendi inducias uſque in craſtinum diem poſtulaverunt, & poſtea inter ſe æſtimaverunt, qualiter cauſa Adelberonis terminaretur.

Quidam vero Epiſcoporum adjutores Adalberonis fuerunt, ne prorſus a ſpe Epiſcopalis ordinationis poſt vitam avunculi ſui excluderetur. Hæc cum inter ſe prolixe ſermocinarentur; ultima in unum ratione coadunati, omnes ſimul firmaverunt, niſi Adalbero ſe Sacramento excuſaret, quod non ſciret hæreſim manere, quia Epiſcopalem potentiam cum baculo arripuit, nullo modo ulterius legaliter Epiſcopus fieri potuiſſet. Altera vero die cum Epiſcopo etiam Adalbero Synodali interfuit colloquio, & cum ei prædictum crimen imputaretur multis objectionibus diverſorum

ſorum colloquiorum cum ſuis adjutoribus, a prædicto crimine ſe defendere ſtatuit. Hoc cum ei adunatio omnium Epiſcoporum non conſentiret, ſecundum prædictam deſtinationem Eiſcoporum Sacramentum perfecit, per nomen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ſuper quatuor Evangelia.

Tunc iterum Epiſcopus Udalricus petitionis ſuæ reſponſa, quæ pridie procraſtinata fuerunt, per prædictum ſuum Clericum expetivit: quia deſideravit, ut prædictus ſuus nepos Epiſcopus ordinaretur, & ille ſecundum regulam S. Benedicti, in Monaſterio cum eorum conſenſu deſervire mereretur. Epiſcopi autem, quamvis eis ex toto non placeret, aperte ei in Synodo contradicere noluere petitionem ſuam: ſed ſapientiſſimi ex ipſis, cum conſilio aliorum, extra Synodum eum ambulare cum illis poſtulaverunt, ibique cum eo & cum ſuis Clericis ſapientiſſimis ſecretam locutionem habuere, dicentes: Reverende Pater, cui nota eſt omnium Eccleſiaſticorum librorum normula, qui ſemper callem rectitudinis ambulaſti, non deviando: non decet nunc, iſtam viam, quam ſemper tenuiſti, omittens, ſeminarium ex te ſumat talis error, ut alius in loco tuo, te vivente, ordinetur: quia ſi ex te talis conſuetudo incipit perpetrari; inpoſterum multis reverendis, & bonis Epiſcopis, ab eorum nepotibus, & Clericis, talia deſiderantibus, multa concreſcunt adverſa. Melius tibi eſt, ut in eo miniſterio, in quo cœpiſti Deo ſervire, permaneas, quam tuam voluntatem ſequens, aliis plurimis ſcandalum facias: quia ex te Canonici, & monachi & ſanctimoniales, & cæteri Chriſtiani ad rectitudinis ſtatum debent conſtringi, qui ex ſemetipſis per climata cadere feſtinant: qui autem incaute ambulando ceciderunt, ex te, Deo juvante, erigi poſſe ſperandi ſunt. De nepote autem tuo Adalberone tuæ voluntati ſatisfaciendo in commune firmamus, ut nullus alius a nobis poſt tuum diſceſſum ad illum locum, in quo tu paſtor exiſtis, eo vivente ordinetur, niſi ipſe.

His conſiliis conſentiens ſanctus Epiſcopus Udalricus, eum eis in Synodum regrediebatur, & tunc cum conſenſu aliorum Antiſtitum, fecit ab Imperatore Adalberoni commendari in eorum præſentia, procurationem ſui habere, & ſub ipſo totius Epiſcopatus cautam diſpoſitionem in omnibus adimplere. Taliter vero iſtis terminatis, finita Synodo, Epiſcopus (*a*) & Adalbero cum ſuis ad Auguſtam revertebantur.

Hermannus Contractus in Chronico ad hunc annum.

[*a*] S. Udalricus obiit anno 973. ætatis 83. Ordinationis autem 50. 4. Nonas Julii. *Gerardus in ejus vita.* Sed Baronius ad hunc annum 972. refert, quia hoc anno quarta dies Julii & feria VI. concurrunt, non anno ſequente. Cæterum annotat *PAGIUS in Critica ad hunc annum*, Necrologia & Martyrologia non eſſe ſemper accurata in diebus mortualibus aſſignandis.

Ejuſdem Concilii Ingelheimenſis
DECRETUM,
Quo Corbeienſis Abbas, & Herfordenſis Abbatiſſa coguntur reſtituere Decimas Epiſcopo Osnabrugenſi.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Otto, Divina favente Clementia, Imperator Auguſtus. Noverit omnium induſtria Fidelium noſtrorum, tam præſentium, quam futurorum, qualiter vir venerabils Luidolfus Osnebruggenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Noſterque Fidelis ac conſanguineus, neceſſitate compulſus, de Saxonica terra Ravennam uſque Serenitatis noſtræ Clementiam adiit, querimoniam faciens, Eccleſiam ſuam decimis, unde jam a XII. annis tranſactis Apoſtolica auctoritate, & multorum noſtri Regni Principum conſultu, & judicio definivimus, & Drogoni, ejuſdem ſedis præſuli, noſtræ libertatis, & immunitatis præceptum ſuper hac eadem re fieri præcepimus, & dedimus, iterum a Corbejenſe Abbate, & Herifordenſe Abbatiſſa, ſuiſque fautoribus

bus temeraria præſumpoone depredatam eſſe, & multos acceptis inde beneficiis, (nam nos de hac vita deceſſiſſe, apud illos diffamatum eſt) in eorum adjutorium conjuraſſe. Hoc vero non æquo animo ferentes, quoniam iter noſtrum Romam direximus, prædictum Epiſcopum nobiſcum illuc uſque venire fecimus. Ibi vero hoc negoöo, cæteriſque, pro quibus venimus, apud Patrem noſtrum Joannem Apoſtolicum tractatis, *ejus juſſu & conſilio, mox litteris directis, Synodum Inglinheim congregandam proximo autumnali tempore, pro Eccleſiaſtico honore ſtabiliendo in hac re*, cæterisque quam plurimis condiximus. Illuc præfatum Epiſcopum, ſuosque adverſarios, ante nos convocare præcepimus: huic vero Synodo interfuerunt Ruodbertus Mogontienſis Archiepiſcopus, & ſui Suffraganei Othalricus Auguſtenſis, Poppo Werciburgenſis, Anno Wormatienſis, Erkanbaldus Argentinenſis, Otuwinus Hildinesheimenſis, Rehinoldus Rabulocenſis, vel Rubilocenſis: Gero Colonienſis Archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, Notkero Luodenſe, Liudolfo Osnabruggenſe, Buodone Mimigardefordenſe: Thidricus Trevrenſis Archiepiſcopus, & ſui ſuffraganei: Theodricus Metenſis, Virigfrithus Viurdunenſis, Gerhardus Tolenſis: Freduricus Juvanenſis Archi-Epiſcopus, Athaldagus Hammaburgenſis Archiepiſcopus, Athalbertus Magdaburgenſis Archiepiſcopus eum ſuis Suffraganeis, Fokkone Miſnenſe, Giſilhario Merſeburgenſe, multique alii noſtri Principes Duces, Comites, Clerici, & Laici quorum nomina, & numerus comprehendi non poſſunt. His vero nobiſcum *in Synodo* conſidentibus, Epiſcopus, & ſui adverſarii in medio conſtabant, ibi utrumque ſententiis audiös, & ſubtiliter dijudicatis, Decimas Epiſcopo Canonica auctoritate reddi debere omnes affirmabant, ſicque Abbas, & Abbatiſſa, ſuique fautores *Synodali ſententia* convicti decimas Epiſcopo reddiderunt, & XXX. libras auri pro injuſtitia illata, & un bann---- ceros indutiis perſolvendas promiſerunt. Quapropter ob amorem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & monitum dilecti Filii noſtri Ottonis --- Oper --- archiepiſcorum, Epiſcoporum & cæterorum plurimorum.

Schatenus L. IV. Annalium Paderborn. pag. 314.
Voburg. in Hiſtoria Ottonum pag. 92.
Baronius Tomo X. ad hunc annum n. 34.

SYNODUS ROMANA.

Anno Chriſti CMLXXV. Benedicti VII. Papæ I. Ottonis II. Imperii III.

In qua Benedictus VII. PP. Theodorico Archiep. Treverenſi, Primati Eccleſiarum Galliæ & Germaniæ, limina Apoſtolorum viſitanti, donat cellam quatuor Coronatorum in urbe Romana, gratuito Sacerdotum, Clericorum, & plebis Romanæ aſſenſu.

BEnedictus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Cariſſimis nobis in Chriſto fratribus, univerſis Epiſcopis, ac totius dignitatis & ordinis Catholicis viris, præſenöbus ſcilicet & futuris, perpetuam ſalutem. Quia licet indigni, divinæ tamen dignationis gratia diſponente Beati Petri Apoſtolorum Principis Sacratiſſimam Sedem, Paſtoraleque in curam Dominici gregis miniſterium ſuſcepimus, juxta Apoſtolicam doctrinam, ſicut malis terrori, ne deſideria pravitatis ſuæ perficiant, nos oportet exiſtere; ita ſanctæ Dei univerſalis Eccleſiæ Filios, in religionis piæque devotionis profectu paternæ gratiæ benedictione fovere, maximeque eos, qui in ſanctam Romanam Eccleſiam, beatumque Petrum Apoſtolorum Principem cæteris devotiores probantur; quatenus eis, pia ſui devoöo, & in præſenti benignitatis conferat conſolaöonem, & in futuro æternam ipſo intercedente remunerationem. Unde omnium iam præſentium

tium quam futurorum ſanctitatem, & induſtriam noſſe volumus, de ſancta fratris noſtri Theodorici, ſanctæ Treverenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi, Primatisque, noſtra, prædeceſſorumque noſtrorum, ab exordio Chriſtianitatis per Beatum Petrum conſtitutione, totius Galliæ, ac Germaniæ in eumdem Apoſtolorum Principem devotione, qui in ſua ſede Eccleſiam Chriſti glorioſius gubernando, multa Monaſteriorum, quæ uſque in ſua tempora manſerunt deſerta, reſtaurando, beatorum Apoſtolorum limina, cæteris ſæpius, nullo longioris viæ periculo, ſeu labore territus, liberaliſſime viſitando, nobis uſque eo complacuit; ut eidem Theodorico, & ipſius Eccleſiæ poſſidenda in perpetuum aliqua conferre juſtum duceremus; quatenus, ut præfati ſumus, pro tanta ſui devotione a nobis gratiam, & benedictionem in præſenti, & in futuro a Deo, beatisque apoſtolis centuplicatam in cœleſtibus reciperet gloriam. Quapropter omnium tam præſentium, quam futurorum notum fieri volumus induſtriæ, nos cum auctoritate beati Petri Apoſtolorum Principis, gratuitoque Sacerdotum, Clericorum, totiuſque Romanæ plebis aſſenſu, eidem ſanctæ Trevirenſi Eccleſiæ, Cellam quatuor Coronatorum condonaſſe in perpetuum poſſidendam, cum omnibus appendiciis ſuis, aquis ſcilicet, aquarumque decurſibus, pratis, paſcuis, vineis, ſilvis, cultis & incultis, curtilibus, & manſis. Quæ omnia eidem fratri noſtro Theodorico ſanctæ Trevirenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, Vicarioque noſtro cariſſimo, in partibus totius Galliæ, & Germaniæ, ac per eum, cunctis ſucceſſoribus in perpetuum poſſidenda, tenenda, ac ordinanda, per hujus noſtræ apoſtolicæ præceptionis ſeriem tribuimus, quæcunque eadem cella ex diverſis fidelium donationibus auteutice ſecundum legem Romanam poſſidet, vel jure poſſidere debet, data videlicet, & uſque in finem ſæculi quoquo pacto danda, ſeu per violentiam inimicorum eidem cellæ ablata, ſeu per incuriam commorantium in cella perdita, ex integro, & ad integrum eidem fratri noſtro Theodorico, ſanctæ Trevirenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, digniſſimoque noſtro Vicario in partibus totius Galliæ & Germaniæ, univerſisque ſucceſſoribus ſuis, per eum a præſenti die, Indictioneque tertia, Beati Petri Apoſtolorum Principis, noſtraque permittimus auctoritate. Contra quam, ſi quis hominum quolibet modo agere præſumpſerit, & quod juſte ac canonice a nobis decretum eſt, in aliquo infringere tentaverit, ſciat ſe ex Dei omnipotentis, & prædicti beatiſſimi Apoſtolorum Principis, omniumque ſanctorum, ac deinde noſtra auctoritate damnandum, anathematizandum, & cum omnibus impiis æterno ſupplicio deputandum. Qui vero hoc ipſum noſtrum privilegium obſervare, cuſtodire, adimplere, fideliter ſtuduerit, benedictionis gratiam, & miſericordiæ plenitudinem in cœleſtibus caſtris, inter electorum numerum efficaciter a Domino Deo conſequi mereatur. Scriptum per manum Stephani Notarii, & Regionarii, & Scriniarii ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, menſe Januario; Indict. III. data XV. Kal. Febr. per manum Widonis Epiſcopi & bibliothecarii ſanct. ſedis apoſtolicæ. Anno, Deo propitio, Pontificatus Domini noſtri Benedicti Sanctiſſimi VII. Papæ I. Imperante Domino piiſſimo Imperatore Auguſto Ottone, a Deo coronato magno, anno VIII. Indictione tertia.

Browerus Annal. Treverenſ. Tom. I. Lib. IX. ad hunc annum.

Geſta Treverenſium Archiepp. edita a Martene Tomo IV. Collectionis ampliſſimæ columna 154.

SYNODUS LAUREACENSIS.

(PATAVIENSIS)

Anno Chriſti CMLXXVI. Benedicti VII. Papæ II. Ottonis II. Imp. IV.

Piligrimo Epiſcopo præſidente, de decimis Eccleſiæ Laureacenſi debitis inter Aneſum fluvium (Ens) *& Comagenum montem.*

NOtum ſit omnibus Chriſti fidelibus, præſentibus, ſcilicet, & futuris, qualiter tempore *Piligrimi* Epiſcopi, *Synodo* congregata, ſemel in *Laureacenſi Eccleſia*, Oratorio ſancti Laurentii Martyris Chriſti, ſecundo autem in Baſilica ſancti Agapiti Martyris, *Mutarn*, orientales Diœceſanos ſuos, præſtito jusjurationis Sacramento, quid ſuæ ſanctæ Eccleſiæ juris in decimatione contingeret interjacentis Provinciæ, inter Aneſum fluvium, & Comagenum montem, Synodice percontans; concordi reſponſione in unam hanc conivere ſententiam: penitus videlicet, ac continuatim omnem decimationem infra præſcriptos limites, Aneſi fluvii ſcilicet, & Comageni montis, ante proximam barbaricam ſuæ Diœceſis devaſtationem, in ditione, & poteſtate prædictæ ſanctæ Pataviensis Eccleſiæ, ſibique præſidentium Epiſcoporum, & fuiſſe, & adhuc jure eſſe debere; hac tantum excepta decimatione, quam ab aliis Eccleſiaſticis poſſeſſionibus, ex Dominica pertinentia ad partem uſus ubique cenſuit dari, & eam tantum, quam ex antiqua Regum munificentia conſtat eſſe traditam.

Hæc ſunt nomina Sacramentalium.

Meginhart Comes, *Pabo* Comes, Wernherus, Engeldie, Eigil, Utich, Mimilo, Waſigrim, Gerolt, Adelfrit, Gerhoch, Hertinc, Hacco, Ediram, Ernuſt, Azili, Allo, Mazil, Wolffker, Gumpo, Ellipert, Ozi, Zakko, Sinzo, Leutzmann, Walto, Ello, Razo, Udalge, Reginger, Altman.

CONVENTUS IN OPPIDO

TRUTMANNA.

Anno Chriſti CMLXXVII. Benedicti VII. Papæ III. Ottonis II. Imperii V.

Henricus Auguſtanus Epiſcopus ab Exilio liberatur.

CUm (*OTTO*) Imperator ad Saxoniam reverteretur, poſtea ſtatuto tempore Heinricus filius Heinrici (*a*) & æquivocus ejus filius Pertolfi ad colloquium Imperatoris vocati ſunt: cum quibus etiam Heinricus Epiſcopus (*AUGUSTANUS*) ad Imperatorem ſe ad excuſandum de prædicto reatu venit, ut reſtitutus gratiæ ejus ad propria redire mereretur. Peracto itaque colloquio Heinricus, & æquivocus ejus in exſilium miſſi ſunt. Heinricus autem Epiſcopus ad Vurdinam, ubi ſanctus requieſcit Liutgerus, Abbati ad cuſtodiendum commendatus eſt. Cumque ibi de Paſcha uſque ad nativitatem ſancti Joannis Baptiſtæ, cum magna cautela cuſtodiretur; factum eſt *imperiale colloquium* in oppido, quod dicitur *Trutmanna*. Illuc venerunt duo Presbyteri Gerhardus, & Ana-

Anamotus de *Auguſta*, & cum interventu Ottonis Ducis, & *Epiſcoporum ibi inventorum*, ſupplicaverunt non ſolum de ſemetipſis, ſed de omnibus Clericis, & Laicis in eodem Epiſcopatu habitantibus; ne diu Epiſcopali cuſtodia priventur. Imperator autem petitioni Ottonis Ducis, aliorum ſuorum fidelium, præfatorumque Clericorum ſatisfaciens, Epiſcopum de exſilio reduci præcipit, & in præſentia ſua, iterato fidelitatis ſuæ Sacramento, cum gratia ſua ad Epiſcopatum ſuum redire conceſſit.

Mabillon. Sæculo V. in vita S. Udalrici.

Idem *Mabillonius in Annal. Benedictinis Tomo III. pag.* 618. ad annum 973. poſt narratam mortem S. Udalrici, ſcribit, Henricum, S. Udalrici in Cathedra Auguſtana ſucceſſorem, filium Burchardi Alamanniæ Comitis, non multo poſt ſuam Ordinationem, ob ſeditionem Henrici Bojariorum Ducis, cui adhæſerat, in exilium ab Imperatore miſſum fuiſſe ad Werthinenſe Monaſterium, ejusque Abbati Folemaro commendatum fuiſſe.

Ad annum 941. *Mabillonius citato Tomo III. pag.* 453. *ſimilem conſpirationem ab Ottone I. caſtigatam, his verbis refert:* Henricus, Ottonis Regis frater natu-major, ſe regno privatum eſſe graviter ferens, cum quibuſdam Saxonibus in fratrem conſpirat. At Rex victor rebellium primores comprehenſos capite plecti jubet; fratrem vero Henricum Ingelheimium retrudit. Fridericus Moguntinus Antiſtes, ejuſdem conſpirationis particeps creditus, perceptione corporis & ſanguinis Domini ſe purgavit, & tamen Fuldam relegatus eſt. Rothardus, Strazburgenſis Epiſcopus, ob eandem cauſam in Corbeiæ novæ Monaſterium deportatur. Henrico Ottonis fratri, Lotharienſis Ducatus, qui ei poſt mortem Gisleberti a fratre commiſſus fuerat, eripitur, atque Ottoni, Richuini Ducis filio, commendatur, ut & Ducatum procuraret, & Heinricum puerulum, Gisleberti filium nutriret. *Hactenus Mabillon. loco citato.*

SYNODUS INGELHEIMENSIS.

Anno Chriſti CMLXXIX. Benedicti VII. Papæ V. Ottonis II. Imp. VII.

§. I. Elevatio S. Celſi Epiſcopi, Epiſcoporum conſenſu decreta.

§. II. Definitio conjunctionis Monaſteriorum Stabulenſis, & Malmundarienſis ſub unico Abbate.

Egbertus, Theodorici II. Hollandiæ Comitis Filius, creatus Archi-Epiſcopus Trevirenſis, anno 979. dum novam Baſilicæ S. Eucharii (hodie S. Matthiæ) ſtructuram molitur, in fundamentis corpus S. Celsi Epiſcopi Trevirenſis detegitur, 836. poſt obitum annis, quod ubi illi nuntiatum fuit; illuc venit, ſed

Beati pignoris taphum de loco depoſitionis movere nequaquam præſumpſit, ſed tantum auctoritatis ſuæ ſigillo, ſub vigilum excubiis ſignare curavit: pſalmicines interim monachos ibidem conſtituens, qui ob merita tanti juſti inintermiſſibiles perſolverent laudes Divinitati; quoad ipſe Coepiſcoporum ſuorum conſultu plenius perdiſceret, quid de re tanta fieri oporteret, ſicque tranſcripto tituli tomo, Epiſcopii delegavit claviculario. Non multo poſt corrogata eſt Imperiali edicto ſolennis Synodus quamplurium Epiſcoporum, atque Abbatum, Patrum videlicet Belgicæ, nec non Germaniæ, apud regale palatium, quod barbarico vocabulo Engilenheim vocitatur: in qua nonnulla Eccleſiaſticæ utilitati neceſſaria, ſanctorum Canonum præviante auctoritate, dulciter ſunt pro-

promulgata, atque ſucceſſuræ poſteritati inviolabiliter obſervanda, indicta. Cui neceſſario interfuit Trevericæ Eccleſiæ Metropolitanus bene meritus *Egbertus*, cujus memoria quamdiu hodie dicitur, ſemper eſt in Benedictione habenda: quia piis ejus ſtudiis aſſcribitur, quod ſuæ Eccleſiæ Clerus ſcientia ac religione nobilitatur. Diſcuſſis ſane inibi multis, quæ Synodica poſtulat rubrica, poſtquam tantus Archipræſul, qui inter omnes illos primatum tenuit, vacuum ſibi fore ad loquendum pervidit, arrepto Pitaciolo, cui erat inſcriptus B. Celſi titulus, ordine, quo oportuit, qualia apud urbem ſuam divina dignatio præ manibus revelaverit, Tulliana facundia coram peroravit, titulumque ipſe recitavit:

Sollicitus quicunque cupis cognoſcere tumbam:
Præclarus jacet hic nomine, vel meritis,
CELSUS, quem Dominus vero inſignivit honore,
Non ſegnis patriæ ſemper ubique vigens.
Qui genus, atque ortum claro de ſtemmate traxit,
Affectuque pio conditur hoc tumulo.

Quibus auditis Imperator immenſo perfuſus gaudimonio, ſacrum, & Deo decibilem, his verbis affatus eſt conventum, " Gaudete, Fratres, & Pa" tres in Domino, & laudate ex inti" mis viſceribus Dominum Deum no" ſtrum, qui mira, æternæ ſuæ boni" tatis gratia reſpicere dignatus eſt ad " tempora noſtra, dando Eccleſiæ ſuæ " apud Trevericam Metropolim no" vum Patronum, beatum Celſum, quem " virtutibus perplumem, plenumque " dierum, a tempore exitus ſui de Ægyp" to, hactenus in ſupernis ſedis concivi" tavit frequentiis Angelorum: iterum " rogo, gaudete, quia ut verum fatear, " non ſolum exinde nobis ſalus aucta " eſt, verum etiam pii paſtoris probitas " ejuſdem verbis, quem in præſentia" rum cernitis, enucleatim patefacta " eſt. " Quod cum audiſſent utriusque ordinis Sacerdotes Domini, qui eidem ſacræ interfuerunt *Synodo*; expanſis ad cœlum manibus, pias præ gaudio fuderunt lacrymas, immenſas Conditori referentes grates, qui tam glorioſum pignus, non paſſus eſt ſubterrari diutius, ſed cujus apud ipſum eſſet meriti, miraculis corruſcantibus cenſuit paſificari. Neque enim fas fuit, ut illi deeſſet in terris obſequium Eccleſiaſticæ militiæ, cui jam in cœlis a Domino reddita erat corona juſtitiæ. Poſt hæc ſacro placuit Concilio, quatenus Auguſti Proſtagmate præſente, atque Epiſcoporum indisgregabili conſenſu comitante, Trevericus vates naviter ſedem ſuam reviſere debuiſſet, & glebam B. Celſi, una cum ſubjece Clero, de tumulo proprio levare atque ſublimiter in arcella, quaſi in quodam, divinarum opum Gazophylacio collocare, ſicque totius ſanctitatis cultu, ac ſi ſummi Regis, non qualecunque membrum, ſacro Altari imponere.

Acta Sanctor. Antwerpiæ ad diem XXIII. Februarii, & Hiſtoria inventionis S. Celſi, a Theodorico Monacho coævo deſcripta anno MVI.

§. II. *Conjungenda Monaſteria Stabulenſe, & Malmundarienſe ſub unico Abbate, libere eligendo per Monachos utriuſque cœnobii.*

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Otto Divina favente gratia Imperator Auguſtus. Si Regalis aut Imperialis Majeſtas Abbatum, ac Monachorum, Deo ſervientium utilitatibus, vel neceſſitatibus pie conſulere ſtuduerit, id omnimodis ad emolumentum animæ ſuæ proficere non ambigat. Idcirco comperiat omnium fidelium ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtrorum præſentium ſcilicet, ac futurorum induſtria, qualiter quidam Abbas, nomine RAVINGERUS, ex Monaſteriis, Stabulaus videlicet, & Malmundaria, quæ ſunt conſtructa in honore Sancti Petri Apoſtolorum Principis, in quo ſuperiore ſanctus requieſcit Remaclus, Confeſſor & Epiſcopus, adiens Celſitudinem manſuetudinis noſtræ, poſtulavit a nobis, quate-

quatenus Prædeceſſorum noſtrorum more, id eſt, Sigeberti, Hildrici, Lhodovei, & Dagoberti Regum, qui & eorundem Monaſteriorum fuere conſtructores, nec non & Imperatorum Karoli, Hludovici, ſed & Sereniſſimi beatæ memoriæ Ottonis, Genitoris noſtri, Auguſti Imperatoris, concederemus Monachis, ibidem Deo militantibus, electionem regularem, quod & fecimus.

Et quia Monachis alterius Cœnobii, id eſt, Malmundarii, antiquorum ſancita Regum non ſuffecerunt, ſed eadem Monaſteria reſcindere, & ſub duobus Abbatibus, quod nunquam antea a tempore S. Remacli acciderat, eſſe laboraverit, in tantum, ut niſi generaliter Epiſcoporum ex diverſis Provinciis confluentium Synodo in Ingilenheim Palatio noſtro, prolatis ſupradictorum Anteceſſorum noſtrorum præceptis, diffiniri potuerit; propter hæc, inquam, ut ne qua deinceps inter eos controverſia fiat, ſtatuimus ſecundum manſuetudinis noſtræ edictum, & omnium in eadem Synodo Epiſcoporum conſultum, maxime Willigiſi Moguntini Archi-Epiſcopi, & Deoderici Metenſis Epiſcopi, & Notgeri Leodienſis Epiſcopi, ut defuncto per ſucceſſionem Abbate, ex utriſque in unum Cœnobiis confluentibus Monachis habeant ſine ſimulatione, ſine exceptione perſonæ, ſine reſpectu pecuniæ, ſecundum ſancti Benedicti regulam, Abbatem eligendi liberrimam optionem, ea tamen præponderante ratione, Malmundarienſium pace, ut, quia B. Remaclus utriuſque Monaſterii Conſtructor, & Tungrenſium antea Epiſcopus, & Paſtor, maluit in altero eorum, id eſt, Stabulenſium, locum ſepulturæ ſibi eligere, ipſi primam electionis obtineant vicem. Sin autem non illic, ſed Malmundarii melior reperiatur, utrique loco præficiendus, potius quam ab externis aſſumptus intromittatur. Et ut hæc noſtræ conceſſionis ac confirmationis auctoritas pleniorem in Dei nomine obtineat vigorem, hoc præceptum inde conſcriptum, manu propria ſubter firmavimus, annulique noſtri impreſſione inſigniri fecimus.

Signum Domini Ottonis invictiſſimi Imperatoris Auguſti. Hildebaldus Epiſcopus & Cancellarius, ad vicem Willigiſi Archi-Capellani recognovi. Data II. Nonas Junii, anno Dominicæ Incarnationis CMLXXX. Indict. VII. Anno vero Regni Secundi Ottonis XIX. Imperii autem XIII. (*) Actum Aquisgrani in Dei nomine feliciter. Amen.

[*] Nimirum a tempore Coronationis.

Cl. Ignatius Roderique anno 1728. in Diſceptatione de Abbatibus, & origine Abbatiarum Malmundarii, & Stabuleti, oppoſita obſervationibus *Martenii, & Durandi Parte III. Cap. II. pag.* 115. 116. contendit, hoc Diploma eſſe ſpurium, ſeu ſuppoſititium multis adinventis argutiis. *Manſi* autem idem refert *Tomo I. Supplementi Conciliorum*; ex eoque recte probat exiſtentiam Synodi Ingelheimenſis.

Cl. Roderiquo nil oppono, quam ſenteotiam Curiæ Romanæ, anno 1744. latam a R. P. D. Molina Rotæ Auditore, poſt trecentorum annorum litem, in qua decretum Friderici Archi-Epiſcopi Colonienſis anno 1128. hujus Synodi Ingelheimenſis decreto innixum, omnimodis probatur, & firmiſſimum, omnique humana fide in quovis judicio digniſſimum, canonizatur: nam & hoc Diploma Friderici Roderiquius allatrare & arrodere voluit. Vide *Secundum S. Remacli Triumphum de Monaſterio Malmundarienſi, anno* 1748. *impreſſum, pag.* 53. *editum a Dionyſio Malberbe, Monacho & Bibliothecario Stabulenſi.*

Stabulenſe Monaſterium, ſimulque Malmundarienſe tunc adminiſtrabat Ravengerus Abbas, qui gregis ſui commodo & tranquillitati proſpiciens, Ottonem Imperatorem rogavit, ut more Anteceſſorum ſuorum Monachis ibidem conſiſtentibus *Electionem Regularem concederet*, quod annuit Imperator. Quia vero nonnulli Malmundarienſe monaſterium a Stabulenſi ſeparare moliti erant, *ne qua deinceps hac de re controverſia oriatur*, (ait) a ſe ſtatutum fuiſſe in *Synodo Ingelheimenſi*, conſultu Epiſcoporum, maxime Willigiſi Moguntini Archi-Epiſcopi, & Deoderici Epiſcopi Metenſis, ut defuncto Abbate concurrentes in unum utriusque Cœnobii Monachi, eligendi ſecundum S. Benedicti regulam Abbatis, habeant liberrimam optionem, ita tamen, ut ex Stabulenſium gremio præponatur, qui dignior fuerit; ſin minus, ex Malmundarienſibus, ſi melior inter eos habeatur. *Mabillon. Annalium Benedictinorum Lib. XLVIII. pag.* 664.

SYNODUS LEODIENSIS

Sub Notgero Epiſcopo.

Anno Chriſti CMLXXX. Benedicti VII. Papæ VI. Ottonis II. Imp. VIII.

Petente Womero, Abbate Monaſterii Gandenſis, miracula S. Landoaldi (a) Archi-Presbyteri, coacta publica Synodo collecta, per Harigerum diſerte deſcripta, auctoritate Epiſcopali roborata, eidem Abbati, & Fratribus Gandenſibus tranſmittuntur.

Dominus Abbas tantis beneficiis viſis (*ad tumbam S. Landoaldi, & (b) Sociorum patratis*) gratias omnipotenti Deo rependit, nec mulro poſt inſpirante Domino, pro cautela futurorum, & quod verius eſt, pro majori gloria Sanctorum, priores noſtros, ſupra deſignstos, ad venerabilem Epiſcopum Leodienſis Eccleſiæ mittere curavit, ſupplici precatu efflagitans, quatenus de translatorum Sanctorum reliquiis quæque digna per Clericos ſuos inquireret, & illis veritatem de illis omnibus renuntiaret in ſcriptis, quod Domino donante extemplo completum eſt.

Nam requiſiti in *Synodo plena* Sacerdotes & Clerici, undique confluentes, quanta audierant, & facta viderant de Sanctis noſtris miracula, ore conſono coram Epiſcopo ſuo proferebant. Jubente itaque eodem eximio Pontifice, ibidem miracula, quæ divulgaverant, ſunt collecta, & per Dominum Herigerum (c) didaſculum, ac muſicæ artis peritum, breviter quidem, ſed ſatis diſerte, ac luculento ſermone deſcripta, nec non & ipſius Epiſcopi ſunt auctoritate roborata: inſuper ſigilli ſui impreſſione munita, atque Domino Abbati, ac omnibus fratribus Gandenſibus (d) fideliter miſſa.

Ex Auctoris Monachi coævi Gandenſis MS. codice excerpta. ad diem XIX. Martii. Tomo III. pag. 45. in Actis Sanctorum.

SYNO-

(a) S. Landoaldus cum ſociis Roma in Belgium venit, benedicente Papa Martino I. circa annum DCL. Creditur, S. Lambertum, poſt Tungrenſem Epiſcopum, in pueritia inſtruxiſſe, Evangelium prædicaſſe, pie obiiſſe & ſepultus fuiſſe in Eccleſia Wintershoff a ſe dedicata: inde ob miracula translatus Gandavum circa 735. Miraculis auctis Gandavenſes petunt a ſuo Epiſcopo Notckero examen veritatis horum miraculorum. Fit inquiſitio in Synodo Leodienſi anno 980., authentica declarantur, decernitur Canonizatio, ſeu Elevatio tumuli, quæ anno 982. 13. Junii facta fuit, ut certo conſtat ex actis translation. ab Hagiographis relatis.

(b) Socii S. Landoaldi fuere Amantius Diaconus, Adrianus Martyr, Julianus, Venciana, Adeltrudis, Wintershovii primum, dain uſque nunc Gandavi ſepulti. *Vide diem XIX. Martii in actis Sanctorum.*

(c) Herigerus Abbas Lobienſis, Diœceſis Leodienſis, Synodo interfuit. Veroſimiliter editis variis libris celebris, & inter alia ſcripta, vita S. Landoaldi, ejusque translatione, libris duobus inſcripta Notgero Epiſcopo Leodienſi: obiit Herigerus ineunte Sæculo XI. anno MVII.

(d) Gandavum urbs nunc eſt Epiſcopalis ab anno 1559. ante eum annum ſub Leodienſi Epiſcopo erat.

SYNODUS TREVERENSIS
Sub EGBERTO Archi-Epiſcopo.
Anno Chriſti CMLXXXI. Benedicti VII. Papæ VII. Ottonis II. Imp. IX.

S. Paulini Eccleſia & Monaſterium, Clericis habitatum, dotatur, & fundis augetur.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Noverit omnium Chriſti fidelium tam præſentium, quam futurorum induſtria, quod ego Egbertus, Divina favente clementia, Trevericæ ſedis Archi-epiſcopus, videns Monaſteria, & Eccleſias noſtræ Diœceſeos, omnibus Eccleſiaſticis uſibus a diebus anteceſſorum noſtrorum uſque ad tempora noſtra miſerabiliter deſolatas, atque in id redactas; ut vix ſpes eſſet eas reparandi: deliberavi, ut ſi non omnibus poſſem, ſaltem aliquibus pro virili parte mea ſuccurrerem, ſatius ducens quaſdam ex illis, meis diebus reſtaurare, quam omnes neglectas relinquere. Quod nunquam convenientius aut ſtabilius fore credidi, quam ſi unicuique loco propriam terram, ut antiquitus ſtatutum, & conceſſum eſt, determinarem atque ſolidarem. Cumque in hoc minime prævalerem, nec deſiderii mei compos in hac re effici poſſem, præſertim cum ipſius Epiſcopii maxima pars militibus in beneficium diſtributa, ita ut nulli locorum propria hæreditate prodeſſe poſſem; illud incidit conſilii, quatenus ex aliorum terra locorum ſumerem, unde ad manum meam aliquid tenui, quo alia reædificarem, unde nihil habui. Quod factum ſtabile, & firmum eſſe volui, ea conditione, ut nihil ex his, quæ taliter contuleram, vel a me vel a quovis ſucceſſorum meorum divelleretur: niſi aut melius, aut æque bonum, vice ejus reſtituatur. Hoc etiam pacto, quidquid *Luthuinus* Dux in monachum converſus, & poſtea hujus ſedis ſacer Archiepiſcopus, in *Brambach* & *in Byrckenfeldt*, in Eccleſiis, aut in omnibus appendiciis aliis, ad habendum fratribus, Deo & S. Paulino ſervientibus contulit, & quidquid *Dagobertus*, orthodoxus Rex Francorum, ſcilicet *Billike* cum *Sulmana*, *Rula*, & *Nieufela*, cum Eccleſiis, ac cum omnibus rite ad eadem loca pertinentibus, de ſuo hæreditario jure, eidem beatiſſimo confeſſori contradidit: & quæcunque *Ludovicus Pius* Imperator, videlicet *Maſſolter* cum Eccleſia ibidem ſita, & cum appendiciis de ſua proprietate, præfato ſancto, firma donatione conceſſit. Et quicquid *Hetti* Archipræſul, prædeceſſor noſter, in loco *Waderola* dicto, & Reinonis campo, de ſuo indominicato ſubtrahendo, ſupradictis fratribus dedit. Et quæcunque loca, S. Paulino injuſte prius ablata, Sereniſſimus Rex Henricus juſte reddidit: *Viden* ſcilicet cum Eccleſia, *Waltrach* cum Eccleſia, *Roſcheidt* cum Eccleſia, & cum appendiciis ſuis. *In Caſtenich* quoque picturas (*) quatuor. In *Bubraco* picturas tres cum omnibus ad eaſdem rite pertinentibus. Quicquid etiam *Ratbodus* Archiepiſcopus anteceſſor noſter, capellam ſcilicet in loco *Vilre* dicto cum ipſa villa, & additamentis: & omnem indominicam (**) quoque decimationem in villa *Noviant*; ſimiliter in *Gaurici* campo Eccleſiam, & Manſos, cum omni integritate de ſua proprietate S. Paulino conſcripſit. Quia omnia ſupra dicta prædia, partim in beneficium militibus diſtributa, partim ad uſus noſtros, ad menſas, & ad ſervitium conſtituta, Monaſterio, unde ablata fuerant, reſtituere non potui; alias poſſeſſiones ad uſus, & ad ſervitium noſtrum pertinentes, eidem loco pro reſtauratione conceſſi. Itaque de beneficio *Luthardi* Comitis, qui mihi ipſo mortuo ſine hærede aliquo, ad proprios uſus contigit, quicquid in villa *Kerne*, & in *Syrtzenich*, *Lorich*, *Hederiſcbrode*, atque *Cer-*

(*) pedaturas *al.*

(**) indominicatam

Cervia, & *Grimelrode* habui, fratribus, Deo & S. Paulino famulantibus donavi; talique conditione tradidi, ut neque Advocatus aliquis, neque laicalis aliqua vel mundana poteſtas, & ſuper his, quæ in valle Treverica, vel ubicumque ſint, iſta ad uſus fratrum pertinentia, habeat poteſtatem aliquam regendi, defendendi, judicandi; niſi ipſius loci Præpoſitus, dum debita fratribus adminiſtrat ſtipendia; & ego, & poſteri mei Archiepiſcopi, cum ſtola ſua, ſi opus fuerit, adverſus potentes, & rebelles perſonas. Et quia earundem poſſeſſionum ſumma, a nobis reſtituta, vix ad decimam partem pervenit bonorum; quæ fuerant ablata; ne propter rei familiaris inopiam Monaſteriale dilaberetur ædificium, communi conſilio fidelium noſtrorum Clericorum, & laicorum, mihi, atque ſucceſſoribus meis, id deinceps conſtitui, atque banno meo confirmavi agendum; ut eadem cura, eademque diligentia, & ſollicitudine, qua domum B. Petri ædificant; & huic Monaſterio trabes, laquearia, feneſtras ponant: Caſulis, Dalmaticis, Cappis vetuſtate conſumptis, meliores ſufficiant, Præpoſito ipſius Monaſterii cætera in ædificiis procurante, Cuſtode vero lineas veſtes in Eccleſia utendas reparante. Hanc traditionem feci, & ſcripto confirmavi, ipſo feſto die S. Paulini, ad Altare ipſius ſancti. In celebratione vero Miſſarum ejuſdem ſolennitatis, poſt conſecrationem Euchariſtiæ, coram multis aſtantibus, corpus Dominicum accepi in manum, denuncians anathema omnibus iis, qui aut ſua voluntate, aut aliorum inſtinctu, ex eodem Monaſterio, quicquid illi ante, vel tunc, vel poſtea datum, aut conſtitutum eſſet, auferre fuiſſent auſi, precatus adhæc, ut Dominici Corporis Sacramentum in perniciem iis, damnationemque cederet, ni aut melioribus, vel paribus certe beneficiis, ablata compenſaſſent. Hanc chartam ego Egbertus Archiepiſcopus ipſa die ſollennitatis conſcriptam, adſtante clero & populo, recitari juſſi, & ſigni noſtri impreſſione, atque propriæ manus ſubſcriptione firmavi. Acta feliciter ſunt hæc Treviris, anno Dom. Incarnationis DCCCCXXXI. indictione VIII. Regnante Ottone II. Roman. Imp. Auguſto. Signum Benigniſſimi Egberti Trevirorum Archiepiſcopi, Primatis, & Cancellarii.

(L.S.)

Signum Luzonis, Præpoſiti ejuſdem loci. Sign. Ansgeri Præpoſiti. S. Adalmari Præpoſiti. S. Erenberti Decani. S. Roberti Archi-Diaconi. S. Hermanni Chorepiſcopi. S. Gerardi Chorepiſcopi. S. Alfadi Presbyteri. S. Udalrici Presbyteri. S. Martini Diaconi. S. Roberti Subdiaconi.

Signum Theodorici Comitis. S. Chriſtiani Comitis cognomento Veſani. S. Regeneri, rerum S. Mariæ Advocati. S. Siffridi Comitis, & rerum S. Maximini Advocati. S. Udonis. S. Dietfridi. S. Luzonis. S. Epponis. S. Eberwini. S. Burgizonis. S. Alaframmi. S. Adelberti. S. Megingaudi.

Browerus in Annalibus Treverenſibus L. X. ad hunc annum.

Ex MS. Commentario Friderici Præpoſiti de religione Eccleſiar. S. Paulini, cap. 21.

SYNO-

SYNODUS TULLENSIS,

Anno Chriſti CMLXXXII. Benedicti VII. Papæ VIII. Ottonis II. Imp. X.

In qua S. Gerardus Epiſc. Tullenſis confirmat Teſtamentum Goderanni Primicerii, & omnia bona Abbatiæ S. Manſueti.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, omnium quæ ſubſiſtunt æternaliter creatricis atque moderatricis. Univerſis Sanctæ Dei Eccleſiæ gubernatoribus, nec non & veræ Religionis, & Catholicæ fidei cultoribus præſentibus, atque futuris, Gerardus, Divinæ diſpoſitionis ordinante clementia, ſanctæ Tullenſis Eccleſiæ humilis Præſul. Credimus abſque ulla ambiguitate, & certo jure tenemus, quod pro cunctis bonæ actionis ſtudiis, & ſpiritualibus animarum curis, corona nobis & recompenſatio cœleſtis a Domino Conditore præparetur. Quapropter ad omnium, tam præſentium, quam ſubſequentium Eccleſiæ Dei fidelium volumus pervenire noritiam, quod poſtquam Divina dignatione, Domini quoque *Ottonis* victorioſiſſimi Imperatoris, & ſemper Auguſti, nec non & Domni *Brunonis* glorioſi Archi-Epiſcopi, & Regia germanitate præcellentis juſſione dictante, cuſtodiam animarum, & regimen ſuſcepimus Eccleſiæ Tullenſium; ſtudii nobis quam plurimum fuit, commiſſo gregi diligentiam adhibere, diruta pro viribus reſtaurare, quæ ſecus juſto diſponi videbantur, melius ordinare. Inter cætera igitur, quæ ad cultum Dei, nec non & ſervorum ejus pertinentia manu ſublevantis egere perſpeximus, quemdam noſtræ ſedis locum fundatum ex antiquo repperimus, in honore quidem beati Petri Apoſtolorum Principis conſecratum, ſancti autem Manſueti primi Paſtoris noſtri corporali præſentia inſignitum, ab Anteceſſore noſtro gratia religionis cœptum, ſed imperfectum relictum. Cujus videlicet nos reſtaurationis ardore ſuccenſi, pro ſtudio æternæ recompenſationis perquirere cœpimus, qualiter eundem locum convenientius reformare valeremus. Unde cum totius noſtræ ſedis Clero, Abbatibus quoque, Monachis, ac fidelibus laicis habito conſilio, invenimus hoc nullo modo jure permanenti fieri poſſe, niſi præfato loco ſpecialem præficere paſtorem, & conceſſis rebus, quibus fratres ſub Abbatis imperio militantes regulariter alerentur, eidem cœnobio deberemus clementer providere: cujus piæ ſcilicet inveſtigationis tandem diſcuſſione peracta, quendam noſtri deſiderii negotio congruentem invenimus, proprio nomine Adam vocatum, noſtræ Eccleſiæ filium, diſciplinis regularibus educatum, quem communi conſenſu tam ſpiritualium, quam & cunctorum fidelium noſtrorum, pari electione deſignavimus, conſtituimus, atque in eo loco præfecimus. Pro qua re ſtatuimus atque decrevimus, ut & Monachi in eodem loco ſub regulari ſancti Benedicti diſciplina viventes, abſque ulla noſtrorum ſuccedentium Antiſtitum inquietudine, & perturbatione Deo ſerviant, aliarumque perſonarum pervaſione ſecuri & liberi vivant, & res, quas eis inſpirante Domino conceſſimus, vel ab aliis datum eſſe cognovimus, vel noſtris temporibus adquiſitum conſtat, illud etiam, quod a Prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ *Gauzelino* Epiſcopo olim noveramus, ibidem fuiſſe conceſſum, vel tempore priore delegatum, noſtræ auctoritatis decreto volumus permanere ſtabile & ratum. Id eſt, manſum integrum, a nobis vero ampliatum, in quo idem ſitum eſt monaſterium, propria immunitate potitum, his autem finibus circumquaque determinatum. In lato quidem, a puteo ſuperiore antiquo uſque ad puteum vicinum inferiorem. In longum vero, a via, quæ ſubjacet vineis, uſque ad aliam viam publicam, quæ per medium inferiorem manſionilem itinerantibus pervia eſt; prato quoque cum croada monaſterio ſubjacente, terminante Liſentiaco fonte. Parrochiam quoque ejuſdem monaſterii certis confiniis determinavimus. In lato quidem, a via publica, quæ per medium manſionilem in partibus Orientis uſque ad urbem protenditur, & in parte Septentrionali uſque ad vallem Brixeii recto itinere dirigitur. In longo vero, a ripa fluminis Angruxiæ uſque ad aliam par-

tem ejuſdem Monaſterii, ad locum, qui Liebidos dicitur, ſicut & bannum noſtrum certis confiniis in longo, & in lato ex omni parte determinatur. Ut autem fratres inibi ſervientes Domino liberius vacent, cum conſenſu omnium fidelium noſtrorum, tam Clericorum, quam & laicorum, & unanimi voluntate conceſſimus eis per omne tempus ex integro hanc libertatem, ut quidquid nunc infra parrochiam poſſident, ſive in futurum poſſederint conceſſione Pontificum, liberalitate Principum, vel oblatione fidelium, tam mobilia, quam & immobilia, omnem etiam decimationem unde decimæ dantur, vel quidquid canonice poterit adipiſci, confirmatum eis ex toto illibatumque permaneat, ab omni banno ſæculari liberum & quietum, ab omni exactione immune; omnem quoque decimationem ex omni noſtra ſubſtantia per omne tempus inibi habendam conceſſimus. At ne ab aliquo deinceps deſtruatur, auctoritate Divina interdicendo excommunicamus, & ab introitu ſanctæ Eccleſiæ ſegregamus, conſortioque illorum, qui *dixerunt Domino Deo:* (a) *Recede a nobis*, innodamus. Cellam etiam de monte Barro, & dimidiam decimationem omnium lignorum, quæ per Moſellam vehuntur navibus, quam in eodem loco conceſſimus: Eccleſiam vero de Medio-vico, Eccleſiam de Boncido, Eccleſiam de Neiva, Eccleſiam de Hodelincurt, Eccleſiam de Tulliaco, Capellam ſancti Florentini apud Chelmes, Capellam de Siſſeiaco, Capellam de Ormlzum, Capellam de Beverone, cum omnibus appendiciis ipſarum: Angeliacum vero, & Moleſiacum cum capella, & quidquid adquiſitum eſt per precariam, quam fecit Hugo de rebus ſancti Stephani, ex loco, qui Babani-villa dicitur, cum terris cultis & incultis, ſylvis, pratis, aquis, aquarumque decurſibus, cum integra piſcaria in omni uſu, molendinis, ſervis & ancillis, exitibus & reditibus, cum omni banno. Similiter Tulliacum, & quidquid ad ipſam villam pertinet, cum hominibus cujuſcumque poteſtatis, cum banno integro. In Blandiniaco precariam, quam fecit Blitdrada nobilis fœmina de rebus ſancti Stephani, cum omni integritate ſua, quidquid videlicet ad eandem precariam pertinet, vel per eandem precariam jure hæreditario adquiſitum conſtat, cum Eccleſiis, terris cultis & incultis, pratis, ſylvis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, ſervis & ancillis, & univerſis jure hæreditario ad ſe pertinentibus; ut ea Eccleſia beati Manſueti ea libertate, qua nos poſſidebamus, liberaliter, quiete & abſolute in æternum poſſideat: nec ab Epiſcopo, Comite, vel Advocato, villico, vel decano, vel aliquo miniſtrorum, vexationem vel exactionem ſuſtineat, nec in aliqua poteſtate ad noſtram ſedem pertinentibus pro hominibus a nobis collatis vel deinceps conferendis, eam aliquis cellam reveſtire compellat. In Orientis etiam partibus ejuſdem Monaſterii dedimus eis terram arabilem ſuper Moſellæ fluvium ſitam, in longo & in lato ſicut idem fluvius ex omni parte fines determinaverit. Molendinum quoque ſuper aquam Angruxiam. Apud Domini-Germani villam, manſum unum, cum tribus hominibus in eo commanentibus. In Giſboni Manſo manſum unum. In Beverone naudam, quæ dicitur ſancti Manſueti. Campum unum in vercilliaco. Naudam quoque Widonia. Hæc omnia in uſus monachorum in eodem loco Deo deſervientium delegamus, atque in perpetuum concedimus. Obſecramus autem humilime, & ſub invocatione Divini nominis conteſtamur unumquemque Antiſtitum ſucceſſorum noſtrorum, nunquam de hac præſcripta facultate fratrum, quam illis conceſſimus, vel adhuc, ſi Deus nobis vitam dederit, conceſſuri, & largituri ſumus, aut ab aliis Chriſti fidelibus fideliter tradita vel tradenda fuerint, ſubtrahere vel diminuere præſumat, neque ipſam aliquando congregationem exordinare, vel injuſte perturbare audeat. Si quis tamen eorumdem Epiſcoporum ſucceſſorum noſtrorum iniqua cupiditate perſuaſus, hanc ordinationem noſtram pro amore Dei, & retributione cœleſtis regni a nobis conſtitutam, infringere aut violare præſumpſerit, iram Dei omnipotentis incurrat, & pœnam ſempiternæ damnationis irremediabiliter percipiat, nec ſit illi pars cum Deo in retributione juſtorum, ſed habeat partem cum Principe tenebrarum, ſuſtineatque judicium ultionis æternæ, condemnatus omnium Sancto-rum

(a) Job. XXII, 17.

rum maledictione, & excommunicatione, donec reſipiſcat a ſua intentione, & corrigat pravitatem cupiditatis ſuæ. Ut autem hujus conſtitutionis noſtræ ſeries firmior habeatur, potioremque in Dei nomine vigorem firmitatis perhennitet obtinere mereatur; manu propria eam ſubter firmavimus, omniumque noſtrorum fidelium, monachorum videlicet, Canonicorum Laicorum authoritate corroborari præſentialiter decrevimus.

Ego Gerardus huic teſtamento faveo, ſigno crucis roborando ſubſcribo, annuloque noſtræ Eccleſiæ conſigno.

Signum Goderanni Primicerii, Sign. Arinfridi Decani. Sign. Volfardi Theſaurarii. Sign. Grimbaldi Bibliothecarii. Sign. Bovonis Cantoris. Sign. Lamberti Archi-Diaconi. Sign. Wagonis. Sign. Anſtei. Sign. Dominici. Sign. Albrici. Sign. Fridieri. Sign. alterius Anſtei. Sign. Amelardi. Sign. Azelini Comitis Tullenſis, fratris Domni Pontificis. Sign. Grimbaldi advocati. Sign. Harieri villici. Sign. Hayducii. Sign. Johannis. Sign. Fulchrardi. Sign. Waltheri. Sign. Cuerici. Sign. Berardi. Sign. Widonis. Actum Tulli publice ſub die iduum Octobrium in plenaria Synodo, omni Clero, qui aderat, acclamante: fiat, fiat. Anno Dominicæ Incarnationia DCCCCLXXXII. Indictione X. Anno ordinationis noſtræ XIX. regnante ſecundo Ottone Sereniſſimo Imperatore, V. Imperii ſui Anno.

Ego Ruo Zechinus Cancellarius ſcripſi, & publice relegi.

Calmet. Tomo II. Probation. Hiſtor. Lotharingiæ pag. 389. 390. 391.

CONVENTUS APUD TULNAM OPPIDUM.

Anno Chriſti CMLXXXV. Joannis XV. Papæ I. Ottonis III. Reg. II.

Piligrimus, Epiſcopus Pataviensſis, obtinet immunitatem pro colonis Eccleſiaſtici Patrimonii, deductis in Auſtriam.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Otto Divina favente Clementia Rex. Notum ſit cunctis tam præſentibus, quam & futuris Chriſti fidelibus, qualiter Piligrimus, ſanctæ Pataviensis Eccleſiæ venerabilis Præſul, Epiſcopatus ſui pertinentiam in Orientali plaga, Barbarorum limiti adjacentem, crebærrima eorum devaſtatione infeſtari, noſtræ conqueſtus eſt pietati. A quibus etiam Barbaris moderno quoque noſtri Regni tempore miſerabili lamentatione adjecit, tam irrecuperabili ſe damno læſum in interfectione, & diremptione familiæ ſuæ, præter innumerabilia prædationum, & incendiorum diſpendia; ut abſque habitatore terra Epiſcopi ſolitudine ſilveſcat. Cujus pernicioſiſſimam jacturam munificentia noſtræ liberalitatis hujuſmodi ſolari juvamine pro noſtræ æterno precatus eſt animæ remedio: quatenus videlicet ingenui, qui ex inopia ſervorum in locis Eccleſiaſtici Patrimonii conſtituantur coloni, quidquid noſtræ publicæ exactioni juſtitiaria poteſtate deberent, ad priſtinæ reparationem culturæ ſuis largiremur uſibus. His igitur moti querelis, militumque interventionibus allubeſcentes, ſuſpiciendæ reverentiæ *Theophaniæ*, Dominæ Matris noſtræ ſemper Auguſtæ, amborumque nepotum noſtrorum *Henricorum*, Ducum ſcilicet Bavariæ, ac Carinthiæ Regionum poſtulata, eo tenore conceſſimus, ut liberi, cujuſcunque conditionis ſint, qui deſtinantur coloni in locis pertinentibus ad S. Pataviensis Eccleſiæ Præſulatum, in honore B. Stephani Proto-Martyris Chriſti conſtructum & dedicatum, ubi S. Valentinus, & Maximilianus, Confeſſores Chriſti, corpore requieſcunt, ſitis in Marka hactenus Luitwaldi Comitis, a noſtrorum Miniſterialium deinceps ſint diſtrictione abſoluti: & quidquid noſter publicus Fiſcus ab illis exigere, vel percipere poterit, hoc totum in cunctis Advocato præfatæ Eccleſiæ Pataviensis exigendum, & percipiendum ad jam dictam Pontificis Piligrimi, Succeſſorumque ſuorum utilitatem perpetim condonamus: nec pro ulla alia occa-

occaſione aut vadium ſolvere, aut ad comitatum ire, a Marchione, vel aliqua judiciariæ poteſtatis perſona cogentur, niſi ea lege, vel jure, quo Eccleſiaſtici ſervi ab extraneorum pulſati reclamationibus,pro ſatisfacienda juſtitia ad placitum ire compellantur.

Et ut hæc auctoritas noſtra præſentibus, futurisque temporibus, Domioo protegente valeat inconvulſa manere, manu propria ſubterſignavimus, annulique noſtri impreſſione ſignari juſſimus.

Signum Domini OTTONIS glorioſiſſimi Regis.

Hildewaldus Epiſcopus ad vicem Wiligiſi Archi-Capellani recognovi.

Dat. pridie Kal. Octobris anno Dominic. Incarnat. DCCCCLXXXV. Indict. XIV. Anno autem III. Ottonis regnantis II. Actum Babenbergæ in Dei nomine feliciter. Amen.

Hanſiz. Tomo I. Germaniæ Sacræ pag. 225. 226. ait: hoc Diploma fructum eſſe Conventus Tulnenſis omnium Epiſcoporum, & Procerum Bavariæ.

SYNODUS LAUREACI UNA,
IN MAUTOREN ALTERA, (*a*)
IN MISTELPACH TERTIA,
Sub PILIGRIMO Epiſcopo Patavienſi.
Anno Chriſti CMLXXXV. Joannis XV. Papæ I. Ottonis III. Regis II.

De Decimationibus Eccleſiæ Laureacenſi competentibus.

NOtum ſit cunctis, qualiter ad Miſtilpach habito Eccleſiaſtico Placito, præfatus Epiſcopus *Piligrimus* populo Sacramento obligato, ex quibus locis decimatio ad baptiſmales Eccleſias jure pertinere deberet, interrogans, ſub jurisjuratione promulgatum eſt. Inprimis ad Sirnich hanc ex his locis reſpicere decimationem: Garſtina, Sabanich, Strepurch, Rutte, Suamar, Rauveſeswanck, Tunzendorff, dehinc ad Schonhering. Ad Nardin autem decimam de Ageſt, & de Buchnawe, & decimam Eccleſiæ Witzmanni ad baptiſmalem Eccleſiam Chengelbach pertinere debere.

Inſuper vero Piritaſchiricha cum una dotali huba, nec non & prædium ad Newarn ad jam dictam Patavienſem Cathedram jure pertinere debere affirmabant.

Hujus Sacramentalium nomina hæc ſunt: Wernher, Rupo, Eigil, Macil, Hacco, Dietrich, Marquart, Ernſt, Gumpo, Wolfger, Izo.

Hanſiz. Germaniæ Sacræ Tom. I. pag. 227.

(*a*) *Utraque jam ſupra deſcripta eſt.*

CONVENTUS ANDERNACENSIS.
Anno Chriſti CMLXXXVII. Joannis XV. Papæ III. Ottonis III. Regni V.

Otto III. Privilegia cœnobii Vilicenſis auget.

OTTO III. eam libertatem impertiit cœnobio Wiliceoſi, qualem Moſteria Quidlinburgenſe, & Aſſindienſe obtinent, exempta ab omoi juriſdictione Epiſcoporum, Comitum, & Judicum. Præſentibus Theophania Imperatrice, Willigiſo Moguntino Archi-Epiſcopo, Giſlario Magdeburgenſi Archiep. Hildebaldo Wormatienſi, Notkero Leodienſi, Alberone Virdunenſi Epiſcopis.

Datum Andernaci XV. Kal. Februar.

Ex Bibliotheca Geiſlania P. Mauritii de Buren. Schatenus ad hunc annum in Annal. Paderborn. Lib. IV.

SYNO-

SYNODUS TULLENSIS

Anno Chriſti CMLXXXVIII. Joannis XV. Papæ IV. Ottonis III. Regni VI.

In qua S. Gerardus cellam, in Ingolini curte ſitam, tradit S. Michaeli, manu ſua, & Cleri teſtimonio, & adjectis anathematis.

IN nomine Sanctæ, & individuæ, perpetuæque Trinitatis. Gerardus gratia Dei Tullenſium Pontifex. Notum omnibus Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus præſentibus atque futuris, qualiter pro remedio animæ noſtræ, quandam Eccleſiam cum integritate cenſus & decimationis, ſicuti eam in manu noſtra tenebamus, ſitam in villa, quæ vocatur Ingolini curtis, dicatam in honore ſanctorum Lupi & Remigii Epiſcoporum, in Comitatu Barrenſi, Eccleſiæ ſanct. Michaëlis, in monte Barro noviter conſtructæ tradidimus, ubi adeſſe & præeſſe Berengerus videtur monachus: eo ſcilicet rationis tenore, quatenus Winicho Presbyter, & Duramnus Clericus, dum advixerint, ipſam decimationem integre teneant, remoto uno parrochiano, propter veſtituram loci prædicti. Poſt diſceſſum vero illorum Deo ibidem ſervientibus, atque famulitio Dei inſudantibus, perpetuo ſtabilis, & firma donatio perſeveret. Idcirco hanc notitiam ſcripti fieri juſſimus, & manu propria, fideliumque noſtrorum roboravimus, in publica Synodo: ut ſi quis eam infringere, aut a loco præſcripto alienare temptaverit; inprimis iram Dei incurrat, & anathematis vinculo perpetuo innodetur, & ejus pravus conatus ad nihilum redigatur, & beati Michaëlis Archangeli auxilio privetur, donec duplo ſatisfaciat.

Actum Tulli publice in Synodo. VII. Idus Junii, anno Incarnationis Dominicæ DCCCCLXXXVIII. Indictione I. Regnante Ottone juniore Lotharienſium Rege anno VI. Regni ejus.

Signum Domni Gerardi Pontificis, qui ea fieri juſſit, anno Epiſcopatus ordinationis ejuſdem XXV. Signum Rotberti Primicerii & Archidiaconi. Signum Arcufridi Decani, & Archidiaconi. Signum Lamberti Archidiaconi. Signum alterius Lamberti Archidiaconi. Signum Anſtei Archid. Signum Harberti Archid.

Ego Bernierus Notarius ad vicem Wilcheri Cancellarii recognovi.

Calmet. Tomo IV. Probationum Hiſtor. Lotharingiæ pag. 393.

SYNODUS HALBERSTADIENSIS

Anno Chriſti CMXCI. Joannis XV. Papæ VII. Ottonis III. Regni IX.

Conſecratio Eccleſiæ Cathedralis Halberſtadienſis, & altarium ſingulorum per diverſos Epiſcopos.

HIldewardus, qui ſemper animæ ſuæ, quam corporis meditabatur utilia: Monaſterium *S. Stephani* Proto-Martyris, quod ipſe a fundamentis ædificaverat, conſumaverat jam ad unguem. Anno igitur Domini CMXCI. Indict. VI. Anno vero Ordinationis ſuæ XXII. XVII. (*a*) Kalend. Nov. templum jam dictum in honorem S. & Individuæ Trinitatis, Sanctique ſui Proto-Martyris Stephani, conſaventibus, & conbenedicentibus XII. Epiſcopis, ſub duodenario videlicet & Apo-

(*a*) *Ditmarus habet*: XII. Kalend.

Apoſtolicæ dignitatis typo honorifice dedicavit. Aderant autem Archi-Epiſcopi *Willegiſus* Moguntinæ ſedis, *Geſſelarius* Magdeburgenſis, *Livezo* Hammaburgenſis Archi-Epiſcopi, cum (*aliquot*) Suffraganeis illorum Epiſcopis: (nam) aderant etiam *Ludolphus* Auguſtæ civitatis, *Wildebaldus* Wormatienſis, *Retarius* Paderbornenſis, *Hildericus* Havelbergenſis, *Erpo* Fardunenſis [*b*], *Urſo* Paduanæ ſedis, *Hugo* Zitienſis, *Rembertus* Nielemburgenſis (*c*) Epiſcopi. Hi XI. conbenedictores Domini noſtri Halberſtadenſis Epiſcopi extiterunt. Aderant præterea *Agro* Capuanus Archiep. & *Joannes* Placentinus Archiepiſc. & *Renwardus* Tridentinus Epiſcopus. Abbates vero Munſocaſini (*montis Caſini*) Monaſterii Pater, *Titmarus* Abbas novæ Corbejæ, *Libezo* Luneburgenſis Abbas, *Olradus* Mersburgenſis Abbas, *Lambertus* Longenſis monaſterii Inſtitutor, cum aliis plurimis Monachis, & Clericis dedicationi illi cooperati ſunt. Interfuit etiam dedicationi huic Sereniſſimus Rex *Otto III. corona, cæteriſque regalibus ſolenniter inſignitus*, qui ſumma devotione & humilitate baculum ſuum aureum obtulit ad altare beati Stephani, qui uſque hodie in Eccleſia Halberſtadenſi eſt ſervatus. Adſuit quoque clariſſima *Adelheidis* Auguſta (*d*) cum ſua filia, Regiæ ſtirpis gemma prælucida, *Mathilda* videlicet Quedelinburgenſis Eccleſiæ Abbatiſſa, & nepte ſua *Hedewiga* Gerenrodenſis Cœnobii Abbatiſſa, quæ bonarum actionum fama illuſtres, S. altare precibus almis, & munere Regio decorabant: omnes Saxoniæ Principes, Dux quoque *Bernhardus*, & *Ludolphus* Comes - - - plurimique illic convenientes proceres, & Presbyteri cum innumera vulgi multitudine in laudem Dei exultantibus animis, & vocibus acclamant. Nunquam fuit antea, nec poſtea, ut veraces affirmant, in Divinis laudibus, & in negotiis ſæcularibus plenius cunctiſque acceptius ſolemnitas celebrata. Feſtivitas autem erat eadem in die Natalis Confeſſoris Chriſti *Galli*, in cujus Monaſterio prædictus Præſul erat educatus; & ideo ſemper votivum habuit deſiderium, in ipſius feſto compos effici ſui voti. Adjuvit autem ipſum in omnibus his quidam cappellanus ſuus *Hido* nomine, prudentiſſime omnia ordinans, & diſponens. Conſecravit autem Dominus *Hildewardus* majus altare Sanctæ, & Individuæ Trinitatis, primoque ſuo militi Stephano, adornans illud quaſi caput ſponſæ per 12. lapidum compoſitionem, propter 12. Epiſcoporum unctionem: ſub quo recondidit particulam S. Crucis, & de præſepio, & ſepulchro Domini: barbam beati Petri, de corpore ejus, & de veſte Johannis Evangeliſtæ, Philippi, & Bartholomæi, omnium Apoſtolorum, reliquias ſanguinis S. Stephani protomartyris cum ſacris ſui corporis articulis omnibus, Martyrum quoque reliquias Laurentii, Felicis, Agapiti, Januarii, Marcellini & Petri Pancratii, Georgii, Nicaſii, Urbani, Bonifacii, Anaſtaſii, Dionyſii, Eleuterii, Cyri, Hippolyti, Blaſii Confeſſoris, Martini, Luderi, Servatii; Virginum, Linderudis, Vincentiæ, Euphemiæ. Ad meridianam plagam hujus Altaris venerandi, Giſelarius Magdeburgenſis Archi-Epiſcopus dedicavit Altare in honorem beatorum Martyrum *Mauritii*, *Exuperii*, *Candidi*, *Innocentii*, & *Vitalis*, & totius eorum exercitus reverendi; quod & dotavit veſte ſancti Mauritii: reliquiis vero Exuperii, Candidi, Innocentii, & Vitalis. Ad aquilonem præcipui Altaris, Lievezo Hammaburgenſis Archiepiſcopus conſecravit Altare in honorem beatorum Martyrum *Viti*, *Juſtini*, *Cyriaci*, in quo condidit ejuſdem reliquias *Cyriaci*, Euſtachii, Longini militis, & Willihadi Epiſcopi, in cujus & memoriam idem Altare dedicatum eſt. Ad januam Monaſterialis clauſtri verſus Auſtrum, *Erpo* Fardunenſis Epiſcopus conſecravit Altare in honorem *S. Clementis Papæ*, & *martyris*, & *ſanctæ Cæciliæ*, quo poſuit reliquias Clementis, & martyrum Georgii, Marcelli, & Martini. In ſeptentrione ad januam Epiſcopalis cubiculi, *Retharius* Padebornenſis Epiſcopus conſecravit Altare in honorem S. Dionyſii, & ſociorum ejus, ſanctique *Liborii* Confeſſoris, in quo poſuit reliquias Dionyſii,

Par-

(*b*) *pro:* Ferdenſis. (*c*) Naumburgenſis.
(*d*) Ottonis I. uxor, avia Ottonis III.

Parthi, (*e*) & Hyacinthi, & Mathalberiæ Virginis. In Altari S. Crucis poſitum eſt de ligno Domini, & reliquiæ Georgii, & aliorum Sanctorum. Ad occidentem Eccleſiæ in altioris chori medio, conſecravit Altare Hugo Zitienſis Epiſcopus in honorem martyrum *Sixti & Feliciſſimi*, *& Agapiti*, *& Januarii*. Ad hujus Altaris meridiem, *Hildeboldus* Wormatienſis Epiſcopus conſecravit Altare in honorem ſanctorum martyrum Laurentii, Hippolyti (*) IV. & veſte ſanguinolenta Venceslai martyris. Ad Aquilonem vero Ludolphus Auguſtenſis Epiſcopus dedicavit Altare in honorem Ss. Martyrum *Sebaſtiani*, *Bonifacii*, *Linderi*, *Magni*, *Odalrici*, & ſanctæ Afræ, cui incluſit reliquias Sebaſtiani, Pantaleonis, Juliani, & Baſiliſſæ. Supremum Altare dedicavit Willegiſus Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus in honorem Ss. Angelorum *Michaelis*, *Gabrielis*, *& Raphaelis*, & omnium civium ſupernorum, & inſuper in memoriam beati *Martini* Epiſcopi, & ſancti *Galli* Confeſſoris, in quo etiam condidit reliquias Georgii, Blaſii, Caſtodii: nomina Sanctorum, quorum reliquias *Hildebardus* Epiſcopus reperit ſub Altare ſancti Stephani antiquitus recluſas.

Chronicon Halberſtadenſe, edente Leibnitio Tomo II, Scriptorum Brunſvicenſium.

Dithmarus brevius Lib. IV. editus a Leibnitio Tomo I. Scriptorum Brunſvicenſium.

(*e*) *forte* Proti & Hyacinthi.

(*) Deſunt hic aliqua.

Non edidi hanc Synodum ob Dedicationem Eccleſiæ: quarum nobis ſilentibus plurimæ fient, & factæ fuerunt; ſed ob Hierarchiam Epiſcoporum, hic ex numero tot Epiſcoporum Saxoniæ, & Sueviæ, & Italiæ coruſcantem: ſecundo ob ritum Altarium ſingulorum a ſingulis Epiſcopis conſecratorum.

SYNODUS AQUISGRANENSIS.

Anno Chriſti CMXCII. Joannis XV. Papæ VIII. Ottonis III. Regni X.

De ea hoc unicum fragmentum ſupereſt.

ANNO DCCCCXCII. Aquisgrani in generali Synodo coram Legatis Joannis Papæ ſancitum eſt, ut IV. hebdomadis ante Nativitatem Domini, & a Septuageſima ante Paſcha, & XIV. diebus ante feſtum S. Joannis Bapt. nullus ſæcularia Placita agere, aut conjugium contrahere præſumat.

Hermannus Contractus in Chronico ad hunc annum ex Struvii editione.

SYNODUS ROMANA.

Anno Chriſti CMXCIII. Joannis XV. Papæ IX. Ottonis III. Regni XI.

Canonizatio (a) *S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani per literas Encyclicas miſſa ad omnes Epiſcopos & Abbates Galliæ & Germaniæ.*

JOANNES EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, OMNIBUS ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ABBATIBUS IN GALLIA ET GERMANIA COMMORANTIBUS, SALUTEM IN DOMINO ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Ita Inſcriptio Actis impoſita, quæ ſequuntur:

CUm conventus eſſet factus in palatio Lateranenſi pridie Kalendas Februarias, reſidente Joanne Sanctiſſimo Papa cum Epiſcopis; & Presbyteribus,

teribus, aſtantibus Diaconibus, & cuncto Clero: ſurgens Reverendiſſimus Luidolphus, Auguſtæ Epiſcopus, inquit: Domine, Sanctiſſime Præſul, ſi vobis placet, & omnibus Epiſcopis, & Presbyteris hic reſidentibus, libellus, quem præ manibus habeo, coram vobis legatur de vita, & miraculis venerabilis Udalrici, ſanctæ Auguſtanæ Eccleſiæ dudum Epiſcopi, & quid libitum vobis fuerit, decernatur. Quia Spiritus Sancti teſtatur præſentia, & congregatio Sacerdotum, certum eſſe, quod legimus: quia nec poteſt veritas noſtra mentiri, cum in Evangelio iſta eſt ſententia: (b) *Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum.* Quod cum ita ſit, nec huic tam brevi numero Spiritus Sanctus deeſt: quanto magis eum nunc intereſſe credamus; quando in unum convenit turba Sanctorum: Sanctum namque eſt pro debita veneratione collegium.

§. III. Cumque perlecta eſſet vita prædicti Sanctiſſimi Epiſcopi: ventum eſt ad miracula, quæ ſive in corpore, ſive extra corpus geſta ſunt, videlicet cæcos illuminaſſe, dœmones ab obſeſſis corporibus effugaſſe, paraliticos curaſſe, & quamplurima alia ſigna geſſiſſe, quæ nequaquam calamo, & atramento illuſtrata ſunt.

§. IV. Quæ omnia lepida ſatis urbanitate expolita recepimus, & communi conſilio decrevimus, memoriam illius, id eſt, ſancti *Udalrici* Epiſcopi, affectu piiſſimo, devotione fideliſſima venerandam: quoniam ſic adoramus, & colimus reliquias Martyrum, & Confeſſorum; ut eum, cujus martyres & confeſſores ſunt, adoremus: honoramus ſervos, ut honor redundet in Dominum, qui dixit: *Qui* (c) *vos recipit, me recipit.* Ac proinde nos, qui fiduciam noſtræ juſtitiæ non habemus, illorum precibus ac meritis apud clementiſſimum Deum jugiter adjuvemur: quia Divina ſaluberrima præcepta, & ſanctorum Canonum ac venerabilium Patrum inſtabant efficaciter documentis omnium Eccleſiarum pro conſiderationis intuitu, immo Apoſtolici moderaminis anniſu, utilitatum commoditatem atque firmitatis perficere integritatem, quatenus memoria *Udalrici* jam præfati venerabilis Epiſcopi, Divino cultui dicata exiſtat, & in laudibus Dei devotiſſime perſolvendis ſemper valeat proficere. Si quis interea (quod non credimus) temerario auſu contra ea, quæ hac noſtra auctoritate pie ac firmiter per hoc privilegium conſtituta ſunt, contraire tentaverit, vel hæc, quæ a nobis in laudem Dei, & pro reverentia jam dicti Epiſcopi ſtatuta ſunt, refragari, aut in quoquam transgredi; ſciat ſe auctoritate Beati Petri Principis Apoſtolorum, cujus vel immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum. At vero, qui pio intuitu obſervator extiterit, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro multipliciter conſequatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur. Scriptum eſt per manum Stephani Notarii, Regionarii, & Scriniarii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Februario, Indict. VI. anno nonageſimo tertio.

Ego Joannes ſanctæ Romanæ, Catholicæ, Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus huic decreto a nobis promulgato conſenſi, & ſubſcripſi.

Joannes Epiſcopus S. Anagninæ Eccleſiæ conſenſi.

Benedictus Epiſcopus ſanctæ Pipernenſis Eccleſiæ conſenſi.

Dominicus Epiſc. S. Ferentinæ Eccleſiæ conſenſi.

Creſcentius Epiſcopus S. Silvæ candidæ Eccleſiæ conſenſi.

Anniſo Epiſcopus S. Cerenſis Eccleſiæ conſenſi.

Bonizo Archi-Presbyter, & Cardinalis ſanctæ Luciæ conſenſi.

Benedictus Presbyter, & Cardinalis S. Stephani conſenſi.

Leo Presbyter, & Cardinalis S. Nerei conſenſi.

Joannes Presbyter, & Cardinalis S. Damaſi conſenſi.

Leo Presbyter, Cardinalis S. Sixti conſenſi.

Joan-

(a) Cum hæc Canonizatio inter ſolemnes, a Pontifice Romano factas Canonizationes certa & prima hactenus ſit detecta, *judice Mabillonio in Sæculi V. Benedictini Præfatione numero XLIX.*, & ad Eccleſiam Germaniæ pertineat; hinc judicavi, locum ei dandum inter Synodos noſtras.

(b) Matth. XVIII. (c) Matth. X.

Joannes Presbyter, & Cardinalis Sanctorum Apoſtolorum, conſenſi.

Joannes Presbyter, & Cardinalis ſanctorum quatuor Coronatorum, conſenſi.

Joannes Presbyter, & Cardinalis S. Clementis, conſenſi.

Creſcentius Presbyter, & Cardinalis S. Calliſti, conſenſi.

Joannes Diaconus, & Oblationarius.

Benedictus Diaconus.

Joannes Diaconus. Hi omnes conſenſerunt, & ſubſcripſerunt.

Data tertio (*d*) Kalend. Februar. per manum Joannis Epiſcopi Nepeſinæ Eccleſiæ, & Bibliothecarii ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, anno Pontificatus Domini noſtri Joannis Sanctiſſimi XV. Papæ octavo, menſe dicto, & Indict. VI.

Baronius Annal. Eccleſiaſtic. Tomo X. ad A. C. 993.

Carolus Stengelius Hiſtoriæ civitatis Auguſtæ.

(*d*) Nonas, *corrigit Baronius.*

Baron. eodem anno refert Epiſtolam Gregorii VII. PP. concedentis Patriarchæ Aquilejenſi, ut in die natali S. Udalrici, & S. Apræ, ejuſdem Auguſtenſis Eccleſiæ Patronæ, Pallio uti poſſit, ut innoteſcat, quam celebris ſit cultus ejuſdem Sancti.

CONVENTUS TREMONIENSIS

Anno Chriſti CMXCIII. Joannis XV. Papæ IX. Ottonis III. Reg. XI.

Deciditur cauſa inter Dudonem, Mimigardevordenſem Epiſcopum, & Monaſterium Metelenſe.

IN Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis. Otto Divina favente Clementia Rex. Notum ſit omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcilicet, & futurorum induſtriæ, quomodo ſanctimoniales de loco, *Matellia* nominato, ad nos venerunt, noſtris obtutibus præmonſtrantes præceptum prædeceſſoris noſtri *Arnulfi* Regis, in quo continebatur, qualiter ipſe rogatu *Fridum*, primæ ejuſdem Monaſterii Abbatiſſæ, quæ hoc in honorem Ss. Martyrum Cornelii, & Cypriani, cum ſua licentia a fundamento conſtruxit, ſuaque hæreditate ditavit, præfatum Monaſterium cum omni prædio, ab ipſa, & aliis perſonis religioſis illuc tradito, ſub ſuæ immunitatis Regiam tuitionem accepit, & ſanctimonialibus Domino illic ſervientibus, quando opus & uſus exegerit, inter ſe eligendi Abbatiſſam ſua præceptione conceſſit, & advocatum ſuper homines, & loca ejuſdem Monaſterii, quem ipſæ comprobaverint, a Regibus, vel Imperatoribus conſtituendum ſimul condonavit. Sed quia contentio quædam inter eas, & Dudonem Mimiernevurdenſem Epiſcopum, qui hoc ſuæ poteſtati uſurpavit, de electione Abbatiſſæ & advocati conſtitutione, obnrta eſt; rogaverunt noſtram celſitudinem, ut huic diſſidio noſtra auctoritate finem faceremus. Quarum petitionibus ob interventum *Evergeri*, Colonienſis Eccleſiæ venerabilis Archiepiſcopi, aliorumque, Bernardi Ducis, & Egberti Comitis, cæterorumque fidelium perplurium conſultu obremperantes, ſecundum Electionem, & comprobationem earum, *communi conſilio fidelium noſtrorum Archiepiſcoporum*, ſapientumque Clericorum, Abbatiſſam, Godesdin nominatam, eis dedimus, & advocatum juxta votum illarum, Wigmannum nomine, ſuper homines, & loca ſuperius jam dicti Monaſterii regendum conſtituimus. Hac noſtra præceptione electionem, & omnia ab anteceſſoribus noſtris Regibus vel Imperatoribus, aut ab aliis religioſis illuc tradita confirmamus, præcipientes firmiter Regia poteſtate, ut nullus eas dehinc in aliquibus rebus inquietare præſumat. Et ut hoc verius credatur. Hoc præceptum inde conſcriptum, manu noſtra

ſtra firmatum, ſigillo noſtro ſignari juſſimus.

Signum Domini OTTONIS gloriosiſſimi Regis (L.S.)

Hildibaldus Epiſcopus & Cancellarius, vice Willigiſi Archi-Epiſcopi, recognovi. Data VIII. Kalend. Febr. Anno Dominicæ Incarnat. DCCCCXCIII. Indict. VI. Anno autem III. Ottonis regnantis X. Actum Trottmanniæ, feliciter. Amen.

Schatenus Annal. Paderbornenſ. L. IV. ad h. a.

SYNODUS GANDERSHEIMENSIS.

SUB BERNWARDO Hildeſienſi Epiſc.

Anno Chriſti CMXCV. Joannis XV. Papæ XI. Ottonis III. Regis XIII.

De Juriſdictione Hildeſini Epiſcopi in Gandersheimenſe Monaſterium, & componenda controverſia inter Bernwardum Epiſc. Hildeſienſem, & Willigiſum Archiep. Moguntinum.

ETiam aliquot annis duravit concordia, adeo, ut Eccleſias aliquas præſente Archi-Epiſcopo ibidem conſecravit, Synodum etiam magnam haberet præſente Domino Rege, tertio Ottone, aſſidente nihilominus præfato Archi Epiſcopo, cum tamen nil ſua auctoritate decerneret, præter quod aſſenſum æque, ut alii fratres, Beato Bernwardo, qui Synodo præſidebat, præbuit. Interfuerunt Islarius Magdeburgenſis Archi-Epiſcopus, Ludolphus Trevirenſis Archi-Epiſcopus, Milo Mindenſis Epiſcopus, Hildewaldus Wormatienſis Epiſcopus, Hugo Citienſis Epiſcopus.

Gandersheimenſe Sanctimonialium Cœnobium a Luidolfo Saxonum Duce, & conthorali ſua Oda fundatum fuit ad annum Domini 956. confirmatumque a *Sergio* Pont. Max. In eo idem Dux filiam ſuam Hathumodam Abbatiſſam inſtituit, aſſentiente Altfrido quarto, Hildeſienſis Eccleſiæ Epiſcopo, penes quem & Succeſſores ſuos illius Cœnobii regimen, utpote in Diœceſi ſua exſtructi, quiete remanſit; uſque dum SOPHIA OTTONIS II. Imperatoris Filia, illud ingreſſa, a ſuo Epiſcopo, Osdago ſacrum velamen accipere indignum æſtimans, non niſi a Willigiſo Archi-Epiſcopo Moguntino conſecrari voluit. Hic contra antiqua Canonum jura, & inoſitam conſuetudinem, hoc ſibi munus arrogat, nec ab Osdago monitus propoſitum immutavit, donec ille ipſi in faciem reſtitit, nec niſi precibus Ottonis III., ejusque matris Theuphaniæ victus aſſenſit, ut hac ſolum vice, ſolemnitatem hanc ſimul peragerent, cætera ſolus deinceps jura ſibi competentia exerceret: nam Clero & populo nuntiatum eſt, Archi-Epiſcopum nil juris ſibi in illa Eccleſia vendicare præter conſenſum & permiſſum Hildeſienſis Epiſcopi. In hunc modum ſopita contentione ſtetit unanimitas ſub Osdago, & Gerdago ejus ſucceſſore, dum ſubſtitutus fuiſſet Bernwardus anno 993. menſe Februario.

De Synodo hujus anni 995. hæc Schatenus L. IV. Annal. Paderborn.

GAndershemii, inquit, Diœceſana Synodus congregata, præſente D. Bernwardo Hildeſienſi Epiſcopo, intra locum ſuæ Diœceſis. Interfuere una cum Rege Ottone Willegiſus Moguntinus, Giſelarius Magdeburgenſis, & Ludolphus Trevirenſis Archi-Epiſcopi; præterea Milo Mindenſis, Hildeboldus Wormatienſis, Hugo Citizenſis Epiſcopi. Habita cumprimis hæc Synodus ad aſſerendam Hildeſienſis Epiſcopi juriſdictionem in Gandersheimenſe oppidum & Cœnobium: tum ad controverſiam componendam, quæ inter Willigiſum Moguntinum Archi-

chi-Epiſcopum, & Hildeſienſes Epiſcopos hactenus intervenerat: cujus controverſiæ cognitor, atque arbiter Rhetarius quoque, Epiſcopus Paderbornenſis, imploratus: quanquam lis poſtea a Willigiſo reſuſcitata ſit. Quo in congreſſu Epiſcoporum, ac Procerum Dithmarus Corbeienſis Abbas ab Ottone Rege omnium ſuorum privilegiorum confirmationem Gandersheimii impetravit, ut ex ſubjecto Diplomate liquet.

Confirmatio Privilegiorum Corbejæ ab Ottone III. Rege facta.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Otto Divina favente Clementia Rex. Si piis petitionibus Fidelium noſtrorum, maxime, quas pro Eccleſiis ſibi commiſſis auribus noſtris infuderint, benignum præbuerimus auditum; hoc procul dubio, & ad præſentis noſtri Regni ſtatum, & ad æternæ beatitudinis præmium nobis profuturum fore credimus. Unde omnium Fidelium noſtrorum, tam præſentium, quam & futurorum noverit ſolers induſtria, quia adiens excellentiam noſtri culminis Dietmarus Abbas venerabilis novæ Corbejæ, rogavit, ut eidem Monaſterio concederemus talem libertatem, qualem ab Avo, Genitoreque noſtro, nec non & cæteris Coimperatoribus, & Regibus nos præcedentibus, accepiſſe dinoſcitur: cujus petitioni aſſenſum præbentes, interventu fidelium noſtrorum *Willigiſi Moguntiacenſis Eccleſiæ* venerabilis Archi-Epiſcopi, ac *Hildibaldi Wormatienſis Eccleſiæ* Epiſcopi honorabilis, in ſupradicto Monaſterio fratribus Deo ſervientibus, ejusque Martyribus Stephano, atque Vito, omnes conceſſiones, quas anteriorum Regum, vel Imperatorum temporibus habuerunt, conceſſimus, noſtraque auctoritate renovavimus: præcipue, ut poteſtatem habeant, cum neceſſitas venerit, Abbatem eligendi, ac ut a nullo Epiſcopo de Dominicalibus manſis ejuſdem Monaſterii decimæ exigantur: neque a Comite, vel ex qualibet judiciaria poteſtate Coloni eorum, & liti, ad juſtitiam faciendam aliquo banno conſtringantur; ſed coram Advocato ejusdem Monaſterii juſtitiam facere cogantur, ſicut anteriorum Regum, vel Imperatorum temporibus, præfato loco conceſſum fuiſſe, cunctis fidelibus noſtris liquido patet. Et ut hæc noſtræ renovationis, ac confirmationis auctoritas firmior, ſtabiliorque cunctis perpetim credatur, hanc cartam conſcribi, manuque propria noſtra ſubtus roboratam, annuli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

Signum Domini OTTONIS glorioſiſſimi Regis. (L.S.)

Hildibaldus Epiſcopus Cancellarius, vice Willigiſi Archi-Epiſcopi recognovi.

Data III. Calend. Auguſti. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXCV. Indictione VIII. Anno vero tertii Ottonis regnantis XII. Actum in Gandersheim feliciter. Amen.

CONCILIUM ROMANUM.

Anno Chriſti CMXCVI. Gregorii V. Papæ I. Ottonis III. Regni XI.

De cauſa Cameracenſis Eccleſiæ devaſtatæ, conquerente Herluino Cameracenſi Epiſcopo.

Epistola Synodica.

GREGORIUS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, DILECTO FILIO HERLUINO, SANCTÆ CAMERACENSIS ECCLESIÆ EPISCOPO, SUISQUE SUCCESSORIBUS IN PERPETUUM.

CUræ paſtoralis officium, ſumma ſedis dignitas, qua nos licet indigni utimur, compellit nos, non ſolum nobiſcum manentia, verum etiam longe poſita ſanctæ Dei Eccleſiæ myſteria, Chriſto annuente vigilanti ſolicitudine cuſtodire, & gubernare. Quoniam vero, ſicut omnibus pæne notum eſt, interveniente hac re, quæ inter *Arnulfum* Remenſis Eccleſiæ Archi-Præſulem, & *Gerbertum* invaſorem ejus excrevit, idem prædictus *Herluinus* præſul, illorum odiis, Remis Canonico more conſecrari nequivit: ejus conſecratio ad Apoſtolicam ſedem uſque ad nos haud injuſte pervenit. Quem conſecrantes, lacrymabilem ab eo querimoniam audivimus, ſcilicet, quod tempore anteceſſorum ſuorum idem Epiſcopium multipliciter a malignis hominibus depredatum ſit. Unde & nos humillime imploravit, ut noſtra auctoritate aliquod ei ſubſidium contra inimicos ſanctæ Eccleſiæ daremus. Cujus precibus annuentes, per iſtud noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis privilegium ſancimus, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Vice-Comes, ſeu aliqua magna vel parva perſona, de hinc prænominatæ Eccleſiæ loca invadere, ſeu deprædare præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ſciat ſe a nobis, Chriſto auctore, ac beato Petro Apoſtolo, anathema illigatum, quouſque prædictæ ſedis antiſtiti ſatisfecerit: vel, Romam veniendo, ſe ibidem purificaverit. Hoc quoque nobis ſimiliter intimatum eſt, quod obeunte Epiſcopo, vel ceteris Sacerdotibus prædictæ ſanctæ Cameracenſis Eccleſiæ, aliqui diabolico repleti ſpiritu, ſoleant res Eccleſiaſticas, quas vel Epiſcopus, ſive etiam Sacerdotes reliquerint, diripere ac devaſtare. Quibus itidem Apoſtolica cenſura, ne hoc amplius agere præſumant, interdicimus. Quod ſi fecerint, cujuscunque ſunt ordinis vel dignitatis, ſciant ſe anathematis vinculo perculſos, quouſque hoc digna ſatisfactione correxerint. Illud quoque magnopere præoptamus, ut fratres in cœnobio ejuſdem Eccleſiæ commanentes, cunctæque congregationes, ad eam pertinentes, quidquid juſte ac legaliter poſſidere debent, ſine aliqua diminutione firmiter teneant atque poſſideant; ut temporalibus præſidiis ſufficienter adjuti, ſine murmuratione ſempiterna fiducialius appetere valeant. Inſuper eidem *Herluino* Epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus, in perpetuum, per hanc noſtri præcepti paginam concedimus, & confirmamus; ut nullus Dux, Marchio, vel Comes, ſeu alia quævis magna, vel parva perſona aliquem diſtrictum, ſive judicium, vel aliquod placitum in aliquo loco ſæpe nominati Epiſcopii tenere audeat, niſi ab ejuſdem ſedis Epiſcopo licentiam acceperit, vel invitatus fuerit: ſed licet ſibi de ſuis quemcunque voluerit, ad id officium peragendum ordinare. Si quis autem, quod non optamus, hujus noſtri Apoſtolici privilegii violator extiterit; ſciat ſe cum Juda traditore, & Apoſtaticis Angelis æterno igne concremandum. Qui vero curator, & obſervator fuerit, benedictionem, & gratiam, & indulgentiam peccatorum ſuorum, ac vitam æternam a Chriſto ſalvatore noſtro conſequi mereatur. Amen. Scriptum per manus Petriſgionis notarii, & ſcriptoris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Majo, & indictione nona. In Chriſto bene valete. Anno I. Pontificatus Domni Gregorii ſummi Pontificis, & univerſalis Eccleſiæ Papæ, imperii vero Domni Ottonis tertii Imperatoris anno undecimo.

Hardouin. Tomo VI. Concilior. pag. 743. 744.

Anno Chriſti DCCCCXCVI. Herluinus, Cameracenſis Epiſcopus, Romæ a Gregorio V. Pont. Max. ordinatus, cum in *Romana Synodo* de iis, qui Eccleſiæ ſuæ bona invaſerant, conqueſtus eſſet; Gregorius privilegiis Eccleſiam illam communiit, invaſoresque

ſoresque excommunicavit. Cujus rei mentionem, & Gregorii litteras, habet *Baldrici Epiſcopi Noviomenſis Chronicon* L. I. cap. III. " Exin, *inquit*, habita inibi " Synodo cum Imperatore, Papa reſidente cum Epiſcopis, Abbatibus, Presbyte" ris: cum de neceſſariis Eccleſiæ negotiis ſatis tractaretur; *Herluinus* Epiſcopus " ſurgens, populatores ſuæ parochiæ cum gravitate querimoniæ indicavit. Sed & " quod nuper opes ſui anteceſſoris, ut præmiſimus, a *Walthero*, & ab aliis deva" ſtatas repererit, in medio proclamationem extulit. Unde Papa confirmante, " immo Epiſcopis, Abbatibus, cunctis quoque, qui ibi reſidebant, aſſentientibus, " charaxaturam fieri obtinuit, ſupra recitatam. *Hardouin. loc. cit.*

CONCILIUM ROMANUM

Anno Chriſti CMXCVIII. Gregorii V. Papæ III. Ottonis III. Regni XV. imperii III.

Ex hoc Concilio Canones III. & IV. tantum ſpectant ad Eccleſias Germaniæ.

CANON III.

Epiſcopatus Merſeburgenſis in priſtinum ſtatum reſtitutio.

UT Epiſcopatus Merſeburgenſis a Sede Apoſtolica, & bonæ memoriæ Ottone I. Imperatore per univerſale Concilium fundatus, & ab Imperatore Ottone II. ſine Concilio deſtructus, ut in proprium honorem redeat, a Sede Apoſtolica judicatum eſt per univerſale Concilium, Ottone III. Auguſto Cæſare, & Domino Gregorio Papa V.

CANON IV.

De Giſilario Epiſcopo, qui a minori ad majorem Sedem migravit.

Si Giſilarius, ſanctæ Magdeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus, potuerit canonice comprobare, quod per ambitionem de minore ſede Marſeburgenſi ad majorem Magdeburgenſem non migraverit; ut non deponatur, judicatum eſt: ſed ſi populi & cleri invitatione migravit, in eadem permaneat Metropoli. Quod ſi abſque eorum invitatione & electione migravit, non tamen per ambitionem, & avaritiam factum eſſe conſtiterit, ad priorem redeat ſedem. At ſi ambitionem & avaritiam negare non potuerit, definitum eſt, omittat utramque.

Inter XXVIII. Epiſcopos, qui cum Papa Gregorio V. ſubſcripſerunt, hi ex Germania interfuerunt Italis permixti:

Lambertus Conſtantienſis Epiſcopus.
Hugo Genavenſis Epiſcopus.
Hugo Sedunenſis Epiſcopus.

Hardouinus, qui *Tomo VI. Conciliorum hoc Concilium ad hunc annum* refert, adducit eodem Tomo ad annum 999. & ad annum 1001. Concilium Romanum, veluti tria diverſa de eadem Giſilarii cauſa Concilia: nunc verbis Ditmari in Chronico: nunc ex Chronico Hildensheimenſi, nunc ex Biographo S. Bernwardi Herbipolenſis: apud Mabillon. Act. Sanct. Ord. S. Benedicti, Sæculi VI. Part. I. Sed non judico ſine neceſſitate multiplicanda Concilia de eodem argumento ſine gravi cauſa. Sola variatio anni apud diverſos Scriptores ad hoc non ſufficit. Cæterum præter Romanum Concilium de cauſa Giſilarii, duas Diœceſes poſſidentis, Otto III. bis Concilium indixit in Germania: primum anno 1000. Quedlinburgi feria II. Paſchalis: ad quod invitatus Giſilarius invaletudinem excuſavit. Alterum Concilium de eadem cauſa eodem anno indixit Aquisgrani, ob poſtulationem Legati, & Archi-Diaconi Romanæ Sedis, a quo Giſilarius provocavit ad generale Concilium, & Epiſcopi præſentes tunc acquievere. *Teſte Schateno ad annum* 1000. *in Annal. Paderbornenſ.*

Demum obiit Giſilarius anno 1004. 25. Januar. retenta uſque ad mortem utraque Diœceſi, nempe Ottonis III. gratia fretus. Annum mortis dant *Annaliſta, & Chronographus Saxones*, & *Chronicon Magdeburg. Meibom.*

SYNODUS MAGDEBURGENSIS.

Anno Chriſti IM. Silveſtri II. Papæ I. Ottonis III. regni XVI. imperii IV.

§. I. *Luitgarda rapta a Werinbario ad tempus ſeparatur.*

Lutgardam, filiam Ekkehardi Marchionis in Thuringia nobiliſſimi, quam Werinhario, filio Lutharii nobiliſſimi item Thuringi, Pater ejus deſponderat, vi rapere ex monaſterio Quidlenburgenſi ſub Mathildis Abbatiſſæ cura cuſtoditam & vindicare ſtatuerat. Igitur Ekkehardo Romæ cum Ottone III. abſente, armata manu in monaſterium irruptione facta, puellam reluctantem & reclamantem rapit, & Walbeckum ſe recepit. Ea re comperta Mathildis ſummopere mœſta, armato milite puellam recipere tentat; ſed irrito conatu. Verum intellecta puellæ voluntate, quæ ſponſum & ipſa retinere maluit, quam reverti; Mathildis utrumque Magdeburgi in publico Conventu ſiſti jubet. Illic nudis pedibus provolutus Werinharius ſponſam reddit Abbatiſſæ, quæ eam ſecum in monaſterium reduxit, non ut eam retineret, ſed ut Werinhario timorem, & dolorem augeret.

Mabillon. Sæculo V. Annal. Benedictinorum pag. 131. 132. *ad annum* 999. *e Ditmaro L. IV. pag.* 42.

§. II. *Sigefridi apoſtatæ ab ordine, purgatio.*

Sigefridus filius erat Odonis inclyti Marchionis Suevorum: qui in nova Corbeja, ubi Pater ſuus ſepultus eſt, in habitu monaſtico diu converſatus, poſtmodum abjecta cuculla laicalem veſtem reſumpſit. Mox a Dietmaro Abbate ſuo, & Gislero Magdeburgenſe Præſide, ad Synodum vocatus, denuo habitum quamvis invitus, induere cogitur, pollicitus ſe in propoſito deinceps perſeveraturum. Verum brevi poſt Sacramentis ſe exſolvit, exemplo alterius, qui Romæ ſimili ſententia in conſpectu Cæſaris ſe purgaverat.

Mabillon. Annal. Benedictinorum Tom. IV. pag. 132. *ad annum* 999. *refert Sigefridi apoſtatæ purgationem de apoſtaſia. Ex Chronographo Saxone, & ad Synodum anni hujus.*

§. III. *Machtildis Sanctimonialis a peccato abſolutio.*

In eodem Concilio Machtild ſanctimonialis, Filia Theodrici Marchionis, quæ ſancto religionis propoſito abjecto ſubtraxerat, & conjugium admiſerat, ex quo fœta puerum genuit, ad ſaniora tandem revocata tantæ miſeriæ abſolutionem, & Abbatiam in Magdaburch indigna percipit. . . . *Id vero in Magdeburgenſi Concilio hoc præſtitum, quamvis non dicit Hiſtoricus, facile perſuadeor, inquit Manſi Supplementi Conciliorum Tom. I. pag.* 12. 13. *ex Annaliſta Saxone Eckharti Tom. I. Scriptorum Medii ævi. Et ex Chronographo Saxone a Leibnitio in acceſſionibus hiſtoricis edito.*

SUPPLE-

Synodus in Metropoli Slavorum

Anno Chriſti M. Sylveſtri II. PP. II. Ottonis III. Imp. V. Regni XVIII.

§. 1. Diſpoſitio VII. Epiſcopatuum per Slavos populos cum licentia Romani Pontificis.

§. 2. Gaudentii Archiepiſc. I. Gneſnenſis deſignatio facta ab Ottone III.

IMperator OTTO III. cauſa orationis ad S. Adalbertum (*a*) Epiſcopum & Martyrem, quadrageſimæ tempore Slaviam (*b*) intravit, ibique coadunata Synodo Epiſcopia VII. diſpoſuit, (*c*) & Gaudentium, fratrem beati Adalberti, in principali urbe Slavorum Praga (*d*) ordinari fecit Archi-Epiſcopum licentia Romani Pontificis, cauſa petitionis Bolizlavonis Boemiorum Ducis, ob amorem potius, & honorem ſui venerandi fratris, digni Pontificis & Martyris.

Biographus S. Meinwerci. apud Leibnitz. Tomo I. Scriptor. Brunſwic.

Chronicon Hildeſienſe apud eundem.

Dithmarus L. IV.

Chronographus Magdeburgenſis.

(*a*) S. Adalbertus Epiſcopus Pragæ, anno 983. 29. Junii Veronæ ab Archiepiſcopo Moguntino conſecratus, jubetur a Papa in Synodo Romana anni 994. redire ad ſuum Epiſcopatum, quo in reditu in Pruſſiam Apoſtolus fidei futurus digreſſus fuit, & Martyrio coronatus anno 997. 23. Aprilis: cujus corpus multis miraculis coruſcans, a Duce Poloniæ redemptum, Gneſnæ tumulatum fuit.

(*b*) Sub Slaviæ nomine Polonia & Bohemia venit.

(*c*) Non primus Otto hic tertius, nam jam anno CMLXV. ſeptem Epiſcopales Sedes in Polonia inſtitutæ erant.

(*d*) Gneſna legendum monuit Henſchenius in actis S. Adalberti ad diem 23. Aprilis, & Gaudentius Gneſnenſis primus Archiepiſcopus, non Pragenſis fuit. Henſchenii lectiones & emendationes ſecutus eſt *Pagi in Critica ad annum* 999.

Errant Poloni, qui ante annum M. volunt Metropolitam Archiepiſcopum in Polonia fuiſſe, qui hoc anno demum inſtitutus eſt, uti nec Bohemia ante MCCCXLIV. Archiepiſcopum Pragæ habuit.

Synodus Magdeburgenſis

EODEM ANNO.

De cauſa Giſilarii duos Epiſcopatus ſimul poſſidentis.

INde (Gneſnâ) revertens Palmarum ſolemnitatem Parthenopoli feſtive peregit. . . . facta cum Epiſcopis in Magdeburg Synodo, Giſilharium ejusdem civitatis Epiſcopum convenit, ut dans gloriam Deo, uno, & legitimo contentus eſſet Epiſcopio, Feria ſecunda Paſchatis (*ut Ditmarus annotavit*) qui data internuntiis Regiis magna pecunia,inducias uſque in Quedlingeburg vix impetravit.

Dithmarus Lib. IV. Chronic. & Annaliſta-Saxo Eckharti Tom. I. p. 373.

Synodus in Quindelingeburg.

EODEM ANNO.

De eadem Cauſa.

FIt in Quindelingeburg magnus Senatorum concurſus, & habita feria II. Synodo, iterum Giſilerus vocatur. Hic infirmitate (paralyſi) oppreſſus, valide a prædicto excuſatur Rothmanno (Canonico Magdeburgenſis Eccleſiæ, & a Waltherdo tunc Præpoſito ejusdem Eccleſiæ, ablegatis ſuis ad Synodum) defenditur. Indicitur hinc Concilium Aquisgrani.

Dithmarus Lib. IV. Chronici.

Annaliſta Saxo Loc. cit.

Synodus Aquisgranenſis

ANNO EODEM, DE EADEM CAUSA.

HUc (*Aquisgranum*) profectus Giſilarius, ab Apoſtolicæ Sedis Legato de prædicta cauſa, ſimul retentarum duarum Diœceſeon, bis, terve convenitur. Nec minus Giſelarius renitens abdicationi Diœceſis alterutrius, defenſiones molitur. Sed tantum ſententia omnium convictus, hæc uſque ad generalem Romanæ Eccleſiæ Synodum differri callide precatur. Talibus machinamentorum artibus impedita res, nec terminata, intercipitur.

Ditmarus, & ex eo Annaliſta Saxo Eckharti Tomo I. Scriptor. Medii ævi.

Sepulcri Caroli M. detecti, relatio ex auctore Synchrono Biographo Ottonis III.

OTTO Imperator per ſomnium monitus eſt, ut levaret corpus Caroli Magni Imperatoris, qui Aquis humatus fuerat, ſed vetuſtate obliterante ignorabatur locus certus, ubi quieſcebat: & peracto triduano jejunio inventus eſt eo loco, quem per viſum cognoverat Imperator, ſedens in aurea cathedra intra arcuatam ſpeluncam, infra Baſilicam B. Mariæ, coronatus corona ex auro & gemmis, tenens ſceptrum & enſem ex auro puriſſimo, & ipſius corpus incorruptum inventum eſt, quod levatum populis demonſtratum eſt. Quidam vero Canonicorum ejuſdem loci, Adalbertus, cum enormi & procero corpore eſſet, coronam Caroli, quaſi pro menſura capiti ſuo circumponens, inventus eſt ſtrictiori vertice, corona amplitudine ſua vincente circulum capitis. Crus proprium vero ad cruris menſuram Regis dimetiens, inventus eſt brevior, & ipſum ejus crus protinus divina virtute confractum eſt: qui ſupervivens annis XI. ſemper debilis permanſit. Corpus vero Caroli conditum in dextro membro Baſilicæ ipſius, retro Altare Sancti Joannis Baptiſtæ, & crypta aurea ſuper illud mirifica eſt fabricata, multiſque ſignis & miraculis clareſcere cœpit. Non tamen ſolennitas de ipſo agitur, niſi communi more anniverſarium defunctorum. Solum autem aureum Imp. direxit Botisclavo, (*id eſt, Boleslao Poloniæ Duci, ait Pagius*) pro reliquiis S. Adalberti Martyris.

Rex autem Botisclavus accepto dono, miſit Imperatori brachium de ejuſdem Sancti corpore, & Imperator gaudens illud excepit, & in honore ſancti Adalberti Martyris Baſilicam Aquisgrani conſtruxit mirificam, & ancillarum Dei congregationem ibi diſpoſuit. Aliud quoque Monaſterium Romæ conſtruxit in honore ipſius Martyris.

Ademarus Monachus in Chronico, qui ante MXL. ſcribebat.

Carolum M. divum fuiſſe habitum, templa ejus titulo dicata, & officii Eccleſiaſtici impenſam ei celebritatem, oſtendit Bollandus ad diem XXVIII. Januarii, in vita Caroli M. ab Eginhardo ſcripta: & addit, antea fortaſſis & ſaltem poſt Canonizationem a Guidone Cremenſi Antipapa Paſchale III. dicto factam conniventibus ad cultum Caroli M. in partibus noſtris publicum continuum ſummis Pontificibns. *Hactenus Pagi in Critica ad h. annum.*

In Bibliothecæ Metropolitanæ Colonienſis codice MS. 136. extat Hiſtoria Caroli Magni per varias lectiones in officio Divino recitandas Antiphonas, & Miſſam pro ejusdem glorificatione D. O. M. oblatam. Sæculo X., ut videtur, ſcriptus eſt hic Codex.

Chronicon Hildenesheimenſe hoc idem factum referens, ſcribit, *contra Eccleſiaſticam diſciplinam* Ottonem voluiſſe Caroli M. ſepulcrum reſcire & aperire. Quis canon id vetet, neſcio: niſi fors LI. Concilii Moguntini anni DCCCXIII. quo ſtatuitur: *Deinceps vero Corpora Sanctorum de loco ad locum nullus præſumat transferre, ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, & Sanctæ Synodi licentia.* pag. 412. *Tomo primo noſtro Conciliorum.* Sed Otto III. non venerationis ergo, ſed *admirationis cauſa* inquiſivit ſepulcrum Caroli M.: & quidem *ſomnio* monitus, *ut Ademarus ait.*

Idem factum referunt *Dithmarus L. IV.*

Lambertus Schaffnaburgus ad h. annum.

SUP-

SUPPLEMENTUM CONCILIORUM

TOMO I. & II. PRÆTERMISSORUM.

CONCILIUM EPAONENSE (*a*)

Anno Chriſti DXVII. Hormiſdæ PP. IV. Sigiſmundi

Regis Burgundiæ anno VII. Celebratum a XXV. Epiſcopis, XVII. Kalendas Octobris, Agapito V. C. Conſule.

Aviti, Epiſcopi Viennenſis Epiſtola tractoria generalis, ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis, ut ad Synodum veniant Epaonenſem.

AVITUS, VIENNENSIS EPISCOPUS, QUINTIANO EPISCOPO. (b)

Diu eſt, quod rem valde neceſſariam, & non ſine Divina inſpiratione a Patribus inſtitutam, aut oblivione, aut occupatione deſerimus. Sed rumpenda ſunt interdum vincola neceſſitatum, ut aliquando impleri poſſint a præceptore conventus. Ergo quos bis per annum a Sacerdotibus fieri ſeniorum cura decreverat, ſi bene perpenditis, utinam vel ſingula poſt biennia faceremus. Nam & venerabilis Papæ urbis, nobis ob hanc negligentiam ſuccenſentis, mordacia mihi nonnunquam ſcripta perlata ſunt. Unde ſupplicat per me, ſi dignamini, Eccleſia Viennenſis, poſcit intermiſſæ conſuetudinis rediviva ſalubritas, quod hactenus infrequentatum torpuit, excitari. Juſtum eſt, quantum reor, ut conſtitutis prioribus ſub communis præſentiæ opportunitate tractatis, noſtris ſimul, nobisque prout ordo collocutionis invenerit, vel inſinuemus vetera, vel, ſi neceſſe, etiam noſtra jungamus. Idcirco cunctos ſimul poſcimus fratres, ut, Deo favente, octavo Iduum Septembrium in Parochia Epaonenſi adeſſe dignemini. Qui locus, omnium fatigatione perpenſa, conventui ſatis opportunus electus eſt: ſicut & tempus in quantum poteſt, ab inſtantia ruralis operis vacuum, liberiorem cunctis permittit excurſum: quanquam Eccleſiæ potior cauſa intermitti quaslibet terrarum poſceret actiones. Supplicamus ergo, & quæſumus, teſtamur, obteſtamur, ne quem a diſpoſitione tam ſancta, obex ullius excuſationis abducat: ne quem a tali caritatis vinculo nexus temporaneæ neceſſitatis impediat. Sed, ſi forte, quod Deus avertat, tanta cuicumque acerbitas corporeæ infirmitatis ingruerit, ut ſpiritale deſiderium carnali vincatur incommodo, duos Presbyteros magnæ, & probabilis vitæ, mandati inſtructione firmatos, fratribus pro ſe præſentare procuret. Sed tales dignetur eligere, quos Epiſcoporum Concilio non minus ſcientia, quam reverentia jure faciat intereſſe: cum quibus delectet ſummos Pontifices conferre ſermonem: quos ad definitiones pro Epiſcopo ſuo ſanciendas, ſubſcribendasque, cum fuerit ſolertia eligi, ſit autoritas legi: ſed iſtud non extorqueat, niſi ſumma neceſſitas. Cæterum dilectionis fraternæ, ac paſtoralis dili-

(*a*) Epaona non longe diſtat ab Agauno & Cœnobio Ss. Maurinii, in regno Burgundiæ, & Valliſia. Hodiedum ſubeſt Epiſcopo Sedunenſi inter Helvetos Principi, qui uſque hodie ſcribit ſe ſancti Romani Imperii Principem, qualis erat ante ſeceſſionem Helvetorum.

(*b*) Hunc ſolum titulum habent codices MSS. falſa inſcriptione, *inquit Sirmondus:* ſiquidem Quintianus, Arvernorum Epiſcopus, ad Synodum Burgundiorum non potuit evocari.

diligentiæ magnitudo, niſi laboris magnitudine, non probatur. Conjicit enim ſanctitas veſtra, poſt hoc longum abuſionis noſtræ ſilentium, qualiter aut definiri debeant, quæ Deo præſtante tractanda ſunt: aut quæ definita fuerint, univerſi Eccleſiarum noſtræ provinciæ noſtræ miniſtri debeant imitari.

Tractoria Epiſtola Viventioli, Lugdunenſis Epiſcopi, ad Epiſcopos Provinciæ Lugdunenſis, ut ad Synodum veniant Epaonenſem.

DOMINIS DEVOTISSIMIS FRATRIBUS, ET EPISCOPIS, UNIVERSIS CLERICIS, HONORATIS, AC POSSESSORIBUS TERRITORII NOSTRI, VIVENTIOLUS EPISCOPUS SALUTEM.

Diſciplinam fratrum, filiorumque noſtrorum, æque a cunctis ſacerdotibus oportet optari: ſed ſi quid ab honoratioribus Clericis tale committitur, quod dignum increpatione publica cenſeatur, rectius caſtigationis arguatur, quam ſilentio nutriatur. Sicut autem iſtud ſimplex atque rectum eſt, ſic commentorum oblocutionibus, & voto trepidæ murmurationis offendimur. Itaque ne quis nos putet noſtræ facilitati aut negligentiæ in aliquo præbere conſenſum, præſenti proteſtatione denuntio conventum Epiſcoporum omnium ſortis noſtræ circa Septembris Menſis initium, in Eponenſi Parœcia mox futurum: ubi Clericos prout expedit, convenire compellimus, Laicos permittimus intereſſe: ut quæ a ſolis Pontificibus ordinanda ſunt, & populus poſſit agnoſcere. Et quia juſtum eſt, ut omnes Catholici Clericos bonæ vitæ habere deſiderent, reprehendendi, quod quiſque noverit, aditum omnibus aperimus. Pateat cunctis, contra quem voluerit, ſcientia proponendi: jurgandi poteſtate laxata, deſinat in votorum nequitia murmur occultum. Studebit tamen probare, quod detulerit, accuſator: nec putet quiſquis forſitan recte viventes tuto inanibus mendaciis infamandos. Nemo, niſi quod docere poſſit, objiciat: verecundiam, quam virtus timere debebit, convictor (*forte* conviciator) excipiet: utrique ſtatus parti, & audiendi patientia, & judicandi æquitate præmiſſa. Dominus vos cuſtodire dignetur, in Chriſto ſuſcipiendi fratres, & filii, propoſita ſunt die IV. Idus menſis quarti, Agapeto conſule. 517.

Notæ Harduini.

Hoc Concilium Sirmondus edidit, ex MSS. Corb. Lugd. Tiliano, Pith. Foſſat. & aliis. Nos contulimus cum MSS. codicibus [ut docti cenſent] annorum amplius 800. Collegii Pariſienſis Societatis Jeſu. Eſt & in Iſidori collectione. In uno ex illis codicibus, cui præfigitur indiculus Synodorum, hæc ſunt Iſidori ipſius verba de Epaonenſi, relata ex parte in Decreto Gratiani, XI. Diſt. XVI.: Concilium Epaonenſe XXVII. Epiſcoporum, in quo ſtatuti ſunt Canones XL, quorum auctor maxime Cæſarius, Arelatenſis Epiſcopus, exſtitit: ſubſcribentibus Avito Viennenſi, Viventio Lugdunenſi, Apollinare Valentino, Pragmatico Autiſiodorenſi, & cæteris. At in ſubſcriptionibus Pragmatius Auguſtodunenſis appellatur.

Eſt Epaona, vel Epona, nunc tenuis vicus in Sabaudia ad Rhodanum, *Jena*, in extremo Lugdunenſis Diœceſis limite, ubi ingentes domorum ruinæ, quæ toto pæne agro occurrunt, oſtendunt civitatem ibi olim haud mediocrem fuiſſe; & lapides inſcripti DEÆ EPONÆ effodiuntur. Itaque & Viventioli Epiſcopi Lugdunenſis nomine exſtat Epiſtola tractoria ad Synodum Epaonenſem, quam proxime edidimus.

TITU-

TITULI CANONUM.

I. Ut Epiſcopi ad Concilium, vel Ordinationem veniant a Metropolitano evocati.

II. Ne digami Presbyteri, aut Diaconi ordinentur.

III. Ut pœnitentes Clerici non fiant.

IV. Ut Clericis canes ad venandum, vel accipitres habere non liceat.

V. Ne Presbyter inſcio Epiſcopo ſuo in aliena Eccleſia conſtituatur.

VI. De Clericis, qui ſine commendatitiis vagantur.

VII. Quod Parochiarum Presbyteris alienare nihil liceat.

VIII. De Presbyterorum emptionibus, & Abbatum venditionibus.

IX. Ut Abbas uni tantum Monaſterio præſit.

X. Ut nova Monaſteria ſine Epiſcopi notitia non fiant.

XI. Quatenus Clericis ad ſæculare judicium interpellare, aut reſpondere liceat.

XII. Epiſcopus res Eccleſiæ ſine Metropolitano vendere non poteſt, commutare poteſt.

XIII. De Clericis falſi teſtimonii convictis.

XIV. Si Clericus in alia civitate Epiſcopus fuerit ordinatus, Eccleſia domum ipſi reſtitutum recipiet.

XV. De Hæreticorum, & Judæorum conviviis.

XVI. Ut Presbyteris liceat hæreticos decumbentes, ſi converti velint, Chriſmate conſignare.

XVII. De Epiſcopi teſtamento.

XVIII. Ut Clerici Eccleſiæ præjudicium diuturnitate poſſeſſionis non faciant.

XIX. De Abbatis peccantis correptione.

XX. De fœminarum viſitatione.

XXI. De viduis in Diaconas non conſecrandis.

XXII. Si Presbyter, aut Diaconus crimen capitale commiſerit.

XXIII. Qui ſuſceptam pœnitentiam deſerunt, excommunicantur.

XXIV. Laicus Clerico verum crimen objicere non vetatur.

XXV. Ut ſanctorum Reliquiæ in oratoriis villaribus non ponantur.

XXVI. Altaria niſi lapidea non conſecrentur.

XXVII. Ut officium Metropolitani comprovinciales obſervent.

XXVIII. Ab Epiſcopo damnatos ſucceſſori licet abſolvere.

XXIX. De lapſorum pœnitentia, & reconciliatione.

XXX. De inceſtis conjunctionibus.

XXXI. De pœnitentia homicidarum.

XXXII. Relictæ Presbyteri, aut Diaconi, nuptiæ interdictæ.

XXXIII. De Baſilicis Hæreticorum.

XXXIV. Si quis ſine judice proprium ſervum occiderit.

XXXV. Ut nobiliores cives die Paſchæ, & Natalis Domini Epiſcopos Benedictionis cauſa expetant.

XXXVI. Quomodo recipiendi ſint, qui in diſcrimine mortis verſantur.

XXXVII. Laici niſi præmiſſa converſione non ordinandi.

XXXVIII. Monaſteria puellarum quibus ingredi non liceat.

XXXIX. De ſervis, qui ad Eccleſiam confugiunt.

XL. De horum canonum obſervatione.

PRÆFATIO.

QUod præcipientibus tantis Dominis meis, miniſterium proferendi ſermonis aſſumo, facio hoc non tam præſumptionis auſu, quam ſubjectionis obſequio: dum exequi, & implere contendit non audacia temeritatem, ſed obedientia juſſionem: ſimulque tanto major obtemperantis apparebit humilitas, quanto minor comprobatur facultas: majorque profecto præcipientium reverentia prodetur, quando obedientiæ nulla poſſibilitatis fiducia ſuffragatur. Sic Dominus meus mediocritatis meæ eo amplius honoravit imperitiam, quo minus poteſt ornare doctrinam. Caritas quoque veſtra, ſi nequaquam facundo oblectabitur, aut inſtruetur eloquio, ædificetur ſaltem humilitatis exemplo. Quoniam ergo, ſicut volumus, tacere non ſinimur, aliquid, ut poſſumus, jam loquamur.

Deo propitio ad (*a*) Epaonenſem Eccleſiam congregati, quid vel de antiquis regulis, vel de novis ambiguitatibus ſenſerimus, expreſſis, ſigillatimque diſcretis conſtitutionibus, præſentibus titulis credidimus adnotandum.

Rrrr CANO-

Notæ Harduini. (*a*) In pleriſque MS. ſcribitur *Epaunenſem.*

CANONES.

I.

PRima, & immutabili conſtitutione decretum eſt, ut, cum Metropolitanus fratres, vel Comprovinciales ſuos, ad Concilium, aut ordinationem cujuſcumque conſacerdotis crediderit evocandos, niſi cauſa tædii evidentis extiterit; nullus excuſet. (Quod (*b*) ſi fecerit, ſex menſibus a communione privetur.)

II.

Ne (*c*) ſecundæ uxoris, aut renuptæ, maritus Presbyter, aut Diaconus ordinetur, abunde ſufficeret ab Apoſtolo conſtitutum. Sed quia præceptum hujusmodi excedi quorumdam fratrum ſimplicitate cognovimus, ſpeciali obſervantia renovamus: ſciente eo, qui contra interdictum ordinaverit, reum fratribus ſe futurum: illo autem, qui contra fas honorem prohibitæ benedictionis ambierit, nihil ſe Clericalis miniſterii præſumpturum.

III.

Pœnitentiam profeſſi ad Clericatum penitus non vocentur.

IV.

Epiſcopis, Presbyteris, atque Diaconibus, canes ad venandum, & accipitres habere non liceat. Quod ſi quis talium perſonarum in hac fuerit voluntate detectus, ſi Epiſcopus eſt: tribus menſibus ſe a communione ſuſpendat; duobus Presbyter abſtineatur, uno Diaconus ab omni officio, & communione ceſſabit.

V.

Ne Presbyter territorii alieni, ſine conſcientia ſui Epiſcopi, in alterius civitatis territorio præſumat baſilicis, atque oratoriis inſervire; niſi forte Epiſcopus ſuus illum cedat Epiſcopo illi, in cujus territorio habitare diſpoſuit. In quo ſi exceſſum fuerit, Epiſcopus, cujus Presbyter fuerit, fratri ſuo noverit culpabilem ſe futurum; qui Clericum juris ſui illicita facientem ſciens, ab ſcandali admiſſione non revocat.

VI.

Presbytero, vel Diacono, ſine Antiſtitis ſui Epiſtolis ambulanti, communionem nullus impendat.

VII.

Quidquid (*d*) Parochiarum Presbyteri de Eccleſiaſtici juris poſſeſſione diſtraxerint, inane habeatur, & vacuum, in venditorem, comparantis actione vertenda.

VIII.

Presbyter, dum Diœceſim tenet, de his, quæ emerit, aut Eccleſiæ nomine ſcripturam faciat, aut ab ejus, quam tenuit, Eccleſiæ ordinatione diſcedat. Similis quoque de venditionibus, quas Abbates facere præſumpſerint, forma ſervabitur: ut quidquid ſine Epiſcoporum notitia venditum fuerit, ad poteſtatem Epiſcopi revocetur. Mancipia vero monachis donata, ab Abbate non liceat manumitti. Injuſtum enim putamus, ut monachis quotidianum rurale opus facientibus, ſervi eorum libertatis otio potiantur.

IX.

Unum Abbatem duobus monaſteriis interdicimus præſidere.

X.

Cellas novas, (*e*) aut congregatiunculas monachorum, abſque Epiſcopi notitia prohibemus inſtitui.

XI.

Clerici ſine ordinatione Epiſcopi ſui adire, vel interpellare publicum non præſumant; ſed ſi pulſati fuerint, ſequi ad ſæculare judicium (*f*) non morentur.

XII.

Nullus Epiſcopus de rebus Eccleſiæ ſuæ, ſine conſcientia Metropolitani ſui, vendendi aliquid habeat poteſtatem: utili tamen omnibus commutatione permiſſa.

XIII.

Si quis Clericus in falſo teſtimonio convictus fuerit, reus capitalis criminis cenſeatur.

XIV.

(*b*) Incluſa parentheſi, non ſunt in MS. uno Pariſ. (*c*) I. Tim. VIII.
(*d*) Hic quidem MSS. addunt, *vel hæredes ſuos*: in his unus eſt e MS. noſtris.
(*e*) Agathenſe can. 18.
(*f*) Ita Cod. Pariſ. unus: alter, *non permittantur*: Libri vulgati: *Si non præſumant*. male.

XIV.

Quisquis Clericus aliquid de munificentia Eccleſiæ, cui ſerviérat, adeptus, ad ſummum ſacerdotium alterius civitatis eſt, aut fuerit ordinatus, quod dono accepit, vel acceperit, reddat; quod uſu, vel proprietate, ſecundum inſtrumenti ſeriem probabitur emiſſe, poſſideat.

XV.

Si ſuperioris loci Clericus hæretici cujuſcumque Clerici convivio interfuerit, anni ſpatio pacem Eccleſiæ non habebit. Quod Juniores Clerici ſi præſumpſerint, vapulabunt. A Judæorum vero conviviis etiam Laicos inſtitutio noſtra prohibuit; nec cum ullo Clerico noſtro panem comedat, quisquis Judæorum fuerit convivio inquinatus.

XVI.

Presbyteros (*g*) propter ſalutem animarum, quam in cunctis optamus, deſperatis, & decumbentibus hæreticis, ſi converſionem ſubitam petant, Chriſmate petimus ſubvenire. Quod omnes converſuri, ſi ſani ſunt, ab Epiſcopo noverint expetendum.

XVII.

Si Epiſcopus condito teſtamento aliquid de Eccleſiaſtici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, niſi vel tantum de juris proprii facultate ſuppleverit.

XVIII.

Clerici, quod etiam ſine precatoriis, qualibet diuturnitate temporis de Eccleſiæ remuneratione poſſederint, cum authoritate Domini Glorioſiſſimi Principis noſtri, in jus proprietatium præſcriptione temporis non vocetur, dummodo pateat Eccleſiæ rem fuiſſe: ne videantur etiam Epiſcopi adminiſtrationis prolixæ, aut precatorias, cum ordinati ſunt, facere debuiſſe, aut diu tentas Eccleſiæ facultates proprietati ſuæ poſſe tranſcribere.

XIX.

Abbas, ſi in culpa reperiatur, aut fraude, & innocentem ſe aſſerens, ab Epiſcopo ſuo accipere noluerit ſucceſſorem, ad Metropolitani judicium deducatur.

XX.

Epiſcopo, Presbytero, & Diacono, vel cæteris Clericis, horis præteritis, id eſt, meridianis, vel veſpertinis, ad fœminas prohibemus acceſſum: quæ tamen, ſi cauſa fuerit, cum Presbyterorum, aut Clericorum teſtimonio videantur.

XXI.

Viduarum conſecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni (*h*) Regione noſtra penitus abrogamus: ſola eis pœnitentiæ benedictione, ſi converti ambiunt, imponenda.

XXII.

Si Presbyter, aut Diaconus crimen capitale commiſerit, ab officii honore depoſitus in monaſterium retrudatur; ibi tantummodo, quamdiu vixerit, communione ſumenda.

XXIII.

Si quis accepta, profeſſaque pœnitentia, boni immemor, ad ſæcularia relabatur, prorſus communicare non poterit; niſi profeſſioni, quam illicite prætermiſerat, reformetur.

XXIV.

Laicis, contra cujuslibet gradus Clericum, ſi quid criminale parant objicere, dummodo vera ſuggerant, proponendi permittimus poteſtatem.

XXV.

Sanctorum (*i*) Reliquiæ in oratoriis villaribus non ponantur, niſi forſitan Clericos cujuſcumque Parochiæ vicinos eſſe contingat, qui ſacris cineribus pſallendi frequentia famulentur. (*k*) Quod ſi illi defuerint, non ante proprii ordinentur, quam eis competens victus, & veſtitus ſubſtantia deputetur.

XXVI.

Altaria (*l*) niſi lapidea chriſmatis (*m*) unguine non ſacrentur.

XXVII.

Ad celebranda Divina officia ordinem,

Rrrr 2

(*g*) Arauſic. can. 1. (*h*) Til. & Foſſart. & Pariſ. *religione.*
(*i*) Burchard. L. III. Cap. 88. Ivo Part. 3. Cap. 78.
(*k*) Ex manuſcripto Lugdunenſi, & Pariſ.
[*l*] 31. de Conſecr. Diſtinct. 1. Altaria niſi. [*m*] Pariſ. *unctione.*

nem, quem Metropolitani tenent, comprovinciales eorum obſervare debebunt.

XXVIII.

Si Epiſcopus (*n*) ante damnati abſolutionem obitu rapiatur, correctum, aut pœnitentem ſucceſſori licebit abſolvere.

XXIX.

Lapſis, (*o*) id eſt, qui in Catholica baptizati, prævaricatione damnabili poſt in hæreſim tranſierunt, grandem redeundi difficultatem ſanxit antiquitas. Quibus nos annorum multitudine breviata, pœnitentiam biennii conditione infraſcriptæ obſervationis imponimus, ut præſcripto biennio tertia die ſine relaxatione jejunent, Eccleſiam ſtudeant frequentare, in pœnitentum loco ſtandi, & orandi humilitatem noverint obſervandam: ac etiam ipſi, cum catechumeni procedere commonentur, abſcedant. Hoc ſi obſervare noluerint, conſtituto tempore admittendis ad Altarium obſervatio relaxetur. Quam ſi arduam vel duram forte putaverint, ſtatuta præteritorum canonum complere debebunt.

XXX.

Inceſtis (*p*) conjunctionibus nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtos vero, nec ullo conjugii nomine prævelandos, præter illos, quos vel nominare funeſtum eſt, hos eſſe cenſemus: ſi quis relictam fratris, quæ pœne prius ſoror exſtiterat, carnali conjunctione violaverit: ſi quis frater germanam uxoris accipiat: ſi quis novercam duxerit: ſi quis conſobrinæ, ſobrinæve ſe ſociet: quod ut a præſenti tempore prohibemus, ita ea, quæ ſunt anterius inſtituta, non ſolvimus. Si quis relictæ avunculi miſceatur, aut patrui, vel privignæ concubitu polluatur. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem.

XXXI.

De pœnitentia homicidarum, qui ſæculi leges evaſerint, hoc ſumma reverentia de eis inter nos placuit obſervari, quod Ancyritani (*q*) canones decreverunt.

XXXII.

Relicta Presbyteri, ſive Diaconi, ſi cuicumque renupſerit, eatenus ab Eccleſia pellatur, donec a conjunctione illicita ſeparetur: marito quoque ejus ſimili uſque ad correctionem ſeveritate plectendo.

XXXIII.

Baſilicas hæreticorum, quas tanta exſecratione habemus exoſas, ut pollutionem earum purgabilem non putemus, ſanctis uſibus applicare deſpicimus. Sane quas per violentiam noſtris abſtulerant, poſſumus revocare.

XXXIV.

Si quis ſervum proprium ſine conſcientia judicis occiderit, excommunicationis biennii effuſionem ſanguinis expiabit.

XXXV.

Ut cives ſuperiorum natalium, noctе Paſchæ, ac Nativitatis Domini ſolennitate, Epiſcopos, nec intereſt, in quibus civitatibus poſitus, accipiendæ benedictionis deſiderio noverint expetendos.

XXXVI.

Ne ullus ſine remedio, aut ſpe veniæ ab Eccleſia repellatur, neve ulli, ſi aut pœnituerit, aut ſe correxerit, ad veniam redeundi aditus obſtruatur. Sed ſi cui forſitan diſcrimen mortis immineat, damnationis conſtituta tempora relaxentur. Quod ſi ægrorum accepto viatico revaleſcere fortaſſe contingit, ſtatuti temporis ſpatia obſervare (*r*) conveniet.

XXXVII.

Ne Laicus, niſi religione præmiſſa, Clericus ordinetur.

XXXVIII.

Monaſteria puellarum non niſi probatæ vitæ, & ætatis provectæ, ad quaſcumque earum neceſſitates, vel miniſtrationes permittantur intrare. Ad faciendas vero Miſſas, qui ingreſſi fuerint, ſtatim exacto miniſterio regredi feſtinabunt. Alias autem nec Clericus, nec mona-

[*n*] 40. XI. Quæſt. 3. Si Epiſcopus. (*o*) Agath. 60.
(*p*) Agath. 618. (*q*) Concil. Ancyr. cap. 21. & 22. Tomo I. noſtro pag. 148.
[*r*] al. *conveniat*.

monachus juvenis , ullum ad puellarum congregationem habebit acceſſum; niſi hoc , aut paterna , aut germana neceſſitudo probetur admittere.

XXXIX.

Servus, reatu atrociore culpabilis, ſi ad Eccleſiam confugerit; a corporalibus tantum ſuppliciis excuſetur. De capillis vero , vel quocumque opere , placuit a Dominis juramenta non exigi.

XL.

Quocirca hæc , quæ ſuperna inſpiratione , communi conſenſu placuerunt, ſi quis ſanctorum Antiſtitum , qui ſtatuta præſentia ſubſcriptionibus propriis firmaverunt , nec non & quos eorum Deus eſſe voluerit ſucceſſores , relicta integritate obſervationis exceſſerit ; reum ſe Divinitatis pariter , & fraternitatis judicio futurum eſſe cognoſcat.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Avitus Epiſcopus , Conſtitutiones noſtras , id eſt , Sacerdotum Provinciæ Viennenſis, relegi, & ſubſcripſi die XVII. Kalendas Menſis octavi , Agapito Viro Clariſſimo Conſule , Epaone.

Viventiolus, Epiſcopus Eccleſiæ Lugdunenſis, Provincialibus meis , conſtitutiones noſtras relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Silveſter , Epiſcopus Eccleſiæ Cabillonenſis, relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Gemellus, In Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ (*s*) Vaſenſis relegi, & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Apollinaris, (*t*) Epiſcopus civitatis Valentinæ , relegi , & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Valerius , in Chriſti nomine civitatis Segeſtericæ , relegi , & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Victurius , (*u*) in Chriſti nomine Epiſcopus Gratianopolitanæ civitatis, relegi, & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Claudius, in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Veſontionenſis, relegi, & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Gregorius , in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Lingonicæ, relegi , & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Pragmatius, (*w*) in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Auguſtodunenſis, relegi , & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Conſtantius, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Octodorenſis, relegi, & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Catulinus, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Ebredunenſis, relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Sanctus, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis (*x*) Darandaſienſis, relegi, & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Maximus, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Genavenſis, relegi , & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Bubulcus, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Vindoniſſæ, relegi , & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Sæculaſius, in Chriſti nomine Epiſcopus Deenſis, relegi , & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Julianus , in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Carpentoratenſis, relegi , & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Conſtantius, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Vappincenſis, relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Florentius , in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Arauſicæ , relegi , & ſubſcripſi , die & Conſule ſupraſcripto.

Burchardus L. XV. Decretorum cap. XXXIV. citat canonem 76. ex Concilio Epaonenſi, niſi fors error typi ſit : alias plures quam XL. canones legiſſe videtur *Burchardus.* Ecce eum:

Statutum eſt, ut ſi quis Clericus in falſo teſtimonio convictus fuerit , reus capitali crimine cenſeatur, & officii ordine degradetur. *Concil. Epaonenſ. cap.* 76.

(*s*) al. *Vaſionenſis* ex cod. Vaticano. (*t*) Pariſ. *Apolinaris.*

(*u*) Pariſ. & Lugd. *Victorius.* Til. & Foſſ. *Victorinus.*

[*w*] At ſucceſſor Pragmatii Agripinus Germanum [qui fuit Epiſcopus Pariſienſis] Diaconum ordinaſſe dicitur anno 513.

(*x*) Hodie *Tarantaſienſis* ſcribitur.

Item Florentius, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Tricaſtinæ, relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Philagtius, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Cabellicæ, relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Venantius, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Albenſium, ſive Vivarienſis, relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Prætextatus, in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Aptenſis, relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Tauricianus, (y) in Chriſti nomine Epiſcopus civitatis Nivernenſium, relegi, & ſubſcripſi, die & Conſule ſupraſcripto.

Peladius Presbyter, juſſu Domini (z) Salutaris civitatis [a] Avennicæ, huic definitioni interfui, & ſubſcripſi.

Hardouinus Tomo II. Conciliorum pag. 1046. & ſeqq. ex Sirmondo.

(y) al. *Taurentianus.* (z) al. *mei.* (a) al. *Aventicæ.*

In Pithoeano codice Peladius non apparet: ſed ſuperius tum in illo, tum in Remenſi, legitur poſt Catulinum: Salutaris Epiſcopus civitatis Avennicæ ſubſcripſi. In Pariſienſi MS. nec Peladius, nec Salutaris apparet. Agobardus in *Libro de Judaicis ſuperſtitionibus Cap. IV.* dicit, Epiſcopos tantum XXIV. interfuiſſe.

SYNODUS TREVERENSIS

Sub Numeriano Episcopo.

Anno Chriſti DCLXIV. Vitaliani Papæ VII. Childerici II. Auſtraſiæ Regis IV.

Numerianus in Conventu plurium Epiſcoporum & Clericorum, donata Monaſterio Sancti Deodati in monte Vogaſo confirmat, & Synodicam Comprovincialibus ſuis Epiſcopis hanc mittit.

Dominis ſanctis, & ſummi culminis apici, Pontificaliſque Cathedræ ſpeculæ præſidentibus in Chriſto fratribus, Childolpho (a), Giſſoaldo, (a) Eborino (a) Epiſcopis Comprovincialibus, Numerianus (b) Archi-Epiſcopus ſupplex & fidelis veſter præſumit mittere ſalutem. Licet & nos antiquitus regulam conſtitutam ſalubri obſervatinne cuſtodire conveniat; tamen ut veſtra proviſione tractante fiat, conſtituimus, ut hoc, quod ſacris deliberationibus non derogat, intrepida obſervatione obſervetur. Et quia venerabilis vir, *DEODATUS* (c) Epiſco-

(a) *Childulpho, Giſſoaldo, Eborino.*) Childulphus, qui & Clodulphus, Flodulphus, Metenſis Epiſcopus, S. Arnulphi Metenſis filius, ſanctitatis & paternæ virtutis hæres, ſexto Idus Julii abiens e vita, apud parentem conditus eſt, memoriam anniverſariam retinens VIII. die Junii. Quanquam in Martyrologio Metenſi ad VIII. Idus Maji ponatur: *Metis Ss. Confeſſorum, pariterque Pontif. Godonis, atque Clodulphi.*
Giſſoaldus,, qui & Giſloandus, Epiſcopus Virdunenſis, juxta Waſſeburgium obiit anno 665. quare ſerius hoc privilegium datum eſſe non potuit.
Ebroinus, qui & Eborinus, nec non Ebornus, Tullenſis.

(b) *Numerianus Archiepiſc.* Qui ſanctus Treviris colitur die 5ta Julii; ut talis in Martyrologiis celebratur. Vid. Acta Ss. Antwerpiæ *Menſis Julii Tom. II. pag.* 231. eum in ſede Treverenſi non exceſſiſſe annum 666., certum ſtatuitur in iiſdem Actis *Menſis Julii Tom. III. pag.* 218. Porro *Archi-Epiſcopum* ſe hic nominat Numerianus, quod ſcribarum vitio tribuendum ſuſpicatur Mabillonius *de re diplom. L. II. cap.* 2. *num.* 13. eo quod pauciſſimi inveniantur, qui hoc vocabulum ſibi tribuerint ante ſæculum IX.

(c) Epiſcopus Nivernenſis, & ſubinde fundator, & constructor Monaſterii vallis Galilææ,

Epiſcopus, religioſa poſtulatione aurium noſtrarum intima penetravit, viſceralis pietatis affectu ita cor noſtrum intrinſecus mollivit, ut petita duntaxat non cedere, ſed libentiſſime non impleſſe, noſtris animis inreligioſum fore putare. Sancti igitur deſiderii ardore ſuccenſus ſupradictus (*d*) Deodatus Epiſcopus, cœnobii ſepta in honore ſanctæ Dei Genitricis MARIÆ, vel Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & ſociorum eorum, & ſancti Eucharii, Materni, & Maximini, & omnium ſociorum eorum, & S. Mauritii, Exuperii, & Candidi, vel ſociorum eorum, baſilicas intra eremi ſecretum locum, nuncupante Galilæa, quod prius Juncturas vocabatur, ſupra flumen Murtæ & Rauboracco, in proprietate autem ſua, quam ex fiſci largitate promeruit, monaſterium conſtruxit; ubi monachos & peregrinos ſub regula beati Benedicti, & ſancti Columbani Abbatis collocavit, & noſtræ vilitatis extremitatem ſupplici deprecatione popoſcit, ut nos, fratresque noſtri illi Eccleſiæ ibidem deberemus privilegium impertire. Et ne hoc nos improbæ deliberationis inſtinctu ſacerdotalis poſteritas æſtimet decreviſſe, cum etiam ſub hujuſmodi norma tam de inhabitationibus, quam a quibuscunque ibidem aliquid delegatum eſt, eatenus fuerit factum: inde ergo *nos, & fratres noſtri, Abbates, & Presbyteri, & Clerici conſpiratione una, & conſenſu*, jam dicti viri poſtulationi annuentes, hoc *ab omnibus nobis decretum eſt*; ut quidquid prædictis Monaſteriis, & Monachis, ſub Evangelica religione viventibus, ab ipſo venerabili Patre Deodato Epiſcopo, & a reliquis Chriſtianis viris, & fœminis, aut regio munere, ſeu a quibuslibet hominibus ibidem collatum fuerit miniſterii, & de ſacris voluminibus, & quod propriis laboribus poterint addere & multiplicare; aut quæcunque ad ornatum noſcuntur ibidem pertinere, præſentibus vitæ noſtræ temporibus, ſucceſſorumque noſtrorum, nullus exinde aliquid Pontificum, Abbatum, Presbyterorum, & Clericorum, ſeu Archi-Diaconorum, aut regalis ſublimitas, ſuis uſibus audeat uſurpare, aut minuere.

Et cum ſæpe dictus *DEODATUS* Epiſcopus, qui eſt Pater ipſius Monaſterii, de hoc ſæculo evocatus, illum quem unanimiter omnis congregatio illa ex ſemetipſis optimæ regulæ conceptu elegerit, Seniorem & Abbatem ſibi inſtituat. Et ſi eis opportunum fuerit, Eccleſiam benedicendam, & ſacros ordines percipiendos, a quocunque Pontifice decreverint, licentiam habeant (*e*) expetendi, nullusque de eodem monaſterio, ſeu de parochiis, aut cæteris monaſteriis abſque ulla regula & privilegiis viventibus, muneris cauſa audeat ſperare, & auferre: & niſi invitatus ab Abbate, & totius unanimitatis congregatione, liceat ei monaſterii ipſius atterere ſepta. Si ergo ab eis Pontifex communiter poſtulatus, pro ipſorum utilitate acceſſerit, quod ipſe Abbas, aut Congregatio ſua ſancta elegerit, ita fiat, & celebratis ac peractis Divinis myſteriis mox abſque ullo requiſito dono ſtudeat abire. Quatenus monachi, qui ſolitarii nuncupantur, de percepta quiete valeant juvante Domino per tempora exultare, & ſub ipſa ſancta regula viventes, beatorumque vitam Patrum ſectantes, pro ſtatu Eccleſiæ Catholicæ, & pro deſiderabili ſalute *CHILDERICI* [f] *glorioſi Principis*, plenius Dominum valeant exorare. Et ſi aliquid ipſi monachi quantulumcunque de religione indebite egerint, ſecundum ſupradictam regulam Domni Benedicti, &

lææ, ſub Regula S. Columbani, qui a Numeriano Archi-Epiſcopo Treverenſi hanc confirmationem ſuæ fundationis, & immunitatem amplam obtinuit. *Vide Hagiographos Antwerp. ad diem 19. Junii in vita S. Deodati.*

(*d*) *Deodatus Epiſcopus Cœnobii Septa* &c.] vitam S. Deodati ſcripſit Richerius, editam Tom. III. Spicileg. in qua & hiſtoria fundati hujus Cœnobii, cujus confirmatorium eſt præſens Diploma Numeriani Conf. Calmet. *Hiſt. de Lorraine Tom. I. L. IV. X. n.* 43. Acta SS. Antwerpienſ. *Menſis Julii Tom. III. citat. pag.* 218. Hodie Monaſterium *Medianum*, Gallice, Moyen-moutier nuncupatur. *Hæ notæ ſunt Illuſtriſſimi Hontbemii Tomo I. Hiſtoriæ Treverenſis Diplomaticæ pag.* 82.

(*e*) Licentiam, & facultatem adeo amplam, Abbati monachorum ab Epiſcopo indultam, forte ante hanc diem nemo habuit.

(*f*) Childericum II. Auſtraſiæ Regem ab anno 660. ad 673. fuiſſe, docuimus *Tomo I. in Præfatione pag.* 60.

& ſancti Columbani Abbatis, & a proprio objurgantur Abbate; & ſi, quod abſit, talis inter Abbatem & monachos diſſenſio aliqua & murmur conſurgere videatur, qualis minime ab eodem Abbate ibidem ſedari poſſit; tunc miſſus Epiſcopus eorum, ad alios Abbates, qui ejusmodi regulam tenent, conveniant in ipſo monaſterio, ſcandalumque deprimant ſententia regulari; quia nihil de canonica auctoritate convellitur, quidquid domeſticis fidei pro quietate tranquillitatis tribuitur. Quod ſi quis invenitur auſus, quæ ſuperius ſunt comprehenſa, temerario ſpiritu violare, a Divina ultione proſtratus, reatui anathematis ſubjiciatur, & inſuper iram omnipotentis Dei incurrat, omniumque Sanctorum. Ut ergo privilegium hoc in nullo poſſit convelli, ſed præſenti tempore, futuroque, Chriſto Domino protegente, incorruptum valeat perdurare, ac firmiſſimis ſubſiſtat vigoribus, manu noſtra, & fratrum noſtrorum Epiſcoporum, & Abbatum, & Presbyterorum, & Archi-Diaconorum ſubſcriptionibus roboratur, & inſuper fratribus noſtris, venerabilibus viris, Blidoaldo Presbytero, Achino Diacono, quo perpetuo maneat inviolatum, deſtinavimus ad confirmandum. Signum Numeriani Archi-Epiſcopi, qui hoc fieri præceptum . . . . S. Dragobodi Epiſc. (g) S. Grotgrani. (h) S. Baldoni Epiſcopi. S. Dodoni Epiſc. S. Chroabaldi Epiſc. S. Gariberti Archi Diaconi. S. Prodagii Epiſc. Ego Filbertus rogatus ſubſcripſi.

Mabillon. Annal. Benedictinorum Tom. I. pag. 696.

(g) Sedes horum Epiſcoporum ſunt ignotæ, niſi forte Chorepiſcopi ſint per Provinciam.
(h) alias *Grotharii.*

Dominicus Manſi *Tom. I. Supplementi Conciliorum pag.* 479. veroſimiliter judicat ex contextu Epiſtolæ hujus Encyclicæ, & ſubſcribentibus Epiſcopis, Concilium hoc celebratum fuiſſe Treveri, vel circa annum 664, vel ante, ut Hagiographi.

SYNODUS FRISINGENSIS

DIOECESANA SUB ARIBONE Epiſcopo.

Anno Chriſti DCCLXV. Pauli I. Papæ VIII. Pippini Regis XII.

Aribo, Epiſcopus Friſingenſis, in publica Synodo acceptat hæreditatem Poaponis viri nobilis pro Domo S. Mariæ Cathedrali Eccleſiæ traditam & donatam.

DUm oportet unicuique, qui in hoc mundo vacare videtur, Sacramenta reminiſcere, & ultimum diem pertimeſcere; ne nos inproviſa mors ſubito, ſicut habet caſus humane fragilitatis, inparatos inveniat, & tamquam fur comprehendat, vel æterne mortis laqueis tradat, de rebus tranſitoriis, quem Domini pietas, humanaque utilitas adquiſierit patronum, adquirere debet, qui pro ejus vicibus, diemque magni judicii apud Dominum intercedat, ut mercedem pleniſſimam apud ipſum retributionis accipiat. Quamobrem. ego in Dei nomine, Poapo, vir nobilis congregavi (a) multitudinem parentum meorum, nobilium virorum, per quandam dubitationem filiorum meorum conſiliavi cum illis, ſicut ipſi conſilium eorum mihi per fidem dederunt, ut hereditatem meam domui ſanctæ Mariæ tradidiſſem. Interea contigit, ut condictum eſt publicum Synodum, ſeu alium placitum, ad Frigiſingun fieri, & ego Poapo veniens veniebam cum parentibus, & fidelibus meis ad jam dictum domum ſanctæ Mariæ, & nuntiavi conſilium noſtrum Heredi Epiſcopo, & ipſe Paſtor, ac medicus animarum conſolans nos, & hoc conſilium gratanter

(a) Multitudinem Parentum meorum, nempe Cognatorum.

tanter accepit, & noſtram promiſit memoriam confirmare in ipſo domo Dei perpetualiter. Proinde iterum retractavi, ut pro remedium animæ meæ, vel pro peccatis meis abluendis, ut mihi pius Dominus in aliquantulum veniam æternam præſtare dignetur: hereditatem quoque meam in locis, nuncupatis Adwihſe, & Adholze ad domum S.Mariæ, ſeu omnium Sanctorum, quorum reliquiæ ibidem venerari videbantur, coram omni Clero, ſeu parentibus meis confirmantibus, firmiter & indubitanter tradidi, & ſtatui, ut ibidem ad illum ſanctum locum firmiter, in perpetuum permanſiſſet: hoc eſt, in locis jam dictis, quidquid ibidem de hereditate propria habere videbatur, totum exintegro tradidi, & cum teſtibus confirmavi ad ſupra dictum domum, ut ibidem perpetualiter permanſiſſet; ea vero ratione, ut quamdiu advivimus, ego ipſe, & filii mei ipſam cauſam cum integritate habere, vel uſurpare debeamus. Eo modo, ut nullus propter quamdam diſceptationem filiorum meorum, ſi contigiſſet, abſtrahere ipſam hæreditatem meam non potuiſſet de domo S. Mariæ; ſed traditio mea firma, & ſtabilis permaneat in perpetuum. Poſt obitum vero noſtrum, cum omni rem addita, vel emeliorata, abſque ulla conſignatione, vel contradictione, ipſe Rector, qui tunc tempore ipſo (*b*) Monaſterio Sanctæ Mariæ ad gubernandum præeſſe videtur, in ſuam faciat revocare dominationem. Et ſi quis vero, quod futurum minime credo, ſi ego ipſe, aut ullus de heredibus meis, quicunque emiſſa perſona, qui contra hanc Epiſtolam traditionis, quam ego ipſe propria voluntate fieri, vel firmare rogavi, venire, aut aliquid reſultare temptaverit; inprimis iram Dei omnipotentis exinde incurrat, & cui litem intulerit, ſolidos quingentos coactus exſolvat: & petitio ſua vacua, & inanis permaneat, ſed per Epiſtolam, omnique tempore firmiorum obteneat roborem. Manu mea propria ſubter firmavi, & bonis hominibus ad roborandum decrevi, quorum nomina hæc ſunt: Inprimis Heres Epiſcopus cum omni familia ſanctæ Mariæ in publico Synodo, id eſt, Arn Diaconus, Orilan Diaconus, Ratolt Diaconus, Luitfrid Clericus, Heimilo Clericus, Hununc Clericus, Selprat Com. Alprat Com. Mezzi Comes, Waldkeer, Aringrim, Alphart, Egilolf, Perhrolf, Chuno, Angilperht, Pern, Arbeo, Hartrih. Actum eſt hæc ad Frigiſinga anno XVI. Pipini Regis, ab Incarnatione Domini anno DCCLXV. Indictione IV. die Conſule, quod facit nonas Majas. Et ego Pern Clericus ex ore Heredis conſcripſi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Tom. I. Parte II. Inſtrum. XIII. pag. 32.

(*b*) Monaſterio S.Mariæ, puta Eccleſiæ, ſeu Conventui Cathedrali.

CONVENTUS EPISCOPORUM, ET PRESBYTERORUM

SUB TASSILONE, BAJOARIÆ DUCE, IN VILLA UFFHASIN.

Circa annum Chriſti DCCLXX. Stephani III. Papæ III. Caroli M. Regis III.

Traditio Taſſilonis Ducis juxta flumen Filſe.

IN Chriſti Nomine. Opportunum eſt unicuique, dum terrena poſſidet, frequentius pro ſalute animæ ſuæ cogitet, vel de vita futura; & ut mereatur regnum præſens, vel Ethereum adipiſci. Idcirco ego Taſſilo, Dux Bawariorum, rogante me URSONE Presbytero in Willa publica, quæ dicitur UFHUSIN, coram *Epiſcopis, nec non & Presbyteris, vel Diaconibus*, ſeu vernaculis meis præſentibus; donavi ad Eccleſiam Beati Stephani, ubi ipſe ſupra dictus URSUS Presbyter ſervire dignoſcitur, juxta flumine nuncupante (*a*) FILSE, id eſt, ab Aquilone vel meridie. Si quis autem hanc donationem corrumpere voluerit, ipſe vero poſſeſſor ad nos habeat licentiam veniendi; nos vero, ſicut ſuperius pollici-

ti ſumus, ita conſervare volumus, & noſtris temporibus, & ſi ſucceſſor nobis advenerit, ſimiliter conſervare debeat, ut & iſta donatio firma, & ſtabilis permaneat. Ego Taſſilo propria manu ſcripſi, & confirmavi. Signum teſtium. Luitprant Presbyter, Pippi Presbyter, Adilger, Choanrat, Reginolf, Rumolt.

Meichelbeck Hiſtor. Friſingenſ. Lib. I. Parte II. Inſtrum. XCVI. pag. 78.

(*a*) *Filſe.* Vils fluvius, qui in Friſingenſi Diœceſi fontes haber, & emenſis 13. milliaribus in Danubium prope Vilshovium mergitur.

Creditur, hoc inſtrumentum agere de Eccleſia Parochiali in Moſen, S. Stephano dedicata.

SYNODUS FRISINGENSIS,

SUB ARIBONE EPISCOPO, III. KAL. APRILIS, FERIA V. ANTE PASCHA, IN QUA CHRISMA CONFICITUR.

Anno Chriſti DCCLXXIII. Hadriani I. Papæ II. Caroli M. Regis V. Taſſilonis Ducis anno XXV.

IN Chriſti nomine. Ego Onolfus divina vocatione dilectum, & quaſi unicum Keparahun amiſi filium, Latrociniis inſidiæ interemptum. A quo orbatus remanſi cum unico Hrodino filio vocabulo, quem in Deificum conſtitui documentum. Id me cogitante, vel tractante, patrimonium, quod jure poſſidere videbar; vel quod Toti, genitor meus, mihi reliquit, ut quod conjugi meæ Alpswindæ ab genitore Keparaho in hereditatem relictum eſſe videbatur, pariter manu commune ad oratorium, & ad locum, quæ dicitur (*a*) Roraga Muſſea tradedimus, atque transfundavimus. Ipſam namque Eccleſiam, vel oratorium tradidimus ad Beatæ, & intemeratæ Dei Virginis Mariæ, & Domini Genitricis, Eccleſiam domui Epiſcopale, & in Caſtro Frigiſingas mæniis ſitæ, ut poſt obitum meum, atque care prænotate conjuge, filiique prædicti Hrodini, Dei opitulatione, ad honorem ſi acceſſerit, communiter Epiſcopale judicio, atque Canonicæ normæ jure poſſedeat prædictum patrimonium interceſſor Genitori, Matrique & Germani adſiſtat, tamen Epiſcopali ſubjiciat poteſtati. Illius poſt obitum ad prænotatum domum tene jure ditionis affectus; ſin autem noſtris impetire dedierit delictis, ut ſublimare ſacerdotales neglexerit gratibus, ſuamque ad obitum uſque poſſedeat partem: cetera incommota, ut prædictum eſt, permaneant inleſa: & ipſius unici poſt obitum, eadem obſerventur ditionibus. Donavi namque, & transfundavi in eadem verba prædictum locum Roraga Muſſea, & alium, quæ dicitur Clane, ſecus fluenta ipſius fluminis, & tertium, quæ appellatur locum Ahaloh: Donavi namque caſas, curtes, ædificia, rura, (*b*) ſaltura, prada, paſcua, aquarumque decurſura, molendinarias, ſilvas, lucos, mancipias, pecodes, & quicquid poſſidere videbar, culta, & inculta, utenſilia omnia, & quirendi jure debita, licentiam conceſſimus. Stipulatione ſtilo perarare depoſcimus, ut ſi ego ipſe, vel quislibet oppoſita perſona, contra hanc dotationem in ire conaverit, inprimis inſolubile vinculo anathematus ſubſtentetur, & cum Dei Genetrice, &

(*a*) *Roraga Muſſea.* Rörmoſen, in Præfectura Dachavienſi.

(*b*) *Saltura*, videtur derivari a Saltu vel nemore, ein Buſchwerck. Hinc Saltuarii, qui præſunt cuſtodiæ ſaltûs. In confinibus Tyrolis, ſub vocabulo Saltaria intelliguntur tum ſylvæ, tum agri, haud facile pervii, vel montoſi, a ſaltando dicti, ut hos ſaltus explicat *Gloſ. Margin. in L. Si ita. ff. de uſu & habit.* quamvis ſaltus etiam aliquando accipiatur, pro jure paſcendi in loco aliquo communi, de quo *L. teſtatrix §. Plures. ff. Si ſervit. vindic.*

& intemeratæ Virginis communicet rem inlicite hujusmodi commiſſam, & cum beato Chriſti Confeſſore Corbiniano, cui hæc credita ſunt, & eorum virtutum, quorum nominatim ibi in Deifico laude eſſe videntur. Hæc ſunt teſtes per aures tracti: imprimis eorum perceptor in eadem verba Arbeo Epiſcopus cum cuncto Clero, quia *Synodalis* acceſſerat *dies*, quod erat V. feria ante Paſcha, in qua Chriſma conficitur, tamen ex parte neceſſitate cogente, nominatim per aures tractos, ut opinor, perarare nomina debemus, Chronique prius, quod erat in anno XXV. Domni, & Inluſtriſſimi Taſſilonis (c) Ducis, Waltrih, Ratolt, Reginperht, Mejoran, Hununc, Pern, Pald, Horskeo, Oto, Epo, Presbyteri teſtes: Arn, Reginolt, Luitfrid, Rihpald, Diaconi: Chuno, Popo, Sullo, Hato, Hitto, Hramperht, Laici teſtes. Ceteri ſine numero, quorum nomina ſi ſtilo conprehendere voluiſſem, dies, ut opinor, priusquam defeciſſet vocabula. Actum in villa publica Caſtro Friginſingas, ſub die Conſule, quod erat III. Kal. Apriles, jam annorum prænotato numero. Ego Sundarheri juſſus ex ore Heredis conſcripſi, atque teſtes firmavi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſ. Libro I. Part. II. Inſtrum. XXIX. pag. 45.

(c) Annus primus Taſſilonis Ducis eſt Chriſti DCCXLVIII. ita *Meichelbeck & Hanſiz. Vide Tomi I. pag.* 130.

SYNODUS IN OPPIDO RISBACH.

DIOECESIS RATISBONENSIS, CELEBRATA

Anno Chriſti DCCXCIX. Leonis III. Papæ IV. Caroli M. Regis XXXII.

Indictio Synodi in Riſpach per Encyclicam Arnonis, Salisburgenſis Epiſcopi.

Sincerrimæ dilectionis venerabiliter præferendo, & cum omni charitatis amore amplectendo N. digno Dei Antiſtiti, ſupplex S. Juvavenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus N. bene cupiens proſperitatis veſtræ hic præſenti, & in futuro ſæculo.

SOlito etenim more Sanctitatis veſtræ precibus nos enixe commendamus. Veſtra namque memoria, ut optime condecet, jugiter apud nos retinetur, ſicut optime noverit fraternitas veſtra, & Canonica auctoritas probat, omniumque noſtrum eſt utilitas maxima, qui ſumus in loco regiminis conſtituti, Synodale colloquium, habere, & ibi pertractare noſtrum miniſterium, a Deo nobis commiſſum, ad profectum totius Chriſtianæ plebis: quia id ipſum a confratribus noſtris Epiſcopis hoc anno in regno Domni Senioris noſtri in Francia eſt peractum. Quapropter Deo auſpice nos coadunati ſumus, Synodalem conlocutionem exercere ad Riſpach die inchoante XIII. Kal. Sept. Quapropter bonum eſt, ut die ſtatuto vos ipſi illuc veniatis, & præcipiatis veſtro Chori-Epiſcopo, ut illuc veneat, & Archipresbyteris veſtris, ſeu cæteris primoribus Eccleſiaſticis: & de illa veſtra Abbatia illos proceres monachos, quantos vobis videbitur. Et ſi illa capitula, quæ in illa Synodo in Francia geſta fuerunt, ſcripta habeatis, vobiſcum deferte. De victualibus vero ſagax prudentia veſtra præcaveat, ad quantos dies ibi commorari in loco, tantos tunc noſtra ſuppetiat convenientia. Quia, ſicut ſuperius præfati ſumus, ut illa Synodalis loquela, Divina auxiliante gratia, nobis a Deo merces adcreſcat, & apud homines bona laus. Et hoc ſcitote, quia ad confratres noſtros Epiſcopos iſtam exemplariam ſcriptam directam habemus. Perlecta hac Epiſtola a veſtra dilectione, nobis ſoſpitatem veſtram per miſſum, aut per indico-

lum veſtrum nobis innoteſcere non pigeatis.

Pez. codex Diplomaticus Parte I. columna 74.

CANONES EX REGINONE.

Ne Clerici laicalibus veſtibus induantur.

Ex Concilio ad Riſpbach in Bajoaria Cap. XLI.

UT nullus Clericus veſtimenta laicalia portet, nec arma, niſi tantum, quod ipſius religioni deceat, induere præſumat. *Regino L. I. Cap. CCCXXXVI.*

De feſtivitatibus anni.

Ex Concilio ad Riſpbach.

Feſtos dies celebrare ſancimus, id eſt, diem Paſchæ, ſimiliter feria ſecunda, tertia, & quarta, & quinta. Ante Miſſam licentia ſit arandi & ſeminandi, hortum vel vineam excolendi, & ſepem circumcludendi: ab alio vero opere ceſſare decrevimus: poſt miſſam autem ab opere vacare. Pentecoſten ſimiliter ut in Paſcha. S. Laurentii, Kal. Novembr. Omnium Sanctorum, ſimiliter Dedicationes Eccleſiarum. *Regino L. I. Cap. CCCLXXVIII.*

CANONES CONCILII RISBACHENSIS EX JORDANO ET DUKERO, QUORUM JUDICIUM PENES LECTOREM RELINQUIT *Hanſitz. Tom. II. Germaniæ Sacræ pag.* 110.

I. In æde ſacra ne ſtrepunto: ne ambulanto: ante finem rei Divinæ ne excedunto.

II. Presbyter ante annum XXX. ætatis ne conſecrentur, nec niſi vita, & moribus ante exploratis.

III. Clerici feria IV. & VI. carne, & vino abſtineant, præterquam a Paſchate ad Pentecoſten, a Nativitate Dom. ad Epiphaniam, feſtisque diebus Ss. Apoſtolorum, B. V. Mariæ, S. Michaëlis, S. Joannis Baptiſ. S. Martini. Hac tamen lege, hoſpitibus, ægrotis, viatoribus, iisque, qui belli degunt, exemptis.

IV. Uſus veſtium ſit e more communi.

V. Clerici ne ſibi vendicent bona Nobilium.

VI. Decimæ dividantur in partes quatuor: in Epiſcopum, ſacerdotes, egenos, Eccleſias.

VII. Viduarum, pupillorum, cœcutientium, inopum cura ſit penes Epiſcopum. Mendicabula ne tolerentur: ſuos quique populares oppidani pagenſesque alunto.

VIII. Memoriæ ſanctorum, ac martyrum ignotorum, ne fiant.

IX. Venefici & Necromantæ candentis ferri examine probentur.

X. Cucullum niſi monachi, aut gelu cogente, ne geſtent.

XI. Monachi ne ſunto curiones.

XII. Epiſcopi ne ſibi arrogent Abbatias; Prælati aut Clerici, ne bona ſacra ad jus Regium pertinentia, in uſumque nobilium deputata. *Sic Jordanus, quem Dukerus tranſcripſit.*

De Canone poſtremo, qui forte non nemini rugam provocet, documentum tamen invenio apud San-Gallenſem *Lib. I. de Geſtis Caroli Magni.*

" Prudentiſſimus, *inquit*, Karolus " nulli Comitum, niſi his, qui in con" finio, vel termino barbarorum conſtitu" ti erant, plus quam unum Comita" tum aliquando conceſſit: nulli Epiſ" copo Abbatiam, vel Eccleſias ad jus Re" gium pertinentes, niſi excellentiſſimis " cauſis unquam permiſit. Cumque a " Conſiliariis, ſeu familiaribus ſuis inter" rogaretur, cur ita faceret? reſpon" dit: cum illo fiſco vel curte, illa Ab" batiola vel Eccleſia, tam bonum vel " meliorem vaſallum, quam ille Comes " eſt, vel Epiſcopus, fidelem mihi facio.

Ex Jordano Dukerus memoriæ prodidit, celebratam eſſe anno 799. die 20. Januarii Synodum in oppido Risbach, Diœceſeos Ratisponenſis. Codex traditionum Friſingenſium ejuſdem Synodi meminit, tempore non adnotato. Eorum, qui adfuerunt, nomina ſequenti ordine recenſentur: *Waltrich Epiſc.* [Pataviensis] *Arn Archiepiſc. Adalwinus Epiſc.* (Ratisbonenſis) *Urolf Abbas, Reginperth Abbas, Arno Archi-Presbyt. Ellanod Archi-Presbyt. Hildiperth Diaconus, Paldrich Archi-Presbyt.* Præterea *Atto* Friſingenſis Epiſc. cui *Cundharius Abbas* in eadem Synodo quatuor Eccleſias parochiales reddidit. DUKERUS antea citatus adnumerat etiam *Alimum*

Sabio-

Sabionenſem, *Simpertbum Auguſtenſem Epiſcopos*, ſic enim legendum, eraſa interpunctione, quæ inter Simpertum, & Auguſtenſem, obrepſit: prætereà Wolffipum Abbatem Inferioris Altahæ, Leitfridum Abb. Chiemenſem, Joannem Degernſeenſem, Wolfdretum Cremsmonſtrenſem, Annonem de Münich-münſter. Presbyteros & Curiones Meginhartum, Cauzonem, Liutbrandum. Archi-Presbyteros Adelhartum, Emricum, Baltricum, Oswaldum, Amanum, Elimatum. Diaconos Hildibertum, Wolfdretum, Liutolfum. *Hanſiz. Tomo II. Germaniæ ſacræ p.* 110.

SYNODUS AD URBEM REGINISBRUC,

Anno Chriſti DCCCIII. Leonis III. Papæ IX. Caroli M. Imper. III.

De Chor-Epiſcopis.

CArolus Imperator in Bajoariam profectus ex palatio, (*a*) Ratisbonæ Synodum habuit de Chor-Epiſcopis, qui extra civitates diſcurrebant, & in villis & pagis morabantur, unde & Villani Epiſcopi dicebantur. De his Presbyteri, & Laici conquerebantur. Laici ſigillatim: ſe talium miniſtrorum, vel ſacerdotum, qui a Chor-Epiſcopis erant quaſi ordinati, officia audire nolle, nec ſuos infantes majores, vel minores, aut familiam ſuam, per manus impoſitionem conſignari, vel confirmari uſquam velle, ne magis vulnus, quam benedictionem acciperent. " Carolus Catholico axio-" mate uſus: ſi majores cauſæ in me-" dio fuerint devolutæ, ad ſedem Apo-" ſtolicam, ut ſancta Synodus ſtatuit, " & beata conſuetudo exigit, incun-" ctanter referatur.

L. VIII. Capitularium cap. 260. verba ſunt Caroli Imperatoris, ex Decreto Innocentii I.

" Quapropter Arnonem Salisbur-" genſem Archiepiſcopum miſimus ad " Leonem Apoſtolicum, ut inter cæ-" tera, quæ ferebat, etiam eum, & " hoc interrogaret, ut quidquid ſuper " his definiendum eſſet, Apoſtolica au-" ctoritate noſtris Epiſcopis regulariter " ſopiretur. *Videatur Morinus exercitatione IV. de ſacris ordinationibus. cap. I. & II.*

Leonis III. PP. de Chorepiſcopis consulti, reſponſa.

Retulit reſponſum Arno, & verbo & ſcripto. Hæc dudum definita eſſe, omnia, quæ Chor-Epiſcopi de Pontificalibus ſibi arrogarent, nec rite, nec valide facere: eos omnes damnandos, & in exilium detrudendos eſſe.

Condicta Synodus anno 803. ad urbem Reginisbruc, quam pro eadem, vel aliis cauſis, Apoſtolica auctoritate præfato prætexto habuimus. *CAROLUS*, qui eodem anno ſolemni cum Saxonibus pacificatione in loco *Saltz* compoſita, legatisque Nicephori Imperatoris auditis, inde in Bajoariam profectus eſt, *Synodoque* interfuit, ubi Epiſcopi cum eodem Arnone cenſuerunt; quod quidem exilii pœnam attinet, villanos illos Epiſcopos mitius tractandos; cæterum vetuerunt, ne a quoquam deinceps Chor-Epiſcopi crearentur; illi autem, qui eſſent, in Presbyterorum gradu ſe continerent; nec de miniſterio Epiſcopali quidquam porro attingerent.

Hanſiz. Germaniæ Sacræ Tomo II. in Hiſtoria Archiepp. Salisburgenſium pag. 116.

Defectu Actorum expanſorum hæc pauca excerpta damus ex Actis in Concilio Ratisbonenſi.

(*a*) Tomo I. noſtro pag. 383. Conventum in Saltz, vel Sala, cum Harduino retulimus ad annum 804. ſed Annales Francorum a Pithoeo, & ea, quæ hic referimus cum Hanſizio, oſtendunt anno 803. Conventum in Saltz, & Ratisbonenſem ponendos eſſe.

SYNODUS FRISINGENSIS

Anno Chriſti DCCCIX. Leonis III. Papæ XIV. Caroli M. Imp. IX.

Traditio Engilperthi Clerici de Moreſfurtiv.

IN Dei nomine. Ego Engilperht Clericus, tradidi ad domum S. Mariæ propriam hereditatem meam in duobus locis, hoc eſt, ad (*a*) Moresfurt, & ad (*b*) Mataclapſin: quicquid in his duobus locis habui, totum ex integro firmiter, & indubitanter condonavi, atque tradidi ad jam dictum domum Sanctæ Mariæ ad Frigiſingas, excepto tres mancipias, quos jam antea tradidi Hovadiu: aliud enim, quicquid habui, nihil prætermiſi; ſed firmiter tradidi pro redemptionem animæ meæ. Ea enim ratione, ut mihi eadem res haberi liceat ad cuſtodiendam, vel etiam ad meliorandum uſque ad finem vitæ meæ. Poſt obitum vero meum cooplacitavi cum Attone Epiſcopo, ſive cum familia Sanctæ MARIÆ, in publica Synodo, ut Sliu Presbyter, nepus meus, eaodem rem, quam tradidi, in beneficium de domo Sanctæ Mariæ ea ratione ſub ſe Sliu Presbyter perſeveraſſet in ſervitio Sanctæ Mariæ, ſeu ipſius Epiſcopi, qui hanc ſedem habeat; ſi aliter fecerit, nihil exinde habeat, ſed ſtabiliter permaneat, ubi ego Engilperht eandem rem tradidi, & cum veracis teſtibus confirmavi, quorum nomina ſunt: Kaganhart, Einhart, Reginhelm, Nothart, Oadalrich, alius Kagaohart, Adalker, Adalperht, Adalunc, Sindperht, Pbidker, Arnolt. Actum eſt hæc in publico Synodo ad Frigiſinga in præſentia Domni Attoni Epiſcopi, & Meginhart, & Reginperht, & Warmunt Abbates, & Cundheri Abbas. Presbyteri vero ſine numero. Laici autem, Luitpald Comes, Ellanperht Judex, Pietto Judex. Sub die Conſule, quod facit Kal. Maji, anno glorioſiſſimi Imperatoris Karoli Auguſti, IX. Iodictione. Ego quidem Tagabertus indignus Diaconus ſcripſi juſſione Attonis Epiſcopi.

Meichelbeck Hiſtor. Friſingenſ. Libri I. Parte II. Inſtrum. CLXX. pag. 114.

(*a*) *Moreſfurtiv*, forte *Moſſurt*, in territorio Landavienſi inferioris Bavariæ.

(*b*) Ad *Mataclapſin.* Nihil huic vocabulo ſimile reperimus in deſcriptione Bavariæ Geographica. Unde ſuſpicamur, eo non denotari, niſi locum, ubi unum tantum, aut alterum prædium extiterit, quod idem de aliis locis accipiet Lector, quorum explicationem non adjungimus.

Cæterum ex hoc inſtrumento certum eſt, Attonem Epiſcopum anno 809. convocaſſe Synodum. Meginhart Abbas, qui interfuiſſe convincitur, non erat alius, quam Tegernſeenſis, Reginperht Moſpurgenſis. Quorumnam Monaſteriorum Abbates fuerint Warmunt, & Cundheri, hactenus ignoramus. Suſpicamur, unum fuiſſe Altomonaſterienſem, alterum Iſanenſem, aut Tegernbacenſem. *Notæ Meichelbeckii.*

CONVENTUS EPISCOPORUM AD REGANASPURCH

Sub Arnone Archiep. Salisburgenſi,

Anno Chriſti DCCCX. Leonis III. Papæ XV. Caroli M. Imp. X.

A Hrocholfo pœnitente domum, olim traditam Eccleſiæ Friſingenſi, poſt repetitam, nunc denuo reſtitutam, teſtantur Patres Provinciæ Salisburgenſis.

IN Dei nomine. Ego itaque Atto Epiſcopus notitiam facio, qualiter quendam homo, Hrocholf nomine, deveſtivit domum ſanctæ Mariæ, ſeu etiam nos,

nos, hoc eſt de territorio, quam Ratpuruc tradidit ad domum Sanctæ Mariæ; nunc etiam invitus, & cum veraces teſtibus ſuperatus reddidit eadem territorium in loco Feohte, quam injuſte abſtraxit de domo ſanctæ Mariæ. Hoc autem factum eſt, ad Reganaſpuruc in publico conventu Epiſcoporum, ſeu etiam Presbyterorum, in quo erat *Arn. Archi-Epiſcopus*, *Atto Epiſcopus*, *Adalwinus Epiſcopus*, *Hato Epiſcopus*, *Einrich Epiſcopus*, *Agnus Epiſcopus*, Meginart Abbas, Luitfrid Presbyter, Ellanod Presbyter: in illorum præſentia hoc factum eſt, ſeu etiam Audulfi Comitis & Kyſalharti judicis, & Ellenberti judicis, Petto, Chuniperht, Reginhart, Sindeo, Kaganhart, Luitprant, Situli, Memmo, Reginperht, Anhart, Madalcoz, Crimuni, per fidejuſſores enim hoc fecerunt, quorum nomina Chuniperht, Situli, Engilhart.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Libro I. Parte II. Inſtrum. CCLVI. pag. 144.

SYNODUS AD FRIGISINGA

DIOECESANA, SUB HITTONE EPISCOPO FRISINGENSI.

Anno Chriſti DCCCXV. Leonis III. Papæ XIX. Hludovici Imp. II.

Cundharti Comitis donatio Eccleſiæ in Moſaba ad Eccleſiam Friſingenſem confirmata, & roborata ab uxore vidua, in plena Synodo Friſingenſi.

DUm & omnibus non habetur incognitum, ſed multis eſt in Epiſcopio ſanctæ Mariæ bene cognitum, qualiter Cundhart Comis in propria Alode Eccleſiam conſtruxit, & in Alode uxoris ſuæ, Adalfrit nomine, in loco, nuncupato Moſaha: atque venerabilem virum Attonem Epiſcopum illuc invitavit ad conſecrandam ipſam Eccleſiam: ipſeque Atto ibidem veniens, inquirens coram populo, quid jam dictus Cundhart Comes de eadem Eccleſia agere voluiſſet, ipſeque reſpondens: " Ego vere volo meam partem, nunc coram " iſtis cunctis ad domum ſanctæ Mariæ " pro remedium animæ meæ in manus " veſtras tradere, & confirmare volo, " eo modo, ut poſt obitum meum uxor mea, Adalfrit, ſi me ſupervixerit, " habere liceat; tamen, ſi ipſa ſuam partem de jam dicta Ecleſia domui ſanctæ Mariæ vult tradere. " In his verbis confirmatis conſecrata eſt ipſa Eccleſia. Jam evulto tempore, defuncto Cundharto Comite, jam dicta uxor ejus Adalfrit, adſumptis parentibus, ſimul cum Hiltolfo fratre ejus, venit ad venerabilem *Hittonem Pontificem*, & *in publico Synodo* ad Frigiſinga congregato, acceſſit ad Altare ſanctæ Mariæ, & renovavit traditionem Cundharti viri ſui, adjunxit etiam & ſuam partem ipſius Eccleſiæ cum omni integritate, quidquid in ipſa Alode, vel in adquiſitione in ipſa Eccleſia proprium habere videbatur; eo modo, ut poſt obitum illius nullus inde licentiam habeat, nec frater, nec ullus propinquus ejus, habendi, vel in ullo minuendi: ſed ſicut eo die veſtita eſt, ſic permaneat ad domum ſanctæ Mariæ ſine ulla contradictione. Actum eſt hoc in præſentia Hittonis Epiſcopi, & Heriberti, & Johann Archi-Presbyteri, alii multi. Hæc autem ſunt teſtes: Heipo, Harolf, Arahad, Reginhoh, Adalker, Adalperht, Pernolf, Luitpald, Deopald, Adalhoh, Aaron. Die Conſule, quod facit VI. nonas Octobris, Anno Hludowici Imperatoris II. & Hlodharii Regis primo, Indictione VIII. Ego Tagibertus indignus Presbyter ſcripſi, juſſione Hittonis Epiſcopi.

Meichelbeck Hiſtoriæ Friſingenſis Lib. I. Part. II. Inſtrum. CCCXIX. p. 170.

SUPPLEMENTUM TOMI II.
CONCILIORUM GERMANIÆ.

CONVENTUS PUBLICUS EPISCOPORUM AD REGANESPURCH,

CIRCA ANNUM CHRISTI DCCCXVII. (*a*) PASCHALIS PAPÆ I. LUDOVICI PII IMP. IV.

SUMMA. Reſtitutio bonorum, quæ Hroculfus abſtulerat de domo S. Mariæ.

Interfuere Arn Archi-Epiſcopus, Atto Epiſcopus, Adalwinus Epiſc. Ratisbonenſis, Hatto Ep. Patavienſis, Emrich Epiſcopus, Agnus Epiſcopus, Meginart Abbas.

Colligitur hæc Synodus ex *Hiſtoria Friſingenſis Parte II. pag.* 144.

Acta expanſa perierunt.

(*a*) Hatto, Patavienſis, ultra 817. non vixit: igitur ante hunc annum, vel hoc anno celebrata fuit hæc Synodus Epiſcoporum. *Hanſiz. Tomo I. Germ. Sacræ pag.* 153.

DECRETUM LUDOVICI
BOJARIÆ REGIS,

Anno Chriſti DCCCXXIX. Gregorii IV. Papæ III. Ludovici Pii XVII. Filii Ludovici in Bojaria V.

Quo definitur diviſio finium Patavienſis, ſeu Laureacenſis Diœceſeos Reginarii Epiſcopi, ab finibus Diœceſeos Adelrami Salisburgenſis Metropolitæ.

Ludovicus Germanicus, Ludovici Pii Auguſti filius, Bojorum Rex (ab anno 825.) anno 829. accerſivit Reginoburgum Pontificem Salisburgenſem Adelramum, & Patavienſem Reginarium: hic exemplo prædeceſſoris ſui Urolphi, volebat eſſe Metropolita Laureacenſis, [qualis Urolphus fuerat decreto Eugenii Papæ] ſed Adalramus, Leonis III. & Caroli M. definitioni innixus, jus Metropolitanum Juvavenſis Eccleſiæ in Moraviam & Pannoniam ſibi vindicabat.

Ludovicus Germanicus, utroque audito, ſententiam in hunc modum tulit: „ Ut Regio, quæ ultra Comagenos montes eſt, inter utrumque Antiſtitem dividatur; ut Aquilonarem, Occidentalemque oram, qua Spiraza amnis exoritur, & cum altero Spiraza & Arabone confluit, Patavienſis Antiſtes haberet: reliqua Orientem, & Auſtrum ſpectantia, procurarentur a Salisburgenſi. Actum Raganespurch, anno Chriſto propitio DCCCXXIX. anno XVII. Hludovico Imperatore, filio ejus Hludovico regnante in Bojaria anno V. XIV. kal. Decembris. Luna XVI. Indict. VIII. Angelramnus ad vicem Gozbaldi ſcripſi & ſubſcripſi.

Hanſiz. Tomo I. Germ. Sacræ pag. 155.

Iſto Ludovici decreto, &, non dubito, quin ſummi Pontificis aſſenſu, traditio illa Eugenii Papæ, nuper Urolpho, tanquam Metropolitano Laureacenſi facta, ad veteres terminos, qui tempore Pippini & Caroli M. defixi fuerant, revocata eſt. *Nota Hanſiz.*

Lude-

ULMÆ CONVENTUS

Anno Chriſti DCCCXLIII. Gregorii IV. Papæ XVI. Lotharii imp. III.

Litigia continua inter Epiſc. Conſtantienſ. & Monaſt. S. Galli, ob annuum cenſum illi præſtandum, per amicabilem compoſitionem ſopiuntur. Compromittentibus Epiſcopo & Abbate in arbitrium Regis.

INterea contigit Hludovicum piiſſimum Regem publice placitum ſuum habere in villa, quæ dicitur *Ulma*, præſentibus filiis ſuis (*a*), aliiſque regni ſui Principibus. Ad quod placitum iſtius conventionis cauſa perlata eſt : & cœpit exinde Rex ſolerter, & caute cum ſuis cogitare atque pertractare : cumque ſummates, qui aderant, in bonam partem cauſam declinare ſtuderent ; tandem piiſſimus Princeps ab *Epiſcopo* (b) & *Abbate* (c) monachisque, qui aderant, inquiſivit, ſi utraque pars monachorum videlicet, & Clericorum in hac re conſentiret ? Reſponſum eſt ab Abbate & monachis, qui aderant, in hac voluntate ſe, cunctamque illorum congregationem perſiſtere. Similiter & Epiſcopus interrogatus pro ſe, ſuiſque ſimilem reddidit iſtius conſenſus reſponſionem. Rex vero, ambarum partium cum conſpiceret unitatem, ſe ſe huic pacto interpoſuit *medium*, atque in ſemel omne negotium aſſumens, cum manu ſua poteſtative res prædictas ad Epiſcopatum contradidit, atque cum ipſa manu ſimiliter poteſtative Epiſcopo monaſterium abſtulit, penitusque dirimit : ita ut deinceps nullam poteſtatem Epiſcopi in rebus ejusdem monaſterii haberent, neque in cenſu, neque in nulla alia cauſa, præter ſpiritalem tantummodo Epiſcopalis officii dignitatem : ſed pura mente ex hoc, & deinceps licentiam haberent monachi iidem ſervire, nullique ſæculari poteſtati, niſi ſolis regibus ſubjacerent.

Hæc Confirmatio cum per Regiam auctoritatem circa utramque partem fuerit ſtabilita ; oriebatur & alterius ſimilis cauſæ neceſſitas in præſenti, quæ & protinus *in eodem conſilio* penitus finiebatur. Nam cum ipſa loca ita unitate fuiſſent antea computata, ut velut uni ſemper viderentur cedere poteſtati ; hujus cauſa communionis quidam hæreditatem ſuam, ad *Conſtantiam* cenſus debito cedentem, Monaſterio contradiderunt : econtra tributarii Monaſterii eandem tributariam hæreditatem ad Epiſcopatum contradiderunt : & ut in hoc etiam penitus omnis diſſenſio auferretur, Idem Rex de parte Monaſterii, conſentientibus Abbate, & fratribus, quasdem res ad Conſtantiam condonavit, ea videlicet ratione, ut omnia, quæ

Tttt tunc

(*a*) Hi erant: Carolomannus, qui a Patre Rege, Bajoariam, Pannoniam, Bohemiam, Moraviam accepit regundas: anno 877. fit Rex Italiæ: Filium habuit Arnulphum nothum, ex concubina Luitſwinda.

Ludowicus, cui poſt Patris mortem Orientalis Francia, Thuringia, Saxonia, Friſia, Lotharingia ceſſere.

Carolus Craſſus Germaniam obtinuit ab anno 882, a Joanne Papa VIII. Idus Septemb. coronatus Rex anno 875. Uxor prima Ansgardis, ex hac Ludovicus & Carolomannus: uxor ſecunda Adilis, ex hac Carolus ſimplex.

(*b*) Salomon, Epiſcopus Conſtantienſis fuit ab anno 831. ad 873:

(*c*) Grimaldus, Abbas S. Galli, obiit anno 872.

tunc in poteſtate Monaſterii erant, vel a præfatis tributariis illuc delegata, vel qualicumque modo ibidem confirmata, poſtea ſine ullius contradictione perſonæ firmarentur, ibidem in perpetuum permanſura. Iſtis vero ita a Clementi Rege omni cum conſenſu compoſitis, juſſit idem Rex ſuæ auctoritatis præceptum, utrique parti ad perpetuam confirmationem iſtius pacti ſtatim in præſenti conſcribi. &c.

Ratpertus de Caſibus Monaſter. S. Galli. Cap. VIII.

AD SYNODUM MOGUNTINAM

PAG. 243. RELATAM

SUB CAROLO Archi-Epiſcopo.

Reflexio Clariſſimi Domini Manſi.

VEnetus Labbei editor, Epiſtolam Nicolai I. Papæ ad Carolum Moguntinum Archi-Epiſcopum, ejusque Suffraganeos, in collectione monumentorum Marteniana nactus, aſſignandam illam cenſuit Concilio Moguntino, quod ex vetuſtis Francorum annalibus anno 857. Octobri menſe ineunte celebratum fuiſſe conſtat. Verum Moguntinum Concilium ab eo plane diverſum, quod anno 857. Octobri menſe convenit, in eadem Epiſtola deſignari, penes me certum eſt. Profecto Moguntinum Concilium anni 857. Benedicto Papa adhuc in vivis agente, quique dein ad alios ſex menſes vitam prorogavit, celebratum eſt. Cur ergo ejus Synodica ad Nicolaum Papam, & non potius ad eumdem Benedictum directa fuerit? Si vero hanc Synodicam Patres ad Benedictum miſerunt; cur Nicolaus in ſua illa Epiſtola nihil quidquam dixerit de Epiſtola ad Benedictum directa, cujus vice ipſe primum reſponderit? Quin & idem Pontifex Nicolaus non obſcure ſignificat, ad ſe quidem eam Synodicam directam fuiſſe; cum Patres illos certiores reddat, nequaquam a ſe ſcriptam Epiſtolam quandam, quam Grimoldus quidam Abbas, velut ab ipſo Nicolao receptam, Patribus ejusdem Concilii exhibuit. *Epiſtola vero, quam vobis, quaſi a nobis miſſam Grimoaldus obtulit Abbas, nunquam noſtro eſt ſcrinio ſcripta, neque a nobis edita.* Addit inſuper in eadem Epiſtola, probare ſe eorum ſtudium, *quod ſecundum noſtræ inſtitutionis deliberationem Synodali examinatione inquirere ſtuduiſtis*, num reipſa Abbo conjugem ſibi fœminam quarto neceſſitudinis gradu conjunctam duxiſſet? Ex quibus demonſtrari arbitror, Nicolaum aliquandiu ante Concilii celebrationem per litteras ſuas admonuiſſe Carolum Archi-Epiſcopum, ut Synodo coacta de nuptiis illis inquireret; ex quo liquido conſtat, aliquanto poſt Nicolai aſſumptionem Concilium illud conveniſſe. Quid vero in hoc ſecundo Moguntino Concilio actum ſit, ex eadem Nicolai Epiſtola in collectione Veneto Labbeana Tom. IX. Col. 1.70. legenda, & ex iis, quæ de inceſtis Abbonis nuptiis attigi, planum eſt.

Manſi Supplementi Concilior. Tomo I. pag. 979.

SYNO-

Interfuere huic Concilio, Carolus Archiep. Moguntinus Præſes, Altfridus Hildesheimenſis, Salomon Conſtantienſis, Hildigrimus Halberſtadenſis, Theotricus Mindenſis, Gunto Wormatienſis, Gebehardus Spirenſis, Arno Wurceburgenſis, Wittgarius Auguſtanus, Egibertus Osnabrugenſis Reverendiſſimi Epiſcopi. Abbates: Grimaltus, ſeu Grimoldus S. Galli, Egilbertus Laurishamenſis, Thioto Fuldæ, Amale, vel Amalo Campidunenſis, Adalgarius Corbeienſis. *Eckhart. Tomo II. Hiſtoria Wirceburgenſis ad annum 860. hanc Synodum refert.*

SYNODUS IN GERMANIA INCERTI LOCI

Circa ann. Chriſti DCCCLXXX. (a) Joannis VIII. PP. IX. Caroli Craſſi imp. I.

Adalgarius eſt conſtitutus & confirmatus Coadjutor, & Succeſſor Remberti (b) *Archi-Epiſcopi Hammaburgenſis.*

Idem Adalgarius per manus acceptionem factus eſt homo Regis, & Conſiliarius Ludovici II. Regis Germaniæ.

CUm jam ſenio gravari cœpiſſet [Rembertus] etiam continuus pedum dolor ad moleſtiam ei acceſſit. Unde apud glorioſum primo Regem Hludovicum, quo commendante Epiſcopatum accepit: & poſtea apud filios ejus Hludovicum [*Secundum hoc nomine Germaniæ Regem*] & Karolum [*Craſſum*] hoc obtinuit, ut inſignis vir Adalgarius Monachus, videlicet de monaſterio novæ Corbejæ, ut ſupra retulimus, præſtitutus, ita in adjutorium illi confirmaretur, quatenus dum ſeſe quælibet infirmitas præpediret in ipſo haberet ſolatium . . . . [viſitandi circumeundo] Epiſcopatum, placita adeundi, & quando cogeretur, in expeditionem, vel ad Palatium, cum comitatu ſuo proficiſcendi, nec multo poſt electionem ſuccedendi ſibi [Rimberto] in ipſo confirmari, & per manus acceptionem hominem Regis, & inter Conſiliarios ejus collocari obtinuit: aſſentientibus Abbate, & Fratribus Monaſterii ejus, & SANCTA SYNODO hæc omnia roborante.

Vita S. Rimberti cap. XXII. edita a Cæſare in Triapoſtolatu Septentrionis.

Adamus Bremenſis Hiſtor. Eccleſiaſtica cap. IXL.

(a) Cum Ludovicus II. Germaniæ Rex Francofurti anno 882. 20. Januarii mortuus ſit: quo anno Carolus Craſſus ex Italia evocatus, frater Regis mortui, hæreditario jure Bajoariam, Saxoniam, Germaniam adivit; debuit hæc Synodus ante 882. celebrata fuiſſe.

(b) S. Rimbertus obiit 888. III. Idus Junii, tum ſucceſſit Adalgarius. Defuncto Anſchario 863. III. Februarii, Ludovicus Rex anno 865. ſufficit S. Rembertum.

CONCILIUM INGELENHEIMENSE

Anno Chriſti CMLXVIII. Joannis XIII. Papæ IV. Ottonis I. imper. VII.

CElebrata eſt Ingelenheimii XVI. Epiſcoporum Synodus, in qua ſuffectus eſt Heroldo Saltzburgenſi Archi-Epiſcopo, quem oculorum orbitas a ſacrorum uſu removebat, Fridericus ex Comitum Chiemgedenſium ſtirpe oriundus: vir dignus, qui a Joanne XIII. Romano Pontifice ob ſingulares virtutes laudaretur. Heroldus nihilominus tametſi ſua ex auctoritate non eſſet refragatus, Pallio Archi-Epiſcopali poſtea abuſus, promeritus eſt, ut in Concilio Ravennatenſi a ſummo Pontifice diris devoveretur.

Adlzreiter Annalium Boicæ gentis Part. I. L. XIV. N. XXVIII.

CONVENTUS TULNENSIS

Anno Chriſti CMLXXV. Benedicti VII. Papæ I. Ottonis II. imper. III.

IN Tulnenſi Conventu in Orientalis Boicæ limite, interfuere Luitpaldus Auſtriæ, & Henricus Carantanorum Præfecti, cum Epiſcopis & minoris notæ Præſulibus Boicæ univerſæ. Interea, quæ iſtic acta, Luitpaldus Auſtriacus, & Chriſtianus, Epiſcopus Batavenſis Eccleſiæ, Pilegrini ſucceſſor, litem ſunt ingreſſi de ſuo uterque jure. Luitpaldus quædam Batavenſis Eccleſiæ oppida occupaverat & prædia, quæ Epiſcopi Batavenſes jure quo optimo tenuerant. Epiſcopus præterea Ebersbergam, quæ eſt in Auſtria, Fraiſenam, D. Hippolyti fanum, Ciſomurum oppida, aliaque permulta ſuæ ditionis eſſe, quinque teſtibus oſtendit. Cognitores fuere Bato, Schyrorum Princeps, idemque Præfectus Bojariæ prætorio, Mænardus, Manchardus, Rogerus ejus frater, & Themo. Secundum Epiſcopum lata ſententia, atque inſuper decretum, ut omnia prædia Batavenſium forent immunia. Deinde ut Silurorum [a] piſcium, quos vulgo Huſones vocant, piſcatio, quam Tullani cives uſurpaverant, Epiſcopo vindicaretur . . . . Confirmata eodem CONCILIO, quæ Otto jam ante ſanxerat, in gratiam Colonorum, qui in agris Hungariæ vicinis ſedes locaverunt, factaque poteſtas Boicæ Epiſcopis, Monachis, Sacerdotibus, nobilitati, iiſdem locis caſtella, oppida, arces ad limitis tutelam ædificandi.

Adlzreiter Annal. Boicæ Partis I. L. XIV. N. XLVI.

(a) Siluros, tradit Plinius, Oeno amne propter Viſbium graſſari. Viſbium urbem ad Oeni oſtia, hodie Eneſum (*Embs*) in Ptolomæo literati interpretantur.

AD SYNODUM DIOECESANAM TULLENSEM pag. 665.

Anno Chriſti CMLXXXII. Benedicti VII. Papæ VIII. Ottonis II. Imp. X.

S. Gerardus, Tullenſis Epiſcopus, confirmat Eccleſiam apud Medium vicum, Abbatiæ S. Manſueti, cum ſubſcriptione ſua & Cleri.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis, omnium, quæ ſubſiſtunt æternaliter creatricis atque moderatricis. Omnibus hujus ſanctæ Fidei Tullenſis Eccleſiæ filiis & fratribus tam præſentibus, quam futuris, Gerhardus, Dei miſericordia Epiſcopus, Dei gratiam, Pontificalemque benedictionem. Cum multa ſint, quæ controverſiam in omni ſcripto facere poſſunt, & nimis impudens falſorum argumentatio vix a ſuis interdum poteſt erratibus removeri; ad antiquorum authoritatem omnis oratio dirigenda eſt. Quoniam ætatis ſpatio probata, ſuique nobilitate conſilii ad fidem rei faciendam crebro exercitata, habet pondus teſtimonii, ad confutandas falſitates diſſidentis vulgi. Ipſa denique antiquitate commonemur, ut cum aliquid a nobis, ſeu ab aliis confirmari quæritur, de his, quæ in poſterum fructuario hæredum uſui reſervantur, ſive ſanctæ Eccleſiæ dantur, per ſummam diligentiam veritatis certitudo requiratur, ne ulla oppoſitio a falſariis poſtmodum ventiletur, per quam veritatis via obſtruatur, & rationis ordo immutetur: ſed id legali defendatur

tur deſcriptione ; quod certat adverſarios oppoſitione differenti impugnare. Et quoniam teſtamento legibus facto nil firmius in controverſiis diceptandis eſſe debet ; in hoc faciendo danda eſt opera, ut legem adjutricem & veritatem habeat teſtem. Qoapropter ſapiat omnis conventus fidelium tam futuri temporis, quam præſentis, qualiter ego Dei diſpoſitione ad Pontificium urbis Leuchorum confirmatus Antiſtes, diverterim orandi gratia ad B. Manſueti oratorium, ibiqoe me totum, & plebis ſuſceptæ paſtoralitatem lacrymoſæ devotionis Spiritu ejus meritis contradidi, ac devovi, obicomque ſe occaſio apta præberet, ſibi ſervientium neceſſitudines pietatis oculo reſpicere, manuq; conſolatoria ſuſtentare. Cumque ad hujus promiſſi memoriam me charitatis ardor ſæpè monefaceret, & interventu Beati Manſueti noſtræ Diœceſis ſtatus intra, extraque proſperari cœpiſſet; ſtatui, ut poſſibile ſe ingereret, congroentiaque loci eniteret, promiſſionis me voto abſolvere, fratrumqoe neceſſitati pro nobis amore conjunctorum, ſollicitudine paterna ſubvenire. Proceſſo namque temporis evoluto, *Goderamnum*, qoi tum noſter erat primicherius, a noſtræ familiaritatis participibos ſegregari contigit pro culpis aliqoibus. In adquirendo nempe noſtro amore com diu laboraret, nihilque proficeret, noviſſime impegit in Domnum Adalbertum, loci Domini mei Manſueti Abbatem, qui ea tempeſtate & Medii-Monaſterii regebat Abbatiam. Is quia moribus erat laudabilis, rector pervigil Monaſtici ordinis, apud nos locom obtinuit magnæ familiaritatis. Hujos itaque & Monachorum ejos, quos invitus offendebam, precatu conſiliive obtentu mediante, Goderamnus in noſtram rediit gratiam, factis hujuſcemodi conventionibus com Abbate, ſuiſque fratribos, ot pretii quantitatem, pro Eccleſia, quam apod Mediom-vicum tenebat, ex nobis jore beneficii acciperet, nobiſque eam redderet, quod & fecit, ſuſceptis ab Abbate X. & VIII. denariorum libris. Igitur cum perſpicoe cognoſcimus, & certa fide tenemus, quod pro cunctis bonæ actionis ſtudiis, ſpiritualibos animarum curis corona nobis, & merces a Deo præparetur in cœlis, præſertim cum nobis Divina providentia cuſtodiam animarum & regimen contulerit Eccleſiarum, noſtrique ſit officii, oves Chriſti ad ſtatum rectitudinis revocare, & alimentis vitalibos paſcere. Illam Eccleſiam beato Manſueto donavimus perpetuo habendam, cum omnibus donariis, quæ illi contulit antiquitus Altario pia fidelium devotio, & amodo conferet ſoccedens devotorum religio. Obſecramus autem, ac ſub invocatione Divini nominis obteſtamur unumquemque Antiſtitum ſocceſſorum noſtrorum, ne in aliqoo hanc noſtram donationem violari patiatur, ut dum particeps ſit noſtræ bonæ voluntatis, ſit & remunerationis. Si quis verò, quod non credimus, contra hoc teſtamentum noſtrom venire aut calumniari, ſeu infringere, aut detroncare tentaverit, judicio feriatur Divinæ ultionis ſub vinculo perpetui anathematis, careatqoe miſericordia æterni convivii. Et ut hæc conceſſio ſtabilis in dies ſæculi permaneat, abſqoe remotione, & contradictione alicojus, hanc notitiam ipſi loco agere decrevimus, manu noſtra fideliumque noſtrorum infra notandorum ſtipulatione ſubnixa.

Ego Gerardus huic teſtamento faveo, ſigno crucis roborando ſobſcribo, annuloque noſtræ Eccleſiæ conſigno. . .

Signum Goderamni Primicerii. Signom Arnifridi Decani. Signum Volfardi Theſaurarii. Signum Grinbaldi Bibliothecarii. Signum Bovonis Cantoris. Signum Lamberti Archidiaconi. Signum Wagonis. Signom Anſtei. Signum Dominici. Signom Albrici. Signum Fredieri. Sign. alterius Anſtei. Signum Amelardi. Sign. Azelini Comitis Tullenſis, fratris Domni Pontificis. Signum Grimbaldi Advocati. Sign. Harieri villici. Sign. Haydocii. Sign. Johannis. Sign. Folchrardi. Sign. Walheri. Sign. Fuerici. Sign. Berardi. Sign. Widonis. Actum Tulli publice ſub die idoum Octobrium in plenaria Synodo, omni Clero, qui aderat, acclamante: Fiat, fiat. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXXII. Indictione X. Anno ordinationis noſtræ XIX. regnante ſecundo Ottone Sereniſſimo Imperatore, V. Imperii ſui anno.

Ego Ruo Zechinus Cancellarius ſcripſi, & publice relegi.

Calmet. Tomo IV. Probationum Hiſtoria Lotharingiæ pag. 387. 388. 389.

 DI-

DIGRESSIO
AD SÆCULUM DECIMUM.

ABſolvimus Deo benedicente primum Millenarium æræ Chriſtianæ, & quæ in eo intervallo fuerint celebrata Concilia ab Epiſcopis Germaniæ in Germania, recenſuimus, quatenus humana induſtria detegere licuit, ita ut & ſuum nepotibus ſpicilegium relinquamus.

Digrediamur tantiſper ad fructum quendam ex tanto numero ſacrarum harum conventionum percipiendum.

§. I. *De auctoritate Eccleſiæ Romanæ apud Reges & Epiſcopos Germaniæ hoc primo Millenario, & præſertim Sæculo X.*

§. II. *De Canoniſtis Germanis hoc Sæculo X.*

§. III. *De Canonizatione Sanctorum, elevatione, & translatione Reliquiarum.*

§. IV. *De Conciliis Germanicis Sæculi X. nobilioribus.*

§. V. *De mutationibus Hierarchiæ Epiſcopalis Germaniæ hoc Sæculo X.*

§. I. *De auctoritate Eccleſiæ Romanæ apud Reges & Epiſcopos Germaniæ hoc primo Millenario.*

ADoro providentiam Chriſti in Eccleſia ſua, uſque ad conſummationem ſæculi regunda. Nulla hæreſis hoc ſæculo tenebroſo, uti vulgo vocatur, aut nata eſt, aut dominata ulli provinciæ: nullus Pontifex, etiamſi plures fuerint moribus depravati, hæreſin aut docuit, aut probavit.

Omnes Imperatores, & Reges Germaniæ, ac Franciæ a Clodoveo uſque ad Arnolſum Imperatorem, omnes Duces & Comites, omnes Archi-Epiſcopi ſummam ſemper venerationem, & obedientiam in rebus Eccleſiaſticis profeſſi ſunt, & exhibuerunt erga Pontifices Romanos hujus ſæculi, non obſtante quorundem miſerabili vita.

Obedientiam deberi Dominis etiam ſæcularibus, etiam dyſcolis, articulus fidei Catholicæ eſt, a S. Paulo, imo ab ipſomet D. N. J. Chriſto propoſitus, unde Wicleffi error hæreticus corruit garrientis: Nullum eſſe Dominum civilem, nullum eſſe Prælatum, nullum eſſe Epiſcopum, dum eſt in ſtatu peccati mortalis. *Propoſitio XV. inter damnatas Wicleffi a Concilio Conſtantienſi anno* 1418. Similis farinæ eſt XX. Huſſi in eodem Concilio damnata: Si Papa eſt malus, & præſertim, ſi eſt præſcitus; tunc, ut Judas Apoſtolus eſt diaboli, fur & filius perditionis, & non eſt caput ſanctæ militantis Eccleſiæ, cum nec ſit membrum ejus. Demum XXX. Huſſi eſt eadem cum XV. Wicleffi ſupra recitata.

Nos jam non agimus Polemicum ſcriptorem, ſed Hiſtoricum, & ex primi millenarii Conciliis docebimus, quid Reges & Epiſcopi Catholici fecerint erga Romanos Epiſcopos: unde concludemus, quid Catholici Sæculi XVIII, quod modo vivimus, ſentire, & profiteri debeant.

Generatim, quam reverentiam & obedientiam Epiſcopo Romano, S. Petri ſucceſſori, Chriſti Vicario, tum Epiſcopis omnibus, deferendam, Carolus Magnus decreverit, lege *Tomi I. pag.* 355. 356. ad annum 800. ad annum 803. pag. 370. ad annum 805. pag. 389.

Sed deſcendamus ad ſpecialia.

Cauſas majores Eccleſiaſticas, Reges & Imperatores ſemper Epiſcopis, & Epiſcopis Romanis dijudicandas cenſuerunt, & de facto contulerunt: ita ipſimet Reges Carolingi ſtatuerunt in Synodo Aquisgranenſi anno 803. *V. Baluz. Tomo I. Capitular. pag.*

De Chor-Epiſcoporum auctoritate, & poteſtate ſacra, a medio ſæculo octavo ad nonum, varia variorum fuit ſententia, variis in Conciliis agitata. In Concilio Ratisbonenſi *anno* 769. *Tom. I. p.* 125. Et anno 799. in Concilio Aquisgranenſi *Tom. I. pag.* 341. ex quo Carolus Romam miſit Arnonem Salisburgenſem Archi-Epiſcopum, Leonis III. Papæ ſententiam ſciſcitaturum, quam ad Carolum Magnum retulit. Et forte anno 799. uti nos Tom. I. *pag.* 341. vel, ut Eckhartus putat, anno 801. vel 802. in Synodo Aquisgrani ea cauſa abſoluta eſt, vel, ut alii demum, in Synodo Wormatienſi anno 803. deciſa ex decreto Leonis III. quem Carolus Auguſtus rogaverat, *ut quidquid ſuper his definiendum eſſet, Apoſtolica auctoritate a ſuis* (hoc eſt Germanis, Francis, Bajuvariis) *Epiſcopis regulariter ſopiretur. Labbe & Baluze retulerunt decretum Leonis PP.*

PP. ad annum 799. quos nos ſecuti ſumus. Cointius & Eckhart ad Concilium Ratisbonenſe anni 803. Eadem recurſio canonizatur axiomate antiquo, relato in hac cauſa in Synodo Aquisgranenſi : Si majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ut ſancta Synodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit, incunctanter referatur. *Baluze Tom. I. Capitular. pag.* 381. Confer Synodi Sardicenſis canonem III. Tomo I. pag. 90.

Altera cauſa major eſt de Presbyteris criminoſis, non convictis, nec confeſſis crimina illis imputata, quid ſtatuendum?

Eandem ob cauſam Arnonem Salisburgenſem Archi-Epiſcopum Romam miſit, Apoſtolicæ Sedis ſententiam auditurum. Litterarum commiſſoriarum eidem datarum fragmentum vide *Tom. I. pag.* 341. reſponſum vero Apoſtolicum lege eodem *Tom. p.* 370. & Eckhartus hanc fecit reflexionem : Ex quibus elucet, Carolum in rebus ſacris nihil propria authoritate conſtituiſſe, ſed ſummum Pontificem, Epiſcopoſque conſuluiſſe: iis vero, quæ ab his concluſa eſſent, exequendis ſupremam manum præſtiſſe. *Tomo II. hiſtor. Franc. Oriental. pag.* 34.

Tertia cauſa major eſt Conciliorum in Germania celebratorum per ſummum Pontificem approbatio, vel reprobatio.

Et hæc merito cenſetur inter cauſas majores. Hujus habemus praxin, & uſum inde a ſæculi IV. Concilio Arelatenſi primo, ex Germaniæ, Galliæ, Britanniæ, Italiæ, Africæ, Siciliæ, Sardiniæ, Hiſpaniæ Epiſcopis XXIII. qui Synodo abſoluta Canones, & acta miſerunt ad Sylveſtrum Romanum Pontificem anno 814. *Extat apud Binium, &c. Synodographos, & noſtro Tom. I. pag.* 7.

Sæculo nono Francofordenſis Synodus celeberrima habita fuit, Legatis Pontificiis præſentibus, quos Carolus M. experierat, explorata Pontificis Romani mente de Elipandi errore. Dein in libello ſacro-ſyllabo omnium Epiſcoporum, Francofurti præſentium nomine, in Hiſpaniam miſſo, ſcribunt: *Sancti Spiritus afflatu, ſaluberrima definitione Concilii, falſiſſimam Elipandi hæreſin terminatam fuiſſe, reſervato omni juris privilegio ſummi Pontificis, Domini, & Patris noſtri Hadriani, primæ Sedis Beatiſſimi Papæ V. Tom. I. pag.* 351. Rurſum ſæculo VIII. anno 809. finito Concilio Aquisgranenſi de proceſſione Spiritus Sancti, & de additamento : *Filioque* ad Symbolum Conſtantinopolitanum, Decreta ejus Synodi per Bernarium & Jeſſe, Epiſcopos, & Adelhardum Abbatem, Romam perlata fuerunt. Reſponſum Sapientiſſimi Pontificis, Synodo Aquisgranenſi contrarium, lege *Tom. I. pag.* 391.

Epiſcopi depoſiti adpellatio ad Romanum Pontificem admittenda, & hujus judicio cauſa terminanda.

Si quis Epiſcopus depoſitus fuerit, eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur ; & proclamaverit, agendum ſibi negotium in urbe Roma ; alter Epiſcopus in ejus Cathedra, poſt appellationem ejus, qui videtur eſſe depoſitus, omnino non ordinetur, niſi cauſa fuerit judicio Romani Epiſcopi determinata.

Ex Concilio Sardicenſi relatus fuit hic canon. IV. *inter Capitularia Regum Francorum L. VII. n. CIII.* & eodem *L. VII. Capitular. CLXXIII. Rurſum additione IV. n. XXIX. & n. XXX. relatus a Burchardo L. I. cap.* 144. *Baluz. Tom.* 1. *Capitular.*

Primatus Sedis Apoſtolicæ ſpecialiter commendatur cap. III. in Capitulis Angelramo datis, quod refertur *additione quarta ad Capitularia Francorum n. XXIV. Baluzæ Tom. I. Capitular. pag.* 1197.

Matrimonii Regii valor demum judicio Pontificio determinatus.

Duo exempla ſuppetit ſæculum nonum. Primum, JUDITHÆ conjugis ſecundæ Ludovici Pii Imperatoris legitimæ nuptiæ, quas filius ex primo thoro Lotharius, ejusque ſcelerati adjutores, ex confictis ſtrophis nullas eſſe contendebant, interventu Pontificis, & Epiſcoporum, veritati faventium, legitimæ, uti erant, declaratæ fuerunt, & Auguſta Auguſto reſtituta in regni & thalami Regii conſortium. *Tom. II. pag.* 56. 37. in conventibus Neomagenſi & Aquisgranenſi.

Secundum exemplum dat infame divortium Theutbergæ Reginæ, a Lothario tentatum, & aſſentatorum Epiſcoporum ope impetratum, cui ſcandaloſo divortio abolendo immenſos labores ſubiit Nicolaus PP. I. a Theutberga imploratus : cujus indefeſſam curam pro reconciliatione, dum coram Hadriano II. Lotharius perjurio fallit, ſcelus morte luit : *Vide acta Tom. II. ab anno* 860. *ad* 868.

Inſtitutio novorum Epiſcopatuum, vel eorum mutatio ad Sedem Apoſtolicam ſpectat.

Agnoverunt id Carolomannus & Pippinus, qui per Bonifacium Archiepiſcopum, & vicarium Apoſtolicum ad id ſpeciali mandato inſtructum, dicuntur inſtituiſſe novos Epiſcopatus : cum reapſe Bonifacius quatuor Epiſcopatus in Bajoaria inſtituit

ſtituit, & diviſit quatuor in Germania, tres Archi-Epiſcopatus in Gallia, quæ *Tom. I. pag.* 40. 42. *pag.* 57. leges.

Carolus magnus quatuor Epiſcopatus fundavit, & inſtituit: Oſnabrugæ, Padernornæ, Mindæ, Bremæ, non immemor Apoſtolicæ Sedis, cujus legatum apud ſe in palatio perennem alebat ANGILRAMUM, Metenſis Eccleſiæ vocatum Archiepiſcopum, & eo defuncto, Hildebaldum Colonienſem, quod *leges in Concilii Francofordienſis anni* 794. *canone LV. pag.* 329. *quem tranſcribo.* " Dixit enim Dominus rex " in eadem Synodo, ſe a Sede Apoſtolica, " id eſt, ab Hadriano Pontifice licentiam " habuiſſe, ut Angilramnum Archiepiſcopum, in ſuo palatio aſſidue haberet propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt " eandem Synodum, ut eo modo, ſicut " Angilramnum habuerat, ita etiam Hildebaldum Epiſcopum habere debuiſſet, " quia ut de eodem, ſicut & de Angilramno Apoſtolicam licentiam habeat, omnis Synodus conſenſit.

Sæculo nono Epiſcopatus a Carolo magno cœpti, per Ludovicum perfecti fuere de Sedis Apoſtolicæ aſſenſu, puta Hildeſienſis, & Hamburgenſis.

Demum ſæculo X. Otto I. Rex factis magnus Romam adiit, ut Pontificis conſenſum eliceret ad perficiendam Magdeburgi Archiepiſcopalem, Merſeburgi Epiſcopalem ſedem: Deinde ut plures ſuffraganeos Magdeburgenſi ſubjiceret, & duos a provincia moguntina abſtraheret. Hæc omnia leges hoc *Tom.* 2. *ad annum* 861. 866. 867. 868.

Conjunctio duarum Cathedrarum in una perſona S. Anſgarii non ſine Epiſcoporum, & Romana authoritate perfici potuit.

Vide *Tomi II. Concilium Moguntinum anni* 847. & 848. *Wormatienſe anni* 857. ac demum Nicolai I. Papæ, a Ludovico Rege & Synodo rogati, ſententiam decretoriam, cui ſoli conſenſit Guntharius Metropolita Colonienſis.

Ex his primo millenario geſtis in Eccleſia Catholica Germaniæ a Regibus & Imperatoribus, magnis bellica, & politica ſcientia, victoriarum felicitate, provinciarum ſubjectarum vaſtitate: ab Archi-Epiſcopis & Epiſcopis, non tantum vita & moribus ſanctiſſimis, ſed canonum & juris ſacri Eccleſiaſtici peritiſſimis, in Conciliis publicis, in legationibus publicis ad ſedem Apoſtolicam, ad Imperatores Orientis ac Duces, Principes Germaniæ & Galliæ confines; videat lector prudens, cordatus, certus de exiſtentia revelationis, & Eccleſiæ a Chriſto inſtitutæ, per Apoſtolos, & horum ſucceſſores, duraturæ uſque ad conſummationem ſæculi: quanta reverentia & obedientia ab his omnibus ſit per mille annos delata Epiſcopis, & Epiſcoporum Principi, Romano Pontifici: Quam libenti animo juriſdictionem in ſacras res, doctrinam fidei, ejus præcones, in ſacrificia, in Sacramenta adminiſtranda, aut indignis deneganda, iisdem attribuerint? Teſtor omnes Principes a Conſtantino magno, Theodoſio, Carolo, ad Ottonem III. Imp. primi millenarii ultimum.

Nemo illorum jus ſacrorum ſibi arrogavit: nemo eorum, ex jure naturæ, dixit, juriſdictionem ſacram pertinere ad ſummam Regis, vel Imperatoris majeſtatem: nemo a plebe, vel fidelium communione originem poteſtatis Eccleſiaſticæ derivavit. Nemo jus Majeſtaticum populo, & Principi commune ſomniavit. Omnes poteſtatem in ſacra a Chriſto ſoli Petro, & Apoſtolis datam crediderunt, nec eam cum Apoſtolis mortuam, ſed perſeverare in Eccleſia Chriſtiana ad conſummationem ſæculi. Quidquid ſcribant Conringius & Puffendorfius, Grotius, & Böhmerus Marſilii Patavini deſcriptores. Nec per pacem Weſtphalicam quidem jus Sacrorum, & in Sacra ad ſtatum ſæcularem rediit; apud quem juriſdictio Sacra nullo momento fuit, uti non fuit apud Tiberium, ſub quo, nec apud populum, in quo Chriſtus D. N. vixit, Eccleſiam inſtituit: Doctores, Paſtores, Præpoſitos Eccleſiæ ſolus ipſe dedit. Verbo: talia monſtra audimus circa juriſdictionem ſacram hoc ſæculo XVIII. a Dominis noſtris adverſariis: quorum nullum veſtigium vel umbram Chriſtiani Reges primi millenarii viderunt, aut ſomniarunt.

Magno ſolatio debet eſſe Catholico Germano hæc lectio Conciliorum, & Canoniſtarum primi millenarii, qui omnia hæc dogmata, omnes hos Canones peræque æſtimari, & honorari nunc videt, ac majores noſtri ea viderunt, ſenſerunt, ſcripſerunt, profeſſi ſunt coram toto orbe rationali & erudito, Regio & Imperatorio.

Quod ſi jam his totius Germaniæ Conciliis addantur Concilia Gallicanæ, Hiſpanicæ, & Italicæ Eccleſiarum: quid ſi addas Concilia Carthaginenſia, & Africæ totius: quid ſi totius Orientis Concilia primo millenario celebrata; Quanta nubes teſtium? Quanta concordia in dogmate, in Hierarchia ſacerdotum, in ſacrificio novæ legis, in uſu Sacramentorum: in anathematis hæreticorum? *Certa igitur, & de jure Divino eſt Juriſdictio Epiſcoporum circa ſacra.* Hæc ſunt verba confeſſionis Auguſtanæ.

§. II.

§. *II. De Canoniſtis Sæculi decimi.*

1. PRimus non hujus ſæculi tantum ſed multorum eſt *Regino* Prumienſis Abbas, qui uſque ad initium ſæculi X. ad annum nempe DCCCCVIII. chronica perduxit ſeipſo teſte, & fors poſt vivere deſiit. Hunc Trithemius inter cæteras laudes honorat titulo *Juriſtæ inſignis*; eo quod unus omnium Pontificum, & Sanctorum Doctorum Eccleſiæ Catholicæ libros, tum vero Conciliorum, per novem prima ſæcula æræ Chriſtianæ Canones in libros duos collegerit & digeſſerit; citatis ſemper fontibus, ex quibus eos Canones hauſit: unde, qui perierant, plurimi a *Reginone* ſervati, integrandis Conciliorum actis & ſtatutis, apud Synodographos ſervierunt & ſerviunt.

Præmiſit *Regino* formam *viſitandæ ab Epiſcopo Diœceſeos* Sæculo IX. & X. uſitatam, qua meliorem & accuratiorem poſteriorum ſæculorum Epiſcopi non ediderunt. Poſt viſitatam Diœceſin ſequebatur Synodus Diœceſana; qua Epiſcopus deprehenſos errores & defectus corrigebat, & vel nova decreta condidit, vel antiqua renovavit, & in uſum deduxit.

Nos hanc *Reginonis* Collectionem, velut Illuſtriſſimum juris Canonici Germanici ſpeculum, corpori Conciliorum Germaniæ Jure inſerundum duximus.

II. Dupinio ignotus Canoniſta ſæculi X. eſt *Rutgerus* Treverorum Archi-Epiſcopus, qui in Synodo Provinciali anno DCCCCXXII. edidit ſanctionum Eccleſiaſticarum a ſe ſcriptum librum, ſummo patrum aſſenſu promulgatum, & a clero receptum. Periit equidem hic theſaurus negligentia majorum noſtrorum; at non ideo *Rutgerus* ſua laude *fraudandus eſt II. p.* 600.

III. *Ratherius*, ex monacho Lobienſi Epiſcopus Veronenſis in Italia, mox Leodienſis, iterum Veronenſis, a Brunone Metropolita Colonienſi, diſcipulo ſuo, ob doctrinæ variæ præſtantiam creatus fuit. Libris diverſis patefecit orbi Catholico Canonicam ſcientiam, ad quam ſpectant hæc *Ratherii* opera.

Lib. de contemptu Canonum, ad Hubertum Parmenſem Epiſc., quem inſcripſit *Volumen perpendiculorum Ratherii Veronenſis.*

Oratio ad Clerum Veronenſem.

Charta pro inſtitutione canonicorum in locum Monachorum.

Ordinatio, qua prohibetur matrimonii celebratio die Dominico.

Epiſtola Synodica ad Diœceſanos Presbyteros.

Obiit demum in ſuo Monaſterio Lobienſi circa annum 973. Dacherius *ſpicilegii Tom. 1. pag. 345. Folcuinus in Chronico Lobienſi. Sigebertus Gemblacenſis, teſte Fabritio, in Bibliotheca Eccleſiaſtica.*

IV. Eſt BRUNO Archiepiſc. Colonienſis. Nullum hic quidem opus Canonicum edidit, præter Synodicam Epiſtolam, per Hadamarum, Fuldenſem Abbatem, ad Agapitum II. Romanum Pontificem miſſam, & Commentarios in Evangelia; verum cum idem BRUNO a tribus Epiſcopis Balderico Trajectenſi, Iſaaco Scoto Epiſcopo, Rhaterio Veronenſi, omnibus ſcientiis profanis & ſacris inſtructus fuerit, cum a fratre Ottone I. in Italiam abeunte, Vicarius & Proviſor Imperii conſtitutus, cum Regis Archi-Capellanus, & Scholæ Palatinæ Rector fuerit, & ſæculi X. Princeps in re literaria a Benedictinis Gallis ſtatuatur; non erat ei locus denegandus inter canonicæ ſcientiæ Proceres.

§. *III. De Canonizationibus Sanctorum, & translationibus Reliquiarum Sæculo IX. & X. in Germania.*

Anno 820. Translatio corporis S. Huberti ab Harabaldo Archiepiſc. & Walcando Epiſcopo Leodienſi. Tom. II. pag. 34.

860. Synodus Friſingenſis de colendis exuviis Sanctorum in monte S. Stephani quieſcentium. T. II. pag. 254.

860. Synodus Conſtantienſis de elevando corpore S. Othmari Abbatis. Tom. II. pag. 293.

898. Treverica Synodus de elevando corpore ſancti Maximini Archiepiſc. T. II. pag. 411.

920. Canonizatio S. Eugenii Epiſcopi & Martyris. Tom. II. p. 591.

961. Ratisponæ Conventus de transferendis reliquiis S. Mauritii. Tom. II. p. 626.

979. Synodus Ingelheimenſis, in qua elevatio S. Celſi Epiſcopi & Martyris, decreta fuit judicio Epiſcoporum. T. II. pag. 659.

980. Leodii Synodus. S. Landoaldi miracula judicio Synodi approbantur, horumque approbatio Gandavum mittenda decernitur. Tom. II. pag. 662.

993. Canonizatio prima Pontificia S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani, miſſa ex Concilio Romano Encyclica ad omnes Epiſcopos & Abbates. Tom. II. pag. 671.

§. IV. Sæculi X. Concilia celebriora.

Anno 916. Synodus apud Akheim. Canones XXXVIII. & plures, ſed pauci ſervati a Burchardo. Tom. II. pag. 588.

922. Concilium Conſtuentinum. Canon. V. ex octo ſuperſunt. Tom. II. pag. 599.

932. Erfordienſe Concilium ſub Henrico Aucupe, Ruotgero Trevirenſi Archiep. & multis Epp. capp. V. ſervata. (*Burchardus vidit capp. XXVII. Tomo hoc II. pag.* 601.)

948. Ingelheimenſe Concilium. Canones decem. Tom. II. pag. 610.

952. Auguſtana Synodus. Capitula XI. ſub multis Archi-Epiſcopis, & Epiſcopis. *Tomo hoc II. pag.* 622.

§. V. Mutationes Hierarchiæ Eccleſiarum Germaniæ, aliæ attentatæ, aliæ perfectæ.

Anno 900. Theodmarus Archi-Epiſcopus Salisburgenſis, ſuo & comprovincialium Bavariæ Epiſcoporum nomine, conqueritur literis datis ad Joannem IX. PP. quod forte ad inſtigationem Wichingi Patavienſis Epiſcopi, nuper in Synodo Salisburgenſi depoſiti, miſerit Papa tres viros in Moraviam, Joannem Archi-Epiſcopum, Benedictum, & Danielem Epiſcopos, in terram Slavorum: qui nomine Papæ, in uno, eodemque Epiſcopatu Patavienſi, ſeu Laureacenſi, ordinaverunt unum Archi-Epiſcopum, & tres Suffraganeos, abſque ſcientia nedum conſenſu Archi-Epiſcopi Salisburgenſis, & conſenſu Epiſcopi Patavienſis, in cujus Diœceſi Moravia, & Slavorum terra continetur. *Hanſitz refert hanc Epiſtolam Tom. I. Germaniæ ſacræ pag.* 176.

900. Hatto Archi-Epiſcopus Moguntinus, cum ſuis Suffraganeis, eandem querelam apud Papam Joannem IX. defert: orat, ne turbet Diœceſes, & eorum limites, ne quid innovet citra conſenſum & voluntatem Epiſcoporum in eorundem Diœceſibus. Hattonis Moguntini Epiſcopi Epiſtolam recitat idem *Hanſitz. Tom. I. Germaniæ ſacræ pag.* 178.

Hæc omnia extra Concilia.

Joann. IX. Pontifex his literis viſis, retractavit, & revocavit, quidquid in Moravia fuerat in præjudicium Cathedræ Patavienſis ſubreptum. *Thomaſinus tractat. de veteri & nova diſciplina Tom. I. L. I. cap.* 45. Pagi contra Epiſcopatus Maravenſes nec a Joanne IX., nec a Benedicto ſucceſſore, cognoſci ſuppreſſos ſcribit. *Hanſiz. Tom. I. Germaniæ ſacræ p.* 180.

937. Leo VII. Pp. Gerardo Patavienſi Epiſcopo, qua Laureacenſi Archi-Epiſcopo, pallium confert. Literæ Leonis VII. apud *Hanſiz. Tom. I. Germaniæ ſacræ pag.* 191.

946. Agapiti V. tentata concordia inter Gerardum II. & Herolfum Salisburgenſ. *Hanſiz. Tom. I. pag.* 197.

968. Diœceſos Miſnenſis perfectio, Eccleſiæ Cathedralis dedicatio prima T. II. p. 634. Primi Epiſcopi Burchardi conſecratio ab Adalberto Magdeburgenſi anno 869. in Natali Domini. Tomo hoc II. pag. 634.

968. Perfecta Diviſio & confirmatio Diœceſium in Archi-Diœceſi Magdeburgenſi, in Synodo Ravennatenſi. Tom. II. pag. 639.

969. Halberſtadenſis, & Brandeburgenſis, & Havelbergenſis Epiſcopatuum avulſio a Moguntina Metropoli, & ſubjectio ad Metropolim Magdeburgenſem. Tom. II. pag. 649.

974. Piligrinus Patavienſis, Archi-Epiſcopus Laureacenſis, a Benedicto VII. Papa orat pallium, & confirmationem privilegiorum Eccleſiæ Laureacenſis: petit ordinari Epiſcopos in Pannonia. *Hanſitz Epiſtolam totam recenſet Tom. I. pag.* 211.

975. Benedicti VII. Pp. Epiſtola ad Germaniæ Epiſcopos, ad Ottonem Imp., ad Henricum Ducem Bawariorum, cæteros Epiſcopos, Abbates, Duces, Comites Galliæ, & Germaniæ qua Piligrimum, Laureacenſem Metropolitam, confirmat Archi-Epiſcopum inferioris Pannoniæ & Mœſiæ: Saltzburgenſem vero Archi-Epiſcopum, ſuperioris Pannoniæ Epiſcoporum ſuffraganeorum Metropolitam dicit, & ſtatuit, ut inter hos duos, qui prior fuerit ordinatione, ſit & prior in ordine. *Hanſitz Tomo I. Germaniæ Sacræ. pag.* 313.

VAL 1527744

Digitized by Google

Digitized by Google

~~152~~
~~11~~
~~19~~
162
H
7